

VYCHOVATEL.

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘEŠŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ

ORGÁN KATECHETSKÉHO SPOLKU V PRAZE
A JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKEHO UČITELSTVA
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

ROČNÍK XV.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTĚ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:

Th.Dr. RUDOLF HORSKÝ.

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY:

K. SKULTÉTY.

REDAKTOR KATECHETSKÉ PŘÍLOHY:

JAN ŠMEJKAL.

V PRAZE.

TISKEM A NÁKLadem DRUŽSTVA VLASTĚ.

1900.

OBSAH.

	Str.		Str.
Články.			
Archivní obrázky »staré« školy. Ant. Vetešník 81, 93, 109, 123, 147, 156, 175, 191, 204, 216, 226, 239, 249, 261, 283	283	ThC. Jan Pauly: Politický katechismus pro naš lid	27
Dějepis Církve katolické pro venkovské školy. Václav Oliva	159, 171, 187	J. M. Kadlčák: Z haličských potulek	27
Konfesní »svobodná« mravouka ve škole 121, 132	132	ThDr. Ant. Vřešťál: Lichva a úrok ve světle mravouky katolické. (Prokop Zaletěl)	27
Na uvítanou J. M. kníž. arcib. Lva svob. p. Skrbenského z Hříště, ke dni 13. a 14. ledna 1900. Dr. M. Kovář	13	Sv. Alfons z Lignori: Devítidenní pobožnost k nejsv. Srdci Páně	75
Něco z paměti. Podává J. Váňa	299	L. z Hammersteinů T. J.: Nedělní a sváteční čtení pro vzdělaný svět	76
Navádějme děti, by praktickým užitím vě- domostí snažily se dojítí vznešeného cíle. Fr. Myslivec	69	Dr. B. Kašpar: Cesta k životu	76
O cíli výchovy. J. Kobosil	134	Museum, časopis bohoslovců česko-morav- ských. (Prokop Zaletěl)	76
O důležitosti spravedlnosti ve škole K. Zá- kouský	301	Sborník Historického kroužku redakcí Dr. M. Kováře	102
O kronikách bývalých farních škol. Josef. V. Bouchal	4, 20, 33	Dědictví Maličkových	102
Otázka školská na II. katol. sjezdu slovin- ském v Lublani. Fr. Žundálek 259, 273, 287, 293	293	J. M. Kadlčák: Tři obrázky z moravských luhů	103
O vychování dítek. Píše Jan Lepař 168, 184, 198, 213, 221, 236, 285	285	V. Kosmáka Sebrané spisy	103
Praktické ukázky nábožensky mravní výchovy. Karel Jelínek	46, 57	J. A. Zahm: Věda a učenci katoličtí (Prokop Zaletěl)	103
Rozhled po nových proudech. K. Skultéty	91	T. A. Holub — J. Janeček: Obrazy ze Svaté země. (Prokop Zaletěl)	139
Socialní úkol učitele vzhledem k mládeži chudé a škole odrostlé. J. Flekáček 257, 269, 281	281	Vojtěch Šrámek: Víra, naděje a láska	179
Sv. Jan Křtitel de la Salle a jeho dílo. L. † 90	141	Sborník Historického kroužku. Red. Dr. M. Kovář	179
Učitelovo vlastenectví. J. N. Holý	112	V. Žižka: O životě socialním na základech křesťanských. (Prokop Zaletěl)	179
Ukol a vychování ženy. Prof. Fr. Horáček. 1, 15, 29, 41, 153, 65, 77, 89, 117, 129, 144, 153, 165, 181, 201, 209, 233, 246	246	T. Škrdle: Vlast	254
Upřímné slovo k učitelkám	5	Naše Listy	255
Víra bez skutků a skutky bez víry L. † 10	38	T. J. Jiroušek: Dějiny socialního hnutí v ze- mích koruny české	255
		Hálek: Stručný návod k přiznání k osobní dani pro farní beneficiáty	256
		Krose S. J.: Der Einfluss der Konfession auf die Sittlichkeit	279
		Šauer z Augenburgu: Rodinné vychování	280
		Zlatá kniha (neboli) dědictví sv. Ludmily. (V. Poustka)	280
		Bible starého i nového zákona v 50 obrazech	304
		Vzdělávací četba katolické mládeže	304
		Urbánkův učitelský kalendář 1900—01	304
Hlídka časopisecká			
na stránce	60, 71, 83, 137, 149, 230		
Feuilleton.			
Památce zemřelých. J. Flekáček	264		
Literatura.			
Boh. Brodský: Tichý dům. (J. Navrátil)	26		
August Nicolas Mimo Církev není spásy	26		
J. Flekáček: Boje a vítězství	26		
Zikmund Chelmickí: Requiescat in pace	26		
		Směs	
		na stránce 10, 24, 38, 62, 72, 84, 99, 115, 125, 130, 151, 162, 177, 193, 206, 220, 242, 252, 266, 277, 290	
		Návrh na upravení remunerace za udělování náboženského vyučování	10
		Omluvené hodiny ministrantům	11
		Disciplinární moc a kněžstvo	11
		Protestanský kazatel Dr. Stöcker o nábožen- ském vychování	12

	Str.		Str.
Profesor Nothnagel o požívání alkoholu .	38	Jak pečuje česká země o děti slabomyslné a zanedbané	115
Posílali školou povinné děti po hostincích	38	Jsou-li náboženská cvičení podstatnou částí školního vyučování	126
Patronát mládeže	39	Evangelíci v Německu proti školám simultanním	127
Zákon Heintzeův proti nemravnosti Německa	50	Katolíci jsou nuceni platiti na konfessijsní školy evangelické	139
Děti a divadlo	50	Vystupování učitelů na veřejnost	163
Může-li býti dle katolického obřadu svěcena škola, jejíž průčelí zdobí okazale odznak nebo poprsí paedagoga nekatolíka?	73	Katolické konvikty pro studující	177
K výchově studující mládeže	74	Kde se má podepsati katecheta na propouštěcí vysvědčení	178
Oprava Julianského kalendáře na Rusi	87	Profesoři středních škol jako porotci	220
Modlitba ve škole	99	O dozoru k mládeži při službách Božích 254, 291	
O náboženství dítěte, jehož rodiče jsou bez vyznání	101		

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci coloročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasilá se předpl. a adres. reklamače, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktorem V. Špačkovi v Kosařkách p. Vrutice Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

Sklon věku 19. jest charakterisován zvláště tím, že revoluční vzepjetí vůle proti platným řádům společenským, kteréž za dřívějších dob mívalo ráz kastrovnický, nabývá čím dále tím více tvárnosti boje sexuálního, zápasů to mezi celými třídami pokolení ženského proti třídám pokolení mužského! Ovšem, že zápas ten děje se za hesel společenských se strany jedné i druhé. Za vcliké revoluce francouzské na příklad bojováno krutě proti platným, zděděným institucím a zákonům — avšak nový zápasník byl »tiers état;« »třetí stav,« který domáhal se práv přirozených proti stavům výsadním. Při boji tomto však všude bylo lze pozorovati důsledky svátostní direktivy »Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj!« v obou táborech nepřátelských stejnou měrou: Žena šlechtice hájila s přesvědčením výsad svého muže a sdílela veškeré jeho osudy, zatím co žena »sansculottea« s frygickou čepicí na hlavě a píkou v ruce praktického důrazu dodávala snahám svého muže proletáře!

Teprve náš věk zrodil vlastní »ženskou otázku«, novinku to, jejíž chuť věkům předešlým byla věcí neznámou. Stojí sice věk náš hlavně ve znamení socialismu — avšak vedle toho má také svou »otázku ženskou«, která nestraší pouze v chudém příbytku ženy proletáře, nýbrž proniká také mramorové zdi paláců velmožů a těžké hedbávné opony budoárů vznešených dam!

Emancipace žen! Toť ono oblíbené heslo, s kterým se setkáváme na všech stranách v literatuře vážné i humoristické, na jevišti divadel, v rozmluvách společenských, v nespočetných brožurách i dennících politických!

Emancipace ženy je prý nejsvětější a pravou povinností kulturního státu! Neboť, naštojte! Žena je tvor dočista bezprávný, pouhá otrokyně, úpící pod pěstním právem despotického muže, který zneuznává její důstojnost, a prostředkem zákonodárství, od něhož je žena zásadně vyloučena, zabraňuje ženě přístup do škol i do sborů reprezentativních! Nutným následkem tohoto otrockého stavu, kterým žena vůbec strádá, jeví se býti (prý) neblahé manželství, které zřídka kdy obstojným, natož šťastným nazvati lze. Neboť co jest manželství? Nietzsche, tento filosof přemrštěných mozků, dí pessimisticky: »Manželství: tím zovu vůli osob dvou, utvořiti ono jedno, které více zmůže než ti dva, kteří je stvořili. Ale to, co dnes sluje manželstvím mnohých vůči mnohým, (was die Viel zu

Vielen Ehe nennen) tyto zbytečné, jak mám je pojmenovati? Ó, té chudoby duše jedné o dvou! Ó, té špíny duše o dvou! Ó, toho ničemného blaženství dvou! Manželstvím jmenují to všecko a praví, že jejich sňatek byl uzavřen v nebesích!»

Tím vším ovšem vinen jest — dle žen emancipačních — pouze muž, ten netvor, který od prvopočátku byl biřicem pouhým slabší polovice! »Pod mocí muže budeš a on panovati bude nad tebou« (Genes. 3. 16.) tak zněl ortel Hospodina nad první ženou, svůdkyní muže Adama, a následky tohoto rozsudku vlekou se pryj jako červená nit po celé dějiny člověčenstva, kde dočísti se lze o všem — jenom ne o ženě, její důstojnosti, její snaze, její obětivosti a zásluhách!

Pouze sporé paprsky jsou to, které zde onde ozařují tmavou noc intelektuální i morální poroby světa ženského Roxané, dcera perského krále, podmaňuje Alexandra Velikého, Briseis ovládá reka Achilla, cudná Penelope jeví se býti magnetem, který přes všechny nástrahy čarodějnice Kirké a mořských siren »božského« Ulyssa táhne k domácímu krbu, ženy Veturia a Volumnia zachrání Řím přímluvou u syna a chotě Koriolána, rozšafná Kornelie pak, slavná matka Grakchů, vychovává syny své nejen pro život soukromý, nýbrž i pro dráhu státnickou. Vůbec dlužno zváti zlatým věkem ženského pohlaví ony doby, kdy v rodinách bylo panujícím právo mateřské, dle něhož děti dědily jméno, majetek a výsady rodové, nikoliv po otci, nýbrž po matce! Tak bylo právem u starých Babyloňanů a Assyřanů, Řeků za dob heroických, jakož i u Germánů Tacitových. *)

Jakmile však mezi národy povstal zápas o majetek, a když zajatce počali lidé považovati za kořist prodejnou, kterou v otrockých okovech vodili na tržnici jako kus nějakého dobytka, přišly v obyčej nájezdy na ženy sousedů, které uchvacovány jako kořist vítězova a vězněny po otrocku! Odtud počíná morální porobenství ženy, které poznenáhla upírán jeden moment důstojenství po druhém! A právě jsou to pryj na pohled nejstkvělejší doby historie, kde setkáváme se s nejrůznějšími jmény mužů — velikánů, které jsou dobou nejkrutšího ujařmení a zlehčení celého stavu ženského vůbec a mateřského obzvlášť!

Solon to byl, jenž první zavedl v Athénách r. 590 před Kr. peleše nemravnosti, Plato a Aristoteles pak mu horlivě pomáhali v deptání důstojenství ženského! Před zákony »přísné« Sparty považováno manželství pouze za ústav, skýtající státu zdravé děti, které by dospěly ve statné, udatné občany. Pro účel tento trpěno mnohomužství (polyandrie) i cizoložství. »Neboť«, jak Plutarch svědčí, »nebylo v úmyslu zákonodárce, aby občané spartánští na své manželky žárlili snad, výlučné právo sobě na ně prisvojující, — nýbrž spíše měli býti hotovi, o ně se dělití a je sobě vespolek propůjčovati Ano, docela, jak Polybius sděluje, za ušlechtilé pokládáno, jestli muž, který již dětmi byl požehnán, choť svoji zapůjčil sousedu bezdětnému. Tato polyandrie tak byla rozšířena, že v Lacedémonu pravidelně 3—4 mužové měli jednu ženu společnou.**)

Cizoložství ovšem nebylo za zločin považováno.

Než, největšího potupení utrpěla důstojnost matky za tak zv. klassické periody »athénské«, kdy milostnice a nevěstky, kteréž »hetéry« se nazývaly, těšily se přízni prvních výtečníků státu a provozovaly veliký vliv na politiku

*) »Die Stellung u. Erziehung der Frau zur Ehe«. Frau Fernanda Lankes-Uhlemann, Philologie. Wien 1899.

***) Döllingen »Heidenthum u. Judenthum«.

i umění. Sokrates navštěvoval hetéru Theodotu se svými učeníky a udílel jí rady, kterými prostředky by mohla lákati a udržeti muže. Na hostinách hetéry Fryné docela členové nejvyššího soudu v Athénách — tak zv. areopagu — brali účast, a řecký národ nikterak se nad tím nepozastavoval, že ku počtě zmíněné Fryné postavena byla socha v národní svatyni — delfické! Stav hetér byl stav čestný! Nelze proto nikterak diviti se, že dívkám, které pro stav ten byly vyvoleny, dostalo se co nejpečlivějšího vychování v hudbě a zpěvu, řečnictví a poesii; nelze nikterak překvapiti, že za vyličených poměrů hrály hetéry v Řecku tutéž úlohu, jako »tout Paris« v kapitole na Sekvaně: hetéry tvořily jádro posluchačstva při sezeních soudních, přednáškách akademických a turnajích řečnických; na jejich potlesk čekali Fidias i Praxiteles, Zeuxis i Apelles; ony to byly, které nadchly Sofokla, Menandra i Aristofana k básním dramatickým; ano i věhlasní státníci s nimi vcházeli v poradu v záležitostech politických, čímž ovšem ženštiny ony velikého nabyly vlivu. Sršely duchaplným vtipem, pěstovaly hudbu a zpěv a mezi všemi paními řeckými vynikaly vzděláním; neboť žena zákonnitá byla skoro docela nevzdělaná, neznajíc ani čísti, ani psáti, ano, neovládajíc ani správně běžnou mluvu řeckou!*) A tak dřepěla manželka řecká ve svém »gynaikonitis«, mužem nevšímána, beze všech práv občanských, jak vzhledem k vlastním dítkám, tak z ohledu na rodinný majetek — nebylať ničím jiným, než věrnou otrokyní! — — Nadešla doba křesťanská!

Učení Kristovo, jehož základním článkem jest rovnost všech lidí před jedním, společným Otcem v nebesích, rozbilo pouta všech otroků, tedy i ženy! Avšak poznenáhla přišlo čisté učení Kristovo — pardon! Tak vykládá emancipátorka, filologyně Fernanda Lankes-Uhlemanová — v zapomenutí, čehož dokladem je kategorický výrok sv. Pavla »Mulieres taceant in ecclesia!« »Ženy ať v kostele mlčí, neboť nedopouští se jim mluvit, ale aby byly poddány, jakož i Zákon praví. Pakli se chtějí čemu naučiti, ať se ptají doma svých mužů. Nebo mrzká věc jest ženě mluvit v shromáždění. (I. Kor. 14. 34—35.) Tato zajisté moudrá slova apoštola národů nemůže zmíněná paní filologyně zapomenouti! Než, možno-li, ještě více útočí na Tertulliana a sv. Augustina, kteří prý ženu, potomkyni Evy, vyhlašovali za původ všech béd, za nádobu vši nečistoty, docela i důstojnost lidskou jí upírajíce! Ano, na synodě v Maconu docela prý horlivě rokováno o tom, má-li žena nesmrtelnou duši či nikoli!**)

Hodlajíce tyto nezřízené a nejapné útoky ženy nespokojené vyvrátiti v dalším průběhu tohoto článku, ponecháváme jí slovo k pokračování o její jeremiádě! Nedostatek dějepisného vzdělání jest příčinou, že paní »filologyně« přeskočí najednou plných 15. století. O středověku, kdy kult matky dosáhl největší výše v kultu Bohorodičky, za něhož »holde Mine« byla posvěcena nejvřelejším citem náboženským, kdy romantičtí rytíři s pýchou nosili sebe menší barevnou stužku vyvolené svého srdce, o věku, kdy Petrarka pěl své nesmrtelné sonety, o věku, kdy páska manželská a láska rodinná byly nedotknutelným klenotem každého křesťanského domu — o věku tomto, který přes mnohá poblouzení řádu intelektuálního vykazoval tak velikou summu živelů mravního řádu, jakou bychom za jiných period marně hledali, o tomto věku křesťanského mysticismu, který zrodil obrovské činy sebezapření, věrnosti, lásky a poctivosti — o tom všem paní filologyně mlčí!

* POKRAČ. *

*) Srov. Hellwald »Kulturgeschichte« I. p. 375.

***) Frau Fernanda Lankes-Uhlemann o. c. p. 10.

O kronikách bývalých farních škol.

Píše JOS. V. BOUCHAL.

V době před zavedením nynějších školních zákonů neměly tehdejší farní školy zpravidla nijakých školních kronik, jelikož škola a veškerý školní život tak úzce souvisely s kostelem a náboženským životem osady, že události týkající se dějin farních škol nalézáme ve farní pamětní knize, v matrikách a farní korespondenci, jakož i v archivech vikariátních a konsistorních. Teprve po oddělení školy od církve zavedeny školní kroniky, do nichž tehdejší správcové škol zanášeli z počátku libovolně a někdy i tendenčně příslušnou látku, tak že v pozdějších letech sami školní inspektoři uznali za dobré některá udání školních kronik upravit, nebo alespoň k nim přičiniti své poznámky, vykřičníky, nebo otazníky, jak jsme to v některých školních kronikách sami zpozorovali. Když však kniha školní kroniky stala se r. 1889 předmětem rozhovorů zemské učitelské porady, vydala c. k. zemská školní rada normativní nařízení ze dne 3. února 1892 č. 28.633 ai 91 o zásadách školní kroniky,*) dle nichž se nyní školní kronika vede, o čemž se má c. k. okresní školní inspektor každoročně přesvědčiti; ostatně také každý člen učitelského sboru má právo do kroniky ústavu nahlédnouti.

Zakládajíce školní kroniku nezačali tehdejší správcové škol zanášeti látku teprv od doby, kdy následkem školního zákonodárství nové doby z bývalých farních škol povstaly školy obecné, nýbrž přihlíželi z pravidla i k době předchozí, aby obraz školních dějin byl úplnější. Jak se to však stávalo! Beze všeho důkladnějšího prozkoumání příslušných pramenů zaneseno nejednou na zdařbůh, co právě pisateli napadlo, nebo se mu líbilo. Dovolíme si dle skutečnosti uvést — třeba ne úplně doslovně — jeden příklad: »Kdy zdejší škola byla založena, není úplně známo; jisto jen, že již v 1. polovici předešlého století stávala, neb z té doby jmenuje N. N. kantorem v Y. Teprv od dob Marie Terezie začíná nynější obecné školství, neb za ní zavedeny farní školy. V tomto století působili zde N. N. a N. N. jako učitelé, já pak stal jsem se dne r. 18 správcem zdejší školy. Měl jsem dle fasse ze dne r. 18 příjmů Zákonodárstvím z r. 1867 a 1869 pozdviženo obecné školství a učitel stal se úředníkem státním (prosím, doslovně!) Takovými skoky odbyta dvoustoletá perioda trvání farní školy v Y a jaké při tom nesprávnosti! Že císařovna a královna Marie Terezie zavedla farní školy, je takřka všeobecným přesvědčením, které dostalo výrazu i ve školních učebnicích; čtemeť zajisté v Heinrichově čítance pro 2—4 třídní školy obecné, vydané r. 1893 v Praze u Tempského, 102. vydání str. 207 v životopise této mocné panovnice: »Ona poručila, aby v každé farnosti byla zřízena veřejná škola.« Kdo však si přečte můj článek ve »Vychovateli« z r. 1899 str. 30—32, shledá, že již Pražská diecéšní synoda z roku 1605 nařizovala: »Faráři postarejte se o to, aby v každé farnosti byl učitel vzdělaný katolík týž vyučujž hochy i jinochy podobně hleďtež faráři k tomu, aby ženy, které ve farnosti učí dívky čísti a psátí, byly katoličky bezúhonného života Toto nařízení alespoň pokud se týče učitelů bylo všude provedeno, tak že již brzo po ukončení třicetileté války všude, kde byla samostatná duchovní správa, byl i »kantor,« jak to farní matriky

*) Viz o tom »Vývoj soustavy obecného školství« 1897 str. 237 od profesora Jana Šafránka.

*) Pisatel jsa působištěm svým trvale odkázán na uzavírané území, uvádí častěji příklady z této krajiny a z něm. škol a knih.

zřejmě dosvědčují; lze tedy s bezpečnou jistotou věřit: Kde po 30leté válce jakož i během 17. a 18. století povstala samostatná duchovní správa, tam povstala i farní škola.*)

Tato škola měla své osudy a má své dějiny, kterých zajisté nelze vyjádřit několika začasť kusými a nesprávnými údaji, jak se to při zakládání školní kroniky tu a tam stalo. Jest tedy nezbytně nutno, aby v této příčině školní kroniky bývalých farních škol byly opraveny a doplněny, a aby byla z věrohodných pramenů shledávána látka k dějinám těchto škol. A tuto záslužnou práci, která pro obranu církve a duchovenstva je důležitou, měli by se při své jazykové znalosti a přístupnosti pramenů uvázati především duchovní, zvláště mladší, kteří mohou býti ujištěni, že budou zrovna tak potěšeni výsledkem svého badání jako pisatel těchto řádků. Aby jim tato práce byla ulehčena, dovolujeme si na základě své zkušenosti podati návod, jak by látka měla býti shledávána, roztříděna a uspořádána, aby obraz kroniky bývalé farní školy byl úplný.

*

1. Chtějíc sestaviti kroniku bývalé farní školy, tážeme se nejprve, kdy byla tato škola založena? Odpověď na tuto otázku je ovšem často velice nesnadna, zvláště jde-li o školy při farních kostelích stávajících již v dobách předhusitských, poněvadž nejstarší prameny úplně zanikly. Že však farní školy již v oněch dobách byly dosti rozšířeny a osud jejich úzce souvisel s osudy farního kostela, bude nezdědko možno říci, že farní škola (třeba nebyla stále a nepřetržitě trvala) povstala zároveň s farním chrámem; nebyl-li snad ihned ustanoven zvláštní »kantor«, pak byl zajisté kněz učitelem mládeže, ať už ji vyučoval v kostele, ve stínu lip nebo ve svém bytě. Již v době předhusitské byl u nás počet farních škol a tudíž i počet »kantorů« značný, povážíme-li, co dle Palackého praví prof. Šafránek ve svém spise »Ža českou osvětu« str. 11: »Domyslití jest se skutečně, že nejen všechna města česká, ale i mnohé farní vesnice měly své zvláštní školy a že tudíž příležitosti ku vzdělání sebe dle potřeby věku tehdy bohatým i chudým nemnohem méně se naskytalo nežli za nynější doby«; na str. 13 dí: »Když mistr Jan Hus začal v Betlémské kapli kázati, uměl v Čechách již téměř každý čísti.« — Doba založení farní školy jakož i doba založení kostela, podobně i jména prvních učitelů zůstávají nám však většinou zahalena rouškou neprůhlednou.

* POKRAČ.

Upřímné slovo k učitelkám.

Čítám leckdy »Časopis učitelek«. Nejednou již pozastavoval jsem se nad tím, jak mně se zdá, upřílišněným horováním za rovnost pohlaví ženského s mužským ve všech oborech a poměrech veřejného života. Horování to jest ovšem »moderní«, ale nehodí se do »Časopisu učitelek«, protože jest nemoudré. A nemoudré jest

*) Je nám proto neuvěřitelné, co praví Šafránek ve zmíněném spise »Vývoj soustavy str. 159. dle L. Böhma: »V Mělníku měli od r. 1787 školu obecnou;« rozumí-li se slovem »škola obecná« škola farní, pak jistě tam byla již alespoň po ukončení 30leté války; bylť tam tou dobou samostatný duchovní správce Matouš Jan Hamířík, jak se z rukopisu v biskup. knih. Litoměřické »die geistliche Reformation im Leitmeritzer Kreise« dovídáme; byl tam tedy jistě i farní učitel. Mělyť daleko menší farní obce české i německé severozápadně od Mělníka v té době své farní školy a své »kantory«; ostatně v »Pamětech o školách českých« od Fr. Dvorského uveden je i Mělník, kam od r. 1599—1654 z university Pražské dosazováni byli učitelé.

proto, že taková »emancipace« odporuje přirozenému povolání, duševním vlohám, tělesnému ústrojí, celé povaze ženy. Žena jest přirozeností svou pomocnice muže, jest i sama o sobě vtělený jemnocit a soucit, vtělená něžná pečlivost. Útlejší tělo její, jemnější hlas, vrozená větší příchýlnost k náboženství, veliká pilnost a trpělivost — to vše ji schopnou činí k úkolům, a právem velice potřebným a záslužným, ve které se muž nesnadno vpravuje. Žena vychovatelka, učitelka, matka, domácí hospodyně, ošetřovatelka nemocných vždy může býti ve svém vlastním živlu; ženu lékařku, advokátku, soudní nebo politickou úřednici, poslankyni na sněmě, představenou obce může sobě mysliti jen osoba ženská, které popletly hlavu »moderní ideje«, vymyšlené od lidí, kteří se o sobě domnívají, že se zrodili za oprávněnce všeho světa.

Ale nemíním psáti o té moderní emancipaci; ta jest epidemií, která časem svým zase přejde, až jistá »intelligence« vystřízliví z liberalismu a zase nabude zdravého rozumu. Do té doby škoda každého slova, a doba ta se mi zdá ne příliš dalekou.

Vedle horování za úplnou a všestrannou rovnost jeví se ve zmíněném časopise čím dále, tím více také duch, kterýž osobám ženským vůbec, zvláště pak učitelkám a vychovatelkám, velmi málo sluší, méně nežli mužským. Je to duch světoběžného liberalismu, spojený s nevážností k náboženství a s přeceňováním sebe. Duch tento jakoby se byl vtělil v čísle 10. r. 1899 ve článku »Naše odpověď«. Je to článek obranný a bojovný proti učitelům; vlastní jeho jádro jest důkaz, že učitelky, obzvláště pokud náležejí k »Jednotě učitelek«, nejsou klerikálky, ale že jsou samostatné, t. j. liberální ve mnohých věcech ještě více, nežli učitelé:

Kdo by odjinud nevěděl, že mezi učiteli a učitelkami vládne vzájemná nenávisť, a že oba tábory ustavičně spolu válčí, zvěděl by o tom ze článku »Naše odpověď« a podivil by se té zbroji zrovna dětinské a směšné, s kterou se s jedné strany útočí a s druhé se útoky odrážejí.

Boj ten vyvolali učitelé »svobodomyslní«, tito učeliví žáci vídeňských »mladých«, a vedou jej způsobem zrovna nečestným. A právě proto měly by učitelky býti toho velice bedlivy, aby ani z daleka nebyly podobny svým nepřátelům. Ale některé chtějí býti nad ně.

Ze článku »Naše odpověď« vysvítá nejprve, že »svobodomyslné« časopisy učitelů vyčítají učitelkám »klerikalismus«, a že za nový doklad jim sloužilo doporučení »Obrázkové Revue« v »Časopise učitelek«. Proti tomu však brání se pisatelka »Naší odpovědi« velmi živě, vysvětluje obšírně, kterak se tato »chyba« stala, redakce že za to nemůže, v časopisech učitelů také prý bývají chyby.

Omluvivši se z této »chyby«, dokazuje ta klassická »odpověď, že »Jednotě učitelek« vždy o to šlo, »zachovati úplnou svoji samostatnost«. Tato »samostatnost« však není nežli planá a bezzásadná svobodomyslnost, jak patrně vysvítá z dalších vývodů.

»Vytýkáte nám klerikalismus,« volá k učitelům a hned odmítá hrozné obvinění toto, uvádějí případy, ze kterých má vysvítati, že učitelky, zejména členové »Jednoty učitelek«, nejen nejsou klerikálky, ale v neklerikálnosti ještě jsou pokročilejší nežli učitelé sami. Doklady toho neklerikalismu učitelek jsou tolik roztomilé, že zasluhují, aby o nich zvěděli též naši čtenáři. Citujeme věrně »Nuže, snad poskytnou tyto i místa svého jiným případům.« — Věta nemnoho jasná; snad má ten význam, aby ostatní učitelky jednaly podobně. — »Když do

Sl. přijel pan arcibiskup, líbali mu všickni páni učitelé ruku, toliko jediná učitelka, člen Jednoty, toho neučinila. Učitelka v B., rovněž člen Jednoty, utkala se ve sborově s katechetou k vůli obsazování ředitelských míst; ve vteřině zmizeli ostatní členové ze síně, a jediný učitel, který tu zůstal, díval se nečinně oknem. V K. padli učitelé při visitaci před arcibiskupem na kolena, a učitelky, které toho neučinily, dostaly tehdy veřejnou důtku. Když v Č. k vůli historii české a samostatnému vystupování učitelky s katechetou se nepohodly, a za to v »Čechu« byly kaceřovány, byl to ten nejsvobodomyšlnější mezi učiteli, který vyhledával jeho přátelství. Jsou místa, kde na večer Husův, Sokolem pořádaný, po léta žádný z učitelův se neodvážil, a učitelky nebály se, být mu přítomny. A neplatí tu výmluvy: »Co se tam povídá, to my už dávno známe« nebo »Vždyť to pořádá jen Sokol.« Byly doby, kdy pp. kolegové stranili se leckde v městech voleb, a učitelky otevřeně — tehdy šlo to ještě prostřednictvím plnomocenství — volily se stranou, jež moderní školu, svobodu a pokrok zastávala. A ty učitelky jsou členové Jednoty. Není tomu dlouho, co řídící učitel p. N. na B. způsobil výzvou svou ve schůzi vyloučení jednoho kolegy, obviniv jej z klerikalismu, a potom v taji šel sám p. vikáře prosit za protekci. Snad je v tom veliký heroismus, chrániti děti cizí před nebezpečným proudem a svoje vlastní mu obětovati. Žádná z »Jednoty učitelek« nechodí na exercicie, žádná není členem kostelních spolků, žádná neřídí kůr, žádná nezpívá na pohřbech, žádná neslaví na farách pouti.«

Takto podán jest důkaz, že učitelky nejsou klerikálky, a čest jejich je zachráněna. Ony jsou lepší nežli učitelé, jim »dokázaly sympatii svou největší naše spisovatelky, slavné paměti Kar. Světlá, Žofie Podlipská a Eliška Krásnohorská, u nichž není nic zpátečnického — Neslyšely jsme nikdy v obecenstvu tužbu „Kéž by naše učitelky byly takové, jako jsou naši učitelé!“ ale naopak jsme slyšely, a řekli to ti, kdož jsou v pravdě baštou našeho národa.«

Toto všecko, co se tu dí ku chvále »samostatných« učitelek a jejich Jednoty, jest velmi naivní a směšné, ale nutí také k vážnému přemýšlení. Jaký to duch vane z těch řádků! Toť je ten světoběžný liberalismus, který za půl století otrávil křesťanské národy ten liberalismus, jak jej v systém uvedlo židovské zednářstvo. Zdaž vědí naše slečny učitelky, členové Jednoty, co vlastně znamená boj proti klerikalismu? Je to židovský boj proti křesťanskému náboženství. Hlásati přímo, že křesťanské náboženství jest nepřítel lidu, nepřítel osvěty, svobody a pokroku, psáti a mluvití bez obalu proti němu, přiznati se, že se pracuje o jeho vyhubení v národech evropských — to nejde, poněvadž jest přes všecku »moderní kulturu« přece ještě mnoho lidí rozumných na světě. Vymyslili tedy strašidlo »klerikalismu«, přibásnili mu všecky chyby a špatnosti a zvolali »Klerikalismus jest nepřítel« (či »nebezpečný proud,« jak dí »Naše odpověď«). A tak brojí se proti »klerikalismu«, ale boj platí křesťanskému náboženství, zejména katolickému, protože toto samojediné jest důsledno ve své nauce, a že jen ono svou historií až ke Kristu Pánu a jeho apoštolům dosahuje.

V protestantismu neshledává židovské zednářstvo svého nepřítele, vědouc, že tento jest jen počátek posledního konce víry křesťanské. Aby pak židovské farisejství bylo celé, ujišťují bojovníci proti »klerikalismu«, že nejsou proti křesťanskému náboženství, ano, že si ho i váží, ale »klerikalismus« že jest něco jiného nežli křesťanské, zejména katolické náboženství.

Boj proti »klerikalismu« počal se, a nejvíce zuří tam, kde zednářstvo má v rukou vládu a moc, jakož vidíme za našich časů ve Francii a v Itálii. Zed-

nářstvo jest původu židovského, židé jsou v něm oživujícím a vládnoucím duchem, z loží židovsko-zednářských vyšlo varovné heslo »Klerikalismus jest nepřítel«. Zednářstvo podrývá všechny státy křesťanské, protože židovstvo má za účel, na troskách států nesemitských založiti světové panství židovské. »Alliance israelite« v Paříži drží v rukou nitky všech osnov na zhoubu křesťanských národů. Kdo chce dobře seznati nesnášlivého, panovačného a zároveň ukrutného ducha židovského, čti v bibli knihy Soudcův a Knihy královské, a kdo seznati žádá celou jizlivost židovskou proti křesťanství, čti pozorně evangelia a knihu Skutkův apoštolských. Jaké tam se jeví, takové jest židovstvo až podnes. Pravím židovstvo, a nikoli každý jednotlivý žid.

Národové ochuzení a demoralisovaní nemohou se dlouho ve svobodě udržeti. Podrývání mravnosti, o pevný základ náboženský opřené, a převádění majetku v ruce židovské, — to jsou prostředky k cíli zednářstva. Za hlomozného křiku: »Boj proti klerikalismu!« vytahují se národům křesťanským peníze z kapes. Viz francouzskou »Panamu« a italské banky.

Jest historicky zjištěno, že hrozná revoluce francouzská na konci 18. století byla dílem zednářstva, revoluce r. 1848, propuklé skoro v celé Evropě, byly dílem též tajné společnosti a rovněž i strašná komuna pařížská r. 1870. Za veliké revoluce francouzské, když tisíce a tisíce nevinných lidí byly zabíjeny, nebyl popraven ani jeden žid. Za komuny r. 1870, kdy zvláště kněží spolu s arcibiskupem pařížským byli vražděni, těšil se podivuhodné šetrnosti Rotschildův palác, ačkoli na témže náměstí domy křesťanů byly vybíjeny a pustošeny. Židovské zednářstvo dalo počátek sociální demokracii, socialisté jsou vesměs přátelé nebo služebníci židů, jejich vůdcové jsou větším dílem židé, a právě tito sociální demokraté a jejich vrchol, anarchisté, jsou zarytými nepřáteli kněžstva i náboženství křesťanského, jejich časopisectvo má za svůj přední úkol hanobiti katolické kněze a podrývati náboženskou víru.

A evropská »intelligence« posud neporozuměla, kam to všechno směřuje, kdo ten řídicí duch jest a jaký toho může býti konec; ona se domnívá, že, bojujíc proti klerikalismu, »bojuje za svobodu a osvětu«, co zatím pomáhá konečným účelům zednářstva, duchem židovským vedeného. Před našima očima shrnují židé bohatství, mají v rukou největší žurnály německé, francouzské, italské a dílem též anglické, vládnou ve světovém trhu peněžním, jejich jsou skoro všechny továrny, v městech přecházejí obchody a nejlepší domy šmahem v ruce židů, v Haliči mají židé již přes 70% všeho nemovitého majetku, v Uhrách dosáhnou téhož za krátký čas, ve Francii jest polovina nejvzácnějších vinic majetkem židů — a naivní křesťané volají spolu s nimi »Klerikalismus jest nepřítel,« ten jediný nepřítel, pomáhají bořiti tu nejsilnější baštu arijských národů — náboženství katolické a církev Kristovu. Člověk by tomu ani nevěřil, kdyby toho na své oči neviděl.

Nechci rozbíratí těch jednotlivých, výše citovaných důkazův o »samostatnosti« učitelek členů Jednoty. Nebylo by téměř ani možno bez ironie a sarkasmu, a já jsem toho dalek, abych učitelky urážeti nebo v posměch uváděti chtěl, Ale vyznávám, že mne článek »Naše odpověď« velice zabořil. Již tedy, povzdychl jsem, i naše učitelky se chytily na slovo »klerikál«, již i pěstitelky naší ženské mládeže se chlubí svou »samostatností«, t. j. nedbáním ušlechtilé ženskosti, nadsazováním své domnělé důležitosti a že berou za svoje ty »moderní názory«, které za půl století způsobily v národech křesťanských změny, v nichžto vážní mužové

a moudří myslitelé poznávají základy a počátky katastrof nad velikou revolucí francouzskou a nad komunu pařížskou již i proto hroznější, že budou všeobecné, jak ukazují všechna znamení.

Ještě slovo o té »statečnosti«, ve kteréž učitelky, členové Jednoty »se nebály být mu (večer Husovu) přítomny,« kdežto učitelé tolik kuráže neměli. Nebudu rozsuzovati, zdali v této věci ukázali více moudrosti a taktu učitelé či učitelky, ale dovoluji si dvojí prosbu k nim vznésti 1. Aby přemýšlely, hodí-li se dobře to moderní husitství spolu se sokolstvem k úřadu vychovatelek a učitelek. 2. Aby jednou ve svém časopise vyčetly ty skutečné prospěchy, jež ten novohusitský ruml, a řekněme třeba i to sokolství, přináší Českému národu po stránce politické, živnostenské a kulturní, a nad to třeba ještě, jak asi srovnává se účast v takových večerech s povinností dobrého příkladu a s tou přísahou, jižto skládají definitivně ustanovené osoby učitelké. Mně nezdá se, že by se ta účast dobře snášela s povoláním učitele a učitelky, protože ten »moderní« husitismus jest namířen proti katolickému náboženství a má, jakož patrně viděti na horlivých novohusitech, známku atheismu, čiré nevěry vytisknutu na čele. Učitel pak a učitelka povinni jsou, vésti křesťanské dítky ke zbožnosti a mravnosti křesťanské.

Slečny učitelky z Jednoty, a zvláště pisatelka »Naší odpovědi«, dojistá pokládají se za dosti moudré, že rady nepotřebují. Ale jsa upřímný přítel hodných učitelek, radím přece Zancchte těch literárních sporův a hádek s liberálními a pokrokářskými učiteli, nechte je psáti a na schůzích mluvit proti vám; přestanou, až se přesvědčí, že jich neuznávají za hodny nějaké odpovědi. Jejich i vaše listy čtou též klidní a rozvázní učitelé i neučitelé; dojem, který jim z těch nechutných sporů zůstává, škodí vážnosti učitelkého stavu. Máme bohužel i mezi českým učitelstvem lidi prázdné všeho náboženství, a proto i prázdné mravního jádra; soudím, že zvláště tohoto rázu muži vedou ten pohoršlivý boj proti učitelkám. Těm se nezachováte, kdybyste byly sebe více »samostatny«, t. j. liberální a protiklerikální. Mužům snáze leccos projde v mínění veřejném nežli osobám ženským, najmě učitelkám. Nižádný rozumný jich nepomluví a nepohaní, když nedají se pozvati na »večer Husův, pořádaný Sokolem«. I těm lidem, kteří pro svou osobu nemnoho se drží náboženství, líbí se na učitelkách, když bez ostychu veřejně osvědčují příchýlnost a úctu k tomu náboženství, které v nevinných srdcích mládeže, jejich žákyň, jako vzácné seménko klíčiti počíná.

Jestliže skromnost každému pěkně sluší, sluší stonásobně učitelkám, a nejen že jim sluší, ona jest jim tolik potřebna, že bez ní nemohou býti vychovatelkami, neboť nedostatek této ctnosti vede k mnohým zřejmým chybám a takto jest příčinou, že neskromným schází nejdůležitější činitel zdárného výchovu světlo a síla dobrého příkladu.

Nehněvejte se, ctěné slečny, pro tuto moji rozpravu; sedmdesátiletému paedagogu mohou mladší odpustiti, i kdyby se jich některé slovo bylo nemile dotklo. Vždyť je to vše bez hněvu a míněno upřímně. *)

*) S ochotou uveřejňujeme tento článek z pera zkušeného paedagoga a přítele školství — tím spíše, že slečnám učitelkám, jež napadány jsou stále od liberálů a pokrokářů, neděje se se strany katolické ani nejmenší příkoří. Zarazilo nás nemálo, že »Časopis učitelek« omlouvá se před podobným pamfletem, jakým je »Školský Obzor.«

Výbor družstva Vlast konal dne 14. prosince schůzi za hojného účastenství členstva. Schůzi zahájil předseda dp. dr. R. Horský modlitbou. Protokol o předešlé schůzi byl přečten a schválen. — Spolek na zakládání knihoven ve Slezsku děkuje za darované knihy. Také J. M. probošt msgr. dr. Ant. Lenz děkuje výboru za blahopřání, jež mu bylo k jeho vyznamenání zasláno. — Frant. Pech, čestný kanovník, biskup. vikář a děkan v Písku, přeje družstvu a časopisu Vlast plného zdaru a vítězství ve všech oborech. — Jan Fišer, obuvník v Radnicích, přeje si znáti podmínky, za kterých spolky křesť. sociální mohou se státi členy družstva. Želatinové lístky budou vydány ve třetím vydání, a to ve 120.000 exemplářích. — Výbor přijímá ochotně návrh Historického kroužku, aby Historický Sborník proměněn byl v časopis, a doporučí tento návrh valné hromadě. — K žádosti biskupského vikáře Jana Hejtmánka udělí výbor vídeňským českým terciářům 30 kr. — Výbor se usnesl, aby valná hromada konána byla 31. ledna (r. 1900) ve středu o půl 1. hod. odpo., probral program k valné hromadě a určil pro jednotlivé odbory zvláštní referenty. — Po vyřízení ještě jiných záležitostí schůze skončena.

Úmrtí. Dne 21. prosince zemřel v Praze známý dobrodinec císař. rada pan Alois Oliva, dosáhnuv věku 77 let. Lidumilná činnost jeho i dříve zesnulé jeho choti jest všeobecně známa. Trvalou upomínku svým jménům učinili zvláště založením »vychovatelny Olivových«, ústavu to pro vychování opuštěných dětí, ku kterémuž účelu věnovali své dva domy v Praze. Zesnulý odkázal na dobročinné účely asi 300.000 zl. Čest budiž jeho památce! O. v p.!

Návrh na upravení remunerací za udělování náboženského vyučování, kterýž dne 13. t. m. ve schůzi poslanecké sněmovny vídeňské podal se 27 soudruhy poslanec Žičkar, zní takto: Na základě § 3. říš. zákona ze dne 17. června 1888 č. 99. mají učitelé náboženství za vykonávání vyučování náboženského ve vyšších třídách více než trojtřídní obecné nebo měšťanské školy zákonitý nárok na remuneraci. — Ale vyskytují se často následující případy: 1. V jedné a téže farnosti

jsou tři obecné školy jedna jest trojtřídní, druhá dvoutřídní, třetí pak jednotřídní. V celku dlužno vyučovati náboženství v 6 třídách. Kdyby byly spojeny v jednu jedinou šestitřídní školu obecnou, měl by katecheta za obstarávání náboženského vyučování ve třech vyšších třídách této šestitřídní obecné školy zákonitý nárok na remuneraci a daleko menší námahu, nežli má nyní, on musí docházeti do tří škol, při tom však nedostává řádné remunerace. — 2. Na trojtřídní obecné škole uděluje se ve všech třídách polodenní vyuč. Učitel náboženství vyučuje náboženství ve skutečnosti v šesti třídách, nedostává však žádné remunerace. — 3. Konečně vyskytují se případy, že na více třídních obecných školách zavedeny jsou parallelky. Tím ve skutečnosti rovněž se zdvojnásobuje počet tříd; za udělování náboženského vyučování nemá katecheta opět na základě svrchu uvedeného zákona žádného zákonitého nároku na remuneraci. — Je tudíž nevyhnutelně nutno spravedlivé upravení této záležitosti. Slavné sněmovně předloženy byly v té věci za posledních dvou zasedání četné petice, ve kterých žádáno za odpomoc. Také sněmy štyrský a krajský vyzvaly vládu, aby učinila, čeho třeba, by zákon, o němž tuto mluví se, byl pozměněn. V zákoně musí býti ustanoveno, že vyučováno býti má na třech třídách náboženství zdarma; ve farnostech však, v nichž jsou obecné školy, na kterých vyučuje se náboženství ve čtyřech, pěti, šesti nebo více třídách, že tyto přes počet jdoucí třídy mají býti remunerovány, ať již jsou na jediné nebo na více obecných školách. Samo sebou se rozumí, že parallelky, jakož také třídy při polovičním vyučování musí býti počítány za třídy samostatné. — Podepsaní činí tudíž následující návrh: Slavná sněmovno, račiž usnísti se na následující osnově zákona: Ustanovuji se souhlasem obou sněmoven říšské rady, jak následuje Čl. I. První odstavec 3. § zákona ze dne 17. června 1888, čís. 99. pozbývá platnosti a bude na příště zníti: § 3. Za obstarávání náboženského vyučování ve více než třech třídách obecných a měšťanských škol, kde parallelky počítati se mají jako celé třídy, uděluje se remunerace. — Jestliže na některém místě nepostačuje počet duchovních, povinných k udělování náboženských vyučování, dlužno jej podle po-

třeby rozmnožití nebo má být vlastní učitel náboženství opatřen. — Čl. II. Provedení tohoto zákona ukládá se Mému ministru kultu a vyučování. — Konečně račiž sl. sněmovna schváliti ještě následující r e s o l u c i: Slavná c. k. vláda se vyzývá, aby učinila, čeho třeba, by zemské zákony byly ve smyslu výše uvedeného říšského zákona pozměněny.

Omluvené hodiny ministrantům. Na stížnost farního úřadu v Pleissingu u Vídně, že tamní správa školy nechce ministrujícím žákům omluviti školní hodiny v době pohřbů v dopoledních hodinách, rozhodla c. k. zemská školní rada dolnorakouská výnosem ze dne 7. listopadu 1899 č. 7445 prostřednictvím okresní školní rady takto »Není nikterak závadou, aby správa školy Pleissingu na přání tamního faráře dispensovala 2—3 ministranty za příčinou spolupůsobení při pohřebních průvodech od návštěvy jedné dopolední vyučovací hodiny.«

„Vliv kleru“. »Č. Učitel píše o samosprávě takto: »Autonomie okresní a místní je pro učitelstvo původem mnohých béd a pramenem mnohého zla. Proto jí ve školství nepřejeme. Vidíme reakci až hroznou ve způsobu, jakým se obsazují učitelská místa. Lidé většinou zcela neuvědoměli, nemající smyslu pro úkol školy a podléhající obyčejně duševní převaze zástupců kleru na našem venkově, dělají terna. V místních školních radách vedle sousedských ohledů rozhodujícím bývá vliv kleru.« — Ušlechtilý žurnál se zase trochu zmýlil. Ten »vliv kleru« je často takový, že duchovní ani do schůzí místní školní rady choditi nemůže, nechce-li se státi terčem té známé »furie«. Kdyby vliv kleru skutečně byl tak značný, mohlo by učitelstvo ještě říci: »Zaplať Pán Bůh!« neboť pak by neměl v terně přednost třeba ten, kdo umí dobře hráti v kuželky a karty. Nedávno přinesl týž »Č. Učitel« zprávu, že kdesi bývalý »pan přednosta« s »panem dozorcem« vytloukli učitelé okna. Ti zajisté nejednali »pod vlivem kleru«.

Postupujeme či stojíme? Ve článku takto nadepsaném píše »Posel z B.« mezi jiným toto: »Zákony ty (školské) znamenají jistý pokrok, který však nemůže za zásluhu počítán býti těm, kteří je národu našemu vnutili. Že si tu domnělou zásluhu o pokrok odnesl Hasner, jest jen důsledkem naší politiky, která také v době

před Hasnerem nedovedla školství věnovati pozornost, kterou bezpodmínečně zasluhuje a potřebuje. To, co jimi učitelstvo získalo, bylo by získalo za každých okolností. Reforma školství, konkordatním zřízením zbědovaného, by se musila dostaviti s rozvojem času a při rozumném politickém si počínání mohla národu býti prospěšnější. Takto učitelstvo něco získalo, ale také mnoho ztratilo. Zásadám vychovatelským vyměřeny cesty mnohdy nepřirozené. Materiální postavení učitelstva vzhledem k požadavkům doby není o nic snesitelnější, než v době staré. Tehdáž trpěl učitel bídu, dnes má nouzi, kterou marně snaží se utajiti.« — Myslíme, kdyby toto napsal list katolický, že by to bylo »snižováním moderní školy«. Pokud se týče toho »zbědovaného« školství za doby konkordátu, jsou toho pamětníci, že ve mnohých vikariátech před vydáním nynějších školských zákonů bylo školství ne-li více, tedy aspoň tak pokročilé jako nyní — a to ne zásluhou úřadů, nýbrž horlivého kněžstva a učitelstva. A ten nárek na bídu nebyl v učitelstvu ani takový, jako teď. Učitel obyčejně své děti dobře zaopatřil. Ostatně četli jsme před časem i ve »Šk. Obzoru«, že se učitelům vedlo dříve lépe, než nyní. Tedy jen upřímně, a potom snad nevzkypí pánům liberálům tak snadno žluč, když klerikálové někdy řeknou, že není všecko zlato, co se třpytí.

Disciplinární moc a kněžstvo. Naše věcná a časová lokálka o tomto předmětu před časem vzbudila zasloužilou pozornost mezi duchovenstvem. Jeť otázka disciplinární moci pro nás velice důležitou, an se církvi béře nepatrný zlomek moci, který jí rakouský školský byrokratismus popřál. Z dopisů, které nás v té věci došly, uvádíme hlavně příspěvek dp. Josefa Poláka, kaplana v Ml. Bukách, který nám píše toto: K Vaší poptávce ve Vychovateli, kde asi byl uveřejněn výnos ze dne 14. června 1878, dovoluji si sděliti, co jsem našel v knize dra Mrštíka, prof. pastorálky v Hradci Králové: »Soustavný přehled zákonů a nařízení občanských o působení orgánů církevních«, která vyšla jako druhé číslo knihovny sv. Vojtěcha v bisk. knižnici v Hradci Králové. Bude to asi výnos ministerstva pro dolnorakouskou zemskou školní radu ze dne 14. ledna 1878 číslo 12.692. Zní pak: Dle § 7. zák.

říš. z 20. června r. 1872 jsou úřadové školní správní vykonávati disciplinární moc, stalo-li se provinění se strany těch katechetů, kteří náležejí k duchovenstvu farnímu a nejsou dosazeni skrze úřady školní. Ze zvláštního postavení těchto katechetů však vyplývá, že na ně s úřední mocí disciplinární nesluší zakročovati tak, jak předpisuje zákon stran učitelstva, rovněž nelze na tyto učitele náboženství vynášeti jiných trestů kromě důtky nebo vzdálení z úřadu katechetského sledává se za věc nezbytnou, aby úřadové školní proti těmto katechetům bezprostředně jenom v těch případech zakročovali, když nepodařilo se odkliditi seznámé nenáležitosti při úřadech církevních, ku kterým v každém jednotlivém případě nejprve se obrátiti náleží.« Některé školní úřady měly za to, když výnos tento byl dán pouze zemské školní radě v Dolních Rakousích, že netřeba jim řídit se tímto výnosem. Než, na podané rekursy rozhodlo posud vždy ministerstvo proti těmto úřadům, když si osobovaly disciplinární moc původní na duchovenstvem ve správě postaveným. Toto vynesení jest obsaženo v »Handbuch der Reichsgesetze und Ministerialverordnungen über das Volksschulwesen«, v c. k. školním knihoskladě ve Vídni, cena 1 zl. 50 kr. Dále píše dp. Polák: Mimo to znám jest též výnos zemské školní rady moravské ze dne 27. srpna 1885 č. 5627, řízený knížecímu arcibiskupskému ordinariatu v Olomouci, jímž se jisté okresní školní radě vytýká jako nesprávné, že přijala od místní školní rady v N. výsledek vyšetřování konaného s kaplanem, jenž dítě ve škole citelně potrestal a že si nezjednala dříve rozhodnutí duchovního představeného zmíněného kněze. Katech. Listy, ročník II., č. 3., str. 67. Jsme dp. Polákovi za takto data velice povděční, poněvadž jimi jasně jest vysvětleno, že faráři a kaplani nepodléhají v disciplinárních věcech úřadům školním, nýbrž úřadům duchovním, totiž vikariátnímu úřadu nebo biskupské konsistoři.

FR. H. ŽUNDÁLEK.

Protestantský kazatel dr. Stöcker o náboženském vychování. V Theningu konal nedávno hornorakouský spolek evangelických učitelů valnou schůzi, na niž dostavil se také bývalý dvorní kazatel Dr.

Stöcker z Berlína. Ve své řeči projevil radost, že může býti přítomen schůzi učitelů, kteří, jak pozoruje, stojí na stanovisku pozitivního náboženství. Právil, že i v Prusku jsou čistě evangelické učitelské spolky, jež mají na sta členů, ale spolky jiné že mají i tisíce členů. Jest velice důležité, aby veškeré vyučování dalo se ve světle evangelia. Jako se říká o čítance, že největší díl učiva soustřeďuje, tak staň se zásadou, aby evangelium bylo střediskem všeho učení. — Židovské a požidovštělé listy o tom mlčí, poněvadž to řekl pastor.

Vypsání ceny. »Katol. spolek tiskový v Praze« vypisuje cenu 10 korun za nejlepší populárně psanou poučnou práci z oboru jakéhokoliv (historického, sociálního, apologetického, paedagogického a p.). Práce bude uveřejněna v »Hlasech katolického spolku tiskového« a ještě zvlášť honorována. Konkursní termin trvá do 1. srpna r. 1900. Práce s heslem na spise i na obálce, v níž uzavřeno jméno autorovo, buďtež zaslány buď místopředsedovi spolku, prelátu Dru. Fr. Kráslovi (Praha, Hradčany), neb jednateli spolku univ. prof. Dru. Jos. Tumpachovi (Praha-III., 250.).

Spolku přátel českých škol bratrských zaslali roční příspěvky P T. pp.: dp. dr. Kovář 1·20 zl.; dp. Josef Mazanec 10 zl.; vdp. Jan Hejtmánek, bisk. vikář v Něm. Bělé 1 zl.; vdp. Václav Vaněk, vikář v Záboři 2 zl.; vdst. vikariát kašpersko-hradský 1·50 zl.; dp. dr. Jan Soukup v Král. Hradci 1·20 zl.; vdp. Hroneš, farář v Bohuslavicích 10 zl.; p. dr. Pohl v Slaném 50 kr.; pan Strnad, kupec v Bubenči 1·20 zl.; pan Vilém Engel na Král. Vinohradech 5 zl.; vdp. Ant. Skokan, děkan v Zásmukách, daroval kongregaci školských bratří v Bubenči 20 zl. Protože schyluje se rok, v němžto zařizováním tříd a opatrováním učebných prostředků Svatováclavské soukromé škole pětileté v Bubenči tolik vzniklo výloh, a účty za krátko zapravení požadovati budou, dovolujeme si P T. pány členy spolku přátel katol. českých škol bratrských v Praze, kteří příspěvků svých ještě nezaslali, uctivě požádati, aby tak co nejdříve učinili ráčili, neboť ústav řečený vidí se právě v peněžitých nesnázích. Příspěvky tyto přijímá ředitelství Svatováclavské soukromé školy v Bubenči, jež předem upřímně všem díky vzdává jménem celého spolku.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTĚ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolurektoru V. Špačkovi v Košátkách p. Vrutice (Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Na uvítanou

Jeho Milosti knížete arcibiskupa

Luca barona **Škrbenského z Hříště**

ke dni 13. a 14. ledna 1900.

zhůru, národe náš, vzhůru, ty máti měst,
oblec v roucho se dnes, svátku co náleží,
vzhůru, kdos katolík, jásej a zaplesej
v slasti, v rozkoši vířivé!

Pastýř tvůj jede sem do středu tvého dnes,
k věrným svým spěje k nám, k stádcí to svému, jež
vítá Jej s veselím, vstříc Jemu slastně jdouc,
záslužnou Jemu úctu vzdát.

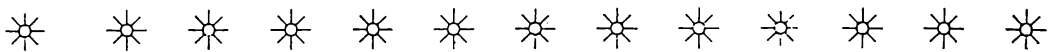
Tváří zřítí kdo chceš v tvář Jeho laskavou,
chvátej s pozdravením, spěj Ho uvítat a
v zbožném chrámě Ho ctít, biskupa svého, dnes
v sídle Vojtěcha světce zde.

Lásku nám nese všem, v lásce my vstříc Mu jdem,
v míru k nám spěje sem, ku blahu všech by zde
květný mír všude sil po kraji řízeném,
křížem žehnaje zbožně lid.

Hlásá jásavě zvon, ve jmenu Páně že
blíží v slávě se Lev, „dávno vytoužený,
Arnoštův osadit trůn zase ve květu
slavný o jměnu Páně dnes.

Les soobodrij par Srbeus

Vítán nám blaženým buď, sluho Páně, všem!
 Žehnání Tvoje slyš Tvůrce a záhy splň,
 oč Jej v nitru prosíš, nám aby poskytl
 v hojné míře vždy dobra všem.

Stádce své k nebi řid', v zahradě Páně pas,
 k rajským ved' je luhům, k tůni milosti vší,
 k slunci nezkalené slasti a dobroty,
 kdež nám v odplatu Bůh je sám.

Dr. M. KOVÁŘ.

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

A jako v starém Zákoně uchvátil anděl proroka Habakuka, aby jej přenesl na jiné místo, tak duch emancipace přehoupl paní Lankesovu od Tertulliana zrovna do — velebeného 19. století! Ale nastojte! Ani zde není paní L. spokojena! Žena moderní není prý o nic lépe v tom než její družka pohanská ve starém Řecku! Žena moderní má prý všechny povinnosti jako muž, *) a žádná práva. Pro vlastní děti musí mítí poručníka, kterého soud po úmrtí otce ustanoví. Ač platí daně, nemá žádného práva volebního. Ani do reprezentativních sborů samosprávných, ani do sněmů státních nepožívá volebního práva, ni činného, ni trpného. Ano, ani v domácnosti nepožívá ochrany státní. Neboť dle § 147. rakouského a § 1254. německého zákonníka občanského jurisdikce rodinná nad dětmi přísluší výhradně otci. Také společnost moderní je proti ženě předpojata! Poklesek, kterého se dopustí žena, lpí na ní jako nasmazatelná skvrna po celý její život, a nejen to, hana přejde i na potomka! Za to může otec rodiny porušiti věrnost manželskou sebe čteněji, aniž proto upadá v nevážnost aneb ztrácí cosi na svých právech občanských. Nepřirozeným konvenienčním jhem, pod kterým žena strádá, jest také (prý!) tradiční způsob, kterým se konají zásluhy: »Sedávej, panenka, v koutě, budeš-li hodná, najdou tě« — jest prý kletbou ženského pokolení! Z toho šosáckého pravidla mnoho zla se vylíhlo! »Sedávej v koutě« — zní železný příkaz konvenience, a proto musí panenka chodit do plesů, aby zůstala v koutě — sedět; musí navštěvovat divadla, aby zůstala v loži anebo v parketu sedět; musí se účastňovat různých dýchánek, tanečních hodin a t. p., aby konec konců byl ten, že zůstane — sedět!

Toť prý prokletá situace! Při onom »sedění« je nucena dívka dáti slovo nápadníku, který kouká pouze na věno a nevěstu považuje za přívažek! Tak se stává, že mnohá moudrá žena je zákonitě nucena poslouchati leckterého ťulpasa! Vůbec se ženám emancipovaným nikterak nelíbí věta z rituálu církevního, kde v obřadu snubním nevěsta slibuje choti svému nejen »lásku a věrnost«, nýbrž také poslušnost, a jmenovaná paní »filologyně« sděluje s vítězoslávou, že

*) Skromná otázka: »Musí nosit manlicherovku a chodit ke kontrolním shromážděním?« Spis.

v Americe anglikánští pastoři slova rituálu: »Will thou obeyhim — chci vás poslouchati« — škrtli bez náhrady! Manželství moderní vůbec a způsob, kterým se dějí námluvy obzvlášť, není po chuti ženským světoborcům. Elise Polko, slavná spisovatelka románů, napsala kdesi verše, které by měly býti heslem při zásnubě každé: »Merke gut auf den Sabbath deines Herzens, und wenn seine Glocken läuten, so mach dich frei und glücklich oder geh zu Grund Drum schau, was sich ewig bindet, dass Herr zum Herz sich findet!« Většina našich manželství je prý hotovým paskvilem na slova cituplné básničky! Je to v životě, jako v románech. Dychtivě spěje čtenář ke konci, a když se doví, že hrdina neb hrdinka příběhu »se dostali«, pak si vzdychne čtoucí a řekne: »Ted' jsou šťastni!« Tak jest většina rodičů tak zaslepena, až se domnívá, že je dcera jejich šťastna, dostala-li se jen pod čepec! Proto dovolávají se emancipatorky práva, aby dívka mohla voliti ženicha sama!

Hlavně pak útočí paní Lankes-Uhlemanová proti methodě dívčí výchovy, kterou nazývá nepřirozenou, falešnou a neplodnou. Mnohé řádky její o tomto předměť podepsati lze bez váhání.

Chlapec po škole se vydovádí a tím okřeje na duchu i na těle, zatím co dívka musí jako oukropeček seděti v koutě a háčkovati, neb vyšívati různé trety, které nemají žádného účelu praktického! — Upřímně řečeno, v tom často jmenovaná reformátorka uhodila do živého. Napadá nám jako případná ilustrace jedna historie, která tuze dobře může býti čerpána ze zřídla zkušenosti.

Jistý »papá« obdržel ke svým jmenovinám neméně než 4 páry vyšívaných domácích střevíců! Při tom však neměl ani 1 pár poctivých ponožek, a ni milostpaní a ni slečny kloudné punčochy! A přece nezahálely. Veškeré hodiny odpočinku věnovaly domácím ručním pracím! Kterak to možno? Odpověď nám dává rozmarná sloha:

»Die Gattin stickte,
Die Älteste stickte,
Die zweite stickte,
Die dritte stickte, —
Und keine strickte,
Und keine flickte.

Nun hat Papa vier gestickt' Schuh
Und keinen ganzen Strumpf dazu.«

Také předměty učebné, které na dívčích školách mají skýtati duševní potravu, jsou špatně voleny! Jest zde příliš mnoho žvlů sentimentálních prý, jako na př. nadbytek aesthetiky vůbec a poesie zvlášť, z čehož povstává pouze nervosní podráždění, jehož »roztomilým« květem jest hysterie! Třeba prý více zdravovědy, více fysiky, více fysiologie a přírodovědy vůbec!

Než, to vše jsou pouze nutné důsledky nepravého názoru o úkolu ženy! Žena má (prý) především určena býti k tomu, aby se vdala a byla rodičelkou dítek, garancíu příštích pokolení! V tom leží prý kořen veškeré bídy ženského pohlaví! Neboť tento pojem o úkolu a povinnosti ženy zavinił všestranné její otroctví, jehož markantní okovy jsou:

- a) Nezřízené právo poručenské muže nad ženou.
- b) Násilnická poroba, v které úpí její duch.
- c) Spoutání jejího puđu přirozeného.

d) Převrácené v y c h o v á n í .

e) Výsledek toho všeho: despotická nadvláda muže nad ženou!

A lék zaručený proti všem těmto bédám? Prajednoduchý, až člověku vlasy vstávají nad vlastní — nejapností, která nebyla s to, najítí arcanum pro všeobecné štěstí lidské. Neboť budou-li všechny ženy na zemi spokojeny, budou spokojeny i rodiny, i národ, i stát, item, celý okrsek zemský! Přiznejte ženám bez rozdílu stejná práva s muži, a — na zemi bude hotový ráj! Dejte ženám volební právo do všech sborů zákonodárných i administrativních — a uvidíte, co talentů, až posud tajených, vytryskne na povrch, aby spasily stát a otevřely národům bránu zlatého věku!

Otevřte ženám školy veškeré a item úřady — a uvidíte, jak vás muže, kteří si hlavu lámáte nad těmi četnými gordickými uzly paedagogiky a oekonomie státní, jak vás slabá žena zahanbí svým šalomounským úsudkem a rozsudkem!

Dejte ženě právo, aby si mohla svobodně voliti manžela, a uvidíte, jak zdravý a čistý rodinný život zkvete pod rukou svobodné ženy — matky! A nechce-li, neb nemůže-li se žena vdáti, dejte jí příležitost, aby si založila existenci vlastní! Ano, i žena vdaná musí — hledíc na osobní důstojnost — býti s to, aby prací odbornou přispívala k důchodům svého manžela!

Tak zní »Magna charta libertatis femininae!« — V následujícím ukážeme, jsou-li tyto stipulace bojovných amazonek oprávněny, a leží-li v nich záruka šťastné budoucnosti.

I. O d s t a v e c .

Rozháranost moderní kultury, která se docela vymanila z tak zv. pout pozitivního křesťanství, nemůže utrpěti horší censury, než jakou skýtá pozorovateli nepředpojatému úkaz vášnivosti, s kterou některé třídy ženské hlásají boj proti pokolení mužskému. Bylo by nespravedливо, klásti veškeru vinu na vrub pohlaví ženského, jelikož odpor žen proti tak zv. výsadám mužů má základ můj ve všeobecné bídě společenské. Neníť ničím jiným odpor ten, než výslednicí sil úsilovného boje o život, který se zostřuje jednak stoupáním požadavků životní požitby, jinak stoupáním cen dražebních také oněch výrobků orby i průmyslu, které jsou nezbytny k ukájení sebe skrovnějších potřeb kulturní rodiny.

Následkem toho je otřesení tradice, posvěcené celými tisíci let, že úkol dívky záleží v tom, aby se stala ženou, chotí muže a matkou dítek! Muž jest to, kterému přísluší péče o existenci ženy, otec jest to, jenž vydělává chléb vezdejší pro celou rodinu! Zásada tato, která po tisíciletí se rozuměla sama sebou, utrpěla veliké škody tou okolností, že u národů kulturních počet sňatků soustavně ubývá, a číslo krbů domácích, kde ženě kynulo bezpečné zaopatření, během let čím dál, tím menším se stává. Nikde není pochod tento tak rapidní, jako ve Francii; proto také jsou to hlavně francouzští statistikové a oekonomisté, kteří se o zjev ten obzvláště zajímají, jelikož jest pravdou nepopíratelnou, že národ francouzský co do vzrůstu velice pokulhává za jinými! Po velikých válkách napoleonských čítaly ze států evropských obyvatelů: Anglie 19 milionů, Francie 29 $\frac{1}{2}$ milionu, Prusko 10 mil., Rakousko 20 mil., Rusko 45 mil.

Dnes čítají: Anglie 35 milionů, Rakousko-Uherské mocnářství 38 milionů, Prusko 28 milionů, Rusko 90 milionů, Francie 38 milionů hlav. Během asi 70 let

se tedy počet obyvatelstva anglického, rakouského a ruského zdvojnásobil v Prusku docela ztrojnásobil, kdežto ve Francii přírůstek činí pouze asi 25 %.

Za dob Ludvíka XIV tvořilo obyvatelstvo francouzské 40% obyvatelstva celé střední Evropy — r. 1815 již pouze 20%, a dnes jest poměr ten ještě nepříznivější. Úkazu toho vinu ovšem nenese pouhé ubývání sňatků, nýbrž také neplodnost mnohých manželstev, obzvláště stavu středního, t. zv. »buržoasie«

Roku 1886 čítalo se ve Francii 10,411.321 rodin, které dohromady měly 22,497.231 dětí. Z toho připadlo 10,737.824 dítek na 2,048.134 rodiny, kdežto 8,363.187 rodin — tedy čtyřnásobný počet — nevykazoval dětí o mnoho více, totiž 11,750.407! Jinými slovy: Jedna pětina rodin měla skorem tolikéž dětí jako čtyři pětiny! Na první pohled by se mohlo zdáti, že svrchu uvedené číslice svědčí vlastně proti našemu tvrzení, že sňatků manželských v Evropě soustavně ubývá vůbec a ve Francii zvláště! Než, nesmíme zapomínati, že přírůstek populace i při zmenšeném počtu rodin dobře lze vysvětliti zlepšením poměrů zdravotních, které zamezují decimování obyvatelstva hlavně v útlejším věku dětském! Stoupání populace konečně děje se vždy v neprospěch pohlaví ženského, přes to, že, jak všeobecně známo jest, mezi novorozenci jest průměrně více hochů než děvčat! Avšak s jedné strany války, ve kterých pouze pohlaví mužské súčasněno jest, jakož i jiná nebezpečná zaměstnání, v nichž pouze mužové berou účast, jsou s to vysvětliti skutečnost, že — aspoň v Evropě — je více dívek a žen než jinochů a mužů! Další vysvětlení poskytuje zkušenost, že chlapci bývají obyčejně po mateři, tedy po živlu fyziologicky slabším, což také jest příčinou, že jednak mezi mrtvorozeňátky je více hochů než děvčat, a že v nejútlejším věku hoši spíše chorobám a smrti podléhají, než děvčata, která zdědila po otci větší houževnatost fyziologickou. Tak jen vysvětliti se dá úkaz jinak nepochopitelný, že na př. v Evropě jest o 3·5 milionů dívek a žen více než jinochů a mužů! A jelikož valná část mužů zůstává svobodna, dostává se oné číslice plůl čtvrtá milionu žen, pro které a priori není ženicha, ještě značného zvýšení. Ony dívky, které šťastnou náhodou jsou »zaopatřeny« od svých mohovitých a starostlivých otců, snášejí s tichou resignací osud, který jim vlastního krbu rodinného odepřel, a pravidelně do agitace emancipační nezasáhají. Jinak jest s těmi ubohými bytostmi, kterým jest zápasiti v boji o existenci pěstí vlastní, any nenalezly chotě, který by se o ně staral, a kterým rodičové nebyli s to zanechati dědictví.

Voj tento rozmnožují ještě ty četné ženy, které se cítí v manželství nešťastnými: ty různé Nory, Rebeky a Ellidy dramát Ibsenových, pak ty různé postavy dívčí, s kterými pravidelně se setkáváme v románech moderny, jakými jsou na př. »Medřická,« »Ozářenou branou dobrodružné mladosti« a t. d. Než, hrdinky posledně jmenované se sentimentálními deklamacemi svými nepřivedou emancipaci ženskou ani o píď ku předu! Nanejvýš, že přispějí k zmatení jistých ženských mozků a k ještě většímu šíření se všeobecné rozháranosti! Než, jinak jest s ženami, které domáhají se emancipace ženské za účelem snažší konkurence na poli práce! Ženy tyto hlásají zásady, které jsou v přímém odporu s tradicemi tisíciletými! Prvním úkolem ženy je zabezpečená existence; manželství stojí v druhé radě! Primum vivere, dein philosophari! Nejdřív chléb, pak filosofie!

A tak vidíme ženu, která Tvůrcem samým byla určena za pomocnici mužovu v jeho boji o život, jako jeho sokyni v boji o vezdejší chléb. A věru, že

tato soutěž není pouhým rozmarem nebo pomíjejícím žertem, o tom může se každý lehce přesvědčiti ze statistických tabulek!

Tak bylo napočítáno r. 1890 v Rakousku (Cislajtani) kolem 12 milionů hlav ženského pohlaví; z těch zaměstnáno bylo při zemědělství a industrii 6 milionů dívek a žen; v postavení služebném jich bylo 424.000, což dohromady tvoří 6·5 milionu žen pracujících, čili **52 %** veškerých osob ženských!

V Německu napočítalo se r. 1882 dohromady žen 23 milionů, z nichž 4,259.000 dělnic (18·5 %), služebných 1,282.000 (5·5 %), čili dohromady **24 %** ženských osob vůbec. Procento to se však během 16 let zajisté značně zvýšilo!

V Norvéžsku činil docela počet dělnic r. 1891 úplných **60 %** všech osob ženského pohlaví.

V Itálii na základě číslic z r. 1881 činil počet samostatných dělnic **44 %**, kteréž číslo od té doby zajisté značně se zvýšilo.

Zajímavý jest pohled jednak na číselné zastoupení žen pracujících v jednotlivých oborech pracovních, jinak na číselný poměr dělnic k dělníkům!

Z jednoho tisíce žen pracujících zaměstnáno jest: 176 v průmyslu, 190 v obchodě, 312 při polním hospodářství; zbytek je buď v postavení služebním aneb v různých oborech vědy a umění.

V továrnách pracovalo r. 1892 v Německu nedospělých pracovnic 72.632, mezi nimiž 3897 takových, které nepřekročily 14. rok svého věku; mezi 567.234 dospělými bylo 225.255 mezi 16.—25. rokem stáří. Mezi 639.866 pracovnicemi bylo zaměstnáno v průmyslu textilním neméně než 316.704, z nichž 33.687 nepřestoupily 16. rok věku svého!

Největší konkurenci však dělají ženy mužům v oboru vychovatelském a učitelském! Jsou země, kde počet ženských sil v tomto oboru daleko převyšuje počet mužů!

V Rakousku	napočítáno r. 1880	učitelů 41.120;	učitelek 14.809
V Německu	1882	127.614;	48.065
Ve Francii	1891	87.559;	81.978
V Itálii	1881	32.908;	46.887
V Anglii	1891	50.000;	145.000
V Soustátí Severoamer.	1880	73.335;	154.375
		Součet 412.736;	491.114

Ve svrchu uvedených státech působí tedy o **78.378** učitelek více než učitelů!

V Rakousku tvoří učitelky 20 %, v Itálii a Anglii docela 60 % všech orgánů vychovatelských a učitelských, v Severní Americe dokonce něco přes **67 %**!

O činnosti žen v oboru věd a umění zmíníme se později. Číslice svrchu uvedené mluví drasticky! Neboť uvážíme-li, že žena má pravidelně skrovnější požadavky životní než její mužský konkurent, a že v jistých odvětvích koná práci stejné hodnoty jako dělník mužský, dospějeme k poznání ohromných převratů, které stoupající soutěž pracovnic jest s to způsobiti ve struktuře společenské vůbec, a — ať tak díme! — na světové burse pracovní zvláště. Nemáme zde ani tak na zřeteli místa, která platí stát, jakými jsou na př. místa učitelská, pak služba v kancelářích poštovních atp., jelikož místa ta jsou systemisována s platem stejným pro síly obojího pohlaví. Spíše tanou nám na mysli různé průmyslové závody a továrny, kde soukromý podnikatel snaží se získati pracovní síly za cenu co

možná nejnižší, při čemž hodnota práce má svoji »hausse« a »baiss««, závisíc pouze na momentech poptávky a nabídky, rovněž jako mrtvý papír na burse peněžní.

Tu jsou to síly ženské, které hlavně přispívají k sešpatnění hodnoty práce vůbec ve prospěch kapitálu. Při tom přihází se mnohdy tragikomický zjev, že zbraň, kterou bojuje žena v soutěži s mužem, obrací se mimo nadání — proti krvi vlastní, ke škodě celé rodiny!

Zde uvedeme jeden případ na místě mnohých.

V Severní Americe, této původní vlasti bezohledné soutěže, žili dva bratří a dvě sestry, sirotci to po rodičích vážených sice, avšak nemajetných. Musili pilně pracovat, aby se uživili. Oba bratří byli zaměstnáni v jedné obchodní písařně a vydělali 300 dolarů měsíčně, což stačilo úplně k slušné existenci všech čtyř osob. Sourozenci žili tak po delší dobu v úplné spokojenosti, až tu pojednou dorůstající sestry pociťovaly jakési pokoření, že mají jísti vezdejší chléb z milosti svých bratrů; k tomu připojila se také znepokojující domněnka, že stojí oběma bratřím v cestě, jelikož těmto nebylo možno oženiti se, pokud měli obě sestry v domě. Proto odhodlaly se dívky ty k založení vlastní existence. Na jejich naléhavé prosby bratří svolili a vyučovali je ochotně ve volných chvílích počtářství a účetnictví, a jelikož obě sestry vládly nevšedním nadáním, docílily během dvou roků takových vědomostí a zběhlosti v příslušných předmětech, že, jak bratří slavně prohlašovali, mohly bez meškání ucházeti se s dobrým svědomím o kterékoli místo v účetní písařně.

Tak se také stalo, a obě dámy ohlásily v kanceláři pro zaopatřování míst, že jsou hotovy zastávat místa účetních za 75 dolarů měsíčně. A štěstí jim přálo! Nabídnutí jejich bylo přijato a obě dámy byly vyzvány, aby toho a onoho dne se dostavily v účetní kanceláři firmy X.

Můžeme sobě představit radost obou snaživých dělnic, které jásalý v duchu, že nyní již nebudou bratřím na obtíž. Než, nastojte! Jaké bylo jejich překvapení, když seznaly, že místa, která byly obdržely, jsou místa jejich — bratrů, kteří zatím od majitele závodu byli vyrozuměni, že služeb jejich více nepotřebuje, jelikož obdržel stejně spolehlivé síly za plat — poloviční!

A konec konců? Sestry nemohly vypověděti, jsouce smlouvou vázány, a tak se stalo, že sourozenci, kteří dříve za stejnou práci měli měsíčně 300 dolarů, musili se nyní spokojiti — polovičkou!*)

* POKRAČ.

O kronikách bývalých farních škol.

Píše JOS. V. BOUCHAL.

* Dokončení. *

Válkami husitskými mnoho far, kostelů, klášterů a tudíž i škol zaniklo, neb alespoň pokleslo; než, jak praví prof. J. Šafránek dále na str. 13. svrchu citovaného spisu: »V poslední třetině věku 15. a po celý věk šestnáctý stopovati lze zase utěšený rozkvět vzdělanosti. Zmohutnění českých měst přivedilo do obecného proudu péči o místní školy; zakládaliť si tehdejší měšťané nemálo na tom, aby slyňula latinská učení u nich pověstí daleko široko, k čemuž obnovený

*) Dle C. de Varigny.

styk s vysokým učením a přijímání učitelů, majících i hodnost mistrovskou, valně napomáhalo.« Z té doby máme o zakládání a vydržování škol zprávy četnější a hovornější, ač nechceme přehlížeti, že to nebyly vždy školy katolické a farní, nýbrž již školy vyšší, latinské.

Teprve po vydání výše zmíněného nařízení Pražské diecéšní synody z roku 1605, a když reformace katolická v celé zemi provedena, a bývalé farní kostely osazeny znenáhla faráři katolickými, oživovaly bývalé farní školy nebo zřizovány nové, jak toho poměry vyžadovaly. Tu pak je nám, pokud se týče doby zřízení farní školy, držeti se pravidla v úvodě zmíněného, že zároveň s duchovní správou zřízena nebo obnovena farní škola, a ustanoven »kantor«, leč by prameny dokazovaly opak. —

2. Po určení doby, kdy farní škola byla zřízena, nutno nám zjistiti jména a pořadí učitelů a jejich pomocníků. Tu nám nezbyvá, než prohledati veškeré farní matriky, akt po aktě, abychom se přesvědčili, nejsou-li tu podpisy dřívějších učitelů, kteří nezřídka jménem farářů farní matriky psávali a je u sebe chovali,*) abychom dále zjistili, nebýval-li některý učitel kmotrem při křtech, nebo svědkem při svatbách; snad se na osadě sám ženíl, nebo byly tu křtěny, oddávány a pohřbívány jeho děti, tak že nám bude možno často s určitostí, jindy alespoň přibližně udati, kdy který učitel přišel, odešel nebo zemřel. — O učitelích na školách trvajících již před třicetiletou válkou nebo snad již před válkami husitskými lze nezřídka dopátrati se zpráv v archivech městských a vrchnostenských,**) ano i v našich odborných spisech a vědeckých časopisech, zvláště v »Časopise musea království Českého«.***)

3. Jaké bylo vzdělání tehdejších učitelů? Soudíce dle podpisů a rukopisů četných učitelů ze stol. 17. a 18., máme za to, že měli zpravidla vzdělání na ten čas přiměřené. Nalezli jsme na příklad na Litoměřicku i ve vesnických matrikách v druhé polovici 17. století a v 18. století rukopisy učitelů, které úhledností a někdy i umělostí svou blíží se známým rukopisům dob předhusitských (rukopis učitele Goltze v Zahořanech a Tomáše v Býčkovcích); seznáváme z matrik, že učitelé znali latinu, jsou chváleni od farářů pro své vědomosti, umění a píli (učitel nazývá se »vir eruditus et solers«; »der wohlgelehrte und kunstreiche Herr« atd.). —

Často byli na osadě studující, kteří nejen od kněze, nýbrž zajisté i od učitele obdrželi předběžné vzdělání; mnohého buditele národního nám dal nebo zachoval pohrdaný kantor staré farní školy.†) —

Čím více se blížíme nynějšímu století, tím více máme důkazů pro příslušné vzdělání farních učitelů; od r. 1775 a násl. zákonem a četnými předpisy stanoveno, jakým předběžným vzděláním mají se kandidáti učitelství vykázati. Nelze nám tedy jen tak zhola přisvědčiti slovům Jos. Svátka, který napsal: »Obyčejný

*) Soudíme tak z výnosu král. krajského úřadu v Litoměřicích ze dne 15. dubna r. 1790, který začíná slovy: »Je na mnoha místech zvykem, že matriky oddaných, narozených a zemřelých v bytech učitelů se nalézají což tímto výnosem přísně se zapovídá.«

**) Dokazuje to na př. článek z dějin školy v Lomnici n. P. v »Časopise přátel starožitností českých« 1899.

***) V ročníku 1899 na str. 383—421 je delší článek »Z minulosti českého učitelstva«, obsahující četné dopisy tehdejších učitelů a jejich představených.

†) Viz o některých v Šafránkově spise »Za českou osvětu« str. 40 a 41.

kostelník postačoval jim za učitele pro mládež vesnickou, a ve městech byli občané rádi, když se jim některý vysloužilý voják za učitele propůjčil vysvědčení universitní (z doby předbělohorské) nahrazeno propustním listem vojenského desátníka.«*) Nehledíce k tomu, že i v době pobělohorské dosazovala universita na jisté školy učitelstvo,**) tážeme se, jak mohl obyčejný kostelník, desátník, neb vůbec vysloužilý voják býti varhaníkem a kantorem, což bylo hlavním zaměstnáním učitele farní školy? Jak mohlo učitelstvo s předběžným vzděláním jen kostelnickým a desátnickým vésti kvetoucí sbory literátské a udržeti lidový zpěv kostelní na výši, s níž teprve za dob josefinismu poklesl? Na Litoměřicku našli jsme jen jedinkého desátníka jako učitele, ale ten působil na plukovní škole («štiftu») pluku Hohenlohe v zámku Zahořanském od r. 1790 až 1800! —

Máme ještě jeden pramen, z něhož čerpati lze zprávy o vzdělání učitelů století 17. a zvláště století osmnáctého; jsou to četné, rukou tehdejších učitelů psané zpěvníky a české modlitební knihy latinské a německé, o nichž svého času napsal A. Šolta v »Katolických Listech«:***) »Přimlouváme se vřele za odezdání do museí starých zpěvníků, psaných vesnickými kantory na počátku XVIII. století. Jsou to krasopisné památky po těchto starých kantorech, ceny nevalné sice po stránce umělecké, avšak významné památky dovednosti a snaživosti starých vesnických učitelů z dob, kdy o český jazyk dbáno bylo pouze v kostele.« Viděli jsme sami podobné zpěvníky a modlitební knihy, o nichž můžeme říci, že prozrazují ideální snahy a hlubší vzdělání autorů.

V nynějším století účastnili se učitelé staré školy se zdarem na kolbišti literárním příspěvky pozoruhodnými ceny trvalé, nebo přidružili se k národním buditelům atd. †)

Konečně lze v tomto století uvést jako důkaz přiměřeného vzdělání učitelů pochvalné dekry a zmínky, o nichž v konsistorních kurrendách a vikariátních cirkulářích té doby lze se dočísti, jakož i vyznamenání učitelů i vesnických titulem učitelů vzorných. —

To vše majíce na paměti, shledávejme zprávy o vzdělání našich bývalých farních učitelů, kteří nám nezdávka dovolí o nich pronésti úsudek pochvalný, ano i velice pochvalný. Vždy tu však nutno přihlížeti k slovům Šafránkovým: »Ne tak na odborné vědění (učitelů) položena váha, jako právě na lásku k učitelskému povolání, na praktickou dovednost vyučovací a schopnost vychovávatí dítky v nábožensko-mravní povaze. ††)

V předešlém století bývaly i četné školy pokoutní, které přes četné a ostré josefínské rozkazy tu a tam se udržely až do tohoto století; že o učitelích těchto škol netvrdíme to, co shora řečeno, netřeba zvlášť podotýkati! —

4. V kronice farní školy nutno zmíniti se o vážnosti učitelského stavu v předešlých dobách, jakož i o případech nevážnosti jednotlivých učitelů, čehož také v matrikách a v jiných pramenech lze nalézti doklady; klademe na to zvláštní důraz, protože jistí lidé ze samé pošetilé snahy, aby vynikly školy doby před-

*) Dle Šafránkova spisu »Vývoj soustavy obecného školství...« str. 42—43.

**) V »Pamětech o školách českých« od Fr. Dvorského jsou četné obce uvedeny.

***) »Katolické Listy« ze dne 10. září 1899.

†) Viz, co na př. o učiteli Šenkovi v Náměsti a Homolovi v Ivančicích praví se ve »Vlasti« 1899 str. 359 a 363 (v Dědkově životopise od Halouzky).

††) »Vývoj soustavy« str. 96.

bělohorské nebo doby nynější, snižují učitelstvo bývalých škol farních. S jak nápadnou tendencí se tak někdy děje, dokazuje spisek Václava Gabriela: »Obrázky ze školství českého a rakouského«, který r. 1891 vyšel v »Matici lidu«;*) tam čteme na str. 36.: »Vážnost učitelstva potrvála až do bitvy bělohorské, po ní pak bylo veta po vážnosti, porážkou bělohorskou utrpěl i stav učitelský, dostav se do poroby stavu kněžského, v níž až do r. 1870 potrvál.« Tak dle V. Gabriela byl učitel v době předbělohorské vážen, od té doby až do r. 1870 bez vážnosti, od toho roku stoupá zase v Čechách vážnost stavu učitelského, (kromě ve školním okrese Lounském, kde učitelský stav »úpi« ještě dnes v porobě stavu kněžského, totiž kněžských c. k. školních inspektorů.)

Pokud se týče doby poslednější, třeba jen nahlédnouti do některého z nynějších učitelských listů, a dočteme se tam téměř v každém čísle o »vážnosti učitelů« věcí až běda žalostných. Hledíc k době předbělohorské, obrátíme ve spisku Gabrielově dva listy dále a čteme na str. 40. a 41. »Nechť se podíváme za těchto dob do toho neb onoho města, všude se až nadmíru na učitelích skrbnilo; když bídne a nepořádně odváděl se osobám učitelským deputát vyjednaný, jak teprve dávky dobrovolné Učitelstvu doby tehdejší vyčítá se nedbalost a nesvědomitost u vykonávání úřadu učitelského. Zachovalat se nám z r. 1585 o nedbalosti učitelské následující satira: Pacholat nepilně učí, kumpánům to vše poručí atd. Kněz Kliment Plzeňský, farář u sv. Václava nad Zderazem) dí: »Nynějších časů mnozí školní správcové — (dobré, pobožné a pilné vymíňují) — leniví, zahálčiví, obžerní a toulaví jsou svými nemravými a nezpůsobilostmi příčiny k zahálce a k jinému zlému dávají.« I na jiných místech mimo Prahu bývali učitelé, bakaláři a kantoři nedbalí, což zavdávalo příčinu, že je purkmistr napomínávati musil, k pilnosti a k mravnému chování pobádati. Učitelé s dospělými studenty toulávali se po krčmách a tak jim špatný příklad dávali.« — Prosím, to vše praví p. V. Gabriel ve svém spisku »Obrázky ze školství českého a rakouského« na str. 40. a 41., to mu však nepřekáží, aby na str. 36. netvrdil, že stav učitelský požíval v době předbělohorské veliké vážnosti, která potrvála až do bitvy bělohorské; pak bylo po vážnosti veta až do r. 1870, poněvadž se učitelský stav dostal do poroby stavu kněžského! Naproti tomu troufáme si my tvrditi, že nebyl učitel a učitelský stav nikdy tak vážen, jako za trvání farních škol. Sami si vzpomínáme s úctou starých učitelů bývalých farních škol, před nimiž měli jsme respekt, o němž se nynější mládeži ani nezdálo; mluvíme s rodiči a dědy svými, ano, s kýmkoli ze staré školy, a všichni mluví s nelícenou úctou o učitelích tehdejších, z nichž mnohý již v předešlém století počal působiti a pověditi nám, jak bývali učitelé jindy váženi; a čteme výroky vynikajících osobností o učitelích staré doby, všechny potvrdí nám jejich úctu k bývalým farním učitelům. Brněnský biskup dr. Bauer pravil v lonském zasedání moravského sněmu o svém bývalém učiteli »Z nejpříjemnějších vzpomínek mého života jsou vzpomínky na hodného učitele na národní škole v Žilině u Nového Jičína, jemuž bych ještě dnes ruku políbil, jak jsem ji líbal jako malé dítě, a to tím vroucněji, čím

*) Když jsme v jistém Pražském antikvariátě kupovali tento spisek, poznamenal obchodník: »Za obsah neručím,« tužil tedy tendenci spisu vydaného »Maticí lidu«. Ve spisku tomto popularisují se dějiny školství s tendencí proticírkevní či »protiklerikální«, která tu častěji až nápadně se dere do popředí; to budiž nám pobídkou ukázati dějinami farních škol, že právě duchovenstvo a mnohdy jen ono o školy a učitelstvo se staralo.

více teď oceňuji učitele hodného.« *) V životopise Budějovického biskupa dra. Říhy u příležitosti jeho 60letých narozenin stala se velmi krásná zmínka o jeho bývalém učiteli Kašprovi: »Prvním řádným učitelem byl mu (Jeho Excell. nejdůst. panu biskupovi Říhovi) nadaný učitel František Kašpr, syn znamenitého učitele Kašpra na Červené; je to též Fr. Kašpr, který později na školách Píseckých působil a též v Písku život svůj dokonal. Zůstavil po sobě památku v synech, kteří na školách zdárně působí.« **) V týchž »Katolických Listech« napsal Petr Kopal o učiteli Matouškovi: »V Zásadě žije druhý teprv rok na odpočinku učitel, Jenž mezi svými žáky a žačkami čítá již pradědky a prababičky. Byl učitelem již od roku 1840, tedy bezmála 60 roků, z nichž 37 ztrávil na filiální škole Zásadské jméno učitele toho na Železnobrodsku a Semilsku požívá všeobecné úcty. A tu nejzvláštnější zvláštností je, že učitel tento v roce jubilejním od školní a politické byrokracie k vyznamenání doporučen nebyl (***) věru, že celé naše pohoří se tomu diví. Ti byrokrati, již se na Semilsku vystřídali, budou dávno zapomenuti, ale jméno učitele Josefa Matouška zůstane ještě do několika kolen v požehnané památce.« †) Ejhle, obrázky o vážnosti učitelů vesnických z bývalých farních škol, k nimž pilný sběratel najde ve své krajině jiné, neméně zajímavé, které zasluhují v kronice farní školy zachovány býti pro budoucí pamět. —

Že nalezneme i v předešlé době případy nevážnosti k učitelům, nic nepochybujeme; byloť zajisté v každé době dosti těch, kteří nedovedli oceniti práci učitele; tak čteme na př. v dějinách škol Lomnických v učiteli Motejlovi, ††) že ho jeho soused při pivě uhodil. I jiné podobné a snad i horší případy se naleznou. Byli i tehdejší učitelé chybující, nebo měli své nepřátele atd., kteří dovedli jim ztrpčovati jejich krušné postavení. —

Jako důkaz vážnosti učitelů bývalých farních škol možno snad ve školní kronice uvést také to, že bývali bráni za kmotry i do lepších a nejpřednějších rodin, měli manželky z podobných rodin, podobně i kmotry svých dětí z týchž rodin, ano i z rodin šlechtických (učitelé v Lomnici a v Zahořanech); i ty čestné praedikáty učitelů v matrikách a slůvko »pán« před jejich jménem dokazují, že byli nad ostatní obyvatele váženi. —

~~~~~ SMĚS. ~~~~~

Úmrtí. Dne 24. prosince zemřel v Praze známý kazatel a spisovatel P. J. Kř. Votka, kněz řádu Tovaryšstva Ježíšova v 75. roce svého věku. — Dne 27. prosince zemřel P. Barnabáš Weiss, superior a senior řádu kapucínského, známý znalec

a příznivec hudby, dosáhnuv věku 84 let. Čest budiž jejich památce! O. v p.!

—

Uznání biskupu — vlastenci. Jest známo, jak neohroženě vyslovil se ndp. biskup Královéhradecký na obranu práva

*) Viz ve »Vychovateli« 1899 str. 89.

**) Katolické Listy« 11. listopadu 1899.

***) Ač po vydání nových školních zákonů byl on jedním ze tří starých učitelů, kteří jediní v okrese Semilském byli potvrzeni za řídicí učitele (ostatní dva byli: Machek v Nové Vsi a Zelinka v Libuni). Četní staří učitelé byli »degradováni« na učitele při vícetřídních školách a podřízeni mnohem mladším řídicím učitelům.

Pozn. red.

†) »Katolické Listy« 20. listopadu 1899, str. 19.

††) »Časopis přátel starožitností Českých«.

jazyka českého. Jistý denní list k tomu poznamenává: »Málo kdy byla tak velebná slova na ochranu práv národa a zemí českých pronesena jako v řeči biskupa Brynycha. Že právě biskup Brynych, který nikdy nehledal popularity, který svými skutky náboženskou horlivostí kázanými často i osobní útoky snášeti musil, v tak vážné, pohnuté době z hloubi srdce svého povznesl hlasu svého na obranu českého lidu, na ochranu jeho práva a na výstrahu těm, kteří zle s námi smýšlejí, to činí jeho projev velikým a vznešeným činem, na který veřejnost česká dlouho nezapomene.« — »Kéž nezapomene!« dokládáme k tomu. Ale posud nenalezl se list, který by byl pokáral surové útoky proti nejd. biskupu Královéhradeckému páchané. Ano, když samo státní zástupitelství postavilo utrhače cti biskupovy před soud, našla se v Čechách porota, která utrhače osvobodila a tak čin jeho schválila. Ndp. biskup Brynych jest příkladem, jak neohroženě dovede vystoupiti na obranu práv národa ten, kdo neohroženě bojuje za víru a práva Církve. Bůh mu žehnej a jej posiluj!

»Christlich-paed. Blätter« ukončily právě 22. ročník za redakce dp. faráře Jana Pannholzra, který se vzdává dalšího vydávání listu. »Christlich-paed. Blätter« budou orgánem Vídeňského spolku katechetského. Redaktorem bude dp. Emerich Holzhausen, katecheta ve Vídni II.-2. Nepomukgasse č. 1.

Také „sebevědomí“. Pod tímto nadpisem uveřejnili jsme v posledním čísle min. ročníku zprávu z města Ch., v níž jsme ukázali, že tamní ředitel nezná anebo nechce znáti práv, jež přísluší učitelskému sboru. Jakkoli byla zpráva psána tak, že nikdo nepozná, kde se věc udála (neuvědli jsme ani začátečního písmene jména p. ředitele), přece se pan ředitel v té zprávě poznal. Hlásí-li se tedy sám k tomu, dokazuje, že zpráva ta je pravdivá. Ovšem ho to nemálo dopálilo, a jeho hněv obrátil se — na katechetu. Nedá prý se v novinách tupit a bude si stěžovati na katechetu u pana inspektora, u pana vikáře, ano i u samého biskupa. Rádi věříme, že by liberální pánové našli cestu k církevním hodnostářům, když by šlo o osočení nepohodlného jim kněze. Zatím pana ředitele ujišťujeme, že zprávu onu pan kate-

cheta nepsal, a proto dobře udělá, když ho nechá na pokoji. My si však bezpečné zprávy opatříme a zastaneme se vždy kněze bez příčiny sužovaného, jen proto sužovaného, že koná svědomitě své povinnosti. Kdyby jich nekonal, pan ředitel by byl už dávno žaloval u všech možných instancí. Zakládá-li si pan ředitel na tom, že je členem okresní školní rady, nemáme ničeho proti tomu, ale pak má tím spíše věděti, jaká má učitelský sbor práva, jaká má každý jeho člen, a že to svědčí o malém sebevědomí učitelském (o němž se nyní stále deklamuje,) když ředitel ve všem za obecního starostu se schovává a na radu k němu běhá u věcech, do nichž starosta nemá vůbec práva mluvit. Kdybychom uveřejnili ten hojný materiál, který máme po ruce, veřejnost by nad »činností« pana ředitele žasla. Zatím tak nečiníme ze šetrnosti, očekáváme, že panu řediteli stačí toto, aby si počínal trochu jinak a zanechal nepřátelství proti katechetovi, když nemá k němu příčiny.

Ukázka kollegiality. »My jsme největšími nepřáteli svými. My jeden druhého týráme, bičujeme, my svou svobodu a samosprávu zadáváme. V našich řadách je mnoho malých duší, které dbají jen své ješitnosti a prospěchářství.« — Tak napsal »Č. Učitel« v čísle novoročním.

»Opouštějte nevděčný úřad učitelský!« volá »Český Učitel« a vybízí učitelstvo »Pokud nebude služné náležitě upraveno, utec ze stavu učitelského, kdo můžeš!« — Pp. Frumar, Beneš, Rašín et. cons. by dobře udělali, kdyby dali učitelstvu »dobrý příklad« a místo vybízení z toho učitelského stavu utekli. České školství by tím veliké ztráty neutrpělo.

Odměny za řešení hádanek. Pod tímto záhlavím píše »Č. Učitel«: Sečetl jsem jména rozřešitelů v »Malém Čtenáři« za r. 1897—98 a v jeho kalendáři; napočítal jsem jich 6690. Kdyby každý dal 10 h na známku, pak papír a obálku, činil by náklad 803 K 88 h za jediný rok. Účelnějším bylo by nedávati odměn vůbec, vždyť ani samostatně dítky neluští. Už od malička pěstujeme marnivost u dětí, aby za 12 h viděly své jméno vytištěné. — Dáváme pisateli za pravdu. Ale tu běží o kšeft, jemuž vše musí ustoupiti. Redakce jiných listů pro mládež jsou pak

nuceny jednati podobně, ač »Mal. Čtenáře« v tom nikdy nedostihnou.

Oprava. Nedopatřením vytištěno bylo v minulém čísle ve zprávě o Katolickém

spolku tiskovém v Praze, že vypsal odměnu 10 korun za literární práci. Správně mělo býti 100 korun.

LITERATURA.

Tichý dům. Napsal Bohumil Brodský »Ludmila« ročníku II. svazek první.

»Ludmila«, která prvním svým ročníkem plnila statečně své poslání po vlastech našich, skýtajíc zdravou a utěšenou četbu našemu katolickému lidu — započala jmenovanou povídkou Brodského šťastně svůj II. ročník. Obsah povídky je jednoduchý, nezávadný a poučný. V Hrušovicích na předměstí stojí přízemní dům s krásnou zahradou, v němž obývají dvě poctivé duše: vdova po řediteli Schipovi se starou služkou Kateřinou Hergetovou. Život jejich je klidný, tichý a na pohled šťastný, tak že by každý dům jejich nazval domem tichým. A přece duše jejich zmítány jsou utrpením a vnitřním bojem. Paní ředitelová má nešťastně provdanou dceru, a Kateřina svou vnučku. Obě jsou peněžně vysávány a stejně trpí. Adjunkt Antonín Kučera, muž svérázný, hledící vážně na život, byv od nich přijat za nájemníka a zasvěcen do jejich rodinných poměrů, svou radou utrpení jejich činí konec a jako odměnu odvádí si z bojiště spanilou Emu, vnučku ředitelové, za manželku s níž mu nastává sladký život v tichém domě. — Vypravování je v první části poněkud rozvleklé, v druhé úsečné, prosté cizích významů. Zákonu ethickému učiněno úplně zadost. Toliko pan Kučera zdá se nám až příliš šťastným člověkem, jemuž každé pomýšlení se vydaří. Povídka tato vítanou bude zvláště sečtelejším čtenářům. Doporučujeme. J. NAVRÁTIL.

August Nicolas: **Mimo Církev není spásy.** Studie o nesnášlivosti Církvě. Vyňato ze spisu »Filosofické studie o křesťanství«. Dle sedmého vydání francouzského přeložil Vojtěch Kameš. Nákladem Cyrilló-Methodějské knihtiskárny Václav Kotrba v Praze. Cena 1 K.

Spisek tento (82 str.) jest ukázkou z objemného díla: »Etudes philosophiques sur le christianisme« od francouzského právníka a bývalého státního zástupce zprál. soud. dvoru v Bordeauxu, Augusta Nikolasa, tedy laika, který požádán byv přítelem svým, jenž měl o náboženství některé pochybnosti, aby mu vyložil zá-

klady duchovního života a náboženství křesťanského, sepsal dílo svrchu uvedené, jehož vyňatek (díla II. kapitola 14.) »Mimo Církev není spásy« vyplňuje XIV svazek »Vzdělavací knihovny katolické«. Studie tato rozdělena jest ve tři části, jež nade-psány jsou I. Nesnášlivost Církvě. — II. Snášlivost Církvě. — III. Kterak nesnášlivost Církvě s její snášlivostí souhlasí. Zásada tato (»Mimo Církev není spásy«) jest důkladně objasněna a odůvodněna. Doporučujeme rádi.

Hlasy katolického spolku tiskového, přinesly v čísle 3. ročníku XXX. druhou část historických povídek a obrazů Jos. Flekáčka: »Boje a vítězství«. Ač některé byly nám již známy, přece četli jsme je s chutí poznovu, neboť taková práce, jako jsou tyto, poutají vždy. Je tu celkem osm povídek (190 str.), a to: »V dýmu a požáru.« »Osídla bludu.« »Na různých cestách.« Pro Boha, Církev a vlast«. Dva poutníci Jerusalemsťi«. »Kalich strasti.« »Věrně oddaný« a »Poslední dnové třicetileté války«. Jako v části první o níž jsme svého času referovali, tak i zde vane ze všech črt věrnost ke katolické víře a zasloužilé uznání pro její vyznavače a hlasatele, kteří obyčejně i od mnohých našich povídkářů, kteří za podklad ke svým pracím neberou dějiny, ale tendenčně zbarvená vypravování našich úhlavních nepřátel, bývají líčeni jako největší bídáci, potměšilci a zrádcové, kdežto co husita, český bratr a protestant, to jest samý hrdina, poctivec a vlastenec! Zde vidíme něco jiného — pravý opak. A tomu nelze se diviti, neboť, co možno čekati od toho, kdo samému Bohu nevěrným se stane. Vypravování jest plynulé a poutavé. »Hlasy« na něž se předplácí ročně 2 K, vřele doporučujeme.

Zábavy večerní, redigované dp. farářem a spisovatelem Františkem Pohunkem, přinesly v čísle 4. ročníku XIX. povídku: »Requiescat in pace.« Napsal Zigmund Chelmicki. Z polštiny přeložil Julius Košnář. Spisovatel vypisuje v této své práci zubožené poměry v městě Zaveríně, kde muži oddání jsou podloud-

nictví, krádeži a pití vodky — vše, co kde uženou, probíjejí u žida v krčmě, kdežto ženy a děti jejich bědují doma hladem, a hospodářství víc a více hyne, zkrátka panuje zde všeobecná zpuštění a bída. Za takových okolností dostane se do Javořína, který přes dva roky byl bez kněze, poněvadž nikdo si tam netroufal žádati — za faráře Anselm Maličský, jehož neunavné horlivosti, sdílnosti a dobročinnosti podaří se po dosti velikých ovšem obtížích a bojích celý Javořín kromě jednoho zatvrzelce na svou stranu nakloniti a pro dobrou vše získati, takže Javořín jako dříve pověstným byl v celém okolí svou pokleslostí, tak nyní přičiněním faráře Anselma slynul široko daleko zbožností a pořádkem. Dojemné jsou poslední chvíle horlivého sluhy Páně, když sám si píše: »Requiescat in pace«, jež uměl tak zapěti, že při zpěvu tom všecka srdce se chvěla. Doporučujeme vřele.

Politický katechismus pro náš lid.

Napsal Th. C. Jan Pauly, kaplan na Smíchově. V Praze 1899. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba. Nákladem vlastním. Cena 24 h. Horlivý spisovatel vydal nový, svrchu jmenovaný spis (45 str.), jenž ve formě otázek a vhodných odpovědí vysvětluje podrobně záležitosti, jež opravdu jsou mnohým ještě »španělskou vesnicí«, ač za poměrů nynějších každý by měl je dobře znáti! Probírá tu v osmi odstavcích stát ústavní a jeho zřízení, samosprávu, daně, volby, volební právo, české státní právo a sociální otázku a v části poslední na otázku: »Co mám činiti?« vypisuje povinnosti těch, jižto stali se členy katolických spolků. Kéž co nejdříve rozšíří se knížka tato mezi naším lidem!

Z haličských potulek. Dojmy a vzpomínky z cest. — Napsal J. M. Kadlčák. Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny Benediktinův Rajhradských v Brně. Cena 1 K 20 h.

Dostí objemná kniha tato (246 str.) vyplňuje v »Knihovně našeho lidu« roč. III. číslo 3., i zařadujeme ji mezi nejlepší práce, jež posud ve jmenované knihovně vyšly. Ve dvanácti statcích líčí nám tu pan spisovatel z vlastního názoru své dojmy na cestách po Haliči, a to pod nadpisy: Do Polska. Pod Wawelem. Polským krajem. Pod Peltwou. V polských lázních. Na ruskou hranici. Haličský lid. Haličský obchod a průmysl. Polské ho-

spodářství. Polští židé. Čechové v Haliči. U haličských Němců. Závěrek tvoří zajímavé »Svobné črty«. Smutné jest, ale jistě pravdivé, co čteme na str. 185.: Škoda, že mnozí z nich (Čechů) zapomínají na povinnosti své k národu, z něhož posílí, v Haliči stávají se šířiteli němčiny; žalostno jest čísti: »Přešlot od r. 1874 do r. 1894 přes 43.000 usedlostí do rukou židů, aneb je židé rozbili. Půjde-li to tak dále, budou v 10—20 letech židé jedinými statkáři v Haliči.« (str. 166.) Nemohou se šířeji rozepisovati, upozorňujeme jen ještě na počátek (str. 7.), kde čteme: »Nepatříme na Slovanstvo vlastním svým okem českým a proto nechápeme, nerozumíme sobě, neznáme se, nectíme se vzájemně;« vskutku svatá to pravda! Doporučujeme vřele.

Lichva a úrok ve světle mravouky katolické. Napsal Dr. Antonín Vřešťál. V Praze 1899. Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Cena 1 K 50 h.

Již několikrát zmínili jsme se o »Vzdělávací knihovně katolické«, v níž dílo toto vyplňuje svazek XIII., a doporučovali-li jsme ji na základě prací dříve již vydaných, činíme tak poznovu, po přečtení pojednání svrchu uvedeného, a to tím spíše, že jest to spis původní a časový! Neboť, jak známo, chápou se nepřátelé církve katolické každé příležitosti, by ji mohli potupiti a v očích věřících ponížiti. Jaký tedy div, že počali křičeti, že církev, nepřejíc obchodu a peněžnictví, překážela tím blahobytu a vzdělanosti, že teprve v tomto století sklonila zbraň a kapitulovala před duchem času, čímž prý musila doznati, na jak slabých nohou stojí její neomylnost atd. Než, jak slov. p. autor sám píše, důkladnější studium nejen že církev (ač měla-li by toho zapotřebí) úplně obhajuje a očisťuje, nýbrž i naopak právě její národohospodářskou činnost co nejlépe doporučuje, čehož nejlepším důkazem jest právě tento výborný spis, jež vzdělanějším třídám co nejvřeleji doporučujeme.

PROKOP ZALETĚL.

Nákladem družstva Vlast

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdle. Ročníku XVI. č. 4. Předplácí se ročně 10 K, kněžní deficienci, podučitelé a podučitelky platí ročně 8 K. — Obsah: Pokus apologie svědků naproti Husovi depouujících, Husem a šlechtou husitskou diffamovaných, jakoby byli proti němu křivě svědčili. Napsal Dr. Ant. Lenz. — Příjď království Tvé. Báseň. — Pepička Kopřivova. Napsala Vlasta Pittnerová. — Jaké byly počátky křesťanského

socialismu v Čechách. Napsal Václ. Žižka. — Poddanství nové doby. Napsal Rud. Vrba. — Na Vánocích. Báseň od Frant. Chráma. — Dvě jubilea. (1880.—1890) Literární črta. Píše Fr. Štingl. — Ó, pracujme! Báseň od Jaroslava Tichého. — Pastely. Polsky napsal Jan Žada. Přeložil Fr. Josef Mergl. — Tři bratří u hrobu matky. Báseň od Jana Nečasa. — Ty spíš. Báseň od J. Škardy. — Rád Assumptionistů. Píše Rud. Vrba. — Ottův Slovník Naučný po stránce přírodovědecké. Píše Tom. Pícha. — Školský obzor. Píše J. B. Zďárský. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Úmrtí. — Zprávy spolkové.

Dělnické Nov. Rediguje T. J. Jiroušek, vyšlo IX. roč. čís. 7. a 8. Děln. Nov. vycházejí dvakrát měsíčně, stojí ročně 3 K 20 h. Na pět výtisků jeden zdarma. Obsah: S národem? (T. J. J.) — »Všecka moc vychází z lidu.« (V. Žižka.) — Z celého světa. — Zenská hlídka. — Hornická hlídka. — Různé zprávy. — Dopisy. — Feuilleton: Stávkokaz od K. L. Macháče. — Spolkové listy č. 4.

Nákladem tiskárny Cyr.-Methodějské:

Emmanuel. Kázání na posvátnou dobu vánoční. Sepsal Fr. Janovský. Schváleno nejd. konsistoří Brněnskou. Cena 1 K 40 h.

Nedělní a sváteční čtení pro vzdělaný svět. Sepsal L. z Hammersteinu S. J. S dovolením spisovatelovým přeložil a upravil Dr. Antonín Podlaha. Část 1. Cnna 3 K 60 h.

Obrana základů víry katolické. Sepsal Dr. Eugen Kadeřávek. Sešit 4. Cena sešitu 60 h.

Rajská zahrádka. Katolický obrázkový časopis pro mládež. Řídí Václav Špaček. Vyšlo roč. IX. čís. 4. s velmi pěkným barvot. obrázkem titulním a četnými obrázky v textu, se zajímavým a zdařilým obsahem. Doporučujeme tento časopis příznivcům katolické mládeže. Předplácí se ročně 1 K 60 h, a na pět výtisků dává se jeden zdarma nádavkem.

Český Jinoch. Časopis pro dospěl. mládež českoslovanskou. Rediguje profesor Václav Müller. Sešit 4. Ročník V. Cena 10 h.

Obrana. Red. P. Jos. Šimon. Vyšlo ročníku XV. čís. 23. a 24. (s liter. přílohou.) Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 6 K.

Ježíšek. Úcta Jezulátka v čase vánočním Sbírká básní. Uspořádal P. Florian Březina. Cena 80 h.

Názory o vzdělanosti. České mládeži akademické k uvážení předložené od Ph. Dra Eug. Kadeřávka. Cena 40 h.

Z různých nakladatelství.

Obrázková Revue. Illustrovaný časopis pro zábavu a poučení. Pořádá Dr. Ant. Podlaha. Seš. 4. a 5. Ročně předpl. 14 K, poštou 16 K.

O Salutaris Hostia! čili: Mše sv. a kněz. 33 rozjímání na památku třiatřicetiletého života Ježíše Krista na zemi. Sepsal František Zmeškal. Schváleno nejd. konsistoří v Olomouci. Cena 2 K. Nákladem R. Prombergra v Olomouci.

Poušti. Cestopisná povídka od Karla Maye. Přeložil a upravil O. Flögl. Sešit 8. Cena 44 h. Nákladem papežské knihtiskárny Rajhradských Benediktinů v Brně.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává Fr. Quala Konečný, Ord. Praed. Roč. XIII. seš. 8. Vychází v sešitech měsíčních. Ročník počíná v květnu. Celoroční předplatné 2 K 40 h, poštou 2 K 80 h.

Historické Rozhledy. Rediguje Ant. J. Zavadil. Nákladem Em. Šolce v Telči. Roč. II. seš. 10. Cena 40 h.

Obzor. Vychází redakcí Vladimíra Štastného v knihtiskárně Benediktinů Rajhradských v Brně dvakrát měsíčně. Roční předplatné 4 K. Posledně vyšla čísla 23. a 24 roč. XXII.

Náš Domov. Obrázkový časopis pro lid. Ročník VII. číslo 22 a 23. Redaktor J. Vévoda v Nové ulici u Olomouce. Vychází dvakrát měsíčně. Roční předplatné 4 K 80 h. Doporučujeme našemu lidu.

Rozhledy po lidumilství. Redaktor JUC. Fr. C. Vlk. Vycházejí měsíčně. Roční předplatné 4 K. Ročníku VI. číslo 2.

Kazatel. Homiletický čtvrtletník. Redaktoři: Dr. Isidor T. Zahradník a Dr. Rob. Neuschl. S povolením nejdůst. ordinariátu v Olomouci a Brně. Vychází počátkem každého čtvrtletí. Roční předplatné 7 K. Ročník VII. svazek 1. V Olomouci 1900. Nákladem knihtupectví R. Prombergra.

Listárna administracé. Brno. H. R. »Vychovatel roč. XIV (1899) předplacen nebyl, i připssli jsme zaslaných 6 K na ročník XIV

Oznámení. K »Vlasti« ze dne 15. ledna t. r. přiložena jest pro členy družstva výroční účetní zpráva. Kdož by z členů družstva zprávy té neobdržel, račiž ji reklamovati (Praha č. 570.-II.)

Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, račte navštívití náš papírnický závod a zde si nakupte potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

Novinka pro dětské hlasy:

Pohřební sbory a písně. ☆ Koledy (staré, oblíbené). ☆ Mše a vložky. ☆ Vše zpěvné a velmi působivé. ☆ Žádejte seznam! — **ANTONÍN PTÁČEK, KUTNÁ HORA.**

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za notové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel do-tane na 10 exemplářů jedenačtyř z darů.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Zitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrauk. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolek-aktoru V. Špačkoví v Košátkách p. Vrutice Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

Ke cti většiny žen, také těch, které emancipaci přejí, budiž řečeno, že s tímto obratem, který konkurence pracovních sil ženských obyčejně přivádí, nejsou spokojeny docela, a že se ani tím netají, že soutěž zmíněná nikterak nespočívá na zdravých základech a že v důsledcích svých nejzazších bude zkázou společnosti veškeré.

Avšak, žena emancipační pokrčí lehce rameny, odmítajíc veškeru zodpovědnost z hrozící katastrofy. Žena zápas konkurenční nepodstoupila z vůle vlastní, nýbrž byla k němu přinucena přirozeným pudem sebezachování. Žena nemá na společenských rádech přítomnosti ani té nejmenší viny o zákonech, které tvoří základ moderního státu, nebylo jí dovoleno ani hovořiti, ani hlasovati. Pokud se jí týče, jest žena moderní pouhým produktem tradice, výchování, mravů, obyčejů a názorů, které, přecházejíce s pokolení na pokolení, byly jí vočkovány příklady z života rodinného a naukami, kterými bylo prosyceno téměř celé ovzduší jejího pobytu dívčího. Sňatek manželský představován jí jako zářící cíl jejích snah veškerých, líbeznost pak, něha, toailetta a různé hříčky milostné jako neomylný prostředek, který každou ženu jistě přivede k žádoucímu cíli. Žena moderní je taková, jak si ji společnost vychovala. S pravdou se srovnává, že z dívčích pensionátů vycházejí mnohdy slečny, jak je jistý spisovatel líčí »Spanilé, vždycky dobře naladěné, jako bezstarostné ptáče — avšak bez onoho vnitřního jádra, v němž hlavně ženy slávu a ozdobu hledati sluší, mající smysl pouze pro hudbu, romány, tanec a parádu, jakož i pro pěkné způsoby, aby se jen líbily«. A jaká bývá z takové slečny žena? Ne sice vždycky, ale často taková paní Helmerová z Ibsenova dramatu »Nora«, tato roztomile naivní, mlsná, lehkomyšlná, marnotratná, laškující bytost, která přes veškeré nectnosti svého muže věrně miluje, až i padělá dlužní úpis, jen aby choti svému zaopatřila peníze k cestě do Italie, kterou chorý Helmer podniknouti chce na radu lékařů. Jest to rozmilé ptáče, »domácí skřivánek«, který musí hezky býti zavřen v kleci, rozkošná loutka, které nelze přisouditi ani všech práv občanských, sestra svých vlastních dětí, s nimiž dovádí a je něžně celuje, aniž by dovedla jich vychovati jako matka.

Paní Nora tyto nedostatky dobře poznává: Opouštějíc dům svého muže na vždy, odevzdá mu klíče od domácnosti »Zde jsou klíče. Děvečky vědí, kde co jest — lépe než já. Děti nechci nyní vidět. Vím, že jsou v lepších rukou, než jsou moje. Tak, jak jsem, nemohu jim ničím prospěti! (Nora III. jed. 5. výst.)

Paní Nora bývá zkázou svého muže. Sama dojde smutných konců, jak drasticky líčí slavný řečník americký De Witt Talmage: »Jsoutě ženy v městech našich, které metou ulice, ačkoliv za mládí v domě otcovském chodily po drahých kobercích. Jsou ženy, které s pláčem radostným by chtěly jísti, co druhdy se stolů jejich otců jako drobtů odnášelo se psům. Jsou nohy, které bosa chodí po sněhu a ledu, ač jindy nenesily střevíců leč za třicet zlatých pár. Jsou sešlé, vetché, roztrhané šaty, že sotva kryjí nahotu, ač ty, kdo se jimi kryjí, jindy svou vlečkou metly ulice, nežádající za metení ani platu od města.« (Srov. Vychovatel VIII. 180.)

Hlavně jsou to nedostatky výchovy ženské, které tak mnohého muže srážejí s uzavření sňatku manželského, čehož nutný následek jest ten, že žena jest přinucena, založiti sobě existenci vlastní a podniknouti proti mužům zápas konkurenční.

Muž soutěž tuto dobře cítí; odtud jeho křečovité pokusy, aby sokyni vytlačil z kolbiště. Zápas tento poměr obojího pohlaví čím dál, tím více zostřuje muž neží více v ženě slabé stvoření, s kterým dlužno míti útrpnost, nýbrž strašného odpůrce, jehož síla spočívá ve skromnosti pracovnic vzhledem na plat i sociální postavení. Proti ženě nemůže muž bojovati zbraní stejnou, neboť všude tam, kde síla ženská jest s to, aby nahradila sílu mužskou, dává se jí přednost za příčinou levnější ceny, za kterou se nabízí. Žena je pro muže tolikéž, co pro stávkujícího dělníka jeho hladový tovaryš, který se dere na místo, které onen opustil zrádkyně, která muže vytlačuje ze mzdy i postavení, nepřítel, který kazí plány, jež onen vymýšlí k zlepšení stavu svého i svých soudruhů!

A žena se tlačí čím dál, tím více do popředí; není spokojena s místy podřízenými, nýbrž napřahuje ruku i po klobouku doktorském, po křesle soudním, po taláru advokátském a po diplomu lékařském!

Na universitě vedle studenta sedí kolegyně — žena, poslouchá tytéž přednášky, podrobuje se těmže zkouškám, které vykoná obyčejně stejně dobře jako její kolega student, ano, mnohdy i lépe, jelikož se věnuje na vysokém učení pouze studiu s houževnatostí, která je ženy přirozeným údělem! A nedosti na tom. Pionérky emancipace ženské domáhají se docela práva volebního — trpného i činného — do sborů zákonodárných, do výborů samosprávných, do zastupitelstev školních i — v zemích protestantských — církevních.

Tak působí v Sev. Americe od r. 1890 lékařek 2438, úřednic 7316, kazatelek 165, advokátek 110, stavitelek 2136; v oborech umění je zaměstnáno 2061 žen, v pisárnách různých 14.463. A data tato jsou z r. 1880! Oč větší jsou asi čísllice zmíněné dnes téměř po 20 letech!

Ale i v Evropě ženy pokračují! V Anglii napočítáno r. 1890 lékařek 101, zubních lékařek 345; ve Francii nacházíme 9.000 osob ženských v poštovních a telegrafických kancelářích; v Rusku napočítáno r. 1887 lékařek 550. Vynikající a to po zásluze — působnost jeví ženy na poli zdravotnictví, kde ve mnohých státech je v nemocnicích zaměstnáno dvakrát, ano třikrát více žen než mužů! Tak se nacházelo r. 1882 v Německu opatrovnic nemocných 46.177 vedle 27.122 mužských zřízenců; v Rakousku r. 1880 vedle 16.427 mužů 15.828 žen; v Anglii

r. 1881 vedle 17.063 opatrovníků neméně než 37.846 opatrovnic! — Nuže, proti činnosti žen v oborech výše uvedených nelze nic podstatného namítati, jelikož povaze ženské vyhovují, jak učí dějiny, které nám ukazují, že za všech věků byly ženy činny jako vychovatelky, lékařky a opatrovnice nemocných. Než, povážlivější jest úkaz ten, že nejnověji chápají se ženy také takové práce, která byla od jakživa nepopíratelnou doménou muže, na př. účetnictví. Tak napočítáno r. 1897 v Sev. Americe neméně než 43.071 ženských účetních proti 27.777 roku r. 1890. R. 1870 nevykazuje posud ani jedinou sílu ženskou v oboru tomto, ač ovšem stěží lze mysliti, že by za doby té nebylo účetnic vůbec; než, počet jejich byl tak nepatrný, že v statistických výkazech nebylo pro ně obzvláštní rubriky. A tak se děje i v jiných oborech práce, a to nejen v Americe, ale také v Evropě, kde již muži začínají se srážeti v jeden šik proti akademickému studiu žen a proti nebezpečné konkurenci. Tak na př. r. 1898 na valném sjezdu katolických obchodních spolků německých učiněno bylo následující ohrazení

»Svazek spolkový zří v neustále rostoucím počtu ženských pomocnic obchodnických hrozící nebezpečí pro stav kupeckých sil mužských nejen v ohledu hmotném a společenském, než také i mravním, a vyslovuje naději, že samostatní obchodníci učiní přítrž hrozící záhubě tím, že počet sil ženských ve svých závodch obmezí«. *)

Ještě důraznější protest proti soutěži ženské uveřejnili doktoři a studující lékařského učení v Halle, kterýž protest přibit byl na černé prkno všech universit německých, jmenovitě Berlínské. Protest ten obsahuje mezi jiným také toto štavnaté místo: »Na místa poctivé snahy vetřel se se studujícími ženami cynism a zaveden tón denního pořádku, který je pohoršením pro učitele, posluchače i pacienty zároveň. Zde z emancipace ženy vykvetla zkáza, zde přichází v odpor s mravností, pročež jí musí učiněna býti přítrž. Kdo by mohl ještě, vůči těmto úkazům, býti proti našim spravedlivým požadavkům? Požadujeme vyloučení žen z přednášek klinických, jelikož jsme poučeni zkušeností, že společné klinické přednášky pro posluchače mužského i ženského pohlaví zároveň se nesrovnávají ani se zájmy důkladného studia, ani se zásadami mravnosti a slušnosti«. **)

To jsou povážlivé symptomy, jiskry, které mohou postupem času rozdmýchány býti v požár, v němž stráveny budou veškeré ony květy ušlechtilého mravu a společenských ohledů, které choval až doposavad každý poněkud vzdělaný muž k slabšímu pohlaví. Indické jedno přísloví dí: »Nebudeš bít ženu ani květinou, byť i měla sto chyb!«

Vůči ženě emancipované, která z passivní úlohy, kterou jí právo Božské i přirozené vykazuje, vypadajíc, bojuje proti muži, ohánějíc se — ne snad květinou, a byť to byla i kopřiva — nýbrž notným obuškem, zapomene muž na ono tklivé rčení mírných Indů, a mimoděk připadne mu na mysl latinské pořekadlo »Paribus armis dimicandum — Bojovati dlužno zbraní stejnou«, čili, jak se česky říká: »Na tvrdý pařez tvrdý klín!«

Že zápas ten bude míti v zápětí zesurování mravů vůbec a udušení něžnějšího citu zvláště, a že ze zápasu toho žena sotva asi vyjde jako vítězkyň, o tom nepochybují ani samy zastankyně emancipace ženské, pokud nestojí pod praporem naprostého kolektivismu, a také to uznávají — avšak na dobrou radu, která je od

*) »Mercuria« 1893 No. 36 p. 282.

**) Rössler »Wahre u. falsche Frauen-Emancipation«. 1899 pag. 45.

nejzazších následků emancipace varuje, odpovídají pokrčením ramenou: »Ženy tuto situaci nestvořily, spíše byly nuceny do ní se vpraviti dle železného zákona nutnosti. Člověk chce žítí, a také my chceme poctivě žítí. K tomu však má žena s jedné strany zapotřebí rodiny, která by ji slušně vybavila, s druhé strany muže, který by se o ni staral. Schází-li pomoc se strany jedné neb druhé, aneb, jak se nejčastěji stává, s obou, co má žena nyní začítí? Bída se jí hnuší a nepravost také. Společenská struktura, jak si ji muži utvořili, nebéře na chudou ženu svobodnou nižádného ohledu. Jestliť společnost moderní na pohled pěkný dům, který mnoho pokojů má přichystaných pro osamělé muže, avšak pro ženu nevdanou nemá ani místečka. Proto musí opustiti dům ten, který pro ženu na nejvýš má význam klece pro krotké ptáče, aneb význam rámce pro obraz Madonny, aneb konečně představuje skříň pro vyparáděnou loutku. Nejsem tím, ani oním, a »výsad«, kterým se prý těší ženské pohlaví, se mileráda zříkám. Pravda, že jsem od přírody určena za manželku a matku — avšak tento čestný úřad nezávisí na mně; společenský mrav mi zapovídá voliti si svého životního druhu a živitele a konečně. kdyby i všichni plnoletí muži se oženili, zůstane v Evropě kolem půlčtvrta millionu žen, pro které se nenalezne živitel, a to z té jednoduché příčiny, že je v Evropě o 3 a půl millionu dívek a žen více než jinochů a mužů. A kdyby ještě každý muž si založil domácí krb! »Žena patří do kuchyně« — tímto resolutním mečem chtějí mnozí mužové rozetnouti gordický uzel »ženské otázky«. Dobrá. Ale pak ať stát přinutí každého muže, aby se oženil. — Tudíž jisto jest toto dvojí: Na muže se ženě spolehnouti nelze; chce-li žena ojedinelá počestně živa býti, musí pracovati. Na poli práce pak má žena v soutěži tutěž hodnotu a také totěž právo přirozené, jako konkurent mužský. Dle kterého práva chce muž ženě pracující předpisovati, jaká práce je jí dovolena a která ne? Podle muže má žena zůstatí pouze při jehle, cihličce a vařečce. Žena, která se chápe jiné práce, pozbývá prý všeobecné vážnosti. To jsou zastaralé předsudky. Zdali ten neb onen obor práce pro ženu se hodí, o tom nerozhoduje mužský soutěžník, nýbrž výsledek. Ten pak dokazuje, že v mnohých oborech práce, které muž považoval za svůj monopol, žena mu v ničem nezádá. Ovšem zapřítí se nedá, že tento zápas je symptom nezdravých poměrů společenských. Společnost musí se znovu obroditi; to pak nebude dříve možno, pokud nebudou s ženy sňaty okovy trojí:

1. Okovy nevědomosti. 2. Okovy právní. 3. Okovy společenské.

Okovy ty spadnou, až bude ženě poskytnuta možnost dosíci vzdělání, rovněž jako muži; až bude provozovati volební právo a míti přístup do veřejných zastupitelstev a úřadů; až v ohledu občanském bude požívati těchže práv jako muž.

II.

Slavný romanopisec Bulwer zří příčinu sociální bídy většiny žen v nedostacích vzdělání: »Nebohé ženy« — tak volá s pathosem — »zásady života nečerpají z nezkaleného zřídla neobalené pravdy, mravní pravidla jen v rouše obmezené slušnosti jim se předvádějí. Tak se neschopny stávají k občanským ctnostem a nerozumějí společenským zločinům svých bratří a synů, a věru, hlavní příčina, že tak málo čistých povah nalézáme, je ta, že nemáme žen, které by takým mužům byly manželkami, sestrami, ano, matkami. Konvenience sluje ta metla, která dusí nejbežuhonnější pohnutí nejčistších citů jejich; jak často ryzou jejich dětinnou náklonnost nazýváte zločinem!

Také naše slavná Božena Němcová šlehá nemilosrdně mužskou nadvládou, která ženě zabraňuje vstup do svatyně vědy k náramné škodě společnosti veškeré.

Zkaženost ženy jest kletba hříchu, jehož se muž dopustil, uzavřev před ní bránu vedoucí do chrámu Ducha svatého. Nevědomost ženy jest ona Nemesis, která se věší všude na paty muži, která podkopává půdu pod nohama jeho, a když v rozmachu své vůle chce se vznésti k nebesům, se zavěšuje na křídla jeho ducha olověným závažím; nevědomost ženy jest to, která boří budovu mužem vystavěnou a zapaluje zeň jím připravenou; nevědomost ženy jest bičem, dopadajícím na vlastní záda mužova. Dokud žena nebude přivedena k vědomí své výše a úkolu, který jí byl určen samým Bohem, jenž do rukou jejích položil blaho celé budoucnosti, dotud bude muž stavěti na písku. Musí žena dříve povznesena býti na vladařský trůn vedle muže svého, nikoliv proto, aby soudila aneb trestala, nýbrž jako anděl smírný mezi mužem a světem. Do rukou ženy odevzdal Bůh palmu víry a pochodeň lásky, aby je nesla před mužem, když kráčí do boje duchů. Její pata potře hlavu nepřátelského hada (!) žena musí vydobyti člověčenstvu ztraceného ráje, oné vzácné perly opět, dříve však musí věděti, že perla ta odpočívá na dně jejího srdce, kam ponořiti se musí duše její, má-li perla vylovena býti. — Krásná to zajisté slova, vytrysklá ze srdce krvácejícího bolem upřímným nad osudem mnohých žen — sester! Avšak, Bohu žel! platí o nich Gotheův výrok: »Friedlich neben einander wohnen im Kopfe die Gedanken, indess hart im Raume stossen sich die Dinge« — v praxi vyjímá se vše jinak, než jak to básník líčí!

Jest s podivením, kterak emancipatorky jsou oslněny výsledky vědy, takže pouze pomocí vědy a zvýšeného pěstění intelektu očekávají spásu pro své pokolení! Ovšem, ženy jsou tímto humbugem vinny pouze potud, pokud papouškují bezmyšlenkovitě hesla, která jistí mužové již dávno hodili na pospas nespokojeným vrstevníkům. Condorcet to byl, jenž před sto lety hlásal, že pouze věda jest s to, aby proměnila tvářnost země. Když ve svém díle vylíčil budoucí ráj člověčenstva, v němž lidé budou se živiti (sic!) pocity sladkými a čistými, dodává: K tomuto cíli přivedou člověka s neomylnou jistotou práce ducha a pokrok názorů!*) O sto roků později vyjádřil se nezbytný Renan v témže rozumu: »Věda zůstane po vše doby uspokojením jednoho z nejmocnějších pudů naší přirozenosti, totiž zvědavosti; ona poskytne také člověku jediný prostředek k zlepšení jeho osudu.« **)

O kronikách bývalých farních škol.

Píše JOS. V. BOUCHAL.

* Dokončení. *

5. Kapitola o hmotném postavení učitelů za doby farních škol je ve školní kronice zrovna tak žalostna, jako v kronice škol předbělohorských nebo doby nynější. Pro učitele obecných škol neměl týž stát, který každé desetiletí

*) »Tel est le point où doivent infailliblement le conduire les travaux du génie et le progrès des lumières.« Esquisse d'un tableau des progrès de l'esprit. p. 395.

**) »La science restera toujours la satisfaction du plus haut désir de notre nature: la curiosité; elle fournira toujours à l'homme le seul moyen qu'il ait pour améliorer son sort.« L'Avenir de la science p. 37.

mění několikrát své pušky a kanony za miliony zlatých, ještě na sklonku 19. století ani krejcaru, natož v stoletích předchozích! Veškerá starost o hmotné postavení učitelů ponechána farářům, vrchnostem, později i obcím a rodičům školou povinných dětí; kde měl farní kostel značnější majetek, ponecháno učitelům několik korců k potřebné výživě; také kde měla vrchnost svůj trvalý pobyt, nezapomínala deputátem na učitele; na větších osadách měly mešní nadace a štola nejrozhodnější vliv na hmotné postavení učitelů. Smutněji to vypadalo na školách, kde byla chudá fara, chudý kostel a malá osada, tu byla bída s nouzí nerozlučnou družkou kantorovou! —

O stálých příjmech učitelů z dob předjosefinských poučují nás tehdejší fasse; od této doby zlepšily se znenáhla příjmy učitelů školním platem, kostelničením, částečně též příspěvky normálních školních fondů; také rodiče školních dětí nezapomínali na učitele, zvláště, připravovali-li jejich děti na studie, vyučovali je zpěvu, hudbě a t. d. — V tomto století lze příjmy farních učitelů nazvati již slušnými, jen jejich pomocníci bývali v tom velice smutně. Zachované fasse učitelů farních škol mají pro vždy svoji důležitost a budtež tudíž doslovně do kroniky farní školy pojaty. Že mnoho učitelů staré farní školy mělo dobré příjmy, dokazuje značný majetek, který po své smrti zanechali; mnozí zaopatřili velice dobře své dcery a syny a dopomohli jim studii k vynikajícímu postavení (ministři Jireček a Banhans, odborný přednosta Herm. Jireček, četní a vysocí státní, vojenští a církevní hodnostáři jsou učitelští synové). Někteří učitelé zlepšovali své příjmy ušlechtilým zaměstnáním, zvláště štěpařstvím a včelařstvím a přispěli také tímto způsobem k zušlechtění lidu a ku zlepšení jeho blahobytu. — Při tom nesmíme zapomínati na výhodné životní podmínky předešlých století jak v městech, tak i na venkově; připomeneme-li si, že r. 1655—60 platila Vídeňská měrice pšenice 68 kr., žito 55 kr. nynějších peněz, r. 1701—1710 pšenice 1 zl. 23 kr., žito 93 kr., roku 1751—1760 pšenice 1 zl. 84 kr., žito 1 zl. 40 kr. r. 1791—1800 pšenice 2 zl. 54 kr., žito 1 zl. 83 kr.,*) že dle Felířova letopisu ve velké drahotě za povodní r. 1736—37 platil »strych chlebné mouky 2° rh. 58 kr.,« tedy necelé tři rýnské, — máme as přibližné měřítko, jak bychom měli cenu tehdejších peněz a příjmy úředníků, kněží a učitelů posuzovati! —

6. Kronika farní školy by nebyla úplnou, kdyby se v ní přihlíželo pouze k učitelům; neníť ani v nynější době učitel jediným repraesentantem školy, jest jím i nyní kněz, jelikož vyučuje ve škole prvnímu a nejhlavnějšímu předmětu tím více náleží do kroniky farní školy zmínka o knězi, který býval bezprostředním představeným školy a učil ve škole náboženství. Jména farářů a jejich pomocníků náležejí tedy do kroniky farní školy zrovna tak, jako jména učitelů, rovněž vše, čeho o jejich působnosti ve škole a pro školu se dopátráme. — Podobně zasluhuje výslovné zmínky, v jakém poměru faráři a učitelé spolu žili; při farní škole, na níž pisatel těchto řádků působí, nenalzáme po celou dobu jejího trvání (od r. 1657 až do r. 1870) ani jedinkou žalobu nebo stesk na učitele, ani jedinkou zmínku o sporu mezi učitelem a knězem; za to mnoho dokladů pro jejich vzájemnou shodu a bratrskou snášelivost. Bývalý, ještě žijící učitel této farní školy a potomci jeho předchůdce potvrzují jednosvorně tyto doklady.

7. Také jména školních patronů, pokud jimi byly vrchnosti, mají býti v kronice bývalé farní školy uvedena. Oni ustanovovali učitele, chránili ho před

*) Viz ve »Vlasti« 1898—99 str. 23.

přehmaty osadníků, podporovali ho deputátem, stavěli školy, obstarávali otop, udělovali chudé mládeži obuv, šatstvo a knihy, a proto zasluhují nejednou čestné zmínky; podobně i jiní dobrodinci učitelů, škol a dítek, zvláště zakladatelé školních nadací atd. *)

8. O docházce školní a počtu žactva z dob předjosefinských bude asi sotva co určitého známo; bývalo obojí tím smutnější, čím nepokojnější byly tehdejší časy, čím neúrodnější léta, čím chudší a rozsáhlejší osada, čím více rolnického obyvatelstva, povinného robotou. Poněvadž na docházku školní nikdo nedohlížel a nikdo k ní nenutil, bylo dosti těch, kteří nikdy anebo jen zřídka kdy se dali ve škole viděti. Máme však přece doklady, že i v době předjosefinské vrchnosti rodičům nařizovaly, aby děti posílali do školy. V Honejskově spise »Z dějin nepatrné české vesnice« 1895 str. 58 druhého dílu čteme při roce 1671, že kantor v Kojeticích, Václav Kouřim, si stěžoval pánům úředníkům (Pražským), že sousedé Kojetičtí dítek svých do školy neposílají. »Páni úředníci napomenuli Kojetické přísně, kdo by budoucně dítek do školy neposílal, ten bude musiti platiti jednu kopu pokuty, jakoby dítky jeho do školy chodily; Mikuláš Novotný musil skutečně jednu kopu zaplatiti.« —

Od doby josefinské lepšila se znenáhla školní docházka až na naše doby; naléhalyť na to četné státní předpisy, přihlížely k tomu i vrchnosti i rodičové, faráři kázali každoročně o užitečnosti a povinnosti posílání dítek do školy, neboť tato kázání byla nařízena císařem Josefem II. (dvorní dekret ze dne 20 října 1781) a biskupy; seznam kázání dokazuje nám, jak svědomitě faráři tuto povinnost plnili. V této době známe již také počet žáků vůbec a pilně a nedbale do školy chodících zvláště, jelikož faráři pololetně příslušné výkazy o počtu žáků a docházce školní zasílali vikářům, a tito konsistořím. Tu pak nemůžeme potlačiti přání, aby tyto výkazy a zprávy vikářů o učitelích a o stavu škol, chované v konsistorních archivech, staly se veřejnosti přístupnými a byly soustavně uveřejňovány; našlo by se tu hojně látky o školách farních pro obranu těchto škol a duchovenstva důležitosti nemalé. — Školní katalogy z tohoto století budou z většího dílu ještě zachovány, z nich možno se poučiti o docházce školní a počtu žactva. Jak se docházka farních škol lepšila, soudíme též z podpisů kmotrů a svědků ve farních matrikách. Ve farní obci pisatelově uměla r. 1784 většina mužských kmotrů a svědků a menšina ženských kmotrů a svědků se vlastnoručně podepsati; r. 1822 umělo se 90 kmotrů a svědků podepsati; 26 jich dělalo ještě křížky; r. 1859 z 99 kmotrů a svědků jen jeden dělал křížek. **) —

Také ústní podání starých, ještě žijících učitelů a vůbec starých osob poučí nás o docházce školní v letech 1820 a dalších až do r. 1870. Co napsal moravský kněz-buditel František Dědek o sobě a svých sourozencích. »Do školy byli jsme posíláni pilně,« ***) to by mohlo nescetné množství jeho současníků v Čechách a na Moravě o sobě napsati.

9. Konečně připojujeme k dějinám farní školy osudy školní budovy; jsou obyčejně dosti žalostné. Teprve když státní mocí naléháno na školní pa-

*) Na př. biskup Kindermann v Litoměřicích učinil nadaci na veškerých školách svého patronátu ve prospěch chudých dítek; v Hoštce u Litoměřic zřídil tamní duchovní nadaci, aby se žáci učili česky atd.

**) Léta tato jsou zvolena, jelikož to byla úmrtní léta jednotlivých našich farních učitelů.

***) Viz »Vlast« 1898—99 str. 60.

trony a obce, pořizovány obстоjné školní budovy, které byly v tomto století rozšiřovány a zdokonalovány, až jsme se v nové době dočkali školních paláců. —

~~~~~

Podle návodu tohoto pořizovali jsme ku své potřebě kroniky farních škol ve svém působišti a v okolí a dodělali jsme se mnohdy překvapujících výsledků. Kde dříve o farní škole stol. 17. a 18. byly známy 2—3 kusé udaje, tam mají nyní kroniku farní školy až o 10 tiskových stranách formátu »Vychovatele«. *) Proto, laskavý čtenáři, shledávej pilně zrnka o farní škole svého působiště, rodiště atd., abys platně přispěl k osvětlení zašlých dob v obcích Ti drahých a k obnovení památky těch starých, bodrých a ctihodných kantorů a kněží vlastenců a buditelů, kteří toho plnou měrou zasluhují! —

Víra bez skutků — a skutky bez víry.

~~~~~

O náboženském vychování mládeže píše se nyní v liberálních listech více nežli v katolických. Páni liberálové totiž zúmyslně zaměňují pojem náboženského vychování s vyučováním náboženství. A když se ozývají ty časté nářky na nezvedenost (nejmírněji řečeno) mládeže, a poukazuje se k tomu, že vychování se nekoná na základě náboženském, tu hned mívají pohotově otázku: »A či pak je povinností, nábožensky vychovávat, než povinností kněze, katechety?« A na dotvrzení toho, jakoby kněžstvo nekonalo ve škole svou povinnost, honem vypočítávají, kolik hodin a ve které třídě ten který kněz vynechal — zapomínajíce ovšem uvést také příčiny toho — a nemohou-li činiti výtky z nedbalosti, aspoň mají hned po ruce výklad, že vyučování náboženství nijak na mravnost nepůsobí. Kdyby prý místo odříkávání pouček z katechismu, učení nazpamět a prázdných forem hledělo se více působiti na cit, na srdce, kdyby prý se vštěpovalo náboženství více prakticky, pak že by to působilo na mládež jinak. Ale nynější učení náboženství jest plané slovíčkářství.

Tak tvrdí páni liberálové — málo myslící anebo docela nemyslící čtenářstvo jim dává za pravdu — a už je to jistojistá pravda, že tím nezdem nábožensky mravního vychování jsou vinni kněží, protože oni vyučují náboženství.

Jest potřebí podívati se na tu věc trochu blíže. Tento návrh na nějakou »reformu« u vyučování náboženství musí připadat už podezřelým proto, že jej podávají pánové, kteří jinak o náboženství velmi málo se starají nebo se nestarají docela nic.

Třeba že náboženství ode všech jiných učebných předmětů podstatně se liší, přece si dovolíme ukázati, že tu, pokud se týče souvislosti mezi teorií a praxí, jest jakási podobnost, a jako v jiných předmětech nelze obého od sebe dělit, tak je tomu i v náboženství.

I liberální pan učitel, vyučuje-li na příklad v mluvnici, že po tvrdých souhláskách se píše *y*, zajisté napřed poví dětem, že souhlásky *h*, *ch*, *k*, *d*, *t*, *n*, *r* se jmenují tvrdé, že se po nich píše *y*, a kdo by napsal *i*, že by udělal chybu. To pravidlo řekne zajisté každý učitel a pak žádá, aby děti jím se řídily. S jakým pravopisem by se shledal, kdyby dětem toto pravidlo napřed nevštípil,

*) Viz na př. náš článek »Geschichte der Zahořaner Pfarrschule seit 1657—1870« v katol. čtvrtletníku »Conferenzblatt« 1898 str. 61—65 a 93—98. Škola tato byla od svého počátku stále německá.

každý uhodne. Shledá-li přes to, že dítě mu napsalo »*riby*« místo »*ryby*« nebude dojista přičítati vinu sobě, ale dítěti, že si nevštípilo v mysl pravidlo. Pan učitel dojista nikdy se nezmýlil a vždycky psal *ry, hy, chy* atd. — správných příkladů vidělo tedy dítě dost — a přece chybuje! Pravidlo se nevžilo — to je ta příčina!

A nyní přihlédněme k náboženství. Chceme vypěstovati u dětí na př. poutivost. I zde musí před navykáním uvedeno býti pravidlo, a to zní: Nepokradeš! Chceme vypěstovati u dětí pravdomluvnost; ani to nevydaří se bez pravidla, a to zní: »Nepromluvíš křivého svědectví!«

Ani katecheta, ani učitel před dětmi nelže; oba mluví vždy jen pravdu. Dobrých příkladů mají tedy děti dost — a hle, přece vyskytne se mezi nimi dosti lhářů. Kde jest příčina? Nepůsobilo se prakticky? Nebyl tu příklad? — I byl, ale pravidlo zůstalo nepovšimnuto, pravidlo se nevžilo. A když jsi, pane učiteli, nevinil sebe, že dítě chybovalo proti pravidlům mluvnickým, neobviňuj také kněze, když dítě chybuje proti pravidlům náboženským a neshledávej příčiny v tom, jakoby se náboženství neučilo správným způsobem, poněvadž se tu podávají také pravidla. Buď jen spravedlivým!

Učitel vykládaje pravidlo, používá příkladů, — a totéž činí i katecheta. Příklady slouží k lepšímu výkladu a objasnění pravidla. A potom následuje praxe — cvičení, aby si děti pravidlo dobře vštípily a jím se vždy řídily. Toť ovšem nejdůležitější i při mluvnici i při náboženství.

Když dítě napíše nesprávně »*riby*« — učitel dojista nenapomene ho pouze slovy: »Napiš *y*!« — nýbrž připomene mu pravidlo »Vysvětlil jsem vám, že *r* je tvrdá souhláska, a proto se píše po ní *y*.« — A podobně dopustí-li se dítě chyby proti »poučce« náboženské — vezme-li na př. někomu něco, pak nestáčí také jen říci: »Vícekrátě to nedělej!« — ale jest nutno připomenouti mu pravidlo »Sedmé Boží přikázání zní: Nepokradeš! A proto nesmíš krásti, abys ne-hřešil proti Pánu Bohu.« — A bude-li této praxe vždycky náležitě dbáno, pak snad bude ta mládež proti náboženským pravidlům méně chybovati.

Nesmíme však zapomínati, že k tomuto »praktickému« cvičení (a spolu k theoretickému) jsou popřány knězi pouze dvě hodiny, v ostatních 20 i více hodinách on přítomen není, a tu pak jest na učiteli, aby také on těchto »praktických cvičení« neopomíjel.

Kdyby dal katecheta v náboženské hodině napsati od dítěte na tabuli první církevní přikázání »Svátky zasvěcené světiti«, a dítě by napsalo »Svátki« — myslíme, že by i katecheta řekl »Synáčku, *k* je tvrdá souhláska, musí se tedy psáti po ní *y*« — ačkoli by snad mohl si pomyslit, že mu po pravopise vlastně nic není. Učitel však nesmí říci, že by mu po náboženství nic nebylo, již proto ne, že je přece také křesťan a potom, že jest vychovatelem křesťanských dětí. Řekne-li to však přece, pak zapírá v sobě křesťana a není vychovatelem. §

Pánové snad přece přisvědčí, že pravidla náboženská mají nesmírně větší důležitost, než pravidla jiná, na př. mluvnická. Bez pravopisu může býti každý (čímž ovšem nemíníme snad snižovati toto vyučování nebo prohlašovati za nepotřebné) přece řádným člověkem — ale bez náboženství jím nebude nikdy. A proto všichni musíme dbáti, aby ta náboženská pravidla se do dětí vžila, aby jim pronikla mysl i srdce, a v té náboženské praxi musíme rovněž cvičiti děti všichni a stále. Necháme-li to na starost jen katechetovi, — pak výsledek veliký nebude, poněvadž on smí přicházeti do školy jenom na dvě hodiny týdně.

Tedy jen ruku v ruce s knězem. Neříkejte, že byste měli snad učit jenom katechismu anebo modliti se místo počítání růženec. Toho na vás nikdo nezádá. Ale jenom tu náboženskou praksi. Příležitosti vám k tomu podávají články v čítance, zeměpis, přírodopis i dětské poklesky, s kterými se setkáváte při všem učení. To je potom to náboženské vychování — anebo, chcete-li, klerikální.

A vezměte do ruky katechismus, pročtěte jej a promyslete a potom snad ho nebudete nazývatí pouhými slovy. Přečtěte si, jaká má býti víra. Člověk má ji především míti, má ji míti i dítě. A ta víra má býti pevná a má býti také živá, t. j. věřící člověk má ji dokazovati skutky. Řekněte, že jsou to také slova. Ano, ale jak mnoho prakse je v nich! Šlechtnými skutky má člověk dokazovati, že má víru — nežadají se tedy jen pouhá slova.

A proto žádejme také, aby děti víru především měly a pak aby ji také osvědčovaly skutky. Jinak budeme marně naříkati. A tu praksi musí učitel cvičiti nejenom u dětí, ale také sám na sobě. Nebudou-li toho děti viděti na něm, pouhá slova málo pomohou.

»Víra bez skutků jest mrtvá« stojí také v katechismu. A zkušenost učí, že skutkové bez víry — jsou špatní. L † 10.

~~~~~ SMĚS. ~~~~~

Vyznamenání. Msg. Vlad. *Šťastný*, bývalý professor náboženství na I. vyšším českém gymnasiu v Brně, redaktor »Obzor« a zasloužilý spisovatel, vyznamenán byl udělením rytířského kříže řádu císaře Františka Josefa.

—
Professor Nothnagel o požívání alkoholu. Známý prof. Nothnagel přednášel nedávno studujícím o účincích požívání alkoholu a pravil, poukazuje k určitému případu mezi jiným toto: Vidíte, že stav našeho nemocného jest velice nebezpečný. Jsou u něho zachváceny chorobou veškeré orgány: játra, slezina, srdce, plíce atd., a nejenom soustava nervová, jak se stává při nemírném požívání kávy a kouření tabáku. Nemocnému vede se nyní lépe, ale kdyby se přidružila některá nemoc, na př. zánět plic, dojistá by jí podlehl. Požívání alkoholu činí lidský organismus proti všem nemocem slabým. Je tedy těžkým hříchem dávatí dětem píti kořalku, pivo nebo víno. Před 14. rokem nemělo by žádné dítě nápojů těch požívatí. Jsou to rozčilující prostředky, kterých děti naprosto nepotřebují. Je to přímo zločinem, tvrdití, že víno vyživuje, a docela dětinskou je domněnka některých lékařů, jakoby červené víno více sílilo než bílé. Pro děti jsou tyto nápoje velice škodlivy, a prosím vás, abyste ve své praksi pilně k tomu přihlíželi. Neboť ta hrozná nervosita v nynější době zaviněna jest právě

jen předčasným požíváním alkoholu. Užívá-li ho dospělý, a to střídme, nelze proti tomu ničeho namítati, ale nezapomínejte, že případy, kdy by požívání alkoholu nemělo škodlivých následků, jsou řídkými výjimkami. Požívání alkoholu jest někdy příjemné, ale vždycky je to jed, a pravdu mají ti, kteří tvrdí, že člověk alkoholu vůbec nepotřebuje. Pohleďme jenom na všechno živočišstvo kolem sebe jediný člověk se domnívá míti právo požívatí alkoholového jedu. Alkohol na chvíli vzpružuje síly, ale pak nastává ochabnutí, a to tím patrnější, zaměstnává-li se člověk duševně a požívá-li ho z rána.« — Má-li se věc tak, jak tvrdí prof. Nothnagel, pak se nedivme duševní zmalátnělosti mnohých dětí v nynější době a jejich netečnosti k učení v zámožnějších rodinách ničí jejich síly pivo, a v chudých kořalka.

Posílají školou povinné děti po hostincích i po domech prodávat rozličné drobnosti jest zakázáno. C. k. zemská šk. rada rozeslala oběžník, v němž se mimo jiné praví. Nelze upříti, že takovéto zaměstnání, při němž dívky nezřídká v nepohodách po hostincích se potulují, škodí nejen zdraví jejich, nýbrž že mívá často v zápětí mravní jejich zkázu. Dohodnuvše se s c. k. místodržitelstvím, upozorňujeme na zákonné předpisy, dle nichž jest podomní a pouliční obchod dětmi provozovaný nepřijatelný. Dle císařského patentu ze dne 4. září 1852 jest jednou z prvních pod-

mínek, za nichž povolení k obchodu podomním někomu může býti vůbec uděleno, stáří 30 let; téhož stáří musí býti též osoby, jež při podomním obchodě konají služby pomocníků. Jest tedy naprosto nepřipustno, aby osoby mladší 30 let — nehledě k řídkým případům, kde zákon připouští výjimky — podomní obchod provozovaly, tím méně pak jest to přípustno u dítek ještě školou povinných. Pokud pak dále se týče prodeje předmětů denní spotřeby dům od domu nebo na ulici, jest dle předpisu řádu živnostenského prodej takový dovolen pouze osobám, jež opověděly řádně u úřadu živnostenského obchod těmi kterými předměty denní spotřeby v určité obci s pevným stanoviskem, krámem nebo bytem, a jsou pak osoby ty oprávněny prodávati předměty ty též na ulicích nebo dům od domu právě a jediné v té obci, kde obchod takový s pevným stanoviskem opověděly. Ku konci ukládá se správám škol, aby mládeži v té příčině náležitou pozornost věnovaly, by jak podomní, tak pouliční prodej různých předmětů dětmi školou povinnými jako nezákonný považovaly a na děti takové bedlivý pozor měly. Když by rodičové dítek takových neposlechli napomenutí a dále děti svých k podomnímu nebo pouličnímu obchodu zneužívali, buďtež oznámeni přísluš. politickému úřadu.

Patronát mládeže. Dne 21. ledna kona'la se ustavující schůze důležitého nového spolku, nazvaného »Patronát mládeže«. Účel spolku jest dvojí, totiž: 1. Materiální a tím i morální i sociální bídu chudé, ohrožené mužské mládeže — zejména osobním konáním skutků milosrdné lásky i korporativním přispěním mládeže vyšších stavů — zmírniti a tím zároveň k zeslabení společenských protiv a jich překonání působiti. 2. Poskytovatí mužské, elementární škole a předběžnému vychování odrostlé mládeži chudých, pracujících tříd — taktéž hlavně korporativním přispěním mládeže vyšších kruhů — požeňání ideálnějšího společenského bytí a tak mládež stavů pracujících prostřednictvím mládeže vyšších kruhů k bývalé ideálně-křesťanské výši povznéstí. Prostředky k dosažení tohoto dvojího účelu: 1. Shromažďování mládeže vyšších kruhů a povzbuzování jí k tomu dílu milosrdenství a úkolu sociálně důležitému. 2. Získání nových dítek z vyšších stavů a jejich rodin pro toto dílo. 3. Shromažďování chudé mužské mládeže,

aby chráněna byla před nebezpečím ulice. 4. Přiváděním chudých chlapců z města i z venkova do péče spolku. 5. Návštěvy útulku chudé mládeže dítkami z vyšších kruhů a jejich příbuznými. 6. Sloučení obou sdružení ku slavnostem dítek, pořádaným milosrdnou láskou. 7. Valné schůze spolkového členstva. 8. Schůze spolkové správy. 9. Založení a vydávání časopisu v zájmu podniku, jakož i podobných periodických a neperiodických tiskopisů. 10. Návod dítkám z vyšších kruhů k uspoření nejméně 25 až 50 haléřů měsíčně. 11. Další milodary, věnování základních obnosů, nadace, legáty a odkazy; též materialie. 12. Výnosy sbírek a slavností, za účelem dobročinným (po předchozím úředním schválení po příp. oznámení). 13. Ruční práce odrostlejších dívek z vyšších kruhů pro chudé chlapce. 14. Výcvik odrostlejších chlapců z vyšších kruhů v odvětvích umění a uměleckého průmyslu za účelem morálního a hmotného povznesení podniku. 15. Vzdělávání schopnějších, škole odrostlých chudých chlapců v jednotlivých odvětvích uměleckého průmyslu a umění (po případě v pokračovacích a odborných školách). Zřízení a rozšíření vlastních dílen pro umělecký průmysl, po případě uměleckých atelierů, jakož i průmyslových škol, umělého a obchodního zahradnictví, umělých tiskáren, výstav uměleckých a umělecko-průmyslových (vesměs odpovídajících zákonitým předpisům). 16. Založení stálého a samostatného útulku pro chudé chlapce, jakož i vydržování a zvelebení jeho jednak milodary, věnováním základních obnosů, nadacemi atd., jednak výtěžkem z umělecko-průmyslových, s útlukem spojených podniků. 17. Vůbec vzbuzení a oživení ideálnějších názorů chudé, pracující mládeže prostřednictvím mládeže vyšších kruhů a vedení její k tomu, aby zálibu našla v samostatné činnosti. — Obnovení umění a práce na základě nauky křesťanské. Hlavním účelem spolku jest, aby vyšší kruhy, zvláště šlechtické, byly získány pro skutky milosrdenství, aby se stav vyšší i nižší sblížily, což jest zajisté vznešenou úlohou. — O založení spolku získal si největších zásluh dp. P. hr. Ledóchowski S. J. Schůze účastnili se J. M. nejd. p. kníže-arcibiskup Lev svob. pán Skrbenský a hojně pánův i dam z kruhů šlechtických. Zvláště milý dojem způsobila laskavá slova J. M. ndp. arcibiskupa k dítkám. Bůh žehnej novému záslužnému podniku!

Neupřímní přátelé učitelstva. Pod tímto nadpisem píše »Č. Učitel« »Ve Dřevčicích u Brandýsa n. L. bohatý rolník Z., který má několik dítek školou povinných a jako starosta místního odboru hasičského na župních sjezdech přátelstvím k učitelstvu se vychloubá, ve schůzi obecního výboru navrhl, aby petice za úpravu platů učitelských podepsána nebyla. S hantou musil však svůj návrh vzít zpět, když místní farář, který nikdy se nestaví přátelsky k učitelstvu, přijetí návrhu pana Z.

nazval bezcitným jednáním k učitelstvu, jehož poměry volají do nebe. Po té petice jednomyslně schválena a podepsána. — Ku podivu, že »Č. Učitel« při své známé přízni ku kněžstvu tuto zprávu přiněs. Z bázně, aby pana faráře příliš nepochválil, aspoň poznamenal, že se nikdy nestaví přátelsky k učitelstvu. Nestaví se tedy přátelsky, ale zasadil se o to, aby petice byla podepsána. »Č. Učitel« zase ukázal svou pravdomluvnost, mluví-li se o knězi.

Knihy a brožury družstvem Vlast' vydané:

Vzájemný poměr učení Petra Chelčického, starší Jednoty Českých Bratří a Táborů k náuce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklífa. Napsal Dr. Ant. Lenz. Cena 3 K 20 h, pro členy družstva 2 K.

Jak píše prof. dr. Masaryk o katolické vědě a víře. Podává Filip Jan Konečný. Cena 3 K, pro členy družstva 2 K.

Z duševního bojiště. Literární statistické črty. Napsal Fr. Vaněček. Cena 1 K 20 h.

Z dějin nepatrné české vesnice. Podává Václ. Honejšek. Díl I. (1 K 20 h), díl II. (80 h).

Almanah na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. Almanah jest opatřen podobiznou sv. Otce, jest tištěn na pěkném papíře, ozdoben vkusnou obálkou a stojí 3 K, pro členy družstva 2 K.

Náboženské a mravní výchování a vyučování na školách obecních a valný sjezd učitelstva a přátel školství konaný v Praze dne 6. srpna 1891. (Resoluce a řeči.) Kriticky probírá Fr. Pohunek, býv. redaktor »Vychovatele«. (Otisk z Vychovatele.) Cena 60 h, hotově v administraci »Vlasti« objednaná stojí pouze 20 h.

Z dob našeho probuzení. Účast družstva Vlast' v křesťansko-socialním hnutí československém. Cena 20 h

Socialní otázka a církev katolická. Příspěvek k Encyklice sv. Otce Lva XIII. o dělnické otázce od Fr. Vaněčka. Tato brožura o třech arších byla vydána na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. a prodává se po 10 h.

Hříchy socialních demokratů při řešení otázky dělnické v Rakousku. Napsal T. J. Jiroušek. Cena 10 h.

Červený doktor-mastičkář. Dle německého na naše poměry upravil Liga † 45. Cena 10 h.

Španělská inkvisice a její hrůzy. Napsal Tom. Jiroušek. Cena 10 h.

Nový pláč koruny České, aneb zrada socialních demokratů na státním právu národa českého. Napsal T. J. Jiroušek. Cena 10 h.

Sabinismus, barákovství, pokrokářství a »národní« dělnictvo. (T. Jiroušek.) Cena 10 h. »Návod ku vzdělání člověka« a »Práce jest zákon života a výchování«. Napsal Václav Žižka. Cena 12 h, poštou 16 h.

O životě socialním na základech křesťanských. Napsal V. Žižka. Cena 12 h, poštou 16 h.

Česká Panama. Několik drobných obrázků o hmotném a mravním úpadku národa českého. Napsal Rudolf Vrba. Cena 12 h

Naše chudoba. Napsal Rudolf Vrba. Cena 12 h.

Praktický spolkový rádce. Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organizatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků československých. Sestavil Tom. J. Jiroušek. Cena 50 h.

Průvodce Prahou a jejími církevními a dějepisnými památkami. Pomocí prof. Jos. Vávry sestavil J. Flekáček. Cena 50 h. Tento díl popisuje památky Hradčan a Malé Strany.

Krátké znázornění mše sv., svátosti pokání a pak zpytování svědomí pro děti, kteréž jdou ponejprv k sv. zpovědi. Sestavil Fr. Halbich, katecheta. Cena 2 h.

Jak lze znázorniti vývoj idey Messianské. Ukazuje Fr. Halbich, katecheta. Cena 2 h.

Katolický církevní rok a znázornění vlastností Božích, Trojice Boží a Církvě svaté. Nakreslil katecheta Fr. Halbich. Cena 2 h.

Píseň práce. Hymna katolického dělnictva československého. Na slova Vladimíra Štátného složil J. C. Sychra. Cena 4 h.

Vstupenky do schůzí pro spolky křesťansko-socialní. 100 za 1 K, poštou za 1 K 6 h.

Všecky objednávky těchto knih a brožur vyřizuje administrace »Vlasti« v Praze, Žitná ulice č. 570—II. — Knihy a brožury zasílají se na venek jen za hotově.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkovi v Košátkách (p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

»Eritis sicut Deus — budete jako bohové!«

Žena učená hlesne jen: »Stolečku, přikryj se!« a pan manžel bude překvapen výbornou pečením; vezme do ruky tužku a papír — a na tržnici klesne cena potravin o polovinu; dá muži dobrou radu — a ten buď vyhraje proces, aneb případně na zázračný prostředek, jímž zachrání těžce nemocného; dá mu šikovný pokyn, a pan choť při volbách zvítězí; pan syn obdrží ve škole samé eminence, slečna dcera bude mítí nápadníků, že nestačí ani koše rozdávat; moudrostí ženy okouzlen zapomene muž na obligátní bulku a svou serii »Plzně« a zůstane pěkně seděti doma; přestanou sváry, klevety, pŮtky, soudy a různice veškeré, lidé sobě padnou do náručí, po vojně nebude ani stopy — zkrátka: na zemi bude hotový ráj! Snad že žertujeme? Ba nikoliv! Neboť totéž tvrdí — jinými slovy sice, která však mají stejný význam — přední emancipatorky, z nichž jedna na př. dí: »Žena (t. j. vzdělaná) nebude potom tak násilně přikována k domácnosti, než ryzím věděním a ostřejším rozumem, jakož i větší znalostí sama sebe jsouc vystrojena, bude jeviti mnohostrannější zájem a bude státi na stejné duševní výši s mužem. Její účast v životě veřejném, ve věcech, které přes to, že leží mimo obor záležitostí rodinných, ve svých důsledcích přece jen mají za účel blaho, a dokonalejší útvar rodinného života mohutně vzroste; její obzor duševní se valně rozšíří, tak že bude s to porozuměti světu i lidem a učiniti sobě vlastní úsudek. Tak stane se manželka přítelkyní svého muže, důvěrnou společnicí, u níž nalezne radu i potěchu ve svém povolání. Spokojenost pak domácí bude mítí ten přirozený následek, že choť bude vždy pamětliv přísloví »Kdo doma radosti nemá, jinde jí nadarmo hledá« atd., jak jsme svrchu vylíčili.

Tedy vzdělání co možná největší, studium, přístup do síní akademických, možnost, dosíci doktorského klobouku atd. — ejhle, toť první požadavek emancipatorek!

Vzdělání, studium! Proč pak ne? Mozek ženský neliší se — po stránce fyziologické — ničím od mozku mužského; že jest z pravidla menší, to nepadá na váhu, neboť mohutnost rozumová nezávisí nikterak na váze mozkové hmoty. Tedy a priori nelze proti studiu žen namítati ničehož, a žízni-li duše ženy po

pravdě, bylo by pošetilé, před ní uzavíratí prameny vědy. A ku podivu! Právě to byla ta kaceřovaná Církev katolická, ta »bašta předsudků a tmářství« jak ji nepřátelé jizlivě jmenují, která studiu žen neodporovala, ale spíše je podporovala. Sv. Jeroným psal komentář k sv. Písmu pro vzdělané paní Římské, ženy Eustochium, Rosvitha z Gandersheimu, Lioba a Lukrecia Cornerová těšily se v katolické Církvě veliké vážnosti. Když Lukrecie Cornerová dosáhla hodnosti doktorské v kostele sv. Justiana v Padově, poslal jí papež zvláštní blahopřání. Lukrecie potom konala veřejné přednášky z práva Římského před mužským posluchačstvem, od něhož byla odloučena oponou, tak že ji bylo lze slyšeti, ne však viděti. Sama protestantka, paní Gnauck-Kühne-ová upozornila kruhy ženské na poměry, které vládly v katolickém středověku »Ve Frankfurtě n. M. bylo ve 14. a 15. stol. patnáct lékařek, mezi nimi tři pro choroby oční.¹⁾

Však ženy moderní brzo dohoní, co po mnohá století zameškaly. Na universitě v Bruselu dosáhlo během uplynulého desetiletí hodnosti doktorské 75 dam; ve Švýcařích a ve Švédsku jsou ženám i vysoké školy přístupny od roku 1870; v Dánsku od roku 1872, v Itálii od r. 1876; v Londýně otevřen byl r. 1874 zvláštní lékařský kurs pro ženské posluchače a r. 1892 bylo mezi 18 profesory tamními 5 ženského pohlaví. Jinak mohou ženy dosíci hodnosti doktorské na všech universitách anglických, avšak výsadám, pro studenty určeným, těší se pouze v Cambridge a Oxfordě. Také v Rusku zavedeny byly ženské kursy lékařské. Na universitách rakouských mají dámy přístup pouze k přednáškám na fakultě filosofické, kdež také počet posluchaček značně vzrůstá. Neboť kdežto za minulý rok 1898 bylo zapsáno v obou pololetích pouze 7 posluchaček, vzrostl počet jich r. 1899 na 39, a studijní výsledek u nich byl tak příznivý, že odstupující rektor dvorní rada dr. Wiesner ve své řeči dne 17. října 1899 vyslovil přání, aby také fakulty právnická a lékařská byly přístupnými učiněny studujícím ženám. Přání tomu ovšem v našich zemích sotva tak brzo bude vyhověno. Máme dosti juristů, kteří jsou bez míst, a tu by chtěly ženy podniknouti soutěž tak málo slibnou? Pokud pak se studia lékařství týká, tu pozvedají slavní lékaři varovného hlasu před podobným experimentem. Největší rozruch způsobil v té příčině článek Dra. Alberta, jak pro světové slavné jméno původce, tak pro říznou logiku a bezohlednou upřímnost, kterou se vyznamenává. Z článku tohoto, který studium žen vůbec staví do nového, původního světla, jež rozžehnouti dovede pouze duch ženiální, jakým je náš slovatný krajan, dovolíme si sděliti některé rázovité myšlenky.

Prof. dr. Albert odporuje tomu, že by žena za jiných poměrů mohla se vyšínouti na úroveň vzdělání a schopnosti mužské. Jestliť duše ženská jiného outoru, než u muže. Tomu neodporuje nikterak okolnost, že anatomie až posud neobjevila žádného rozdílu mezi mozky obojího pohlaví. Připustíme-li i, že po stránce této se rovná mozek ženský mužskému — čehož však s naprostou jistotou tvrditi nelze, jelikož badání anatomů daleko ještě nepokročilo — třeba jen stanoviti rozdíl v dráždivosti, (irritabilita) obou ústředí čivních, a důkaz o rozdílu psychickém bude podán s neomylnou jistotou.

Věda ovšem nedovede psyché ženy náležitě charakterisovati; jestliť dušesloví dítěte takořka v plénkách, a také psychologie muže i starce čeká na svého Kolumba. Avšak, čeho nevyzpytovala věda, to vyslovil již dávno básník, to tušil

¹⁾ Rössler »Wahre u. falsche Frauen-Emanzipation« p. 41.

duch národa, jenž výsledky stoletého pozorování shrnul v axiomatické věty mudrosloví a pořekadel.

Nepopíratelna je pravda, že u ženy panuje srdce nad hlavou. Odtud její přílišná citlivost, vrtkavost a nespolehlivost. Známa jsou pořekadla: »Žena má pláč na hřebíčku!« »Ranní déšť, ženský pláč.« »Žena muže želí, dokud nezevěre zelí.« »Ženě a klínu nikdy nevěř.« *) Že je pohlaví ženské zvědavé a mnohomluvné, to všeobecně známo; není to žádný hřích, avšak přece vada povahová, která se nesrovnává s povoláním lékaře, advokáta, soudce atp. **)

Co však nejvíce při studiu na váhu padá, jest dle prof. Alberta ta okolnost, že ženské psyché schází vloha k methodě a soustavnému myšlení, kteráž chyba se jeví hlavně tím, že ženský rozum jest úplně neplodný v oboru vynálezů. Ani jehlu nevynalezl důvtip ženský, ani šicí stroj, ani mlýnek kávový, aniž kterýkoliv praktický přístroj pro kuchyni a domácnost. Za to nelze jim upřítí mocnost afektů, které propukávají silou téměř živelnou a uschopňují ženu k největším obětem.

Bytostí methodickou — — je pouze muž. Jeho zrak duševní jest obrácen na venek, u ženy dovnitř. Tak se oba doplňují.

Stokrát bylo již k tomu poukázáno, jak rychle se duše ženy rozvíjí a jak nepatrně potom pokračuje.

Tam, kde běží o věc tak zásadně důležitou, jako je připuštění žen k akademickému studiu, mělo by býti více všímáno psychologie žen, než jak obyčejně činí příznivci ženské emancipace. Sice se může státi, že chlapani čtrnáctiletí přijdou a řeknou: »Také my jsme muži! Kdo nám dokáže, že naše duše není tak zralá jako psyché muže 40 let? Nuže, dejte nám volební právo! Však se tomu tak podobá — mladíčkové vedou v politice veliké slovo — Všeobecně je rozšířena domněnka — dí prof. Albert dále — že ženy mají zvláštní nadání k lékařskému umění. Toť jedna z nejplanějších domněnek. Veškeré důvody, které se proto uvádějí, dosvědčují pouze tolik, že ženy dovedou býti dobrými ošetřovatelkami nemocných. S tím souhlasí prof. Albert z plna srdce. Avšak rozhodně je proti názoru, že by v oboru lékařství mohly se ženy kdy vyrovnati mužům. Jest také proti rovnoprávnosti žen na vysokém učení, jelikož — jak praví — ženy nebudou nikdy s to, aby vyplnily předběžné podmínky k důkladné a spolehlivé práci lékařské. K tomu je potřeba nezbytně věcí dvou a) přesně logického myšlení, b) fysické síly a dovednosti. Jak málo je mužů, u nichž obě vlastnosti jsou spojeny! A žena studující by si to troufala? Co síly fysické zapotřebí jest již ke studiu lékařství vůbec! Vyšed ze školy obecné věnuje jinoch 14 roků namáhavé práci duševní. Čítá 24—26 roků, kdy vykoná doktorské zkoušky — a nyní počne — boj o život! Nemohu věřiti, — dí professor Albert — že dcera lepších stavů, která se věnuje studiu lékařství, po 14leté neúporné práci vládne tou fysickou silou, kterou zvláště v chirurgii, porodnictví a gynaekologii musí míti moderní lékař.

Než, přes to nechce prof. Albert ženám přístup ke studiu lékařství zameziti docela. Spíše naopak, žádá, aby studium bylo rozšířeno v obor jeden,

*) Srov. Jan Nep. Stárek »Moudrost na ulici« r. 1881.

**) Ovšem jsou také výjimky; jsou i mezi ženami takové, které drží jazyk za zuby a které nejsou zvědavé, a naopak jsou mezi muži zvědavci a tlachalové! Než, zde mluvíme o povšechném typu. Pozn. spis.

v němž by ženy mohly k platnosti přivést vzácné dary ducha, kterými vynikají nad muže.

Jmenovitě jest to talent pozorovací. Mnohá matka pozná počátečné zkřivení páteře u svých dětí mnohdy dříve, než domácí lékař. Stejnou měrou, jak bývají matky slepy vůči mravním chybám svých synů a dcer, ostře vidí u nich počátek vad tělesných. Od starých opatrovnic v nemocnicích slýchati lze mnohdy docela správné předpovědi (prognosy); avšak radost, jakou lékař z počátku pociťuje nad touto čiperností, bývá brzo zkalena pozorováním, že zmíněná osoba myslí »na přeskáčku«.

Další tklivý rys povahy ženské jest ochotnost a úslužnost, s jakou nabízejí nemocným své služby; při tom jsou téměř nevyčerpatelný ve vynalézání různých prostředků a prostředků a jeví v zacházení s nemocným diplomickou téměř chytrost. Dovedou se vpraviti do situace děcka, muže, starce, získávají důvěru trpících a poskytují jim něčeho, co jest náramně vzácné, darů ducha.

Sil a zvláštností povahy ženské tudíž v lékařství i ve velkém rozsahu dobře možno využitkovati, neschází-li při tom nezbytná opatrnost. Docela i u velkém rozsahu, t. j. většímu množství osob ženských jest možno vykázati obor působnosti lékařské, kterému dovedou vyhověti. Ale jen žádné akademické studium! Osm roků gymnasia a šest roků university — to stojí peníze, čas a zdraví! Připočteme-li k tomu nejistou budoucnost, shledáme, že se to nevyplatí. Avšak na př. měšťanskou školu, potom několik let vzdělání theoretického i praktického — to již možno si mysliti. Běží především o to, aby zřízena byla nová kategorie lékařského povolání, která by pro svou důstojnost skýtala zadostiučinění mravní a pro svou mnohostrannou blahodárnost zaručovala »lékařkám« slušnou existenci. Z předmětů učebných uvádím hlavně silozpyt, lučbu, anatomii, fyziologii a hygienu. K tomu pojil by se theoreticko-praktický kurs z elementů lékařství, pak chirurgie, porodnictví a gynaekologie. Za doby tohoto kursu byly by kandidátky ustanoveny jako ošetřovatelky na různých klinikách, čímž by zároveň bylo odpomoženo bídě v tomto odvětví panující. »Assistentky« lékařství — tak by se mohly nazývati, dovedly by se zajisté aspoň z části vzdělati na odborné lékařky chorob ušních, chorob hrtanu a v lékařství zubním. Poměr asistentek těchto k lékaři byl by asi obdobný s tím, v jakém jsou pomocnice ku porodu. Rovně jako tyto jsou vázány předpisy, které jejich pomoc přesně vymezují a je zavazují, v případech těžších zavolati lékaře, tak i asistentkám bylo by zvláštní instrukcí vymeziti obor jejich pravomoci. Velikou úlohu by měly při úrazech, otrávení, náhlých nemocech atd.

S pokračujícím vytvářením se veřejného zdravotnictví mohlo by zemským zákonem býti ustanoveno, že k pomoci při porodu jsou oprávněny, na místě dosavadních porodních pomocnic, asistentky, jimž by vykázáno bylo sídlo ve zdravotním obvodu a jistý roční plat z důchodů veřejných. Jiná část asistentek mohla by naléztí místo v nemocnicích jako dozorkyně opatrovnic a jako příručí nemocničního lékaře.

K těmto praktickým pokynům dr. Alberta podotýkáme, že podobné kursy byly zavedeny na Rusi již za Alexandra II., byly však pro lékařské studium nedostatečny. Proto navštěvují ruské studentky university zahraničné — hlavně v Curychu — načež podrobí se doma státním zkouškám. Avšak, ačkoliv byly promovány za doktorky, nesmějí vykonávati praxi lékařskou vesměs, nýbrž v rozsahu

podobném asi tomu, jak prof. Albert nastínil; kromě toho také jsou činnými jako z v ě r o l é k a ř k y, k nemalému dobrodiní venkovského obyvatelstva. *)

Ačkoliv nelze popírat, že studium, ženské povaze přiměřené, mnohé dívky může dopomoci k založení vlastní existence, přece leží na bíledni, že taková existence jest a bude vždy výjimkou od pravidla. Nejlepším důkazem toho jest osud studovaných dam. Statistické pokusy tohoto druhu byly učiněny nejdříve v Americe, této klassické zemi ženské emancipace. Dr. Charles Thwing, předseda »Western Reserve University«, uveřejnil v časopise »North American Review« statistický výkaz studovaných dam, jejich zaměstnání a osudů.

Co se stane ze studovaných dívek: — 55% z nich vstoupí do — stavu manželského. Na vynikajících universitách amerických bylo v posledních letech vzděláno na 4000 osob ženského pohlaví, na podružných »College« tolikéž, dohromady tedy 8000 absolventek. Z těch 5000 se vdalo, kdežto zbývající 3000 jsou činny v nejrůznějších oborech, hlavně ve vychovatelství a učitelství. Dle sčítání lidu z r. 1890 jest v soustátí Severoamerickém 735 profesorek větším dílem na universitách ženských, z části také na fakultách, které mají posluchačstvo smíšené. Dámy přednášejí botaniku, lučbu, astronomii, dějepis, národní hospodářství s toutéž svědomitostí, jako mužové. Avšak, jakkoliv předseda Thwing tuto činnost profesorek velebí, nemůže jinak, nežli s politováním vyznati, že z akademicky vzdělaných žen až posud poměrně málo dosáhlo slavného jména. Na důkaz toho uvádí, že mezi 633 Američankami slavné pověsti, které jsou zaznamenány v Appletonnově »Encyclopedia of American Biography«, jest pouze 19 žen s akademickým vzděláním. Jmenovitě na poli písemnictví jsou studované dámy nepatrně zastoupeny, anať ohromná většina spisovatelek — mezi nimi jména věhlasná — postrádá vzdělání — akademického. Nevrhá-liž úkaz tento nové světlo na rázné vývody Dr. Alberta?

Dříve než vyličíme stinné stránky, které by akademické studium žen mělo v zápětí pro ženy samy a rodinu, tuto základní jednotku společnosti, obraťme se k druhé stížnosti žen — po vymanění z »okovů« bažících.

b) Žena úpí v okovech politických — hlásají emancipatorky — postrádají všelikého vlivu na záležitosti obecní, zemské i státní. Ženě přísluší prý po zákonu přirozeném, který ji staví na roveň muži, volební právo činné i trpné do všech sborů zákonodárných, do zastupitelstev, veřejné správy, jakož i vliv nejen na záležitosti školské, než docela i církevní. Ženy měly ve směru tom dříve mnohem více práv než nyní, kdy muž veškeren vliv na záležitosti veřejné shrábl pro sebe. Však ženy nestrpí, aby jim právo volební bylo odpíráno. »Jsou ovšem mezi ženami samými takové« — vyznává paní Lankes-Uhlemannová, »které o politické rovnoprávnosti nechtějí ani slyšeti. Než, to jsou pouze ty ubohé, které dosud nedospěly ani k vědomí svého uhnětení, takové, které ve šlapacím mlýně denní roboty, za neustálého poručíkování muže, buď otce, buď chotě, zakrsají na duchu a v otupělosti své nemají ani potuchy o velikých otázkách, které venku hýbají světem.

* POKRAČ.

*) Doktorky diplomované jsou sice v činnosti své obmezeny platnými předpisy v městech; na venkově naproti tomu vedou si v lékařské praxi docela samostatně. Srov. Werblunski »Socialpolit. Centralblatt«.

Praktické ukázky nábožensky mravní výchovy.

Ve schůzi Jednoty českého katolického učitelstva v Praze dne 17 prosince m. přednesl
KAREL JELÍNEK, učitel v Starém Kolíně.

Velectěné shromáždění!

Jak si vedu, aby Pán Ježíš byl od dětí milován.

Když Židé do zajetí Babylonského byli odvedeni, vzali s sebou také harfy své. Harfy ty pověsili na stromy při vodách Babylonských. A vidouce Babylonští počínání jejich, pravili: »Proč nehrajete a proč nezpíváte v naší zemi?« A co řekli Židé: »Kterak můžeme hráti a kterak můžeme zpívat, jsouce v zemi cizí?« Až když bolest srdce jejich se upokojila, vzali harfy své, hráli a zpívali »Zapomenu-li na tebe, Jerusaléme, v zapomenutí budiž dána moje pravice; jazyk můj přilni k dásním mým, zapomenu-li na tebe, Jerusaléme, a nepoložím-li Jerusalém na počátek veselí svého!«

Drahé shromáždění! Kdo jest v přeneseném smyslu u nás katol. učitelů tím Jerusalémem? Není to nikdo jiný než Kristus Pán a jeho ústav světový, Církev svatá katolická. A proto volám po způsobu Židů kolikráte za rok před dětmi ve škole, zvláště maje jim vykládati o výpravách křížáckých: »Zapomenu-li na Tebe, Pane Ježíši Kriste, v zapomenutí budiž dána moje pravice; jazyk můj přilni k dásním mým, zapomenu-li na Tebe, můj Spasiteli, a nepoložím-li Tebe, nejsvětější Vychovateli lidstva, na počátek veselí svého!«

Kdo jest tedy počátek, konec i cíl, alfa i omega katolické výchovy? Není to nikdo jiný než Kristus Pán. Svatý apoštol Pavel napsal ku Korintským »Žádný nemůže jiného základu položit, mimo ten, kterýž položen jest, jenž jest Kristus Ježíš.«

Ano, Kristus Pán byl, jest a bude u všech šlechtných vychovatelů úhelným kamenem, jímž výchova se začíná, trvá a končí. Jeho přesvaté učení má být kvasem, který pronikati má veškeré vychovávání a vyučování.

Drahé shromáždění! Ukáži vám, jak sobě počínám, aby, jak svatý Alfons Maria z Liguori napsal: »Aby můj Ježíš byl milován.«

Hned v první hodině na počátku školního roku řeknu dětem: »Děti, jakmile do učebny vkročíte a řeknete »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus«, pospíchejte ku stěně, na níž visí obraz Pána Ježíše. Zde se pokloňte svému Spasiteli, a poklonivše se odcházejte klidně, abyste usedly. Pán Ježíš hluboce se sklonil, ponížil, snížil pro mne, pro vás, pro všechny lidi. Sklonil se k dětem, sklonil se k nohám svatých apoštolů při poslední večeři, ba On se sklonil k bolestnému lůžku svatého kříže na výšinách Kalvarských. A protož, nakloňte, skloňte vždy rády hlav svých před Jeho svatým obrazem!«

»Poslouchejte, něco vám povím! Jaro dýchalo vroucnou láskou; teplým jeho dechem pookřála stará země, a srdce její se rozjařilo a rozplesalo, a z něho kvetly opět růže a pučelo kvítí. V hájích zpívali slavíci. Měsíc se díval z mraků jako z okénka ven, hleděl na kvetoucí zemi, a obličej jeho zářil radostí.

U silnice stál dřevěný kříž mezi dvěma jabloněmi. Jabloně byly v plném květu, houpaly a kolíbaly se jako marnivé dívky. Z květů jejich to znělo jako přidušený smích a vysmívavá potupa. Kříž však stál tiše jako Trappista se svým »memento mori« — pamatuj na smrt. Jabloň na levici kříže nahnula se k němu a šeptala »Chudáku, jak zde stojíš opuštěn, smuten a suchý! Ten svět je zlý

Posekal tvé kořeny, oloupil tě o listí a krásu — a co jest z tebe teď? Hle, my se zelenáme, kveteme a ponese me ovoce. — A kde je tvůj květ z jara, tvé ovoce v podzim? Odumřel jsi světu! Jde-li pocestný cestou, sedne si jen pod stín náš; přijde-li veselá mládež, tančí jen kolem nás — tebe si nikdo nevšímá, nikdo neváží; ba ani pták na tebe nesedne, by si zazpíval.«

»A což mne onehdy neověnčily panny ze vsi?« namítal svatý kříž.

»Ano, — ale kde máš ten věnec? Do večera uvadnul, vítr ti jej strhnul, a odnesl daleko pryč!«

Na to řekl kříž: »Nechlub se tak svojí krásou! Za krátko ztratíš svůj květ; pak zařinčí kosa; tvůj list počne pomalu žloutnouti — lakomý člověk urve ti tvé ovoce, a až se objeví první sníh — budeš stát holá, suchá, opuštěná jako já. Já ovšem nemám květu, ani ovoce, mám však ozdobu, kterou mi ani krutost mrazu, ani vzteklost bouře nevezme — a to jest obraz Krista Pána, jež celému světu ukazují s pýchou a odvahou.

»Jde-li pocestný cestou, jenž vesele prochází se světem, lehne si do stínu tvého pro pohodlí; jde-li však cestou chudák, jenž nemá, co by jedl, jemuž nohy klesají, ten jde ke mně; položí bolavou hlavu na mne, obejmeme mne slabým ramenem a hledá u mne potěchy a pomoci.

Kolem tebe tančí a zpívá bezstarostná mládež, pokud jí ještě štěstí kvete, a nebe se modrá, ale když jinocha nebo pannu ohromí první blesk neštěstí, jde ke mně; když zabloudil s cesty pravé, jde ke mně; když otec neštěstím ztratil své i svých dětí jmění, jde ke mně; když matka uložila dítě do hrobu, hledá u mne potěchy; když člověku shasíná svíce života, ještě při posledním zaplácání ohlédne se po mně.« (Kosmákovo kukátko.)

Nyní doložím. »Děti, milujte Pána Ježíše po celý svůj život, a On vás v hodině smrti vaší neopustí!«

Kolikráte při modlitbě vyslovují děti nejsvětější jméno Pána Ježíše, tolikráte na znamení lásky k Pánu Ježíši nakloní hlav svých. — Po modlitbě ve škole říkají děti: »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus«, samy si dokládají »Až na věky věkův. Amen.«

Děti jdou ze školy. Vedu je v páru až ku svatému kříži na náměstí. Zde všechny pozdraví Spasitele světa. Potom se rozejdou. — Největší proud ubírá se do obce Baštecké, která jen tratí státní dráhy od Starého Kolína jest oddělena!

Za tímto největším proudem dětí každého dne, dopoledne i odpoledne jdu.

Pozorují, jak se děti cestou chovají a jak pozdravují. Nechť potkají kohokoliv ze zrostlých lidí, musí uctivě pozdraviti. »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!« Křičeti při pozdravu nesmějí, ani se smáti, aneb dvakrát i třikrát pozdrav opakovati u jednoho a téhož člověka.

Zpozorují-li přece nějakou nepřístojnost, vyložím dětem ve škole, jak hříšno jest, při vyslovování jména Nejsvětějšího křičeti, smáti se a bráti je nadarmo.

Pochválí-li některý člověk děti, které doprovázím, za to, že pěkně pozdravily, zapamatují si to. Při vhodné příležitosti otáží se jich »Jak pozdravujete Pána Ježíše před lidmi?« Děti odpovědí. Pána Ježíše před lidmi pozdravujeme »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!« — »Koho tedy chválíte, pochvalujete?« »Chválíme a pochvalujeme Pána Ježíše.« — »Ano,« dopovím, »chválíte Pána Ježíše, ne osobu, kterou potkáte. Osobu, kterou potkáte, pozdravem svým nutíte,

aby ona také chválila Pána Ježíše a aby dopověděla »Až na věky buď pochválen Pán Ježíš!«

»Chvalte vždy Pána Ježíše před lidmi, kteří vám poděkují, ale chvalte Jej i před lidmi, kteří snad vám nepoděkují. Považte, co ráčil říci Pán Ježíš: »Kdo mne vyzná před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým nebeským; a kdo mne zapře před lidmi, toho i já zapru před Otcem svým, kterýž v nebesích jest.«

Aby děti milovaly a pozdravovaly Spasitele světa mimo dozor můj, na př. v poli u kapliček, u křížů, povím jim příběh

»Aloisie, dvanáctiletá dcera kovářova, chodívala v létě ráda na jahody do lesa. — Uprostřed lesa, ve velebné samotě, vypíná se kámen; v kameni zasazen jest kříž s obrazem Pána Ježíše. Lojzička, než došla lesa, natrhala polních květin, uvila z nich věneček a pospíšila s ním ku svatému kříži. Před ním poklekla, pokřížovala se a pomodlila. Domodlivši se, stoupla si na kámen, políbila nohy svého Vykupitele, pověsila na ně věneček a odešla, by nasbírala jahod. Kdo z lidí viděl Lojzičku v lese? Nikdo. Kdo ji přece viděl? Viděl ji Pán Bůh. Dobře pravíte! Viděl ji Pán Bůh, Pán Ježíš, Matička Boží a celý nebeský dvůr. To měl radost Pán Ježíš v nebi, že Lojzička k Němu se hlásila i tehdy, když ji žádné oko lidské nevidělo«

K tomu dodám »Děti, jdouce podle kapliček, Božích muk, neodcházejte od těchto pomníků naší svaté víry, abyste se u nich nepomodlily. Snad na těch místech stalo se neštěstí, snad na těch místech zachránil někoho Anděl Strážný!«

* DOKONČ. *

SMĚS.

Úmrtí. Dne 10 t. m. zemřel v Počepicích tamní farář a správce vikariátu Sedlčanského dp. *Josef Zelenka* u věku 55 let. Jméno zesnulého dp. Jos. Zelenky jest našim čtenářům dobře známo. Bylť až do nedávna, pokud mu čas dovoloval, pilným přispěvatelem do našeho listu. Čest budiž jeho památce! R. i. p!

Valná hromada družstva Vlasť konala se v sále Katolické Besedy v Praze dne 31. ledna t. r. o 2. hod. odpolední za účastenství 38 členů. Schůzi zahájil předseda dp. Dr. Rudolf Horský, uvítav přítomné. Vzpomínal 22 zesnulých členů, mezi nimi zvláště Jeho Eminenci ndp. kardinála a knížete-arcibiskupa Fr. hrab. Schoenborna, jehož památku i památku ostatních zesnulých členů poctilo shromáždění povstáním se svých sedadel. Předseda dále líčil přijetí deputace u nynějšího nejdůst. Arcipastýře J. M. Lva svob. pána Skrbenského z Hříště, který družstvu přislíbil svou přízeň. Odbory a podniky družstva a mezi nimi papírnický závod vzkvétají. Další radostnou zprávu podává, že družstvu pro jeho potřeby povolena byla knihtiskárna, a oznamuje, že přípravné

práce ku jejímu zřízení jsou ukončeny. I bude záležeti na novém výboru, aby knihtiskárnu v život uvedl.

Jednatel p. T. Jiroušek četl protokol min. valné hromady a podával jednatelskou zprávu za XV. správní rok, z níž vyjímáme výbor konal 8 schůzí, ke družstvu přistoupilo 22 nových členů a založena byla veliká redakční knihovna. Další část obsahovala zevrubné údaje všech darů družstvu a podpory spisovatelům a spolkům (ve knihách, dle možnosti). — Dp. Fr. Štědrý, farář ze Slavětína, učinil dotaz, jakých historických pramenů má Historický kroužek po ruce pro ty, kdož v oboru dějin chtějí pracovat. Dotaz zodpověděl dp. Tom. Škrdle, řka, že knihovna Historického kroužku jest v bytě p. prof. Dr. M. Kováře, Ferdinandova třída č. 6. —

Pokladník družstva dp. Tom. Škrdle vysvětloval jednotlivé položky tištěného rozpočtu družstva a vyzýval členstvo, aby řádně platilo předplatné a příspěvky a umožnilo financování knihtiskárny. — Dp. P. Ostrčilík T. J. tázal se, zdaž papírnický závod se vyplácí. K dotazu tomuto, k uspokojení tazatele odpověděli předseda, dp. dr. Horský, dp. Tom. Škrdle a dp.

Emil Stárka. Dp. Tom. Škrdle poukázal na příjmy a vydání papírnického závodu, z nichž jasně vysvítá, že čistým výtkem z papírnického závodu jest kryto slušné krámské v obnosu 375 zl. a zbytkem 520 zl. 66 kr. že jest i krám dobře zaplacen. Dp. Emil Stárka líčil význam papírnického závodu a poukázal k tomu, že do něho přijde mnoho lidu, kde seznamuje se s katolickými časopisy, brožurami, a vůbec informuje se o katol. literatuře. Tak provádí se propaganda katolického tisku na venek, což jest hlavním účelem družstva Vlast'. Jest jen porozuměti tomuto podniku, který má býti základem dalších tiskových snah družstva. Předseda dp. dr. Horský rozhovořil se v témž směru a pravil: »Dokud jsme byli na Žižkově a v Jilské ulici, bylo nám vytýkáno, že nás nikdo nezná, a byli jsme žádáni, abychom pro náš tisk aspoň výkladní skříň si pořídili. Nyní, když máme svůj dům, pořídili jsme si nikoliv skříň, ale celý obchodní závod s výkladem katol. časopisů, našich knih a brožur a spojili jsme s tím prodej papírnický, abychom se stali známými. I vyplnili jsme dávné tužby členstva. Můžeme býti tedy spokojeni, zvláště, když se nám při tom zle nevede.« (Souhlas.) — Když k účetní zprávě nikdo se k slovu nehlásil, uděleno shromážděním pokladníku dp. Tom. Škrdlovi jednohlasně absolutorium.

Zprávu Historického kroužku podal dp. Václav Roudnický. Historických přednášek konáno 10. Sborníku vydány dva sešity o 8 tisk. arších. Další obsah zprávy vypisuje podrobně dary Historickému kroužku věnované. — Předseda zahajuje rozhovor o přeměně Sborníku historického v časopis. Po delší debatě usnáší se valná hromada na tom, aby Sborník Historického kroužku přeměnil se v periodický časopis. Dp. Fr. Štědrý upozorňoval na archivy klášterní, aby přístupny byly badatelům, kteří do budoucího Sborníku pracovati hodlají. V této záležitosti promluvili ještě dp. Václ. Roudnický, dp. Josef Bouchal, farář ze Záhořan, dp. Fr. Teplý, kaplan z Milčína, dp. Tom. Škrdle, dp. Karel Procházka, farář ze Stochova, dp. P. Karel Burian O. Cr., a předseda.

Zprávu sociálního odboru podal jednatel p. Tom. Jiroušek. Odbor konal osm schůzí, v nichž konáno 21 přednášek. Na venkov vyslal odbor řečníky do 35 schůzí a vydal tři sociální brožury.

Zprávu literární sekce podal dp. P. Karel Burian. Sekce konala 10 schůzí a uspořádala šest literárních oslav: Jana Val. Jirsíka, Msgr. Dr. Ant. Lenze, Václ. Kosmáka, Fr. Douchy, Václ. Štulce a Frant. Sušila.

Na subvencích udělila valná hromada: Historickému kroužku 600 K, Literární sekci 400 K a Jednotě sv. Methoděje ve Vídni 200 K. — Dále přijato pořádati letos II. literární sjezd spojený se sociálním kursem a výstavou katol. tisku. — Přikročeno k volbám, a jsou zvoleni kandidáti výborem navržení, od přítomných jednohlasně a z venkova 148 hlasy (lístky). Do výboru jsou zvoleni vedle starých členů noví členové dp. Em. Stárka, duchovní správce na Pankráci, dp. Frant. Stejskal, kaplan na Král. Vinohradech, a za prvního náhradníka p. Karel Skultéty, říd. učitel ze Šestovic. — Když byl přijat návrh, aby »Dělnické Noviny« změněny byly v týdeník, přikročil předseda k ukončení schůze. Účastníkům schůze vzdal díky za vzorný klid, svorné jednání a vřelou účast a provolal se shromážděním třikrátě sláva: Jeho Svatosti papeži Lvu XIII., Jeho Veličenstvu císaři pánu a nejdůst. episkopátu českému a moravskému. Tím byla schůze skončena.

Po valné hromadě sešel se výbor k poradě a k návrhu předsedy dp. Dr. Rud. Horského jednohlasně zvoleni: za I. místopředsedu p. Karel Ulrich, za II, místopředsedu p. prof. Dr. M. Kovář a za jednatele p. Tom. Jiroušek.

Výbor družstva Vlast' konal dne 7. února druhou schůzi v XVI. správním roce za předsednictví c. k. poštovního pokladníka, p. K. Ulricha. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Předsedající vítal srdečnými slovy dva nové členy výboru, dpp. Emila Stárku a Fr. Stejskala, a vyslovil přání, aby zdárně pro družstvo pracovali. Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. K družstvu přistoupili po vydání výroční účetní zprávy tři noví členové, což bylo s povděkem vzato na vědomí. — J. M. ndp. Lev sv. pán Skrbenský, kníže-arcibiskup, předplatil si všechny tři časopisy družstva a předplatil po příkladě svého vznešeného předchůdce »Vlast'« pro českou kolej v Římě. — Za darované knihy děkují: P. Jer. Rek O. Min. za III. řád svatého Františka ve Vídni a Jednota ka-

tolických jinochů pro Sopoty a okolí. — Za »Vlast« děkuje Čitalna rusínských bohoslovců ve Lvově. — Kólko Slavistov v Krakově a čeští filosofové z řádu Jesuitského z Prešpurku žádají »Vlast« zdarma. Povoluje se. — Želatinových lístků s českým textem dá se tisknouti 120.000 a s německým textem 50.000. — Oslavu 50letého kněžství slov. pána Fr. Webra, faráře v Miloticích na Moravě, vykoná výbor na podzim tohoto roku. — Dp. Rud. Vrba žádá, aby mu byl povolen otisk jeho práce z 5. čísla »Vlasti« t. r. Povoluje se. — Výbor projednával poměr svůj k výboru Historického kroužku a v budoucí schůzi toto jednání dokončí. — Budoucí schůze výboru jest 21. února, ve středu o třetí hodině odpoledne.

Zákon proti nemravnosti v Německu.

Říšský sněm německý projednával dne 7. t. m. zákon Heintzeův proti nemravnosti. Jeden z jeho paragrafů dotýká se také umění a ustanovuje trest vězení do 3 měsíců anebo pokutou 600 marků pro každého, kdo spisy, vyobrazení anebo znázornění, která, aniž by byla právě necudná, stud hrubě urážejí, prodá osobám mladším 18 let, anebo předměty stud urážející vystavuje veřejně pohoršlivým způsobem. Paragraf o divadlech stíhá ředitele, kteří pořádají nemravná představení. Vláda souhlasí s paragrafem pojednávajícím o umění výtvarném, vyslovuje se však proti paragrafu divadelnímu. Na pováženou jest, že vláda zaujala stanovisko proti paragrafu říšským sněmem přijatému, jímž se lhůta pro ochranu nevinnosti ženské mládeže rozšiřuje ze 16. na 18. rok věku, a jímž se vyhrožuje zaměstnavatelům těžkými tresty, pakli zneužívají postavení svého vůči podřízeným ženským k účelům nemravným. Paragraf o umění schválen byl 159 hlasy proti 100 liberálů a socialistů jmenovitým hlasováním. — Podobného zákona potřebujeme u nás jako soli.

Učitelské ústavy v Prusku. V Prusku je 127 učitelských ústavů, 119 mužských a 8 ženských. Z oněch je 79 evangelických, 34 katolické, 2 židovské a 4 smíšené. — V Rakousku se všelico napodobuje dle Pruska — proč ne také toto?

Náboženské školství v Sasku trvá 25 let. U nás někteří frázisté stále se obávají snížení úrovně vzdělání, kdyby školy se staly náboženskými. V Sasku je školství výtečně uspořádáno a o větší

vzdělání jest postaráno pokračovacími školami, které jsou velmi dobrou přípravou pro školy měšťanské, střední a odborné. Obchod a průmysl v málo zemích je na takovém stupni jako v Sasku. Tak vyhlíží to »snížení« úrovně!

Charakteristické. Hrabě de Maistre napsal: »Známe jména mužů, vynikajících hodnotami, duchem a nadáním, kteří přese všechny předsudky a přes to, že v jiné víře byli vychováni, přestoupili k víře katolické. Ale ať někdo sestaví seznam osob, které církvi katolickou opustily: nalezl by jen charaktery pochybné ceny.«

Děti a divadlo. Časopis »Christl. Schul- u. Eltern-Zeitung« uveřejnil nedávno otázku, je-li dětem s prospěchem, aby chodily do divadla? — Odpovědí obdržela redakce množství. Jeden z dopisovatelů vyslovuje podivení, že v nynější době, kdy se tolik mluví o pokroku paedagogiky, přicházejí do módy divadla pro děti. Sotva prý děti škole póněkud uvykly, už se pořádá pro ně divadlo. V době školní docházky, praví, má dítě si zamilovati učení, ale nemá se učit milovati. Tyto rozčilující prostředky způsobují jenom bezhlavost, zatemnělost, touhu po rozkošech a nespokojenost. Zvyknou-li děti divadlu, třeba jen zatím byly přítomny hrám dobrým, budou později choditi i na hry špatné. — Jiný dopisovatel poukazuje k tomu, že ředitelství divadel snaží se nyní hověti vkusu, či vlastně nevkusu obecnstva divadelními hrami pochybné ceny. Obecnstvo jest již předrážděno, a proto se hledá stále něco napínavějšího. V době, kdy nervosita dospělých hroznou měrou přechází i na děti, jak dokazují sebevraždy a sebevražedné pokusy dětí, jest povinností každého přítele mládeže, aby volal pryč s hyperkulturou — chraňte mládež před požitky, jež ohrožují prostotu dětského srdce. Třeba nebyly divadelní hry právě mravnosti nebezpečnými, přece návštěva divadla sama o sobě nesrovnává se se zásadami rozumné paedagogiky, neboť jednou z nejdůležitějších povinností vychovatelských jest, ne děti předčasně požitkům navykati, nýbrž od požitkářství co možná je zdržovati. Nejšťastnějším jest, kdo si z mládí zvykl umírněnosti ve všem. Uváží-li se ještě, že autoři divadelních her dojistá nepřihlíželi při pracování jich k paedagogice, jest nutno říci, že návštěva divadel jest mládeži ku škodě. — Jiný

dopisovatel přirovnává dítě k útlé květině. Té je třeba pečlivého ošetřování a mírného tepla, ne však žhavých slunečních paprsků. Kdyby někdo přenesl útlé poupě do parného vzduchu, nečistých výparů a do plápolajícího světla, tu by se zelené lístky příliš záhy otevřely, ještě než by květ v nich náležitě se vyvinul, a poupě by brzy uvadlé pokleslo — slibná krása květu byla by zničena. A právě tak má se to s dětmi. Odtrhujeme je násilně od jejich dětských her, vypuzujeme je ze světa dětských myšlenek a nutíme je do divadelního sedadla, ze slunného dne jim činíme noc a jejich jasné oči navykáme přesyrování. A když jejich růžové líce se barví až do temna, malé ručky počínají tleskati, a celá bytost jejich po několik hodin je vzrušena, tu se domnívají nerozumní rodičové, kdo ví jaký požitek dětem připravili. A dítě přichází domů unavené, ochablé. Jeho hračky se nepohybují a netančí, jeho loutky nejsou tak vyšperkované jako to, co dnes právě vidělo. Zmizela krása z toho, co je dosud těšilo; ono poznalo jiný požitek — posavadní radosti pozbyly pro ně ceny. Jeví-li se toto u dětí malých, tím více u větších, které zrakem a sluchem herce sledují — zvláště v nynější době, kdy se největší oblibě těší frašky a různé bezcenné hry. Proto pryč s dětmi z divadel. Nechť se fantasie učí dříve podřizovati se rozumu, ať smysly a rozum dobře dovedou chápati — a pak teprve, až mládež bude zralejší, dovolme jí jíti do divadla, ale ne tuze často.

„Děti obětí řádu bohoslužebného.“
Pod tímto záhlavím píše »Posel z B.« dle »Nár. Listů:« Se zimou, tenkráté najednou a prudce přikvačivší, dostavilo se staré nebezpečí pověstného pražského řádu bohoslužebného, jímž svého času byly připravovány pražské školy obecné a měšťanské na liechtensteinskou novelu školní. Dle tohoto řádu děti školní od osmého a devátého roku svého věku počínajíc, jsou hromadně ze škol zaváděny ke službám Božím. V nevytopeném, tmavém kostele, do něhož každou chvíli otvíranými dveřmi ledový vzduch z ulic proudem se žene, stojí po půl hodiny i déle nehnutě, v obuvi, kterou rozmočený sníh nebo studené bláto z ulice stále proniká; chvílemi se i v zimních kabátech i sukních otřesou, když průvanem na ně vzduch z vymrzlé ulice zavane; v rukou křehoucích i v těch

nějakých rukavicích prý »teplých« namáhají se udržeti zpěvníky a přistrkují je těsně k očím, by rozeznaly skrovné písmo a mohly napínati k písni hrdlo, jež — pravidlem pod těsnou šálou — se potí, by v kostelním průvanu tím spíše nachladlo. Jsou mezi těmi dětmi také churavé, slabé a chudičké, které nemají dostatečného oděvu a dobré obuvi, nicméně často ani nežádají za zproštění od povinných bohoslužeb, poněvadž by nerady pohněvaly přísného učitele náboženství, jenž by jim po případě odepřel toužené »jedničky!« — Jsou to starosti, když běží o náboženské povinnosti dítek! »Posel z B.« i »Národ. Listy« mohou býti o churavé a chudé děti bez starosti. Snad ty děti přece nejednají o své vůli. Neomluví-li se samy, omluví je zajisté jejich rodičové, a každý katecheta také podstatnou omluvu dojistá uzná. Celá zprávička má tedy docela jiný účel.

„Školský Obzor“ a — pravda. Tyto dvě věci, jak známo, mají se k sobě asi podobně, jako oheň a voda. Nejnověji podal toho »Škol. Obzor« důkaz dopisem z Rychnovska, v němž kterýsi dopisovatel napadá dp. P. Al. Jemelku, T. J. pro jeho kázání v Častolovicích. Kdo zná způsob kázání tohoto známého kazatele, ten dovede posouditi, jak mnoho lži jest v dopise tom nakupeno. Dle dopisovatele dp. Jemelka »po hospodsku nadával« učitelům »beranů«, tvrdil, že děti ve škole jsou vychovávány bez víry, posílal učitele obecných, středních i vysokých škol do Afriky s instrumenty — krátce, dp. Jemelka pro nic jiného do Častolovic nezavítal, než aby zostudil učitelstvo a připravil půdu škole klerikální. Celý dopis činí takový dojem, jako kdyby jej byl psal asi desítiletý školáček, a snad ani ten školáček by se nedopustil takové neopatrnosti, jaké se dopustil dopisovatel. Aspoň kdyby byl pomlčel o těch beranech — neboť toto slovo vyšlo z úst — jistého pražského učitele. On totiž vyslovil se v rozmluvě k dp. Jemelkovi asi takto »Vy kněží usilujete o to, aby lidé hodně zhloupnuli, abyste je mohli voditi jako berany.« To byla slova osvíceného, svobodomyšlného pana učitele! Na to mu odpověděl dp. Jemelka: »Milý pane, jsou dva druhy nevěrců: jedni Boha nenávidějí, z nenávisti k Němu Jej popírají, jiné tím k nevěře svádějíce. A tito svedení — ti se podobají beranům, k nimž vy přirovnáváte vě-

řící katolíky.« — Tedy, pane dopisovateli, raďte se obrátiti s těmi berany na onoho svobodomyšlného pána v Praze. Ten pán také řekl, že tomu nevěří, že by mohl kněz hříchy odpustiti, a p. dopisovatel ho hájí, že prý učitelé chtějí míti u věcech náboženských subjektivní úsudek! Pan dopisovatel vytýká dp. Jemelkovi, že hájí všechny učitele do jednoho koše — ale zatím je hájí do jednoho koše sám. Neboť míti »subjektivní úsudek o náboženství« značí u p. dopisovatele věřiti, co se komu líbí, a co ne, tomu nevěřiti. Avšak neraďte házeti všechno učitelstvo do jednoho koše, pane pisateli, neboť v učitelstvu jest, jak známo, hojně dobrých katolíků. A ještě něco když ten svobodomyšlný pán z Prahy, a Vy také, pane dopisovateli (jste-li totiž katolík), byli jste při křtu sv. přijímáni za údy církve, byli jste tázáni dříve, zdali věříte, čemu ta církev učí, a jedna z těch otázek také byla: »Věříš-li v odpuštění hříchů?« — Vy jste slíbili, že věřiti budete, slíbili jste to ústy kmotrů, a neslíbili jste, že si o tom učiníte »subjektivní úsudek«. Na základě těchto slibů jste byli do církve přijati, a jak Vám snad známo, jest obyčejem charakterních lidí, dané sliby plniti — tedy i věřiti. A nemůžete-li, — inu, můžete následovati třeba příkladu p. redaktora »Šk. Obzoru« a jako jinověrci budete si moci činiti »subjektivní úsudek« o katolickém náboženství dle libosti. Pokud však v církvi setráváte, jest Vaší povinností učení jejímu věřiti a ne je zlehčovati. Toho lidé charakterní nečiní. — Ku konci volá p. dopisovatel k dp. Jemelkovi Na shledanou v Africe! — Toť se ví, kdyby tam pan P. Jemelka

šel, šel by s křížem a katechismem a věru by tam docílil dobrých úspěchů. Ale co by tam pro všechno na světě dělal p. dopisovatel se »Škol. Obzorem«, který tam chce s sebou vzíti? — Z takové »kultury« by jistě ubohým divochům bylo nanic! Proto raďte, pane dopisovateli. zůstati doma a cvičiti třeba dále krásnou píseň »Hranice vzplála«! — S panem P. Jemelkou se můžete setkat třeba zas ještě v Častolovicích!

Také sebevědomí. Pod tímto nadpisem přinesli jsme v min. ročníku zprávu z města Ch., v níž jsme kromě tohoto počátečního písmene neuvedli ničeho, co by mohlo poukazovati na místo, jehož se zpráva týká. »Č. Učitel« nyní oznamuje, že je to Chlumec n. C. — Nu, pro nás a za nás! — Ale myslíme, že bude dotčený pan ředitel zpravodaji v »Č. Učitel« málo povděčen. A ať to bylo kde bylo, pravdou zůstává, že za knihy, jež ve škole mládeži se do rukou dostanou, je zodpovědnou vždy jen učitelstvo.

Ze Žehrova. Čtenářsko-hospodářský spolek pro Žehrov a okolí v okrese Mnichovohradištském vzdává srdečné díky za darované knihy knihovně spolkové, a to: vldpp.: děk. Josefu Kovářovi ve Všeni, děk. Janu Tyrichtrovi v Přepěřích, vlpp.: Jos. Frydrychovi v Dol. Slivně a Václavu Dlaskovi ve Všeni. Dp. Jos. Frydrych a Václ. Dlask byli za značný počet darovaných knih ve valné schůzi 21. ledna t. r. konané jmenováni čestnými členy spolku.

Listárna. Dp. B. T. v Kr. Odevzdali jsme »Katol. Listům«.

Upozornění. Družstvo Vlast vydalo třetí vydání želatinových lístků z pilnosti ve 120.000 exemplářích s textem českým a brzy po té vydá želatinové lístky s textem německým v 50.000 exemplářích. Želatinové lístky prodávají se jen za hotové, a to 100 za 80 h. Objednávky na dluh se nevyřizují. Pánům knihkupcům dáváme jen 15 % provise. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast, Praha, č. 570-II.

Novinka pro dětské hlasy:

Pohřební sbory a písně. ☆ Koledy (staré, oblíbené). ☆ Mše a vložky. ☆ Vše zpěvné a velmi působivé. ☆ Žádejte seznam! — **ANTONÍN PTÁČEK, KUTNÁ HORA.**

Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, raďte navštívití náš papírnický závod a zde si nakupte potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.
MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolekřadně s autoru V. Špačkovi v Košátkách p. Vrutice Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

Ty ubohé, kterým se ani nezdá, jak kategoricky vyžadují poměry naší doby účastenství ženy v zákonodárné práci, a to ku blahu žen i mužů zároveň. *)

V jiných zemích panuje po té stránce čilejší ruch než u nás. Nemluvíme o Americe, kde ženy sedí na křesle soudním a v kostele nemlčí, nýbrž — káží, ale také v Evropě otrásají ženy politickými okovy. Sami mužové je v tom podporují. Je tomu již 30 let, kdy Disraeli podal v parlamentě anglickém návrh na přiřknutí volebního práva ženám, které byly zadaly petici s 11.000 podpisy. V Anglii podobné snahy mají oporu v dějinách. Beda venerabilis vypravuje, že abatyše Wilde předsedala církevní synodě. (?) Za krále Jindřicha VIII. zaujímala lady Berkeleyová v Gloucestru křeslo předsednické v síni soudní. Za Jindřicha III. byly 4 abatyše členy parlamentu. Poslední manifestace pro politická práva žen pocházejí z r. 1640; ale už tenkráté sheriff poznamenal, že je nedůstojno muže, od ženy volenu nebo souzenu býti.

Pomalu zašla v Anglii politická práva žen. Také ve Francii hrály kdysi ženy důležitou úlohu politickou. Byly povolávány do panské sněmovny jako »pairesse«, zasedaly na soudné stoličce a zaujímaly při cizích dvorech místa vyslanecká. Mír v Camlerai byl podepsán 3 ženami. Hraběnka Flanderská měla místo ve sněmu, jemuž sv. Ludvík (Ludvík IX.) předsedal. Ve starých úředních spisech nacházíme četně zatykačů francouzských, ze stol. 17.—18., podepsaných žalobci ženskými. Nebylo-li v rodině syna, dědily úřad po otci — dcery, které pod názvem »chevalières Sieffées« konaly funkce úřední v taláru, s opeřeným kloboukem na hlavě. Je četně lenních kněžen, které vedly vyzbrojené houfy do pole a samy velely. Ludvík XIV. výsady těchto feudálních dám zrušil. **)

c) Má-li žena dosíci náležitého důstojenství a jí patřící svobody, musí dále a posléze padnouti okovy společenské, které ji tíží. Smutné postavení, v jakém prý vězí žena ve společnosti lidské, líčil prof. Francolini na poradní schůzi italských žen těmito sytými výrazy: »Co jest žena, se ptáte? Co jiného,

*) Op. c. pag. 12.

**) Hedwig Dohm »Der Frauen Natur u. Recht«. Berlin. Fried Stahn.

než domácí zvíře, rodiitelka potomků, otrokyně muže, mnohdy méně než to!« — U všech národů od jakživa hledí muž na ženu s patra jako na bytost hluboko pod ním stojící; jen že všeobecná nevážnost tato u různých národů rozličným se jeví způsobem. U Řeků a Římanů bylo manželství pouhým zařízením státním, a o životě rodinném není ani stopy. Manželka byla zde, jak již svrchu krátce podotknuto, pouhou otrokyní bez všelikých práv občanských. Ano, aby míra ponížení ženského byla dovršena, nařizoval zákon, aby vdova byla pod poručenstvím svého vlastního syna.

U všech národů jest v obyčeji únos žen, u mnohých národů otec a bratři prodávají dceru — nevěstu jako domácí dobytče. *)

U jiných národů musí žena do únavy pracovati na poli a v domácnosti, co zatím muž jako nějaký aristokrat buď se baví se soudruhy, neb lovením zvěře, neb na rohoži své chatrče sobě hová. V Australii žije jeden kmen divochů, kteří zemřelé dívky a ženy ani nepochovávají, nýbrž jednoduše — požívají. Pohřbu dostává se pouze členům silného, t. j. mužského pokolení.

U starých Egyptanů nesměla žena jinak vyjít z domu, než bosýma nohama, aby se jí vycházky zprotivily; zákony Hindů pak dovolují ženě smích pouze pod závojem, a je-li manžel na cestách, jest jim zakázáno smáti se vůbec. Mojžiš stanovil cenu muže na 50 seklů, a ženy pouze na 30; v Odyssei pak dovoluje si Telemach k mateři své mluvit takto:

»Vzhůru do jizby spěj už
chopit se přádlá i tkacího stroje;
též i děvečkám pracovat pilně dej!
Muži jen sluší rozhodné slovo,
nejvíc pak mně, jenž páne m jsem v domě!«

A mamá Penelope?

»Rozumnou řeč tu ‚k srdci si vzala‘ — a jak se říká, ‚táhla sirky‘.«

U Římanů bylo manželství pouhým zařízením státním, jak Metellus svědčí: »Manželství jest oběť, kterou přináší muž státu;« že pak žena byla považována za pouhou věc, toho důkazem výměr jistého právníka. »Femina est bellissima species sequestrationis.« **) Přísně sice, ale celkem pravdivě poznamenal o nich sv. Jeroným: »Cito imbibunt, quia ignarae, facile spargunt, quia leves; diu retinent, quia pertinaces.« ***)

Než, to všechno nám lépe poví paní Medřická. literní učitelka stejnojmenného románu naší Vikové-Kunětické. »Naše postavení« — tak horlí tato ohnivá hlasatelka přepjaté emancipace — »jest neustále ještě totožné s postavením žen u národů divokých. Jsme otrokyně předsudků a pravidel. Co jest u muže pouhým nedopatřením, jest u nás zločinem. Každý náš pohled, každý úsměv, každé slovo jest podrobena přísné prohlídce A teď hleďte: Pozvedli nás za

*) »Einer späteren Entwicklungsstufe gehört die Ehe durch Kauf an, welche schon das Bestehen einer individuellen Ehe voraussetzt. Doch gilt bei ihr noch vollständig die alte Anschauung, dass alle Weiber, wie das Vieh und sonstiges Gut, Eigenthum der Blutsfreunde sind.« Fr. v. Hellwald »Kulturgeschichte« I. pag. 85. Názor tento ovšem vznikl teprve po degeneraci lidstva klatbou Boží stíženého. Spis.

**) Právnik ten slul Heineccius. Pozn. spis.

***) »Rychle vnímají, jsouce nevědomé; snadno ztrácejí, jsouce lehkomyšlné: dlouho podržují, jsouce houževnaté.«

stejných podmínek na samostatné stanovisko, poskytlí nám za stejných podmínek možnost míti stejné povinnosti s muži, ale pouze povinnosti, a za to nám vzato, co se vzítí dalo. Ocitly jsme se ve stokrát nepřírozenějším a tužším postavení! (Tak vida!) Na naši emancipaci napsali heslo »žítí pro ideál«, ale nikdo se o to nestará, zdali ten účel se nezvrhne, a celá naše přirozenost se potom nevzbouří. Co na tom? Nám jest poskytnuta výhoda samostatné výživy; za jakou oběť, na to se nikdo neptá. Za to jest nám přikázán život klášterský.« —

Řídící Rábek tuto nespokojenost slečny Medřické nechápe. »Ale vy přece máte všechna práva samostatné ženy,« vytýká jí s důrazem. Paní řídící na to kápala lépe: »To ona nám slečna závidí, že si rozumíme,« poznamená s pichlavou jízlivostí. Medřická vzkypí hněvem: »Ano, závidím vám i Daškovým, mladým Linhartovým, »ptákům v jednom hnízdě.« Pan Rábek uvádí za příklad podučitele Dunečka, který také byl sám a sám. Slečna Medřická vůči tomuto pedantovi ztrácí veškeru obezřetnost a u vášnivém výbuchu zvolá: »Ale pan Duneček nemusil býti sám.«

Myslili bychom, že Medřická nemá vřelejší tužby, než aby se vdala. Chyba lávky! Sice by proti dobré partii zásadně ničeho nenamítala, avšak pouze pod tou podmínkou, aby nebyla nucena vzdáti se své — samostatnosti. Vůbec chce míti »svobodu« ve všem a všude! »Časem mě mučí« — vyznává mladému Daškovi, »že jsem přijala na sebe povinnosti otrocké, totiž povinnosti beze všech práv, a já jsem k tomu příliš hrdá a sobecká, aby mi to mohlo býti lhostejno... Zcela správně jsem předpokládala, že se svými povinnostmi, které jsou totožny s povinnostmi každého učitele, přijímám také volnost jeho v jednání, tužbách, soukromých záležitostech — jinak moje postavení bylo by obětí, ano, obětí.«

Nad tím sám Dašek jun., tento Basanov z Turgeněvova románu »Otcové a synové« v českém vydání, potřásá nechápavě hlavou a jme se chlácholiti Medřickou, poukazuje na jisté normy společenského mravu, kterým se každá žena bez rozdílu podrobiti musí, ač nemá-li utrpěti na veřejné vážnosti a úctě.

»Ne jako učitelce ukládají se vám určité meze, — což o učitelku — ale jako ženě, jako dívce, a ty meze jsou všude stejny, ať se ohlédnete kamkoli. Tím, že jste se stala učitelkou, ženou samostatnou, nepřestala jste býti dívkou, a právě v tom spočívá ta neshoda, o které se domýšlíte, že vám křivdí.« Však Medřická je »samý« cit, a objektivní soudnosti u ní málo. »Ne, ne« — burácí vášnivě, »tak to nemůže být! Představte si pak ten náš život, to odříkání, tu lež hroznou — pracovat, trpět, anebo lhát? Vždyť žijeme přimáčkuty k zemi a nesmíme se nikdy vzchopit! Všecko jest nám vzato. Naděje i láska, my nesmíme milovat, ani toužit.«

»Proč pak?« dí skeptický Dašek jun. »Vždyť můžete se provdat.« — »Věříte, že se tak často stává? A kdyby! Kde jest pak důvěra ve vlastní sílu, kde je naše pýcha, sebevědomí, kde všecka naše práce? Při vši své síle duševní, zkušenosti, učení, při vši samostatnosti jíme zas jen — mužův chléb!« Nemluví-li řídící Rábek ze srdce milionům, když se udiveně Medřické ptá: »Slečno, co pak vlastně chcete?«

Chtěla-li paní Viková-Kunětická svým románem činiti propagandu pro emancipaci — falešnou, tu by veškeré emancipatorky měly příčinu se modliti: »Chraň nás, Pane, našich přátel! Nepřátelům se samy ubráníme!« — Než, při vytříbeném vkusu a psychologické rutině, kterou zmíněná romancierka vládne, považujeme román »Medřická« za — satiru, a ta se povedla znamenitě!

Toť asi hlavní trest obžalob a stížností, které vedou emancipatorky proti společnosti lidské, která je dle nich ovládána výhradně vlivem mužským. Jako všude jinde, kde běží o řešení otázek kardinálních, které trvají po tisíciletí, také zde jest pravda pomíchána s nepravdou, a mnohá zlatá zrnka tají se v haldách neužitečných škvárů. Vůči otázce: »Jest žena moderní vskutku uhnětena a ujařmena pěstním právem muže, či nikoliv?« — dlužno dobře rozeznávati. »Qui bene distinguit, bene docet« — kdo umí dobře rozeznávati, jest dobrým učitelem« — praví staré přísloví, jehož zde chceme následovati. Tu pak sluší uznati

1. Jest mnoho žen, které skutečně jsou zkracovány ve svých právech přirozených i pozitivních, které plným právem volají po emancipaci čili vymaňení z dosavadní poroby. Toť ta pravá emancipace, která jim přísluší, a o jejíž uskutečnění má pracovati každá kulturní společnost.

2. Jsou dále ženy, které blouzní o t. zv. svobodě ženské, která se protiví řádu přirozenému i pozitivnímu. Toť emancipace falešná, proti kteréž musí bojovati každý, komu blaho rodiny a státu není věcí lhostejnou.

3. Jsou posléze ženy, které o celé věci té nechtějí ničeho věděti, ačkoliv by bylo jejich svatou povinností, činně zasáhnouti tam, kde běží o uskutečnění té pravé emancipace jejich sester. — Budiž ženě její svoboda! S výrokem tímto může dobře souhlasiti každý katolický sociolog, připojí-li k tomu pouze kratičké heslo: »Suum cuique!« »Každému po právu!« Dlužnoť pouze tak často zneužitě slůvko »svoboda« přivésti na pravou míru.

Nuže, který tvor je svoboděn? Ten, jenž může svobodně pohybovati se v mezích, které jeho přirozenosti jsou vykázány, a tak vykonati svůj životní úkol. Vizme na př. rybu! Těší se svobodě pouze ve vodě, kde se může proháněti dle libosti a kde nalézá příznivé podmínky nejen pro sebe, ale také pro svou mlád'. Živel vodní jest říše její svobody, a břeh řeky, jezera, rybníka nebo moře jest zároveň hranicí, za níž svoboda celé čeledi rybí atp. přestává. Ryba na suchu bez odporu stává se otrokyní živlu cizího a skýtá obraz tak žalostivý, že malomocnými pokusy se trápícím říkati jsme uvykli: »Mrská sebou jako kapr na blátě!« Co bychom si asi pomyslili o rybách, které, byvše od Stvořitele na chvíli obdařeny rozumem, konati by se jaly učené porady o tom, jak by mohly uniknouti živlu vodnímu a začítí nový život na souši nebo ve vzduchu? Svoboda, jak ji hlásá emancipace falešná, jest otravný plod onoho liberalismu, jenž vždy a všude chce člověka odtrhnouti od Boha a Jeho věčných řádů. »Eritis sicut Deus!« — tuto první lež satanovu opakuje lžiliberalismus po tisíciletí ze zásadné nenávisti proti Nejvyššímu a falešným předstíráním štěstí, kterého prý dojde lidstvo svobodou absolutní, láká od jakživa tisíce a tisíce nezkušených obětí do svých tenat.

Tak i v otázce ženské emancipace. Emancipatorky falešné žádají, aby měla žena všechna a stejná práva jako muž, aniž dříve střízlivě přemýšlely o tom, zdali by také žena práv těch dovedla užívati ve prospěch svůj vlastní a lidského pokolení vůbec. Žádají, aby žena měla stejná práva jako muž, aniž se i jen pokoušejí o vedení důkazu, že by byla žena po stránce fyziologické i psychické muži úplně rovna!

Již předem oznamujeme, že není naším úmyslem, upírati ženě paritu s mužem po stránce theoretické a morální. Pronesl o tom krásný výrok sv. Augustin, jenž poměr ženy k muži takto stanoví: »Kdyby Bůh byl chtěl, aby žena byla otrokyní muže, byl by ji stvořil z nohou Adama, prvního člověka. Kdyby

byl Bůh chtěl, aby žena panovala nad mužem, byl by Evě dal vzniknouti z hlavy Adamovy Avšak Stvořitel Bůh učinil první ženu ze žebra prvního muže, na svědectví, že oba jsou sobě rovni.«

Ano, rovni, co do důležitosti v úkolu národohospodářském, co do zásluh ve výsledcích řádu intelektuálně-mravního! Cesty obou pokolení — mužského i ženského — musí býti z pravidla rozličné! Vůli ovšem mají míti rovnou! Že pak cesty snah a prací ženských všeobecně musí býti rozdílné od snah a práce pokolení mužského, to jest diktováno železným zákonem přirozenosti, proti kterému nic nezmůže ani slepá vášeň, ni zbrklá romantika, ni odůvodněná tíseň jednotlivců, ni posléze mocná mnohdy panovnice — moda!

Praktické ukázky nábožensky mravní výchovy.

Ve schůzi Jednoty českého katolického učitelstva v Praze dne 17. prosince m. r. přednesl
KAREL JELÍNEK, učitel v Starém Kolíně.

* Dokončení. *

Abych děti utvrdil v lásce a důvěře ve Spasitele světa za dnů neštěstí a zármutku, vypravuji jim zkráceně povídku od miláčka našeho národa Václava Kosmáka »Purpurový květ«.

Řeknu: »Děti, vidím na vašich tvářích a očích zármutek. Ten zármutek váš zahojím. Poslouchejte!

Kočárkova Kačenka jest sirotek. Otce jí zabili ve vojně, a matku viděla klásti do hrobu o devátém létě. Chudera Kačenka! Do školy ani nechodila, do dvanácti let pásala chudé baráčníci husy. Když povyrostla, sloužila nejprve za mladší, později za starší děvečku u hospodářů. Ale lidé jí ubližovali. Kačenka si povídá: »Vím, co učiním! Půjdu do světa; ve světě prý štěstí rozkvétá.« — A jak si myslila, učinila. Jest pondělí v měsíci květnu. Kačenka pospíchá do chrámu Páně. Otevřela hlavní dvěře, ocitla se v sínici; pokropila se z kropenky svícenou vodou, ale ze síně neodešla. V síni na stěně visí na kříži veliký Pán Ježíš. Rány Jeho přesvaté jsou červenou barvou omalovány, a nohy Jeho líbáním již otřelé. Před svatým křížem jest klekátko. Ku klekátku pospíchá Kačenka. Klekla si u nohou Božského Trpítele. —

Zvonek u sakristie zacinkl, velebný pán ubírá se k oltáři, slavit Oběť nejvyšší; pan učitel na kruchtě zahrál předehru, a když velebný pán sestoupil od oltáře ku stupňové modlitbě, hraje a zpívá pan učitel »Svatý kříži, Tebe ctíme, tvrdé lůžko Ježíše!«

Jest mše svatá. Kačenka skoro ani neví. Varhany hrají; Kačenka jich neslyší. Duše její jest rozbouřena, bolavá — ona pláče. Ze srdce jejího vystupuje povzdech; ten se nese vzhůru, klepe na bránu nebeskou, odkud přichází podpora všeliká všem. Pán Ježíš s kříže hledí dolů na Kačenku, jakoby ji těšil: »Netruchli, Kačenko! Otce nemáš; já ti budu otcem! Matky nemáš; já ti budu matkou! Nemáš bratrů; já ti budu bratrem! Nemáš přítele; já ti budu přítelem!«

Jest po mši svaté. Kačenka políbila nohy Pána Ježíše na rozloučenou; vyšla z chrámu Páně potěšena a posilněna.«

Nyní doložím: »Děti, i na vás čekají v životě doby trudné, bolestné! Když vám opravdu bude zle, běžte rovnou cestou do chrámu Páně k Pánu Ježíši! On všecky bídné, opuštěné, nešťastné, bezbranné a potlačené k Sobě sladce zve

slovy: »Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já občerstvím vás! A naleznete odpočinutí duším svým.« —

Nezvedenost dětí léčím a krotím utrpením Pána Ježíše. —

Jednoho roku měl jsem ve třídě nejvyšší několik nezvedenců. Přemýšlel jsem, jak je zkrotiti. Připadla mi myšlénka: »Zazpívej s dětmi před vyučováním některou píseň o umučení Páně!« Učinil jsem tak a zazpíval jsem s dětmi píseň: »Sem hříšníci, pospíchejte, na ten obraz patřte; nad Kristovým umučením lítostivě splačte! A politujte Jeho tak hrozně ztrýzněného, Ježíše milého!«

Již při zpěvu pozoroval jsem zbožnou vroucnost, která se jevila v očích i v obličejích. — Od té doby rád zpívám s dětmi píseň o umučení Páně.

Pán Ježíš předmětem lásky o zkoušce ze svatého náboženství.

Zkouška ze sv. náboženství koná se u nás, jako v celé arcidiecési Pražské, ve škole. Ku zkoušce vyzdobím třídu. Děti přinesou z domácností svaté obrazy, květiny, věnce. Strojí se mnou učebnu celý půlden. Nejkrásněji okrášíme svatý kříž. Sejmeme jej se stěny; já jej s dětmi vyčistím, pověsíme, kam náleží, a nejkrásnějším věncem ozdobíme. —

V létě nosívají děti věnečky na svatý kříž ze živých, třeba polních květin. Žádným věnečkem, byť i neumělým, nepohrdnu, a radost mám, když děti bolestné lůžko Spasitele světa samy si ozdobují.

Střelné modlitbičky jako důkaz lásky k Pánu Ježíši.

Aby děti Pána Ježíše pozdravovaly, jsouce prací zaměstnány, anebo mají-li na pilno a modliti se nemohou, učím je střelným modlitbičkám.

Řeknu: »Děti, ani při práci nezapomínejte na Pána Ježíše! Odesílejte mu do nebe pozdravy, jako Ježíši nejsvětější, smiluj se nade mnou! Ježíši nejmilejší, Tobě věnuji srdce své! Ježíši, Tvůj jsem v životě i v smrti!«

Pán Ježíš předmětem lásky v Nejsvětější Svátosti Oltářní.

Přihodí-li se, že jdouce ze školy potkáme velebného pána, an pospíchá s Tělem Páně k nemocnému, velím: »Klekněte a smekněte!« Děti klečí, klanějí se Pánu Ježíši, a já mám radost, že jsme veřejně uctili svého Pána a Spasitele.

Odpoledne neb druhý den vypravuji dětem dějepisný příběh: Jak Jeho císařské královské apoštolské Veličenství náš nejmilostivější Císař Pán František Josef I. poctil Pána Ježíše přítomného v Nejsvětější Svátosti Oltářní ve Vídni

Pán Ježíš předmětem lásky při pronásledování.

Abych děti nejvyšší třídy upozornil, že cestou životem snad potupou a posměchem budou obsypávány za to, že Kristu Pánu věrní jsou, čtu s nimi čl. 61. ze IV čítanky: »Pravda vítězí.«

»Byť i všeho světa lidé
slunci vzejít bránili,
přece slavně jeho vyjde
obličej nám spanilý.«

Abych děti nadchl pro četbu, řeknu: »Položte knihy na lavici a poslouvejte!«

»Ve čtvrtém století křesťanském zapřisáhl se Julian, císař, přede svými dvořeniny, kouzelníky a mudrci, že vyhladí jméno křesťanské, jakmile válku s Peršany ukončí. Vítězně krácel po březích Eufratských vpřed a posílal chlubné vítězné zprávy svým přátelům. Tenkrát pohanský řečník Libanius, jeden z důvěrníků Julianových, potkal se s křesťanem na ulici v Antiochii a řekl mu s úsměvem: »Nuže, co dělá Syn tesařův?« »Právě teď«, odpověděl křesťan, »dělá rakev«. Byla to ta rakev pro odpadlíka Juliana, který jsa přemožen a probodnut nepřátelským kopím, několik krůpějí krve své proti nebi vyhodiv, zvolal: »Zvítězil, jsi Galilejský«, to jest: »Zvítězil jsi, Pane Ježíši Kriste!«

Po přečtení a slovném výkladu mém předčítají děti článek. Potom několika otázkami obsah jeho zopakují.

Na konec dodám: »Děti, nestrachujte se nikdy, když vás lidé pro Pána Ježíše budou pronásledovati! Vzpomeňte si ve chvíli té bolestné na útěchy plná slova nejsvětějšího Učitele z kázání na hoře: »Blahoslaveni jste, když vám lidé zlořečiti a protivenství činiti a pro Mne všechno zlé o vás lhouce mluvíti budou. Radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích!« »Já jsem cesta, pravda i život«, řekl Kristus Pán; »proto strachu zlých lidí nebojte se, ale Pána Ježíše posvěcujte v srdcích svých!« »Pán Ježíš zvítězil, i vy zvítězíte.«

Abych navedl děti, by celý život svůj věnovaly Pánu Ježíši, řeknu »Děti, pozorujte, od koho jest Pán Ježíš milován!«

Jej milují silní mužové a cituplné paní; Jej milují starci, kteří ve zkouškách života dožráli; Jej milují děti, jejichžto nevinnost podobá se čisté lilii. Každodenně provázejí Jej miliony duší na místech Jeho zemského putování. Stojí u Jeho jeslí, sdílejí s Ním vyhnanství, zavírají se s Ním do tiché chatrče tam v Nazaretě, kolébají se s Ním na vlnách moře Galilejského; poslouchají Ho, an rozmlouvá se ženou u studnice Jakobovy, následují Ho na výšinu Tábořskou a vystupují s Ním až na horu Golgotu.«

Každodenně říkají miliony bytostí andělům podobné: »Ó přesladký Ježíši, Tobě věnují srdce své!« (Křesťanský muž.)

I vy děti často volejte se svatým Alfonsem: »Tys v radosti, Tys v žalosti můj Ježíš, Bůh a Pán!«

Pán Ježíš předmětem lásky na hřbitově.

Před dušičkami v příhodné chvíli rozmlouvám rád s dětmi o hřbitově čili svatém poli.

Zeptám se dětí: »Co vidíte na hřbitově?« Dostanu odpověď: Na hřbitově vidíme hroby a kříže. — »Ano,« dopovím, »na hřbitově vidíme hroby, ty poslední naše domy, a kříže, ty prsty, které ukazují k nebi. Uprostřed hřbitova vidíte největší kříž, s něhož dolů Pán Ježíš hledí, jako by volal »Až budu vyzdvižen, všechno potáhnu k sobě!«

Děti, nebojte se smrti! Pán Ježíš pravil »Já jsem vzkříšení i život! Kdo ve mne věří, byť také umřel, živ bude, a každý, kdo ve mne věří, neumře na věky.« — Protož nebojte se, nezemřete věčně, protože v Pána Ježíše věříte, doufáte a Jej milujete. Duše vaše po smrti odletí k Tomu Pánu, Jemuž celý

život sloužila, k Pánu Ježíši, do nebe.« — Potom zazpívám s dětmi duchovní píseň: Kde domov můj?

Nemohu jinak, než ukončiti slovy zemřelého ctihodného sluhy Božího Matěje Procházky, profesora v Brně: »Ó nejsladší Prostředníku náš! Odpusť těm, kteří Tebe tupí a Tobě se rouhají! Odpusť jim, dobrotivý Bože i tenkrát, když vědí, co činí!

Zůstaň s námi, ó Pane Ježíši Kriste, neb se připozdívá, a pravdy mezi syny lidskými velmi ubývá!

Lahodnou mocí Svou prostup veškerá srdce, kteráž Tobě odpírají; probud', třeba-li toho, ranami blesku všechny lhostejníky, kteří na Tebe zapomínají!

Utěšiteli Božský, utři slzy těch, kteří pláčí; a napadne-li zoufalci v sebevraždě hledati pomoci, otevři mu v srdci Svém útulek a vrať mu naději propůjčením milosti, aby Tebe o odpuštění prosil!

Ušlechtilým, avšak oklamaným duším dej porozuměti, že Ty jediný jsi světlo a spravedlnost; že Ty jediný máš dosti moci, abys náruživostem lidským postavil hráze a zemi opět v pořádek a svobodu uvedl!

Podej pomocnou ruku Svou všem potlačeným, kteří podléhají hrdinsky volající: Ježíš! Maria! Josef!

~~~~~ HLÍDKA ČASOPISECKÁ. ~~~~~

»Český Učitel« má velikou péči o samostatnost a nezávislost učitelstva — ovšem jen, pokud jde — o náboženství. Po rozumu tohoto časopisu byl by nejsamostatnější ten učitel, který by si náboženství vůbec nevšímal. Nedávno uveřejnil článek »Nesklánějme dobrovolně šíje.« Čtenáři dojísta s napjetím čekali, kde to zase učitelstvo dobrovolně šíje sklání — a hlel »Český Učitel« rozhovořil se o náboženských cvičeních, která v některých farnostech v adventní a postní době se konají tím způsobem, že lid shromažďuje se buď ve škole, buď v některém stavení (obyčejně u starosty,) kamž duchovní se dostaví. »Č. Uč.« se dověděl, že takovým cvičením bývají přítomny i školní děti — hrůzo hrůzoucí — a učitel při nich koná dozor, a tím, — čtenáři, nesměj se — »sklání dobrovolně šíje.«

Že pan redaktor na podobných cvičeních nikdy nebyl, o tom asi nikdo nebude pochybovati, a proto také se nedivme, že jich nezná. Kdo je zná, ví, že někde mládež jim bývá přítomna, jinde ne — jak se právě stalo zvykem. Někde přicházejí jen osoby dospělé, poněvadž cvičení pro ně jest upraveno. Kde i děti jsou přítomny, tam dojísta kněz i k nim přihlíží a neuvádí příkladů, jež by se pro ně nehodily — o to tedy nemusí »Č. Učitel« míti starosti. On však ví, že děti snad

někde jsou k tomu nuceny, a že také učitelstvo se domnívá, že musí konati dozor. A proto »Č. Učitel« široce vykládá, že na cvičení nejsou povinni chodit ani žáci, ani učitelé. Ale při tom zapomněl na maličkost — že totiž, co není povinností, může se konati z dobré vůle. Tato cvičení konají se v neděli nebo ve svátek odpoledne — kde je škola, obyčejně ve škole, kde není, zpravidla u starosty. Není-li cvičení určeno výhradně pro dospělé, tážeme se, kdo může rodičům brániti, aby děti na cvičení s sebou nebraly? Chce snad »Č. Učitel« učitelstvo naváděti, aby to dětem zakázalo? U tak »svobodomyšlných« pánů, jací »poučují« učitelstvo v tomto žurnále, by to nebylo divem — jenom že by ten, kdo by jich poslechl, špatně pochodil. Na práva rodičů nesmí sáhnouti ani »svobodomyšlní« pánové z »Č. Učitele.«

A nyní o tom dozoru. Ví »Č. Učitel« případ, že by byl někdo učitele o dozor při těchto cvičeních žádal? Či ví snad případ, že by byl učitel šel do přiškolené obce, kde se právě konalo cvičení, aby tam k dětem dozíral? Ani kde se cvičení ve škole koná, učitelé nedozírají — v pravém významu toho slova — poněvadž jeho dozoru vůbec není potřeba. Děti jsou tu s dospělými pohromadě v lavicích, na

koho nezbylo místo, stojí vedle lavic nebo před nimi, duchovní koná cvičení — jakého pak je tu třeba dozoru se strany učitelstva? — Celá historie, líčená »Čes. Učitelem«, ztenčuje se na to jediné faktum, že mnozí učitelé, když se cvičení ve škole koná, a osadníci v hojném počtu se shromažďují, uznávají za slušné, aby ukázali, že jsou také katolíci, a na cvičení jdou. Ale běda! Tím »sklánějí dobrovolně šíji«. — Před kým pak?

Škoda dalších slov. Nenávist ke všemu, co se dotýká náboženství, zaslepuje mnohé lidi tou měrou, že mluví i nesmysly. Ubozí čtenáři »Č. Učitele«, vy se vzděláte!

»Posel z B.« uveřejnil nedávno zprávu o duchovenstvu ve Francii dle jistého francouzského listu. Duchovenstvo tamní nemá prý společenského významu, stojí v nepřátelském poměru k lidu. Intelligence jím opovrhne, státníci se ho bojí, lid je trpí bez lásky, obviňuje je, že nemá ctností atd. »Posel z B.« prý to uveřejňuje bez poznámky. My zase k tomu přičiňujeme jako poznámku, co píše časopis »Matin« o francouzském školství: »Francie nemá prázdné příčiny chlubit se svými státními školami a zavrhovati školy katolických řeholí. Čísla toho dokáží. V roce 1871 měla Francie 13.593 mladistvých zločinců. Dnes jich má 39.484, tedy třikrát tolik, a z nich jest 5.101 těch, kteří se dopustili vražd a těžkých provinění. Toť věru děsné číslo a děsnější při tom jest, že z těchto mladistvých zločinců vyšlo 11% ze škol řeholních a 89 ze škol státních. Netvrdíme, že by státní školy ve Francii žáky přímo naváděly ku zločinnosti, ale chceme ukázati, že beznáboženské školy neposkytují svým chovancům tolik mravní síly proti zlým pohnutkám, kolik jí může poskytnouti výchova opravdu náboženská.«

K tomu připojujeme slova časopisu až šileně liberálního, t. j. »Fr. deutsche Schule«, která píše: »Ačkoli vyučování náboženské náleží jen do kostela (!) přece nejsme pro to, aby stát a církev, jako ve Francii, na poli vychovatelském vešly v zápas. Francie budiž nám právě výstrahou. Neboť od doby odloučení školství od církve přibývá tam žactva školám kněžským a klášterním tou měrou, že mají nyní více žactva nežli školy státní.« — Doporučujeme »Poslu z B.«, aby uvážil, jak se to srovnává: lid nemá k duchovenstvu lásky a důvěry — a posílá děti do škol du-

chovenstvem řízených raději než do škol veřejných!

O ceně mnohých časopisů učitelských vyslovuje se brněnská »Hlídka« takto: Nepopíratelný úpadek, žalostná dekadence jeví se na všech stranách v českém učitelstvu, již vedoucí listy jeho zakrývají bombastickými slovy o pokroku ve »vědách« vychovatelských, uvádějíce kde jakou obstojnější myšlenku v nečeské hlavě vzniklou, ať již k nám se hodí nebo nehodí. A jak snadno lze přes noc nabyti u nás slávy a věhlasu ve »vědách« vychovatelských! Netřeba než opravné snahy prohlásiti za »klerikální« zpátečnictví, na základě povrchních »pokusův« a třebas nahodilých zjevů nejmělejší učiniti vývody, a všechny učitelské listy rozhlásí nové hvězdy slávy. Jediná jest podmínka: každé druhé slovo ať je vzato z některého nečeského slovníku a věci nejvšednější uveřejněny býti mají latinsky, nebo ještě účinněji působí název anglický, po případě i francouzský, českou koncovkou českému jazyku poněkud přizpůsobený. Jak se přičinili buditelé naši, aby českými názvy označili každou věc i pojem a vymýtili cizáctví z řeči rodné! Kolik píle a znalosti vyžadovalo vědecké názvosloví, jež nám zanechali nadšenci z doby vlastencův! A dnes? Málem již ani těch názvů mezi vzdělanci neuslyšíme. A jako cizí jsou slova našich novodobých listův a spisů, tak i cizí, nečeský a celkem mělký jest obsah jejich. Kromě otřepaných povídaček o »záplavě klerikální« zřídka nalezneme kloudnější úvahu, jež stojí za čtení. Téměř všude pouhé nechutné hašteření a nedoložené podezřívky a nebratrská, ba nelidská pohana jinak smýšlejících. Nejvíce ještě jádra nalezneme v »Besedě učitelské«, kteráž kromě »Vychovatele« snad jediná z listů v Čechách vydávaných zasluhuje čestného jména: list odborný. »Paedagogické Rozhledy«, ač přinášejí časem cenné ukázky z duševních dílen evropského vzdělanstva a pěkně poučují o ruchu vychovatelském v cizině, přece klademe na druhé místo proto, že převládá v nich také onen jízlivý a mělký způsob mluvkařský a jednostranné pojmání věcí a osob. Stojíce na stanovisku nevěrecko-protestantském, nemají pro katolické zásady vychovatelské, směry a ústavy než jízlivý pošklebek a pohanu.« — »Posel z Budče« »Hlídce« proto zazlívá, — jakoby to nebylo pravda. Ať řekne, čím se liší »Čes,

Učitel« a »Šk. Obzor« od pověstných »Šípů«. Jen tím, že nemají těch krásných ilustrací!

Velikou paedagogickou učeností oplývá »Fr. deutsche Schule«, kterou vydává Rud. Rehling ve Vídni. Čemu se opravdu divíme, jest zásada, kterou tento list nedávno vyslovil ve článku »Ueber deutsch-völkische Erziehung« »Do německé školy patří jenom němečtí učitelé a německé děti. Cizí tam nenáleží.« — Touto zásadou se asi našim Němcům nezalíbí: kdyby se měla uskutečnit, pak by se počet německých škol u nás hodně ztenčil.

Že však zmíněný list nepronesl onu zásadu snad z důvodů paedagogických, nýbrž pouze z národnostního fanatismu, o tom svědčí téměř celý ten článek. Účelem německé školy prý jest naváděti německou mládež, na základě mravního popudu, našemu listu vlastních, ku šle-

chetnému jednání a snažiti se o blaho a štěstí našeho kmene. Proto musí prý se bojovati proti třem hlavním nepřátelům německého ducha: proti romanismu, judaismu a slavismu! Místo náboženského vyučování budiž zavedena všeobecná mravověda (autor chtěl snad napsati »německá mravověda«, neboť:) »Ve středisku této mravovědy stůjtež německé ctnosti, totiž věrnost, láska ku svobodě a láska k vlasti (bezpochyby k té za hranicemi.) Každému německému klukovi má prý býti vštípeno vědomí: »Já jako německý hoch mám v sobě ušlechtilejší krev nežli každý vznešený Slovan.« — Neboť: »Němci jsou šlechtou mezi veškerým člověčenstvem, veškeré zřízení všech států pochází od Němců, veškerá věda jest německá« atd. Proto asi autor zapomněl mezi ctnostmi uvést také — německou skromnost! V takovém duchu se tedy u nás odchovává německá mládež!
Lř90.

SMĚS.

Úmrtí. Dne 11. února t. r. zemřel v Jilemnici vdp. *František Bartoš*, bisk. vikář a konsist. rada, rytíř řádu Božího hrobu, majetník zlatého záslužného kříže s korunou atd. v 75. roce svého věku. Zesnulý byl před lety c. k. okr. školním inspektorem a vždy upřímným přítelem školství. Čest budiž jeho památce! R. v p.!

Osobní Vdp. *Adolf Fux*, profesor náboženství při c. k. učitelském ústavě v Příboře, náš horlivý spolupracovník, povýšen byl do 8. hodnostní třídy a od prvního ledna t. r. svěřena jest mu správa tamějšího c. k. učitelského ústavu. — Obec Borovanská jmenovala svým prvním čestným občanem řídícího učitele p. *Jana Pelikána*. uznávajíc jeho zásluhy, jichž si získal zbožným a zdárným vychováváním tamní mládeže. Zároveň jmenoval jej tamní hasičský sbor svým čestným členem. Oběma pánům srdečně gratulujeme.

Výbor družstva Vlasť konal 21. února třetí schůzi v XVI. správním roce za předsednictví dp. faráře Dr. Rud. Horského. Schůze zahájena byla modlitbou. Jednatel p. *Tom. Jiroušek* četl pečlivě sestavený protokol, jenž byl probrán a schválen. — Vyšlo 120.000 žel. lístků s českým textem, jež jdou čile na odbyt. Želatinové lístky s německým textem dosud nevyšly. Objednávky želatinových lístků

na dluh se nevyřizují. — Výboru předložena byla řada asi 300 dlužníků, kteří dluhují do set korun, a z nichž někteří již pět až osm upomínek dostali, ale nic nezaplatili, ba ani vůbec neodpověděli. I nezbývá výboru nic jiného, než nastoupiti proti nim cestu práva. — K družstvu přiscoupili zase dva noví členové, a dva jiní přejí si znáti podmínky přístupu do družstva. Tyto zjevy výbor velmi potěšily. — Vldp. kanovníkovi *B. M. Kuldovi*, zašle výbor k jeho osmdesátiletým narozeninám písemné blahopřání. — Sv. Otcí zašle výbor k 90letým narozeninám holdovací telegram. — *J. M. ndp. Lev svob. pán Skrbenský*, kníže arcibiskup, předplatil »Vlast« a »Dělnické Noviny« pro svoji ústřední hospodářskou kancelář v Praze. — Výbor projednal ještě mnoho důležitých odstavců svého programu, načež předseda schůzi ukončil. — Budoucí schůzi koná výbor ve středu, dne 7. března ve řři hodině odpoledne.

Komité pro Literární sjezd družstva Vlasť konalo 17. února druhou schůzi. — Jeho *Milost ndp. Lev svob. pán Skrbenský*, kníže-arcibiskup, povoliti ráčil družstvu k výstavě katolického tisku veliký refektář kníž.-arcib. semináře v Praze a slíbil, že bude sloužiti pro účastníky sjezdu mši sv. a že se sjezdu účastní. Jeho knížecí *Milost* udělil k předběžným pracem sjezdu

vrchnopastýřské požehnání. — Zpráva tato naplnila přítomné radostí. — Na sjezdu řečniti budou mimo jiné: J. M. ndp. Eduard Jan Nep. Brynych, biskup v Hradci Králové a vdp. dr. Fr. Kordáč, rektor semináře litoměřického. Jednotě katolického učitelstva v království Českém ponechává komité celé půdne k odborové a k slavnostní schůzi. Jednota přijala tyto návrhy v členské své schůzi ze dne 27. prosince m. r. a pozve k tomu cíli také Jednotu katol. učitelstva na Moravě. — Sjezd se bude konati dne 20. a 21. srpna t. r. a na to dne 22. a 23. srpna konán bude socialní kurs. V týž čas bude zahájena výstava katolického tisku. — Sídlo komitétu jest v domě družstva Vlast, č. 570-II.

Literární sekce družstva Vlast konala 19. února třetí schůzi v XVI. správním roce za předsednictví říd. učitele, p. Jos. Flekáčka. — Sekce oslaví zvláštním slavnostním večerem Jos. Hessouna z Ameriky dne 11. března a Nestora moravských spisovatelů kanovníka B. M. Kuldu dne 8. dubna. Jeho milost ndp. Lev svob. pán Skrbenský, kníže-arcibiskup, přislíbil, že se oslavy Kuldovy osobně účastní. — Památku vynikajících mužů oslavovati bude sekce ve svých schůzích zvláštními projevy. — Sekce jednala povšechně o literárním sjezdu družstva Vlast a o výstavě katol. tisku a dne 26. února pokračovala o témže předmětu ve speciální debatě. Dp. prof. Václ. Müller, referoval o literárním sjezdu a dp. Tom. Škrdle o výstavě katol. tisku. Pp. Jos. Flekáček, Václ. Müller. Vl. Hálek, Tom. Jiroušek a Tom. Škrdle podávali své obvyklé referáty o nových literárních zjevech, načež předsedající schůzi uzavřel.

Škole českým biskupem zřízené odepřeno právo veřejnosti. Ndp. biskup Královéhradecký J. Ed. Brynych založil v Chrastí na památku jubilea císaře pána měšťanskou školu pro dívky, která vyhovuje všem zákonitým požadavkům. Ministerstvo však odepřelo této jubilejní škole právo veřejnosti, ač se ndp. biskup sám se zvláštní žádostí v té věci k J. V. císaři pánu obrátil. Vídeňský »Vaterland« trpce si na tento čin vlády stěžuje. Vládní listy omlouvají odepření práva veřejnosti škole v Chrastí tím, že dosud není úplná, jakoby i školy veřejné se nezřizovaly postupně po třídách! Liberální listy mohou si zase naříkati, jak se šíří klerikalismus ve školství!

Soud liberálního listu o nynější škole. »Fr. deutsche Schule« píše ve článku o výchově v rodině »Ale i v nynější škole nabývá vrchu systém, který všecko vychovávání vylučuje. Úplné byrokratisování školy, systém, který vidí nejdůležitější úkol školy v plnění nesčetných maličkostí a malicherností, zakopává všecku vychovatelskou činnost. Kaligraficky provedené úřední spisy, s úzkostlivou pečlivostí opravené úkoly, to jest vše, čeho se na nynější škole žádá. Tím ztrácí učitel lásku k povolání a k dětem. Pak nemá ani času, ani chuti, aby vydatným způsobem jako vychovatel působil a chyby v domácnosti páchané napravoval.«

»Klerikálové obránci svobod učitelských« a »Obrázkové dějiny«. Jak jsme se minule zmínili, »Č. Učitel« přinesl zprávu z Chlumce n. Cidl. o podělování žáků knihami, v níž doslovně čteme: »Nadaci, z jejíž úrokův odměňují se každoročně nejpilnější a nejmaravnější žáci knihami, spravuje místní školní rada a sama rozdělí odměny, jak ji k tomu nadační listina opravňuje. (Ergo: Z cesty, ministerské výnosy! Všude v Rakousku platí, že učitelstvo je zodpovědno za knihy, kterých se mládeži do rukou dostane — jenom pro Chlumec n. C. to neplatí — tam může místní školní rada žákům dáti, co chce! Red.) V předlonském školním roce určila za odměny též Rezka-Dolenského »Obrázkové dějiny národa Českého«, které jsou katechetovi solí v očích. Snažil se všemi silami, aby překazil usnesení místní školní rady. Podal nejprve žádost místní školní radě, aby Dějiny rozdávány nebyly. (Tedy katecheta, konaje svou povinnost, zachoval se při tom docela slušně; a kdyby místní školní rada nebyla chtěla provéstí justament, byla by slušné žádosti vyhověla a nedala do rukou mládeži spis v některých částech tendenčně protikatechický. Red.) Marně stěžoval si bisk. konsistoři, jež neprodleně okr. školní radu požádala, aby místní šk. radě zapověděla rozdávati zmíněnou knihu. (Tedy si nestěžoval marně. Red.) A okr. škol. rada, (rozuměj: c. k. okr. hejtman a c. k. okr. inspektor) berouc důvody bisk. konsistoře za své vydala nařízení, jimž se místní šk. radě zapovídá mládež »Dějiny« podělovati. Avšak místní šk. rada se nezalekla: vyzvala (!) okr. radu, aby prohlásila, že nařízení ono bylo vydáno nedopatřením

jinak že se odvolá k zemské školní radě. A odvolala se; v důvodech mezi jiným uvedla, že kniha, jež byla sepsána sekčním chefem v ministerstvu vyučování a za jeho dohledu, ani nemůže obsahovati věci, pro něž by nebylo lze ji dáti do rukou mládeže. Zemská školní rada rozhodla, že není příčiny, proč by ona kniha neměla býti rozdávana.« — »Č. Učitel«, jak viděti, velice vynáší tentokráte místní školní radu. Kdyby byla koupila pro děti některý spis obsahu zbožného, byla by dostala od »Čes. Učitele« svůj díl, a pp. učitelé také, že se nestarají o knihy sami. Takto však je všecko v pořádku. Jak se to právě hodí! — Na základě spolehlivých zpráv, jichž se nám o té věci dostalo, povíme »Čes. Uč.« příště některé zajímavosti. »Č. Uč.« píše: »okr. škol rada (rozuměj c. k. okr. hejtman a okr. šk. inspektor.)« — My zase můžeme se otázati, uznala-li c. k. zem. šk. rada spis ten pro mládež za vhodný — bylo-li o něm referováno v plenární schůzi a byli-li dotázáni také zástupcové katolického vyznání, jejichž dobrozdání tu nejvíce padá na váhu, poněvadž tu běží o spis, jehož obsah se místy dotýká katolického učení. Když »Dějiny« vycházely (r. 1893) bylo na ně hned poukázáno ve »Vych.« (viz č. 33. a 34. z r. 1893.) O svatosti sv. Jana Nep. »Dějiny« nevědí ničeho. Za to Jan Hus vylíčen jest jako pravý světec, ano, praví se tu, že prý Hus »snažil se vykořeniti bludy, které

s učením křesťanským nikdy se nesrovnávaly!« A proto, rozumí se, byl upálen! Takovými historickými »pravdami« má býti »poučována« mládež katolická! K tomu nemůže mlčeti žádný kněz a vůbec žádný svědomitý katolík. Že dr. Rezek r. 1893 ještě v ministerstvu vyučování nebyl — to jen tak mimochodem poznamenáváme. Ostatně nezáleží na tom, od koho spis jest, ale na tom, co v něm jest. A může-li některá místní školní rada vyzvati okr. šk. radu, aby svůj výnos odvolala, snad je dovoleno i těm, jimž na náboženském vychování mládeže záleží, upozorniti důtklivě školní úřady, aby zakázaly ve školách rozšiřování spisu, v němž jsou historické nepravdy, a jímž se snižuje autorita církve.

Obrázky k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi. Dovolujeme si upozorniti, že mezi 1—15 březnem budeme míti hojnou zásobu různých a krásných obrázků k 1. sv. přijímání a k první sv. zpovědi. Již nyní máme na skladě 10 druhů obrázků k prvnímu sv. přijímání (mezi nimi všechny ze Štýrska, i Madonnu s Ježíšem) po 100 za 2 K 40 h až do 16 K, a 3 druhy obrázků k první sv. zpovědi, po 100 za 4 K 40 h až 12 K. Kdož si požádá vzorky obrázků, musí si je ponechat a zaplatit, nebo my obrázků těch nevyrábíme, nýbrž každý kus kupujeme a platíme. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast, Praha, čp. 570-II.

LITERATURA.

Nákladem družstva Vlast
Vlasf. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdle. Ročníku XVI. č. 5. — Předplácise ročně 10 K, kněží deficienti, podučitelé a podučitelky platí ročně 8 K. — Obsah: O příčině života. Napsal duch. prof. Frant. Horáček. — Z básníků švýcarských. Josef Wipfli: Proč slavnostně tak všechny zvony. Přeložil P. Jan Dvořák z ř. Kříž. — Pepička Kopřivova. Napsala V. Pittnerová. — Útěcha. Báseň od L. Grossmannové-Brodské. — Dvě jubilea. (1880.—1890) Literární črta. Píše Fr. Štingl. — Poddanství nové doby. Napsal Rud. Vrba. — Duše moje dnes ti závidí. Báseň od R. Stupavského. — Jaké byly počátky křesťanského socialismu v Čechách. Napsal Václ. Žižka. — Valná hromada družstva Vlast. — Boží soudy a krevní msta v Bosně a Hercegovině. Kulturní črta od Jana Třeštika. — Ottův Slovník Naučný po stránce přírodovědecké. Píše Tom. Pícha. — Národní divadlo r. 1899. Píše Josef Flekáček. — Hudba. Píše Václav Müller. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy. — Zprávy spolkové.

Dělnické Nov. Rediguje T. J. Jiroušek, vyšlo IX. roč. číslo 12. — Děln. Nov. vycházejí dvakrát měsíčně, stojí ročně 3 K 20 h. Na pět výtisků jeden zdarma. Obsah: Návrh na usppřádání poměrů hornických. (Dr. Rud. Horský.) — Z celého světa. — Ženská hlídka. — Různé zprávy. — Literatura. — Oznámení. — Feuilleton: Ve chvíli odpočinku od J. M. Ptákovského.

Nákladem tiskárny Cyr.-Methodějské:

Obrana základů víry katolické. Sepsal Dr. Eugen Kadeřávek. Sešit 4. Cena sešitu 60 h.

Rajská zahrádka. Katolický obrázkový časopis pro mládež. Řídí Václav Špaček. Vyšlo ročníku IX. číslo 6. s velmi pěkným obrázkem titulním a četnými obrázky v textu, se zajímavým a zdařilým obsahem. Doporučujeme tento časopis příznivcům katolické mládeže. Předplácí se ročně 1 K 60 h, a na pět výtisků dává se jeden zdarma nádavkem.

Český Jinoch. Časopis pro dospěl. mládež československou. Rediguje profesor Václav Müller. Sešit 6. Ročník V. Cena 10 h.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamače, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluraktoři V. Špačkovi v Košátkách p. Vrutice Kro-páčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

III.

Rozdíl mezi mužem a ženou týká se organisace fysické a z toho — aspoň částečně — vyplývající difference soustavy psychické. Fysická rozdílnost pak odnáší se *a)* k pochodům fyziologickým vůbec, a *b)* k životu pohlavnímu zvláště.

Pokud se rozdílu anatomického a fyziologického týče, tu jest nám opakovati věci, které jsou každému vzdělanci zpravidla známy sice, které však vypočítí dlužno, hledíc k důsledkům psychickým a z toho plynoucímu rozdílu, ať tak díme, typickému, který mezi pokolením mužským a ženským panuje, a jež nelze nikterak vyrovnati sebe výstřednějšími tirádami, aneb sentimentálními jakýmsi deklamacemi.

Žena jest obyčejně menší a slabší postavy než muž. Objem lebky ženské k mužské vykazuje poměr 96:6 100, váha mozku 89:9 100. Než, to jsou zjevy řádu podřízeného, jelikož intelligence ne vždy na velikosti hmoty mozkové jest závislá, ano známo jest, že mnozí výtečníci byli obdařeni poměrně malým mozkiem a naopak.

Důležitější úlohu hrají funkce fyziologické, a to především pochody vegetační. Žena pravidelně více k otlosti se kloní než muž, jelikož tělo její prostoupeno je mnohem více buňkami tukovými než tělo muže, který má vyvinutější svaly a poměrně více krve. Následek toho jeví se ve všech pochodech biologických: dýchání jest u muže volnější sice než u ženy, za to však hlubší a účinnější; úder tepny jest plnější a ráznější u muže, povolnější a slabší u ženy. Tento základní rozdíl, který panuje v kardinálních pochodech životních, jakými jsou dýchání, oběh krve a obměna látek, vykazuje obojímu pohlaví stanovisko obzvláštní, kde nerozhoduje mnoho st. nýbrž jako st. Nepravíme, že organismus mužský jest dokonalejší ženského — máť obojí své světlé i stinné stránky; avšak tvrdíme, že každý jest poměrně dokonalý: »in suo genere«.

Životní pochod u muže jest velikolepější a ráznější, máje v zápětí větší rozvoj síly fysické i energie psychické. Proto jest muž schopen ovládati

těžká břemena a vzdorovati možným žvlům. To však předpokládá rychlou obměnu látek, náhlou spotřebu okysličené krve a, jako nutný následek brzké vyčerpání nashromážděné životní energie. Žena nemá — následkem jemnější organisace a zvolnějšího pochodu životního — pro okamžik pohotově tolik síly fyzické, jako muž, avšak za to rozklad buněk životných děje se u ní zdouhavěji, odkudž pochází všeobecně známý úkaz, že žena při snadnější práci ukazuje větší vytrvalost a trpělivost než její silnější druh!

Muž jest hrdina činem, žena hrdinkou v utrpení; muž neohroženě kráčí smrti vstříc na krvavém bojišti, žena vydobývá vavřínu u lůžka nemocných a umírajících; muž dovede těžce pracovati, avšak potřebuje také silné stravy, má-li životní stroj udržeti v rovnováze; žena spokojuje se hrnčkem mléka neb kávy — a jaké to kávy ještě, a pracuje bez reptání. Jestliž žena přes slabost své organisace houževnatější muže, čemu již ta okolnost nasvědčuje, že z novorozenců umírá více hochů než děvčat.

Rychlejší úder tepny u ženy jest znamením čilejšího — ovšem také povrchnějšího — pochodu životního. Žena představuje typus mládí; (toto má rychlejší žilobití); z toho plyne větší živost v pojímání představ a čilejší obrazotvornost. — U muže jsou tyto pochody psychické těžkopádnější, za to však důkladnější. U ženy nacházíme více vřelosti citu, víc instinktivního taktu, víc předzvěstné mohutnosti. Jak mnohdy žena čilým porozuměním a jemným taktem vysvobodí učeného muže z nemilé situace, v níž se tento mnohdy u veřejnosti ocitne!

Souhrn fyziologických a psychických vlastností bytosti ženské vede nás k té banální takřka pravdě, kterou emancipatorky chtějí udusiti, že první a přímý úkol ženy jest ten, aby byla roditelkou a vychovatelkou příštích pokolení, krátce matkou. Dáti však život dítěti, a je zdárně vypěstovati ke blahu společnosti veškeré, toť úkol velkolepý, plný strádání, bolesti a obětí. Co trpí na př. dítě, k zoubkům pracující! Tak mnohý čtyřiadvacátník, kterému se trochu opozděný zub moudrosti proklubává, naříká na bolest, kterou mu vzrůst jediného zubu připravuje. A což teprve matka těhotná a pracující ku porodu! Praedisposice k tomuto úkolu závisí na tolika složitých úkonech fyziologických, že již tato okolnost působnosti ženské vymezuje obor zvláštní, od zápasště mužského oddělený.

Především tedy záleží úkol dívky v tom, aby se dostala za muže a stala se matkou dítek. Všeobecně známá okolnost, že nejmilejší hračkou dívčin všech národů jest loutka, panna, není snad zjevem nahodilým, nýbrž je hluboce zakořeněn v pudu přirozeném. Výborný znatel duše dětské, Victor Hugo, v té příčině dí: »Panna jest jedna z nejdůležitějších potřeb a zároveň osvědčení nejrozkošnějšího pudu děvčátka. Celá budoucnost ženy zahrnuje se v následujícím opatrovati, oblékati, svlékati a zase oblékati, poučovati, plísňiti, kolébatí a uspávati pannu. Dítě stává se touto hrou, tímto žvatláním, tímto přichystáváním a zhotovováním loutkového úboru, tímto šitím šatečků atp. děvčátkem, děvčátko stává se dívkou a velká dívka ženou. První dítě ženy přichází po poslední panně. Děvčátko bez panny cítí se rovněž tak nešťastným, jako žena bez děčka.«

Žena je obyčejně více méně ješitna a snaží se aby se líbila. Také tato slabost je zakořeněna v jejím povolání budoucího mateřství. Musí se líbiti, ať již krásou těla, aneb krásou duše, má-li najíti muže.

Také povrchnost, s kterou ženy pravidelně obstarávají zájmy řádu vyš-

šího, lze vysvětliti pouze přirozeným roztržštěním snah, zaměstnávajících se tisícerymi drobnými, na pohled malichernými hříčkami, které však instinktivně jdou za cílem budoucího mateřství.

Toť jsou stinné stránky ženy, podmíněné pohlavím. Však vedle toho mají také své světlé stránky instinktivní: něžnost a jemnost srdce, mírnost povahy, cudnost v smýšlení, *) ve slovech i jednání, jakož i jiné, pouze ženám vlastní ctnosti: sebezapírání v oddanosti, neúmornou činnost, nevyčerpatelnou trpělivost, nepřestávající péči a nehynoucí věrnost. To vše jeví se býti výslednicí obzvláštního sdružení psychických činitelů, podmíněných ovšem také zvláštní organizací tělesnou, mezi nimiž vyniká silný, nepřekonatelný cit, který ovládá žití veškeré a úkony jeho sebě podrobuje bezvědomě, cestou přirozeného instinktu.

A tak jeví se souhrn povahy ženské v těchto dvou rysech základních:

1. Prvním z nich jest kvantitativní převaha činnosti vegetativní, mající za účel vytvoření vývoje a udržování celé soustavy orgánů životvorných, které se odnášejí ke stavu mateřskému.

2. Druhým rysem jest nutný psychický důsledek předchozího: Převládání skupin citových nad živly intelektuálními, kteréžto city ve své původní neporušené způsobě, daleky jsouce porušené smyslnosti, aneb vypočítavé sobeckosti, ke kterýmžto smutným výstřelkům prvotně čistý cit dospívá teprve převráceným vychováním, vedeny jsou onou odvěkou snahou, která založila první rodinu. Veškerá organizace ženy poukazuje ke zdravému, blahodárnému mateřství, a tento svatý účel, k němuž žena zpravidla samým Tvůrcem jest povolána, rozhoduje také o prostředcích k dosažení onoho účelu. Tím dotýkáme se zároveň samého jádra ženské emancipace. Čeho je ženě zapotřebí, aby vyplnila důstojně svůj úkol? — Otázka tato se kryje úplně s následující: »Čeho je ženě třeba, aby se stala dobrou matkou a hodnou manželkou?« Musí-li snad konati totéž studium jako muž? Musí nositi ostříhané vlasy, brejle na nose, světem pohrdající úšklebek na rtech, musí kouřiti papirosy, plésti do hovoru integrály, deciduáty, metagenesi, pandekty, alkaické verše, kyselinu solnou, bacilly, spirilly, agnáty, cognáty, salický zákon, zlatý řez, kuželosečky, epicykloidy, atd. atd.? Musí býti paní učenou snad jako výtečnice Kukšínová z Turgeněvova románu, která vynalezla docela zvláštní tmel na slepování rozbitých loutkových hlaviček? Avšak chce vyrobiti ještě lepší. »K tomu však třeba, abych se poradila s Liebigem« dí naše emancipovaná dáma ke svým dvěma přátelům, Basarovu a Sitnikovu, a pokračuje s výčitkou: »Slyšela jsem, že začínáte opět blouzniti o George Sandové! Jaký to špatný vkus! Kterak možno ji rovnati k Emersonu? Vždyť nemá ponětí ani o paedagogice, ani o fyziologii! (brr!) Jsem jista, že o embryologii ani neslyšela — a jak pak jen může vzdělaná paní dnes obejít se bez těchto vědomostí!« Potřebujeme snad učených paní, jaké nacházíme v Americe, kde do opravdy noviny přinášejí inseráty emancipovaných dam, které hledají muže, který by obstarával domácnost? Snad asi takto Hledá se muž, který dovede výborně vařit, práť, žehlit, děti opatrovat, koberce vyprašovat, prádlo šíti, háčkovati a veškeré domácí práce vykonávati. Na věno (sic!) se nehledí, jako spíše na pracovitost, čistotnost, skromnost a poslušnost. Laskavé nabídky budtež zaslány pod adresou: »Miss Jannes, doktorka lékařství, professorka na vysokém učení v Habertownu!«

*) Victor Hugo »Les misérables.«

Nikde není přepjatá emancipace žen tak důkladně provedena, jako v Americe. Avšak, ptám-li se, zda na prospěch člověčenstva vůbec, a ke blahu pokolení ženského zvláště, tu obdržíte od znalců společenských poměrů tamějších odpověď zápornou. Tak uveřejnil slavný spisovatel Rudyard Kipling nedávno v jistém anglickém časopise pro dívky a ženy tento úsudek o dívkách amerických: »Chytré jsou, a dovedou dobře hovořiti. Tolik je jisto. Umějí-li také správně mysliti, není mi povědomo; avšak tvrdí se všeobecně, že hovor jejich činí aspoň takový dojem, jakoby myslily.« Mnohem ostřejší jest jeho úsudek o jejich chování a vystupování ve společnosti: »Dívka americká jest — jakkolivěk lituji, že tak vyznati musím — uštěpačná od své náčelenky za 40 tolarů k přeskám svých 18tolarových střevíců. Jest smělá a prostořeká vůči rodičům i mužům, které by měla ctíti jako vlastní dědy. Ve srozumění s rodiči hraje první úlohu při návštěvách mužů v otcovském domě, což jest velmi nedelikátní a nepřístojné, zejména, děje-li se návštěva v zájmech obchodních. Její otec jest muž velikých zkušeností kupeckých, její matka rozšafná dáma salonní. Než, za několik minut odejde domácí pán, za chvíli potom jeho choť a návštěvník zůstane s dcerou sám, s níž vlastně mluvití nechtěl. Za to mluví ona, žvatlá, směje se, a posléze odchází obchodník s tím mrzutým vědomím, že zabil krásnou ranní hodinu, která je pro práci ztracena.«

Konečně netřeba ani zabíhati za »velikou vodu«, do země, kde ženská svoboda kvete, abychom seznali, jak záhubný vliv na ženský charakter provozuje snaha po přepjaté učenosti a móda, blýskati se učenými cetkami. Dějiny středověku vykazují jedno období, kde žena duchaplná a spanilá byla sluncem, kolem něhož se celý mužský svět otáčel. To bylo za dob t. zv. »humanismu«, který se snažil jadrný život společenský, jak se byl vytvářil za vlivu křesťanství, nahraditi sladkými hříčkami pohanské renaissance. Při všem velebení doby této se strany obdivovatelů antiky nelze zapřítí, že duch humanismu byl v přímém odporu s duchem křesťanství, jak Körting, životopisec Petrarkey, tohoto prvního humanisty, svědčí: »Člověk středověku hledal svoji spásu na onom světě záhrobním, kdežto člověk renaissance hledal totéž ve slávě potomstva, a na dosažení slávy té soustřediti se jal veškeré životní snahy; odtud také se stalo, že pojmy ctnosti a slávy byly pokládány za totožny. Jen ten, kdo dobyl slavovence, platil za statečného muže, ať již používal při tom prostředků kterýchkoliv.«

Následek tohoto základního názoru byl ten, že veškerá péče obrácena byla na život ve zdejší a na získání statků pozemských, kterouž péči křesťanství sice nezakazuje, avšak podržuje ji péčí o poklady nebeské, které ani mol, ani rez nekazí a kterých zloději nevykopávají a nekradou.

Materialistický názor humanistů byl také hlavní příčinou úpadku ženského charakteru za zmíněné doby, jakož i opovržení, s jakým mnozí humanisté pohlíželi na pokolení ženské vůbec a na manželství zvláště.

K neuvěření, ale pravdivo!

Petrarka, († 1374), tento opozdřený trubadúr, který ve svých slavných znělkách na paní Lauru ušlechtilým citem přímo stele, jest ve skutečnosti dalek toho, aby ženě vzdal úctu, která jí přísluší. Naopak, opovrhuje jí a zahrnuje docela sprostými nadávkami. Tak dí na př.: »Ženy nejsou úcty hodny, ježto jsou pokolení chlípné, lehkovážné, jež si vzalo do obyčeje lháti a podváděti.« A jinde: »Manželka není nic jiného, než drahá, nákladná modla, stvoření hašteřivé, sladký

jed a zlatý okov.« Jistému ženichu, který nevěstu svoji chválil pro její ctnosti, odvětil cynicky »Tu jsi zajisté divotvorný ptáček jakýsi, kterému se podařilo lapiti bílou — vránu. Kromě tebe sotva se najde druhý nápadník, který by i jen hnědou ulovil.«

A jak mluvil o stavu manželském! »Žena bezdětná jest v domě veliké břímě jedno, ta však, která děti má, břímě mnohonásobné. Ať pojme manželku ten, koho těší společnost ženy a rámus dětí, a ať slávu (!) svoji založí na potomstvu. My však nechceme proslaviti jména svého dětmi, nýbrž duchem, knihami, nikoli pomocí ženy, nýbrž pomocí ctnosti!« *)

O Petrarkovi prohodil jistý kritik, že byl zakladatelem moderní kultury. Je-li tomu tak, pak nemá pokolení ženské od této kultury nic dobrého k očekávání. Emancipatorky však snaží se ještě o další rozšíření a vývoj této kultury — jsou-li sobě vědomy žalostných důsledků svých přepjatých snah. O tom dlužno pochybovati.

* POKRAČ. *

Navádějme dítky, by praktickým užitím vědomostí snažily se dojíti vznešeného cíle.

Napsal FR. MYSLIVEC.

Pracovati pro blaho lidstva a milovati lid, jako sebe sama, patří k nejzslužnějším a Bohu nejmilejším skutkům, k nimž každý křesťan jest zavázán druhým největším přikázáním Božím: »Milovati budeš bližního svého, jako sebe samého.« Především povinni jsme milovati ty, kteří nám jsou nejbližší, spojeni jsouce s námi posvátným svazkem rodinným, a tudíž také ty, kteří jsou členy větší rodiny naší, celého národa.

Váže-li povinnost ta každého člena kteréhokoli národa, tím více člena rodiny české, již ve vlastním domově trpkých a nespravedlivých útisků se dostává.

Správně tedy se jedná, když v útlá srdce mládeže šlechtná láska k národu se vštěpuje. Přejeme si jen, aby láska ta vypěstěna byla na základě Božském, ve čtvrtém přikázání vytčeném, v lásku čistou, nezištnou, účinnou a obětivou.

Na písku staví, kdo bez Boha staví. A jako dům na písku vystavěný prvním slabým větrem se řítí, podobně při první příležitosti zhasne láska k lidu, bez vyšších základů v lidském srdci udržovaná.

Nezapomenutelný pěvec tatranský velmi krásně a moudře se vyjádřil: »Pracuj každý s chutí úsilovnou na národa roli dědičné, cesty mohou býti rozličné, jenom vůli mějme všichni rovnou!«

Kdo si vytkl cíl, jehož různými cestami dojíti může, má přemýšlet, která cesta pro něj jest nejvýhodnější. Jedna snad je pohodlná, ale vyžaduje více času; druhá kratší, romantičtější, ale namáhavá, vyžaduje odhodlanosti, statečnosti a síly chodce.

Kdo volí cestu pohodlnou, ať uváží, má-li dosti času; kdo opět hodlá vystupovati chodníčkem kratším, buď pamětliv svého zdraví a své síly. Ať již vede k témuž cíli sebe více cest, není každá z nich vhodnou pro každého jednotlivce, naopak, může býti pro někoho i scestím, jakkoli jinému jest cestou pravou. Záleží velmi mnoho na správné volbě.

*) Aug. Rösler »Die Frauenfrage«.

Vůdce jest povinen, aby turistům výhody i nevýhody té neb oné cesty vysvětliv, tuto doporučil, onu zavrhl, a to dle svého nejlepšího svědomí a mnohé zkušenosti.

Týž úkol čeká vůdce mládeže. Nestačí toliko vznítiti lásku k Bohu, nebo vlasti, ale jest potřebí ukázati cestu, a to nejednu, a prostředky, jimiž by svou lásku mohli projeviti, aby se nedomníval žák nebo student, že nejvíc svůj národ miluje, když jiný národ tupí a z plných plic křičí: »Na zdar!« a když tomu, kdo by s ním v tom nezávodil, vybijе okna, nebo jej veřejně potupí a nazve vlastizrádcem.

Kolik lidí zahynulo bez potřeby pro lásku k národu! Proč? Kráčeli cestou, která jim nebyla přiměřena, třebas byla doporučena. Děje se tak až dosud.

Na mnohých místech dosud se ozývá »Po študýrovaném sedláku není nic.« Dokázáno však jest, že jenom vzdělaností povzneseme svůj národ. Nesprávnou domněnku o »študýrovaných« sedlácích již dávno a často řízně vyvrátily nejen listy a časopisy, ale i »študýrovaní« rolníci sami svým příkladem, pílí a snahou. Pozoruhodno pak jest, že uvedené mínění nejvíc rozšířeno jest v krajinách, kde vědomí národní se rozbřeskuje. Na české hospodářské škole v Opavě, kde vyučování trvá v zimě pět měsíců, a kde jest ustanoveno pět stipendií po 50 zl., nepřihlašuje se v čas ani těch pět žáků! Příčinou toho smutného zjevu jest ta okolnost, že většina rolníků, kteří v nějaké škole byli, neuměla nabytých vědomostí užiti. Bohužel, že to zase zavinil národnostní boj.

Poroba lidu českého byla tak veliká, že se zakořenilo mínění, že toliko jediná znalost němčiny jest základem blahobytu. Děti v domněnce té byly hned v mládí vychovány, na školách pak, kam je rodiče poslali, aby si znalost tehdy nezbytné řeči osvojily, nejen v ní byly utvrzeny, nýbrž vycvičeny za nástroj odnárodňovacích. Slovy svých vychovatelů jsouce nadšeni, přízní jejich omámeni, horlivě sbírali oběti dychtícímu Molochu, takže pro agitace práci a hospodářství zameškali a stali se sami oběťmi věřitelů. Čestné úřady, slavnostní schůze, divadla, jourfixy byly jim milejší nežli hospodářství a rodina.

Pomocí tehdejších poměrů docílili na čas zevnějšího lesku, který září svou oslnil i lid, díky Bohu, že ho neoslepil úplně. Buditelé českého lidu prohlídli jejich škodnou činnost a za krušných poměrů hájili vzácný dar mluvy. Žel Bohu, že na straně národní velmi mnozí paralysovali činnost svých protivníků, nepamatující sami na sebe, a přišli na mizinu. Že u některých bylo by se zrovna totéž i za jiných poměrů přihodilo, rozumí se samo sebou; jiné svedl příliš vyvinutý pud ctižádosti, kterýž jest velmi často bezcestím zvláště lidí nadaných a schopných.

Třeba jsme již z jitra vzkříšení vešli do práce v době ranní, přece nemůžeme se zbaviti dosud chyb, jichž mnozí v mladém nadšení se dopustili.

Má-li národ náš býti silným a váženým, jest nevyhnutelně nutno, aby i členové jeho byli silni a váženi. Členové národa budou však jen tenkrát silni a váženi, když každý jednotlivec bude mužem svědomitým, poctivým a šlechtným a též vycvičeným a spolehlivým členem svého stavu.

Výborně vyslovil se Dr. Eduard Parma, advokát a poslanec ve Frenštátě, na schůzi ve svém rodišti konané, »že jen tenkrát bude budoucnost národa Českého zajištěna, když budou Čechové muži charakterními t. j. muži, jejichž smýšlení nebude se nijak uchylovati od nauky Kristovy a Jeho mravních zákonů.« S největší radostí můžeme vítati výrok ten, neboť ukazuje pole, na němž svorně

v lásce sejít se mohou nejen Čechové, ale na němž i všichni národové smírně ruce si podají.

Navádějme dítky, aby na všech svých cestách pro blaho národa zvolily si za kompas učení božského Spasitele, jenž velí, aby každý svědomitě konal povinnosti svého stavu, k němuž ho Prozřetelnost Boží určila.

Záslužný skutek koná professor, který poukazuje na důležitost pilného studia jako přípravu pro další život a uvádí přesvědčující toho příklady. Nejedem mladík, zatím co poučoval lid o národohospodářství, vyssával nenárodohospodářsky svého otce, zkracoval své sourozence a snad dokonce přivedl na mizinu sestarané rodiče.

Ve škole národní poslouží národní výchově nejlépe ten, kdo snaží se vštípit lásku a svědomitost k povolání, kterému se kdo věnuje. V tom směru ať se snaží pracovati a mnoho na prospěch národa vykoná, neboť každý, i národní odpůrce, váží si svědomitého řemeslníka, dělníka i služebníka. Naopak, nesevědomitých a drzých křiklounů nemá rád ve své službě ani nejohavnivější radikál.

Příkladů ze života najde množství v každé chvíli, kdo všímá si vřejného života. Nedávno v moravském městě smíšeném vyhrožoval továrník, že propustí každého okamžitě z práce, kdo dá zapsati děti do školy české. Velmi svědomitý a poctivý dělník dal přece zapsati dítě do české školy. Pán si ho dal zavolati a přísně se tázal: »Proč jste dal dítě do školy české?« — »Prosím, jsem jeho otec, mám na ně právo. V továrně vám poctivě pracuji, tu jste vy pánem; ale doma jsem pánem já. Jsem křesťan a vím, že v rodině otcům vládne jen Bůh. A Jeho jsem poslouchal.« — Továrník dělníka nepropustil a když byl tázán proč, odpověděl »Takového dělníka každého dne nedostanu. Ostatně měl pravdu.«

Tu se pěkně osvědčil výrok vznešeného pěvce lidu: »Lépe činí ten, kdo těží s málem, stojí pevně na své postati, velkým jest, byť sluhou nebo králem.«

Až o každém členu rodiny národa platiti budou slova ta, tehdy celý národ bude pevný.

~~~~~ HLÍDKA ČASOPISECKÁ. ~~~~~

V Ženevě vycházející časopis »La semaine littéraire« přinesl minulého roku článek o učebných osnovách, který došel povšimnutí i v listech německých. Modernímu školství činí se ve článku tom výtku, že pro samé učení, jímž mládež »obšťastňuje«, zanedbává hlavní cíle, totiž vychování.

Autor článku (Jules Carrara) nazývá nynější učební plán příliš tučným a při tom chorobným, tak chorobným, že by mu neškodilo »pustiti žilou«, nebo dáti mu »pro zhubení«. Dále dokazuje, že mládež i při tom množství učiva jest nevědomější, a co horšího jest, hrubší, že požitkářství, nevděčnost a bezohlednost se u ní jeví větší a větší měrou. Oběť, kterou rodičové pro děti přinášejí, sami mnohého

si odpírajíce, není od nich uznávána. Ani stopy není po dřívější lásce, vděčnosti a vážnosti. Nevázanost neb aspoň lhostejnost a bezcharakternost zaujaly místa oněch ctností. Čím to jest, že to naše velebené, mnohých obětí vyžadující »vychování« jeví tak smutné výsledky? Je to tím, že se jen učí, a při tom se zapomíná, že má býti člověk také vychován, ušlechťován. Vzdělávání rozumu děje se na újmu vzdělávání srdce. Jen si prohlédneme učební plány nižších i vyšších škol. Jsou to pravé encyklopedie, multa, non multum, mnoho zbytečné, nepotřebné přítěže. Množství učebních hodin a k tomu domácí úkoly. Jako kdyby z našich synův a dcer měli se státi samí učení pedanti, knihovní moli a hovořící konversační slovníky. Nelze si mysliti neplodnější práce, nebezpečnějšího pod-

nikání, nežli je tento způsob školního vzdělání.

Zabředli jsme na scestí, neboť nikdo nevěří, že všechno, co se do těch malých hlav cpe, v nich také zůstane. Mladý mozek má podobnou vlastnost jako žaludek v témž věku: čeho nesnese, toho nepřijme. A čeho přijmouti nemůže, jest na škodu. Odtud ta duševní přesycenost, nechť k učení. Přirozenost jest ovšem moudřejší nežli člověk. Čeho dítě nemůže strávit, toho nechá. Ale toto přecpávání vyžaduje času, který by mohl býti jinak zužitkován.

Tento systém jest však nejenom neúčinný, nýbrž docela i škodlivý. On přivádí mládež (aniž to bylo ovšem úmyslně) k domněnce, že se může mařiti čas a ná-maha. Mládež se stává ochablou, ztrácí zájem pro učení — neboť jak může konati něco se zálibou, v čem vidí jen přetěžování a břemeno? Jak může přilnouti ku věcem, které nechávají ladem ležeti její nejlepší majetek duševní, rozum, soudnost, svědomí, porozumění pro dobré, krásné a mravné? Neboť, aby to vše mozek pojal, nepravím ani: zpracoval — vyžaduje se pouze jediné, totiž pamět. Ale to není nejlepší, co máme, tím se člověk neliší od zvířete.

Nejnebezpečnější při tom jest, že pro výchování, pro pravé vzdělání zbývá málo času. Leibnitz přece praví »Vychovatel jest učitelem budoucnosti lidstva.« Na to zapomínáme. Proto jsou lidé, jež »vzděláváme,« vychovávání čím dál, tím hůře. Jinak ani nemůže býti skoro všechen čas, k jídlu a oddechu, zabírá škola — a škola, ta ovšem učí, ale nevychovává. Přecpává pamět, ale srdce si nevšímá. Vychovávání zůstává rodině.

To by ovšem bylo hezké, ale při tom škola dopřává pro to výchování i rodině málo času.*) A rodina? Ta se právě domnívá, že od ní škola převezme tyto

*) Autor má na mysli i školy vyšší. Než, u nás platí to i o školách obecných, zvláště, když děti mají školu vzdálenou. Tu jich rodičové nevidí skoro celý den.

starosti. A tak nevychovává ani škola, ani rodina, a mládež se má »vychovávatí« sama. Vede se jí asi jako tomu, kdo sedá mezi dvě židle.

A čehož ostatně lze očekávati od mnohých rodičů? Někteří se domnívají, že učiní dosti, když pošlou děti do školy. Tam se mají (dle jejich domnění) děti všemu naučiti. A jak je mnohdy sami pohoršují!

Hledme tedy zlu odpomoci. Učiva musí být ubráno, ať se děti učí méně. Musí-li se učiti teď mnoho, na tom nezáleží, však ony se tomu nenaučí. Použijme raději času, jehož bychom tak získali, ku vzdělání ducha a srdce. Pryč s množstvím theorie, se specialisováním a odborným vzděláním. Má to snad značiti: něco z dějepisu, něco z botaniky, něco z hvězdářství, ale mnoho morálky, »přirozeného« náboženství a nic z umění a literatury — podle receptu Rousseauova »Emila«? — To ne! Ale jednu zásadu bychom z »Emila« přijali: »Vyučování nemá se podobati zbrani, kterou učitel žáku podává, nemá býti prostředkem, jímž bychom bližního z cesty odstrkovali, abychom zaujali jeho místo.«

Tedy méně prospěchářství, méně pachtění po užitku! Odstraňme ze školy vše, co není vychovatelské, čeho po stránce vychovatelské nelze užiti! Dejme škole opět ducha! Ona ať nevychovává odborníky, řemeslníky, dělníky ani učence, ale lidi v ušlechtilém významu slova. Ať stokrát, tisíckrát klade větší váhu na svědomí než na vědění, ať budí více touhu po plnění povinností než po vědomostech. Ať učí spíše všemu dobrému a krásnému, lásce k bližnímu, spravedlnosti a obětivosti — nežli o vlastnostech kyslíku a vodíku a o počtu žen Jindřicha VIII. Škola budiž pomocnicí, ne odpůrkyní výchování — tím jest krátce naznačena cesta nazpět. Nebude snadno se z nynější cesty vrátiti, ale konečně se to státi musí.«

Soud ženevského listu dojista lze obrátiti i na školské poměry naše. I u nás platí: méně vyučování, více výchování; méně byrokratismu a mrtvých liter — více ducha!

L 7 90.

SMĚS.

Výbor družstva Vlast' konal 7 března čtvrtou schůzi v XVI. správním roce za předsednictví dp. dr. Rud. Horského. Bylo jednáno hlavně o vnitřních záležitostech,

týkajících se provedení přístavby a zřízení místností pro knihtiskárnu družstva. Stavitelem předložený rozpočet na povolené plány, po referátu p. prof. dr. Mat. Ko-

váře, schválen. K stavbě se přikročí, jakmile dovolí počasí. Projednány a uváženy jsou rozpočty na Historický časopis a na připravovaný týdeník na místě čtrnáctidenníku »Děl. Novin«. — Želatinové lístky s českým textem jdou velice čile na obyt; lístky s německým textem dosud vydány nejsou. Dokud to veřejně nebude oznámeno, nebudtež objednávány. — Nejradostněji však přijata výborem zpráva, že sv. Otec Lev XIII. na telegrafické blahopřání k 90letému jubileu ráčil družstvu odpovědět Svým státním sekretářem kardinálem Rampollou a Své Apoštolské požehnání udělit. Schůze trvala půl třetí hodiny a bude v ní za čtrnácte dní, dne 21. března, pokračováno.

Literární sekce družstva Vlast konala v pondělí dne 26. února šestou schůzi v XVI. správním roce. Předsedal jednatel dp. P. Burian. Po přečtení protokolu schůze předešlé a jeho schválení zabývala se schůze tato hlavně otázkou budoucího literárního sjezdu družstva Vlast, který se koná o prázdninách letošního roku dne 27. a 28. srpna. — Misijní kaplan při c. k. rakouské legaci dp. František Rozkošný v Cetyni slibuje, že dle sil svých podporovati bude literární sekci naší. — Dp. profesor Václav Müller uvádí v rozhovor program liter. sjezdu. Nejprve klade otázky; a) Má-li budoucí sjezd zásadně ukazovati cesty, jimiž chceme jít, anebo b) má-li býti retrospectivou sjezdu předešlého? — Usneseno, aby stal se obojím, aby projednány byly na něm hlavně otázky časové. Navržený program, o němž se rozpředla velmi živá debata, později teprve se uveřejní. Zatím podá se výboru družstva k schválení. — Na to bylo rokováno i o výstavě katolického tisku v době sjezdu pořádané. Přijaté návrhy budou rovněž výboru předloženy. Členové Vlasti se žádají, má-li kdo zvláštní přání či návrh, co se týče výstavy katol. tisku a sjezdu, aby to sdělil v čas, nejdéle do konce března. — Kroužek katolíků amerických v Chicagu nabízí se podávati do »Vlasti« literární zprávy, což bylo s povděkem přijato.

Může-li býti dle katolického obřadu svěcena škola, jejíž průčelí zdobí okázale odznak nebo poprsí paedagoga nes katolika? O této věci promlouvá obsírně vdp. Dr. Ant. Brychta v »Rádcí duchovním« a dokazuje, že školy s poprsím paedagoga-

gogů-nekatolíků se světiti nemají. Důvody uvádí tyto: 1. Člověka nelze dělit, a nemožno tedy přihlížeti k omluvě, že poprsí bylo umístěno pouze hledíc k zásluhám osoby jako paedagoga. V osobě té nutno ovšem viděti paedagoga, ale zároveň jinověrce. 2. Církev světí pouze obrazy a sochy Svatých. 3. Svěcení obrazů osob světských, tím více pak obrazů osob osob světských, tím více pak obrazů osob, jež nejsou ve svazku církve katolické, odporuje naprosto duchu modliteb při obřadu tom konaných. — Článek ten doporučujeme pozornosti důst. duchovenstva. Staví-li se někde škola, tu místní školní rada, zasedá-li v ní několik liberálů, obyčejně umístí v průčelí poprsí Komenského a pak žádá, aby byla slavně posvěcena, ač, jak známo, byl Komenský velikým odpůrcem katolické církve.

Skutečně-li mravnost poklesá, a mládež naše pustne. »Škola naš. venkova« uveřejňuje takto nadepsaný článek, v němž mezi jiným čteme: »Vychovatel« je statí tou (otištěnou z časopisu »Život«, viz str. 112—115 m. r.) pohoršen a dokazuje, že nemravnost s nevěrou jde vždy ruku v ruce. Stopujeme-li rozvoj a mravní život kteréhokoli národa, všude prý spatříme, že mravnost klesala vždy a všude tou měrou, jakou klesala v lidu zbožnost. A my pravíme podobně (dokládá »Škola naš. v.«): Klesá-li pravá zbožnost, jakou v srdci choval na př. Palacký nebo Třebízský, klesá i mravnost. Dále v té věci však nepůjdeme. Jako »Vych.«, poukazuje i my na dějiny. — Těší nás, že se »Škola n. v.« přece jednou s námi shoduje. Ona praví ovšem: »pravá zbožnost«, čímž nás chce jaksí korigovati. Ale prosíme: ono stačí říci pouze zbožnost, poněvadž nějaká nepravá zbožnost zbožností vůbec není. A rovněž nás těší, že »Šk. naš. v.« vzpomněla Palackého. Palacký byl evangelík, ale vážil si i učení katolického a jeho obřadů, účastnil se r. 1873 památného procesí, ač byl proto napadán, a zastával se i katolického kněžstva proti různým útokům (viz jeho spis: »Několik slov o náboženství a víře«). Co však činí redaktoři našich liberálních listů? Bojují proti náboženským obřadům, (rozumí se jen katolickým) ač podle jména ami katolíky jsou, a katolické kněze mají v největší nenávisti. Proto bychom prosili, když poukazují na Palackého, aby se chovali ku svému vyznání aspoň s tou

šetrností, jako se k němu choval Palacký, evangelík.

K výchově studující mládeže. Nedávno přinesly denní listy zprávu, že jistý student, obdržev z jednoho předmětu špatnou známku, utekl z domova. Jeden z listů těch k tomu poznamenává: »Obecenstvo je z pravidla se svým úsudkem ihned hotovo. Vychválí studenta a odsoudí profesora, po případě celý ústav, na němž studoval. A přece ani ústav, ani žádný profesor nemůže za to, provede-li nerozumný student pošetilý kousek. Vina jest hlavně na rodičích, eventuálně jejich zástupcích. Dnes každý takřka otec chce mít ze svého synka studenta, bez ohledu na jeho chuť a nadání. Synek neprospívá. Avšak domýšlivý otec a nerozumná matka myslí, že profesori křivdí jejich miláčkovi, oni vědí, že jejich student je nejchytřejší dítě na světě, a jen ti profesori jsou vinni jeho neprospěchem, poněvadž jejich synka nedovedou učit. Je-li otec dle předpisu upozorněn (pověstné censury) na nedostatečný prospěch svého synka, tu chodí prositi od profesora k profesoru, slibuje hory doly, zařiká se, že synka nedá dále studovati, aby aspoň tento rok prošel, a jestliže konečně student přece projde, tu najisto se milý studentík objeví nejbližší rok zase a komedie počíná znova. Je-li otec větším pánem a má-li příkladně známost s některým p. zemským inspektorem, tu nemešká si stěžovati na tyranství a nespravedlnost profesorů, kteří jeho Honzíčkovi hrozně křivdí. Že tím se snižuje na prasprostého a lživého udavače, že tím ohrožuje beztoho těžkou existenci profesorů, to pánům nevadí. Tyto a podobné prostředky, pomoci dítěti, jsou nemravné a nevedou trvale k cíli. Dle dnešního směru jest klasifikace na středních školách velice mírná, a vyššími úřady zvláště přísný dozor se vede na známky nedostatečné. Dostane-li dnes student známku nedostatečnou, tedy si ji jistě zasloužil. Profesor tu nenese viny žádné, spíše buď nedbalost aneb neschopnost studentova. V obojím případě se dostane rodičům od ústavu řádného vysvětlení a rady. Při nedbalosti bývá pomoc, při neschopnosti není pomoci žádné. Avšak tátinek, místo aby neschopného synka vzal ze studií, jak se mu radí, pohrozí mu: »Propadneš-li, nechod' mi na oči!« Synek pak propadne, poslechne starostlivého otce, nepřijde mu s vysvědčením na oči

a toulá se světem aneb jako moderní dítě se zastřelí. A teď to odnesou profesori, kteří mu dali dvojku. A kdo je vinen? Neschopnost žákova? Nikoliv. Nerozum rodičů! A proto, rodiče, pozor: Nemá-li dítě vaše chuti a schopnosti, — po případě zdraví — ke studiím, nedávejte je studovati. Uspoříte sobě, jim i profesorům mnoho starostí a nepříjemností.«

—
„Výchova“ či „vychov“? Časopis »Učitel« píše o tomto dvojím tvaru, že lépe jest přidržeti se názvu »výchova«. Poukazuje-li se k tomu, že máme tvar »chov« (dobytka), sluší uvážiti, že »chov« znamená něm. »Zucht«; dobytek se »chová« (aufziehen), člověk však se »vychovává« (erziehen.) Tvar »výchova« téměř již zobecněl. I Slováci místo »chov« mají »chova«.

—
Ku zprávě o »Obrázkových dějinách«, jimiž byla podělována školní mládež v Chlumci n. C., dodáváme toto: Poprvé byly »Dějiny« mládeži rozdávány r. 1897. Katechetovi bylo řečeno, že si tak přál učitelský sbor, ale katecheta, ač je přece také členem sboru, o tom nevěděl. Ačkoliv mohl právem činiti námitky, přece nečinil ničeho, chtěje se uchrániti výtky, jakoby rušil shodu ve sboru, a očekáváje, že příště budou rozdávány spisy jiné. Brzy potom stalo se něco, z čeho se jistý pán měl zodpovídati. Tenkrát přimlouval se jiný pán u katechety, aby to hleděl »nějak v dobrém skoncovati.« Jindy sice činíval všelicos katechetovi na vzdor, ale tenkrát, aby také ukázal dobrou vůli, zmínil se tak mimochodem, že se »Dějiny« už dětem dávatí nebudou. Katecheta tedy se přičinil, aby se nemilá věc »skoncovala v dobrém«, ale potom se dověděl, že se »Dějiny« mají rozdávatí zase. I podal místní šk. radě odůvodněnou žádost, ba spíše prosbu, aby rozdávana byla kniha jiná. V důvodech uvedl zvláště, že »Dějiny« v některých místech se nesrovnávají s katol. věroukou, že jsou v odporu se schválenou učebnicí církevního dějepisu pro školy měšť., a že mládež bude tak uvedena v pochybnost o pravdivosti církevních dějin. Žádal, aby žádost byla předložena ve schůzi místní šk. rady a náležitě uvážena. Avšak nestalo se nic, a katechetovi se ani nedostalo odpovědi. K tomu netřeba poznámek. Když pak

měly se knihy rozdávat po třetí, tu navrhol katecheta o konferenci, aby místní školní rada byla požádána, by zakoupila knihy, jež by navrhl učit. sbor. Na to odpověděl pan ředitel, že sbor k tomu nemá práva (!) Tu katecheta dal si napsati do protokolu své votum a žádal, aby byl opis protokolu zaslán okresní škol. radě. Pan ředitel však jej zaslal — místní školní radě, a ta dala katechetovi — písemné napomenutí!

Z toho každý pozná, na které straně byla umírněnost, a na které umíněnost, komu šlo o dobrou shodu, a komu o různé — a konečně: kdo jednal dle zákonných ustanovení, a kdo proti nim. Inu, »na kněze se všecko sveze.« — Věc způsobila takový rozruch v české veřejnosti, že »Nár. Politika« a po ní »Posel z B.« zřídily už také v Chlumci n. C. okresní školní radu, která prý »Dějiny« zakázala.

Obrázky k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi s textem českým neb německým. Dovolujeme si upozorniti, že máme na skladě obrázky k prvnímu sv. přijímání 100 za 2 K 40 h (jednotlivě za 4 h), čtyři druhy po 4 K 40 h

(jednotlivě po 6 h), za 5 K, tři druhy po 12 K (jednotlivě po 14 h), pět druhů po 16, 18 a 22 K. Obrázky od čtvrté firmy každý den očekáváme. — K první sv. zpovědi máme zatím obrázky 100 po 2 K 40 h (jednotlivě po 4 h), dvoje po 4 K 40 h (jednotlivě po 6 h) a po 12 K. Nové a různé obrázky k první sv. zpovědi ještě dostaneme. Kdo si žádá vzorky obrázků, musí si je ponechat a zaplatit, neboť i my každý obrázek kupujeme a platíme. Příchozí do Prahy nejlépe učiní, když si obrázky osobně prohlédnou a vhodné sobě vyvolí. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast, Praha č. 570-II.

Upozornění. V »Učit. příloze«, jež byla přiložena k číslu 3., nemilým nedopatřením byla na str. 20. a 21. vsunuta část sazby, která tam nenáležela. Z té příčiny přikládáme ku dnešnímu číslu nově vtištěné str. 19.—22. P. T. pp. odběratelé raďte si je vložiti na příslušné místo, a ony s nesprávným textem odstraniti. Místo získané vypuštěním části sazby nahradili jsme zprávami.

LITERATURA.

Chudým dětem. Ročenka dobročinného komitétu dámského v Brně na prospěch chudých dětí českých škol brněnských. Ročník VIII.—X. Deset let vydává již svrchu jmenovaný spolek tuto ročenku (cena každé knížky 1 K), která pokaždé přináší celkem pěkné práce našich předních spisovatelů, kteří přispěli zdařilými básněmi i pracemi prosaickými nejrůznějšího obsahu. Některé obrázky jsou ovšem slabší, za to však jiné jsou opravdové stkvosty. Všecky tyto 3 knížečky (112 až 122 str.) možno ještě obdržeti, i upozorňujeme na ně všechny přátely pěkné četby a příznivce české chudiny školní, neboť koupí jich rozmnoží svoji knihovnu dobrými spisy a zároveň přispějí k umírnění bídy české školní mládeže v Brně. Z výkazu ke každé ročence připojeného vidno, co »dobročinný komitét« ten již vykonal, nuže, podporujme jej všemožně!

Sv. Alfonsa Marie z Liguori **Devítidenní pobožnost k nejsv. Srdci Páně.** Z vlaštiny přeložil P. Frant. Sal. Blažek, z kongregace nejsv. Vykupitele. V Praze

1900. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Franc. Cena 32 h. Ku překladům krásných spisů sv. Alfonsa »Úvahy o umučení Ježíše Krista pro duše zbožné«, »Vánoční nověna«, »Ohnivě šípy a vroucí vzdechy«, »O oběti Ježíše Krista«, »Návštěvy nejsv. Svátosti oltářní a blahosl. Panny Marie« — připojil v posledním čase P. Fr. Blažek překlad svrchu uvedeného spisku (48 stran), jenž zajisté s radostí všude bude uvítán, a to tím spíše, poněvadž pobožnost k nejsv. Srdci Páně nyní tak utěšeně dle přání sv. Otce Lva XIII. všude kořeny zapouští. Po předmluvě p. překladatelově následuje krátké připomenutí o pobožnosti k nejsv. srdci Ježíšovu, načež v 9 rozjímáních pojednáno o milování hodném, o milujícím, o lásky dychtivém, o zarmouceném, o slitovném, o štědrém, vděčném, opovrženém a o věrném srdci Ježíšově. Ke každému tomuto pěknému rozjímání připojeny jsou »vroucí vzdechy a prosby«, ke konci pak přidána ještě »vroucí modlitba k srdci Páně před nejsv. Svátostí oltářní«, litanie a záslibná modlitba k nejsv. srdci Ježíšovu. Knížečka

tato, sepsaná tak velikým světcem, nepotřebuje zajisté zvláštního doporučení, doporučujeť se sama!

Nedělní a sváteční čtení pro vzdělaný svět. Sepsal L. z Hammersteinů T. J. S dovořením spisovatelovým přeložil a upravil Dr. Antonín Podlaha. Část I. Cena zl. 1.80. V Praze 1900. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Jméno jak spisovatelovo, tak p. překladatelovo jsou zajisté každému, kdo si jen poněkud katolické literatury všímá, dobře známa, a proto spis jmény těmi opatřený netřeba věru zvláště doporučovati. A že díla takového, jaké nám spisem tímto (331 str.) podali, jest velice třeba, kdož by o tom pochyboval? Čísti chce dnes každý, a zvláště svět vzdělaný čte mnoho, ale právě proto, nemá-li četby dobré, čte pak ovšem i knihy pochybné nebo špatné, neboť čísti musí! Nejvíce času má z pravidla ke čtení každý v neděli nebo ve svátek, a hle, zde jest bohatá zásobárna, z níž čerpati možno poučení o tom nejdůležitějším pro každého katolíka. Co peněz vydá mnohý za knihy, jichž obsahem pomalu sice, ale tím jistěji sebe i jiné otravuje, o spokojenost a štěstí, o víru a náboženství se připravuje, jakoby nebylo dosti knih dobrých a člověka i v tom největším neštěstí útěchou a zvláště silou plnicích! Jednou z nich jest i spis tento, o čemž nechť se každý sám přesvědčí!

Cesta k životu. Sedmero časových postních řečí konal Dr. Kar. Bor. Kašpar, spirituál a professor v akademii hr. Straky. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Cena 1 K 20 h. Že bychom měli nedostatek postních kázání, to opravdu říci nemůžeme — vždyť skoro každým rokem vyjde jich několik sbírek. Tomu ovšem není se co diviti, ježto tak vznešený předmět, o němž se v postní době kázává, sám sebou vybízí kazatele, by co nejvíce na promluvách svých záležeti si dal a je, když došly oblíby, k použití i jiným tiskem vydal. Než i při tomto množství přece rádi vítáme tuto novou sbírku, která podává velmi mnoho časové látky, již netoliko při kázáních postních, ale i jindy výborně lze použiti, jak poznati lze již z obsahu, jenž jest: I. Cíl žití lidského a nutnost víry. II. Pravost a vznešenost náboženství

katolického. III. Netečnost náboženská, IV Ohledy lidské. V. Zpověď. VI. Nejvyšší Svátost oltářní. VII. Oběť na kříži. Důkazy jsou přesvědčivé a pádné, příklady vhodně volené, zkrátka, celé provedení se nám velice zamlouvá, odpovídajíc dobře pravidlům homiletickým. Doporučujeme.

Museum. Časopis bohoslovců českomoravských. Ročník XXXIV. Číslo II. Pořadatel Fr. Štrajt. Nákladem »Růže Sušilovy« v Brně MCM. Knihotiskárna Benediktinů rajhradských. Kromě dokončení prací v prvním sešitě započatých, totiž »Nejvyšší princip mravnosti« od Josefa Vraštila, »Jest člověka důstojno věřiti pravdám zjeveným?« (Vojtěch Souček) »Zpráva o schůzi bohoslovců československých na Velehradě« (Fr. Pavlíček) — a mimo pokračování statí: »Jest náboženství věcí soukromou?« »Duševní proudy naší doby«, přináší tento sešit vedle několika pěkných básní od Ant. Svobody, Svat. Lušíka a j. nadšený článek: »Sláva Bohu — pokoj lidem« od J. Křtinského, dále: »Anima humana«, »Rozptýlené myšlenky« Tom. Hudce, »Poznámky o umění a mravnosti« od Františka Kašpara, jakož i četné »Zprávy z jednot« a hojné a zajímavé »Rozmanitosti«. Jak vidno, jest i tento sešit bohatého a rozmanitého obsahu, čímž »Museum« opět všem příznivcům našeho pilného dorostu co nejlépe se doporučuje. PROKOP ZALETĚL.

Z různých nakladatelství:

Obrázková Revue. Ilustrovaný časopis pro zábavu a poučení. Pořádá Dr. Ant. Podlaha. Seš. 9. a 10. Roční předpl. 14 K, poštou 16 K.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává Fr. Quala Koncňný, Ord. Praed. Roč. XIII. seš. 8. Vychází v sešitech měsíčních. Ročník počíná v květnu. Celoroční předplatné 2 K 40 h, poštou 2 K 80 h.

Obzor. Vychází redakci Vladimíra Štastného v knihtiskárně Benediktinů rajhradských v Brně dvakrát měsíčně. Roční předplatné 4 K. Posledně vyšla čísla 3. a 4. roč. XXIII.

Náš Domov. Obrázkový časopis pro lid. Ročník VIII. číslo 3. a 4. Redaktor J. Vévoda v Zábřehu na Moravě. Vychází dvakrát měsíčně. Roční předplatné 4 K 80 h. Doporučujeme našemu lidu.

Rozhledy po lidumilství. Redaktor JUC. Fr. C. Vlč. Vycházejí měsíčně. Roční předplatné 4 K. Ročníku VIII. číslo 2.

Historické Rozhledy. Rediguje Ant. J. Zavadil. Nákladem Em. Šolce v Telči. Roč. III. seš. 2. Roční předplatné 4 K.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zastíhá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a neřítank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a napsopisy, jakož i příspěvky pro učitelkou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkoví v Kosačákách p. Vruttee Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech v Praze-Holešovicích

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování.

Šlechetnějším ve své tendenci jest humanista Lev Battista Alberti, který názor svůj o manželství a rodině přizpůsobil sice vzorům antickým, všude však vede sobě vážně a důstojně. Avšak ani on nechce o nějaké samostatnosti ženy a rovných právech s mužem ani slyšeti a šlehá nedostatky slabšího pohlaví ještě nemilosrdněji než Petrarka!

Leonardo Benni († 1444) zástupce renaissance stoické, sepsal poučné dílo o úkolu ženy, které věnoval vzácné paní Baptistě Malatesta, kterou chtěl vzdělati na humanistickou Sappho, ženu sečtelou, duchaplnou a slavnou, která by dovedla bavití vzdělané muže hovorem o všech vědách i uměních. Paní tyto byly v 15. věku středem tehdejší společnosti, tak že veliká část písemnictví italského této doby záleží z knih o paních učených, v jedněch nacházíme chválu, v jiných opak toho. V Benátkách září učeností Kateřina Cornaro, o níž jsme se již zmínili, v Rimini obkličuje dav humanistů choť pověstného Zikmunda Malatesty, jménem Isotta, v Urbínu jsou to paní Emilie Pia a Alžběta; v Mantově vládne duchem šlechetná Isabella z Este, ve Ferrare Eleonora z Arragonu, v Bologni básnířka Veronika Gambará.

A facit toho všeho! Nechuť k vážné práci a opovrhování prací vůbec, ruční obzvlášť. Jako za pohanského starověku považována práce za nedůstojnou paní svobodné, a jelikož žena stavů nižších pracovati musila, pohlížely na ni její šťastnější družky s pohrdáním, čímž propašť mezi jednotlivými třídami čím dál, tím více se rozestupovala. O přiměřené výchování a vzdělání dívek z lidu nikdo se nestaral. Chorobná pak baživost dam po »duchaplných« zábavách stala se pravou metlou domácností a výstřelky učenosti ženské poskytovaly mravokárcům i dramatikům štědrú látku ke spisům, které zachovaly důležitost svoji v mnohém ohledu až do dneška.

Kdo by na příklad nedal z plna srdce za pravdu starému poctivci La Bruyèrovi, když dí: »On regarde une femme savante comme on fait d'une belle arme; elle est ciselée artistement, d'une polissure admirable et d'un travail fort recherché; c'est une pièce de cabinet que l'on montre aux curieux, qui n'est pas

d'usage, qui n'est ni à la guerre, ni à la chasse, non plus qu'un cheval de manège quoique le mieux instruit du monde.« *)

Nejvyššího stupně však dosáhla móda, hráti sobě na učenou a duchaplnou paní ve Francii za doby Ludvíka XIV. Dámy vyšších stavů pořádaly přástky, na kterých přečítány byly nejnovější plody básnické musy: madrigály, ritornelly, sonetty; pilováno na mluvnicí, vynalézána nová slova, hovořeno o hvězdářství, o mythologii řecké i římské, a kdo uměl řecky, mohl býti jist, že mu celá společnost padne k nohám. Nejapné toto ubíjení drahého času a neužitečné tyto hříčky po dámách šlechtických brzo jaly se napodobovati také paní stavu občanského, zavdaly ženiálnímu Molièrovi podnět ku dvěma slavným dramatům, v nichž autor říznou satirou šlehá přepjatost »učených« paní. **)

Známý dekadentní filosof Nietzsche, jenž v jiných otázkách kulturních je pravým světoborcem, vůči otázce ženské jest takřka pedantickým šosákem. Neurvale tepe ženské pokolení, že na jedné straně se pachtí po nepřirozené emancipaci, zatím co zájmy vlastní ženské říše, kde patří ženě universita i parlament, a kde žádnému muži nenapadne popíratí její autoritu, jsou zanedbány, a kde za každý pokrok jest děkovati mužům! A která jest to medle říše? Kuchyně, volá Nietzsche s důrazem a krutou vznáší obžalobu proti povolaným vládkyním kuchyně: »Die Dummheit in der Küche, das Weib als Köchin; die schauerliche Gedankenlosigkeit, mit der die Ernährung der Familie und des Hausherrn besorgt wird! Das Weib versteht nicht, was die Speise bedeutet, und will Köchin sein? Wenn das Weib ein denkendes (!) Geschöpf wäre, so hätte es ja, als Köchin seit Jahrtausenden, die grössten physiologischen Thatsachen finden, insgleichen die Heilkunst in seinen Besitz bringen müssen! Durch schlechte Köchinnen — durch den vollkommenen Mangel an Vernunft in der Küche ist die Entwicklung des Menschen am längsten aufgehalten, am schlimmsten beeinträchtigt worden: es steht heute selbst noch wenig besser. Eine Rede an höhere Töchter!« (Jenseits von Gut und Böse VII.) —

Brr, o je skorem trochu štíplavý pepř! Rozervaný Nietzsche zde důkladně přestřelil — avšak zrnko pravdy obsahuje jeho úsudek přece! Není na př. na pováženou, že »vyšší« umění kuchařské neprovozují ženy, nýbrž muži, kuchaři, a že jediné dílo »fysiologie kuchyňské« nese-psala žena, nýbrž muž?! ***)

*) »Na učenou ženu pohlížíme jako na krásnou zbraň jakousi, která je mistrně vyryta, podivuhodně vyleštěna a vzácnou dovedností vypracována; jest to kabinetní kus, který ukazujeme zvědavcům, ale kterého nepotřebujeme ani do války, ani na hon zvěře, tak asi jako jízdecký kůň, co nejvýborněji vycvičený, koná služby pouze v jízdnárně.« Caractères, Tom. I. pag. 44.

**) Dramata ta jsou: »Les précieuses Ridicules« (Směšné upejpvavé) a »Les femmes savantes« (Učené ženy.) V tomto dramatu nalézáme zlaté věty, které by sobě přepjaté emancipatorky mohly zapsati do památníku! Chrysale, jehož sestra i choť holdují přepjaté módě duchaplných zábav, v rozhorlení jim čte levity: »Nestarejte se o to, co se děje na měsíci, spíše sobě všimněte trochu toho, co se děje u nás v domě! Zde je všechno páté přes deváté! Není radno, aby žena studovala a hlavu sobě pletla věcmi neplodnými. Věsti dítky k bázni Boží, dohlížeti na čeládku, dobře počítati, aby vydání nebylo větší než příjem, věsti vzorně domácnost, to má býti ženy studium a filosofie. Naši předkové byli v tom moudřejší. Ženy jejich četly méně, avšak za to lépe se chovaly. Ženy nynější chtějí věděti vše! V mém domě vědí, jak se točí země, měsíc, Saturn i Mars — ale nevědí, jak se točí kuře na rožni. Čeládka je taková, jako hospodyně: jeden čte — a připálí pečení; druhý básní — a mně schází voda; hejno služebnictva, a pán aby si posluhoval sám!« »Femmes savantes« Acte II. Scène VII.

***) Porillat Savarin: »Physiologie du goût.«

Nuže, mám-li z toho odvoditi, že ideálem moderní ženy má býti robotnice domácnosti, jejíž žezlo sluje vařečka, jejíž všecka filosofie jest uložena v kuchařském spise naší záslužné Dobromily Rettigové, a jejíž esthetické tužby jsou ukájeny pouze četbou modních listů nebo výplodů básnické moderny? Má-li snad žena vůbec — a žena stavů zámožnějších zvláště postrádati vzdělání důkladného a soustavného? Bůh uchovej! Jestliž žena — matka první a nejdůležitější vychovatelkou lidského pokolení, jak svědčí *Jean Paul* »Vychování, kterého se dostane děcku za prvních tří let věku, jest o mnoho důležitější, než celá pozdější universita!«

Ano, žena má býti vzdělaná, čím víc tím lépe — avšak asi dle toho vzoru, který veliký duch Moliérův nakreslil v těchto pěkných verších:

»Les femmes docteurs ne sont point de mon goût.
Je conoens qu' une femme sit des elartés de tont:
Mais je ne lui veux poit la passion choquante
De se renáre savante afin d' être savante;
Et j' aime souvent, aux questions qu' on fait,
Elle sache ignorer les choses qu' elle sait.
De son étude enfin je veux qu' elle se cache
Et qu' elle ait du savoir sans vonloir qu' on' le sache,
Sans citer les auteurs, sansdire de grands mots,
Et cloner de l' esprit à ses moindres propos.« *)

Které studium a vzdělání je ženám přiměřené a nejlépe je připravuje na jejich budoucí úkol, o tom se zmíníme v oné části této úvahy, která bude jednati o ženské výchově. Z předešlého může každý nestranný čtenář seznati, zda-li okolnost, že nynější společenské zařízení vylučuje ženy z jistých oborů vysokých škol, emancipátorky oprávnjuje k tvrzení, že žena je spoutána okovy nevědomosti! —

Posviťme dále trochu na ty okovy politické, pod nimiž žena prý úpí! Dejte ženě volební právo — činné i trpné — do sborů zákonodárných, samosprávných zastupitelstev, do rad školních i církevních! Tak volají hlasatelé falešné emancipace. »Volební právo« se všemi důsledky a okolnostmi, s nimiž vykonávání jeho je spojeno. Kdo i jen poněkud si všimá politického víru naší doby, ví co to znamená. Sami mužové, v zápase politickém sešedivělí, odstupují s veřejného jeviště, poněvadž se jim neurvalost politického zápasu, v němž obyčejně vítězí ten, kdo má nejlepší plíce a nejtvrďší pěst, do duše zošklivila — a slabá žena by si troufala podniknouti zde soutěž s mužem, aniž by utrpěla nenahraditelných škod na svém nejnějnějším jádře, na své jemnosti a ctnosti?

*) »Škodí ženě učenosti sláva;

Je-li chytrá, otevřená hlava,
Buďsi! Avšak ať se pilně chrání,
Blýskat vědou, jak učení páni!
V rozhovoru skromnost vždy jí sluší;
Snad že mnohé ví a mnohé tuší,
O čem povolaná ústa káží —
Přes to spoře každé slovo váží!
Nikdo neví, že též dobré knihy čítá,

Ana verše, texty do řeči nevplťtá!« (»Les femmes savantes« Acte I, scène III. Oeuvres de Molière, Paris, Firmin Didot 1841.)

Volební činnost a politický zápas by měl za nutný následek — zabití mateřství. Důkazem toho je ženský dorost v Americe, tomto Eldorádu emancipace, kde ženy skutečně provozují volební právo. Dr. Eduard Clarke, profesor lékařství v Bostoně, píše o tamějších ženách: »Tyto ženy stávají se k mateřství neschopnými, a potrvá-li naše vychovávací metoda ještě 50 let, bude Amerika nucena přivážeti ženy z ciziny.« *)

Pamětihodná je po té stránce debata, která se asi před 20 lety rozpředla v parlamentě anglickém, kde příznivci přepjaté emancipace podali návrh na udělení volebního práva ženám. Návrh tento narazil na tuhý odpor, v němž protivníci jeho dovozovali: »Postavení ženy je příliš vznešené, tak že není záhodno vysazovati ji blátu a špíně politického víru.« Jiný řečník »se chvěje při pomyslení na výjevy, které se přiházejí v ruchu volebním;« opět jiný praví krátce a dobře: »Činná účast ženy v agitaci volební pošpiní celé pokolení. Jediná pýcha ženy má záležeti v její cudnosti a skromnosti.« Čtvrtý gentleman vyslovuje obavu, že volební činnost by připravila ženu o poslední zbytek ostychu a studu, těchto dvou nejmocnějších štítů nevinnosti.«

M. L e a t t a m si přeje, »aby žena byla naprosto vzdálena politického života, jelikož její hlavní povolání — vedle povinnosti mateřské — záleží v tom, aby tišila a mírnila bídu lidskou. V tomto oboru vynikaly nejlepší ženy všech věků, a obor ten je tak rozsáhlý a obtížný, že může ukojiti sebe větší ctižádost a pozvednouti celý stav ženský na výši, které jim nejlepší mužové budou záviděti.«

Jiný řečník kritisoval různost vloh obojího pohlaví: »Muž se hodí více pro vládu přímou, žena pro vliv nepřímý a soukromý; muž ovládán je rozumem, žena citem.«

Nejvýbornější řečník celé sněmovny, zástupce města Stawntonu, s tím zcela souhlasí, dokládaje: »Sympatický živel v duševní soustavě ženy je logice nepřístupen. Volební právo odtrhne matku od kolébky.« V dalším vývodě zapřísáhal přítomné chotě, aby byli pamětlivi čistoty svých manželek, která by neúprosně padla za oběť volebnímu právu. »Nikdo nemůže proti těmto důvodům zmociti ničeho, jelikož to, co jest od Tvůrce a zákonů přirozených ustanoveno, jakož i od lidského mravu posvěceno, je nedotknutelné.« (The Debate of the House of Commons on the Womans Disabilities Bill.)

Poukazování na vzácné zjevy žen, které vynikaly politickým věhlasem a jako panovnice států nabyly nesmrtelného jména, nedokazuje pro volební právo žen ničehož. To jsou zjevy ojedinělé, které nacházíme také u pokolení mužského, hledíce na ona povolání, která přináležejí přirozeně ženám. Trompette byl slavný kuchař, a De Vestris tanečník, kterému se žádná tanečnice nevyrovnala, a přece nepřipadne nikomu tvrditi, že umění kuchyňské a taneční jest přirozeným povoláním mužů.

Jsme-li snad proto, že pozvedáme hlasu proti volebnímu právu žen odpůrci toho, aby žena vykonávala podstatný vliv na život veřejný vůbec? Bůh uchovej! Naopak, chceme, aby neporušený charakter ženy zachován byl právě k vykonávání tohoto nepřímého vlivu na život národní a v dalším směru na poměry politické.

*) »Sex in Education, or a fair chance for the girls«.

Archivní obrázky »staré« školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

»Stará« škola! — Co dnes nářků a pomluv na tu nenáviděnou »starou« školu! Nevyhovovala, učitel byl spíše otrokem než učitelem, domácí farář, vikář byli pány ve škole, špatná docházka, špatný prospěch atd. atd. Naši kantořiveteráni, kteří »sloužili« ještě »pod kněžstvem«, vymírají a ve vědeckých listech učitelských a jiných »mladým« na místě pravdy historické servírují se »sebrané«, vymyšlené lži a pomlvy. Když čtu ty sežloutlé školní papíry, ty výroční zprávy vikářů, jakož okresních školních dozorců, tu mimoděk mi připadá: Byl to zlatý věk mezi kněžstvem a učitelstvem! Vychovávaly obě strany muže, jimiž společnost lidská se dnes honosí, bylať to práce pospolitá, žehnaná požehnáním nebes, jelikož nesla se v duchu a duchem náboženství. Starý veterán-učitel, přirovnávaje starou školu k nové, pravil mi jednou: »Šťastné bylo učitelstvo, dokud mělo mezi kněžstvem své přátele — Abych předvedl čtenáři jak význam té školy staré, tak i dva nejrozhodnější činitele, ruku v ruce jdoucí kněžstvo a učitelstvo, sestavil jsem tyto obrázky, opírající se, jak v čele článku stojí, o fakta skutečná. Dovolím si podati obrázky školství v kraji Boleslavském a některé o školách německých ostatních dvou krajů diecése Litoměřické, kraje Litoměřického a Žateckého.

1. Stav školství v Litoměřické diecési v r. 1811.

Roku 1805 potvrzen byl císařem Františkem I. zákonník*) obecného školství, totiž »Politische Verfassung der deutschen Schulen für die k. k. österreichischen Provinzen mit Ausnahme von Ungarn, Lombardie, Venedig und Dalmatien.«

»Politische Schulverfassung« vymezila organizaci vlastní školy obecné. Přímým dozorcem školy triviální a školy hlavní byl místní farář. Jen on mohl školství svou vzdělaností porozumět. Místní farář přesvědčoval se tedy o methodickém vyučování učitelů, pozoroval jejich život, dbal kázně dětí, napomínal rodiče, by děti bedlivě do školy posílali; místní školní dozorce byl podřaděn okresnímu školnímu dozorcovi, jímž byl vikář aneb okresní děkan, neb jen vikariátní sekretář. Pravomoc vikáře byla již větší. Vikář bděl nad kněžstvem jako kněžstvem vůbec, ale také jako učitel náboženství, kteří se pak ve zprávách uvádějí pod jménem katechetů. Klasifikoval při zkoušce jejich kvalifikaci, bděl nad učitelem, nad jeho životem, nad jeho vědomostmi; posuzoval docházku školní, vyšetřoval stesky učitelů, rovnal často sám; učitele provisorní ustanovoval samostatně, jen referoval o tom konsistoři. Též pilně k tomu hleděl, by učitel se dostalo povinných dávek, poplatků a p. Též zkoumal vhodnost školní budovy a p. Výročně pak podával svoji visitační zprávu o školách svého okresu, z počátku s visitační zprávou o vikariátním kněžstvu, konsistoři. Od roku 1807 bylo mu podávati obě zprávy zvláště a dle daných otázek sestavovati zprávu. Konsistoř byla vrchním dozorcím úřadem. Tento úřad konal kanovník »scholasticus«, jenž těšiti se musil nemalé obezřetnosti a zkušenosti. Konsistoř pak podávala sumární výroční zprávy s přehlednými tabulkami, přílohami o veškerém školství v diecési

*) Dle výtečného spisu Šafránkova »Vývoj soustavy obecného školství v království Českém od r. 1795—1895.« Pozn. spis.

zemskému úřadu, a zemský úřad předkládal je c. k. studijní dvorní komisi. Církev měla velikou moc, ale bylo to přece jen v zájmu způsobu vyučování, docházky školní, osoby učitelovy a p. Vlastní moc, která zákonem vládla, byly krajské úřady, jež rozhodovaly o stavbě škol, donucovaly vrchnostenské úřady, rychtáře k odvádění paliva, dávek, a rodiče ku placení školného. Krajské úřady podávaly přesné výroční zprávy o školství zemskému úřadu. Zemský úřad i c. k. studijní komise zkoumaly tyto výroční zprávy, dávaly pak rady a návrhy, co ve školství opravit, zavést aneb odstranit dlužno.

Toto předeslavše, vizme stav školství v diecési Litoměřické za r. 1811, jak jej líčí konsistoř i tři krajské úřadové, totiž Boleslavský, Litoměřický a Žatecký zemskému úřadu (guberniu).

Roku 1787 čítala diecése Litoměřická 572 škol s 45.926 dětmi. Roku 1795 za biskupa Kindermanna již 667 škol. V roce 1811 čítala diecése za biskupa Chlumčanského 704 školy. Z nich bylo hlavních 7, triviálních 687, dívčích škol 10. Duchovních správ čítala tehdy diecése 409. Dle počtu škol setkáváme se již s četnějšími školami filiálními. Německých škol byla většina, celkem 560, českých toliko 110, utraquistických napočteno 34, industriálních 5. Nedělních škol bylo 640. Dětek školou povinných bylo 93.358 (chlapců 48.621, děvčat 44.737); do školy chodilo dětek 80.616 (chlapců 42.862, děvčat 37.754). Okresních škol dozorců bylo v diecési 23. Katechetů (kněží vyučující ve školách sv. náboženství) 417, z nichž velmi činných bylo 194, činných 216, nečinných 7. Učitelů bylo ustanoveno 731; z těchto vzorných učitelů (Musterlehrer) bylo 25, velmi dobrých 241, dobrých 401, prostředních aneb slabých jen 64. Pomocníků měly školy 237. Velmi dobrých napočteno 57, dobrých 149, prostředních aneb slabých toliko 31. Zvláště vynikajících vedoucích školství bylo v celé diecési 8.

O školních budovách zpráva konsistoře vypráví následovně: vlastních budov školních bylo 636, najatých budov toliko 26, zdarma propůjčených 39. V dobrém stavu bylo shledáno školních budov 439, v prostředním stavu 164 školních budov. Ve špatném stavu nalezeno 98 škol. budov. České školy byly v následujících vikariátech: v litoměřickém 2 české šk. (něm. 27 šk.), v libochovickém 9 česk. šk. (něm. 14, utraq. 4), v doksckém 6 česk. šk. (něm. 26, utraq. 2), v mělnickém 10 česk. šk. (1 něm. a 3 utraq.), v boleslavském 14 česk. šk. (1 něm., 4 utraq.), v nymburském 15 česk. škol (žádná něm., 3 utraq.), v libereckém 15 česk. šk. (13 něm., 1 utraq.), v semilském*) 13 česk. (13 něm., 4 utraq.), v turnovském 21 česk. šk. (1 něm., 1 utraq.), v lounském 4 české šk. (20 něm., 9 utraq.). Tento výkaz, doplněný počtem dětek školou povinných a do školy chodících v jednotlivých vikariátech, spolu se zprávami tří krajských úřadů posílá konsistoř na gubernium.

Žatecký krajský komisař píše dne 26. února 1812 následovně, pokud se týče hlavní věci: Mnohé školní budovy jsou ve stavu špatném, některé hrozí docela spadnutím. Také mnozí učitelé nejsou příbytkem a palivem opatřeni, takže přinuceni jsou se svými rodinami pro nedostatek místa a za příčinou ušetření topiva v učebnách se zdržovati. Z té příčiny také mnohý učitel vyučuje děti ve svém bytě.

Krajský úřad dal loni budovy školní prohlédnouti, a úřadům vrchnosten-

*) Semilský vikariát čítal té doby také 8 osad německých, jež přivtěleny byly r. 1855 k novému vikariátu jabloneckému. Pozn. spis.

ským bylo nařízeno se stavbami a opravami škol bez prodlévání započítati. Mnozí patronové místo dříví dávali učitelům peníze; paušál takový nevystačil na opatření dříví pro celou zimu, což k nemalé obtíži při vyučování bylo. Mládež v zimě buď docela školu nenavštěvovala, aneb, když přišly děti přece do školy, musily se tísni v bytě učitelově. Krajský úřad zmiňuje se dále o smutné subsistenci učitelů, o níž okresní vikáři ty nejspravedlivější žaloby vedou. Dovolává se pak se vši rozhodností zlepšení platů učitelů. * POKRAČ. *

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

»Učitelské noviny« pojednaly v úvodním článku o školském programu strany radikálně-pokrokové a věnovaly zvláště pozornost místním školním radám. »Než, ani to,« píší ve zmíněném článku, »co zůstává se v návrhu místní školní radě, nemůže býti školství na prospěch. Kdo poznal ty místní rady školní ve vsích, ve městečkách i ve větších městech, přiznám, že místní autonomie stavu školství a jeho rozkvětu po většině je spíše na závalu, než aby jej povznášela.« List připomíná, že učitelstvo přeje samosprávě, »však,« praví dále, »my požadujeme splnou rozhodností, by v autonomní správě jen intelligence měla účast, aby i hospodářské potřeby školství obstarávány byly od sborů, které by vedeny byly zájmem o pokrok, o dobro obecné a o nerušený vývoj této důležité instituce.

V místní autonomii školské neshledáváme těchto podmínek, a proto stavíme se proti všemu jejímu působení v ústrojí školství národního. Vždyť přece vidíme denně, jak místní rady školní nejen ve vsích, ale i ve přemnoha městech pojmají svoje poslání. Mnozí členové nemají ani potuchy o tom, že jejich úkolem je napomáhati rozvoji školy, probouzeti k ní lásku v neuvědomělých vrstvách obyvatelstva, vésti vrstvy ty, by dovedly školu oceňovati a hleděly co největší prospěch pro svůj dorost z ní získati. Nevědí, že mají napomáhati učitelstvu v jeho práci a pečovati o to, by škola nejen prostředky učebnými a všemi potřebami náležitě byla opatřena, ale i v harmonii se svým okolím zdárně plnila vše, co jest jejím úkolem. Zkušenost a pozorování poměrů ve mnoha místech nás poučily, že nezřídka místní školní rada domýšlí se, že zřízena je proto, aby chránila majetek obcí, odpirajíc nutných potřeb vyučovacích učitelstvu a vzpírajíc se účelným nařízením vyšších úřadů aneb plnic je ledabyly a liknavě. Za těch okolností ovšem nemož-

ným je rozkvět školství, a škola nemůže vykázati se výsledky, jakéž by byly za poměrů zdravých. Někde místní rada školní namlouvá si, že jest úřadem učitelstvu nadřízeným,*) a nemohouc jinak, aspoň ztěžuje učitelstvu postavení, zlehčujíc je a činíc mu překážky i v jeho nejvlastnějších úkolech. Má k tomu příležitostí dost a dost. Je tu jen vytápění a čištění místností školních. Jsou tu paušály na houbu, křídou, inkoust a j. Je tu vánoční podělování chudého žactva atd. Při všem tom nadutost, nesvědomitost a panovačnost místní školní rady, svých úkolů neznalé, může den po dni učitelům trpčiti život, odnímati jim nadšení a lásku k obci, které slouží, a ovšem i škoditi výsledkům jejich práce.

Přejeme si a s námi zajisté všechno skoro učitelstvo, aby působnost místních školních rad docela přestala. Zamezí-li se přímý vliv osob, často a přečasto nevzdělaných, sobeckých a nepřejících pokroku na správu školství úplna, neuškodí to lidovému rázu školy, láska ke škole, kterou lid k ní má míti, ani trochu tím neutrpí a její vážnost v občanstvu tím neklesne. Naopak, škola tím jen získá, a to ve všech směrech. Poměr učitelstva k občanstvu a k obci zrušením místních školních rad by se ujasnil, a přestala by závislost správ škol na místním úřadě, kteráž mnohdy vede ku sporům a řádné práci školní bývá překážkou. Jsme pro naprosté zrušení místních školních rad, ale zároveň jsme i pro to, by obcím neukládalo se žádných

*) Zvláště, když vyšší úřady školní ji v té domněnce podporují. Tak na př. ve známém výnose o udávání nedbalců jsme četli, že má správce školy udati rodiče nadřízenému místnímu úřadu školnímu. R.

zvláštních břemen a povinností školních. Stavba školy a její vydržování neměla by býti povinností obce. Chápeme dobře, že stavba školy bývá někdy pohromou, ba, malou katastrofou pro zadluženého poplatníka. Proto míníme, že by lépe bylo, když by o budovy a všechny věcné potřeby škol pečoval širší sbor, snad krajská aneb zemská školní rada. Tak pomínulo by i reptání proti škole, které vzbuzováno bývá hlavně nákladem obcí na školy.«

Co tuto řečeno, k tomu přisvědčí každý, kdo zná naše poměry, zvláště na venkově. Obrázky z »působení« místních šk. rad uvádíme dosti často, tak že není třeba, abychom se o té věci zvláště rozepisovali. Jenom něčeho se ještě dotkneme. V nynější době mnohý učitel se zapomíná, ba, příliš zapomíná. Sám »Školský Obzor« varuje, aby učitelstvo hledalo zábavy v něčem jiném, nežli jsou karty, kuželky a pitky. Ale kde se učitel takto zapomíná, bylo by snad dobře se otázati, s kým hraje v karty a kuželky a s kým popíjí. A tu by se »působení« pp. členů mnohé místní školní rady teprve ukázalo v pěkném světle. Ale co platno: pak se učitel zachová i vyšším úřadům, neboť žije s místní školní radou »v nejlepší« shodě.

Na doklad uvádíme toto. V jistém okrese přišel do vesnické školy inspektor. Po inspekci domlouval řídícímu učiteli, že členové místní šk. rady těžce nesou, že mezi ně vůbec nejde. To »mezi ně« znamenalo do hospody. »Ale vždyť já na pivo nemám, pane inspektore,« dí ubohý učitel. — »Nu, někdy mezi ně přece jíti musíte,« praví pan inspektor, »vždyť on by za vás některý z nich tu sklenici piva zaplatil!« — »I vždyť jsou mi už za dva roky dlužni za topivo!« odsekl řídící, neodvažuje se říci něco jiného. — To se stalo r. 1898 v okrese, »svobodomyšlností« velice proslulém, a pan inspektor toho okresu býval také učitelem učitelského ústavu.

Jinde dostavily se k panu okr. hejtmantu tři ženy, manželky pp. členů místní šk. rady, a s důrazem žádaly, aby byl pan učitel N. přeložen, poněvadž jim svádí muže ke karbanu. Pan hejtman slíbil, že to vyšetří. Sotva odešly, vešla paní učitelová N. a ne s důrazem, ale plačíc, prosila, aby byl její muž přeložen. Vždycky prý byl pořádným člověkem, až teď v té

nešťastné vesnici! Místní školní rada prý se skládá z několika karbaníků, šenkýř je v ní také, a ti jí muže docela zkazili. Pan hejtman teď neřekl, že to vyšetří, ale spustil, že pan učitel jako vzdělaný člověk má míti rozum a nemá se dáti svádět. Nicméně dostal pan hejtman slovu. Ale poněvadž úředně jedná jenom s pp. »rady« (tak se dávají také pp. členové titulovati) a ne s jejich manželkami, (jež někteří vtipkové dle jejich mužů nazývají »radnicemi«) dostala místní školní rada brzy černé na bílém »k vyjádření«, jak se to má s tím karbanem a panem učitelem N. Pan předseda hned svolal »sezení«, které se jednohlasně usneslo, že pan N. je zcela řádný učitel, a jestli naň kdo žaloval, že lhal. A pan N. zůstal ve vsi a působil dále »v nejlepší« shodě s místní šk. radou.

Na venkově jest místní školní rada obyčejně centrálou nynějšího školského »pokroku« a veškeré té »dobrotы«, kterou oblažil učitele nový školský zákon.

My jsme na tyto zlořády již dávno ukazovali. Byli jsme však zpátečníky — a ejhle, najednou se stává naše »zpátečnictví« moderním! Podobně se to má s tou prožlукlou metlou, a tak se můžeme oddati i naději, že také ostatní naše požadavky »zpátečnické« stanou se obecnými, jen až poučí naše odpůrce ještě více smutná zkušenost.

Giordano Bruno! Velebí-li tohoto muže některý atheistický list — nemusíme se tomu diviti, neboť: »svůj k svému«. Ale jde-li takto ruku v ruce s listy atheistickými také časopis učitelský, redigovaný katolíkem, je to neuvěřitelno. Neuvěřitelno — a přece pravda! Giordanu Brunovi věnuje »ke 300leté paměti jeho hrdinné smrti« úvodní článek »Posel z Budče.«.

Předeslav úvod o »vysokém významu vychovatelském« a »stkvělých postavách« mužů, kteří v »poznáních pravdách pevně stáli« — přechází autor článku (K. Š.) ku charakteristice osoby Brunovy a jeho krátkému životopisu. Bruno byl mužem, »jehož duše po celý život za pravdu hořela, pravdu neunavně hledala, poznanou směle hlásala a pro ni trpěti ani ve slehajících plamenech se neobávala. Byl nadšeným vyznavačem pravdy a žádal ode všech, aby pravdě se podřizovali; neústupným zápasníkem za úplnou volnost a svobodu přesvědčení; povaha jeho je

plna ušlechtilé vášně pro pravdu.« — Tak velebí p. K. Š. zaslepeného odpadlíka Bruna, nestydně se k tomu napsati, že »usiloval o náboženství čisté, náboženství v duchu a pravdě, náboženství Ježíšovo!« Pan autor byl dojistu u velikém nadšení, ale pochybujeme, že by nadchl svým článkem někoho — leda snad lidi, kteří nemají ani dost málo soudnosti.

Sám praví: »S nekonečností vesmíru nemohl Bruno srovnati pojem Boha osobního, v nějž nevěřil. Bůh osobní byl Brunovi pojmem nedůstojným (!) Bůh je Brunovi vnitřním principem, vlastní duší všeho, co z jeho lůna vychází. V Bohu je život všeho na světě a Bůh je ve všem!«

Tak praví sám autor — a při tom tvrdí, že Bruno usiloval o pravé náboženství Ježíšovo! Nesnadno říci, je-li v tom více drзости či hlouposti — pardon: chtěli jsme říci věhlasu a znalosti theologie!

Zdali pak pan autor ví aspoň to, že Kristus Pán často pronesl slova: »Otec můj, který jest v nebesích!« Kdyby jen to věděl, snad by tak velice Krista nesnižoval.

Tedy: »Bruno tepal víru, přičící se zdravému rozumu lidskému«, povídá pan autor. Pojem osobního Boha přičí se tedy zdravému rozumu lidskému — ale »Bůh jest nejvyšší monoton, všechny ostatní v sobě

zahrnující« — jak Bruno hlásal, »v Bohu je život všeho na světě a Bůh je ve všem, — to se zdravému rozumu nepřičí!

Ubohý zdravý rozum, jak jsi u některých lidí nezdravý!

A zakončení? »Učitelstvo národa Husova věnuje nadšenému rozsévající pravdy, světla a krásy, zmužilému obránci svobody přesvědčení, vřelou vzpomínku!«

Jakou vděčností je zavázáno české učitelstvo Brunovi, toho se nedomyslíme do nejděší smrti. Teď už by nás nepřekvapilo, kdybychom se dočtli v »Poslu z B.«, že učitelstvo české má věnovati vřelou vzpomínku Mohamedovi.

Milí pánové, zacházíte už tuze daleko! Jen blázen praví v srdci svém: Není Boha, a vy jste opravdu již k bláznovství na nejlepší cestě! Ale nezapomeňte, že máte v rukou tisk, kterým čtenáře svádíte, klamete a pohoršujete — a běda tomu, skrze koho pohoršení pochází. Ve všem, co jest nepřátelským katolickému náboženství, ano, náboženství vůbec, co páchne nevěrou, atheismem, vidíte výši i hloubku, vznešenost a krásu! Nejste rádcí učitelstva, ale svůdci. Učitelstvo jest rozerváno, rozeštváno, nespokojeno a čím vinou? Běžete mu náboženství a tím běžete mu všecko.

L. J. 10.

SMĚS.

Z družstva Vlasť. — Ke družstvu Vlasť přistoupili za členy zakládající: JUC. Ludvík Svatoš, kaplan v Běšanech; Jednota kat. jinochů a mužů v Sopotech a okolí; Ant. Drápalík, posluchač filosofie na české universitě v Praze; Václ. Fechtver, sakristan v Sacre Coeur na Smíchově; Nejmenovaný farář z okolí Prahy; Frant. Cepník, katecheta v Plané u Mar. Lázní; Marie Šádková, soukromnice v Praze; Erazim Rybák, kaplan v Kravařích; Josef Ticháček, kamnář v Praze, a Tom. Kahánek, farní administrátor v Dolních Běldovicích u Těšína v Rak. Slezsku. — Zakládající člen splácí 100 K v 5 letech, chudší člen ve 25 letech, ročně po 4 K. Zakládající člen má Vlasť o 2 K lacinější a dostane ihned darem hojnou zásobu knih a časopisů. — Družstvo Vlasť staví vlastní tiskárnu, proměňuje Sborník v historický časopis, Děj. Noviny promění v týdeník, i prosí, aby hojně nových členů přistupovalo a všechny tyto podniky novým kapi-

tálem podepřelo. — O svátcích Velikonočních vyjde 1. číslo Sborníku historického kroužku, nového našeho historického časopisu. Předplatné — ročně 5 K — přijímá administrace, Praha čís. 570-II.; redakční příspěvky budtež zasílány na adresu: Dr. M. Kovář, gymnas. profesor, Praha, Ferdinandova třída č. 6. Vyšly již želatinové lístky z pilnosti i s německými nápisy a prodávají se: 100 za 80 h.

Výbor družstva Vlasť konal dne 21. března šestou schůzi v XVI. správním roce za předsednictví p. K. Ulricha, c. k. pošt. pokladníka. — Schůze byla zahájena a uzavřena modlitbou. — Magistrát král. hl. města Prahy schválil družstvu odborného zástupce v živnosti knihtiskařské. — Záležitost nového historického časopisu byla ve výboru definitivně vyřízena. — Papírnický závod družstva zakoupil za čtyři tisíce K obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi, a to domá-

cích, ze Štýrska, z Mnichova a z Berlína. Za clo a dovoz zaplatil papírnický závod 113 K. — Tomkových Dějin města Prahy zakoupí se pro redakční knihovnu díl I. a II. Ostatní díly již máme. Část půdy ve spolkovém domě upraví se na skladiště knih. Rozpočet výloh byl schválen. — Na to rozvinula se široká debata o Literárním sjezdu. Výbor určil přednášky odborové, slavnostní, předsedy a zapisovatele sekčních a slavnostních schůzí a vůbec projednal vše, co by k zdárnému výsledku sjezdu sloužilo. Výbor určil, aby komité v čele s p. prof. drem. Matějem Kovářem, sesílené celým výborem družstva, staralo se o Literární sjezd, Literární sekce aby pečovala o výstavu katolického tisku a sociální odbor aby sdělal program k sociálnímu kursu. Debaty účastnili se všichni přítomní.

† **P. Didon.** V Toulousu zemřel náhle dne 13. března proslulý kněz řádu svatého Dominika, P. Didon, narozený dne 17. března r. 1840. Zesnulý tento učenec získal si veliké zásluhy svými spisy, z nichž sluší uvésti hlavně Život Ježíše Krista (odpověď na rouhačné dílo Renanovo), Dějiny Církve, Dějiny i Nového Zákona, Životy Svatých, O vědě bez Boha a jiné. R. i. p.!

Úmrtí. Dne 9. března zemřel dp. Fr. Wildmann, bisk. notář s farář v Sudoměřicích, v 61. roce věku. Zesnulý byl znám svými četnými literárními pracemi, jež uveřejňoval zvláště ve »Vlasti« a jiných časopisech a kalendářích. — V Praze zemřel dne 17. m. března dp. Severin Kulmon, kněz řádu Piaristů, posléze správce fary a rektor kolleje ve Staré Vodě na Moravě, u věku 55 let. Zesnulý působil dříve horlivě jako učitel na školách svého řádu. R. i. p.!

Osobní. Zasloužilý spisovatel, vdp. B. M. Kulda, kanovník Vyšehradský, slavil dne 16. března své 80. narozeniny. Kéž mu Všemohoucí Pán přeje ještě mnoho let! —

Kotrmelce lékařské vědy. 9. března t. r. rozhodoval ve Vídni zemský jako odvolací soud o žalobě jistého obuvnického tovaryše proti dru. Siegfriedu Grossovi, který mu, když byl v nemocnici ošetřován, vstříkl pod kůži příjící jed, následkem čehož tovaryš onemocněl hnus-

nou nemocí. Podobné »pokusy« děly se na více osobách. Dr. Gross se omlouval, že se to dalo jen u osob, které byly s tím srozuměny. Výmluva, která nic neznamená, i když je pravdivá; neboť je jisto, že by se k podobnému pokusu nikdo nepropůjčil, kdyby se mu povědělo, jaké to může mít následky. Soud dra. Grossa zprostil obžaloby, poněvadž udání žalobcova nebyla ve všech směrech potvrzena. Prohlásil však, že podobné pokusy jsou nepřijatelné, ano, že by byly trestné, kdyby měly určité známky trestní povahy. — Ve Vratislavi se »vyznamenal« podobnými pokusy prof. Neisser, který »očkoval« takovým způsobem i 14leté dívky. Věc stala se předmětem debaty v pruské sněmovně, kde poslanec Pappenheim prohlásil jednání takové za zločin a ostře vytýkal vládě, že nekoná svou povinnost. Ministr vyučování Studt prohlásil, že událostí těchto nejvýš lituje, že jest ochoten dáti každou záruku, že se něco podobného nebude opakovati, a že bude v té příčině zaveden dozor nad universitami. Na to ujal se slova známý fyziolog Virchow, kterýž tvrdil, že podobná očkování provádějí se již dávno, a to v nejlepším úmyslu, potříti totiž nepřítele lidstva. Kdyby prý byl Neisser očkoval jen ty, kdož si toho přáli, nikdo by proti němu nebyl ničeho namítal. Vědecká deputace sněmu, kteráž případ ten vyšetřovala, a k níž i řečník náležel, uznala, že si musí přednosta kliniky počínati rozvážněji, a že se nesmí dát strhnouti proudem doby a prováděti bez přivolení rodičů pokusy, jdoucí za hranice dovoleného. Takovým pokusům učiniti naprostou přítrž není však možno. (?) Ale nesmí se celá lékařská věda činiti zodpovědnou za jednotlivé případy. Řečník hájí dále pokusy ty přece jako rozumné, neboť jako očkování jest ochranou proti neštovicím, tak očkování prováděné Neisserem mělo býti ochranou proti příjici. V různých zemích děly se takovéto pokusy, ale imunisasi proti příjici nebylo možno dosíci. To prý však nezabrání, zejména mladým lékařům, aby nepokračovali v těchto pokusech.

Je-li učenec, získav serum ze zvířete, přesvědčen, že může pokračovati od zvířat v pokusech na lidech, nelze prý to nazvati ničemností anebo zločinem. (Odpor.) Toť je nutná cesta, něco jiného v tom směru určití nelze. Nespolehlivější zárukou jest, vychovávatí svědomité lékaře, a řeč-

ník doufá, že se podaří sestaviti zákoník lékařské vědy, a v té příčině očekává od letošního sjezdu lékařského v Paříži usnesení mnohem cennější, než jaká učiněna byla na sjezdě míru v Haagu. — »Toť jsou všechno věci překrásné,« dokládá k tomu jistý list; »prof. Virchow pak znám jako obratný řečník. Tím však neodčiní faktum, že každý německý učenec pokládá sebe sama za »nadčlověka«, jemuž k dosažení cíle prospěch každého jednotlivce jest nicotným ohledem. Prof. Virchow by asi sotva vytrval při svém názoru, kdyby měl k podobným pokusům propůjčiti své tělo anebo své vlastní děti!«

Je viděti, že moderní lékařství počíná si velice »humanně«. Aby mohli býti vyléčeni z hnusných nemocí lidé, kteří si přivodili nemoci ty nemravným a hříšným životem ničí se zdraví lidí zachovalých a docela i nevinných dětí! Tak to dopadá, když učení pánové nechtí věděti ničeho o náboženství. Kdyby lékařství přijalo mezi své zásady zachovávání šestého přikázání, mělo by méně práce, nemusilo by sáhati k podobným experimentům a snižovati lidi — na pokusná morčata. Lidstvu by se tím prokázala dojistá služba mnohem větší.

Oprava Julianského kalendáře na Rusi. Ruský kalendář, jak známo, byl proti našemu o 12 dní pozadu. Poněvadž dle Julianského kalendáře i letošní rok jest přestupným, přibude mu opět jeden den, takže by rozdíl činil již 13 dní. To přimělo ruskou vládu, že svolala komisi, která by se radila o úpravu kalendáře. Komise uznala, že jest možno zavésti nový kalendář, který by vyhovoval následujícím zásadám: Obyčejné roky mají 365 dní, přestupné roky 366 dní. Přestupnými jsou všechny roky, jejichž letopočet je 4 beze zbytku dělitelný, kromě těch, jejichž letopočet je číslicí 128 beze zbytku dělitelný. Tyto roky jsou také roky obyčejnými. Z nynějšího ruského kalendáře bude 14 dní vynecháno. Zástupcům řecko-pravoslavných církví a státům bude navrženo, aby rokovaly o přijetí nového kalendáře se strany církve a předsevzaly příslušnou změnu, týkající se stanovení Velikonoc. — Těmto návrhům staví se však církev pravoslavná na odpor. Uvádí hlavně dva důvody proti opravě: Předně, že by nastala neshoda a nejistota co do svátků velikonočních a za druhé, že by valná část národa považovala to za zhoubné novotář-

ství a přidávala by se k rozkolu. Ani kompromisnímu návrhu, aby občanský rok počínal se dle nového a církevní dle starého kalendáře, svatá synoda nevyhověla, trvající na tom, že Rusko nemá čeho pohledávat na západě. Jen pro budoucnost dává se naděje. Někdy v polovici století bude prý možno den umazat, ale nyní žádným způsobem.

—

„Učitelská zvrhlost“ Tuto vlastnost přisuzují »Učitelské noviny« v předposledním svém čísle redaktoru t. l. — a proč? Pro nic jiného, nežli že uveřejnil v minulém čísle »Vychovatele« důvody, jimiž vdp. Dr. A. Brychta v »Rádci duchovním« dokázal, že se nemá světiti škola s poprsím paedagoga jinověrce. K tomu jsme připojili poznámku o Komenském (však u nás poprsí jiného paedagoga málo kde na škole umísťují), kterou »Učitelské noviny« nazývají »nestoudnou, učitelstvo české hluboce ponižující, k jeho neskonalé hanbě« uveřejněnou, poněvadž spoluredaktorem jest řídicí učitel (jméno jest ovšem vytištěno tučně). Dále pak píše: »K této, české učitelstvo těžce zahanbující redakční poznámce orgánu »Jednoty katolického učitelstva v království Českém« dokládáme: Neohradí-li se členové »Jednoty katol. učitelstva v království Českém« veřejně proti této neomluvitelné potupě nesmrtelného paedagoga J. A. Komenského, jenž ctěn jest po celém vzdělaném světě jako nejslavnější paedagog, nechť české učitelstvo vždy a všude staví na pranýř veřejné hanby každého učitele a každou učitelku, kteří jsou členy »Jednoty katol. učitelstva v království Českém«!

»Učitelské noviny« se vlastně nezlobí, protože nemají proč, ale naskytla se jim zase jednou příležitost, aby učinily útok na »Jednotu katol. učitelstva«, kterou již tak dlouho ignorovaly. Samy se k tomu neopatrně přiznávají. Ten vtip nás opravdu těší, a poněvadž není pochybnosti, že jej otisknou i »Školský Obzor«, »Č. Učitel«, »Škola našeho venkova« a j. klerikálům přátelské listy, očekává nás potěšení ještě větší. V »dělání slávy« nemilovaným osobám jest p. redaktor »Učitelských novin« už dávno mistrem. Před lety poctil pana V. K. ze Smíchova pro nic a za nic písmem skoro plakátovým, teď už sestoupil aspoň k polotučnému garmondu — díky — ale bylo to zase pro nic za nic.

Neboť oč tu vlastně jde? Zmínili jsme se o Komenském na doklad, že článek vdp. Dra. Brychty je právě časový. Není tomu dávno, kdy jistý farář ve všech liberálních listech byl trháň proto, že odepřel posvětit školu, poněvadž nejd. konsistoř činila podmínku, aby poprsí Komenského bylo s průčelí sňato. Po nějakém tupení Komenského není v naší zprávě ani stopy — to v ní najde jen ten, kdo je zúmyslně najít chce. Ale když »Učitel. noviny« snad špatně chápou, podáme jim potřebné vysvětlení. Komenský byl vynikajícím paedagogem, jeho zásluhy oceňují i katolíci, a zásluhám těm není nijak na újmu, že byl jinověrec. Ale rovněž tak neomlouvají tyto zásluhy jeho nepřátelství ke katolické církvi. Tak soudíme my o Komenském, a myslíme, že správně. Dokáží-li nám »Učitel. noviny«, že Komenský nebyl nepřitelem církve, opravdu nás potěší. Ale to vše nebylo předmětem naší zprávy, nýbrž svěcení školy, tedy církevní výkon. Co má být svěceno, a co ne, o tom nebude nikdy rozhodovati redakce »Učitel. novin«. Důvody podané vdp. Dr. Brychtou jsou přesvědčující, třeba je »Učitel. noviny« dávaly do uvozovek.

Nikdo neřekl, že by poprsí Komenského na škole být nesmělo — ale běží tu o svěcení toho poprsí. Kde je chtějí mít, ať si je tam dají — ale po svěcení. Protestanté uctívají Krista Pána, ale pozdrav, kterým téhož Krista Pána chválíme,

jest jim nejvš protivným — jen proto, že ho užívají katolíci. A od katolického kněžstva by se žádalo, aby světila poprsí protestanta — proti ustanovení církve. A obyčejně to žádají ti, jimž na tom svěcení tuze málo záleží. Sám Komenský jako odpůrce církve byl též odpůrcem jejích obřadův a tudíž i svěcení. Nuže, je to tupení Komenského, když tvrdíme, že jeho poprsí nemá být svěceno?

Učitelstvo katolické však zásady Komenského dle zásluhy oceňuje a snaží se mládež dle nich vychovávat. Tím, myslíme, uctívá jej nejlépe. Ale někteří pánové vynášejí jej spíše proto, že byl odpůrcem církve, a ne pro jeho zásluhy o vychovatelství, neboť právě proti jeho přednímu požadavku, aby škola byla náboženskou, se vším úsilím bojují. O tom jsme psali dosti často. Proto tu »učitel. noviny« se vši zdvořilostí »Učitel. novinám« vracíme. Zvrhlostí spíše jest podkládati slovům jiný význam a nalézati v tom důvod ke štvání. Anebo ji mohou »Učitel. noviny« hledati u listů sobě příbuznějších, »Č. Učitele«, »Škol. Obzoru« a pod. — nám jí dosud nikdo nevytýkal.

Nemají se tedy »Učitel. noviny« proč zlobit a Jednota českého katolického učitelstva se také nemá proti čemu ohrazovati. Trvá-li však pan redaktor »Učitel. novin« přece na tom, pak ať se přihlásí za člena Jednoty (bude nám srdečně vítán) a v příští schůzi v pondělí o Velikonocích svůj návrh přednese.

Obrázky k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi.

Papírnický závod družstva Vlast zakoupil letos za 4000 K obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu sv. přijímání:

1. domácí: po 4 h (100 za K 2'40), po 6 h, tři druhy (100 za K 4'40) po 14 h, tři druhy (100 za 6 K); 2. štýrsko-hradecké od firmy Styria: pět druhů po 16 h (100 za 16 K) a jeden po 5 h (100 za 5 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za K 21'60); 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrech a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h, dva druhy (100 za 16 K), po 40 h (100 za 40 K) a po 60 h — těch máme na skladě jen sto (za 60 K).

b) obrázky k první sv. zpovědi:

1. domácí: po 4 h (100 za K 2'40), po 6 h (100 za K 4'40); 2. berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h, dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K).

Poznámky. 1. Příchozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a dle vůle ty neb ony si vybrali. — 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužit. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, 113 K dali jsme jen na clo a za železniční dopravu, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu. — Objednávky vyřizuje:

Papírnický závod družstva Vlast, Praha 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, kléríkům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTI.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolurakтору V. Špačkovi v Košátkách p. Vrutice Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

Vliv tento, který jest o mnoho účinnější, snazší a přirozenější, než tříseň politického kolbiště, vykonává žena jako matka, stavitelka charakterů svých synů, budoucích to politiků, diplomatů, zákonodárců, soudců a vojevůdců.

Jean Paul dí ve svém, trochu bombastickém sice, avšak z upřímného přesvědčení se ronícím slohu, o vlivu mateřském: »Matky, které budoucnosti odchovávají dítky po pět let prvotního dětství, zakládají říše a města. Chcete-li snad promeškati nejkrásnější dobu, kdy vám jest možno pracovati pro budoucnost způsobem ušlechtilým a plodným? Krátký ještě čas zbývá, a přijde pokolení silnější a orgánové státní, aby nastoupili na vaše místo — tu pak na místě vašich měkkých pásek, na kterých děti vodíte, a na místě vašich útlých ruk budou jiní trmáceti dítě vaše kladkami a pákami, vytahováky a jeřáby, aby je přivedli ku předu. Co jest nocí probdělých u lůžka dítěte, za které vám připadla posléze v úděl dětská rakvička! Není-li prospěšnější, bdíti ve dne nad vývinem útlé dušičky, která vás někdy odmění svými krásnými plody? Věříte-li vůbec, že výchování mnoho, ano, všechno zmůže jakého jména zasluhujete, necháváte-li děti své vychovávat od osob, které volíte ze stavu tím nižšího, oč vyšší jest vaše postavení? Děti tříd středních vychovány bývají zajisté od vlastních rodičů, avšak dětem šlechticů za první paedagogy určeny bývají děvečky, chůvy a kojné. Vizte, kterak ti ubozí červíci, které jste nosily pod srdcem, k vám vztahují ručky, prosíce také za mléko duševní. U mnohých starých národů panoval obyčej, že nikomu neodepřeno prosby, konal-li ji s děckem na rameni: děti, které spočívají na loktech buď vašich, buď chův, konají prosby samy za sebe.

Svět sice nedovede oceniti služeb a obětí vašich. Tisícové bezesných nocí, které matka lidstvu obětuje, aby mu zachovala velikého básníka aneb hrdinu, upadají do moře zapomenutí; matka sama se nikdy nehlásí. A tak se stává, že jedno století po druhém bezejmenné ženy skýtají světu mohutné pilíře, slunce, bouřliváky a slavíky, aniž by jim kdo prokázal vděk.

Jen zřídka najde se pro Kornelii některý Plutarch, který, mluvě o slavných synech, obou Gracchech, vzpomene vděčně také matky

Avšak dvakráte se na vás, matky nezapomene. Věříte-li ve svět neviditelný, kde radostná slza vděčnosti více váží a větším jasmem se trpytí, nežli koruny vezdejší: znáte svoji budoucnost. Dobře-li jste vychovaly dítě své znáte také toto. Nikdy, nikdy se nestalo, aby dítě zapomnělo na svou čistou matku, která mu byla rozšafnou vychovatelkou. V životě pozdějším obracíme se mimoděk nazpět. Tu pak vidíme v dáli modré vrchy čarovného dětství, a na vrších těch vidíme státi postavy našich matek, které nám odtud ukazují cestu životní; pouze tenkrát, kdyby mohl kdo zapomenouti na nejbláženější dobu svého žití, mohl by zapomenouti také na srdce nejrůznější, srdce své drahé matky. Ženy! Vaším přáním jest, aby vám byla zachována láska a věrnost až do smrti: nuže, buďte dobrými matkami svých dítek!« *)

Ostatně by nosil vodu do moře a dříví do lesa ten, kdo by teprve dokazovati se snažil, jak veliký vliv koná matka na vývoj charakteru a zásad mravních nejen u dětí, nýbrž u veškeré domácnosti. Zákony kteréhokoliv státu nejsou ničím jiným, nežli zrcadlem domácího řádu. Tak připravuje život domácí pro život sociální a politický; jedincové, z kterých záleží společnost, docházejí svého vytvoření v rodině, která jest nejdůležitější školou kultury a dobrého mravu. Poněvadž pak je to především matka, která udává tón mravnosti v rodině, musil by býti slepotou raněn ten, kdo by chtěl popírati, že žena, matka má rozhodný vliv na záležitosti sociální i státní, ovšem vliv nepřímý.

Jest množství velikých mužů, v jejichž osudu měly hlavně jejich rozšafné matky účast nejpřednější. Uvádíme pouze jména: Sv. Augustin, Franklin, Thomson, Walter Scott, Bulver, Schiller, Goethe, Washington, Lamartine.

Jakého charakteru je matka, takého zpravidla i syn. Anglický spisovatel Tufnell vypravuje, že v jisté veliké továrně, kde pracují chlapci, ředitel před přijetím mladých dělníků vždy se vyptával na povahu matky, a byla-li odpověď přízniva, byl ujištěn, že hoch se bude mravně chovati. Na charakter otcův se neptal nikdo. **)

Kdysi v rozmluvě s paní Kampánovou prohodil Napoleon: »Staré soustavy vychovávání nestojí za nic, ale čeho nám jest zapotřebí, abychom vytkli lidu dobrý směr?« — »Matek«, odvětila zmíněná paní, načež Napoleon: »Ano, v tom jediném slově tají se celý systém.« —

V tom spočívá záruka lepší budoucnosti žen i celé lidské společnosti, a nikoli ve volebním lístku, jak emancipatorky vyzvánějí — mezi nimiž Hedvika Dohme blouzní: »Ihr armen Frauen habt bis jetzt das Meer des Lebens befahren ohne Steuer und ohne Segel, und darum habt ihr selten das Ufer erreicht, und das Schiff eures Glückes ist zumeist gescheitert an der Windstille oder im Sturme. Lasset das Stimrecht fortan euer Steuer sein, eure eigene Kraft sei euer Segel und dann vertraut euch getrost dem Meere an, seinem Sturm und seinen Klippen und über kurz oder lang werdet ihr Land erblicken, das Land, das ihr mit der Seele suchet seit Jahrhunderten; ja, seit Jahrtausenden, das Land, wo die Frauen nicht den Männern, sondern sich selber gehören!« — Snad by bylo výhodnější, kdyby volební lístek zastupoval lodní plachtu, a síla aby řídila kormidlo — avšak, což jest logika vůči takové emancipatorce!

I tu báječnou zemi, kde ženy prý náležejí pouze sobě, jest na mapě těžko

*) »Levana« pag. 164. s. 99.

**) Smiles »Karakter« pag. 71.

naléztí, leda že bychom myslili na Dahomey s jeho amazonkami, které tvořily, osobní stráž krále — Lobenguly — tuším. Však i tato romantika měla svůj konec. Lobengula žije na pensi v Paříži — amazonky pak produkují se v různých evropských — cirkusech. Nezdvořilý Nietzsche kdesi podobnou logiku odbyl bručavým veršem: »Lange Haare, kurzer Sinn — Glatteis für die —« Pardon, že jsme nedořekli.

c) Zbývá promluvit o okovech společenské konvence, kterými vůle ženy je prý spoutána. To nám opět nejlépe vysvětlí »Medřická«. Posuzovatelka tohoto románu není s námi stejného mínění, že na nejvyšší směly román ten má být satirou na falešnou emancipaci — naopak vidí v něm tendenci vážnou a pozdravuje v něm do opravdy klíč k řešení otázky nad jiné palčivé, otázky ženské. Čteme v zmíněné kritice mimo jiné toto: »Spisovatelce přísluší především chvála za to, že dovedla napsati knihu se silnou tendencí, řešíc jednu z nejpálčivějších otázek časových Hrdinka románu vzbuzuje sympatii, i když se staví na stanovisko úplně výlučné, své, kdy domáhá se práv na pohled smělych a nemožných, které jsou však nemožny jen proto, že dnešní společnost posud nedostoupila k tomu, aby je bez farijského údivu a pohoršení pochopila a uznala

»Jako včely, vyčerpavše svůj životní úkol, zbavují se trubců na dále pro ně zbytečných, tak i Medřická nepotřebuje v další existenci své nižádné opory mužovy Žena jako Medřická dovede stát ve světě sama, ale za tuto samostatnost neplatí svým ženstvím, ztrátou svých přirozených práv. A v tom je ta pravá (sic!) emancipace ženská, a musíme být autorce vděčni, že nám svou Medřickou cestu k ní ukázala«. (Světobor roč. 1898). * POKRAČ. *

Rozhled po nových proudech.

Uvažuje KAREL SKULTÉTY.

Doba nynější jest nejvýše vážna ve všech směrech. Společnost lidská jest rozkvašena až do nejniternějšího nitra. Kdo střízlivě pozoruje ten vír kolem sebe, táže se pln starosti: Kam spějeme, kam řítí se celý svět, jaký bude konec všeho toho nerozumného shonu? Málo kdo však pátrá, co jest příčinou zjevu tak chorobného, nemnozí hledají lék proti dnešní společenské horečce, jež lomcuje celým světem. Jakou byla společnost římská v době narození Páně, takou dnes je celá společnost lidská, nesouc ovšem při tom epitheton »pokročilá« a »vzdělaná«.

Mnozí pozorovatelé vystihují situaci a dobře ji posuzují, nařikajíce, že »velmi mnozí odvykli již hledati štěstí v kruhu rodinném, že vyhledávají všecku zábavu, všecken požitek, všecko blaho mimo sebe, mimo svůj úzký, milý kruh rodinný, ve víru společenském«. Co však prospěje takovýto planý nárek, když nesáhneme k samému jádru, když ostýcháme a bojíme se říci: Vážná většina lidstva vede dnes život pohanský a nikoli křesťanský, a to proto, že učenci nové doby posměšně dokazovali a dokazují, jak starou, zpuchřelou i směšnou budovou je víra křesťanská. Většina jich jala se tuto budovu bourati — i podařilo se jim ne sice zvrátiti víru, ne rozkotati církev, neboť ta je skalou Kristovou, ale podařilo se jim lidstvo většinou z té útulné, tisícileté budovy vylákati ven pod širé nebe a vydati je v šanc všem nepohodám a bouřím, plným vášní i rozervanosti. Neboť zatím, co hleděli starou budovu strhnouti, neměli po ruce ani kaménku pro nový

palác, plný pýchy a nadutosti rozumové. Jejich systémy bořily se jako domky z karet, jsouce založeny na sypkém písku.

Lidstvo o víru připravili různí budovatelé ještě různějších —ismů a nepodali mu za to ani nejmenší opory jiné, nepodali, poněvadž člověk člověku jí v této věci podati nemůže. Tuto oporu mravní pro život přinesl nám Ježíš Kristus ve svém božském učení, jež přetrvalo věky, o něž odrazily se všechny systémy filosofické jako o stít démantový, který nás chrániti bude až do skonání světa.

Vše, co církve katolická pro společnost lidskou po dvě tisíciletí zařídila, vše to uznáno bylo zpátečnictvím, tmářstvím, všechny řády katolické prohlášeny byly jako ohlupující i lidskému rozvoji nebezpečné. Ovšem prohlášení to učinili laikové záštím proti církvi překypující — neboť do theologie může dnes mluvit každý, ale do všeho jiného smí mluvit jen odborník. — Toto hromadné vtírání se laiků do věcí theologických, toto systematické podrývání ducha náboženského datuje se od století osmnáctého, jež můžeme směle nazvati protikřesťanským, všecku víru ničícím a veškeru autoritu bořícím.

Pohledme jenom na dvě nejdůležitější instituce církevní. na rodinu a školu! Co napracoval se lžiliberalismus frajmaursko-židovský, aby tyto mohutné dvě opory spořádaného života ze stěžejí vyvrátil! Jaký tu huronský jásot rozlehl se tábořem zednářským, když působením racionalistů i encyklopaedistů francouzský konvent zrušil dne 15. září r. 1793 veškery university jakožto instituce katolické, když revoluce francouzská vyslovila nové zásady školské politiky! Jak zběsile radovali se liberálové, když v letech sedmdesátých i u nás v Rakousku nabyly platnosti nové zákony školní, když školství stalo se funkcí státní a odděleno od církve, když vůbec veškerá dřívější nařízení jako zpuchřelá odstraněna, a na místě jich nastoupilo zákonodárství nejsvobodomyšlnější.

Z toho všeho měla přijíti spása veškerému lidu. Přišla — ale pouze lidu israelskému a jeho náhončím, který pomocí té tak úsilně propagované svobodomyšlnosti v porobu sobě uvedl všechny třídy společenské, dosaženou svobodou jako zpité. Od té doby statky přicházejí do dražby, lid venkovský hrne se do židovských továren i jiných podniků, mravnost klesá, a všeobecná znemravnělost se úžasně šíří.

Když po třiceti letech hlavní zastanci nové školy vykonali generální prohlídku po roli školské, tu spustili nad výsledky žalostný nářek. Nechceme zde opakovati všechny úvahy učitelských listů i jiných neodborných, podotýkáme pouze, že refrainem všeho toho jest: Dnešní novodobá škola je zcela nezpůsobila pro vychování zdárné generace. Jen že úsudek, k němuž dospělo se na té straně po třiceti letech, měli jsme my hned, jak škola ta vstoupila v život. Ovšem, nezpůsobilost tu každý jiným způsobem a jinde shledává, jen aby nemusil nikdo říci: Dědictví od Hospodina jsou dítky (David), duše pak od Boha jsouc vdechuta z Boha jest, v Bohu byt svůj míti a k Bohu se nésti má (Komenský Informatorium), jen aby nemusilo býti vyznáno, že společnost lidská, od Boha se odvrátivší, chce všechny své instituce míti bez Boha. My ovšem vždy budeme tvrditi: Tam vede výchova bez Boha! Že dvě hodiny náboženského vyučování nelze považovati za dostatečnou náhradu náboženské výchovy vůbec, žádný moudrý nepopře. Všichni tedy voláme: »Škola musí býti zreformována«, ale jaký to babylonský zmatek v těch reformačních návrzích panuje, a jaké utopistické názory vystupují tu na povrch, o tom promluvíme jindy. —

A jako byla škola církvi odňata, taktéž jí odcizena byla rodina: svátost

stavu manželského znesvěcena, akt tak dalekosáhlé důležitosti může ve většině států uzavřen býti mimo chrám, svazek manželský nepotřebuje nyní posvěcení kněžského a požehnání Božího. Následky pak toho jeví se v celém rozsahu, čtete jenom statistiku porodů ve Francii; budou však ještě děsnější, neučiní-li se přítrž nynějšímu stavu. Ano, pýcha rozumu vypuzuje odevšad Boha — a pak se páni děsí, kam že se lidstvo řítí? Žene se po silnici pohodlné, kterou jemu nauky vaše vymezníkovaly. Dnes proléváte krokodilí slzy nad zkázou rodinného života, zapomínajíce, že vy jste jej otrávil od základu, že naukami těmi rozvrácen byl celý společenský život vůbec. Muž honí se jen za penězi: hodně nahromadit příjmů způsobem jakýmkoliv, aby se pohodlně, ba rozkošnický žilo, toť jeho životním heslem, neboť »post mortem nulla voluptas!« Žena danými poměry emancipovaná rovněž shání zábavy mimo krb rodinný, poněvadž srdce její je pusto, prázdno, poněvadž sňatek s obou stran uzavřen byl pouze jakožto výhodná spekulace. Jaké pak dítky, pokud mravnosti i fysické zdatnosti se týká, mohou z takových svazků vycházeti? A takovíto manželé a jimi vychované dítky tvoří dnešní společnost.

Kdosi napsal, že náboženství dnes již společnosti lidské nenapraví, že jí nenapraví ani náboženská škola. Výrok ten byl pronesen nerozvázně. Ovšem, co od sta let systematicky se kazilo a je venkoncem zkaženo, toho nelze napravit snadno. Začněte však opravovat tu svou zchátralou novou stavbu zdola i shora najednou, vraťte škole Boha, vraťte rodině požehnání Boží, pak uvidíte, že mravnost opět se vrátí, a jako ten nesmyslný materialism, který je vědecky odbyt, který však nyní ovládá široké vrstvy nižší, hlavně dělnické, vymizel ze společnosti pravých vzdělanců, tak vymizí i z vrstev nižších. Jest viděti, jak nešťastným, rozervaným stává se lidstvo, když se mu zavrou kostely, zboří oltáře, v posměch uvedou obřady, ty obrazy náboženské filosofie. Žádná bezbožecká filosofie nemůže světu nahraditi Boha, jediná filosofie božského učitele Ježíše Krista. K té vraťme se všichni, ale všichni do jednoho, tou řidme všichni lodičku svého života, a pak uklidní se rozbouřená hladina světová, jež hrozí dnes pohltiti vše kolem sebe!

Archivní obrázky »staré« školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Dokončení. *

Krásná jsou slova krajského komisaře, kterými charakterisuje význam školy Píše takto »Kéž by vláda uvážila přece jednou tu pravdu, zkušenostmi stvrzenou, že veškeré dobro i zlo, jaké stát od svých občanů k očekávání má, od vychování a vzdělání mládeže závisí, a že náklonnost ku všemu dobrému a zlému jen ve škole může býti vyvoděna nebo potlačena, a proto úřad učitelský nejen v jednom směru jest důležitý a veřejné pozornosti hodný.«

Litoměřický krajský úřad chválí bedlivou docházku škol; ani jednoho případu trestné nedbalosti rodičů v tom roku nebylo. Též okresní školní dozorcí (vikáři) jsou spokojeni. »Opakovací« hodiny se zdarem pokračují. Hostince se otvírají a taneční zábavy počínají teprve po skončených službách Božích, po ukončeném vyučování. Kde nedělní a sváteční školy slabě byly navštěvovány, byli rychtáři předvoláni, a byl jim »nejblahodárnější úmysl nejvyšších nařízení:

pečování » o dobro poddaných připomínán.« Mnohé obce kraje Litoměřického podporovaly za panující drahoty své učitele. Ale bohužel v obcích, kde obyvatelé sami nuzní jsou, musili učitelé i nedostatek trpěti. Povinnosti své však při tom řádně plnili a osud svůj trpělivě snášeli, o čemž duchovní dohlížitelé svědčiti co nejlépe mohou. Mnohé vrchnosti staraly se upřímně o své učitelstvo. Tak učitelům Černoseckým a Trmickým vrchnost přispěla ročními 50—60 zl., některým zase poskytla obilí a p. Německá osada Horní Prýsk (Oberpreschkau) sestárlému a vysílenému učiteli pomocníka vydržuje a jemu platí 300 zl. Obec Kamenice Srbská (Windisch-Kamnitz) platí starému učiteli o 100 zl. více a přispěla mimo to ročními 25 zl. na byt pomocníkovi. Krajským hejtmanem Litoměřickým byl Goldammer a krajským školním komisařem Frant. Kohl.

Co zaznamenává důležitého krajský úřad Boleslavský? Především uvádí dlouhou řadu urgencí jednotlivých vrchnostenských úřadů ve příčině oprav škol a p. O školním platě píše krajský komisař, že mnozí učitelé buď docela žádný sobotáles nedostávají aneb často velmi nepořádně, ačkoliv je platné nařízení, že rychtáři mají sobotáles vymáhati. Mnohé nedělní školy jsou slabě navštěvovány. Pasení dobytka se mládeži trpí, ačkoliv dvorní dekret ze dne 28. února 1787 přísně to zakazuje. Tím způsobem většina mládeže školu nenavštěvuje. Mnozí vrchnostenští úředníci neplní § 404. d. pol. Schulverf., nesúčastňují se totiž školních visitací, tak že tímto příkladem lhostejnosti jasně dávají na jevo, jak málo od nich pro fedrování vzdělání lidstva očekávati možno. Krajský hejtman píše dále, že krajský úřad nebude déle trpěti také nešetření nejvyšších nařízení a vydá jednotlivým vrchnostem a magistrátům nařízení, by při pozorování takových aneb podobných přečinů činně hleděly na jejich odstranění a nedopustily, by proti jednotlivým vinníkům se vši rázností zákona se nevystoupilo.« Krajským hejtmanem Boleslavským byl té doby rytíř z Merclu.

Jak zněla nyní výroční předloha konsistoře na gubernium? Konsistoř podává tyto 3 zprávy hejtmanů krajských se statistickým, výše uvedeným přehledem školním a na základě zpráv vikářů, poznání při biskupské kanon. visitací vysvětluje aneb činí návrhy aneb dovolává se nutné a rychlé odpomoci v některém směru školství. Z té konsistorní předlohy se dovídáme mimo jiné, že vyučování udílené učiteli kočujícími v některých okresích zdárně prospívá. Nedělní a sváteční školy jsou navštěvovány také od osob starších, přece však návštěva není náležitá. Mezi překážkami, jež ohrožují řádnou docházku školní, jest na prvním místě třeba uvéstí stále trvající drahotu mezi lidem; též vzdálenost jednotlivých osad od školy velice je docházce školní na úkor, Od zavedení Polit. Verfassung docházka školy v některých rocích dosti se zlepšila. Tak r. 1807 chodilo dětí do školy o 7238, r. 1808 o 5729, r. 1809 o 2379, r. 1810 o 2666, r. 1811 o 4254, více tedy od zavedení nového školního zákonníka v Litoměřické diecési přibylo škole celkem 22.666 dětí.

Dle nejvyššího nařízení musila konsistoř ve zprávě uvéstí také vynikající fedrovatele školství. Tak čteme v této předloze o Josefovi Menzlovi, školním dozorcí okresu Hanšpachského a faráři v německé osadě v Mikulášovicích (Nixdorf) mnoho pochvalného. Visitační zpráva dí o něm: »Jeho opatrnému úsilí dlužno děkovati, že chudé mládeži tak značných podpor se dostává. Roku 1810 sebral vikář několik set zlatých a r. 1811 opět 1278 zl. 57 kr. pro chudou mládež; vedle toho druhému učiteli v Mikulášovicích, jenž sešilel a tak se s učitelským stavem navždy rozloučiti musil, vikář Menzl v obci vynašel slušný byt a vymohl pense

300 zl. a od vrchnosti vyprosil 3 sáhy pařezového dříví. — Vikář Boleslavský a farář v Bezně Antonín Preitenberger s úsilím pracují o zakládání filiálních škol. Tak zařídil novou školu v Katusicích, v přífařené osadě ke Kování a postaral se o dotaci pro učitele; zavedl též vyučování kočujícími učiteli v odlehlých vesnicích. Při většině škol zavedl ovocné školky, aby se mládež učila štěpařství a p. Ve všech školách jeho okresu v neděli a svátek vyučovala se dospělá mládež. Tohoto vyučování ovšem bezplatného účastňovalo se v jeho okrese 1176 škole odrostlých žáků.

O faráři v Kadlíně u Mělníka dí zpráva: »Ačkoliv jeho farní příjmy nanejvýš nepatrné a skrovné jsou, přece sám raději nedostatek trpí, nežli by svého nuzně placeného učitele v bídě žítí nechal; proto dělí se s ním o své farní příjmy, bez kteréžto pomoci by učitel hladem a nouzí zápasiti musil«. — Soucitný ten farář jmenoval se Frant. Bartel.

A nyní slyšme, jak konsistoř ujímá se učitelů, kteří trpěli nedostatkem. Čtemeť následovně: »*Při smutném a všeho politování hodném postavení, ve kterém se valný díl učitelstva, těchto užitečných a nezbytných členů státu za panující drahoty nalézá, a při trýznících a znepokojujících starostech o chléb vzdejší a při tom pranepatrném platu, jenž tak málo panujícím poměrům časovým, zrovna tak jejich namáhání a zásluhám přiměřený jest, musíme se diviti a žasnouti nad neumdlévající trpělivostí, neklesajícím nadšením a nad neustálým úsilím těchto pravdě dobrých lidí, kteří opovrhující svým vlastním blahem jenom naději lepší budoucnost se oddávají a zcela jako jeden muž svému povolání se věnují a povinnosti své co nejpřesněji plní. Biskupská konsistoř proto pokládá se ve svém svědomí býti závaznou se zřením na ony minulých letech předložené zprávy školní, o nutném nanejvýš zlepšení platů učitelských znova nejvyšší zemský úřad prositi, račiž se ten na nejvyšším místě milostivě zasaditi, by stav učitelský se lepší subsistenci, již úplně zasluluje, těšiti mohl!*« Tak psala církevní vrchnost o svém učitelstvu. Či tedy vina, že učitelé měli bídu? Konečně zmiňuje se konsistoř o vynikajících učitelích, vzpomíná dobrodinců světských, jako purkmistra Turnovského, jenž pro školu shromáždil zase kapitál 600 zl.

Prvním diecésním školním dozorcem byl kanovník Ant. Hirnle, znamenitý muž, jenž, jak z této zprávy vidno, s celou duší pracoval o rozvoj školství! Hirnle neznal školství jenom z těch výročních zpráv vikářů, nýbrž osobně přesvědčoval se o školství v diecési při biskupských visitacích, provázeje biskupa jako kanovník a latere. Jeho vlivem r. 1810 v jednom okrese všechny školou povinné dívky do školy chodily, ve druhém toliko 13 dítek vyučování zameškávalo.

Zemský úřad vzal na vědomí zprávu konsistoře o stavu školství v diecési r. 1811 a uvádí, aby příště mezi dobrodinci a fedrovateli školství byli jmenováni jen ti, kteří zvláště o školství zásluh si získávají. Dále uvádí gubernium jiná podobná nařízení, jak vikáři a konsistoř mají sestavovati předlohy. O zlepšení tak skrovného platu učitelů poznamenává gubernium následující: »Hledíc ku všeobecné a oprávněné stížnosti na nejvyšší špatný plat učitelského personálu vyprošuje si zároveň co nejrychlejší nejvyšší rozhodnutí o zdejším návrhu na zlepšení učitelských platů ze dne 2. listopadu 1810 u nejvyšší c. k. studijní dvorní komise.« Zpráva tato vyřízena byla 7. dubna 1813. — Téhož roku došlo vyřízení konsistorní předlohy od c. k. studijní komise. Tu čteme, že očekává se spolupůsobení zemského úřadu a kleru, aby školní docházka poznenáhlu také všeobecnosti dosáhla, jaké si jest jen přát. Uznání a pochvala budiž vyslovena všem dobrodincům!

Duchovní a učitelé, kteří své povinnosti řádně neplní, buďtež povzbuzeni k větší pilnosti u vyučování dítek! O hlídání dobytka dětmi nařizuje dvorní studijní komise, by se vyučování přeložilo na čas poměrům příhodný, ale zákonitý počet hodin budiž zachován. Tím končila zpráva c. k. studijní dvorní komise.

2. Jiný obrázek. Vikář Karel M. Gelinek, jakožto školní dozorce vikariátu Turnovského.

Libuňský farář Gelinek obrátil záhy na sebe pozornost biskupa Chlumčanského. Jeho taktická opatrnost, ovládaná důmyslem a nadšením pro stálý rozvoj a pokrok ve všem, získaly mu uznání měrou svrchovanou. Proto biskup Chlumčanský konaje r. 1812 kanonickou visitaci v kraji Boleslavském jmenoval Gelinka vikářem; okresním školním dozorcem byl Gelinek již před tím jako vikariátní sekretář. A vikář Gelinek poznal význam školství snad lépe než mnohá rada u zeleného stolu. Nechť o tom se laskavý čtenář z následujících výňatků Gelinových výročních zpráv sám přesvědčí!

Vikář Gelinek podává konsistoři výroční zprávu o školství ve svém okrese za rok 1811. Obsáhla to zpráva. Dovídáme se, že r. 1811 byl školství velice neprospěšný, ale přece docházka školní se o 222 děti zlepšila, a to tím způsobem, že po vesnicích vyučovali »kočující« pomocníci, dále, že děti od rodičů byvše zaměstnávány pasením dobytka, byly vyučovány v hodinách poledních. Mnohé překážky ztěžovaly rozkvět školství v Turnovském vikariátě. Vikář jmenuje některé, na příklad: špatný stav školních budov; budovy jsou namnoze nízké, na mnohých místech zbědované, do nichž se sotva několik dětí vejde, proti zimě i dešti nechráněné. »Některé školní světnice,« píše vikář doslovně, »jsou tmavé špeluňky, že by děti odtud utekly, sotva pro 40 dětí Druhou příčinou, neméně závažnou bylo skrovné vzdělání učitelův, pro kteroužto příčinu mnozí rodičové neměli pro školy pravého porozumění. Třetí příčina Neuvěřitelná a vždy rostoucí bída učitelů. A ta byla věru veliká, ačkoliv církevní vrchnosti činily vše možné.

I vzdálenost jednotlivých osad *) od místa školy ztěžovala školní docházku. A pro drahotu a bídu mnozí rodičové nejsouce sto, aby dětem opatřili šat a obuv, nechávali je doma.

Bohužel, že i po stránce vzdělavatelné bylo málo o učitele postaráno. Českých knih paedagogických nebylo, proto vikář doporučoval a sám dával cirkulovati německé paedagogické spisy, jen aby si učitelé poněkud získali obratnost ve vyučování. Katechety zvláště k tomu naváděl vikář, aby na základě svých obsírnějších studií učitelům dávali návod k vyučování a je v každém směru podporovali. Se svolením konsistoře chce vikář učitelům čas od času uložiti některé paedagogické otázky k písemnému zpracování a nejlepší práci vyznamenati nějakou »praemi«.

Již z těchto ukázek poznáváme, jaký význam přisuzoval vikář Gelinek školství! Jak těžce nesl vikář tu bídu mezi učitelstvem! Píše otevřeně konsistoři: »Aby učitelé se svými rodinami nezahynuli hladem, musil vikář zákonem **) zakázané provozování muziky v hospodách, jako jediný možný vedlejší výdělek ignorovati, neboť školní plat nechce nikdo platiti

*) Některé osady byly od místa školy vzdáleny až přes 2 hodiny.

**) Pol. Verfas. d. deutsch. Volks-Schulen § 252 dí »Er (Lehrer) treibe bey schwerer Ahndung kein verbothenes Gewerbe, er halte keine Schenke, er musicire nicht in Schenkhäusern, bey Hochzeiten, Kirchweihfesten und andern öffentlichen Tänzen.

Pro pohodlí dětí zavedeno bylo expositní vyučování; učitelé vyučovali v zimě po vesnicích po různých domech. Vikář napomíná duchovenstvo, aby také bedlivě vyučovalo v těch nových školách sv. náboženství a při každé příležitosti by takové školy navštěvovali a děti o Pánu Bohu poučovali. Každý vikář znaje své školství, musil ve výroční zprávě navrhnouti prostředky, jimiž by se školství dalo zvelebiti. Vikář Gelinek píše následovně: »Úředníci (vrchnostenští) milují tmou více, nežli světlo, ukáží se při visitacích školních zřídka, protože se asi stydí, by nebyli před obcí upozorněni na sliby učiněné, ale nedodržené.« Dále vikář žádá: světlých, zdravých, prostorných školních budov, s p ř í j e m n ý m z e v n ě j š k e m, aby dívky v nich rády meškaly; zařízení seminářů, kde by učitelé bezplatně nabýti mohli vzdělání; řádné služné a postarání o učitele a jejich vdovy *) ve stáří!

Poznali-li jsme již dříve charakter vikáře Gelinka, tož opět poznati musíme jeho nezištné práce pro školu a učitele! Dnes volá se po vyšším vzdělání učitelů, dnes vedou se nářky o nedostatku mezi učitelstvem, a přece od té doby tolik let uplynulo, když totéž chtěl Turnovský vikář pro své učitelstvo a ještě toužil po bezplatném vyučování a vzdělání učitelů! Jest dnes skorem za 88 roků nějaký rozdíl ve věcech hlavních?

Výroční zkouška školní bývala v obci pravou slavností, významným dnem pro učitele, na který si starší učitelé rádi vzpomínají. Vikář před hostmi a rodiči ocenil působení učitele, pochválil jej, rodičové nabývali takým způsobem většího zájmu pro školu a lásky k učiteli. Vikář Gelinek dal záhy věděti učiteli o výroční zkoušce a nařídil, aby učitel pozval ke zkoušce dva nejbližší kollegy. Ti musili se při zkoušce podepsati v katalogu, že byli zkoušce přítomni. I tato novota byla významna, jak pro učitele samého, tak i pro ostatní. — Dále vikář trpce stěžuje si do rodičů Turnovských. Píše doslovně »Tu i jinde mnozí rodičové měli nezpůsob, že vezmou děti své ze školy české a posílají je do školy německé beze všeho vědomí a svolení duchovního správce, nebo je brzo posílají do té neb do oné třídy, ano se i děje, že děti své vůbec doma nechávají«. Proto vikář toto počínání rodičův přísně zakázal a kněžím nařídil, aby s kazatelen prohlásili, že žádné dítě ve školním běhu ze školy nesmí vystoupiti! To bylo na počátku nynějšího století — a dnes! Co by tomu řekli ti bývalí vikáři — inspektoři, že dnes v našem školství taková kalamita dále bude trpěna, dovolena, když děti takřka vháněny jsou do škol, jichž vyučovací jazyk jest jim docela neznámý!

Vikář Gelinek pilně dbal, by učitelé i kněží povinností svých ve škole nezanedbávali. Tak poručil učitelům, kde by katecheta vlažnost neb nechť k vyučování jevil, aby k němu poslali dva žáčky, a ti ho měli poprositi, aby do školy přišel.

Konečně uvádí vikář Gelinek ještě návrhy, jak by školství bylo lze zvelebiti. Návrhy těmi ani nynější škola neopovrhla. Jsou to 1. Bezplatné vyučování zvláště chudých dětí. 2. Pilná návštěva škol duchovními správci a katechety. 3. Dobré láskyplné zacházení s dětmi. 4. Vyučování předmětům, jež jsou pro budoucí praktický život, k nimž srdce i rozum více lne, nežli k suchému hláskování

*) Pensijní fond pro vdovy učitelů založen byl v Litoměřické diecési r. 1813. Minulého roku, dle sdělení vdp. Zemana, účetního bisk. konsistoře, vyplatila konsistoř pozůstalým ještě vdovám po učitelích 2975 zl. 93 kr. pense.

a čtení, na př. vyučování zeměpisu, dějepisu, hospodářství, dietice atd. 5. Veřejné zkoušky. 6. Malé odměny a dary ve školách. 7. Veřejné »vystavování« nejlepších »předpisů« za sklem, jakž již na některých školách zavedeno jest. Posléze jmenuje vikář Gelinek čilé kněze a učitele, již zasluhují chvály konsistoře a gubernia, a vyčítá dobrodince a přátely škol. Mezi těmito budiž uveden děkan Turnovský Frant. Hájek, jehož přičiněním dostalo se škole Hradištské knihovny a jednoho tisíce zlatých, aby z úroků těch peněz děti byly podělovány inkoustem, knihami a p. — Tak zněla výroční zpráva vikáře Gelinka, konsistoři podaná.

Budiž ještě dovoleno uvést některé význačnější body z působení vikáře Gelinka ve školství. Není možno v krátkém vypsání čtenáři předvésti, co vikář Gelinek pro školství a učitele vykonal. Směle můžeme Gelinka zařaditi mezi přední znalce školství na počátku našeho školství. Jak staral se o vzdělání učitelův! Kniha českých nebylo, tu jim rozdával, neb půjčoval spisy autorů, jako byli Pestalozzi, Willaume, Campe, Basedow, Zerreners: Schulfreund, Prenninger (das Handbuch für Schullehrer auf dem Lande) atd. atd. Jeho kaplan, známý Antonín Marek, přeložil do češtiny spis Fridolina Huberse Abhandlung über Didaktik und Paedagogik, který pak byl dodán všem učitelům k opsání.

Z výroční zprávy za rok 1810 se dovídáme, že stále ještě učitelé, zvláště staří, nepřívětivě na děti hledí, jakoby to za nečest považovali k dětem mile a přívětivě promluvit, a také co nejpřísněji každý dětský nezpůsob neb zapomenutí uleknuvšího se dítěte bitím trestají. Po visitaci musili tací učitelé přečísti instrukci pro učitele, a bylo jim řečeno, že právě oni mají nejméně dětí ve škole. Psi utíkají před bičem — dí Gelinek — proč by také neutíkaly děti? Bylo jim na srdce kladeno, aby s přívětivou tváří započali vyučování a vše nepřijemné, co doma duši jejich sužuje, z hlavy ve škole vypustili. V jedné škole visitator důtky a metly docela při zkoušce našel. Z téhož roku dovídáme se o Hradištském kaplanu Frant. Nigrinovi, jenž jest velikým přítelem mládeže. Všechny děti láskou téměř na něm lpí. Jeho vlivem přibýlo škole Hradištské 128 nových školáčků. František Nigrin mezi dobrodinci sebral 400 zl. pro chudou mládež na opatření knih a podobné. Rovněž tak Turnovský kaplan Arnold a Hruboskalský lokalista Neuber. Mezi laiky vyznamenal se Turnovský občan Czebisch, jenž daroval škole 1000 zl. — Též purkmistr Turnovský František Wickenhäuser podporuje vřele školství. Rozdal mezi mládež premie za 70 zl., učitelům platy zvětšil atd.

Konsistoř vyřizujíc tyto výroční zprávy Gelinkovy, chválila horlivé kněze a učitele, vyslovila uznání dobrodincům mládeže a také odsoudila způsob některých učitelů, kteří jen pomocí metly mládež vyučovali, a pohrozila takým učitelům i naprostým sesazením!

Rok 1812 byl pro školství pod vzorným pěstitelem Gelinkem příznivý. Přibýlo o 264 dětí školám, ačkoliv stále tytéž překážky byly školství na závalu. Vrchnostenští úředníci školství valně nepřejí, dávají na jevo, že by pro ně pohodlnějším a pro školství lepším bylo, kdyby Jeho Veličenstvo jus patronatus nade všemi školami převzalo. — O rodičích píše Gelinek, že mnozí tu a tam berou své dítky do hospod, aby, jak sami vypravují, jim nějakou tu radost učinili. Rychtáři a místní školní dozorcí byli ihned požádáni, aby jména dotčených rodičů vikáři oznámili. Sbírkou ve prospěch chudých dětí toho roku pro vůbec panující nedostatek konány býti nemohly.

Podobnou výroční zprávu podává vikář Gelinek za r. 1812 krajskému úřadu; stěžuje si trpce do vrchnostenských úřadů, rychtářů a soudů. Dvanácte škol ne-

bylo opatřeno topivem, a vikář již po čtvrté to oznamuje krajskému úřadu Píše doslovně: »Kéž by se již jednou (krajský úřad) nad těmi utrápenými a nešťastnými učiteli smiloval.«

Rok 1813, ačkoliv jinak svízelný plný, byl školství v Turnovském vikariátě dosti příznivý. Školám přibylo 280 dítek, což vikář Gelinek připisuje péči duchovenstva a učitelů. Vrchnostenské úřady však ničeho pro školu nečiní. Na některých místech není dosud řádných školních budov,*) vyučuje se v bídých, tmavých barácích nebo v obecních domcích. Dle úředníků vrchnostenských řídí se i mnozí rychtářové, kteří si k učitelům právo své pohledávajícím dovolují neslušné, vyčítavé řeči. O učitelích svědčí, že ve svých paedagogických vědomostech dobře prospívají. Studují, čtou pilně z knih, jež vikář dává cirkulovati, z nich musí si činiti výpisky, které pak při visitaci vikáři předkládají. Vedle toho učinil si vikář Gelinek pravidlem, že po visitaci nejméně hodinu s učitelem rozmlouval o paedagogice vůbec a o stavu jeho školy zvláště. Nic jiného nežli naše konference! Ve vzdálenějších vesnicích ustanovil i toho roku kočující učitele.

~~~~~ SMĚS. ~~~~~

Výbor družstva Vlast' konal 3. dubna t. r. sedmou schůzi v XVI. správním roce za předsednictví p. K. Ulricha a po jeho odchodu do schůze Vincencianů za předsednictví p. prof. dra. M. Kováře. Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. Jednatel, p. Tom. Jiroušek, četl protokol předešlé schůze, jež byl probrán a schválen. J. M. ndp. Ed. Jan Nepom Brynych, biskup, a vdp. kanovník B. M. Kulda děkují družstvu za zaslání blahopřání. — Spisovateli na jihu uděluje se podpora 100 K na literární a sociální studium mezi Jihoslovany. Výbor projednával různé důležité podniky spolkové a Literárního sjezdu a sejde se opět k poradě dne 25. dubna o třetí hodině odpoledne.

Deset set jest jeden tisíc. V kterémsi čísle »Šk. Obzoru«, které se mi bezděčně dostalo do ruky, četl jsem nejtudnější literou výpisky ze třídní knihy v I. třídě: Náboženství: o 12 apoštolích. Počty: počítání v oboru do 5. — Poznámávám k tomu, že nemusí se dotčený pisatel ohlížeti ani po předmětu, jemu tak vzdáleném, ale ať jen otevře svou »Mluvnici pro školy obecné«, díl I., na str. 17., a tu nalezne větu: »Deset set jest jeden tisíc.« To vyžaduje zajisté těžšího výkladu pro žáčky nejnižších dvou stupňů věku, nehledíme-li ani k tomu, že

tu jsou úkoly číslovány až do 200, kdežto žáček teprve na konci školního roku zná psátí čísla do 100. — Ostatně víme, horečnou pílí učitelstvo již i toho dokázalo, že rozdělilo si pro I. školní rok kreslení na jednotlivé měsíce tak, že třetí měsíc smí teprve předváděti žákům obrazce ze 3 přímek; osmý měsíc obrazce z 8 přímek atd., ačkoliv kreslení v osnově ani jako samostatný předmět místa nemá. A pokud učitel žákům předměty předvádí, má se tak díti se zřením ku věčnému vyučování a nikoli se zřením k tomu, z kolika čar naznačený předmět se skládá. Však i myslím, že by učitel stěží dovedl udržeti v práci žáka tři aneb čtyři měsíce kreslením předmětů ze tří čar. (Kolik by takových předmětů bylo?) To-lik jen mám na mysli, že i od této metody odchyluje se učitelstvo, když vidím, že již první měsíc předvádí se tvar písmenka u, kterýžto tvar záleží z 5 různých tahů. Což nebylo správně vynaléztí novou metodu, dle které by se písmenku tomu vyučovalo až pátý měsíc, a první měsíc začítí těmi tvary, »které záležejí jen z jedné čárky« ?

A. Novák.

Modlitba ve škole. Redakce »Fr. Schulzeitung« odpověděla nedávno v listárně na dotaz o modlitbě ve škole, že se smí učitel modlití před učením a po učení s dětmi modlitbu, která jest v čí-

*) Dvorní dekret ze dne 16 ledna 1811 nařizoval, aby scházející budovy školní ihned byly postaveny, a ty, jež jsou nedostatečné, aby byly rozšířeny a upraveny, a orgány, jež by se proti stavbě vzpíraly, aby byly se svými námitkami odmrštěny.

tance, ovšem pro školy schválené. Tu oznámil redakci téhož listu jistý učitel, že tomu tak není. Chtěl se též modlit s dětmi modlitby »Před učením« a »Po učení«, otištěné v Heinrichově čítance. Místní farář, jakožto katecheta, však žádal, aby se modlil Otčenáš! Učitel poukazoval k tomu, že čítanka je schválena, a že je tedy schváleno vše, co v ní jest, a setrval při svém. Farář požádal za rozhodnutí c. k. okresní školní radu, kteráž učitel oznámila, že vůbec nesmí zaváděti o své újmě jiných modliteb, poněvadž se to příčí výnosu bisk. konsistoře. Ku konci své zprávy táže se dopisovatel, jak se to srovnává, když v čítance ministerstvem schválené jest modlitba, a nesmí se jí užívati? — Věc jest přece docela jasná. Ministerstvo schválí knihu, pokud vyhovuje požadavkům paedagogickým a didaktickým. Že by však již tím se smělo užívati některého článku jako školní modlitby, není tím řečeno. Neboť zákon jasně praví, že vše, co se dotýká náboženství, ustanovují úřadové církevní (po případě ve srozumění s úřady školním). Poněvadž však při schvalování čítanek zástupcové církve nejsou bráni v poradu, je samozřejmo, že žádného článku, ať třeba je zdařilý a nazván modlitbou, nemůže se užívati ve škole jako modlitby.

Svěcení školy s poprsím Komenského. »Škol. Obzor« píše: »Učit. Noviny« hořekují nad tím, že »Vych.« radí, aby duchovenstvo nesvětilo školy, na nichž je poprsí Komenského. A což musí býti škola, která má býti interkonfesijní, vysvěcena? Říkáme si, že jsme moderními, ale v nestřeženém okamžiku ukážeme vždy nějaký starý, dlouhý cop!« — To je přece upřímnost! »Učit. Noviny« mají tu obrázek učitelské zvrhlosti, a ne u nás. Snad teď, když je zakřikl komandant z Roudnice, budou žticha.

Evangelici o náboženské škole Jedenáctý všeobecný evangelický školský sjezd, pořádaný ve městě vládního okresu Düsseldorfského, Barmenu, prohlásil se pro konfesijní školu. V odhlasované resoluci totiž se praví: »Sjezd pronáší přesvědčení, že německé veřejné školy, ať vyšší aneb nižší, musí býti dle pozitivního a přirozeného práva školami křesťanskými, a podle vývoje německého ná-

roda a křesťanské církve musejí míti vtisknutý charakter konfesijnosti, a učitelstvo na nich svědomité a pevně věřící.« Na evangelickém sjezdě v Postupimi pronasl dr. Zange tato slova: »Jenom škola konfesijní vychová muže pevné a věrné svému přesvědčení. Jakéhosi náboženství pro všechny (všeobecného) vůbec není. Křesťanské školy, křesťanského práva, křesťanského umění, křesťanského života musíme si přát!« — Co tomu řeknou naši »také« katolíci?

Návrat dvou protestantských učenců do církve. Jeden z předních švédských protestantských theologů, Kroik-Touning přestoupil ku katolické církvi, a to, jak se vyslovil, z těchto důvodů: Pravá církev Kristova musí míti nejvyšší viditelnou hlavu, a tou nemůže býti nikdo jiný, než nástupce sv. Petra, Římský papež. Zpověď jest nutna, a poněvadž Luther zpověď zavrhl, ukázal tím, že ducha Kristova nezná. Kroik přestoupil k církvi po dlouhém, bedlivém studiu. — Dr. de Costa, nejpřednější lutheránský učenec v New-Yorku, přestoupil rovněž k církvi katolické. Jak sdělují americké listy, učinilo tak v poslední době asi 100 lutheránských pastorů, mužů vesměs horlivých. Právem se říká, že do církve katolické vstupují z jiných konfesí jen mužové nejlepší, z ní však že vystupují jenom lidé, k náboženství vůbec neteční.

Sociálně-demokratický universitní docent v Berlíně propuštěn. »Vorwärts« přináší rozhodnutí pruského státního ministerstva, v němž jsou podány důvody propuštění sociálně-demokratického universitního docenta Dr. Aronsa z jeho úřadu. V důvodech těch se praví: Z vlastního přiznání obviněného je zjištěno, že náleží ku straně sociálně-demokratické a že jest odhodlán její zásady i veřejně rozšiřovati. Disciplinární úřad se vyslovil, že obviněný dosud neporušil svých povinností, pokud si ukládá ve své agitaci jisté meze, dbá taktu i vážnosti a zdržuje se všech nepravdivých tvrzení a nenávisných projevů. Avšak toto mínění jest mylné. Sociální demokracie snaží se převrátiti nynější státní a právní poměry pomocí dělnictva, nadaného politickými právy. Vědomé šíření těchto názorů nelze spojit s postavením učitele královské university, jež má za účel studující jinochy připraviti k různým odvětvím vyšší

státní a církevní služby (§ 1. statutu Berlínské university). Akademický učitel, který s takovými protivníky nynějšího státního a právního pořádku se spolčuje, není hoden důvěry, jaké povolání jeho vyžaduje. Obviněný provinil se tudíž proti disciplinárnímu řádu universitních docentů dle čl. Podepsán jest ministrpresident kníže Hohenlohe.

Rozhodnutí správního dvoru o náboženství dítěte, jehož rodiče jsou bez vyznání. Řezbář Alois Christian ve Vídni před 21 roky ohlásil své vystoupení z církve a jest od té doby bez vyznání; jeho manželka učinila tak před osmi roky. Tři roky před tím stala se matkou děvčátka, jemuž dali jméno Brunhilda, která však pokřtěna nebyla. Když děvče bylo přijato do školy, učinil správce školy oznámení, že není křtěno. Okresní školní rada nařídila otci, aby dal dítě pokřtí. Z tohoto nařízení odvolal se otec k místodržitelství a potom k ministerstvu kultu a vyučování, a když obě tyto instance jeho odvolání zamítly, ku správnímu dvoru. Zatím nařídila okresní školní rada Christianovi, že jest povinen, nežli rekurs se vyřídí, dáti děvče vyučovati v katolickém náboženství. I z tohoto nařízení se Ch. odvolal ku všem instancím. Dne 14. března t. r. rozhodoval správní dvůr o této věci za předsednictví presidenta Dr. z Alterů. Po poradě, hodinu trvajíc, oznámil předseda rozhodnutí, jímž obě stížnosti se zamítají. V důvodech se praví: Správní dvůr, přihlížeje ku stanovisku zákona, musí prohlásiti, že zákon míní »náboženským vyznáním« jen takové vyznání, které je státem uznáno, a nikoli nějaké subjektivní názory jednotlivců. Z toho jde, že dítě, poněvadž matka v době jeho narození byla ještě katoličkou, mělo přijati její náboženství (1. čl. zákona ze dne 25. května r. 1868) a tedy býti pokřtěno. Namítá se sice ve stížnosti, že mezi oběma rodiči stala se o tom úmluva, aby dítě zůstalo bez vyznání jako jest otec; než, důkazův o této úmluvě stížnost nepodává. A byť i taková úmluva byla skutečně se stala, správní dvůr musí za to míti, že úmluva taková může jen tehdy býti platnou, když běží o skutečné náboženské vyznání rodičů, t. j. státem uznané, a nikoliv o »bezvyznání«. Také se ve stížnosti praví, že dle základních státních zákonů nemůže nikdo býti nucen k náboženským výkonům. Tím se však správní

dvůr zabývati nemůže, poněvadž ve směru tom stížnost podána nebyla. Ostatně o nějakém donucování podavatele stížnosti k náboženským výkonům nemůže býti ani řeči. Po zamítnutí stížnosti první, musila pak ovšem býti zamítnuta i stížnost druhá.

»Český Učitel« — o učitelkách.

»Samostatnost« přinesla prahanebný článek o učitelkách. Ovšem, to byla »Samostatnost«! Ale článek ten otiskuje také »Č. Učitel«! Jakým tónem je psán, jest patrné z těchto vět: »Mezi samotným učitelským personálem (na ústavech učitelek) vyskytují se občas mravně pochybné povahy. Chování se některých těch osob k žačkám nebývá někdy pouze vychovatelské a učitelské. Celkově pak si žačky ze všech těch ústavův odnášejí zpravidla málo vzletu, málo ohně a málo snah do výše, jimiž by se povznášely nad úroveň ostatních, vdavek chtivých a jen pro vdavky vychovaných dívek. Mezi učitelkami jsou jen vzácné výjimky s vědeckými aneb jinými vyššími snahami. Jejich studium bývá pouze chlebové. A má-li člověk konečně ten chlebiček, chce míti na něj i omastek. Tohoto omastku se mnohým učitelkám nedostává, poněvadž z ústavů si nepřinesly lásku k ničemu ušlechtilějšímu, čím by mimo povolání svou hlavu a své srdce zaměstnaly. Co jim tedy zbývá? Namlouvání stejně jak ostatním nestudovaným dívkám. Znáš ty muže a jich smýšlení: »Třeba by nebyla kráskou, pro lacinou kratochvíli je dobrá dost!« I kdyby učitelka své povolání vřele si oblíbila, vdáti se přece chce. Učitelka věna nemá. Cítí, jak malá, maličká je její naděje. Ale dokud je mladá, neresignuje. Doufá, hledá. Nevyhýbá se mužům. Nevyhýbá se důvěrou s nimi. Jinak by cíle svého nedosáhla. Pozdě, často velmi pozdě sezná, že marně. Společnost se tomu jen usklebuje a poprskává: »Inu, učitelka!«

To »nejšťavnatější« ovšem vynecháváme. Kdyby jiný list totéž napsal, strhl by se pokřik — a právem: vždyť je to utrhaní na cti! A přece by u listu neučitelského se mohlo říci, že tak hanobí příslušníky jiného stavu. Ale »Č. Učitel« je list učitelský a orgán »Ústř. spolku«. Tímto článkem se vyšinul na vyšší plátku nejsprostšího druhu. Větší zpustlosti si nelze věru mysliti, tak nepíše ani pověstná »Lehrerstimme«. A »Č. Učitel«

chce býti orgánem všeho učitelstva! Jak pak má veřejnost na to učitelstvo pohlížeti?

Učitelstvo a chrámová hudba. Časopis »Dalibor« přinesl o této věci delší článek, v němž mimo jiné čteme: »Učitelstvo bylo vždy tak těsně spojeno s hudbou, že jedno bez druhého ani mysliti si nelze; kolik našich světových výtečníků zrodilo se v chudičké škole — a tu pojednou má český učitel vyměnit smyčec za úřednickou šavli! Ukvapené heslo »Pryč s hudbou chrámovou!« může mít osudné následky pro hudbu nejen chrámovou, ale pro hudbu vůbec. Kdo ujal by se osiřelé hudby chrámové na venkově, kde naprosto jest nemožno usaditi se samostatnému řediteli kůru za několik zlatých ročního příjmu? Odcizili se mladší učitelstvo hudbě, již v ústavě málo se učilo a jen horlivým spolupůsobením v praxi si může osvojiti, nastává hudbě chrámové smutná budoucnost. Se stanoviska hudebního nelze než upřímně želeťi, že v takové proudy vedlejší organizace učitelstva vybočuje. Čí vina, ať se kaje! Nechť však nikdo nemyslí, že jen papírové výnosy a nařízení nahradí nadšení a lásku práce dobrovolné.«

Ministr vyučování o učitelských časopisech. Dne 31. března byla u ministra vyučování deputace německého učitelstva za vedení předsedy »Lehrerbundu«, známého Katschinky, a přednesla naléhavou prosbu učitelstva za upravení platů. Ministr odpověděl deputaci, že není sporu o nutnosti zlepšení učitelských platů, že však na změnu § 55. říšského školního zákona nelze pomýšleti. Co se ministroví jediné zdá možným, jest, aby země používaly výnosů státem jim poskytovaných (?) ku zlepšení učitelských platů. Stát měl by k tomu zapotřebí 20 mil. zlatých, výdaj to, k němuž žádný ministr financí nesvolí. Ku konci projevil ministr politování nad tím, že jistá část učitelského tisku svým chováním velmi k tomu přispěla, že vymizelo uznání a blahovůle, jakou i strany nepřátelské působení a zdatnosti rakouského učitelstva vstříc přinášely. Učitelský tisk ani v Německu, ani v Anglii, ba ani ve Francii prý si podobně nepočíná. Ministr lituje prý toho tím více, že následkem toho trpí ostatní většina učitelstva.

LITERATURA.

Sborník Historického kroužku Ma-jetník, vydavatel a nakladatel družstvo Vlasť. Odpovědný redaktor Dr. M. Kovář. Sešit 8. Tiskem Cyrillo-Methodějské knih-tiskárny V Kotrby v Praze.

Již několikráté měli jsme příležitost upozorniti naši veřejnost na práce, ve Sborníku Historického kroužku družstva Vlasť uveřejněné, a je dle zásluhy všem přátelům pravdy vřele doporučiti. I činíme tak i tentokráté, neboť bohužel protivníků pravdy, až posud buď z nevědomosti aneb ze zloby a záští utlačované a všelijak překrucované, nejen že neubývá, ale spíše přibývá, což při vlažnosti a netečnosti náboženské u tak mnohých katolíků za dnů našich mohlo by mít následky osudné.

Všem tedy, kteří jsou dobré vůle a skutečně pravdy hledají, doporučujeme jako všechny předešlé, i tento osmý svazek, jenž vydán ve dvou částech a přináší několik pojednání, která na základě historickém nejednu důležitou událost staví do zcela jiného světla, než v jakém

se nám až posud pod tendenčním zbarvením jevila! Při té příležitosti poznamenáváme, že »Historický Sborník« proměněn jest v časopis.

Dědictví Maličkových, pod ochranou sv. Karla Boromejského v Hradci Králové, ukončilo právě čtyřicátý rok svého trvání, dosáhnuvši za tu dobu působením kněží a učitelů 52.000 údů, kteréžto číslo nejlépe svědčí o jeho oblíbenosti. Číslo poslední, totiž 43., (podíl na rok 1899) obsahuje dvě práce, totiž: I. »Po letech, čili Rodina Vinařických z Vinařic.« Obraz ze života v 17. století. Dospělejší mládeži vypravuje Josef J. Váňa, učitel v Habrech. Objemná tato povídka (167 str.), líčící strasti a pronásledování šlechtěného hraběte Jaromíra Vinařického a jeho rodiny, upoutá zajisté nejen čtenáře malé, ale i dospělé a snad i nejednoho člena »Dědictví« získá. — Práce druhá: »Královský sirotek«. Divadlo ve 2 jednáních. Pro mládež napsal František Pilbauer, řídící učitel v Neškaredicích, bude jistě tam s radostí zvláště uvítána, kde bývají dět-

ská divadelní představení, neboť mohou hrý této dobře použiti. Doporučujeme tudíž tento podíl, poznovu upozorňujeme na »Dědictví Maličkových«, o němž podrobnějších zpráv možno se dočísti na obálce každého čísla.

Tři obrázky z moravských luhů. Napsal *Š. M. Kadlčák*. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství v Praze.

Tyto tři obrázky, jež vyplňují v »Ludmile«, sbírce zábavné četby pro český lid, roč. II., svazek 2. (190 str.), všude zajisté vlídného přijetí dojdou. První z nich: »Z chaloupky na statek«, líčí, jak Prokop, syn domkáře Píchy, jemuž dostalo se v domě otcovském vzorného vychování, příčinností a spořádaností domůže se velikého statku, o nějž následkem špatné výchovy doma i v německých školách se připravil jedináček Bedřich Hrdých z Podhořan, čili jak se podpisoval: Fritz Herrdüh aus Potthorzzann!

V obrázku druhém: »Gazdíček«, vylíčeno jest působení žida Gedeona Israela, který, ač všecko své zboží do krámu přinese v ranci, záhy ovládne celý kraj a jest považován za velikého dobrodince. Než, jak nabyto, tak pozbyto! Upadkem jiného žida přijde »gazdíček« o dvě stě tisíc a jest zničen nadobro.

K časovým a velice poučným obrázkům těmto připojen jest třetí: »Na samotách«, který snad jistému druhu čtenářstva bude se líbiti nejvíce. Doporučujeme knihu tuto rádi, podotýkáme, že na »Ludmilu« (6 takových svazků) předplácí se ročně jen 1 zl.

Sebrané spisy Václava Kosmáka, vydávané papežskou knihtiskárnou benediktnů rajhradských v Brně, dospěly posledním svazkem, jenž obsahuje šest povídek, k sešitu 14.

Jest pak zde na prvním místě humoreska: »Na honě« (38 str.), dále poutavá povídka: »Milosrdná sestra« (46 str.), obrázek: »Pro kus chleba« (50 str.), práce zpracovaná dle básně Alfreda Tennysona: »Enoch Arden« (31 str.), »Dva obrázky ze života« a to: I. »Poustevník« a II. »Pan student« a konečně humoreska ze studentského života: »Serenáda«. Cena všech těchto prací (sešit 9.—14.) jest toliko 26 kr.! Doporučujeme.

Věda a učenci katoličtí. Napsal *Š. A. Zahm*, C. S. C., profesor fysiky na universitě Notre-Damské v Americe. Dle druhého anglického vydání s dovo-

lením spisovatelovým přeložil ThC. Václav Hazuka. V Praze 1899. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Cena 75 kr.

Účelem této knihy (146 str.) jest, vyložiti v stručném přehledu poměr církve k vědě a ukázati dle slov kardinála Newmanna: »Pravda náboženská není toliko částí, nýbrž podmínkou vědy«, že není a býti nemůže odporu mezi skutečnou vědou a pravým náboženstvím; že právě ti, kdož vedeni byli světlem víry a křesťanské filosofie, dosáhli nejzdárnějších výsledků v pracích vědeckých a velmi přispěli k zabezpečení slavných úspěchů v každém oboru vědy, na něž právem jest hrd moderní vzdělaný svět. Kniha rozdělena jest na čtyři části, jež nadepsány jsou: I. Věda a církev. II. Katoličtí učenci a jejich díla. III. Katolické dogma a vědecký dogmatismus. IV. Přátelé a nepřátelé vědy, ve kterýchžto 4 statích opravdu více jest podáno, než nápis knihy naznačuje. Tím spis tu a tam poněkud trpí nepřehledností, neboť tolik látky podati v tak skrovné knížce není snadno. Než, to jest věci jen vedlejší, neboť jinak časový tento spisek jest veškery chvály hoden, a proto rádi jej doporučujeme.

PROKOP ZALETĚL.

Nákladem družstva Vlast

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdl. Ročníku XVI. č. 6. — Předplácí se ročně 10 K, kněží deficienti, podučitelé a podučitelky platí ročně 8 K. — Obsah: O příčině života. Napsal duch. prof. Frant. Horáček. — Pro práci. Báseň od Vladimíra Hornova. — Pepička Kopřivova. Napsala Vl. Pittnerová. — Chlum sv. Anny. Obrázek z hořejších Slez. Napsal J. Vávra. — Nová báseň J. S. papeže Lva. — Saniassi v pokušení. Indická legenda od E. M. Z ruského přeložil J. Růžek. — Naše Slezsko. Napsal Jan Vyhlídal. — Poddanství nové doby. Napsal Rud. Vrba. — Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České od r. 1840 do r. 1900. Napsal Tom. J. Jiroušek. — Začátek postu a pytlový čtvrtěk. Úvaha z českého zvykosloví. Napsal Jan M. Vorel. — Hlídka národohospodářská. Píše Rudolf Vrba. — Školský obzor. Píše J. B. Žďárský. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy. — Zprávy spolkové. — Pouť do Říma.

Dělnické Nov. Rediguje T. J. Jiroušek, vyšlo IX. roč. číslo 15. — Děln. Nov. vycházejí dvakrát měsíčně, stojí ročně 3 K 20 h. Na pět výtisků jeden zdarma. — Obsah: Bilance stávkby. (Dr. Rud. Horský.) — K vedení stávkby uhlokopů. (T. J. J.) — Z celého světa. — Ženská hlídka. — Hornická hlídka. — Různé zprávy. Dopisy. — Literatura. — Oznámení. — Feuilleton: Na faře v Košicích. Napsal Adam Chlumecký. — S přílohou: Spolkové listy č. 8.

Nákladem tiskárny Cyr.-Methodějské:

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Redakci vede Dr. Josef Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Počíná VII. číslo 8.

Obrana. Red. P. Jos. Šimon. Vyšlo ročníku XVI. číslo 4. a 5. s přílohou.) — Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 6 K.

Rajská zahrádka. Katolický obrázkový časopis pro mládež. Řídí Václav Špaček. Vyšlo ročníku IX. číslo 7. s velmi pěkným obrázkem titulním a četnými obrázky v textu, se zajímavým a zdařilým obsahem. Doporučujeme tento časopis příznivcům katolické mládeže. Předplácí se ročně 1 K 60 h, a na pět výtisků dává se jeden zdarma nádavkem.

Český Jinoch. Časopis pro dospěl. mládež československou. Rediguje professor Václav Müller. Sešit 7. Ročník V. Cena 10 h.

Pašiové hry, představující utrpení, umučení a oslavení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista v sedmi dějích a v sedmi živých obrazech. Upravil ThC. Jan Pauly. Sbory upravil prof. Václav Müller, zpěvy složil Fr. Pícka. Cena 40 h.

P. Ondřej Hamerle C. SS. R. **Katolická církev koncem XIX. století.** Dle druhého vydání přeložil Václav Oliva. Cena 80 h.

Ludmila. Sbírka zábavné četby pro lid. — Pořádá ThC. Jan Pauly. Ročníku II, svazek 4. O sousto chleba. Dvě povídek z továrního ovzduší. Napsal F. J. Andrlík. Roční předplatné 2 K.

Lidová knihovna. Sbírka populárních spisů pro náš lid. Světlo v temnotách. Rozhledy po nejdůležitějších časových otázkách. Napsal ThC. Jan Pauly. Cena sešitu 32 h.

Z různých nakladatelství:

Obrazy ze Svaté Země. Dílo toto obsahuje 33 zdařilých obrazů posvátných míst, na nichž Kristus Pán se narodil, žil, učil, trpěl a zemřel.

K obrazům připojen jest text. Doporučujeme toto dílo, jež vydal právě dp. Josef Jan eček, kaplan a katecheta v Lysé nad Labem. Cena nevazaného výtisku 2 K 80 h, vázaného 4 K 40 h.

Casopis katolického duchovenstva. Ročník XXXXI. (LXVI.) sešit 3. (Rohlíček & Sivers.)

Kazatel. Homiletický čtvrtletník. Redaktoři: Dr. Isidor T. Zahradník Dr. Rob. Neuschl. S povolením nejdůst. ordinariátu v Olomouci a Brně. Vychází počátkem každého čtvrtletí. Roční předplatné 7 K. Ročník VII. svazek 3. V Olomouci 1900. Nákladem knihtiskárny R. Prombergra.

Obrázková Revue. Ilustrovaný časopis pro zábavu a poučení. Pořádá Dr. Ant. Poďlah. Sešit 12. Roční předplatné 14 K, poštou 16 K.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává Fr. Quala Konečný, Ord. Praed. Roč. XIII. seš. 12. Vychází v sešitech měsíčních. Ročník počíná v květnu. Celoroční předplatné 2 K 40 h, poštou 2 K 80 h.

Obzor. Vychází redakcí Vladimíra Štastného v knihtiskárně Benediktinů rajhradských v Brně dvakrát měsíčně. Roční předplatné 4 K. Posledně vyšla čísla 6. a 7. roč. XXIII.

Náš Domov. Obrázkový časopis pro lid. Ročník VIII. číslo 6. a 7. Redaktor J. Vévoda v Zábřehu na Moravě. Vychází dvakrát měsíčně. Roční předplatné 4 K 80 h. Doporučujeme našemu lidu.

Rozhledy po lidumilství. Redaktor JUC. Fr. C. Vlč. Vycházejí měsíčně. Roční předplatné 4 K. Ročníku VIII. číslo 4.

Historické Rozhledy. Rediguje Ant. J. Zavadil. Nákladem Em. Šolce v Telči. Roč. III. seš. 4. Roční předplatné 4 K.

Divokým Kurdistanem. Cestopisná povídka Karla Maye. Přeložil a upravil K. Flögl. (Pouští. s. 9.) Cena sešitu 60 h. Nákladem knihtiskárny Rajhradských benediktinů v Brně.

Voditel v bogostovnik vedah. Vydává profesorský sbor kněžského semináře v Mariboru redakcí Frt. Kovačiče. Roční předplatné 4 K.

Obrázky k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi.

Papírnický závod družstva Vlast zakoupil letos za 5000 K obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu sv. přijímání:

1. domácí: po 4 h (100 za K 2'40), po 6 h, tři druhy (100 za K 4'40) po 14 h, tři druhy (100 za 12 K); 2. štýrsko-hradecké od firmy Styria: pět druhů po 16 h 100 za 16 K) a jeden po 5 h (100 za 5 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za K 21'60); 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrech a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h, dva druhy (100 za 16 K), po 40 h (100 za 40 K) a po 60 h — těch máme na skladě jen sto (za 60 K).

b) obrázky k první sv. zpovědi:

1. domácí: po 4 h a po 6 h jsou již rozebrány; 2. berlínské — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h, dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K).

Poznámky. 1. Příchozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a dle vůle ty neb ony si vybrali. — 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužit. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, 120 K dali jsme jen na clo a za železniční dopravu, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu. — Objednávky vyřizuje:

Papírnický závod družstva Vlast, Praha 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, než se upečetí a nefrak. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolek akтору V. Špačkoví v Košátkách, p. Vrstice Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Konfesní a »svobodná« mravouka ve škole.

Liberální učitelské listy nevědí kudy kam s tou mravností mládeže. V poslední době dva z nich se jí zabývaly v úvodních článcích: »Škola našeho venkova« a »Český učitel«. Prvý z nich ve článku »Skutečně-li mravnost poklesá a mládež naše pustne?« snaží se dokázati, že mravnosti neubývá, spíše že jí přibývá; druhý pak navrhuje, aby se mravouka uvedla do školy jako učebný předmět, ovšem, aby to byla mravouka »svobodná«, na náboženství nezávislá. Oba ty články mají mnoho společného především mají činiti dojem učenosti a oba — jak v listech těchto ani jinak býti nemůže, — snaží se vyvrátiti pravdu, že mravnost bezpečně lze stavěti toliko na základě náboženském.

Byť o této věci již mnoho a často bylo psáno, ona přece poskytuje vždy dosti látky k přemýšlení a jest pro uvažování předmětem velice vděčným, zvláště když vidíme, co důvodů dovede druhá strana naněsti, jen aby dokázala, že to nenáviděné (jen ať se pánové k tomu přiznají) náboženství jest pro vychování člověka věci naprosto zbytečnou.

Jest známo, že liberalismus vždy a všude neblaze proslul pýchou. Tato pýcha působí, že chce všude jen diktovati, komandovati. Liberalismus nesnese jiného mínění anebo odporu proti svým zásadám. Liberalismus tropí si posměch z neomylnosti Církve, instituce Božské, ale sám pokládá se za neomylného v celém rozsahu.

Člověk holdující liberalismu těžce také nese svoji závislost na Bohu. A jako neomylný chce býti zcela samostatným a nezávislým i na bytosti nejvyšší, která ho stvořila. Proto v ničem na Boží pomoc nespolehá, v ničem jí nevyhledává, k ní se neutíká. Pořekadlo »s Boží pomocí« jest mu neznámým, on dokáže všecko sám, vlastním přičiněním a vlastní silou. A tu jsme u kořene liberalismu i ve škole se domnívá, že nepotřebuje Boží pomoci. Nejnesnadnější dílo, vychovati člověka, dovede on sám, vlastní silou, — snad docela hravě!

Při tom však nezapře se v liberálovi přece — člověk. On dobře cítí, že si počíná nejenom pošetile, chtěje nejvyššího Vychovatele vyloučiti z práce vychovatelské, ale že si počíná i velice opovážlivě a hříšně. A toto vědomí vynucuje mu mnohé a mnohé vytáčky a omluvy. »My vlastně nejsme proti náboženství, to ne, ať nás nikdo z toho nepodezřívá, naopak, my jsme jeho velikými přáteli; my jenom ukazujeme, že nám po něm nic není, a že se člověk o ně nemusí starati.«

Taková »upřímnost« a »logika« vane také oběma články, o kterých jsme se výše zmínili. Ovšem dává se takovým rozpravám nátěr učenosti a promísí se citáty několika filosofů — aby se spíše zakryla mělkost všech těch důvodů.

Praví sice »Škola našeho venkova«, že náboženství jest zajisté účinným prostředkem vychovatelským, a dokládá s Durdíkem, »že se musíme u dětí o to přičinit, aby vroucí nadšení a obrácení mysli k Bohu poskytlo jim někdy pravé kotvy v bouřích života«, — ale přece k tomu připojuje posměšně požadavek »klerikálů«, aby všecko učení k náboženství vedlo a náboženstvím takřka proniknuto bylo; »potom že by to s mravností mládeže jinak vypadalo!«

Ovšem, my to tvrdíme stále, ale nesouhlasí s tím autor »Školy našeho venkova«, (ačkoliv přisvědčuje Durdíkovi). A které uvádí důvody? Náboženství prý se dnes prašpatně vštěpuje. Náboženství je dnes hlavně předmětem v ě d ě n í. Dítka se mu učí. Všickni praví přátelé náboženství se toho hrozí«, praví Hildebrand; Žádná učební látka nestává se pouhým zpracováním dle jistých receptů již silou výchovnou; k tomu jest nezbytně zapotřebí její obživnutí v duchu vychovatelově.«

Kdyby se náboženství skutečně jen tím způsobem pěstovalo, jak zde řečeno, totiž, kdyby se mu pouze učilo jako nějaké deklamování, pak ovšem by to každý odsoudil, nejenom sám Hildebrand. Připusťme, že by skutečně někde se tak učilo — pozbývá však tím již náboženství ceny jako vychovatelský prostředek? Toť přece nerozum! Autor praví ovšem »namnoze«, ale z celého článku vane asi tato logika: »Náboženství není způsobitelným k tomu, aby přivedilo větší mravnost, poněvadž se vůbec špatně vštěpuje«. Snad nám pan autor nezazlí, že spatřujeme v této logice snižování jak náboženství samého, tak i těch, kdo mu vyučují.

V tom směru nemíníme ovšem polemizovat a přidržíme se věci samé více, než učinila »Škola našeho venkova«. Pravíme krátce: není to pravda! I kdyby byl skutečně katecheta tak lhostejným a jevil tak málo porozumění pro účel své práce, sama učební kniha ho nutí, aby si počíнал správně. Snad ví p. autor, jak mnoho příkladův ke každé poučce náboženské jest uvedeno v závorce nebo pod čarou, na př.: »doufati v Boha« (Job). Nemůže se tedy katecheta ani vyhnouti živému příkladu a spokojiti se pouhým odříkáváním, jak tvrdí p. autor. Ať také pročte kteroukoliv katechesi v odborných listech anebo návody k výkladu katechismu — pak uvidí, jsou-li tak uspořádány, aby se jimi čelilo k pouhému odříkávání a ne také zároveň k zušlechtění srdce a vůle. (V předešlém ročníku našeho listu pojednal v obšírném článku o úkole katechety náš osvědčený Dr. Antonín Skočdopole.)

Protož poznal-li Hildebrand náhodou ojedinělý případ, kde se učilo náboženství tím způsobem, jak uvádí, mohl si právem stěžovati — ale měl-li větší zkušenosti v té věci, pak nemohl tvrditi, že by se tak dělo »namnoze« nebo docela všeobecně. My tedy žádáme, aby se konečně přestalo s tou výtkou, jakoby se náboženství v našich školách »vštěpovalo nesprávně«, neboť případ snad ojedinělý nemá býti generalisován. To jest nesprávné — a nespravedlivé!

Jako »nemůže se šídlo v pytli tajiti«, tak i ze všech podobných výtek vyznívá skryté přání, aby se náboženství ve školách vůbec neučilo. Přívrženci tohoto požadavku chtějí přece »dobré vůle«, žádají, aby místo učení náboženství, (jež za zbytečné považují) učilo se mu prakticky, t. j. aby mládež byla naváděna k takovému jednání, aby s náboženstvím se snášelo. Toho my si ovšem

také přejeme, ale pánové s druhé strany zapomínají, že učení od výkonu odloučiti nelze; neboť má-li člověk něco plniti, zachovávat, konati, — musí to dříve poznati a věděti. To má přece býti pánům, jakožto učitelům známo. Také o tom jsme šíře v minulém ročníku promluvili.

Jinak ovšem požadavek jejich přijímáme za svůj a chceme, aby náboženství se vžilo v dítky a proniklo jejich srdce i ledví. Ale opět se v tom různíme kdežto oni žádají pouze na knězi, aby o to dbal, my toho žádáme i na učiteli.

Právě proto dožadujeme se školy náboženské, t. j. takové, jejíž učitelstvo by nemohlo tvrditi, »že mu do náboženství nic není«. A dokud škola náboženskou nebude, dokud také nebude ani řeči o tom, aby se náboženství v děti vžilo. Neboť i když katecheta ve svých dvou hodinách bude si počínati sebe správněji a horlivěji, ale dítě v hodinách ostatních o Bohu slova neuslyší, jeho všecka námaha mnoho nevydá. Tomu však pánové nijak rozuměti nechtějí, vidouce v náboženské škole jenom stálé modlení a odříkávání katechismu, tedy jen tu theorii, o které sami stále mluví — kdežto my považujeme za znak náboženské školy především náboženské výchování, to jest, aby při nabádání dítek k dobrému a varování jich od zlého neopíralo se napomínání pouze o věty, že »to nemá býti«, »není to hezké«, »jest to hanba«, — ale aby se poukazovalo na Boží vševědoucnost, dobrotu a spravedlnost — však nám pánové rozumějí, chtějí-li totiž rozuměti.

Tím by se zajisté učitelstvu neublížilo, ale prospělo, poněvadž by mládež dojistá tak zpustlou nebyla. Než, »Škola našeho venkova« má proti našemu požadavku velice pádnou námitku. Praví totiž *»S tak zvaným výchovným vyučováním, které chce přímo vzdělávati vůli chovancovu, nedojde se v praxi vůbec daleko; poněvadž vůle jest vždy čímsi odvozeným, něčím závislým na ostatních duševních stavech, tak že nemůže býti bezprostředně vzdělávána.«*

Z toho by ovšem plynulo pro vychovatele velice moudré naučení: uspoř si práce a vůli chovance nevzdělávej! Jak viděti, mohou i články na pohled učené obsahovati veliké pošetilosti. Pan autor tu opět nemluví sám, nýbrž cituje Hildebranda.*)

Není ovšem pravda, že by nebylo lze účinně přímo působiti na vůli chovance, a jsou k tomu zvláště způsobilými pravdy náboženské. Člověk pravd těch znalý (a ovšem věřící) vždy snáze odolává každému pokušení. To jest věc známá, a bylo by zbytečno o ní se šířiti. Námitka, že ta neb ona osoba, ač pilně účastnovala se pobožností, přece nežila tak, jak náboženství ukládá — ničeho tu nevyvrací. Neboť pak osoba ta byla jen zdánlivě, povrchně zbožnou a nikoliv skutečně.

Avšak i kdyby bylo pravda, že »vůle jest čímsi odvozeným, závislým na ostatních duševních stavech«, a že by jí tedy nebylo lze pěstovati bezprostředně, nemohli bychom přece doporučovati vychovatelům nečinnost. Potom by nezby-

*) Hildebrand byl výborným znalcem staroněmecké řeči a literatury. Zpočátku zabýval se bohoslovím, později výhradně filosofií a filologií, hlavně německou. Byl gymnasijským professorem, potom universitním a pořádal Grimmův slovník. Sepsal dílo »Vom deutschen Sprachunterrichte in der Schule«, a z tohoto spisu jest také výše uvedená věta citována, ne přímo, ale jak p. autor sám praví, z »Pädagogických Rozhledů«. Znají-li Hildebranda dobře dějiny literatury, znají ho tuze málo dějiny vychovatelství. Ale což na tom! Jen když je učený citát!

valo, než působiti na ty duševní stavy, na nichž vůle je závislá, aby pomocí jich byla ušlechtěna.

Jsou to především a hlavně city, jež na vůli a tím ovšem na jednání člověka působí. Proto říká se, že člověk »dává se unášeti citem«, mluvívá se o jednání »necitelném« a pod. Avšak který cit působí právě nejmocněji na zušlechtění člověka? Je to cit zbožný. Jak mnohý zatvrzelec se změnil zbožným napomínáním kněze! Vrah, který v krvi se brodil, zpovídá se kajícně a prosí za odpuštění všech, jimž ublížil. Náboženství zatřásl jeho nitrem a probudilo v něm lítost. —

Řekne někdo »Tu má kněz snadnou práci: změnu tu působí u odsouzence strach před smrtí.« — Ale není tomu tak. Proč by pociťoval člověk bázeň před smrtí, kdyby nevěřil, že smrtí není ještě vše ukončeno, že smrt jest vlastně jen krokem v život jiný? Smrt sama trvá malé okamžení. Člověk, byť do té doby byl sebe zatvrzelejším, před krokem do věčnosti pociťuje hrůzu před Božskou spravedlností. Snad po všecka léta své dospělosti ujišťoval sám sebe, že není Boha, víru v Něho v sobě utlumil. Avšak zbožným rozjímáním kněze byla v něm oživena, a vědomí, že Bůh jest, tedy víra působí změnu v jeho duši. Že tomu tak jest, toho dokladem jsou zločinci, v nichž poslední jiskra náboženství naprosto vyhasla, a kteří k sobě ani kněze nepřipustili. Vrah Schenk zůstal zatvrzelým do poslední chvíle a šel k šibenici s cynickým úsměvem. Nebylo u něho víry, náboženství, a proto také nebylo obrácení.

Tyto příklady mluví se vším důrazem, neboť což může jasněji ukázati moc náboženství a vliv jeho na mravní vědomí člověka, než obrácení a polepšení dlouholetého zatvrzelce?

K jakým činům byli nadšeni zástupové ústy Petra Amienského! A pohledme do osad, kde koná se sv. missie! Jak mnozí tu přistupují třeba po dlouhých letech ke zpovědnici, aby se očistili a nabyli posily k životu ctnostnému! Pan autor ovšem nám cituje Pelclá, nazýváje missionáře »mravnostními fanatiky, jejichž hlásání mravnosti bude záležití v udávání a pronásledování lidí žijících jinak, než jak oni si myslí a si přejí. Řemeslo kazatelské, provozuje-li se pravidelně, vede ke zvláštní zatvrzelosti a ztuchlosti srdce, která abstraktní rigorositě obětuje opravdu lidské a humaní citění«.*)

To jsou ovšem slova p. Pelclá, ale zcela jinak než jeho slova mluví fakta.

Pan autor tedy mocnost vlivu náboženství na mravnost popírá. A co že má tedy býti vzpruhou k mravnímu životu?*) Jest to obohacování ducha vědomostmi, jak žádá Herbart, neboť »kde duch je prázdný, tu zvířecí chťiče mají volné pole. Podobně i B. Bolzano poslední příčinu všeho zla, které nás tlačí, v nevědomosti hledal.***) A Hildebrand (zase) nazývá to nejvzácnějším obohacováním, za něž vychovatelství Herbartovské psychologii děkuje«. * Dokončení. *

*) K tomuto citátu dokládá autor: »Toho dokladem jsou nejnovější výkony Jesuity Jemelky«. Bezpochyby »poznal« p. autor kázání P. Jemelky — ze »Školského Obzoru«. Kdyby je byl slyšel sám, dojistá by tak utrhačně o nich nepsal.

***) Pan autor mluví posměšně o naší zprávě o školství francouzském, v níž jsme citovali dle časopisu »Matin«, že ze škol řeholních vyšlo pouze 11% mladých zločinců a ze státních 89%, dále že se od r. 1871 ve Francii počet mladistvých zločinců ztrojnásobil. Do škol klášterních prý chodí většinou děti rodičů zámožných!

Archivní obrázky »staré« školy

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování. *

Mezi 22 školami vikariátu Turnovského poslední co do prospěchu a celého stavu byla škola v Sobotce. Učitelé naříkali, veškerý jejich plat činil 50 zl., musili si vyhledávati výživu jiným způsobem. Nedělní školy navštěvovali jen jinoši, a vůbec málo se vikář potěšil. Především vymohl u města pro učitele školní plat a neutěšený stav učitelů Soboteckých oznámil zemskému úřadu. Aby pak školství uvedl v řádné koleje chtěl se sám na osm dní odebrati do Sobotky a vše, co se týče školství, zaříditi. Na otázku, kteří duchovní zvláště si dobyli zásluh o školství, odpovídá vikář, že musí chváliti námahu a péči veškerého duchovenstva, které plní slova Kristova: »Kdo by přijal jedno takové pachole ve jménu mém, mě přijímá«, — všickni se snaží, by děti vychovali v užitečné občany země a dědice nebes. Zvláště pak vikář velebí svého kaplana Ant. Marka pro sepisování paedagogických pojednání a vydání českého pravopisu, a tak že se stává především záslužným o vzdělání učitelů. Dále uvádí vikář výpomocného kněze v Týně-Rovensku Josefa Hálu, jakožto vynikajícího katechetu. Při visitaci předvedl na 200 dítek, jež ku spokojenosti všech krásně odpovídaly. Tento mladý, činný kněz naplnil jinak skorem prázdnu Rovenskou školu moudrou laskavostí a vážností tolika dětmi, z nichž mnohé dosud ani o vyučování nebyly slyšely. Pater Hála opatřil otrhané dívky šatem a dal jim potřebné knihy. A když učitel Rovenský pro nemoc šest neděl vyučovati nemohl, tu jej každý den pater Hála zastupoval. Při visitaci rozdělil jakožto odměnu mezi pilné žáky knihy a osmi potřebným, chudým dětem šaty. — Bakovský kaplan Jan Durdík dbal nad kázní dítek mimo školu. Aby odstranil bující nezbednost mládeže, ustanovil v každé ulici dohlížitele a tak naučil děti i dospělé mravnosti. — Hradištský kaplan Frant. Nigrin sebral pro školu 500 zl.

Podobnou výroční zprávu zasílá vikář Gelinek za rok 1813 krajskému úřadu. O nedostatečných školách zmiňuje se obšírně, též o nesprávném dodávání paliva pro školy (někteří patronové místo šesti sáhů polenového dříví dávali učitelům šest sáhů dříví pařezového a tím učitele poškozovali, neboť nechtěl-li si sám dříví rozštípati, musil si někoho zjednati a jemu platiti;) a dovolává se pomoci krajského úřadu. Zprávu svou končí »Kdyby byly řádné školní budovy, a učitelé dle časových poměrů byli placeni, pak bychom mohli býti se školstvím v Turnovském vikariátě spokojeni.«

Roku 1814 byly v Turnovském vikariátě — jak vikář Gelinek ve zprávě za rok 1814 píše — 24 školy. Z nich bylo 21 českých, 1 německá *) a 2 česko-německé. Školou povinných dětí bylo 4831, z nichž do školy chodilo 3959.

To se povedlo: je známo, že dětmi bývá nejvíce požehnána právě chudina. Podle toho jsou ve Francii snad samí boháči, neboť do škol řeholních chodí více dětí než do státních. Na těchto více dětí připadá o málo více než desetina zločinců, kdežto na méně dětí ve školách státních téměř devět desetin. Snad je tedy ve Francii devět desetin tak zvaných »vyšších« tříd? — Také přibývání zločinců autor popírá. Prý před 30 lety to, co se nyní nazývá zločinem, přičítalo se »na vrub omluvitelné výstřednosti mládí«. My zas myslíme, že je tomu naopak, neboť právě nyní omlouvají se i skutečné zločiny »bujností« mládeže.

*) v Jablonci, německé to osadě, patřící nyní do vikariátu Hradištského.

Nedělní školy byly zavedeny ve 20 školách. Že tak veliký počet dítek školu zanedbávalo, dlužno hledati, jak vikář uvádí, v chudobě i v nedbalosti rodičů, kteří svých dítek užívají dále k pasení dobytka. Též prostředků donucovacích docela nic není dbáno, a velká vzdálenost osad od místa školy atd. stěžují školství svrchovaně.

Vikář hledí takové překážky vši mocí překonati. Tak nařizuje vikariátnímu kněžstvu, aby častěji v roce konali »ofěry« v kostele ve prospěch chudých dítek a na srdce věřících v tom směru působili. Vikář Gelinek z té příčiny píše tato zlatá slova: »Chudé děti, jako největší poklad a majetek obce, mohou činiti nejoprávněnější nároky na štedrost obce, neboť jak povyrostou — slouží obci, vyživují svojí prací majetnější a jako synové chudých rodičů za první obce jsou rekrutováni do vojska — proto tito, kteří krev procedí za obec a bez vyučování obci jen hanbu a škodu činiti musí, jsou zajisté hodnější něčeho lepšího, nežli kousku toho oděvu Jaký to kněz a učitel!

Jedna z hlavních překážek zdárného školství byla, jak výše uvedeno, nedbalost rodičů. Rodiče sami nedbali, aby děti jejich chodily do školy. I to hleděl vikář překonati. Svolal všechny učitele k poradě, a tu bylo usneseno ku konci každého měsíce sestaví učitelé seznam nedbajících o školu dětí a odevzdají jej místnímu faráři. Ten doručí jej rychtáři s napomenutím, by nedbalé rodiče si dal předvolati a je zpočátku s dobrotou měl ku posílání dětí do školy. Neprospělo-li by to, pak buďtež tací rodičové — nikoliv až za půl roku — nýbrž ihned oznámeni vrchnostenským úřadům, a ti je potrestají buď dvojnásobným platem, nebo prací na obecním. Zdali, který čas a s jakým výsledkem toto usnesení se stalo, budiž v denníku každé školy, který se musí vésti, poznamenáno. Rovněž měli kněží při každé příležitosti na kazatelně, v privátních rozmluvách, při zkoušce snoubenců i předvolávajíce si nedbalé rodiče k řádné docházce školní spolupůsobiti. Zdá se, že mnozí rodičové proto škole nepřejí, jelikož sami skrovnými vědomostmi jsou vypraveni.

Jelikož všecka výmluvnost, pokud se týkalo pasení dobytka, odrážela se od neústupnosti rodičů, sestavil vikář Gelinek zvláštní denní vyučování, aby mládež mohla býti vyučována a vedle toho aby dobytek na pastvách mohla hlídati. Návrh ten podává konsistoři ku schválení. Znamení k vyučování dávalo by se zvonem. V létě o 4 hodině ranní zvonilo by se klekání, a spolu, aby rodiče dítky své zbudili, a na pastvu s dobyttem poslali. O $\frac{1}{2}$ 9 hodině bude se zvoniti k vyučování. Na to znamení příženou děti domů stáda a do $\frac{1}{4}$ 10 sejdou se ve škole, kdež rázem $\frac{1}{2}$ 10 hodiny započne se modlitbou a písní školní vyučování. Vyučování bude trvati do $\frac{1}{2}$ 12. Odpoledne bude se zvoniti o $\frac{3}{4}$ 1, o 1 hodině započne se vyučování a skončí o 3. hodině. O $\frac{1}{2}$ 12 hodině, jakož i o 3 hod. dá se krátké znamení zvonkem, aby rodiče věděli, že je konec vyučování, a aby svých dítek očekávali. Od tohoto rozdělení školního vyučování slibuje si vikář mnoho, a také na místech, kdež již zavedeno bylo, se osvědčilo. Bude to pro děti pobídkou a upomenutím na jejich povinnost; školní vyučování započne v pravý čas, přestanou výmluvy dětí: »My nemáme žádných hodin«, nebo »nám jdou hodiny špatně, proto jsme přišly pozdě.« I pro rodiče zvonění bude upomínkou na jejich povinnosti k dětem a konečně — jak zkušenost učí — jak zazní hlas zvonu, děti těžko bude moci kdo doma zdržeti. Tak se musil ten dobrý náš lid na počátku našeho století vychovávat!

Učitelé i katecheté musili po každé do denníku zapisovati probrané učivo,

Katecheté měli s učiteli každého týdne nejméně třikrát si pohovořit o paedagogickém studiu, aby tak bylo pěstováno vzájemné přátelství mezi oběma. Tak si přál vikář Gelinek.

Škola Sobotecká se působením kaplana Kollatora poněkud zlepšila; prospěch její byl by lepší, kdyby městem jdoucí ruská vojska skorem celé město epidemickými nemocemi nebyla nakazila, které i mnoho dětí udolaly, neb od vyučování na delší dobu zdržely.

Škol bylo v Turnovském vikariátě 24. Učitelů též tolik, z nichž vzorných učitelů 1, velmi dobrých 5; dobrých 14, prostředních 4, kteříž pro stáří a ubývání sil nejsou s to tak učit, jako kdysi učili. Pomocníků bylo 14, z těch velmi dobrých 7, dobrých 6, prostřední 1, jenž byl dán ke vzornému učiteli, aby se vzdělal. Mezi fedrovateli školství vynikl zvláště vrchní Klášterský Prokop Zimmerhackl, jenž rodiče panství Hradištského přísně měl k posílání dětí do škol. Občan Turnovský, známý nám již Čzebisch, zase vydatně podporoval chudou mládež. Mezi kněžími zvláště horlivě učí Josef Hála, kaplan v Libuni, učitele slovem i skutkem podporuje. Turnovští kaplani, Jos. Nigrin a Frant. Dřeweny, uvedli do školy 60 nových dětí. Mezi učiteli zvláště vynikají Bakovští, učitel Jan Fibiger a jeho pomocník Jos. Horák, jak disciplinou, tak i vedením dítek ke zbožnosti. Není divno, že konsistoř, vyřizujíc tuto zprávu, poznamenává, že tyto návrhy vikáře Gelineka veškeré chvály hodny jsou, a je bez rozpaku ve všem rozsahu schvaluje.

Rok 1815 pro školství nebyl valně příznivý, ačkoli všemožným způsobem bylo pracováno. Ze 4938 dětí chodilo do školy jen 4001, což zaviniily nedostaččný počet škol a překážky té doby vyučování stěžující. Vrchnostenští úředníci ani té doby valně školství nepřáli. Zdáli se přidržovati názoru, jakoby prostému venkovanu žádného vzdělání nebylo třeba. Vikář Gelinek bojoval proti takým názorům, zvláště při školních visitacích. Tu kázal přítomným pánům i rodičům o dobrodiní a nesmírném užitku, plynoucím z přiměřeného vzdělání, a ukázal, že nejvíce vynikající mužové minulosti vyšli z chudoby a bez bohatství, bez chválení, jen vlastním vzděláním a neoblomnou pílí dospěli k takovému postavení, že se stali dobrodinci celých národů, a jimi se lidstvo jako největším pokladem honosí.

Nevhodných školních budov v okrese jest ještě mnoho. Kéž by se aspoň teď, v době míru, přikročilo k nutným stavbám a opravám! Kollekty pro chudé děti konány býti nemohly, jelikož válka všechny příjmy obcí pohltila, tak že skorem nouze se tu a tam nastěhovala. Postavení učitelů je stále stejné jako dříve, plat, ten hubený plat, nemůže dopomoci k řádné existenci. V té příčině pohnul vikář Gelinek krajského hejtmana Boleslavského, aby vyzval pomocí vrchnostenských úradů obce, by se vyslovily, jak chtějí svým učitelům za panující drahoty přilepšiti: Ty slíbené dávky však nejsou veliké. Gelinek píše »Od velikomyslnosti prostého člověka nelze mnoho očekávati. Ten se dá přiměti k nějaké oběti, když zazní to železné slovo »Musíš!« Jak se mohou učitelé vzdělávati, když si nemohou koupiti ani jedině paedagogické knihy?

Toho roku rozdal vikář ve všech svých školách následující spisy »Zdwořilý žák«, 24 exempláře; »Katechismus o zdrawj pro chrámy a školy«, 24 exempláře; »Wiswietlene příslowý česka«, 6 exemplářů; »Arnošt Zabranský« od Salzmanná, 6 exemplářů. Vedle toho dával cirkulovati vikář Gelinek jako dříve některé německé spisy, a poněvadž větší díl učitelů nebyl jazyka německého mocen, byli

vybídnutí duchovní správcové, zvláště katecheté, aby učitelům potřebné vysvětlovali a vůbec s nimi o té věci často pojednávali.

Do Turnovských si vikář opět stěžuje. Tam konají se pohřby bohatých lidí právě v čase vyučování.

O školních knihách poznamenal vikář, že rozličná vydání a všelijaké změny jsou příčinou mnohých rozpaků. Potřebným dětem nedostává se tak zv. gratis-knih. V několika místech nebyly konány pololetní zkoušky, a mládež nepřijala pětkrátě svátost pokání. I nařídil vikář duchovenstvu, aby dny svaté zpovědi a zkoušek s kazatelny oznámilo a ke zkoušce rodiče pozvalo. * POKRAČ.

Učitelovo vlastenectví.

Podává JAN NEPOMUCKÝ JOSEF HOLÝ.

Přirozeným zákonem ustavené spojení jednotlivce s lidskou společností zavazuje každého člověka nutně k jistému omezení v zájmu veškerenstva. Tyto všeobecné požadavky potvrdilo učení křesťanské co nejurčitěji a učinilo z nich přísnou povinnost přikázáním »Milovati budeš bližního svého jako sebe samého!« Lid israelský, který nejdříve toto přikázání od Boha obdržel, cítil se povinným zvláště toto přikázání zachovávat vůči svým souvěrcům a krajanům, a vědomí, že celý vyvolený národ tvoří rodinu Boží, bylo tak srostlé s jeho myšlením a cítěním, že israelita nechtěl býti ani smrtí odloučen od tohoto společenství, nýbrž že chtěl spáti u otců. Že se toto národní vědomí zvrhlo, stalo se útrapami, které pro jiné národy musili snášeti, větší měrou však ještě egoistickým, úzkoprsým výkladem, jak toto přikázání škola farisejská vykládala. Toto úzkoprsé pojmání Božského přikázání ukázal Kristus Pán v celé nicotě svým učením a příkladem.

Vyznavač náboženství křesťanského má pokládati veškeré lidstvo za rodinu Otce nebeského a každého jednotlivce za člena této veliké rodiny a dle toho k němu se chovati; ani nepřítel nemá ze své lásky vyloučiti.

Všeobecné přikázání lásky k bližnímu připouští ve skutečnosti při rozličných poměrech a vztazích, v nichž lidé vespolek žijí, také rozličné druhy a stupně, jimiž lze lásku dáti na jevo; tyto rozdíly jeví se jakožto nutný požadavek, když přikázání to pojmáme nejen dle litery, nýbrž dle ducha, a když je živě s jinými předpisy evangelia srovnáváme. První a dle trvání a vřelosti nejpřednější užití nalézá tato láska v rodině, v nejvřelejším životním společenství manželů a v poměru mezi rodiči a dětmi, na přirozeném i nadpřirozeném řádě spočívajícím, a jako jest rodina sama základem a obrazem všech větších společností, tvoří i láska v ní panující símě a kořen vespolečné oddanosti, vespolečné pomoci a služby, na němž vždy a všude závisí řád a blaho společnosti. Na ní spočívá zvláštní náklonnost k domovské půdě a ke druhům z mladých let, vlastní láska k domovu, která má též ve zvyklosti na podnebí a na okolí rodného místa fysický podklad. Láska k domovu působí, že člověka v cizině nezřídka pojmá bolestná touha po místě jeho dětských let, a touha po návratu do domova tak naplňuje všecko jeho myšlení a cítění, že ztrácí zálibu na všem jiném, a když nemůže upokojiti tuto touhu, velice se trápí — známá to touha po domovu.

Z této úzké lásky k domovu vyrůstá zcela přirozeně vlastní láska k vlasti, jakmile se obzor člověka rozšířil, a on nabyl vědomí, že jeho domov náleží k veliké, společné vlasti. Vděčné cenění dobrodiní, kterých užíváme ve společ-

nosti s jinými lidmi, kteří jsou s námi tak úzce spojeni řečí, mravy, zvyky, náboženstvím, právem a vrchností, jest podstatným základem lásky k vlasti. S touto láskou spojuje se dále vědomí povinnosti, blaho společné vlasti ze všech svých sil podporovati a pro její zájmy s radostí a ochotností největší oběti přinášeti. S tímto národním vědomím spojuje se i poslušnost, úcta a láska k nejvyšší hlavě vlasti, které jako otci národa náleží veliká péče o všeobecné blaho vlasti. Králi povinnou poslušnost třeba prokazovati i jeho zástupcům, orgánům, kteří jeho vůli plní, vrchnosti. Poslušnost a úcta vůči vrchnosti, Bohem dané, jest pro křesťana posvátnou povinností, a toto nábožensky mravní odůvodnění dodává lásce k vlasti pravé ceny. Dokud vlastenectví, které se zvláště ukazuje v dobách společných vítězství nebo společných nehod, na bázni Boží a svědomí se zakládá, působí velice pro velikost a slávu celého národa jakož i pro zušlechtění jednotlivců; vede však k úpadku, když, zbaveno jsouc křesťanské víry a jejich zákonů, jest prostředkem a nástrojem strannických vášní. Francouzská revoluce odvolávala se při svých ukrutných skutcích, ano i při vraždě krále na vlastenectví. Láska k vlasti, vlastenecké smýšlení a rozohnění musí míti vyšší, spolehlivější měřítko ve vědomí lidu, a proto má obdržeti při výchovu pravý směr. Škola obecná jakožto ústav ku vzdělání lidu má tedy vynikající účastenství při pěstování pravé lásky k vlasti, a jest nám ukázati, jakou cestou a jakými prostředky má této úloze dostáti.

Pravá cesta k pozhnanému vlasteneckému vzdělání jest nám ukázána apoštolským slovem »Boha se bojte, krále v uctivosti mějte, bratří milujte!« Bázeň Boží jest i v tomto oboru počátkem moudrosti. Přirozené náklonnosti člověka jsou ve stálém proudu, láska a nenávisť střídají se v mysli podle toho, zdali se sebelásce pochlebuje či odporuje. Bázeň Boží dovede jediná člověku vstípní věrnost povinnosti, která neptá se nejprve krve a těla, nýbrž hlasu věčné pravdy a nezlomně podle něho jedná. Jak v církevním, tak i v státním a národním životě jsou autorita a pieta sloupy, kolem nichž se vše pohybuje, aby vzbudilo Bohu příjemnou lásku k vlasti, čisté a prospěšné vlastenectví. Uznání autority a jí odpovídající úcta a podrobení jsou však jen tehdy zajištěny, když se pozná, že autorita jest Bohem propůjčena, úcta pak a poslušnost zákonem Božím jest předepsána, a když se lidé tímto poznáním v životě řídí. Všechny předpisy v evangeliu o poměru jednotlivce k veškerenstvu, poddaného ku představenému spočívají proto na bázni Boží. Pro Boha má křesťan poslouchati krále a jeho zástupců. Vrchnostenské moci má se podrobiti, poněvadž jest Bohem ustanovena, a kdo se nepodrobí, vzpouzí se proti Božskému zařízení. Neposlušnosti a odporu má se varovati nejen pro trest, nýbrž i pro svědomí.

Náboženský výchov je proto nejenom nejlepší, nýbrž i jedině správný výchov vlastenecký; pěstováním náboženského smýšlení a ctnosti vychová škola řádné občany; i v této věci potvrzuje se slovo Páně: »Hleďte nejprve království Božího atd.«, a občané, kteří dávají, co jest Božího, Bohu, budou také co nejspolehlivěji dávat, co jest císařovo, císaři. Z toho následuje, že vyučování náboženství není nijak podřízeným prostředkem, aby se ve škole pravé národní a vlastenecké smýšlení vzbuzovalo a podporovalo. Dotčené články a předpisy sv. evangelia možno při každé vhodné příležitosti vytknouti a do pravého světla stavěti. Ku znázornění jich pak slouží nejprve biblické příklady. Posvátné dějiny jsou bohaty vzory nejoddanější lásky k spolubližním, nejslechetnější a nejnadanější oddanosti vůči králi a vlasti, přemáhání všeho sobeckého smýšlení, jakož

i horlivosti pro vše dobré a spravedlivé. Obrazy patriarchů, soudců, krále Davida a jeho věrných, především obraz Páně a jeho apoštolů působí mocně na mysl mládeže a vzbuzují lásku k duševním statkům a svaté nadšení pro nejvyšší zájmy lidstva.

V duchu a po způsobu těchto biblických příkladů možno pojednati o nejvýznačnějších osobnostech církevního a státního života z vlasteneckých dějin. Když je učitel správně vybere, živě a řečí dětem srozumitelnou je vypravuje, upoutávají pozornost a zájem dětí a naplňují srdce jejich úctou a láskou k mužům, kteří se v rukou Božích stali nástroji ku blahu lidu, k ozdobě a prospěchu vlasti. Takové city jsou však semeny šlechetných smýšlení a předsevzetí, a tím nejlepším podkladem pravé lásky k vlasti. Vplétané zeměpisné a kulturně historické obrazy mohou působiti k tomu, že rozmnoží oddanost mládeže k vlasti a jejímu zřízení, ku králi a velikánům, dovede-li učitel ve vhodné době poskytovati duchu a mysli mládeže přiměřeného učiva. Vnější pohnutku podávají k tomu jmenovitě vlastenecké slavnostní a památné dni, o nichž praví Hermann. »V srdce, modlitbou a bohoslužbou povzbuzená a připravená, padá nadšené a ohnivé slovo učitelovo jako dobré símě v dobře připravenou půdu; dojímací zvuky národní hymny rozšiřují a pozdvihují srdce, vzbuzují ve vracejících se dnech vždy silnější vnitřní život, ozývají se dále až do nejpozdnějších dob a nalézají konečně ve velkodušných skutcích krásnou ozvěnu.« Podobné slavnosti jsou zvláště způsobilé pro účel národního dějepisu: vzbuzení a oživení vlasteneckého smýšlení; události dějepisné, při takové příležitosti vypravované, vštěpují se hlouběji v paměť a mysl, než může obyčejné vyučování školní učiniti, a dítě bývá tím povzbuzováno, aby s národem pociťovalo radost i žalost.

Bohatý pramen k podporování národního smýšlení má škola dále ve vyučovací řeči. Mateřská řeč jest páskou, která společenství národa dokazuje a upevňuje, a která tvoří zároveň přirozené ohraničení národů. Mateřská řeč je každému milá a úctyhodná; vyrostla z domovské půdy jako nejuzší a nejmocnější národní pojítko; v ní jsou národní zvyky, zákony a zřízení jaksi ztělesněny, a tak jde láska k řeči mateřské s láskou k vlasti nerozlučně ruku v ruce, zvláště proto, že zůstává pro veliký počet lidí jedinou řečí, v níž jiným rozumí a s jinými se srozumí. Pro vzdělance jest další zvláštní příčina, že dovede oceniti přednosti a krásy mateřského jazyka, a zvláště studiem a přirovnáním k jiným řečem radostného vědomí nabývá, že nemá menší příčiny pyšným býti na svou řeč jako na svou vlast.

Jako pěstování řeči podporuje vlastenecké smýšlení, tak jest i literatura, jmenovitě národní básně a písně pro mladé a staré prostředkem k udržení a oživení této občanské ctnosti. Vyrostlé z jeho dějin a poměrů mluví tyto písně bezprostředně k srdci lidu, k srdci národa. S jejich slovy přichází do mysli mládeže láska k vlasti, věrnost a statečnost národa a provází ji, povzbuzujíc ji v událostech národních.

K vlastenectví má však mládež býti vychována. Proto zůstane i v tomto směru hlavním prostředkem osobnost učitelova; jeho poučující a povzbuzující slova budou působiti a půjdou k srdci jen tehdy, když budou vycházeti z jeho srdce, když jest sám proniknut vřelou, na bázi Boží založenou láskou k vlasti, úctou k osobě panovníkové, loyálním smýšlením, věrností a obětivostí pro obecné blaho. Tomuto budou se příkladem učitelovým nejen děti učiti, nýbrž i dospělí. Nikoli politice, nýbrž lásce k vlasti má škola učiti a ji pěst-

vati. Národní smýšlení a sobecká, výlučná národní domýšlivost, která se na jiné národy s opovržením dívá, jsou zcela rozdílné věci. Křesťanská láska k vlasti má tu zvláštnost, že se stará o blaho a mír všech spoluobčanů, kdežto stranická politika požaduje svobodu jen pro sebe, nesvár mezi občany seje a tím snadno nejposvátnější statky vlasti ohrožuje. O hlavní sloupy pravé lásky k vlasti, o bázeň Boží a všeobecnou, obětivou lásku ku bližnímu má se opíratí vlastenecké poučování a jednání učitelovo, chce-li uživati vnitřního pokoje a radosti ve svém životě (Alleker str. 274.—279.).

~~~~~ SMĚS. ~~~~~

Literární sekce družstva Vlasť měla dne 9. dubna sedmou schůzi v XVI. správním roce v místnostech spolkových, již předsedal jednatel dp. P. K. Burian Ord. Cruc. — Po zahájení schůze a přečtení protokolu schůze předešlé, jakož i po jeho schválení probírán znovu a důkladně program budoucího sjezdu. — Vdp. kanovník B. M. Kulda děkuje sekci za projevené blahopřání k osmdesátiletým narozeninám.

Jistý kněz z Istrie zasílá úpěnlivou prosbu o podporu. Bude uveřejněna v »Katol. Listech«. Mezi přítomnými učiněna byla sbírka, kteráž vynesla 22 K. — Profesor Dr. Jan Masařík vydal brožuru »8hodinná doba pracovní«, která je psána tak, že i my všichni s ní souhlasiti můžeme. Rakouské zaměstnavatelstvo (malozivnostnictvo) je kramářské, praví tam pan profesor; avšak týž učený pán zapomíná pověděti, kdo je takovým učinil! Kdyby tak některý z křesť. sociálů nebo kněží podobný výrok pronesl, to by bylo všelijakého kaceřování a posměchu. Panu profesoru Masaříkovi však dovoleno jest vše. — Dp. farář Vlastimil Hálek oceňuje zásluhy † faráře Frant. Wildmanna, vítá vydání »Obrazů ze svaté Země«; rozebírá spisy: Estetika měst od K. Bulse, purkmistra Brusselského, kterýžto spisovatel věnuje zvláště chrámům důstojnou pozornost a nazývá je pravou ozdobou měst. Pojednává dále o spisu Č. Zíbrta: »Bibliografie říšské historie«, o překladu spisu El. Blackwellové: »Rada rodičům«, kdež mravní zdržlivosti dostává se zaslouženého uznání. Konečně zmiňuje se o spisu: »Adressbuch der Bibliotheken der öster. ung. Monarchie«, v němž jsou číslicemi dokázány osvětové zásluhy duchovenstva katolického. Šířejí o tom pojednáno bude ve Vlasti. — Za člena sekce literární získán a zvolen dp. *Frant. Stejskal*, kooperator na Král. Vinohradech. —

Na konec bylo usneseno, že sekce vydá provolání k výstavě katolického tisku při literárním sjezdě o prázdninách.

Úmrtí. Dne 13. dubna zemřel v Příbrami horlivý a zasloužilý profesor a katecheta tamního učitelského ústavu, dp. *Frant. R. Loskot*, u věku 44 let. Dne 16. dubna zemřel v Nové Pace katecheta měšťan. školy v Jičíně, dp. *Ant. Hartl*, v mladém věku 32 let. — Téhož dne zemřel v Král. Hradci spirituál tamního bisk. semináře dp. *Ant. Petráň* u věku 37 let. R. i. p.!

Vyznamenání. Školská sestra z kláštera de Notre Dame v Novém Bydžově, Eleonora Štěpána Jedličková z Prahy, byla vyznamenána zlatým záslužným křížem. Ctih. sestra Štěpána působí na školách novobydžovských již 30 let a požívá v městě i okolí všeobecné úcty a vážnosti.

Jak pečuje Česká země o děti slabomyslné a zanedbané V Čechách jsou 4 ústavy pro děti hluchoněmé, 1 pro slepé, 1 pro slabomyslné a 10 pro mládež zanedbanou. Soukromý ústav pro hluchoněmé v Praze vydržován je z výnosu vlastního jmění, z výnosů nadačních darů a z poplatků chovanců (200 zl. ročně). Země poskytla minulého roku ústavu subvenci 8410 zl. Na ústavě působí celkem 18 sil. — Diecéšní ústav v Budějovicích má 10 učitelských sil a jest vydržován z nadání a příspěvků. Zemská subvence činila 7500 zl. — Na ústavě diecéšním v Král. Hradci působí 9 sil a obdržel m. r. tutěž subvenci. — Ústav v Litoměřicích, vydržovaný bisk. konsistoří z důchodů nadačních, obdržel subvence 5000 zl. Působí na něm

tří síly. — Chovanců bylo m. roku v Praze 164, v Budějovicích 110, v Král. Hradci 72, v Litoměřicích 33. — V ústavě pro slepce bylo 75 chovanců; jest vydržován podobným způsobem jako ústav hluchoněmých a obdržel subvence 3400 zl. — Jak malá část těchto návštěvníků nalézá útulek v těchto ústavech, je všeobecně známo. I rodičové zámožní, kteří rádi by platili za dítě celý plat, čekají mnohdy tři roky i déle, než je dítě jejich do ústavu přijato. Nejsouť ústavy pro větší počet chovanců zařízeny. Což teprve děti rodičů chudých! Ubohá Česká země nemá peněz, aby zřizovala podobné ústavy! Ty se odбудou nějakou subvencí — o ostatní se již postarali anebo postarají dobrodinci, mezi nimiž zaujmají čestné místo nenávidění klerikálové. Pomocnou školu pro děti slabomyslné na Starém Městě v Praze vydržuje město Praha. Podobně se to má s ústavu pro zanedbanou mládež. Vedle dvou ústavů zemských (v Králíkách a v Kostomlatech) jsou tyto ústavy soukromé: Vychovatelna v Libni a Vychovatelna manželů Olivových, vydržované městem Prahou; ústav pro polepšení mladých káránců, vydržovaný spolkem v Praze, (dostal subvenci 500 zl.!) »Vincentinum« v Liberci, Ochrannovny pro zanedbané

dívky v Černovicích u Pelhřimova a v Lobči u Kralup, vydržované spolkem »Ochrana opuštěných a zanedbaných dívek v Praze«; Vychovatelnu arcivévodkyně Alžběty na Vinohradech vydržuje okresní zastupitelstvo Vinohradské a dostává zemské subvence 4000 zl. Z fondu a příspěvku města jest i v Liberci vydržován dětský útulek.

—
Proti alkoholismu. Jubilejní jednota lidumilů na Moravě podala z-
 mskému sněmu moravskému obšírnou petici za ujednání zákona na omezení opilství, pak zákona o zřízení veřejných útulen na léčení pijáků a zákona, dle něhož by pijáci ze zvyku mohli býti dáni pod opatrovnictví a do léčení proti své vůli.

Světští učitelé vyučují náboženství v Čechách na 1012 školách, to jest na jedné pětině všech škol. Ti chudáci jsou tedy dočista ve »vleku klerikálním«, ale bezpochyby že toho »jařma« nikterak necítí. Proti výpomocnému vyučování náboženství od učitelů (za remuneraci) »Č. Učitel«, pokud nám známo, ještě nebrojil. Kdyby však některý učitel dobrovolně duchovnímu vyučování byl nápomocen, nastalo by ve slavné redakci »Č. Učitele« vzbouření.

Obrázky k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi.

Papírnický závod družstva Vlast zakoupil letos za 5000 K obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu sv. přijímání:

1. domácí: po 4 h (100 za K 240), po 6 h, tři druhy (100 za K 440) po 14 h, tři druhy (100 za 12 K); 2. štýrsko-hradecké od firmy Styria: pět druhů po 16 h (100 za 16 K) a jeden po 5 h (100 za 5 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za K 2160); 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrech a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h, dva druhy (100 za 16 K), po 40 h (100 za 40 K) a po 60 h — těch máme na skladě jen sto (za 60 K).

b) obrázky k první sv. zpovědi:

1. domácí: po 4 h a po 6 h jsou již rozebrány; 2. berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h, dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K).

Poznámky. 1. Přichozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a dle vůle ty neb ony si vybrali. — 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, 120 K dali jsme jen na clo a za železniční dopravu, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu. — Objednávky vyřizuje;

Papírnický závod družstva Vlast, Praha 570-II.

Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, račte navštívití náš papírnický závod a zde si nakupte potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.
MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTĚ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasíla se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež společně s aktorem V. Špačkovi v Košátkách p. Vrutice Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování.

Vyznáváme upřímně, že nás čtení této kritiky naplnilo přímo — zděšením. O spisovatelce zmíněného románu nemluvíme. Máť básník od pradávna své právo, pod jménem »licentia poetica« známé, na které také my brátí zřetel chceme, třeba bychom se s ním nestotožňovali. Avšak myslíme si: »Tout comprende, c'est tout pardonner!« — a to tím spíše, není-li tendence básnického díla výslovně označena. Tu pak v románě »Medřická« nelze nikterak mluvit o nějakém určitém, músou posvěceném programu o úkolu ženy — spíše jeví se celé dílo býti oponou, na níž viděti lze stíny zápasníků z prava i z leva; při tom slyšeti jest hesla rovněž diametrální, a veškerá exposice končí uzlem, kterého by ani — Alexander Veliký roztíti nedovedl. Dašek junior, nihilista smýšlením, a protivný slaboch činem, — se usmrtí! »Medřická,« která se cítí matkou, velkomyslně zříká se »trubce«, kterého nepotřebuje, — a zachová prý svou samostatnost! Kde pak a jak? A co bude — z dítěte? — A to se zove »řešením ženské otázky?! To je prý ta pravá emancipace!« Za tuto službu se spisovatelka »Medřické« autorce kritiky asi důkladně poděkovala. Ó Nietzsche! Kde jest Tvoje negalantní kluziště?! — Věru, rádi bychom věděli, jak si posuzovatelka dotčeného románu představuje společnost, v níž by »Medřická« provedla virtuosní kousek, hrající v následujících taktech: 1. Vyplniti úkol ženského žití, t. j. býti matkou — bez řádných vdavek. 2. Postarati se o výživu a výchovu dítěte, přes to, že již dříve, 3. zbavila se muže-trubce, k uhájení své samostatnosti a ženské důstojnosti. 4. Konečně při tom všem dobýti si úcty a vážnosti společnosti, v jejímž středu žije, a na níž hmotně závisí.

A to má, prosíme poníženě, býti ten klíč k řešení ženské otázky, správněji díme, k ukojení domýšlivé panovačnosti jednotlivých přepjatých mužů? A takovýto »pořádek« měla by ostatní společnost, která ještě Bohu díky! dbá mravu, slušnosti a kázně, potvrditi svým souhlasem? A jelikož to není možno, musí sobě tatáž společnost od přepjatě smýšlející osobnosti dáti líbiti výčitku »farisejství«?!

Snad dotčená posuzovatelka ani netuší, že hlásá větami svými čirý — nihilismus! Tato lidová choroba psychická začala na Rusi, jak známo, bezuzdným

kriticizmem, před nímž neobstálo nižší státní zařízení. Kritizovat a jen kritizovat — to bylo před 50 lety na Rusi neomylným svědectvím toho »pravého« vzdělání. Nespokojenost se zděděným řádem i novotami »západocňáků« byla hlavně živena bezčetnými spisy ničenné tendence, které byly od studující mládeže dychtivě pohlcovány. Hlavně byl to Alexandra Herzena list »Kolokol«, kterým byla mládež soustavně otravována. O duchu, který tehda panoval na učilištích ruských, dí Hellwald »Was sind Dickenssche Schulen gegen diese Pandämonien, wo Körper und Geist, Charakter und Denkfähigkeit zu Grunde gerichtet, und im 14jährigen Lehrcursus die Verachtung aller Autorität, der Zweifel an allem Heiligen gleichsam wie absichtlich eingepägt wurden, während die bärtigen Schüler von der Aussenwelt nicht viel mehr wussten, als unmündige Kinder!« *)

A nyní dospíváme k teorii, která má prozřklou podobnost s názorem posuzovatelky »Medřické«! Co jest vlastně nihilismus? Zmíněný Herzen odpovídá: »Jest to snaha po nejsvrchovanější neodvislosti ode všech hotových pojmů, ode všech zděděných překážek a brzd, které působí, že rozum »západocňáků« se svou historickou kládou na noze jest pokroku neschopen.«

Proto směřuje snaha nihilismu v praxi k tomu, aby učiněna byla »tabula rasa« se vším, co člověka víže k mravnosti, rodině, společnosti a státu. — Proti tomuto slepému řádění byly ovšem veškeré reformy malomocny. Než, nejvyššího vrcholu dostoupil fanatismus nihilismu v oné době, kdy podařilo se tajným strůjcům do divokého víru strhnouti — ženy, které až posud stály opodál záhubného toho hnutí. R. 1865 založili nihilisté časopis »Sovremennik«, který lákal kruhy ženské časovými úvahami, na př. »Ženy na universitách«, »Ženy a jich vychování«, »Princip anthropologický« (a t. p.), články, které pracovaly na uskutečnění t. zv. »člověčenství« žen. Úvahy tyto získaly nihilismu co možná nejvášnivější členy v kruzích ženského světa, jejichž radikalismus brzo předhlonil nejdivočejší reje nihilistů-mužů! Rázem chtěly býti ženy samostatnými, aby mohly stát na vlastních nohou a náležeti samy sobě. Nesmyslná vášeň tato měla za následek, že mnohé dívky i z lepších rodin posmívaly se každé zákonité hrázi, opustily tajně otcovský dům a pustily se do světa, aby, jak s cynickou velkomyslností dokládaly, »rodičům nebyly ničím zavázány«. Hellwald praví »Junge Mädchen aus reichen Familien, von sorgfältiger Erziehung, verschwanden von Haus und tauchten an Orten in Gesellschaft von zerlumpten, schmutzigen Bettlern, welche das Volk als Heilige verehrte, zerlumpt wie diese, wieder auf.« »Stürzen wir uns mit der alten siechenden Welt in das Verhängnis oder Nichts, dem sie entgegentreibt.« »Das war ihr Wahlspruch — das *Nichts* aber war Ziel, Zweck, Idol!« **)

Činili-li rodiče takové dceři překážky, tedy uzavřen na oko manželský sňatek; vždycky se našel muž, který s tak »pokročilou« dívkou dal se oddati, aby ji vymanil z područí otcova. Po svatbě šel opět každý svou vlastní nihilistickou cestou... Ženy vůbec chtěly stůj co stůj mužům se vyrovnati, z kterých příčiny nerozpakovaly se, bez ostychu odhoditi poslední »předsudky« slušnosti a mravnosti. V románech Tolstojeho, Dostojewskiho i Turgeněva vždy se setká čtenář s nějakým exemplářem pověstné Anny Kareniny. A »hrdinka« tato, která své hříchy

*) »Kulturgeschichte« II. Band pag. 580. sqq.

**) L. c. p. 582.

proti Bohu i proti nenáviděné »konvenci« domnívá se vyrovnati sebevraždou, ana v zoufalé opuštěnosti se vrhne pod kola lokomotivy — osoba tato, která v mnohých publikacích bývá líčena jako »mučnice společenských předsudků«, měla by býti vzorem pravé ženské emancipace? *Risum teneatis?* — Po česku zní to krátce, ale dobře: Jdiž! —

Obhajci této emancipace jsou buď vědomými, neb nevědomými škůdci každého národa a křesťanského státu vůbec, ani podvracejí nejmohutnější pilíře společenské mravnosti, národní zdatnosti a občanských ctností, — t. j. *rodinu*. Nelze tudíž se diviti, že komunisté a radikální socialisté jsou zároveň hlásateli ženské emancipace, zastanci »volné« lásky a tupiteli i odpůrci svátostného manželství. Komunista Štěpán Cabet († 1856) chce, aby k úlevě rodinných starostí děti převzal stát, jakmile překročily 5. rok svého věku, a dal je vychovati na veřejných ústavech pro úkol čistě praktický. Manželství prozatím pro péči o nemluvňata vyhlašuje za oprávněnou instituci. Dále šel Karel Fourier († 1837), jenž je zcela pro zrušení stavu manželského. Také evoluční theorie Darwinova musí sloužiti falešné emancipaci za »pohodlnou podnožku Soustavné přizpůsobování se žen k činnosti mužů jakož i jejich mravům i obyčejům. bude míti prý za následek, že během několika věků rozdíl mezi oběma pokoleními, panujícími dle zákona »diferenčního«, stane se čím dále, tím nepatrnějším. Žena, konající práci mužskou, sesílí fysicky; úsilovná práce myšlenková při studiu zamezí bujný vzrůst vlasů, rysy obličeje stanou se energičtějšími — a co podobného nesmyslu více jest; dle theorie o dědičnosti přejdou tyto vlastnosti na ženské pokolení budoucích věků, a tak »in infinitum«, avšak nikoli »cum«, nýbrž »sine gratia«!

Abychom vyznali pravdu, jsou to právě »emancipatorky« samy, kterým při pomyšlení na tuto možnou metamorfosu budoucí ženy nabíhá husí kůže. A v tom právě spočívá neoprávněnost jejich žalob, tužeb i agitací! Emancipatorky chtějí zůstatí ženami se všemi výsadami, které kulturní společnost slabšímu pohlaví udělila — avšak zároveň též chtějí si zahráti na muže! Touží zkrátka po věcech, z nichž jedna vylučuje druhou: chtějí spojití něžnost a spanilost s vážností, slabost se silou, rozmarnost s důstojností mužskou! To ovšem jest úloha, při níž se mnohým vede zrovna tak, jako onomu psíkovi ve známé bájce, který nesa v tlamě kus masa, šel přes lávku, vedoucí přes potok. Pohleděv mimoděk do potoka, uzřel tam svůj vlastní obraz. V mylné doměnce, že jest to jeho soudruh, skočil po něm, aby mu vychvátil kořist, po níž bažil. Při tom však pustil svůj kus masa do vody a zaplatil svoji závist nevítanou lázní! Rovněž tak vedlo by se ženám, kdyby falešná hesla emancipatorek došla ohlasu, a kdyby přemrštěná emancipace zachvátila širší vrstvy ženského pohlaví. Než neschází také důtklivých napomenutí, jimiž duševně prozíravé ženy před zmíněnými snahami varují.

»Často připadá mi na mysl,« tak píše italská spisovatelka Neera, »malý onen domek Lazarův v Bethanii, dlící ve stínu olivových stromů a tamaryšků. Tam zajisté pronesl Ježíš rozsudek nade dvěma ženami, které v otázce naší představují obě protichůdné točny: jedna z nich, Marta, představuje směr praktický, kdežto Marie vykazuje snahy ideální. Slavnostně rozsoudil Spasitel: »Marto, Marto, pečlivá jsi a rmoutíš se při mnohých věcech, ale jednohoť jest potřebí! Maria nejlepší stránku vyvolila, kterážto nebude odňata od ní.« (Luk. 10, 41—42.)

Jsme pevně přesvědčeni, že všechny přepjaté emancipatorky dovolávají se budou onoho biblického příkladu ve prospěch svých tendencí, aný řeknou: »Což nevyčítal Pán Martě její praktické zaměstnání, její výlučnou péči o domácí hospodářství, její šukání z kouta do kouta, atp.? A nepochválil výslovně Marii, která nečinně sedíc, toužila po zaměstnání vznešenějším, po vzdělání a zušlechťení ducha?« Tak se má věc na první pohled, avšak při bližším ohledání uvidíme, že právě emancipatorky jsou oněmi Martami, pečujícími o mnohé věci zbytečné, jichž ženě není zapotřebí, při čemž však zanedbávají to nejpotřebnější.

Hledíc k povinnostem ženy panuje nyní náramná motanice pojmů. Jsou ženy, které s emfází hlásají: »Žádáte od nás, abychom trávil život po boku svých manželů, aniž bychom rozuměly jejich žití duševnímu, jejich názorům světským, jejich povolání a aniž bychom se účastnily jejich nadějí, vymožeností i zklamání? Máme-li však jim rozuměti a jim i přispěti, čehož užitečnost nikdo popíratí nebude, víte-li, co to znamená? Co jiného nežli že třeba, aby žena doktora byla sama doktorkou, choť advokáta právnicí, manželka profesora sama profesorkou, aby žena byla spisovatelkou, řečnicí, činitelem politickým atd., rovněž jako její muž, tak aby ženám restituováno bylo právo římské, dle přísloví »Ubi tu Gajus, ibi ego Gaja.« *) K tomu podotýká Neera: »Kdo něco podobného požaduje, ten vykládá pojem o povolání a úkolu ženy způsobem nejnižším, nejbídnejším a nejsobečtějším, způsobem, který se přiči veškerému řádu přirozenému i společenskému, kde obojí pohlaví představuje dvě energie protichůdné, obdobně jako koruna a kořen jednoho a téhož stromu, ač na opačných koncích se nacházejí, různým způsobem ke vzrůstu a zdaru stromu přispívají.

Ideál úkolu ženského záleží v tom, aby žena a muž měli tutéž snahu a tentýž společný zájem. Nedovedu si nikterak představit nějaký obzvláštní pokrok pokolení ženského, který by byl odloučen od pokroku snah mužských; učinil-li krok ku předu muž, tedy i žena na základě přirozené rovnováhy, která mezi oběma panuje. Žena pak k pokroku tomuto přispěje hřivnou svojí, bude-li míti především na očích zájem společný, zájem blaha všeobecného.

Chorobné pachtění se emancipatorek po rovnosti (nikoli po rovnocennosti, která je všeobecně uznávána. Pozn. spis.) s muži není ničím jiným, než výstřelkem hesla: »Égalité, Liberté,« které zbylo z revoluce francouzské jako kvas, který prostupuje společenské vrstvy veškeré.

Ve knize, kterou Giuseppe Cimballi uveřejnil za příležitosti, kdy konány v Itálii společné porady o volebním právu žen, nalézáme toto místo: »Jak viděti, jest to sociální otázka, která nám jde v ústrety v každém oboru života, kamkoli noha naše vstoupí. Rovnost a svoboda! Vše má býti vyrovnáno, nivelisováno. Nestačí již, učiníme-li chudasa rovným boháči, — nýbrž také ostatní, posud zbývající rozdílové musí býti vyrovnáni! Síla a slabost, krása a ohyzdnost, geniálnost a kretinism, mládí a stáří, muž i žena — vše má sobě vespolek býti rovno.

* POKRAČ. *

*) »Kde ty jsi, můj Gaje, tam také já Gaja.« — Že jmenované požadavky falešných emancipatorek nejsou snad vidinami několika přemrštěných ženských mozků, zřejmě z toho, že sám slavný Tocqueville touží, aby ženy nabyly takého vzdělání, aby mohly porozuměti svým učeným mužům a jim i poraditi.

Konfesní a »svobodná« mravouka ve škole.

* Pokračování. *

Domnívá se tedy autor, že mravnost bude podepřena nabytím vědomostí, k náboženství ovšem nehledíc. Tato domněnka jest už dávno vyvrácena. Mezi defraudanty bychom asi našli málo lidí, kteří neumějí čísti a psát. Z Berlína, Pešti a jiných měst časem až k nám se dostanou zprávy o životě v pravdě zvířecím, jaký se tak někdy odhalí právě v tak zv. »vzdělaných« kruzích. Jakou podporu skýtají tedy vědomosti pro mravnost? — My jich nezavrhneme, ani nepravíme, že by vědomosti k nemravnosti snad sváděly. Ale k tomu přisvědčí každý, kdo má zkušenost: že největším nemravou může býti i člověk nejučenejší i člověk literně nevzdělaný, když nemá náboženství.

Dle mínění p. autora jest však zapotřebí k mravnosti nejenom vzdělání, nýbrž i — peněz. Neboť, jak praví Dr. Baumann, univ. professor v Gottinkách, »častá zkušenost dokazuje, že při nuzném výdělku, snad nejvýše 750 marek, rodina buď heroickou šetrností vyvíjí, neb (tedy přece ne vždy. Red.) v beznadějnou nedbalost klesne; mají-li však více než 750 marek, tedy příjmy obtožné, jsou vesměs (!) pořádnému životu nakloněny. M o r á l k a l i d u z á v i s í n a j e h o v ý d ě l k u a r o z m n o ž e n é m m a j e t k u.«

Šťastné Německo! Má morálku velmi lacinou. Příjem 750 marek činí dle Dra. Baumanna rozhraní mezi mravností a nemravností v dělnických rodinách. Rodina tedy, mající příjmu 750 marek, může býti zachráněna před nemravností když se jí přidá jediná marka! Vždyť rodiny mající přes 750 marek jsou v e s m ě s nakloněny pořádnému životu! Stát věru nerozumí svému prospěchu, když takovým rodinám po jedné marce nepřidá.

V kolika dělnických rodinách poznal život tento universitní professor, ovšem nevíme, ale p. autor dobře učiní, když místo do některého spisu téhož profesora podívá se do skutečného života. Pak pozná, žije-li mravněji dělnictvo ve městech, kde zajisté každá rodina dělníka má větší příjem nežli 750 marek — či je-li mravnějším dělník na venkově, který na parném slunci pracuje celý den za 30—40 krejcarů!

Plat docela o mravnosti dělníka nerozhoduje, ale může býti nepřímou příčinou, že dělnictvo mravně klesá. Malá mzda nutí dělníka, aby pracoval v neděli a ve svátek. A kdo chce dělníkovi vzít náboženství, ať mu vezme neděli. Pohledme na dělníky, kteří dosud jako křesťané sváteční den světí, a poznáme, že žijí zcela jinak než ti, kdo tak nečiní — plat při tom nerozhoduje.

Že peníze přispívají k mravnosti, hledí podepřít autor také větou: »Dejte chudině, aby si mohla koupiti piva, a nebude pít kořalky«. — A my zase pravíme: Dejte tomu, kdo kořalce je zvyklý, sebe více peněz na pivo — a on si ho nekoupí, ale vypije kořalky tím více. Není snad dosti lidí, kteří i značné jmění »utopili« v kořalce? Chudoba nebyla tedy toho příčinou. Naproti tomu pořádný člověk, byť i chudý, kořalky se varuje.

Také »krásné« přísloví přibral p. autor na pomoc své domněnce »Peníze dělají peníze, a hadry dělají — vši!« — Není mu známo, je-li původu českého či německého. Nám se zdá, že by mohlo býti původu nejspíše židovského — neboť tak rychle dělají peníze jako židé neumí nikdo, a podle toho by byli židé — nejmrvnějšími lidmi. My naproti tomu známe česká přísloví Chudoba cti netratí. Lépe v chudobě nežli v hanobě a j., která naznačují, že i chudý člověk

může býti řádným a zachovalým. Chudoba byla vždy, ale nemravnost tou měrou jako nyní vždycky nebyla.

Konečně se p. autor domnívá, že nám vlastně o mravnost mládeže nejde. Klerikálové prý doporučují zkrácení školní docházky. Jakž tedy mohl by to žádati ten, komu opravdu jde o umravnění lidu? Dítě naopak, radí p. autor — zůstaň v kázni a práci školní po tak dlouho, dokud by nemohlo přejíti přímo do učení řemeslu či jiné práce, a i potom budiž povinno navštěvovati pokračovací běhy, ať již průmyslové, obchodní či rolnické.

Tím zkrácením školní docházky se bojuje stále proti straně katolické, ačkoliv dosud v žádné resoluci na katolických sjezdech nebyl vysloven požadavek, aby školní docházka byla zkrácena. Právě naopak: navrhováno, aby školní docházka byla řádně uspořádána zrušením úlev, aby místo dvou pololetí byl zaveden jeden celý rok (čehož si přejí i četní učitelé) a aby mládež byla povinna aspoň do 16. roku choditi do škol nedělních, což je všude možno. Běhy průmyslové, obchodní a rolnické se asi tak brzy na našich vesnicích zakládati nebudou. Kdo tedy chce dospěti k cíli cestou možnější a kratší? Avšak naše požadavky jsou od druhé strany zúmyslně překrucovány.

»Český učitel« uznává, že by mělo školství míti při veškerém vyučování na zřeteli hlavně mravní výchovu. Proto radí, aby vyučování mravouce se zavedlo do školy jako zvláštní učebný předmět, ale nesměla by to býti mravouka náboženská. Důvodů proti této mravouce uvádí až dost.

1. Není prý pravda, »že jenom církevní věrouka poskytuje základu k učbě a výchově mravní«. Lze z ní sice čerpati dosti mravních momentů, dobrých popudů — a l e t o n e n í d a l e k o j e š t ě v š e, t o n e s t a č í. Jsou ještě jiné zdroje mravních popudů: jsou to nejen mnohé učebné předměty mimonáboženské, jest to i zužitkovaná denní zkušenost a historie. To prý jest již dnes dokázáno.

2. Mravní výchova nebyla by ani mravnou, ani přípustnou, kdyby dávala přednost některé konfessi. A kdyby bylo pravdou, že může se díti jenom na základě pravd náboženských, hned by se naskytla zajisté nutná, všude se ozývající otázka, které konfessi by se měla dáti přednost? — Rovnocennost ve státním ústrojí vylučuje každou přednost, jak národnostní,^{*)} tak politickou, tak i náboženskou a jinou, vylučuje každé násilí a bezprávi^{**)} některé části společnosti. Byla by v tom zjevná a hrubá nesvědomitost a nespravedlnost, bylo by zločinem na svobodě svědomí, chtítí nutiti rodiče, by děti jejich chodily do škol, v nichž náboženské názory odporují názorům jejich. Bylo by nespravedlností i to, kdyby konfessní rozlišení školství a jeho udržování uložilo se jednotlivým konfessím, neboť rovnoměrný vývoj školství byl by tím porušen, a tím zároveň porušena by byla rovnováha ve vzdělání občanstva.

3. Jest uznanou potřebou, aby všichni členové společenského ústrojí v mravním názoru byli ovládnáni jistými, pro všechny stejně vážnými, závaznými zásadami mravními. Nutno tedy výchovu tak zařídití, aby její mravní principy vyhovovaly sice základním požadavkům objektivní mravouky, ale aby nevylučovaly žádné náboženské mravouky.

4. Škola má vychovávatí společenského, snášlivého, vzájemného a sou-

*) To u nás právě ne, jak známo. Red.

***) Také ne: viz vraždění křesťanských dívek! Red.

družného ducha jak pro život soukromý, tak pro život veřejný, jmenovitě po stránce národnostní, náboženské a třídní. Škola konfesní nemůže tak činit. Proto školství nesmí býti vštěpován ani v duchu, ani v ústrojí a zevnějšku vliv a ráz některé církevní konfesse. Tady musí škola zůstatí neodvislou, nestrannou. Nesmí nikomu dávatí přednosti, aby jiného odstrkovala, nesmí býti v nejrůznějších zájmech ducha semeništěm budoucích rozporů, naopak, musí vychovávatí k snášlivosti, lidskosti.

5. Je prý známo, jak nepřizpůsobivou pokrokům socialním a vědeckým jest každá konfesse. *) Církevní autorita by chtěla dle své povahy pokrokové tendence potlačovatí.

Ani hojnost omluv a výmluv autorovi neschází. On náboženské vyučování z a nynějších poměrů ze škol vylučovatí nechce (kdyby poměry byly »příznivější«, tedy ano? R.) — ale přeje si také jiné metody jako »Škola naš. venkova.«

* DOKONČ. *

Archivní obrázky »staré« školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování. *

Vikariát čítal té doby 3 děkany, 8 farářů, 7 lokalistů, 1 okresního školního dozorce. Katechetů bylo 13, z nichž velmi činných 5, činných 7, nečinný 1. Učitelů 24, z nichž byl vzorný 1, velmi dobří 3, dobrých 15, slabých 5 (pro stáří). Pomocníků bylo ustanoveno 13, z těch bylo 5 velmi dobrých, 7 dobrých a 1 prostřední. Tento pomocník byl dán k ruce vzorného učitele, i doufá vikář, jelikož se mu jenom smělosti u vyučování nedostává, že z něho bude přece řádný učitel. O budovách vypravuje vikář, že jest jich 24, 19 vlastních, 4 najaté, 1 bezplatně propůjčená. Ve stavu dobrém toliko 7, prostředních a oprav potřebných budov jest 8, ve stavu zbědovaném a volajících po znovuvystavění 9.

Z fedrovatelů škol zaznamenává vikář mnohé. Ku př. píše: »Školství na panství Hruboskalském a Svijanském kvete radostná budoucnost, jakmile jen učený a o blaho svých poddaných pečující pán Frant. Adam hrabě z Valdštyna majetníkem svéprávným těchto panství se stane. Již jako administrátor za čtyřhodinného pobytu na Hrubé Skále tam nejen rozkázal zřídití nové školy, ale i učitelí vedle povinného platu 3 měřice pole daroval. Neúnavný Turnovský občan Čzebisch stále podporuje chudé dítky. Mezi kněžími vidíme zase horlivého Hálu, Frant. Schaurka, kaplana v Týně, Frant. Dřevěného, kaplana v Turnově. Z učitelů jmenuje vikář Gelinek jakožto vynikající tyto: Frant. Bauera, učitele v Turnově, oba pomocníky v Mn. Hradišti Ondráčka a Müllera a pomocníka Libuňského Jos. Nesvadbu. Tito jmenovaní vyznamenávají se zejména pilností, obratností u vyučování a krásnou školní disciplínou. Podobnou, ovšem pro obor krajských úřadů specificky sestavenou předlohu předkládá vikář Gelinek krajskému úřadu v Ml. Boleslavi.

Z těchto visitačních předloh laskavý čtenář poznal kněze-paedagoga Gelinka. Jeho následující zprávy přinášejí mnoho krásných údajů, školství té doby charakte-

*) Dosud prohlašovali liberálové jenom církev katolickou za nepřátelskou pokroku. Teď už to platí o každé konfessi. R.

risujících! Aspoň ještě několik ukázek z nich uvedeme. Těžko jest s vikářem Gelinekem se loučiti, neb ještě jiné obrázky třeba zařaditi do rámce »staré« školy. Ve výroční zprávě za rok 1818 líčí Gelinek stále to trapné postavení učitelů — jejich praskrovný plat i jejich pomocníkův. Školní plat — píše Gelinek — platí se špatně a nepořádně, a nemůže býti ani exekucí vybrán. Ano, jsou někteří rychtáři tak špatní, že si za sbírání školného několik grošů pro sebe strhovali. Jak rád vyhovoval vzdáleným od místa školy obcím, ustanovuje kočující učitele, aby jen dětem jejím vyučování zaopatřil! A uznání mnohých rodičů? Co tu mrzutostí, nepořádkův, ano i procesů! Brzo vzpouzejí se mnozí kočujícímu pomocníku obilní dávky platiti, brzo posílají rodiče dítky své do nové, brzo do staré školy, dle toho, kde nejméně platiti musí. A pak má školství prospívati?

Kněžstvo horlivě působilo ku zdatnému vývoji a zdokonalení školství. Známý nám fedrovatel, Libuňský kaplan Josef Hála, *) byl veliký přítel dětí, a jak píše Gelinek, »každý učitel i pomocník měl v tom horlivém knězi přítele, učitele, rádce.« A Ant. Marek, jako lokalista na Hrubé Skále, neměl ve své kolatuře žádné školy. Aby vědomostmi svými mnoho dobrého mohl způsobit, byla mu svěřena škola v Přaslavicích (přifařená k Turnovu), ovšem dosti od Hrubé Skály vzdálená. Známý spisovatel Frant. Vettešník byl té doby kaplanem v Bousově; učil děti kromě jiným důležitým předmětům též čisté češtině. Ani r. 1820 nedočkal se vikář Gelinek uskutečnění nejtoužebnějších plánů — pohodlných, vhodných školních budov. Těžce si naříká, že, kde přece nová budova se staví, staví se jen ledabyle, nikdy však dle schváleného plánu. Proto by s prospěchem bylo, kdyby se budovy školní, jak vikář píše, stavěly pod dozorem státu.

»Stavbám žalářů a trestnic tolik péče se věnuje, proč nevěnuje se té péče tomu, co v nejvyšší důstojnost lidstva dokonává a k Bohu vede — školám — jež káznice a žaláře učiní zbytečnými!« píše vikář Gelinek ještě 6. listopadu r. 1820. — Vždyž ku stavbě jedné školy v Turnovském vikariátě již před 10 lety bylo svezeno kamení, ale dosud se ho ruka lidská nedotkla. Vrchnostenský úřad se vymlouvá, že zaslané plány ku schválení od světských úřadů dosud nebyly vráceny.

Vikáři dohlíželi i na školy jiných konfessí. Tak vikář Gelinek píše o židovské škole v Turnově. Tamější židovský učitel Simon Fischel byl přeložen do Bole-slavi, a turnovská židovská mládež nemá té doby žádného učitele. Do jediné školy turnovské (české), uvádějíc na sta výmluv, nechce. I sehnali si židé nějakého privátního německého učitele a ten mládež učí, ačkoliv se dosud vikáři nepředstavil a vysvědčením učitelské způsobilosti neprokázal. Podobný zlořád tropí židé v Mn. Hradišti. — Po těchto stescích líčí vikář předůležitou překážku školství, která stejně bují, jako v dřívějších letech — hlídání dobytka dětmi na pastvě. Počátkem dubna nebo května chodí mládež ven na pastvy; co tu, jsouce bez dohledu, páše a vracejíc se do školy, jaké ovoce přináší s sebou! A což teprve noční pasení koní mládeží dospělejší!! Co tu hříchů, co nepravostí, jež až do žaláře vedou! »Dokud nebude tato skvrna odstraněna, marné jsou i ty nejlepší budovy, ti nejlepší učitelé — účel vzdělání nebude nikdy dosažen,« dí Gelinek.

Pro vzdělání učitelů založil Gelinek při škole Libuňské školní knihovnu. Počátek učinil r. 1810, tak že v několika letech čítala několik set dobrých knih. Knihovna záležela ze dvou druhů knih. První druh byly knihy, z nichž se mohli učitelé a katecheti naučiti lepší vyučovací methodě. Ostatní pak knihy byly vhodné pro vyučování a vzdělávání mládeže a také k vyučování mohlo se jich potřebovati.

*) P Hála učil vedle náboženství též zeměpisu, dějepisu, diaetice, přírodopisu.

Srdce a rozum více poutaly než to suché slabikování a čtení. Byly to hlavně mravoučné povídky, dějepis, hospodářství, stati z techniky, diaetetiky, bajky, přísloví, všelijaká zrnka moudrosti atd. atd. Vikář Gelinek hleděl i tento směr pro život lidský důležitý sám slovem propagovati. V opakovacích hodinách (jichž se účastnívala mládež od 12—15 roků) přednášival kromě vychovatelství a jiných vědomostí též o hospodářství, jelikož té doby nijakých škol hospodářských nebylo, kde by se mládež o tak důležitém pro ni předmětu mohla učit. I doufá Gelinek, že toto působení vlasti a jeho ovečkám ne k nepatrnému prospěchu bude.

Loučíme se s tímto vynikajícím knězem a učitelem, a také dobrým synem své vlasti! Zásluhy jeho byly i od úřadů uznány. Vikář Gelinek stal se čestným kanovníkem při katedrálním chrámu Páně sv. Štěpána v Litoměřicích a v té hodnosti dne 19. května 1823 opustil tento svět, na němž horlil pro blaho lidí v kostele i ve škole.

3. Vynikající dobrodinci školství v Litoměř. diecési r. 1807, 1808 a 1809.

Duch křesťanský zamiloval si každé doby ústavy humanitní. Shlížel na ty nemocnice, školy, ústavy pro ubožáky všeho druhu s útrpností a štědrostí. A takých štědrých dobrodinců mělo školství naše co nejvíce zapotřebí! Co tu bylo bídy a chudoby mezi lidem, a vedle toho vlast naše navštívena válkami, nemocemi, drahotou, jak poznali jsme ze zpráv vikáře Gelinka. — Mezi vynikajícími dobrodinci v letech 1807—1809 vidíme opět turnovského občana Jana Františka Čzebische. Měšťan ten vydržoval jednoho učitele skorem docela. Chudé děti opatroval potřebnými knihami a šatstvem. Při školních zkouškách rozdával přes 50 knih jako odměny. Zamýšlí pro Turnov založiti vzdělávací ústav, k čemuž již zakoupil pozemek v ceně 400 zl. a budoucí škole jej daroval. Jiný dobrodinec byl Frant. Arnošt ze Steinneggů, knížecí Fürstenberský plnomocník. Působením, tohoto pána věnovala zesnulá kněžna z Fürstenbergů kapitál 20.000 zl., jakožto školní fond, aby z něho učitelům panství dobrovického a loučenského (v kraji boleslavském) dle rodinných poměrů a jejich zásluh se udílely roční přídavky, chudým dětem školní knihy a p., žákům ve škole vynikajícím malé odměny a každé farní škole aby se dostalo sbírky vhodných spisů pro mládež i dospělé. Třetí dobrodinec byl farář Frant. Reigl v Bořejově (Bořim). O něm dí zpráva, že farní příjmy v Bořejově praskrovné jsou, a farář Reigl žádného vlastního jmění nemá, ale přece, aby starý a sešlý učitel nemusil se se školou rozloučiti, vydržoval mu pomocníka, dáváje mu po celý zimní kurs stravu, plat a byt a vedle náboženství za staříckého učitele učil ostatním předmětům a mládež poděloval knihami a p.

* POKRAČ.

SMĚS.

Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Dr. Frant. Krásl, prelát u sv. Víta v Praze; Fr. Hartmann, děkan v Dobrovici; Dr. Karel Kašpar, spiritual a profesor v akademii hraběte Straky v Praze; Fr. Rozkošný, misijní kaplan rak.-uherské legace na Cetyni v Černé Hoře; Jos. Švob, stavební kancelář v Uhřiněvsi; Boh. Varhout, inž. asistent v Krči u Prahy; Boh. Šubrt, typograf v Novém Městě n. Met., a dvě dívky z Prahy Anna Mynaříkova

a Marie Šplíchalova. — Zakládajícím členem — 200 K — fondu pro katolické spisovatele stal se: Fr. Štědrý, farář ve Slavětíně. — Literární sekci družstva věnoval 200 K Beneš M. Kulda, sídelní kanovník na Vyšehradě. — Nová brožura družstva: Desatero socialní demokracie. Rozebírá Dr. Rud. Horský. III. »Pomni, abys den sváteční zničil.« Cena 8 haléřů. Na venek zasílá administrace nejméně 5 exemplářů.

Literární sekce družstva Vlasť konala dne 7. t. m. osmou schůzi v XVI. správním roce za předsednictví řídicího učitele p. Jos. Flekáčka. — Jednatel dp. P. Karel Burian O. Cr. četl protokol předešlé schůze. — Sekce určovala program Literárního sjezdu, zvolila řečníky, předsedy odborových schůzí a zapisovatele a odevzdá svůj elaborát výboru družstva ke schválení. — Dp. farář Vl. Hálek sestavil a přečetl provolání k sjezdu a říd. učitel p. Josef Flekáček provolání k výstavě katolického tisku. I tato obě provolání předloží se výboru družstva ku schválení. — Za vrchního pořadatele výstavy katolického tisku zvolen byl dp. P. Karel Burian O. Cr., za pomocné pořadatele pp. Vl. Hálek a Tom. Jiroušek. — Sekce sejde se k poradě ještě v květnu a v červnu bude zasedati každý týden, aby všechny předběžné práce výstavy ještě před prázdninami provedla. Pro pokročilost času obmezeny byly obvyklé referáty jednotlivých členů na míru nejmenší. — Dp. P. K. Burian předložil některé hanebné ukázky z »Moderní revue« a co nejpřísněji je odsoudil. — Dp. farář Vl. Hálek uvedl některé nezdravé, protikatolické výstřelky venkovské žurnalistiky a p. Tom. Jiroušek referoval o dile »Zámečnictví stavební a umělecké«, které právě vychází nákladem knihkupectví I. L. Kobra. Pravil, že toto dílo dělá svému autoru p. Miroslavu Oehmovi všecku čest a že málo které dílo v odborné literatuře české tomuto důkladností i výpravou se vyrovná. Ostrou kritikou vyslovil se dále p. redaktor T. J. Jiroušek proti překladu Alfreda de Musseta »Zpověď dítěte svého věku«, jenž byl vydán v »Ottově Světové knihovně« a mnoho cti jí nedělá. Dále doporučil brožuru dra. Rud. Horského: »Desatero socialních demokratů«, která právě vyšla nákladem družstva Vlasť a stojí 8 h, jako pěknou a cennou knížku. — Literární sekce koná budoucí schůzi v pondělí, dne 21. května v 5 hod. odpoledne.

—
Jsou-li náboženská cvičení podstatnou částí školního vyučování. Výnosem ze dne 17. ledna t. r. zamítla zemská školní rada v Praze odvolání továrního dělníka Františka Opitze v Broumově proti nálezu okresní školní rady v Broumově jímž byl týž odsouzen pro neúčastenství své dcery na náboženských

cvičeních k peněžité pokutě 5 zl. Proti výnosu tomu podal Opitz stížnost říšskému soudu a dne 26. dubna o věci této bylo jednáno. Zástupce Opitzův, dr. Kopp mezi jiným uváděl, že Opitz není katolíkem, nýbrž členem náboženské sekty baptistů. Jest to tedy jedním proti svědomí a proti víře, nutí-li se jeho dítě k účastenství na náboženských cvičeních církve, z níž byl vystoupil. On nebrání sice své dceři, aby se těchto katolických cvičení neúčastnila, ale že by musil nutiti své dítě k návštěvě kostela církve, ku které ne náleží, o tom nemůže býti po rozumu 14. článku základních státních zákonů o všeobecných právech státních občanů vůbec ani řeči. Říšský zákon pro obecné školy ustanovuje v § 3, na které věci se má vyučování ve škole vztahovati. Mezi těmito předepsanými předměty školního vyučování není zahrnuta návštěva kostela. Pakli § 20. téhož zákona ustanovuje, že rodičové nebo jejich zástupci nemají nechávati dítky bez vyučování, které je předepsáno pro veřejné školy obecné, může se to vztahovati pouze na předměty v onom § 3. vytkené. Ježto v tomto § 3. však není návštěva kostela uvedena, vztahuje se povinnost ukládaná § 20. říšského zákona pro obecné školy výslovně na vyučování a ne na návštěvu kostela, a nemůže tudy ani prováděcí nařízení, zákonodárnou cestou vydané, zejména § 27 zákona z 19. února 1870 povinnost rodičů rozšiřována býti mimo meze vytknuté v § 20. a § 3. říšského zákona pro školy obecné. Nemůže tedy v přerušení návštěvy kostela se strany dítěte a v neužití donucovacích prostředků, aby dítě k návštěvě té bylo přinuceno, spatřováno býti provinění rodičů po rozumu § 36. tohoto zákona. Požadavek stížnosti zní, aby bylo uznáno, že zmíněným rozhodnutím zemské školní rady pražské byla čl. 14. základních zákonů státních zaručená svoboda víry a svědomí ve příčině Frant. Opitze porušena.

Zástupce vlády uvedl naproti tomu tyto důvody: Dle §§ 20. a 24. říšského zákona pro obecné školy nesmějí nechati rodičové své děti bez vyučování školního, které je pro obecné školy předepsáno, a jsou i za pravidelnou školní docházku svých dětí odpovědni. K vykonání této povinnosti mohou býti též donucovacími prostředky přidržováni o jichž užití bližší určují § 21. a další zemského zákona

z 19. února 1870. Dle § 5. říšského zákona o obecných školách náležejí ku předepsanému vyučování též náboženská cvičení, mohou tedy rodičové v mezích říšského zákona pro obecné školy a citovaného zemského zákona býti přinucováni, aby děti i do náboženských cvičení posílali. Na této povinnosti nelze ničeho měniti z důvodů, že žalobce jest členem náboženského sdružení baptistů, neboť plněním jejím nedonucuje se žalobce sám k jednání bohoslužebnému nebo k církevní pobožnosti. Musí se tudíž podrobiti výše citovaným předpisům zákona a plniti všeobecné povinnosti, jež rodičům ve příčině výchovy dítek jsou ukládány. Rodičové nesmějí se vymaňovati z vychovatelských povinností vůči dětem ani tehdy, jsou-li jiného náboženství než ony, a státní správa vyučovací nemůže se zřící náboženského vychování dětí ani při domnělém uražení svobody víry a svědomí jejich rodičů. Soud uznal, že rozhodnutím zemské školní rady pro království České, kterým se potvrzuje pokuta, udělená Frant. Opitzovi v Broumově obnosem 5 zl. nebo 24 hodin vězení, protože neměl svou dceru ke cvičením náboženským, nebyl porušen čl. 14. státních základních zákonů ve příčině svobody vyznání a svědomí, poněvadž Frant. Opitz sám pro svou osobu nebyl k ničemu donucován, tudíž nebylo jeho právo porušeno, a protože na základě platných zákonů je povinen přiměti svou dceru k účastenství ve cvičení onoho náboženství, ku kterému ona náleží.

Evangelíci v Německu proti školám simultanním. — Německá »Evangelische Volksschule« nedávno napsala: »Jak jsme se dočetli v »Preuss. Lehrerztgu«, byly v B. zrušeny dvě třídy soukromé katolické školy, poněvadž nebylo učitelům poukázáno další služné z nadace, z níž byla škola udržována. Obě třídy přestěhovaly se do svého domova. (Dle všeho týkala se zpráva zrušení nějaké expositury. R.) Tam bude prý zřízena čtyřtřídní katolická škola. Zatím musí děti z oněch dvou tříd choditi do školy evangelické. »A proč se raději nezřídí škola simultanní?« táže se »Preuss. Lehrerztg.« — Na to »Ev. Volksschule« odpovídá: »Tomuto pro simultanní školskou motaninu zaujatému listu služž k vědomosti, že by se to mohlo státi, kdyby tamní evangelíci a katolíci trpěli podobnou nemocí jako »Preuss. Lehrer-

Ztg.« Ale poněvadž tomu na štěstí tak není, popřejeme my, evangelíci, rádi prozatím katolickým dětem ve své škole pohostinství, při čemž ovšem nedáme nijak dotknouti se jejího náboženského rázu, a katolíci, ceníce podobně náboženství své, zajisté se vynasnaží, aby co nejdříve obdrželi svoji školu katolickou.« — Co pak tomu řekne náš »Č. Učitel« s tou beznáboženskou »mravovědou« ?

Působení mužských katolických řeholí ve školství. Nejrozšířenější jest kongregace Školských bratří, založená r. 1684 a potvrzená papežem Benediktem XIII. roku 1725. Kongregace má přes 1400 sídel se 13.000 bratřími a 2500 školami. Ve Francii mají sídla ve všech diecésích, (přes 1100,) více než 2000 škol a 22 noviciátů. V Paříži samotné mají 59 škol. V Belgii mají 53 domy, ve Španělsku 42, v Anglii a Irsku 14, v Rakousku 13, v Itálii 22, v Levantě 27, v jiných východních zemích 10, na Madagascaru a ve sv. Mauritiu 5, v Americe 145. Mateřinec jest v Paříži, kde sídlí také jenerální superior. — Kongregace Maristů (mateřinec ve St. Genis-Laval ve Francii), založená ctih. Marcellinem Champagnatem, vikářem v La Vallu, má 6500 členů, 740 domů, 14 noviciátů, 23 juvenaty, totiž: ve Španělsku 21, v Anglii, Belgii, Africe a Nové Kaledonii po 7, v Dánsku a Itálii po 1, ve Švýcarech a Brasílii po 2, v Turecku a Stř. Oceanii po 3, v Kanadě 16, Spojených státech 4, Kolumbii 13, v Asii 10, v Australii 8, na Nov. Selandě 8. Ostatní jsou ve Francii. — Kongregace Marianistů, zal. r. 1817 kanovníkem Vil. Jos. Chamiadem, jejíž hlavní sídlo jest v Paříži, jest rozšířena nejen ve 30 diecésích ve Francii, nýbrž i v jiných zemích, i za mořem. V Rakousku má dům ve Št. Hradci. (Členové nosí oděv občanský.) — Kongregace Bratří křesťanského učení, zvaná dle Ploörmelu (mateř. v diecési Vanesské), vznikla sloučením dvou kongregací r. 1819; jedna byla založena abbém Gabr. Deshayasem, gen. vikářem ve Vannes, a druhá abbém Lamenašem, kap. vikářem ve St. Brienc. Kongregace, kterou potvrdil sv. Otec Lev XIII. dne 13. března r. 1891, čítá více než 380 domů a skoro 2000 členů, kteří vyučují asi 10.000 dětí. Kongregace tato jest rozšířena hlavně ve Francii (ve 25 diecésích), jakož i v některých krajích zámořských. — Kongregace

Školských bratří sv. Ducha, založená r. 1705 blah. Lud. Mar. Grigonem z Mont Fortu, počala se šířit zvláště od r. 1820 za superiora G. Deshayasa; má četné školy ve 23 diecésích ve Francii, dále v Kanadě a v Egyptě. Mateřinec jest v St. Laurent-sur-Sèvre. — Kongregace Bratří Nejsv. srdce, založená r. 1821 zakládá školy obchodní. Má sídla ve 20 diecésích Francie, mimo to v Kanadě, severní Americe a Alžíru. Mateřinec jest v Paradisu v diecési Pugské. — V téže diecési má sídlo nečetná Kongregace sv. Františka Regis, založená r. 1850 Jesuitou P. de Bussy, která se věnuje výchově sirotků a působí na školách hospodářských. — Kongregace kleriků sv. Viktora, založ. 1830 abbém Querberem v Lyoně, působí ve školách, podporuje duhovenstvo a vyučování náboženství, pečuje o chrámovou hudbu atd. Jest rozšířena ve 24 diecésích Francie a v Americe. Mateřinec jest v Paříži. — V Nancy má hlavní sídlo kongregace Bratří křesťanské nauky, založ. 1822 Benedikti-

nem P. Frécharde, jest rozšířena v 9ti diecésích Francie. Mimo tyto sluší jmenovati: kongregaci Josefitů, založ. r. 1822; má školy v 8 diecésích Francie a v Americe; Bratry sv. Vincence de P. vyučující řemeslnické učně; Bratří útočiště k sv. Josefu, kteří se věnují vyučování z oboru zahradnictví a hospodářství; kongr. Bratří škol křesť. milosrdenství, založ. r. 1842 abbém Delamorem, která má ve 3 diecésích francouzských asi 50 škol, a konečně Bratří sv. Rodiny, kterážto kongregace, založ. r. 1835 P. Gabr. Taborinem, věnuje se vedle vychovávání dítek také službě varhanické a kostelní vůbec. Jest rozšířena ve 13 diecésích Francie a má hlavní sídlo v Belley.

Dětská odpověď. — »Kterými slovy označil již Pán Bůh v ráji svátost stavu manželského?« táže se katecheta. — Žák odpoví (místo: »Není dobře člověku býti samotnému; učinme mu společníci jemu podobnou«) »Nepřátelství položím mezi tebou a ženou.«

»Kath. Lehrerztg.«

Obrázky k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi.

Papírnický závod družstva Vlast zakoupil letos za 5000 K obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu sv. přijímání:

1. domácí: po 4 h (100 za K 2'40), po 6 h, tři druhy (100 za K 4'40) po 14 h, tři druhy (100 za 12 K); 2. štýrsko-hradecké od firmy Styria: pět druhů po 16 h (100 za 16 K) a jeden po 5 h (100 za 5 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za K 21'60); 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrech a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h, dva druhy (100 za 16 K), po 40 h (100 za 40 K) a po 60 h — těch máme na skladě jen sto (za 60 K).

b) obrázky k první sv. zpovědi:

1. domácí: po 4 h a po 6 h jsou již rozebrány; 2. berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h, dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K).

Poznámky. 1. Příchozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a dle vůle ty neb ony si vybrali. — 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, 120 K dali jsme jen na clo a za železniční dopravu, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu. — Objednávky vyřizuje:

Papírnický závod družstva Vlast, Praha 570-II.

Katolíci! Kdož zavítá do Prahy, račte navštívití náš papírnický závod a zde si nakupte potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolekřadně s autoru V. Špačkovi v Kolařkách p. Vrutice Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

Toť ovšem utopie. Avšak nemylmež se! Utopie tato má ve službách svých mnoho hlasatelů, a mnoho hejlů sedá na její svůdnou vějičku. Máť utopie tato své kouzlo, jako každá pohádka, a nepřináší-li všem totéž, něco každému přinese přece. Nešťastníkům září hvězdou blahé naděje, poblouzcům otevírá nové stezky životní, pedantům poskytuje příležitosti k sestavení nového programu, hlupákům možnosti, aby si hráli na učence, těm, kdož se trápí dlouhou chvílí, skýtá zábavu, nespokojencům látku k výčitkám a afektům. Při tom všichni domnívají se býti na pouti za velkolepým ideálem, otáčejíce se zatím dokola na jednom a témže místě.

Zajisté, že najdeme mezi nimi také duše vznešené, které touží po pravé dokonalosti — a tyto zasluhují našeho obdivu i naší soustrasti, any si počínají na způsob vojínů udatných sice, avšak přes míru netrpělivých, kteří, nemohouce dočkat se nepřítelů skutečného, zápasí proti větrným mlýnům (à la Don Quijote?) a marně utrácejí své síly. Chtíti napodobiti muže, aneb docela jej nahraditi, jest úkol, ženu tak snižující, že žena, která zůstává v oboru svém přirozeném, jeví se nám ve světle mnohem vznešenějším. Stává-li se, že ta neb ona žena náhodou vyniká v oboru věd a umění, tu jest nepřístojné poukazovati k ní, jako předchůdkyni budoucích ženských geniů; to jsou pouhé výjimky, kterým se více méně obdivujeme, a nic více. Tím nechceme nikterak tvrditi, že by ženy vůbec v oboru duševní práce nebyly s to, dokázati toho, čeho dokáže muž, — avšak to jsou výjimky, pro které netřeba stavěti ženské university. Genius se proklube všude, — i bez university. Nejslavnější spisovatelky tohoto století George Eliotová a George Sandová (Mme Dudevantová), dříve než začaly psáti, po celé čtvrtstoletí byly — praktickými hospodyněmi. Ona byly mistryni v oboru — zavařenin, tato vyráběla výtečné máslo a sýr. Přes to troufáme si tvrditi, že jest na tisíce žen, které nese-psaly ani novelu, ani román, a které přes to získaly sobě více zásluh, než Eliotová se Sandovou dohromady. A to byly na př. matky, které zrodily a vychovaly veliké muže. Co ví svět o ženě, která světu darovala Dante-a? Velice poučná byla by statistika žen, matek výtečných mužů. Tu by se ukázalo, že matka vědátorka neb umělkyně zřídka

kdy má výtečného syna. Ovšem statistika zmíněná jest, ne-li nemožna, přece velice obtížna a to z té příčiny, že matky ony o sobě ani mnoho nehovořily, ani památníků po sobě nezanechaly. Kdybychom tak znali dopodrobna obraz sv. Moniky, té veliké a silné matky, která světu darovala duševního obra, sv. Augustina!

Snahy ženské emancipace nejsou ničím jiným, než ovocem zlopověstného lžiliberalismu, jenž otrávil během necelých sto let veškeru společnost v jejích nábožensko-mravních i národohospodářských kořenech! Lživý liberalism s jedné strany snaží se nivellisovati všechny rozdíly stavů a konečně i pohlaví, kdežto se strany druhé hlásá nejdokonalejší individualisaci jedinců jakožto spásu a blaho budoucích pokolení. Při bližším zkoumání shledáme, že tato individualisační theorie, která neběže nižádného zření ni na organické spojení jednotlivých společenských vrstev, ni na společné zájmy vyššího řádu, které pouze tenkrát mohou býti pěstovány, jestli jednotlivci jsou hotovi přinésti jakousi oběť za účelem blaha všeobecného, vede k naprostému sobectví v oboru mravním i národohospodářském, kde místo charitativního hesla Kristova: »Ut omnes unum sint!« — »aby všichni byli za jedno!« — zní brutální německé přísloví: »Selbst essen macht fett!« Posléze má býti frivolně roztržena i nejprvotnější páska, která dva jedince od počátku stvoření vázala k sobě za účelem vyššího řádu — páska svátostného manželství. Toť zajisté úkaz v dějinách posud nevidaný, jak jsme již v úvodu této úvahy podotkli. Neboť, pokud dějiny sáhají, zříme po boku muže jeho společníci, ženu, která s ním bojuje proti společnému nepříteli, s ním trpí i umírá: umírá ve vyhnanství, hyne na bojišti, v žaláři, pod sekerou katovou i na pohřební hranici svého chotě! Lze-li mysliti, dí Neera, že veškeré ty paní věku starého i středního, ženy renaissance i francouzské revoluce, bylo by lze vrhnouti na jednu hromadu a jako kupu starých cárů poslati je do továrny na papír, aby z nich vyrobena byla žena XX. věku, žena moderní, superiorní, dle ideálu na př. Elleny Keyové?

Než, zanechme postav věků minulých a pozorujme ženy naší doby!

Nikoli snad vznešené dámy ve velkoměstských palácích a na zámcích velmožů — ač i zde setkati se lze s výjimkami dosti četnými — nýbrž ženu kruhů občanských, manželky a matky v rodinách řemeslníků, obchodníků a rolníků, kde ženě pro tak zvané »vyšší« vzdělání nezbyvá ani času ani peněz. Pohledme jenom na ty osoby hospodárné, pracovité, šetrné, trpělivé a obětavé, které sice nedovedou psáti bez pravopisných chyb a také o fysice a zeměpisu mají jen mdlé ponětí, ale které přece jsou ženami vzornými, na něž plným právem se hodí slova Písma sv.: »Ženu statečnou kdo nalezne? Z daleka, a z posledních končin jest cena její.« (Přísloví 31, 10.) — Což není dosud hojnost takových rodin, kde žena neučená daleko předčí muže studovaného, a to svou hodnotou mravní? Ale také v oněch poměrech, kde intelekt vítězí, v otázkách praktického života, ve věcech, kde rozhoduje vkus, slušnost a společenský takt, jak často zahanbí žena neučená muže učeného!

Nelze ničeho namítati proti tomu, když ženy nadané a kterým jsou k dispozici potřebné prostředky, domáhají se »vyššího« vzdělání! Ale Bohu žel! také zde panuje osudný předsudek, který se dotýká samého jádra otázky, že totiž slovem »vzdělání« vyrozumívá se obyčejně jednostranné pěstování intelektu na úkor mohutnosti mravné i obrazotvornosti.

Všeobecná téměř jest domněnka, že žena bude tím lepší manželkou a matkou,

čím více bude studovati a čím více bude věděti. Víra v zázračnou sílu školní knihy, která jest jednou z hlavních pověr 19. věku, víra v pouhou osvětu bez jiných imponderabilií jest to také, která hlavně nese vinu na snahách přemrštěné emancipace!

Tak mnohá rodina s příjmy nevalnými přináší často těžkou oběť, utrhuje si od úst poslední sousto, aby jen slečna dcera mohla studovati v pensionátě, toť se rozumí, že za hranicemi — neboť tam je všechno lepší! Když pak po několika letech se vrátí do rodinného kruhu, co zříme? Osobu odcizenou domácímu krbu, odcizenou otci i matce, dívku, která sice vládne mnohými vědomostmi, která za čochovici kusého vědění prodala porozumění pro rodinný život, prodala ženský útlocit a sama sebe připravila o několik let radostného mládí pod pečlivou mateřskou dohlídkou, kterou nikdo nedovede vynahraditi!

Tak hlásá Neera, tedy žena, a shrnuje svoji říznou polemiku proti emancipaci v těchto fulminantních otázkách: »Čeho se domáhá to celé emancipační hnutí? Chce-li snad ženu polepšiti? Na to díme: Nevykazují-li dějiny celé množství velikých, ušlechtilých paní, od nichž bychom se mohly učit? Co tedy chtějí emancipatorky? Postarati se o lepší výchovu dítek? Tu sluší poznamenati, že výchování nemá s moudrostí školskou ničeho společného (?) Chtějí podniknouti soutěž s mužem v různých oborech jeho povolání? K čemu to? Pomoci mu — to zajisté nemají v úmyslu, a on toho také nemá zapotřebí. Chtějí míti vlastní existenci, nemohouce se dostat za muže? To lze již připustiti — avšak tu nastává otázka, zlepšili-li se tím osud žen vůbec, vstoupí-li do konkurenčního zápasu s mužem! Že dva psi se do sebe dají pro jednu kost, to divadlo možno zřítí denně a nikdo se nad tím nepozastaví. Jest to němá, nerozumná tvář! Ale že muž a žena po všech těch životních bojích, které společně prožili, po té krvi a slzách, společně vycezených, utkají se v podobné půtce, to jest neskonale kormutlivé a nabádá k přemýšlení.«

Ovšem, nelze popřítí, že společnost lidská jest povinná, poskytnouti možnost výživy těm dívkám, které se buď vdáti nechtějí aneb nemohou! Jest pak to katolická církev, která bytostem těmto jeví se býti palladiem i štítem jejich osobního důstojství, i jejich cennosti v řetěze společnosti lidské. Neboť, kdežto frivolní svět obyčejně pohrdlivě krčí rameny nad »starými pannami«, ano, je v surové bujnosti činívá i terčem nechutných vtipů, jest to katolická církev, která je chrání štítem, na němž září slova sv. Pavla: »Kdo vdává pannu svou, dobře činí: ale kdo nevdává, lépe činí.« (I. Kor. 7. 38.)

Církev katolická poskytuje dívce, která manželství se zřiká, možnost, dosíci čestného postavení, které důstojství matky fysické nejen se vyrovná, nýbrž vahou sebezapření a nezištné obětavosti při prokazování skutků milosrdenství je i předčí! Toť důstojství matky duchovní, která v bytostech ubohých, opuštěných, nemocných, pronásledovaných, neb pod kteroukoliv bédou úpících zří své dítky, o něž pečuje s laskavostí a obětavostí nemenší, než kterou shledáváme u matky fysické!

* POKRAČ. *

Konfesní a »svobodná« mravouka ve škole.

* Dokončení. *

Náboženskému »mechanismu« schází sám duch náboženský, oddanost a vroucnost víry, odhodlanost ke skutkům, ctnost a ctnostné jednání. Dlužno prý také ohraditi se proti tomu, aby bezkonfessní výchova byla zvána beznáboženskou nebo náboženství nepřátelskou. Ona jest pouze ku každému vyznání snášelivou, a takovou jest povinna býti. —

Ze všeho poznáváme, že v liberálních a pokrokářských listech zavládá v poslední době jistá upřímnost. Dříve totiž jsme čítali v těch listech »My jsme také dobří katolíci.« Ted' už to v nich nenalzáme. K náboženské lhostejnosti se tyto listy již přiznávají, jenom popírají, že by chovaly k náboženství nepřátelství. Jenom že ono z jejich řádků jest už příliš zjevno. Naprosté ignorování náboženství není přece ničím jiným než nepřátelstvím.

Autor článku praví, že náboženství poskytuje sice dosti mravních popudů — ale to že ještě daleko nestačí. Podle něho jsou bohatšími na tyto mravní pohnutky zkušenost životní a historie. Mohli bychom jej vybídnouti, aby nám pojmenoval jen jediný mravný čin, pro nějž by nenalezl podkladu v náboženství. Ano, jen jediný! Pan autor by byl dojistá na rozpacích. Vždyť již ve dvou příkázáních lásky jest obsaženo vše! Neboť kdo Boha nade všechno miluje, snaží se vystříhati hříchu vůbec, a pak již bude mravným. Ostatně, jak důsledně si autor vede, poznáváme z toho, co praví na jiném místě. Církev má prý připustiti, že existuje mravnost i mimo její vliv, a že může býti mravním i to, čemu ona dosud schválení nedala. Zde tedy zase autor nepřímou tvrdí, že mravouka náboženská nepokládá za mravné vše, co snad historie a životní zkušenost jako »mravné« připouští, a že tedy mravních popudů jest v náboženství více.

Životní zkušenost ovšem není bez ceny pro vychování. Působí však více směrem negativním než pozitivním, podávajíc hojně příkladův odstrašujících. Avšak tvrdíme, že zkušenost sama nebude dosti mocným popudem pro mravnost, nepřispěje-li jí opět náboženství.

Dávná zkušenost na př. učí, že zloděj za krádež je trestán vězením. Tato zkušenost je známa snad každému. A co to prospívá? Proč není tato zkušenost výstrahou mladým zlodějům, kterých dojistá neubývá? — Zkušenost učí, že lenoch upadá v bídu. Proč není to pohnutkou mladým zahalečům, aby se stali pracovitými? — Zkušenost učí, že opilec připravuje se o majetek a že v opilosti dopouští se mnohdy činů pro jeho celou budoucnost osudných. Proč to není výstrahou těm, kteří se již v mladém věku oddávají opilství?

Vášeň a náruživost mají tak mocná lákadla, že bázeň před světskou spravedlností, světskou hanbou a ztráta majetku jest proti nim hrází tuze slabou. Zde může zabrániti jenom něco vyššího, pomnění na bytost nejvyšš svatou, všudy přítomnou a spravedlivou, která bude člověka odměňovati a trestati dle jeho skutků. Jsou nemravné činy, proti nimž trestní zákonník nezakročuje. Těm by bránil u člověka, který by se jich nezdržel z pohnutek náboženských, pouze stud, a tu pan autor zapomněl, že stud jest nádoba velice křehká, která se rozbije jen jednou.

A historie? Z té snad my Čechové mohli a měli bychom se učití nejvíce. Tisíciletá historie nás učí, jak osudné následky měla pro náš národ nesvornost. A naučila nás ta historie svornosti? A mimo to — mluvíme snad přec o škole,

o vštěpování mravnosti dětem. Jsou snad většinou politické události pohnutkou dětem, aby byly mravnými? Který pak paedagog to může tvrditi?

Může tedy životní zkušenost a historie nahraditi náuku náboženskou?

»Č. Učitel« má ovšem starost, kdyby se mravnost vštěpovala pomocí náboženství, které konfessi by se pak měla dáti přednost, a praví, že by to bylo přímo zločinem nutiti rodiče, aby posílali děti do škol, v nichž náboženské názory by odporovaly názorům jejich.

Podle toho byla by škola bezkonfessijní vrcholem spravedlnosti, neboť v ní skutečně žádné konfessi přednost se nedává. Ovšem, bezkonfessijní škola, chtíc zachovati tuto neutrálnost, činí to tím způsobem, že chová se (kromě v hodinách náboženských) nevšímavě ku konfessím všem, a tím ke všem stejně nespravedlivě. Dávati jednomu náboženství přednost a druhého si nevšímati, to nazývá autor zločinem — a nevšímati si žádného — to je spravedlivé?

Článek namířen jest proti náboženství katolickému, (ačkoliv, aby se zdálo býti »rovnoprávným«, odmítá konfessi každou.) Aby tedy autor se nebál té katolické »nespravedlnosti«, ujišťujeme jej, že my právě jsme pro spravedlivou rovnoprávnost. *Suum cuique!* Dejte každému školu, jaké si žádá, totiž katolíkům katolickou, evangelíkům evangelickou atd., zkrátka, učíte školu náboženskou. Potom bude míti přednost každé náboženství v té své škole, a to bude dojista spravedlivé. Tento náš požadavek je dávno znám. Ovšem, »Č. Učitel« i v tom vidí nespravedlnost, poněvadž by tím byl porušen rovnoměrný rozvoj školství.

Rozumíme-li tomu dobře, obává se autor, že by pro náboženské menšiny zřizovaly se školy jen o málo třídách, kdežto většiny by měly školy vícetřídní, kde ovšem učivo ve větším rozsahu se probírá. Tu však zapomíná, že to není žádným důvodem proti náboženskému vychování. Či snad proto, že vyznavačů různých konfessí není počet stejný, má se dávati přednost morálce beznáboženské? Není-li teď porušen rozvoj školství, je znamenitě porušen rozvoj mravnosti. Pokud mluvíme o mravním vychování, jest, myslíme, počet tříd a učebná osnova věcí vedlejší. Že by bylo nespravedlivým, kdyby každá konfesse vydržovala své školy, k tomu přisvědčiti nemůžeme; nicméně i to vydržování jest věcí vedlejší, nejsme proti tomu, aby snad země nevydržovala školství konfessí všech. Ostatně tato »nespravedlnost« děje se právě nyní. Jeť přece známo, že zvláště evangelíci, ač přispívají na školy obecné, vydržují si mimo to své školy konfessijní, nejsouce k tomu nuceni, jen aby mládež jejich mohla býti vychovávána v duchu jejich náboženství.

Že by škola konfessijní pěstovala náboženskou nesnášlivost, to není pravda. Ať někdo řekne, zdali se děly ve staré, náboženské škole nějaké útisky jiným vyznáním, bylo-li v ní snad jiné vyznání zlehčováno nebo tupeno? Nikdy ne, a těch náboženských různic bylo dojista mnohem méně nežli teď, ačkoli namnoze zavládá náboženská lhostejnost. Nesnášlivost náboženská, jak řekl kdysi belgický státník, šíří se právě školou bezkonfessijní, čehož doklady nalézáme i u nás. Evangelíci snad nikdy nevystupovali tak příkře proti katolíkům jako právě teď, a škola není poslední toho příčinou. Vyčítají nám, že se dává našemu vyznání přednost ve školách, ačkoli tyto domnělé přednosti jsou způsobeny jen převážnou většinou katolíkům, a ačkoliv oni sami tytéž přednosti, ano, větší, mají ve školách, kde oni mají většinu. Stěžují si, že prý si musí zřizovati školy svoje, katolíkům školy náboženské nepřejíce. My mějme školy evangelické, katolíci pak ať mají bezkonfessijní! To jest jejich heslem. Podle »Českého Uč.« evangelíci

zřizující si náboženské školy, páchají dobrovolně sami na sobě — nespravedlnost!

Že by konečně církev byla nepřátelskou pokroku, bylo již dávno a často vyvráceno, a bylo by zbytečno o tom se šířit.

Třeba ještě si povšimnouti, jak »Č. Učitel« definuje mravnost. Ona jest prý jenom »důsledkem společenských stykův a poměrů lidských«, třeba tedy »dát učbě o ní sociální ráz, který v důsledku přejítí má ve společenské svědomí.« — Řečeno snad filosoficky, ale — nesprávně. Neboť potom by platilo: Čiň cokoli, budeš mravným, jen když tím nikomu neškodíš! — Takové jsou důsledky — morálky bez Boha!

Články podobného druhu mají jen ten účel, aby omluvily a snad »odůvodnily« náboženskou lhostejnost (nemáme-li to jinak nazvati), kteráž ovládá jistou část učitelstva. Domníváme se, že takovým chatrným »důvodům« autoři článků těch sami nevěří. Ovšem, jsou články ty v časopisech vychovatelů mládeže zjevem velmi smutným.

L † 90.

O cíli výchovy.*)

Napsal JOS. KOBOSIL, katecheta měšťanské školy v Plzni.

Jako se v přítomné době ve všech vrstvách jeví potěšitelný zájem pro školství vůbec a pro školství obecné zvláště, tak také jeví se potěšitelná shoda v tom, že škola obecná má míti především ráz v y c h o v á v a c í; mládež má v ní býti nejen vyučována, nýbrž — a to zvláště — v y c h o v á v á n a. Škola obecná jest především ústav v y c h o v a t e l s k ý.

Při výchově mládeže spolupůsobí ovšem více činitelů; mezi nimi první místo náleží rodičům; pokud však mnozí rodiče k tomu úkolu nejsou dosti působivými, přechází úkol ten na zástupkyni rodičů — na školu; v mnohých případech tedy škola jest a musí býti hlavním činitelem vychovatelským.

K čemu se má nésti vychovatelská činnost školy?

Výchova jest působení jedné osoby na druhou — vychovatele na chovance — řízené určitým úmyslem, nesoucí se za určitým cílem.

Který při tomto působení má býti úmysl, který má býti cíl výchovy?

To jest otázka první a základní, a již na ni a právě na ni odpovídá se různě.

Různí národové a filosofové utvořili si různá ponětí o světě — různý názor světový — a různé ponětí o životě lidském a jeho cíli — různý názor životní. Z různých názorů životních plynou přirozeně různé úmysly vychovatelské — různé cíle výchovy.

Různé názory životní spracovány jsou v různých soustavách náboženských a filosofických — tedy z různých soustav náboženských a filosofických plynou různé cíle výchovy. Různé byly názory životní Egypťanů, Indů, Peršanů, Řeků, Římanů atd., proto i různé byly u nich cíle výchovy mládeže a různá výchova celá.

Náboženství, řešíc i otázku o posledním cíli člověka, podává úplný docelený názor životní, a tudíž na základě náboženství vychovatel stanoví si i určitý cíl výchovy — cíl nejvyšší odpovídající poslednímu cíli člověka.

Filosofie, jako neřeší otázku o posledním cíli člověka, také nemůže podati

*) Článek tento nás došel, než byla dotištěna naše předchozí úvaha; potvrzuje a doplňuje myšlenky v ní vyslovené.

člověku úplný názor životní a na základě její tedy vychovatel nemůže stanoviti určitý nejvyšší cíl výchovy. Paedagogové pouze na základě filosofie budoucí nechávají nerozřešenou otázku o posledním cíli člověka — a tudíž i o nejvyšším cíli výchovy a uvádějí toliko několik cílů souřadných. Cílem výchovy má býti »harmonický vývoj všech vloh a sil«. — »Co do těla pečovati jest o to, aby tělo bylo zdravé, silné, dobře vyvinuté a obratné; co do duše vyzbroj paměť potřebnými vědomostmi; obrazivost budiž čilá a spořádána, rozum jasný a přesný, mysl buď přístupna vyšším i vznešenějším citům, a vůle budiž důsledná a mravní.«

Tu jest vedle sebe několik cílů, mezi sebou souřadných; za nejdůležitější pokládá se »důslednost vůle ve smyslu mravním«. Činnost vychovatelova má směřovati k tomu, aby vůle chovancova stala se mravní a důsledná. Vychovatel má ve vědomí chovancově založiti zásady mravní, jež mají účinkovati na chovance tak, že by se jimi řídil, jež by byla pravidla jeho jednání.

Mezi mravními pravidly chovanci vštěpovanými nesmí býti sporu; jedno musí souhlasiti s druhým, jedno musí podporovati, po případě doplňovati druhé, všechna musí býti oživena jedním duchem — jednotou.

Aby této jednoty bylo vůbec dosaženo a aby byla zachována, musí v čelo pravidel mravních postaveno býti nejvyšší pravidlo mravní, jemuž všechna ostatní konečně musí se podříditi. Při vštěpování těch pravidel musí vychovatel bráti se promyšleným, důsledným, jednotným postupem.

Veškerá opatření výchovy musí směřovati k jednomu cíli. Vychovatel působí na chovance poučováním i příkladem; obé musí se srovnávati. Veškeré vlivy vychovávací musí býti ve vnitřním souhlase. Vychovává-li téhož chovance několik lidí, mají se stále dohodovati, aby jeden opatření druhého nerušil, nýbrž podporoval.

Působení vychovatele na chovance musí směřovati zvláště k tomu, aby dle vštípených pravidel mravních v daných případech skutečně jednal; užívaje vhodných příležitosti musí chovance v jednání dle pravidel mravních cvičiti; častým cvikem vznikl by u chovance návyk; upevní-li se návyk, že chovanec projevuje stálou hotovost jednati dle vštípeného pravidla mravního, jeví na sobě vlastnost — dobrou — ctnost.

Spravuje-li se chovanec v jednání svém pravidly je dno u spojenými, osvědčuje se ve skutcích důsledným, vždy jedním, osvědčuje se mravní povahou — charakterem. K vypěstění takové mravní důsledné povahy tedy čelí vychovatelova činnost.

Které zásady mravní, která pravidla mravní vůbec a nejvyšší zvláště mají se chovanci vštípati?

V tom se opět mínění rozcházejí. Různé názory životní nesou s sebou i různé názory o mravnosti, různé zásady a různá pravidla mravní. Filosofové čerpají je z rozumu — z uvažování o podstatě přirozenosti lidské — a opírají je o autoritu logického myšlení lidského; soustava jejich jest mravouka filosofická. Různí se více méně dle různých filosofických názorů vůbec.

Náboženství vyvozuje zásady a pravidla mravní především z vůle Boží, lidem kladně projevené, a opírá je především o autoritu Boží; soustava jejich jest mravouka náboženská. V ní pravidla mravní co nejúžeji jsou spojena pravdami věroúčnými. Věrouka učí, k jakému cíli jsme stvořeni; mravouka

dává návod, jak toho cíle lze dojít; věrouka ukazuje, co bylo, jest a bude; mravouka, co býti má a nemá.

Z úzké souvislosti obou jde, že, pobloudí-li kdo ve věrouce, pobloudí i v mravouce. Že odchylka v mravouce nebývá tak patrna, jako ve věrouce, vysvětlí se tím, že nebývají v mravouce provedeny důsledky věroučného bludu. Osudné mělo by následky, kdyby v obor mravnosti byly přeneseny a důsledně provedeny na př. bludy: popírání lidské svobody, učení o zbytečnosti dobrých skutků, o naprostém předurčení.

Z různých náboženských soustav plyne i různá mravouka. Není správné, že v mravouce různých náboženství nejsou značné rozdíly. Tvrzení to vychází odtud, že některým rozdílům nepřičítá se veliká důležitost, že se berou »na lehkou váhu«. Jemné rozdíly dodávají však mravoukám právě zvláštního rázu, ducha. Duch křesťanský na př. značně jest rozdílný od židovského, ač se zdá, že není valného rozdílu mezi mravoukou křesťanskou a židovskou.

U přirovnání k mravouce filosofické mravouka náboženská — a máme na mysli nyní křesťanskou — značně vyniká. Čerpajíc z nadpřirozeného zjevení, ale z rozumu též, jest bohatší pravdami mravoučnými. Opírajíc pravidla mravní nejen o autoritu rozumu, nýbrž i o autoritu Boží, jest působivější. A jako věrouka vyniká nad filosofií tím, že řeší i poslední cíl života lidského a podává docelený názor životní, tak i mravouka náboženská vyniká tím, že udává určitý nejvyšší cíl výchovy a určité nejvyšší mravní pravidlo.

Věřouka představuje v Bohu bytost nejdokonalejší; bytost, která má vlastnosti jen dobré — žádné zlé; má vlastnosti dobré všechny — žádné nechybějí; má všechny dobré vlastnosti v míře nejvyšší. V nejdokonalejší té bytosti představuje se nejdokonalejší vzor. Když se učí, že Bůh jest nejvyšší svatý, vše dobré miluje a všeho zlého nenávidí, vštěpuje se chovanci mravní pravidlo, aby též zvykal dobré milovati a zlého nenáviděti; podobně dále při učení o vlastnostech božských vštěpují se mu mravní pravidla, aby věrně plnil, co slíbil, aby pravdu miloval, aby uvykal dle zásluhy dobrému přisuzovati odměnu a zlému trest, aby byl shovívavý, milosrdný, aby se snažil státi se nejvyššímu vzoru podobným, podobnými dobrými vlastnostmi býti ozdobeným.

V Bohočlověku — Ježíši Kristu — předvádí však ještě mravouka dokonalý vzor člověka, vzor charakteru, vzor důsledné mravní povahy. Jeho život na zemi, od dětství až do smrti, poskytuje chovanci konkrétní ideál charakteru, vzor, na němž vidí chovanec pravidla jednání pro nejrůznější případy života.

Praví-li tedy paedagogika na filosofií zbudovaná, že cílem výchovy má býti vypěstění mravní povahy, nemá paedagogika křesťanská čeho proti tomu namítati. Ale poukazujíc, kterak vyniká mravouka křesťanská nad filosofickou, musí trvati na tom, že, ne-li vesměs jedině, tedy aspoň ještě nejspíše mravní povahy vypěstovati lze skutečně na základě mravouky křesťanské.

Často ozývá se volání, aby mezi učební předměty ve škole zařaděna byla mravouka filosofická. Proč se tak má státi? Snad aby pravidla mravnosti opřena byla i důvody rozumovými? Mravouka náboženská jich neodmítá a nezanedbává. Užívá nejen důvodů nadpřirozených, nýbrž i přirozených. Měl-li by však s mravoukou filosofickou vštěpovati se chovanci názor životní některé filosofie — od náboženského názoru odchylný, — pak bylo by to proti zásadě paedagogické o jednotné výchově; vlivy, jež by na chovance působily, nebyly by ve vnitřním

souhlase; chovanec byl by různými vlivy jen maten; vypěstění mravní důsledné povahy by se nejen nepodporovalo, nýbrž znesnadňovalo, nebo mařilo.

Vypěstění mravní povahy školou jsou na závadu beztoho již mnohé rušivé vlivy mimoškolní. Když by ještě ani samy vlivy školní nebyly v úplném vnitřním souhlase, pak již naprosto nemohlo by se očekávat, že se podaří vypěstiti charaktery. Čím více jest škole bojovati proti vlivům mimoškolním, tím více nutno jest, aby sama v sobě byla sjednocena.

Nechť tedy platí, že cílem výchovy jest vypěstění mravní povahy; nechť však se nezapomíná, že toho cíle dojíti lze jen tenkrát, vstěpují-li se chovanci zcela souhlasné zásady a pravidla mravní, je-li ve veškeré výchově úplná jednota — vychovávají-li se v jednom názoru životním!

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

Pan professor T. Massaryk (či Masaryk) v poslední době velice si všímá školství a koná z oboru jeho přednášky v universitním učitelském kurse. Nedávno přednášel o »ethických předmětech ve školách« a tu ovšem pronesl svůj názor o vyučování a vychování náboženském. Mezi jiným pan professor pravil:

»Co se týká první otázky, učení katechismu, lze říci, že jest dnes na d m í r u n e r o z u m n é. Začíná nerozumně již u malého dítěte a stupňuje se do vyšších tříd. Stačí vzíti do ruky katechismus pro V. třídu gymnasiální; přiznávám se, že takovému katechismu nedovedu naprosto rozuměti. Tam slyší hoch o všech možných »-ismech«, a rozumí se, že katecheta polemicky proti všemu ostatnímu učení dítěti vstěpuje předsudky. Žák v tomto věku není s to porozuměti těžkým těm záhadám, slyší jen hromadu jmen o pantheismu, monismu atd. a tím se kazí. Kazí se hlavně tím, že se domnívá míti celý výklad o světě; tím vzniká jakási p ý c h a a n e s n á š e l i v o s t. Již ve školách nejnižších převládá tato nerozumná metoda; již malé dítě učí se tak mnohému, čeho naprosto nedovede pochopiti. Neříkám, že by se dítě nemohlo učiti něčemu, co lépe chápe teprve později; to snad je v každém předmětě, ale theologické vyučování má právě tu vadu, že podává nejtěžší problémy filosofické — theologie jest jeden druh filosofie — že je chce dětem popularisovat, a přece nepopularisuje. Prakticky pověděno: katechetové by musili býti d a l e k o v z d ě l a n ě j š í, aby s rozumem a taktem mohli podávat učení svého katechismu. Tu musí se mnoho zjednodušit, a to v zájmu náboženství; nynějším vyučováním dítě upo-

zorňuje se předčasně na mnohé problémy, ale vede se tím ku lhostejnosti a netečnosti. Všecky ty problémy se tak odbývají, že na vyšším stupni žák nemá chuti zabývat se jimi.

Co se týká druhého bodu, jak zbožnost vstěpovati, je zde těžko dát určité pravidlo. Rozumí se, že běží jen o zbožnost pravou; s tou pak souvisí mravní stránka náboženství, nikoli dogmatická, proto třeba, aby ona více se vstěpovala, kdežto nyní se více přihlíží k této. V duchu křesťanského náboženství jest a musí být, aby vedlo k snášlivosti náboženské, kdežto vadou dnešního vyučování se strany církve a kléru jest, že z a v á d í s e n e s n á š e l i v o s t. Proti tomu se musí učitelstvo všemožně postaviti. Pravda, mohla by vzniknouti otázka nad míru praktická: Nemohl by učitel sám vyučovati náboženství? Byl by to jeden způsob rozřešení otázky, pokud bude mezi školou a církví boj, jaký nyní jest. Žádají-li někteří, aby náboženství vůbec bylo vymýtěno ze školy, myslím, že je to nedosažitelné. Velikým bylo by p o k r o k e m, kdyby učitel, ne duchovní, vyučoval. Tím sjednocovalo by se celé učení, učitel využítkoval by vhodně pro náboženství všech jiných předmětů, zároveň čelilo by se tím politice klerikální. Proti náboženství nemám vůbec námitek. přál bych si, aby školní vyučování bylo založeno na pravé zbožnosti. Které náboženství to je? Neváhám říci, že nynější náboženství pozitivní nepokládám za to, které by bylo podkladem našemu vychování; nejsem však takovým utopistou, abych nepřipustil, že při vyučování pozitivního náboženství, b u d e - l i v y m ý t ě n k l e r i k a l i s m u s, lze docílití dosti

toho, čeho v zájmu pravé zbožnosti a mravnosti jest si přát.

Tu přicházíme k největší záhadě naší doby: k boji školy a církve. Neklamejme se, že by toho boje nebylo, že by ho nebylo právě ve škole. Co znamená ten boj? Stručně toto: Od nové doby — renaissance — až podnes sílí pořád víc a více duch vědecký a filosofický, věda a filosofie, dříve na teologii závislé, postupují samostatně a jsou nyní s teologií v naprostém odporu a tím také s náboženstvím theologickým. To je situace dnešní doby. Mnozí chtějí dnes prostředkovati mezi vědou, filosofií a náboženstvím; pravím, že není rozporu mezi vědou a náboženstvím, ale věda s filosofií jsou v rozporu s pozitivní teologií. Ten rozpor je a znamená boj na celé čáře. Již v nejnižší škole je tento boj; vše, co vědeckého se podává, jest v nějakém rozporu s teologií. Je to boj dvou názorů: starého hotového, nového nehotového. Právě tato nehotovost nového názoru vtiskuje celému boji zvláštní ráz; nemám pro to jiného slova než kulturní polovzdělanost — polovičitost. »Kulturní polovičitost« je slovo nad míru obsažné. To jest: jsme ještě kus theologové a máme jen kus vědy a filosofie, nemáme ucelených hlavních názorů, nedovedeme důsledně myslet a žít dle toho, v co věříme,

a proto nevěříme pevně. To je právě polovičitost, která má v zápětí mnohé a mnohé vady, zejména také mravní nehotovost, mravní diletantismus, skepsi v různých formách, pesimismus, jehož nejkrajnějším projevem jest odpor k životu — sebevražednost. Vezměte statistiku a zároveň historii sebevražednosti a máte přímo mathematické měřítko této polovičitosti, vidíte, jak sebevražednosti v nové době — v dřívější tak nebylo — stále víc a více přibývá; to charakterisuje dobu dnešní. Nezletilí, přímo děti, ztrácejí chuť k životu a sáhají k sebevraždě. Statistika tento fakt stále dokazuje. Nemohu to zde rozváděti, pověděl jsem to již ve svém spise »Der Selbstmord«. Nám běží hlavně o to, uvědomiti si, že škola chtěj nechtěj stojí v odporu s teologií a zejména s klerikálním vedením, a že tímto bojem vzniká ona polovičitost.«

Řeč pana profesora byla by snad stála za poslechnutí, kdyby byl pověděl něco nového. Ale to se nestalo, a pan profesor opakoval jen to, co řekli dávno před ním různí lidé, kteří jsou od universitní katedry hodně daleko. Je přece u nás známo, že každý člověk, který ke studiím jen přičichl a nemá víry, rozhlašuje, aby se zdál přece učeným, že nevěří proto, že náboženství jest v odporu s vědou.

SMĚS.

Literární sekce družstva Vlast konala devátou schůzi v XVI. správním roce za předsednictví P. K. Buriana O. Cr. — Předsedající vítal vroucími slovy nového člena, dp. Fr. Stejskala, koop. z Královských Vinohrad, a prosil jej, aby s námi ke zdaru literární sekce spolupůsobil. — Protokol předešlé schůze byl čten a schválen. Sekce se zabývala výhradně budoucí výstavou katolického tisku a usnesla se 1. ať se hlásí katoličtí spisovatelé, katolické nakladatelské firmy, korporace a spolky, které se míní výstavy účastniti; 2. ať udají, co míní vystaviti; 3. přihlášky k výstavě přijímají se do konce června r. 1900; kdo se opozdí, vezme se na něho zřetel jen tehdy, bude-li místa. Vystavovati se budou spisy, vyšlé v tomto století, a kde a pokud možno, připojí se k výstavě jednotlivých osob různá literární vyznamenání od církve, států, společností a korporací. Také rukopisy, foto-

grafie nebo poprsí budou k jednotlivým oddělením připojeny. Agitace pro výstavu děje se veřejným tiskem, soukromými dopisy a osobním působením. Část práce v tomto směru byla mezi jednotlivé členy rozdělena. Referáty pro budoucí schůzi, která se koná v pátek dne 8. června t. r., svěřeny byly pánům: Tom Jirouškovi, Vl. Hálkovi, Václavu Müllerovi a Tomáši Škrdlovi. — Spisovatelům kanovníku msgru. dru. Jos. Pospíšilovi v Brně a msgru. Janu Drozdovi v Praze zašle sekce k jejich vyznamenání srdečné blahopřání. — Literární sekce přistupuje čile ke svojí práci, kež jest její námaha dobrým výsledkem korunována! Přihlášky k výstavě přijímá Literární sekce, Praha, č. 570-II.

—
Blahosl. Jan Křtitel de la Salle, zakladatel řádu Školských bratří, prohlášen byl ve svátek Nanebevstoupení Páně za svatého. Bližší zprávu přineseme příště.

Katolíci jsou nuceni platiti — na konfessijní školy evangelické. Za příčinou císařova jubilea usneslo se obecní zastupitelstvo v Chlebích u Nymburka, aby věnovalo 4000 K na přístavbu tamní soukromé evangelické školy. V obci jest 384 evangelíkův a 324 katolíkův. Kromě jednotřídní veřejné obecné školy je tam soukromá jednotřídní škola evangelická, požívající práva veřejnosti. Na vybudování této školy na dvoutřídní bylo právě předloni 4000 K věnováno. Obecní zastupitelstvo jest převahou evangelické. Několik katolíků podalo proti tomuto usnesení rekurs, který byl v poslední instanci zemským výborem království Českého zamítnut z toho důvodu, že subvence ta, na školské účely věnovaná, v y h o v u j e z á j m ů m o b e c n í m, a že každá obec k výdajům obecně prospěšným je oprávněna.

Chlebští katolíci obrátili se ke správn. soudu, který dne 10. t. m. o jejich žalobě jednal. Zastupoval je posl. dr. Dyk, obec Chlebskou dr. Jahoda. Dr. Dyk vykládal, že jde o věnování na soukromou školu k o n f e s s i o n e l n í, a že chlebští katolíci nemohou býti nuceni ku příspěvkům pro ni. Dr. Jahoda naproti tomu zastával stanovisko, že obec Chlebská jednala v oboru své působnosti, a že výdaj 4000 K je v zájmu obecním. — Správní dvůr soudní stížnost katolíků Chlebských zamítl a schválil usnesení tamějšího obecního zastupitelstva. — Tedy přispívati na konfessijní školu e v a n g e l i c k o u, to je v zájmu obce, kde je skoro polovice katolíků. Za to v katolické Vídni není (dle dřívějšího rozhodnutí) v zájmu obce, aby se přispívalo z obecních peněz na katolické chrámy!

Smutná statistika. Dr. Köbler, ředitel zdravotního úřadu v Berlíně, vypočetl, že z milionu osob umírá souchotinami v Anglii 1358, ve Skotsku 1727, v Norvéžsku 1737, v Belgii 1767, v Itálii 1871, v Nizozemsku 1884, v Dánsku 1912, v Irsku 2029, ve Švýcarsku 2031, v Německu 2245, ve Švédsku 2310, ve Francii 3023, v Uhrách 3184, v Rakousku (Předlitavsku) 3625 a v Rusku 3986.

Husitismus a klerikalismus. V »Učitelských Novinách« jsme četli posudek o historické povídce »Jan Hus,« vydané u Vilímka, ovšem pro mládež. Pan kritik, podepsaný značkou — atty, velebí Husa velice velmi. Věc jako velice již ověšená nestála by za povšimnutí, kdyby značkou — atty nepodepisoval se učitel pan K. Zákoucký z Heřmanova Městce, který by přímo zaplavil svými pracemi »Anděla Strážného«, »Rajskou Zahrádku« a mnohé katolické kalendáře. Jen za klerikální honorář klerikálně a za liberální po husitsku! Takové povahy jsou pro nynější školský systém jako stvořeny!

Štvaní »Č. Učitele« proti školství. »Kolegové na měšť. školách, zvláště ve třetích ročnících, vhodným způsobem varujte žáky před tím, aby se hlásili do učitelských ústavů. Také rodičům jejich podávejte jadrné vysvětlení o pravdivosti opraveného přísloví Koho bohové nenáviděli, toho učitelem v Českém království učinili. — Jen nedostatek učitelstva nás spasí. A skoro úplně je v naší moci, aby po prázdninách první ročníky učitelských ústavů zůstaly poloprázdné.« — Tak píše »Č. Učitel.« Jak jsme už řekli, jest ku podivu, že páni sami nepředcházejí dobrým příkladem a neopustí učitelskou službu. Či pro ně je dobrá?

LITERATURA.

„**Obrazy ze Svaté Země.**“ Třiatřicet pohledů na památná místa, na nichž Kristus se narodil žil, učil, trpěl a zemřel. Reprodukováno podle nových věrných fotografií. S vysvětlujícím doprovodem textovým. Společně vydali: P. J. Janeček a F. A. Holub. Schváleno nejdůst. biskupskou konsistoří v Litoměřicích a doporučeno nejd. bisk. ordinariátem v Budějovicích. V Praze 1900. Cena 2 zl. 20 kr. Po způsobě stkvostných publikací »Letem světem« a »Letem českým světem« vy-

dáno v úpravě velmi vkusné dílo svrchu jmenované, v němž nalézáme 33 zdařilých obrazů nejpamátnějších míst ze života a utrpení božského našeho Spasitele. Obrazy doprovází krátký výklad s dějepisnými doklady, tak že obrázková a textová část pěkně se vysvětlují a doplňují. Při stkvostné úpravě není opravdu cena díla tohoto, jež výborně hodí se za dar ke každé příležitosti, vysoká, a proto z každého ohledu můžeme je vřele každému doporučiti.

PROKOP ZALETĚL.

Nákladem družstva Vlast'

Vlast'. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdle. Ročníku XVI. č. 8. — Předplácí se ročně 10 K, kněží deficienti, podučitelé a podučitelky platí ročně 8 K. — Obsah: O příčině života. Napsal duch. prof. Frant. Horáček. — Na oslavu osmdesátin Beneše M. Kuldy. Báseň od Vlad. Štastného. — Pepička Koprivova. Napsala Vl. Pittnerová. — Oslava Beneše Meth. Kuldy. — Don Pedro Calderon de la Barca. Životopisná a literární črta. Podává Josef Flekáček. — Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České od r. 1840 do r. 1900. Napsal Tom. J. Jiroušek. — Poddanství nové doby. Napsal Rud. Vrba. — Herbenův »Čas« z r. 1899 a svědkové deponující v Kostnici naproti M. Janu Husovi. Napsal Dr. Antonín Lenz. — Zavítej jaro. Báseň od Jana Škardy. — Naše Slezsko. Napsal Jan Vyhlídal. — Cesta do Vídně a po Haliči. Píše Tom. Škrdle. — Valná hromada Tiskové ligy. — Ottův Slovník naučný po stránce přírodovědecké. Píše Tomáš Pícha. — Školský obzor. Píše J. B. Žďárský. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy. — Zprávy spolkové.

Dělnické Nov. Rediguje T. J. Jiroušek, vyšlo IX. roč. číslo 18. — Děj. Nov. vycházejí dvakrát měsíčně, stojí ročně 3 K 20 h. Na pět výtisků jeden zdarma. — Obsah: Antisemitismus a křesťanský socialismus. (T. J. J.) Něco o podpoře malého řemesla. (V. Žižka.) Život v dílnách, (Vl. Hálek.) — Z celého světa. — Různé zprávy. — Dopisy. — Literatura. — Oznámení. — Feuilleton: Na faře v Košicích. Napsal Adam Chlumecký.

Nákladem tiskárny Cyr.-Methodějské:

Hasnoucí slunce. Pověst z dob Marka Aurelia. Napsal Th. Jeske-Choński. Přeložil Aug. Kubes. Sešit 1. Cena 20 kr.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Redakci vede Dr. Josef Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Počíná VII. číslo 7.

Obrana. Red. P. Jos. Šimon. Vyšlo ročníku XVI. číslo 7. a 8. (s přílohou.) — Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 6 K.

Rajská zahrádka. Katolický obrázkový časopis pro mládež. Řídí Václav Špaček. Vyšlo ročníku IX. číslo 9. s velmi pěkným obrázkem titulním a četnými obrázky v textu, se zajímavým a zdařilým obsahem. Doporučujeme tento časopis příznivcům katolické mládeže. Předplácí se ročně 1 K 60 h, a na pět výtisků dává se jeden zdarma nádavkem.

Český Jinoch. Časopis pro dospěl. mládež československou. Rediguje professor Václav Müller. Sešit 9. Ročník V. Cena 10 h.

Lidová knihovna. Sběrka populárních spisů pro náš lid. Světlo v temnotách. Rozhledy po nejdůležitějších časových otázkách. Napsal ThC. Jan Pauly. Sešit 2. Cena 32 h.

Z různých nakladatelství:

Časopis katolického duchovenstva. Ročník XXXXI. (LXVI.) sešit 4. (Rohlíček & Sivers.)

Obrázková Revue. Illustrovaný časopis pro zábavu a poučení. Pořádá Dr. Ant. Podlaha. Sešit 16. Roční předplatné 14 K, poštou 16 K.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává Fr. Quala Konečný, Ord. Praed. Roč. XIV. sešit 1. Vychází v sešitech měsíčních. Ročník počíná v květnu. Celoroční předplatné 2 K 40 h, poštou 2 K 80 h.

Náš Domov. Obrázkový časopis pro lid. Ročník VIII. číslo 9. a 10. Redaktor J. Vévoda v Zábřehu na Moravě. Vychází dvakrát měsíčně. Roční předplatné 4 K 80 h. Doporučujeme našemu lidu.

Rozhledy po lidumilství. Redaktor JUC. Fr. C. Vlč. Vycházejí měsíčně. Roční předplatné 4 K. Ročníku VIII. číslo 5.

Historické Rozhledy. Rediguje Ant. J. Zavadil. Nákladem Em. Šolce v Telči. Roč. III. seš. 5. Roční předplatné 4 K.

Čeňka Kalandry PĚSTOVÁNÍ KVĚTIN V POKOJI.

Bohatě ilustrované dílo. Elegantní úprava. Popis a pěstování každé květiny za okny po celý rok. Cena snižená, franco za 35 kr. (70 h) a administrace časopisu:

Milotický Hospodář v Miloticích u Hranic na Moravě.

OBRÁZKY K PRVNÍ SVATÉ ZPOVĚDI.

Papírnický závod družstva Vlast' zakoupil letos hojně obrázků k první sv. zповědi a prodává berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K). Domácí: po 4 h a po 6 h jsou již rozebrány.

Poznámky. 1. Příchozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a dle vůle ty neb ony si vybrali. — 2. Obrázky mají buď české, buď německé nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužit. — 3. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu. — Objednávky vyřizuje

Papírnický závod družstva Vlast', Praha 570-II.

Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, račte navštívit náš papírnický závod a zde si nakupte potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolek aктору V. Špačkoví v Košátkách p. Vrútes Kro-páčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích.

Sv. Jan Křtitel de la Salle a jeho dílo.

V den Nanebevstoupení Páně, dne 25. května t. r. byli ve velechrámě sv. Petra v Římě prohlášeni za svaté blahoslavený Jan Křtitel de la Salle a blahoslavená Rita de Cassia. Vzácné slavnosti přítomno bylo na 60.000 osob, mezi nimiž bylo na 30.000 poutníků z Francie, Německa, Portugalska a Italie. Obřad svatořečení trval delší dobu. Po modlitbě přečetl sv. Otec dekret svatořečení a zapěl Te Deum. V témž okamžiku rozezvučely se zvony Římských chrámů. Kardinál Oreglia sloužil pak mši sv., po níž udělil sv. Otec slavné požehnání.

Tou dobou, kdy v Římě konalo se svatořečení Jana Křtitele de la Salle, byli členové řádu Školských bratří ve Vídni a všichni chovanci na slavných službách Božích ve votivním chrámu Páně.

Veškeré katolické listy, jež věnovány jsou otázkám školským a vychovatelským, přinesly články, v nichž poukázáno na blahodárné působení tohoto světce a řádu jím založeného. Nelze jinak, nežli spatřovati v tom Boží řízení, že právě ve století 17. po zmatcích, jež způsobili někteří odpadlíci v 16. století, a před zkázonosnými převraty ve století 18. narodil se muž, který millionům chudých, slabých a malých ukázal krásu a cenu křesťanského vychování — tak čteme v jednom z těchto článků. A není zajisté bez významu, že svatořečení tohoto velikého křesťanského paedagoga stalo se v době, kdy proti školám náboženským bojuje se se vším úsilím, a kdy školství interkonfessijní velebí se jako vrchol dokonalosti.

Sv. Jan Křtitel de la Salle narodil se r. 1651 v Remeši ze staré šlechtické rodiny. Již od mládí projevoval vroucí zbožnost, která jej pudila, aby se věnoval stavu duchovnímu. R. 1678 byl posvěcen na kněze. Jeho zповědník, ctihodný abbé Roland upozornil jej na zanedbanou mládež a na potřebu pečlivějšího vychování chudých dítek. Sám jsa v oboru tom činným, byl mu dobrým příkladem. Abbé Roland zemřel sice brzy potom, když Jan Křtitel de la Salle byl posvěcen na kněze, ale jeho povzbuzování nezůstalo na mladého duchovního bez účinku. Založil náš světec spolu se zbožným laikem Adrianem Ryetem v Remeši první svobodnou školu pro chlapce. Na zřízení této školy a jiných lidumilných podniků věnoval znenáhla celé své značné jmění a zvoliv takto dobrovolnou chudobu dal příklad svým pozdějším spolubratřím. Již roku 1681 bylo jich dvanáct. Všichni se zavázali slibem vytrvalosti a poslušnosti k vychovávání mládeže.

Aby se mohl zúplna věnovati mládeži, vzdal se r. 1683 hodnosti kanovníka

a příštího roku rozdal zbytek svého jmění chudým; bylť toho roku hlad následkem neúrody. Hlavně podporoval sirotky, o něž pečovaly Sestry Božského Dítka, které zřídil jmenovaný abbé Roland.

Když Ryel r. 1687 zemřel, odebral se Jan Křtitel de la Salle do Paříže, kde jal se hned zakládati školy. Avšak nebyla by jeho činnost bývala Bohu milá, kdyby nebyla se setkala s překážkami a protivenstvím. Nepřátel vyrojilo se na všech stranách, a již se zdálo, že dílo jeho zanikne. Avšak světec a jeho věrní druhové Vient a Drolin učinili slavný slib, že vytrvají, i kdyby sami z celé společnosti měli zůstatí a snad dům od domu choditi a žebrati. A hle, již r. 1694 měl opět dvanáct spolubratří a zakládal školy na různých místech své vlasti.

Když sv. Jan Křtitel de la Salle dne 7. dubna r. 1719 (na Veliký pátek) zemřel, měl rád jeho již 27 domů se 274 bratřími a asi 10.000 chovanci. Patrně spočívalo na jeho práci Boží požehnání. Roku 1724 dostalo se řádu od papeže Benedikta XIII. církevního potvrzení.

Základní myšlenka, jež veškerá pravidla řádu téměř proniká, jest tato mají-li dítky býti dobře vychovávány, musí především býti učitelé k tomu způsobilí. Proto zřizoval sv. Jan Křtitel de la Salle první učitelské semináře a upozorňoval na chyby, do kterých zvláště mladí učitelé rádi upadají, jakož i povzbuzoval ku ctnostem, které si má křesťanský učitel osvojiti. »Bud' sám dokonalým a vychovávej dítky v dědice království Božího.« Snahou každého člena řádu má býti: touha po zdokonalování sebe a šíření království Božího na zemi křesťanským vychováváním dítek.

Z ustanovení řádových zvláště pozoruhodna jsou tato

Účelem řádu jest poskytovatí dítkám bezplatného vyučování a křesťanského vychování. Žádný z bratří nesmí býti knězem, žádný nesmí zastávati nějaký církevní úřad; mají žiti klidně a věnovati se zcela svým povinnostem a svému povolání. Skládají slib chudoby, čistoty a poslušnosti, zpočátku jenom na tři roky, jakož i slib, že budou vytrvalými a budou bezplatně udíletí vyučování.

Členové řádu musí své žáky milovati, avšak nesmějí býti se žádným v poměru důvěrném; nesmějí jim ničeho darovati z nějaké náklonnosti, spíše musí všeho užiti k odměnám a povzbuzení. Trestati směji jen zřídka, s úplným sebeovládáním, bez hněvu, ne na těle, (pozdějším ustanovením dovoleno trestati v případech zvláště nutných řeménkem na dlaně); nikdy při modlitbě a katechisování a vždy jenom na místě učitelí vykázaném.

Do řádu nebylo dovoleno vstoupiti osobám, jež byly chatrného zdraví anebo byly stíženy vadami, které by snad u dětí budily posměch, jakož i ty, kterým se nedostává duševního nadání a vloh vychovatelských; konečně takové, které se samy ve ctnostech nezkoušely. Naproti tomu žádal světec na vychovatelích: pevné zdraví, příjemný a zvučný hlas, přiměřenou postavu, jasný rozum, jenž by rychle vystihl otázky žáků, dobrou paměť, snadnou a správnou mluvu, dobrou metodu a nadání k učitelskému povolání; konečně po stránce mravní: lásku k povolání, šlechetný charakter, pevnost povahy, mírnost, ochotu a neporušitelnou věrnost v plnění povinností v životě soukromém i veřejném.

Zvláště varuje světec mladé učitele od těchto chyb mnohomluvnosti, přílišné živosti, lehkomyšlnosti a roztržitosti, trestání nepatrných dětských chyb, netrpělivosti, zlosti, nedbalosti, stranictví, změkčilosti a malomyšlnosti, ochablosti a zármutku, přílišné důvěřivosti, posmívání, nestálosti, žárlivosti a nedůtklivosti, pedantství a stejného zacházení s dětmi nehledíc ku věku a dřívějšímu životu,

maření času a přepínání. Naproti tomu doporučuje, aby si učitel hleděl osvojit vážnost v jednání, mlčelivost, pokoru, opatrnost, moudrost, trpělivost, sebeopanování, mírnost, horlivost, obezřelost, zbožnost, velikomyslnost. Mimo to žádá, aby byl chápavým k radám svého vlastního učitele, by osvojil si zmužilost, vážnost v chování, poznávání povah, by dovedl každého chovance bez ublížení spravedlivě posuzovati.

Dle těchto zásad snažil se vychovávat učitele v seminářích, jež on první založil, a to v Remeši a v Paříži.

O vychovávání pronesl sv. Jan Křtitel de la Salle tyto zásady:

Člověk jest rozumná bytost, skládající se z těla a duše. Dítě je zpočátku dle rozumu a vůle tak slabé jako dle těla. Člověk je tou měrou od přirozenosti nakloněn k zlému, že zdá se páchat zlé mnohdy jen proto, že v něm nalézá zalíbení. To shledáváme zvláště u dětí, u kterých není ještě soudnosti a uvažování, a které vždy hledí ukojiti své mysli a probouzející se náruživosti. Ale člověk je způsobilým ku zdokonalování sebe. Všichni lidé mají se o to snažiti, neboť všichni mají též cíl, totiž ctnostmi dospěti k Bohu. Jest nutno cvičiti smysly, jimiž podmíněna jest činnost ducha, ale hlavně je třeba vzdělávati rozum, aby dovedl správně souditi a nad vůlí vládnouti, jakož i nutno jest vzdělávati srdce pro zbožnost. Veškeré poklesky lidí nižších tříd mají obyčejně příčinu v tom, že v mládí byli špatně vychováni a bývali sami sobě zůstaveni.

Ve všem, co učitel pro vychování svých žáků koná, musí si obráti za vzor vedení Božské prozřetelnosti, totiž jednati s mírností i silou. Pěstuj charakter chovancův a naváděj je ku ctnostem, ale přihlížej vždy k jejich věku. Veď je znenáhla k samostatné a dobrovolné práci, jakou bude jim konati, až nebudou míti učitele, který by je vedl. Dětem zapotřebí jest dostatečné potravy a pro zotavení her.

Škola budiž noviciatem křesťanského života a přípravou pro zbožný a společenský život. Hlavní ovoce, jež křesťanská škola má ploditi, jest, aby bránila zlořádům, jež působí nevědomost, aby zamezila jejich smutné následky a cvičila je v plnění křesťanských a občanských povinností.

Toť jsou zásady světcovy jen v hlavních obrysech. V působení Školských bratří nalézaly ovšem a nalézají náležitého rozvoje.

Jak viděti, sv. Jan Křtitel de la Salle nejvíce se snažil odstraniti nevědomost; on tedy pečoval hlavně o vzdělání rozumu — jako vůbec církve o vzdělání lidstva se přičiňovala, — třeba nepřátelé její tvrdili toho opak. Ale rovněž tak pečoval o vychování tělesné — zajisté aspoň tolik jako se děje ve škole »moderní« — ovšem počínal si při tom mnohem moudřeji.

Společnému vyučování dával přednost před jednotlivým. Žáky v učebně rozsazoval tak, aby méně schopní seděli mezi nadanými. U vyučování vytkl si tato pravidla: Žáci musí býti vedeni od známého k neznámému, od snadného k nesnadnějšímu a mimo to musí býti naváděni, aby dovedli přemáhati překážky, které se při učení vyskytují. Postupuj se od konkrétního k abstraktnímu, od zvláštního k obecnému. Vyučování buď prakticky zřízeno, aby bylo s prospěchem, učitel vystříhej se všech otázek, jež by mohly žáky odváděti od vytknutého cíle. Osnova budiž postupně uspořádána a rozdělena.

Sv. Jana Křtitele de la Salle sluší pokládati za zakladatele francouzského obecného školství, neboť on zaváděl společné vyučování pro děti všech stavů,

doporučoval, aby děti byly vyučovány jazykem mateřským, a školní docházka aby byla povinnou.

Velice dbal tento světec také, aby mládež byla naváděna k slušnému chování a přívětivému obcování.

Několik roků před svou smrtí řekl světec, když viděl, že Bůh žehná jeho snahám: »Buď Pán Bůh pochválen! Mé dílo pro křesťanské vychování dítek mne přetrvává!« — Nejen že přetrvalo, ale šíří se víc a více, a to přese všecku nepřízeň snah náboženství nepřátelských. Zatím co snahy tyto ovládly školství v různých státech, rozkvétá i dílo sv. Jana Křtitele de la Salle. Bůh žehnej mu dále!

L†90.

Úkol a vychování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

Ve slavném spise »Cuore«, který, bohužel, strádá tou vadou, že v něm momentů náboženských příliš málo dbáno, líčí spisovatel Edmondo de Amicis tklivou scénu z první hodiny vyučování. Učitel Perboni, »starý mládenec«, pojednou se zastaví a vážným sice, avšak předobráckým hlasem k žákům promluví takto »Poslyšte! Po celý školní rok musíme býti pospolu. Hledme, abychom ho dobře užili. Učte se a buďte hodni! Já nemám vlastní rodiny. Budtež tedy vy mojí rodinou! Minulého roku měl jsem ještě matku: avšak ta zatím zemřela. Zůstal jsem zde sám. Nemám nikoho na světě kromě vás, nemám více jiné lásky, jiné myšlenky mimo vás. Vy máte býti mými syny. Naše škola bude jedna rodina.« *) Nikdo zajisté neodepře své hluboké úcty tomuto šlechtnému muži, který láskou svojí nedělitelnou objímá žáky veškeré, své syny duchovní, »kteří ne z krve, ani z vůle těla, ani z muže, ale z Boha zrozeni jsou!« (Jan, 1, 13.)

A nyní tážeme se: Zaslужuje-li snad menší úcty a chvály žena, která v hr-dinském odříkání se světa dí: »Chci býti matkou sirotek, matkou opuštěných dívek, matkou chudých, matkou nalezenců, matkou nemocných a umírajících?« Tak činí pěstounka, učitelka, řeholnice, ať již náleží řádu buď Školských, buď Milosrdných sester, neb jakékoliv podobné ženské kongregaci vůbec. Tímto ideálním zaměstnáním žen nevdaných jest zároveň rozřešena veliká část sociologie ženské, jak následující číslice dokazují: Ve Francii napočítáno r. 1897 neméně než 58.836 jeptišek. V Německu, Rakousku a ve Švýcařích dosahuje počet klášternic, které buď přímo neb nepřímo pracují pro obecné blaho, na 50.000! A nyní představme sobě poměry, které by nastaly, kdyby klášterů těchto nebylo! Jak vzrostla by konkurence, tu o — ženicha, onde opět o kus chleba! Neplatí námitka, že kláštery ty eo ipso se účastňují společenské soutěže, neboť ti ubožáci, jichž se ujímají na př. t. zv. Šedé a Milosrdné sestry, nemají čím zaplatiti; skrovné pak prostředky, kterých šlechtné ty duše mají zapotřebí, kryjí se ponejvíce milodary!

Shrneme-li to vše, co jsme svrchu pověděli o vlastnostech a vlohách ženy, kterými ji Tvůrce sám obdařil, o hranicích, které samou přírodou jsou vykázány její činnosti, jakož i o nezbytných požadavcích společ-

*) »Cuore« 193. migliaia. Milano fratelli Treves, editori 1896. pag. 4.

nosti i státu, které vyplníti dovede pouze žena neemancipovaná — pak pochopíme výrok stavitele Solnesa v Ibsenově dramate: »Hlavní úkol ženy záleží v tom, aby budovala dětské dušičky, tak aby rostly v rovnováze a krásných, ušlechtilých formách!« Čili, jak jsme shora poznamenali: **»Úkol ženy jest, býti matkou: ne-li fysickou, tedy duchovní!«** Ovšem jsou také výjimky, které však nepadají na váhu, any pouze potvrzují pravidlo.

IV

V předmluvě svého díla o výchově žen*) dí ušlechtilý humanista Lodovico Dolce: »Dospívá-li dívka pro vyučování školní, což se stává dle individuálních poměrů mezi 4.—7. rokem, tu jest žádoucí, aby otec její obrátil svoji pozornost k cíli dvojímu: Jedním jest zbožnost, druhým správa domácnosti; v souhlase s tímto dvojnásobným cílem ať se otec o to přičiní, aby dívka vedena byla ke ctnosti a také v oněch dovednostech se vycvičila, bez nichž se nemůže obejít žádná hospodyně. Tato zlatá slova mají svou platnost také dnes a podrží ji po vše věky, pokud lidstvo žítí bude! Navedení k náboženství, či ještě správněji k zbožnosti, a výcvik ve správě domácího hospodářství zůstanou povždy vůdčími hvězdami, k nimž zření míti musí každá rozumná výchova dívčí. Budiž nám dobře rozuměno! Zásada svrchu vyslovená nestaví se snad na odpor vzdělání intelektu! Neboť, třeba že jsme se výše prohlásili zásadně proti studiu ženskému na učení vysokém a proti připuštění žen do úradů a k důstojenstvím, které po právu přirozeném pouze muž spravovati dovede, nesdílíme nikterak názoru zde onde rozšířeného, že děvče vůbec žádných jiných vědomostí nepotřebuje, než kterých v praktické správě domácnosti s prospěchem dovede použití! Již slavný biskup Fénelon ve svém traktátě »De l'éducation des filles« trpce na to žehrá, že »vzdělání dívek za jeho věku úplně je zanedbáno, jsouc ponecháno ustálenému obyčeji a rozmaru matek«. Děvče má býti vychováno hlavně pro správu domácnosti — řekne se; avšak při tom se zapomíná, že právě tato stránka ženského úkolu vyžaduje pečlivého vzdělání soustavného!

Ještě častěji zřítí lze rodiče, kteří na to velikou váhu kladou, aby dcera jejich nabyla důkladného vzdělání; »my jí jiného dáti nemůžeme, než vzdělání a výbavu« — tak dobrácky a přece s jakýmsi hrdým sebevědomím dodávají starostlivé hlavy rodiny. Avšak to jejich ponětí o důkladném vzdělání! Domnívajíť se korunu dívčího vzdělání zřítí v různých dovednostech uměleckých v kreslení, malířství, zpěvu, hudbě, mluvení cizími jazyky, atd. Nejsme nikterak proti pěstování také těchto stránek — avšak který soudný člověk bude ve zmíněných dovednostech domnívati se zřítí jádro výchovy samé? Nic jiného to není než povrch, cetky a kočičí zlato!

A nebýti ještě jiného. Ale nesmírné jednostranné oceňování těchto dovedností kotví ve falešné zásadě, že hlavním úkolem dívky jest, aby se líbila a svoje umělecké vlohy k platnosti přivedla na místech zábavy a vyražení! Tak se z valné části vychovávají dcery z »pořádných domů«! A když slečna dcera přijde z pensionátu a při některém dýchánku zahraje dosti obstojně na klavíru to které »Nocturno«, nebo zazpívá nějakou arii, tu přítomná maminka září pýchou, a slzy jako bohatý hrách jí kanou po starostlivých lících! Při tom však nespouští

*) »Dialogo delle institutione delle donne.« 1545.

chuděra s očí praktický účel, pro nějž dceruška byla vychována v pensionátě, pro nějž hraje na klavír, zpívá arie Santuzzy z opery Leoncavalla a pro nějž uspořádán večírek: nalézti ženicha! Ovšem, musí to býti dobrá partie! Dceruška — jme se vykládati horlivá maminka hostům, sice neobdrží veliké věno, jelikož má ještě bratry a sestry. Avšak její vzdělání také za věno stojí! Hraje na klavír i na housle, zpívá, maluje akvarely, vyšívá zlatem, zhotovuje si šaty a při tom — nastojte, je výborná hospodyně! A pak, je z »dobré rodiny«! — Že tomu nebývá namnoze tak?! — Kdyby jenom naše ženy dospěly k poznání, jak snižující jest tento falešný názor o podstatě vzdělání a zároveň, jak nebezpečný jest pro vývoj vzdělání harmonického! Kdož by dále popíral, že *charakter* ženy trpí na svém jemném pelu, pracuje-li žena o svém vzdělání pouze proto, aby sklízela umělecké vavříny a potlesk obecnstva! Žádný umělecký výkon, a byť byl sebe dokonalejší, neopravňuje ženu nikterak, aby zanedbávala své povinnosti přirozené, a jelikož příležitosti k plnění jich nikde neschází, můžeme pěstění vloh uměleckých vážit sobě na nevyšší jako prostředku, který podporuje dosažení cíle hlavního! Máme-li zřetelněji se vyjádřiti Umělecké dovednosti mají ženě sloužiti k tomu, aby jimi zdobila, oduševňovala, zpříjemňovala a zušlechťovala rodinný krb! *)

Jinak ovšem se má věc, jeví-li děvče skutečně vynikající talent umělecký, než, to jsou řídké výjimky — my máme na mysli pouze ony případy, kde výstředním pěstováním vloh pochybných dívka maří daremně čas a zanedbává jádro výchovy samé! —

Úkol ženy jest Býti manželkou, matkou, hospodyní! Tak jsme děli shora. Jde nyní o to, který z těchto úkolů má býti předmětem dívčí výchovy. Ve Francii děje se výchova dívek — v ústavech státních — přímo se zřením na budoucí manželství, a v těchto dnech dočetli jsme se, že v New-Yorku jistá paní Mrs. Luisa Williams-ová chce založiti zvláštní školu pro dívky, které mají vyhlídku na vdavky. Metodu tuto však odsuzují s důrazem všichni prozíraví paedagogové, poukazujíce k tomu, že vědomí o účelnosti výchovy té otravuje jemnocit, svádí k afektaci a rozplzlému citlivůstkářství, o čemž zmíněný již paedagog Flashar dí: »So dringt in die Ehe die gemachte, mit Bewusstsein geübte Sentimentalität hinein, welche der Tod des reinen Gefühls ist. Ja, so wird schon in das Mädchen, dem Manne gegenüber, ein Zug von Absichtlichkeit gepflanzt, der den zarten Blumenstaub echter Jungfräulichkeit nothwendig von der Seele abstreift.« (Paedag. Handb. II. 20.)

A co by z takového vychování měly ony dívky, kterým není souzeno dostati se za muže? Výchova za účelem manželství také proto je nepodařená, poněvadž temperament a charakter, jakož i povolání »předurčeného« chotě jsou neznámý a tudíž by na místo konkrétní osoby musilo se sáhnouti k povšechnému vzoru schematickému, což však přiči se zásadně požadavkům rozumné paedagogiky, dle níž má při výchově co možná nejbedlivěji šetřeno býti názornosti a individualnosti!

*) Tak dí paedagog Flaschar »Die einseitige Pflege der Talente gehört einer gefährlichen und im Grunde das Weib erniedrigenden Richtung der Zeit an, die zuletzt bei dem nur zu oft vorhandenen Mangel wirklicher Befähigung für diese Dinge und bei der oberflächlichen Art, sie zu treiben, auch dadurch sich hart genug bestraft, dass sie das Weib in den Augen des ernstesten und tüchtigsten Mannes mehr herabsetzt als erhebt.« Schmid's »Paedagogisches Handbuch« II. p. 19.

Mnohem více pravdy obsahovati se zdá názor, že hlavním cílem výchovy dívčí má býti zdárné vedení domácnosti. Ovšem již předem dlužno vytknouti, že pod vedením domácnosti zde vyrozuměti dlužno také péči o ideálnější statky, než jen obsah spížírny, kuchyně a sklepa, šatníku i prádelníku, chléva i dvora, zahrady i drůbežníku atp., ač ovšem i tyto věci podstatně jsou předmětem ženské výchovy, aneb alespoň by býti měly, ovšem že s náležitým zřením na poměry chovanek.

Než, vraťme se ke správě domácnosti se stránky ideální! Byl to Schleiermacher, který první filosoficky určil poměr muže k ženě, pokud se týká jejich povinnosti! Muž zastupuje život veřejný, (politický, občanský, vědecký, umělecký. Pozn. spis.) žena život soukromý, domácí. Tím však není řečeno, že by žena na poměry veřejné neměla provozovati nižádný vliv, — naopak, její vliv v tomto směru může býti mnohdy blahodárnější a trvalejší než působení mužů sebe slavnějších! Jen že vliv tento neprovozuje žena způsobem přímým, nýbrž nepřímým! Jestliž *domácnost* prvotní roditelka *mravu, zvyklostí a obyčejů* společenských; elementy pak tyto jsou čerpány ze studně národního života a jeho dějin! A tak se stává, že, jakož veškeré proudy národního žití, ať již sledují zájmy náboženské, politické, sociální či umělecké, vykonávají vliv na rodinu či domácnost, zanechávajíce v nich, ať tak díme, jako klíčící seménka kulturního rozvoje, tak i domácí krb reflektuje činností svou na poměry veřejné, jelikož on to jest, jenž oněm kulturním zárodkům poskytuje světla i tepla, výživy i péče,

* POKRAČ.

Archivní obrázky »staré« školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování. *

Jiným dobrodincem byl obchodník ve vesnici Časlovicích, v Boleslavském kraji. Tento obchodník věnoval na zařízení školy 500 zl. a vedle toho poděloval chudou mládež knihami, psacími potřebami a j. Tannvaldský rychtář Ondřej Richter postavil za svého rychtářství v Tannvaldě filiální školu, postaral se o dotaci pro učitele, k čemuž ze svého majetku největším dílem přispěl. Německá obec Mikulášovice (Nixdorf) při stavění školy nejen obstarávala veškerý dovoz a práce, ale dobrovolně věnovala škole 1000 zl. — Antonín Grimm, vrchní hrabat Černických, horlivě podporoval ve všech odvětvích školství jak místní faráře, tak i okresní školní dozorce. Jeho horlivosti dlužno děkovati, že školní budovy na panství jsou nejlepší a docházka školní nanejvýš uspokojivá. Všem těmto dobrodincům byly z rozkazu gubernia prostřednictvím jednotlivých krajských úřadů doručeny pochvalné dekry, a tím jejich blahodárná činnost pro školství uznána.

4. Resignace učitele z roku 1817.

Učitel v Žerčicích v kraji Mladoboleslavském pro nemoc na školu resignoval. Zasílá o tom zprávu okresnímu vikáři, jako školnímu dozorce. Píše doslovně takto

»Důstojně welebný císařský královský dohlízející školní úřade. Níže psany byl na panství Dobrawskem za Učitele ve Vsi Žerčicích dle milostiweho wrchnostenskeho Decretu dne 13 7bru 1808 roce přigatý a od Wysoce dustogne Lito-

měřicke Koncystoře dne 29 8bru 1808 na tuž gmenovanou školu potwrzeny. Žádá tehdy co negponiženeyc o propuštění z toho Učitelského Uřadu a to z nasledugicých příčin.

1. Vidíce niže psany že za ten celý čas wždy na swem zdrowy skazu wěčj skrz nepohodlné powětrj pozoruge; a že y taky v ty tak weliky drahotě bydne žiw byti musy! Tehdy nuceny gsauce sobě w Pražských Mněstách, kde gemu lepe powětrj k zdrowy slaužití muže swug Učitelsky chleb obstarati a hleděti.

2. K tomu take nuceného sebe wydj, by swemu wyrostlemu Synowy něgak pomocti a geho k něgakemu stawu dopomoci a zaopatřiti mohl.

3. Doufa niže psany, že gemu slušny čas a pokoj a od každého wykazany bude, by mohl gak mjsto k budaucímu bydlení a zustawanj sobě zaopatřiti tak take mnohe wěcy bez welke škody a kwaltowanj odprodatj.

Žerčicých dne 1 feb. 1817.

Ant. Engel.

5. Jak se vedlo učiteli na mnohé vsi.

Ant. Prautsch byl učitelem již 22 let v německé vesnici B. ve vikariátě Ústeckém. I zavdal roku 1806 nějakou příčinu osadníkům k nespokojenosti. Vystoupil si směle proti nim, jak u nás se říká, »na špičky«, chtěje tak dosíci přilepšení, a vida zášť osadníkův, na školu resignoval. Osadníci, jinak ani býti nemůže, vedli si na učitele stížnost až u gubernia. Gubernium zaslalo všechny spisy konsistoři, aby ta, jako kompetentní úřad, vše vyšetřila. Ústecký školní okresní dozorce, vikář Jan Baumgarten, dal si učitele zavolati a dle intencí konsistoře mu radil, aby si zase hleděl získati důvěru osadníků, jich nepopuzoval atd. a že zase bude dobře. Učitel Prautsch všecko přislíbil. Nezůstalo však při tomto jednání. Urazení osadníci chtěli míti veřejný soud, a při výslechu, jemuž vikář předsedal, svědčila polovice osadníkův pro učitele a polovice proti němu. Vikář píše konsistoři o tom výslechu: »I napomenul jsem je před výslechem, že tu jde o chléb učitele, který 22 let nejlepší služby jim konal, a teď, když vidí, jakou nenávisť proti němu mají, to jej zranilo až do srdce.«

Učitel při této nenávisti, jakou mu osadníci na jevo dávali, hleděl se všemožně s nimi smířiti a dřívější důvěru u nich získati. Bylo to poslední neděli po sv. Duchu; v B. konalo se křesťanské cvičení, i hleděl farář přítomné osadníky s přítomným učitelem smířiti, ale vše marné! Tak uražení byli osadníci! Rychtář vystoupiv, pravil faráři směle »Já žádného hněvu proti němu v srdci nechovám, ale to mu nikdy nemohu zapomenouti, že jsem se tolik musil k vůli němu naběhati k úřadu, a ty komisse stály tolik peněz, jež musí obec nyní platiti.« — Po něm mluvili ještě mnozí z nepřátel učitelových tak potupně a urážlivě, že u toho dobrého učitele — píše vikář — jenž jedině tam přišel, aby přání svých představených vyhověl a z křesťanské lásky ruku k obapolnému smíření podal, následkem tak hrubého jednání jest k očekávání jen nemoc, neboť se srdcem tak zraněným jsa skorem pomaten odejiti musil. Vikář píše dále: »Z toho může konsistoř jasně poznati, že vina nikterak není na učiteli, když polovice osadníků s učitelem Prautschem úplně je spokojena, kdežto druhá polovice proti němu tak příkře vystupuje. Dobrý ten muž činí vše, co jen dobrý učitel činiti může a činiti má, jen aby si získal důvěru rodičů, kteří právem zásluhu jeho oceniti dovedou — »Učitel Prautsch se tak ponížil,« — dí vikář dále — »že své protivníky veřejně chtěl odprostiti, ačkoliv to dle zákonů křesťanské mravouky jemu jako uraženému a pronásledovanému nepřislušelo, nýbrž jej urážejícím

a pronásledujícím. K tomu dlužno dodati, že vrchnostenský úřad těmto zlým lidem stále slepě důvěřuje, a nikdy z těch pánů se o škole ani jediný nepřesvědčí. Musí zajisté člověka, jenž má kus cti v těle, zaboletí, když sedláci, kteří školství ani trochu nerozumějí, a o jejichž hrubém a neotesaném chování se očividně přesvědčiti může, že tací větší víry najdou nežli biskupský okresní vikář a od biskupské konsistoře ustanovený a od zemského úřadu potvrzený školní dohlizitel.

Jaký charakter pěstitele mládeže tu vidíme! Jaké oběti byl učitel ten schopen! Jak krásně a spravedlivě líčí vikář situaci věcí! — Vizme jen dále ještě, jak rozhořčení byli nepřátelé proti učiteli! Konala se výroční zkouška u přítomnosti vikáře. I ukazoval vikář školní práce dítek, a rychtář přede všemi tak neslušně se obrátil od vikáře, jen aby práce žáků viděti nemusil.

* POKRAČ. *

~~~~~ HLÍDKA ČASOPISECKÁ. ~~~~~

Než, abychom učenému pánu nekřivdili: on praví, že »není rozporu mezi vědou a náboženstvím — ale že je takový rozpor mezi vědou a pozitivní theologií.« Kdyby si vzal pan professor do ruky některý katechismus, četl by hned v úvodu: »náboženství jest učení o Bohu« — nebo: »Náboženství nás učí, kdo jest Bůh, a jak se k Němu máme chovati«. Těmi slovy podána jest definice náboženství, — dle mínění pana profesora pro děti náramně nepochopitelná, jako jsou katechismy vůbec nerozumně psány. Snad je tedy i ta definice nerozumná — protože se v ní nerůzní náboženství od pozitivní theologie, jak to činí pan professor. Škoda jen, že neřekl, co si tedy vlastně myslí pojmem »náboženství«, jak o n mu rozumí. Tu definici neměl svému posluchačstvu zůstatí dlužen: vždyť je chtěl přece poučiti, či ne?

Ale to není ještě všecko: pan professor shrnuje v pojem »náboženství« (v širším významu) toto: 1. náboženství (v užším významu), 2. pozitivní theologii a 3. ten hrozný klerikalismus. Toť z jeho řeči patrnó.

On vlastně nepokládá »nynější« pozitivní náboženství*) za bezpečný podklad k vychování; ale připouští, že by se jím státi mohlo — jen kdyby se z něho vymýtil — klerikalismus.

I zpropadený klerikalismus! Dnes už každý socialista, každý sběhlý a vyhnany

*) Skromná otázka k panu profesoru: bylo snad to náboženství dříve jiné či bude teprve jiné než to »nynější«?

student bojuje proti klerikalismu, pomalu bude proti němu bojovati každý ševcovský učeník, pořád se hází tím klerikalismem sem a tam — ale na to se jeho odpůrcové ještě nezmohli, aby nám pověděli, co si vlastně tím klerikalismem myslí. Od lidí, které jsme právě vyjmenovali, toho ovšem žádati nemůžeme — ale od učeního profesora z university přece můžeme chtítí, aby nám pověděl, co vlastně ten klerikalismus jest. Pan professor dojista, kdyby viděl, že někdo smekl před křížem, řekl by o něm, že je klerikál; kdyby viděl někoho vejítí do kostela, řekl by totéž, a kdyby viděl někoho se modliti, řekl by to zas. A teď nám konečně praví, že i malé děti učí se s náboženstvím zároveň klerikalismu, a přeje si, aby ten klerikalismus byl odstraněn. A tu bychom pana profesora snažně prosili, aby nám přece pověděl, jaké je to náboženství bez klerikalismu, a jaké je s klerikalismem. Ani tu definici neměl zůstatí svým posluchačům dlužen. Takto si myslíme, že odešli z přednášky s pojmy ještě zmatenějšími než tam přišli.

Pan professor řekl, že se učení náboženství koná velice nerozumně, a přiznal se, že katechismu nerozumí. Jak viděti, potká někdy i učeního pána to neštěstí, že si udělá prahanebný kompliment. Ale my jej bēreme za slovo a přisvědčujeme mu, že nerozumí katechismu ani za mák. Ale potom ať o tom, čemu nerozumí, také nemluví! Toho aspoň žádný rozvážný člověk neučiní.

Kdyby všichni studující si odnesli ze

škol takové pojmy o náboženství, jaké má pan professor, tu bychom ovšem přisvědčili, že se učí náboženství velice nerozumně. On by byl dojista výstražným dokladem katechetovy nerozumnosti, ale domníváme se, že i katecheta páně profesorův měl málo žáků tak nechápavých, a že na jiných studentech se jeho »nerozumnost« nejevila.

A katecheta musil prý by býti mnohem vzdělanější, aby mohl s úspěchem vyučovati. Zase zapomněl pan professor říci, v čem. Snad v té je ho filosofie a vědě? Necht' nám uvěřit, že katechetovi pro jeho povolání stačí úplně věda theologická, kterou pan professor patrně neuznává, a způsobilost methodická, a že žádný nepůjde se učit ani tomu, ani onomu k panu professorovi.

Proti vyučování náboženství od učitelů dosud nikdo ničeho nenamítal. Ovšem musí i učitel učití náboženství pravému a ne takovému, jak si je myslí pan professor. Kdyby pan professor nebyl v náboženství analfabetou, věděl by, že náboženství učí pokoře a ne pýše, že učí lásce a nikoli nesnášlivosti, znal by podobnosti o milosrdném Samaritánu a přikázání lásky »Milovati budeš bližního svého jako sebe samého« i s dodatkem katech smu, že bližním jest každý člověk, i jinověrec. To vše by pověděly panu universitnímu professoru děti z obecné školy.

Svojí přednáškou uškodil pan professor své reputaci znamenitě, poněvadž mluvil o něčem, o čem má pojmy naprosto nesprávné a čeho jeví velikou neznalost. Proto jen mohl pronést takové nepravdy. Že u lidí stejně věci neznalých anebo znáti ji nechtějících setkal se snad s pochvalou, o tom ovšem nepochybujeme. »Č. Učitel« hned uveřejnil »učený« článek o mravnosti, patrně na základě této přednášky zpracovaný, a pak ještě přednášku otiskl.

Ku konci pak mluví pan professor o polovičatosti a pochodících z ní sebevraždách, čímž chce své názory odůvodniti. Ano, pane professore, v něčem se

srovnáváme. Náboženská polovičatost, lépe řečeno lhostejnost a netečnost, která nic neví o důvěře v Boha a Jeho přispění, to zbavuje člověka veškeré opory a činí jej omrzelcem a zoufalcem. Člověk bez náboženství je jako plavec bez vesla. Ale na kom je vina? Na těch, kdo náboženství slovem i pérem zlehčují a víru v pozitivní náboženství podkopávají. Takoví pak, co pokazili, nenapraví, i kdyby napsali deset »Selbstmordů«. Ipse vtip se!

Ale ještě v něčem se srovnáváme s panem professorem. On totiž poukázal na důležitost mravnosti u věcech pohlavních a pravil: »Učitel musí míti právě v této otázce jistou praxi; již aby na dítěti poznal, je-li snad zkaženo, a věděl, jak se zachovati ve škole. Věc má, jak vidíme, důležitost nejen pro města — zejména některé části města, u nás v Praze na př. pro Žižkov ale i jinde mají školy tento problém před sebou. Především je třeba, aby se o těchto poměrech podávala náležitá zpráva. Nynější systém je nemravný tím, že se nechce všechno viděti, a vidě-li se, že se vše umlčuje. Kdyby se o tom mluvilo — tak domnívají se správcové škol a inspektoři — padala by úhana na školu; řeklo by se, že v té škole jsou zkažené děti. To jest první, co by mělo přestat. Učitelé dopouštějí se tu přímo hříchu, povolují-li tlaku byrokracie. Otázka tato dej se na přetřes poradě, ať ví se, jaké jsou poměry, a já bohužel z různých zpráv vím bezpečně, že pěkné nejsou; tím se teprve mravnosti prospěje, utláním nelze tu pomoci. Náležité statistiky třeba; ať učitel sám pro sebe si ji dělá, aby viděl, jaká je mravnost, neboť jen tak nabude sociálního rozhledu a do tane pomoci pro způsob postupu v této příčině.«

Tohle my říkáme už dávno, skoro týmiž slovy. U pana profesora je to nové. Kdyby tolik nehartusil na ten klerikalismus, řekli bychom, že je také tr. chu — klerikálem.

L † 10.

SMĚS.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 8. b. m. 10. schůzi v XVI. správním roce. Protokol předešlé schůze byl čten a schválen. Vsdp. kanovník dr. Jos. Pospíšil zasílá sekci za blahopřání toto

poděkování: »Blahopřejným listem Literární sekce ct. družstva Vlast byl jsem velice mile překvapen a potěšen. Věru ani nevím, čím jsem si tolik laskavé pozornosti u ct. družstva zasloužil. Vzdávám

Vám za vyznamenání toto, které Jste mi svým blahopřáním prokázali, nejsrdečnější a nejnepochtebnější díky. Zůstanu Vám vždy za to vděčen. Bůh dobrotivý žehnej šlechetným snahám Vaším. Račte mi i dále svou vzácnou přízeň, již si na výstost vážím, dobrotivě zachovati.« — Dopis tento přítomné členy sekce velice dojal a byli potěšeni, že muž tak učený, věhlasný a vynikající z družné Moravy do Čech Literární sekci zaslal tak krásný dopis! Jediným předmětem této schůze byla výstava katolického tisku. Výstavy se účastní: Cyrillo-Methodějská tiskárna a Cyrillo-Methodějské knihkupectví, knihkupectví p. Stýblovo, arcibiskupská knihkupectví p. Rohlička a Sieverse, Dědictví sv. Prokopa (prelát dr. František Krásal) a Dědictví Svatojanské (m. kanovník dr. Jan Sedlák); dále redakce »Růže Dominikánské (P. Quala Ko ečný Ord. Praed.), redakce »Pokladu věřících« (kaplan Václ. Roudnický), redakce »Echa« (kap. ceremonář František Hrubík); z osob výstavu obešlou: J. M. probošt dr. Antonín Lenz, provinciál O. S. Fr., František Březina, kanovník B. M. Kulda, Dr. Mik. Karlach, Dr. Jos. Burian, Karel Kmoch; prof. Dr. Jos. Tumpach; prof. Dr. Antonín Podlaha, katech. dr. Fr. Doubrava, katech. Lub. Petr, adjunkt české bohosl. fakulty J. F. Zitek. Vsdp. kanovník Dr. Mik. Karlach mimo to přislíbil, že nám zapůjčí k výstavě knihy a památky † kanovníků Ehrenbergra, Vinařického a probošta Václava Štulce, začež mu sekce srdečně děkuje. — Dp. prof. Václ. Müller sestavil dvojí plán výstavy. Sekce přijala druhý jeho návrh, jenž zní v ten smysl, aby tvořily postupnou řadu: 1. katol. podniky literární; 2. katolické firmy; 3. časopisectvo; 4. katoličtí spisovatelé, seřazení v chronologickém pořádku. Členové rozdělili mezi sebe práci pro budoucí schůzi, která se koná dne 18. června t. r. v pět hodin odpoledne, a tím byla porada skončena.

K té školské „svobodě“ V Mostě byl obžalován katecheta dp. S., že trýznil žačku a způsobil jí poranění na uchu. Skromný tatík, vynutiv již dříve na duchovním 20 zl., žádal dalších 100 zl., slibuje za tento honorář mlčelivost. Když pak kněz jeho požadavek odmítl, byl obžalován. A tu vyšlo průběhem vyšetřování na jevo, že děvčeti byla způsobena rána na uchu — mimo školu! Že přes to některé kněžstvu nepřátelské plátky vylíčí kněze

jako tyrana, netřeba dokládati. Známy § 24 jest, jak viděti, pěknou zbraní pro jisté lidi proti učitelstvu i kněžstvu, jež ve škole působí.

Brožurky církev tupící mezi školními dětmi. Vídeňský »Vaterland« oznamuje, že jistý katecheta obecné školy ve Vídni našel u několika školních dětí brožuru »Zpověď papeže Alexandra VI.« Nakladatelem hanopisu toho jest označen spolek zednářů, a tištěn jest v jedné socialistické tiskárně. »Vaterland« vyzývá k obraně, zda je možno u nás beztréstně tak padoušským způsobem napadati katolickou církev. — Naši liberální pánové velice se horší na kněze, pošle-li po školních dětech rodičům časopisy »Kříž« a »Marii«, k jichž prodeji si opatřil úřední povolení.

Kněží zakladatelé studentských nadací. České místodržitelství vydalo VII. sv. seznamu nadací pro studenty, jichž správu vede. Seznam pokročil až k roku 1868, a tu seznáváme, že od XVII. století až po r. 1868 kněží sami složili 1,120.000 zl. Zajisté slušná to suma, výmluvný to svědek sociálního působení kněžstva. Dle let řadí se sumy tyto takto od XVII. stol. — 1829 asi 822.000 zl., 1830—50 přes 60.000 zl., 1851—60 přes 166.816 zl. 1861—69 52.000 zl. Ovšem nesmí se zapomenouti, že jsou zde uvedeny pouze nadace, jichž správu vede c. k. místodržitelství. A za to jsou kněží vyhlašováni od liberálů za nepřátely pokroku!

Analfabeti v rakouských zemích. Minulého roku jevil se počet analfabetů v rakouských zemích takto: v Dolních Rakousích, Vorarlberku, Tyrolsku a Hor. Rakousích ze sta 3, v Solnohradsku, Čechách, ve Slezsku a na Moravě 4, ve Štýrsku 10, Korutanech 13, v Gorici a Gradištku 21, v Krajině 23, v Terstě 18, v Dalmacii 58, v Istrii 48, v Haliči 60 a v Bukovině 70. »Fr. deutsche Schule«, má z toho velikou radost, anať prý tato statistika ukazuje, že i v klerikálních, ale německých zemích jest větší vzdělanost nežli v zemích jazykově smíšených, ačkoli klerikalismus není žádným přítelem školství. Při tom zapomíná, že právě Čechy, Morava a Slezsko jsou země národnostně smíšené — a pokud se týče klerikalismu, je to snad pouhá náhoda, že právě země »klerikální« mají analfabetů nejméně, kdežto liberální Štýrsko a Korutany vykazují procento dosti značné? Kdo není slepý, vidí, že

kněžstvo, kde požívá vlivu, používá ho i na proschách školství.

Ku konci kvartálu. »Posel z B.« nechává nyní klerikály na pokoji, až když se blíží konec »kvartálu«, vytáhne proti nim do prudkého boje, aby ukázal svým abonentům, že je statečným bojovníkem a zastancem učitelských práv. A proti klerikálům bojovati možno vždy — třeba nebylo ani příčiny — to už je v modě. Příčina se prostě vymyslí. Tentokrát přináší »Posel z B.« zprávu — jako obyčejně »nezaručenou,« že z vrstev klerikálních bylo zástupcům velkostatku a rolnickým poslancům vnučováno mínění, že poměry učitelstva jsou celkem normální. Už tedy není jinak, nežli že p. Šťastnému z Padařova diktoval jeho stkvostné řeči ve školské komisi některý klerikál. Kde pak to »Posel z B.« sebral? Kdo se to zastal učitelek proti útokům Šťastného? Nebyl to klerikál? A kdo pak z těch klerikálů mluvil proti úpravě služného? Druhá, neméně »pravdivá« zpráva »Posla z B.« je ta, že se na farách vedou seznamy o chování učitelstva! Dr. J. Joklík prý se doptal dotazníky »celé řady« čelnějších učitelů v různých českých okresech, sleduje-li kněžstvo u nich soukromý život učitelů, a 88⁰/₁₀₀ tázaných odpovědělo, že sleduje! A která jest příčina toho ne-

přátelství k učitelstvu? Škola moderní nevyhovuje intencím církve. Ne snad proto, že by se učení náboženství vykazovalo místo podřízenější, nebo že by se mu činily nějaké překážky, ale jenom proto, že byla církvi odňata moc školu řídit. — To vše vykládá »P. z B.« svým čtenářům jako svatosvatou pravdu. Inu, měl právě konec kvartálu. Otřepané lži o dychtění po nadvládě nad učitelstvem věří už jen »Posel z B.« a jemu podobné listy. Pokud se týče toho špehování mohl by »Posel z B.« jmenovati aspoň jednu faru, kde se vede nějaký ten seznam o chování učitelů. Pak by se mohl nadíti, že mu spíš někdo uvěří, nežli když jmenuje 88⁰/₁₀₀. Bylo by zajímavo přirovnati počet potupných zpráv, jež uveřejňují listy »klerikální« o jednotlivých učitelích, k počtu podobných zpráviček, jež kněžstvu nepřátelské listy uveřejňují o kněžích. Mají-li pánové ještě trochu studu, pak by se zarděli. Vždyť některé z těch listů číhají na každý sebe menší poklesek kněze jako kočka na myš, aby jej podali čtenářům jako tučné sousto. A když nenajdou ničeho doma, otiskují ze židovských a socialistických plátků, co se stalo i nestalo někde v Itálii, ve Francii a třeba v Americe. A potom mluví redaktori těchto listů o nemravných zbraních, kterých prý kněžstvo užívá proti učitelstvu!

OBRÁZKY K PRVNÍ SVATÉ ZPOVĚDI.

Papírnický závod družstva Vlast zakoupil letos hojně obrázků k první sv. zповědi a prodává berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K). Domácí: po 4 h a po 6 h jsou již rozebrány.

Poznámky. 1. Přichozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a dle vůle ty neb ony si vybrali. — 2. Obrázky mají buď české, buď německé nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti. — 3. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtu-jeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu. — Objednávky vyřizuje:

Papírnický závod družstva Vlast, Praha 570-II.

NOVÉ, KRÁSNÉ, CHROMOVÉ OBRÁZKY SVATÝCH.

V poslední době zakoupili jsme z Berlína nové, krásné, chromové obrázky Svatých s textem českým nebo německým, a to buď bez krajek nebo s krajkami, některé se zlatou ořizkou, některé pergamenové a atlasové, v ceně 4, 5, 6, 8, 12, 18 a 32 haléřů; od téže firmy přikoupili jsme něco větších, krásných obrázků, a prodáváme je po 30, 40 a 60 h. Obrázky hodí se jako **vhodný dárek dítkám na konci školního roku.** — My musíme každý jednotlivý obrázek zaplatiti, sami hradíme poštovné a poplatky na celním úřadě, i nelze nám vzorky na venek zdarma zasílati. Vzorky se tedy účtují a zpět nepřijímají. — Objednávky vyřizuje

Papírnický závod družstva Vlast, Praha č. 570-II.

Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, račte navštívití náš papírnický závod a zde si nakupte potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.
MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASŤ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a netank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkoví v Košátkách p. Vrčovice Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

Důležitou tuto pravdu dotvrzuje Riehl, pravě stručně a jasně: »Das echte Familienleben ist schon an sich eine Form des öffentlichen Lebens.«

Ale kdo jest v rodině neb domácnosti vůbec vlastním pěstitelem mrávu společenského i života národního? Kdo jiný nežli *žena!*

Stanovením této pravdy obdrželi jsme zároveň pevný základ k budování theorie dívčí výchovy. Patříme-li na ženu hlavně jako na pěstounku mrávu rodinného, v němž se zrcadlí veškeré proudy života společenského i národního, dospějeme k poznání, že žena má býti vzdělána i vychována pro zájmy náboženské, národní, občanské i společenské.

Přívrženci emancipace snad zde zvolají se zadostiučiněním: »To je právě to, čeho se domáháme, a co se nám vytýká! Chceme býti vzdělány pro zájmy vyšší, ideální, a proto domáháme se vyššího studia! Chceme pracovati pro zájmy národa, a proto toužíme po volebním právu! Chceme býti činny v interestech společenských, a proto bojujeme za občanskou svobodu žen! —

Na to odpovídáme »S cílem souhlasíme, avšak nikoli s cestami, po nichž hodláte k cíli dojíti. Derete se na cesty, které po právu Božském i přirozeném pouze mužům jsou vykázány! Následek toho jest ten, že mužům zatarasíte dráhu, k společnému cíli vedoucí, aniž byste samy k témuž dospěly, opouštějíc stezky vlastní, Bohem a přírodou vám stanovené.

»Chceme býti vzdělány pro zájmy vyšší, ideální — tak dite. A la bonne heure! To rádi slyšíme — neboť kdo by sobě přál, aby žena byla nevzdělaná?!

»Je consens qu' une femme ait des clartés de tout — mais les femmes docteurs ne sont point de mon goût« — Clitandre ve shora citovaném dramatě Molièrově:

»Ať žena rozumí, co se v světě děje,
však paní »doktorce« žádný muž nepřeje!«

Pořádná žena musí mnoho znáti a věděti, již hledíc na racionální správu domácího hospodářství. Vynálezy přírodovědecké, žičení z rozvoje mezinárodn. dopravy, pokrok řemesel a průmysl vůbec, moderní zdravotní věda, znalost výrobků zemědělství i továrnictví pro rozpoznání zboží padělaného od pravého — ejhle

jak vděčné to pole pro »studium« žen! K tomu — anebo raději — před tím budování charakteru na základě nábožensky mravném, známost dějepisu, pěstění ušlechtilého vkusu atd., s tím vším úplně souhlasíme, pouze o cestu, o *metodu* běží. Tu pak díme jednou pro vždy: Muži sluší vzdělání *odborné*, ženě *všeobecné*! Díme-li »všeobecné«, tu netane nám na mysli snad pouhé nahromadění poznatků fragmentárních bez veškerého organického pojítka; nýbrž jasné ponětí vřídčích ideí a zákonů, které dominují v různých oborech vědění, bez metafysických teorií a hypotéz, pouze na základě zjevů konkrétních, ze zkušenosti čerpaných.

Že žena, povšechně řečeno, pro spekulativní badání není stvořena, to lze viděti již na podivuhodné okolnosti, že její duše dříve »uzraje«, nežli u muže. Tak tvrdí všichni psychologové, na př. kritický Jean Paul: »Die Mädchen-seelen sind schneller ausgebildet, als die Knabengeister sowie die Monde schneller laufen, als die Planeten, oder wie in Thälern die Blumen früher blühen, als auf Bergen, bloss, weil die Natur der fünfzehnjährigen Reife des Körpers, folglich der Mutter, auch eine geistige geben will. ¹⁾ Tolik ke snahám po »vysokém učení« pro ženy.

Pro zájmy národní a společenské pracovati chtějí emancipatorky? Budiž! K tomu však není zapotřebí ani volebního práva, ani emancipace občanské — Bože, račiž nás těchto »vymožeností« milostivě uchovati! — nýbrž ve prospěch zmíněných zájmů ideálních bude nejvíce činna ona žena, která zaslouží, aby její náhrobek někdy byl zdoben krátkým sice, avšak více, než celé knihy by toho dovedly, do duše mluvícím nápisem, který čísti lze na pomníku neznámé ženy při »Via Appia« v Itálii:

»Domi mansit, lanam fecit.«

»Seděla doma, předouc a tkajíc.«

Tím, tušíme, veden jest zřejmý důkaz o pravdivosti zásady, že výchova dívčí má se díti především se zřením na *správu domácnosti*, ovšem pod tou podmínkou, že slovem domácnost není míněna pouze péče o domácí hospodářství, nýbrž také pěstování činitelů ideálních, jak jsme výše vylíčili.

Další nutný následek jest ten, že výchova dívčí za všech dob svého vývoje má míti ráz rodinný, při čemž dlužno klásti hlavní váhu na vzdělání srdce a navedení k pravé *zbožnosti*. Netřeba doličovati, že žena bezbožná je netvor, s kterým ani muž zapřibůh nesouhlasí.

Zbožnost ženy je věc, která se rozumí sama sebou, a také v tomto směru nelze emancipatorky ušetřiti výtek, že podstatně porušují důstojnost svého pohlaví, stojíce z valné části v táboře nevěreckém. *Zbožnost ženy* má býti první a hlavní její ctností, nejen proto, že jako budoucí matka má býti prvním katechetou svých dítek, nýbrž také ještě z jiného důvodu, který má hlubokou důležitost kulturní a společenskou.

Žena jest určena pro ovzduší rodinné, a výchova její, i když se děje mimo dům otcovský, má vezdy míti rodinný ráz, který je veden více citem, než myšlenkou. Členy rodiny víže k sobě vzájemný cit, který jim praví, že patří k sobě; zákon pak, jemuž žití rodinné jest podrobena, sluje láska příbuzenská.

¹⁾ »Levana« pag. 172.

Jinak jest tomu však v životě veřejném, ve společnosti, obci a státě. Zde převládá abstraktní myšlenka, a zákon, pod nímž jednotlivci stojí, sluje právo a pořádek. Zákon je přísný, ale přísnost jeho podle vůle Boží má být mírněna skutky lásky a milosrdenství, což se děje, když občané přenesou rodinnou lásku na poměry veřejné.¹⁾

Láska jest cit, který u ženy převládá; avšak nemá-li tento cit vybočiti z mezí ethických aneb zvrhnouti se tím, že si zvolí předmět nedůstojný, musí mu státi po boku spolehlivý, autoritativní rádce, a tím jest pouze *náboženství*. Odtud také důležitost *nábožných matek* pro výchovu člověčenstva. Za příklad uvedeme výrok amerického státníka Johna Randolpha: »Byl by se ze mne stal zapříbůh, kdyby mne bylo něco nedrželo zpět, a to byla vzpomínka na ony doby mého dětství, kdy moje nebožka matka brávala mé malé ruce do svých, kdy jsem musil pokleknouti a modliti se »Otče náš!«

Náčelník sociálních demokratů německých, Bebel, to dobře tušil, právě, že v boji sociálním ona strana zvítězí, na které budou státi matky.

Jestli jsme shora k tomu poukázali, že u ženy převládá cit, tu nepřipadlo nám snad na mysl, při výchově dívčí pěstiti náboženský cit pouze a zanedbávati stránky intelektuální. Naopak žádáme, aby žena byla důkladně vzdělána v naukách pozitivního křesťanství a v povinnostech, které církve katolická věřícím svým ukládá. Příležitosti k tomu neschází. Církve sv. zajisté jest neustále činna, aby učení víry a mravů, které ve škole do útlých srdcí dítek byly vštípeny, také průběhem let pozdějších byly opakovány, objasňovány a prohlubovány. To děje se hlavně v kázání a křesťanském cvičení, kteréžto poslední nikoli pouze pro školní žáky a mládež dospívající, nýbrž také pro dospělé, hlavně otce a matky rodin jsou určena, a to za tím účelem, aby nauky pozitivní došly nového občerstvení, prohloubení a rozšíření k důkladnějšímu použití v životě praktickém. Proto také dle platných nařízení církevních duchovní správce k závěrku křesťanského cvičení *obzvláště* k dospělým se obrací, aby jim, jako otec dítkám, laskavě i důtklivě na srdce položil, co by k posílení křesťanského života i křesťanské kázně sobě v obyčej vzítí aneb čeho by se varovati, co by společným vynasazením, jako údové jedné rodiny, odklízeti a zamezovati měli, aby hodni byli jména obce křesťanské, jeho snad nehyzdili, dobrou pověst zachovali aneb jí znova nabývali.²⁾

Než, pouhé hromadění náboženských pojmů a sebe obsáhlejší vědění pozitivní nikterak nestačí. Vedle rozumu musí také *cit náboženský* soustavně býti pěstován, čemuž při výchově dívčí dlužno věnovati největší pozornost, aby jednak místo hlubokého, obětí schopného citu náboženského, založeného na pevné víře, jakož i nezlomné důvěře v Boha nedocílilo se spíše rozplizlého pietismu, který ve strojeném svatouškování a papouškování náboženských formulek domnívá se zřítí korunu křesťanské dokonalosti, jinak, aby cit, který u ženy více je vyvinut než u muže, po stránce náboženské nebyl snad zanedbáván k veliké, ano, rceme nenahraditelné škodě ženy samé, případně budoucí matky a tím i celé rodiny.

1) »Paedag. Handb.« II. p. 24.

2) Srov. Skočdopole »Příručná kniha bohosloví pastýř.« pag. 310.

Archivní obrázky »staré« školy

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování. *

Když mu vikář domlouval, aby jako pravý křesťan jednal, a stalo-li se něco se strany učitele proti němu, aby konečně už přece na všechno zapomněl, tu rychtář jen stále odpovídal: »Já mu nemohu odpustiti.« A jak je ve svém hněvu zarputilý, nedává už půldruhého roku učitelům obcí mu přiřknutý plat 14 zl. a také žádného paliva k vytápění školy; a jak učitel vikáři píše: »... před panem farářem se rychtář vyjádřil, že mi nic i na dále dávatí nebude...« To vše oznamuje vikář a okresní školní dohlizitel Jan Baumgarten dne 28. listopadu 1807 biskupské konsistoři.

Tak daleko to v B. došlo, že i život učitele ohrožovali. Kdysi v zimě o půlnoci hodil někdo do okna, vedle něhož učitel spal, vši silou prkno. Okno se rozbilo; na štěstí učitel se ničeho nestalo. Hustě padající sníh zaval pak celou postel. Když pak ráno to učitel rychtáři žaloval, jevil tento místo ustrnutí lhostejnost, a když ho učitel prosil o peníze, dával rychtář vyhýbavé odpovědi. Dluží si tedy učitel peníze, jen aby dětem v zimě mohl zatopiti. Nepřátelé učitelovi své děti do školy posílali ihned přestali. Ze 14 dětí ani jedno se v zimě ve škole neukázalo. Dvě děti chodily do školy jinam.

Konsistoř uvážila bedlivě celý průběh nepřátelství proti učiteli a z toho pošlé zadržování jemu paliva a platu, úmyslné neposílání dětí do školy, i obrátila se ku krajskému úřadu Litoměřickému, aby ten se vši rozhodností zastal se učitele, zjednal svou mocí mír v osadě a donutil zarputilou obec učiteli vyplatiti patřící mu a neprávem a hříšně zadržované služné. Krajský úřad nařídil nové vyšetřování. To vedlo se za přítomnosti vikáře, jako okresního školního dozorce a krajského komisaře. A výsledek? Nepřátelé učitelovi zkrotli! Vyjádřili se ihned, že jsou ochotni všechno mu zaplatiti. Vrchnostenský úřad jim půjčil peníze, poněvadž říkali, že právě v kase ničeho nemají. Rovněž slíbili, že dají škole dříví a že také ihned budou posílali děti do školy. Rodičové, kteří děti svých neposílali z hněvu proti učiteli do školy, byli krajským úřadem odsouzeni k zaplacení dvojnásobného školního platu, a ten musili také při vyšetřování zaplatiti. Jeden díl toho platu náležel učiteli, druhý byl poslán krajskému úřadu.

Vikář Baumgarten zaznamenal nám o tom vyšetřování následující: »Jelikož mezi těmi tak potrestanými rodiči byli někteří chudí, což by mohlo zavdati příčinu k novému roztrpčení mysli, učinil učitel Prantsch návrh, — což mu k nemalé cti slouží, — že on, aby svým nepřátelům podal patrný důkaz dobrého srdce, žádné nároky nečiní na jemu připadající díl dvojnásobného školního platu a jej také rodičům vrací, jen aby oni tím ochotněji podali ruce k touženému míru. A usmíření stalo se také skutkem.« —

Krajský úřad Litoměřický sděluje konečně d. 3. května 1808 konsistoři výsledek konaného šetření a píše mezi jiným, že vrchnostenskému úřadu v Ch. bylo přísně nařízeno o to pečovati, by uzavřený smír a pořádek byl zachován, a také aby vše ihned bylo odstraněno, co by mohlo zavdati příčinu k novým stížnostem do návštěvy školy, platu učitele, opravy školní budovy a řádného dodávání topiva. Konsistoř vzala zprávu tu s nemalým uspokojením na vědomí a vzdala krajskému úřadu díky za rychlé docílení smíru mezi obcí a učitelem. Vikáři a okresnímu školnímu dozorce bylo dopsáno, aby pochválil horlivého a tak pří-

kladného učitele, jenž k docílení míru zřekl se i peněz úřadem mu přikázaných, a též vikáři projeveny díky, že i jeho působením konečně mír v osadě zavládl, a trapná tato záležitost šťastně byla ukončena. —

I tento obrázek dovolil jsem si zařaditi do rámce obrázků staré školy, abych ukázal na krásné dva charaktery pěstitelů mládeže, učitele a vikáře.

Bohužel, takých nevraživostí proti škole a učitelům nacházíme dost i v českých osadách, o nichž si, až jak pan redaktor rozhodne, také povíme! Bylo to v osudném pobloudění po roce 1848, když v jisté české horské osadě, (kde je ten »bodrý« lid) dne 11. března 1849 u jistého rolníka shromážděna byla »strana« proti faráři a učiteli (bylo to v čas »hrubých« služeb Božích, bylať toho dne neděle) a tu předsedající zlořečil hanebně na vládu, všechny úřady, na papeže a vše kněžstvo a konečně doložil: »Dříve nebude líp, dokud všickni nepovstaneme; a tak nejprve musíme zabiti faráře, pak kantora a všechny ostatní ve škole, a potom to teprve půjde dál.« Historická pravda — smutný obrázek z dob našeho — probuzení. K tomu se příště v »obrázcích« vrátíme.

6. Vyznamenání učitelé zlatým záslužným penízem.

Působením Ferdinanda Kindermanna, vrchního školního dozorce, byla roku 1775 otevřena v Praze c. k. normální škola. Normální škola mnoho prospěla školství vůbec. Při ní mimo jiné konaly se veřejné zkoušky, jež se ve zvláštních pozváních (Einladung zur öffentlichen Prüfung der Schüler in der k. k. Normal-schule etc.) oznamovaly. V těchto význačných »pozváních« nebyla jen otištěna nejnovější nařízení ve školství, ale i polouletní zprávy vikářův, visitatorů, školních ředitelů i zkušenosti a obrázky ze školství celé země. — »Pozvání« z roku 1779 z měsíce dubna vypravuje nám o vysokém vyznamenání zlatým záslužným penízem učitele na panství Přísečnickém. Byl to učitel František Leopold Salzer ve vesnici Reichsdorfu. Učitel Salzer byl již stařík 84 letý a 62 let zastával úřad učitelský nepřetržitě v téže osadě. V Reichsdorfu nebylo také člověka, kterého by Salzer nebyl učil. Kindermann, jako vrchní zemský školní dohlížitel, dostavil se dne 14. dubna 1779 do osady jubilára a sezvav vynikající osobnosti po vřelém oslovení učitele-jubilára chtěl mu na hrdlo zavěsiti záslužný císařský peníz. *) Ale dobrý ten stařeček klekl si na kolena a zdráhal se toto vyznamenání přijati; slzy prolévaje děl ku shromážděným, že neuvěřitelno jest, aby vznešený panovník na tak prostého člověka popatřil. Teprve po dlouhém domlouvání všech vyznamenání to přijal, a když mu školní rada sděloval, že může nyní po tak dlouhém namáhání odejít na zasloužený odpočinek, tu z celého srdce prosil, by aspoň ještě k nedaleké své smrti mohl děti vyučovati — svatému náboženství.

Podobná slavnost dala se, jak sděluje okresní školní dozorce Bílinský, v Horním Jřetíně. Tam učiteloval již 59 let sešedivělý stařeček Jan František Neuber, dosáhnuv požehnaného věku 85 let. Za svého učitelování získal si četných zásluh o školství a proto vyznamenán byl císařem Františkem I. zlatým záslužným penízem. —

Odevzdání peníze dalo se za veliké okázalosti dne 25. června roku 1834. Slavnosti sůčastnil se krajský komisař z Litoměřic Rein, jenž odevzdal oslavenci znamení císařského uznání, dále školní okresní dohlížitel, mladý hrabě z Wald-

*) Taký záslužný peníz měl cenu 10 dukátův, a osoby jím vyznamenané nosily jej buď na řetízku neb na tkaničce kolem krku.

števina jako zástupce patronátu, dále zástupci vrchnosti Duchcovské a Novosedlické, dva synové učitele — kněží a asi 15 duchovních, z nichž mnozí byli žáky starého učitele, konečně mnoho úředníků patronátních a sousedních učitelů a mnoho lidí z příškolených obcí — vesměs to žáků učitele Neubera. Již v předvečer slavnosti zapěl lid před poprsím Jeho Veličenstva, postaveným u školní budovy a hojně ozářeným, rakouskou hymnu, a četné rány z hmoždířů dodávaly dojemné té slavnosti zvláštního lesku. A na úsvitě 25. června dalo se totéž a mimo to — proprio motu — »vyrukovali« Dolnojřetíňští střelci a při slavnostním aktu a slavných službách Božích vzdávali chvílemi pocty střelením. Krajský komisař měl k oslavenci krátkou, vhodnou řeč, na niž jubilár odpověděl, pak dvě školní dívky — vnuci učitele Neubera — přednesly ve jménu dítek svá přání. Potom vikář vystoupil na kazatelnu a započal na slova žalmu 127/4: »Až hle, tak bude požehnán člověk, který se bojí Hospodina« slavnostní kázání a nastínil posluchačům obraz dobrého křesťanského učitele. Po té konal vikář slavné služby Boží a ku konci zapěl »Tebe, Bože, chválíme«. Tak slavnost započatá o 10. hodině byla skončena za nesmírného účastenství lidu všech stavů o půl 1 hodiny odpolední. Pak ubíral se průvod do farní budovy, kdež bylo pohoštěno 12 chudých, a od synů-kněží jubilárových připravena byla pro 32 pozvaných hostů hostina, při níž ovšem ani toastů, ani upřímné radosti nescházelo. Konečně děkuje vikář ve jménu oslavence konsistoři, že jej k tak velikému vyznamenání doporučila a zásluhy jeho tak ocenila.

7. Jakého stáří dožil se ve staré škole mnohý učitel.

Liberecký školní okresní úřad oznamuje dne 25. října 1834 úmrtí Loukoveckého učitele Jana Hlauschka. Byl stár 93 let a do poslední chvíle učil.

8. Jak se platil sobotales.

Učitel v Neušadtě, ve střídnictví Fridlandském, stěžuje si, že v sobotu některé dívky do školy docela nechodily, poněvadž sobotales buď ztratily aneb promlsaly aneb od rodičů žádného nedostaly. Prosby k úřadům i ku krajskému úřadu zůstaly beze všeho výsledku. To bylo v bouřlivém roce 1848.

9. Poznamenaný knih

k škole trivialnj Roždialowicke patřících, kteréž dílem od oswycene kniežny Sydonie z Lobkowic panj na Roždialowických djlem P. Josefa Štěpánka kaplana a katechety Roždialowického nakaupane a k prospěchu školnj mládeže obětované byly. Bylo v knihovně 65 knih ku př. Poslední saud od Negedleho. Český Achilles, Hlasatel. Zrcadlo šlechtivosti. Česká kronika od Pelclá. 3 díly. Život Pána Ježíše Krista. Smrt Abelowa. Zdwořilý žák. O Josefowi Egyptském. O Mojžišowi. O králi Dawidu a Šalamaunowi. O soudcích Israelskych. Genovefa.

Ve škole Roždialowicke dne 1. srpna 1823. Matěj Tokstein, kaplan a katecheta.

10. Řeč nad hrobem starého učitele.

Vidím, vesnice to na rozhraní národnostním, ztratila dne 8. prosince r. 1854 svého horlivého učitele. Byl to jeden z těch horlivých, povolání svému z té duše oddaných učitelů. Proto i zájem a hluboká soustrast na všech stranách. Josef Wiede, tak se totiž zvěčnělý jmenoval, zůstavil však devět sirotek

Pohřeb starého učitele dál se za velikého účastenství lidí, a Vidímský farář Eduard Hoffmann proslovil nad hrobem klasickou pohřební řeč, již vydal pak ve zvláštní knížce jako památku na horlivého farního učitele. Čistý výnos za prodané výtisky byl věnován ubohým sirotům

* POKRAČ. *

Dějepis Církve katolické pro venkovské školy.

Píše VÁCLAV OLIVA.

Pod tímto názvem vydal jsem r. 1897 svým nákladem spisek, jehož účelem bylo uvést v diskusi otázku, dle mého zdání nyní časovou, o vyučování církevního dějepisu ve škole obecné, časovou proto, že dle nynějších poměrů žák neznalý hlavních momentů životních v Církvi své není dostatečně připraven pro veřejný život, který je nyní údělem každého svéprávného občana. Tím mělo zároveň tradici církevní, na které přece my katolíci jinak velice si zakládáme, býti popráno více místa ve vyučování náboženském. Spisek sám, pokud mi známo, příznivě byl uvítán »Mírem«, »Vychovatelem« a »Hlídkou«, letos pak poukázala na něj »Linzer Quartalschrift«. Za to dva katolické časopisy výtisk redakci poslaný ani na obálce neuveřejnily, ani kritiky posud nepřinesly.

Také od nikoho jiného diskusse mnou nabízená přijata nebyla, zůstala bez ozvěny. Projevili mně sice dva přátelé ústně své mínění, ale jen všeobecně, tak že možno říci, že věc zapadla v zapomenutí.

Že se nyní sám k ní vracím, neděje se snad z ješitnosti, nýbrž proto, že právě teď v Němcích začínají se otázkou tou vážně zabývat. Mám před sebou 9., 10. a 11. číslo »Kölner Pastoralblattu« z roku 1899, kde je článek: »Církevní dějepis ve škole obecné« (Die Kirchengeschichte in der Volksschule). Redakce činí k tomu poznámku »Podáváme laskavému uvážení a zkoušce svých čtenářů tyto částečně úplně nové návrhy. Bylo by nám milo zvědět, jak se soudí o tom, možno-li je provést.« Také skutečně ve 2. čísle r. 1900 je odpověď. Když v Němcích se tím obírají, myslil jsem si, tož to přijde brzy i k nám a najde více ohlasu než práce původní. Abych pochod urychlil, podávám tuto překlad obou článků »Kölner Pastoralblattu«. Aby pak čtenář, mající můj spisek, mohl snadněji věci porovnávat, udávám v závorkách stránky, na kterých jsem o věci pojednal.

»Kölner Pastoralblatt« tedy píše:

Větší katechismus pro arcidiecési Kolínskou má po udání obsahu jako dodatek »krátký přehled dějin náboženských«. Již po desítiletí stojí tento přehled v našem katechismu podobně jako v katechismech jiných diecézí a dle našeho domnění je jeho autorem P. Deharbe. Přepřacování, jemuž pobroben byl návodem zvěčnělého našeho kardinála-arcibiskupa Filipa katechismus náš ku konci let osmdesátých, dotklo se nejméně přehledu dějin náboženských. Pozorné porovnání katechismů z roku 1856 a 1896 ukazuje, že jenom nepatrné změny, jež ještě k tomu byly vyvolány sběhem okolností, byly předsevzaty. Patrně tedy kommise, jež katechismus opravovala, uznávala přehled před několika desítiletími zhotovený za vzorný.

I.

1. Nyní nastává otázka: má se tohoto přehledu dějin náboženských při vyučování dětí ve škole obecné užívat? Schválně tu vyhýbáme se rozšíření této

otázky na vyšší školy, poněvadž v učebných plánech pro vyšší ústavy učitelské a pro vyšší dívčí školy dějepisu církevnímu místo výslovně je vyznačeno. Naši úlohou jediné jest zkoumati, zdali a do jaké míry náleží vyučování církevnímu dějepisu v rámcích obecné školy. Nový učebný plán, platný od Velikonoc r. 1897, nemá o tom ničeho. Následuje z toho, že dějepis církevní do obecné školy nepatří? Jistě ne, jinak by byl »přehled« v katechismu zbytečný. Máme spíše za to, že arcibiskupský úřad z dobrých příčin ponechává jednotlivým katechetům, aby dle místních a časových poměrů sami rozhodli, může-li se úplně, aneb částečně toho užiti. Zcela jistě bylo by chybou klásti tu stejné měřítko jako při vyučování pravdám ku spasení nutně potřebným. Najdeme vždy ve škole děti tak slabé, které potřebují velice naší shovívavosti v těchto nutně potřebných věcech, pro něž vyučování o církevních otcích, o Mohammedovi, nebo o válkách křížových bylo by zbytečným namáháním. [34] Na druhé straně nesmíme však několika slabými dětmi dáti se odstrašiti, abychom nemluvili v obecné škole o věcech, jež velké většině dětí jsou s užitkem.

2. »Jak může«, tak budou se mnozí tázati, »znalost církevních dějin žákům obecné školy býti užitečnou? Budou z nich dělníci, řemeslníci, rolníci, šičky, žehličky, hospodyně atd. Co počnou si tito lidé později s vědomostmi z církevního dějepisu?« K tomu odpovídám parallelou. Učitel vede na vyšším stupni své žáky a žáčky při zeměpisu v cizí krajiny, ano až přes moře do Afriky a Austrálie a seznamuje je s tamějšími horami, řekami, obyvateli, městy, státy atd. Tak viděl jsem nedávno ve vyšší třídě napsáno na tabuli: Andillery, Amazony, Orinoko, Rio de Janeiro, Lima, Valparaiso, Montevideo, Ecuador, Panama, Bolivia, Pampy a j. Celá tedy jižní Amerika byla tu dětem pochopitelně skizzou znázorněna. O Velikonocích budoucího roku opustí děti tyto školu, rostou a dostanou do rukou časopis. Tu shledají se se jmény, jež byla na tabuli, a s pochopením dobrým čtou časopis. Kdyby se ve škole zeměpisu neučilo, kde by dělník tovární, řemeslník nabyl potřebného porozumění? Jako tedy účelem zeměpisného učení ve škole obecné je navésti muže z lidu, aby rozumně sledovali proměny ve světě, právě tak, jak za to mám, účelem náboženského vyučování musí býti uschopniti katolického křesťana, aby rozuměl velikým církevním otázkám přítomné doby, aby rozeznal pravé od falešného a jmenovitě alespoň poněkud aby byl obrněn proti námitkám odpůrců. Dosáhne-li se tohoto cíle, je tím podepřen nejvyšší cíl náboženského vyučování, totiž zjednati člověku věčnou blaženost. Příklad to lépe objasní. Náš katechismus nejmenuje nikde Jesuitů. Naše nynější pokolení na venkově sotva též kdy vidělo živého Jesuitu. Jak známo, je právě nyní znamením veliké intelligence a salonní schopnosti napadati učeníky Loyolovy a upírat jim oprávněnost k životu. Doma neslyšel mladý muž nikdy o Jesuitech; najednou dostane se mu do rukou časopis, který až do omrzení rozumuje o těchto »bezbožných« mužích, kteří samojediní jmenují papeže, sesazují je, ano i vraždí. Kde najde takový muž poučení? Snad v konverzačním slovníku? Připusťme, že jej má, otevře a nenajde bezpochyby mnoho dobrého. Aby šel ku knězi a otázal se ho na to? Či aby se otázal svého staršího spoludělníka? Sotva! Raději zůstane při své zvýšené nevoli; třeba jen, aby obratný náhončí pomohl, a muž ten je napolo ztracen. Kdyby byl při vyučování dřívějším něco o Tovařystvu Ježíšově slyšel, a kdyby to bylo jen to málo, co stojí v »přehledu« na str. 26, nebyl by tak daleko dospěl. [94]

3. Jak veliký užitek by plynul našemu křesťanskému lidu ze znalosti hlavních

událostí církevních dějin, lépe ještě vysvitne touto úvahou. »Dějiny církve jsou její obranou.« Tato slova jednoho z nejdůvtipnějších mužů naší doby ukazují nám na apologetickou cenu, která nutně z takového vyučování plyne. [18, 34] Častokráte slyšely 12leté a 13leté děti od duchovního správce slova Páně: »Brány pekelné jí nepřemohou«. Duchovní správce jim vyložil, že jen římsko-katolická Církev může býti pravou; z nadšení jeho při tom viděly, že je to něco velikého, ta jejich Církev; ony pochopily, třebaš ještě nedokonale, jaké to pro ně štěstí, že jsou od narození dítkami té Církve. Chybí zde však jaksi theorii praxe. Nyní dá katecheta nahlédnouti dětem do církevních dějin. Tři století krvavého pronásledování nemohla křesťanství zničit; ano, když pronásledování přestává, stojí tu Církev téměř bez nepřátel. Všechny bludy nemohou ani tečky změnit v učení Kristově; Církev se nemění; mocný strom ostává pevný za všech bouří, je věčně zeleným; suché ratolesti a listy odpadávají. Zdali nevníkne takovéto poznání hluboko do duše naturaliter christianae, zdali víra v nezničitelnost Církve nezapustí pevné kořeny? Vznik klášterů a činnost mnichů, rozšíření křesťanství ve středověku a v novém věku podávají stkvostnou ilustraci k učení o známkách Církve. Jak povznášivě působí příklad svatých z posledních století! [14] Zdali není zajímavé krátké vypsání nejznámějších řádů, jejichž členové nyní i v nejzastrčenějších osadách na misiích, při ošetřování nemocných působí? Konečně musí i v dítěti vzbuditi obdiv dlouhá řada knížat na stolci Petrově a lásku a úctu k vrchní hlavě Církve. Tento apologetický moment má na zřeteli sám katechismus v závěrku, když vypočítává stručně důkazy, jež vyplývají z dějin pro křesťanství

4. Snad někdo namítne: »je to věci rodiny, dobrými knihami tu pomáhati; katecheta sám nemůže vše činiti«. Ovšem že jest povinností rodiny, podporovati další vzdělání mládeže dobrými knihami, nyní právě tak důležitou, jako kdykoli dříve; ale může rodina to také konati? Nehledíme ani k těm mnohým katolickým rodinám, jež o vše jiné se starají, jenom ne o dobrou knihu; vylučujeme i ty rodiny, jež jak prostředky, tak vzděláním jsou schopny opatřiti si větší díla o církevním dějepise. Ve většině dobrých katolických rodin nalezneme ovšem postillu a životy svatých; ale že tyto knihy účelů, o něžž nám jde, nevyhovují, je jisto. Takovou rodinnou knihou by byla Rolfus: Kirchengeschichte oder Geschichte des Reiches Gottes auf Erden, již však na venkově zřídka uvidíme.

Nečiní však učení dle »přehledu« v posledním roce obecné školy příliš velké potíže? Rozumí se samo, že podobné učení může býti s užtkem jen největším a nejpokročilejším dětem, poněvadž jen u nich shledáváme potřebné předběžné pojmy. Takové děti budou však sledovati učení dějepisné se zvláštním zájmem. Katechismus již tolikrát probraly, že se téměř v posledním roce jen opakuje. K tomu jsou děti v poslední hodině (11—12) tělesně i duševně unaveny, tak že namáhání učitele nemá již žádoucího výsledku. Tu vždy v poslední čtvrt hodině беру jedno číslo z »přehledu«, dám text schopným žákem dvakrát přečísti a k tomu podám výklad a doplňky. Tím dosáhnu pozornosti, že zvonění poledne nebo konec vyučování v jiných třídách nevyvolá šum jindy obvyklý.

* POKRAČ. *

SMĚS.

Výbor družstva Vlast konal dne 20. měs. června desátou schůzi v XVI. správním roce za předsednictví dp. faráře dr. Rud. Horského. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. Předseda blahopřál přítomnému p. professoru dr. M. Kovářovi k vyznamenání, jehož se mu od sv. Otce dostalo. Všichni přítomní povstali a k blahopřání tomu e připojili. Ostatním členům družstva, kteří byli od sv. Otce vyznamenáni, (jsou to: místopředseda p. K. Ulrich, prof. Jan Drozd, dr. Fr. Kordáč, prof. Jos. Šauer z Augenburgu a p. Mat. Novák) zašle výbor písemné blahopřání. — Hlavním předmětem jednání výboru byly: Literární sjezd, sociální kurs a výstava katolického tisku. Předseda dr. Rud. Horský četl provolání k sjezdu a k výstavě katolického tisku, a výbor obě prohlášení schválil. Do programu sjezdu budou pojaty Pašijové hry, procvozované Národní jednotou katolickou na Smíchově. Jednota bude hrát ve středu, dne 29. a v pátek dne 31. srpna, vždy v 7. hod. večer. Sociální kurs nebude za tou příčinou konati ve středu večer žádné schůze, aby se účastníci kursu mohli oficielně Pašijových her účastniti. Výbor vyslovuje dp. Janu Paulymu za tuto ochotu uctivé díky. — Literární sjezd, sociální kurs, výstava katol. tisku, stavba a zařízení tiskárny a jiné důležité věci vyžadují toho, aby výbor letos i o prázdninách schůze konal a pravidelnou činnost rozvíjel, i usnesl se výbor, že koná jedenáctou schůzi ve čtvrtek, dne 11. července, ve 4 hodiny odpoledne.

Literární sekce družstva Vlast konala 18. června jedenáctou schůzi v XV. správním roce za předsednictví řídicího učitele p. Jos. Flekáčka. — Dp. P. Karel Burian, O. Cr., přečetl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Sekce se zabývala výhradně výstavou katolického tisku. — Msgr. Karel Jaenig, prelát na Skalce, zaslal do výstavy rukopis † biskupa Jana Val. Jirsíka. Výstavu dále obešla: kanovník Jos. Kyselka, prof. Dr. Eugen Kadeřávek, Fr. Pravda, bisk. vikář msgr. Bohum. Hakl, děkan Bedřich Kamarýt, sekretář Fr. Marat, prof. Václ. Černý, prof. Jos. Vávra, redemptorista P. Fr. Blažek, ředitel Dr. Fr. Reyl, »Ča-

sové úvahy« v Hradci Králové, »Anežka, Ludmila a Václav« v Česk. Budějovicích, redaktor Fr. Cyrill Vlk; faráři: Fr. Ekert, Fr. Jirí Košťál, Fr. Pohunek, Vilém Sladomel, Dr. Karel Vondruška; kaplani: Fr. Pauly a Jan Vyhlídal; P. Fr. Žák z řádu Jesuitského. — Knihy k výstavě určené zasílají se na adresu: P. Karel Burian, kněz řádu křižovnického, Praha č. 191-I. Sekce vzpomíná zesnulých katolických spisovatelů: Bol. Jablonského, K. Konráda, Vojt. Pakosty, Tómy Šmýda, Fr. Wildmanna, Otty Pitry, Al. Potěhníka, Václ. Kosmáka, M. Procházky, P. Pl. Mathona, Jana Ev. Bílého, P. Votky, Karla Šmídka, Fr. Sušila, Fr. Schönbecka a jiných, a prosí, kdož by mohl zaslati k výstavě jejich spisy, rukopisy, podobizny, různá vyznamenání a jiné literární památky, na ně se vztahující, ať to laskavě zapůjčí a na adresu nahoře udanou odešlou. — Další přihlášky k výstavě katol. tisku přijímá Literární sekce druž. Vlast, Praha, č. 570-II.

Úmrtí Dne 10. června zemřel v Praze činný nakladatel a majetník Cyrillo-Methodějského knihkupectví p. *Gustav Franc* v 51. roce věku. Zesnulý získal si veliké zásluhy o rozkvět katolického písemnictví a těšil se pro svoji šlechetnou povahu všeobecné vážnosti. Čest budiž jeho památce! O. v p! — Dne 15. června zemřel v Čes. Třebové tamní děkan a bisk. vikář vdp. *Jos. Šonský* v 56. roce věku. Zesnulý byl několik dní před tím raněn mrtvicí při náboženské zkoušce, kterou konal v Ústí n. O. R. in p.!

Akademické volby. Děkanem c. k. české fakulty theologické v Praze zvolen na rok 1900 — 1901 vsdp. dr. Jan Lad. Sýkora, professor biblického studia Nového Zákona. — Voliteli rektora c. k. české university v Praze na rok 1900 — 1901 zvoleni z bohoslovecké fakulty vsdpp. professoři: dr. Eug. Kadeřávek, dr. Antonín Vřešťál, dr. Gabr. Pecháček a dr. Josef Tumpach. — Do senátu c. k. české university zvolen z bohoslovecké fakulty J. M. prof. dr. Frant. Kryštůfek. — Do fondovní komise c. k. české university zvolen z theol. fakulty vsdp. prof. dr. Jan Sýkora. — Do biblioteční komise universitní zvoleni z fakulty theologické vsdpp. professoři dři. G. Pecháček a J. Tumpach.

Vynesení zemské rady školní ze dne 1. června t. r., čís. 19.221.: »Záležitost zvýšení služebních příjmů učitelstva veřejných škol obecných i měšťanských vedla v kruzích učitelských ku projevům, které se služebným postavením učitelů srovnati nelze. Vykonávání učitelstvu příslušných práv státních občanů vykázány jsou, jak už opětně s důrazem bylo podotknuto, § 54. ř. z. určité hranice. Učitelé mají míti na mysli, že i mimo školu zůstávají učiteli, a že vystupující na veřejnost mají zachovati povinnosti svého stavu. Těmto povinnostem odporuje, jestliže jednotlivé kruhy učitelské příkrým způsobem kladou požadavky u věci, ve které jsou oprávněny pouze pronášeti přání; jestliže ku podpoře takových požadavků sami nebo se zástupci jiných tříd provádějí nedovolenou politickou agitaci; jestliže pokoušejí se o to, by osoby, které povolány jsou působiti při úpravě platů učitelských, hrozbami terrorisovali, jestliže proti snesením, jež ve příčině úpravy služného stala se ve školské komisi zemského sněmu »veřejně«, zcela rozhodně protestují. Zemská rada školní jako dohlédací úřad nucenou se vidí vysloviti nelibost nad takovýmto počínáním, jež odporuje kázni a jest na úkor vážnosti stavu učitelského a jeho vychovatelskému působení. Vyzýváme tudíž učitelstvo, by se zdrželo podobných nedovolených projevů. Spolu se připomíná, že by zemská rada školní nemohla jinak než užití proti učitelům, kteří svádějí ku podobnému nenáležitému vystupování, prostředků potřebných, aby nazpět odkázáni byli do mezí kázni určených. Správám škol se ukládá, by o tomto vynesení všechny osoby učitelské zpravila. C. k. okr. rada školní nechť s dorozuměním s politickým úřadem všecku pozornost tomu věnuje, by vynesení toto bylo zachováváno, a podejž c. k. okresní rada školní neodkladně zprávu, shledá-li, že proti vynesení bylo jednáno.«

K tomu dovolujeme si poznamenati toto: »Školský zákon trvá 30 let. Mimoděk vzpomínáme na slova poslance, který od přijetí zákona varoval slovy: »Vychováte si sta, ba tisíce nespokojených učitelů!« Po 30 letech jest veliká část učitelstva v táboře radikálním, který to s autoritou nadřízených úřadů neběře tak

přísně. Učitelstvo je takovým, jakým je učinil zákon Ten učinil učitele »bezkonfesionářem«, vzal mu náboženství, a tím mu vzal i spokojenost. Takové výnosy málo pomohou. Vždyť učitelstvo opouští službu. Na jedné straně se vydávají výnosy, a na druhé se nečinně k tomu hledí, když universitní professor Massaryk pořádá pro učitelstvo přednášky, v nichž — ať už nehledíme k tomu, jak se dotýká náboženství, snižuje autoritu úřadů! Co jsou platny ploty, přes které se leze!

Katolický tisk u nás a jinde. Ve Švýcarech připadá průměrem na 24.000 katolických obyvatelů jeden katolický časopis, v Německu na 47.000 — v Rakousku teprve na 362.000!

K visitačním cestám J. M. ndp. biskupa Ed. J. Brynycha. Ze všech farních osad, kam J. M. ndp. biskup Královéhradecký zavítal, docházejí zprávy, jak byl radostně uvítán nejenom obecnstvem, ale i učiteli, kteří se účastnili uvítání s veskerou školní mládeží, a to ochotně a dobrovolně. Někde učitelé sami ndp. biskupa uvítali vřelými slovy. Tak ve Včelákově p. učitel J. Fanta mezi jiným řekl: »Ujišťujeme Vaši Bisk. Milost, že slovem i skutkem věrni zůstaneme své sv. víře a svému milovanému Arcipastýři, že budeme žíti vždy jako praví synové Církve a vlasti.« Dp. farář Ant. Holub pak ujistil ndp. biskupa, že učitelstvo tamní farnosti vychovává mládež svědomitě ve zbožnosti a mravnosti. — Toť se ví, že takoví »provinilci« dostávají ve »Škol. Obzoru« co pro to! Je to také k zlosti pro židovskoradikálně-pokrokářský lístek, když vidí, že všecko učitelstvo není ještě tak zkaženo, jak on by si přál. Slušní lidé ovšem jeho nadávek nedbají a konají své povinnosti, jak jim ukládá svědomí.

Pekařský pomocník doktorem filosofie. Na Vídeňské universitě byl dne 13. června povýšen za doktora filosofie bývalý pekařský pomocník Konstantin Horna ze Žatce. Horna po odbyté obecné škole vyučil se u otce pekařství a pracoval i jako chasník. Ve volných chvílích učil se latině a jiným předmětům, a byl pak přijat do V. třídy Žateckého gymnasia, kde též maturoval s vyznamenáním. Po té studoval na Pražské universitě, pak na Vídeňské. V posledních dvou letech byl suppletem pro latinu, řečtinu a němčinu, a konečně stal se doktorem filosofie.

Spisy redakci zaslané.

Nákladem družstva Vlast

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdlé. Ročníku XVI. č. 9. — Předplácí se ročně 10 K, kněží deficienti, podučitelé a podučitelky platí ročně 8 K. — Obsah: O příčině života. Napsal duch. prof. Frant. Horáček. — Ratolesti palmové: Sv. Ludmila. Doubravka. Básně od J. Miloty. — Pepička Kopřivova. Napsala V. Pittnerová. — Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České od r. 1840 do r. 1900. Napsal Tom. J. Jiroušek. Z cyklu Na jarních strunách I. Jarní větru vanutí. II. Táhnou vzduchem. Básně od R. Stupavského. — Naše Slezsko. Napsal Jan Vyhřidal. — Herbenův »Čas« z r. 1899 a svědkové deponující v Kostnici naproti M. Janu Husovi. Napsal Dr. Antonín Lenz. — Hrob. Báseň od J. Miloty. — Poddanství nové doby. Napsal Rud. Vrba. — Cesta do Vídně a po Haliči. Píše Tom. Škrdlé. — Ottův Slovník naučný po stránce přírodovědecké. Píše Tomáš Pícha. — Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy. — Zprávy spolkové.

Dělnické Nov. Rediguje T. J. Jiroušek, vyšlo IX. roč. číslo 20. — Děj. Nov. vycházejí dvakrát měsíčně, stojí ročně 3 K 20 h. Na pět výtisků jeden zdarma. — Obsah: O sociálních úkolech obcí. (T. J. J.) — Jsou sociální demokraté sociální stranou? (L. † 4) — Agrární socialismus v Belgii. — Z celého světa. — Hornická hlídka. — Různé zprávy. — Dopisy. Literatura. — Oznámení. — Feuilleton: Na faře v Košicích. Napsal Adam Chlumecký.

Sborník historického kroužku družstva Vlast. Redaktor Dr. M. Kovář. Sešit 2. s bohatým a cenným obsahem. Roční předplatné 5 K.

Nákladem tiskárny Cyr.-Methodějské:

Svatá Země. Právě vydán 1 sešit tohoto obrazového díla. Celé vyjde ve 25 sešitech po 60 h. Celému nákladu bude připojena zdarma velkolepá premié »Ukřižování Ježíše Krista s panor. na Jerusalem« Doporučujeme.

Obrana základů víry katolické. Sepsal Dr. Eugen Kadeřávek. Sešit 4. Cena sešitu 60 h.

Z různých nakladatelství:

Časopis katolického duchovenstva. Ročník XXXXI. (LXVI.) sešit 6. (Rohlíček & Sievers.)

Obrázková Revue. Ilustrovaný časopis pro zábavu a poučení. Pořádá Dr. Ant. Podlaha. Sešit 16. Roční předplatné 14 K, poštou 16 K.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. S povolením představených vydává Fr. Quala Konečný, Ord. Praed. Roč. XIV. sešit 2. Vychází v sešitech měsíčních. Ročník počíná v květnu. Celoroční předplatné 2 K 40 h, poštou 2 K 80 h.

Náš Domov. Obrázkový časopis pro lid. Ročník VIII. číslo 11. a 12. Redaktor J. Vévoda v Zábřehu na Moravě. Vychází dvakrát měsíčně. Roční předplatné 4 K 80 h. Doporučujeme našemu lidu.

Ožor. Vychází redakcí Vladimíra Štastného v knihtiskárně Benediktinů rajhradských v Brně dvakrát měsíčně. Roční předplatné 4 K. Posledně vyšla čísla 11. a 12. roč. XXIII.

Rozhledy po lidumilství. Redaktor JUC. Fr. C. Vlč. Vycházejí měsíčně. Roční předplatné 4 K. Ročníku VIII. číslo 6.

Historické Rozhledy. Rediguje Ant. J. Zavadil. Nákladem Em. Šolce v Telči. Roč. III. seš. 6 Roční předplatné 4 K.

OBRÁZKY K PRVNÍ SVATÉ ZPOVĚDI.

Papírnický závod družstva Vlast zakoupil letos hojně obrázků k první sv. zповědi a prodává berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K). Domácí: po 4 h a po 6 h jsou již rozebrány.

Poznámky. 1. Příchozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a dle vůle ty neb ony si vybrali. — 2. Obrázky mají buď české, buď německé nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužit. — 3. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu. — Objednávky vyřizuje:

Papírnický závod družstva Vlast, Praha 570-II.

NOVÉ, KRÁSNÉ, CHROMOVÉ OBRÁZKY SVATÝCH.

V poslední době zakoupili jsme z Berlína nové, krásné, chromové obrázky Svatých s textem českým nebo německým, a to buď bez krajek nebo s krajkami, některé se zlatou ořízkou, některé pergamenové a atlasové, v ceně 4, 5, 6, 8, 12, 18 a 32 haléřů; od téže firmy přikoupili jsme něco větších, krásných obrázků, a prodáváme je po 30, 40 a 60 h. Obrázky hodí se jako vhodný dárek dětkám na konci školního roku. — My musíme každý jednotlivý obrázek zaplatiti, sami hradíme poštovné a poplatky na celním úřadě, i nelze nám vzorky na venek zdarma zasílati. Vzorky se tedy účtují a zpět nepřijímají. — Objednávky vyřizuje

Papírnický závod družstva Vlast, Praha č. 570-II.

Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, račte navštívití náš papírnický závod a zde si nakupte potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASŤ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolek: a-ktoru V. Špačkovi v Košátkách p. Vrutice Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech v Praze-Holešovicích

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

Nezapomenutelný biskup Sailer k tomuto předmětu poznamenává »*Náboženský cit* nemůže dosti záhy býti pěstován; jakmile z pozoruješ, že u děcka ukazují se ranní červánky mohutnosti postřehovací, nemeškej vstřípiti svatou bylinu náboženství v připravenou půdu. Že pak útlé dívky náboženského cítění jsou schopny, dokazuje zkušenost k velikému zahanbení dospělých; ještě jiný důkaz máme, který jest ještě větším trestem pro bláznivost našeho věku, a to známý zjev, že muži i starci, jichž náboženství v proudě světa utonulo, chtějí-li slaviti vzkříšení své mrtvé víry, musí prostě se vrátiti k *náboženským citům* svého dětství.«

Žádný jiný věk nehodí se pro budění a šlechtění citu náboženského, jako útlé dětství, kdy nevinné duše nejsou ještě porušeny kvasem tohoto světa, a naopak neznáme krassího květu k ozdobě mládí nad vřelý cit náboženský. To platí hlavně o dívkách, které obyčejně k matce více lnou než chlapci. Potud, pokud doba šťastného dětství trvá, věří slovu matčinu a důvěřují v ně jako ve svaté evangelium. Jsou sobě taktéž vědomy své závislosti od tohoto slova, které jim skýtá za prvních dob žití jedinou potravu duševní; to však má za následek, že rovnoběžně s tímto sladkým pocitem naprosté závislosti od dobré matere vyklíčí v srdcích jejich seménka lásky a důvěrnosti ke všem dobrým bytostem bez rozdílu, měrou pak nejsvrchovanější k *Bohu*, jež zbožňovaná matka nosí v srdci svém a zjevuje pohledem, posuňkem, slovem i skutkem:

Tato obzvláštní vnímavost pro náboženství, čili lépe řečeno, pro *nábožnost*, která je krásným údělem útlého dětství vůbec, avšak obzvláště dívek, to byla také, která našeho Spasitele, tohoto přítele dítek »par excellence«, takou měrou dojímala, že dívky za vzor kladl posluchačům dospělým, a že tak hrozný rozsudek pronesl nad člověkem, který by pohoršil některého z maličkových: »Lépe by mu bylo, kdyby žernov osličí zavěšen byl na hrdlo jeho a on uvržen byl do hlubokosti mořské.*)

Toto, ať tak díme, instinktivní spojení duše dětské s Bohem, pro něž nelze jiného vysvětlení najíti než v milosti víry, do útlé duše vlité při křtu sv.,

*) Mat. 18. 6.

to bylo také, na které poukazují slova Božského Mistra: »Neobrátíte-li se a nebudete-li jako malinká pacholata, nevejdete do království nebeského!« *)

A není-li nejvýš podivení hodno, že zrovna k témuž výsledku dospívají také »neodvislí« badatelé, filosofové i básníci? Tak dí jeden z nich, slavný učenec — *Simony* — melancholicky: »Nejhlubší výzkum, který duch lidský z posledního prazdroje veškerého bytí vyzvednouti dovede, jest pouhý o b r a z, pouhý s y m b o l!«

Blahoslavený člověk, jemuž obraz ten září nemenší silou a pravdou jako onen, před nímž prostoduchá zbožnost vroucně se modlí. Domnívám se, že v nitru nás všech ukrývá se jako nějaká sfinx, jejímuž hlasu pouze na tak dlouho rozumíme, pokud zachováme dětinnost mysli a srdce, vlastnost to, se kterou se shledáváme u nejlepších a největších osob. Za pravdu dáme básníku, který píše:

»Was kein Verstand der Verständigen sieht,
Das ahnt in Einfalt ein kindlich Gemüth.«

Jmenujme tuto sfinxu koncentrací myšlenek, ponořením se do nejvniternější svatyně ducha proč utíkali proroci na poušť, ne-li proto, aby tento tajemný hlas lépe slyšeli?« (*Grundzüge einer neuen Molecular-Theorie.*)

Proto jest navedení k pravé zbožnosti první podmínkou výchovy vůbec, výchovy pak dívčí zvláště!

Vedle toho nejdůležitějším činitelem jest *moment zdravotní*, jehož při výchově zmíněné bedlivě od prvopočátku třeba šetřiti! Neboť všechny výtečné vlastnosti ducha i srdce zůstávají neplodnými, nemají-li za oporu z d r a v é ústrojí tělesné, kterým teprve dobré úmysly a šlechetné záměry mohou uvedeny býti ve skutek. Žena chorobná jest pouze k tomu, aby bez ustání trpěla sama, a zároveň byla zdrojem nesčíslných útrap osob svého okolí!

Vzpomeňme si jen těch rozmarů, chorobných nápadů a výstředních výbuchů vášně žen hysterických a neuropathických! *Boyle* vypravuje o jisté paní, která ihned ochuravěla, viděla-li někoho jíti po sněhu! Běda okolí, jež ovládá žena rozmarná, o níž platí francouzské přísloví »Femme rit, quand elle peut, et pleure, quand elle veut!« **)

A to pak mají býti matky zdravého pokolení? Čteme-li v dějinách o lidech minulých věků, tu žasneme, vidouce, jakou vládli silou fysickou, a co trampot dovedli snášeti! Vzpomeňme jen brnění starých rytířů a mohutných pavéz, jimiž na kolbišti jen tak sobě pohrávali! Mylnou však je domněnka, že to byli snad sami olbřimové, jichž rod již vyhynul! Co do tělesné postavy a konstituce ne-
l šili se naši předkové od nás ni v nejmenším! Avšak bez odporu byli o t u ž i-
l e j š í m i a také z d r a v ě j š í m i, nežli jsou jejich potomci! Sama novorozeňátka přinášela na svět o mnoho větší míru zdraví a schopnosti k životu, jelikož matky samy byly zdravější. Vidáme-li na obrazech, představujících nějaký středověký hrad anebo turnaj, rytířské paní v sametu a hedbáví se pyšnicí, snadno bychom mohli býti přivedeni k mylné domněnce, že paní ty žily jen v přepychu, pohodlí a pouhých radovánkách, a že na hradech středověkých byl hotový ráj! Chyba lávky! Obydlí rytířské, na malebné skále vztyčené, přes veškeru roman-

*) Mat. 18. 3.

**) »Žena se směje, kdy může, a pláče, kdy chce!«

tiku poskytovalo obyčejně o mnoho méně pohodlí nežli za našich dnů, na př. útulný domek lepšího dělníka!

Na zmíněných hradbách panoval především neustále vítr, tu silnější, tu slabší! Vítr ten burácel nad vysokými štíty rytířských síní, hučel v prostorných komínkách a rozsáhlých chodbách, fičel a pištěl každou skulinou a každým otvorem špatně přiléhajících dveří i oken! Ač v zimě do obrovských kamen naházeno denně na kolik sáhů dříví, tančila Meluzina uprostřed rytířské síně! U kamen se mohli lidé péci, o několik kroků dále křehli zimou! Sídlo takové nebylo ovšem ideálem hygieniků — za to však mělo jiné dobré vlastnosti. Vzduch tam byl vždy svěží, posilující, život skorem jednotvárný, postrádající sice častých radovánek, ale za to také beze všech četných rozruchů, jimž nervy moderního člověka jsou vydány. Paní předly, vyšívaly, obstarávaly domácnost, vedly dozor nad čeládkou, vychovávaly děti ku zbožnosti a dobrému mravu — občas vyjžděly koňmo na lov s ochočenými sokoly, a jednou za drahý čas naslouchaly novinám a písniím kočujícího trubadúra, nebo se obdivovaly zboží potulných kupců, jednotlivé šperky dle vkusu a také dle kapsy od nich kupující. Ovšem, že romantika rytířská za doby feudální měla u stavů vyšších v zápětí hýřivost, nestřídmost, marnotratnost a všelikou rozpustilost — avšak p o u z e u m u ž ů! Žena zůstala neporušena! Intellect její sice byl na tak nízké úrovni, že všechny paní ani nedovedly čísti — o psaní ani nemluvíc. Avšak za to byla žena středověku zbožná paní, věrná manželka, starostlivá hospodyně a zdravá matka! — A nyní přirovnejme ovzduší, v jakém žila žena středověku, k tomu, v kterém vychovány jsou dívky naší doby, a to nejen ve vrstvách vyšších, ale i středních! Každý pořádný řemeslník dovede svým dcerám zjednati větší pohodlí, než nějaký velmož ze středověku! Jaká péče věnuje se od veřejných orgánů všeobecnému zdravotnictví! Pitná voda se analyzuje, je-li prosta škodlivých bakterií, za dob epidemie se podrobí každý předmět důkladné desinfekci, při pouhém zakašlání zavolá se lékař, při sebe menším škrábnutí se »rána« vymyje karbolou a pokryje »sterilovanou« bavlnkou, chudokrevné osoby pijí červené víno, polykají odporný tuk z rybích jater, požívají železité preparáty ku zlepšení krevních tělísek, jezdí do lázní světové pověsti, jako jsou v Chudobě, Hallu, Grado, na Syltu a Norderney — totiž ti vyvolení, jimž to vynáší — a co na jedné straně úzkostlivě pečlivá *hygiéna* postaví, to opět jiná dáma — paní *móda* totiž — zboří! Oděv i příbytek moderní je zcela neracionální a zdraví škodlivý. Okna, která jsou určena k tomu, aby přiváděla sluneční jas a Boží vzduch do komnat osob, kterým nelze nikdy přivésti nazbyt kyslíku do slabých neb chorobných plic, jsou ověšena a se dvou třetin zakryta záslonami dykytovými neb vlněnými, jichž malebné řasy a záhyby jsou výtečnými — ať tak díme — brlohy přerůzných mikroskopických plísni, ústrojí lidskému škodlivých! Dveře hermeticky zapadají do stěžejí, aby ani vánek vzduchu proklouznouti nemohl do salonu nebo budoáru, jehož podlaha pokryta jest těžkými koberci, zatím co kvetoucí exotické květiny vypařují omamující vůni do vzduchu, který již sám sebou za mnoho nestojí.

* POKRAČ. *

O vychovávání dítek.

Účastníkům vychovatelství vůbec píše JAN LEPARĚ.

*Čiň co čiň, kdekoli jsi,
Na to stále pamatuj,
Všude že nad tebou bdí
Božský otec, soudce tvůj!
Jako všelike naše konání
Závisí i dítek vychování
Moc a moc na Božím požehnání.*

Úvod.

Máme-li podniknouti jakoukoli práci zdárně a chceme-li rozumně a bezpečně dostáti úkolu svému, uvažujeme pilně, v čem obmyslená práce naše záleží, a čeho nevyhnutelně vyžaduje úplný její zdar. Napomíná nás k rozvaze dotčené starodávný pokyn: Cokoli konáš, moudře konej, jsa pamětliv konce! («Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem!«). Moudré konání však není možným, nemá-li osoba, která (byť i při nejlepší vůli) úkol jeho na sebe míní převzít, příslušné způsobilosti. K nemocným nevoláváme lidí, kteří nemají lékařského umění; k stavbě domů nehledáme chasníků, kteří ani netuší, čeho všeho k dílu tomu jest zapotřebí; za kuchařku nepřijímáme dívky, jíž jídla, která by ona měla připravovati, ani dle jména nejsou známa. Více podobných příkladů připomínati zajisté netřeba; jest tedy patrno, že i k podnikání úkolů vychovatelských nutno jest všimati si stupně potřebného umění při osobách, kterým, třeba i na dobu kratinkou, vychovávání dítek se svěruje. Nestačí-li však k dílu některému pro složitost jeho jen jedna osoba, a je-li tedy nutno několik dělníků k dílu tomu povolati, budeme k němu voliti netoliko osoby s osvědčenou způsobilostí, nýbrž i takové ještě jen, o kterých se domníváme, že ve výkonech svých budou pracovati »sjednocenými silami«. Pravidlem tím zařizují i nedospělé dítky všelike své hry, jimiž se bavívají pro zapuzení dlouhé chvíle, a bývá vždy pozorovati, kterak se členové jejich, hrou tou neb onou se obírajíce, durdivají na každého společníka, jenž zábavu jejich ruší svěhlavým nějakým počínáním nebo svou neobratností. Vyžadují-li již hry jakéhokoli druhu, podnikané od několika společníků, svorného spolupůsobení, tím více svornosti takové potřebí jest v důležitých výkonech společenských, do jejichž řady náleží nadevši pochybnost vychovávání dítek. Také o tom každý, komu na věci té záleží, snadno může se přesvědčiti, že ke svým společenským hrám různých druhů vybírají si již i dítky trochu rozumné jen společníky takové, jejichž zvláštnosti v obmyslených hrách jim nepřekážejí; proto na př. ke hrám na vojáky nevyzývají děvčátek vůbec, ani hochů chromých, slepých neb hluchoněmých aneb společenského jejich jazyka neznalých, dobře vědouce, že by se soudruhy takovými hry své buď kazily neb až i úplně nemožnými činily. Ke zvláštnostem dítek musí tedy bedlivý zřetel míti, kdokoli chce býti moudrým vychovatelem, nad rozum a opatrnost hravých dětí ovšem slušně vynikajícím.

Kdyby majitel nějakého pozemku na místě, kde se nalézá močidlo, za doby zimní ledem a sněhem kryté, mínil stavěti rychle potřebnou sto dolů, zajisté pokládali by lidé člověka takového za blázna. A což — nepodobá se takovému pozemkovému majiteli vychovatel, jenž svěřenci svému, sedě v uzavřeném pokojíčku za doby nepříznivého počasí, vykládá nerovný povrch zemský, hloubky

údolí, výšky hor, délky potoků, rozlehlost kraje a podobné věci pomocí čáreček naznačovaných na příruční tabulce? I na tom mnoho záleží, kde, kdy, jak a kterými prostředky ten který výkon se provádí.

Dobře smýšleli starověcí latiníci, volající k podnikatelům jakýchkoli výkonů veršem snadno pamatovatelným: »Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando«, to jest po česku tolik, jako: »Kdo co dělá; kde, kdy, jak, na č a čím ve všem si pomáhá«, toho aby vždycky byl pamětlivým; o tom všem tedy aby již před počatím díla svého hleděl se všemožně poučiti. Klade napomínání slovy vytčenými pronesené zavírá v sobě však i záporné pokynutí, aby při ničem nezapomínalo se na odstranění všeho toho, co by zdárnému výkonu nějakého díla mohlo nějak překážeti. K oběma těmto směrům bude v následujících výkladech zde přihlíženo.

V ý z n a m s l o v a v y c h o v á v a t i .

Jakož hojně známo jest, užívá se v řeči slov týchž často v několika významech: rozeznávajíť se významové jejich jim samým vlastní, ale i přenesení, totiž taková, na místě kterých obyčejně ku zdárnému jich vyjádření má řeč zvláštní slova jiná. Mluvíme-li o ovoci zlých příkladů v chování společenském, nemyslíváme při tom na ovoce různých druhů rostlinstva. Chtějíce tedy objasňovati význam slova »vychovávatí«, nebudeme přihlížeti k přeneseným jeho významům, nýbrž toliko k významu vlastnímu.

Na všech předmětech v přírodě nás obklopujících, nám tak neb onak škodlivých neb užitečných a potřebných, pozorujeme průběhem časovým více méně rozmanité změny, kterých ve vlastní prospěch svůj si všímáme, abychom předmětů dotčených k užitku svému upotřebili aneb před škodlivostí jejich se zachránili. Při rostlinách a živočiších naznačené změny ty vznikají dílem z pouhého působení vnějšího a dílem také následkem vnitřního ústrojí týchž předmětů, pokud podstatou svou nezanikají, nýbrž rostou a se vyvíjejí nevědomě a bezúmyslně, z pouhého popudu svého ústrojí za příznivého účinkování vnějšího. Ale u člověka jakožto nejdokonalejšího tvora pozemského jest tomu v jeho vývoji patrně jinak: onť (jakkoli znenáhla a mnohdy toliko v některých směrech) stává se způsobilým samostatně ve vývoj svůj příznivě i škodlivě působiti, sebe zdokonalovati, jakož i svévolně zostuzovati a tolikéž i zničiti. Příběhů o sebevraždách rostlin a zvířat ještě nikdo nevypravoval, ale ovšem ani o tom nezaznamenal nikdo hodnověrných zpráv, že by rostlinstvo a zvířata byla kde obyčejný způsob svého vývoje samostatně zdokonalila. Jak jinak tomu ve vývoji lidí! Ovšem, kdo vidí v člověku jen ze čtyřruké opice opici zdokonalenou na zvíře dvouruké, dvounohé, octne se tu v nevyhnutelné potřebě vykládati způsobilosti lidské výminečným stavem a to zcela tajným a tedy i nepochopitelným. Avšak do hovoru s takovými tajnůstkáři nebudeme se zde rovněž tak pouštěti, jako nebudeme si všímati ani onoho pohanského učení, dle něhož duše člověka, žila-li přiměřeně v těle do jistého dědičného stavu ve společnosti lidské náležející, po smrti téhož člověka přejde do těla dítěte vyššího dědičného stavu čili do vyšší »kasty« a pod týmiž podmínkami že přechází pořád a pořád do vyšších kast, až konečně splyne se svým pohanským bohem. U nás takých »kast« není ve společnostech, neboť učí nás i nejobyčejnější zkušenost, že také dítky nejnižších vrstev společenských docházíají vyšších a vyšších společenských povolání podle způsobilostí za jedi-

ného života osvědčených, aniž měly potřebí několikerá těla si vyměňovati, by dospěly k vyššímu povolání než jejich rodičové. Bedlivým, nepředpojatým a dobromyslným pozorováním dětských společníků svých nabýváme zkušenosti, že by oni na počátku živobytí svého zahynuli, kdybychom nechránili jich přede vším, co by jim ve vývoji jejich škodilo, a kdybychom jich nezaopatřovali tím, čeho k uhažení živobytí svého potřebují, ježto za doby počátečního svého života nižádné způsobilosti nemají, aby vlastním působením svým vyhnuli se každému jim škodlivému působení vnějšímu, a naopak, aby sami opatřovali se vším, čeho nevyhnutelně potřebují k dalšímu vývoji svého života. Za doby té neučíme jich dýchat, oči zavírat, údy tělesnými hýbat, plakati atd., konajíť to popudy tělesných svých ústrojí sami a nevědomě. Avšak již i za doby té nedopouštívají rodinní jejich společníci dospělí, aby vzduch, světlo, tlak předmětů hmotných atd. jim nějak ubližovaly. Opatrujeme a ošetřujeme novorozeňátka v tělesném jejich vývoji. Leč znenáhla znamenajíce, kterak dítky začínají mysliti a vůli svou projevovati naučenými slůvky a větičkami, začínáme i my působiti v mysl a vůli jejich, jakož zjevno z následujícího příkladu. Téměř tříletá Tonička octla se s chůvou svou před talířkem s koláčky ještě horkými. Ihned zatoužila po okusení pozorovaného pečiva. Ale opatrná chůva varovala ji napomínavými slovy: »Toničko, koláčků ještě nech; jsou horké; kdybys je teď jedla, maminka by se na tebe rozhněvala; později ti některé dá sama.« Dítě planoucí láskou k mamince a bojíc se maminku rozhněvati, poslechlo napomenutí chůvy své a radostí jávalo, když maminka, dověděvši se o Toninčině chování, pochválila jednání své milé dcerky a v čas pravý oblažila ji touženým pečivem, řkouc k ní: »Moudrá jsi, moudrá! Buď vždycky tak hodná!« Neosvědčujeli se v případě tom a ve všech podobných pravda, kterou hlásá starodávné latinské přísloví: »Initium sapientiae est timor Domini« = »Počátek moudrosti jest bázeň Páně«. Vědomě a samovolně zachovala se ta Tonička moudře z lásky k mamince, již rozhněvati se bála. Na základě navykání takového naučila maminka Toničku milovati a báti se také nejvyššího dárce všeho dobra, a Tonička za vývoje tělesného i ve vývoji duševním dávala na jevo jemnou mysl a chvalnou vůli ve svém chování, za stálých poměrů směru zmíněného víc a více se zdokonalujíc, příkladem svým i mladšího bratříčka vedouc k získání si lásky rodičův jeho se chováním. Když pak po několika letech vyhověla své povinnosti školní, takovou oblibu v obci si získala, že přijata byla do jisté ctěné rodiny, aby tam mladčkou dcerušku pomáhala vychovávat. Již věděla, že má ve vývoj nedospělého dítěte všestranně a všemožně tak působiti, aby samo se stalo dospělým, žítí ku své blaženosti pod ochranou všeho světa Tvůrce, ku potěšení rodičův a všech svých bližních. I snažila se svědomitě, aby svěřenou jí dcerušku hájila přede vším, co by tělesnému nebo duševnímu jejímu vývoji jakkoli mohlo škoditi, nikam se neodvažujíc s ní choditi, kde by jí hrozila nějaká náhoda, ale naproti tomu o to pilně dbajíc, aby v přiměřených zábavách cvičila svěřenku svou v podnikáních k jejímu dalšímu vývoji užitečných. Ačkoli však působení její svědomitostí vynikalo, s účinky vychovatelskými přece spokojena nebyla. Na vycházkách nenadále zpozorovalo mladé děvčátko na místech před kostelem pohrávati si dítky, chlapce i děvčata, veselým křikem a skákáním, i zatoužilo po podobném rozmaru. Když mu však »tetinka« (jak průvodkyni své děvčátko říkalo) nechtěla býti po vůli, dalo se do hněvivého pláče. S povzdechy bolestnými poznala tu Tonička, jak záhubně pře-

kážejí i nejsvědomitějšimu vychovatelskému snažení veřejné nezpůsoby a příklady rozpustilých dítek, i vyjadřovala pak doma své smutné podivení nad tím, kterak obecnstvo bezstarostně dopouští rozpustilé dětské hry na místech před posvátnými budovami a obrazy neb sochami svatých a světic. Podobně rozmrzela se nad tím, že schovanka její slovem »servus« sřévolně začala pozdravovati vrstevničky své dle příkladů jich samých. Ač nerada, ale neznajíc jiné pomoci, dovolávala se v případech takových rady rodičův děvčete, které proto zase na ni se rozhněvalo, jakoby byla chtěla je připravovati žalobami o lásku rodičův. Netušená dříve obtíž ztrpčovala jí její vychovatelské působení. Jen kratince zde naznačenými příběhy nabyla přesvědčení, jak mocně působívají zvyky a obyčejje nedospělých i dospělých společníc a společníků na zdar neb nezdar vychovávání dítek. V srdci jejím vřelá přání se ozývala, aby jí bylo dopřáno často docházeti do společností, kde by mohla svěřenka její chování své spravovati dobrými příklady, jadrněji podněcujícími, než pouhá poučování slovná. Blížila se doba, kde schovanka měla státi se školačkou, a okolnost ta vzbuzovala v Toničce naději na šťastnější obrat v jejím dosavadním působení potěšitelnou podporou školní.

* POKRAČ. *

Dějepis Církvě katolické pro venkovské školy.

Píše VÁCLAV OLIVA.

II.

Obrátíme-li nyní zření k samému »přehledu«, hned poznáme, že nemá býti jen přehledem dějin Církvě, nýbrž dějin náboženských vůbec. [12] Dějinami Církvě rozumíme dějiny říše Boží na zemi, t. j. dějiny Církvě založené Kristem. Dle toho počínají obyčejně učebnice a příručky vypsáním poměrů při narození Vykupitelově a hned potom vypisují život Páně a apoštolů, při čemž nejvíce se hledí k rozšíření Církvě. Katechismus náš jde dále; počíná stvořením světa a dělí celou látku ve 3 díly dějiny před Kristem, dějiny J. Krista, dějiny po Kristu. První díl obsahuje dějiny národa Israelského, druhý ve velkých rysech život Páně, třetí vlastní církevní dějiny. Mohli bychom tedy celek místo dějiny náboženské také pojmenovati »dějinami nadpřirozeného zjevení«.

1. Ačkoli první díl obsahuje dobu 4000 let, jest rozsahem mnohem menší než třetí díl, obsahující dobu 1900 let. Mohl by se někdo tázati: k čemu tento první díl? Obsah jeho mají děti v biblické dějepřavě mnohem obšírněji; opětovně vštípily si do paměti lekce ze starého zákona, tak že taková kostra, jaká je v katechismu, zdá se býti úplně zbytečnou. — Ovšem že mají děti biblickou dějepřavu; je v ní doba předkřesťanská v rozsahu přiměřeném dětské chápavosti. Avšak události, jež tu dítě nalézá ojedinělé, jsou jen jednotlivé obrázky, které chápe, ale jichž pozadí, základ obyčejně mu uniká. Slitovná láska Boží, jež se jako červená nit táhne starým zákonem a i na pohany zření běře, jistě tu a tam oku dítěte více vynikne; ale myšlenka základní, že všechno poukazuje k budoucímu Messiáši, že všechna proroctví jen v něm se naplnila, že i pohanům má přinést zlaté časy, tuto myšlenku i důvtipné dítě stěží samo najde. Obě otázky katechismu: 110 (která jsou nejznamenitější předobrazení Vykupitele?) a 111 (co proroci zvláště o Vykupiteli předpověděli?) podávají katechetovi příležitost v jedné hodině ukázati dětem zaokrouhlený obraz Vykupitele, jak je předznačen

ve starém zákoně. Týž účel má ovšem také biblický dějepis starého zákona. Je tu však ta vada, že se vyučování toto rozděluje na mnohé týdny a měsíce. Také často učívají biblické dějepravě učitelé, kteří přirozeně v ideu vyznačenou tak nevniknou jako kněží. V několika hodinách může tedy katecheta s dětmi nejvyššího stupně první díl probrati a při tom vždy ukazovati na J. Krista. »Přehled« nám podává v poznámkách menším písmem tištěných k tomu případný návod. Zřetelněji a zřetelněji vystupuje obraz Spasitelův; určitějšími a určitějšími stávají se proroctví, až konečně předvádějí nám i nejmenší rysy z Jeho života a smrti.

Poněvadž stať tato má jednati jen »o církevním dějepise«, tyto poznámky dostačí. Snad ten neb onen čtenář, jenž používal třetího dílu, bude tím podnícen i prvnímu dílu věnovati pozornost. Zvláště odstavec závěrečný, 20. jest hoděn uvážením. Líčí poměry při příchodu Páně, zvláště nemožnost lidí pomoci si ze své bídy. Jen Bůh mohl pomoci; posílá skutečně Vykupitele, »aby všichni, kteří v Něho věří, nezahynuli, ale měli život věčný«. Vpravdě nebyl ztracen čas věnovaný dějinám starého zákona, neboť abychom rozuměli Golgotě, musíme takorůzka spolu duševně prožiti 4000 let, co čekali lidé na Vykupitele.

2. Námitku, učiněnou výše proti prvnímu dílu, mohli bychom větší měrou činiti dílu druhému; neboť ve vyučování dějepisu biblickému zaujímá život Páně (vzpomeňme jenom na výklad evangelií) vynikající místo. Platí tu totéž, co výše řečeno o dějinách starého zákona. Poněvadž tu není třeba dalších vysvětlivek, možno probrati přehled života Páně v půl hodině. Tak dostanou děti přehledný obrázek o životě božského Spasitele. I při tomto oddílu vidí se nutným, stále ukazovati na působení Boha-člověka jakožto Vykupitele celého světa. Katechismus výslovně k tomu vede. Abych jen jednoho se dotekl, upozorňuji na 26. odstavec, končící slovy sv. Jana: »Tak se stal Ježíš smířením za naše hříchy, avšak nejen za naše, nýbrž i za hříchy celého světa«. (1 Jan 2, 2.)

Než tento odstavec skončíme, budiz dovolena ještě poznámka. Jistě ve všech školách, jak v městě, tak na venkově nalezneme děti, jež při nejlepší vůli nemohou spolužákům stačiti, ba často tak pokulhávají, že při odchodu ze školy znají jen věci nejnnutnější. Pro takové děti náboženské vědomosti jsou nejdůležitějšími. Biblickou dějepravu nemonou nikterak z paměti uměti. Tu »přehled« o životě Páně poskytuje výborné rukověti. Co tu nalézáme na 4 krátkých stránkách, mohou si osvojiti i nejslabší děti. Odkážme je tedy na »přehled« a vyzveme je, aby častějším pozorným čtením poněkud se seznámily se životem Páně.

3. Přistupme nyní k třetímu dílu, k vlastnímu církevnímu dějepisu. Tento díl je nejobširnější; má 18 stránek. Počátek jest obsažen ještě v biblické dějepravě: seslání Ducha sv., kázání sv. Petra, zázraky apoštolů, pronásledování, smrt sv. Štěpána, obrácení Pavlovo, život prvních křesťanů v Jerusalémě. Ačkoli osnova předpisuje tyto věci při vyučování v biblické dějepravě, stává se v mnohých školách asi tak, jak mi jistý velice svědomitý učitel vyšší třídy pravil: »Jsem rád, když dospějí až k seslání Ducha sv., na ostatní obyčejně není kdy«. A přece každý přisvědčí, že tento díl biblické dějepravy, zvláště pak mimo věci výše vytčené apoštolská činnost obou knízáte apoštolských, jest velice důležitý. Náš »přehled« odbývá vše to ovšem velice krátce, ale jen proto, že předpokládá vše to známým z biblických dějin. Naskytne-li se v některé škole případ výše vzpomenu, tu je katechetovi volno, »přehledem« tomu odpomoci a třeba i se žáky v dějepravě články ty přečísti. K dějinám apoštolů vhodně se řadí zkáza Jeru-

saléma. V evangeliích slyšely děti předpovědění o tomto zničení; nebude tu na místě nakresliti podrobný obraz o hrozném soudu, jakým ztrestal Bůh Jerusálém, vražedníka Syna Božího, a tak ukázati, jak proroctví Páně na písmě se vyplnilo? [12, 64] Důkladně budtež probrány odstavce 32. a 33., líčící pronásledování křesťanů. [62] Ovšem čítá mnoho dítek doma v životech svatých, ale právě tolik, ne-li více, jich tak nečiní, tak že vznešený příklad svatých, zvláště mučovníků, jest jim neznám. Nemají dojísta dětem předváděti se obrazy hrozné, ale všeobecný přehled prvních 3 století, při čemž zejména se položí důraz, že nebylo možno křesťanství zničiti, může děti ve víře v neotřesitelnou skálu Církve jen posilniti. Při tom udá se příležitost navštívití katakomby [64] a dle pozůstatků tam zachovalých víru prvních křesťanů v nejsvětější Svátost oltářní, budoucí vzkříšení atd. dokázati. Také bídný konec Neronův, Julianův [68] a ostatních pronásledovatelů křesťanství jest vhodný doplniti učením devátého článku víry. Závěrku tohoto oddílu tvoří mohutná osobnost Konstantina Velikého, k čemuž vhodně se připojuje zmínka o nalezení sv. kříže sv. Helenou, matkou Konstantinovou. [63, 69]

I období následující, vyprávějící o vnitřních bojích Církve, může býti apogeticky zužitkováno jako důkaz, že Kristus Církve svojí neopustil, a že blud nikdy nezvítězil. Ovšem je tu radno omeziti se jenom na věci nejnutnější, aby v hlavách žáků theologickými odpory východních církví nebyl způsoben zmatek. Spíše by se mohl rozšířiti odstavec 37. (církvní otcové, [68, 71] poustevníci) [65] krátkými životopisy svatých učitelů církví, Augustina (72), Ambrože (71), Chrysostoma (71) a sv. poustevníka Antonína (65).

Následující odstavce jsou žákům známy již ze světských dějin (stěhování národů, obrácení Němců, sv. Bonifác (74), činnost Karla Velikého (76), tak že tu netřeba dalších poznámek. Odstavec 39., jednající o východním rozkolu (80), poskytuje příležitost promluvit o spojené církvi řecké, po případě též o různých východních ritech. Snad toto poslední bude se mnohému zdáti podivným; bude mysliti, že to zabíhá příliš daleko. A přece se nezdá tomu tak býti. Před několika lety prolétla novinami zpráva, že biskup Babylonský je v Německu. Již nejbližší neděli našel jsem ve skřínce na dotazy ve spolku dělnickém »otázku« je biskup Babylonský biskupem římsko-katolickým? Snad rozpomenou se též spolubratři, kteří r. 1889 byli při shromáždění katolíků v Bochumu, že tam měl stkvělou francouzskou řeč arcibiskup Rhamani z Edessy. Mši sv., již tento kníže církví denně sloužil v syrském ritu, byli přítomni četní věřící. Hned po návratu ze shromáždění toho tázali se mnozí, co to vlastně je syrský rítus? Krátké, pochopitelné poučení o těchto otázkách není tedy zbytečným, naopak velice vhodným osvětliti učení o jednotě katolické církve, objímající národy všech podnebí a všech jazyků.

Po východním rozkolu následuje krátký rozbor o Mohamedovi (74) a jeho učení, jenž opět může býti dokladem o nezničitelnosti církve. Můžeme poukázati, jak islam v prvním století svého trvání nezadržitelně postupuje, zaplavuje Afriku a Španělsko, ale u Poitiersu 732 je zastaven. Téměř 800leté zápasy Španělska o osvobození nám ukazují, jaké nadšení může vznítiti víra v srdcích lidských. Tím je dán přechod k následujícímu 40. oddílu (křížové výpravy) (88). V našem přehledu jest ovšem vypsána jen první výprava, o dalších 6 není řeči. Konec tohoto oddílu jedná o nebezpečnosti od Turků, Evropě opět hrozcím. Tu jest líčiti vítězství u Lepanta 1571, jež křesťanstvo připisovalo hlavně přímluvě P.

Marie a papeže Pia V (95), jakož i obležení Vídně r. 1663 a osvobození města tohoto Polským králem Janem Sobieským (101). Všickni v pravdě velcí mužové jsou syny katolické církve — tomu nás učí oba velcí vojevůdcové: Sobieski a princ Eugen!

Tu podává se i příležitost, říci slovo o svatých místech v Jerusalémě a jich nynějších poměrech, zvláště když německá pilnost získává víc a více ke cti v zaslíbené zemi a cestou císařovou všeobecná pozornost k ní byla obrácena.

Odstavec 41. vede nás zpět do vlasti německé a poučuje nás o církevním životě v druhé polovici tak často haněného středověku: školy klášterní, velcí zakladatelé řádů, velcí učenci, vyšší ze škol klášterních (85), díla křesťanského umění — to vše tvoří řadu vyvrácení běžných pomluv. Pojem »university« bude asi většině žáků našich úplně cizí. Velice zajímavé bude pro ně jistě slyšeti něco o původu Kolínského dómu, o blahoslaveném Albertu Velikém (85), jenž se jako přírodovědec velice proslavil, o sv. Františku (83) a Dominiku (85), jichžto syny nyní mohou děti často viděti. Středověk byl vůbec onen krásný čas, kdy celé vzdělané lidstvo tvořilo velkou rodinu!

Přes následující odstavec 42. musili bychom rychle přejíti; neboť pojmy jako boj o investituru (81), Albigenští (85), Wiclefisté (89) atd. jsou pro děti málo pochopitelné.

Reformace a její následky v Německu, Francii a Anglii (43, 44) (92—3) musí se probrati s obzvláštní opatrností, zvláště tam, kde jsou dítky ze smíšených manželstev. Na druhé straně nemusíme býti v naší době, kdy »Evangelischer Bund« činnost svoji všude hledí rozšířiti, příliš úzkostlivými. Nenapadáme, ale bráníme se důrazně, jsme-li napadeni. Ovoce novotaření u víře je také příliš zjevné: války rolníků, třicetiletá válka, politická slabost Německa, rozdvojenost uvnitř, vměšování se cizích států. Kristus sám praví: »Střežte se falešných proroků po ovocích jejich poznáte je.« Zvláštní zmínky zasluhuje mocná strana v Anglii, usilující o návrat k Římu. (107).

Jeden z nejlepších odstavců je 45., o činnosti a rozšíření církve mezi pohaný, jenž ukazuje, jak ztráty v Evropě byly nahrazeny získáním pohanských zemí a dílů světa. Tu líčí se sv. František Xaverský (94), apoštol Indů a Japonců, v jehož díle jiní po jeho smrti pokračovali. Pronásledování křesťanů v Číně podnes trvajících dávají poznati, že církev má dosud touž zmužilost ve víře jako před 1600 lety. Objevení Ameriky je dílo katolické církve; neboť Kolumbus byl jejím věrným synem a měl úmysl použiti pokladů získaných v nově objevených zemích na výpravu nového křížového tažení k osvobození Božího hrobu (91). A zdali není rozdíl mezi protestantskou a katolickou církví, hledíc k činnosti na obrácení pohanů, stkvělým důkazem, že jenom katolická církev obdržela rozkaz: »Jděte do celého světa a učte všechny národy!«

Jak důležitým jest odstavec následující 46., viděti již z toho, že počíná založením tovaryšstva Ježíšova (93), mimo to pak vyčítá řady v posledních 300 letech vzniklé. Musí býti ponecháno katechetovi, aby dle poměrů seznámil děti s dílem sv. Vincence z Pauly (98), blah. Marie Markéty Alacoque (pobožnost srdce Páně) (100), Milosrdných sester (103) v rozmanitých zjevech a tak ukázal na praktické křesťanství, jak se ukazuje příkladem ve spolcích Vincenciánských, ošetřování nemocných a sirotků. Všecka čest jinověrcům, kteří v tomto oboru nás následovali, ale katolické lásky k bližnímu ani zdaleka nemohli dosáhnouti.

Archivní obrázky »staré« školy

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování. *

Budiž dovoleno, aspoň část té řeči uvést, charakterisuje velice vzájemné působení kněze a učitele. Kéž dnes takých charakterů by všude bylo!

Farář Hoffmann započal řeč na slova sv. Jana Zlatoústého: »Toho, kdož mladistvé umí vzdělávati duše, právem předkládám každému sochaři a všem ostatním tohoto druhu umělcům.« (Sv. Jan Zl. Hom. 60.) Dokonali jsme, draží přátelé, právě smutnou cestu a ukončili pohnutlivý děj, a nyní, vstoupivše opět v tento dům Boží, srdce svá před Bohem otvíráme, abychom po takých dojmech v domě smutku a na hřbitově ulehčení tu našli. To přeji, moji draží, sobě i Vám dosáhnouti, a to řečí, jakou já, jako představený tohoto kostela a všech škol této farní osady záslužnému působení zesnulého Vidímského učitele farního, pana Josefa Wiede, povinnován jsem.

Josef Kajetán Wiede narodil se na Vidími dne 5. června 1801. Byl synem ještě dnes u starších v obci pro svoji poctivost známého učitele, Františka Wiede. U svého otce připravoval se na čestný svůj stav. Dalšího vzdělání nabyt na škole ve Vartenberku u tamějšího učitele Petra Handschke. Tento znamenitý ústav a hodné obyvatelstvo Vartenberské opouštěl Wiede nerad, avšak přece jen ochotně, když staříčkový otec jeho po jeho pomoci volal, a obec si jí také přála. Byl ustanoven za provisora Vidímské školy a r. 1833 jmenován skutečným učitelem. Tu po boku nám všem nezapomenutelného přítele školství a lidí a ve všech kruzích známého, nyní jsoucího Vidímského faráře na odpočinku, Josefa Schrötera, vzdělával se Wiede v úctyhodného učitele, jakého jsme v něm všickni poznávali. Učil až do 25. listopadu r. 1854. V sobotu, kdy každý svému povolání věrný učitel namáhavé dílo celého téhodne zakončuje, skončil učitel Wiede na vždy práce své. Nemocen jsa, ulehl; nemoc jevila se v brzku vážnou, a dne 8. prosince, o svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie o 2. hodině ranní povolal ho Nejmocnější k Sobě a dal mu vejíti v odpočinek života věčného. Není mým úmyslem snad velice vychvalovati jeho učitelské působení, jako spíše jen úctyhodný charakter, jenž jest korunou pravého učitele a bez něhož vědomstmi nejbohatšími nic dobrého nezpůsobí.

Takovým úctyhodným charakterem byl vždy náš zesnulý učitel, a proto jsme všickni, škola, kostel, obec a já, Váš duchovní správce, utrpěli smrti jeho krutou ztrátu.

On miloval děti, přívětivě s nimi jednal, a děti dávaly mu na jevo důvěru a lásku. O jejich k němu náklonnosti přesvědčili jsme se dnes. Jak pohnutlivo a dojemno to bylo, když děti v domě smutku beze vší bázně u jeho těla se tlačily, jako by to byl všech zesnulý otec. Jeho škola vykazovala vždy duševně probudilé, bystré, milé žáky. Náboženské vědomí mládeže probouzel Wiede především vlastním příkladem, napomenutím, varováním zavčasným, vzornými zpěvy. Takým způsobem hleděl Wiede i dále je udržovati. Vynasnažoval-li se při svém povolání hlavně jen o uznání svého svědomí, tož přece odměnil Bůh jeho práce šťastným výsledkem, že vždy při výročních zkouškách radosti se těšil, že tak uznání svých představených dojíti může. A proto vše, co pro školu byl učinil, zajisté jej na smrtelném lůžku potěšilo a posilnilo, vždyť byl pracoval

ze všech sil a za dobré vůle. Privil sám: »Ve svém životě dožil jsem se mnoho radostí; moji žáci mě milovali.«

Ano, slyšte to, drahé dívky! Váš hodný pan učitel myslil na Vás na smrtelném lůžku, vzpomínal na Vás ještě před svou smrtí věrně a láskyplně. On chtěl k Vaším srdéčkům ještě promluvit! »Byloť ujednáno,« pravil, »že ještě dívky mé školy ke mně přijdou; však není to již možno.«

Dověděl jsem se, milé dívky, že jste se za svého pana učitele doma pilně modlily. Toho jsem také očekával od Vás, a těší mě, že jste mne nezklamaly. Nemohl-li Vás pan učitel již viděti, k Vám promluvit, jak toužil, tož máte přece poslední slovo, poslední vůli od něho vyslovenou na školní tabuli, jak byl ještě sám několik jen dnův před svým onemocněním napsal. Tu mluví k Vám: »Bůh jest u nás. Jeho oko vidí nás, Jeho srdce miluje nás, Jeho ruka chrání nás, Jeho duch učí nás, a Jeho nebe nás jednou přijme. Jeho otcovský hlas slyšeti, budiž naší první starostí. Uchovej své svědomí čisto, pak máš nebe jisto!« — Ó, pamatujte si, drahé dívky, tato slova svého zvěčnělého učitele, a pomněte jich ve všech okolnostech svého života, pak bude požehnání Vašeho velemilovaného učitele na Vás spočívati.

Jako školu, tak si Wiede oblíbil kostel. Škola a kostel byly mu prvními a spolu těsně souvisely. Vždy byl na místě, jak hodina a pořádek bohoslužebný kázal, a to beze vší nevole. Jak mile jen doprovázel zpěv, kterému byl Vás sám naučil! A jak oslavil naše církevní svátky, prováděje krásná hudební díla! A vlastní účel všeho toho byla oslava Boží a vzdělávání osadníků! V pravdě chor našeho kostela může teskniti, struny žalovati, a hlas varhan smutně zazníti, neboť chor ztratil svého mistra, naše kostelní hudba pozbyla obživující ji duše.

Kostel a škola, moji drazí, jsou vystavěny pro obec, jsou to ústavy obce. A když učitel těmto ústavům poctivě své síly věnuje, tuť působí pro dobro obce. Učitel však také musí se i v soukromém životě, ve svém obcování jako člen obce k ostatním členům vždy jeviti jako přítel a dobrodinec obce. Toto poslání poznal zvěčnělý náš učitel dokonale a splnil je také šťastně. Ve svém obcování byl upřímný a laskavý. Jak mnoho z Vás našlo u něho radu, pomoc, zprostředkování!

Těšilo ho Vaše štěstí, Váš blahobyť, a nejednou slzy proléval, když neštěstí a zlo se Vás dotklo. Na dobré pověsti Vidíma mu zvláště záleželo! Všecko dobré, co se v obci stalo, těšilo ho srdečně a veškeré učiněné pohoršení zarmoutilo duši jeho. Dobrosrdečně nazýval dobré dobrým, špatné špatným, bez obavy před vynikajícím postavením té které osoby, a jeho bezúhonný život, jeho poctivost a mravnost dodávaly slovům jeho platnosti a moci. A tím způsobem byl pravým dobrodincem obce, a obec v něm mnoho ztratila.

Vy, velectění páni učitelé naší farní osady, ztratili jste v něm upřímného přítele a živý příklad, jenž Vás učil, jak má býti každý svým představeným oddán a jich poslušen a jak se nemá kdo s tím jen spokojiti, že ve škole vyučoval, nebo snad jen pro plat tak činil, nýbrž jak učitel tak i mimo školu, ve svém domácím kruhu s manželkou a dětmi, i v obci, v níž mu uloženo působiti, příkladem předcházeti má a musí dle slov samého Spasitele: »Tak svěť světlo Vaše před lidmi, ať vidí skutky Vaše dobré, a slaví Otce Vašeho, jenž jest v nebesích!« Sv. Mat. 5. 16.

Rovněž já, moji drazí, ztratil jsem v zesnulém věrného, oddaného přítele.

Po desítiletém skorem spolupůsobení mohu tak říci! Hned, jak jsem k Vám zavítal, věnoval mi učitel Wiede svou důvěru a svou lásku a prokazoval mi ji až do posledních svých dnův. Když jsem se před třemi roky stal v této farní osadě farářem, učitel Wiede ze své zkušenosti mnohým mi byl nápomocen a byl při svých vynikajících vlastnostech ne nepatrnou podporou mého kněžského tu působení.

Zvěčnělý byl konečně i na svém lůžku bolestí všem nám učitelem! Zesnul s podivuhodnou odevzdaností do vůle Boží! S povznášející příkladností přijal útěchu sv. náboženství ve sv. svátostech a se svědomitou péčí postaral se i o své časné věci. Dojemný byl zvláště okamžik, když cítil doléhající slabost, tu svoji rodinu kolem sebe shromáždil, jí klečeti nřznačil a pak, modle se, ochraně Nejvyššího a přímluvě nejblahoslavenější Panny dívky své poroučel.

Zajisté, milí přátelé, tento povznášející a v pravdě důstojný skon zesnulého značí nám nejlépe, jak úctyhodný charakter měl, a ten mu bude nejlepším pomníkem, jaký sám sobě byl na hrob postavil.

* POKRAČ.

~~~~~ SMĚS. ~~~~~

Literární sekce družstva Vlast konala 2. července dvanáctou schůzi v XVI. správním roce. — Jeho Magnificenci prof. dru. Eug. Kadeřávkovi zašle sekce k jeho 60letým narozeninám písemné blahopřání. — K výstavě katolického tisku se dále přihlásili: J. M. ndp. Eduard Jan Nep. Brynych, biskup v Hradci Králové; Dr. Jan Sedlák, metrop. kanovník u sv. Víta v Praze; Dr. Melchior Mlčoch, sídelní kanovník v Olomouci; Jan Nep. Černo-houz, děkan v Hostivaři; Dr. Josef Mrštík, profesor bohosloví v Hradci Králové; Antonín Plaček, starosta sboru literáckého v Pacově; Fr. Janovský, profesor na reálce v Telči; Alois Dostál, farář v Křečovicích; P. Bonifác Holub, farář na Metličanech; Fr. Vaněček, farář v Týnici nad Sázavou, Ant. Bulant, katecheta v Rakovníku; Václ. Pokorný, kaplan v Liblicích; Josef Šauer z Augenburku, profesor na paedagogiu v Praze; správa »Zlaté knihy« v Písku a »Dědictví Maličkových« v Hradci Králové; knihkupectví Salačovo v Praze a Šolcovo a Prombergrovo na Moravě; Rudolf Vrba, red. v Košířích; Tomáš Jiroušek, red. na Král. Vinohradech; Josef Flekáček, řídící učitel v Žižkově, Tomáš Škrdle, red. v Praze. — Další příspěvky přijímá: Literární sekce družstva, Praha, číslo 570-II.; knihy se zasílají na adresu: P. Karel Burian, kněz ryt. řádu Křižovníků v Praze, číslo 191-I. — Farář Frant. Houška zašle k výstavě adresy, diplomy, alba, dekréty, dopisy a listiny, jimiž slovný Fr. Pravda k 60., 70. a 80letým narozeninám a kněžským druhotinám byl poctěn. — Vsdp.

Dr. Jan Sedlák, metrop. kanovník, navštívil dne 1. července redakci »Vlasti« a zde sdělil, že k výstavě sv.-Janského dědictví dodá podobizny: Hanikýře, Pešiny, Frencla, Bradáče, biskupa Schwarze, Borového a Srdí .ka. K prosbě redaktora »Vlasti« připojí, ač nerad, i svoji podobiznu, neboť on jest nyní říditelem sv.-Janského dědictví. K výstavě dědictví připojí i diplomy, členské listy a vyznamenání, jež dědictví sv.-Janské, které již 1,125.000 knih vydalo, obdrželo. Vsdp. kanovník se postará, aby také knihy z dědictví sv. Václava na výstavě byly zastoupeny. Uctivě děkujeme. — Kdož se v červenci odebere na venek nebo na cesty, račiž knihy k výstavě ihned odeslati. — Kde na farách nebo v klášteřích jsou různé literární památky nebo podobizny zaslužilých zemřelých katolických literátů, budtež nám k výstavě laskavě zapůjčeny.

Katolické konvikty pro studující.

Spolek k podporování chudých studujících v diecézním konviktě sv. Bonaventury v Ml. Boleslavi vytknul sobě tento šlechetný cíl hlavně ze dvou příčin vzájemně spojených: 1. Aby přispěl k vychování dorostu mužů nejen intelligentních, ale i charakterů křesťanských, v práci vytrvalých a pro všeobecné blaho národa a vlasti obětivých. K dosažení úkolu toho přijímají se do konviktu studující škol středních, gymnasiálních i reálných bez rozdílu budoucího odborného povolání. 2. Studujícím, kteří svou povahou, náklon-

ností a schopnostmi povolání ku stavu kněžskému projevují, věnuje spolek zvláštní zřetel, veden jsa k tomu přesvědčením o všestranné důležitosti intelligentního a vzorného dorostu kněžstva katolického ve prospěch zájmů nejen věčných, ale i časných. Proto obrací se spolek k laikům i kněžím, aby každý dle svých poměrů přispěl svou hřivnou k účelu tak šlechtnému a všeobecně užitečnému. Nadatelem spolku se stane, kdo jednou pro vždy věnuje 200 K; zakladatelem, kdo jednou pro vždy věnuje 100 K; členem činným se stane, kdo platí ročně 5 K; členem přispívajícím se stane, kdo platí ročně 5 K; čestným členem se stane, kdo prokáže spolku zvláštní podporu, zvláštní přízeň nebo zvláštní dobrodiní. — Katolický studentský konvikt ve Valaš. Meziříčí pro katolické studující tamního c. k. českého gymnasia ve Val. Meziříčí zřízený, má nyní krásné, veliké, nové místnosti; město samo leží v rozkošné, zdravé krajině poblíže Radhoště. Ze 34 chovanců tohoto ústavu obdrželo v I. běhu tohoto školního roku 6 vysvědčení I. třídy s vyznamenáním. Tento ústav spravují kněží »Společnosti Božského Spasitele«. Měsíční plat činí 40 K. Bližší sdělí na dotaz správa ústavu.

Učebnice katolického školského spolku. Předseda katolického spolku dr. Kašpar Švarc uvádí ve známost, že spolek vydal velikým nákladem pětidílnou katolickou čítanku, která je ministerstvem schválena pro německé soukromé katolické školy. Čítanky ty sestaveny jsou od Bedřicha Entlichera. Cena 1. a 2. dílu jest po 30 kr., 3. díl 45 kr., 4. díl 70 kr. a 5. díl 80 kr. Pátý díl čítanky té hodí se pro bohatý obsah také za dar. Dále vydal spolek první čítanku pro začátečnický od Karla Glonninga. Trojdílnou čítanku pro obecné soukromé katolické školy sestavil Bedřich Wichmann. První díl je za 30, druhý za 65, třetí za 90 kr. Objednávky přijímá dr. Kašpar Švarc, předseda katolického školského spolku ve Vídni, Štěpánské nám. č. 6. Bylo by záhodno, aby tyto čítanky zpracovány byly v českém jazyku a přizpůsobeny našim potřebám pro naše soukromé české katolické školy.

Kde se má podepsati katecheta na propouštěcí vysvědčení? V kterési škole nařídil řídící učitel katechetovi, aby se

podepisoval p o d třídního učitele neb učitelku. Poněvadž ani pro tyto není na vysvědčení vykázáno k podpisu místo p o d podpisem říd. učitele, nýbrž na straně, jest patrné, že na vysvědčení nemá býti stavěna na odív jakýmkoli způsobem nadřízenost a podřízenost učitelských osob. Proto také spatřoval katecheta v tomto nařízení zúmyslné snižování nejen své osoby, ale i svého stavu, a žádal, aby směl jako dříve umisťovati svůj podpis mezi podpis říd. učitele a třídního. Avšak i okr. školní rada nařídila katechetovi, aby podepisoval vysvědčení tak, jak žádá říd. učitel, nemá-li jiné příčiny k odepření podpisu svého, »anebo prokázal, že má učitel náboženství vykázáno zvláštní místo pro podpis svůj na vysvědčeních propouštěcích, po případě prvé místo mezi učiteli« (tak jakoby byl katecheta žádal pro sebe prvé místo!) C. k. zemská školní rada rozhodla o té věci výnosem ze dne 22. května t. r. č. 15.257 takto »Zároveň dáváme c. k. okresní školní radě na vědomí, že není překážky, aby katecheta jako dříve podepisoval se uprostřed mezi podpisem správce školy a třídního učitele, ve kterémžto případě pečeť školy na jiné vhodné místo jest přitisknouti. C. k. zemská školní rada ani nestačí v poslední době rozhodovati o podobných věcech, mnohdy jako zúmyslně vymyšlených. Kdyby na propouštěcím vysvědčení byla linka pro podpis pro katechety, nemusilo se o tom zvlášť rozhodovati. Podobně se to má s dozorem při službách Božích a pod., kterýmžto povinností se páni liberální učitelé hledí všemožně vyhnouti. Neprospěje-li zdvořilé upozornění, a duchovní jest nucen obrátiti se ku školním úřadům, píše se hned o nesnášlivosti kněžstva, a školním úřadům je stále rozhodovati v jednotlivých případech. Kdyby se vydala přesná ustanovení, zemská školní rada by si uspořila mnoho práce. Jest to sice smutné, ale když to býti musí, jakáž pomoc!

Hrabě Lev Tolstoj a svatý synod.

Ruské pravoslavné duchovenstvo zachovávalo až do nedávna vůči »reformačním« ideám hraběte Lva Tolstého, projeveným v posledních jeho literárních pracích, úplné mlčení, avšak když vyšel tiskem román »Vzkříšení«, uznal svatý synod za dobré, rozeslati všem podřízeným konsistořím důvěrný oběžník, v němž se hrabě

Tolstoj prohlašuje za zjevného nepřítele pravoslavné církve, ježto trojjednost Boží a Kristovo Božství popírá a svatou církev haní. Hledě k tomu, učinil svatý synod ustanovení, dle něhož pro případ úmrtí hraběte, když by neučinil pokání, zakazuje se konání všech církevních posmrtných oslav a zádušních mší.

České učitelstvo a — Dr. Augustin Smetana! Nedávno jsme četli oznámení, že literární odbor »Učitelské jednoty »Komenský« pro Prahu a okolí« uspořádá schůzi, v níž vzpomenu bude památky dra. Aug. Smetany. »O životě a filosofii vynikajícího myslitele českého« přednášeti bude kol. František Soukup. — Marně se

tážeme, jakých zásluh si získal nešťastný kněz Dr. Aug. Smetana o české školství. Jest viděti, že někteří pánové z učitelstva o-lavují se zálibou každého, kdo se stal odpůrcem katolické církve, byť i jiných »zásluh« u něho nebylo. — »Posel z B.« věnoval oslavě nešťastného kněze úvodní článek!

Listárna *Prosím všech dpp. duchovních správcův a katechetů, kteří mají výnosy školních úřadů, týkající se rozhodnutí ve sporných záležitostech, aby mi výnosy ty laskavě zaslali v opisech nekorigovaných. Originály v nejbližší době s díky vrátím.* V ŠPAČEK.

LITERATURA.

Vira, naděje a láska. Kniha modliteb katolických pro všechny pobožnosti roku společné i soukromé. Z mešní knihy, agendy, spisů sv. Otcův a mnohých spisovatelů církevních pro lid i kněze sestavil Vojtěch Šrámek, farář v Ouvalech. Se schválením nejdůst. kníž. arcibiskupské konsistoře v Praze. Cena 2.64 zl. Objemná tato kniha (1040 str.) neobsahuje toliko modlitby, jak by snad někdo z hořejších řádek soudil, nýbrž i krásná poučení o věcech, jež každý katolík věděti má, které však — bohužel — přemnohým jsou buď úplně neb aspoň částečně neznámými, což za našich dnů, kdy tak mnozí bezbožníci z víry a náboženství při každé příležitosti jen posměch si tropí, pro mnohého, jenž útoky takových posměváčků nedovede odraziti, může býti osudným. Dále nalézáme v tomto spise jasný výklad celého církevního roku, případná rozjímání, vysvětlení církevních obřadů a m. j., tak že dílo toto jest modlitební knihou, liturgikou a postillou zároveň. Bylo by tudíž žádoucí, by nejen duchovní výborné této knihy jako »Rukověti odpoledních pobožností« od Němečka používali, ale i o rozšíření její mezi věřícími všemožně se postarali, jak toho právem zasluhuje.

Sborník historického kroužku. Čtvrtletní časopis historický. Redaktor Dr. Mat. Kovář. Nákladem družstva Vlast v Praze. Ročníku I. číslo 1. — Po několik let vydával historický kroužek při družství Vlasti, jež v život vyvolal a jehož také prvním předsedou byl nyní již v Pánu zesnulý P. Josef Svoboda T. J., v neurči-

tých lhůtách své sborníky (vyšlo celkem osm sešitů, poslední ve 2 částech), v nichž na základě věrohodných pramenů v duchu katolickém pěstováno studium historie národa českého, čímž ne jeden předsudek na pravou míru přivedl, nejednu lež, která jako černá nit vlekla se dějinami, nám Čechům a zvláště katolíkům namnoze duchem nepřátelským psanými, pádnými a přesvědčivými důkazy vyvrátil. Není proto divu, že již dlouho ozývalo se přání, aby Sborník proměněn byl v časopis pravidelně vycházející, kteréžto přání stalo se nyní skutkem. Vyšly právě první sešit (vyjdou ročně čtyři) vykazují práci spisovatelů na poli historickém na slovo vzatých, totiž Dra. Ant. Podlahy, prof. J. Vávry, Dra. Jos. Zahradníka, Frant. Žáka a jiných. — Doufáme tudíž, že rázný tento obrance pravdy nalezne u všech, kteří jsou dobré vůle, vlídného přijetí a hojného rozšíření. Roční předplatné jest 5 K. — Doporučujeme vřele.

O životě sociálním na základech křesťanských. Napsal Václav Žižka. Nákladem spisovatele a družstva Vlast v Praze. Cena 6 (poštou 8) kr.

Jméno p. V. Žižky jest na poli křesťanského socialismu velmi dobře známo. V brožurě této je sneseno tolik časové látky a tak jasně a přesvědčivě podáno, že knížka tato bude jistě i po letech ještě hledána a studována. Doporučujeme ji vřele každému, pozorný na ni činíme zvláště křesťansko-sociální řečníky, jimž výborně může posloužiti. Spisek má 40 str. PROKOP ZALETĚL.

P. T. pp. katolickým spisovatelům a nakladatelům!

Družstvo Vlast' bude při svém druhém Literárním sjezdě v Praze ve dnech od 26. srpna až do 1. září r. 1900 pořádati první **výstavu katolického tisku** ze všech jeho oborův. Z té příčiny obrací se k pp. nakladatelům katol. spisů, ke katol. spisovatelům, majetníkům starších, vzácných spisů našich buditelů a katolických spisů vůbec, jakož i k veškeré katolické veřejnosti československé, aby hojným obeláním této výstavy ku zdaru podniku toho co nejčinněji přispěli.

Literatura katolická je bohatá ve všech odvětvích, i bude úkolem výstavy naší, aby bohatost onu ukázala a spolu všechny upřímné katolíky nadchla k další práci.

Vystavovati se budou spisy, vyšlé v tomto století, a kde a pokud možno, připojí se k výstavě spisů jednotlivých osob různá literární vyznamenání od církve, státu, společností a korporací. Také rukopisy, fotografie našich spisovatelů, pokud se nám podaří je získati, budou k jednotlivým oddělením připojeny.

Výstava bude pořádána se svolením J. Excellence ndp. knížete arcibiskupa jakož i vldp. rektora k. a. semináře ve velkém letním sále k. arcib. semináře v Praze.

Bude otevřena v neděli dne 26. srpna ve 2 hod. odpoledne a potrvá včetně do soboty 1. září r. 1900.

Páni vystavovatelé dopraví na své útraty knihy na místo výstavy, a to venkovští poštou, pražští a okolní osobně nebo svými zřízenci. Po ukončené výstavě vyzdvihnou si pražští a okolní pp. vystavovatelé tímž způsobem knihy své v pondělí, dne 3. září a venkovským budou v témž týdnu na jejich útraty zpět zaslány.

Vstup do výstavy bude volný, a poněvadž družstvo Vlast' bude míti mnohé jiné různé výlohy s Literárním sjezdem, sociálním kursem i výstavou, doufáme, že vystavovatelé ochotně na tyto, pro ně zajisté ne nesnadné podmínky přistoupí.

Písemné přihlášky k výstavě přijímá Literární sekce, Praha č. 570-II., do konce července t. r. Kdo se opozdí, bude na něho vzat zřetel jen tehdy, bude-li místo. Knihy se zasílají na adresu P. Karel Burian, kněz řádu křížovníckého v Praze, č. 191-I.

Za výbor družstva Vlast':

Za Literární sekci:

Dr. Rud. Horský, **T. J. Jiroušek,** **Josef Flekáček,** **P. K. Burian** O. Cr.,
t. č. předseda. t. č. jednatel. t. č. místopředseda. t. č. jednatel.

OBRÁZKY K PRVNÍ SVATÉ ZPOVĚDI.

Papírnický závod družstva Vlast' zakoupil letos hojně obrázků k první sv. zповědi a prodává berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K). D o m á c í: po 4 a 6 h jsou rozebrány.

Poznámky. 1. Příchozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a dle vůle ty neb ony si vybrali. — 2. Obrázky mají buď české, buď německé nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti. — 3. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu. — Objednávky vyřizuje:

Papírnický závod družstva Vlast', Praha 570-II.

NOVÉ, KRÁSNÉ, CHROMOVÉ OBRÁZKY SVATÝCH.

V poslední době zakoupili jsme z Berlína nové, krásné, chromové obrázky Svatých s textem českým nebo německým, a to buď bez krajek nebo s krajkami, některé se zlatou ořízkou, některé pergamenové a atlasové, v ceně 4, 5, 6, 8, 12, 18 a 32 haléřů; od téže firmy přikoupili jsme něco větších, krásných obrázků, a prodáváme je po 30, 40 a 60 h. Obrázky hodí se jako **vhodný dárek při různých církevních slavnostech.** — My musíme každý jednotlivý obrázek zaplatiti, sami hradíme poštovné a poplatky na celním úřadě, i nelze nám vzorky na venek zdarma zasílati. Vzorky se tedy účtují a zpět nepřijímají. — Objednávky vyřizuje

Papírnický závod družstva Vlast', Praha č. 570-II.

Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, račte navštívití náš papírnický závod a zde si nakupte potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASŤ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluredaktoru V. Špačkovi v Košátkách p. Vrutlice Kro-páčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech. v Praze-Holešovicích

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

Jean Paul poukazuje svým polo ironickým, polo humoristickým způsobem k okolnosti, že nejvyššího věku se dožijí obyčejně myslivci, horalové, zahradníci a vojínové — tedy vesměs osoby, které se pohybují mnoho na čerstvém vzduchu. Ale všechny překonávají prý žebráci — »a skutečně« — dí zmíněný spisovatel — »který člověk by si nevytknul žádný jiný cíl, než aby dosáhl co možná nejdelšího věku a při tom se těšil vždy stálému zdraví, nemohl by voliti lepšího prostředku, než aby chodil žebrotou.« (1)

A nyní pomněme, že mnohé matky domnívají se dosti činiti pro zdraví svých dětí, pustí-li je na půl hodinky z domu ven, anebo postaví-li se s nimi na chvíli k otevřenému oknu!

Jiným důležitým činitelem zdravého výchování jest přiměřený *pohyb*, ovšem nejlépe na čerstvém vzduchu. Po té stránce jsou dívky rodičů venkovských mnohem lépe v tom, než jejich pobledlé, útlounké družky ve městech, zvláště větších! Dívky venkovské pořádají hry pod širým nebem, chodí do lesa na jahody, na houby, a bývají také od svých rodičů přidržovány ku snadnější práci fysické. Slečinka ve městě má etiketou předepsaný každý krok, každý úklon hlavy, každý úsměv, každý pohyb ruky, zvláště, je-li pod komandem nějaké »nursery governess« neb »vyšší guvernanky«, jak ji Bürger v básni »Mamselle La Règle« případně líčí:

»Vizte jak ztuha, jen hlemýždím chodem
děticky vede smutným chorovodem
a krotitele za vzor sobě volíc:
»Jen zpříma!« káže — coulu nepovolíc
ni hlavě, šji aneb nožkám slabým,
ni hrudi, životu a plecím chabým.
I skoku brání na levo či v pravo
za pěknou kytkou, v žito smavo —
»To nechte být!« jen dítkám věčně hlásá —
Ta tetka, bratři — s mládí květy strásá!*)

*) Srov. »Vychovatel« 1895, p. 383.

Než, není úkolem naším psáti rukověť zdravovědy, a také o tomto předmětu bylo již dosti psáno se strany povolanější. Proto obrátíme se k jinému vážnému činiteli dívčí výchovy, který jest rázu čistě paedagogického, a to est výchova k *hospodárnosti*.

Žena pracovitá a hospodárná představuje kapitál, který je cennější než veliké věno! Žena marnotratná a lenošná přivede na mizinu rodinu sebe bohatší, jak dí staré české přísloví: »Kde muž zahýří, půl dvoru hoří, a žena zahýří-li, všeck en shoří. »Málo po věně, není-li ctnost při ženě.« Za to: »Dobrá žena lepší nad zlatý sloup.«

Zdárné vychování dcery — budoucí to matky a hospodyně — může se státi zdrojem požehnání pro celá pokolení, jelikož každá dcera zří ve své matce ideál dokonalosti, dle něhož sama zařídí své chování! Nejen *ctnosti*, ale také nepravosti dědí se v rodinách s pokolení na pokolení, hlavně za vlivu tu buď zdárného, onde opět zhoubného, který vykonává matka na vychování svých dcer. Z dlouholetého obyčeje ustálí se zákon rodinný, povznesený nad kterýkoliv posudek mravokárců. Na nejdůtklivější napomínání a varování pokrčí se ramenoma a odsekne se krátce: »Naše matka to tak dělávala!« Z toho také nad slunce jasněji plyne ohromná zodpovědnost, která na bedrách mateřských spočívá!

Každá matka — ať chudá, ať zámožná, neb docela i bohatá — má svatovsvatou povinnost, vytknouti svým dcerám určitý životní směr a zaříditi veškeré vychování za tím cílem, aby dcera byla za každé okolnosti schopna samostatnosti. Ať již kostky osudu padnou tak či onak, ať jest dívce souzeno dostati se za muže čili nic — v každém povolání a postavení má ona zapotřebí jedné ctnosti, ať tak díme — ve věcech výchovy totiž — stěžejné, a ta sluje *pracovitost*.

Když císař Severus v Yorku cítil, že jeho poslední hodina udeřila, tu vydal římským legiím svůj poslední denní rozkaz, jenž obsahoval jediné slovo: »L a b o r e m u s!« — »Pracujme!«

Ovoce pracovitosti jest rozmanité! Nezáležíť pouze ve vykonaném díle, které přináší užitek hmotný — mnohem drahocennější však jsou plody pracovitosti po stránce mravní. Neboť pracovitost soustavná tuží charakter, udržuje kázeň ducha, je zdrojem pravé spokojenosti, ana potírá stohlavou hydru dlouhé chvíle, této neblahé matky nespokojenosti a různých pošetilostí. Ano, nemíneme se s pravdou, řekneme-li, že hlavní příčinu nešťastných manželstev ve třídách zámožnějších dlužno — aspoň z valné části připisovati tomu, že paní, soustavné, užitečné práci nezvyklá, trápí se nudo u a neví, jak by zabila dlouhou chvíli. Kdo pilně pracuje, nemá času, aby myslel na hlouposti.

Ovšem, k pracovitosti musí býti dívka přidržována od věku nejútlejšího. Neboť pouze ten, kdo od mládí práci byl přivykl, dovede si práce také vážiti! Tomu není práce, ať fysická, ať duševní, předmětem nechuti a ošklivosti, naopak, jeví se mu jako nezbytné koření pro spokojenost a sebevážnost.

Práce dívek, od 5 let počínajíc, má býti ve všech rodinách jednostejná: Péče o »pannu!« Dejte jí loutku, anebo konečně dřívko jakékoli, k tomu několik pestrých klůcků, nit a jehlu, a máte první kapitulu »názorného vyučování.« Nechať nikdo nesmýšlí pohrdlivě o těchto malicherných hříčkách — neběžíť zde o pouhou dětskou kratochvíli. Máť loutka pro dívku tak hluboký význam, že nelze tomuto předmětu věnovati dosti péče.

Jen žádnou »pannu« moderní, která má »pravé« vlasy, kroutí očima aneb docela prostředkem fonografického přístroje — »mluví«! Takovou »pannu« hotovou dítě jistě brzo pohodí do kouta. Nýbrž solidní loutku, která snese již nějaký ten pohlavek neb štilec!

Především ať dbalá matka dceruše dá návod, jak má »pannu« strojiti a jednotlivé kousky úboru sama zhotovovati; toť první příprava k ručním pracem! Potom ať matka děcku ukáže, jak má celou garderobu udržovati v pořádku; tím budí se v útlé duši porozumění pro vkus, čistotu a pořádek! Na jednotlivých kusech garderoby může také dívka cvičiti se v prádla a žehlení. Na nejvyš nerozumné jest počínání osob domácích, které dívce povrostlejší, která v nevinnosti srdce svého a prosté mysli ještě se stará o »pannu«, se vysmívají a její hru za nepřístojnost vyhláší, která pro tak velikou dívčinu se prý nehodí. Mnohdy i děvčata škole odrostlá potají ještě strojí »pannu«, při čemž jim tato slouží za model dobrého vkusu, na němž se cvičí zároveň v kusech stříhu, prádla i oděvu.

Jistá dáma — spisovatelka — činí toto přiznání: »Také já podržela jsem »pannu« až do 15. roku svého věku a každoročně o Vánocích dostávala jsem různé dárky pro její garderobu. Ubezpečuji zároveň, že po několik let mi sloužila vlastně za model, při čemž mi prokazovala služby nezaplacené. Garderoba její chovala kousky prádla, oděvů i okras dle nejnovější módy. Každý kousek látky, který jinak nesloužil k ničemu, byl mi podnětem, že jsem se pokusila o šití prádla i šatů, a také jsem se tomu naučila dříve, než jsem šla do první hodiny ručních prací. To mi nikterak neškodilo — naopak, hadříčky »panny« mám dosud pečlivě uschovány a občas dívám se na ně s jakousi pietou, jako na trvalé svědky nejšťastnějších hodin mého života.« —

Dívky mají dále býti přidržovány ke všem pracím domácím, jako jsou čištění bytu, připravování pokrmů atp. Kde je více děvčat, tu ať má každá »svůj: týden«! A prostírá na stůl, B obstarává kuchyni, C má na starosti zahradu, D chodí nakupovat v trhu atd. Každého týdne ať se v práci vystřídají; tak posloupně osvojí si zkušenost i zručnost ve všech odvětvích domácího hospodářství.

Pořádek a čistota jsou nezbytnými činiteli spokojené domácnosti! Jsouť mocnými podporami zdraví, lahodí oku, činí příbytek členům rodiny příjemným a útulným, pobádají k čistotnosti a pořádkumilovnosti veškeré obyvatele domu, a udržují zvláště otce i syny doma, kdežto jiní, kterým se doma nelíbí, putují do krčem, hostinců a restaurací, a oddávají se nestřídým pitkám a karbanu.

Avšak pořádek a čistota záleží na hospodyni! Ať je muž sebe rozšafnější a pořádku dbalejší, ať se třeba rozkrájí napomínáním a předchází sám dobrým příkladem, — nihil prodest! Nic mu to neprospěje, je-li hospodyně nedařlivá a nemá porozumění pro pořádek. Časem muž sám v bezvýsledném zápasu se unaví, zlenoší, začne docházeti do hospody čím dál tím častěji a oddá se tupé resignaci, chláchole své svědomí omluvou: »Ať dělám cokoli, ať pracuji jako kůň a šetřím jen což — nic mi to nepomůže!« Jsou-li v domě děti, tu postrádají zdárného vychování, nepoznají dobrodiní spořádané domácnosti a bývají záhy otráveni na duchu rozmíškami a různicemi mezi otcem a matkou, které bývají v nepořádné domácnosti na denním pořádku!

* POKRAČ. *

O vychovávání dítek.

Účastníkům vychovatelství vůbec píše JAN LEPARŤ.

* Pokračování. *

V y c h o v a t e l é d í t e k.

Dle společenských poměrů svých rodičů ocitají se dítky v měnivém styku s rozmanitými vychovatelskými účastníky. Blaze dítku, v jehož vývoj působí vesměs osoby mezi sebou přátelsky známé a ve vychovatelských snahách svých svorné pod štítem svaté víry a pravého Boha. Čím vzdělanější tito spoluvychovatelé jsou, tím rychlejších, bezpečnějších a důkladnějších stupňů ve vývoji svém dítě dociluje, vděčně potom vzpomínajíc si na zlaté dětské své časy, za vzpomínek těch i jako dospělý člověk věrně žijíc na dalších cestách svého života dle pravidel od vychovatelů mu vštěpených. Neznají-li se však společní téhož dítěte vychovatelé co do zásad, jimiž se řídí v působení svém a snad ani osobně, jakož tomu bývá nezřídka, pak není mezi nimi svornosti nevyhnutelně potřebné, a působnost jejich vychovatelská rozrývá a boří soulad dospělosti svěřencovy. Pravdu dí staré latinské přísloví: »concordia res parvae crescunt, discordia vel maximae dilabuntur«, t. j. »svorností rostou díla drobná, nesvorností i největší rozpadávají«. Příklad! Osmiletá Růženka z rodiny české pro zdárný vývoj ve svém chování a umění příslušném těšila se mezi vrstevnicemi svými i ve škole zvláštní oblibě; ale když po přeložení otce svého do obce německé začala chodit také do německé školy, se stesky plačtivými přicházela domů ze školního učení, stěžujíc si na to, že německé spolužačky její ve stycích svých s děvčaty českými pokřikují na ně názvy »českých hus«, a že i jí týž ošklivý titul bývá dáván. Chůze do školy se Růžence víc a více znechucovala a i to ji náramně rmoutilo, že přese vši příčinlivost svou donášela domů školní zprávy méně chvalitebné než dříve, dokud chodila do školy české. Rodičům bylo dítěte za takových poměrů líto; protož po uplynutí školního roku posílali ji zase do školy české, ač poiohou vzdálenější; následek toho byl, že Růžena opět blaženě pokračovala ve svém chování i učení.

Jak to u nás však za doby nynější ve skutečnosti dopadá s tou vůbec sic hlásanou, ale přecasto vědomě a až fanaticky rušenou svorností ve vykonávání veledůležitého díla vychovatelského, nehezky na jevo dávají tyto poměry. V říši naší, obydlené od několika národů, vydán byl 21. prosince r. 1867 zákon státní, jehož § 19. zní »Všichni národové ve státě mají rovné právo a každý národ má neporušitelné právo chovati a vzdělávati řeč svou. — V zemích, ve kterých bydlí několik národů, zřízena buďte veřejná učiliště tím způsobem, aby se každému národu dostalo náležitých prostředků, vzdělati se ve své řeči.« Naproti tomu hlásá však vídeňský vychovatel právníků dr. Mat. Ratkowsky, bibliotékař c. k. Tereziánské akademie a člen zkušební státní komise práva historického, ve spisku, vydaném r. 1893, že »vláda naší západní polovice říšské povinna jest poněmčiti Čechy a Slovince, jakož jest úkolem vlády v polovici východní, aby pomadařila Slováky a ostatní tamní národy.« Není-liž patrné, že, kdekoli zahnízdí se mezi vychovateli v krajinách, od různých národů obydlených, dotčený názor odpůrce a hubitele národností neněmeckých a nemaďarských, hanebně podrývá se vychovatelská zásada, žádající zcela oprávněně,

aby vychovávání všeliké konalo se na základech přirozených a člověka důstojných? Ovšem, kde se prohlašuje, jakož to učinil říšský poslanec dr. Menger dne 22. května r. 1893 v Teplicích při schůzi »německého spolku školního«, že »německý bůh« Němce nikdy neopustí, tedy že mají Němci zvláštního svého boha, tam ujmou se také snadno i názory Ratkovského mezi některými vychovateli, a vychovávání stane se až nebezpečným pro svou národní štvanivost.

Svornosti vychovatelské nejvíce škodí neshoda mezi součiniteli v názorech o podstatě člověka a jeho konečném cíli. Poněvadž však vědomostí o věcech těchto nabýváme z náboženství, klade také říšský náš školní zákon ze dne 14. května r. 1869 učení náboženství v obyčejných školách obecných, měšťanských, jakož i ústavech učitelských a ve všech jiných školách středních na první místo, ustanovuje ještě výslovně v § 62. řádu školního a vyučovacího, že »nižádnému předmětu nemá se vyučovati tak, aby nevztahoval se k jinému, nýbrž veškeré předměty že mají se pokládati za jeden celek.« Z toho důsledně plyne, že i vychovatelé, mají-li v úkolech svých při společném působení u svěřenců svých svorně úkolům svým vyhověti, i v duchu téhož náboženství činnost svou musí osvědčovati. Že ve skutečném životě i v dotčeném směru objevují se neshody až křiklavé, jest sice pravda, ale zkoumání její upřímné nutně vyzývá k nápravě a k příslušným opatřením.

A poněvadž každé řádné náboženství má svůj ráz konfessionální, má býti i každé vychovávání určitého rázu konfessionálního. Tak toho přísně vyžaduje každé vychovávání »viribus unitis« čili jednotně spojenými silami.

Dva hlavní úkoly u vychovávání dítek.

Z vlastní své zkušenosti víme, že každým okamžikem postiháme se v jiné a jiné změně čili v jiném a jiném stavu; ale pozorujeme také, že rozmanití ti stavové dají se rozřaditi na dva druhy: za podklad jedněch máme tělo, za podklad druhých duši, i nazýváme tedy proto ty prvé tělesnými stavy, ty druhé pak duševními. Při stavech tělesných pozorujeme již záhy, že objevují se na prostore buď těla celého neb alespoň některé jeho části, kdežto ve příčině stavů duševních podobného nic neznamujeme. Jasně svědectví o obou druzích těch dávají tyto příklady. Bujný hošík poskakuje si v zahrádce, narazil na vyčnívající kořen jistého stromu a upadl tak, že čelem svým narazil na kmen téhož stromu a čelo si poranil, až bolestí plakal. — Zatím co tato věc se udála, seděl před dotčenou zahrádkou na lavičce jistý stařec tak tiše, jakoby byl dřímál.

Tu přistoupil k němu známý přítel a podívav se starci tomu do obličeje, tázal se ho, co se mu stalo, že tak zarmouceně se sklopenou hlavou sedí, jakoby dřímál. I jal se stařec příteli vykládati, že den tehdejší jest památným dnem jeho předražené matky, na jejíž dobrotivé srdce, kterým jej oblažovala za jeho mládí, když již otce na živu neměl, si vzpomíná, pamětliv jsa při tom všech jejích starostí, kterými mu pomáhala k zaopatření hudebního vzdělání, jímž se šťastně živil až do nynějšího svého stáří. — Každý dovede si z obou zde kratince vyličených případů vysvětliti, kterak skoky, pád, rána a bolest hošíka z příkladu prvního, jako stavové tělesní, s určitými poměry prostými jsou v nutné spojitosti; avšak rovněž tak nahlédne též, kterak vzpomínky vděčného starce, uvedené v příkladě druhém o milované jeho matce, nemají žádného rázu prostorového, jakož

ho nemá ani vděčnost starcova, jež vzpomínky ty provázela. To však tolikéž každému čtenáři jest beze všeho dalšího vysvětlování pochopitelné, že v obou příkladech tělo a duše objevují se, ač jsou podstatami svými rozdílny, přece v oboplném působení při osobách živých.

Zdárné vychovávání nedospělého člověka vyžaduje tedy obezřelou péči jak o vychovávání tělesné, tak i o vychovávání duševní, ale ovšem ve směru tom, aby mezi oběma snahami panovala shoda, oba druhy vývoje chovancových podporující. Jakkoli tedy rozeznáváme různé dva druhy dětského vychovávání, třeba přece pamatovati stále na to, že nemá nikdy provozovati se jeden druh bez zřetele ke druhu společnému. To platí nejen ve příčině vychovávání dítek zdravých, nýbrž i při péči o dítky nějak choré, na příklad slepé, hluchoněmé, bezčiché, kulhavé atd.

Ústavy vychovatelské.

Dle užších a širších kruhů společenských, jejichž členy dítky se stávají, řídí se ovšem rozmanitost v naléhavé povinnosti vychovatelské; avšak povinnost ta přechasto bývá rušena překážkami neodstranitelnými, ačkoli přece vždy nějak nahraditelnými. Jak často bývají dítky novorozené, jejichž rodičové, starající se svědomitě o výživu rodinnou, u vychovávání svém zůstávají nedospělým osobám, které i při dobré vůli jen nedostatečně dovedou úkolům svým vyhovovati! Kolik novorozeňátek ztrácí matky své jich úmrtím, a kolik zakusí neštěstí takové i vzhledem k otcům svým! V případech takových sirotkům dobrosrdečnost společenská pomáhá péči o výchovu jejich zařizováním rozličných ústavů, jakož u nás zvláště známy jsou jesličky, opatrovny, mateřské školy čili dětské zahrádky a školy vůbec, pokud se hledí k dětem zdravým; o dítky choré nápodobně pečuje se v ústavech slepců, hluchoněmých atd. I pro sirotky zřizují útrpné společnosti lidské zvláštní vychovárny. Jmenovitě národové křesťanští dotčenými milosrdnými ústavami lidstvem svou stkvěle osvědčují, nešťastných dítek tak nevysazují k záhubě smrtelné, jako to činívali u Řeků pohanských, nejvyšší vzdělaností se chlubicích, zvláště Spartané, a v Asii Číňané a Indové. Co se týče vychovavacích ústavů pro zdravé dítky před dobou jejich povinnosti školní, bylo by dobře, aby obecnost nejen znala nynější zákonitá ustanovení, k týmž ústavům směřující, ale aby ustanovení těch také bedlivě podporou svou si všímalo. Proto zde z dotčených ustanovení následující se uvádějí.

Zákon říšský ze dne 14. května r. 1869 dává v § 10.: »Při školách obecných zříditi se mohou školky pro opatrování, vychovávání a vyučování dítek, které ještě nejsou povinny choditi do školy.« A § 27. k tomu dokládá: »Při každé vzdělavatelně učitelkyň zřídí se také zahrádka dětská.« Vynesení ministra záležitostí duchovních a vyučování ze dne 22. června r. 1872 připomíná v téže věci dále Zdravé a rozumné vychovávání mládeže u věku povinnosti školní ještě nepodléhajícím činí důležitou část všeobecného vychovávání, a jím kladou se podmínky ku zdárnému rozřešení úkolu školy obecné. Ve shodě s dobrým zdáním na slovo vzatých spisovatelů lékařských i vychovatelských pokládá se ve všech vzdělaných státech za ústav k tomu účelu nejprůmyslnější ve příčině dítek u věku povinnosti školní ještě nepodléhajícím »škola mateřská«. Kdežto prvopočátečné

vychování útloučných dítek, podstatou svou majíc na sobě ráz ošetřování, náleží rodině aneb opatrovnám a jesličkám, přijímá škola mateřská chovance, aby tělesnému i duchovnímu jejich rozvoji jednoduše tak pomáhala, aby nabyli způsobilosti k obecnému vyučování školskému.« — »Vychovávání školou mateřskou nemá zůstaveno býti výhradněmu působení spolků dobročinných, aniž býti dále věcí pouhého výtěžku. Proto obrací se nařízení k důmyslu a obětivosti celého obecnstva, vybízejíc země, okresy školní a především místní obce, aby se ujaly zřizování veřejných škol mateřských a pokládaly i zřízení tato za podstatnou část pilných povinností svých naproti svěřencům svým. Vybídnutí toto zavírá v sobě zároveň vyzvání všech úřadův a jednotlivých orgánů, povoláných k řízení školstva obecného, aby k důležité věci této měli pilný zřetel a dle možnosti a potřeby všude k ní podněcovali a jí pomáhali.« — »Kdekoli jsou zvláštní dívčí školy veřejné, všude tam měly by se k nim připojiti školy mateřské« — a to »s bezplatným jich užíváním — Jesličky podléhají jediné policejním pravidlům zdravotním, majíce za účel dětem do 3. roku jejich věku poskytnouti onoho ošetřování, kterého se jim nemůže dostati od rodičů. — »Opatrovna dítek má za účel přijímati dítky pracujících tříd pod dozorství své a ku přiměřenému jich zaměstnávání, k čistotě, k pořádku a k dobrému chování je navykati a buditi v nich lásku k pracovitosti. Do opatrovny nemají býti přijímány dítky před dokonáním 3. rokem věku svého.«

* POKRAČ. *

Dějepis Církve katolické pro venkovské školy.

Píše JAN OLIVA.

(Dokončení.)

Hned následující odstavec 47. líčí francouzskou revoluci (104—6) a zmiňuje se v posledních 3 řádcích o papežích našeho století. Ve vyučování mohly by se připojiti nejdůležitější věci z jejich života, zvláště z dob Pia IX. (100) útěk do Gaëty, hrdinské hájení apoštolského stolce a urvání církevního státu (101), k tomu připojuje se poslední odstavec (48) s definicemi učiněnými za papežování Pia IX. v oboru víry o neposkrvněném početí P. Marie (100) a neomylnosti papežově (106), jež obě během roku na patřičném místě nutno bylo probírat. Není místné v obecné škole probírat události posledních 30 let, jak jsme je v Německu zažili. Snad je na to jemná narážka ve slovech katechismu, že církev právě v nejnovější době všude téměř jest utlačována a pronásledována (107). Proto končí tento odstavec a celý přehled napomenutím křesťanů, aby nedali se zviklati těmito pronásledováními ve víře, ale aby pevně stáli neotřesení.

4. »Závěrečné slovo o důkazech z dějin pro křesťanství« mohli bychom též nazvati dílem mistrovským. Populární apologetika — tak bychom mohli říci! Uvádějí se tu následující pravdy:

- a) náboženství naše je dílem Božím,
- b) sáhá až ku stvoření prvního člověka,
- c) není proto přece založeno na pověstech, nýbrž původ jeho je historicky zajištěný,
- d) i židé proti své vůli dosvědčují jeho pravdivost,

- e) zázračné je rychlé rozšíření křesťanství,
- f) zázračná je jeho nezničitelnost,
- g) všechno děkuje lidstvo křesťanství.

Proto pravou, Kristem založenou církví, tak končí závěrečné slovo, může býti jedině církev římsko-katolická. Všechny sekty zašly; ne tak katolická církev (110—1).

Jak pěkně může se použití této apologetiky na kazatelně! Avšak i ve škole, aby žáci nabyli pojmu o kráse a vznešenosti naší církve, a aby se jim na základě dějin a rozumu podal důkaz, že jediná církev katolická má pro sebe slovo Páně: »a brány pekelné jí nepřemohou.«

Dodatek.

Máme se zmiňovati při vyučování také o církevních dějinách Kolínských? Zcela jistě! V městě samém najde katecheta snadno příležitost k tomu o svátcích sv. Materna, Gereona, Voršily, sv. 3 králů. Lze to však snadno rozšířit i na jiná místa při místních slavnostech církevních. Avšak i dítky celé arcidiecése mají právo dovědět se něčeho o nejvýraznějších osobách Kolínských dějin. Po čas uprázdnění stolce arcibiskupského připojovali mnozí kněží k prosbám litaní o všech svatých modlitbu obsaženou v diecéšní knize »modlitba za město a arcibiskupství Kolínské«. Výborná to modlitba! Ale málo věřících ví něco více o svatých tu jmenovaných, než pouhá jména. Nemohlo by se v nedělní katechesi něco více o nich povědět? Jistě by to budilo velice k pozornosti. Přispěje zajisté nemálo k upevnění víry, ukážeme-li k tomu, jak Kolín vždycky se ukázal jako nejvěrnější dcera Říma, jak živá víra a obětovná příchyllost k stolci sv. Petra v Kolíně nikdy, ani v bouřlivých dobách, nepolevily, tím méně vymizely. Proto, tak zní z toho plynoucí napomenutí, je též naší povinností, nezůstávat za předky, nýbrž zachovati a upevňovati, co nám zanechali, aby se osvědčil starý čestný titul: Colonia sancta: svatý Kolín! (13)

Až sem sáhá původní práce.

V 2. čísle 1900 pod názvem »Ještě jednou církevní dějepis ve škole obecné« (Nochmals die Kirchengeschichte in der Volksschule) uvedeny jsou názory čtenářů prvního článku. Podám je opět doslovně:

Na základě 3 článků uveřejněných roku 1899 v »Pastoralblattu« došlo spisovatele několik projevů, jež by rád pro veřejnost zužitkoval, aby otázka jednou hnutá zůstala v proudu. Jeden takový přípis pojednává o celé věci se zásadního stanoviska. Klade bezvýminečný důraz na důležitost církevních dějin jakožto apologetického prostředku v naší převratné době a přeje si rozhodně zavedení vyučování církevního dějpisu v osadách nábožensky smíšených. Osnova vyšších škol (jak pro chlapce, tak pro dívky) vykazuje dějinám církevním význačné místo. Snad se řekne: chovanci těchto ústavů přijdou později v životě v poměry mnohem častější, kdež mohou nabytých vědomostí k obraně užiti. Rádi připouštíme, že lékař, právník stokrát může odpovídati na otázky, kdežto pekař sotva jednou bude tázán. Nikdo ovšem nežádá, aby obecná škola šla tak daleko, jako gymnasium (12). Zcela pochybený byl by však závěr: žák obecné školy nepotřebuje o tom ničeho vědět. Jak již v prvním článku ukázáno, je množství dějepisných lží, jež přese všechno namáhání Janssenovo dosud nejsou vyplněny. Objeví se opět a opět, vypravují se dále, najdou ochotné poslouchající a čtoucí obecnstvo a musí proto vždy znova býti vyvracovány. Že obecná škola také k tomu musí

přispívati, je samozřejmo. Jak činí to ostatně protestanté? V jistém velkém městě arcidiecése je následující osnova pro vyučování církevnímu dějepisu v první třídě obecné školy:

I. půlletí:

apoštolé Páně,
zničení Jerusaléma,
církvev křesťanská v prvém století,
pronásledování křesťanů,
Konstantin Veliký,
Jan XI.,
Augustin,
rozšíření křesťanství v Německu,
předchůdcové reformace,
Luther až do svého 33. roku,
Luther jako reformator,
říšský sněm ve Wormsu,
opakování.

II. půlletí:

Filip Melanchthon,
říšský sněm v Augsburgu,
Lutherův pozdější život a smrt,
Ulrich Zwingli,
Jan Kalvín,
boj proti reformaci,
opakování,
Spener a Franke,
Zinzendorf a bratrská osada,
Unie,
spolek Gustava-Adolfa,
missie,
opakování.

Některá tato themata se jen »čtou«, kdežto pro jiná jsou 2 až 3 týdny. Nehledíc k některým podivnůstkám (na př., že právě málo vynikající papež Jan XI. zvláště se uvádí), nemůže se výbor nazvati neobratným.

Tento plán evangelické obecné školy musí i horlivému odpůrci ukázati, že církevní dějiny nesmějí chyběti v katolické obecné škole, zvláště máme-li zření na způsob a druh boje, vedeného našimi odpůrci. Máme před sebou jubilejní knihu: Dr. Martin Luther slovem a obrazem pro mladé i staré od dra. Julia Disselhoffa, již se užívá v Kolíně v protestantských obecných školách při vyučování dějinám. Stojí to za to čtenáři, jenž knížky posud nezná, poněkud se s ní seznámiti. Ovšem nechci tu podati kritiku knížky této o 125 stránkách malého tisku; kdybychom chtěli vše převrácené a štvavé sněsti a náležitě oceniti, bylo by to mnoho látky. Proto jen malou kyticí.

Hned první kapitola: »evangelium neumírá« anebo »kde byla evangelická církev před Lutherem« dává příčinu, abychom potřásali hlavou. Kapitola zmíněná počíná: »kde byla vlastně vaše evangelická církev před Lutherem«, otázal se římský křesťan evangelického. »A kde — opáčil tento — byl tvůj obličej, než jsi se dnes ráno umyl?« To byla velice vtipná odpověď; neboť naše evangelická církev není nic jiného nežli stará apoštolská církev, očištěná a osvobozená od skvrn a špíny, jimiž byla za vlády papežů znetvořena a znečištěna. [20]. Následuje v knize krátký přehled o předchůdcích Lutherových: Petru Waldovi, Janu Wiklifovi, Janu Husovi, Savonarolovi. Hus je ovšem přes svobodný glejt uvězněn a jako arcikacíř upálen. »Řím a papežský dvůr byl útočištěm neřestí a nehorázné nevěry. Celé křesťanstvo bylo nad tím u vyjevení. Hroznými klatbami ovládal papež svědomí.« — Druhá kapitola líčí Lutherovo mládí — transeat! Třetí kapitola: »vstup do kláštera« počíná takto: »V tu dobu, 1503, umřela v Římě hlava křesťanstva, papež Alexandr VI., a to jedem, jímž chtěl usmrtiti jistého kardinála. Jako ve všech zemích, tak i v Německu rostla touha o hledání ztracené pravdy a boj o nejvyšší statky života.« Pak se vypravuje, jak se stal Luther mnichem, jak konal v klášteře nejnižší práce, jak přese všechno umrtvování nemohl dosáhnouti pokoje. R. 1507 sloužil Luther první mši svatou. »Papeže«, tak praví, »ctil jsem upřímně a srdečně a cokoli jsem činil, činil jsem istě z prostého, upřímného srdce, takže jsem myslel, že je to dobré a že to

slouží ke cti Boží.« To je kniha pro děti! — Ze čtvrté kapitoly: »Wittenberg a Řím« uvedeme jedno jen místo Luther vypravuje o svém pobytu v Římě, že »běhal jako ztřeštěný svatý do všech kostelů a krypt« a věřil všemu, co bylo tam vyhlášeno a vymyšleno. Ano, přál si, kdyby rodiče byli již mrtví, aby je jedinou mší v Římě z očiště mohl vysvoboditi. Ostatně, jak to při mších vyhlíželo, líčí takto: »Viděl jsem sloužiti v Římě mnoho mší, takže se mi to hnusí, když na to vzpomenu. Hnusilo se mi, že mohli tak rips raps mši sloužiti, jakoby hráli komedii. Než já jsem dospěl k evangeliu, byli již s mnohými mšemi hotovi a křičeli na mne: »Pryč, pryč! Hleď, abys ukončil! Pošli naší milé paní jejího syna brzy zpět!« S tělem Páně v rukou mumlali: »Jsi chléb a chlebem zůstaneš.« U stolu dělali si vtipy z velebné svátosti. Čím blíže Římu, tím horší křesťané. Třeba dobře si všimnouti, že dosud uvedená slova Lutherova pocházejí z doby, kdy aspoň zevně ještě byl katolíkem. Jakou náruživou nenávistí později k papežství byl naplněn, je známo. Že dle toho Luther sám a dle něho jubilejní knížka o vlastních bojích reformace mluví tónem mnohem mírnějším, než před tím, nikoho nepřekvapí. Jen jedno místo uvedeme. Prohlašování odpuštěk Tetzelem v Jüterbogku líčí se takto (str. 31) »Přišel tam mnich dominikánský, Jan Tetzel, rodilý v Lipsku, nevědomý, těkavý člověk, jenž před tím byl trestán pro cizoložství, aby byl v pytli utopen. Slavnostně prohlašoval, že přichází, aby prodával za peníze odpustky. Před oltářem vztýčil červený kříž s hedbávným praporcem, nesoucím papežský znak. Před tím stála veliká železná truhla pro peníze. Po způsobu jarmarečným vychvaloval den ode dne svoje zboží. Úplné odpuštění všech hříchů sliboval tomu, jenž hodí ustanovený obnos do truhly, když byl dříve se vyzpovídal a vzbudil lítost. Křivá přísaha stála 9, vražda 8, cizoložství 6 dukátů. Pro ubohé duše v očiště nežádalo se zhora nic jiného nežli peněz lidí živých. »Jakmile — tak volal — groš do truhly skočí, duše z očiště vyskočí.« Nejsmutnější bylo, že tento nestyda nechodil po kraji o své újmě, nýbrž z rozkazu papežova. Byl to Lev X., z požívavé rodiny Medicejské, muž, jenž prý pravil (!), že bajka o J. Kristu mnoho mu vynáší. Potřeboval peněz hlavně k dokončení kostela sv. Petra atd.

Sapienti sat! Z těchto malých ukázek můžeme poznati, jaká náplň nesprávností, nevkusností a bludů v této jubilejní knížce jest obsažena. Nejsmutnější při tom je, že tato knížka jest v rukou protestantské mládeže. Můžeme se pak diviti, že nalézáme u našich zbloudilých bratří nesčíslné předsudky proti katolické církvi, proti papežství, kněžství, svátostem atd., jež nemožno vyhladiti? Můžeme se pak diviti, že protestantské děti plaše na ulici vyhýbají se katolickému knězi? Jestliže však naši nepřátelé takové učení svým dětem vštěpují, pak je naší povinností dítky naše přiměřeně proti tomu ozbrojiti. Nutno zvláště důkladně probírat články rozlišující a námitky odpůrců vyvracet. Ani na venkově nesmí se učení takové zanedbávati; neboť právě dorůstající mládež musí v našich časech, kdy je všemocný proud do měst, dobře býti vycvičena, aby mohla odolati pokušení a posměchu. Jmenovitě však je k tomu potřebí, abychom i my dospívající mládež o Lutherovi a jeho díle poučovali, aby nabyla správného obrazu o reformaci. To však je možno jedině v rámci všeobecných církevních dějin, jež tedy třeba přibrati v učebnou osnovu, a to způsobem systematickým. Pak pozná naše mládež velikost a sílu katolické církve, jež žádnou bouří, ani tímto obrovským útokem před 400 lety nemohla býti poškozena, neřku-li zničena. —

Až sem sáhá článek uveřejněný v druhém čísle r. 1900.

Kdo pozorně přirovná tuto diskusi vedenou v německém pastorálním listě k mému spisku v nadpise k této stati uvedenému, snadno pozná, že v hlavních věcech jak věcně, tak formálně jsme stejného smýšlení. Spisek můj rozebírá ovšem věc ještě s mnohých jiných stránek, hlavní však rozdíl spočívá v tom, že snaha má směřovala k tomu, přiblížiti věcně takové církevní dějiny co možno biblické dějepravě, jež je založena na vnuknutém, inspirovaném slově Božím. Toho hleděl jsem docílit tím, že jsem svůj dějepis sestavil z úředních pramenů církevních. Myslím, že hlavní překážka, proč církevní dějepis ve škole obecné dosud se nepěstuje, spočívá v tom, že se tu zdál býti veliký rozdíl, jelikož bible a katechismus se považovaly za knihy symbolické, kdežto církevní dějepis pramenů podobné váhy zdál se postrádati. Myslím proto, že uvědomění si této věci naklonilo by mysli pro můj návrh, jenž právě přiblížil oboje prameny, pokud to jen lze.

Doufám, že alespoň nyní někdo věci si všimne a k diskusi a návrhům se přihlásí. Z dokladů právě z Německa uvedených, vzniklých nezávisle od mého spisku, je vidno, že otázka ta mysli zajímá, že visí, jak říkáme, ve vzduchu.

Já sám nasbíral jsem od vydání svého spisku mnohé nové názory, kteréž sdělím, bude-li možno, v čase pozdějším.

Archivní obrázky »staré« školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování. *

Však teskno nám, že vdova a devět nezaopatřených dítek tu ztratilo otce, ztratilo živitele. Když otec ubíráti se má na dalekou cestu, loučí se se svými dítkami; ó, jak tyto jej milující s bolestnou toužebností za ním patří, dokud nezmizí jejich zrakům. Onen otec vrátí se asi ještě — Váš otec však, milá vdovo a dítky, v tomto životě se nikdy nevrátí — Však mějtež útěchu! Vy jej uzříte jedenkráte dle zaslíbení Kristova v jiném životě! Předstoupil náš zvěčnělý před láskyplného Spasitele, který tisíckrátě odmění ty, již mladistvé duše k bázni Boží vedli, jak Duch sv. skrze proroka Daniele ujišťuje: Kteříž spravedlnosti vyučují mnohé, jako hvězdy stkví se budou.« Daniel 12. 3.

Drazí osadníci, odevzdávám Vám tyto opuštěné, tyto siroty. Doporučím je Vaší lásce a milosrdenství podle slova Božího: Neopomíjej plačících potěšovati a s kvílicími chod! (Sir. 7. 38.) Znam předobře Vaše srdce a důvěřuji pevně, že je neopustíte. Bůh sílíž také mě, abych předsevzetí, která pro blaho všech svých svěřenců v srdci chovám, mohl vyplniti.

A teď na přání a ve jménu pozůstalých našeho zesnulého chci poděkovati všem. Nejprve děkuji Vám, drahé dítky, za všecku lásku a radost, jakou jste svému zemřelému panu učiteli na jevo dávaly. Těžko bude naříkající vdově a jejím dětem k Vám se nyní jinak chovati, nežli dříve bylo. Ó, milujte je vždy, a zvláště až vyrostete, hledte vděčnost, jakou jste povinni svému učiteli, jim prokazovati. — Děkuji Vám, velectění osadníci, za důvěru a lásku, jakou jste zesnulému manželů a otci věnovali, děkuji Vám za vše dobré a milé, co jste mu prokazovali. Urazil-li snad někoho ve vrozené nám slabosti, odpusťte mu, jako on svým nepřátelům ze srdce odpustil. Vám, ctění hudebníci, děkuji za všecku

ochotu a příspěvní, jakou jste mu jako řídíteli kúru na jevo dávali a tím tak často ho potěšovali. Děkuji Vám, důstojní páni bratří kteří, jste na mé oznámení o tomto nanejvýš pohnutlivém úmrtí svojí přítomností ukázali, jak velice ceníte a vážíte si stavu učítelského.

I Vám, velectění páni učítelé, druzi a přátelé zvěčnělého, kteří jste z blízka i z dálí příchvátali, budiž můj dík! Rovněž děkuji přítomným cizím hudebníkům, kteří svojí povznášejíci hudbou k těmto smutným obřadům přispěli. Konečně děkuji všem, kteří z vděčnosti neb z křesťanské lásky zvěčnělého k poslednímu odpočinku doprovodili.

Truchlíci pozůstalí nezapomenou toho nikdy a v modlitbách budou pamatovati na své přátele a dobrodince, aby jim vyprosil požehnání nebes.

A nyní — tak záhy s námi se loučící učíteli, osvědčený příteli, věrný manžele, dobrý otče, odpočívej ve svatém pokoji! Odpočívej klidně, spi sladce Přímluva sv Martina, našeho patrona, provodiž tě k nebeským kúřům! Přímluva nejbláženější Panny Marie, v Niž jsi tak důvěřoval, posiluj tvé opuštěné a osiřelé zde na světě! Amen. —

Jen několik ještě slov k obsazení Vidímské školy. Osiřelá tak četná rodina po učíteli Wiedovi odkázána byla na obec, jež musila platiti vdově ročních 48 zl. 40 kr. k. č. a dětem až do dokonaného 16. roku ročně 12 zl. 10 kr. k. č., jak zákon předpisoval. Že i církevní vrchnost se té rodiny ujala, netřeba podotýkati. — O školu Vidímskou hlásilo se pět kandidátů, z nichž jednoho obec zvláště doporučovala a za učitele si přála. Docela prý se vyslovil, že Vidím dostati musí, kdyby ho to mělo státi — 500 zl. Patron školy, kníže Ahrenberg, odmítl presentaci, konsistoř z pěti kandidátův ustanovila za učitele Ant. Queissera, jenž byl učitelem v sousední vesnici Jestřebické, kdež byl zároveň přestaveným, a svými vlastnostmi daleko vynikal nad učitele, jehož si obec byla přála. Vikář Dokský, P. Josef Čermák, dí o Queisserovi: »Jest ve svém úřadě neunavně činný, ovládá náležitě školní kázeň, jest výborný počtář, a učí dítky mysliti. Jeho studie (absolvoval humaniora) jsou důkladnější, než jeho competentů. Bezúhonný to učitel, upřímný ktatolík i politicky nezávadný. Jako představený obce požívá vši úcty i vážnosti. Musikální jeho vědomosti odpovídají požadavkům »Pol. Schulverfas.« atd.

11. Proti faráři — proti učíteli.

Neblahý rok osmačtyřicátý (a ještě více nesprávné pojímání jeho významu, zavítal i do odlehlých vesnic na Krkonoších! Rozdmýchal tam v jisté farní osadě) již budeme jmenovati A., na panství Navarovském, pravý boj proti faráři a učíteli! Vyvoláno bylo povstání farníků uražením pýchy jejich rychtáře. A jaké bylo povstání, dostačí, uvedeme-li, že zesnulý pan biskup Litoměřický, Hille, musil se pronásledovaného faráře vši mocí svého úřadu ujeti. O tom však jindy! Dnes jen o škole!

Farníci z A. stěžují si v obšírném spise na svého faráře. »Předstírají svému faráři, že na školní cvičení dítek a na náležitý pořádek nedohlíží, vlažnost a nebdalost učitele Petra K. přehlíží a pomocníkův školních nepřidrzuje k tomu, aby zimního času ve vesnicích sem přivtělených cvičení školní náležitě konali. Dokládají, že v B., H. a ve L. toliko 4 dny týdně se vyučuje a o 10. hodině škola teprve počíná.« Farář Petr T., jenž se měl o stížnosti vysloviti, píše, »že

řak učitel, tak »spomocníci« vždy před 10. hodinou, ano, sotva se děti začínají scházeti, již ve škole jsou, přihlížejíce k tomu, aby náležitý pořádek u mládeže se zachoval. V tom čase prohlížejí dítkám úlohy, v jejich knížky jim zapisují, papír ku psaní linují a pak v 10 hodin obvyklé školní vyučování začínají. — Že v B., v H. a ve L. nějaký čas toliko po 4 dny v týdnu se učilo, toho příčina udána v příloze zaslané dne 4. prosince 1848 na školní dozorní ouřad okresu Semilského. Tak byla pak ještě na sl. ouřad Navarovský poslána. Když obyvatelé L. se uradili, buďto nic, anebo hodně málo učitelů za stravu a bydlo pro zimní čas platili — kdežto učitel žádal za týden toliko 1 zl. 30 kr. w. č. — tedy toho času tam jsoucí spomocník Josef N. se poděkoval a za školního podučitele do V nastoupil. Obyvatelé L. žalovali proto faráře u školského dozorního ouřadu, ale když pak na poukaz faráře od slavného ouřadu Navarovského poukázání byli, své děti do A. posílali předstoupili někteří na faře v A. prosebně, aby jejich děti opět ve L. vyučovány byly. Tedy — poněvadž žádného školního podučitele k dostání nebylo, vyprostředkoval nížeapsaný věc takto: že jeden den se odrazil u vyučování v B., jeden den v H., jeden den ve L. — tady však vypadly teprve 3 dny, aby alespoň ještě jeden den pro L. se vycílil; poukázal nížeapsaný farář školního podučitele Jachyma K. v A. vyučujícího, aby feriální dne, totiž ve čtvrtek, vyučování ve L. udílel. — Také musí podhotovený podotknouti, že zdejší učitel Petr M. ve svém zdraví jest velmi slabý a mnohého ušetření pro zachování a prodloužení svého života zapotřebí má. Jestliž on otcem sedmi dětí, a poněvadž školní poplatek se mu náležitě nekonal, tedy žádného podučitele najmouti nemohl a tak sám sebe pro obecní blaho obětoval. Svornost a pokoj dokázala obec A. tím, že louku, kteroužto učitel zdejší od založení farní školy v A. v nepřetržitém pokoji užíval, když tuto louku »samovládně pronajmula a kantorovi odcizila.« —

Jaký zarputilý boj dále vedli farníci české to osady proti svému českému faráři a učitelům, líčí farář ve zvláštním listě.

* POKRAČ. *

~~~~~ SMĚS. ~~~~~

Literární sekce družstva Vlasť konala dne 13. července 13. schůzi v XVI. správním roce za předsednictví dp. P. Karla Buriana, O. Cr. — Protokol předešlé schůze byl čten a schválen. Sekce se zabývala opět jen výstavou katolického tisku. Přítomní podávali zprávy, kam dopsali a kam by dopsati měli. Dp. P. Karel Burian sdělil, že mu již knihy k výstavě zaslali tito p. t. pánové: B. Meth. Kulda, P. Fl. Březina, Fr. Pravda, Tom. Střebský, dr. Jos. Mrštík, dr. M. Kovář, Fr. Janovský s podobiznou, dr. Lub. Petr, Jan Halouska, Fr. Teplý, K. Procházka, Prokop Zaletěl a Tom. Škrdle. — Synovec slov. Fr. Pravdy, farář Tomáš Hruška, zaslal s knihami adresy spolků, fotografie domku, v němž Fr. Pravda bydlí, jeho pracovny s podobiznou vystavovatele. Vsdp. kanov. Beneš M. Kulda připojil k svým knihám

v 5 vkusně vázaných knihách písemné nebo telegrafické památky na své osmdesátiny. — K výstavě se dále hlásí p. t. pp.: dr. Fr. Maleček, prof. dr. Jar. Sedláček, říd. učitel V. Špaček, farář Al. Foret, biskupská tiskárna v Hradci Král., družstvo sv. Vojtěcha v Praze (»Katolické Listy« a »Český Kraj«), kapit. děkan Fr. Srdínko, kanovník dr. Jos. Pospíšil. Sekce připomíná všem, kdož tak dosud neučinili, aby si s přihláškou k výstavě pospíšili, aby knihy ne do družstva Vlasť, ale na adresu: P. Karel Burian, kněz ryt. řádu Křižovníků v Praze, číslo 191-I. zaslali. Sekce prosí znovu a důtklivě všech, kdož mají knihy nebo podobizny nebo jiné literární památky zemřelých katolických spisovatelů, aby je k výstavě zaslali nebo aspoň nás upozornili, kde jsou uloženy, abychom sami písemně za ně po-

žádali. Sekce si přeje a k tomu pracuje, aby výstava katol. tisku z tohoto století byla, pokud možno, úplná. V posledních dvou číslech »Vychovatele« ve zprávách sekce jsou uveřejněni všickni, kdož se dosud k výstavě přihlásili. Kdož tam sledávají mezery a vědí ještě o osobách, jež by knihy vystaviti mohly, račtež nás na ně upozorniti, abychom jim dopsali. —

Čtrnáctá schůze v XVI. správ. roce konána dne 20. července opět za předsednictví dp. P. Karla Buriana O. Cr. — Protokol předešlé schůze byl čten a schválen. — Předsedající blahopřeje p. Jos. Flekáčkovi, že byl jmenován řídicím učitelem v Žižkově. Jsme si vědomi — pravil — že si toho nový pan řídicí učitel zaslouhuje a těší nás, že jest činným v katolické literatuře a že v tak úzkém svazku stojí k družstvu Vlasť a hlavně k literární sekci, v níž zastává úřad místopředsedy. — Sekce dovoluje si po příkladu »Katol. Listů« blahopřáti J. M. vsdp. prelátu dru Fr. Kráslovi k jeho blahodárné 30leté činnosti kněžské. — Redaktor T. Jiroušek podával přehled o Ottově »Světové knihovně« a pravil, že pan redaktor Kvapil málo dbá citu čtenářstva českého a do »Světové knihovny« cpe nemravné spisy de Musseta, Maupassanta, Prévosta a j. Těmito spisy francouzských romanopisců svádí se lid český na scestí i od desatera Božích přikázání. Referent vyslovil přání, aby »Světová knihovna«, nemůže-li již býti lepší, zachovala si co do ušlechtilé stránky mravní stanovisko »Ústř. knihovny Kobrovy«. — Program schůze tvořila výstava katolického tisku. Výstavu dále obešlou prelát arcijáhen Josef Šrůtek, k. a notář Petr Kopal, starosta msgr. Jan Drozd; pražští Jesuité opatří knihy P. Jos. Svobody, prelát dr. Fr. Krásl postará se o výstavu knih zemřelých členů v. v. metropolitní kapituly. — Knihy k výstavě zaslali: probošt dr. Al. Jiráček, advokát dr. Jul. rytíř Nejedlý, kníž. arcib. vikář Jan Nepom. Eybl, prof. Josef Vávra, říditel konviktu Václav Davídek, knihkupec Emil Šolc, kaplan Jan Vyhliďal, redaktor Rud. Vrba, starosta literárního sboru A. Plaček, děkan Jan Černohouz, faráři Vil. Sladomel a P. Bon. Holub, Redemptorista P. Frant. Blažek, Dominikán P. Quala Konečný, sekretář P. Frant. Marat, prof. dr. Jar. Sedláček. — Lit. sekce vybízí vystavovatele, nechť si opatří nad výklad svých knih

nápis se svým jménem; každý může si k tomu připojiti životopisná data; kdož si přeje, tomu literární sekce sama nápis na jeho útraty opatří. — Předsedající četl řadu zemřelých katolických spisovatelů a sekce se radila, kde by si mohla jejich spisy opatřiti. Prosíme znovu, aby každý, komu je to možno, spisy zemřelých nám zapůjčil. — Sekce vyzývá také bratry Moravany a Slezany, aby výstavu hojně obeslali. — Budoucí schůze jest 27. července t. r. ve 3 hodiny odpoledne.

Úmrtí. Dne 28. června zemřel v Pánu vldp. děkan *Jan Veselý* v Bošilci u Veselí nad Lužnicí u věku 66 let. Zesnulý byl stálým příznivcem našeho listu, do něhož přispíval dříve i drobnými články. R. i. p. !

Změna ve správě »Dědictví Maličkových«. Vsdp. prelát arcijáhen Jos. A. Šrůtek, zakladatel »Dědictví Mal.« a »Heredität der Kleinen« z r. 1859 vzdal se po 40 letech všeho řízení tisku a hospodaření. odevzdav tisk p. prof. dr. Benešovi a majetek do 39.000 zl. r. č. v obligacích a hotově zachovaný dp. kons. sekretáři Fr. Kernerovi k dalšímu vedení pod dozorem msgr. Dra. Al. Frýdka, při čemž zakladatelem »D. M.« zůstal a jest dále oprávněným členem správy, kterouž nyní doplňuje vdp. kanovník Ant. Pogert a konsistorní archivář dp. Bohumil Kubát. Nová správa, jež nyní novými silami počne pracovati, obrací se ku všem svým příznivcům o vzácnou podporu, by »D. M.«, jež po 40 let tak blahodárnými výsledky vykázati se může, i nyní na výši doby stojíc plnilo svůj úkol, jež dle § 1. stanov jest »vzdělávání mládeže vydáváním a rozšiřováním zábavně-poučných spisů.« Upozorňujeme důstojné duchovenstvo, že Dědictví Maličkových prodává starší podíly, pokud zásoba stačí, za velmi nízkou cenu. Veškeré dopisy adresovány budtež na »Dědictví Maličkových« v Hradci Králové.

Ta moderní škola. Pod tímto záhlavím píše »Posel z B.« »Klerikální listy rády svalují všechny přestupky mládeže školní i škole odrostlé — třeba tato byla již 60 roků stará — na moderní školu. Že nynější školství není tak dokonalé a na takovém stupni, na jakém si je přejeme míti i my učitelé, přiznávám; ale že je dokonalejší než dřívější, tvrditi si též do-

volujeme. Již nescíslněkráté bylo dokázáno, že škola není jediným a rozhodujícím faktorem u výchově dítek: rodiče a společnost, domov i veřejnost mají spoluúčinkovati na zdar dobré výchovy mládeže. Nestačí jen stále poukazovati na mravní výchovu, ale též ruky přidati. Páni kněží mají s dostatek ho né příležitosti, aby místo štvání proti učiteli a škole promlouvali s kazatelen o dobrých mravech a poučovali rodiče, hospodáře a mistry, jak tito mají mladou i starší mládež jim svěřenou dobře vésti a mravně vychovávat. Říkají a tvrdí že všeho zlého škola nynější je příčinou, neohlížejíce se na sociální poměry tohoto světa. Mínete-li to, vy mravokárci s mravností mládeže upřímně, spolupůsobte a nepodezřívajte; pomáhejte slovem i příkladem a počítejte s dobou a stavem přítomnosti a ne s vaší kýženou budoucí dobou školství konfesionalního, v níž spatřujete universální prostředek proti všemu zlu na světě. Vám, zakulení klerikálové, nejde však jen o školu, o děti, ale také o učitele. Proto, kde můžete, proti němu štvete, ať v ohledu morálním nebo materiálním. Každý prostředek dobrý: účel posvěcuje prostředky!»

»Posel z B.« zas jednou těm nenáviděným klerikálům dal! My si k tomu dovolíme poznamenati jen toto: Nikdo netvrdí, že by škola sama jediná byla příčinou klesající mravnosti; ale to se tvrdí, a právem, že ona pro mravní výchování málo činí, nepracujíc na základě náboženském. Ostatně říkají pp. učitelé sami, že mnoho v té věci činiti nemohou. Výtku o tom »štvání« vyvracetí nebudeme; stačí, když p. redaktor »Posla z B.« nahlédne do svých sloupců, pak zvláště do

»Č. Učitele«, »Šk. Obzoru« a podobných listů; pak pozná, kde je toho štvání víc: zdali v těchto listech proti kněžstvu či v listech katolických proti učitelstvu. V listech těchto se doporučuje vzájemná shoda, v oněch je zastoupen každý učitel, který s knězem jen promluví. — V kostele na kazatelně koná kněžstvo svou povinnost. Aby však jeho napomínání mělo výsledek, musí především ti, kdo ho mají zapotřebí, do kostela choditi. Ale pokud pp. liberálové ve školách budou spatřovati ve službách Božích jenom »klerikalismus«, pokud jim bude dozor k dětem v kostele břemenem, pokud sami nebudou příkladem ukazovati, že jest svatou povinností křesťana do kostela choditi, — potud jest málo naděje, že otcové a matky, hospodáři a mistři (zákon již »působí«, prosíme, 30 let!) budou choditi do kostela to napomínání poslechnout. Proto učiní »Posel z B.« dobře, když napomene nejdříve — své čtenáře.

—
Maturantky v úzkostech. Jak sdělují »Katol. Listy«, konaly se nedávno v Budapešti první maturitní zkoušky studentek, ale nebyly valně stkvělými, neboť již při písemné zkoušce některé studentky napadeny byly srdečními a jinými křečemi a tři omdlely. Ale i ty nejsilnější byly pobledlé, vysílené a umořené opouštěly po zkoušce dvoranu. Je to novým důkazem, že ženský organismus nervový jen těžce snese tak obtížnou zkoušku, jakou jest pro mládež maturita. A za maturitou budou ještě následovati rigorosa! Doporučuje se tedy rodičům nepouštětí dívek slabého nervstva na dráhy, vyžadující doktorského diplomu.

Program literárního sjezdu, prakticko-theoretického sociálního kursu

a spojené s nimi výstavy katolického tisku,

jež pořádá družstvo **Vlast** ve dnech **26.—30. m. srpna t. r.***)

Neděle, dne 26. srpna 1900: ve 2 hod. odpo. otevře se výstava katolického tisku ve velkém letním sále k. a. semináře v Praze. Zahajovací řeč prosloví místo-předseda družstva, gymn. prof. Dr. Mat. Kovář.

Pondělí, dne 27. srpna: a) Dopolodne. V 8 hodin valná hromada Jednoty českého katolického učitelstva v král. Českém. — O 1/2 10. hod. odborová schůze Jednoty s přednáškou sl. Aug. Rozsypalové, učitelky: *O výchově dívčí vůbec a ženského dorostu zvláště.* — V 11 hodin slavnostní schůze Jednoty: 1. Zahájení schůze

*) Provolání ku sjezdu uveřejněno jest ve »Vlasti« a »Děln. Novinách« ze dne 15. m. července.

a uvítání hostí místopředsdou. 2. Přednáška Jos. Vencoura, učitele měšť. školy: »*Je-li katolický výchov možný?*« 3. Pozdravy a telegramy. 4. Doslov a ukončení schůze. b) Odpoledne Odborové schůze literárního sjezdu: Ve 2 hod. farář Vl. Hálek: *Veřejné knihovny a čítárny katolické*. Předseda děkan Dr. Jan Schneider. Zapisovatel říd. učitel K. Skultéty. — Ve 4 hod.: Prof. Dr. Mat. Kovář: *Úkoly Historického kroužku a studium dějin s naší strany Co se děje a co by se díti mělo*. Předseda převor Fr. Václ. Bubeník. Zapisovatel učitel Fr. Jelínek. — Večer slavnostní schůze v 7 hod. Předseda Dr. Rudolf Horský, místopředseda prof. Dr. M. Kovář. Zapisovatel chef-redaktor Frant. Žundálek. Program: Slavnostní sbor Cyrillské jednoty křížovnické. 2. Zahájení schůze předsdou. 3. Pozdravy delegátů. 4. Slavnostní řeč J. M. ndp. Ed. Jana Nepomuckého Brynych, biskupa: *Náboženství budoucnosti*. 5. Doslov předsedy.

Úterý, dne 28. srpna: a) Dopoledne. V 8 hodin tichá mše sv. v chrámu Páně u sv. Jiljí. V 10 hod. odborová schůze: Farář Tom. Pícha: *Zákon příčinnosti a účelnost v přírodě*. Předseda Lev rytíř z Tannheimu. Zapisovatel kaplan V. Pokorný. b) Odpoledne. Odborové schůze: Ve 2 hod.: duch. správce Karel Štella: *Význam Tiskové ligy*. Předseda zemský advokát JUDr. Jar. Podobský. Zapisovatel univ. stud. Ant. Drápalík. — Ve 4 hod.: metrop. kanovník Dr. Jan Sedlák: *Dějiny dědictví sv. Václava se zřetelem k dědictví sv. Jana Nepom.* Předseda zemský advokát JUDr. Bedřich Weber. Zapisovatel mag. úředník Jos. Kratochvíl. — Večer slavnostní schůze v 7 hod.: Předsednictvo jako v pondělí večer. Program: 1. Zahájení schůze. 2. Čtení dopisů a telegramů. 3. Další osobní pozdravy. 4. Slavnostní řeči ředitel Dr. Fr. Kordáč: *O nových proudech v naší literatuře*. — Prof. Václ. Müller: *Katolické snahy literární na rozhraní dvou věků*. 5. Doslov předsedy a ukončení literárního sjezdu. — Papežská, rakouská a národní hymna.

Prakticko-theoretický sociální kurs.

Středa, dne 29. srpna. a) Dopoledne. V 8 hod. slouží J. M. ndp. Eduard Jan Nepom. Brynych, biskup, mši sv. v chrámu Páně u sv. Jiljí. — V 10 hodin odborová schůze: kaplan Antonín Hoffmann: *Křesťanská charita*. Předseda Karel Ervín hrabě Nostic. — b) Odpoledne. Odborové schůze: Ve 3 hod.: ředitel Dr. Fr. Reyl: *O spolcích a jejich organizaci*. Předseda kap. děkan Mat. Wonesch. — V 5 hod. 1. Čtení dopisů a telegramů; 2. přednáška faráře Dr. Rud. Horského: *Taktika našeho boje proti našim odpůrcům a nepřátelům*. Předseda red. Jan Lang.

Čtvrtek, dne 30. srpna a) Dopoledne. Odborové schůze: V 8 hod.: stříbrník Václav Žizka: *O křesťanském základě sociální otázky*. Předseda horník Jos. Brož. — V 10 hod.: farář Vl. Hálek: *Sociální úkol samosprávných sborů*. Předseda redaktor Tom. Jiroušek. — b) Odpoledne. Odborové schůze: Ve 2 hod.: kaplan Fr. Kroiher: *Rolnická obilní skladiště*. Předseda kaplan Jiří Čadek. — Ve 4 hod.: revident zemské účtárny Ant. Blažek: *Raiffeisenovky*. Předseda obecní starší M. Novák. — Večer slavnostní schůze v 7 hod.: Předseda prof. Dr. Mat. Kovář. Program: 1. Zahájení schůze. 2. Osobní pozdravy. 3. Slavnostní řeč faráře Dr. Rud. Horského: *Sociální působení církve v XIX. století*. 4. Doslov předsedy a zakončení kursu. 5. Dělnická hymna, vydaná družstvem Vlasť.

Poznámky: 1. Odborové schůze konají se v mezzaninu záložny, v I. poschodí, slavnostní schůze ve velkém sále, v II. posch. 2. Pozdravné dopisy a telegramy přijímá výbor družstva Vlasť ve vlastním domě, Praha, č. 570-II., v čas sjezdu a kursu v záložně sv. Václavské, Řetězová ulice. 3. Výstava katolického tisku uzavře se tiše v sobotu, dne 1. září v 6 hod. večer.

Z výboru družstva Vlasť v Praze dne 1. července 1900.

Dr. Rud. Horský,
t. č. předseda.

Dr. Mat. Kovář,
předseda sjezdového komitétu.

T. J. Jiroušek,
t. č. jednatel.

Katolíci! Kdož zavítáte do Prahy, račte navštívití náš papírnický závod a zde si nakupte potřeby dle hesla „Svůj k svému!“

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, půlletně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a notrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolureaktoru V. Špačkovi v Košátkách p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech v Praze-Holešovicích

O vychovávání dítek.

Účastníkům vychovatelství vůbec píše JAN LEPAŘ.

* Pokračování.

Čím více obecnost sama bude o to dbáti, aby dívky posledních dvou školních roků provázeny byly po skupinách od učitelek svých nebo od správců škol pravidelně také do mateřských škol, ve kterých by poznávaly, jak jest s dítkami malými u vychovávání působiti, tím více růsti bude naděje ve zdařilejší budoucnost dítek v nejbližší příštích dobách. Tak došlo by brzkého uskutečnění i úřední nařízení ministerské (§ 25.), které posud téměř vůbec se zanedbává, ač žádá výslovně, aby dotčené provázení žaček škol obecných do školek mateřských dle možností se konalo.

Neméně i na to má býti nalháno, aby dle § 29. říšského zákona ze dne 14. května r. 1869 »chovanci vzdělavatelů učitelských tu, kde k tomu jest příležitost, učeni byli způsobu vyučování hluchoněmých a slepých«, aby tedy i vychovávání nešťastných dítek chorobných k možné jich prospěšnosti v životě bylo zabezpečeno.

Že i školy obecné jsou ústavy vychovatelskými, patrno jest hned z § 1. výše jmenovaného zákona říšského, jenž výslovně pokládá je za ústavy prvopočátečné, vychovávání dítek doplňující, úkol jejich líče slovy »Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby dívky v mravnosti a náboženství vychovávaly, ducha jejich vyvíjely, známosti a zběhlosti, jichž mají k dalšímu vzdělání v životě zapotřebí, jim poskytovaly a byly základem, by se z nich stali hodní lidé a občané.« Ve výměru tomto sice není řeči zjevně patrné o vychovávání tělesném, ale již v § 3. téhož zákona vytýká se také tělocvik zvláště mezi ostatními předměty školního vyučování. Žádoucí by tu ovšem bylo, aby i poměr mezi vychováváním mravním a náboženským byl jadrně vytčen, neboť v původním textě německém mluví se o vychovávání mravně-náboženském (»*sittlich-religiös*« asi místo slova »*religiös-sittlich*«), kdežto v překladech do jiných řečí objevují se tu dva předměty jako sourodé, k sobě přidružené, jakoby mravnost podstatou svou nevyvíjela se z nábožnosti a nebyla tedy pojmem nábožnosti tak podřízeným, jako tomu je na př. při pojmech »kov« a »stříbro«, kde každý znalec ví, že není každý kov stříbrem, a že, kdykoli jedná se o stříbro, jedná se o jistý druh kovu. Také je tomu podobně v poměru »náboženství« a »mravnosti«

kde schází nábožnost, nedostává se i mravnosti, a mravnost opravdová jest plodem toliko pravého náboženství. Člověk pak opravdově nábožensky mravný »dává císaři co jest císařovo, a Bohu, co Božího jest«, jsa hodným člověkem i občanem. Tak soudili o pojmech zde stručně naznačených již ve starém věku nejvýše vynikající pohanští mudrcové Sokrates, Platon a Aristoteles, jimž ovšem učení náboženské ani Starého ani Nového Zákona známo nebylo, proti nimž však zuřili i tehdejší domnělí »sofisté« čili »nejmoudřejší« podrývači víry v jediného Boha a v nesmrtelnost lidské duše. Kdo pouhé »zvyky« a »obyčeje« lidské, více méně chvalitebné aneb až i opovrhlivé, dle různých mínění společenských prohlašuje za »mravnost«, vzorným vychovatelem býti schopen není, a to ani u vychovávání soukromém, tím méně u vychovávání na ústavech veřejných. Kde mezi vychovatelskými ústavy a vychovateli různých společností spolupůsobících ovládá nesvornost o tom, v čem záleží mravnost, a má-li mravnost s náboženstvím touže spojitost, jakož tu bylo naznačeno, tam řádné vychovávání dítek se nevydaří, neboť k čemu jedna část skutečně dobré základy dává, tu druhá základy ty podrývá, tím pak stavba ještě nedokonaná již se boří. Podobně děje se i u dítek, kterým dává se k zábavám aneb jakémukoli učení četba, s řádnými vychovatelskými zásadami se nesrovnávající, ať pochází četba taková z knihoven soukromých aneb i školních. Jakou lásku k rodičům vzbuzuje u dítek, které, jsouce národnosti české, do českých škol posílány jsou, ale ze spisu výše již jmenovaného spisovatele dra. Ratkovského se dovídají, že páší rodičové na nich hřích, neponěmčují-li jich? Poctiví vychovatelé zajisté s radostí četli vynesení místodržitelství království Českého z měsíce března r. 1895, kterým hlásá se důrazně »Zásada lásky k bližnímu, kterou náboženství pozvedlo na vyšší stupeň osvěty, vyžaduje, aby zásada ta výrazu došla v národní a náboženské snášlivosti.« — »Potřebí také, ukáže-li se mezi žactvem odpor proti druhé národnosti, zabraňovati tomu poučováním, napomináním a po případě trestem. Na středních školách, jako zřídlech vyššího vzdělání, pak na ústavech učitelských, kde nastávající učitelé pro své povolání dobré zásady osvojovati si mají, budiž zvláště přísně vystupováno proti snahám a choutkám nevraživým. Učitelstvo nechť chování se školní mládeže v této příčině také mimo školu co možná má na očích. Obzvláštní péče vyžaduje pěstování národní snášlivosti ve školách obcí co do jazyka smíšených, a tu ať správcové jednotlivých stejnojazyčných i různojazyčných učilišť k tomu konci vyhledávají mezi sebou styků, aby společný účel stejně byl dosažen. Školní úřadové musí otázce národní a náboženské snášlivosti náležitou pozornost věnovati, neboť nejde tu o malou věc; jde o vychování dobře smýšlejících generací ke zdaru země.«

o vychovávání tělesném.

Péče o čistotu tělesnou.

»Čistota pól zdraví!« Jak často ozývá se každého věku získanou zkušeností osvědčená pravda přísloví tohoto! Sotva ozval se první hlásek novo-rozeňátka zavinitého v prvním obalu, chránícím je před chladným vzduchem, již připravuje se mírně teplá lázeň k očištění jeho těla, aby pojištěno bylo vypařování látek vývoji tělesnému překážejících, a zaobaluje se po

koupeli novorozeňátko do čisté košilky a plénky, útlému ústroji tělesnému nevyhnutelně potřebné. A koupele vlažné pak se opakují s příslušnou obezřelostí v utírání tělíčka a zavinování jeho do čistých a suchých plének. Avšak nemění péče jako o tělesnou čistotu zde vytčenou věnuje se od láskyplných rodičů také o to, aby milé dítě jejich obklopoval čistý vzduch za přiměřeného světla. Koupání novorozeňátek od starostlivých matek pilně se vykonává v prvním roce dítěte stále téměř denně a později až do 3. roku týdně dvakrát nebo jednou s obezřelou opatrností. Podobnou péči věnují matinky občasnému vypláskování úst, otírání po 7. měsíci života dětského znenáhla vyrůstajících zubů a o očesávání hlavičky. Na čistotě čidel závisí jejich mnohonásobná, znenáhla se vyvíjející způsobilost, i musí tedy i v těchto příčinách opět dbáno býti o příslušnou čistotu. Čím více pak děti dorůstají a samočinnost svou projevují, tím více třeba bývá vychovatelské obezřelosti, aby neutrpěly nějaké škody nečistotou tělesnou neb i jinak vznikající.

Kdekoli v obci moudře pečují o dobrý vývoj předškolní mládeže, všude tam buď v osadě samé nebo za domy jejími vykazuje se chlapcům i děvčatům, nějaké místečko trávníkem opatřené ku společenským hrám k tomu účelu, aby nepouštěly se do potřebných, rozpustilost a zahálku zapuzujících her na místech pro jakoukoli nečistotu dětem škodlivých. A kde děti samým sobě zůstavené přece zábavy nezřízené hledávají si na místečku nepřislušném, bývají od dospělých členův obecních napomínány, aby odebraly se hned jinam, že by jinak u rodičů jejich na ně bylo žalováno. Děti samy za podobných poměrů na nedovolených místech se bavící utíkají, jakmile pozorují, že blíží se k nim osoba, která by proto na ně vznášela žaloby aneb jim nějakým trestem hrozila. Bylo by si opravdu přátí, aby každá obec, netoliko vesnická, nýbrž i také městská pilně o to dbala, aby pouliční chování se dětí nenavykalo rušiti jejich tělesnou čistotu škodlivými hrami, jako přechasto objevuje se tak při házení blátem, pískem, sněhem, při válení se dětí po zemi a p. Že žádoucí čistota tělesná tím více se porušuje, čím méně dbá se o náležité odívání dětí, toho netřeba zvláště vysvětlovati; neškodí však připomenouti, aby jmenovitě u dětí, které již z domova k zábavám mezi soudruhy vychází, měla se vždy slušná péče o čistotu nohou za různého počasí ročního a to jak v osadách městských tak i vesnických.

Péče o teplotu.

Vnitřní teplota tělesná u zdravého člověka bývá dle jeho věku různá. U dítěte tělesných látek poměrně rychleji ubývá než u člověka dospělého, ježto teplota v těle dětském jeví se u vyšší míře, totiž v 31 °R čili 39 °C, kdežto u lidí vysokého stáří obnáší toliko 28 °R čili 35 °C, a při osobách prostředního věku 30 °R čili 37 °C. Ovšem čísla ta týkají se v každém případě těla zdravého. Vychovatel má si tedy obezřele všimati teploty vzduchu, která chovance jeho obklopuje. Dítě rychleji dýše než člověk dospělý, srdce jeho rychleji tluče, krev jeho živěji probíhá tělem, dítě přijaté pokrmy rychleji tráví než člověk dospělý. U dítěte tělesných látek proto poměrně spíše ubývá než u člověka dospělého, a tudíž za příliš teplého ovzduší tělo dětské ochabuje a nevyvinuje se zdárně. Ale i studený vzduch dítěti škodí: »chlad plodí hlad« a ubírá tedy dětskému tělu životních látek k vzrůstu potřebných. Dle zkušenosti odborných znalců lékařských svědčí nejlépe člověku vůbec ovzduší o poloviční teplotě

vnitřního těla. tedy u dětí ovzduší s teplotou $15\frac{1}{2}$ °R čili $18\frac{1}{2}$ °C, které v též povaze obklopuje je, ať jsou v obydlí rodinném anebo kdekoli pod širým nebem. Přecházení dítek z ovzduší jim svědčícího do vzduchu buď příliš teplého nebo příliš studeného, tělesně jim škodivá; proto mají vychovatelé jejich o to dbáti, aby škodlivost ta co možná vždy a všude se odstraňovala. Má tedy vším právem své meze přečasto hlásané vybízení: »jen ven s dítkami!«

Dobře jest všimati si vůbec toho, co v dotčených příčinách stanoví nařízení našeho ministeria kultu a vyučování, dané dne 9. m června l. 1873, č. 4816. v § 21., se zřetelem k dětem školním, totiž: »V každé školní světnici pověsíš se teploměr 1'2 až 1'5 metru nad podlahou, a to na místě, jehož teplotu za střední pokládati lze. Teplota nepřevyšuj po celou školní dobu z pravidla 14—15 °R (čili $17\frac{1}{2}$ —20 °C). Jest-li teplota školní světnice nižší než 13 °R (čili 16 °C), budiž topeno, ať již v kterémkoli počasí ročním. Stěžují-li si žáci na přílišné horko neb studeno, má učitel ihned o to pečovati, aby tomu bylo pomozeno. Teplota školní světnice nikdy podle osobních pocitů učitele řídit se nesmí.« Co tu řečeno v příčině teploty školní, má oprávněnost svou také v obydlích dětských vůbec. Avšak u dítek školních v naznačených směrech veledůležitou jest i změna teploty, která je stíhá všude tam, kde do školy bývá jim konati cestu přespolní, a tím více škodivá, čím mladší jsou dítky, a čím prudší povětrnost ovládá zvláště za doby tuhé zimy. Jak chvalitebně jednají tedy obce, ve kterých vešlo v obyčej přespolní docházku školní usnadňovati mládeži své dovážením na obecních vozích nebo saních, při čemž zámožnější spoluobčané při poskytování příprze se střídají. V obcích takových dítky školní i za celodenního vyučování konávají pak cestu toliko za doby ranní a bývají po odpoledním učení opět odváženy domů, přes oběd zůstávajíce v budově školní, jsouce pokrmy zatímními opatřeny od svých rodičů. Avšak litovati jest, že podobná péče nekoná se pravidelně všude tam, kde objevuje se potřeba přespolní docházky školní. V podobných případech bývá potom docházka školní velmi nepravidelná, často zanedbávaná, a tudy i vychovávání a vyučování mládeže zápasí s překážkami, které příslušné obce mohou bez obtížných nákladů odstraniti »spojenými silami« svého obyvatelstva. Jiné pomoci proti docházce školní za zimy zdraví dítek škodlivé poskytnouti mohou úřadově školní ustanovením vyučovacích prázdnin. Praviť § 8. »řádu školního« ze dne 20. srpna l. 1870: »V místech, kde nejsou školy střední, ustanoví okresní rada školní, kdy se má vyučování počíti a skončiti, hledíc k okolnostem místním a k zaměstnání obyvatelstva; tento úřad může také z týchž příčin šestinedělní hlavní prázdniny mezi rokem rozdělit.« Litovati jest však, že okresní úřadové školní zmíněného zde práva ve směrech výše připomenutých málo kde užívají, a že obecnstvo věci té si nevšímá. Totéž platí menší měrou i ve příčině ustanovování vyučovacích prázdnin za doby přílišného parna letního.

Jakož známo, působí rozmanitá teplota vzduchu nad rozdílnými povrchy zemskými více méně prudké větry, které na místech zvláště stavbami překážejících směrům větrů, objevují se jako průvany, jimž obezřele vyhýbá se i dospělý zdravý člověk. Tím nutnější potřeba k podobnému chování se nastává u mládeže, a tedy jest povinností každého vychovatelského spolupůsobitele, aby dítky učil průvanům se vyhýbat. Ale jak nedbale o tuto věc se pečuje, pozorovati lze zvláště ve městech, kde osoby služebné a i jiné marně napomínány bývají, aby vchodů do domů a na chodby nenechávaly otevřených, jmenovitě v případech, kdy mívají ve společnostech svých malé dítky. »Zavírat!« — vídáme na vratech

a dveřích přemnohých příslušná napomenutí, avšak pozorujeme také přecho, jak nedbale přání těch ſetřít. A následky toho: — mnohonásobné neduhy dítek i osob dospělých.

* POKRAČ. *

Úkol a vychování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování. *

Za našeho času nařikají jednotlivci i celé stavy na obtížné poměry, obviňující ze svých neúspěchů brzy toho, brzy onoho národohospodářského činitele, místo co by měli jít do sebe a kajicně vyznati: »Vina je také na nás!« Příčinou naší bídy je také naše nekázeň, nepořádek, a hlavně naše *přepjaté nároky* na požitky života!

Náprava společenská musí vyjít z lůna rodiny, a to bude jen tehdy možno, budeme-li mít zdárné matky, neboť výchovu matčinu není nikdo s to nahradit! Zámožné rodiny očekávají zdárné vychování svých dcer od pensionátů. Avšak tyto mohou budovati jen tenkráté dále, byl-li v domácnosti položen pevný základ! Dívka v pensionátě svoje vychování dokončí — základ musí položit vlastní matka. Žákyně tam kruh svých vědomostí rozšíří — první učení musí vésti matka.

Dceruška se tam naučí společenskému mravu a pěkným způsobům — avšak pravý společenský takt a jemnocit dovede vzbuditi pouze matka. Slečinka se tam naučí choditi po parketách, hráti »croquet«, »lawn-tennis« a j., avšak umění, kterak *vésti domácnost*, může se naučiti jen od matky!

Ejhle, jak široké pole otvírá se zde ženskému vlivu na utváření poměrů společenských, národních i ekonomistických.

Jiná předůležitá ctnost, k níž dívka vedena býti má, jest *skromnost a prostota*. Vlastně bychom měli psáti uskrovněnost, t. j. spokojenost s málem; avšak kořen uskrovněnosti sluší hledati ve skromnosti ducha!

Uskrovněnost tato vztahuje se jednak na potřeby životní, jako jsou jídlo, příbytek, ſat, jinak na ony věci, které slouží pro radost, pohodlí neb vyražení, na př. zábavy, ſperky a t. p.! Slavný biskup Fénelon napsal v té příčině zlatá slova ve svém díle: »Traité de l'éducatiions de filles!«

Píše asi takto »Kdo není posud pokažen velikými radovánkami tohoto světa, ten velmi snadno najde sobě zábavu: zdraví a nevinnost jsou jejím zdrojem! Avšak lidé, kteří na neštěstí záhy byli zvyklí zábavám hlučným, ztratí zájem pro zábavy skromnější a trápí se nudou a pachtěním se po požitcích ještě vybranějších.

S vyražením má se to zrovna tak jako s jídlem! Kdo si uvykne na pamlsky a na pikantní úpravu jídel, tomu se zdravá, prostá krmě zoškliví. Z toho vysvítá naučení, že mládeži neškodí nic takou měrou, jako vybraná jídla a hledané zábavy. Obojí plodí ošklivost a nudu! Střídmost je nejlepší koření, a uskrovněnost v zábavách je nevyčerpatelný zdroj ušlechtilých a nevinných vyražení hra sebe prostší, kterou jsme sami vymyslili, zábavně poučné čtení, oblíbená práce, procházka pod širým nebem, ušlechtilý rozhovor se stejně smýšlejícími, působí čisté duši větší rozkoš, nežli sebe nádhernější divadlo! Nikdo nemůže

dítkám, jichž vychování řídí, prokázati drahocennějšího dobrodiní, než ten, kdo je navykl střídmosti a uskrovněnosti!*)

A nyní dotkneme se věci, která po stránce mravní i národohospodářské má nesmírnou důležitost, a to jest slepé opičení se po modě! Matka, která dceru svou dovedla přivést k takému stupni uskrovněnosti, že jí je každá moda lhostejná, jen když pouze vyhovuje dobrému vkusu a je přiměřená stavu, k němuž dívka náleží, dala dceři své nejlepší věno!

Jestliž moda, respective slepé opičení se po ní modla, které ješitnost ženská obětuje vše: peníze i drahocenný čas, blaho celé rodiny, ano i čest! Moda nezná míry! Jistý satirik napsal:

Est modus in rebus, vates ut Horatius inquit,
Ast modus in solis desit esse Modie!

Asi: Věc pravá děje se vždy podle pravé míry —
Jen paní Modá nezná vkusu ani míry!

V té příčině nemůže žádná matka býti dosti konservativní a důsledná! Ať slečinka žehrá jakkoli, že oděv její je již z mody — nastojte! bylť pořízen už v loni neb předloni! — že družky její mají již šaty podle »nejnovější« mody, že se jí vysmějí, atd., pokud je šat zachovalý a vkusně ušitý, každá rozumná matka zůstane si konsekvantní! Vlídne, ale pevně poučí dceru o pošetilosti, zbrklosti, případně škodlivosti a nevkusnosti »nové« mody!

Jaká to bláznivost! Krčí nosy nad loňským stříhem — ne snad proto, že by byl nevkusný, ale že je — zastaralý! Obdivují se modním šatům — ne snad proto, že jsou vkusnější nežli staré — ale že jsou — nové!

Taková slepá modloslužba, modě prokazovaná má v zápětí duchaprázdnost, otupění lepšího citění, neschopnost vlastního úsudku, povrchní ponětí o úkolu života, neústupnost, rozmarnost a nezřízenou sobeckost!

Paříž jest Babylonem, z něhož několikrát do roka vysype se na Evropu i Ameriku, ano i Asii pravá chumelenice vzorků a modních listů, které jsou damám vznešeným i méně vznešeným neomylným orakulem, jaké mají nositi šaty, střevice, účes, šperky, šátky, vázanky, klobouky, deštníky, tobolky, jaké voňavky jsou v modě, zda »Patschouli« neb »Heliotrop«, »Opoanax«, »Ixora Breoni« atd.

Není-liž to tyranství, kterému v celém světě není rovno? Moda je netvor, který jako Saturn své vlastní děti sežírá, neboť starou modu ubíjí nová, a tuto opět nejnovější!

Není-li to pravá komedie? Sám také výraz pro výrobky moderní se bez ustání mění! Druhdy se říkalo »feš«, potom »chic« (šik!), »vlan«, »eiffellesque«, až se dospělo k »fin de siècle«; ale i to je zabito, a nyní se říká »vingtième siècle«, a kdo říká jinak, je »nemoderní« člověk!

Humorista Miris šlehá zbrklou proměnlivost mody následujícími slohami:

»Heute grünlich, morgen bläulich,
Affenbraun und mäusegräulich,
Heut mit Bändern, Spitzen, Maschen,
Riesenknöpfen, Falten, Taschen,
Weit und schon von ferne rauschend,
Morgen nur nach rückwärts bauschend,

*) Fénelon »Oeuvres choisies« par Saucie 1872 p. 127.

Vorne glatt und angeschlossen
 Faltenlos, wie angegossen;
 Heut, als gäb es keine Sitten,
 Bis zur Nacktheit ausgeschnitten;
 Morgen riesige Chemisetten
 Aermel, gleich den Federbetten;
 Heute, wie in wilden Ländern,
 Grosser Mangel an Gewändern,
 Morgen wieder Wandelglocken;
 Heute kurze, krause Locken,
 Morgen hoch, gleich Kirchthurmknöpfen,
 Riesenwulste auf den Köpfen.
 Grosse Scheiben heut als Hüte,
 Morgen — o du meine Güte!
 Winzig kleine, runde Töpfchen
 Auf den langen, glatten Zöpfchen.
 Ja, auch Handschuh und Stiefletten
 Sonnenschirme, Schmuck und Ketten
 Aendern fast mit jedem Tage
 Form und Farbe, Läng und Lage,
 Und es hetzt fürwahr die Mode
 Unsre Frauen schier zu Tode!«

Docela i nová větev kosmetického lékařství vyrostla na stromě ctihodného Eskulapa! »Manicure« (pěstění a zušlechtění rukou) jmenuje se toto modní umění! Schází ještě barvení zubů a nehtů, sypání zlatého prachu na účes, rozpouštění pravých perel ve víně — a societa naše bude podobati se římské za dob úpadku!

Jak nesmyslnou a ukrutnou vládu moda provádí, zřítí lze na žalostných následcích, které má v zápětí nynější zdobení klobouků dámských peřím cizokrajných ptáků! Ročně padnou miliony těchto užitečných zvířátek za kořist krvelačné modě, takže jistí druhové ptactva, na př. rajky, již buď úplně vyhynuli, aneb v málo letech dojísta vyhynou!

Ani vlaštovky nenalezly milosti před pitomou novotou! Na pobřeží Biskajského zálivu ve Francii trčí na tisíce tyčí do vzduchu, přes něž taženy jsou elektrické dráty. Jakmile za doby stěhování se vlaštovek unavené houfy usednou na četných drátech, aby si odpočinuly, spadnou střelhitě na zem, byvše usmrceny elektrickým proudem! Appel na útlé srdce dívčí, které s ubohými tvory v každém případě pocítí živou soustrast, postačí ve většině případů, že dívka zmíněná moda na dobro se znechutí!

Možno poukázati s výsledkem také k tomu, že drahocenná látka a křiklavý vkus nejsou nikterak znakem ušlechtilého ducha a jemného vzdělání! Naopak, čím vytříbenější je vkus, tím prostší jest šat. Pouze dcerky t. zv. »parvenus«, t. j. lidí bez vzdělání a dobrého vkusu, kteří šťastnou spekulací zbohatli, hledí prázdnotu ducha nahraditi zevní nádherou!

Především vynikají zde dámy amerických milionářů, jejichž tatínkové obchodem s bravem, skotem nebo vepři nabyli báječného jmění. Americké přísloví dí: »Západně od Missouri není Boha« — a také původ tak mnohých amerických milionů jest bezbožný. Dcery těchto boháčů provozují báječný luxus v toaletách! Při tom nerozhoduje tak vkus nebo noblessa, jako spíše všelijaké výstřednosti, za které se zaplatí bez rozmyšlení ohromné summy. * POKRAČ.

Archivní obrázky »staré« školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování. *

List farářův zněl takto Dne 11. března 1849 jakožto dne nedělního Frant. B., chalupník z A., v čas hrubých služeb Božích několik pijáků u sebe v domě měl, jim pivo a kořalku nalíval, oni sice pokojně se chovali, ale ten samý Frant. B. zlořečil hanebně na všechny ouřady, papeže a vše kněžstvo a konečně doložil »Dříve nebude líp, dokud všickni nepovstaneme a tak nejprve musíme zabítí faráře, pak kantora a všechny ostatní ve škole, a potom to teprve půjde dál!« —

Vizme zprávu školnímu dozornímu úřadu, které se svrchu dovolává farář Petr T., proč se v přífařených obcích, v B., v H. a v L. po nějaký čas toliko po 4 dny v témdni učilo. Píše takto

Velebný a důstojný školní dozorní ouřade okresu Semilského!

V roce 1836 při krajské komisi, kteráž obmejšlela v H. ustanoviti školu s připojením obce B. a L., usneslo se, aby letního času svou školní mládež tyto obce do A. odesílaly, a v zimě však v těchto vesnicích vyučování se udílelo, protože následkem nepříznivé polohy posílali mládež z B. a ze L. do H. mnohem potížnější by bylo, nežli je odesílati do farní školy v A. Sousedé těchto vesnic do protokolu komise udali, že chtějí pro zimní čas o místo k vyučování se postarati a učitelí slušnou »zdravu« dávati se uvolili. Mnozí tuto »zdravu« dávati s chutí, mnozí však s nelibostí, a protože obtížné to bylo pro učitele, vyjednala se loňského roku zdrava na peníze; kde učitel při tak velké drahotě za zdravu týhodně jen 36 kr. ve stříbře dostával. — Lětošní rok, kde rozvazanost protizákonní mezi lidem se zmohla, domejšlí se každý, že učitelí a knězi ničím povinen není; kdežto naproti tomu obmejšlejí každému poroučeti, právo na své straně míti. Ve L. za mnohých již let z ohledu učitelovy zdravy potíže byly, dílem že učitelí k obědu studené brambory předložili, dílem že v mnohých domech chleba nemajíce o něj se nepostarali, dílem že v mnohých domech nečistota panovala, a jestli učitel co podotknul, častokráte hanebně huby nabyt. Tím hůře to bývalo pro učitele z ohledu nočního líhání, kde sem a tam na holé lavici, bez potřebného přikrývadla a podhlavnice přenocovati musil. Proto každý učitel sobě stěžoval a byl rád, dočkati se času, až by mládež do školy do A. jen trošku choditi mohla. Následkem těchto uvedených příčin i také letošního roku tam daný učitel Jos. N. se poděkoval a do V. za školního pomocníka odstoupil. V tom pádu nedostatku potřebného školního pomocníka dožádán byl Jiří H. z A., který tam již dříve po více roků vyučoval; ale tento vyjádřil se, že kdyby o několik roků mladší byl tuto starost že by na sebe přijal; protože by každého dne domů spáti chodil a takovým nepohodlnostem že by se vystříhal. Poněvadž učitelovi zdravu dávati a o nocleh pro něho se postarati toliko sedláckům přináleží, tedy včerejšího dne v chrámu Páně sem veřejně prohlásil, aby ve dvě hodiny občané z L. u tamějšího obecního ouřadu se sešli, z příčiny záležitosti školní. Přijda tam, všeho 4 sejítí byli, — dáno bylo ku scházení se znamením zvonem, tu arci mnozí přišli — byl pak i posel k sejítí se jich odeslán, ani tu však se nedostavili. Poněvadž marno by bývalo, pojednávatí z ohledu placení zdravy na penězích; protože odpůrcové a svévolní lidi přítomni byli a svého pastýře svou vzdorností a neposlušností veřejně urazili, tedy obec L.

jsem poukázal, aby svou školní mládež do A. ke školnímu vyučování odesílali což v tomto týhodnu ve svátek na den Neposkvrněného početí Panny Marie v kostele ohlásiti obmejším. Nejsm toho mínění, aby snad tak dalece kněz a učitel svévolnosti lidské se podkládal a na posměch vzdorujícímu lidu podnoží byl; neb se toliko za zdravu 36 kr. ve stříbře žádalo. Také se připomíná, že se prohlásili sobotales neplatiti.

Toho oznamuji, aby Veleb. a Důst. dozor. školní úřad dříve ode mne pravou známost o věci nabyt, nežli by zlomyslní žalobníci předstoupili.

Ostatně prosím o dobromyslné zdání v této záležitosti.

Ve faře A., dne 4. prosince 1848.

P T., farář.

Byly to bědné doby, doby svobody a konečného svítání — pro učitele i kněze v A.! Před nedávnem pro bídu a hrubé nakládání musil kaplan Z. svoji štaci v A. opustiti a spěchal toužebně za kaplana do Turnova. Vždyť i děti takých odpůrcův si ve škole vypravovaly, že jejich rodičové musí kněze a učitele živiti, jinak že by umřeli hladem. Kaplan Z. ujímá se faráře a učitele velmi vřele. Píšeť na př. o učiteli Petru M. takto: »— také učiteli a jeho pomocníku musí poslušně podepsaný jen nejzaslouženější vysvědčení vzdáti, že onen při chabém zdraví, zaviněném jen nedostatečnými příjmy, sám v zimě jednu venkovskou školu obstarával a v ní vyučoval, a že vůbec naše vlast by o štěstí mluviti mohla, kdyby všichni učitelé tak hodní, tak dbalí a pořádku milovní byli, jako jsou učitelé v A. Ostatně nebylo by divu, kdyby také nejnadšenější učitel upadl v úplnou rozmrzelost; když učitel v A., chudému to otci sedmi dítek, nejen tak těžce zasloužený sobotáles zadrželi, ale i v jeho fassi mu vyznačenou louku veřejně od obce propachtovali a to všecko učitelé proto učinili, protože nechtěl s těmito nevděčnými lidmi, opovrhujícími každým zákonem, držeti.

Dostačíť tato ukázka, jaké přátele měl někdy kněz a učitel. Čtenáři laskaví zajisté odpustí, že jsme ukončili dříve a jména osad neuvedli. Těžkoť čísti o té zběsilosti lidí, která ještě z jiných stran byla více rozdmychována. Raději nějaký lepší obrázek z naší staré školy.

12. Pomocníci hrají po hospodách.

Dle ustanovení z r. 1785 měl učitel na venkově ročního platu nejméně 130 zl., pomocník 70 zl. Později měl učitel 150 zl., pomocník 80 zl. Při učitelích nalézáme později vyšší služné, jež se ovšem řídilo namnoze štědrostí osadníků a uznalostí školního patrona. Ani však tu blahobytu učitelé tací se těšiti nemohli, a tím méně ubozí pomocníci. Proto nedivno, že ohlíželi se učitelé a pomocníci po vedlejších zdroji nějakých příjmů. A tím byla především muzika. Však nám o tom svědčí žaloba tří nepřiznivců pomocníků z Loukovce, totiž Matěje Mizlera, Jana Starého a Jiřího Wencla, kteří dne 10. prosince 1841 na »štemplované« listině, krásně »švabachem« popsané, žalují takto. Slavná velebná Konsistoř! Poněvadž v Litoměřické diecési ještě ten starý obyčej jest, že školní pomocníci, též i místem sami učitelové nedělního a nočního času v hospodách muziku provozují. Bez toho Země Pán ty vejš jmenované věci školním pomocníkům ve svých pravidlech zapovídá, a přece v Litoměřické diecési velmi mnoho školních pomocníků jest, kteří sobě z té záповědi nic nedělají a v hospodách při nočním tanci muziku provozují. Pročež nejen já, ale každý musí uznati, že jest to ohyzdné pro takový školní lid, nebo skrze to všude malou vážnost mají, obzvláště v hospodě, když pacholek přijde a řekne školnímu pomocníku: Honzíku hraj,

a je-li drobet ohnutý, řekne mu: hrbáči hraj (tak jak jsem to místem sám na své uši slyšel) nebo ti to roztrískám! Pěkná čest pro školního pomocníka! Tu je takový školní pomocník zticha a co jen může, hraje dál, aby nebyl bit. A co pak druhý den ráno, když celý nevyspalý do školy před žáky přijde, co může tam hodného provozovat, když třeba ve stoje dřímá. Tu ten celý den dítky malý prospěch v učení dělají, nebo, jak jsem to přehlídl, na učitele si ukazují a jen posměch z něho dělají. Ví se, že, dokud se tělo lidské nevyspí, jeho duch ke všem pracem neschopný jest. Jak může přece takový školní pomocník co hodného ten den po celým nočním křepčení žákům přednášet, když celý ospalý a v učení nepřipravený do školy přijde?

Školní Methoda praví: Každý, který dítky vyučuje, dříve než před ně do školy vstoupí, má doma přemejšlet, a sice má studovat, jak by mohl dítkám ve škole z každého svého zástoje umění lehčeji přednášet, aby dítky všecko lépeji pochopily a nějaký prospěch umění učinily, ale ten pomocník zajisté málo studuje, když je jeho hlava po nočním hraní ještě těžká, a sotva že v čas školní před žáky se představí. — Místem jsem se k tomu přitrefil, že ten druhý den sám učitel byl na funuse ve filiálním kostele, a pomocník celý půl dne ležel a do školy nešel a dítky ve škole bouřily a toho malého chlapce, který jim představen byl, neposlechly a venku okolo školy běhaly. Pan duchovní taky nemůže pořád ve škole sedět, když mu přijde třeba 2 hodiny cesty k nemocnému.

Arci, řekne školní pomocník. Já musím v hospodě hrát, mám malou službu. Já zase pravím, to není tak. Já jsem přesvědčený, proto že jsem sám Učitel a dítky vyučuji, že jest mnoho lidí uznalých, když se s dítkami pilně pracuje, že takovému pilnému pomocníku přece něco přidají.

Také v Králohradecké diecézi ani jeden pomocník v hospodě nehraje.

Já tedy vynšuju, aby Slavná Velebná Konsistoř na ty vejš předepsané punkty ohled míti ráčila a pro obecné dobro znovu těm školním pomocníkům to hospodsky hraní zapověděla. Může bejt, kdyby se jim pod ztrátou služby zapovědělo, že ani jeden v hospodě hrát nebude.

Na Loukowcy atd.

* POKRAČ. *

SMĚS.

K našim slavnostem. Upozorňujeme ještě i v tomto čísle na slavnosti, které družstvo Vlast na konci t. m. pořádá, a prosíme členy a přátele družstva, aby se přičinili, by literární sjezd i socialní kurs hojně byly navštíveny. Kdo nemůže přijíti, nechť zašle aspoň pozdravný dopis nebo telegram, aby tím dal na jevo své přátelství k družstvu. Račiž při tom každý dobře poznamenati, zdali zasílá pozdrav nebo telegram literárnímu sjezdu či socialnímu kursu. Dopisy a telegramy přijímá výbor družstva do 26. incl. ve svém domě (Praha, č. 570—II.), v čas sjezdu ve sv. Václavské záložně, Řetězová ulice. — Členové družstva mají k sjezdu volný vstup, nečlenové musí se vykážati legitimací. Legitimace vydáváme dne 24., 25. a 26. srpna v admini-

straci družstva, v čas sjezdu v předsíni záložny sv. Václavské. Členové katolických spolků, nám neznámí, nechť se při žádosti o legitimaci vykáží členským lístkem toho spolku — opatřeným razítkem — ku kterému patří. Na venek se legitimace nezasílají. — Byty jsme opatřili pouze řečníkům a funkcionářům. — Řečníci račeť mluvíti nejdéle hodinu nebo $\frac{5}{4}$ hodiny. Předsedové odborových přednášek zahájí schůzi, udělí slovo řečníku a po skončené řeči učiní závěreční proslov. Bude-li mnoho přípisů nebo telegramů, některé z nich se přečtou. Zapisovatel vyhotoví hned po schůzi o přednášce protokol a odevzdá jej družstvu. — Řečníkům se doporučuje, aby si zhotovili krátký obsah své řeči — tím ulehčí novinářským referentům práci

a mají záruku, že všecko podstatné, na co kladli zvláštní váhu, bude uveřejněno. Debata po skončené řeči se nepřipouští. — Přístup ke schůzím mají pouze redaktori katolických časopisů; ostatní novinářští referenti mohou se našich slavností účastniti jen tehdy, bude-li jim přístup dovolen. — Stalo-li by se, že by někdo nepovolaný vnikl do schůzí a zde tropil pohoršení, bude pořadatelé ze schůze vyveden.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 3. srpna šestnáctou schůzi v XVII. správním roce řízením jednatele dp. P. Karla Buriana, O. Cr. Na denním pořádku projednávány jsou došlé dopisy, týkající se hlavně výstavy katolického tisku. Z přečteného a schváleného protokolu nebylo nic vyřizovati; všechny úkoly, které mezi členy v minulé schůzi byly rozděleny, jsou splněny. K návrhu, který došel z venkova, aby literární sekce snažila se na výstavě postaviti vzornou farní knihovnu, bylo namítáno, že na takovýto, jinak zdravý podnik, zbývá málo času. Kdyby návrh byl přišel jen o měsíc dříve, mohlo by se něco dělati, ale dnes jest pozdě; proto návrh byl odložen. — K výstavě zaslali knihy: František Pohunek, farář v Karlíně; prof. Dr. Jos. Mrštík v Hradci Králové; R. Promberger, knihkupec v Olomouci; P. Ign. Zavřel, farář v Bartultovicích u Hranic; Bedřich Kamaryt, děkan v Deštné; Karel Letfus, knihář v Brně; Dr. M. Mlčoch, knihovník v Olomouci; ředitelství »Zlaté Knihy« v Písku a dědictví Cyrillo-Methodějské v Brně; Frant. Srdínko, kapit. děkan ve Staré Boleslavi; prof. Jos. Šauer z Augenburgu v Praze; Leopold Kolísek, farář v Předklášteří; ctih. p. Záruba, klerik v Želivě; Frant. Vaněček, farář v Týnici nad Sázavou; Lad. Mrázek, kaplan ve Světcí; Josef Šamalík, redaktor »Selských Hlasů« v Ostrově; kollej Tovaryšstva Ježíšova v Praze; Václav Špaček, říd. učitel v Košátkách; Frant. Jiří Košťál, farář ve Skuhrově; Václ. Macek, farář v Hluboké; Alois Dostál, farář v Křečovicích; P. Bl. Krunert, farář ve Velimi; slavné ředitelství biskupské knihtiskárny v Hradci Králové. C. k. knihosklad v Praze zapůjčil k výstavě katechismy. — Mnohé spisy zemřelých spisovatelů zaslal opětně Vl. Hálek, farář v Liboci. — Dopisy k poslední schůzi došlé rozděleny jsou k vypravení mezi členy. — Tím byl

denní pořádek vyčerpán a schůze předsedajícím uzavřena.

»**Naše Listy**«, nový orgán družstva Vlast. — Po devítileté práci na roli sociální přikročuje družstvo Vlast k vydávání týdeníku »Naše Listy«, jehož první číslo vyjde 1. září t. r. Cena listu jest určena na 4 koruny ročně, tedy pouze o 80 h. více než stály »Děl. Noviny«. Papír, expedice, novinářské i obyčejné známky při novém týdeníku se zdvojnásobí, předplatné bude však zvýšeno pouze o čtvrtinu, i doufá družstvo, že tento nepoměr vyrovná hojný počet nových abonentů. Kdyby se však ukázalo, že nový náš týdeník při této láci nebude moci existovati, bude později předplatné o něco zvýšeno. — »Naše Listy« budou řídití dosavadní redaktori »Děl. Novin«, dp. farář Dr. Rud. Horský a p. Tom. Jiroušek — tato jména nám zaručují krásný a cenný obsah nového týdeníku. — Družstvo Vlast jest na všechny strany neodvislo, i budou »Naše Listy« moci bez bázně vysloviti se o různých našich palčivých otázkách. — Zvláštní rubrika v »Našich Listech« bude vykázána Tiskové lize, a poněvadž jest úkolem ligy obrana církve, náboženství a katolických osob, bude o tuto stránku našich potřeb postaráno. — Z těchto všech důvodů doufáme, že k »Našim Listům« přejdou všickni dosavadní odběratelé »Děl. Novin« a noví že jim přibudou. I vítáme tedy nadšeně novou haluz na stromě družstva Vlast. — Předplatné 4 K přijímá již nyní administrace »Našich Listů«, Praha č. 570-II. Při »Děl. Novinách« bylo obyčejem, že zasilatelé předplatného přidávali něco na sociální fond družstva Vlast. Tento obyčej budiž — prosíme — i při »Našich Listech« zachovávan, aby mohl sociální fond i dále řečníky na venek vysílati.

—
Jubilea vynikajících českých duchovních. Dne 26. července slavil své 40leté kněžské jubileum vdp. T o m á š S t ř e b s k ý, bisk. vikář v Mikulovicích, spisovatel, člen c. k. okr. školní rady chrudimské atd. — Dne 26. července slavil šedesáté narozeniny katolický učenec vdp. PhDr. E u g. K a d e ř á v e k. — Dne 28. července slavil 40leté kněžské jubileum zasloužilý Msgr. J a n D r o z d. — Na Moravě slavili 50leté kněžské jubileum proslulí kněží-vlastenci vdpp. I g n. W u r m a Fr. W e b e r. — Bůh zachovej všechny ještě mnohá léta!

Kněžecí-arcibiskupský seminář studujících v Příbrami čítal koncem školního roku 109 chovanců; všichni byli jako řádní žáci c. k. reálného a vyššího gymnasia příbramského klasifikováni až na jednoho, který pro nemoc nezkoušen zůstal, a z nich obdrželo vysvědčení první třídy s vyznamenáním 57, první třídy 49; opravná zkouška povolena 1, vysvědčení druhé třídy obdržel 1. Zkoušce maturitní, konané za předsednictví ředitele c. k. gymnasia na Smíchově, p. K. Douchy, od 18. do 23. června, podrobilo se 12 chovanců, z nichž zasloužilo si 6 chovanců vysvědčení dospělosti s vyznamenáním.

O našich školských poměrech píše »Christl. Schul- und Eltern-Ztg.« takto: I největší velebitelé moderní školy musí vyznati, že nynější školské poměry jsou na pováženou. Školství vyžaduje velikého nákladu, ale neuspokojuje nikoho. Země nemohou více na školství věnovati, a učitelstvo jest nespokojeno a roztrpčeno. Učitel má býti ve škole pánem, ale běda mu, kdyby se dotknul některého nezvedence. Methoda jest svobodná; ale každý učitel ví, že s novým úřadem přichází také nový rozum. Běda mu, jestli toho neuznává! Učitelé volají po vyšším vzdělání; ale ve mnohých učitelských listech

marně se sháníme po paedagogických člancích. Stát poroučí, lid platí. Učitel má býti neodvislým, ale ve skutečnosti mu poroučí každý. Škola má býti místem pokoje, ale zatím jest zápasštěm politických stran. To jsou věci, kterých nikdo nemůže popřít. »Perla zákonodárství« stížena jest osudem všech liberálních zřízení: nespočívá na ní požehnání.

Potomci alkoholisty. V Německu se nedávno zjistily poměry 709 potomků jistého pijáka kořalky, zemřelého na počátku tohoto století. Z těchto 709 osob bylo 106 nemanželských, 162 žebráků, 64 chovanců v útulnách pro žebráky, 181 špatných ženštin, 7 odsouzených pro vraždu a 76 pro jiné zločiny. Za 75 let způsobila tato rodina státu více než 6 milionů marek výloh.

Listárna. Na žádost v jednom z předešlých čísel uveřejněnou byly mi již některé výnosy zaslány. Prosím ještě ostatních dpp. duchovních a katechetů, kteří mají nějaká rozhodnutí ve sporných věcech od školních úřadů, aby mi je laskavě zaslali buď v opisech neb originálech. Tyto v nejkratší době s díky vrátím. Potřebuji jich pro sbírku zákonů a nařízení, která se již tiskne.

V Špaček.

Spisy redakci zasláné.

Nákladem družstva Vlast

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdle. Ročníku⁴ XVI. č. 10. — Předplácí se ročně 10 K, kněžší deficienci, podučitelé a podučitelky platí ročně 8 K. — Obsah: O příčině života. Napsal duch. prof. Frant. Horáček. — Z »Písní.« Básně. Napsal Frant. Chrám. — Pepička Kopřivova. Napsala V. Pitnerová. — Naše Slezsko. Napsal Jan Vyhřídál. — Cesta do Vídně a po Haliči. Píše Tom. Škrdle. — Poddanství nové doby. Napsal Rud. Vrba. — Mraky. Báseň od Karla Buriana. — Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České od r. 1840 do r. 1900. Napsal Tom. J. Jiroušek. — Ottův Slovník naučný po stránce přírodovědecké. Píše Tomáš Pícha. Školský obzor. Píše J. B. Žďárský. — Hlídka národohospodářská. Píše R. Vrba. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy. Zprávy spolkové.

Dělnické Nov. Rediguje T. J. Jiroušek, vyšlo IX. roč. číslo 22. — Děln. Nov. vycházejí dvakrát měsíčně, stojí ročně 3 K 20 h. Na pět výtisků jeden zdarma. — Obsah: Druhý literární sjezd pořádaný družstvem Vlast. — K zápasům o nemocenskou pokladnu. (T. J. J.) Když socialista stane se ministrem. (L. J. J.) Něco o anarchismu. (V. Žížka.) — Z celého světa. — Hornická hlídka. — Různé zprávy. Dopisy. — Literatura. — Oznámení.

Nákladem tiskárny Cyr.-Methodějské:

Svatá Země. Právě vydán 2 sešit tohoto obrazového díla. Celé vyjde ve 25 sešitech po 60 h. Celému nákladu bude připojena zdarma velkolepá premie »Ukřižování Ježíše Krista s panor. na Jerusaleme« Doporučujeme.

Obrana základů víry katolické. Sepsal Dr. E. Kadeřávek. Seš. 19.—19. Cena sešitu 60 h.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Redakci vede Dr. Josef Burian, síd. kanovník Vyšehradský. Roč. VII. číslo 9.

Obrana. Red. P. Jos. Šimon a P. Petr Kopal. Vyšlo ročníku XVI. čís. 23. — Vychází dne 5. a 20. každého měsíce s vybraným a zajímavým obsahem, a předplácí se na ni ročně 6 K.

Lidová knihovna. Sbírká populárních spisů pro náš lid. Světlo v temnotách. Rozhledy po nejdůležitějších časových otázkách. Napsal ThC. Jan Pauly. Sešit 4. Cena 32 h.

Hasnoucí slunce. Pověst z dob Marka Aurelia. Napsal Th. Jeske-Choinski. Přeložil Aug. Kubes. Sešit 4. Cena 20 kr.

Ludmila. Sbírká zábavné četby pro lid. — Pořádá ThC. Jan Pauly. Ročníku II, svazek 6. »Dva obrázky.« Napsala Vlasta Pittnerová.

Z různých nakladatelství:

Obrázková Revue. Illustrovaný časopis pro zábavu a poučení. Pořádá Dr. Ant. Podlaha. Sešit 16. Roční předplatné 14 K, poštou 21 K.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, příležitostně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za notové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.
MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zastá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefiank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spoluraktoru V. Špačkovi v Košátkách p. Vrutice Kropáčova; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech v Praze-Holešovicích

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování.

Když dcera Waldorfa Astora měla býti představena anglické královně; tu všichni vynikající »umělci« ženských úborů (slovo »krejčí« je přísně zakázáno!) byli vybidnuti, aby zhotovili na sta toalet, z nichž by slečna Astorova mohla si vybrati ty — nejpůvodnější a nejdražší. Z celého jarmarku dodaného zboží vybrala si zmíněná dáma pouze — **120** úborů! Každý úbor musil míti zvláštní šatník. Prádlo bylo uloženo v **38** kufrech, klobouky vyplňovaly **72** krabic — v každé po dvou. Při královském slyšení oděna byla dcerka milionáře v bílý hedbáv s bílými krajkami; vlečka byla z bílého sametu, veskrz pošita pravými perlami. Přejemný závoj, který byl schválně pro ni utkán, stál pouze — 12.000 franků, perly, jimiž byl poset, v to nepočítajíc. Vůbec měla na sobě perel jako smetí! Zvláště bohaté perly byly na nákrčníku — stálat každá **15.000** franků, a bylo jich celkem — 30! Avšak nedomnívejme se, že kromě perel nechová šperkovnice její žádných jiných stkvostí! Garnitura rubínová je druhá v celé Americe, a sbírka diamantů páčí se na — půl druhého milionu franků; rovněž tak obdivován jest její šperk smaragdový.*)

Někdo řekne »Komu to vynáší, ať si koupí, co chce, a ať se nosí, jak chce; podobné libůstky a přepjatosti mají aspoň ten dobrý následek, že se dostanou opět peníze mezi lid, a co Stýskal nachrastil, rozptýlí Výskal!« — Dobrá! »Komu to vynáší, ať si dělá, co chce! Ačkoli i tato zásada není bezvadná, mohli bychom se s ní spřáteliti, kdyby nebylo jedné okolnosti, a ta sluje: nakažlivost luxusu a přepjaté mody!**)

*) Revue des Revues.

***) J. Michelet, známý spisovatel francouzský, k tomuto předmětu poznamenává trefně: »Bohatá dáma, jejíž přepych má vliv na modu tříd chudších, páše na svých nemajetných družkách veliké bezpráví, ana jest hlavní příčinou, že zůstanou sedět! Nebo kde jest dělník nebo živnostník, který by se osmělil ucházeti o ruku tak vyfintěné loutky? Jistý učený mi kdysi pravil: »Ptáte se po příčině rapidního klesání sňatků v naší zemi? Sdělím vám ji. Ve Francii je dělník — ať již pracuje rukama či hlavou — obyčejně bez jmění. Žije z výdělku své práce. Já na př. mám ročně 6000 franků příjmů; avšak žena, která by vzděláním ducha i srdce zasloužila býti mojí chotí, vydá ročně tolikéž na toaletu, co činí můj celý příjem! Matky tak dnes dcery vychovávají!« La Femme. Paris Hachette & Comp.

Co nosí dcera boháče, to chce nositi zítra dcera zámožného občana; co oblékne tato dnes, po tom chtivě touží dcera nezámožného řemeslníka; co má paní, chce míti služka; co pán, to čeledín, co čeledín, to pasák, atd. Přírozená ješitnost jest u všech lidí stejná za všech věků! Již La Fontaine toto opičení se po vyšších tepe

»Le monde est plein de gens qui ne sont pas plus sages;
Tout bourgeois veut bâtir comme les grands seigneurs,
Tout petit prince a des ambassadeurs,
Tout marquis veut avoir des pages.«

U volném překladu

»Ve světě teď plno pošetilých lidí!
Občánek chce palác místo rodné chaty,
Sebe menší šlechtic vyslance si platí,
Markýz bez panoše vyjítí se stydí.«*)

Toto bezmyslenkovité opičení se po modě má dále v zápětí mnohé nenapravitelné zlo, k němuž čítati dlužno hlavně soustavné ubíjení národního kroje, pak zvyků a obyčejů po ctihodných předcích zděděných! — Biskup Fénelon dal jisté matce tuto radu: »Učte svou dceru tak se šatiti, aby nemohl nikdo říci, že je bez vkusu, nedbalá a nečistotná; avšak nechť se varuje přílišného krášlení a přepychu!« — Ejhle! jak vděčné pole národohospodářské otvírá se zde ženě, působící na výchovu dívky, ať jest to již její vlastní dcera či chovanka péči její svěřená!

Tím, tušíme, označili jsme alespoň hlavní ctnosti, které při výchově dívčí dlužno míti na mysli! Jsoutě to zbožnost, přiměřené vzdělání intelektuální, pracovitost, hospodárnost a uskrovněnost. Nikde není užitečnost i krása těchto a jiných z nich plynoucích ctností tak živě a mistrně líčena, jako v staroslavné »Abecedě žen« na konci knihy »Příslaví. »Ženu statečnou kdo nalezne? Zdaleka a z posledních končin jest cena její. »Dověřuje se v ni srdce muže jejího«, neboť dům jeho oplývá hojností, aniž by mu třeba bylo pachtiti se za kořisti přemožených nepřátel. Žena statečná nikdy povinností svých něžanedbá! Ať je muž jakýkoli, ať od něho zkouší dobré či zlé, ona jde svou přímou cestou za svatou povinností, bez vzdoru neb uražené pýchy: »odplatí jemu dobrým a ne zlým po všechny dny života svého!« Nedbá-li muž o rodinu, tu ona stará se dvojnásob! Zdvojí své síly, svoji pracovitost i bdělost. Ani chvilky neprozahálí: »hledá vlny a lnu, a dělá dle umění rukou svých; všichni členové rodiny zobláčení jsou rouchem dvojnásobným.« Avšak ani s tím není spokojena — zhotovuje zboží rukodělné také na prodej, aby do domu přišly potřebné peníze: »Plátno drahé udělala a prodala je a pás dala Chananejskému.« Vůbec zastupuje muže ve všech věcech, které se týkají domácího hospodářství: »shlédla pole a koupila je: z užítku rukou svých štípila vinici.« Čeládce je vzorem pořádku, pravidelnosti a neúmorné píle; první vstává, a poslední jde na odpočinek: »A v noci vstala a dala kořist domácím svým a pokrmu děvkám svým. Okusila a viděla, že dobré jest zaměstnání její: protož neuhasne v noci svíce její.«

Při tom nezapomíná na chudé. »Ruku svou otevřela nuznému a dlaně své vztáhla k chudému.« Po modě se nepachtí a čeho potřebuje, zhotovuje

*) Srovnej »Vychovatele« z roku 1896 čís. 28.

vlastní rukou »Přikryvadlo udělala sobě: kment a šarlat jest oděv její.« Nechodí tedy nikterak nevkusně, nenosí roucho chatrné snad, nýbrž vždy pamětliva jest úřadu a důstojenství muže svého: Slovný jest v branách muž její, když sedá s radními země.« Nedrží ani na voňavky, ani na líčidla, ani na kterékoliv kosmetické pošetilosti vůbec, spokojic se svým zdravím a krásou přirozenou: »Síla a krása jest oděv její, a smáti se bude v den nejposlednější.« Není učená, aniž se dovede hádati s doktory nebo profesory, avšak jest moudrá a milostivá »Ústa svá otevřela k moudrosti a zákon milostivosti jest na jazyku jejím.«

A který jest původ a základ všech těchto výborných vlastností, kterými žena statečná zjednáva sobě úctyplný obdiv synů a chválu svého muže? Tento sám pravdu dotyčnou nám jeví, an dí »Oklamavatelna jest milost a marná jest krása *Žena, kteráž se bojí Hospodina, ta chválena bude!*« (Přísl. 31.)

Bá zeň Boží budiž tedy základem dívčí výchovy!

V

Nemyslíme, že by program dívčí výchovy, jak jsme jej v odstavci předešlém stručně nastínili, mohl potkati se s vážným odporem! Neboť jest jisto že každý, komu jde v pravdě o povznesení rodinného života a o blaho národa i říše, bude se s námi srovnávati v tom, že je třeba, aby každá dívka bez rozdílu stavu neb majetnosti rodičů vychována byla ve zbožnosti, pracovitosti, zdravotnictví, pořádku milovnosti, uskrovněnosti a šetrnosti, a že má sobě osvojiti přiměřené vzdělání intelektuální.

Avšak, pokud se vzdělání posledně zmíněného týče, nastává před důležitá otázka »Kdo jest, jenž by byl s to, aby přesně stanovil kvalitu a vyměřil kvantitu tohoto vzdělání? Je-li snad záhodno, aby dceruška továrního dělníka byla rovněž tak vzdělána, jako její »šťastnější« družka, slečinka továrníka samého? Je-li s prospěchem, aby na př. dívka na venkově měla tytéž vědomosti, jako její družka v hlavním městě?« A podobných otázek nahrnulo by se bez počtu — tolik, kolik panuje mezi vrstvami společenskými odstínů, podmíněných oněmi nesčetnými činiteli sociálními, o nichž netřeba se dále šířiti! V tom vězí hlavní jádro celé otázky dívčí výchovy a ovšem také její hlavní obtíž.

Mohl by snad někdo namítnouti »Se stejnými potížemi setkáváme se také při výchově chlapecké, neboť také zde panují tytéž normy, a je vztyčen tentýž program pro všechny hochy bez rozdílu, ať chodí do škol venkovských či městských.«

Tomu jest ovšem tak! Ale jest otázka, zdali jedna a tatáž svěřací kazajka naší paedagogiky představuje ideál, nad nějž by nemohlo býti vynalezeno nic lepšího! Po této stránce nemá výchova dívčí před chlapeckou ovšem žádnou přednost! Avšak nezapomeňme na jeden veliký rozdíl. Ve škole dívčí bývá — aspoň na ústavě 5—8 třídním — vychování intelektuální z pravidla ukončeno, kdežto hochovi, ze školy obecné neb měšťanské vystupujícímu, vlastní »učení« teprve nastává. »Učení« díme, ať ho již nabývá mladík jako student na školách středních, neb jako učeník u mistra nebo v některém závodě.

Dívka škole odrostlá naproti tomu chodí nejvýš do šití, hudby neb zpěvu, a na venkově ani to ne! A tím má býti její výchova po stránce intelektuální ukončena? Otázka tato jest ve svých důsledcích také nesmírně důležitá, neboť zde nejde snad pouze o vědění neb zručnost a umění, nýbrž

o mravní oporu, kterou soustavná práce a předepsaná kázeň školní každému chovanci poskytuje. Této kázni jinoch, z obecné neb měšťanské školy propuštěný, i nadále je podroben jako učeník nebo student. Mnohý z nich kromě toho bývá odveden a projde školou přísné disciplíny vojenské.

S dívkou je to z pravidla jinak. S odbytou povinností školní nastává nebezpečná trhlina v jejím žití. Práce školní tvořila až doposavad její mravní životní úkol. Co teď? Nemluvíme ovšem o dívkách rolníků, řemeslníkův neb nižších úředníků, které si zajisté nebudou stěžovati na nedostatek zaměstnání neb zodpovědné povinnosti. Zvláště, je-li rodina četná, tu záhy bývají dívky přidržovány k práci domácí, a jsou-li odrostlé, tu obyčejně spočívá péče o domácí hospodářství na jejich bedrách. Ty se již dovedou životem poctivě protlouci, kdyby jim nebylo souzeno, dostati se za muže.

Ale jinak je s dívkami z t. zv. »lepších« rodin. Většina z nich po vystoupení ze školy oddává se patentované zahálce! Zdá se sice, jakoby byly neustále zaměstnány: cvičí se v kreslení, malbě, hudbě, zpěvu, tanci, konversaci cizími jazyky, hrají »lawn tennis«, »croquet«, pořádají bazary, výlety, věnečky, pikniky, navštěvují koncerty, divadla, lázně a především — hltají spoustu — románů nezřídka takových, jaké komponuje »nejpřednější novellista francouzský« Guy de Maupassant, v nichž i »nejchoulostivější látka delikátně pojí se s psychologickým prohloubením«, jak jistý chvalořečník zmíněného romanopisce, jenž konečně sešilel, nedávno veřejně hlásati se nerozpakoval! Ovšem někdy slečinka dostane chuť cvičiti se v »kuchařském umění«. Laškovně hopkuje po kuchyni, pomůže kuchařce loupati — mandle, třítí mák, tlouci cukr, zvědavě podívá se do trouby, kde se připravuje pečeně, přesolí polévku, připálí jíšku, pokazí salát, až kuchařka začne bruchet a slečince zkrátka dá na srozuměnou, že ničemu nerozumí, třeba byla v pensionátě! Ale to pochodí! Milostslečna ohrne rty a odsekne, že beztoho kuchařkou nebude a že toho tedy nepotřebuje!

Proto nelze dosti důtklivě rodičům, kteří mají dceru škole odrostlou, klásti na srdce naučení: »Netrpte, aby vaše dcera daremnými hříčkami čas utrácela, anebo s prací sobě pouze zahrávala, nýbrž přidržujte ji k práci vážné, představující nějaký mravní cíl!

Mnozí otcové, ve větším městě žijící, dají dceru studovati na učitelku, aby »pro strýce Příhodu« mohla si pojistiti vlastní existenci. Má-li dívka vlohy vskutku nevšední, tu by se proti tomu nemohlo nic namítati, neboť po vypracování domácích úloh a naučení se přednáškám zbude jí ještě času dosti, aby si také osvojila vědomosti a dovednosti, které jsou nezbytny ke správnému vedení domácnosti. Jinak se má věc, působí-li studium dívce obtíže: tu je věru škoda času, námahy, peněz i dob zlatého mládí, které u takové chuděry je neustále ohroženo Damoklovým mečem zkoušek, komposic, praktických cvičení a maturity!

Lépe by bylo, kdyby dívka taková naučila se řádně vařiti, péci, kupovati a hlavně — dobře počítati! Totiž tak, aby nebylo vydání nikdy větší než příjem, a při tom byl celý dům poměrně spokojen.

To není tak snadná věc, jak by se snad na první pohled zdálo! Také po této stránce by naše ženy mohly se mnohému naučiti od svých předchůdkyň.

* POKRAČ. *

O vychovávání dítek.

Účastníkům vychovatelství vůbec píše JAN LEPARĚ.

* Pokračování. *

P é č e o o d ě v d í t e k .

Aby tělo lidské těšilo se stále z příslušné teploty, k tomu třeba jest za každé doby vhodného oděvu, který zamezuje vnějším žvlům škoditi nějak nejen teplotě, ale i rozvoji a zaměstnání těla. Proto má býti všeliký oděv slušně volný, čistý a suchý, a pokud kde k tělu samému přiléhá, tak hladký, by nevyuocoval z těla škodlivé výpary, ale aby vypařování potřebného nikterak nerušil. Dle různých ročních počasí, jakož i vzhledem k rozdílné teplotě v občasných místnostech pobývání lidského, užívej se nejen různých druhů, nýbrž i příslušných způsobů oděvu a jeho látek. Co zvláště dítek se týče, dotýká se upřímného vychovatele velmi smutně, uhlídá-li na př., kterak dítky i pěkně oděné v prachu, blátě a sněhu rozpustile si pohrávají, aniž jich kolem jdoucí upozornují, jak tím škodí netoliko oděvu, nýbrž i samým sobě. Ve příčině budov školních má se od úřadů dbáti o to, aby při učebných pokojích nalézaly se zvláštní místnosti, ve kterých by dítky za doby zimní své převlečníky, šátky, kloboučky a podobné při učení samém zbytečné oděvní části mohly si vyvěšovat a ukládati. Totéž platí také o odkládání oděvu dítek, které za doby deštivé konají přespolní cesty a se zmoklým oděvem přicházejí do školy. Vyvěšuje-li se zmoklý oděv v učebné síni samé, škodí vysýchání jeho svými výpary i ve světnicích takových, které nebývají dětmi přeplněny; tím hůře tomu, kde sedí pohromadě žáků a žákyň přes slušný počet a to nepřetržitě po celé 3 až i 4 hodiny, aniž se pro různé překážky může vykonávati provětrávání příslušné.

P é č e o z d r a v ý , č i s t ý v z d u c h .

Zkoumáním znalců přírodovědeckých a lékařských zjistilo se, že zdraví lidskému nejzdařileji slouží vzduch, jenž obsahuje v sobě tyto části mezi 100 dílů

a) dle váhy	}	kyslíku	23·16
		dusíku . . .	76·78
		kyseliny uhličitě	0·06
b) dle objemu	}	kyslíku	20·96
		dusíku . . .	79
		kyseliny uhličitě	0·04

Vzduch v poměrech těchto nazývá se tedy obyčejně *zdravým* čili *čistým*, *nezdravým* a *nečistým* pak každé ovzduší člověka, které vytčené části obsahuje v sobě v poměrech změněných a který k tomu ještě jinými látkami se označuje, jako na př. *prachem*, *kouřem*, *vodní parou*, *čpavkem* atd. Čím více těch nepřísušných příměsků v ovzduší našem se vyskytuje, tím více zdraví lidské se podrývá, a proto zvláště vychovatel řádný svědomitě má dbáti, o to, aby chovance jeho obklopoval co možná všude a vždy vzduch zdravý a čistý. Kdo vodí dítky do zábavních místností, kde se moc kouřívá od mužů tam přítomných, špatně pečuje o zdravý tělesný vývoj svých mladých svěřenců. Jistá již dospělá chůva zasedala si ráda za městskou obcí v úhledném stromořadí na lavičce s Ludmilkou asi devítiměsíční, avšak vedle ní bavíval se rád s ní milovaný společník, jenž byl vášnivým kuřákem. I stalo se často, že

hloupé děcko« (jak rozduřená chůva nazývala svou chovanku) dalo se do bolestného pláče, když si milovaný společník sotva byl k chůvě zasedl. Ani on, ani chůva nedovedli si vysvětliti pravé příčiny odporného jim pláče. Ale když jistého dne dotčený společník své doutníky doma zapomněl a tedy při obyčejné zábavě nekouřil, Ludmilka vesele se rozhlížela po svém okolí, jakoby plakati ani neuměla. Tu teprve dovtípili se její společníci, že kouření doutníků bývalo jí nemilým, a z »děcka« nenadále stala se Ludmilka hodným děvčátkem. Náповěď tato moudrému čtenáři zajisté stačí. Čím více kuřáků ve společnosti dětí, tím odpornější bývá zdraví jejich zábava dospělých společníků jakéhokoli druhu.

Na dráze železniční bylo jisté matce seděti mezi kuřáky, a to kuřáky mladými, kteří hověli si v kouření půlkrejcarových cigaret. Dotčená matka měla u sebe dvouletého synáčka, který pro stálé přibývání kouře pokašlával a nevrle oči si zakrýval. Matka byla šťastna, že na nejbližší stanici mohla předsednouti se synáčkem do jiného oddělení, kde se nekouřilo. Že by však dotčení mladí kuřáci i sobě samým byli ovzduší své kazili, toho se pro oblíbený svůj zlovyk nedovtípili.*) Podobně stává se dosti zhusta, že ošetřovatelky dětí (matky, hospodyně, chůvy atd.) v místnostech, kde se topí a vaří a vzduch různými příměsky znečišťuje, mívají dítky na kolebkách, vozičkách aneb i při některých hracích nástrojích, aniž by tušily, že ovzduší v místnostech naznačených dětem na zdraví škodí. Tu nápravy třeba! Dýchání nezávisí na vůli člověka, nýbrž na pouhém ústrojí a zdraví dychadel a povaze ovzduší, jakož svědčí o tom jadrně na př. dýchání spícího dítěte. Ubývá-li v plicích kyslíku slučováním jeho s uhlíkem v kyselinu uhličitou, kterou vydychujeme jako i dusík a vodík z pokrmů přijatých, nahrazujeme jej dýcháním, přijímajíce jej z čistého ovzduší. Nedostatek kyslíku má následky nemoci, ano i smrt. Kdekoli v uzavřené místnosti bývá mnoho lidí pohromadě, ovzduší se kazí pouhým vydychováním látek výše dotčených, třebas z venku do vzduchu místnosti té nevnikaly žádné plyny škodlivé. Proto přemnoho záleží na tom, aby v místnostech zavřených, které nemohou provětrávány býti volně každou chvílí, jako tomu bývá

*) Jak nebezpečně vzrůstá se kouření u mládeže ještě nedospělé o tom přinesla »Národní Politika« dne 14. dubna roku 1895 následující neutěšenou zprávu: »Jak rozšířeno jest kouření právě půlkrejcarových cigaret i mezi mládeží školy obecné, zvláště v okolí Prahy, dosvědčí následující: Učitel ve třetí třídě trojtřídní školy v Z. blíže Prahy viděl, že jeden žák při učení stále něčím v kapse si hraje; při prohlídce jeho kapes našel několik půlkrejcarových cigaret. Pan učitel věda, že od držení cigaret zhnědnou špičky prstů, v nichž se cigareta drží, prohlížel všem žákům prsty a našel z 65 žáků toliko jediného v celé třídě, jenž prstů od cigaret zhnědlých neměl; ten však dle svorného vyznání ostatních žáků již kouřil viržinky. A v ostatních třídách? Velké procento i v druhé i v první třídě mezi těmi nejmenšími bylo kuřáků. Příčina toho jest mnohá. Předně stálý styk s mladíky škole sotva odrostlými, kteří zaháljíce v kupách na návsí opět a opět jsou shromážděni; od nich školní mládež, stále se s nimi stýkajíc, nejen v kouření, ale i v mnohém jiném návodu dostává. Pak láce cigaret. Krejcar na tužku, pero se doma vyprosí snadno a zamění ve 2 cigarety. Mnohému čtenáři asi napadne, jak se chovají oproti tomu zlořádu tamní učitelé? Rokovali v poradě a znajíce svou bezmocnost v podobných případech (záležitě takovým žákům velmi málo na špatné známce z mravů neb zůstání po škole), oznámili to místní školní radě, aby nějakou přítrž učinila, a slavná místní školní rada — má o tom jednati podnes. A tak musí učitel dívati se, jak žák jde s cigaretou do školy, před školou cigaretu, ovšem jen dokouřenou, odhodí a pak, utřev o rukáv ústa, vstoupí do školy. Tu působí též mnoho nedostatek kázeňské moci učitelovy«.

při školních světnicích, nehromadilo se mnoho osob, a aby dbalo se pečlivě o příslušné provětrávání. Ježto rostliny za doby denní kyselinu uhličitou lupením svým do sebe vlykají a pak rozrušují zase, uhlík jistou měrou v sobě podržující a kyslík vypouštějící, očišťuje se vzduch pod širým nebem za doby denní neustále, a proto si přáti jest, aby místnosti hojně lidmi navštěvované nepostrádaly blízkosti zahrad, hájů, parků, lesů atd.

K těmto věcem zřetel majíc nařizuje vnesení ministeria vyučování ze dne 9. června l. 1873 č. 4816 v §. 2.: »Školní dům má státi na místě suchém, možno-li uprostřed obvodu školního. Za staveniště nechať nezvolí se místo, jež sousedí s bahny nebo jinými vodami stojatými, se hřbitovy a hnojšti, aniž místo blízké hlučných náměstí, ulic a silnic anebo živností hřmotných, kteréž vzduch kazí nebo prach působí, aniž konečně okolí, jež by účelům vyučování vaditi, zdraví záhubou hroziti nebo mravní pohoršení dávati mohlo.« V §§. pak 11., 12., 22. a 23. dodávají se o další péči v příčině čištění vzduchu na školách ještě některá poučení, která veřejnosti neznámými býti nemají, a která proto zde uvádějí se doslovně: »Kromětoho, že má světnice vždy po vyučování otvíráním dveří a oken provětrávána býti, nechať též péče se vede o to, aby v každé školní světnici vzduch stále se obnovoval. Přístroje, jimiž se výměna tato dítí má, buďtež tak zřízeny, aby se stále čerstvý vzduch, t. j. čistý a v zimě náležitě ohřátý vzduch s potřebu zvenčí do školních světnic přiváděl, zároveň pak aby se vzduch v nich zavřený odváděl tak, aby se přítomných tato výměna vzduchu nižádným způsobem nelibě nedotkla, ovšem tedy jim neuškodila.

Aby se obnovoval vzduch v té části roku, když se netopí, k tomu jsou po výtce okna a dvěře. Jelikož však otvírati i okna i dvěře za doby školní jenom s podstatnými výjimkami možno jest, zřídtež se naproti oknům nad samou podlahou dostatečné protější otvory a — kdyby toho, hledíc ku pravidlům obsaženým v §. 10. o zařízení svrchních křídel oken, potřebí bylo, i pod stropem.

Aby se vzduch obnovoval v době, když se topí, jest potřebí, aby plášťový prostor kamen plášťových na svém spodním konci dostatečně velikým kanálem se vzduchem vnějším spojován býti mohl; zároveň má vertikální, od podlahy až na střechnu vzhůru vedoucí kanál (kanál střechnový) průřezu s dostatek velikého na případném místě — nejlépe na blízku plášťových kamen — zřízen a přiměřeně velikým otvorem jak nad podlahou, tak i pod stropem opatřen býti.

Veškeré otvory provětrační nechať lze šoupátky nebo klapkami zavíratí, po případě regulovati.

Učitel obracej zvláště bedlivý zřetel k tomu, aby se přístrojů provětračních správně užívalo.

Školní světnice, schody a chodby buďtež z pravidla každého dne špíny a prachu bedlivě očištěny a mezi školním rokem aspoň čtyřikrát podle potřeby, a kolikrátkoli možno, i častěji, a to řádně umyty. Rozsáhlejší čištění celé školy, natírání stěn a t. p. konež se za hlavních prázdnin tak časně a tak rychle, aby vše uschlo dříve, než vyučování opět začne. Školní lavice buďtež některou dobu po vymetení školní světnice utřeny, stěny, kamna, skříně, tabule oprášeny. Okna buďtež vždy v čistotě chována. Tabule u oken, jsou-li vodou naběhlé, buďtež pilně utírány, rovněž i římsy, když zamrzlé tabule u oken roztávají.

Učitel má pilně bdíti nad tím, aby žáci, do školní světnice vstoupiti

majíce, vždy o b u v s o b ě ř á d n ě o č i s t i l i a z a v e d e n ě h o k t o m u n á č i n í u ž í v a t i s o b ě u v y k l i . V n i ž á d n ě š k o l e n e c h a ť s e n e d o s t á v á u m y v a d l a a u t ě r a d l a k m y t í r u k o u . Z v l á š t ě b e d l i v á p ě č e b u d i ž v ě n o v á n a t o m u , a b y z á c h o d y v č i s t o t ě s e c h o v a l y . S e d a d l a b u d t e ž k a ž d ě h o d n e č i š t ě n a , p o d l a h a n e c h a ť s e a s p o ň p r a v i d e l n ě j e d n o u v t ě m d n i u m y j e . Z á c h o d y n e c h a ť s e v ž d y v p r a v o u d o b u v y p r á z d n í , p r a v i d e l n ě p r o v ě t r á j í a č a s e m d e s i n f i k u j í . « * P O K R A Č . *

Archivní obrázky »staré« školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování. *

Tak tedy si vedl stížnost učitel Mizler na pomocníky a líčí dosti jasně následky, jaké z toho pro vyučování vycházejí. Dodati dlužno, že Mizler i oba podepsaní, Starý a Wencel byli — muzikanty.

Žaloba tohoto druhu nebyla jediná. Již před tím, dne 4. prosince 1841, žalují z německých Ledvic nepodepsaní na Duchcovské učitele, že provozují po hospodách muziku, a tak ubližují a zkracují jiné muzikanty, ano, docela je vytlačiti hledí. Prý docela zmínění učitelé vlastní kapitály mají, nač tedy potřebují jiné muzikanty o výdělek připravovati!? A k tomu jsou zmínění učitelé i nemocní, proto to noční hraní nikterak není pro ně prospěšno. A konečně nepodepsaní dí: »A zakazují to c. k. školní a státní zákony!«

Konsistoř jsouc zodpovědná zákony školními (Polit. Schulverfas.) za řádný a bezúhonný stav učitelstva, hleděla vždy, by nikdy nebyl v rozporu s uvedenými zákony. Z té příčiny upozornila často vikáře, by pilně k tomu hleděli, aby učitelé dle § 252, XI., Polit. Schulverfas. zanechali úplně provozování muziky po hospodách, jako stavu jejich nedůstojného a vyučování škodlivého. Tak se stalo na př. kons. výnosy r. 1841, a r. 1845 znova k veškerým školním okresním dohlížitelům, by opět připomenuta byla učitelstvu »ta blahodárná jak i důležitá nařízení o provozování hudby při svatbách, posvíceních a v jiném veřejném tanci«; při tom poukazuje konsistoř na nařízení uvedená v »Polit. Schulverfas.«

Vikář střídnictví Teplického a zároveň okresní školní dohlížitel Kaufold sezval 14. ledna r. 1847 a za měsíc zase všechny pomocníky Teplického okresu a na srdce jim kladl, by upustili ode všeho »musicování« po hospodách, jinak že by zemský úřad hleděl tresty je k pořádku donutiti. Mnozí však pomocníci »dělají« přece musiku, jelikož jsou převelikou bídou k tomu nuceni. Jiného výděleku na venkově není. Píší-li pomocníci noty neb jiné písemnosti, tu výdělek je pranepatrný. Kde tedy má mladý muž vzíti, aby byl řádně živ? Z čeho si má koupit knihy, nástroje, odkudž peněz na své další vzdělávání? Privátního vyučování na vsích také není! A tak »dělají« pomocníci musiku i v jiných vikariátech, důkaz to, že bída jest veliká. Jediný prostředek jest: l e p š í s u b s i s t e n c e pomocníků. Vikář Kaufold končí svoji zprávu těmito slovy: »Kdyby bylo obecní jmění na venkově lépe spravováno a pro personál učitelský spolu užíváno, kdyby školní plat dle daní byl rozvržen a spolu s daněmi vybírán, kdyby učitelům dostalo se všech mu patřících dávek, kdyby normální školní fond jen mírně přispěl, pak by mohl učitelský personál lépe placen býti a pak by byl stavu vysokých nařízeních úplně šetřiti.« Tak psal vikář o nuzném postavení učitelstva. Šest pomocníků provozovalo v jeho střídnictví musiku po hospodách. A všickni

uvádějí jen pranepatrné příjmy na svou omluvu. Mimo to dodávají, že 4 pomocníci v Chlumu, v Petrovicích, v Krupce a v Modlanech minulý podzimem o posvíceních v hospodách také hráli.

A pomocník ve Stebně, v Ústeckém střídnictví, hrál v jedné vesnici na Těhlovickém panství, a to v první neděli po Zjevení Páně, a pomocník Šénfeldský sám pravil, že u pana vikáře prosil o dovolení, a bylo mu řečeno, že dělání musiky nemůže býti dovoleno, ale že zákon přece to docela nezapovídá, aby si pomocníci něco vydělali nesměli, jen prý z toho nesmí dělati žádného řemesla. Podobně i v Bílinském střídnictví pomocník v Meržlicích hrá.

A jeden z těch 6 žalovaných pomocníků vypráví, že ho Tř blická »banda ujistila, že také pomocníci v Třiblicích, ve střídnictví Libochovickém, při jejich »bandě« spoluhrají atd. Nedivno tedy, když na př. pomocník Modlanský sáhl po houslích, vždyť vedle stravy bral od učitele na penězích toliko 12 zl., pomocník v Chlumu 20 zl. Více jim učitel dáti nemohl, jelikož sám následkem nedbalého placení sobotalesu málo dostával

Konsistoř pak uváživši to smutné postavení učitelstva obrátila se k zemskému guberniu, aby u věci byla zjednána náprava, a učitelstvo dle stavu a významu bylo honorováno. Píšeť takto

Dle znění »Pol. Schulverf. Abschn. XI., § 252 jest učitelům provozování hudby v místnostech hostinských při svatbách, posvíceních atd. z velmi důležitých příčin zakázáno. Toto však prospěšné nařízení není řádně zachovááno, a opakují se dosti často u konsistoře žaloby, že pomocníci po hospodách hrají. A postižení pomocníci vylouvají se, že beze všeho vedlejšího výdělku nemohou existovati, jelikož jejich příjmy ku krytí nejpotřebnějších věcí nikterak nestačí. Biskupská konsistoř neupírá pravdy podaným ospravedlněním se strany pomocníků, s povinností však musí hleděti, by nejvyšší nařízení platně byla zachováána, když i následky plynoucí z provozování hudby učitelskými pomocníky velmi důležité jsou. A tyto v pravdě neblahé pro vyučování následky mohou přece jen tenkrát býti odstraněny, když služné učitelů a pomocníků bude regulováno a jim dle jejich stavu poukázáno. Proto bisk. konsistoř považuje se býti za povinnou vys. zemský úřad co nejuctivěji žádati, by blahovlně toho se ujal, aby regulován učitelských platů, o něž se právě jedná, co nejdříve také bylo uskutečněno atd.

I z této ukázky patrno, jak konsistoř těžce nesla toto nutné odcizování se učitelů škole, jelikož škola jich uživiti nemohla. Zákony tu byly, ale zákonitého platu nikoliv. Proto duhovenstvo a uznalí patronové i majetnější občané hleděli tu a tam svojí štědrostí učitelům býti nápomocni. O nejednom faráři čteme, že až 50 zl. přispíval učitelům, by ten nemusil svými skřípkami vydělávati si to perné sousto ještě i za noci. A konsistoře z vlastních fondů pro učitele přispívaly chudším učitelům a zvláště jejich vdovám a sirotkům. Ale ani tu fondy nevystačovaly, aby tolika se přispělo. Proto musíme o učitelích staré doby jen svědčiti, že dovedli snášeti heroicky svůj trudný stav, a diviti se musíme jejich neoblomnému nadšení a zápalu pro školu, pro náboženství a mimo nepatrné výjimky pro svorné působení a vzdělání lidstva s kněžstvem. A za to nadšené působení při tak trudných dnech zasluhují naší chvály a uznání. Z těch všech úřadů jak pravil jistý starý učitel — byla to jen zase konsistoř, zase jen okresní školní dozorcové, kteří se otcovsky o učitelstvo starali.

13. Žádost Josefa Suchého o dosazovací dekret na filiální školu v Ledcích.

Presentační právo na uprázdněné místo při triviální škole náleželo různým činitelům, někde vykonávali je zemská vláda, jinde vrchnosti, obce atd. Presentovaný učitel musil prostřednictvím okresního školního dozorce žádati u konsistoře o schválení a o dosazovací dekret, asi podobně jako u našich katechetů, žádajících od konsistoře o kan. posláni (missio can.)

K také žádosti učitele Suchého přiloženy následující přílohy: 1. presentace patronova in originali. 2. Revers, že učitel Suchý k žádné tajné společnosti nepřínálež. 3. Přihlášení a prosba o přijetí do pensijního fondu pro vdovy po učitelích. 4. Fasse, dle které konsistoř určití mohla roční poplatek. 5. Učitel Suchý byl provisorem školy. Ve příčině platu musil se dohodnouti s vdovou po svém předchůdci, po němž byl školu převzal. Zajímavo pro historii školy jest take »vyrovnání«, jež jako pátá příloha k žádosti o dosazovací dekret scházeti nesměla. »Vyrovnání« podepsala vdova, učitel, místní duchovní správce, vikář a vrchnostenský úřad. »Vyrovnání« dle tehdejšího způsobu zní: »Okršlek dozorního školního dohledačství Mladoboleslavský. Vyrovnání Mezy níže psanym nástupníkem Školním na filiální škole Ledecké a mezy též níže psanou odstupující pozustalou Wdowau Maryi Mudrochowau Učitelkyni.

Poněvadž nadřečena wdowa mě gakožto administratora skrze čas od 24 dnu t. g. od 15ho Listopádu až do 8ho Prosynce b. r. dle gejí možnosti přežiwo-wala, za to sobě y také všecky požitky ať gakého koliw gmena gsau a byli, sama pro sebe wyzdwihla a podržela, neboť jsem nahlížel, že nadřečena wdowa mnoho dítek má; však ale po obdrženém Wrchnostenském ustanovugicim Decretu všecky požitky již pro sebe zanechávám a protož nemá ona za mnau, ani ja u ni ničehož k pohledáwani, pročež náležitě wyrownání mezi sebou tuto pro-hlašujeme.

V Ledcých dne 12ho Prosince 1833.

Marie Mudrochowa.

Jos. Suchy.

Pak následují ostatní podpisy.

Revers, že učitel Suchý nenáleží k žádné tajné společnosti, byl vikáři vrácen, by ho uchoval ve vik. archivě. Po té byl konsistoří prostřednictvím okresního školního dozorce vydán učiteli dekret dosazující, uvádějící jej ve všecká práva a povinnosti školy.

14. Visitační protokoly

Když byla ukončena výroční zkouška ve »staré« škole, zavedl vikář s přítomnými rychtáři, duchovním správcem a učitelem protokol, jímž měl býti nastíněn stav školy toho roku. A na základě těchto protokolů sestavoval vikář svoji výroční předlohu konsistoři a krajskému úřadu. Tak čteme visitační protokol o konané zkoušce ve škole Libošovické, ve vikariátě Turnovském. Nade-psán jest takto: »Visitations-Protocoll při škole Libošovické dne 17. listopadu 1807. Při visitaci byli přítomni: »V P. Jos. Caspar, Lokalista. »Auředník« vrchnosti písemně pozván nebyl. Jos. Jiroš, školní inšpektor. Jan Brix, rychtář z Dobšic, Jan Šoltz, rychtář Libošovický, Josef Wiečney ze Lhoty Rytíř., Matěj Poygr z Dobšína, rychtář.

1. Katecheta je pilný a s dětmi přívětivě zachází.

Učitel je bedlivý, ale má někdy rozepře a pití byl oddaný, s dítkami laskavě nakládá, ale requisita kromě katalogu a písem nepředložil.

2. Žáci v létě nechodí, hospodu taky navštěvují, což přísně zapověděno bylo.

3. Rodiče váží sobě cvičení dítek — neposílají, přislubují přítomní, že budou, — *) dítky v létě o poledních hodinách posílají budou. Učitele sobě váží, a také, co jemu povinováni jsou, dávají.

4. Stavení školní jest bídné a na spadnutí. Učitel »ostává« ve školní světnici a dříví žádného nemá.

5. Der Ortsseelsorger lässt sich seine Pflichten sehr angelegen lassen. Die Wiederholungsstunden werden eingeführt — sonntägl. Katechesen waren immer gehalten.

6. Školní inšpektor rád to dělá, ale praví, zadarmo že by to těžko bylo — žádá odměnu.

7. Rychtáři dohánějí rodiče, kanceláři poznamenání nedbalých teprve před 14 dny předloženo bylo.

Dítky jen velikonoční zpověď odbyly, pro budoucnost se nařídilo, by 4krát mimo Velikonoce vedeny byly.

Fundace žádná není, budoucně se na to ohled míti bude.«

Nyní následují podpisyúčastněných.

Okresním školním dohlížitelem byl nám dobře již známý Karel M. Gelinek, vedle něho se podepsal lokalista Caspar, dále Josef Marek, školní učitel a posláze přítomní rychtáři.

Povšimněme si ještě visit. protokolu téže školy ze dne 11. června 1813. Vikář Gelinek zaznamenal následující: Přítomni byli níže podepsaní. Nalezlo se: Že vel. P. Lok. nedávno se sem dostal, od něho mládež mnoho prospěchu ve cvičení a nábožnosti k očekávání má.

Proti učitelovi veleb. P. lokalista nic nemá, poněvadž až dosavade ho docela nezná — přednášejí jiní, že učitel po jiných místech za větší žold učí, a zatím ženě dítky zanechává. Na ženu všickni kolatorníci sobě stížnost vedou, že duchovní kalí, haní, pomlouvá a v lehkost uvádí, což se, jak dřív při visitaci se stalo, opět učitelovi pod ztrátou služby zapovídá, by ženě tolik nepovoloval, ji na uzdě držel a sám si nenávisť a nepřízeň všude nepůsobil. — Ostatek jak k představeným tak obecnému lidu uctivě se chová a s dítkami přívětivě zachází. Spisy proukázal, patenty některé scházejí, které sobě zaopatří.

Žáci pro pastvu špatně školu navštěvují — představilo se přítomným, že by většího zisku měli, kdyby doma krásy krmili. Dítky se uctivě chovají, do hospod nechodí a mravné jsou.

Rodiče sobě jak cvičení tak také učitele váží, ale sobotares jemu špatně odvádějí, budoucně by toho skrze rychtáře obdržel, se nařídilo.

Stavení školní jest spravené, žádná podlaha není, dříví jen 3 sáhy dostal, ačkoliv na 6 sáhů kvitanci dáti musil.

Opakující hodiny se nedržely, v. P. ale je »vésti« chce.

Dohlížitel školu někdy navštěvuje a o vzdělání dítek se stará.

*) Nečitelno.

~~~~~ SMĚS. ~~~~~

Úmrtí. Dne 17. srpna zemřel v Chrastí u Chrudimi dp. *Ant. Paulus*, církevní praefekt učitelského konviktu v Hradci Král. v mladém věku 31 let. — Dne 21. srpna zemřel v Dobřenicích dp. *Jos. Procházka*, osobní děkan, u věku 64 let. Zesnulý byl zakládajícím členem Jednoty českého kat. učitelstva a jiných spolků. R. i. p.!

Profesoři středních škol jako porotci. Výnosem českého místodržitelství ze dne 22. června 1900 číslo 47702 vyzváni jsou obecní úřadové, aby při sestavování původních porotních listin s největší svědomitostí všechny schopné osoby úřadu porotce zapsali a hlavní zření měli k profesorům a učitelům veřejných středních škol. V důvodech se poukazuje, že profesoři sice mohou dle vnesení ministerského býti osvobozeni, ale na dobu roku školního, že však ni žádný ředitel nemůže dáti stvrzení, dle něhož by profesor o prázdninách byl nepostrádatelným. Dle toho budou bezpochyby profesoři středních škol osvobozeni od funkce porotce jen ve školním roce, o prázdninách však přinuceni budou v porotě zasedati. — K této zprávě poznamenáváme, že jest pro porotní soudy nemalou škodou, je-li z nich kterýkoli inteligentní stav vylučován.

Naděje vlasti. Kdežto abiturienti Lito-měřické reálky na rozloučenou v pátek tančili, abiturienti na českých školách pořádali zábavy ve prospěch — Husova pomníku. »Katolické Listy« se táží, mizí-li dnem maturity opravdu každyčkový vliv učitele náboženství na ty pány — či je-li snad to trumf za jejich působnost? — Katecheta ovšem málo zmůže, když už tanec a pitka »na rozloučenou« po maturitě staly se módou, a pp. profesoři pozváni k takovým zábavám od abiturientů s díky přijímají. Jakoby nebylo ušlechtilejšího způsobu rozloučení, nežli je ta skákačka při muzice.

Smutný obrázek. Nedávno projednával zemský trestní soud v Praze odvolání podučitele z obce Z. u Mělníka, který žaloval tamního faráře pro urážku na cti a se žalobou u okresního soudu na Mělníce byl odmítnut. Mladý pán

choval se totiž v kostele pohoršlivě, a farář, jda při »asperges« podle něho, vzal jej za rameno, aby jej na jeho neslušné chování upozornil. Žaloba, kterou podal podučitel na faráře, byla, jak praveno, u první instance zamítnuta, a on se odvolal. Přelíčení stalo se zajímavým tím, že žalující prohlásil, že na žádném vyrovnání přistoupiti nemůže, protože je to »věc strany«, a on od svých kollegů není zmocněn, aby na nějaký smír přistoupil. Tak prohlásil mladý pán, který vyšel před rokem z ústavu! Zdali pak vzpomněl, když spor s farářem prohlašuje za »věc strany«, že prohlašuje zároveň své neslušné chování v chrámu Páně také za »věc strany« a že tím dělá té »straně« pořádnou ostudu? Řekněme si pravdu: zvláště mezi mladými pány jsou mnozí, jimž jest pobožnost něco neznámého, a kteří přicházejí do kostela, když už tam s dětmi jíti musí — se pobavit. Čeho také můžeme očekávati od mladého člověka, který se dovídá ze »Škol. Obzoru« a podobných plátek, že služby Boží a modlitba jsou »zhoubný klerikalismus, proti němuž učitelstvo musí bojovati!« Proto se bojuje tím, že se ta nechut k posvátným výkonům dává všemožně na jevo. Toť sá ví, že »Č. Učitel«, »Šk. Obzor«, »Posel z Budče« a podobné žurnály vyhlásí faráře za fanatika a pana učitele — za mučeníka. Zdali tento pán skutečně se choval v kostele tak, jak se chovati měl, po tom pátrati nebudou — to jest u nich věcí vedlejší. — Spor dosud ukončen není, poněvadž soud vyžádá si disciplinární akta zmíněného podučitele, který byl okresní školní radou z trestu přeložen.

Kralovrah Bressi — byl zbožným katolíkem! Je to pravda? Zajisté, poněvadž »Školský Obzor« to napsal. Dělníci, kteří měli příležitost Bressiho poznati, tvrdí sice, že je člověk surový a zpustlý, — ale »Školský Obzor« někde vypátral, že byl Bressi zbožným katolíkem. Milý »Škol. Obzore«, zbožní katolíci nevraždí a vůbec nevstupují v řady socialistů a anarchistů. Celé katolictví Bressiho záleží asi v tom, že je zapsán někde ve křestní matrice — zrovna jako u jistých pánů, kteří stálým tupením církve a zlehčováním ten anarchismus vypěstovali.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 K, příležitostně 3 K. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLASTÍ.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy, jakož i příspěvky pro učitelskou přílohu zasílány buďtež spolořaktořu V. Špačkovi v Košátkách p. Vrutice Kropáčova); pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy red. Jan Šmejkal, katech v Praze-Holešovicích

O vychovávání dítek.

Účastníkům vychovatelství vůbec píše JAN LEPAŘ.

* Pokračování.

P é č e o v ý ž i v u.

Kterak tělu lidskému nejen k pouhému zachování a vývoji jeho ústrojí hned po narození již patrného, nýbrž i ku přibývání nových částí tělesných jest potřebí pokrmů, o tom nejzřetelnější svědectví podává vývoj zubů, jejich přibývání a výměna. Novorozeňátka zubů nemají a teprve v 7 měsíci svého života nabývají tak zvaných zubů mléčných, ku kterým přibývá jich průběhem 1½ roku až do 20. Známo též, že mléčné tyto zuby dětem po 7. roce v téměř pořádku vypadávají, ve kterém přirůstaly, a že na jejich místě pak vyrůstají zuby stálé až do počtu 32. Z příčin příkladem tímto naznačených jadrně objevuje se potřeba potravy lidské, a to takové, kterou se nahraží látky rozdílné tělu ubývající aneb na novo potřebné. Látky tyto znalci lékařští dělí ve dva hlavní druhy, jeden nazývajíce dechovým a druhý tělotvorným. K tělotvorným náležejí dusík, kyslík, uhlík, vodík, kostík, síra, vápno, draslo, soda, železo a pod., dechové potravy tvoří kyslík, uhlík a vodík, jsouce základem vnitřní teploty tělesné v krvi; a poněvadž tento druh potravy neobsahuje v sobě dusíku, slovou pokrmy a nápoje druhu dechového bezdusičné, kdežto tělotvorným dusíkaté se říká. Obou druhů látky tělu za potravu poskytované i po přípravách vnějších v těle samém tak se proměňují, že mohou krví rozváděny býti, kdekoli jich jeví se potřeba. V dotčeném potravin proměňování a rozvádění po těle záleží trávení čili zažívání pokrmů a nápojů. Dle povahy jednotlivce, jeho věku, zdraví, čilosti atd. objevují se jiné a jiné potravní potřeby a mění se také stále dle jeho zaměstnání. Záleží však i na tom mnoho každou dobou, jak důkladně přijatá potrava se zažívá, a věnuje-li se úkolu tomu potřebný čas. Hltavá polykání jídla a nápoje ruší trávení a tělu škodí. Není po obědě, vyhověla-li ústa výkonu svému; i jiným ústrojům zaživacím nemá se vaditi v jejich úkolech. Proto vyžaduje se po užívání potravy poměrně příslušného tělesného klidu. Věci té měly by vždy pamětlivý býti i školy, které na mnohých místech ukládají dětem i po přespolních cestách spěchatí po obědě k novému učení. I v obcích městských prikazuje často dětem navštěvovati školu již o 1. hodině odpolední, ač by jim prospěšnější bylo, učiti se v dobu pozdější. Tolikéž i dospělým osobám radilo již staré latinské přísloví, aby po obědě buď

stáli neb volných 1000 kroků se prošli, ani spaním, ani namáháním nerušice činnosti zaživacích orgánů tělesných.

Co do povahy pokrmů, bývá tělu nejužitečnější strava smíšená, neboť toliko mléko, vejce a poněkud i chléb, zvláště černý, obsahují v sobě všechny tělu potřebné látky, a to v poměru tom, že mají jmenovitě v mléku mateřské látky tělotvorné k dechovým jako 1 ke 4 čili 1 : 4, t. j. právě v poměru tom, jak novorozencům nejlépe svědčí, kdežto u lidí dospělých poměr tělotvorných látek k dechovým rovná se 1 : 5, t. j. v poměru takovém, jaký se jeví v obilném zrní. Odborní znalci vytýkají poměry dotčených druhů pokrmných celkem takto majíť se látky tělotvorné k dechovým

1. v mase telecím	jako	1	0·1
2. zaječím		1	0·2
3. hovězím		1	2
4. „ skopovém		1	3
5. v mléku		1	4
6. v obilném zrní		1	5 neb až 5 1/2
7. v hrachu, čočce, bobu		1	2 čili až 2 1/2
8. v řepě		1	7 1/2
9. v zemácích		1	8 1/2
10. v rýži		1	12
11. v pohance		1	13.

Aby ten neb onen pokrm sloužil v poměru, jehož povaha těla našeho vyžaduje, potřebí jest, aby poměry pokrmní příměsky příslušnými tak se upravily, by u dítěte poměru 1 : 4 a u dorostlého člověka 1 : 5 se přiblížily. Toho na př. snadno lze docílit při pokrmech masitých přidáním bramborů, při mase telecím přidáním rýže a pod. A ježto tuky obsahují v sobě hlavně látky dechové, pochopitelně, proč se jich dětem tolik dávati nemá jako dospělým, ano, proč i při dospělých tuky s rýží nebo se zemáky stávají se více škodlivými než užitečnými. K pokrmům masitým, aby látky tělotvorné k dechovým objevily se v příslušném poměru, přimícháme rádi potraviny dechové, totiž omáčky, omastky, zeleniny a pod. a hovíme tím způsobem stravě smíšené. Dětem svědčí více potravy rostlinné, ovoce, zeleniny, jídla moučná, než masité. Pokrmy rostlinné potřebují však k zažití důkladnější přípravy v těle samém než potrava masitá; ať tedy dítě cvičí a tuží zaživací orgány, dokud ještě namáhavými pracemi nepotřebuje rušiti trávení jídel, ale ať také při tom o to dbají vychovatelé, aby dítky po jídle neskotačily, avšak, chodí-li již do školy, by ani duševními ani tělesnými pracemi se nemořily. Masitými pokrmy u dítek obezřele radí se spořiti.

Kolik pokrmu požívati tedy třeba, nedá se přesně ustanoviti. Vůbec raditi lze, aby nikdo nejedl tolik, až by pocítil v žaludku tlačení. Nejlépe je přestat jísti, když ještě nějaké prázdné místečko v žaludku zůstalo. Večeřeti bývá lépe časněji, nežli krátce před spaním. Při jídle neradí se pít, nýbrž asi 1/2 hodiny po jídle. Horkých jídel požívati se nemá, avšak i při studených pokrmech a nápojích jest třeba šetřiti míry. Nejzdravějším nápojem jest voda, která pro stálé své rozmanité unikání nahrazována býti musí a potřebu tuto žízní člověk na jevo dává. Pramenitá a studničná voda je k pití nejlepší, avšak záleží na tom mnoho, aby byla čistá a čerstvá. Nápoje lihové, víno, pivo, kořalka, nesluší mládeži vůbec, avšak i dospělým škodí nemírné požívání lihovin. I proti obyčejné

kávě ozývají se mnozí lékaři, doporučují na místo ní sladovou kávu. Jinak rozhodně dává se přednost kávě slabé, poněvadž silná mívá za následky tlučení srdce, třesení údů a všestranné rozčilení.

O o b ě h u k r v e.

Konečného účelu zaživacího docházíme teprv oběhem krve. Krví rozvádějí se v těle látky tělotvorné, kterých jest potřebí, aby člověk rostl aneb nahradil ztrátu, kterou užíváním orgánů tělesných byl utrpěl; ale krví odvádí se tolikéž uhlík do plic, který by jinak tělu byl škodným. Proto potřebí jest, aby obíhala krev tělem volně a pravidelně a v oběhu tom aby nikterak nebyla rušena. Avšak i při zdravém vzduchu, při odměřené teplotě pokojů, při volném oděvě a při opatrném užívání i nejlépe připravených pokrmů může oběh krve všelijak rušen býti, a to buď zaměstnáním a způsobem zaměstnání chovance, buď pohodlnou jeho nečinností, totiž dlouhým seděním, stáním, ležením a spaním zvláště pod peřinami přílišnou teplotu způsobujícími. I tu plnou platnost má starověké římské přísloví: »Jsou jisté meze, kterých ani v tu ani v onu stranu překročiti se nemá.« Má-li oběh krve všestranně a řádně v těle se konati, je potřebí pečovati o to, aby tělesná ústrojí chovanců nebyla nikdy svíravým oděvem (opaskem, řemenem neb jakýmkoli zapínacím okrajím šatním) ve styku svém s krví omezována. Také k tomu sluší u vychovatele stálé míti zření, aby chovanec nebyl pořád jednotvárně zaměstnáván, čím by i oběh krve stával se v jistých směrech nedostatečným, nepřiváděje potřebné náhrady některým částem těla chovance. Divoké dítek běhání, skákání, hulákání, válení se po zemi, lezení po stráních svahů údolních atd., mívá po nárazích a otřesech za následek netoliko příliš jednostranný oběh krve, ale škodí přechasto i nemístným vypařováním látek dechových a způsobuje i nemoci ze zachlazení při měnivém ovzduší. Věcí těch má obecnstvo býti vždy a všude tam pamětlivo, kdy a kde dítky bez dozoru zvláštního na veřejných místech hovívají těkavosti své z pouhých popudů tělesných. V příčině této dobře by bylo, kdyby netoliko matky a chůvy, nýbrž i ostatní mužští i ženští vychovatelští spolupůsobilé všímali si zaměstnávání dítek na školách mateřských, kdykoli dítky ty k tělocvičným hrám zavedeny bývají na veřejná hřiště aneb do zahrádek dotčené pozorování alespoň poněkud umožňujících. Podobná všímavost obecnstva podněcuje i dítky hrami se zaměstnávající nejen k ukájení jejich dovednosti ve hrách, nýbrž i ke slušnosti v chování vůbec. Stává se však velmi často, že chůvy vycházejí s dětmi zvláště při obcích městských na nějaké hřiště, kde pak bavívávají se buď samy mezi sebou, zasedajíce si po skupinách k sobě a vypravujíce si své životní zkušenosti, aneb kde přibírají si rády i mladé přátelstvo mužské k rozmanitým hovorům, svěřených sobě dítek si ani nevšímajíce, kterak si pohrávají nezřídka nejen na škodu vývoje tělesného, nýbrž i v neprospěch vychování duševního. Ježto z případů podobných nevzniká pro společnost obyvatelstva vůbec žádná stkvělá budoucnost, není to v pořádku, zůstávají-li takové a podobné události od mimojdoucích lidí dospělých nepovšimnuty. Avšak i při mládeži školní, která v dobách mimoškolních sama bez dozoru na některých veřejných místech všelijak si pohrává, z naznačených důvodů jest si přát, aby obecnstvo příležitostně si všímalo, nejsou-li zábavy a hry zmíněné ve směrech dotčených vývoji dětskému nějak škodlivé. Jmenovitě členové místních

školních rad i povinni jsou »bdíti nad tím, jak se mládež mimo školní dobu chová a nade vším, cokoli vliv má na vychovávání mládeže školou«. U věci té však zákonitým nařízením ve skutečném životě posud velmi zřídka kde se dostatečně vyhovuje, a náprava je hodně třeba.

Ve příčině škodlivosti, kterou mívá za následek dlouhé sedění dítek školních jak se zřetelem k pravidelnému oběhu krve, tak i k vývoji některých údů tělesných, vyžaduje se bedlivá opatrnost a způsob, který se při tom zachovává i v případech těch, že by dítky dovedly udržeti páteř přímo aneb jen v mírném nahnutí, neulehčující unaveným páteřním svalům všelijakým se nakřivováním, jsou-li ve škole nebo doma zaměstnány psaním, kreslením, vyšíváním a jinými podobnými pracemi, kdež všude co nejpřísněji toho se má dbáti, aby seděly buď zpřímá aneb toliko mírně ku předu nahnuty, i při tom vždy tak, aby obě lopatky hřbetní zůstávaly pořád v jednotlivé výšce. Neběží tu jenom o páteř, ale také o plíce, žaludek a o zrak, jimž všem škodливо bývá, sedí-li dítky ku předu příliš nahnutě. Protož obezřelí vychovatelé hledí, aby stoly a lavice v dotčených směrech a pracích tělesnému rozvoji dítek byly přiměřeny a dítek nezmrzačily.

S potěšením zaznamenávají nyní vychovatelé školní úřední ustanovení, kterými projevuje se péče o přiměřené hotovení školních lavic, a i lékařští znalci pokyny svými rádi jsou nápomocnými v témž směru. U nás značí znamenitý pokrok tohoto druhu ministerské nařízení již z roku 1873 (dne 9. měsíce června), jež v § 13. praví »V příčině školních lavic šetříž se pravidel těchto: 1. Budtež přiměřeny velikosti žákův, a každá škola budiž opatřena lavicemi velikosti alespoň trojí. 2. Každá lavice budiž tak zřízena, aby bylo možno, tělo mírně ohnuté majíc, v ní pohodlně psáti, jakož i v ní státi. Pro každé dítě budiž v lavici vhodné opěradlo. Mezi plochou stolu a okem budiž správná dálka zraková. Lavicím o dvou sedadlech budiž přednost dána před lavicemi o více sedadlech. 3. Prkno, na němž děti sedí, budiž do předu zaokrouhleno a do zadu mírně vyhloubeno. Z šíří budiž 23 až 28 centimetrů a položeno nad podlahou ve výši takové, aby pata nohy uplně na podlaze spočívala, a aby zároveň stehno i holeň dítěte téměř pravý úhel činily, což jest přiměřeno výši 31 až 41 centimetrů. 4. Deska stolová budiž 38 až 45 centimetrů z šíří, majíc zároveň sklon 4 až 5 centimetrův. Vedle vyšší hrany budiž úzký žlábek, do něhož by se vkládala pisátka, péra j. v. Prkno na knihy, jež pod deskou stolovou připevněno býti má, budiž jenom tak široké, aby se ho žák ani sedaje ani sedě kolenama nedotýkal, pročež za přední kraj stolové desky dostatečně v zad ustupovati má. 5. Veškeré hrany každé lavice školní budtež zakulaceny. 6. Kalamáře budtež v lavici zapuštěny a příklopem opatřeny. 7. Každému žáku vykážiž se 50 až 60 centimetrů veškeré déli lavice«.

A v příčině rozvoje tělesného vůbec dí § 28. téhož ministerského ustanovení: »Ať žáci jdou neb ať stojí, vždy žádej se na nich, aby tělo přímo drželi, veškeré malátnosti se střehouce. Při ústním vyučování, když žák pouze buď poslouchá, buď mluví, nižádného při tom prostředku učebného neužívaje, sedíž vždy přímo tak, aby jeho páteř svislou čáru činila, a aby hřbet v kříži byl zahnut. Kdekoli a kdykoli však to možno, nechať žáci, stále v lavicích nesedíce, časem také ve volné prostoře školní světnice stojí. Trpěno nebudiž, aby děti ruce pod lavicemi nebo v kapsách skrývaly, aniž aby nohy kterýmkoli nepřipadným neb neslušným způsobem kladly«.

Bylo by však pozdě, kdyby pro pravidelný oběh krve a řádný vývoj rostoucího těla pečovat se začalo o způsoby sedění dětského teprv u dítek školou povinných, a kdyby táž péče zanedbávala se u dítek mladších, zvláště těch, které choditi ještě vůbec se nenaučily, a proto za krásného počasí chůvami na čerstvý vzduch na vozičkách vyváženy aneb na ruce vynášeny bývají v tom i onom případě již sedíce za doby více než dvouhodinné. Jak často lze pozorovati, kterak chůvy na zamilovaných procházkách mezi sebou, avšak i s jinými osobami se bavívají, a to velmi rády hodně dlouho, any dívky jim svěřené tiše sedět mají, jakoby samy toliko pouhým do světa se díváním jakých rozkoší požívaly, pohybů pro oběh krve nepotřebující! Sedění dětské ve vozičku, mnohdy co do jeho vnějšku velmi úhledně ozdobeném, bývá často tak neupravené, že dítě samo pláčem a steskem na jevo to dává, poněvadž pociťuje zvláště v páteři různé bolesti, avšak volných pohybů postrádajíc, i ve příčině téměř vodorovně natažených nožiček svých veliké nepohodlí snáší. Nad to vše tlačívají chůvy přechasto vozičky před sebou tak, že očím jejich slunce sice nepřekáží, ale že dívky paprsky slunečnými bývají sužovány na úkor vývoje zraku. I když na rukou bývají dívky nošeny od chův vedle sebe jdoucích, počínají si tyto, aby v hovorech a pohledech svých pohodlně se stýkaly, tak neopatrně, že slunce brzy tomu, brzy onomu dítěti do očí svítí, ale chůvám ve směru jejich procházek nepřekáží. A projevují-li dívky v případech takových »fňukavými« nářky z přirozeného nervového popudu (tedy nikoli z nějaké svévolnosti) své bolesti a úzkosti, bývají od některé chůvy nelítostně kárány bručivým napomínáním, nadávkami, ano i potřepáváním nebožátka nebo vozičku, na kterém chudšas takový sedí. V domnění pěstounek takových má býti počínání jejich pro dívky, které se nijak samy neprovinily, t r e s t e m, skutečně však bývá příčinou k novému rozčilení dítek, majícímu za následek nová poškozování tělesná. Všimne-li si pak někdo mimojdoucí takových a podobných zlovyků, páchaných na dětech nevinných a odváží-li se prchlé pěstounky i sebedobromyslnějším poučováním k obezřetějšímu jejich počínání je napomínati, pochodí obyčejně špatně, zakoušeje od pěstounek buď úšklebky neb i káravé výkřiky, by »mlčel a šel svou cestou, že mu do toho nic není.« Protož dobře jest mu na místě tom připomenouti, že záleží i na obecnstvu, jakožto součiniteli ve výchování dítek, aby nezůstávalo lhostejným při pozorování podobných událostí. U příležitosti té není zbytečnou připomínka na vynesení ministra záležitostí duchovních a vyučování ze dne 22. června r. 1872, v jehož úvodě na konci se praví o úkolu škol mateřských: »Má býti škola mateřská dospělé mládeži ženské zároveň praktickou vzdělavatelnou. V ní naučí se budoucí matka svému povolání, budoucí vychovatelka láskyplnému a rozumnému s dítětem nakládání. Ona bude školou i nastávajícím chůvám.« A proto nařizuje dotčené vynesení v § 25. doslovně: »Dívky vyšších tříd na obecných a měšťanských školách buďtež dle možnosti po odděleních volány k účastenství ve hrách a zaměstnáních školy mateřské. Mimo to má každý správce a každá správkyň školy mateřské právo, učiti dívky, které povinnosti choditi do školy již vyhověly, přirozenému ošetřování dítek a vydávati jim vysvědčení o docíleném prospěchu«. Mateřské školy jsou sice v mnohých obcích, zvláště ve městských zařízeny ale že by dívky tamních škol obecných neb měšťanských po skupinách byly vysílány k naznačenému připravování se k výchově útlých dítek do škol mateřských, o tom skutečnost

svědectví nevydává, ježto nejen obecenstvo, nýbrž i školní úřadové výše řečeného veledůležitého vnesení ministerského si téměř nevšímají. U věci té nepopíratelně je potřebí brzké nápravy, má-li útlá mládež zproštěna býti pěstounek tělesnému i duševnímu vychovávání jejímu odporných a škodlivých. V mateřských školách přesvědčily by se budoucí chůvy, že není potřebí útlým dětem, kdykoli z popudů nepříjemné nálady tělesné dají se do nějakého nářku, hned nadávati »kluků, hovad, prasat, telat« atd., aneb táhati je za uši, pohlavkovati je a třepati tělem jejich, jakoby byly vědomě a zúmyslně prováděly nějaké zlé skutky, o kterých nebozí chudasové ve svém věku nemají ještě ani nejskrovnějšího ponětí. V mateřských školách nabyly by i budoucí matky důrazného poučení, že lze dítky hezky vychovávat i bez tělesných trestů metlami a hůlkami, kterých pěstounky na mateřských školách nikdy neužívají. Jinak o významnosti trestů tělesných u nedospělé mládeže vůbec pohovoří se obšírněji zde na jiném místě.

(Pokračování.)

Archivní obrázky »staré« školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování. *

Poznamenání nedbalců se zadala sl. Kanceláři, však plat až dosavade nedostal — nařídilo se jemu, by se ještě jednou hlásil, a kdyby žádného sluchu nebylo, u úřadu školního oznámil. Rychtářové milují ctnosti a všeho dobrého přislubují, že přičinění své k prospěchu a vzdělání školního cvičení nápomocni budou. —

Dítky jen dvakrát k sv. zповědi se vedly, což budoucně po předcházející přípravě čtyřikrát ročně stát se má. Dobrodince škola nenašla, přislubují ale přítomní rychtářové, že při zápisích, testamentech na to ohled míti budou.

Škola žádný záchod nemá, což nejdřív ohlásit musí učitel v sl. Kanceláři a jej o to žádat a zprávu školnímu úřadu ku konci Septembru dát. K. M. Ge-linek, Josef Horak, Lokal Kaplan. Johann Jos. Neumann, Obrig. Buchhalter, Jan Briksy, Richtář, Jan Šolc, Rychtář, Jan Pažout. —

Tak doslova, mimo dnešní pravopis, zněly visitační protokoly »staré« školy. Jsou to ratolístky českého úřadování školního, nemile však čteme německý podpis vrchnostenského úředníka.

Výroční zprávy školních dozorců jak ke konsistoři, tak i ke krajským úřadům psány byly jen v německém jazyku. Rovněž tak čteme na počátku našeho století i žádosti učitelův německy sepsané. Jen tu a tam nějaká žádost, žaloba či stížnost sepsána česky. Protokoly, jež vrchnostenský úřad zaváděl buď s učiteli neb osadníky, býval namnoze veden německy, jen odpovědi na německé otázky zněly česky. Z té příčiny dovoluji si podati obrázek z takového jednání u sl. Kanceláře. Spal to věru národ náš spánek tvrdý — kněz a učitel měli býti jeho křísiteli

15. Jak konsistoř soudila učitele.

Při velikém počtu učitelů v Litoměřické diecési nebudiž divno, že mnozí učitelé nevedli si tak, jak stav jejich žádal. V takých, ač nemnohých případech, byl okresním školním dozorcům svěřen nenedůležitý úřad: vyslýchati strany a

činiti závěr, jenž by byl k dobru. Na základě toho závěru konsistoř teprve vynesla rozsudek, či obrátila se na gubernium.

Na některé učitele bylo žalováno, že se opíjejí, vyučování si nehledí a pod. Tak konala se dne 22. února r. 1820 visitace v L. Po visitaci přihlásili se ke slovu rychtáři přífařených obcí a vypovídají před vikářem o učiteli všelijaké nepěkné věci, »s bolestí, že to musí říci, že s učitelem, s jeho ženou a celým domem jsou nanejvýš nespokojeni. Již od 20 roků, co mezi nimi je, činil jim jen hanbu, rozbroje a nesvornost v obci, na to všechno při každé visitaci bylo stěžováno. I na úřady se již obrátili, aby byl přesazen. Nyní mají již třetího duchovního, a se žádným se učitel M. nesnášel, snižoval každého a hleděl ho připraviti o důvěru a úctu u jeho oveček. Vůbec s nikým se nesrovná, opijí se, mluví řeči proti úřadům, vrchnostem, atd. A to tak si vede v hospodě, kamž cizí lidé přicházejí, a my jsme jen s ním rozkřičeni. Ačkoliv proti vyučování jeho se nic namítati nedá, tu ani to nejlepší učení nic nezmůže, poněvadž my lidé více dle příkladu, nežli dle učení si vedeme. A proto prosíme ve jménu všech, aby tento nepokojný, nepolepšitelný učitel byl od nás přesazen a dán nám byl jiný mravný, tichý učitel.« —

Vikář Gelinek propustiv rychtáře, dal si předvolati učitele M. a zavedl s ním protokol. Učitel M. dí následovně. »Že dodržuji své školní hodiny, mohu se odvolati na dozorce školního, který pololetně 2—3krátě školu navštíví. Co se dotýče nactiutrhaní a snižování našeho duchovního pastýře, nejsem si ničeho vědom. Naopak sám musím říci, že pokoje nemám a častěji všelijaké nactiutrhaní slyšeti musím. Jinak se nemohu na svědectví jiných lidí odvolati, a nevím, jak bych se jinak bránil.«

Přítomný vrchní děl, že stesky rychtářův sám již byl slyšel, ale zakládají-li se na pravdě, těžko rozhodnouti. —

O učiteli zaznamenal si vikář následující: »Jinak učitel s dětmi nakládá mile, též několik spisův ukázal, instrukci pro učitele ještě nečetl, proto není divu, že se tak často ve svém jednání prohřešil; bylo mu nakázáno, aby instrukci v české řeči si během tří týdnů opatřil, panu vrchnímu ukázal a u školního úřadu se s ní rovněž vykázal.«

Protokol dí dále, že děti počtem 145 čile si vedly a k radosti všech přítomných odpovídaly. Rodičové váží si vzdělání svých dítek, posílají je pilně zvláště v zimě do školy. Jen učitel si stěžuje, že mu sobotales nepořádně platí. Vrchnostenský úřad byl žádán o intervenci, a ten se obrátil na rodiče, a jak pan vrchní dí, lidé jen ten příspěvek za příčinou drahoty učiteli přiřknutý nechtějí platiti, jelikož drahota nyní pominula.

Školní budova je nedávno znova postavena a v dobrém stavu, ale pro počet dítek je trochu malá.

Dříví obdržel učitel 6 sáhů.

Opakovací hodiny nebyly drženy.

I byl žádán domácí správce duchovní, aby je příští neděli s kazatelny oznámil a jistě je také započal.

Seznam nedbalých dětí nebyl vrchnostenskému úřadu předložen, a tak nemohly tyto býti potrestány.

Tento protokol s uvedeným výsledkem učitele podepsali: vrchní panství Košť, vikář, místní duchovní správce, sousední farář a učitel. —

Naši předkové nebyli jen tak politikové na oko, oni dovedli si býti vždy a všude důslednými. Tak i v L. Dne 22. února 1820 vyslechl vikář stížnosti rychtářů z L. a přiškolených obcí, dle všeho upozornil jen učitele na jeho nedůstojné chování a hleděl asi ve vši dobrotě k míru v obci působiti. To však nebylo k valné spokojenosti žalujících.

Dne 20. dubna r. 1820 podávají opět rychtáři písemnou, německy sepsanou suppliku krajskému úřadu v Mladé Boleslavi a žalují, že učitel jejich jest tak špatným příkladem pro veškeru mládež, že, nebude-li odstraněn, zmizí u nich najisto veškerá úcta k rodičům, k dobrodincům, k duchovní i světské vrchnosti.

Žalují na učitele všecko to, co byli uvedli před tím před vikářem. Svoji žalobu končí: »Jest-li štěstí všech lidí a vzdělání mysli všech národů od dobrého vzdělání závisí, toto však nemůže býti dosaženo, když mládež nemůže se těšiti zdárnému, příkladnému vyučování atd. atd. proto žádáme, a by sl. krajský úřad nařídil krajskou komisi a otce i mládež osvobodil dle nejv. nařízení ze dne 7/2 1800, d. Schulordnung §. 145 od tohoto učitele.

V L. dne 20. dubna 1820. Podpisy: Jan —, rychtář, Jan —, gmenem vssech sausedu, Jan —, gmenem Wssech sausedu, atd. Podpisy jsou, jak vidno, na německé žádosti české

Krajský úřad Mladoboleslavský zaslal tuto žalobu s poukázáním na 12 čl. polit. Schulverfassung vikáři, by tento jako kompetentní dozorce dle jmenovaného oddílu věc vyšetřil, a tak s vinníkem dle znění zákona naloženo bylo.

Vikář však hleděl tuto neblahou záležitost vyjednati v dobrotě. Dopsal učiteli, dopsal rychtářům, obě strany vybídl k pokoji a ke svornosti a učitele zvláště napomenul k polepšení. Nespokojil se však toliko dopisováním, hleděl i ústními domluvami k obapolnému smíru působiti. Ale jak si přál, nestalo se přece. Rychtáři o učiteli nechtěli ničeho slyšeti. Vikář byl nucen tedy zavést se žalujícími a obžalovaným protokol Dojel do L., povolal všechny rychtáře, domáciho duchovního správce atd. a přečetl jejich »suppliku« ku krajskému úřadu. Ti potvrdili její pravost a k podpisům se rovněž přihlásili. I napomenul je vikář, aby beze všeho stranicví jen podle svědomí vypovídali.

Pak se rychtáři vzdálili, a vikář zavedl protokol s učitelem; přečetl mu dříve, z čeho jej rychtáři viní.

Učitel hájí se takto »Já jsem prací tak zaměstnán, že mi málo času zbejvá, abych se mohl toulati, ale při tom nezapírám, že jsem někdy se podnapil a špičku si uhonil.«

K jinému obvinění v žalobě dí učitel »Od toho času, jak mi zapověděno bylo v hospodách hrát, letošního roku při visitaci, já při muzikách nehraju, leda na holbu piva jdu, ale kde žádná muzika není, o tom však nevím, abych koho kálel.« —

Konfrontovaní rychtáři vypovídají k oběma obviněním jinak. Viní učitele z mnohých hrubých poklesků, a nemálo žalují i na jeho manželku. — Posléze byl učitel tázán, zdali byl před tím někdy napomenut či varován. I dí na to učitel: »Já jsem častokráte, skoro při každé visitaci byl napomínán a obzvláště roku letošního snad pětkrát od školního úřadu napomenutí jsem dostal a od toho času jsem také tak na pozoru, že té naděje jsem, že ani slavný úřad, ani velebný pán, ani osadníci mě z nějakého vejstupku vinit nebudou, a pakli bych v čem se byl provinil, žádám, by mně to prominuto bylo, a zavazují se

»písebně«, kdybych proti tomu mému upřímnému předsevzetí, kdy jednat měl anebo toho příčina byl, že by moje manželka aneb mé domácí v něčem přestoupili, uvoluju a podrobuju se všemu trestu v zákoně školním vysazenému nyní upřímně povinnosti své souplna konat a se všemi občany v lásce a svornosti chci živ být a je srdečně žádám, by, pak-li jsem v čem poklesl, mně to pro Boha a jeho milosrdenství odpuštěno bylo. N. N. učitel.«

To bylo přečteno »obci«, a obec, rychtářové vypovídali, že to není od učitele upřímně míněno, neb ještě včera Janovi Brixímu do oči řekl, že, než by se podložil a prosil, že raději chce, aby ho hrom zabil, to také rychtář Jan Šulc dosvědčí. »A proto my tedy všickni,« dávají rychtáři do protokolu, »poněvadž vidíme, že si z nás bláznů dělá a již přes 20 let polepšení slibuje a slova ne-drží, jednohlasně naši prosbu skládáme, by pro upokojení naše, pro čest a svornost celého kolátorství, nám tento lstivý, podvodný atd. atd. učitel odňat byl, a my nějakého obdrželi, který by v bázni Boží dítky naše cvičil, a ku kterému my bychom upřímnost a vážnost míti mohli« atd.

Konečným přičiněním podpisů všech přítomných stran protokol tento byl skončen. Vikář Gelinek, známý laskavému čtenáři již z předchozího, urovnal přece svojí taktností a působivým vlivem tento neblahý spor. Aspoň o nějakém pobuřování učitelově proti obci ničeho dále nečteme.

Zatím zemřel vikář Gelinek a stal se vikářem a okresním školním dohlížitelem Turnovský děkan František Hagek. V naší obci zase vypukl starý hněv a starý rozbroj. Tu opět rychtáři žalují, a to u konsistoře na svého učitele a dovolávají se opět nejvyš. nařízení ze dne 7/2 1800 a žádají odstranění učitele. Opět ty dříve se opakující věci žalují teď po pěti letech na učitele. Mezi jinými dí »Učitel se docela nic nepolepšil, a není naděje, aby se polepšiti chtěl

Všecka minulé šetření vedla se jen mocí vikáře Gelinka který dle všeho žaloby rychtářů považoval za upřílišněné nebo málo odůvodněné. Z té příčiny nereferoval vikář ani konsistoři. Že by snad byl nadřžoval učitel, nesrovnávalo by se s charakterem, jaký jsme poznali vyše z obrázku vikáři Gelinkovi věnovaného. —

Konsistoř zasílajíc žalobu rychtářů přiškolených do L. vikáři, vyzývá tohoto, aby zavedl s učitelem u přítomnosti patron. komisaře výslech a zaslal jej spolu s dobrým zdáním svým i patronátního komisaře a udal, zdali učitel byl již dříve žalován aspoň u okresního školního dozorního úřadu. Konsistoře, jak vidno, postupovaly v soudních věcech se vší možnou rezervou oproti učitelstvu, podklad žalob a vlastní jich příčina nebyvala nikdy kriteriem rozhodujícím o bytí či nebytí učitelově. Vikář jako znatel poměrů osobních i lokálních musil o žalobě, o chybách učitelových, o pravdivosti stesků žalujících rozumně souditi a své dobré zdání spolu s dobrozdáním úřadů patronátních, tedy světské vrchnosti, konsistoři předložiti. Pak teprve na základě protokolu a obou dobrozdání byl vynesena rozsudek. A ten nikterak nebyl nespravedlivý! (Pokračování.)

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

Všeobecně se naříká, že nynější mládež jest ve školách přetěžována, a že se jí podávají věci, které jen ztěžka chápe, anebo kterých vůbec nechápe. Za těch poměrů je téměř neuvěřitelné, že by mohl někdo přijíti s návrhem, aby se zavedl do škol předmět nový, z oboru dětské soudnosti naprosto se vymykající. A přece! Pan Mrazík ve svých »Paed. Rozhledech« navrhuje, aby se ve školách učilo — politice! Pišeť takto: »Chceme-li, aby žactvo lépe rozumělo a mělo také užitek z naučení zeměpisného, dlužno mu náležitě vyjasniti význam všech těch činitelů, kteří mají vliv na kulturní stav země. Pověditi jim jenom, co jest říše konstituční, nemá ještě pro žáky valné ceny. Hlavní věcí jest, ukázati příkladem skutečným, jaký význam má konstitucionalismus pro obyvatelstvo, jaký může míti blahodárny vliv v různých oborech, je-li zdravý, ale jak může také býti neplodný anebo i záhubný, zvrhne-li se a přestane-li si býti vědom svého zodpovědného úkolu. To ovšem už silně zabíhá do politiky a politika — ve škole! Slyšel už někdo hrůznějšího slova? Kdo je ten smělec, jenž by si dovolil jenom pomysleti na něco takového — u nás, neřku-li hlasitě takovou přímo revoluční myšlenku pronésti? U nás že by měl učitel ve škole žákům mluvit o věcech politiky se týkajících? U nás, kde učitel ani v životě veřejném o politiku nesmí zavaditi, kde učitel nesmí nejnevinnějšího slova kritiky pronésti, nechce-li ztratiti pětiletý přídavek, nechce-li rodinu ožebračiti a zabíti, nechce-li do smrti se vůbec vzdáti myšlenky na nějaký postup! Ale právě tyto poměry ukazují, jaký je u nás ve skutečnosti konstitucionalismus, právě tyto poměry volají do nebes o nápravu, a my díme zcela rozvážně a klidně: Politika čím dále tím více se stává důležitým oborem myšlení a činění lidského; na jevištích politických rozhoduje se o blahu národů, o hmotném i mravním dobru přítomnosti i budoucnosti celku společnosti neb jednotlivých vrstev jejích; politika čím dále, tím širší kruhy k sobě pozývá, a za nedlouho všecko obyvatelstvo bude míti právo činné účasti na politickém snažení, bude míti právo rozhodovati, jaký směr politický jest žádoucí pro národ anebo pro některou společenskou vrstvu za těch a takových daných

poměrů. Už Komenský měl vysoké mínění o politice.*) On považoval snahu politického se očiňování za přirozenou, vycházející z vlastnosti ducha lidskému vlastní, z přirozené žádosti mocně věcem vládnouti; on politickou činnost vřadil mezi věci, které sluší ku vznešenosti přirozenosti lidské. Za jeho dob věru nebyla politika tak vyvinuta, a lidové vrstvy daleky byly činné účasti při ní. Dnes ovšem jinak věci se mají. Vše, co člověk má provozovati, tomu má rozuměti a musí se tomu učiti. K věcem pak, které nejsou prací čistě odbornou a zvláště k věcem, jichž zdárné vykonávání záleží na přemýšlování a uvažování, bránu otvírá škola obecná, první dává o nich poučení. Nelze tedy politiky ze školy vylučovati, ba ona musí tam býti uvedena.«

Tohle vše povídá p. Mrazík »zcela rozvážně a klidně«, třeba že se mu každý rozumný vychovatel zcela rozvážně a klidně vysměje. Nedávno ozval se v Americe hlas: »Nemáme děti! Naše děti jsou mladí starci!« A naši moderní »paedagogové« se přičiňují o to, aby chom dětí neměli. Myslíme, že není třeba takový nerozumný návrh rozebírat. Ještě před málo lety byly by snad všechny vychovatelské listy něco podobného prohlásily za nepřítelnost. Dnes se k tomu mlčí. Proč? Inu, dá-li si dnes někdo jméno pokrokaře, zabuší-li několi krát do klerikálů, pak už je chlapíkem a byt hlásal do světa největší nesmysly, nikdo se neopováží jich vyvracetí. —

Dva učitelské listy rozepsaly se nedávno o hrozná neřesti pohlavní, onanii V »Uč. Novinách« uveřejnil o tom stať pan Dr. D. Panýrek, kde mezi jiným praví: »Onanie nemá pro další život člověka žádných trvalých a nevyléčitelných následků, kterých se mnozí úzkostliví rodičové obávají (této obavy vykořisťují fabrikanti všelijakých tajných léků doporučující svůj bezcenný brak proti t. zv. následkům onanie), ale není to také žádný bezvýznamný, normální fyziologický zjev, jak trochu přenáhleně tvrdil ten i onen lékař. — U mnohého dítěte se onanie skoro ani neprojevuje žádnými příznaky. U jiných prozrazuje se neurčitými projevy: zmalátnělostí, bolením

*) Ale aby se jí učily děti, to snad nechtěl?

hlavy, bolestmi v kříži, bušením srdce, se-
slabením duševní pružnosti, plachostí. Ná-
sledky jsou dle závažnosti onanie různé,
buď to zcela bezvýznamné aneb upo-
mínají na neurasthenii (nervosnost). Ve
věku jinošském nebo mužném přistupují
k nervosnosti poruchy pohlavní. atd.
»Třeba mírná onanie v tisíci pří-
padů neškodí, učí nás přece zkuše-
nost, že celá řada případů mívá zmíněné
následky.«

Snad každého překvapí, že může lé-
kař souditi o této neřesti tak mírně. Je-li
mínění Dra P správné, o tom nás poučuje
článek o téže věci v »Poslu z B.«, sestav-
vený dle různých spisů J. Urbanem. Spi-
sovatel v úvodu praví, že v nejčastějších
případech sebevražd dětí jest nemravnost,
a přechází pak k onanii, o které píše:
»Většina chorob, které vzbuzuje onanie,
mají tu zvláštní vlastnost, že se objevují
z počátku jenom jako zjev pomíjející, který
vystoupil a opět zmizí, znenáhla však stá-
vají se trvalými a pak se již neztrácejí.
Často nastává dosti rychle všeobecné
chřadnutí při dobré chuti k jídlu a zdán-
livě neporušeném trávení; pocit slabosti,
zemdenosti, těžkého dechu a lenosti, který
se objevoval z počátku jenom jako zjev
pomíjející po aktu, trvá neustále déle a
déle; obličej je bledý, často žlutavý nebo
sivý, rty blednou, kolem očí tvoří se mo-
dravé pruhy, víčka poněkud zduří, kůže
vadne a často se potí při sebe nepatrněj-
ších pohybech, ve spánku, zvláště na čele,
na prsou a na rukou; svalstvo je měkké,
rychle podléhá únavě; záda, v kříži, stehna
a lýtka tupě bolí, držení těla je chabé a
skleslé, nastává potřeba sednouti si neb
opřítí se, stojíme-li. byli-li jsme nuceni
déle státi, nastává bolení v kříži, chvění,
ba i pocení. — Jistý nešťastník přiznává
se: »Byl jsem tak nešťasten, že jsem se
oddal škodlivému návyku, který předčasně
zničil celý můj život. Několik pak let
trápí mne úplné vysílení. Moje nervy jsou
neobyčejně slabé, ruce se mi chvějí a
potí a nemám v nich síly. Mám velké
bolesti v žaludku, v pažích, nohou, zá-
dech, prsou; musím často kašlati, oči
moje jsou vždy kalny, chuť přechází skoro
v hltavost, a přece stále hubením a každým
dnem vypadám bídneji.«

Jiný opět praví: »Upadl jsem v zá-
dumčivost, která mne trápila nesmírně.
Umínil jsem si, že zanechám neřesti
mezi neřestmi nejohavnější; bylo

mi to sice těžké, ale ne nemožné. Než,
moje duševní síla je oslabena,
rozum můj otupěl, tak že nejsem s to
souvisle mysliti, paměť má je slabá,
ba téměř žádná. A toto je tím smut-
nější, že mi Bůh dal vlohy a nadání, že
všichni moji učitelé a známí mnoho ode
mne očekávali. Nyní jsem duševních prací
zcela neschopen a tělesného namá-
hání nesnesu. K tomu ještě mne trápí
nepokojné svědomí a trudnomyslnost, již
není přirovnání. Skličuje mne zajisté více
než tělesné bolesti, vědomí, že jsem jed-
nal proti záměrům Božím se mnou a proti
určení, abych plodil dítky a je vychovával,
a tak že jsem se stal neschopným k službě
lidstvu a k prospěchu společnosti lidské.
Často jsem byl v pokušení udělati svému
životu konec, ale zásady náboženské
mne vždy zadržely. A konečně
volá: »Ó, ubohá, zaprodaná, svedená mlá-
deži, což se tě nikdo neujme, nikdo se
neslituje, aby tě vytrhl ze záhubné nevě-
domosti, a nikdo tě nepoučí o hrozných
následcích tajných hříchů?! — Myslitelé,
vzdělanci našeho století, ať jste kdokoli,
knížata, vrchnosti, učitelé, lékaři, rodičové,
vychovatelé, pěstouni, rcete, jak se ospra-
vedlníte před soudnou stolicí Boží, že jste
dosud lidstvo neupozornili na tento mor,
který v temnu se plíží a v tajnosti tolik
zla a neštěstí působí! Jak zodpovíte, že
jste neuvedli ve větší známost nejhroznější
zdroj lidské bídy a že jste neudali pro-
středků, jak by zlo to bylo vykořeněno?
Vaše nerozvážlivost a nevědomost musí
býti neuvěřitelně veliká.«

To zní trochu jinak nežli slova pana
Dra. Panýrka! Zajímavo jest, že ti, kdo
neřesti té se oddali, později sami mluví
o výčitkách svědomí, bázni před trestem
Božím atd. — a hle, oba jmenované listy,
které články ty přinesly, ač mnohé pro-
středky k zamezení neřesti té navrhují —
o náboženství vůbec se nezmiňují. Ubohá
»moderní« paedagogiko! U tebe jest ná-
boženství na místě posledním — anebo
vůbec není. Má prý býti mládež poučována
o škodlivosti tohoto nemravu. To prý po-
může. Asi tak, jako pomáhá poučování
o škodlivosti kouření. Ve škole se o tom
mluví stále, a pomalu bude už kouřit
každý kluk. A neřest výše jmenovaná
má přitažlivost mnohem větší. Bez nábo-
ženství nesvede škola nic! —

V Kolíně n. R. konal se o Svatodu-
šních svátcích sjezd německého učitelstva

z říše. U nás, kde už přes 30 let máme »bezkonfesiční« školu, přestává se na sjezdech o bezkonfesičnosti mluvit; ale jinak v Německu, kde dosud veliká většina škol jest náboženských, a kde též dozor namnoze je svěřen duchovenstvu. Učitel a redaktor Beyer z Lipska tedy »rozvinul školský program německého učitelského spolku pro budoucí století« — a to tím způsobem, že jménem shromážděných vypověděl boj každému konfesionálnímu směru a tím ovšem také konfesiční škole. Oč se učitelstvo snaží, jest moderní světový názor a zavedení interkonfesiční či, jak prý se nyní říká, všeobecné lidové školy. Církev theologům, škola paedagogům.

K tomu poznamenává »Kath. Lehrerzeitung«: »Nemusíme ani ujišťovati, že katolické učitelstvo nikdy program německého učitelského spolku nepřijme za svůj. I my žádáme důkladného vzdělání pro učitele, dostatečné služné, všeobecnou lidovou školu atd. — ale vše to na pevném základě školy náboženské, která jediná se může honositi, že učinila Německo velikým. Dle přání Beyerových stala by se škola nepřítelkyní církve. Ostatně je dobře, že učitel. spolek svůj program tak zřetelně vložil; aspoň víme, k jakým cílům směřuje jeho činnost.«

Sluší poznamenati, že zmíněný list jest orgánem katolických učitelských jednot v Německu, a těch je hodně mnoho.

»Preusz. Lehrerztg.« s velikou zlostí píše: »Obecenstvo Kolínské nijak se neukázalo k učitelstvu nepřátelským; učitelstvo mu bylo prostě ničím! Ale oficiální Kolín a také jiné kruhy representovaly duchovenstvo města v nejkrásnějším způsobu. Nehledíc k uvítání první večer, oficiální kruhy jevíly úzkostlivou zdrželivost. Mimo vrchního purkmistra nikdo se nesúčastnil banketu. Patrně nechtěli stolovati s hříšníky a publikány. Neboť že by byli všichni hodnostáři dostali najednou žaludeční katar, nelze přece se domnívati. Ten katar asi vazel někde jinde.«

Povážíme-li, že v Německu účast-

ňují se učitelských sjezdů i vysocí hodnostářové, pochopíme ten dopal zmíněného listu. Bylo to uvítání pro učitelstvo velice zahanbující.

Také nebylo účastenství tak hojné jako na jiných sjezdech. Bezkonfessionáři obviňují spolky katolické, že konaly schůze v týchž dnech. Tak konal se i sjezd katolického učitelstva provincie Braniborské, kde učitel Babezinsky přednášel o významu katolických učitelských spolků. V jeho řeči jest mnoho poučného i pro naše poměry. Právě mezi jiným: »Poukazuje-li se k tomu, že lékaři, právníci, úředníci a j., ať jakéhokoli náboženství žijí klidně vedle sebe a nijak se nerůzní, a jen my že se od ostatního učitelstva odlišujeme, tu odpovídáme: Činnost jmenovaných pánů jest nábožensky indiferentní, neboť nelze mluvit o katolickém léčení nemocných a pod., ale mluvit se musí o katolické výchově; naše povolání jest s náboženským životem co nejužší spojeno. Vštípení náboženských pravd zaručuje nejvíce mravní výchovu. Řečník dovozoval, že členové katolických spolků učitelských trojím heslem se musí řídit. Jsou to: náboženské uvědomění, náboženské vychování a svorné působení s duchovenstvem.

Avšak proti usnesení sjezdu ozvaly se nejen spolky katolické. Tak jednota učitelstva z Hohenzollernska usnesla se, že nepřistoupí ku svazu německého učitelstva. Referent pravil: Je nás 95%, katolíků; my stojíme na stanovisku školy konfesiční, spolek však, jak v Kolíně se vslovil, chce míti školy simultanní. Kdybychom k němu přistoupili, nastala by roztržka mezi námi a našimi duchovními, a k tomu my nechceme dáti příčiny, ano ani podezření z toho proti sobě vzbuditi.«

Rovněž evangeličtí duchovní ve svých listech píší proti usnesení Kolínského sjezdu a zazlívají učitelstvu pro náboženskou lhostejnost. A tak jest patrné, že by se obyvatelstvo v říši pěkně poděkovalo za danajský dárek v podobě zákona o bezkonfesiční škole, jakého se, bohužel, dostalo nám. L+90

Listárna. Odevzdávaje pořadatelství »Vychovatele« v ruce osvědčeného pracovníka vdp. Em. Žáka, děkuji vřele všem, kdo v práci mé mne podporovali. Veškeré rukopisy odevzdány jsou nové redakci. Zároveň prosím sl. redakce časopisů, jež dostávají »Vychovatele« výměnou, aby listy své zasílaly dále vdp. Em. Žákovi.

Václav Špaček.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

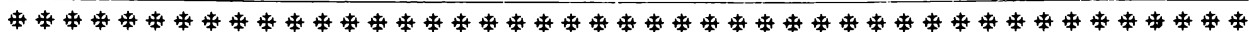
Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Pokračování.

„Za starých dobrých časů“ — dí znamenitý paedagog řiditel Goerth, — „kladly si nejvybranější dámy za čest, osvojiti si důkladně vzdělání, potřebné k zdárnému vedení domácnosti. Pravda, ve škole nebyly učením přetěžovány — za to však dostalo se jim tím pečlivějšího návodu, jak by měly vařiti, smažiti a péci. Za našich dnů mají se věci naopak. To je velmi trudný úkaz, který nese zlé ovoce, jakmile moderní dívka se provdá. Je-li to rozumná, která se nestydí chybu svého předchozího výchování upřímně doznati, tu bude její první péčí, aby od zkušených starších paní přiučila se kuchařství a časem to přivede tak daleko, že dílo rukou jejich bude aspoň obstojné a k jídlu snesitelné. Avšak mezi „obstojně“ a „dobře“ neb docela „výtečně“ jest ohromný rozdíl! Pouze z kuchařské knihy nenaučí se nikdo dobře pokrmy připravovati! K tomu jest zapotřebí mnoha zručných prací, které jsou veskrz nezbytny, má-li jídlo býti chutné a záživné. Troška koření více nebo méně, delší neb kratší pečení, slabší neb silnější oheň atp. stačí, aby pokrm byl buď podařený nebo docela zkažený. Nezapomeňme, že kuchyně jest chemická laboratoř! Pokusy nepodařené stojí kromě toho peníze, které jsou vyhozeny oknem. Přemnohé politování hodné zjevy moderního života mají původ v tom, že žena nedovede nic kloudně uvařit a muži svému pobyt doma příjemným učiniti! Jestliž život mnohých mužů pravá štvance. Od Božího rána do večera musí mnohý se pachtiti za výdělkem. V poledne přijde domů k obědu hladov a znaven. Sedne ke stolu a těší se na dobré chutnání. Jestliž panička bývalá chovanka pensionátu, kde se naučila »výborně« vařit. Z přílišné čistotnosti umyje salát mýdlem (?), maso důkladně »vypere«, aby nekrvácelo a vejce hodně dlouho vaří, aby jen byla »na měkko«! Za prvních dnů odehrávají se tragikomické scény, které jsou nevyčerpatelným zdrojem pro vtipkáře humoristických listů. Časem však pan manžel ztratí trpělivost a jde na oběd do restaurace!¹⁾

Možná, že Goerth trochu přepíná — dcerky t. zv. lepších tříd namnoze dovedou upravit slušně aspoň »domácí stravu«; za to však setkáváme se s tímto

¹⁾ Paedagogium 1886. pag. 107.

nedostatkem u žen lidu pracovního! Lid říká o mnohé takové ženě, že nedovede ani zemáky uvařit! A má, bohužel, často pravdu. Díím, bohužel! neboť věc ta má ohromné následky po stránce socialní! Goerth dává rodičům dívky škole odrostlé tyto pokyny: »Rcete dívce, která již do školy choditi nemusí, srdečně sice, ale rozhodně Milé dítě, zítřkem počínajíc, vstaneš vždy o 6. hod. ráno a pomůžeš služce při uklízení a čistění příbytku! Jen klekni pěkně na podlahu a vytírej prach ze všech koutů, bojuj proti pavučinám, vypraš důkladně pohovky i koberce, oři prach s nábytkem a starej se, aby se vše lesklo jako nové. Proto ti nevypadne z koruny ani jedna perla, byť jsi byla dcerou váženého rady nebo bohatého obchodníka. Jako budoucí paní je ti třeba znáti, čeho dlužno šetřiti, aby pokoje vyhlížely jako klenotnice, tak že každý v místnostech takových pookřeje. Po uklízení bytu jdi do kuchyně! Uč se škrábatí a loupatí zemáky, čistiti nádobí, prostírati na stůl. Umíš-li to, hled' se od kuchařky přiučiti umění, ak se připravují pokrmy za syrova! Uč se čistiti maso, salát (mýdla netřeba!), dej pozor, jakou dávku pepře, soli a koření vůbec to neb ono jídlo vyžaduje! Pomni, že zde nejde o nějakou kratochvíli, nýbrž o vážnou práci! Uč se zatápěti v kamnech, udržovati oheň, tu k upečení masa, onde k upečení nákypu nebo koláče potřebný. Nic si z toho nedělej, zapotíš-li se při tom, uděláš-li si mozoly na hebké ruce, začerníš-li se kouřem v obličejí.«

Snad bude slečinka z počátku prolévati hojné slzy a naříkati na »tyranství« přísného otce. K tomu podotýká Goerth »Zde neplatí nižádná výmluva. Kdo chce vychovat z dcery pořádnou hospodyni, musí si vésti přísně a důsledně. Dcerka si má zvykati práci, jakoby ne od rodičů, nýbrž od cizích lidí pro životní povolání byla vychována. Ovšem, osvědčí-li se, nechať otec neskrblí s pochvalou a povzbuzením. Ať slíbí dceři za každé první podařené jídlo peněžitou odměnu, třeba 1 korunu ponejprv, a potom vždy 10 haléřů. Peníze se uloží do spořitelny a tak zároveň bude buzen zájem pro hospodárnost a šetrnost. Také jinou nevinnou zábavu může jí otec slíbiti v odměnu za osvědčenou snaživost.

Jiná nezbytná vlastnost, kterou si dívka osvojití má, jest dovednost hospodařiti s penězi, pro domácnost určenými.

Pouze málo paní vzdělaných tříd mohou se honositi touto ctností! »Většina z nich nedovede nikdy vyjítí a muž musí vždy ke konci měsíce sáhnouti hlouběji do měšce pro »extraordinarium«. Jsou domy, kde po »prvním« je všeho hojnost: drůbež, ryby, zvěř, sobí hřbety, chřest, dorty, malaga aneb docela i šampaňské, a — kolem 15. zůstane se u pekaře a řezníka »viset« za to nejnutnější! Proto uč dceru svoji záhy, aby každé sebe menší vydání zapisovala a denně účty kladla! Nejlépe hodí se pro tuto potřebu archy — pro každý měsíc jeden — kde se nacházejí rubriky pro jednotlivé druhy zboží a plodin v kuchyni potřebných: mléko, maso, cukr, zelenina, káva atd. — napříč pak rubriky jednotlivých dnů měsíce. Tak přijde dívka názorem vlastním k poznání, kterak sebe menší výdaje, na př. za pepř, šafrán atp. během času rostou ve značné obnosy, a naučí se vážití každého halře. Kromě toho osvojí sobě měřítko pro potřebné výdaje jednotlivých měsíců za různých částí ročních a bude jednou s to muži svému každé chvíle účty klásti z každého halře!«¹⁾

¹⁾ Paedagogium p. 109.

Jiná rada, kterou zmíněný paedagog otcům udílí, zní »Zaopatřte svým dcerám ruční práce a zaplaťte jim za každý zhotovený kus prádla nebo oděvu jako kterékoliv švadleně. Jelikož o navedení dívek k ručním pracím již byla výše obšírná řeč, tedy netřeba o tom déle se zmiňovati.

To by tak byly hlavní rady pro výchovu dívek odrostlejších. Rady zajisté převýborné, které však předpokládají jednu »maličkost«! Totiž *matku*, která by dcerám svým radou i příkladem předcházela! Avšak co potom, není-li matky více aneb jest-li tato sama buď ničemu z domácího hospodářství nerozumí, aneb pro nedostatek času — jak bývá tam, kde žena musí nápomocna býti muži při vydělávání chleba vezdejšího — aneb posléze z pohodlnosti osobní, pachtění se po zábavách — jak opět v majetných rodinách často viděti lze — s dcerou zabývati se nechce? Pensionát je přístupen pouze vyvolencům, a může kromě toho počítati na úspěch snah vychovacích pouze tehda, nachází-li podpory v rodině a přinese-li chovanka do ústavu jistý základ, jak svrchu bylo vylíčeno.

Zde mohou odpomoci — hlavně pokud se týká dívek tříd dělnických — pouze orgánové správy veřejné, zařizováním ústavů bezplatných!

První toho druhu pokus učiněn na počátku let 80tých založením škol industriálních a hospodyňských (*Écoles professionnelles et ménagères*). Roku 1884 byly v Paříži již 4 takové ústavy, které v 23 pracovnách zaměstnávaly 466 chovank, z nichž si každá může svobodně voliti odbor, který se jí nejvíce zamlouvá a pro její poměry největší záruku poskytuje, že by mohl býti pramenem výživy, na př. čistění prádla, žehlení, zhotovování střihu, hotovení oděvu, výroba umělých květin, vyšívání atp. V oddělení hospodyňském učí se chovanky vaření, posuzování potravin z ohledu na jich živnost. tovaroznalství a správu domácnosti. Vstoupiti mohou chovanky od 13—15 roků, když se prokáží vysvědčením o vyplnění povinnosti školské. Běh odborný trvá 2—3 roky. Podobného vychování a vzdělání odborného mohou ostatně dívky osiřelé dosíci v každém sirotčinci dívčím, jichž jest v Paříži 20, v provinciích pak 234! Sirotčince tyto jsou vesměs ve správě řeholnic. Nad to čítá se v Paříži 28 škol odborných pro dívky, z nichž 18 pod správou jeptišek, 10 sice v rukou světských, avšak s rázem přesně katolickým.

V ústavech těchto předměty školy obecné se opakují a dotyčné vědomosti doplňují. Kromě toho vyučuje se předmětům praktickým, na př. vedení kněh, účetnictví, obchodnímu právu, cizím jazykům, kreslení podle přírody, malbě na porcelánu atp.

Účelem odborného vzdělání tohoto je pojištění vlastní existence pro dívky nemajetné, které se neprovdají.

V Belgii naproti tomu slouží dívčí ústavy, či-li vlastně kursy odborné, jinému, a rceme bez obalu, praktičtějšímu účeli! Učí se tam dívky správě domácnosti jednoduchého dělníka, což vůči legiím dělníků belgických jest důležitý činitel společenský.

Byl to kníže Caraman-Chimay, jenž co místodržitel henegavský založil tamže první školy hospodyňské. Během tří let počítalo se jich celý tucet. Přijímají se dívky ze školy obecné vystouplé (při tamnější šestileté povinnosti školní ve stáří 12 let) za podmínkou, že umějí čísti, psáti a počítati. Za dva roky obdrží vysvědčení způsobilosti z předmětů domácího hospodářství. * DOKONČ. *

O vychovávání dítek.

Účastníkům vychovatelství vůbec píše JAN LEPARŤ.

* Pokračování.

O nejdůležitějších ústrojích tělesných se zřetelem k činnosti duševní.

Hlavním střediskem všeho našeho nervstva jest *mozek*, jenž v páteři prodlužuje se jako mícha. Chráněn jsa před škodlivým vlivem vnějším silnou kostnatou lebkou, rozkládá se mozek ve tři části, totiž velký mozek, rozložený nad kostí nosovou v podobě polokoule za čelem pod lebkou až do zadní její části, kde doleji rozkládá se malý mozek před vypuklinou týlu; a prostředni mozek, nejmenší to část ze všech tří, spojuje oba prvé řečené díly krajní v dolní polovici lebky a přiléhá k míše v páteři. Z výkladu toho, jakkoli velmi stručného snadno přece lze pochopiti, kterak jakýmkoli nárazem na košť lebeční vzniká otřesení mozku, a kterak i horkem zvláště slunečním, působícím v nekrytou hlavu, přes míru proudí krev k mozku a činnost jeho ruší, ovšem opáčným způsobem než zima. Tolikéž i to bez dlouhých výkladů stává se snadno pochopitelným, že třeba také o to dbáti, aby při poloze člověka potřebné z jakýchkoli příčin doprálo se hlavě přiměřeně vyššího místa než ostatnímu tělu. I to srozumitelné jest, proč drážděním nervů kteréhokoli druhu dráždí se i mozek jakožto střediskem všeho nervstva, a proč po velkém namáhání nervů poskytovati se má klid i mozku.

Oko zdravé jest nejvšestrannějším a nejdůkladnějším smyslovým ústrojím ku poznání přírody, její členitosti a souvislosti, jakož i velikosti a tvarů jednotlivých předmětů. Zasluguje tedy zvláště bedlivého ošetřování a cvičení velmi opatrného, varujícího se přepínavého namáhání jak co do dálky, tak i co do množství pozorovaných předmětů a to i za světla nejpřiměřenějšího a za vzduchu nejčistějšího. Čím jsou dítky nedospělejší, tím snadněji ocitují se za dlouhé jim chvíle v popudu s okem si všelijak pohrávati, a tím si škodívají. Jest tedy příslušného dozoru třeba, aby podobnému s okem pohrávání nikdy se nehovělo. Totéž platí i ve příčině pohrávání s *uchem*, aby dítky v něm si nerýpaly, do uší si nekřičely a žádného šumotu netropily. Jelikož pak ušim velmi snadně škodí průvan, zvláště když mají hlavičku nějak upocenou, dbejž se vždy o to, aby v průvanu nikdy se nenacházely. Naproti tomu vábí sluch dítek přemile a to již v nejuťlejších mládí hezký zpěv a jemná hudba, čehož jim tedy jest přáti a poskytovati, poněvadž zjevy takovými sluch jejich se vzdělává, šetří-li se při tom míry co do času i co do síly libozvučné.

Aby nekazil se zrak a sluch dítek ve škole, nařizuje se ministerským vynesemím ze dne 9. června r. 1873. v § 9.: »Trámy školních světnic budtež tak sestrojeny a prostor mezi nimi budiž tak vyplněn, aby zvuk s patra do patra nejméně pronikal. Stěny budtež jedinou světlou, a to buď modrošedou nebo zelenou barvou natřeny. — Strop budiž rovný, sádrou barvou obmítnutý a barvy světlé. — V § 10.: »Školní světnice má dostávati své světlo okny rozestavenými po délce její, a to tak, aby dítě dostávalo světlo od levé ruky k pravici; na ostatních třech stěnách z pravidla nižádných oken býti nemá, a pakli by se přece někde okno prolomilo, budiž ihned opatřeno okenicemi. Úhrnečná plocha veškerých světlostí u oken školní světnice, jestli poloha její svobodná, rovnejž se aspoň šestině, a pakli by nějaké sousední stavení nebo pod. zaslánělo, až i čtvrtině plochy podlahy. Výška poprsních zdí u oken rovnejž se výšce

školních lavic. Výška oken sahejž co možná nejbliže ke stropu světnice; také nebudtež okna ani sdružená ani zaokrouhlená, nýbrž čtverhranná. Pilíře u oken nebudtež širší než 1:3 metru. Jsou-li zdi hodně silné, nechať se pilíře u oken podle toho do vnitř šikmým směrem sůžují.« V § 25. dí pak se dále: »V příčině nástěnných tabul budiž toho dbáno, aby byly úplně rovné, hodně černé a aby oči šetřeny byly, nemají se tabule lesknouti. Jestli tabule dřevěná, budiž dřevo beze suků, náležitě tvrdé a hodně vyschlé. Nátěr budiž pilně obnovován. Cokoli se na nástěnných tabulích napíše aneb načrtne, nechať způsobí oku určitý názor. Aby se tabule nástěnné v čistotě zachovaly, nesmí houba a umyvadlo v nižádné škole scházeti. Aby tyto tabule v pravou polohu k oku žáka stavěti se mohly, užívá se s prospěchem volných podstavců rámcových, jež dopouštějí, aby se tabule, kteráž se v nich okolo osy pohybuje, kterakkoli libovolně postavit mohla. Zvláštní výhody poskytují tabule, které v rámcích a žlábcích běžíce, závažím vytahovány a spouštěny býti mohou. Kromě nástěnných tabulí bedlivý věnujž se zřetel obecným prostředkům názorným (modelům, obrazným a plastickým prostředkům učebným, předložkám pro počátečné učení věcné, učebným tabulím, početním tabellám, tabellám pro noty a zpěv, předložkám psacím a kreslicím a pod.). Kteřížto prostředkové vyučovacímu účelu svému tím lépe budou hověti a zrakové ústrojí tím více moci šetřiti, čím větší bude měřidlo, v němž předměty jimi znázorňovány budou, a čím více znázornění toto pravým poměrem mezi světlem a stínem, užíváním silných barev a šetřením pravé míry v naznačování předmětův i názvův obrazům, jichž se týče, jasně, snadno, určitě a tudíž i pochopitelně budou moci vystupovati dáti. U vybírání zeměpisných map nástěnných budiž toho dbáno, aby mapy takové ani hromaděním podrobností v příčině jmen i znamení ani nejasným provedením zraku na ujmu nebyly. V příčině předložek ku kreslení budiž přihlíženo k tomu, aby žákům předváděny byly velikým měřidlem, zejména ovšem aby charakteristické rysy ostře vynikaly. Co se tkne názorných prostředků pro učení počátečné, jimiž se mnoho stejnorodého znázorňuje, budiž zřetel obrácen k tomu, aby každý jednotlivý předmět hodně zřetelně vynikal, aby mezi jednotlivými předměty byl správný poměr velikosti, aby se případným užíváním rozličných barev, případným skupováním předmětův a praktickým zřízením znázorňovacích prostředků pojmání zrakem usnadnilo. Tím větší péče vyžadují učebné prostředky žákův. — Psacích tabulek (břidlicových nebo strojených) užívejž se pokud možno nejskrovněji; místo nich užívej se co možná nejdříve psacího papíru. Papír ten budiž pevný, barvy syté, dobře klížený, a i pro psaní i pro kreslení náležitě bílý.« V § 28. napomíná se: »Do hodin určených ručním pracím ženským, zvláště těm, jež jehlou se konají, spadejtež časté krátké přestávky, v nichž ať děti tělo své opáčným směrem drží, očím svým volně po vzdálenějších předmětech těkati dadouce.« Poněvadž členové místních školních rad a komitěty paní dílem zákony zemskými dílem nařízením řádu školního vůbec mají povinnost ke školám obecným dozírati pro podporu školské výchovy, jest tady také potřebí, aby dotčená nařízení ministerská žila v dobré paměti obecnstva vůbec, jež i jinak má býti se školami ve stálém styku.

Pečlivým a svědomitým stykem obecnstva se školou, zamezilo by se také zlo, které ve vychovávání dítek zvláště v zemích obydlených různými národy

přečasto škodlivě působí. Tu totiž posílávají se mnohé děti do škol, kde vyučování se koná jazykem, kterému dotčené děti nerozumějí pro úplnou jeho neznalost. Za takového vyučování sedí tytéž děti hodinu za hodinou bez zaměstnání mozkového a otupují tím více, čím déle učením takovým bývají soužené. A ježto ani zraku ani sluchu jejich nedopřává se naznačeným učením způsobem přiměřeného cviku, zanedbává se i v tomto směru jejich zdokonalování a děti navykají se nečinnosti. Často pak nemohouce své dlouhé chvíle školní snášeti, týrají zrak svůj, dívajíce se proti oknům ven ze světnice školní, tedy proti světlu, aneb po obrazích, visících na zdi mezi okny a i jinak nejasnými a přeplněnými nákresey zraku škodlivými. Kromě toho pro neumělost svou bývají děti takové trestány zůstavováním po škole, kde opět odsouzeny jsou bez pohybu těla potřebného seděti, a kde na paměť hlasitě učí se nepochopeným textům, slovo za slovem často opakující; aby pak mezi sebou hlasitým svým slovo přežíváním se nerušily, zacpávají si uši palci rukou, opírajících ku knize nakloněnou hlavu a na lavici spočívajících při skřiveném hřbetě. Když potom i doma a to nezřídka i za dlouhého večera týž způsob učení se opakují, mrzačí se jak na těle tak i na duši. Jakkoli však zlořády tohoto druhu mnohonásobně se zahnízdily u žáků také na školách středních, zůstávají v obyčeji po mnohá a mnohá léta, aniž by proti nim na sněmích zemských a říšských důrazně se působilo od příslušných poslanců, by ministerská nařízení i naznačené zde nedbalosti o řádný vývoj dětský snažila se zameziti.

Naproti tomuto nedostatku o příslušnou vychovatelskou péči jest potěšitelná starost známá ve příčině vychovávání dítek slepých a hluchoněmých, ode sta let zařizovaných. Je-li nějaké pomoci vychovatelské dětem čichu postrádajícím, kterým zvláště učení přírodopisné stává se nechutným, o tom ani se strany znalců lékařských pokynů se nedostává.

Péče o utužení, obratnost a ušlechtění těla.

Není na tom dosti, aby vychovatelé dítek, pojistili jim toliko pravidelný vývoj těla vůbec a zvláště i každého tělesného ústrojí, ale neméně důležitě jest, aby stále na zřeteli měli, kterak pomáhati také otužilosti, obratnosti a ušlechtilosti jejich. Majít se děti státi způsobilými, aby samy dovedly se živiti a překonávati všeliké obtíže, které se staví v cestu mnohonásobně a i netušeně, kdykoli podnikají se různé práce za okolností, ku kterým nestačí mnohdy síly sebe sestředěnější. Ku překonávání obtíží takových nestane se však přiměřeně způsobilým, kdo v pravý čas se netužil a necvičil. Ale aby tužení a cvičení tělesné nekonalo se na úkor vývoje těla vůbec, musí podnikáno a provázeno býti nenáhle, co do podstaty postupně, co do času pravidelně, co do účelu vytrvale a co do směru přiměřeně k rozvoji toho kterého chovance. Nesneseť ani parna, ani zimy, kdo se nenavykal a nenavykl jich snášeti. Doma opatřujeme se proti zimě, umýváme-li se čerstvou, studenější a studenější vodou; proti zimě i parnu tužíme se pod širým nebem na vzduchu i ve vodě (v řece a p.). Hlavním pramenem tužení tělesného poskytují příležitosti k pohybům, o něž dítě samoděk jak popudy vnějšími tak i vnitřními v pravý čas se pokouší. Na vychovatelích však záleží, aby dopřáli dětem takých příležitostí, ovšem slušně dozírajíce a k ochraně jsouce hotovi, pokud jí objeví se potřeba. Ať tedy dítě křičí a pláče,

ať po zemi lezouc cvičí údy své, chodíc, běžajíc, poskakujíc i šplhajíc; ať prochází se a podniká poselské cestičky atd. — ale vše vždy do jisté míry! Ať i zkusí jak kluzký je led a jaké obratnosti těla je potřebí při pohybech na něm. Nebraňme mu k přiměřenému cviku!

Archivní obrázky „staré“ školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování.

Protokol byl zaveden na kanceláři v Kosti u příležitosti vikáře Hagka, vrchního Aug. Ulricha, justiciára Václava Nečzaska a Josefa Rziba aktuara. Předvoláni byli žalobníci a žalovaný učitel.

Žalobníci znají se jak ke stížnosti, tak i k podpisům a vypravují, že už r. 1820. žalovali na učitele u krajského úřadu, a že stížnost jejich byla v jejich přítomnosti »pořádně« vyšetřena, ale dosud žádného vyřízení nedostali, proto byli přinuceni tuto stížnost »opáčlivě« v měsíci dubnu t. r. u vysoce velebné konsistoře »zanéstí«. Na to přikročeno k vyšetřování. Během šetření byly seznány mnohé neblahé poklesky učitele a jeho manželky, tak že nevráživost občanů proti nim byla jen učitelem a jeho manželkou způsobena. Proti způsobu vyučování žalující ničeho nenamítali, naopak vikař seznáv při zkouškách školních metodu učitelovu dí, že má mnoho příčin v tom směru s učitelem býti spokojen. Proto osud učitelův dle jeho zdání jest položen v rukou konsistoře. V témže smyslu vyjádřil se i vrchnostenský úřad.

Konsistoř tedy rozhodla, že dle § 13. Abschn. XII. polit. Schulverf. odstranění učitele nutné by bylo, chce však užítí posledního prostředku k upokojení obce a k trvalé konečné shodě s učitelem. Vikář má jménem konsistoře učitele předvolati, jemu opilství, tak i z toho chodící neblahé věci přísně vytknouti, též mu nakázati, by jeho manželka v míru se všemi žila, jinak dle § 17 bude svého úřadu zbaven. Z té příčiny musí učitel vystaviti písemný revers, že se opilství a ostatních učitele nedůstojných necností chrániti bude. Po 6 měsících měl vikář referovati o chování učitele. Tím byl neblahý soud náš skončen. Revers, správnou češtinou sepsaný, v němž sliboval učitel polepšení, byl uchován u konsistoře. Dostál-li slovu učitel a jeho manželka, pověděti neumím.

Takový byl způsob soudů konsistoře nad učiteli. Byla-li provinění hrubší, tu vyžádalo si akty soudní gubernium, jež krajskými úřady, žalujícími atd. o stížnostech zpraveno bylo, a pak se vši přísností rozhodovalo se o bytí či nebytí učitelově. — Dostačí tento obrázek »staré« školy, by velect. čtenář poznal i způsob soudů duchovní vrchnosti nad učitelem. Církev i v sebe více pokleslém učiteli nechtěla nikdy viděti zarputilého farizea, spíše syna marnotratného a hleděla napomínáním, přátelskou výstrahou, přesazením zachrániti ho důstojnému jeho úřadu. Byl-li však taký učitel již již ztracen, a hlasu volající vrchnosti docela nedbající, pak bylo na církevní vrchnosti zjednati svornost, pokoj v obci, spořádané a blahodárné vyučování ve škole. Soudy počtem nikoliv tak časté vedeny s právníkou důkladností a nestranností. To jest také jednou význačnou vlastností a ctností »staré« školy! Jak nynější disciplinární vyšetřování vypadají, mohl by mnohý laskavý čtenář ladacos pověděti. Tať spravedlnost za našich dob mnoho pokulhává, za našich vikářů-inspektorů byla přece jinak.

Biskup Aug. Barth. Hille. — Nápisý na školních budovách.

Biskup litoměřický Augustin Barth. Hille byl pravý lidumil. Miloval z té duše jak kněze, tak i učitele, cítil s nemocnými, ujímal se opuštěné mládeže, dovolával se zdárného vývoje školství za bratrského spolupůsobení učitele a kněze. Tento znamenitý muž na stolci biskupském jest perlou biskupů, jest chloubou naší. Povšimněme si jen pro nedostatek místa pastorálního jeho listu o školství ze dne 23. května 1838. Tu čteme: »Školy jsou pro církev a stát tak důležitými ústavy, že jejich vliv na křesťanský a občanský život jest jak účinný, tak i závažný; proto tyto vším právem od círke, i od státu té nejpečlivější pozornosti zasluhují.

Mají-li ale ku blahu a dobru lidstva přispívati, pak musí pod ochranou náboženství státi, jež náš Pán Ježíš Kristus církvi Své na zemi odevzdal. Neboť jen náboženstvím, pohnůtkami plynoucími z náboženství, bude poznávání a vědění lidstva posvěceno, bude v pravdě prospěšným a zdárným pro občanský život. Náboženství jest matkou pravé moudrosti, jež z nebes pochází, a ony, kteří si náboženství učitelem a průvodcem učiní, uvede je tam také. Jest tudíž nezbytno, aby školy nadále dle svého původu a hlavního účele za církevně-náboženské ústavy pokládané byly, pod zákonitou ochranou státu trvaly, jenž již pro své vlastní zájmu v dobročinném a požehnaném společenství s církvi je podporuje a o zdárný vývoj jich se stará.« Dále zmiňuje se biskup Hille o jednotlivých zařízeních ohledně škol. Tak sestavil zvláštní rítus při svěcení školních budov a žádá usilovně, by každá budova školní dle církevního obřadu bvla vysvěcena. Dále žádá na svém duchovenstvu, aby vždy po první neděli o Zjevení Páně na základě sv. evangalia, jak dvanáctiletý Ježíš ubírá se do Jerusalema na svátky velikonoční k rodičům důtklivě mluvili, by své dítky pilně do školy posílali, a na pamět jim uvedli, že toto posílání dítek do škol jest náboženskou povinností rodičů, a tací rodiče, o školu nedbající, těžce jedenkrátě před Bohem zodpovídati se musí. Biskup Hille dí: »V jedné z předsíní chrámu jerusalemského byli místnosti, kdež vykladatelé písma se shromažďovali, tam učili, a tam odpovídali těm, jež se o zákoně Božím, záležitostech sv. náboženství vyptávali. A v jedné z těchto předsíní — já mohu a smím říci v jedné takové školní učebně ponížil se Ježíš ve svém dvanáctém roku, dle mezi učiteli, jim naslouchaje, jich se vyptáváje, a jim odpovídaje. Jaký vznešený a poučný to příklad pro rodiče a dítky! Křesťanské vychování jest nejen drahocenným dědictvím, jež rodiče svým dítkám zanechávají, ale též skutkem duchovního milosrdenství, křesťanské lásky, jímž — pokud to od lidí závisí — časné a věčné blaho lidí zajištěno jest. K tomu církev, k tomu stát s velikým zájmem obrací své starostlivé oči.« — Biskup Hille nařizuje duchovenstvu, aby *každý* rok o slavnosti Andělů strážných na základě sv. evangalia věřícím promluvili o rozumném, Bohu milém, v pravdě křesťanském vychování jim Bohem svěřených dítek. Též dovoleno jest duchovenstvu, by v ten den mládež slavně za zpěvu do chrámu vedlo. Po kázání konati mají duchovní předepsanou modlitbu. Po mši sv. pak ať se modlí kněží s věřícími litanii, k tomu účelu rovněž předepsanou, a pak po zpěvu Pange lingua budiž uděleno s Nejsvětějším požehnání. — Biskup Hille obrací zření i k zevnějšku školních budov a přeje si, aby nejen nové, ale i staré školy případným, zbožným, zvláště bibličkým nápisem opatřeny byly, aby tak vlastní účel školy ve stálé paměti rodičů i dítek byl. V žádné škole nescházej sv. kříž, jaký ve mnohých školách dosud

se pohřešuje. Dále obrací se biskup Hille s toužebným přáním, by v každé škole pěstoval se zdárně zpěv, a tak aby se šířily do rodin posvátné písně. »Zpěvy takými«, dí biskup, »mysl lidská jest pro dobro nadchnuta, pro krásu a cvičení mnohých cností pohnuta, zpívaje nachází křesťan v práci ulehčení, útěchu a pokoj v tísní atd. Vikáře biskup žádá, aby při školních zkouškách přesvědčovali se, jak se v jejich školách zpěv pěstuje. Rovněž mají při ustanovování školních pomocníků dbáti na jejich hudební vědomosti. Dále klade biskup Hille svému duchovenstvu důtklivě na srdce, by mládež se zbožně chovala ve Chrámu Páně, uctivě obcovala mši sv. a opatřena byla vhodnými modlitebními knížkami, o jejichž užívání, aby byla duchovenstvem také poučena. Tento pastýřský list končí dalšími nařízeními Polit. Schulverfas. o návštěvě dítek chrámu Páně, o sv. zpovědi a sv. přijímání, jež se mělo dle dvorního dekretu ze dne 26. září 1806 díti ročně pětkrát, totiž: o Všech svatých, o vánocích, o velikonocích, o svátcích svatodušních, o Nanebevzetí neb o Narození Panny Marie. Konečně uvádí biskup Hille duchovenstvu na paměť, aby snoubenci při protokolu vykážali se, že v mládí obcovali vyučování sv. náboženství, a připomíná duchovenstvu dle polit. Schulverf., že oprávnění jsou, kopulování takových snoubenců odložiti, kteří by pravdy sv. náboženství nedostatečně znali. Vikáři měli pilně dbáti nad zachováváním tohoto biskupského vynesení, a ve výročních školních zprávách o něm referovati. — Povšimněme si aspoň těch charakteristických nápisů na školní budově. Jak mile ještě dnes lahodí oku! Jak mile čteme je! Dnes ovšem mizí a místo nich čteme slova, jež tak feligráncky zní, jako: Chrám věd atd. atd. Kdo navštívil náš slavný Karlův Týn, četl tam pod hradem na staré školní budově: W těchto se dozvídá síních pilné robě, Bohu čím powinno, bratřím, vlasti, sobě. R. 1837 Jak duchaplný, jak krásný to nápis pro rodiče, pro mládež. Ten nynější převládající »Škola« zní přece jen suše; což pohrdla by nová škola docela s průpověďmi biblickými, či s duchaplnými sentencemi, jež skládali kněží, neb učitelé?!

Vizme jaké nápisy školní zachovaly se v r. 1849 v Nymburském vikariátě. Tak farní škola v Jeseníku měla nápis: »Nechte dítek přijíti ke mně«. Sv. Matouš. 19. 14. Škola Křinecká: »Wychowawejte je w Bazni a trestání Pánin«. Efez. 6. 4. Škola na Loučení ozdobena byla zevně obrazem Pána Ježíše, Přítele dítek s nápisem: »Nechte dítek gjíti ke mně«. Škola v Lysé nad Labem ozdobena byla nápisem: »Ozdoba zlatá jest opatrnému učení a jako náramek na ramenu pravem«. Eccles. 21. 24. Škola v Nymburce byla opatřena nápisem: »Stugnice moudrosti a dobrých mravů«. Vosenická škola volala k mládeži: »Pojď sem, by se naučilo, Jak bys Bohu a vlasti žilo«. Škola ve Vsejanech měla nápis, jako škola v Jeseníku a na Loučení: »Nechte dítek přijíti ke mně«. Týž nápis měla filialní škola jizbická, osada to přifařena do Všejan. Filialní škola ve Struhách ozdobena byla nápisem ze knihy Žalmů (Žalm 33. 12.) »Pojďtež, synové, slyšte mne, bázeň Hospodínovu vyučovati vás budu«. Na škole Bystřické u Libáně stkvěl se kratinký nápis: »Umění nad jmění«. Na jiné škole téhož okresu byl nápis: »Církev sv., vlast i národ, Má zde blaha svého zárod«. — Na mnohých budovách nebylo nápisu žádného a to zvláště na budovách, jež byly k vyučování pronajaty. Na jedné škole (v Jikvi u Jeseníka) byl jakýsi starý latinský nápis, který byl odstraněn, český pak pořízen nebyl. Školství v Nymburském vikariátě těšilo se té doby za vikářování Ant. Zycha zdarnému prospěchu. Vikář a okresní školní dozorce byl přítelem učitelstva i mládeže. Horoval z té duše o povznesení »staré« — školy.

—❧— SMĚS. —❧—

Slavnosti družstva Vlast. Koncem srpna mělo družstvo své dny slavnostní, ve kterých způsobem v pravdě vynikajícím objevila se přízeň družstva ve všech vrstvách společnosti naší. Vedle duchovenstva účastnili se schůzi sekčních i slavnostních přčetní laikové — a tu jak od nejdůstojšího episkopátu, tak od vsd. kapitol, spolků, jednot, jednotlivců atd. učiněny projevy, které musí na výsost potěšiti a k dalším pracím povzbuditi, jak zakladatele družstva, neunavného Tomáše Škrdle, tak jeho předsedu dra. R. Horského. Projevy ty musí zahřáti srdce všech členů družstva, jež právě zřízením vlastní tiskárny vstupuje do nových fází svého mohutného rozvoje. Ze slavnosti družstva měly průběh důstojný a imponantní, vědí již naši p. t. čtenáři odjinud; a kdyby i kdo nečetl právě katolické časopisy a byl znatel naší veřejnosti a naší žurnalistiky, poznal by hned, že slavnosti ty a jejich zdar řaly do živého. Tak ku př. „Čas“ píše o sjezdu tom s nepokrytou kyselostí a nemá k němu nic, než dávno vyvětralé a vyvrácené frázovité glossy. Jsme přesvědčeni, že snadně odbude jeho floskule dp. red. Škrdle a dr. Rud. Horský; my chceme jen krátce reagovati na stať o schůzi jednoty katol. učitelstva. Cas praví, že jednotu katol. učitelstva je pravou popelkou mezi spolky; není podporována i tam, kde by právě podporována býti měla, že má jen 315 členů — a dokládá: ovšem, kde se nepřeje vzdělání, tam je učitelstvo v nevážnosti, církev učitelstvu nikdy nepřála a nepřeje. Je to pár řádků, ale je jich dost. Nenašli jsme, proč by se měla zvatí jednotu s 315 členy „popelkou“, zvláště když členů stále přibývá. Kdyby někde vznikl spolek přátel „Času“ kdo čteš, rozuměj — a měl třeba jen 25 členů — ó, sedláče, což by to hned byla jiná! Jaké ódy a hymny by psal ctihodný „Čas“ na tuto jednotu! To by byla perla mezi jednotami! To však „Čas“ zamlčel, s jakými klacky se přichází na každého nově přistupujícího člena jednoty. „Šípy“, Školský obzor, Český učitel atd. závodí spolu, jak zostuditi učitele, který se hlásí ku katolictví i veřejně, nejen doma za kamny. Ctihodný „Čas“ dále zamlčel, jak dlouho jednotu trvá, a tu, kdyby chtěl býti jen trochu spravedlivým (vždyť jistí lidé rádi říkají „Gott der Gerechte“ a člověk je obrazem Božím) musil by doznati, že za ten

čas a při tom zuřivém boji je členů až dost a jmění jubilejního fondu že je velmi slušné. Rotschild nedal jednotě ovšem nic. A co se dotýká fráze, že církev nepřeje vzdělání a tudíž také ne učitelstvu, tu odbýváme útrpným úsměvem, je to stará známá lež. Katolickému učitelstvu přeje církev zajisté — alespoň více nežli slavný „Čas“ a jeho stoupenci. Od těch nemůžeme čekati, že by přáli něčemu, co je katolické. Jestli čekali pánové z „Času“, že slavnosti družstva učiní fiasko — no, to se jim radost kapitálně zkazila.

Našincům k povšimnutí. Nemůžeme pochopiti, proč někteří našinci z učitelstva, ač upřímně se k nám hlásí, dávají si ještě záležeti na tom, aby byli členy jiných spolků učitelských — různých těch „Budčí“ a „Komenských“ Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti. Mnohého našince zamrzelo, že nebyl přijat literálním spolkem učitelským neb že bylo proti němu působeno, aby byl vyloučen z jednoty. Kdo je členem jednoty katol. učitelstva, nechť netouží po členství v jednotách liberálních. Nechť si připomene, co v poslední době ku př. učinil jílovský „Komenský“ V dopisu z Jílového čteme v „Č. U.“ „Protestováno proti přijetí „Besedy Učit.“ do „Ústř. spolku“ zvláště proto, že podmínky, za kterých se stalo, nebyly v širší známost uvedeny, *klerikální jednotlivce právem z organizace vymítáme a zde celý klerikální spolek jsme do svého středu přijali*“ Tedy „klerikální“ jednotlivci se „právem“ (jakým?) z organizace vymítají. Kdo je náš upřímný stoupenec, ten netouží vstoupiti do organizace, která oslavuje Husa, Giordana Bruna a Aug. Smetanu a která svou šikovnou taktikou všechny stavy proti učitelskému stavu popudila. Snad to postačí, aby pochopil, kdo byl ještě smuten, když se na něho nějaký „organizovaný ušklíbl. „*Náš pranýř podle všeho nebude páchnouti jenom farskou kuchyní*“ napsal „Č. U.“ Rádi věříme. Ta farská kuchyně by byla poslední, co byste mohli učitelstvu vytýkati. Apropos což není známo, že by byl býval některý pan učitel někam jinám pozván než k panu faráři na hostinu? Což někdy o posvícení nebo na zabíječku? A nestaly se tu někdy mnohé pozdivné věci, které p. učiteli a škole nepřispěly k vážnosti? To by bylo asi většího „pranýře“ třeba, než onoho, na který

se vystavují nešťastníci, které pan farář pozval k obědu! A což takhle — pošeptáme to do ucha, aby to nikdo neslyšel — když p. učitel najde rozjařeného mecenáše, který v hospodě něco „poplatí“? Co se tu někdy děje? Máme také stavěti pranýř pro podobné případy? To všecko je nic — ale býti dobře s farářem a přijati od něho přátelské pozvání — to je horší než co jiného, to ničí a podkopává vážnost a autoritu učitelkou, to je vejlupek všeho klerikalismu, a proto — na pranýř s tím! Ó farizejci!

Svoji k svému. „Nár. Listy“ přinesly článek o pokračovacím školství průmyslovém, a co je mu na závadu. Pan referent se durdí nad tím, že kněz, je-li ve školním výboru, dá hlas tomu učiteli, který prý zpívá na kůru. Tážeme se docela přátelsky pana referenta: Má kněz dáti hlas snad tomu, kdo je okázalým nepřitelem duchovenstva? Dal by učitel hlas tomu, kdo se staví proti požadavkům učitelstva a organizaci? Ať si ctěný pan referent „Nár. L.“ přečte dnešní naši zprávu „Volby a organizované učitelstvo“ a zajisté že loyálně doznati musí, že ten kněz ve školním výboru jedná zcela správně a spravedlivě. Neboť, kdyby dotyčný učitel neměl patřičnou kvalifikaci k vyučování, nebylo by mu zajisté zpívání na kůru nic platné. Svůj k svému ať platí v celém veřej-

ném životě. Jsme přátelé svých přátel — a zastávají-li se Mladočeši o Mladočecha, Staročeši o Staročecha — nuže, ať se katolík zastane také o katolíka. To není nic divného, leda snad „Nár. Listům“

Divné znamení doby. Nával do ústavů učitelských i letos byl opět velický. Tak na pražský ústav ku vzdělání učitelů se hlásilo 115 kandidátů. Do ústavu ku vzdělání učitelek dokonce 270 kandidátek. A to většinou synů a dcer učitelův.

„Paš na hejly.“ Pod tímto záhlavím píše „*Posel z Budče*“, že „klerikálové s bezedným jméním neznámého původu chtějí v Praze založiti vedle svatováclavského konviktu, v němž bydlí studující středních škol, ještě konvikt pro kandidáty učitelství. Ježto spekuluje se při tom na učitelkou chudobu, je jisto, že se jim to při známé agilnosti a naší lhostejnosti podaří.“ Podotýkáme jen tolik, že budeme velice díky zavázani „*Poslu z Budče*“, když nám udá prameny onoho tajuplného „bezedného jmění neznámého původu“ Pak založíme zcela jistě konvikt pro kandidáty učitelství a to tak vkusně a pohodlně opatřený a svědomitě řízený, že sami liberálové své syny a dcery do něho posílají budou. Syna pak toho vzácného muže, který fondy ony nám ukáže, z vděčnosti vezmeme tam — *zadarmo!*

Na sklonku XVI. roku 1899.—1900.

Vstupující v nový, XVII. rok činnosti, obnovujeme opět své zásady, kterými se od I. ročníku »Vlasti« pevně a nezlomně řídíme. Nový ročník bude tištěn již ve vlastní naší knihtiskárně, čímž byly dávné naše touhy splněny. K této radosti pojí se i potěšení ze zdárného výsledku literárního sjezdu a prakticko-theoretického socialního kursu i úspěch výstavy katolického tisku, která došla všeobecné obliby, i máme dosti příčin, děkovati Bohu za všechny milosti, kterými nás v tomto XVI. roce obdařil; zrak náš dívá se jasněji a spokojeněji v budoucnost, než v letech minulých.

Charakteristickou vlastností našeho listu jest, že si bedlivě všímá života a literární činnosti Slovanů. Z tohoto oboru chystáme pro XVII. ročník hojně literárních posudků a zpráv ze zemí slovanských, neboť k dosavadním slovanským literátům přibyl nám v Cetyni na Černé Hoře nový spolupracovník, Fr. Rozkošný, Moravan, misijní kaplan rakousko-uherské legace. Z Bulharska navštívil nás osobně profesor paedagogia, Čech a dobrý katolík, jenž dostal od výboru družstva doporučení na tamní katolické kruhy a slíbil, že nám dodá hojně literárního bulharského materiálu. Máme nebo očekáváme tyto slovanské práce »Věčnýj gorod« od Petra Boborykina, přel. K. Jindřich; »Slovinci v Korutanech« od Fr. Stingla; »Pěkný koutek Moravy« od Al. Hlavinky; »Kresby z Hané« a »Naše Slezsko« (pokračování z roč. XVI.) od Jana Vyhliďala; »O probuzení isterských Chorvatů« od Ant. Nedvěda.

Křesťanským sociologům a spolkům křesťansko-socialním oznamujeme, že Tom. Jiroušek bude pokračovati v krásné své práci: »Dějiny socialního hnutí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku«. Kapitulár Jan Nep. Holý zaslal práci: »O soutěži« a Rudolf Vrba: »Hladový kapitál«.

Mimo to nám pro XVII. ročník buď dodali nebo slíbili tyto práce:

Práce vědecké a poučné

J. M. ndp. Eduard Jan Nep. Brynych, biskup: »Náboženství budoucnosti«. F. J. Čečetka: »Jak to v našich obcích chodívalo«. Kulturní obraz z doby poddanství na Dymokursku. — »Život na vsi v Polabí před 100 lety«. Vincenc Drbohlav: »Katolictví a vývoj duševní revoluce«. Josef Filipi: »Spiritualismus a spiritismus«. Jos. Flekáček: Rozbor Svátkových románů. »Zprávy z národního divadla«. Bedřich Jiříček: »Světlo«, »Výlety na planety«, »Hádanky světa«. Vlastimil Hálek: Jos. Hessoun. Fr. Horáček: »Záhady světa a bilance vědy«. Bedřich Kamarýt: »Kavkaz a ruské Armensko«. (Z cestopisných zápisek české kněžny). Vojtěch Kameš: »Filosofie dějin«. Dr. Ant. Lenz: »Z jakých příčin jmenuje Petr Chelčický Mistra Jana Viklífa Protivou?«. Tom. Pícha: »Zákon příčinnosti a účelnosti v přírodě«. Fr. Rozkošný: »Poměry v Turecku«. Dr. Jar. Sedláček: »Biblické museum«. Vilém Sladomel: »Ramayana«. Fr. Vaněček. »Po stopách Bohumilů a lidumilů«. Ant. Vetešník: »Kanonická visitace biskupů litoměřických v letech 1796.—1822. Rud. Vrba: »Biskup Ketteler«.

Povídky a romány:

Al. Dostál: »Za slávou cechovní«. Obraz ze života. Bedřich Kamarýt: »Z říše baltického Triglava«. Jan Třeštík: »Hercegovské lidové obrázky Svetozara Čoroviče«.

Toť jsou v hlavních rysech chystané práce pro XVII. ročník »Vlasti«. Není pochybnosti, že nám bude během roku zasláno mnoho nových prací a posudků, a že Literární sekce družstva mimo to rozebere ve svých schůzích valnou část katolického písemnictví i protikatolické literatury.

Družstvo Vlast vydává mimo »Vlast« ještě »Vychovatele« (6 K ročně), »Naše Listy« (4 K ročně), časopis: »Sborník historického kroužku« (5 K ročně), »Vzdělávací četbu katolické mládeže« (vyšly dva sešity po 6 h); r. 1901. vydá družstvo mimo to vlastní kalendář (red. řídící učitel Jos. Flekáček) a několik brožur (řízením faráře Vl. Háška) — i jest to zajisté hojně podniků, kam mohou četní spisovatelé ukládati své práce a odkudž tisíce čtenářů může čerpati své poučení a utvrzení ve víře.

Středem tohoto hnutí a působení jest nejstarší podnik družstva časopis »Vlast«, i budiž mu laskavě zachována stará přízeň.

Na »Vlast« předplácí se ročně 10 K, členové družstva platí 8 K. Další sdělení o předplatném a různých výhodách umístěna jsou na obálce »Vlasti«.

Praha, 10. září 1900., č. 570-II., 25 n.

Redakce »Vlasti«.

Přejav z ruky zasloužilého spoluredaktora p. Václ. Špačka pořadatelství »Vychovatele«, obracím se se snažnou prosbou na všechny dosavadní i dřívější p. t. pány přispívatele do tohoto listu, aby přízeň Svoji listu uchovali a na dále svými literárními pracemi »Vychovatele« podporovali. »Vychovatel«, jsa společným orgánem všech katolických a ke katolictví zřejmě se hlásících paedagogů ať učitelů světských či duchovních, laiků i kněží, potřebuje svorné podpory těchto všech. Proto prosím uctivě všechny literární spolupracovníky, učitele i duchovní, aby tutěž důvěru s jakou výbor družstva Vlast pořadatelství »Vychovatele« mi svěřil, i mně laskavě věnovali a práce Svě mně laskavě zasílali ráčili.

Emanuel Žák,

katecheta c. k. reálného a vyššího gymnasia na Smíchově.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamac, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

Úkol a výchování ženy.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Dokončení.

Učí se tam práti prádlo, mýti nádobí, žehlit a látati, čistiti nábytek a udržovati byt v čistotě a pořádku. Vedle toho cvičí se v umění kuchařském, hlavně v pečení chleba, což při drahotě pekařských výrobků v zemi té znamená velikou úsporu. Školy ty osvědčily se tak znamenitě, že za mezinárodního závodění v Paříži r. 1878 obdržely jednu z hlavních odměn, kníže Chimay byl poctěn zlatou medailí, načež stát belgický je vzal pod svou ochranu.

Jest nám ovšem dobře povědomo, že také ve vlasti naší podobné ústavy se nacházejí. Tak na př. spolek »Záštitá« v Praze vyučuje dívky přípravování pokrmů, které chovanky za nepatrný peníz samy požívají, v Kuklenách u Hradce Králové jest od let škola hospodyňská hlavně pro dívky rolníků, avšak jelikož nám nejsou určitá data pohotově, nemůžeme — bohužel! — o ústavech těch ničeho bližšího sdělit, a obmezujeme se na pouhé přání, aby hlavně ústavy dle vzorů belgických zařizovány byly hojně v střediscích industrialních. Ústavy takové byly by pro lid dělnický pravým požehnáním a napomáhaly by velice při pokojném řešení otázky socialní.

Ve větších městech mohly by ústavy zmíněné vyhověti také potřebám jiných tříd společenských, jichž příjmy dovolují vedení lepšího stolu, než jak je u jedno-
duchého dělníka. Že při rozumném vedení kuchyně každý dělník může si zaopatřiti dobrou stravu za laciný peníz, toho pádným důkazem jsou pokusy, činěné v Americe! První byla Miss Corson v New-Yorku, která již r. 1876 otevřela kurs pro ženy dělníků, kdež za báječně nízké sumy připravovány chutné pokrmy (na př. slušný oběd pro 10 osob za 30 centů!).

Paní tato navrhuje následující program pro školy domácnosti 1. Jednu třídu pro dívky dělníků; 2. jednu třídu poučení kuchařek v rodinách s příjmy prostředními; 3. jednu třídu pro jemnou kuchyň; 4. normální kurs, v němž by se dívky i paní přiučily theorii i praxi ve správě domácnosti vlastní neb cizí. Učebné předměty jsou Ocenění a upotřebení potravin na základě lučby a fyziologie; užitečnost, plynoucí ze změněné diety podle potřeby jednotlivců; známost věcí i dovedností, které slouží ku zlepšení pokrmů; známost příčin, kterými pokrmy se kazí a porušují.

Kromě kursů hospodyňských a kuchařských mohly by, podle lokálních poměrů, také pokračovací běhy výrobnické založeny býti, na př. košíkářské, krajkářské (tyto zde onde již existují. Pozn. spis.) atp., dle toho, které odvětví výroby v dotyčném kraji kvete.

Jak viděti, otvírá se zde stoupencům té pravé emancipace ženské vděčné a rozsáhlé působiště, podobající se roli, doposavad skoro úplně ladem ležící.

Závěrek.

Tak zvaná »otázka ženská«, jejíž rozluštění emancipatorky docíliti chtějí nivellizováním rozdílů duševních i tělesných, které příroda, zákon, mrav i obyčej během staletí vztýčily, jakoby hráz nějakou mezi oborem působnosti muže a ženy, nejeví se při bližším ohledání býti ničím jiným, než podružnou částí otázky socialní vůbec.

Také příčiny bídy ženské, které zde onde se vyskytují, jsou po většině tytéž, jako příčiny lidské bídy vůbec. Odvrácení se od Boha, odboj proti Jeho svatým řádům, neláska, tvrdost a sobectví jedněch, neuspokojivost, baživost, nehospodárnost druhých. Hlavně ale otrávení života rodinného, jehož zdrojem jest bez odporu pochybená výchova dívčí. Také zděděná neb osobní pýcha brání mnohé chudé dívce neb ženě chopiti se práce jí nabízené, jelikož myslí, že jest stvořena pro něco lepšího.

Neníť bída ženská nikterak údělem všech vrstev společenských, nýbrž pouze jistého pásma, které bychom mohli označiti jménem „chudá intelligence“!

Jsouť široké vrstvy společenské, kde žena pracovitá vždy najde zaměstnání i výživu, ano kde panuje o dobré dělnice nouze! Tak jest na př. na venkově, kde kvete rozsáhlé zemědělství; tu každá žena najde práci i výživu při různém zaměstnání. Avšak pýcha i baživost, jakož i dychtění po volném životě, kde není třeba poslouchati ani pána ani paní, má za následek, že dívky venkovské houfně putují do míst, kterým vysoké očázené komíny vévodí — do továren! Bez ohledu na práci, která se koná v místnostech, z většiny zdraví škodlivých, bez ohledu na sta jiných nepříjemností, jest tak zv. »zlatá svoboda« tím kouzlem, které je zaslepuje a táhne do středisk industriálních, těchto velikých lidomoren naší doby.

Největší kontingent žen, o skývu chleba zápasících, tvoří dcerky zchudlých měšťanů, nižších úředníků atp., zkrátka nemajetná ženská intelligence vůbec. Za dob dřívějších dívky rodin zmíněných, jest-li se nevdaly, mohly sobě při trochu zručnosti a pilnosti pojistiti dosti slušnou existenci ručními pracemi, hlavně šitím, háčkováním, vyšíváním a krajkářstvím. Ale dnes! Železný stroj zdrtil a pohltil na miliony existencí. V rodinách venkovských bývalo za starodávna »přádlo«, které za dlouhých zimních večerů bývalo pěstováno, zdrojem tak mnohých dvacetníků i »lážových« tolarů, které v punčochách našich babiček harašily. Ale dnes! Po přáství ani stopy a také pěstování lnu u nás pomalu úplně vyhyne.

Jsou sice některá odvětví ruční výroby, které stroj buď nezastane vůbec, aneb ne tak pěkně a důkladně jako snaživá ruka lidská — avšak mzda za práci je tak bídná, že nepostačí na sebe skrovnější potřeby životní. Zde není vinen stroj, nýbrž bezuzdná soutěž žen mezi sebou. Ruční práce na výdělek bývají zhusta zhotovovány dívkami rodin, které mají jinak od čeho býti živu, avšak mzdu za ruční výrobky rády vítají jako jehelné, z něhož pořizují sobě parádu.

Z marnivého pachtění se po modě obětují stvoření tato zdraví a čas, jehož by k dalšímu vlastnímu vzdělání lépe vynaložiti mohly; jelikož pak jich je legie, přebíjí jedna druhou snižováním dělné ceny, a tím tísní zároveň chudé družky svoje, které pracují, ne pro fintění se a blýskání, nýbrž proto, aby se mohly najísti!

Nejvíce bídě a různým slotám života jsou vystaveny chudé dívky, které se nedostaly za muže a stojí ve světě »jako kůl v plotě«, jak staré přísloví praví. Žena vdaná má ihned své povolání, a z pravidla také přiměřené zaopatření — avšak politování hodná jest dívka opuštěná, ač-li se jí nepodaří najítí postavení neb útočiště pod závojem klášterním!

Rapidní ubývání sňatků v některých zemích ovšem každého roku zvětšuje řady oněch opuštěných. Avšak chceme-li býti spravedlivými, musíme vyznati, že jsou to ženy samy, které z většího dílu nesou vinu na nedůvěřivosti a nerozhodnosti, kterou u pokolení mužského vůči uzavření sňatku pozorovati možno.

Ovšem, že příčiny tohoto úkazu jsou rozmanité. Těžký boj o život, který muži nedovoluje založiti domácí krb s dívkou bez peněz, vedle toho ovšem také obmezené sobectví, větroplašství, hrubá smyslnost, nedostatek ušlechtilosti a obětavosti, jakož i blaseovanost, kterou u »zlaté« mládeže shledáváme, mají také svůj díl na rostoucím počtu »starých mládenců«. Avšak také mnohý muž, jemuž nelze upříti smyslu pro rodinný spořádaný život, dlouho se rozmýšlí, než vysloví osudné »ano«.

Ješitnost, marnivost a přepjatost veliké části moderních žen, jsou příčinou, že tytéž kladou na život tak vysoké nároky, že každý nápadník dříve dobře počítá, co ho případně manželka bude státi, a oč se jeho posavadní vydání zvýší, přičte-li k tomu *a)* vydaje za modní luxus, *b)* za representace a vyražení, *c)* za správu domu a kuchyně, jelikož nastávající choť málo čemu rozumí, *d)* eventuálně výlohy na dorost, který matka vychovává bezpochyby v stejné rozmařilosti a v stejném přepychu, v kterém byla vychována sama. Ano, takové manželství stojí mnoho, mnoho peněz! A to není ještě všecko. K tomu přijde obapolná nespokojenost, trpké výčitky, sváry domácí, pohoršlivé výstupy, špatný příklad pro děti, hýřivost, které se oddává nespokojený muž — posléze, hlavně ve větších městech v případech velmi četných, soudní rozvod!

O nějakém podstatném rozšíření práv ženských a tak zvaném vymanění ženy z područí panující »kasty« mužské — jak emancipatorky vyhlašují, — nemůže býti ani řeči, nemá-li pokolení ženské přijíti do sporu s nezměnitelnými zákony přirozenými, které mu samým Tvůrcem jsou vykázány. Čím více se žena od hranice, která je vztýčena mezi ní a mužem po zákonu fysickém, fisiologickém, psychickém i mravním, násilně vzdaluje, tím více blíží se lidskému typu, který jest karikaturou obojího pohlaví. Mužatka nikdy mužem se nestane, a ženu býti nechce! Jedno přísloví dí »Anglický parlament všechno dokáže! Pouze jedno jest mu nemožno udělati ze ženy muže!« Na to by emancipatorky nikdy neměly zapomínati.

Přejeme ženám každý úřad a zaměstnání, skytající jim slušnou výživu, avšak pouze za těch podmínek, že se při tom neodcizí rodině, že neutrpí porušení v ohledu mravním a estetickém, a že vskutku jest zaměstnání zmíněné s to, aby podstatně ulevilo bídě jejich. Avšak vzíti mužům chléb a dáti

jej ženám, jest počínání nemoudré, které bídě neuleví, nýbrž tutéž následkem stlačení cen pracovních, ještě dále rozšíří.

Obory, v nichž žena se zdarem pracovati dovede, aniž by při tom utrpěla na zdraví těla i duše, jsme vytkli již shora, a jest naším přáním, aby ženy naše, které dychtí po samostatné existenci, sobě jich lépe všímaly a přiměřené vzdělání sobě osvojily.

Universitami ženskými se bídě ženské jistě neodpomůže. Ukazují-li jednotlivé osoby ženské vynikající nadání, nevšední pilnost a snahu po vyšším studiu, a mají-li k tomu dostatečných prostředků, ať poslouchají kursy filosofické, právnické neb lékařské — proto svět nespadne! Zůstanouť aspoň u nás — kandidátky doktorátu bílymi vránami!

Osud ostatních, té převážné většiny dívek, které v manželství zří úkol svůj, se zlepší jen tenkrát, zlepší-li se vychování vůbec, a vychování dívčí zvláště.

Ženská otázka jest vlastně *otázka paedagogická!* V tomto ohledu pak zbývá ještě mnoho činiti. Málem bychom řekli »Skoro všechno!«

Pozorný čtenář sezná lehce nedostatky, kterými výchova dívčí strádá, uvede-li sobě na paměť tresť odstavců předešlých, a proto neuznáváme za nutné, ještě jednou podrobným výčtem čtenáře obtěžovati. Za to dovolíme si ke konci této úvahy citovati znamenitého katolického paedagoga Kellnera, který o úkolu výchovy ženské dí:

»Při výchově dívčí nastává otázka, který jest nejdříve cíl konečný, k němuž chci dospěti? Nejprve se ptám, které vzdělání musím žádati od ženy vůbec, ať již náleží k té nebo oné společenské třídě, buďsi to žena sedláka, bydlící pod střechou doškovou, aneb kněžna v zámku sídlící. Jaké vzdělání musí obě míti, nemají-li postrádati nejkrasšího skvostu, t. j. pravé ženskosti? Vedle toho ovšem nesmíme pustiti se zřetele, že každá žena má v žití společenském jisté stanovisko, jí samým Bohem vykázané, a že právě toto stanovisko klade na vzdělání opět jiné požadavky. Prostá, jednoduchá dívka venkovská zajisté nepotřebuje vědomostí a zručností, bez nichž se dáma ve vyšší společnosti neobejde. Avšak, jakkolivěk po této stránce rád vyhovím a do daných poměrů se vpravím nikdy nesmí moje povolnost a akkomodace jíti tak daleko, až bych snad vzdělání pro určitý stav podřídil vzdělání všeobecnému. Vždy a všudy budu považovati toto poslední co *hlavní cíl* výchově ženské, a vůči možným výtkám poukážu jednoduše na to, že každá dívka je nejdříve *ženou*, a potom teprve *členem společnosti*, v níž zaujímá nějaké obzvláštní, určité stanovisko; kromě toho uvedu, že toto poslednější je tak nejisté jako život sám, a že může nastati obrat v povolání zvláštním, ano bohatství chudobou, vznešenost ponížením lehce vystřídaný býti mohou.

Nuže, ať se životní poměry utváří tak či onak, ať se střídají osudové jako světla a stíny — *všeobecné vzdělání ženské* zachrání ženu vždy a všude před ztroskotáním lodi životní, a povede ji do bezpečného přístavu.

Základem pak *všeobecného vzdělání ženského* (veškerého! Pozn. spis.) jest a zůstane *náboženství* a z něho pučící *mravnost*. *Víra a ctnost mají býti tudíž hlavním cílem výchovy ženské!*«¹⁾

¹⁾ Dr. L. Kellner »Lose Blätter« 1895, pag. 45.

Mulierem fortem quis inveniet? Ženu statečnou kdož nalezne?« — Ten, kdo ji bude hledati v rodinách, kde se ženský dorost vychovává dle věčně platných zákonů paedagogických, které svatopisec starozákonní slohem v pravdě lapidárním narýsoval ve věkopamátne »Abecedě žen!«¹⁾

Archivní obrázky „staré“ školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování.

O některých zasloužilých kněžích, učitelích a dobrodincích, »staré« školy r. 1823.

»Stará« škola měla i své horlivé podporovatele, honosila se vynikajícími na tu dobu učiteli. Jsou to dnes pro nás »zapadlí vlastenci«, jichž vlastenčení opíralo se vedle slov také o skutky. — Milovali školu a znali dobře pochopiti význam české školy. Vzpomeňme si několik těch zasloužilých fedrovatelů »staré« školy v kraji boleslavském. Vikář turnovský Frant. Hagek, děkan v Turnově, chválí duchovenstvo pilně se obírající mládeží, a svědčí o učitelích »že v celém turnovském školním okrese není učitele, jenž by nějakého pohanění zasluhoval.« Vynikající kněží o školu horliví byli té doby: Josef Hála, lokalista na Hrubé Skále, jenž vzdálenou školu v Přaslavicích, nejméně dvakráté týdně navštěvuje. Hála vyučoval dítky nejen v náboženství a v bibl. dějepřavě, ale též v jiných vědomostech. P Hála jest nám známým již z visit. zpráv vikáře Gelinka. V Turnově byl té doby na patý rok kaplanem Petr Kregčj²⁾. Vikář o něm píše, že jest velmi nadšen pro školu, působí tam neunavně. Školu navštěvuje pokud možno každého dne. S prací a láskou ke škole spojuje i dobročinnost. Tak podílí dítky potřebami psacími, knihami a šatstvem. Dítky vyučuje též zeměpisu, dějepisu, zdravotvědě a seznamuje je s nejdůležitějšími známými fyzikálními. Při zkoušce odpovídaly dítky z těchto předmětů velmi krásně. Kaplan Kregčj pilně si hledí též nedělních škol, kdež dorůstající mládež vyučuje v mnohých vedle náboženství pro život důležitých vědomostech. Tak ku př. navádí chlapce, jak by sestavovali všelijaké písemnosti a p. Nedivno že, jak vikář dí, kaplan Kregčj jest všude oblíben a vážen, a z té příčiny mládež ráda školu navštěvuje. Druhým kaplanem v Turnově byl r. 1823. Ignác Štěpánek, o němž rovněž vikář svědčí, že miluje školu, a každého dne do školy přichází, aby mládež vyučoval. Kaplan bousovský Jos. Frenzl až dvakráté denně přichází do školy. — Na Krkonoších zvláště zdárně působili a školy se ujímali lokalista v Loukově Jos. Hradecký, Jan Nosek, lokalista v Pasekách, Frant. Dolenský, katecheta v Nábsí. Z německého duchovenstva vynikal tam zvláště farář na Šumberce Frant. Neubart. Vikář charakterisuje tohoto faráře slovy »Neubart žije jedině ve školní mládeži.« Neubart byl velice oblíben. I ze vzdálených končin přiváděli mu rodiče dítky, aby je připravoval pro latinské školy. O chudou mládež v horském tomto místě bylo pro chudobu horalů špatně postaráno. Neubart také sám netěšil se bohaté faře. Aby poněkud pozvedl chudé dítky, pořádal s nimi divadelní představení, k nimž majetnější okolní osobnosti

¹⁾ Kniha Přísl., kap. 31.

²⁾ Potomní světící biskup a děkan metropolitní kapitoly pražské, jenž i nadacemi pamatoval na chudou mládež.

zval. Takým způsobem opatřil Neubart mládež mnohými potřebnými věcmi. — V Nymburském střídnictví byl r. 1823. vikářem a okresním školním dozorcem vynikající muž Josef Fiala, děkan v Lysé. Fiala s těžkostí nesl nouzi a nedostatek učitelů. Vždyť rodiče musili býti úřady donucováni platiti sobotales. A z té příčiny na rozšiřování škol sotva se dalo pomýšleti. Ve vikariatě Nymburském bylo naopak mnohých fedrovatelů školství té doby. Tak v Lysé fundovaný kaplan Ant. Kopecký vyučoval ke 30 dětem v bibl. dějepřevě, v počtech, v zeměpise, v německé řeči. Dítka tyto vyučoval celý rok dopoledne i odpoledne, a palivo po dva roky sám ze svého platil. Nymburští páni duchovní Jachym Pažout, administrator, a Antonín Zych, kaplan byli velice činní ve škole. Obstarávali třetí třídu, pro kterouž nebyl ustanoven pro nedostatek učitelstva řádný učitel, sami. Vedle toho vyučovali náboženství v ostatních třídách. — V Boleslavi Ml. r. 1823. s požehnanou činností si vedl děkan Václav Kára. Byl dobročinným k učitelům a k chudé školní mládeži. Jeho zásluhy o školství uznány byly r. 1818. zemským úřadem, a r. 1813. biskupskou konsistoře litoměřickou. — Josef Bielohaubek, farář v Kosmonosích, učil mládež šlechtění stromů, zeměpisu království Čech, půjčoval mládeži ze své knihovny knihy, z nichž při nedělních školách předčítati dával. Sestavil pro 9 nejchudších dítek zvláštní písemní prosbu, již podělil kosmonoskou honoraci. »Prosba« tato vynesla pro tyto dítka 94 zl. 84 kr., zač farář Bielohaubek opatřil dětem šatstvo a pod., a tak mládež k lepší návštěvě školní měl. V Kosmonosích byl té doby c. k. vojenský ústav. Chovance toho ústavu vyučoval Bielohaubek náboženství a české řeči, v nedělích a ve svátcích míval pro ně zvláštní exhorty. Učitelé v Dalovicích platil sám byt. Faráři Bielohaubkovi dostalo se četných uznání a vyznamenání za horlivé působení ve školství, jako ku př. od dvorní vojenské rady ve Vídni a p.

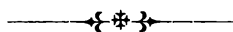
Mezi učitelé vynikali r. 1823 zvláště následující: Josef Valenta, učitel v Markvarticích. Turnovský vikář Hágek píše o něm, že vyznamenává se chvályhodným charakterem, stále studuje, aby své vědomosti rozšířil, sám si opatřil sbírku užitečných knih, již dle možnosti kupováním nových knih doplňuje. V jeho škole — vikář dí — jest nejkrásnější pořádek. V Turnově vyznamenával se r. 1823 školní spomocník Václav Waleš. Spomocník ten vynikal vzácnou pilností ve škole, ovládal zvláštní, působící na srdce dítek methodu, a dovedl vždy pozornost dítek udržovati. Chování jeho bylo vždy důstojné, podle stavu, jakému přináležel. Prázdný čas věnoval buď svému zdokonalování, buď čtení spisu pro mládež. Rovněž tak chválen jest pomocník bakovský Josef Horák pro svoji pilnost a milé zacházení s dítkami. Školu zastával sám, jelikož staříčkový učitel pro slabost tak činiti nemohl. — V Šumberce zdárně učil učitel Jiří Karásek, jenž pro zásluhy byl úřadem zemským vyznamenán malou medalií. Učitel Karásek pečuje také o to, by děvčata byla vyučována v ručních pracích, jako v šití, v pletení a p. Sám opatřuje ze skrovných svých příjmů pro chudou mládež inkoust, péra a p. — Jemu dodává vikář Josef Kramář, farář ve Vysokém n. J. — jsou mnozí studující chlapci povděční, že je ve zpěvu cvičil a oni jako vokalisti při klášterích místa našli. — Ještě více však školních pomocníků je mu díkem povinno za první své u něho nabyté vzdělání. Vedle učitele tohoto vynikali mnozí jiní na našich Krkonoších, jako školní provisoři Ant. Skrbek v Hamrech, Josef Valášek v Jeseném, Frant. Zábrodský, učitel na Malé Skále, pomocník na vzorné škole ve Vysokém Křížek Josef, David Frant., pomocník v Semilech, Farský Josef, pomocník v Boskově. —

V Nymburce vyučovala zkoušena industr. učitelka Kateřina Sychrovská děvčata v různých ručních pracích docela zdarma. — V Ml. Boleslavi, jak svědčí vikář Jan Jos. Pawlík, farář bezenský, vynikali zvláště učitele řádu Piaristů, P. Damasus Liener, a Anaklet Čížek, dále světští učitelé Karel Gall a Jan Žák. Zvláště zmíniti jest se dlužno o učiteli Janu Seidlovi, jenž ze svých praskrovných příjmů chudým dětem opatřuje školní potřeby, velice pilně vyučuje, zvláště bedlivě učí v nedělních školách, a to již od roku 1812. — Učitel na filiální škole v Kalusicích, v obci to přifařené ke Skalsku, jest velmi pilný a neunavný ve škole. Jmenuje se Václav Kulmon. O jeho pilnosti přesvědčil se několikrátě vicepresident pan Leopold hrabě ze Šporků u příležitosti výročních zkoušek. Učitel Kulmon obíral se vedle školy též starožitnictvím, shledáváje staré nápisy, rukopisy a p. Konsistoř litoměřická blahovolným pochvalným dekretem uznala zásluhy Kulmonovy ve škole, a arcibiskup pražský Chlumčanský z Chlumčan, dřívější biskup litoměřický, peněžním darem dal na jevo lásku chudému vesnickému učiteli. Z pomocníků vyznamenával se zvláště pomocník kosmanoský Horák Václav pilností a obratností u vyučování. A takých zdatných, svědomitých učitelů čítala škola stará mnoho. Dnes ovšem jsou zapomenuti. Kéž aspoň tyto řádky svědčí o nich, že byli pravými vlastenci, jimž práce, škola a její účel byl ve dnech skrovných radostí a ve dnech tak četných běd cílem jejich pozeňnaného života.

A mezi dobrodinci, patrony, obcemi, kněžími vidíme opět mnohé, jež těžce nesli neblahá postavení učitelů, zkrátka celého školství. Tak obec Bousovská přidala z obecního jmění učiteli Jos. Nechanskému, a kaplanu Jos. Frenclovi za bedlivé vyučování školní mládeže po 20 zl. — Majitel Mladějova, Pabstmann, věnoval obnos 438 zl. 37 kr., aby z připadajících úrokův opatřovány byly pro chudou mládež mladějovskou šaty. Semilský školní dohlížitel, občan J. Slavík, horlil pro sbírky pro chudou mládež, a působením jeho po všecka leta byly sbírky ty vydatné. Vzácným dobrodincem učitelů a školní mládeže byl na Semilsku majitel panství semilského a jesenského. Činil mnoho pro školy svých panství. Tak r. 1823. jako v letech předešlých platil třem méně placeným učitelům v Jeseném, v Roztokách a ve Stanově sám školní plat, jelikož horalé pro chudobu nemohli učitelům sebe skrovnější sobotales odváděti, a tak děti do školy málo posílali. Chudou mládež obdarovával pan Veith oděvem, obuví a prádlem. Přespolní chudé dítky jedly v poledne ve vrchnostenské kuchyni, aby nemusily konati dalekou cestu domů, neb spokojiti se o polednách suchým chlebem neb studenými brambory. Vedle toho rozdal tento vzácný zajisté dobrodinec mládeži mnoho školních knih. Semilský okresní školní dozorce, P. Josef Kramář, píše o Veithovi ještě dále toto:

»Sotva že se tento dobrodinec z těžké nemoci pozdravil, hledal své potěšení mezi školní mládeží, súčastňuje se t. r. (1823) jako vždy před tím rád výročních zkoušek. Dle jeho přání měla se konati poslední výroční zkouška v Jeseném dne 4. října, kdež tento dobrodinec sídlil. Ten den byly jmenoviny císaře Františka I. Z té příčiny shromáždilo ze všech vrchnostenských škol 45 nejpilnějších dítek v zámecké kapli. Tam konána byla zkouška, pak volily si dítky samy odměny za krásné odpovědi. Tam byl shromážděn výkvět zdárné mládeže u přítomnosti vynikajících hostí jako krajského komisaře z Mladé Boleslavi, Jindřicha Hrušowského z Hrušowa, dále veškeré vrchností, duchovenstva k tomu cíli pozvaného, vrchnostenských učitelů, úředníků atd.

Okresní školní dozorce předvedl shromážděným význam slavnosti, vybídl je k lásce a modlitbě za dobrotivého mocnáře. Na to podal přítomný komisař dvěma chlapcům k tomu účelu v Praze raženou stříbrnou praemii v ceně dosti vysoké, ostatním chlapcům rozdíl sám patron, děvčatům pak choť jeho Amalie Veithova, rozená baronka z Deymu a Střítec. Po obdarování poděkoval první premiant vzorné škole na Vysokém, a vikař skončil slavnost řečí k mládeži a přítomným. Pak následovala slavná mše sv. v zámecké kapli. Téhož dne pohostil ještě milý patron všechny své učitele i s obdarovanými premianty, kteří pro veliký počet (80 osob) v odděleních byli pohostěni. Při vrchnostenské tabuli hodovali premianti měšťtí. K těm musil přisednouti chudičký, nuzně oděný, bosý premiant až z Pasek, který po hostině byl hojně penězi a zcela novým šatem obdarován. Dovedl asi dobře na otázky mu kladené odpovídati, a že byl hodný, svědčí, že z tolika škol (22) byl k závěrečné zkoušce vyvolen. Tento vynikající dobrodinec škol staral se i o své kněžstvo, vyučující na školách sv. náboženství, zaopatřoval jim nejnovější theologické spisy, pro učitele kupoval tři exempláře českých Krameriových novin, jež dával učitelům cirkulovati, aby se pilně vzdělávali a osvojovali si správnou českou mluvu. Jak vidno, činil patron Veith co mohl pro své školy. Byl jedním z prvních dobrodinců školství na Krkonoších. Činil tak z pravého náboženského přesvědčení, jež učilo ho milovati a podporovati, kde bída, kde nouze byla. A takové úsilovné pomoci bylo zvláště v horách třeba, kde mládež pro nedostatek šatstva, obuvi, vzdálenost škol, bídu rodičů tak málo, či skorem nic do školy nechodila. Byly to smutné doby na našich horách za času hladu a trvajících drahoty. Když mládež doma musila býti zavřena, rodiče neměli pro děti ni kusa šatu, ni chleba, ano i ten krejcar sobotalesu scházel, tu kněží, ti nenávidění kněží, chodili po domích a v domích svolávali mládež, a ji vyučovali. Proto tu lásku patrona Veitha ke školství vůbec musíme považovati za významnou pro dobu tehdejší, když porozumění pro školství bylo teprve v plénkách.

SMĚS.

Volby a „organisované“ učitelstvo. Rozumí se samo sebou, že „organisované“ učitelstvo nemíní zaháletí o budoucích volbách. Zcela sebevědomě píše: „Že budeme mítí veliký vliv na volby (budeme-li chtítí) neupře nám nikdo po volbách v posledních dvou obdobích (od r. 1889). K tomuto upřímnému doznání dovolujeme si připomenouti, že ten „veliký vliv“ valně je seslaben neurvalým vystupováním jisté části učitelstva při domáhání se o zvýšení služného, kdy učitelstvo téměř všechny stavy proti sobě popudilo. „Manifestační“ schůze, dříve tak spectatae virtutis, najednou jsou pod nulou; doporučuje se politická organisace, důvěrnické výbory volební, a na „rozkaz“ Ú. V. vykonají učitelské spolky volby svých důvěrníků; ve výkonném výboru té strany, kterou podporovati chceme, ať zasedá učitel,

a Ú. V. určí, jak se ku které straně má učitelstvo chovati, kterou podporovati, proti které bojovati. Kde nemůže být kandidován učitel za poslance, ať volební výbor se postará, aby zvolen byl poslanec školy a učitelstvu příznivý. Za tou příčinou bude volební výbor vyjednávati s navrženými kandidáty, aby ve prospěch školy a pro učitelské požadavky pracovali a hlasovali. Z té příčiny ať zaváže se kandidát, že bude nynější *svobodnou* (tomu se člověk musí smát, vzpomene-li, jak píše učitelstvo o »otroctví« a zotročilé škole) školu proti byrokratismu a klerikalismu hájiti, že se ze všech svých sil zasadí, aby zrušeny byly výnosy, jimiž se svoboda učitelstvu omezuje, že bude svobodu školství a učitelstva (jakou?) proti každému hájiti a že bude pro požadavky učitelstva (které mu přesně sdě-

leny budou) pracovati a hlasovati. (To je ovšem ze všeho to nejhlavnější!) Učitelstvo má všude žádati, aby zváno bylo do *důvěrných schůzí všech politických stran*, aby mělo vliv na určování kandidátů — má doporučovati kandidáty sobě příznivé a vystupovati rázně proti kandidátům „zpátečnickým“ Tedy se učitelstvo vtírá do schůzí *důvěrných* a to *všech* politických stran. To znamená asi: každý je nám dobrý, kdo je nám příznivý a bude pro naše požadavky pracovati a hlasovati. To mluví samo lépe než všechny výklady a doklady a ilustruje charakter učitelstva, o němž se dávno tak mnoho mluví.

Nedopařením nedostal se tento článek, na nějž jsme se v lokálce »Svoji k svému« v min. č. odvolávali, do min. čísla. Pozn. red.

Vzácná kollegialita. Často psalo se o podivném chování mladých, sotva z ústavů vystouplých učitelů proti starým ve službě otužilým a sešedivělým veteránům. Padlo tu právem slovo „nadutost“ a domýšlivost“ Specialitou dokladů o vzácné kollegialitě je však jednání některých učitelů, kteří ve sloupcích „C. U.“ uveřejňují jména „učitelů veteránů“, kteří slouží „až do roztrhání těla“ — a mohli a měli by už jíti do pense, aby umožnili postup osobám mladším. Takový, mírně řečeno, neslušný nátlak není právě důkazem duševní ušlechtilosti a svědčí o tom, že slova „pane kollego“ sem, „pane kollego“ tam, v učitelstvu tak rozšířená a užívaná, jsou hluchou, licoměrnou frází. Důstojně a klidně odpovídá k takovému jednání pan Jan Knížek, říd. učitel v Libáni, kdy praví mezi jiným „Známoť však, že my učitelé jdeme s plnou pensí na odpočinek teprv po 40leté definitivě, kterouž já teprv v únoru příštího roku po zákonu dosáhnu. Vedle toho připomínám, že místo řídícího učitele v Libáni osobou mojí končí, jelikož správa školy obecné po mém odchodu splyne pod ředitelství školy měšťanské, a tedy nikomu mladšímu v postupu nepřekážím, zejména proto, že podučitelů v Libáni není, než toliko jedna podučitelka, a té se odchodem mým neuleví! Mimo to chovám v srdci ještě trochu naděje, že se služné učitelstvu konečně snad přece zvýší; a to myslím jest asi ten háček, který mě i ostatní vyjmenované kollegy veterány v činné službě zdržuje, by po tolikaletém zápasu o existenci mohli odejít na odpočinek se slušnější pensí!“ Je to skutečně smutné, že učitelé, kteří se domáhají zvýšení služného — a nikdo netvrdí, že by

toho třeba nebylo za nynějších drahotných poměrů — vyhánějí ze škol zasloužilé pracovníky, kteří v pravdě „po tolikaletém zápasu“ o existenci touží odejít na odpočinek se slušnější pensí. Snad mladá generace učitelská ví, že učitel po čtyřicetileté namahavé službě má méně, než měl před svým vstoupením do pense (byt, příbytečné, štola atd.). A je-li kollegialní, činiti časopiseckými články útoky na veterány, kteří čekají krátký jen čas na ten ráj, jež jim mnohem vzdělanější, intelligentnější atd. kollegové svým věhlasným působením připraviti slibují — o tom ať rozhodne svědomí každého opravdu poctivého člověka.

Jak se to shoduje? Proti učitelům varhaníkům vede se po dlouhou dobu urputný boj. Jsou vyhlašováni za klerikály nejvíce od těch, kteří na varhany hráti neumějí. Scientia non habet osorem, nisi ignorantem. Ale tam, kde varhanictví vynáší, tam kde je štola, tu už i „organisování“ něco sleví. Tak na př. ve zprávě o úmrtí p. Frant. Kohouška, říd. uč. v Třebosicích, četli jsme v „Č. U.“ „teprve r. 1891 ulehčilo se mu, když jmenován byl řídícím učitelem v Třebosicích na pětiletou školu, kdež i štola je výnosná.“ Tak vida. Štola tedy neotravuje a proto, že je někdo varhaníkem, může být přece jen „vždy milý a příjemný společník.“ K tomu dodáváme: a dokonalý člověk, i když mu na to nedá dekret a patent „Č. U.“

Proč to? První číslo „Českého Učitele“ — za redakce J. Černého v Novém Bydžově, administrace Em. Březiny v Brandýse nad Labem a pokladnictví V. Kubína ve Vlněvsi u Dol. Beřkovic píše v rubrice „Na pranýři“: „Když pak se budou podávati zprávy o nesporném počínání kollegů, prosíme v zájmu cti zpravodajské i stavovské, aby byly úplně pravdivy, objektivní, osobní animositou nezbarveny, aby v každé bylo znáti upřímný úmysl napravit, co kde je vadného.“

Což se dříve tak nedělo, že třeba proloženým písmem tisknuté žádosti k pánům dopisovatelům?

Zajímavá podivaná. Poskytuje ji »Školský Obzor« a »Český Učitel« — tedy pár nobilíe fratrum, kteří si dlouho leželi v bratrském objetí. Co se stalo, dalo se očekávati. Roztržka mezi »organisovanými« je úplná. Rašín-Frumar-Beneš ozývá se v různých variantech na obou stranách rozvaděných. Ve »Škol. Obzoru« čteme mnohé pěkné věci: »Rašín v měsíci červenci zim-

ničně rozesílal pokoutní svůj hanopis, ve kterém Frumara denuncoval,« pan B. Ráz si stěžuje, že byl »odpraven vlastními lidmi,« »Rašín nalíčil na něho nepodepsaný projev předsednictva „Ú. S.“« »Letos ukázala se zvláštní shoda v copářství pánů starostů ústředních spolků, kteří říkají, že jsou taky »pokrokoví«, ve dlouhém úvodníku »Reakce v naší organisaci« líčí se úpad organisace a povídají se mnohé pěkné osobní věci. Co vše psáno o Benešovi, Frumarovi, Rašínovi a jiných, vyžadovalo by celého čísla našeho časopisu. Pro nekollegialní jednání p. Rašina a neúplného výboru »Ú. Š.« vzdalo se s Benešem solidárně všech deset členů v redakci »Cesk. Uč.« svých funkcí. Uvádíme jen toto Až dosud jsme černé klerikální ovce (na př. Jelínka na Novobydžovsku vylučovali; nyní přijali jsme celý Augiášův klerikální chlív). Hrozná reakce nás rozežírání! Mezi delegáty z »Bes. Uč.« byl na valné hromadě del. i nějaký Procházka, horlivý přispívatel do »Vychovatele«, orgánu »Jednoty katolických učitelů«. »Zasláno pana V Beneše ve »Šk. Obz.« dokonalou roztržku jen potvrzuje a »C. Uč.« až dosud s přemáháním jen se zdržuje větší polemiky, ale že mu vše leze za nehty, dosvědčují řádky v »Hovorně« Upozornění. »Školský Obzor« propůjčuje se těm kollegům pisatelům, kteří nedbají snesení valné schůze delegátů z r. 1899 a umožňuje tak rušení organizační kázně. Máme vážnější práci v této důležité době a proto nebudeme vyvracetí nepravdy a odpovídati na paušální, ničím neprokázané obviňování. Žádáme delegáty, by o posledních dvou valných schůzích, 7 a 8. srpna hned na počátku školního roku podrobně, dle pravdy referovali a tak poučili organisované učitelstvo o skutečném stavu všech našich záležitostí a podrobili jednání »Školského Ob-

zoru« zasloužené kritice.« Není to zajímavé? Inu, stromy nerostou do nebe a kdo staví budovu z bláta, může býti jist, že se to bláto sesype na něho.

A ještě o dozoru k mládeži při službách Božích. Zdá se, že kapitola tato bude nekonečná. Na jedné straně od mnohých pánů učitelů nedosti dobré vůle neb přímo zřejmý odpor, na druhé překážky a to i tam, kde by toho člověk nečekal. Mnoho řádnému dozoru se strany učitelstva škodí, i to, že se celou neděli dopoledne vyučuje na pokrač. průmyslových školách. Letos přistupuje k tomu i kurs pro učitele škol měšťanských, zřízený při c. k. ústavu učitelském v Praze. Zde je značný počet učitelů pražských a předměstských, kteří s dětmi své třídy v neděli nebudou moci do kostela, poněvadž se v kursu tom od 8—12 hod. v neděli vyučuje; psalo se ovšem, že »návštěva kursu nebude nikomu u vykonávání jeho učitelských povinností překážeti« — ale že náleží k učitelským povinnostem též choditi s mládeží do kostela, na to se zapomělo. A to nás překvapuje. Nedělní klid jinde se nařizuje zákonem a trestá se jeho nedbání, ve školství však je nedělní klid stále nemožnou utopií a španělskou vesnicí.

Pro techniky, žáky průmyslových, realných a měšťanských škol. Pod tímto tučně vytištěným záhlavím četli jsme v »Ces. Polit.« ze dne 15. září inserát, kde se doporučují tři knihy Technologie, Zločin v umění, a Nietzscheův spis »Tak pravil Zarathustra«. Nietzsche a jeho směr filosofický byli kolikráte již u veřejnosti posouzeni. O spise »Tak pravil Zarathustra« krátce a charakteristicky zmiňuje se prof. Horáček, náš horlivý spolupracovník ve své nejnovější studii ve »Vlasti«. Věru, nesnadno chápati, jak se kniha Nietzsche-ova může doporučovati žákům realných, ba i *měšťanských* škol!

LITERATURA.

První číslo „Vlasti“, nového, 17 ročníku — máme v rukou. Referujeme v něm se srdcem naplněným vroucností. Co přetrvala »Vlast« za ta léta bouří, co rozbilo se o žulový ten podnik intrik, co ztroskotalo se škodolibých prognosí, věštících mu krátký život! »Aura popularis« alespoň jej

nevítala při prvních krocích do života. Zakladatel družstva i členové právem mohou říci s básníkem naším Václavem Šolcem:

»Od kolébky šly první naše kroky
a na čela nám rány padaly«

a kdo uváží, co znamená, od prvního vzkříšení tiché myšlenky v duši založiti kato-

lické družstvo, až do prvního zahučení moderního tiskacího stroje vlastní tiskárny ve vlastním domě, ten zajisté uzná s vděčnou myslí, že pronesl pravdu zvěčnělý, nezapomenutelný J. E. Kardinál Fr. hrabě Schönborn, když, vloživ ruce na skráně zakladatele družstva, pronesl pohnutě památná slova: »Na Vašem podniku spočívá patrné požehnání Boží.« Fiat apud in nobis. K památnému tomu výroku se vracíme, chtějíce naznačiti, jak jest se katolíkům chovati k podniku, o němž zesnulý arcipastýř pronesl, že na něm spočívá patrné Boží požehnání. Podporujeme družstvo, rozšiřujeme Vlast, získejme mu vždy a všude příznivce a přátele. Nedávejme se másti taktikou nepřátel, kteří, nemožouce naprosto uškoditi dobré věci, rádi říkají a rozhlašují, že se jedná o osobu. Skvělá uznání z míst nejpovolanějších o posledním literárním sjezdě dokazují, že zde osoba docela stojí v ústraní, a že katolická věc je to, o kterou se eminentně jedná! To přesvědčení musí míti každý, kdo dovede souditi bez vášni. Eripitur persona, manet res. Do »Vlasti« přispívají dnes přední vynikající katoličtí učenci a spisovatelé. Kéž ono požehnání Boží potrvá i dále v době dalšího vývoje družstva, kdy první číslo nového ročníku vychází ve vlastní knihtiskárně! Prvé číslo má tento obsah: Záhady světa a bilance vědy (Fr. Horáček). — Christofor (báseň Vl. Hornova). — Naše Slezsko (Jan Vyhlídal). — Z říše baltického Triglava (historický obraz od Bedřicha Kamarýta). — Jos. Hessoun, český kněz v Americe (Vl. Hálek). — Hercegovské lidové obrázky Svetozora Čoroviče (přel. Jan Třeštík). — Z jakých příčin jmenuje Petr Chelčický M. Jana Viklifa Protivou (Dr. Ant. Lenz). — O zákonu příčinnosti a účelnost v přírodě (Tom. Pícha). — Výstava katolického tisku (Václav Klatovský). — Náboženství budoucnosti (J. M. ndp. Eduard Jan Nep. Brynych, biskup). — Literatura a různé zprávy. — Vlast stojí ročně 10 K., pololetně 5 K., výhody pro různé osoby nebo stavy jsou naznačeny na obálce »Vlasti«. Předplatné přijímá: administrace družstva Vlast, Praha, č. 570.-II. —l—.

„Naše Listy“, č. 5. a 6. Sociologie nemůže se sice nazvati vědou mladou, ale nechybí, kdo ji nazve vědou dnes nezbytnou. Dnes je socialistou v jistém slova smyslu každý — alespoň snaží se hájiti svůj stav ať již ve hmotném či mravním

smyslu. A k tomu třeba nejen vůle a energie, ale i vědomostí. »Naše Listy« jsou pravým arsenálem, ať už co se dotýká defensivy, tedy apologie — aneb věčné offensivy. Nejen že pokračují v tom, co »Děl. Noviny« po léta zdárně vedly, ale jako týdeník doplnily a rozšířily program svůj, jsouc orgánem křesťansko-socialní strany československé. Mnohý našinec, jak pisatel těchto řádků často slyšel, z té duše přeje si osobně poznati a slyšeti slovutného sociologa dra. Horského. Nuže; ať odebírá »Naše Listy«; sem dr. Horský píše, sem ukládá vzácná pojednání a články; sem píše přední mužové a spisovatelé katoličtí. Za 4 K ročně má každý »Naše Listy«, neujde mu nic, co pozoruhodného se ve světě socialním děje, a za krátkou dobu obohatí se materialem, jenž mu všude znamenitě prospěje. Za tak nepatrný peníz podporuje stranu křesťansko-socialní a družstvo Vlast. Ať nikdo neříká: vydává se mnoho listů a každý chce býti odebírán a podporován. Svůj k svému! Z toho mnoha, které se Vám nabízejí, vybírejte jen to, co je katolického a toho věru až dosud tak mnoho není! V 5. a 6. č. »Našich Listů« čteme pěkné úvodníky: »Osamocení«, »Svorné či nsvorné volby«, »Co nyní?«, »Belgičtí socialisté a jejich působení«, úvaha dra. Horského: »Nemravnost kněžstva«, Socialní obzor, Slovanskou hlídku, Záležitosti národohospodářské, Rozhledy po světě, Dopisy, bohaté Různé zprávy, Ženský svět, Hornickou hlídku, pěkné feuilletony (ku př. »Naše tiskárna« z péra Vl. Hála) atd. Obsah všestranný, pečlivý. Učitel, který nechce se dáti unášeti socialně-demokratickým proudem i v učitelstvu již velmi patrným, najde pro sebe v »Našich Listech« velmi mnoho. Agitujeme pro odebírání »Našich Listů« — věřte, kdo přečetl jedno, dvě čísla — bude sám již horlivě se ptáti po třetím a po dalších! —l—.

Dějiny socialního hnutí v zemích koruny české od r. 1840—1900. Napsal Tom. Jos. Jiroušek. Díl I. Od r. 1840 do r. 1885. Cena 1 K. Tiskem a nákl. družstva Vlast 1900. Trojí prý je chod času: váhavě blíží se budoucnost, rychle jako blesk mizí přítomnost, věčně tichá stojí minulost. Ale i na tak řečených »okřídlených« výrocích lze mnohdy mnohé opravovati. Tak ku př. minulost ostala by v pravdě věčně tichou, kdyby nebylo badatelů, kteří nám i třeba dávno zašlou minulost stále a stále v novém světle objevují, tak že k nám ta

»věčně tichá« minulost dosti hlučně a významně mluví a volá. Co se v minulosti stalo, ovšem změnit nelze, ale často důvody, proč se tak stalo, průběh, jak se co dělo, bývá líčeno falešně, mnohdy i co se stalo, bývá ignorováno úmyslně. Vizme katolický život vůbec. A tu, pokud se dotýká dějin socialního hnutí vůbec a účastenství katolíků v něm, neunavným badatelem minulosti, namnoze očitým světkem a zkušeným spolupříčiněm posledních let byl autor přítomné knihy, neunavný Tom. Jiroušek. Marně bychom hledali v děl. časopisech a brožurách, co spisovatel zde podává. Dělnické listy a brožury neviděly totiž spolky katolické, jejich socialní a dělnický význam neocenil nikdo, neb málo kdo, a to ještě měrou v pravdě až chudě skrovnou. Máme sice objemná historická díla, která vedle obligátního popisování válek věnovala i hojně stránek dějinám kulturním — ale obraz socialní minulosti s hlediska dělnického — to je dosud »terra ignota«, ať už menších či větších, proslulých i neproslulých děl. Obsah I. dílu vyčerpává dokonale ve XXIV kapitolách a v dodatku »Česká socialní literatura do r. 1885« své thema. O účastenství katolíků rozepisuje se autor s pravým porozuměním a pietou, právem zmiňuje se též o činnosti charitativní. Nechceme opakovati frázi o »citelné mezeře«, ale pravíme upřímně,

že nám kniha podobná opravdu scházela a spisovateli k ní gratulujeme. A konečně ještě neméně upřímné slovo. »Dějiny socialního hnutí« je **první kniha**, která vyšla prací vlastní knihtiskárny družstva Vlast. Typografická její úprava a celý vnějšek vůbec činí tiskárně všechnu čest. Z toho může míti každý katolík radost — a vroucí teplo, abych tak řekl, a radost v pravdě nevyličitelná musí při tom zahřívati každého věrného člena družstva — zvláště toho, kdo činnost jeho pozoroval a stál při tom zrnu horčičném, jež zakladatel P. Tomáš Škrdle s neochvějnou důvěrou v Boha zasadil. Bůh dal požehnání — chválu pějměž Jemu mnohou.

—l—

Stručný návod k přiznání k osobní dani pro farní beneficiáty vydal právě k přání volné konference čtyř vikariátů ve Slaném, tiskem Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy. Spisek lze koupiti zasláním 40 haléřů v pošt. známkách v dopise svědčícím spisovateli nebo farnímu úřadu v Liboci, lze jej též pouze korresp. lístkem objednat, načež bude přiložen chek. Vzhledem k nastávajícímu přiznání pro r. 1901. jest důležité, aby beneficiáti postupovali dle praktického usnesení oné volné konference jednotejně v přiznávání položek, zvláště služebních vydání, což ve spisku prakticky provedeno.

SPISY REDAKCI ZASLANÉ.

„**Vlasti**“ časopisu pro zábavu a poučení redakci Tom. Škrdle vyšlo v ročníku XVI. číslo 12. (poslední) s tímto bohatým a zajímavým obsahem: Cesta do Vídně a po Haliči. Píše Tomáš Škrdle. Před obrazem Královny nebes. Báseň od R. Stupavského. Pepička Kopřivova. Napsala V. Pittnerová. Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České od r. 1840. do r. 1900. Napsal Tom. Jos. Jiroušek. Naše Slezsko. Napsal Jan Vyhlídal. Naše slavnosti. Hercegovské lidové obr zky Svezozara Čoroviče. Se svolením autora ze srbštiny přeložil Jan Třeštík. Život i smrt hudebního umělce Bedřicha Chopina. Napsal P. Josip Ptašinski. Školský obzor. Píše J. B. Žďárský. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Zprávy spolkové. Na sklonku XVI. roku (1899—1900). — Předplatné na »Vlast«, roč. XVII. obnáší: ročně 10 K, půlletně 5 K. Redakce a administrace »Vlasti« jest v Praze, v Žitné ulici číslo 570—II.

„**Naše Listy**“ nový orgán družstva Vlast za redakce Tom. Jirouška a spolupracovníctví Dr. Rudolfa Horského dospěly k č. 4. a 5. — Z obsahu těchto dvou čísel uvádíme: Slova císařova. (Dr. Rud. Horský.) — Sjezdy katolíků. (Dr. Ralph Barture.) — Remeslné dílny. (Jos. Jedlička.)

Osamocení. (Dr. R. Horský.) — Co nyní? (T. J. J.) — Po socialním kursu našem. (V. H.) — Nemravnost kněžstva III. (Dr. Rud. Horský.) — Rozhledy po světě. — Socialní obzor. — Hornická hlídka. — Ženský svět. — Záležitosti národohospodářské. — Různé zprávy. — Besídka. — Spolkový věstník. — Dopisy. — Literatura. — Feuilleton: »A nevod' nás v pokušení.« Z »Christl.-soc. Arbeiterfreund« zčeštil Petr Pícha. — Na »Naše Listy« předplácí se v administraci v Praze, Žitné ul. č. 570—II. ročně 4 K. Úvodní články z pera našeho předního znalce socialních poměrů vdp. dra. Horského pro svoji přehlednost, jasnost a bohatost obsahu jsou vítanou četbou odběratelů. Vedle toho Naše Listy též obsahují pravidelnou hlídku slovanskou, socialní obzor, hlídku horickou, záležitosti národohospodářské, spolkový věstník, dopisy, literární a různé zprávy a t. d. Znamenity články apologetický »o nemravnosti kněžstva« z pera dra. Horského, jímž vrhá autor světlo v podivnou mravouku socialní demokracie, jež stále v listech svých, hrajíc si na první mravopověstnici, kněžstvo napadá, nalézá všude vřelého souhlasu. Naše Listy zasluhují účinné podpory a hojného rozšíření v kruzích našeho čtenářstva.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKY.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultéty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

Sociální úkol učitele vzhledem k mládeži chudé a škole odrostlé.

Podává Josef Flekáček.

Nemusí býti člověk právě učitelem, aby si všiml chudých vždyť to náleží k prvním povinnostem *křesťana* vůbec, a každý byl mnohem dříve křesťanem, nežli se stal učitelem. Křesťan ví, co mu velí nauka Kristova, které se mnohdy i nevěrci a bezbožci rádi dovolávají; vzpomíná slov sv. Pavla: »*Láska jest doplnění zákona.*« »*V pravdě velikým jest, kdo mnoho miluje,*« praví Tomáš Kempenský, a sv. písmo dí: »*Almužna očistuje od hříchů, ona pomáhá naléztí milosrdenství a život věčný.*«

Celou otázku sociální mohla by rozluštití prostá slova sv. Augustina: »*Nadbytek bohatého je dědictvím chudého.*« »*Quod superest, date pauperibus.*«

Jest zcela přirozeno, že si má učitel právě chudé mládeže všimati, chce-li dostáti povinností, které mu zákon lásky k bližnímu ukládá. Vždyť mezi mládeží žije, jí se věnuje, po celý život s mládeží se obírá, s ní srostla celá bytost jeho. Péče o chudou mládež školní náleží i logicky v rozsah pojmu o povolání učitelském, neboť učitel nejen učí, ale i vychovává. A tu právě v obor jeho vychovatelské činnosti patří i *sociální jeho působení a poslání*, v naší době nesmírně důležité, kde rozdíl majetku a zející propasti mezi bohatými a chudými lze překlenouti a zmírniti dobročinnou láskou. Pokud učiteli lze, má chudé mládeži pomáhati, přispívati, dobrodince jí vzbuzovati, krátce řečeno: *pečovati o ni a starati se, aby o ni pečovali i jiní.*

Ač věc je zřejma, — a zřejmých věcí prý netřeba dokazovati — zajisté že i tu potkáme se se známou a často slýchanou, otřepanou námitkou: »Jsem učitelem jenom ve škole, do ostatního mi nic není.« To bychom roztomile pochodili, kdyby se měl svět vůbec tou zásadou řídit! Co bychom tomu řekli, kdyby někdo prohlásil »Jsem křesťanem jenom v kostele,« kdyby řekl kněz: »Jsem knězem jenom ve chrámu,« lékař: »Jsem lékařem jenom když ordinuji ve svých hodinách, nebo když stojím u lůžka nemocného?« atd. Co by tomu říkalo humanní poslání těchto stavů vůbec a co odpovídalo by k takovým definicím a výměrům působení svědomí?

Svatá pravda jest, že »*chudé máme vždy s sebou,*« a některá škola, některá třída jich má zvláště hojně, do 80, ba i 90%. V pojem »chudá školní mládež« zahrnujeme tyto dítky:

1. *nalezence*, kteří nepoznali rodičů a jsou u cizích lidí, nebo živí-li je obec.
2. *sirotky* bez otce a matky, jimž záhy rodiče zemřeli, a kteří jsou u příbuzných, cizích lidí, neb »na obci«.
3. *dítky*, které mají *pouze otce nebo matku*.
4. konečně dítky, které mají rodiče, ale churavé, velmi chudé, četnou rodinou obdařené, nebo je-li otec nehodný a o děti se nestará. — Ubožáci za své neštěstí nemohou.

Není třeba doličovatí smutný osud všech těchto dětí — denní listy přinášejí o jejich utrpení kroniky k neuvěření — a což teprve, co ani do veřejnosti nepronikne! Každý, jen trochu myslící člověk dozná, že k takovým má škola i učitel přece trochu jiné poslání — nikoliv didaktické, ale i *socialní a poslání lásky křesťanské*. Činiti rozdíl mezi dětmi učitel nemá; ale všimati si chudých a opuštěných, bídnych a nešťastných takový rozdíl činiti je poslání andělského milosrdenství.

Takové děti — a to je prvním úkolem — má míti učitel *ve stálé evidenci*, aby o nich věděl. Nebude věru zbytečným písárením, zjistí-li si každá škola, každý třídní: tolik a tolik mám ve třídě nalezenců — jsou to ti a ti žáci; tolik sirotek, dítek bez otce nebo matky, ti a ti žáci a žákyně pak mají rodiče churavé, velmi chudé, četnou rodinou obdařené atd. Potom tak snadno nikoho nepřehlédne, udá-li se příležitost, učiniti dobrodiní.

Promluvíme stručně o tom, pokud může učitel sám starati se alespoň dle poměrů a sil svých o ubohou mládež, a pokud tak mají a mohou konati jiní činitelé.

1. Učitel, kde tak učiniti může, vypros u známé rodiny obnošené šaty, obuv, prádlo atd. pro nejchudšího žáka. Vím ze zkušenosti, že prosba taková oslyšána nebývá, a dobrý příklad také někdy táhne, právě jako zlý. Po druhé přinese ti majetnější školák dárek bez říkání a má z toho velikou radost.

2. Kde je učiteli možno, pomoz rodičům, pěstounům atd. chudých dětí k slušnému nebo vedlejšímu výdělku, aby dítě spíše podporovati mohli. Známost a dobré slovo v čas mnoho způsobí. Často ovšem čeká učitele různé zklamání: doporučený se nehodně zachová, odmění se ti nevděkem, či jak se prostě říká, udělá ti ostudu; ale to nic neubírá na ceně dobré tvé vůli, již jsi dal na jevo. Zásluha tvá před Bohem není menší. Kdo by vůbec počítal na lidský vděk, nebo že mu vše růžově skončí, co podnikne, ten by si dal! To odstraší pouze nezkušeného a byla by to chyba, kdyby ho to mělo odstrašiti *nadobro*.

3. Staň se sám anebo snaž se opatřiti v potřebě osiřelým řádného starostlivého poručníka. Ovšem býti sám poručníkem je pro učitele úkol neskutčný a chtěl-li by mu svědomitě dostáti, měl by práce přemnoho, že by mu věru nezbylo času, věnovati se všem, a zvláště chudým, jak v tomto pojednání píšeme. Poručnictví je úřad velice důležitý a přispěje-li učitel k tomu, aby je přijal muž svědomitý a hodný, vykonal věc nad míru záslužnou.

4. Smutný je osud uhohého dítěte, jestli-že ochuraví nebo je-li stíženo nějakou vadou, která vyžaduje léčení a občasného vyšetření lékařského. Víme všichni, jak se to má s pomocí lékařskou. Nejdříve si toho pěstounové mnoho nevšímají, když je hůř, pomáhají sami — ale jak! Dítě zmítající se horečkou, přikrývají peřinami, nevětrají, lejí do něho kořalku, činí, co která bába poradí a »domácí prostředky«, jichž je nekonečně, slaví pravé orgie. Některé těžké nemoci

nepokládá lid za nemoc, ku př. vyrážky. Neštovic se leká, ale spálá, osypky atd. ostávají bez lékaře, bez povšimnutí. Ubohé děti vlekou se s kostižerem, s nemoci kožními, očními, ušními — kdož pak by se staral o opuštěného nebožáka! Sedí nám ku př. ve škole dítě se zákalem na oku, věc bylo by lze odstraniti v příhodný čas operací, nešťastníku vrátil by se zrak, — ale není nikoho, kdo by se o to staral, kdo by na to upozornil. Jakou službu milosrdenství učiní tu škola nebožákovi, když ona povolá městského, obecního, obvodního lékaře — buď vlastním prostřednictvím, nebo místní šk. radou, obecním úřadem — když se postará, aby takové dítě hledalo pomoci na pražské klinice, nebo v nemocnici velikého města! Často pomůže tu pouhý přípis, oznámení atd. — jen když se v čas a náležitě učiní. Máme mnoho zkušeností v těch věcech z naší školy na Žižkově; poslali jsme kolik nemocných na kliniku, a tam našli pomoci.

5. Vymáhej od příslušných obcí podporu sirotkům a opuštěným; dopiš na obec, odvolej se k okr. výboru nebo ještě výše. Mnohým dětem podpora ta náleží, ale obec se k tomu nemá, někdy také jen proto, že se nikdo o to nestará, aby se k tomu měla. Podpory takové jsou ovšem skrovné, ale považuje-li se — a to právem — za dobrodiní, dostane-li dítě při vánočním nebo jiném podělování botky nebo oděv, pak nelze opovrhovati ani podporou z obce sebe menší, jen když se jí užije ve prospěch dítěte. I zde pomůže často pouhý přípis. Rovněž, může-li pěstounům, rodičům dítěte nebo dítěti samému býti radou a pomoci, neotálej; často napsati dopis, podati žádost, doporučiti atd., velmi pomáhá, zvláště v rozličných okolnostech života: v dobách neštěstí, pohrom, nemoci, úmrtí atd. Však jest jich tolik, že jich dopodrobna a všech ani nelze uvésti.

6. Běží-li o to, aby dítě, majíc ze školy vystoupiti, šlo do učení, získáš si zásluhu, pomůžeš-li mu najíti hodného mistra, poradíš-li mu, přimluvíš-li se za ně u společenstva. Dobré slovo je zadarmo, a často i železná vrata otevírá. Mnohý ostal pasákem, nádenníkem atd. do smrti, poněvadž nebylo nikoho, kdo by se v rozhodné chvíli o něho byl postaral, kdo by byl za něho promluvil,

* POKRAČ *

Otázka školská na II. katol. sjezdu slovinském v Lublani.

Uvažuje FR. H. ŽUNDÁLEK.

Jako každý katolický sjezd, tak také II. slovinský »shod« pojednával zevrubně o školství na základech katolických. A to také právem, neboť známa jest zásada. »Či školství, toho také budoucnost.« Nejdříve podáme přehled, kterak bylo na sjezdě jednáno, abychom poznali ducha, kterým byly tyto debaty vedeny.

Schůze školského odboru konala se 11. září 1900. ve velké dvoraně »Katolišského domu«, která byla účastníky přeplněna. Předsedou byl kanovník dr. Andrej *Karlin*, místopředsedou učitel Ivan Vogelnik, zapisovateli pak farář *Treiber* a učitelka *Holzingerová* šl. *Weidlichová*.

Zpravodajem o školách obecných byl dr. J. *Gruden*, který tvrdil, že nepřátelé jemu i účastníkům odepírají práva posuzovati školské pomery a možnosti jim rozuměti. Naproti tomu jest nám vyznati: Když lid vydržuje školy svými mozoly, má též právo rozhodovati, jak mají býti upraveny a jaký má býti jejich vychovavací směr. Také církev sv. má dojistá právo na křesťanskou výchovu mládeže. Katolíci se nepouštějí do *vnitřních* školských poměrů, avšak chtějí ve školství určití to, co jim káže zdravý rozum a náboženské přesvědčení.

Prvním bodem v té věci jest škola náboženská. Avšak právě tento požadavek se křivě vykládá. Náboženské škole není nikterak vtisknut znak zpátečnictví a beznárodnosti, což nám jasně dokazují francouzské křesťanské školy. Těchto škol jest nemálo potřebí, poněvadž rodiče svěřují tomuto ústavu svůj nejdražší poklad, své děti. Žádají, aby tam byly řádně vychovány ne ve věcech lhostejných, nýbrž aby veškero vyučování vedeno bylo směrem k Bohu. Rodičové se zajisté bojí dáti svůj největší poklad člověku, který není úplně spolehlivý, kterému se nedostává náboženského názoru i přesvědčení, který holduje zásadám církvi i víře nepřátelským. Co může zkaziti nevěrecký učitel — svým příkladem, ano pouhým slovem, když učiní ten či onen dobrý skutek nebo náboženský úkon směšným, a jak blahodárně může působiti, kdo ve svém povolání učitelském se řídí nejvyšším cílem naší víry, to poznali často žáci sami; neboť chvíle ztrávené u takových učitelů byly jim nejmilejšími a zanechaly hlubokého dojmu v mysli jejich.

Poněvadž není naděje na školu náboženskou v dohledné době, proto jest na místě *svěpomoc*. Dlužno zakládati školy soukromé s podkladem úplně katolickým, aby tak byl učiněn jakýs takýs počátek a dokázáno též, že školy katolické nejsou nikterak inferiovním zařízením, neboť se dokázalo, že úspěchy svými předčí i školu beznáboženskou. Dále třeba podporovati též *soukromé školy slovinské spolku sv. Cyrilla a Methoda*, jež vydržuje v ohrožených místech jednak proti Němcům, jednak proti Vlachům, kteří nedopřávají Slovincům vzdělání na základě mateřského jazyka. Tyto okoly vychovávají děti národně i nábožensky, proto bez bázně může katolík na ně přispívati.

Liberálního a socialistického směru úplně zavrhneme mezi učitelstvem, radostně pak pozdravujeme organizace katolického učitelstva slovinského, které se právě před sjezdem sestoupilo v pevnou nerozbornou hradbu, »Slomšekovu zvezu«.

Řečník zmínil se po té o školských poměrech v jednotlivých zemích, obývaných Slovinci, jmenovitě v Korutanech a ve Štýrsku, které nazývá velice žalostnými, poněvadž škola tam nevychová ani národně, ani nábožensky, nýbrž pracuje k odrodilství.

Prof. dr. Josip *Pavlica* z Gorice vyvracel pak způsobem nemálo zajímavým některé zakořeněné předsudky proti náboženské škole. Také my katolíci jsme pro svobodnou školu zvláště vůči byrokracii, která často míchá se bez potřeby do školských záležitostí a ujařmuje učitelstvo i školu. Katolíci nechtějí zrušiti autonomie školské, která má zajisté dobrou stránku, ale dlužno ji poněkud opravit, neboť stěžují si na ni též liberální učitelé. Katolíci nejsou nepřátelé školství, vždyť církev katolická jest jeho zakladatelkou, kněží, zvláště řeholní, byli jeho jedinými pěstiteli v dobách starých i středních, tak že tato námitka pohřešuje všeho základu. Vyzval pak případně všechny přítomné, aby byli upřímnými přáteli školství a školského pokroku.

Když se byli ohlásili ještě jiní řečníci, kteří podávali svoje názory o školství obecném, byla přijata pak resoluce, která takto zní:

1. Ve smyslu sv. Otce Lva XIII. a v jednotě se svými vrchními pastýři — rakouskými biskupy — obnovuje druhý slovinský katolický sjezd požadavky všech katolíků stran katolických veřejných škol a katolických učitelských ústavů, v přesvědčení, že nyní platný zákon obecného školství nedává dostatečné záruky pro křesťanskou výchovu mládeže.

2. Poněvadž jest málo naděje, aby říšská rada v blízké budoucnosti vyhověla právům sv. církve a přání katolického lidu, nechť zemské sněmy ve slo-

vinských korunních zemích školní zákony změni v tom smyslu, pokud jest možno v oboru jich autonomie, čehož nechť žádá slovinský lid při vybírání a volbě zemských poslanců.

3. Dokud se neprovedou zákonitou cestou oprávněné požadavky vzhledem ke škole a výchově, nechť se zakládají zvláštní katolické školy, zvláště řeholní. Všem řeholníkům i řeholnicím, avšak též světským učitelům a učitelkám, kteří pracují o křesťanské výchově slovinské mládeže, zvláště školskému spolku sv. Cyrilla a Methoda, který nechť všichni katoličtí Slovinci podporují, vyjadřuje katolický sjezd svoje uznání a díky. Zvláště sjezd doporučí Salesianskou útulnu pro zanedbanou mládež v Lublani.

4. Druhý slov. kat. sjezd vroucně doporučí zakládání katolických učitelských ústavů ve slovinských zemích. Proto pochvalně se zmiňuje obou soukromých učitelství: u ctih. školských sester v Mariboru a ctih. uršulinek v Lublani, které se snaží vychovati v pravém náboženském duchu budoucí učitelky. Pro připravující nechť se zařídí co nejdříve přiměřený konvikt, jaký navrhuje stavěti družstvo »Pripraviški dom« v Lublani.

5. Protináboženské hnutí, které bylo zavlečeno také mezi slovinské učitelstvo, druhý slov. katol. sjezd odsuzuje nejostřeji. Upozorňuje na toto nebezpečné hnutí, ať se již jmenuje socialně demokratické (mladí) nebo liberální, zvláště proto, poněvadž úplně se příčí dokonce nyní platným zákonům, které mluví o nábožensko-mravní výchově dítek. Radostně pak pozdravuje počátek křesťanské organisace mezi učitelstvem a práci katolického školského listu »Slovenski Učitelj«.

6. Druhý slov. katol. sjezd obnovuje požadavek, nechť vyšší školská správa postaví obecnou školu a učitelské přípravný na jedině pravý paedagogicko-didaktický základ mateřského jazyka, jak toho žádají státní základní a školské zákony. Proto musí býti vyučovací jazyk na všech školách, slovincům určených, slovinský. Poněvadž se to doposud nevyplnilo, žádá katolický sjezd, aby se zrušily nezákonité poměry, které vládou zvláště ve školství v Korutansku, ve Štýrsku a Přímoří. Katolický sjezd dále žádá, nechť školské vrchnosti ve všech zemích, kde bydlí Slovinci, se starají též o slovinské menšiny tak, aby se všude, kde se nachází zákonitý počet dítek, zakládaly veřejné obecné školy se slovinským vyučovacím jazykem. Nedospívá-li číslo slovinských dítek k ustanovení slovinské školy a jest jich nejméně 10, nechť se rozdělí ve společné škole podle mateřského jazyka ve skupiny nebo oddělení. Učitel na takových školách musí býti mocen obou vyučovacích jazyků. Vyučování křesťanské nauky nechť se koná při každém počtu dítek v mateřském jazyku.

Archivní obrázky „staré“ školy.

Podává ANT. VETEŠNÍK.

* Pokračování.

Jiným dobrodincem byla hraběnka z Kürnbergu na Navarově, jež se svým chotěm a celou hraběcí rodinou přítomna byla výroční zkoušce ve škole olešnické a dítky jako v minulých letech hojně obdarovala. Mezi vrchnostenskými úředníky dlužno vzpomenouti Ant. Nováka. Ant. Novák byl úředníkem na panství Veithově, a sám synem učitelovým. Vikář o něm vypráví, že jeho největší radost je, když může navštívit školu. Tak školu v Jeseném navštěvuje aspoň jednou týdně;

vzdálenější školy, v Roztokách a ve Stanově, vícekrát do roka. Ve škole i zkouší dívky a nabádá je, jakož i učitele k pilnosti. Nedbanlivé žáky stíhá a donucuje přísně k chození do školy. I v nedělních opakovacích školách bývá častým hostem. Chudé žáky podporuje psacími potřebami, šaty a p., a dvěma žákům poskytuje i jídlo. Že i přítelem učitelstva a jeho horlivým ochranitelem Novák jest, nemusí býti ani připomínáno. Stará se horlivě, by učitelům dostalo se řádně školného, a sám deputátními dávkami hledí jim k lepší subsistenci přispěti. — Otec výše vzpomenutého lidumila Ant. Václ. Veitha, Jakub Veith věnoval pro knihovnu žákovskou v Semilech r. 1823 obnos 500 zl. — Rožďalovice měly ve spanilomyslné paní kněžně Sidonii z Lobkovic štědrú podporovatelku a příznivkyni škol. Při každém příchodu do Rožďalovic navštívila kněžna školu, ve dvou tenkrát třídách vyučování obcovala, dívky sama zkoušela, by se o prospěchu jejich přesvědčila a nejpilnější pak vždy štědře podarovala. Školní knihovně v Rožďalovicích věnovala kněžna Sidonie z Lobkovic mnoho krásných českých knih. V Lysé nad Labem působila v tomtéž duchu hraběnka Aloisia ze Šporku, súčastnic se se svou rodinou výročních zkoušek, dívky knihami, šatstvem a p. obdarujíc. — Kníže Maxmilán z Thurnů a Taxisů, majitel panství loučeňského, drží štědrú ruku svou na školách na Loučeni, ve Všejanech a ve Struhách; budovy ty jsou udržovány v dobrém stavu a tak vyznamenávají se před mnohými v okresu nymburském. Kníže Maxmilián podporuje štědře své učitele a chudou školní mládež. — Nescházelo tedy staré škole příznivců a obětavých vlastenců, kteří hleděli jak učitelům, tak i mládeži všemožně přispívati. Pro chudou mládež konané sbírky z nařízení biskupských konsistoří přinesly mnohý peníz i v dobách drahoty. Tak konaná kolekta r. 1823 v Rožďalovicích vynesla 70 zl., v Lysé nad Labem 90 zl., v Křinci 50 zl., v Osenicích 25 zl. atd. Té doby vidíme zakládati dobrodinci školní žákovské knihovny, jež měly dalekosáhlé poslání, poslání vážiti si rodné řeči, rodné vlasti. Nebyly v nich knihy jen pro děti, ale i pro dospělé. Tak vidíme ku př. r. 1823 četnou knihovnu v Libuni, již založil nám známý vikář Karel M. Jelínek, knihovnu v Bakově, knihovnu na Malé Skále, v Semilech, v Rožďalovicích, v Bezně, v Luštěnicích atd.

Shrňme-li všecko v jeden celek, poznáme, že stará škola byla více ústavem lidu a dle vyspělosti jeho těšila se jeho přízni a uznání, ale i někdy čiré lhostejnosti. Vzdělání mládeže propagovala se z kazatelny v kostele na základě slova Božího v předepsaných »školních kázáních« a tím dá se vysvětliti vzájemné působení kněžstva a učitelstva, přízeň šlechty ke školám, obětivost lidu. atd. Kostel a škola spojovaly se tehdy navzájem a výsledek tohoto spojení byl vpravdě blahodárný. Jen na základě náboženství, dle příkladu Největšího a Nejnadšenějšího Učitele můžeme se ve školství dočekati utěšeného ovoce, lásky lidstva ke školám, — tam však, kdež učitel se stydí za své náboženství, marně vyučuje, kdyby i sto roku vyučoval. Lid přece postrádá tu význačnou známku učitele, on posílá dítě své k němu, aby mu je spíše vychoval, než-li nadbytečnými věcmi, jež dnes ví, zítra však zapomíná, vyučil

Nezapomínejme tedy aspoň my na své poslání ve škole, když nám zákon nové školy vyměřil celé dvě hodiny týdně, a tak málo přátel — učitelů máme

Koleda ve »staré« škole. Také jedním zdrojem učitelů staré školy byla tak zv. koleda. Učitel totiž v průvodu 2, 3 žáčků-zpěváčků putoval o vánocích dům k domu a zpíval s nimi nějakou vánoční píseň a psával »tři Krále« (K. M. B.).

Pak dostával od domácích zpravidla jeden groš. Proto u Němců zachoval se význam Colledagroschen. Toto obcházení žebrotě ne nepodobné naši vikaři zavrhovali. Ale poněvadž koleda a jiné dávky učitelé se ve fassi vpočítávaly, a nekonali učitel tuto cestu dům k domu, nechtěli mu osadníci ovšem ničeho dáti. A 20—30 zl. koledy učitel přece tak snadno postrádati nechtěl. Když teprve populací církevní funkce staly se větším zdrojem příjmů učitelům, a sobotales lépe se scházely, zřekli se učitelé koledování, této obtížné, i mnoho času zabírající funkce. Jelikož tato koleda byla dávkou fassovní, byli osadníci povinni ji učitelé odváděti. Ale neodváděti jako jiné poplatky. Tak vikář nymburský Josef Fiala píše na krajský úřad mladoboleslavský r. 1811: — »dále učitelové v Nymburce si stěžovali, že už po čtyři roky nedostávají tak zv. koledu a magistrát se o to docela nestará, aby jako v celém vikariátě je zvykem ji vybral prostřednictvím městských služebníků. Sami si ji učitelé vybírat nemohou, poněvadž 1. při sbírce někteří měšťani své domy zavřeli, aby učitelům jim patřící quantum dáti nemusili. 2. jiní dělají kyselé obličejy, dávají na jevo nelibost, co pro učitele je velice bolestno. 3. stále střídání brzo studeného, brzo teplého vzduchu »přitáhlo« učitelé jednomu nemoc a to dvakrát. 4. vedle toho děti táhnou po ulicích za nimi a dovolují si často smích. 5. jmenování pak učitelé zanedbali těmito sbírkami 3 dny vyučování a tak tím ztratili jim náležející školní plat. I žádá vikář na krajském úřadě, aby magistrát nymburský byl donucen svými sluhy koledu pro učitele vybírat, jak to r. 1811. bylo v celém vikariátě zvykem. Pak pry naši staří vikaři tak málo dbali o decorum učitelského stavu

Synové učitelů jako školní pomocníci u svých otců-učitelů.

Nebylo vždycky k prospěchu staré školy, když vyučovali na téže škole otec a syn. Syn jako pomocník školní. Ovšem pro rodinu učitelovu bývalo tak s výhodou, syn byl synem nadále, nesl ty materiální nedostatky s otcem trpělivě

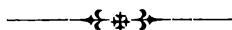
Nařizovala ovšem konsistoř, aby učitel s pomocníkem měli společný stůl, ale cizí pomocník tak často býval nespokojen, měnil místa, mnohých hořkostí a trpkých chvil bylo na obou stranách. Z té příčiny hleděli učitelové dostati za pomocníky své syny, jichž tenkrát valný díl věnoval se přece jen tomu nevalně šťastnému stavu učitelskému. — Ale při také školní praxi vyučování z příčin na snadě jsoucích mnohdy dosti vážně trpělo. Proto konsistoř litoměřická r. 1833. obrátila se na všechny školní okresní dohlázkatele výnosem, jenž zněl, že v litoměřické diecési jest mnoho synů-učitelů jako pomocníků u svých otců ustanoveno, mnozí sice s dovolením konsistoře, jiní beze všeho svolení. Také dovolení uděluje se jen výminečně a to jen za důležitých okolností. Jelikož jest k obávaní, že by školy, při nichž ustanoveni jsou synové učitelů za pomocníky, snadno zanedbány býti mohly, nařizuje se všem okresním školním dohlázkatelům, aby podali zprávy: *a)* na kterých školách působí synové učitelští jako pomocníci, zda-li s dovolením, či bez dovolení konsistoře, též jak dlouho již působí; *b)* jaký jest stav vyučování na takých školách, zda-li nějakých nedostatků jest pozorovati. *c)* konečně, zdali by nebylo s prospěchem, kdyby místo synů učitelských cizí pomocníci ustanoveni byli? Synové pak učitelští mohli by býti ustanoveni u jiných učitelů. —

Vizme odpovědi některých českých okresních školních dohlázkatelů, jak o této záležitosti soudili. Tak vikář a školdozorce mladoboleslavský, děkan bezenský Jan Pavlík referuje o čtyřech synech, kteří jako pomocníci působí po boku svých

otcův. Tak v Liběchově syn Václav Hladík, jenž má vysvědčení způsobilosti učitelské ze hlavní školy v Mladé Boleslavi z r. 1830, dříve byl pomocníkem ve Mcelích, od konsistoře byl přezkoušen r. 1832. Ve Vobrubci byl dán starému učiteli Václavu Horákovi k ruce provisorně jeho syn Václav, jenž 10 let učil v Kosmonosích a to tak chvalitebně, že mu hraběcí vrchností byla slíbena při vakanci nějaké školy na panství Kosmonoském přednost. V Rejšvicích pomáhal učiteli Václavu Popprovi jeho syn Václav. Otec Václav Popper pro nemoc nemohl vyučovati 134 dítky i povolal si syna, jenž v Dolním Bousově učiteloval. Konečně v Brodcích druhým pomocníkem byl u svého otce Jana Mayerhofferera, Jan Mayerhoffer. Syn tento byl po pět roků vokalistou u sv. Jiljí, při tom navštěvoval III. a IV. třídu hlavní školy a na to kurs pro učitele a od r. 1832 byl učitelem. Otec si vzal syna za pomocníka jen se vzhledem k stáří a k churavosti své. Syn také zdokonaluje se jak v literárním, tak i v hudebním vědění při svém otci, hospituje často při jeho hodinách. Z těch příčin prosil učitel, i farář i direktor, aby konsistoř dále ponechala Mayerhofferera, jako pomocníka v Brodcích.

Vikář svědčí o těchto školách, že vyučování, pořádek dokonalý jest, jak školní zákony předpisují a žádá, by tito pomocníci nadále u svých otcův byli ponecháni.

* PŘÍŠTĚ DÁLE. *

FEUILLETON.

Památce zemřelých.

Veliká příroda umírá. Umírá v pozdním ranním svitu a truchlivých mlhách, v brzkém sklonu dne a šeru, za hvizdu větrů, padajícího listí, chvějících se hladin rybníků, řidnoucích lesů, pustých zahrad. Do těch chvil listopadového trudu, do těch zasmušilých dní, kdy sotva protrhanými mračny prohlédne obloha, s níž krůpěje slzí nebo chladný sníh řinou se na tichou, klidnou zemi, položila církev den památky mrtvých: zajisté důmyslně a zajisté právem; celá příroda vzbuzuje, podporuje v člověku náladu, aby, vida před sebou veliké umírání, vzpomínal na smrt a na zemřelé.

V zapadlých, nízkých hrobech hoří malá světla, třpytí se v zažloutlé trávě, třepetají se odleskem na pozlacených křížích, ozářují kamenná křídla andělů, na hřbitovech šustí kroky lidí, mísí se se šepotem modliteb. Vzpomínáme na zemřelé.

A my vzpomínáme na ty ve hrobech zapadlé staré poctivce, kteří mnoho let »pracovali ve škole a chrámě«, na staré věrné kantory, na ty katolické muže, kteří klopotným, chudým životem kráčeli ruku v ruce se svým farářem, s ním klidně v práci sestarali, jeden

druhého podporovali, jsouce plni horoucího přesvědčení, že konají úřad jeden týž: oba ve škole i v chrámě vedou dítky k Bohu, jenž je života cílem a světa středem.

Kdo si dnes na vás vzpomene, vy rozpadlá těla v prach obrácená! Nad vámi pění zvony, které jste tak milovali, svou věčnou píseň, tu slavnou, tu lkající, tu vlebnou a jásavou, tu truchlivou, ale vždy jedno z nich se ozývá: vroucí víra, naděje i láska pění ji nad vámi, živá ta srdce nad srdci mrtvými, a vy ji neslyšíte, ač jste ji v životě slyšeli vždy, vždyť zvon volal vás do chrámu, ku pohřbům, průvodům, ke všemu, s čím úplně srostl Bohu, církvi a škole posvěcený váš život.

Když si vás představí člověk, který vás znal, který zachytil poslední ty vaše typy, jež již již uchvacoval a do pozadí odstavoval moderní chlubitivý školský život, ten věru živě cítí, že i ta v prach rozpadlá srdce vaše s sebou pohnou, ba musí pohnouti, když se nad chudým hřbitovem rozhoupají srdečným hlaholem ty vaši staří známí — zvony, v nichž byl i kus vaší duše. Že se pohnou vaše mrtvá srdce, když zavzní ten nejmenší od sakristie, a hned mu odpoví varhany, na které jste i tak dlouho, dlouho hrávali vy, když mu odpoví praeludiem a od oltáře a kůru zavzní zpěv. Toho ovšem

nevíte, že ve vaší škole, které se nyní říká »stará«, se už dávno neučí. Stačila tolik let, ale nyní dávno, dávno už nestačí. A ta nová, palác proti té vaší chaloupce, je hodně, hodně daleko od kostela. Ta vaše stála přímo u něho, abyste neměli i s dítkami daleko. Na pohled nepatrný, ale ve skutečnosti velmi významný symbol doby. Opustěná stojí tu vaše stará škola, z níž se ozývaly zvuky piana, houslí, flétny, dechových nástrojů, sborové zpěvy dětí i dospělých a všechny ty zkoušky ku slavným figurálkám, které jste většinou skládali sami. Sem přicházeli vypomáhat páni bratří, a kde který vyhlášenější organista a skladatel, ozdobil ty vaše poutě a zkoušky svou přítomností, svou slavnou fugou, svým praeludiem. Odtud spěchali jste, zahaleni pláštěm, za tmavého rána na roráty, abyste zpívali srdečné, starodávné rorátní zpěvy, mizící v lidu, právě tak jako někdejší jeho starodávná srdečnost. — — Nic nevíte o těch kabinetech a pomůckách, jež vyžadovalo přehnané namnoze pěstování názoru po vás, a přece jste, staří poutivci, také názorně učili sami. Vy jste si sami a bez hluku, levně a bez cest mnohého »schvalování« robili potřebné názorné učební pomůcky sami, třeba někdy primitivní, ale v jádru svém postačitelné. Vy slavní štěpaři, včelaři, hospodáři a zahradníci, vodili jste své žáky do přírody, velikého dílu a veliké dílny. Tvůrcovy, tam učili jste je nazíratí; vedli jste je pod kvetoucí strom, do vonícího sadu, rozšumělého lesa, a budili jste v nich, utvrzovali jste jejich víru v Toho, jenž to vše stvořil, zachovává a řídí. Neukazovali jste pouze obrázek, model, nákras: vedli jste je k prazdítlům, k vždy zelenému stromu života.

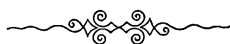
Měli jste též svou »organisaci«, ale vroucí, oživenou, založenou na víře v Boha a svornosti, na základech těch, že škola je dcerou církve a matkou budoucího pokolení; na základě tom, který již položen jest a žádný lepší nad něho položen nebude a býti nemůže. Vaše organizace byla víra, vzájemná láska, a ze zdroje toho prýšící se práce ve škole a v chrámě. Za nuzných poměrů udrželi jste v lidu lásku a důvěru ke škole, s vroucností hájili jste autoritu svého stavu, proti němuž nyní vlastní lidé píší a agitují. Vy chudí statky pozemskými, ale bohatí duchem, s plesem

vítali jste každou českou knihu, kupovali ji ze skrovných prostředků a zanechali jste vzácné biblioteky, že se člověk diví. S pohnutím v srdcích patříme na ty vaše staré památky: rukopisné mše, kvarteta, sbory, přípravy, denníky, předpisy, vaše černé a zlaté knihy, sežloutlé pochvalné lístky, nad nimiž mnohý nyní již sestárlý a šedivý žák zaslzí. A tam vedle vás, ve hrobech zapadlých, pod nápisy smazanými a nečitelnými, podle zdi chrámové, odpočívají vaši vikářové a faráři, vaši tehdejší nejen představení, ale rádcové, spolubratři, spolutrpitele. Rozuměli vám a vy jim, z lidu vyšli, lidu sloužili, ve službě chrámu a školy — právě jako vy — putovali životem až v tato místa, zažloutlou travou porostlá.

V zapadlých, nízkých hrobech hoří malá světla třpytí se v trávě, třepetají se odleskem na pozlacených křížích, ozárují kamenná křídla andělů — ale na vašich zapomenutých hrobech snad nehoří ani jediné. Na hřbitovech ke hrobům drahých šustí kroky lidí, mísí se s chvěním padajících listů a šepotem modliteb, ale k vám snad nezabloudí nikdo, nad vámi neukápně slza, nevytryskne mohlitba ze srdce upřímného. Nemáte již nikoho na širém světě, a máte-li, kdo ví jak je vzdálen. Ale přece nemůže se říci, že by jste byli úplně zapomenuti a že na vás nikdo, nikdo nevzpomíná. Vidí vás Bůh a zásluhy vaše dávno, dávno vepisoval cherub do knihy života. Vzejde doba, den onen, kdy Kristus přiblíží se opět s velikou slávou a velebností. Tehdy bude se vašim prachům v úzkých, hlubokých hrobech zdáti, že slyší opět ten starý, známý zvuk svatých zvonů, tehdy zavzní v jedné směsici znova oživlého, nesmrtelného chorálu ta vaše slavná praeludia, vaše fugy, plesavé Gloria a Credo, zářící naděje rorátních zpěvů, budou zníti blíže a blíže, mohutněji a mohutněji, v ně budou se mísiti známé hlasy zpěváků vašich mší a sborů, zpěvy andělů, hřímání těles nebeských, hlas trouby anděla volajícího, otevrou se hrobové, povstanete k novému životu, a uslyšíte z úst Toho, jemuž jste sloužili: »Pojďte, ó požehnaní, do domu otce mého a vezměte odplatu svou.

Zatím dřímejte sladce klidný sen v matce zemi, pod září věčných hvězd. Vzejde nad vámi kouzlo nového jara jak pozemského, tak věčného, nepomíjejícího.

J. Flekáček.

—❧— SMĚS. —❧—

Nový program. Organisované učitelstvo *vědeckou* neodvislostí hledí dospěti až na ten stupeň, že nebude věřiti ani podávat se nijaké jiné autoritě nežli *vědecké*. Přestanou býti tak »naivními, nemotornými a omezenými kantory pro posměch celého světa.« Nedostatečná, chudá vzdělanost bránila prý dosud, že nemohlo učitelstvo zasahovati do veřejných záležitostí, že stálo odstrčeno v koutku. Úřední tituly všecky padnou, nastane prosté »kollegování«. Nynější charakteristika učitelstva jest dle »C. U.« tato mnoho žárlivosti při každém sebe menším úspěchu kollegy, mnoho falešné skromnosti, povídavost o jiném, jež snadno vezme ráz pomlouvačnosti, až i udavačství. Vyžvatlá se mnoho, co mělo se pro pokoj a mír nechati za lubem. Mnoho návštěv k pánům inspektorům, mnoho prázdné affektovanosti, tak zvaného flancířství prý je mezi učitelstvem, mnoho si škodí chlapeckou nespolehlivostí a neoprávněností. Učitelstvu sluší, aby spíše vedlo, nežli bylo vedeno. Je to vlastně *jeho povolání*, býti *vůdcem* svého okolí. Hlavní pak věc je organisace a pochopení její úkolů. Celkem zajímavé věci. Teď půjde všecko, jen co se povýší jediná víra *vědecké autority*, co nastane na celé čáře »kollegování«, co učitelstvo zasáhne mohutně do veřejných záležitostí a bude »vůdcem«. Kdyby tak »klerikální« listy napsaly něco o pomlouvačnosti, udavačství, prázdné affektovanosti, flancířství atd. — to by byl rámus v učitelském světě! Co by to všechno ti klerikálové byli! Ostatně proslýchá se s určitostí, že organisace učitelstva na dobro je — co se dotýká svornosti — pohřbena a vyjdou na jevo mnohé zajímavé věci.

Nešťastné farské hostiny. Nejde tak o ten kousek jídla, jako o to, že se tím projevuje dobrá shoda mezi duchovním stavem a učitelstvem. A to pálí. Rozeštvati oba stavy, vykopati mezi nimi propast — to je účelem pranýřování těch, kteří přijmou vlídné pozvání. Mnozí se tak »organisace« bojí, že zasílají *opravy*. »Není pravda,« píše jeden, »že vůně z fary přivábila i mne, ale naopak jest pravda, že jsem hned po odbyté zkoušce z náboženství dítky domů doprovodil a téhož dne vůbec již z domu nevyšel.« Ó strachu, ty jsi neučinil první bohy, ale »organisaci!« Bůh ví, co by se stalo, kdyby byl onen pan učitel »vůbec z domu vyšel«, snad by byl někdo myslil,

že přec jen ho vábí ta vůně z fary! Jiný pan kollega opravuje: »není pravda, že jsem odešel *před* ukončením hostiny, nýbrž setrval jsem až do konce. Není pravda, že jsem byl odveden za podpory obou pp. kaplanů, ale je pravdou, že jsem po ukončení hostiny doprovodil p. P. H. ., kaplana z V atd.« K tomu dodává redakce »Č. U.« pod čarou: »Jen dále tak, statečný »opravce« chyb a pokleskův učitelských! Šťastnou cestu!« Tedy účastníci se farářova pozvání a vyprovoditi kaplana, je *chyba* učitelská a *poklesek!* A jiných není? Jako druhý obraz uvádíme lokálku »Posla z Budče«, velmi zajímavou. Zní: »Na adresu některých jednotlivců učitelů-vojáků. Kroužek vojáků-učitelů jde do zahradní zábavy. Hudba zazní, již jsou v kole. Po tanci sednou a hned jim nese sklepník tři plechové dvoulitráky piva a krabici papirosek. »Posílá vám ten kadet, zástupce důstojnický, co tamto sedí, líbí se mu, jak tančíte.« Zraky všech vděčně obracejí se na šlechtného dárce a již k němu vysílají dvoučlenou deputaci, na niž vznesen úkol poděkovati se uctivě — za 6 litrů piva, což také deputace ku spokojenosti všech i pana kadeta vykonala. Pivo se vypilo, doutníky vykouřily, ale kde jest, pánové, to vaše stavovské sebevědomí? — Jde se v četě po ulici. Vojáci činí o mimojdoucích, zvláště dámách, hlasité poznámky. »To jsou samí učitelé!« zaslechl jsem od některých, jda v poslední řadě. »To jsou učitelé!« — A což ta důvěrnost k panu desátníkovi od některých sáhající až k vzájemnému »tykání«, ta »vojenská« mluva, jež se tak pěkně u některých ujala, to řevnivé zápolení ve snaze zalichotiti panu poručíku, četaři, desátníku, to ponížené děkování na konci cvičení, že pan poručík s nimi »pěkně« zacházel, to snaživé prosení desátníka až poručíka, aby byli tak laskavi, ponížili se na chvíli a tu velikou čest jim, prostým vojákům prokázali, aby »na památku« se dali s nimi společně fotografovati, to navštěvování hostinců řádu nejnižšího atd. atd. Styděli se někteří jednotlivci v záplatovaném vojenském kabátě vyjít na ulici. Vyhazovali peníze za »extra mundur«. — Ale za chování své se nestyděli. Přeneste podruhé stud svůj s kabátů na sebe! Prospěje vám a nám všem to více, než »extra mundur«. — Ústy říkáte, aby se zacházelo s vámi jako s lidmi vzdě-

lanými, inteligentními, ale jednáním svým vybízíte k pravému opaku Slyším však již známou jedinou omluvu: »A co, vždyť jsem voják!« Není takové chování trochu jiné, než přijati pozvání na — farskou hostinu?

Ať žije svoboda! Předsednictvo Ú. S. učitelského vyzývá koll. Beneše a soudruhy, aby se podřídili kázni organizační a přestali ve »Šk. Obzoru« a jiných listech interní věci spolkové vynášeti na širokou veřejnost. Kdyby toho *příkazem* nedbali, musilo by proti nim *se vši přísností býti zakročeno*. (Vzpomínáme té radosti, když ve »Šk. Obz.« byli pranýřováni učitelé katolíci, nebo ti, kteří netáhli s »organizací« za jeden provaz.) Jiný obrázek: »není postaráno o to, aby sedm učitelů-veteránů ve školním okresu Královéhradeckém šlo neb bylo dáno na odpočinek.« Nejlépe učitele-veterány *zabít*, aby se tak prokázala stkvělá kollegialita »organizace«. Jeden »pan kollega« šel k misionářům k sv. zpovědi — a už je proto bit, chce prý si »zajistit« místo ředitele na nové měšťanské škole; druhý — byl pozván na faře. Tedy ať žije svoboda projevu mínění, svoboda svědomí, a svoboda jíti z domu neb »celý den nevyjítí« — ale — jen v mezích výkladu a dovolení »organizace« učitelské

Z „Budče“ Blatenské. Kam až jde strach před »organizací« a jakou poskytuje »svobodu«, o tom mimo jiné znamenité doklady podává i dotaz p. uč. Vavříčka, učiněný v »Budči« Blatenské: »aby výbor »Ú. S.« **rokoval** o účasti při farních hostinách; ať buď **příkazem** organizace nebo volným ponecháním dle místních poměrů u věci té zjedná jasnost, poněvadž pranýřování jednotlivců, kteří někdy nemohou se vyhnouti hostině, někteří nelibě nesou.« K smíchu. Učitelé otročí sami sebe ještě tak, že budou snad musít zadávat poníženou suppliku (na kolku?) k »Ú. S.« smějí-li jíti k p. faráři, když je pozve. Věčný učitelský chomout. V pravdě svobodný člověk se neptá, smí-li přijati pozvání mu učiněné. To patří k sebeurčení člověka a k nejprimitivnější abecedě svobody!

Významný sjezd. V Kutné Hoře sešli se — ne po 25, 20 neb alespoň 10 letech někdejší kollegové, aby se vzájemně zase viděli a potěšili — ale abiturienti ústavů učitelských, tedy Benjaminečkové stavu učitelského, kteří ani jeho příjemností ani nepřijemností dosud nepoznali. »C. Učitel« o tom píše s pohnutlivou idyličností. Po-

řadatelé, nadějní nastávající kollegové, pojali originelní myšlenku, před vstupem do povolání praktického osvětliti si budoucí dráhu a od starších kollegů čerpati poučení z jejich zkušenosti. Zdařilo se to úplně. Mladí vyložili svůj ideál, plni jarého nadšení vytýkali své naděje a snahy. Starší je s pohnutou radostí vyslechli a přivinuli na svou hrud. Pověděli jim o neznámých těžkých povinnostech, jež běrou na sebe a s celým důrazem poukázali na cestu, kterou se musí bráti *moderní* učitel.« Mezi řádky je tu řečeno dost pro toho, kdo ví, co slovo »moderní učitel« znamená, ale hlavní teprve je dále: »Bude nutno každoročně sjezd takový pořádati a zachycovati tak již při prvním kroku všecky, jež chceme přivítěti ku své organizaci.« (To je to hlavní: proselyty pro organizaci. Zcela po způsobu socialních demokratů.) Vítejte nám již, mladí přátelé, a přidruzte se s důvěrou k našim legiím!

Nový úřad školní. Již několikrátě četli jsme ve veřejných listech inserát, že se přijme ihned výpomocný podučitel: žádosti přijímá »c. k. školní inspektorát«. To je z brusu nový úřad. Víme sice dávno, že okresní školní inspektor ve mnohých okresích školních je alfa i omega veškeré moci a působnosti, ale »c. k. škol. inspektorátu« jako samostatného úřadu neznáme. Co tomu říká dotyčný pan předseda c. k. okresní školní rady?

Modlitbička. Sváta se modlí. Náhle ustane. Chce mít Ježíška blízko, aby s ním mohl mluvit. »Miláčku,« dí maminka, »Ježíška nemůžeš viděti.« — »A proč, je daleko?« — ptá se Sváta. »Ano, je velmi daleko; ale mluvit s ním můžeš,« dí matka. Sváta: »Vždyť mne neuslyší!« Matka: »Uslyší. Modlíš-li se, mluvíš s Ježíškem, a on tě slyší.« »Ale on mi nic nepovídá,« dí na to Sváta. »Povídá, drahoušku, povídá« — praví matka — »jen že to neříká do ouška. Praví to tvé hlavičce, praví to tvému srdéčku.« »Já o tom nevím,« kroutí hlavičkou Sváta. »Jen si vzpomeň,« odpovídá matka; »posloucháš-li a jsi-li hodným chlapečkem, býváš vesel a všechno tebe těší Ježíšek tě pochválil. Zlobíš-li a musíš-li býti trestán, býváš smuten a pláčeš: Ježíšek tě pokáral. Odprosíš-li a slíbíš-li, že se polepšíš: Ježíšek ti to poradil. Pomodlíš-li se večer, usínáš pěkně tiše: Ježíšek ti to řekl, že je s tebou spokojen.«

(O Svátovi. Rodinné vychování.)

Papírnický závod družstva Vlast

v Praze č. 570-II., 26n. Žitná ulice.

V papírnickém závodě družstva Vlast prodávají se:

1. **Časopisy:** „Vlast“ (číslo 1 K), „Vychovatel“ (číslo 20 h), „Naše Listy“ (číslo 8 h), „Katolické Listy“ (číslo 8 h), „Kříž“ a „Marie“ (číslo 2 h), „Rajská Zahrádka“ (číslo 16 h), „Český Jinoch“ (číslo 10 h), „Poklad věřících“ (číslo 10 h), „Echoz Afriky“ (ročně 1 K).

2. **Různé modlitby katolické** od 50 h do 10 K 40 h a zpěvníky pro školní mládež od Xav. Dvořáka za 50 h.

3. **Katolické kalendáře p. Kotrbovy.**

4. **Školní knihy z c. k. knihoskladu a různé denníky a sešity pro školy obecné a měšťanské. Zvláště upozorňujeme na nové české i německé katechismy.** Malý se prodává za 30 h (poštou za 36 h), střední za 64 h, (poštou za 74 h), velký za 80 h (poštou za 1 K). Než poštovné za všechny tři najednou stojí pouze 30 h. Těž se zde prodávají české a německé: Řeči, epistoly a evangelia na všechny neděle a svátky za 70 h (poštou za 80 h) a Biblický dějepis za 1 K (poštou za 1 K 20 h).

5. **Obrázky Svatých**, hojná zásoba od firem: Pickovy, Koppeovy, Horovy, Kotrbovy a j. a něco mnichovských od firmy Müllerovy. Obrázky jsou s textem buď českým, buď německým a prodávají se 3, 2, 1 po 2 h, jeden po 4, 6, 8 a 10 h, 100 kusů po 60, 90 haléřích, po 1 K, 1 K 10 h, 1 K 20 h, 2 K 40 h, 4 K 80; francouzské obrázky kus po 30 h, atlasové po 32 h, rozevírací svaté obrázky po 30 a 40 h. — V poslední době zakoupilo družstvo z Berlína od firmy Albrecht a Meister nové, krásné, chromové obrázky Svatých s textem buď českým nebo německým, a to buď bez kraje nebo s krajkami, některé se zlatou ořízkou, pergamenové a atlasové. v ceně 4, 5, 6, 8, 12, 18 a 32 hal.; od téže firmy přikoupili jsme něco obrázků větších, krásných a prodáváme je po 30, 40 a 60 haléřích. — Obrázky hodí se jako vhodný dárek dětem při různých církevních slavnostech. — Musíme každý jednotlivý obrázek zaplatiti, sami hradíme poštovné a poplatky na celním úřadě, i nelze nám vzorky na venek zdarma zasílati. Vzorky se tedy účtují a zpět nepřijímají.

6. **Papír konceptní** 100 archů po 44, 60 a 80 h. **Kancelářský** 100 archů po 60, 90, 1 K 12 h, 1 K 44 h, 1 K 60 h, ministeriální 100 archů po 3 K 20 h. Obálky bílé 100 kusů po 1 K 20 h, 1 K 60 h, 1 K 80 h až 3 K. Konopné obálky 100 kusů po 32 h, 50 h až 1 K. Obálky pro farní úřady s příslušnými nápisy, ale bez udání místa farního úřadu, 100 kusů po 60 h, s uřadním místem 100 kusů po 90 haléřích. **Papír dopisní** a) 100 archů kvartového: čtverečkováného po 1 K 30 h, linkovaného po 1 K 10 h, hladkého po 90 h, jiný druh 100 archů za 1 K 40 h, 1 K 60 h a 1 K. 64 h; b) 100 aršíkův osmerk. lepší jakosti po 80 h, 1 K 20 h, horší jakosti po 62 h. — Osmerkového dopisního papíru „Margareth Mill“ 100 aršíků I. = po 1 K 80 h, II. = po 1 K 40 h, III. = po 1 K 30 h a příslušné obálky k tomu v téže ceně. Osmerkový papír korunní 100 archů za 1 K 40 h, hladký za 1 K 20 h a 1 K 50 h, příslušné obálky 100 kusů po 1 K 20 h a 1 K 30 h. Papír ssací (pijavo) arch 2—12 h. Válečky se ssacím papírem od 56 h až 1 K 10h. — Lepenkový papír od 2 h do 30 h. Papír balicí, 100 archů od 1 K 12 h do 3 K 40 h. Kreslicí papír, velký, archový, kus 8—20 h. Kreslicí sešitky po 10 h, čtvrtky kreslicího papíru po 2 h. Obálky ku kreslení po 2 h. Kasetty papíru (různé) od 20 h výše. Mimo to jsou na skladě všechny druhy papíru barevného, mramorovaného, hedvábného od 2 h výše, a pergamenového na zavařeniny (metr 32 h).

7. **Inkousty:** černý císařský, korunní, alizarinový, anthracenový z národního podniku, červený (karmínový), modrý (kovový), zelený. Větší láhev po 20 h, menší lahvička po 12 h. Velká láhev inkoustu se prodává za 1 K, prostřední za 50 h. Tekutá klovatina (arabská guma) v láhvičkách po 12, 20 až 40 h. Kalamáře kapesní od 44 h do 1 K.

8. **Tužky a násadky, tuše, barvy, gumy a péra.** Tužky: národní podnik, tucet od 20 do 88 h; tužky barevné, tucet od 30 do 50 h; tužky kopírovací, červené a modré, kus od 8 do 24 h. Skřípce na tužky kus po 10 až 24 h. Ořezovátka na tužky od 20 h. Násadky od 2 do 24 h. Tuše všeho druhu, kus od 14 h do 4 K. Barvy Wagnerovy i obyčejné (všeho druhu), kus od 6 do 24 h. — Guma k vymazání skvrn, kus 2 až 30 h. Různé druhy per: krabička (144 per) 70 h až do 2 K 40 h. Krabička per Komenského, hlavně od učitelů žádaných, je za 1 K 70 h. Chrátníka na péra a na tužky kus 2 až 8 h.

9. **Různé druhy a hojný počet visítek** se zlatou ořízkou i bez ořízky, s příslušnými k tomu obálkami, pozvání k zábavám a ohlášení sňatků.

10. **Alba pro podobizny** po 1 K 90 h, 2 K, 3 K, 4 K, 4 K 50 h, 7 K, 8 K, 11 K, 12 K, 15 K 50 h, 22 K, s hracím strojem za 24 K. Alba na dopisnice po 5 K, 5 K 20 h, 10 K, 12 K, 20 K. — Památníky po 1 K, 1 K 10 h, 1 K 50 h, 1 K 60 h, 1 K 80 h, 2 K, 3 K, 3 K 50 h, 4 K.

11. **Průčelné a rohové fotografie našeho spolkového domu**, čtvrtkové velikosti, na tubém papíře napjaté se šikmou ořízkou (blokované). Prodávají se po 4 K.

Poznámky. 1. Při objednávce na venek platí si objednavatel poštovné sám, a dává 12 h na nákladní list. Balení a donášku na poštu konáme zdarma. Kdo objednáva zboží za hotové, račiž pamatovati na poštovné. Kdož si při větší objednávce přeje zásilku zboží drahou, což jest o mnoho lacinější, račiž nám udati poslední stanici dráhy. — Kdo si objednáva barvivo na razítka, račiž udati, má-li razítka kovové či kaučukové, neboť každý tento druh razítka vyžaduje jiné barvy. 3. Kdož si žádá vzorky obrázků na ukázkou, račiž je i s poštovným zapraviti. — 4. Kdo si přeje zboží od určitých firem z Prahy, dle vzorků, jež mu od nich byly zaslány, udej nám jméno firmy a druh a číslo zboží, a my mu je zašleme v téže ceně, jak je dává ta která firma.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevuje se 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

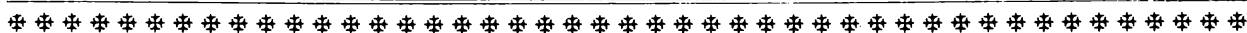
Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasilány buďtež Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, r. učitel v Šestovicích, (p. V. Josenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

Sociální úkol učitele vzhledem k mládeži chudé a škole odrostlé.

Podává Josef Flekáček.

* Pokračování.

Učitel není boháč, a ze svého rozdávatí nemůže. Ale bohatý srdcem a láskou může býti každý.

Vzpomínám si, jak ironicky si dobíral jedenkrátě jistý liberál horlivého Vincenciana, který byty chudých navštěvoval, pro ně sháněl. »To se vám to snadně rozdává z cizího,« řekl mu, »to by každý dovedl.

Rozdávatí dovede každý, má-li co na rozdání, jiná však je otázka, jak to od »cizích« dostati, aby rozdávatí mohl. V tom to vězí, ale je tu ještě něco jiného. I z cizího rozdávatí vyžaduje práci vlastní oběti, sebezapření.

Budiž mi dovoleno uvéstí příklad z morálky a filosofie obecného lidu. Když jsem byl chlapcem a již výrostkem, mnoho se mluvilo o Babinském, který si od býval trest na Špilberku a byv propuštěn, stal se zahradníkem v Řepích. Docházel do jisté pivnice v Praze, kdež se na něho chodili dívat jako na div světa. A ku podivu! Často jsem slyšel z úst obecného lidu — a velmi dobře si to pamatuji — že Babinského za žádného zločince nepovažoval a odůvodňoval to tím, »že prý bohatým bral, a chudým to dával.« Tedy nesprávná morálka lidová učinila z jeho počínání jakousi ctnost, zapomínajíc na slovo »bral«. Člověk křesťansky milosrdný však nedává to, co *vzal*, nýbrž z toho, co rovněž od křesťansky milosrdných lidí *dostal*. A to jsou ovšem ohromné rozdíly, a každý vidí, jak se to má s tím rozdáváním z cizího. Jest-li tedy řekl liberál »To se vám to snadně rozdává z cizího, to by každý dovedl,« pak je to jen stará ona kyselost proti charitě, která má své základy v katol. náboženství. Ať tedy liberál to *bere* bohatým a dává chudým, nebo ať dá z vlastního. Pak věru tertium non datur, leda ono křesťanské *tertium* za něž se nemusí stydětí. Pros dobré lidi, a co ti udělí pro chudé, to jim dávej. Tolik pro toho, kdo by učitelé řekl, že dělá dobrodiní z cizího, na cizí útraty.

Dovoláváním se lásky a milosrdenství lze docílití u lidí dobrého srdce — a třeba chudých — že ubohým dětem, zvláště nalezcům, sirotkům — též prádlo a šaty vyperou, spraví, děti sami umyjí, učesají a pod. najdou se šlechtní lidé, kteří dopřejí nejchudším jednou, dvakrátě v týdně u svého stolu se

najísti. Nemusí to býti boháči, pouhý řemeslník, chalupník i dělník se najde, který pro lásku a odplatu Boží jednomu sirotku neb chudáčkovi popřeje kousek jídla.

Netřeba zvláště podotýkati, že úkolu tomuto zvláště dobře se daří tam, kde je učitel v dobré shodě s duchovním správcem, farářem, katechetou. Spojí-li se tito ku konání dobra, Bůh zajisté žehná jejich konání a počínání. Kněz a učitel jsou bratři, poslání jejich je příbuzné, a tisíckráté již bylo opakováno, že koná smutnou práci, kdo kopá propast mezi knězem a učitelem. Neblahá roztržka ta ve všech oborech socialního působení zanechává své truchlivé stopy.

Po roce 1868. počaly v Čechách růsti všelijaké spolky a společnosti jako houby po dešti; ať to bylo co chtělo, vše bylo šmahem „národní“ a „vlastenecké“ a účel všech byl „veliký“ a »šlechtný«. Kdybychom na vše byli v Čechách tak bohati jako na spolky, hned tak by se nám některý veliký a počtem duší mnohem četnější národ nevyrovnal. Při tom všem vývoji a rozvoji spolkového života zůstaly spolky a družstva *humánní* pravou popelkou, a co se stalo, namnoze a skoro napořád bylo dílem »klerikálů«. Teprve v době poslední a nejposlednější vznikly některé spolky ku podpoře chudé a opuštěné mládeže s rozličnými cíly a účely — ale počet jejich přes to u porovnání se spolky s účely malichernými nebo zbytečnými je směšně malý.

Ukázali jsme jen na něco, jak by učitel mohl věnovati péči nejchudším dětem. To však není výhradním jeho úkolem, protože je učitelem, je to úkolem celé veřejnosti, a nejen úkolem, ale jest to i její *povinností*. Omezí-li se podpora mládeže na vytčené čtyři druhy v našem pojednání, bude-li se podporovati mládež skutečně nuzná a potřebná, pak stane se bezpředmětnou výtkou některých, *že se tím často podporuje nedbalost a lenost*. Kde se udílí dobrodiní tam, kam nepatří, pak ovšem může být výtka ona zcela oprávněna.

Učitelstvo rádo ukazuje k tomu, že jest horlivě činné v práci národní a vlastenecké. Je to skutečná pravda. Mnohý spolek by živořil nebo zanikl neb vůbec ani nepovstal, kdyby v něm nepracovali učitelé. Učitelstvu přísluší nepopíratelná zásluha, že mnohé výborné a účely svými šlechtné spolky udržuje. Jen jest si přáti, aby učitelé se stejnou horlivostí starali se o zakládání dobročinných spolků a jednot pro mládež, kde jich dosud není, nebo kde jen tak tak je sotva o nich slyšeti.

A to jest otázka vážná a v dnešní socialně pohnuté době velmi důležitá.

Zkušenost učí, že bývá velmi snadno založiti spolek s kterýmkoli jiným účelem, nežli eminentně dobročinným. Tu mívá věc hned své háčky a výmluvy. Ke spolkům tak zvaným národním a vlasteneckým hrnou se členové se zápalem a nadšením, o místa předsedů a výborů bývají sváděny někdy i bitky a zákulisní intriky — ke spolkům dobročinným nebývá nikdy nával, po předsednictví netouží nikdo nebo málo kdo. Tu hned je plno obtíží a samé »ale« a »kdyby«.

A tu jsme u otázky, pokud mají a mohou se starati o nejchudší a opuštěnou mládež i jiní činitelé, nežli učitel.

Více než jednotlivec vykoná spolek, družstvo. Každá větší obec měla by míti dobročinný spolek, který má za účel podělovati nejchudší dítky šatstvem, obuví, prádlem; k tomu cíli měla by se určovati i při zdělávání obecních rozpočtů potřebná suma. Všichni místní učitelé a katecheti měli by býti členy těchto spolků, neboť oni znají nejlépe školu a své chovance, vědí o nejchudších, svým vlivem by mohli vždy a všude působiti, aby se dostalo podpory vskutku po-

třebným a v pravý čas. Nedovedeme si představití působení takových spolků bez součinnosti učitelů a katechetů, farářů a duchovních; rovněž i kde zřízen jest odbor spolku sv. Vincence, vždy dobře jest pro školu, je-li učitel členem a spolu-bratrem. Může tu svého členství ve prospěch chudých své školy nebo třídy velmi prospěšně využítovati.

Statistika dobročinných spolků ku podpoře mládeže šatstvem, obuví a prádlem, jest velmi chudá. Ve mnohých i dosti velikých a zámožných městech není po nich ani potuchy. O větších vesnicích ani nemluvíme. Mnohde působí velmi záslužně, ač vždy bychom se přimlouvali za to, aby se mimo vánoce podělovalo dříve; hned na počátku podzimu. Začínají deště, mlhy, větry, chladna — těžko tomu nejchudšímu čekati až do vánoc. Nejchudší mohli by býti obdařeni hned o sv. Václavě — na památku našeho drahého světce, který v noci navštěvoval chudé a nadílel jim — nebo o sv. Martině, který půl pláště daroval polonahému žebrákovi, nebo snad alespoň o sv. Mikuláši, vzoru křesťanské skryté dobročinnosti. Bez toho se různé mikulášské slavnosti a zábavy zvrhly na hospodské pití a konají se způsobem, že památku velikého tohoto biskupa jen urážejí.

V místech, kde vedle českých škol je i škola německá, mělo by toto podarování hned na podzim ještě jiný význam. Mnohý žáček by se tak české škole zachoval. Vždyť často jde do německé školy jen proto, že tam spíše dostane. O vánocích mohlo by býti hlavní podělování. Se vším ovšem spojeny jsou nemalé obtíže, ale omnia vincit amor. Každý podnik má své překážky; u dobročinných podniků zdají se býti největší, poněvadž mívají do nich lidé nejmenší chuť. Nekyne z nich sláva, ani pozemská čest, spíše pomluva a neuznání. Jaký jest tedy úkol učitele v této věci? Kde spolků takových není, pracovati k jejich zřízení. Kde jsou, býti členem a upřímně v nich pracovati.

Zdá se mi vždy, že dobrodiní takových darů není celé, když se šatstvo nebo obuv, prádlo, atd. rozdává a pak se nikdo o obdarovaného ani dar nestará. Výborné jesti přihlížeti k tomu, jak si dítě nebo rodiče daru váží, a jak se s ním nakládá. Botky, šaty atd. se začínají trhati, malá správká by stačila, aby byly zachovány — ale nikdo se nestará o nápravu. Zde třeba liknavost rodičů kárati, předvolati je, pohroziti jim, že dítě již nic nedostane — a to pomáhá. Chudý nemá třeba na celé nové botky, ale přece má na nepatrnou správká, která obuv udrží. Kde se jedná o podrážku, podšíti atd., tu při veliké, prokázané chudobě mohl by pomoci spolek, dárce. Je to potom v pravdě dvojí dar. Podobně i se šaty, prádlem. Ale třeba tu evidence, dozoru. Proto nemohu, než z vlastní zkušenosti na výsost chváliti zařízení vincenciánských družstev. Ta znají své chudé dopodrobna. A jen lékař, který stav svého pacienta zná do nejmenších podrobností, dovede léčiti s úspěchem.

Neobyčejný a veliký význam mají kuchyně a polévkové ústavy pro nejchudší mládež, kde zdarma dostává stravu alespoň v zimním období. Těch je v Čechách velmi poskrovnu, a přece je značné procento dětí chudokrevných, bídných, špatně živených. Nemají nic jiného, než bídnou kávu nebo brambor; a také dle toho vyhlížejí. Snad nikde necítí se tak teplo lásky, jako při tomto podniku, když člověk pozoruje, s jakou chutí a radostí dítky k jídlu zasedají. Věc není tak nesnadná, jak se na pohled zdá, a kdo chce podobného něco založiti, tomu radíme, aby přivzal ku poradě dámy, nebo určitěji řečeno ženy. Ty mají pro tento podnik velmi bystré porozumění a předstihují se obyčejně v hor-

livém a láskyplném snažení. Pisatel vzpomíná s vděčností na vzornou činnost žižkovských dam v první kuchyni, již založil dp. Tom. Škrdle, a na nynější činnost jejich, vroucí a horlivou, při po druhé založené kuchyni pro děti, o niž si velikých zásluh získal nynější starosta města pan Eduard Žďárský a c. k. okr. hejtman p. Jos. Smutný a jeho chof. Kde starosta města, duchovenstvo, učitelstvo i dámy jednosvorně pracují, tam je zdar již napřed zaručen a Boží požehnání nemine ušlechtilé počínání. Jen bez bázně a s důvěrou v Boha i lidí dobrého srdce. Pak dobře vše se zdaří.

Radíme co nejdůtklivěji, aby spolubratří učitelé chopili se iniciativy v této věci a opakujeme získali vše, získají-li ženy. Jde jen o začátek. Jak se začne, věc vyvine se sama. Kdo stál v ústraní a věc s nedůvěrou pozoroval, přistoupí sám, když uvidí, že se podniku daří i bez jeho součinnosti. Je to přirozené. A kdo je přímo nepřitelem takového podniku, toho pozveme, ať se přijde podívat v době, když se dětem strava udílí. Jedna návštěva ho na dobro předělá, není-li pařez, budiž nám odpuštěno toto pojmenování.

A kdyby byly začátky sebe skromnější veliká zásluha v tom, jen když se vůbec začne. Kde je škola malá, živme 4—5 nejbídnějších dětí na začátek. Kuchyně se každému dobrosrdečnému člověku tak zalíbí, že na nepatrných začátcích nepřestane. Ten pošle brambory, onen mouku, třetí bochník chleba, dobrý příklad táhne, — Bohudíky, — snad ještě více, nežli zlý. Alespoň co se týká toho, o čem právě píšeme.

Na jednu věc při tom upozorňujeme nechť nikoho nematou různé »rozumy«, pronášeny buď ústně, neb uveřejňované ve formě lokálek v novinách. Že prý takový způsob udílení dobrodiní děti zahanbuje. Že se snižují, že se z jejich chudoby dělá veřejná výstava. Že by se měla jídla vůbec prodávati, pak prý by těch námitek nebylo. K tomu odpovídáme: kdo viděl, s jakou láskou se dětem jídla udělují, jak dámy v kuchyni zdarma, dobrovolně a ochotně působí, jak samy vařiva darem přinášejí, jen aby bylo jídlo dobré, kdo viděl, jak se k dětem chovají, jakživ neřekne, že to děti zahanbuje, zvláště když ještě k tomu stále se veřejně hlásá, že »chudoba cti netratí« a že není žádnou »hanbou«. Kdyby se ono dobrodiní udílelo s vyčítáním, způsobem nevlídným atd., pak ovšem by se tím děti zahanbovaly. Že jsou chudé, to jim samým není žádné tajemství, tedy se tím nedělá výstava, dostane-li dítě stravu v útulné, vytopené místnosti, ve společnosti sobě rovných a přítomnosti svého učitele.

Kdyby se jídlo prodávalo, nabude rázem věc docela jiné tvářnosti. Ve velikých městech ku př. byl by takový nával, že by tím účel podporovati nejchudší mládež byl úplně zmařen. Z pohodlnosti nebo jiných na snadě jsoucích důvodů, poslal by si za peníze pro jídlo každý, i kdo by si mohl doma vařiti. Jiná otázka při tom jest kdo by obstarával vaření v rozměrech tak rozsáhlých, vaření za peníze? Sotva asi tytéž paní, které se obětují k této práci horlivě a zdarma — z pouhé lásky křesťanské.

Jiný »rozum« jest, že prý si mají jídla odnáseti domů, aby to nebylo tak »okaté«. Dobře, pane Rozume! Jiná věc však jest, viděti vlastním zrakem, jak se nejchudší to dítě nasytí, a jiná věc jest, míti o tom buď úplnou jistotu, že z toho nedostane nic, neb alespoň velice oprávněnou pochybnost, že se tak stane, nebo že dostane sotva čtvrtinu. Dítě přinese jídlo domů a pěstoun, cizí člověk — macecha atd., to rozdají svým, a na nejpotřebnějšího nezbude nic. Proto se

nedoporučuje, dávatí jídlo domů, ač by to ovšem, z příčin manipulačních, bylo pro kuchyni mnohem snadnější a výhodnější. Ostatních různých rozumů a výtek pomíjíme. Jest jisto, že tiché a nejzáslužnější dobročinné podniky mají nejvíce kritiků a nepřátel. A jestli spolek takový může některým dětem o desáté hodině v přestávce při vyučování uštedřiti housku, kousek chleba — tím lépe. Upřímně řečeno, i když se to vše učiní, přece jsme ještě daleko za ideálem, neb tu jsme se postarali jen o zimní období, tedy asi od sv. Martina do sv. Josefa — v nejlepším případě. Někdy přestává se vařiti už koncem února; někdy se začíná teprve koncem listopadu, a lidská přirozenost už je taková, že se chce jísti i v jiných měsících. Ale zajisté že jest lépe alespoň to, než nečiní-li se v té příčině pro nejchudší děti pranic. (Pokračování.)

Otázka školská na II. katol. sjezdu slovinském v Lublani.

Uvažuje FR. H. ŽUNDÁLEK.

* Pokračování.

Po té převzal předsednictví c. k. učitel Vogelnik a dal slovo kanovníku dru. Andreji Karlinovi, který byl refentem otázky středního školství.

Referent tvrdí, že resoluce, které navrhuje školský odbor o středním školství nejsou v podstatě odlišny od resoluce prvního sjezdu. Jest známkou toho, že se doposud neprovedly. Je to hlemyždí krok, kterým se běřeme v Rakousku vzhledem ke středním školám. Že nedospíváme ku předu, je příčinou to, že se stále pohybujeme v nedůslednostech. Státní zákon žádá mravně-náboženské výchovy. Ale když profesor učiní passus extra viam — kroky s cesty, které se nikterak nerosovnávají s názory katolíků, a rodiče si stěžují na to školním vrchnostem, bude se vymlouvati na § 17 státního základního zákona: »Věda a její učení jest volno.« Často není ovšem pravdou, že by se odpustilo tomu neb onomu profesorovi, který se pouští do řešení náboženských záhad, bezprávně a bez předběžného vzdělání. Mnohdy to nečiní naschvál, neboť učí tomu, co mu bylo vštípeno, aneb že to, kolik měl víry v srdci, utonulo ve vlnách velkoměstského života. Co nám kdy pomůže, když organizační statut tak krásně hovoří, že očekává zvláště od mladých učitelů, »že se vyšinou k úplnému vědomí svého povolání jako nábožensko-mravní vychovatelé mládeže, aby pojistili vyučování vychovávací moc nejen vzhledem k rozumu, nýbrž také k vůli a celé povaze žakově.«

Skutečné poměry přechoasto bijí tomuto pravidlu do obličej. Zvláštních případů nelze vyčítati, poněvadž katolický sjezd nepřijímá úlohy udavačské.

Co pomáha, když organizační statut na druhém místě žádá »Připadá-li vyučování k celku výchovy, jest nutno, aby se obracely všechny učebné předměty k náboženským a mravním ideám, jako k celkovému svému středišti.« A dále »Žák musí býti tím lepším a pobožnějším, čím více se učí.« To se krásně hlásá na papíře, že by toho lépe nemohl napsati žádný katecheta.

Ale promysleme si jen povrchně skutečné poměry. Výroky abiturientů, univerzitních studujících po prvním roku akademických studií jsou tak trudny, že bych jich nejraději úplně pominul. Kdyby se našly mezi mládeží takové smutné případy pouze osamělé, vysvětlili bychom si lehkou ten mladistvý náboženský nihilismus. Avšak nejhorší jest, že se v jednotlivých ročnících najde veliká většina těch, kteří po dokončených studiích odvrhnou od sebe jako nepřijatelnou sponu

všecky náboženské úkony a každou poslušnost k církevní vrchnosti. Nebudu tvrditi, že se mládež kazí pouze ve škole, mnoho se hubí též mimo ni špatnými spisy, spolky a příbytky. Také proti tomuto zlu se obracejí naše resoluce.

Přes to jest nám na katolickém sjezdu dávati důraz, že škola neučí pouze, nýbrž také vychovává, a to v prvé řadě vychovává učením. Katoličtí rodičové žádají míti jakousi garancii zákonitou pro nábožensko-mravní výchovu svých dítek. K tomu směřuje první resoluce. Odbor tím jen vyslovil péči rodičů, aby jejich dítky se neodcizily na středních školách náboženskému smýšlení a životu, kterému byly doma navykly. Tato resoluce nepředpisuje školské vrchnosti zvláštního způsobu, kterým by se tato žádost splnila, neboť to přenechává povolaným činitelům, kteří najdou za dané příležitosti přiměřené cesty, aby se resoluce také skutečně provedla.

Jen to podotýkám, že tato resoluce se shoduje s vyjádřením rakouských biskupů, které vydali 12. března 1890 školskému odboru panské sněmovny. Tato týče se sice obecné školy, avšak má platnost též pro střední. Je-li pak rozdíl mezi výchovou na obecné a střední škole? Zdali pak jest žák první, třetí nebo páté třídy již vychován? Vzhledem k tomu se musíme tedy řídití týmiž názory jako biskupové, kteří ve 4. bodě svého vyjádření žádají »Veškero vyučování, veškery učebné osnovy, veškery učebné prostředky nechť se upraví tak, aby se nad nimi nic nepozastavovali katoličtí žáci, nýbrž aby bylo vše v jednotném rozměru s katolickým rázem školy.«

V nedohledné budoucnosti můžeme doufati, že nám školská vrchnost aspoň částečně vyhoví. Avšak zatím třeba pracovati a apelovati na obětivost našeho lidu. Lublaňský biskup vzbudil myšlenku katolických ústavů, kterou třeba všemi silami podporovat, poněvadž lze doufati, že tím si vychováme krásný počet laické intelligence, která byvši vychována nábožensko-mravně, stála by ve veřejném životě na stráží za posvátné zásady našeho národa.

Podobně pracují též ostatní katolíci v druhých zemích rakouských. Všude se již založily střední školy s právem veřejnosti, na kterých vyučují kněží a řeholníci. Jen ve slovinských zemích nemáme takových škol. Proto nechť o podporu biskupských ústavů se postarají nejen Kraňští Slovinci, nýbrž i z ostatních slovinských zemí, aby toto velkolepé dílo bylo dokončeno. Zvláště se doporučuje věřícím, aby podporovali zřízení chlapeckých seminářů, kde dosud nejsou, a spolu aby se rozšířily, kde jest počet chovanců ještě nepatrný. Tím pracujeme v pravdě ve smyslu církve, která již na tridentském sněmu nařizuje, aby biskupové zřizovali chlapecká semeniště.

Zřízením biskupských ústavů se stane možným leckterému nadějnému chudému jinochu, aby vystudoval a dospěl vyšší vzdělanosti. A jak potřebuje malý náš národ intelligence! Avšak také od profesorů se očekává, že po dokončených bohosloveckých a filosofických studiích za dané příležitosti se osvědčí dobrými pracovníky proti novověké lživědě, aby ukázali, jak krásně souhlasí víra a věda. A tento moment bude pro rozvoj apologetiky mezi Slovinci velikého významu.

Třetí resoluce jedná o duchovních cvičeních a Marianských kongregacích studentských. Že jich význam jest veliký pro rozvoj náboženského přesvědčení a života, to zajisté uznají také školské úřady, poněvadž pozorují, jak špatné jest ovoce dosavadního vyučování.

Naposled se také v resoluci uvádí, aby školní úřady také k tomu hleděly, — jako vůbec každý přítel mládeže, — jak se vede studentům v bytech. Loňského roku byla sestavena komise, která sestávala z městského fysika a dvou členů učitelského sboru, která zkoumala studentské byty. V zdravotní i mravní příčině se dá leccos pro studující mládež učiniti. Jen dlužno žádati, aby dotčené ustanovení nezůstalo pouze na papíře, nýbrž také, aby učitelstvo přísně postupovalo, když nalezne různé nepořádky. To je také úkol všech přátelů mládeže, neboť co se vykoná dobrého nebo odvrátí zlého vzhledem k mládeži, přinese dříve nebo později stonásobné ovoce.

P J. Zorè pak k tomu dodal, že se pozoruje rozdíl a nedůslednost nejen mezi organizačním statutem a špatnými úspěchy na středních školách, nýbrž také mezi jednotlivými články školského zákona.

Studující filosofie Jarc žádal, aby se do resoluce přijal také odstavec, aby všechny střední školy byly úplně poslovinčeny.

Referent k tomu odpovídá, že již za ministra Thuna bylo Slovincům slíbeno, že jejich žádosti se vyhová. Povolání činitelé však dosud nejsou rozhodnuti, zda by bylo potřebí všechny předměty přednáseti slovinsky, nebo jen některé. Protože pak doposud není potřebných knih, záleží na tom, aby byly nejdříve učebnice pořízeny, o ostatní pak se postarají poslanci.

O vysokých školách podával zprávu prof. dr. Lesar. Na prvním katolickém sjezdu se přijala resoluce, aby Slovinci podporovali spolek k založení svobodné katolické university v Solnohradě. Takovou resoluci vynechal přípravný odbor proto, poněvadž v posledních letech veškery vrstvy slovinského národa se jaly žádati důrazně o vlastní universitu v Lublani.

Původ k tomu zvláště dal zemský výbor Kraňský, který ve schůzi 28. února 1898 nařídil vážná rozhodnutí pro ustanovení university v Lublani. Tak dodal zemský výbor všemu slovinskému lidu odvahy, aby se znova začala rázně ucházeti o tento spravedlivý požadavek.

Zvláštní výbor spolku »Pravnik«, »Slovenské Matice« a profesorů, sestavil obšírný pamětní spis a doručil jej deputací 14. října 1898 ministerskému předsedovi a ministru vyučování a 15. října téhož roku oběma sněmovnám říšským.

Poněvadž se jedná o zřízení státní university, bylo v resoluci vysloveno přání, aby slovinské vysoké školy také v náboženské příčině vyhovovaly požadavkům slovinského národa.

První slovinský sjezd doporučoval, aby se ustanovily ve Štýrském Hradci a ve Vídni zvláštní katolické spolky. Toto přání se skoro vyplnilo. Již šest let mají vídeňští slovinští akademikové spolek »Danici«, která rok od roku prospívá. Nyní jest v ní sdruženo 23 neohrožených Slovinců, a počet ten dojísta ještě vzroste.

Svoji činnost dává na jevo »Danica« zvláštním orgánem, který nosí významné jméno »Zora«. Jest v ní spojeno mnoho dobrých pracovníků, kteří výtrvale vzdělávají roli katolického písemnictví. Proto jest tento list vší podpory hoden.

Ve Štýrském Hradci nemají sice doposud vlastního spolku, avšak zamýšlí ve slovinském křesťansko-socialním družstvu »Naprej« zříditi zvláštní klub, který by jim nahrazoval spolek.

Prof. dr. Svetina navrhl, aby bylo do resoluce přijato: nechť ve Štýrském Hradci se zřídí samostatný katolický slovinský spolek akademický podobně jako ve Vídni »Danica«, což bylo přijato.

P. Dermastia poukazoval na okolnost, že liberální listy vnucují studentům svoje časopisy, kdežto u katolických listů tomu tak není, a bylo by potřeba také v té věci mezi studenty zařídit agitaci, neboť čtením katolických listů studující nabudou příležitosti a lásky k obraně víry a sv. církve.

Této schůze účastnilo se hojně laiků, zvláště katolických učitelek, které veřejně dávají na jevo svoje katolické smýšlení.

Po té byly přečteny a schváleny resoluce stran středních a vysokých škol. Stran prvních druhý slovinský katolický sjezd žádá znovu

1. Aby se státní střední školy, gymnasia a reálky tak upravily, aby se v nich nejen neučilo ničemu, co by odporovalo náboženskému přesvědčení katolíků, nýbrž aby veškerá výchova a vyučování skutečně podporovalo katolické náboženské smýšlení a život naší mládeže.

2. Poněvadž jsou národní a náboženská výchova v těsném svazku, opětuje druhý katolický sjezd již častou žádost, abychom obdrželi slovinská gymnasia v celém slovinském území.

3. Druhý katolický slovinský sjezd doporučí věřícím všech slovinských biskupství, aby všemi silami podporovali chlapecké semináře; zvláště pozdravuje s nemalou radostí záměr nejjasnějšího pana knížete biskupa Lublaňského, aby se založily biskupské vychovávací ústavy se svobodným katolickým gymnasiem a projevuje přání, aby tento biskupův záměr podporovali všichni věřící lublaňské diecése.

4. S uspokojením běře sjezd na vědomí, že ministerským nařízením ze dne 12. června 1899, pro mládež státních středních škol opět byla zavedena duchovní cvičení, a vyzývá povolané kruhy, aby se postaraly mládeži o přiměřená duchovní cvičení, a aby se jí dovolilo vstupovati v Mariánské spolky či kongregace.

5. Všem přátelům mládeže, zvláště školním úřadům se vřele doporučí, aby pečlivý měli pozor na chování studentů mimo školu, zvláště na studentské byty, aby byli studenti také doma vychováváni nábožensko-mravně.

Co se týče vysokých škol, byla pak přijata tato resoluce

1. V naději, že bude zamýšlená universita v Lublani také v každé příčině hověti požadavkům slovinského národa, přidružuje se druhý katolický sjezd dotčeným rozhodnutím zemského výboru vévodství Kraňského, učiněným ve schůzi dne 28. února 1898 a žádosti téhož výboru, dodané dne 14. října 1898 pánům předsedovi ministerstva a ministru vyučování a dne 15. října 1898 též oběma sněmovnám říšské rady.

2. Druhý slov. katolický sjezd běře s uspokojením na vědomí, že se ustanovilo ve Vídni slovinské katolické družstvo »Danica«, rovněž tak radostně pozdravuje dosavadní práci štýrsko-hradeckých akademiků ve prospěch křesťanského pokroku a doporučuje, aby se založil podobný spolek jako vídeňská »Danica« pro slovinské akademiky ve Štýrském Hradci.

3. Nechť se pečuje o mravní i hmotnou podporu křesťansko-smýšlejších akademiků a jich spolků.

—❧— SMĚS. —❧—

Výbor družstva „Vlast“ konal 24. října 1900 patnáctou schůzi za předsednictví p. prof. dr. Matěje Kováře. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel spolku T. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — S povděkem vzaty byly na vědomí dary, jež různí příznivci družstvu zapůjčili, a byly předloženy účty, které byly těmito dary vyrovnány; výbor potřebuje ještě laciný kapitál na doplacení motoru, za instalaci plynu a staviteli, i prosí, aby noví dobrodinci družstvu vypomohli. — Dp. Jan Vyhlídal oznamuje podmínky, za kterých mu knihtiskárna Cyrillo-Methodějská dodávala zvláštní otisky jeho práce o Slezsku. Výbor běže toto sdělení ku vědomosti. — Výbor dá u města Prahy pojistiti strojovnu a sazárnu a zvýší pojistné domovní. — Autograf, nyní nepotřebný, se prodá. — Výbor doporučuje členům družstva knihaře, p. Jana Blížence, II., Pštrosova ulice č. 5. n. Jeť on knihařem v naší knihtiskárně, ale pracuje zde jen dle potřeby, jinak si vede svoji živnost dále ve své dílně. Prosíme, aby byl od našinců hojně podporován. Reditel knihtiskárny dp. Tom. Škrdle podával zevrubnou zprávu o pracích a silách v závodě zaměstnaných a předložil určité návrhy, které by zvelebení závodu urychlily. Přivolaný faktor knihtiskárny, p. Boh. Šubrt, doplnil, čeho bylo potřebí, načež se výbor usnesl na různých prospěšných závodních zařízeních. — Výbor rokoval také o tom, aby »Naše Listy« hojnými a čerstvými inserty byly zásobovány a prosí, aby naši přátelé v této věci s námi spolupůsobili. — Čten byl přípis vynikajícího spisovatele z Moravy, v němž podotýká, že 1. číslo XVII. ročníku »Vlasti« »jest velmi pěkné a cenné.« — Do schůze byl pozván dp. farář Vl. Hálek a bude zván také do dalších schůzí, než bude zvolen za člena výboru, aby svými praktickými vědomostmi přispěl k zvelebení závodu družstva. — Po vyřízení četných a cenných předmětů rokování uzavřel předseda schůzí.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 7 listopadu t. r. první schůzi v XVII. správním roce za předsednictví řídicího učitele p. Josefa Flekáčka. — Předsedající poukázal k tomu, že můžeme hleděti s uspokojením na činnost lit. sekce v uplynulém správním roce a míní, že jsme si literárním sjezdem, socialním kursem a výstavou katolického tisku získali nových přátel. V odborových

schůzích sjezdu a kursu panovala srdečnost, ve slavnostních schůzích pak že se objevila k nám v nebývalé intenzitě přízeň zvláště těch kruhů, na kterých nám musí záležeti. Přízeň tato nás velice těší. — Jednatel dp. P. Karel Burian, O. Cr., četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Za místopředsedu pro XVII. období zvolen byl opět řídicí učitel p. J. Flekáček, za jednatele dp. P. Karel Burian, O. Cr. a za nového člena sekce p. Jan Maštalř, studující na české universitě. — Oslavu Vinařického koná sekce dne 6. ledna 1901. v 6. hodin večer v malém sále záložny sv. Václavské. O Vinařickém přednáseti bude dp. P. Karel Burian, O. Cr. — Oslava Ehrenbergrova bude po svátcích Velikonočních r. 1901. — V Sarajevě povstal »Vlasti« nový lit. referent, což bylo s vděkem přijato navědomí. — Redaktor »Vlasti« sdělil různé intimní zprávy literární a sekce kladla zvláštní váhu na to, aby se kladl odpor literárnímu proudu protestantskému. Usnesení, jež v té příčině sekce učinila, do veřejnosti se nedají. — Budoucí schůze literární sekce jest v pondělí, dne 10. prosince t. r. v 5 hodin večer.

Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Bedřich Jiříček, farář v Horním Oujezdě na Moravě; Ferd. Hrubý, kaplan ve Mcelích; Karel Laub a Alois Myška, alumni kníž. arcib. semináře v Praze, a Marie Škrdlova, neteř zakl. družstva. Zakládající člen obdrží členské podíly, knihy v ceně 30 K, a z »Vlasti«, z »Vych.«, a z »Děl. Novin« vše, co mu schází, pokud to není rozebráno. Zakládající člen splácí ve lhůtách (v 5 nebo 10 letech, chudší ve 25 letech) 100 K. — Noví členové družstva požívají velikých výhod; abychom i starším členům výhod poskytl, prodáme jim starší ročníky »Vlasti«, »Vychovatele« a »Děl. Novin« při hotovém placení za polovici. Objednatel račiž sděliti, co si ze starších ročníků přeje, my mu udáme cenu, přiložíme k dopisu chek a teprve, až peníze obdržíme, objednané ročníky odešleme. Ale připomínáme, že nám z »Vlasti« schází roč. VII. a VIII., z »Děl. Novin« III. a z »Vychovatele« ročníky VIII., IX., X. a XII. »Vychovatele« máme roč. VI. počínaje; roč. I—V vydala knihtiskárna Cyrillo-Methodějská. — Vše přijímá a vyřizuje: administrace družstva Vlast, Praha č. 570-II., 26. n.

Pohřeb veterána-učitele. Dne 30. října o 10. hodině dopolední konal se z far-

ního kostela v Pyšelicích pohřeb pana Jana *Hrubeše*, řídicího učitele v. v. 73 roky starého, kterýž působil nepřetržitě jako učitel ve Velkých Popovicích a teprve 2 leta žil na zaslouženém odpočinku. Týž pro zásluhy o školství a občanstvo popovické a okolní byl vyznamenán stříbrným zásl. křížem s korunou a jmenován čestným občanem obce V Popovic. (okr. Vinohrady) a přiškolených obcí. Učitelstvo žižkovské, kde dva synové zesnulého působí, položilo na rakev skvostný věnec a darovalo na jeho památku obnos chudinské kuchyní pro školní mládež. — V Táboře v den dušiček byl pochován všeobecně vážený učitel-veterán p. *J. Pích*, který poslední leta ve výslužbě strávil. Pro svoji skromnou, tichou a srdečnou povahu byl všeobecně ctěn a vážen. R. i. p.

„Český Učitel“ má radost. Uveřejnil s velikým gustem následující: »Včasný zákaz. C. k. okresní školní rada v Táboře vydala v »Úřed. Listu« ze dne 15. září 1900 tento zákaz: »Poněvadž se stává, že po zkoušce z katolického náboženství tu a tam správa školy, ač byla zkouška ta v hodinách dopoledních, dala dětem odpoledne prázdno buď sama o své ujmě, aneb se svolením místní školní rady, připomínáme, že nelze přistě takového marnění časem vyučovacím připustiti, ano také není zákonem prázdno takové povoleno. Neboť § 10. řádu školního a vyučovacího nařizuje: každý jiný den roku školního, který není ferialním, má býti škola a místní rada může toliko v mimořádných případech nanejvýš ještě tři dni ferialní v roce povoliti.« — Zkouška se školní mládeží není zajisté nic mimořádného, ať je to z kteréhokoliv předmětu. Pročež zakazujeme správám škol, aby prázdna toho přistě nedávaly, leč by zkouška ta byla také odpoledne; za každé přestoupení tohoto nařízení bylo by pak jen jim samým odpovídati dle § 30. řádu školního a vyučovacího!« C. k. místodržitelství rada: Hula. — Tím způsobem nejlépe jest zamezeno účastnění se visitačních farských hostin. Doporučujeme všem okr. škol. radám k následování, by mnozí kollegové nemohoucí té »lžíce polévky« se zřící, učiniti tak musili.« O věci této bylo by lze mnoho mluvit. Zatím podotýkáme jen tolik: Náboženská zkouška jest rozhodně případ mimořádný, a zákazem tím jsou místní školní rady ve svém právu zkracovány. (§ 10. ř. šk. a vyuč.) Nechať duchovní správy samy podávají odvolání k vevesl. c. k. zem. škol. radě proti takovým rozhodnutím, po případě

k vys. ministerstvu vyučování; nechať též místní školní rady rekurují. Uvidíme, že bude radost »Čes. Uč.« krátká. Takový případ musí být důkladně probrán a úplně jasně rozhodnut. Žádáme i vikariátní úřady, aby podávaly ihned rozklad k vyšším instancím. Je to v zájmu důstojnosti a náboženství a v zájmu těch, kteří mu učí, neméně.

Církev vždy proti škole a učitelstvu.

Každý jen trochu starší člověk a pamětník se útrpně usměje tomuto tvrzení, této lživé frázi. Zajímavé jest, co píše »Český Učitel« ve svém 4. čísle ze dne 3. října. Uvádíme to doslovně: Před 55 lety: »Král Artaxerxes opatřil Ezdráše, kterýž v zemi judské všecko do patřičného pořádku uvésti měl, královským plnomocenstvím, vydav rozkazy takové, aby vše, což potřebí Ezdrášovi k tomu dáno bylo. Takto jen možná bylo Ezdrášovi mnoho tisíc židů ze zajetí Babylonského do Jerusalema opět nazpátek zavésti A jakou zásluhu si ještě vydobyl sbírkou kněh starozákonních a zřízením škol národních?! — I Daniel požíval obzvláštní přízně a milosti krále Nabuchodonozora Takť i učitelé na zdárné svého úřadu konání opatření býti mají královským plnomocenstvím; na královské poručení máť se i jim ke všemu dobrému napomáhati, královskou štědrostí mají se opatřiti i obživovati Zbavení a prosti býti mají všech břemen veřejných, prázdni a prosti všeho cizorodého zaměstnání a klopotování. Králové a knížata! nedopusťte tomu, aby, an za starodávných časů králové Artaxerxes a Nabuchodonozor tak velmi si vážili, tak mocně podporovali, štědře odměňovali a na výsost vyvyšovali učitelé lidu, oni za dnů nynějších, tak zvaných osvěcených, nejvíce byli stísněni, nejméně obdařováni, nejméně vyznamenáni. Osvobodte a sprostte jich všech vazeb a starostí, jich tisknoucích, opatřte jich potřebnou výživou, netrpíce pohrdání s nimi! (Jos. Roštlapil, »Biblická paed. r. 1855.) Míň jest zde Tylův a Erbenův přítel, Opočenský farář Josef Roštlapil, zasloužilý spisovatel a buditel národa českého (nar. r. 1809.) a takových mohl by »Č. U.« citovati velmi mnoho, jen při dobré vůli, a mohl by jíti ještě mnohem dále nežli 55 roků — o hodně století. Tehdejší vikáři a faráři byli pravými přáteli učitelstva a byli dobře přesvědčeni o bídném jeho hmotném postavení, právě tak jako mnozí dnešní okr. škol. inspektoři. Ale mnohým mladým panům právě scházejí zkušenosti, jinak by netvrдили, že »církev bylo vždy proti škole a učitelstvu.«

„Čas“ v článku »V táboře klerikálním« v č. 109. pláče, že prý »je vše v Čechách klerikální«, a obírá se našim literárním sjezdem jenom povšechnými slovy slabé ceny. Praví, že »ráz liter. sjezdu Vlasti měl býti po výtce agitační. K tomu dokládáme, že »Času« ušla jeho vzdělávací, osvětová stránka, kterou mohl vycítiti plnou měrou z pronesených na něm řečí, kdyby chtěl býti spravedlivým »katolicism může prý získávati, ale ne přesvědčovati,« pokračuje frásovitě dále. Každý soudný člověk ví ze zkušenosti, že získá-li se někdo pro nějakou myšlenku, která ho nedovede trvale přesvědčiti, po jisté době se jí zase brzy spustí. Dějiny nám však dokazují, že za devatenácte set let miliony lidí v katolicismu žili až do smrti, přesvědčili se o jeho blahodárné podstatě, ano že pro něho i trpěli, krváceli, život dali; bez přesvědčení by zajisté tak neučinili. »Církev prý nebyla a není příznivkyní učitelstva,« není pravda, neboť církev sama založila první školy a vyvolala v život učitelstvo. Jest však pravda, že liberální a k »Času« se hlásící učitelstvo není přítelem církve. »Protipokrokový ráz katolicismu jest prý ještě patrnější při oceňo-

vání modlitby;« tedy modlitba jest dle »Času« zjevem protipokrokovým. »Čas« tu patrně zapomíná, že největší duchové světa se nejvíce modlívali. Jestliže pak vytýká katolíkům, že na sjezdu kladli největší důraz na tento agitační prostředek — na modlitbu — jest to pro ně dobrým znamením a pro snahu »Vlasti« výborným svědectvím, že pracuje poctivou a čestnou zbraní křesťanskou. »Tak se vyzbrojuje klerikalism«, odlehčuje si bolestně »Čas« konče posudek o našem literárním sjezdu. Patrně asi nečetl provolání k sjezdu, jež označilo účel jeho slovy, »aby utěšeně rozkvétala literatura, pěstovaná v ideách pravdy, dobra a krásna, pokud tyto idey odrážejí se od prazdroje jejích — Boha. Že »Čas« všecky snahy čistě katolické bude vždy nazývati »klerikálními«, není divu, protože jeho všecky snahy jsou zase »židovské«. V »táboře židovském« ovšem povždy zůstane nepřátelství proti »táboru klerikálnímu«, do kterého »Čas« strká náš literární sjezd. Snad jest »Času« líto, že na sjezdu nebylo probíráno thema »o literárních zásluhách realistického tisku pro národ český.« Byl by býval uveden na prvním místě. L. † 4,

LITERATURA.

Der Einfluss der Konfession auf die Sittlichkeit. Von Krose S. J. Herder 1900. Cena 1 M. Jest známo, že nevěrci praví, že náboženství nemá vůbec žádného účinku na mravnost a hlavně že protestanté neustále tvrdí, že katolíci jsou duševními mrzáky a nemravny. Pan Krose dal si práci a vzal si na mušku kriminální statistiku Německa. Pokud se týče nemanželských porodů, jest počet jejich v zemích protestantských mnohem větší než v krajích katolických. Tak nařká jistý pastor v Sasku: nemám skorem nevěstu u oltáře, která by nebyla již těhotná. R. 1899 bylo v Prusku 106.507 odsouzených, ale z toho bylo 46.006 Poláků, kteří se dostanou v Prusku do žaláře, aniž vědí proč. Z toho tedy vyplývá, že protestantů-delikventů je více než katolíků, a to přijde na 10 tisíc protestantů v Prusku 84.57 odsouzených trestanců a na 10 tisíc katolíků 79.87 Mnohem hrůznější čísla podává statistika samovražd. Právě zde se jeví obrovský rozdíl účinku víry katolické a protestantské. Od r. 1881 do r. 1890 připadlo na 100 tisíc obyvatel v Sasku ročně 35.3, v Dánsku 25.5 samovražd.

Země ty jsou protestantské. V téže době čítalo se na tolikéž obyvatelů ročně ve Španělech 2.4, v Irsku 2.3, v Bavorsku 9.3 samovražd. Země ty jsou katolické. Na jeden milion katolického obyvatelstva čítalo se v západní Evropě ročně 60, na protestantského 190 samovražd. Bylo by si přáti, aby P. Krose vypracoval úplnou morální statistiku, poněvadž cílo Oettingena jest jednak jednostranné a jinak podává starší data. Nejlépe si vedou v tomto oboru socialní demokraté. Ti v časopisech svých píší, že klerikálové vedou lid k zločinnosti. Pak přineslo židovské »Právo Lidu« dne 7 října 1900 následující zprávu: »*Pobožnostkářství nechrání před hříchem.*« Dle klerikálních praktik ncmůže prý se žádný klerikál dopustiti zločinu; a když prý některý pobožný bratr předce něco spáchá, což přivede jej do konfliktu s paragrafy trestního zákona, pak prý je to klerikál falešný; je prý tak na oko klerikálem, ale zásady má liberální. A z toho důvodu dokazují dnes, že ten bezbožský socialismus jest vinen na všem zlu tohoto světa a že dobrý mrav se jen tenkrát uhostí v lidském

pokolení, až nad ním hierarchie bude vládnout, volně a neobmezeně. Nedávno v Sv. Hypolitu v Horních Rakousích, zemi to nad míru pobožné, odsoudili k smrti Poldu Zusera, že byl zavraždil svou milenkou Annu Kirschnerovu. Přiznal se k činu svému. Jako pobožný křesťan zpíval zavražděné při pohřbu a když jej četníci sebrali, měl v kapse růženec a modlitební knížky. Jsme daleci toho, činiti za čin ten zodpovědnou nějakou společností náboženskou, neboť uvnitř každé mohou býti lidé ctnostní i darebáci. Ale učinit tak některý socialista, to by »Katolické Listy« vyváděly, to by volaly síru i oheň na hlavy bezbožníků, to by moc státní i pekelnou volaly do boje proti zločincům socialně-demokratickým. Takové zprávy přináší socialistické listy soustavně v každém čísle. Cíl jest patrný, aby čtenářstvo těchto listů nabývalo »přesvědčení«, že náboženství vede k zločinům. Něco podobného může jen sám ďábel vymýšleti. Proti tomuto zločinnému počínání jest třeba obrany katolíků, která se však bohužel provádí příliš liknavě a kuse. *Bělský.*

Rodinné vychování. List pro šíření zásad dobrého vychování v rodinách československých. Majitel, vydavatel a zodpovědný redaktor prof. Jos. Šauer z Augenburgu. Předplatné přijímá a administraci řídí sl. Ant. Petříkova, správkyňe dívčího konviktu v Křižovnické ul. č. 71-I. v Praze. Vychází vždy jednou za měsíc (vyjma červenec a srpen). Číslo za 20 haléřů. Rodinné vychování má křesťansko-paedagogické poslání k rodičům. List má býti poučnou četbou otců a matek, jak mají děti vychovávat. A že v tom směru, pro rodiče a vychovatele listu jsme neměli, vítáme zasluhující podnik zasloužilého p. profesora Šauera s upřímnou radostí. Krátké články, vřele psané pérem našich nadšených vychovatelů a vychovatelek katolických, jsou pravé perličky paedagogické, zábavně-poučné literatury. Pp. čtenáře naše prosíme, aby si dali číslo zaslati na ukázkou. Jsem přesvědčen, že se jim Rodinné vychování zalíbí a získají mu v známých svých rodinách stále čtenáře a odběratele. —*k.*

„Zlatá kniha n. Dědictví sv. Ludmily.“ Skutečně byli jsme zvědaví, čím překvapí nás letos pp. pořadatelé »Zlatých Lístků« a »Zlatých Klasů«. Slibujeme si totiž vždycky mnoho od »Zl. knihy« a musíme také doznati, že jsme se ještě nikdy nezklamali, což slouží »Zlaté Knize« zajisté k nemalé cti. A jak jest tomu letos? Věnujte mi — prosím — jenom chvilku času a projděte se mnou oba letošní podíly; mohu vás ujistiti, že toho nebudete litovati.

Prohlédneme si dříve třeba »Zlaté Lístky«. Aj, zde se to stíhá jak v pestrém kaleidoskopu, povídka stihá povídku, jedna hezčí než druhá. První je »Maminčin svátek« od Irmy Geisslové, pak článku Fr. Hurta »Nevím«, v němž zábavně ukázáno, kam to vede, myslí-li si někdo, že všechno ví a zná, stydí-li se přiznati »nevím« a žádati za poučení. Z »Pohádky o rybařově dcerušce« od L. Grossmanové-Brodské vycítí snad naše děti, že i ony dostaly deset takových pomocníků jako Dobroňka do svých prstíků a že jich tedy hbitě používati mají k pilné práci. Následuje pěkná povídka J. Miloty »Kočárek«, pak tři roztomilé obrázky »Spačková rada«, »zbloudilá ovečka« a »Domáci úkol« od A. B. Štastného, který tak krásně dovede vše vystihnouti a tak pěkně po dětsku dítkám povědět. Dojemně vyličen soucit dívek nad ubohým slepcem v povídce »Utrpné dívky« od J. J. Váni, hned na to zase zasmáti se musíme Mařence a Jeníkovi v článku »Babičiny brejle« a zase dojati jsme obětavostí mladé dívky v povídce »Mařenčiny brusle« od K. J. Zákouckého. Další povídka L. Grossmanové-Brodské »Pohledový lístek« výborně hodí se pro děti zvláště v nynější době, kdy zavládla zrovna manie s posíláním pohledových lístků. V článku »Létní večer na sv. Gotthardě« dokázáno, kterak vydatně pomáhá Pán Bůh, když jest nouze největší. V povídkách »Vodník« od Fr. Hurta a »Mlsná kočička« od Ign. Prokše, dočtou se děti, jak třesá se neposlušnost a mlsnost. Zakončeny pak jsou »Zl. L.« případnou bajkou J. K. Hraše »Nereptejme proti zákonům přírodě daným.«

S plným uspokojením odkládáme »Zl. L.« a prohlížíme »Zl. Klasy.« Hned první povídka »Příteľkyně« od Sabiny Heybergerové jest velice pěkná a poučná. V básni »Ludvík Moháčský« vyličen známý, tragický skon nešťastného toho krále. Pak následují opravdu zajímavé črty »Z cest jeho Veličenstva císaře na Orient« od Jar. Mclského, a hned zase básnička »Hassan«, v níž slovy prostými sice, ale dojemnými ukázáno, kterak heroicky dovede odpouštět lásku křesťanská i největšímu svému nepříteli. Článek »Ze života hejla« (dle prof. K. Starého vypravuje J. J. Váňa) čte se tak příjemně, že s opravdovým gustem obrátíte list za listem — a zrovna v nejlepší tak useknuto! Škoda! Než malou tu mrzutost ihned zaplaší hezounká, rozmarná legenda z cest Krista Pána se sv. Petrem nadepsaná »Pisnička chudých«. Však není jinak ani možno, když napsala ji Vlasta Pittnerová! Snad se ještě pamatujete, jak se vám líbila loňská její legenda v »Zlatých Klasech«.

V té příjemné náladě přeběhneme ještě správné záležitosti, nové údy, účty — a tu jako studená sprcha působí na nás oznámení na poslední strance, že »na úhradu všeho vydání nestačily příjmy t. došlé, ale že přes 100 zl. bylo třeba uhraditi z kapitálu za lepších let uloženého

Je to vlastně charakteristika naší doby. Opakuje se to nyní v různých variacích až příliš často, ale při takovémhle solidním, nezištném podniku nás to přece zařáží.

Než vše dá se ještě lehce napravit. Staň se kde kdo, zvláště dpp. katecheti a velect. pp. učitelé, apoštolem »Dědictví sv. Ludmily«, opravdu »Zlaté knihy!« Každý můžeš býti již předem ubezpečen, že konáš dílo nesmírně záslužné rozšiřující knihy mladému věku velice přiměřené, neobyčejně levné, a co hlavního — vskutku cenné!!

Václav Pouška.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

Sociální úkol učitele vzhledem k mládeži chudé a škole odrostlé.

Podává Josef Flekáček.

* Pokračování a dokončení.

V době naší, kdy je tak veliké množství různých spolků, buďtež občas některé požádány, aby učinily něco dobrého pro nužné děti nebo ubohého jednotlivce. Pravíme: ob čas, tedy někdy a jako výminkou. Prosba taková bývá málo kdy oslyšána; učiní tak mnohý spolek, byť i nesledoval cílů charitativních, z jakési ctižádosti nebo studu, »aby se neřeklo«. Dobré též jest, míti přítelem některého člena výboru; kolikráte je schůze spolková, zábava atd, a když »se rozstúpi síla v údech a bodrost v myslech,« vezme člen talířek, vybere na chudinskou kuchyni, na botky nejchudšímu — nebo zkrátka k dobrému účelu hravě a bez obtíží. Že za tím vězí učitel, nemusí každý věděti a páni spolubratří toho na sebe prozrazovati nemusí.

Veliká obtíž bývá s opatřováním školních potřeb. Naše škola vyžaduje do roka přece jen hodně krejčárků na sešity, papír, péra, listy kreslicí atd. Má-li žák ve škole činiti prospěch, nemá-li zahálet, se nuditi, sobě i jiným na obtíž býti, musí míti učebné pomůcky a prostředky. Každý učitel ví, jaké je to soužení. Zde musíme býti někdy hodně energickými a neuprosnými, hlavně tam, kde se jedná o nedbalost rodičů. O té mohli by učitelé vypravovati kroniky. Mnohý otec nedá dítěti haléře na školní potřeby; ale sám dovede hrdlo důkladně prolévati; na hlouposti dá dítěti raději, než na školní věc. Moderní požívavost hraje tu velikou úlohu. Máme zkušenosti, že děti, které si za celý rok nepřinesou jediné tužky, mají hned dost peněz, jedná-li se o koničky, panoráma, neb přijde-li nějaký světoběžník ukazovati do školy nějaké divy pochybné ceny a jakosti. Když jsme za doby obou výstav šli několikráte s mládeží na výstavu, tu jsme se všichni divili, že právě děti co se týče nosení školních potřeb *nejnedbalejší* měly s sebou 30 až 80 kr. a utrácely, kde jen mohly. Zde má tedy učitel před sebou buď skutečnou chudobu, nebo nedbalost a netečnost. K oběma třeba zaujati radikální stanovisko.

Který učitel má v dobré patrnosti skutečně chudé své třídy, jak jsme na počátku tohoto pojednání uvedli, ví, komu má dáti školní potřeby a komu ne.

Nejchudším ano a všecy, chudým některé, nedbalým, kteří by si je koupiti mohli, žádné. Tak je to spravedlivé. A kde je opatřovati pro chudé?

Třeba tu úsilovně žádati za podporu *místní školní rady*; některé skutečně k tomu účelu dávají určitou sumu do rozpočtu; třeba časem poprositi zámožnějšího jednotlivce, ochotníky divadelní, atd. — a ježto sešity a psací i kreslicí potřeby ve velkém koupené nejsou tak drahé, lze za nemnoho peněz — zvláště kde jsou školy o málo třídách — mnoho poříditi. A jak s nedbalými rodiči? Nezbyvá nic jiného než aby ke své povinnosti byli *donucováni*, právě tak, jako jsou nuceni k tomu, aby posýlali děti do školy. Nedbalce třeba vypsati a ohlásiti místní školní radě se žádostí, aby byli předvoláni a na svou povinnost upomenuti. Ve větších městech dobře se to osvědčuje — jak jinde, to asi je velmi rozdílné. Kde je místní školní rada činná, opravdu škole příznivá, tam zakročí ihned a ochotně. Na mnohých místech však by si tím, Bohužel, učitel jen zase více nepřátel způsobil a na konec snad samotnou místní školní radu znepřátelil »že má pořád něco«, »že pořád něco chce« atd.

Ve větších městech a sídlech továren chodí často otec i matka do práce a děti jsou buď zavřeny doma, nebo je *vychovává ulice*. Někde zařídili pro chudou mládež dělnických tříd *útulky*, t. j. vytopené světnice, aby nebyly na pospas mrazu a větru nebo zimě v nevytopené světnici doma. Jest to zajisté velice ušlechtilá snaha. V jistém smyslu jsou všecy školy takovými útulky, neboť v zimě se děti mnohem dříve do školy pouštějí, než je čas, a mnohé ostávají tam přes poledne, zvláště vzdálenější. Bylo by mnoho žádáno na učiteli, aby jedině on a stále on k dětem dozíral, když by se zde ve škole takový útulek pro děti zařídil. Zcela by se té povinnosti zajisté nikdo z nás nevyhybal, ale členové komitétu musili by se v dozoru k dětem náležitě střídati a děti i vhodně uměti zaměstnávat. Říká-li se, že jsou děti budoucnost národa, pak k nim i jiní členové národa mají povinnosti, ne jen učitelé. V místech, kde je samé dělnictvo, by tyto útulny v zimní době byly velmi na místě.

Ulice vůbec je špatný vychovatel. Co tam dítě vidí — a zase hlavně v městech větších — z 90⁰/₀ nešlechtí a nevzdělává. Proto i v letní době třeba pomýšleti na útulky dětem, aby jen na ulici nemusily svou prázdeň trávit; a o takové útulky starají se *spolky pro hry mládeže*. Hra je životem dítěte; pěkná hra, dobře řízená, má velikou cenu. Duší spolků pro hry mládeže jsou *učitelé*, a tu sluší zřizování takových spolků nejdůrazněji doporučovati.

Nesmírně důležitou v naší době je péče o *mládež škole odrostlou*, a tu jest postavení učitele mnohem nesnadnější. Účelem péče té hlavně jest, aby mládež se nezkazila, aby byla zbožná, mravná, nestala se kořistí svůdců socialně-domokratických, bezbožeckých, anarchistických a různých zlých živlů, které zvláště z dorostu pro sebe loví; — mezi nezkušenými se jim nejlépe daří. Vždyť právě v našich dnech vidíme zimničné úsilí všech stran, získati pro sebe »mladou generaci«, již vymáhají starší předáci stran povolení ke schůzím a píší řeči, jak který »mladý« na takové schůzi mluvití má. Kdyby tak vstali z hrobu ti přísní strážcové někdejších cechovních řádů, ti by se nad tou *degenerací* těch »mladých generací« podivili!

Některé myšlenky, jak pečovati o mládež škole odrostlou

1. organisovati tak pokračovací školy průmyslové, aby vedle vyučování i vychovávaly, neboť ty většinou mají v rukou dorost vyšlý z obecných a mě-

šťanských škol. O té věci bylo již velmi často psáno, ale nedokázalo se ani tolik, aby zde vyučováno bylo i náboženství a zrušeno *učení nedělní*. Tolik volá se všude po nedělním klidu, někde musí býti přísný, ale napořád se v neděli celé dopoledne učí — a to mnohde i na ústavech *katolických*.

2. Upraviti četbu pro tuto mládež zařizovati pro ni biblioteky se zvláště vybranými knihami. Tak se alespoň někteří zachrání, že buď vůbec na zcestí nepřijdou, neb, jestli částečně už jsou neb se k němu nachylují, nabudou lepšího poznání.

3. Zřizovati spolky pro mládež škole odrostlou tam mohl by se pěstovati zpěv, divadlo, tělocvik, vycházky, atd. — po způsobu »besídek«. Spolky tyto, katolickým duchem se nesoucí, shromáždily by jistě v sobě velikou část dorostu a ubraly by hodně půdy agitaci socialistické a podvratným propagandám. Zlaté slovo »kniha proti knize, spolek proti spolku!«

4. Zřizovati dobročinné spolky výhradně pro mládež škole odrostlou, aby hmotné i mravní dobro dětí škole odrostlých podporovaly.

5. Svolávati porady zkušených učitelů, vychovatelů, mistrů, dělníků i továrníků a rokovati o tom, jak o mládež škole odrostlou péči míti, což vedlo by zajisté k některým důležitým návrhům a zařízením.

Na mládež škole odrostlou hrnou se stesky, jak je hrubá, neurvalá, nevděčná, ale o nápravě nikdo nepřemýšlí; praktického nic se v té věci nevykonalo. A přece i zde nelze říci, že by všecka mládež už naprosto byla ztracena. Mnoho bylo by lze zachrániti včasným a moudrým působením. K tomu však málo dochází — mnohdy jen ze strachu před »zpátečnictvím« a klerikalismem, aby nebyla ztracena domnělá »svoboda« — která, rozumně pojímáno, přinesla lidstvu více zla nežli dobra.

Archivní obrázky „staré“ školy.

Podává ANT. VFTEŠNÍK.

* Pokračování a dokončení.

V turnovském a semilském okresu vikáři neustanovili nikde za pomocníky syny učitelů, ačkoliv otcové tak si přáli. Činili tak vzhledem k vyučování samému.

Byli ustanoveni za pomocníky u jiných učitelů. V lounském vikariátě učiteloval v Citolibeč po boku starého učitele Matěje Czepeláka syn jeho Alois Czepelák. Vikář o něm píše — »Alois Czepelák jest vzorem a příkladem vděčného syna, a vše také obětuje, jen aby svému starému otci radost a čest činil. Jest tak pilný, obratný a činný učitel, jako ne mnohý.« Stejně krásně vyznívá i vysvědčení místního faráře Ant. Richtra, v němž vřele doporučuje a chválí učitele Czepeláka. Nedivno také, že okresní školní dohlížitel žádal o další ponechání pomocníka u starého otce. V libereckém třídnictví setkáváme se s pomocníkem Floriánem Hlubačkem, jenž učiteloval s dovolením konsistoře z r. 1831 u svého otce v Železném Brodě. —

Ve Světlé »sloužil« za pomocníka u svého otce Josefa Bulírže syn Josef Bulírž. Vikář zmiňuje se o něm velice pochvalně. Dí totiž »Josef Bulírž jest ustanoven jako pomocník u otce více již let. Jest mezi všemi českými pomocníky nejhodnější. Již před 9 lety učitel světelský postoupil svému synu veškeru

školní »službu«, a pan patron toho postoupení schválil a syna praesentoval za učitele. Ale z úcty ke svému otci mladý Bulírž samostatně školy se neujal, jelikož nechtěl detajlované podmínky odstupu ode svého otce požadovati. A tak zůstalo při starém. Otec a syn žijí v nejlepší shodě, dělí se o práce, dělí se o příjmy a vyučování netrpí tím ani v tom nejmenším.« Vikář posléze prosí, aby oba jmenování zůstali při sobě a dále vyučovali jim svěřenou mládež. V Nymburském střídnictví byl pomocníkem u 70 let starého učitele v Křinci Václava Löfflera syn jeho Antonín. I tam toto ustanovení nebylo na závadu zdárnému vyučování. Proto prosí vikář o další ponechání učitele Antonína Löfflera v Křinci. — Vikář doksský Jos. Tejníl maje tři pomocníky za učitele u jejich otců, zmiňuje se o všech pochvalně, dí zřejmě, že by cizí pomocníci na tak chudých štacích buď nevydrželi, neb školu zanedbávali, kdežto synové učitelů se obětují tak z lásky k rodičům a k nezaopatřeným namnoze sourozencům, jako ku př. v Sudoměřici, kde starý nemocný učitel maje platu 130 zl. v. m., a z toho jest mu pečovati o — 8 nezaopatřených dítek. Jaké štěstí pro něho, že za něho učiteluje syn. Vikář mělnický Vojtěch Zuman referuje o synu-pomocníku v Čecelicích, Josefu Pegřiwovském, jenž zastupuje staříckého o školu velezasloužilého učitele Josefa Pegřiwovského. Žádá rovněž o dovolení, aby syn-pomocník mohl dále otce zastupovati.

Povšimněmež si konečně, jak soudili naši staří vikáři o ustanovení synů učitelských jako pomocníkův u vlastních otců. Tak píše okresní školní dozorce českolipský, vikář Ant. Krombholz, následovně Větším dílem školy, kde učí otec a syn, jsou zanedbány. Neboť otec svému synu obyčejně mnoho odpouští, mlčí k jeho nedbalosti a pokleskům, aby mu neškodil, ano bere jej i v ochranu. A z druhé strany syn má málo úcty a vážnosti ke svému otci, spoléhá na stálé jeho shovívání, dobře věda, že otec nevystoupí proti němu jako žalobník. Jak jinak, je-li ustanoven cizí pomocník! A kdyby i otec se vši povinnou přísností proti synu-pomocníku vystoupiti chtěl, tu ujme se syna zase matka, ta pak svojí nerozumnou láskou syna jen pokazí! A konečně syn jako pomocník doma nikdy nezíská si potřebné úcty a vážnosti. — Nikdy také nesrovnává se s účelem školy, když syn hned po první zkoušce přijde k otci za pomocníka.« Vikář dále líčí ze svých zkušeností, že učitelští synové obyčejně málo se doporučují, a že k méně schopným přiřčení býti musí. Vikář musil čtyři takové syny-pomocníky pro mravní přečiny propustiti, čtyři jiní učí ještě, z nichž však dva jsou málo schopní. Vikář pak toho mínění jest, aby jen v těchto případech byli synové jako pomocníci u svých otců ustanoveni, když oni po více let na jiných školách učili, pilností a mravností se vždy vyznamenávali, jiným pomocníkům aspoň na roveň jsouce, a když otec buď pro starobu, neb z jiných smutných příčin na dětskou lásku svého syna jako pomoc ve škole a ošetření pro sebe nároky činiti musí a s jistotou také doufá.

Podobně soudili i ostatní školní dohlížitelé. Konsistoř při této ne nedůležité záležitosti školní byla povinnou bdíti nad guber. vynesemím z r. 1820 č. 53567, dle něhož se učitelům syny za školní pomocníky si bráti zapovídá, jakmile tito odbyli školní kurs, jelikož se »tito u svých otců ve skutečnosti ničemu nenaučí, dalsímu se vzdělání nevěnují, otcové jejich nedbanlivost a netečnost nekárají aneb i zamlčují.«

Z té příčiny po vyslechnutí dobrozdání okresních školních dozorců vydala konsistoř dne 20. prosince 1833 zvláštní výnos o pomocnících-synech učitelů. Ve

výnosu čteme mezi jiným Pomocníci ustanovení konsistoří buďtež tak dlouho ponechání u svých otců, dokud by se okresní školní dohlížitel s místním farářem nepřesvědčil, že vyučování neudílí se řádně, účelně a prospěšně, a že proti synu-pomocníku jest nějaká žaloba. Rovněž tak buďtež ponechání v dosavadním působení oni pomocníci, kteří jen od okresních školních dozorců byli ustanoveni, ovšem, není-li závažných proti tomu příčin.

Pro příští smí býti ustanoven za pomocníka u učitele jeho syn, když konsistoř sama jej ustanoví. Když tedy u zasloužilého učitele ze zvláštních příčin ku př. pro vysoký věk neb pod. ustanovení jeho syna za pomocníka by bylo radno, neb místní farář by si tak přál, budiž toto oznámení spolu s dobrozdáním okresního dozorce konsistoři zasláno. K žádosti buďtež přiloženy vysvědčení pomocníka o jeho učitelování na cizích školách. Při tom se připomíná, že jen ti synové u svých otců budou za pomocníky ustanoveni, kteří se vyznamenávají pilností a dobrými úspěchy ve školství, kteří po více roků vyučovali, a od nichž s jistotou očekávati se dá, že ve vyučování zdárně i nadále pokračovati budou. Dotyční místní duchovní správci, již byli žádali za takové pomocníky, jsou spolu zodpovědni za přesný pořádek ve škole a zdárné vyučování, a povinnost mají v případě, kdyby opáčně se stalo, beze všeho prodlévání o tom referovati příslušnému školnímu dozorcovi.

Tím vyřízena byla jedna z neméně důležitých záležitostí školních. Od té doby setkáváme se s častými supplikami ustaralých ve službě učitelů o dovolení, by směl jeho syn mu pomáhati. Jak i z toho obrázku vidno, bděla církevní vrchnost pečlivě nad zdárným vyučováním.

O vychovávání dítek.

Účastníkům vychovatelství vůbec píše JAN LEPARŮ.

* Pokračování a dokončení.

Příklady z obecného života z první polovice nynějšího století.

Za špatného počasí, kdy dětem z rodinných jejich obcí bylo daleko choditi do školy a kde pravidelná docházka do školy pro dlouhé a nepříjemné cesty bývala rušena a proto i od některých dítek zanedbávána úmyslně, rozhodly se mnohé obce dovážeti hochy i děvčata do školy společně a tolikéž i jezdit pro ně po skončení učení školního na vozích neb saních k tomu cíli upravených, za kteréž příležitosti sousedé obecní řádně činnosti své si vyměňovali. K požití potřebných pokrmů za doby celodenní návštěvy školní, kdy dítky přes poledne ve své škole zůstávaly, mívaly potřebné polední pokrmy v sotůrkách. Tu ovšem bývala návštěva školní pravidelnější než někdy za počasí hezkého, ježto za doby takové některé dítky po cestách se svévolně bavily a někdy školu i docela zanedbávaly, když byla návštěva jen dopolední. Obecný dozor školní konávaly obce po radě učitelů a farního duchovenstva dobrovolně a nikoli z nařízení.

Zvláštním zjevem některé té staré školy býval obyčej, že učitelé hodné dítky často nechávali při sobě také po škole, kdežto nedbalým a rozpustilým dětem zůstávání toho nedovolovali. Vodívali sami hodné dítky za počasí pěkného

rádi po okolí školní obce, aby jim poměry polní, luční, lesní a podobné vysvětlovali aneb aby děti bavivali nějakými společnými hrami, které by měly být jejich zábavami, kdykoli nebudou mít zaměstnání školního. Děti, které po škole takových účastenství členy nebyly, nerady vracely se domů ze školy, poněvadž nejen rodičové ale i obyvatelé jejich obcí po příchodu jejich poznávali, že jsou v nemilosti učitelů. Zůstávání dětí ve školním zaměstnání s panem učitelem nepokládalo se tedy za trest, nýbrž za pochvalu školní v obcích naznačeného druhu.

Utěšeným zjevem bývalo za doby tehdejší též to, že učitelstvo mělo na mnohých místech ve zvyku vybízet rodiče, aby se dětí svých ptávali po jejich denních návratech ze školy, co nového jim ve škole bylo povídáno. Šetření přání toho mívalo za následek, že žáci i žačky vynasnažovali se ve škole být pozornými, aby potom doma zprávami svými tatínka i maminku potěšili.

Když v rodinách vesnických za krátkých dnů a dlouhých večerů hospodyně a služebné osoby (ku příkladu) společným předemím v některém větším domě se zabývaly, nevědouce, čím by obcování své si osvěžovaly, dávaly si od některých dospělejších dětí školních čísti zajímavé knížečky, které jim rádi půjčovali k tomu cíli tehdejší duchovní. K zábavě podobné scházivaly se účastnice rády v některých domácnostech. Jest některým nynějším starším lidem ještě dobře známo, kterak tu a tam v některých rodinách čítávaly se spisy obšírné o životě svaté Genofévy a p. od kněží tu a tam ochotně propůjčované, k jejichž čtení i děti školní rády se hlásivaly, majíce při čtení tom všelijakou zábavu. Za oné doby zábavných spisů jako nynějších listů novinářských a podobných ještě nebylo a proto jevílo se tu zvláště ve venkovských městech a vesnicích mnoho věci té příznivců.

Za poměrů těch bylo pochopitelno, že rodičové školních dětí také rádi navštěvovali tehdejší školní veřejné »visitace«, při kterých pozorovali, čemu a jak se ve školách učivalo, když poznávali, jak při visitacích těch dovedla školní mládež za předsednictví velebného pana děkana, jsouc i od cizích učitelů zkoušena z různých předmětů učebných, na jevo dávati své umělosti. Moderní školství nahrazuje dotčené visitace zvláště jen »výstavami« ručních prací ženských, ovšem tu či tam také hojně navštěvovanými.

Na jistého učitele obecné školy jednotřídní, jemuž říkalo se »p. rector«, vzpomínali si bývalí jeho žáci ještě jako dospělí občané velmi rádi, jiným mladším svým sousedům vykládající, jak bývali poučováni o světových stranách zeměpisného významu a o zeměpisném směru staveb kostelních. Pan »rector« vyváděl prý dospělejší žáky své za krásného a jasného počasí po učení dopoledním na návsí mezi školou a kostelem tam se nalézající, aby jim následující věci náhorně vyložil. Žádal, aby postavili se vedle sebe dle potřebv v řadách i za sebou tak, aby tvářemi svými obráceni byli ke stínům svým úplně a aby ruce své roztažili přímo na pravé a na levé strany. Pak jim vykládal, že přední strana ve směru jejich stínu nazývá se stranou severní, strana po pravé ruce stranou východní a po levé ruce stranou západní, kdežto strana za jejich zády sluje stranou jižní. Potom doptával se dětí, které domy v okolí školním stojí na straně východní, které na západní, na jižní a na severní. Děti pozorovaly, že kostel stojí na straně východní a škola na západní. Byly pak také upozorněny na to, že mluvívá se o čtveru stran světových a dle toho že i díly světa na-

zývají se, na příklad Asie východním a Evropa západním dílem světa. Poněvadž pak dětem bylo již známo, že náboženství křesťanské do Evropy dostalo se z Asie, východního dílu světa; tedy upozornil děti p. »rektor« na to, že, kdekoli to možná jest, staví se kostel tak, aby hlavní jeho oltář byl na straně východní a hlavní vchod do kostela na straně západní.

Aby pak poučení dítek o hlavních stranách světových nabylo pevné jejich znalosti, vyzýval p. »rektor« dítky k tomu, aby, kdykoli z krajin svých navštívovati budou krajiny cizí, v dobách poledních pilně všímaly si toho, které obce od místa jejich pozorování leží dle směru jejich stínu na straně severní, které na východní, na západní a na jižní, aby pak, když opět u něho ve škole budou, jemu o pozorováních svých dávaly zprávy. Skutečně mívalo toto vybízení potěšitelné následky, a dítky školní hrávaly si rády na různých místech mezi sebou tak, aby vzájemně si vykládaly, na které straně dítě jedno ode druhých stojí. I hry takové bývaly poučlivé.

Dodatkem připomínáme zde ještě, že moravský ten p. »rektor«, o němž tu se povídalo, »západní« stranu světovou jmenoval »záchodem«, jakož na Hané zvláště je ve zvyku říkati o slunci, že ráno »vychází« čili že je na východě, kdež večer »zachází« a je tedy na »záchodě«, a upozorňujeme zároveň i na to, že také v rukopisu královčovském podobně se mluví o knížatech »na záchodě«, nad čímž mnohdy i vzdělání čtenáři se divně pozastavují.

Otázka školská na II. katol. sjezdu slovinském v Lublani.

Uvažuje FR. H. ŽUNDÁLEK.

* Pokračování.

Úloha odůvodniti tyto resoluce, které byly navrženy v schůzi odborové, byla vznesena na *prof. dra Antonína Medveda* z Mariboru, který proslovil nadšenou řeč, v níž mimo jiné pravil.

»Vy jste světlo světa!« Těmito slovy vznešenými pozdravil Spasitel svoje apoštoly. Světlo! Ach, kdo by se neradoval z něho. Kde září světlo, tam kvete život — kde pak není světla, tam vládne krutá smrt. Proto tedy všemohoucí Bůh zvolal především: »Budiž světlo.« Teprve potom stvořil svět v nynější kráse jeho. Takový význam má světlo ve všem míru.

A podobně je tomu také *v duševním životě*. Vždyť víme, že světlo znamená také *osvětlu, pokrok, vzdělanost*. Kde se šíří pravá a vznešená osvěta, tam se národové probouzejí, sílí a mohutnějí. — Kdo by tedy netoužil po světle pravé vzdělanosti a osvětě? Kdo by jí nepřál celým srdcem národu, miluje-li jej vřele? Ano, přál by si jí zvláště dnes, kdy o tomto světle každý hovoří, každý se jím vychloubá, a lidstvo oceňuje pouze dle toho.

Zdali se nenazývá nynější doba světem *osvíceným*, dobou světlé vzdělanosti? Tímto vznešeným přívlastkem chce se nynější věk vyvyšovati nad všechny dřívější, pohlížeje na ně s jakousi útrpností

Zaslouží-li pak tato doba tak krásný název? Smí se tak nazývati?

Přiznejme, že ano! V mnohé příčině rozhodně. V lecčems vidíme totiž veliký pokrok. Lidský duch dere se a spěchá ku předu, nepoměrně rychle ve

vědě a umění, v nových názorech a neslýchaných vynálezech. Kdo by se tajil, že vytrvalá péče lidského ducha vykonala umělecká díla a vynálezy, o nichž v dřívějších dobách neměli ani potuchy. Telegram, který v okamžiku proběhne zemi, parní stroje, které s nemalou rychlostí letí po zemi i moři, nesčetné elektrické stroje, jsou nám toho důkazem. V tom smyslu není název »svět osvěcený« bezdůvodný.

Ale nastává otázka: *Odkud* ta osvěta nynějšího věku? *Odkud* se rozšířilo toto světlo, jež tak zářně osvěcuje práci lidského ducha? — Odpověď: »Ze školy!« Škola jest pramen duševního probuzení. Ve škole byl položen základ novodobé osvěty. Rozumíme pak slovem »škola« veškeren obsáhlý, avšak těsně spojený organismus od prosté obecné učebny vzhůru do gymnasia a realky, do akademie a university.

Než — *odkud jsou školy?* Kdo je založil? Na tuto otázku nejlépe odpovíme, když se obrátíme k slovům Páně, která zní: »*Vy jste světlo světa!*«

Nyní nechť se zdvihne v nás pýcha, neboť žádná jiná víra, žádná jiná společnost nemůže o sobě říci, co my katolíci směle a s dostiučiněním smíme tvrditi o katolické církvi: »*škola v dnešním smyslu, škola nynější doby jest založená svatou katolickou c. rkví.*« Pravím *katolickou* církví, poněvadž tehdy ještě nebylo jiných vyznání, která se také jmenují křesťanskými, když církev již školy ustanovovala. — Světové dějiny též pochvalně přiznávají tuto zásluhu katolické církvi. V té příčině nevykonal nikdo tolik, jako právě sv. církev, kterou s pýchou nazýváme svoji. Kdyby si nebyla církev zjedнала jiné zásluhy, musily by dějiny její víru nazvati nejzvršenější mezi všemi druhými již proto, že založila školu, tento velevážený prostředek k rozšíření osvěty a vzdělanosti.

Na apoštolích založena jest a opřena katolická církev, na církvi pak založena jest novodobá škola.

Aby pak škola, založená církví katolickou, svého prvotního a jediného účelu došla, musí míti potřebné vlastnosti. Mezi nimi zaujímá první místo vlastnost: *aby byla a zůstala škola náboženskou, u nás tedy katolickou.* Tato vlastnost jest tak podstatnou, že si dobré školy bez ní nemůžeme mysliti. Proč ne? Nejdříve proto, poněvadž jest škola vlastnictvím katolické církve, a dále, poněvadž toho žádá její vznešený účel. Náš lid, jest Bohudíky, katolickým, proto smí tedy právem žádati, *aby se jeho škole zachoval náboženský, katolický ráz.* Kdo by jej rušil, zkracoval by církev o svatá práva a zároveň by rušil pravý význam školství. —

Jak smutny byly poměry v Evropě, když vstoupila katolická církev na veřejnost! Kolem středozevního moře se rozprostíralo římské císařství, které rok od roku rychleji a hlouběji klesalo. V náboženské a mravní příčině převládalo tolik hrozných bludů, že šlechtnější lidé se studem pohlíželi na lidstvo a zoufali nad lepší budoucností. »*Odi profanum vulgus et arceo*« — »nenávidím obyčejného lidu a vyhýbám se mu«, praví básník Horác. Nezkrocené vášně, požívavost a nestřídmost vrhaly milliony v záhubu; lidstvo samo si kopal hrob.

Jako hrozný mořský příval ještě kromě toho přihrnulo se známé *stěhování národů.* V krvavých bojích nelidským ničením a žhářstvím vyhynuly poslední zbytky řecko-římské kultury. Dříve kvetoucí krajiny byly opuštěny, sterá města

zpusťošena, celé země byly jen smutným zbořelišťem, na němž tu i tam čněly proti nebi jen rozvaliny. — A ještě žalostnějším než pohled na ony opuštěné kraje byl tehdejší stav národů *v kulturní příčině*. Lidstvo zdivočelo; neustálé loupeže a četné vraždy zničily v národech vědomí práva, nadšení pro mravnost pohaslo, všecka vznešenost ideí zmizela.

V nejsmutnějších poměrech začala tehdy církev svoje dílo. *Rozšiřovala světlo víry a s ní blahodárnou vzdělanost*. Nikdy se tak jasně nedokázalo, jako tehdy, že *křesťanství a pravá osvěta, šťastným činíci každého člověka, jsou nerozlučné sestry*. Vzkvétá-li křesťanství, vzkvétá i vzdělanost, hyne-li však křesťanství, hyne i vzdělanost. Statečně církev započala svoji práci. Učinila křesťanskou celou Evropu přes nevyličitelné překážky, neohlížejíc se na přčetné oběti svých hlasatelů, mezi nimiž mnozí i krev svou prolili za svoje vznešené názory i vzory. A jako víru, tak šířili také osvětu. Kdo zachránil drahocenných ostatků římské kultury? *Katolické kláštery*, jichž tiší a nadšení obyvatelé se vzdělávali a rozšiřovali klassickou literaturu.

Kdo seznámil národy s počátečními naukami pravé vzdělanosti? *Byli to katoličtí misijnáři mezi národy, podivuhodní apoštolé sv. víry a rovněž tak stateční průkopníci vyšší vzdělanosti*. Pověz světe, pověz Evropo, zdali jsi měla v prvém rozvoji své vzdělanosti v křesťanské době jiné učitele než-li skromné služebníky sv. církve? Zdali nevíme — nezvratná pravda světových dějin nám to dosvědčuje — že byli sv. *Patrik* v Irsku, sv. mnich *Augustin* v Anglii, sv. *Remigins* ve Francii, sv. *Bonifác* v Německu, sv. *Cyrill a Methoděj* ve slovanských zemích prvými apoštolý křesťanství a prvými učiteli dotčených národů. *Zdali nezačali sv. bratři Cyrill a Methoděj první mezi Slovany vzdělávati písemnictví?* Když se objevily první stupně národní vzdělanosti, *začaly katolické kláštery soustavně školství v nynějším smyslu*. Církevní sněmy, biskupské a provinciální synody a četné výnosy římských papežů nařizovaly klášterům, aby zřizovaly ve svých místnostech »klášterní školy.« A tyto klášterní a stoličné školy *byly po celá století jedinými národními školami*. *Mnichové a světší kněží pak byli jedinými národními učiteli*.

A dále. Který vzdělanec neví, že Francouzové ve svém velezasloužilém orleanském biskupu *Theodulfovi* oslavují prvního organisatora francouzských národních škol? Kdo nezná, že ctihodný kněz *Beda* jest tvůrcem obecného školství ve Škotsku a Anglii? Kdo nezná biskupa *Alkuina*, který upravil školství v Německu? Kdo ještě neslyšel tolik krásného o slovutném příteli císaře Karla Velikého, jáhnu *Pavlovi*, který si mnoho zásluh získal o národní školství v Německu a Italii. Ano, národní školství zřídila církev svými vynikajícími zástupci od prvních počátků až do nového věku, když *kanovník Vimpfeling* dával první pokyny *moderním školám*.

Než k čemu dále zabíhati do cizích krajův a do dávných dob? Co pak nám praví dějiny slovinských zemí? Zdali nevíme, že ještě v tomto století byli právě kněží skoro jedinými učiteli slovinského národa? Kdo to bude popírati? Kdo ještě nečetl o ponikovském *kaplanu Pražnikarovi*, který velice moudře ustanovil a sám řídil slavnou školu v Ponikově? Zdali nám není znám *Lavoslav Volkmer*, sladký pěvec »Slovanských goríc«, který všude, kde působil, školy zakládal. A jakým chvalo zpěvem bych poctil našeho přeslavného *biskupa Slomška*, jehož zásluhám se s největší úctou klaní veškeren národ? Není potřeba, abych jej

oslavoval já; vždyť jej jmenují všichni učitelé, ni liberálních nevyjímaje, *prvním učitelem slovinským*.

Uvedení mužové jsou chloubou svých národů, neboť jsou tvůrcové a osnovatelé lidového školství. Byli rovněž *nadšenými apoštoly pravé vzdělanosti*, jakož byli pravými dělníky sv. církve.

Katolická církev dokonce zákládala *řády k povznesení národního školství*. Kanovník *La Salle* založil řád školských bratří, biskup *Wittmann* zavedl školské sestry, kterých právě Slovinci si velice váží, poněvadž jim vychovávají a zachraňují dítky na národnostních hranicích. Uršulinky a Salesianky mají v první řadě účel vyučovati mládež. Kdo zavítal do takového kláštera, viděl, jak obětavé ženy v něm přebývají, jichž všechn život jest zasvěcen vzdělání nadějně mládeže. Církev, *katolická církev*, jest matkou nynější školy.

A jako nižší, tak i vyšší školy založila církev. Ve středním věku měla střední školy, naše gymnasia, na starosti výlučně církev. Její kněží byli na nich jedinými učiteli. Jedině v klášteřích a při stoličných chrámech kvetly střední školy. Zvláště to vidíme u nás, v užší domovině. Všichni víte, že gymnasium v Novém Městě v Kraňsku do nynější doby řídili otcové Františkáni, kterým nikdo neodřekne neobmezeného uznání, kolik dobrého vykonali již pro naši mládež! *Ciljské gymnasium* povstalo péčí prostého faráře. *Mariborské gymnasium* učinil možným vzorný Jesuita *Hammer-Purgstall*. Latinské školy v *Ruších* řídili jen kněží a vychovali v nich mnoho vynikajících mužů duchovního i světského stavu, kteří jsou ke cti slovinské vlasti.

Nemůžeme pominouti práce církve katolické ve *prospěch vysokých škol*. Universita jest vrchol všeho školství. Na mohutných sloupích jest položena nynější vzdělanost. Pověz nám vzdělaný světe, kdo ji založil? Katolická církev. Dějiny nás učí, že byla prvním vzorem a jako matka dnešních vysokých učilist byla »*katechetská škola*« v Alexandrii, jichž pýchou byli její ředitelé Kliment a Origenes, její obětavými vydržovateli pak byli alexandrijští biskupové. Oni v národech vzbudili pojem o vysokých učilištích, nazývajíce svoji školu τὸ ἱερόν διδασκαλεῖον τῶν ἱερῶν μαθηματῶν — svatým učilištěm svatých věd. Kdo kdy lépe jmenoval vysoká učiliště, jako značí tento znamenitý, vznešený název. (Pokračování.)

SMĚS.

Změny disciplinárního řádu domáhá se i učitelstvo moravské, jehož Ústřední spolek podal v té příčině žádost s určitými návrhy zemskému sněmu. Týž uložil zemskému výboru, aby pokud možno již v budoucím zasedání předložil novou osnovu jako vládní návrh. Zemský výbor vyžádal sobě v té věci dobrozdání zemské školní rady, která však veškeré navržené změny zavrhl, připouštějíc pouze, že by odnětí služebního starobního příplatku mohlo býti nahrazeno přiměřenou peněžitou pokutou neb odnětím příplatku služebního již přiřčeného na dobu určitou.

Učitel a katecheta. V 11. čísle »Školy měšťanské a živnostenské« p. J. B. je velice nemile dotknut, že katechetům všude služné ze 700 zl. na 800 zl. je zvýšeno — proto že »prý« katechetům nelze s dosavadním služným — ač jsou zcela sami — vyjítí, kdežto učitel by mohl podobnou žádost »živými přílohami« doložití. — Ovšem p. pisatel v tom vidí opět ty dlouhé ruce klerikální, jichž vlivu vše podléhá, kdežto učitel nemá na tom širém světě žádného zastání. Inu »klerikalismus« musí všechno odskákati! Ale my na věc pohlížíme jinak. Ti odborní učitelové, kteří s universitním vzděláním

vstoupili na školy měšťanské, stali se členy celého tohoto tělesa a nemohou pro svou osobu požadovati nějakých výminek, mají však za to naději státi se řediteli, inspektory a doplní-li zkoušky i profesory a řediteli paedagogií neb jiných škol¹ středních. Katecheta však každý požívá akademického, universitního vzdělání, jež trvá plných 12 roků — i bylo za dosavadních poměrů na mále, že by místa katechetská zůstala neobsazena. Dále katecheta jsa odkázán zcela na cizí posluhu a hostinec, utratí více než méněčlenná rodina při domácím hospodaření, kde všechny práce vykoná sama hospodyně. A konečně přejme — a bude i nám přáno. Vždyť tímto zvýšením eo ipso se dokázalo, že služné je malé, tím dokázáno, že třeba nápravy. — Že práce katechetova je velice namáhavá, toho nikdo nepopře, kdo je trochu spravedlivý a předmět ten zná. Co se tkne privátního studia učitelského, to je nutné pro všechny; musí zase p. J. B. uvážiti, že velká většina pánů studovala pouze čtyři roky na paedagogiu, neboť tři ročníky domácí školy měšťanské musí do 14. roků vychoditi každý, kdo je normálně vyvinut, třeba potom šel na ševcovinu; tudíž o tom dlouhém a drahém studiu je vždy lépe pomlčeti, jeť ono všem lidem dobře známo. Jest-li se kdo ke zkouškám pro měšťanské školy připravoval, je mu odměnou za to lepší místo, příjemnější takřka profesorské působení a snažší opatření rodiny, čehož většina kollegů o stejném vzdělání na venkově působících nemá, neboť již ta měšťanka pro děti mu přijde draho. Nezáviděj nikdo bratru svému!

Na Kroměřížském okrese na Moravě jmenovan byl c. k. okresním školním inspektorem Dr. Jan Poštulka, profesor náboženství při učitelském ústavě v Kroměříži. Z toho ovšem strhl se veliký křik v Israeli. Mužný, rázný a vzdělaný učitel je napadán odevšad, jeho zásady vychovatelské nazývají se jezovitskými a okresu kroměřížskému se prorokuje, že stane se reakcionářským, zpátečnickým, kde klerikální bejlí bude se sebevědomě rozlézat, kde slova a vliv farářů, jejich ctných panen kuchařek, kaplanů a jiných klerikálních veličin stanou se rozhodujícím. Ovšem páni, kteří takto píší, raději by viděli inspektorem některého sociala anebo p. Hajna — anebo vůbec raději byli by beze všech inspektorů. Poněvadž na Moravě byli jmenováni právě noví okresní inspektori, udáme dle Brněnského »Učitele«, odkud vybráni

jsou tito důležití činitelové ve školství obecném. Pro české školy jest jich 12 z oboru středních škol (2 ředitelé a 10 profesorů) a 19 z oboru obecného školství (2 ředitelé ústavů učitelských, 3 hlavní učitelé — z nichž jest 1 učitelem náboženství toliko pro náboženství kvalifikovaný — 1 učitel cvičné školy, 8 ředitelů škol měšťanských a 3 řídící učitelé); — pro německé školy jest 5 inspektorů z oboru školy střední (2 ředitelé — z nichž jeden již ve výslužbě — a 3 profesori) a 16 z oboru obecného školství (2 ředitelé paedagogií a 2 hlavní učitelé, 1 cvičný učitel, 10 ředitelů měšťanských škol a 1 říd. učitel). Jest tudíž pro české školy 41.38⁰/₀ ze středních škol a 58.62⁰/₀ z oboru obecných škol, pro školy německé jen 23.80⁰/₀ ze středních a 76.20⁰/₀ z oboru obecných škol. Z této zprávy vysvítá, že není Brněnskému »Učiteli« vhod, že jest inspektorem profesor náboženství, který má způsobilost jen z náboženství, ač týž je doktorem theologie a rozumí školství obecnému lépe než kterýkoli jiný profesor approbovaný třeba ze čtyř předmětů, poněvadž jako kněz na obecné škole vyučoval a nyní pro obecnou školu kandidáty vyučuje; je způsobilým k úřadu svému tudíž lépe, než ředitelové škol měšťanských. Vůbec jsou snad Němci lépe na tom i proto, že inspektory mají samé učitele *světské*. Inu ve všem vězí nějaký ten klerikální chlup.

Dozor nebo příklad? Mluví-li se o účastenství učitelstva při službách Božích se školní mládeží, užívá se obyčejně slovo »dozor«. Nikdo neupře, že dozoru k mládeži je svrchovaně třeba, že je tedy slova »dozor« správně užito, ale nesmí se zapomínati na mnohem důležitější okolnost, která se jediným slovem vyjádřuje »příklad«. Při službách Božích jedná se hlavně o příklad, aby žáci věděli, jak se chovati, kdy klekati, vstávat, atd., zkrátka: jak uctivě a pobožně mši sv. obcovati. Příklad mluví sám, slov netřeba. Jestliže je učitel při mši sv. se žáky přítomen a neklekne sám, když kleknouti má, mluví-li s jiným kollegou atd., pak sice koná k žákům dozor, ale kde ostala důležitější část důvodu, proč je v kostele přítomen, totiž *příklad*? Vůbec: dozor bez příkladu nemá žádné ceny. Dozor je vnější věc, příklad věc vnitřní, související s nejučinnějším vychovatelským posláním učitele, jehož by se mnohý rád zhostil, hlavně běželi o výkony náboženské.

Ze školního lékařství a zdravotvdy.

Alkohol, tabák, onanie a dědičnost jsou věci, které degenerují naše pokolení. Nervosita je údělem i útlých školních dětí. Nápadná slabost paměti, nepozornost, bázlivost, roztržitost, popudlivost, křičení ze spaní, měnění hlasu a barvy v obličejí z náhlé červenosti do bledosti — to vše značí nervositu. Zcela správně tvrdí někteří lékaři, že co se dotýká přímého působení školy a vyučování ve vzrůst a rozmnožení nervosy, nepůsobí ani tak dlouhý pobyt a sezení ve škole a domnělé přetěžování, jako častý učitelův povel: »dávejte pozor«. To udržování dětí při napjaté pozornosti kolik hodin po sobě, vysiluje úplně. Tomu přisvědčí každý zkušený učitel, vzpomene-li ku př. na inspekce, kde školní dozorce prodlévá ve třídě plnou hodinu a déle, a kdy žáci trvají v napjetí neobvyklém. Ku konci takového pobytu dozorcova jsou žáci úplně vysílení a i druhdy nejtupnější a nejčilejší žáci buď neodpovídají, nebo dají odpověď nesprávnou neb i nesmyslnou. Dle výzkumů Axele Keye trpělo po jednorocní školní návštěvě $7\frac{1}{2}\%$ dětí chudokrevností; koncem druhého roku však již 16 až 17% ; po třetím škol. roce již 20% . Bolením hlavy trpěla v první třídě 2% , ve druhém a třetím škol. roce však již 10 až 12% . Na středních školách stoupá počet neurastheniků od 15% v I. třídě až do 70% v VIII. tř., čemuž — Bo-

hužel — nasvědčují i v posledních letech časté sebevraždy žáků středních škol. Škole se mnohdy neprávem přičítá to, čeho jest kořenem celý moderní beznáboženský život, holdující naprostému požitkářství. Velikou vinu u dospělých má též endemické rozšíření onanie, která se buď nesmírně přeceňuje a strašlivě líčí, neb i vliv její nedoceňuje, jak o tom nedávno »Vychovatel« přinesl doklady. O alkoholismu a kouření zmíníme se v některém z nejbližších čísel.

Štít. Kalendář na obyčejný rok 1900. Roč. I. V Hradci Králové. Vydavatel a nakladatel Politické družstvo tiskové. Je-li zápas tuhý a bojovníků málo, vítá se posila s jásotem. Kalendářů je mnoho, ale katolických málo. Štít rázem dobyl si našich sympatií; co chce, to zcela zjevně praví ve svém proslovu: „K čemu ještě nový kalendář Štít? A že je programu věren, dokazuje obsah. Již první povídka — »Pan Vavřinec Měcholupka« charakterisuje celou naši veřejnost, nikoliv pouze Vyrstkov. V kalendáři má články Vl. Hornov, Dr. Neuschl, J. Cáslavský, Fr. Štábl, ředitel Paulus, Dr. Václav Řezníček, (vítáme jej v řady katol. literátů!), Dr. Jos. Mrštík a jiní. Obrázky jsou sličné, úprava se zamlouvá. Nemůžeme ve »Vychov.« pěstovati obšírné rozbory; nechať dostačí, řekneme-li, že »Štít« se jak náleží vydařil, že ho vítáme a doporučujeme. —k.

V papírnickém závodě družstva Vlast

prodávají se tyto vánoční věci: Jesle na arších, po 4 a 24 h, jesle hotové od 20 h. do 2 K 40 h.; krásné obrázky; narození Páně (5 druhů) po 10 h, jiné, malé 100 za 2 K 50 h, velké 100 za 7 K; pohlednice Narození Páně (pastýřové nebo Tři králové u Ježíška) a jiné po 12 h a pohlednice s vánočním stromkem za 30 h; malý Ježíšek, 100 obrázků za 90 h; dopisnice: Narození Páně (5 druhů) po 12 h; Ježíšek s holubicemi, s beránkem, s knihou a u oltáře po 4 h; papír na jesle: skálový brokátový, arch po 8 h, skálový obyč. po 6 h; skálový pískový po 10 h; ozdobný gratulační papír vánoční po 48 h, 60 h a 1 K 20 h, a vánoční gratulační lístky po 12, 16, 24, 40 a 44 h, ozdoby na vánoční stromek: papírové guirlandy, třísně vánoční, andělské vlasy, třiseň zubová, patentní hvězdy, florentinské perly, zvonky, svítící koule, perly, vánoční andělé, barevný papír na řetězy, různobarevný hedvábný papír, gratulační lístky na Nový rok a novoroční dopisnice atd. atd. — vše v hojném výběru. **Alba** pro podobizny po 1 K 90 h, 2 K, 3 K, 4 K, 4 K 50 h, 7 K, 7 K 50 h, 8 K, 15 K 50 h. a s hracím strojkem za 24 K. **Památníky** po 1 K, 1 K 10 h, 1 K 50 h, 1 K 60 h, 1 K 80 h, 2 K, 3 K, 3 K 50 h, 4 K. Objednávky vyřizuje **administrace družstva Vlast v Praze, č. 570-II. (26 n.)**

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

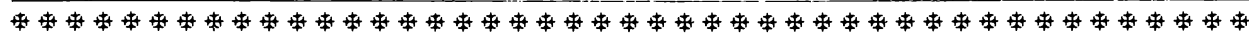
Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetsuou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

Otázka školská na II. katol. sjezdu slovinském v Lublani.

Uvažuje FRANT. H. ŽUNDÁLEK.

* Pokračování a dokončení.

Ve středním věku zakládali papeži střední školy. Za jich ochrany a dozoru školy pracovaly, papežové je bohatě obdarovávali a bránili jich v mnohých případech od světských velmožů. *Papež Alexandr III. nařídil biskupům, aby udělili profesorům universitním značná církevní benefícia. Honorius III. a Řehoř IX. rozkázal klášterům u velkých silnic, aby přijímaly a bezplatně hostily putující studenty.* Na podporu chudé universitní mládeže *dvorní kaplan Ludvíka IX. Robert Sorbonne, založil první stipendia, která tisícem studentům do dnešního dne studie umožňují.* Dějiny lidské vzdělanosti nikdy nebudou moci římské stolice dosti vychváliti za takové úspěšné dílo ve prospěch vyšších škol. Zásluhy katolické hierarchie v té věci jsou nesmazatelný, neboť jasně dokazují, co církev učinila ku povznesení dnešní kultury.

Ve svojí práci pak ona do dneška pokračuje tam, kde je toho potřebí. Kdo nosí vzdělanost mezi nevěrce, mezi cizí svět, mezi nevzdělané národy? Nejsou-li to katoličtí missonáři, kteří jdou jako apoštolé sv. víry a pravé vzdělanosti mezi divoký lid, ne jako vědečtí cestovatelé za účelem studia cizích zvyků a mravů, měření hor a řek, nýbrž za účelem národy učít a uvésti ve chrám křesťanské vzdělanosti.

Kam přijde missonář, vystaví *kapli, nemocnici a školu.* V první slouží Bohu, v druhé lásce k bližnímu, v třetí *pak světové osvětě!* A za toto namahavé a nemálo úmorné dílo neočekává žádného vyznamenání, žádné pochvaly. Tak církev pracovala každého věku od apoštolských časů do Jana de Monte Corvino, od sv. Františka Xaverského, apoštola Indů a Japonců do šlechtetného kardinála Lavigerie, apoštola v horké Sahare.

A nyní nechť někdo tvrdí, že katolická církev nepodporuje vzdělanosti, že jest nepřítelkyní vzdělanosti a školy. V redaktorské světnici se lehko nadává církvi, *avšak nechť mi někdo vypočte liberální redaktory, kteří šli šířit vzdělanosti a zakládat škol mezi divokými národy ve stálém nebezpečí života.* Kolik jich jest?

Nemá tedy církev práva ke školám? Ona je začala zakládati, sama a jediné

ona je po celá století vydržovala a spravovala. Ona jim byla velkodušnou protektorkou a ochranitelkou.

Škola je tedy majetek katolické církve. Na ní má tisícleté, historický právo. Vzítí církvi školu znamená: *uloupiti ji nejdražší poklad.* A proto kdo se tohoto jejího majetku dotkne, ruší svatá práva, prohřešuje se, jako ten, kdo hříšně přestupuje hranice mezi vlastním a cizím majetkem!

Ale mohlo by se namítnouti Novodobá škola se však *sama* odloučila od církve a odvrhla od sebe dobrovolně všechna pouta, která ji pojila dlouhou řadu let s církví. — Co odpovíme na tuto námitku? Krátce takto Viděli jsme — dějiny nám to jasně dosvědčují, — *že jest škola dcerou katolické církve.* Svatou povinností dceřinou však jest, aby byla vděčnou své milé dobré máteři. Bohužel dnes se však přece zhusta přihází, že dcera, když poněkud vyrostla, stydí se za matku, ač matka jí dala život a obětovala pro ní nejlepší síly vlastního života. *O takové dceři dlužno tvrditi, že jest emancipovaná; nikdo však ji za to nepochválí.* Poctivé srdce o ní smýšlí jinak. *Emancipovaná dcera nemůže a nesmí rušiti přirozené svazky.* — A nyní to obraťte na školu, která se odloučila od církve. Škola jest dcerou katolické církve. Nechť nikdy nezapomene tohoto svého přirozeného rozvoje a očividného poměru. Jen aby zůstala takou dcerou, která má šlechtné a vděčné srdce. —

Náboženskou školu žádá též její vznešený účel. Dobrá škola má pro lid velikou důležitost. Není ji možno dosti oceniti, neboť jest dobrodiním, které národ činí šťastným a blaženým v nejlepším smyslu slova.

Ale musí býti *dobrá*; běda, je-li špatná, neboť v této mají platnost slova nejlepšího slovinského vychovatele, nesmrtelného *Slomšeka*: »V takové farnosti, obci a domě, která nemá pravé školy, je stále zima; hlava takových lidí jest pustá, srdce pak ledové; tělo sice žije, avšak což to platno, když duše při tom spí žalostným spánkem věčné smrti.«

Koho tedy nebude zajímati, která škola jest dobrá a která špatná? S přesvědčením, které nepřekoná démant svojí pevností, snadno tvrdíme »*Dobrou jest pouze náboženská škola, a slabou jest ona škola, ze které vypudili víru a odloučili ji od církve.*« Tohoto nepřesvědčení nevyvrátí nám nikdo, i kdyby užíval nejkrásnějších frází.

V pravdě — dobrou jest pouze náboženská škola a to vzhledem *k žákům, rodičům i učitelům.*

V prvé řadě je škola určena po žactvo. *Má jim vědomostí poskytnouti a spolu srdce ušlechtiti a oblažiti.* Mají býti z duše jejich vypuzeny zlé choutky, a na jejich místo zasazeny blaživé city, povznešené tužby, žádost po nejčistších mravních názorech. Kde pak toho dojdou, ne-li ve škole, *v níž je bázeň Boží dobrým hospodářem a kde jest sv. víra šlechtnou hospodyní?* Zdali nemají tu platnosti slova úst Božích »*Počátek moudrosti jest bázeň Boží!*« Nejsou-li tato slova způsobilá, abychom je napsali na dvěře každé školy, nižší i vyšší? Kdo převyšuje krále Šalamouna v moudrosti? A tento obr, pokud se týče moudrosti, praví: »*Boha se boj a jeho příkázání plň, to jest celý člověk.*« Také o škole možno užití slov Spasitele, nebeského Učitele národů »*Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, a vše ostatní bude vám přidáno.*«

A kde se dítky naučí těmto Božím naukám, nežli ve škole náboženské? Vezmeš-li jim vyučování náboženství, vezmeš jim tím podklad vši moudrosti.

Škola bez víry, je jaro beze slunce, vše zničí, vše poruší. Když se člověk naučí tisícovým věcem, avšak zapomene na víru, která jest nejpotřebnější, nadarmo se namáhá, neboť mu hrozí Bůh slovy »Když Hospodin nestaví domu, nadarmo se namáhají, kdo jej staví.« A dále tvrdí písmo sv. »Jiného základu nemůže nikdo položit, nežli je ten, který jest Ježíš Kristus.«

Jistý vychovatel tvrdí, že víra nenáleží do školy, poněvadž jest víra pouze záležitostí srdce. Není tomu tak. Výchova se vztahuje též na srdce, a to především na srdce, proto *podle jeho vlastních slov náleží víra především do školy!*

Dítkám se má dále *bystřiti rozum*. Obsáhlá jest světská věda, mnoho vykonala, slavný jest její pokrok. Avšak nikdy nezapomeňme, že mudrc *Sokrates*, kterého katolická církev nečítá mezi své stoupence, přese vši svoji moudrost, přese vši svoji zkušenost a vědomosti, žalostně prohlásil »Já jen to vím, že nic nevím. Poněvadž pravého účelu lidského nepoznal, proto tak si stěžoval. Tento účel jest *nadpřirozený*, který nám v jasném světle ukazuje pouze katolická církev, nejen v chrámu, nýbrž také ve škole.

Pestalozzi, který náleží u moderních vzdělavců k slavným paedagogům, tvrdí »*Nejdříve se uč býti ctnostným, potom pak teprve býti vzdělaným.*« A kdo nás bude učiti ctnostem, když ne Ten, který jest nedostižným vzorem vši ctnosti, ten, který ke všem nepřátelům u vědomí své plné nevinnosti zvolal: »*Kdo z vás mne může vinit z hříchu?*«

Paedagog, kterého dosavadní vychovatelé tak si vysoce váží, *Herbart*, praví »*Bilde Charakterstärke der Sittlichkeit!*« To jest »Vytvoř pevnou povahu v mravnosti!« Ano, charakternost! charakternost! Snad nikdy nebylo potřebí jí tak ohlašovati jako právě nyní. Kde pak se jí dítě lépe učí, nežli podle vzoru toho, který za svatou pravdu charakterně umřel? Kde lépe, nežli na vzoru oněch millionů křesťanských mučenníků, kteří za svatá práva, za svaté přesvědčení trpěli a umřeli? Kdo mi může pověděti lepší charaktery, nežli jsou tyto?

Uvedený paedagog *Pestalozzi* tvrdí též »*Leite zur reinen Menschlichkeit an!*« — »Naváděj k čisté lidskosti.« A táži se Kdo pak má o člověku, o lidskosti krásnější a vznešenější pojmy, jako víra katolická, která nenazývá člověka pouze hmotou jako materialismus, která nevidí v něm pouze zvíře vyššího stupně, jako darwinismus, nýbrž která vidí v člověku *obraz Boží, odlesk Boží dokonalosti, nesmrtelnou duši, záři nebeské krásy. Kde žáka nepovažují za takovou bytost, není možno, aby jej přivedli ku pravé lidskosti.*

Výborně, *Pestalozzi*, ty žádáš náboženské školy, jako ji žádá prospěch dítek!

Žádají však takové školy též *rodičové*, a s nimi stejnou měrou stát, církev a veškerá lidská společnost.

Rodičové svěřují škole svoji naději, svoji nezměrnou lásku, a to jsou dítky. Nadějí se, že škola z jich potomků vychová statečné syny a ctnostné dcery, a proto je posílají s očividnou radostí k vyučování. Očekávají od svých synů pilné, vytrvalé a charakterní lidi, kteří budou někdy ke cti celé domoviny. Na svých dcerách žádají čistého srdce, nevinné duše, andělského chování. Můj Bože, kéž by se jim jen tato přání vyplnila, aby snad jejich sladké naděje, jejich nekonečná touha nikdy nebyla sklamána! Blaze potom jim, blaze všem rodinám, blaze církvi a státu! Z kterých škol možno očekávati takových synů a dcer? K vysvětlení nechť vám slouží tento příklad V jednom evropském státě —

nechci ho jmenovati, poněvadž je všem dobře znám — vypudili víru ze školy, katechetům pak zavřeli dvěře do ní. Avšak, hleďte! Statistika tohoto státu ukazuje, že se v něm počet zločinců stále množí hrozně rok od roku, že mravnost zvláště ve městech strašně klesá, že v mnohých krajích dokonce počet obyvatelstva se menší, tak že správně myslící mužové již státníky a lid pobádají k lepšímu životu, jinak že na stát přikvačí zkáza, jaká kdysi přikvačila na Římany, že — vymrou.

V jiném státě také vyhnali náboženství ze školy; kněz do ní nemá přístupu. A co se přihodilo? Z týchž škol vyšli Caseriové, Luccheniové a Bresci-jové, a celý svět laje národu, který jest jinak tak mocným, který má tak slavnou minulost, a nyní z něho vycházejí do světa kletí vrahové nevinných vladařů a nevinných vladařek.

Divno! Je to náhoda, odkud vyvěrá tento nepopsatelný úkaz? — Jak se však první děj s druhým spojuje!

Rodičové! Věřte, škola náboženská jest velikého významu; jeť dítkám Božím ukazovatelem, vůdčí hvězdou na obtížné cestě ctnostného života. Chraňte ji, chraňte ji, pokud můžete!

Nezapomeňme však také nikdy znamenitých slov velikého biskupa a nejmilejšího přítele mládeže, *Slomšeka*, který praví »Škola, ve které se učí pouze psátí a čísti, počítati a němčiti, správnému chování však nikoli, jest hodna bláta. Škola však, ve které se dítě naučí kromě počítání též křesťanství a vedle psaní též poctivému jednání, taková škola je zlatá.«

A takovou jest náboženská, katolická škola. Jiná nemá takové přednosti a nebude jí nikdy míti, poněvadž jí vůbec — míti nemůže. Neméně nevyhovuje škola nevěrecká ani učitelům! Ano, ani jim!

Učitelové a učitelky! Povím zřejmě, že cítím v hlubinách srdce svého k vašemu stavu neobmezenou úctu. Bůh mi jest svědek, že mluvím pravdu. A co cítím, povím také, to cítí také a beze vší pochyby každý, každý vážný účastník katolického sjezdu, to cítí každý Slovinec a každá Slovinka. *Dobří učitelé jsou velikými dobrodinci národními, proto si jich má celý národ upřímně vážiti.*

Před třemi stavy mám zvláštní úctu před *duchovním*, poněvadž vede lidstvo k nebesům; před *soudcovským*, který ve svém velikém úřadě a ve své moci rozhoduje o lidské cti a poctivosti, tu i tam též o životě i smrti, a před *učitelským* stavem, který vychovává naši mládež, naši naději a tím určuje národu budoucnost. O jak vznešené a vážné to povolání! Kdo by jej dosti ocenil? Kdo by si ho vysoce nevážil? Učitelé a učitelky, buďte pyšnými na svůj stav.

Avšak, rovněž tak upřímně jest nám se vyjádřiti, že přísluší tato veliká čest pouze onomu učiteli, který v náboženském duchu žije svému překrásnému povolání a svoji úlohu na základě sv. církve vykonává.

Čím jest učitel, který jest oddán nevěře, materialismu nebo darwinismu? Ve svých dítkách nevidí jiného, než tvora poněkud nad zvíře povyšnějšího, nebo skupinu nesčetných atomů. Sebe pak má za *nádenníka*, nebo pouze za *stroj*, abychom užili slova francouzského socialisty.

Jak nepoměrně povznešen jest učitel názory křesťanskými! On jest spolupracovníkem Božím, on doplňuje v dítkách, čeho jim od přirozenosti se nedostává, aby se vzdělaly plnou měrou k obrazu a podobnosti Božímu. On jest spolupracovníkem Spasitelovým, který s ním zve dítky »*Nechte maličkých ke*

mně přijíti a nebraňte jim, neboť jejich jest království nebeské!« V duchu křesťanském mají platnost i pro učitele slova, kterými Vykupitel povýšil apoštoly »*Vy jste světlo světa.*« Nevěrec-učitel vychovává dítky pouze pro čas, pouze pro pomíjejicnost, *věrný křesťanský učitel však pro čas i nehynoucí věčnost.* On očišťuje a okrašluje chrám Ducha sv. jak Duch sv. nazývá člověka.

Jak vznešený to stav! Ještě více! Podle výroku dvou slavných učenců by učitel nesměl jinak vychovávat, nežli nábožensky. Slyšte! Hlavní zásada, kterou podal paedagog *Komenský*, liberály a svobodnými zednáři tak vyvýšovaný, se nazývá: »*Vychovávej přirozeně!*« Velmi dobře! Nyní pak srovnajme, co tvrdí muž, kterého dějepisci připočítávají k nejlepším, nejbystřejším myslitelům, *Tertullian*: »*Anima humana est naturaliter christiana.*« — »*Duše lidská jest přirozeně křesťanská.*« Vychovávej tedy nábožensky, křesťansky, poněvadž duše podle své přirozenosti jest křesťanská.

Toho žádají dva vynikající, slovní vychovatelé. Není-li tedy učitelské povolání nemálo povznešeno ve světle pravé víry? *Není-li poměrně vyšší jeho vážnost podle křesťanského názoru?*

Ano, jen náboženská škola pomůže učiteli k onomu význaému i k oné vznešené platnosti, *která skutečně přísluší jeho vznešenému povolání.*

Kdo by tedy nežádal náboženské školy? Nám Slovincům musí zůstatí ideálem, toho žádá blaho našich dítek, toho žádají tužby našich rodičů, toho žádá učitelské povolání. Dej milý Bůh, aby na základě sv. víry se naše mládež stále vychovávala! Nechť vládne krásná zlatá shoda mezi knězem a učitelem ve škole, nechť oběma svítí jediná hvězda před očima *sv. víra.*

Dobrá náboženská škola jest *zárukou dobré budoucnosti*, jest podkladem zlatých dní naší mládeže a tím též *největší podporou časného i věčného blahobytu našeho milého národa.*

Něco o paměti.

Podává J. VÁŇA.

Was hatte Maria Theresia »*kaum?*«, tázal se za dřívějších dob zkoušející, načež zkoušený hbitě odpovídal opětně slůvkem »*Kaum* hatte Kaiserin Maria Theresia die Regierung atd. Chceme tím patrně dáti k »lepšímu« onen zastaralý způsob vyučování školního, kdy mládež nižších i vyšších škol bývala nucena z paměti se naučiti celým článkům, ba obširným statěm z dějepisu, ze zeměpisu a vůbec ze všech předmětů, a naučené při zkoušení odříkati bez chyby a plynně, měla-li vůbec dobré známky získati.

Tak se odříkávaly ve školách z paměti od slova k slovu celé obširné články, všechna grammatická, arithmetická i jiná pravidla, tak bylo možným, že i méně nadaný mohl nabýti slušných známek, jen když byl trpělivým »biflantem.« Vždyť starší z nás tuto éru školství ještě v dobré mají paměti. Mnozí byli pořádku slov a statí ve článku tak navyklí učením se jim z paměti, že nemohli z místa, začalo-li se jim jiným slovem nebo nějakým obratem, než kterým začínal článek nebo některá stať.

Patrně, že tu byla bystřena a cvičena hlavně *paměť mechanická* na úkor *paměti úsudkové*; za našich dnů je tomu právě naopak, ač snad se místy zabíhá také do krajností, jako tomu bylo dříve při jednostranném cvičení paměti mechanické. Hleďmež jen

Nyní se žádá, aby byla vyložena sebe nepatrnější maličkost; každé slůvko úzkostlivě rozebíráme a smysl jeho objasňujeme, mnohde snad až příliš rozvláčně a zbytečně. V úzkoprsé snaze po svědomitosti zabíhá se tak daleko, že se výklady věcí naprosto známých a ceny jen podřízené, jich znázorňováním, zbytečným diagrammováním a pod. zabíhá také do extrémů, maří se drahocenný a ničím nenahraditelný čas.

A jako dříve přetěžována byla mládež učením se všemu z paměti, čímž mechanická její paměť výhradně jen byla bystřena na úkor důležitější paměti úsudkové, tak nyní zase věčným znázorňováním až do těch nejmenších podrobností usnadňuje se dětem učení tou měrou, že se jejich paměť, vtip a vedle toho hlavně samočinnost zanedbává — což ovšem není také na místě.

Učitel věc, o níž jde, přinese do školy skutečnou anebo alespoň její věrný obraz, popisuje, ukazuje, upozorňuje — mládež mlčky jen nazírá a potom zcela mechanicky popis opakuje — nejsouc nutkána o vykládaném přemýšlet, usuzovati, poněvadž výkladem učitelovým dostane věc hotovou. Nač by se tedy lopotila přemýšlením, bedlivým pozorováním, vyhledáváním a hlavních znaků rozlišováním a podobně?

Tak mládež hotové takové popisy a výklady lhostejně do své paměti přijímá, aby je zase brzy vypustila, poněvadž se představ o nich tak snadno domohla, přemýšlet o nich ani nemusila, že jich taky ani trvale nepodržuje — a tím se paměť úsudková nikterak nebystří a mechanická paměť zůstává mělkou a jen povrchní, nedostatečným opakováním probraného, jemuž nedovoloval příliš obšírný výklad.

Následkem toho se stává, že děti po čtrnácti dnech neví, čemu se učily, že i nejlepší děti zapomínají probrané, že až člověka při tom mrazí, vidí-li ty udivené tváře dětí, ptáme-li se na něco, co bylo před delší dobou probíráno. Není konečně divu, slyšíme-li z úst učitelstva středních škol, že nynější mládež, na střední školy přicházející, *neumí* se učit a následkem toho, že málo prospívá nápadně v těch předmětech, jež se z největší části opírají o učení se z paměti — ač učebná látka proti dřívějšímu hodně přistřižena. Přirozený to zajisté následek zanedbávání paměti vůbec, jež přece i v životě praktickém tak významný má úkol.

Co jest paměť? — Pravíme, že to ona způsobilost duše, pomocí které představy do vědomí našeho jednou vniklé, při každé možné příležitosti nezměněně můžeme vybavovati.

Vybavování to se může dít *zúmyslně* či *návodem*, nebo *nahodile* či *prostě*, a dle toho rozpadá se činnost paměti na *úmyslnou*, když se o to výslovně snažíme, abychom jisté druhy představ podrželi a libovolně vybavovali (ku př. vyptáváním. Povíme-li všechny znaky některého předmětu, vybaví se nám představa zúmyslně či návodem), nebo na *bezděčnou* (nahodilou), když se představy do našeho vědomí vracejí bez našeho přičinění. Na př. prostým takovým vybavením představ je náhlá vzpomínka na domov, rodinu nebo pod., při nahodilé jakés práci, která s touto vzpomínkou není v nijaké souvislosti.

Nezměněné vybavování představ po naší vůli je úkonem paměti úmyslné, a ta se jeví na př. při *učení*. *Učení* vůbec zakládá se na tom, že přivádíme učivo v řady, jichž začátečné členy připojujeme k takovým představám, o kterých víme, že budou na snadě, bude-li se jednati o vybavení dotyčné látky. Tím

způsobem připojuje žák řady zapamatovaného učiva k představám, které se v něm otázkou učitelovou vybaví.

Aby se zjednalo úzké spojení mezi látkou pamětnou, nestává žádného mocnějšího prostředku nad *opakování*. Ono je podstatou mechanické paměti, poněvadž se jím pospolitost sousedních členů řady zapamatované a následovně též i splynutí těchto členů zvyšuje. Častým opakováním splynou řady zapamatované tak úzce, že se způsobem zcela *mechanickým* — t. j. beze všeho přičinění, pozornosti a rozumu rozvinují. Tak se na př. naučí dítě a odříkává zcela plynně něco, čemu ani za mák nerozumí. Nejčastěji se to jeví při roztržité modlitbě, kdy ústa mechanicky odříkávají slova, na která duše nemyslí, jichž významu v té chvíli nepostihuje.

Tato paměť, která se jen na mechanickém vštěpování látky pamětné zakládá, aniž by se obsahem pamatovaného zanášela, nazývá se *paměť mechanickou* a byla, jak svrchu uvedeno, v dřívějších dobách hlavním činitelem při vyučování, ale jest jí velice zapotřebí i při nynějším způsobu vyučování, neboť jest to paměť, která se nejdříve pěstuje a na níž se mnoho zakládá zvláště na stupních nižších.

Jako paměť mechanická vybavuje představy bez vniterné souvislosti, v řadách, a to tak, že první představa vybaví druhou, druhá třetí atd., až do poslední beze všeho duševního namáhání, tak zase paměť *úsudková* či *logická* přihlíží při vybavování k vniterné souvislosti všech představ a proto jest nejdůležitější, lišíc se také podstatně od paměti mechanické i *vtipové* či *známkové* (mnemotechnické), která to, co podržeti má, jakýmsi umělým způsobem, pomocí nahodilých znamének vtipem odkrytých, mezi sebou spojuje.

Paměť jest tak důležitou mohutností duševní, že si bez ní žádný duševní rozvoj ani mysliti nemůžeme. Dosahuje svého vrcholu do 20. roku, načež jí zase znenáhla ubývá. Odtud samozřejmo, proč jest *mládež* dobou k *učení se nejvhodnější* a proč zvláště v době *dětství* jest paměť úsilovně bystřiti, prohlubovati a vzpružovati a veškerým vyučováním k tomu působiti, aby bylo vědomí dítěte hojnou látkou pamětnou zásobeno — potom bude míti také paměť *dokonalou*.

Dokonalou je paměť tehdy, je-li věrná, bystrá, trvalá, obsáhlá a snadná.

Paměť je *věrná*, když podržuje představy jasné a určité a vybavuje tytéž beze změny; *bystrá* — vrací-li představy na mysl snadno a rychle; *trvalá* — vybavuje-li i po delší době; *obsáhlá* — když mnoho představ objasniti a podržeti si dovede; snadná — tolikéž co bystrá.

Ježto platí dobrá paměť za známku duševního nadání, jest jí snažně pěstiti a vzdělávati již na nejnižších stupních školních tím více, ano také vzdělávání paměti souvisí dle obsahu i rozsahu co nejtěsněji s našimi zájmy. Oč se zajímáme, proto též máme paměť. Důležitý prostředek zapamatování jest tedy spojování nového se starým, obzvláště s hlavními představami a řadami, které nám jsou obvyklé. Vyučování se proto musí vždy připojovati k tomu, co chovanci jest již známo, ono se má opíratí hlavně o paměť *úsudkovou*, jež jest nedůležitější již tím, že pořádá představy dle jich vniterné souvislosti (dle podobnosti — protiv, stejnosti). A právě proto, že přihlíží ku vniterné souvislosti všech představ, vyvinuje se jen pozvolna a stává se rozšířenější tím více, čím více vědomostí jsme v mysl mládeže vpravili, jako naopak učení mechanické má meze tím širší, čím menšími jsou vědomosti žactva.

Mluvíme sice o těchto třech druzích paměti co do *způsobu* představ obnovení, ale co *podstaty* se od sebe neliší, jest to jedna a tatáž způsobilost duše, vybavování představ.

Na nižším stupni je to hlavně paměť mechanická, na níž budujeme (zapa-matování si jednotlivých významů, rčení, říkáněk a pod., jest prostá činnost me-CHANICKÉ paměti); paměť úsudková se zakládá na vědomostech, a proto je *nej-spolehlivější*. Nalezáme ji jen tam, kde je zásoba vědomostí. Brousí se *opako-váním*, a hojnost výborné látky k tomu zvláště v počtech a v naší řeči.

Dle nynější školní praktiky učí se z paměti tak málo, že to nestojí ani za řeč: jeden článkuček měsíčně, text některé té písne a to jest již všechno. Mimo to se musí mládež školní naučiti všemu, co z paměti uměti má; ve škole, při vyučování samém, tak že se toho ukládá na paměť tak málo, maličko, až to snad škodí.

Známe ze zkušenosti, že rodičové našich mnohých žáků umí ještě nyní, v letech pokročilých z paměti celé dlouhé stati, články a podobně, kdežto jejich děti — naše mládež nepamatuje již ani říkánky z předešlé třídy, ba zapomíná i zpěvy, což je nejméně uvěřitelné! Ale věc se tak skutečně má, což zajisté mnohý pozorovatel školní mládeže ze své vlastní zkušenosti dosvědčí. Následek to mělké, málo cvičené paměti.

A znázorňováním je naše mládež rovněž přesycena. Pro samé pomůcky, obrazy a diagramy není zeď viděti, dětem se tou měrou ovšedňují, že si ani nejsou vědomy, co je vyvěšeno a kde, ač snad bylo vykládáno zevrubně před čtrnácti dny teprve. Co tu bývalo na př. shonu, radosti, povídání a prohlížení, když nám ještě jako chlapcům přinesl učitel za čas nějaký ten obrázek! Pamatují to, jako by to bylo dnes. Teď má každá škola nákladné pomůcky a krásné obrazy, ale přesycená naše mládež sotva ze zvědavosti po nich zrakem mrskne. A že sami vykládáme, vysvětlujeme, ukazujeme, nesnaží se mládež pranic sama z obrazu vyčítati, vyčtené v paměť ukládati, nové se starým spojo-vati, čímž vznikají v mysli její představy nejasné, zatemělé, jež povrchní paměť ještě nejasněji obnovuje. A z toho nevyplývá nižádný užitek ani pro paměť mechanickou, ani pro paměť logickou.

A proč tedy tím způsobem nepostupuješ a paměť i samočinnost žactva se součinností netužíš? — namítl by snad kdosi méně zkušený.

Ovšem by to bylo velice záhodno a nad pomyšlení prospěšno, kdyby ne-bylo závaznosti podrobnými osnovami učebnými, které tím, co se měsíc ku měsíci probrati má, nikterak neskrblí.

Ostatně žáci sami také právě tím, že se doma ničemu učití nemusí, za-nedbávají svou paměť, že se nenaučí ještě i na nejvyšším stupni jednoduché násobilce, že neumí z paměti odříkati ani samohlásky, tvrdé a měkké souhlásky a pod. — což přece není následek *bystření paměti!*

Nejsou tedy neodůvodněny stesky tu a tam proskakující o *nevycvičenosti paměti* naší mládeže školní, jak se místy jeví až křiklavě. A ač nikdo nebude horovati pro přežitý a zastaralý způsob vyučování, kdy se děti musily všemu na paměť naučiti a z paměti také odříkati, nicméně doporučuje se, abychom si *paměti poněkud více všímali* a ji ve škole *pěstovali* již z toho důvodu, že dobrá, vycvičená paměť je pokladem neocenitelným, z něhož hojně těžíváme i v životě *praktickém*.

O důležitosti spravedlnosti ve škole.

Přijetím dítěte do školy počíná učiteli důležitá práce, již na tomto novém chovanci po osm let má úspěšně prováděti, a také nutno, aby ji pro dobro společenské a pro vlastní prospěch chovance dokonale provedl. Jest to ovšem práce nesnadná, jelikož má se prováděti na společnosti, kterou po většině ovládá těkavost a jež miluje volnost nade všecko, jednak také že jest to práce vlastně dvojí: vzdělání ducha a vzdělání mravní.

Aby učitel tuto práci řádně konal, nesmí ji prováděti posloupně a jednostranně, nýbrž soudobně a všestranně. Vzděláváním pouze ducha, zakrsalo by srdce a odchovanec nebyl by vychován pro společnost, zásoba jeho vědomostí neprospěla by ani jemu, aniž komu jinému. Vzděláním jedině srdce vychoval by se člověk v povahu, ale přílišně citlivou pro každý dojem, která by však za našich dnů, kdy se nutně vyžaduje pevné ozbrojení pro život plynoucí v moderních vymoženostech, se neuhájila. Tu třeba obezřelosti a svědomitosti, aby pilnou prací docílilo se výsledků nejúspěšnějších.

Tento cíl, jenž jest také položen moderní škole, jest závislým na množství různých podmínek. Tyto podmínky jsou opět založené na osobnosti učitelově, chovancově a na škole samé.

Podmínky založené na osobnosti učitelově jsou velmi důležité. Učitel předem, má-li záslužně působiti, musí požívati vážnosti. Netěší-li se vážnosti v obci, v níž působí, pak každé jeho slovo padá na skálu a neujímá se, každé jeho snažení se rozbijí, a učitel, byť býval kdysi nejsnaživějším, roztrpčuje se, ochabuje a dílo se mu nedaří. Bohužel, jest nutno doznati, že jest dosud mnoho osad, v níž učitel nepožívá vážnosti, již tento stav vyžaduje, již třeba, aby národní poslání učitelstva vydávalo ovoce vydatné. Ale také jest mnoho osad, kde těšilo se učitelstvo v pravdě příkladné vážnosti, ale podrylo ji buď samo, nebo byla podryta vlastními kollegy. Z bídné nevraživosti, z bledé závisti nebo z černého dychtění po dosažení osobních cílů slovem i jednáním, olupoval druh druhá o vážnost tak dlouho, až v neúctě před celou osadou stanuli proti sobě a podali si ruce, aby namáhavě opět budovali, co rychle svým přičiněním zbořili.

O vážnosti ke škole, k učitelstvu stále a stále se volá a píše, a v nestřežené době zapomíná se, kdo až dosud nejvíce horlil, a hřeší. Učitel nesmí projeviti smýšlení, než jaké se mu diktuje, a odváží-li se přece toho, postaví se na pranýř a kaceřuje se. V novinách píše se celé sloupce o jeho osobnosti, a zúmyslně zamlčuje se, co vykonal dobrého, ale s bombastem vykřikuje se, co se nestalo.

Osobnost učitelova zasahuje i jiným způsobem v práci s dobrým výsledkem spojenou. Je to kázeň. Kázeň ve škole jest nutná. Jest však kázeň rozdílná a ne každá doporučitelná.

Nejlepší kázeň pro zdárný výsledek všeho vyučování současně jest kázeň založená na lásce a úctě žáků k učiteli.

Dosažení a udržení této kázně jest nesnadné. Myslím, že nevyvolám bouři, řeknu-li, že ji nalezneme zřídka kde. Spíše jest to bezohledná přísnost ze strany učitele a strach ze strany žáka, jež udržují zevní ve škole pořádek.

Docílení tohoto ideálu kázně, závisí jedině na osobnosti učitelově. Učitel předem má býti muž — vzorný charakter. Má to býti povaha myslí nejušlechtilejší a ducha v pravdě vzděláním prohloubeného; má to býti muž, jenž si jest dobře

vědom slov: »*Cokoli chceš, aby ti jiní činili, i ty čini jim.*« Má býti mužem, jenž lásku k bližnímu kladle na roveň lásce sama k sobě. Učitel, jenž se dá ovládnouti vášní a nedovede se opanovati, zapomínaje při svém díle na to nejnnutnější, na trpělivost, hřeší přechasto proti spravedlnosti a spravedlnost učitelova jest ten brusič, jenž šlechtí a vychovává. Tou každý se ozbroj, kdož podnikáš dílo vychovatelské a dílo bude se dařiti. Spravedlnost nedovolí nikomu, by třeba jen pohledem se prohřešil proti tomu nebo onomu žáku. Každý bude pravdomluvný a upřímný ke každému, svědomitý ve všem svém konání a docílí výsledků, nad kterými bude plesati, a hřející radost bude ho pobádati k další pilné a vytrvalé práci.

Spravedlností připoutají se k sobě srdce všech dítek a lnouti budou k učiteli i po letech a vzpomínati naň s takovou vážností, která blaží a v očích spoluobčanů povznáší.

Opak této kázně jest kázeň plynoucí z nelásky a z neúcty. To jest dressura, která otravuje dětská srdce a otupuje rozum. Škola s takovouto kázní dětem se zprotivuje a učitel radosti ze své práce nepozná.

Má-li však býti učitel spravedlivým, jest nutno, aby znal dokonale své chovance, jinak i při nejlepší vůli nemůže býti spravedlivým. Znalostí nitra chovance jest výsledek velice podmíněn. Jak mnoho dítek přichází do našich škol, které stíženy jsou nějakými nedostatky duševními nebo vadami tělesnými a tyto vady a nedostatky mají veliký vliv na myšlení a jednání dětské. Uváží-li učitel všecky tyto chyby a má-li je na mysli, nemůže nikdy býti nespravedlivým.

Aby tyto vady a nedostatky učitel poznal, tomu má věnovati velikou péči a dobře udělá, vyhledá-li rodiče a dohodne-li se s nimi. Takové ústní domluvení více prospívá než cokoliv jiného, ovšem musí se nadíti ze strany rodičů pravdomluvnosti a upřímnosti. Bývají rodiče, že z klamného studu, mnohé chtějí zamlčeti.

Moudré jest, když prozradí rodiče, jak se jejich dítě chová v nestřežených chvílích. Oni mají více příležitosti pozorovati děti, jak se chovají, jsou-li nepozorovány a takové chvíle jsou nejlepším zrcadlem mysli dětské i srdce jejich.

K poznání duše žákovy lze také doporučiti vycházky nebo společenské hry. Zde ukazuje se pravá povaha, již dítě mnohdy v sobě velmi mistrně tají. Zde spadne škraboška s líce jeho a učitel poznává onen pravý základ, na němž, veden spravedlností, má své dílo budovati zdárně a soustavně. *K. Záhoucký.*

❖ SMĚS. ❖

Výbor družstva Vlast konal dne 12. prosince 1900 XVI. schůzi za předsednictví c. k. poštovního pokladníka p. Karla Ulricha. Schůze byla zahájena modlitbou. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. Předloženy byly dvě knížky pražské městské pojišťovny, v nichž je zanešeno, že jest dům družstva pojištěn na 60.000 K a strojnova, expedice a sazárna na 44.000 K. — Účty stavitele odevzdají se k prozkoumání odbornému znalci. — Pokrývač oznámil, že

bude na jaře třeba dáti střechu novými taškami pokryti. Pan prof. dr. Matěj Kovář podá o této žádosti v budoucí schůzi zprávu. — Schváleno bylo zařízení správce domu, aby za nemocnou domovnicí jiná služka na útraty družstva schody tak dlouho myla, až se domovnice úplně pozdraví. — Při časopisu »Hlasy Svatováclavské« dá se na každých 5 exemplářů jeden zdarma. Spišovatelé do tohoto časopisu obdrží za arch práce 10 K honoráře. Úředník družstva p. Jan Zák, provedl s krámskou papírnického

závodu inventuru veškerého zboží. Práce ta trvala plně tři neděle. — Výbor určil den valné hromady a způsob, jak mají býti účty zrevidovány. — Jednota sv. Methoděje ve Vídni zasílá žádost, aby na ni bylo i na dále pamatováno; rozumí se samo sebou, že spolek tak ušlechtilý nebude od družstva nikdy opuštěn. — Byla podána žádost, aby Katechetská příloha při »Vychovateli« měla jméno: »Katechetské Listy« (příloha »Vychovatele«), ale výbor odpovídá, že by nový název obsah nikterak nevyznačoval a že by s tím byly potíže, neboť změna tato musila by třem úřadům býti oznámena. — Při jednání o běžných a hospodářských záležitostech družstva a jeho podniků, za živého veselí a s humorem odbyta byla také vzpomínka určitých osob, které samou starostí, že prý jsme na pokraji záhuby, nemohou ani spát, ani klidně žít. Budtež jen, pánové, bez starosti o nás a pečujte raději sami o sebe — družstvo si již pomůže, jako si až dosud vždy pomohlo; to má kořeny pevné a budoucnost jeho zcela určitě a pevně je zajištěna.

Konvestila Dr. Krogh-Tonning. Jak známo, přestoupil luteránský kněz a nejpřednější učenec norvéžské státní církve Dr. Tanning dne 13. června 1900 ku katolické církvi. V Kristianii vycházející list »Christiania Morgenblat« píše o tom dne 23. června 1900 následovně z pera luteránského státního pastora: »Pokud je nám známo, neudál se od času reformace v naší církvi případ, aby muž tak vynikajícího postavení byl vstoupil do církve katolické. Stalo se sice několikrát, že vynikající hodnostáři vystoupili z naší státní církve, ale zůstali věrni luterství. Mimo všeobecné vzrušení, které vyvolal čin Dr. Tonninga, vtírají se nám mimovolně vážné myšlenky. U mnohých z nás musí čin Dra. Tonninga mimovolně vyvolati pochybnost v naší státní církvi. Mnozí z naší církve budou přemýšlet takto muž ten jest veliký učenec, na slovo vzatý bohoslovec, myslitel; mimo to jest život jeho nad míru čistý, ctnostný, všecko jeho konání ukazuje, že Dr. Tanning jest muž veskrze smýšlení náboženského, křesťanského. To vše svědčí, že jest neo-

byčejný duch. Jestliže takový muž po dlouhých studiích dospěje k názoru, že mu nelze vytrvati jako kněz v církvi naší, co má činiti ostatní většina věřících naší církve, která nemá ani z daleka tak hlubokými vědomostmi jako dr. Tanning? Může dle toho církev luteránská slouti sloupem pravdy? Jestliže Dr. Tanning vstoupil do církve katolické aby uklidnil svou duši, nenilž to znamením, že tato církev má náboženskou pravdu čistší, jasnější a dokonalejší než církev naše?« Tolik píše Kristianské Morgenblat. U nás polovzdělanci z církve katolické vystupují.

Liga † 10.

Sibiřská dráha. Časopis »The north american Review« přinesl spolehlivá data o tomto obrovském podniku novodobé kultury. R. 1892 bylo stavbou započato a má se dokončiti r. 1902. Rusové založili již nové osady jako Novonikolajevsk a Paiga, oba po 8 tisících obyvatel. Od r. 1887—1898 usadilo se podél sibiřské dráhy 1,047.679 ruských kolonistů. Sibiř se stane časem obilní komorou Evropy. R. 1898 bylo posláno do Evropy 6500 vagonů sibiřského obilí. Mimo to dováží se ze Sibíře do Ruska spousty loje, kůží, vlny, masa a jiných věcí. R. 1896 bylo do Ruska dopraveno 2,600.000 kilogramů sibiřského másla. Dnes odjíždí na sibiřské dráze pravidelně denně pět vlaků směrem do Ruska. Až bude dráha dokončena, bude měřiti z Petrohradu do Port-Arthuru 5850 anglických mil, z Berlína 6350, z Paříže 7100, z Londýna 7300 angl. mil. Kdyby se jelo rychlíkem jako u nás, urazila by se tato cesta za 10 dnů. Až se bude jezdit rychlostí 25 verst za hodinu, bude možno z Londýna doraziti do Jokohamy za 18, do Sangaje za 17, do Hongkongu za 20, kdežto nyní cesta ta průplavem suezským trvá 25 až 40 dnů. Jednotlivé trati sibiřské dráhy jsou následující 1. západosibiřská z Celjabinska do Omska měří 1415 kilometrů. 2. Centrální sibiřská trať z Omska do Irkutsku měří 1828 km. 3. trať bajkalská z Irkutsku do Mizsoyagy měří 318 km. 4. zabaikalská do Stretenska měří 1076 km. 5. amurská trať do Chabarovky měří 2132 km. 6. trať východoasijská z Chabarovky do Vladivostoku měří 764 km.

Rud. Vrba.

L I T E R A T U R A .

Vhodný vánoční dárek. Máme před sebou vkusnou knihu z nakladatelství pana V Kotrby, Bible starého i nového Zákona v 50 obrazech. Pro školní dívky nedovedu si téměř přiměřenějšího dárku vánočního mysliti. Padesát vkusných, jemně kolorovaných obrazů, představujících přední události biblické, s prostým, myslí děcké zcela odpovídajícím textem průvodním. Sličná vazba doplňuje knihu za vhodný dárek k Ježíšku. Jsem přesvědčen, že kdo knihu prohlédne, jest s ní zcela spokojen. A cena její, 4 koruny, jest věru velice nízká. Kdo chceš někoho pěkným a spolu nad jiné užitečným dárkem podělit, objednej si tuto knihu.

„Vzdělávací četbu katolické mládeže“ počala vydávati naše Jednota. Jako prvé číslo vyšel životopis sv. Cyrilla a Methoda; víme ze zkušenosti, že knížečky šly na dračku, kdekoli je dívky spatřily. Druhé číslo nese název: »Jedno potřebné«, od Fr. Jelínka. Je to serie dopisů mezi strýcem a

synovcem, obsahu velmi povznášejícího, i činíme tímto příslušné kruhy pozornými na tuto knižnici. Sešit stojí 6 haléřů, na 10 sešitů jeden zdarma. Objednati možno proti hotovému v administraci »Vlasti«.

Urbánkuv učitelský kalendář 1900-I.

Zamlouvá se nám stručný, praktický učitelský kalendář, třeba bez schematismu i bez různých paedagogicko-didaktických pojednání, o která není nouze v časopisech. Jen když je jinak praktický. V Urbánkově kalendáři považujeme za zbytečné stať »konference«. Ono ustavičné procentování a byrokratické přehledy se učitelstvu dávno nezamlouvají, také to vždy není úplná pravda, co se do těch rubrik psává. Příruční katalog zabírá mnoho místa, ale praktickým není, čistého papíru na zápisky je velmi málo. Ježto je to prvý ročník tohoto podniku, myslíme, že se zkokonalí, hned jak vyjde příště, na rok 1901-2. Za 60 hal. je levný, úprava jeho je sličná. —k.

Tiskopisy pro farní úřady

vydalo a má na skladě družstvo „Vlast“ v Praze 570-II. Zhotoveny jsou na pevném, silném a hladkém papíře s jasným tiskem. Na skladě zatím jsou v českém jazyku vydané:

Listy křestní 1 kus	2 h
„ oddací „ „	2 h
„ úmrtní „ „	2 h
„ prohlášení 1 kus	2 h
Opověď k prohláškám 1 kus	2 h
Výkaz nemanž. dítek pro c. k. soud 1 kus	2 h
Výkaz zemřelých osob „ „ „ „ „	2 h
Výtah (rodinný arch) z matriky narozených, zemřelých a oddaných k voj. reklamacím 1 kus	2 h
Malé výtahy z matriky narozených 100 kusů	80 h
Kvitanice na úroky ze státních dluhopisů 1 kus	2 h
Zkušební protokoly pro snoubence s otázkami a odpověďmi 1 kus	6 h
Kniha narozených arch	6 h
„ oddaných arch	6 h
„ zemřelých arch	6 h.

Doporučujeme naše matriky zvláště **pro duplikáty**, jež po novém roce **nově** vésti se počínají, a tu možno použití pro duplikáty matriční již našich tiskopisů. Doporučujeme naše tiskopisy vůbec, jež lze odebrati v každém množství, důst. farním a děkanským úřadům, duch. správám atd. s ubezpečením, že zásilky budou rychle a k úplné spokojenosti vyřízeny. K účtu se připojí ček.

Objednávky budtež činěny na „Vlast“, Praha 570-II.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XV. ROČNÍKU VYCHOVATELE.

ROČNÍK III.

REDIGUJE

JAN ŠMEJKAL.

V PRAZE.

TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLASTĚ.

1900.

OBSAH.

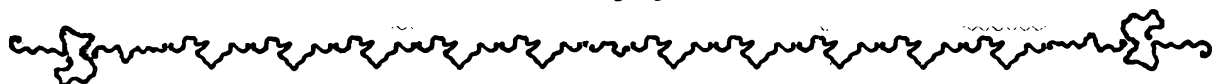
	Str.		Str.
Články poučné.			
Biblický dějepis při učbě náboženské	Napsal	Na II. postní (Modlitba Ježíše s apoštolý poučením jak my se modlití máme). <i>J. Steinocher</i>	28
A. Fux	110, 133	Na III. postní (Každé království proti sobě rozdělené spustne . . .) * *	30
Naše novoroční. Píše —k	1	Zvěstování P. Marie (Význam poselství andělova k P. Marii). <i>J. Šmejkal</i>	32
Několik myšlenek o vyučování náboženství dle nových katechismů. Píše Dr. J. Poštůlka	3, 13, 39, 63	Na V. postní (V čem pravá čest záleží). <i>E. Žák</i>	34
O diagrammech náboženských. Píše Em. Žák	37, 49, 61	Na květnou neděli (Svatý týden). <i>J. Týnský</i>	40
O dozoru při službách Božích. Píše Jos. Kobosil	14, 25	Na Hod Boží Velikonoční (Výklad sv. epištoly). <i>J. Šmejkal</i>	42
O zanedbávání školních služeb Božích. Píše J. Kobosil	73, 85, 97, 109	Na I. po Velikonoci (Vzkříšení Páně útěchou a posilou). <i>E. Žák</i>	44
Školské zprávy.			
O dozoru při službách Božích	14, 25	Na II. po Velikonoci (Láska rodičů k dětkám). Napsal * *	45
Služby Boží a nepohoda	24	Na III. po Velikonoci (Maličko v žití lidském). <i>E. Pešek</i>	50
Která náboženská cvičení jsou pro školní mládež předepsaná	48	Na IV. po Velikonoci (Kam jdeš?) <i>J. Týnský</i>	52
Známka z náboženství dětem vyznání evang. Anatomické tabulky	48, 60	Na sv. Jana Nepomuckého (Čemu nás učí symbolické znamení na sochách sv. Jana Nép.). <i>J. Šmejkal</i>	54
Ustanovení jinověrce na katol. školu	72	Na VI. po Velikonoci (Význam modlitby). <i>E. Žák</i>	56
Podpis katechety na vysvědčení propouštěcím	84	Na VI. po Velikonoci (Duch sv. pokojem, jež svět dáti nemůže). * *	58
Remunerace učitelů náboženství	84	Na den nejsv. Trojice Boží (Knihy, jež vedou k poznání Boha). <i>J. Šmejkal</i>	65
Sv. zpověď v druhé neb třetí třídě obecné školy	84	Na II. po sv. Duchu (Nevděčnost). <i>Fr. Záhorský</i>	66
Postup při obsazování míst kat. v Praze	108	Na III. po sv. Duchu (Nebezpečno odkládati pokání). <i>J. Týnský</i>	68
Citáty bez poznámky	132	Na IV. po sv. Duchu (kterak i my můžeme obrazně býti rybáři lidí). <i>E. Žák</i>	70
Tělesný trest a katecheta	132	Na V. po sv. Duchu (V čem se máme zdokonalovati, aby soud Spasitelův nad námi nebyl přísný). <i>E. Žák</i>	75
Promluvy.			
Na I. neděli po Zjevení Páně (Poměr mezi žákem a učitelem). <i>E. Žák</i>		Na VI. po sv. Duchu (Jaké nebezpečí hrozí tomu, kdo se Krista vzdálí). <i>Ľ. Šmejkal</i>	77
Na den Jména Ježíš (Význam jména Ježíš). Napsal * *	7	Řeč při ukončení školního roku. <i>Jiří Š.</i>	79
Na II. po Zjevení Páně (víra našich dob u porovnání s vírou prvých křesťanů). Napsal <i>J. Týnský</i>	8	Na VII. po sv. Duchu (o dobrých skutečích). Napsal * *	81
Na IV. po Zjevení Páně (Co příčinou bouří v životě, jak je utišiti). Napsal <i>J. Šmejkal</i>	10	Řeč k slavnosti portinkulí. <i>E. Žák</i>	88
Na V. po Zjevení Páně (Kdo modlitbu zanedbává pravou cestu opouští). <i>J. Týnský</i>	16	Řeč při odchodu zasl. správce školy do výslužby. <i>Ľ. Havránek</i>	93
Na Devitník (Poučení, že práci ceniti ne dle délky jejího trvání, ale dle jakosti práce). <i>E. Žák</i>	18	Promluva na počátku školního roku. * * . . .	101
Na I. po Devitníku (Význam vytrvalosti v práci). * *	20	Na XV. po sv. Duchu (Bůh utrpění dopouští a opět v radost mění). <i>Jiří Š.</i>	103
Na II. po Devitníku (Kristus otvírá a hojí člověčenstvu oči hustou mhou pokryté). <i>Jan Šmejkal</i>	22	Na XVI. po sv. Duchu (Nedej zahynouti nám ni budoucím). <i>J. Šmejkal</i>	105
Na I. postní (Žádost těla, pýcha života, žádost očí, cesty ku záhubě duší). <i>J. Thir</i>	27	Na XVII. po sv. Duchu (Zákon Nový zdokonalením Zákona starého). <i>E. Žák</i>	107
		Na XVIII. po sv. Duchu (Hřích příčinou nemocí). <i>E. Žák</i>	109
		Na XIX. po sv. Duchu (Roucho, kterým Bůh ozdobil duši naši). <i>Ľ. Šmejkal</i>	114

	Str.		Str.
Na den posvěcení chrámu Páně (Slova Zachea ohlasem duše hříšné). * *	116	Na III. adventní (Sebezkoumáním poznáme svůj stav). <i>E. Pešek</i>	138
Na XXI. po sv. Duchu (Jak prospěšné člověku odpuštění). <i>J. Týnský</i>	118	Na IV. adventní (Vzpomínka na lásku Kristovu před jeho narozením). <i>J. Šmejkal</i>	140
Na den Všech Svatých (Hora blahoslaven- ství — horou milostí). <i>J. Šmejkal</i>	124	Na Nový Rok. — <i>E. Žák</i>	142
Na XXIII. po sv. Duchu (Víra potřebna v ži- votě). <i>E. Žák</i>	126		
Na XXIV. po sv. Duchu (Církev zrno hor- čičné)	128	Různé zprávy.	
Na XXV. po sv. Duchu (Nebe a země po- minou). * *	131	Jmenování a osobní	36, 48, 60, 96, 120
Na I. adventní (Pomíjitelnost světa). * *	134	Konkursy 24, 36, 48, 60, 72, 96, 108, 120, 144	
Na II. adventní (O neohrožené statečnosti)	136	Různé upozornění	12, 36, 60, 72, 108, 144
		Valná schůze Katechetského spolku	121
		Z Katechetského spolku 12, 24, 36, 48, 60, 71, 83, 96, 108, 132, 144	

Katechetská Příloha

k 1. číslu „Vyhovatele.“

Naše novoroční.

Ve chvíli, kdy po dávném zvyku přátelé ruce si podávajíce, vzájemně si blahopřejí: »*Šťastný a veselý nový rok*,« kdy i podřízení, pokud citem nelíčené lásky a oddanosti vedeni jsou, obyčejně blahopřání projevují svým představeným, budiž i nám dovoleno projevití svá přání, své stesky i tužby, jichž splnění v novém roce vroucně si přejeme.

Slova andělských chorů: »*Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle*,« jimiž pozdravili narozeného Spasitele, jsou i naším pozdravem. Vždyť mají býti jistě sociální devisou všeho lidstva, jež v září hvězdy betlémské žije. Lidstvo má ustati v bratrovražedném boji o život, ve vzájemném sebe ničení. Zákon pokoje, svornosti a lásky má vévoditi těm, kteří se ctí jméno Kristovo nositi chtějí.

Nevíme a nečiníme si žádných výčitek, že bychom jako celek heslu tomuto se zpronevěřili. Nesmíme dopustiti, aby nám právem kdo vyčísti mohl, že seli jsme nepřátelství a rozbroj tam, kde svornost a snášelivost pěstiti jsme měli.

A proto blaží nás vědomí, že raději křivdu jsme snesli, nežli bychom ukřivditi chtěli jiným. A pocítili jsme snad osten nelásky v roce minulém? Zajistě. Valná část učitelstva našeho, s nimiž vždy mír a svornost zachovati hledíme, ohrazuje se proti tomu, aby hmotné postavení naše upraveno bylo dřív a zvláštním zákonem, nežli učitelstvu vůbec se stane. —

Bolestně se nás doteklo toto ohrazování se učitelstva proti našim požadavkům, jakmile vystoupily na obzor tak, že vzešla naděje brzkého jich uvážení a uskutečnění. Než i to nebudiž kamenem úrazu mezi námi i jimi: Bez zákmitu závisti budeme jim z plna srdce přátí, když požadavky jich stejnou dobou s požadavky našimi na slav. sněmu našeho království dojdou svého splnění. Kéž jen obojí brzo stane se skutkem!

Proto svornost, mír a shodu učitelstvem zachovati, budiž i nyní heslem každého z nás katechetů. Žádáť toho zájem ve škole první a nejvyšší. Jest to nezbytná podmínka, má-li se společná práce vychování mládeže dařiti.

Obraťme se však k sobě. Spočítejme síly ve vlastním táboře. Stojíme všichni svorní, sebevědomě k sobě a mezi sebou? Bohužel, že nelze nám tak napsati. Potřeba sblížení a společného hájení zájmů našich nepronikla dosud ve stavu našem tak, jako v stavech jiných. V čem toho příčina? Hranice diecézí právě tak jako patronáty u kněžstva v duchovní správě žijícího tvoří prvou hráz, jež brání tomu, abychom v jediný celek rázem spojití se mohli. I různé zájmy osobní nás oddalují. Kolik jest těch, kteří pouze na počátku

působení svého povolání katechetskému se věnují, chovajíce v nitru svém naději, že při prvé, jen poněkud výhodnější příležitosti přestoupí do správy duchovní. Katecheté po 10 i po více letech působení svého za vděk rádi berou skrovným farním beneficím. Tehdáž, když nejvíce zkušeností nasbírali a tudíž nejlepe působiti by mohli, opouštějí své místo.

Smutného toho zjevu zajisté měli by si všimnouti všichni činitelé, kterým na srdci leží blaho školy a zdar všeho vychování. A jak to vysvětliti? Neúprava hmotného zaopatření v přítomnosti, skrovné naděje na slušnou a přiměřenou pensi v době stáří a naprostá beznaděj dalšího postupu — o těžké a rok co rok zákonem nejvyšší počet hodin zaujímající práci již ani nemluvic — jsou toho příčinou.

Vědomí, že dřív či později úřadu svého se vzdá, zdržuje mnohého, že k společným zájmům našim chová se lhostejně. Vysvětlujeme tento zjev, ale nemůžeme jej tím omluviti. — Kde zůstává ona povinnost, na prospěch celku pracovati a seč síly stačí napomáhati? Kde zůstává ohled na naše nástupce? Kráčíme cestou neschůdnou a nepříznivou. O každou i nepatrnou vymoženost v hmotných poměrech svých jest nám skoro podstupovati boje, zakoušeti nepřátelství. Má totéž býti osudem těch, kdo po nás přijdou? To by nebylo jednání šlechtné, abychom mladším svým bratrům nesnažili se dráhu působení učiniti snazší a snesitelnější.

Kéž dočkáme se toho, že vědomí vzájemnosti pronikne i ve stav náš tak, jak v časech přítomných nanejvýš jest nutno!

Požadavky, jež stav náš nám ukládá, jsou nemalé. I lid, jenž nás pozoruje, v jehož středu žijeme, klade na nás měřítko nejpřísnější. Od posledního z nás, nejmenšího, žádá více, nežli ukládá svým velikánům a nejmocnějším. Či neslídí s největší dychtivostí nepřátelé kněžstva dvojnásob po chybách každého kněze? A nad každým i nejmenším pokleskem strhnou jásot, jakoby již samy základy společnosti — v jich smyslu staré a zpuchřelé — se bořily. Sobě a jiným, mimo náš stav, odpouštějí všechno, nám nepromíjejí ničeho. I ten poslední, jenž z nitra svého jméno každého ideálu — dle našich pojmů — dávno již byl vymazal, chce viděti v každém z nás zosobněný vzor našeho učení. Zkrátka: na nás klade se zcela jiné, daleko přísnější měřítko, než na jiné.

A platí-li tak o všem kněžstvu, zda neplatí to tím více o nás, katechetech, kteří vším svým způsobem života nuceni jsme tím více mezi jinými žíti a se stýkati? Žádá se od nás dokonalost, již žádati na jiných, mimo stav náš žijících, nikomu ani nenapadne. Kéž této povinnosti snažíme se vždy dostáti! A kde síly lidské samy sebou jsou slabé, tam pomoc Boží provázejž nás cestou obtížnou.

Konečně i k našim nejdůstojnějším představeným obrácíme své prosby. »Kdo do svých rukou dostane školu, ten má pojištěnu budoucnost v národě«, slýcháme často mluvit. O školu vede se ustavičně boj. Liberalismus školu náboženskou stále potírá a proti ní bojuje. A v táboře liberálním — na skrovné výjimky — jest dosavad valná většina těch, již na školu a její zřízení rozhodný vliv mají. A je-li kde ticho, bez sporů a hádek, jest to pouhé příměří, chvilkové složení zbraní. První výzev — a boj v celé své ostrosti, jaký býval více než před dvěma desetiletími, opět se obnoví. A kdo v tomto boji stojí v první čáře bitevní? Kdo musí stálé nárazy a nejprudší rány snášeti? Jsou to katecheté, triariové v boji o školu konfessionelní.

My svého těžkého postavení jsme si cele vědomi. Proto prosíme naše nejd. biskupy, aby i k nám oteckého srdce přiklonili, nás svou

přízní provázeli, zlepšení našich právních i hmotných poměrů všim svým vlivem podporovali. Doufáme, že ve chvíli, kdy o našich požadavcích na sněmu království Českého znovu bude se jednati, i oni pronesou platné a vážné své slovo.

Písmo sv. je vyznamenává nejčestnějším titulem úředním: Pastýři svých oveček. Kéž i my péče této obětavé a přelaskavé vždycky jsme účastni! —k.

Několik myšlenek o vyučování náboženství dle nových katechismů.

Píše Dr. J. POŠTULKA, c. k. professor v Kroměříži.

Účelem náboženského vyučování jest obeznámiti žáky s pravdami sv. náboženství a naváděti je, kterak mají zásady náboženské v životě uplatniti. Aby se tomu dvojímu cíli vyhovělo, dlužno míti zřetel k cestě, kterou by se žáci bez velikých obtíží svatým pravdám naučili, a pak, kterak působiti na cit a srdce jejich. Snadno mohlo by se státi, že jeden z prostředků zmíněných by překážel druhému, t. j. že vyučování sv. pravdám mohlo by se dít na úkor působení na srdce nebo naopak. Takový případ nastane vždy, obsahuje-li učební osnova příliš velikou látku pro jednotlivé roky školní. V tomto případě katecheta, chtěje vyhověti osnově, lopotí se s dětmi po celou hodinu na jednotlivých poučkách katechismu, při čemž nemá času, předváděti žákům dojemné příklady (ovšem souvisící s poučkami), pobádající je k následování, udíleti křesťanská napomenutí, působící mocně na jejich přesvědčení; ano naopak, namáhavým memorováním tak vznešený předmět se jen znechucuje.

Druhé skalisko, o něž vyučování náboženské se rozbije, jest, předvádíme-li pouze příklady a napomenutí atd. bez poukázání na vůli Boží, t. j. bez vyučování pravdám náboženským. Dlužno obojí směr spojovati.

Při spojování obou prostředků u vyučování náboženství naskytují se nám otázky kolik máme žákům podati a čím na jejich srdce působiti?

Kolik pravd má se žákům podávati, určuje osnova, obsahující látku pro jednotlivé školní roky.

Nemám v úmyslu, rozebírati a kritisovati osnovy navržené neb snad již i někde vydané. Účelem těchto řádků jest, dáti průchod subjektivnímu přesvědčení, zakládajícímu se na nabytých zkušenostech, aniž bych činil nároky na souhlas některé strany. Předkládám pouze své myšlenky laskavým čtenářům k uvážení.

Že pro 1. školní rok výhradně musíme užiti biblických dějin, vyžaduje přirozenost tohoto stupně. Žáci neznají čísti a jeví veliký zájem na pěkně volených příbězích Písma sv. Na tomto stupni vykládáme nejnutnější příběhy St. Zákona, vztahující se na osobu Vykupitele, z Nov. Zákona o působení P. Ježíše.

Až doposud nebylo pro žádný stupeň voleno přirozenějšího učiva, jako právě pro 1. školní rok. Ovšem i zde dlužno voliti zase vhodné a dětem přiměřené biblické příběhy. I některé výroky slovné, i jinak potřebné (ku př. »Jděte do celého světa .«) mohou pro tento stupeň býti voleny, aby si žáci zvykali i na paměť se učiti. Ovšem, že výroky ty se jim napřed vysvětlí a pak teprve se cvičí.

I zde třeba vytknouti osnovou, které příběhy a které výroky mají se vykládati, aby katecheta znal meze a souhlasně s jinými vyučoval.

Příběhy biblické, souhlasně s církevním rokem probírané, jsou nejen při-

rozeny, ale i žáky zajímají; katechetovi zbývá jen, vypravovaný příběh s patřičným svátkem spojití a svátek správným jménem označiti. Toť počátky liturgiky na nejnižším stupni.

Vypravování biblických příběhův už samo v sobě obsahuje obojí jmenovaný prostředek, t. j. učivo náboženské a povzbuzující příklad k dobrému. Zbývá jen ku konci hodiny jádra příběhu ve stručném napomenutí (nebo snad i kratičkých průpovědích) pro žáky užiti.

Spornější jest ale otázka, kolik máme určiti pro žáky 2., 3. atd. šk. roku. Pravím, že otázka tato jest spornou, poněvadž skutečně mínění v otázce té se různí. Všichni sice souhlasí, že má se dáti žákům do rukou katechismus,*) ale kolik z něho pro jednotlivé školní roky vybrati, v tom se rozcházíme.

Pokud jsem měl příležitost, mínění některých katechetů seznati, připojovali se někteří k osnově diecese solnohradské, v níž jednotlivé hlavní částky pro školní roky se určují. Kde ale zůstává zaokrouhlený celek? Nenapadá, že žáci mezitím, co následujícího roku učí se jiným hl. částkám, předešlé zapomněli?

Jiní zase navrhuji pro 2. školní rok malý katechismus s otázkami bez hvězdiček, pro 3. školní rok s hvězdičkami, pro 4. šk. rok střed. katechismus s otázkami bez hvězdiček atd. Táže se, není to mnoho? Nemusí se nutně vyučování rozbiti o skalisko první, že pro samé vyučování zanedbá se působení na srdce, na cit? A kdyby katechismu malého se upotřebilo jen pro dva školní roky, kterého katechismu užijeme pro ostatní? (Mám na zřeteli školy venkovské jedno-, dvoj- a trojtřídní, které tvoří většinu.) Středního ve všech ostatních? Nebylo by to jednotvárné? Snad středního pro 3. a 4. šk. rok a velikého pro ostatní? Není toho mnoho žádáno? Nepostačí pro obecný život vědomosti ze středního katechismu?

Všimněme si jednotlivých školních rokův a dle toho určíme látku.

Druhý školní rok obsahuje žáky ve čtení málo zběhlé, v myšlení zdlouhavé, duševně i tělesně málo vyvinuté a s malou zásobou pojmův. Jak těžko se v učení na paměť vpravují a jak zdlouhavě pokračují, katecheta nejlépe ví. Nebylo by vhodné, z malého katechismu pro ně vybrati látku jim přiměřenou a k spasení nejpotřebnější? Nač začínati abstraktní definicí »křesťansky věřiti«, když jednotlivé pojmy v definici jsou jim neznámy? Ku př. »co Bůh zjevil«, »církev«, v ot. 5. »o neomylnosti« atd.***) Není-li přirozenější, pojednati nejprve o 12 článcích víry (tudíž i o církvi) a pak na tom základě žákům ve vyšších školních rocích definovati víru? Podobně lze pojednávati v II. hl. částce napřed o modlitbách, pak o naději. V III. hl. č. o přikázáních Božích, pak o lásce. Ve IV hl. č. o svátých svátostech zvlášť, pak o tom, co svátost vůbec jest. V V hl. č. o hříchu a dobrém, pak v čem záleží křesť. spravedlnost.

Vyučování na tomto stupni začínáme »stvořením světa«. To jest nejpřirozenější začátek. Žáky v duchu zavedeme do přírody, vypočítávají, co všecko tam jest viděti, a pak se upozorní, kdo to všecko stvořil. Přejdeme ke stvoření v šesti dnech, andělův a lidí. Příležitostně upozorňujeme na vlastnosti Boží a definujeme je slovy katechismu. Otázky s hvězdičkami a všeobecnou část na tomto stupni úplně vynecháme.

* DOKONČ. *

*) Dle osnovy pražské dává se žákům katechismus do rukou teprve v 3. roce školním.

**) Dle osnovy pražské probírají se v 2. roce školním příběhy St. Zákona se stálým zřetelem k osobě Vykupitelově, a opakují se v příslušných dobách děje Nov. Zákona.

Promluva na I. neděli po Zjevení Páně.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

*»Nalezli je v chrámě, an sedí mezi učiteli, poslouchaje jich a otazuje se jich.«
Luk. 2, 46.*

V knize sv. Evangelii sotva bychom našli čtení, která by takovou lahodou vábila mysl posluchačů jako Evangelia doby vánoční. Vypravují nám o narození a útlém věku Ježíšově. Mladí vidí v nich svůj příklad a staří, oživující jimi vzpomínky dávných let, s rozkoší prodlévají u příběhů, prostotou svojí tak mocně dojmajících.

A právě Evangelium dnešní jest v nejkrásnějším slova smyslu Evangelium mladce, Evangelium žáků. Ježíš dvanáctiletý *»sedí mezi učiteli, poslouchaje a dotazuje se jich«*. Uprostřed mužů věkem pokročilých, zkušenostmi bohatých, učeností proslulých, sedí sv. jinoch Nazaretský a s pozorností sleduje každé slovo jejich. A jako svými odpovědmi, tak i svými otázkami a vši řečí svojí v obdiv a úžas uvádí ty staré hlavy, jež v knihách Zákona rozuměli každému slovu, každému písmeni. Ježíš je tu vzorem jinocha a žáka, jako později se stane vzorem muže a učitele. Sledujme proto dnes, kdy samo Evangelium k tomu téměř vybízí, poměr mezi žákem a učitelem.

1. Slavný malíř a sochař Michael Angelo, uzřev kdysi veliký, neotesaný balvan mramoru, radostně zvolal *»Jak krásný to anděl!«* Přátelé jeho s podivem na se pohlédli, nemohouce pochopiti tato slova. Ale neuplynulo mnoho měsíců, a pode dlátem slavného mistra neforemný balvan proměnil se opravdu v anděla ušlechtilé postavy, vznešeného vzezření. — Vzdělání, opravdové a důkladné vědomosti, spojeny s ušlechtilými mravy, mají větší ještě moc, nežli dovedná ruka velikého umělce. Vzděláním nabývá teprve člověk pravé ceny a důstojnosti své. Démant teprve pečlivým broušením získá na ceně, a člověk jedině vzděláním může vyniknouti a získati významného postavení ve společnosti lidské.

A vaši učitelové právě to jsou, kteří vás ve vznešených a hlubokých naukách a vědách vzdělávají. Kladou základ k šťastné vaší budoucnosti. Oni ovoce svých studií, zkušenosti svého života sdělují s vámi, abyste jednou jako lidé v pravdě vzdělání stali se radostí svých rodičů, šťastni a spokojeni svým životem, ozdobou a podporou svého národa. — A nekáže již přirozený cit, abyste s pozorností sledovali každé jejich slovo, s láskou a vděčností lnuli k nim jako k předním a po rodičích prvním dobrodincům? Věnují vám všechny práce a síly své. A proto nemůže se též nic bolestněji jich dotknouti, jako když vidí, že ten či onen žák jest netečný, k učení lhostejný a neprospívá.

Šalomoun v mládí svém přidružil se kdysi k špatným přátelům, s nimi hodoval a všeliké kratochvíle provozoval, učení a vzdělávání svého zanedbáváje. Těžce se z toho rmoutil moudrý učitel jeho, prorok Nathan. I přistoupil k svému žákovi, prosil a napomínal jej, aby pamětliv jsa toho, že jednou býti má králem, zanechal své lehkomyšlnosti. Ale nadarmo. — Tu po několika dnech znovu přistoupil moudrý Nathan k Šalomounovi, a jako v úžase pravil *»Poslyš, co jsem viděl. Jda právě kolem vinice otce tvého, spatřil jsem jinocha, jenž révový kmen s tyčí trhal, listí rval a hrozny ve prach šlapal.«* I rozpáliv se Šalomoun, vytasil

meč a pravil »Půjdu, a krví musí mi splatit zlomyslník onen, jenž tak zpustošil dědictví otce mého.« Ale prorok odpověděl »Šalomoune! schovej meč a ukroť hněv svůj. Ty's sám, jenž loupiš takto dědictví otcovské. K tobě jako ke kvetoucímu keři revovému pohlíží všecek národ, čekaje od tebe radost a požehnání. V tebe skládá naději tvůj otec, z tebe chce se radovati a v tobě zalíbení míti i sám Hospodin. Ty však ničíš v sobě dary, které Bůh ti udělil, a moudrost dusíš lehkomyšlným životem. Chceš se ještě dále podobati člověku, jenž uprostřed bouře spí, a muži, jenž na stěžni dřímá?« — Po slovech těch Šalomoun šel do sebe, vzpomínal na zničený vinný kmen a začal pilně se vzdělávati a svědomitě se připravovati k životu dospělému.

Uvažte, zda slova moudrého učitele neplatí i o vás. Zahrávati si lehkomyšlně s celou svou budoucností, v níž každý všechno svoje štěstí a naděje skládá — toť hra nejnebezpečnější. Proto važte si doby, která vašemu vzdělávání se jest věnována, a sledujte bedlivě každé slovo svých učitelů.

2. Ježíš však netoliko že odpovídá svým učitelům, on se jich i d o t a z u j e. Vypytává se jich. Hledá u nich rady a poučení. A tím dává jasný příklad, že učitel je též r á d c e, p ř í t e l a o t c o v s k ý v ů d c e s v ý c h ž á k ů. Poměr mezi učitelem a žákem má býti přátelský a důvěrný. Žák má viděti ve svém učiteli svého upřímného přítele, nejlepšího rádce.

Jak něžný a otcovský byl poměr velikého Učitele sv. Jana Zlatoústého k lidu, který jako dítky k němu vždy přicházel a s ním se radil! Jednou přišel jakýsi biskup z Galicie do Konstantinopole návštěvou právě ve chvíli, kdy sv. Jan kázal. Vida přicházejícího biskupa, sestoupil Zlatoústý světec s kazatelny a uvedl tam svého hostě. Lid nebyl spokojen s jednáním svého otcovského biskupa, a sv. Jan dobře si toho povšimnuv, druhého dne v řeči své dotekl se toho, řka: Viděl jsem vás visící na mých rtech, jako vlašťovičky, když čekají na kraji hnízda potravu, jež se jim nese. Ve chvíli, kdy jsem přepustil místo svému bratru, abych ctil jeho bílé vlasy a vyplnil povinnost pohostinství, dali jste na jevo nespokojenost, jako bych zklamal váš hlad.«

Jak něžný byl poměr mezi sv. Učitelem a jeho posluchači! Jak závidění hodna byla oddanost a přátelství lidu, který visel na rtech svého učitele, jako útlé vlašťovičky, čekající na kraji hnízda, když rodiče jejich potravu jim přinášejí! A my nepřejeme si ničeho více, nežli aby poměr váš k učitelům byl právě takový. Blažená škola, kde opravdu tak jest! Tam jest věru duchovní dílna, kde připravuje se žactvu šťastná a blažená budoucnost.

Ježíš vznešeným příkladem svým stav učitelství i povolání žakovské povzněl a posvětil. Dnes jakoby žehnal on všechněm ústavům, které ve jménu jeho jsou posvěceny, kde otcovský a v pravdě přátelský poměr mezi žáky a učiteli panuje, kde každý oddává se s láskou povolání svému. Dnes každému z nás mimovolně ozývá se v duši přání Kéž by naše mládež byla taková! Kéž naši žáci, kteří jednou důležitá místa zaujati mají, kteří jsou slibným dorostem našeho milého národa a nadějí šťastné budoucnosti jeho, řídí se příkladem sv. jinocha Nazaretského! Život jeho jinošský, vypravuje sv. Evangelista (Luk. 2, 52), dvěma slovy »P r o s p í v a l a p o s l o u c h a l.« A my nepřejeme si ničeho více, aby i v knize života vašeho o vašem mládí Hospodinem napsána byla slova že prospíváte »m o u d r o s t í, v č k e m a m i l o s t í u B o h a i u l i d í.« Amen.

Promluva na den nejsvětějšího jména Ježíš.

Napsal * * *

Když v 15. století obyvatelé Itálie uchýlili se daleko od cesty ctnosti, a ne-
dbající zákonů Božských ni lidských, v nepravostech a hříších beze studu žili,
tu náhle objevil se mezi nimi kazatel podivuhodný. Byl malý, nepatrné postavy
na pohled. Prosté roucho řehole františkánské ještě více ke skromnosti jeho při-
čiňovalo; hlas jeho slabý a drsný často zanikl při nejmenším ruchu posluchačů.
Byl to sv. Bernardin Sienský. A přece jako zázrakem působil všude,
kamkoli zavítal. Kázal ve jménu Ježíše; jméno to nejsvětější v ústech
a v srdci stále nosil; a když již ústa umdlévala, chopil se tabulky, na níž jméno
»Ježíš« bylo psáno, a držel ji před očima svých posluchačů.

A podivné kázání jeho mělo neobyčejný účinek. Jsou chvíle, kdy jediný
významný pohled více zmůže nežli tisíce slov, jediný pokyn ruky více platí než
řeči z úst sebe výmluvnějších. A tak bylo i tehdy. Jako paprsek sluneční
rázem zapuzuje temnotu a teplem svým rozehřívá tvrdý led, tak slovo »Ježíš«,
před oči hříšných křesťanů postaveno, zapuzovalo z duše jejich hřích a roz-
nítilo srdce jejich k životu ctnostnému. — Při pohledu na krátký onen
nápis »Ježíš« lid rozpomínal se na svůj život, kál se z hříchů a valem vracel
se zpět k životu křesťanskému. A sv. Bernardin, chodě z města do města, z dě-
diny do dědiny po vlasti své, jako zázrakem všude působil tuto blahodárnou
proměnu. Neobyčejná událost ta byla příčinou, že papež Kliment VII. slavnost
dnešní ustanovil. Proto i my dnes o svátku nejsvětějšího jména Ježíš uvažme
krátce význam tohoto jména.

1. Slovo Ježíš znamená V y k u p i t e l a S p a s i t e l. Jméno toto přijal Syn
Boží, když s nebe sestoupil na zem, aby nás utrpením a smrtí svou vykoupil.
Volil tak jméno, jež účel vtělení jeho samo označovalo. Jméno »Ježíš«, dí svatý
Bernard, »jest znamení, v němž se nám na oči staví vše, což Bůh vykonal k spa-
sení našemu. A proto ve svatém zanícení volá »Jak mnoho tě to stálo, Ježíši
můj, abys byl Ježíšem!«

Vzácné a takřka posvátné jest každému z nás jméno drahé matky, otce,
dobrodinců. Nuž, posvátno buď nám vždy i jméno Toho, jenž nás ze záhuby
věčné vykoupil. S úctou budiž vždy vyslovováno, a varuj se každý, lehkomyšlně
a neuctivě bráti je nadarmo.

Krásný příklad úcty k nejsvětějšímu jménu dal nám sv. Polykarp, biskup
smyrnenský. V pronásledování křesťanů za císaře římského Marka Aurelia jsa
jat, postaven byl před tváří lidu pohanského veřejně na náměstí k soudu. Vladař
domlouval jemu, aby, pamětliv jsa svého stáří, zřekl se Krista. »Přísahej, zlořeč
Kristu, a já propustím tebe,« pravil k němu. A sv. biskup vážně odvětil »Osmdesát
šest let jsem již Ježíši sloužil, a dosud mně ničím neublížil. Jak bych tedy mohl
svému Spasiteli a Králi, který mne až do toho času zachoval, bezbožnými slovy
zlořečiti?« Jediné neuctivé slovo z úst biskupových stačilo, a byl by propuštěn
na svobodu a život zachoval. Leč marně; sv. Polykarp nedal se přemluvit a volil
raději smrt v plamenech, nežli by jméno »Ježíš« zlehčil. — Buď i vám vždy jméno
Ježíš tak svaté a drahé!

2. Jméno Ježíš jest též jméno m o c n é a s p a s i t e l n é. »Není jiného.
jména pod nebem, daného lidem, v němž bychom měli spasení býti,« dí Písmo sv.

Slepce u Jericha, vzýváje jméno »Ježíš«, nabyl zraku. Ve jménu Ježíše sv. Petr uzdravil v předšní chrámové člověka chromého od narození, ve jménu Ježíše vzkřísil nábožnou vdovu Tabithu. A týž sv. Bernard, uvažuje účinek, jaký slovo Ježíš na křesťana má, praví: »Co hledáš, člověče, čeho bys nenalezl u Ježíše?« Jsi-li nemocen, on jest ti nejlepším lékařem, jenž bez léků, pouhým slovem tebe může uzdraviti. Jsi-li v nouzi, jest ti pomocníkem, jsi-li zarmoucen, jest ti utěšitelem.«

V životopise sv. Františka z Pauly vypravuje se tato událost. Když jednou, trvaje na modlitbách, sv. František doma dlel, tu náhle kdosi silně zaklepal na jeho dvéře. Světec, vzchopiv se, otevřel, a spatřil posla, který všecek poděšen vypravoval jemu, že loď, ku přístavu plující, pro strašný vítr nemůže přistati a u velikém nebezpečí se nalézá. I žádal sv. Františka, aby modlitbou za ochranu lodi k Bohu se obrátil. Sv. František po těch slovech ihned spěchal k přístavu. Tam čekalo naň již množství lidí; a ti, uděšeni nad osudem zmítané lodi, již z daleka jako jedněmi ústy volali »Otče, milý Otče, pomoz!« Světec vážně jim kynul, aby poklekli. Sám padl na kolena, pomodlil se tiše, a pak přistoupiv k moři, udělal kříž a zvolal co nejhlasitěji slovo »Ježíš«. A hle! Ježíš, který jednou větrům a moři na jezeře Genezaretském poroučel, utišil na prosbu svatého svého sluhy i bouři onu. V té chvíli vítr ustal a loď klidně veplula v přístav.

Jméno Ježíš neztratilo však až podnes svoji zázračnou moc. V pokušení ke hříchu, v nebezpečí života Ježíš jest mocným ochráncem každého křesťana. Proto buď i vám vždy jméno »Ježíš« svaté a v čas potřeby útěchy plné. Se znamením kříže, znakem Ježíšovým, pojala vás matka vaše poprvé v náruč svoji; s týmž pozdravem »Ježíš« přijali jsme vás i my v těchto síních. Se jménem »Ježíš« počínáme i končíme svoji práci. A dej Bůh, abychom jednou všichni s týmž jménem na rtech opouštěli tento svět a vkročili šťastně na práh života věčného. Amen.

Promluva na III. neděli po Zjevení Páně.

Napsal J. TÝNSKÝ.

»Amen pravím vám, nenalezl jsem tak veliké víry v Izraeli.« *Mt. 8, 10.*

Pozorujeme-li blíže dějiny jednotlivých národů, snadno shledáme, že jest vše podřízeno vyšší moci a že vše slouží záměrům Božím. Kdo byl mohutnější světovládného Říma? Z nepatrného počátku malé osady na řece Tibeře v krátké době povstává království, kteréž podmaňujíc sobě okolní krajiny, stává se mohutnou říší. Řím měl se nepřemožitelným, ale nepoznával, že celá jeho moc a mohutné rozšíření slouží vyšší moci, prozřetelnosti Boží, k uskutečnění světejších záměrů, k rozšíření království Božího na zemi. Římská vláda, k cizím náboženstvím netečná, jala se osočovati a pronásledovati křesťany. Ale tímto pronásledováním víra jejich jen se utvrzuje a šíří. Církev stále roste a mohutní nescíslnými květy mučeniectví.

A mezi těmito kvítky překrásnými stkví se zvláštním jascem i sv. Anežka, jejížto den úmrtí dnes sv. Církev slaví a kterou k rozeznání od naší Anežky Přemyslovny zove Anežkou Římskou. Za císaře Diokletiana, návodem syna praefekta římského, příbuzného císařova, jenž za manželku ji míti chtěl, byla pro víru svoji mučena a konečně k smrti mečem odsouzena. A když byla vedena na místo

popravni, zvolala prý »Tebe prosím, všemohoucí, věčný Bože, jemuž čest a chvála, posilni mne na cestě své k Tobě.«

Porovnáme-li víru našich dob s věrou křesťanů prvních dob, zdaž i nám zvolati není Věru, také víry nelze více najíti mezi křesťany! Odkud ten úkaz, že víra křesťanů není tak živá jako bývala? Vypravuje se o Dabšelinu, knížeti indickém, že měl takou knihovnu, že 1000 velbloudů třeba bylo k převezení knih a že 100 brahminů nestačilo, aby ji uspořádali. Ježto kníže nahlíželo, že nelze mu všech knih přečísti, uložil brahminům, aby to, co jest nejlepšího a nejprospěšnějšího, v knihách těch mu u výtahu podali. A k úkolu tomu dal jim lhůtu 20 let. Učinili tak. Knih však bylo ještě několik tisíc svazků. I uložil novým, věhlasnějším tuto práci. Ti učinili to v 50 svazcích. Protože Dabšelin již sestaral, poručil i těchto 50 svazků zkrátiti, by obsah zvěděl. I povolal k sobě důvěrného rádce, velkovezíra Pilzaje, kterýž přišedšími missionáři tajným vyznavačem Kristovým se stal. Rádce podjal se úkolu svěřeného a již druhého dne odevzdal knížeti malou knížku se slovy »Stručný obsah vši moudrosti vašich knih jest: »Věř, doufej a miluj Boha. Hleď získati jeho milosti. Varuj se zlého, čiň dobré. Pak nebude třeba tobě báti se smrti, ni toho, co po ní následuje.« Kníže čte, přemýšlí a stává se křesťanem.

Je to pouhá pověst, a přece případným obrazem. Neboť, mnoho-li bylo třeba za dob sv. apoštolův, aby kdo stal se upřímným, pravým křesťanem? Kniha Skutkův apoštolských dává odpověď. Tam v den letnic promluví sv. Petr několik nadšených slov k shromážděným židům ze všech končin světa a asi 3000 duší stává se křesťany. Jindy zříme sv. jáhna Filipa vstupovati do vozu komorníka královný mouřenínské a vykládati jemu slova Isaiáše proroka »*Jako ovce k zabiti veden jest*« — a první voda na cestě svlažuje křtem sv. hlavu komorníkovu. Bylo by to i dnes možno? Ovšem, tehdy působil zázračně svými dary Duch sv. než, vedle toho bylo zajisté srdce lidské prosté, nezkažené, upřímné, přístupné slovům sv. Evangelia. A odtud doba apoštolská jest doba vzorná, doba zlatá, nejkrásnější věk v dějinách sv. Církve.

Dnes rozum uvažuje a hledá, kterak by mohli lidé býti šťastnějšími, a zapomíná, že jediné nauka Spasitelova lidstvo šťastným může učiniti; kdyby zásady sv. Evangelia přešly v život, že by lidstvo bylo šťastnější a spokojenější na zemi. »*Pokoj lidem dobré vůle,*« zvěstovali andělé při narození Spasitelově. Ten byl účel jeho poslání. A dokonáváje poslání Svě, Ježíš opět dí »*Pokoj dávám vám, pokoj zřstavuji vám; ne jako svět, dávám vám.*« Jediné ve víře Pána Ježíše nalézá člověk pravé upokojení.

Víra v Krista a v učení jeho podobati se má nápisu vrytému ve tvrdý mramor, kterýž nespláchne ani déšť, ani vítr nezdrobí, ani bouře nepoškodí. Víra v Krista nesmí býti pouze na rtech, ale v srdci; víra v Pána Ježíše a učení jeho nesmí pouze na mrtvých listech katechismu býti napsána, ale má kotviti v srdci každého křesťana. Neboť jen tak naše duše bude zdráva, když chtění, cítění, myšlení své zákonům věčné pravdy podrobíme, a to z lásky, bez nucení. Srdce lidské se všemi svými mohutnostmi oddáno musí býti Kristu, a pak víra naše stane se podobna víře setníkové dnešního sv. Evangelia.

Známa jest pověst o chudém dělníku, který v lese prozpěvoval si píseň, končící slovy: »I já jsem král.« Zvláštní náhodou se stalo, že v lese přítomný král ho zaslechl a s podivením se ho tázal »Ty jsi král? Kde máš poddané, kde máš svou říši?« A dělník, ukázav hrdě na srdce své, odpověděl králi:

»Tuto jest má říše, a moji poddaní — city a vášně; jim poručím a ony poslechnou.« Tak i celé srdce člověka věrou Páně prodchnuto býti má, aby všechny své city a vášně dovedl podřídití zákonu Božímu. Již mudřec Diogenes pravil macedonskému králi Alexandrovi »A třeba byl's král macedonský, přece jsi otrok mých otroků, neboť těm vášním, kterým já poroučím, ty otročíš.« Nikoliv tedy otroky, u nichž tělo přikazuje a duch slouží, nýbrž křesťany budme, u nichž duch přikazuje a tělo slouží. Tak velí nám Spasitel. Jenom budeme-li tak žítí, budeme-li plniti přikázání jeho, pak víra naše stane se základem spokojenosti, stane se zdrojem, z něhož čerpati budeme moci sílu a vytrvalost při veškerém konání svém. Nuže, každé slovo Kristovo ujmiz se v srdci našem, vzklič a přines naději na úrodu života příštího! Mějme vždy před očima víru a poslušnost setníkova, jak o nich dnešní sv. Evangelium vypravuje; ukažme, že hodni jsme těch, kteří pro víru Kristovu smrt s radostí a plesáním podstoupili, jako sv. Anežka Římská. Amen.

Promluva na IV. neděli po Zjevení Páně

Napsal JAN ŠMEJKAL, katecheta.

»Co se bojíte, malověrní?« Mat. 8. 26.

V hrozném občanském válce mezi Pompejem a Caesarem, asi roku 49. př. Kr., byl Caesar od vojinů Pompejových tak sevřen, že viděl se nucena přelaviti se v přestrojení, by nebyl poznán, nepřátelským loďstvem do Brundusia. Noc, kdy tak státi se mělo, byla velmi bouřlivá, takže lodník bál se s lodí od břehu odraziti. Caesar trval však na svém úmyslu a důvěřuje v sebe a v štěstí své, vzdoruje síle a moci živlů, dodával lodníkovi zmužilosti slovy: »Neboj se, muži, vždyť vezceš Caesara a jeho štěstí.«

V dnešním sv. Evangeliu duchovní Caesar, vladař božský, Ježíš Kristus mocnějším slovem moře a bouři, přírodu se všemi silami si podrobuje. Ukazuje se býti pánem přírody. Přikazuje větrům a tyto mlčí, káže rozvztekleným vlnám a ony se upokojují; hlas veleby vznáší se nad mořem utišeným, tak že lid v ztrnutí jeden druhému šeptá: »Kdo jest ten, že ho vichrové i moře poslouchají?« —

Život náš, zdaž co jiného než loď na rozčeřeném, vzednutém moři času? Zajisté, často i nám jest s apoštoly volati »Páne, zachovej nás, hyneme.« Neboť i loď života našeho tu s mnohými vlnami zápasí, tu zase jen lehce na vlnách se vznáší s tím pouze rozdílem, že ve vodách hynou životy těl, v našich dnech životy duší. Co příčinou těchto bouří v životě a jak je utišiti, budiž předmětem úvahy dnešní.

1. Co příčinou bouří v našem životě? Nedostatek pevné víry a důvěry v Boha, nedostatek víry jest kořenem a pramenem všech hříchů společnosti lidské. Nedostatek víry jest toho příčinou, že život mnohých zmítán jest vírem časovým jako kocábka bez opory, bez vesel, bez plachet, uchvacující slabochy a tříštící je o úskalí nahodilé nehody, naskytnuvšího se neštěstí, zanášející lehkověrné v proud rozbouřeného moře v pospas rozrušeným vlnám. V nevěře jest toho příčina, že cit ku spravedlnosti utlumen, že právo zneuznáváno.

Jak často nyní setkáváme se se žalobou na tento svět, »že časové jsou zlí.« Ano, jsou zlí, protože je lidé zlými činí, jsouce sami zlí, všude hledající nápravy, jenom ne u sebe samých. Úplné spuštění se víry zrcadlí se nejlépe v nesčetných

sebevraždách, v hrozných událostech rodinných, z nichž vzájemná láska, úhelný kámen pokoje a blaha, vymizela.

Divno, že v tolika bouřích život mnohého podléhá? Nikoliv, neboť, kde se seje hřích, tam klidí se bouře.

Vypráví se, že zvrhlý senát římský s blahopřáním přišel k císaři Neronovi, když zavražditi dal učitele svého Seneku, matku Agrippinu, manželku Octavii a bratra Britanika. Krvežíznivý císař, jak Dion píše, zachvěl se při blahopřání tom a vyznal, že nezískal tím pokoje, kterýž ani blahopřání celého světa mu přinéstí nemůže. Nero sil hřích, klidil bouři, ve které sám bídně samovraždou skončil.

A nebylo by snad třeba jíti až do dávných dob. Dni naše poskytují hojnost výstražných příkladů, že marně hledá hříšný člověk utišení, klidu a pokoje v radostech tohoto světa. Chvilková zábava sice na okamžik tiší, ale svědomí se svými výčitkami jako stín všude se plíží. A marně bychom hledali klidu, kde není pevné víry, kde Bůh se svými příkázáními opomíjen, nectěn; marno očekávati klidu a spokojenosti tam, kde není požehnání Božího.

2. Známo, že již Plutarch píše, že námořníci v bouři lijí olej kolem lodi, by vlny se utišily. Učenici Kristovi oleje nemají, vědí však ve svrchovaném nebezpečí o prostředku účinnějším — o božské moci a síle Ježíše Krista. K němu tedy se utíkají, volajíce: »Páne, zachovej nás, hyneme.« To, co učinili apoštolové, učinme i my, vzbudme Jej ve svém srdci. Ke Kristu Pánu svému utíkejme se v dobách protivenství, ve chvíli nebezpečí. »Vzývej mne v den soužení: a já vytrhnu tě,« volá již Žalmista Páně. (49, 15.)

U starých Římanů bylo zvykem, že otec nebo hostitel při počátku jídla vylil několik kapek vína z koflíku ku počtě bohů, aneb že sochy jejich na stůl si kladl, aby byl pamětliv stále bohů svých, od nichž domníval se vše míti. A křesťan? Bůh často v srdci jeho spí, na něj nevzpomíná, leč v den navštívení Božího, tu teprve Jej budí a volá: »Páne, zachovej mne, hynu.« A dobře, má-li ještě tolik síly, že Krista v sobě budí.

»Proč se bojíte, malověrní? pravil Kristus s výčitkou apoštolům. Proč se tedy báti, kde jest Ježíš a kde žije se dle vůle Jeho; vždyť on má moc i největší bouři utišiti. Chovejme v srdci svém Ježíše a snažme se, abychom Jej hříchem nikdy nevypudili.

Když Arkadius, vládce východní, zanevřel záští proti sv. Janu Zlatoústému, patriarchovi cařihradskému, radil jistý dvořenín jemu, aby ho vyhnal z vlasti; jiný, aby zabavil všechny jeho statky; třetí, aby uvrhl jej do žaláře; čtvrtý, aby k smrti ho odsoudil. Jiný však císaři řekl: »Mýlíte se; to vše, co radíte, není prostředkem, abyste jej potrestali. Kam ho zaženete, když celý svět jest jeho vlastní? Odejmete-li mu statek, vezmete jej chudým a ne jemu; vsadíte-li jej do žaláře, bude pouta líbati a vám blahoslaviti; odsoudíte-li jej hrdla, otevřete mu nebe. Protož, chceš-li se mu pomstiti, přinuť ho k hříchu. Znam muže toho velmi dobře, nebojí se ničeho, leč jedině hříchu.«

Mějme vždycky vznešený tento příklad na paměti. Kristus, Pán náš, buď vždy naším vůdcem i ochráncem. Pak ve chvíli protivenství nebudeme se báti ni malomyslněti, ježto srdce naše chová Krista, onoho Pána, jehož větrové i bouře poslouchají. On poručí a v duši naší nastane utišení veliké. Amen.

— **RŮZNÉ ZPRÁVY.** —

Z Katechetského spolku. *Členská schůze* spolková konala se ve středu dne 13. prosince. Dp. Fr. Stejskal, kooperator na Král. Vinohradech, přednášel při ní »o nynějším školství italském«. Poukázav krátce na stav školství za vlády sv. Otce, přešel k nynějšímu státnímu zřízení školskému, jež jeví se i co do povinnosti návštěvy školní i po právní a hmotné stránce učitelstva daleko nepříznivější nežli u nás. Přednášku svoji provázel též zajímavými ukázkami vlašských katechismů. Četně přítomní katecheté s povděkem sledovali zajímavou přednášku. — Na to projednány některé záležitosti spolkové a zodpověděny učiněné dotazy. Všeobecně si stěžováno, že některá definitivní místa katechetská po delší dobu zůstávají nevypsána aneb nejsou zřízena tam, kde všechny zákonné podmínky pro zřízení definitivních míst jsou splněny. Tím katecheté v nárocích na pětileté přídávky, pensi, ba i na příbytečné, od zastupitelstev městských udělované, jsou očividně poškozováni. Jestli se poměry nezlepší, postará se spolek o to, aby podána byla na sněmu zemském příslušná interpellace. — K vystrojení vánočního stromku Katolické besedy přispěli přítomní 10 kor. — Předseda spolku jednotlivým kolegům různé dotazy zodpověděl v minulém roce 74 soukromými listy. — Výborová schůze spolková konati se bude ještě v tomto měsíci.

Členské příspěvky složili vdpp.: Gerlach Dvořák, farář v Kmetňovsi, Josef Ruml, duchovní správce v Praze, Tomáš Škrdle, redaktor v Praze, Maxmilian Biedermann, katech. v Příbrami, Jan Laitl v Blatné, Fr. Čurda, katecheta ve Vršovicích, Jar. Slavíček, katecheta na Smíchově, Josef Jirsa, katecheta v Nové Pace. Další příspěvky přijímá Václav Železný v Praze-II. na Karlově.

Dpp. kollegy upozorňujeme na dílo: *Nedělní a sváteční čtení pro vzdělaný svět*. Sepsal L. z Hammersteinů S. J. Přeložil a upravil Dr. Ant. Podlaha. Nákladem V. Kotrby. Část I. Cena zl. 1.80. Výborné toto dílo jest výborným pramenem k meditacím i k případným promluvám.

Listárna. K otázce mnohých, zdaž možno by bylo »Katechetskou přílohu« samostatně vydávati, a to tak, že by posílána byla pouze žadatelům (ovšem s Vychovatelem), odpovídám, že to pro tento čas nemožno. Kdyby žadatelé byli poněkud zasvěceni do toho, s jakými obtížemi, s jakou administrační a redakční prací to spojeno, doufám, že by od žádosti své upustili. Vždyť neškodí ani laikovi, když do »Katechetské přílohy« nahlédne, jakož neškodí ani nám, když »Učitelskou přílohu« si přečteme. Důvody jiné zdají se mi býti tak malicherné, že, doufám, lépe učiním, když se o nich nezmíním.

Všem příznivcům Katechetského spolku

v novém roce

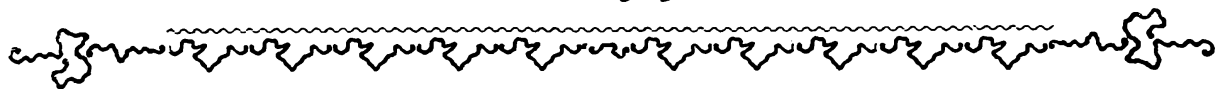
splnění jejich tužeb přeje

REDAKCE.

Katechetská Příloha

k 3. číslu „Vychovatele.“

Několik myšlenek o vyučování náboženství dle nových katechismů.

Píše Dr. J. POŠTULKA, c. k. professor v Kroměříži.

* Dokončení.

V II. hl. částce probereme »o modlitbě Páně« a »pozdravení andělském,« při čemž úplně vynecháme otázky s hvězdičkami a všeobecnou část »křesťansky doufati« a »o modlitbě vůbec«. Modlitby vlastními slovy objasníme. (3 ot.)

V III. hl. částce »oddělení druhé« t. j. o desateru Božích přikázání a »oddělení třetí« o 5 přikázání církevních zvlášť, otázky bez hvězdiček a bez »křesť. milovati. (4 ot.)

Ve IV hl. částce o sv. svátostech zvlášť, otázky bez hvězdiček a bez pojednání o svátostech vůbec. (3 ot.)

V V hl. částce o hříchu a dobrém, otázky bez hvězdiček a bez všeobecné části »křesťanská spravedlnost« a bez »čiň dobré« »O čtyřech posledních věcech: člověka« celé vzítí a přídavek úplně vynechati. (ot. 17.)

Objasňující příklady volíme z bibl. dějin, ze života svatých, z církev. dějin neb okolností žákům známých. Vyličením příkladů naznačených vyhovujeme i druhému směru; předvádíme příklady osob, v jejichž životě ta která pravda se uskutečnila a nabádáme žáky k podobnému konání.

Takovou osnovou pro 2 šk. rok (86 otázek) jest katecheta dosti zaměstnán a snad najde i chvíle k působení na srdce. *)

Žáci ve 3. šk. roce (od 8—9 roků) jsou zběhlí v čtení, zvyklí v učení se na paměť, mají vytříbenější myšlení a více náboženských pojmů. Dlužno v nich dřívější utvrditi a dle jejich potřeb poznatky rozšířiti. Rozšíříme osnovu ve 2. škol. roku o vynechané otázky bez hvězdiček, (43) a o důkladnější pojednání o sv. pokání **) z přídavku. (Otázky bez hvězdiček 33). Zbývajícího času využijeme k důkladnějšímu probírání bibl. dějin a obrázků ze života těch svatých, jejichž jména nosíme.

Žáci ve 4 šk. roce (9—11 roků) jsou dospělejší duchem i tělem. U nich jeví se živost a lehkomyšlnost. Jak třeba tu srdečného a důkladného působení! I pro ty mohl by se ponechati malý katechismus. Osnovu 2. a 3. škol. roku roz-

*) Osnova Pražské diecése ukládá pro 2. šk. rok (86 ot.) biblické děje St. Z. se stálým zřetelem na Vykupitele.

**) Parochi pueros ad primam confessionem, praecipue vero ad primam communionem diligentissime praeparent. Ne autem haec prima confessio ultra nonum annum differatur, stricte prohibemus. Conc. Col. Prov. 1860, pag. 132.

šíříme o otázky s hvězdičkami (36), o všeobecné hlavní částky a o celý přídavek 160 ot. Liturgickou stránku projednáme důkladně. Z bibl. dějin N. Zákona připojíme ona krásná podobenství a dějiny od založení církve. Ze života svatých uvádíme příklady neohroženosti a horlivosti u víře.

Snad někdo mínění o zavedení vypravování příběhů ze života svatých bude považovati za paradoxní? Taž se mnohých křesťanů, co vědí o našich předních svatých. Kdo sám nemá doma životopisů svatých, neví o nich ničeho. Ostatek příběhy ze života svatých jsou vlastně ve vyučování náboženství kořením, jímž se podporuje záliba v učení se suchopárným větám. Nemíním tím ale nikterak samostatné systematické probírání životopisů svatých, nýbrž pokud jsou pomůckou k vyučování a napomenutí. Ovšem kdyby se vyučovalo jen větám v katechismu, bylo by látky pro 4 šk. rok málo. Spojíme-li ale obojí prostředky, vyplníme svědomitě hodiny náboženství určené.

Takovým uspořádáním látky pro jednotlivé školní roky náramně se usnadní vyučování katechismu v jedno-, dvoj- a trojtřídních školách, kdež více oddělení může se současně zaměstnávat, poněvadž vyšším šk. rokům přidávám o několik otázek více. Tím vyhovujeme i zásadám paedagogickým: »vyučuj přirozeně« a »rozšiřuj učivo dle stáří žáků«.

Střední katechismus byl by zajisté vhodný a úplně dostatečný od 5.—8. šk. roku. Ku konci projevují úplný souhlas s p. prof. Fuxem, který radí osnovy zavést z počátku jen na zkoušku, jak se osvědčí.

O dozoru při službách Božích.

Napsal JOS. KOBOSIL, katecheta měšťanské školy v Plzni.

Zákonem říšským ze dne 25. května 1868 č. 48 v § 2. a ze dne 14. května 1869 v § 5. odst. 5. zůstaveno jest úřadům církevním, aby cvičení náboženská pro mládež školní svobodně a samostatně ustanovovaly a ustanovení svá v té příčině správci školy skrze školní dozorstvo oznamovaly.

O tom, kdo při cvičeních náboženských takto ustanovených konati má disciplinární dozor, a jak se má konati, není v obou zákonech žádného ustanovení. Slova v § 2. zák. z 25. května 1868, aby církev k vyučování náboženství a cvičením náboženským »dohled měla« (unmittelbare Beaufsichtigung) nemají smyslu, že by zůstaveno bylo orgánům církevním, aby obstarávali disciplinární dozor při cvičeních náboženských, nýbrž zaručují úřadům církevním v příčině vyučování náboženství a cvičení náboženských totéž právo dohlédací, které dříve měli i v příčině ostatního vyučování a které si právě zákonem z r. 1868 vyhradil stát.

Nebylo v těch zákonech žádného ustanovení v příčině dozoru při cvičeních náboženských jednoduše z té příčiny, že věc ta náleží mezi podrobnosti, jichž ustanovení ponechává se ministerstvu vyučování. »Plány vyučovací na školách obecných a všechno to, co vůbec náleží k vnitřnímu jich spořádání, ustanoví ministr záležitostí duchovních a vyučování, slyšev školní úřady zemské nebo obdržev návrhy od nich.« (§ 4. ze 14. května 1869.)

Ministerstvo pak ustanovilo v § 50. řádu školního a vyučovacího ze dne 20. srpna 1870 v odstavci 3. takto: »Škola jest povinna péči míti o to, aby k cvičení v náboženství, dle § 5. říš. zákona o školách obecných zavedenému, učitelé každého vyznání víry disciplinárně přihlíželi.«

Řád školní a vyučovací tedy zavazoval k doзору při cvičeních náboženských učitele světské, pokud byli téhož vyznání jako děti.

Avšak v době tehdejší přemnoží vykládali zákony školské ve smyslu náboženské výchově daleko ještě nepříznivějším, než jaký skutečně měly. Pěkně o tom vypravuje Dr. Kryštůfek ve vycházejících právě dějinách církve katolické ve státech rakousko-uherských v sešitě 20. na str. 408 a následujících: Církvi nepřátelští učitelé a jim spřízněné mnohé školní úřady činili duchovenstvu co do náboženského vyučování, pobožností a náboženských cvičení veliké obtíže. Protože agitace liberálních učitelů a školních rad proti pobožnostem mládeže trvaly dále a učitelé dozor nad mládeží při nich odpírali, musil ministr Stremayr ostře zakročiti a vydal dne 11. června 1873 ke všem zemským přednostům okružník o náboženských cvičeních ve školách obecných, kdež dí: »Zákonodárství nerozhodlo se dle svého znění pro bezkonfessní školy, neprohlásilo náboženské vychování za předmět škoie zcela cizí, který by tvořil vnitřní věc příslušné církve ale učinilo opatření, která podávají rukojmí, že škola pod vrchní správou církevních úřadů více nestojí a vyučování předmětům každému církevnímu vlivu odňato jest; při tom tvoří vyučování náboženství a náboženská cvičení pod přímým vedením konfessionálních orgánů a nejvyšším dozorem státu integrující část vyučování a vychovávání na obecných a středních školách. — Nařízený dozor učitelů nad školní mládeží není pro ně náboženským cvičením, ale konáním povinností, aby se zachovala kázeň, jako při jiných shromážděních mládeže« (Kryštůfek str. 411).

Okružník tento nejspíše proto, že platil jen jako direktiva přednostům zemským, není otištěn ve »Věstníku vládním« a není uveden ve sbírkách školských zákonů a nařízení, ale nepochybně novinami vešel v širší známost, a vlivem jeho »od té doby mírnili se četní učitelé ve svém nepřátelském vystupování proti církvi«.

Nebylo-li od té doby pochybnosti, že učitel světský povinen jest dozírati nad mládeží školní při náboženských cvičeních, podobá se, že jednalo se zase o to, zdali učitel náboženství vázán jest k tomuto doзору; aspoň otázka ta přišla na přetřes v sezení zemské školní rady dne 4. června 1878 a vysloveno, že katecheta k tomuto doзору vázán není.

Když pak r. 1883 k naléhání katolíků přijímalo se do zákona ustanovení (novelly § 48), že za odpovědného správce školního může ustanoven býti jen takový učitel, kterýž také prokáže, že má způsobilost vyučovati náboženství onoho vyznání, ku kterému přináleží většina žactva, — připojeno také zároveň.

»Správa školní povinna jest účastniti se v dohlídce nad mládeží školní při cvičení náboženském řádně vytknutém prostřednictvím učitelů příslušného vyznání náboženského« (§ 48. zák. ze 2. května 1883).

Zemská školní rada česká vynesemím ze dne 17. prosince 1883 (»Věstník vládní« str. 183) ještě zvláště ukládala, že školní správy všude, kde zvláštní služby Boží nedělní a sváteční se konají, mají se starati o zákonitý dozor ku školním dětem při těchto službách Božích. Za tou příčinou uloženo okresním školním radám, aby k tomu dohlížely, by správy škol tuto povinnost svoji přesně konaly.

Ale jak ustanovení novelly, tak i vnesení zemské školní rady nezdají se býti šťastně — aspoň stylisována. Kdežto dříve § 50. řádu školního a vyučovacího přímo pravil, že učitelé téhož vyznání mají dozor konati, mluví § 48. novelly

o »správě školní«, »účastniti se v dohlídce«, »prostřednictvím učitelů« a výnos zemské školní rady praví, že »školní správy« mají se starati o »zákonitý dozor«. Při takové neurčitosti nepomáhá mnoho, že uloženo i okresním školním radám, aby k tomu dohlížely, by »správy škol tuto povinnost přesně plnily.« — Styli- sace staršího § 50. řádu školního a vyučovacího (z r. 1870), aby »učitelové každého vyznání disciplinárně dohlíželi«, jest dojista daleko zřetelnější. * DOKONČ.

Promluva na V. neděli po Zjevení Páně.

Napsal J. TÝNSKÝ.

»Odkudž tedy koukol.«
Mat. 13, 27.

Na trhu hlavního města Syrakusského ostrova viděl kdys vladař jeho Dionysius uprostřed krámů kupeckých jistého mudrce vykládati zboží. Zvědav, co by as muž ten na prodej měl, přiblížil se k němu s otázkou: »Co pak nám na prodej neseš?« »Moudrost,« dí mudřec. »Zač pak ji chceš prodati?« táže se dále vladař. »Za čtyři sta zlatých,« dí mudřec »Toť trochu draho prodáváš,« vece vladař, ale přece sáhá do sáčku a peníz vyplácí. A mudřec podal vladaři zavinutý list pergamenový, na němž stál tento latinský výrok: »Quidquid agis, prudenter age et respice finem« t. j. »Cokoliv činíš, moudře čiň a pamatuj na konec,« abys toho pak nelitoval. Tento výrok dal pak Dionysius ve své komnatě na zeď vepsati, aby slova ta vždy měl na paměti. — Brzy na to vešel k němu holič, kterého získali protivníci vladařovi za tím účelem, aby Dionysiovi krk podřízl. Již jim svolil a chtěl úmysl svůj vykonati, když v tom mu písmo na zdi do očí padlo. Chápal smysl jeho a když vladař k holení se připravil, řekl: »Pane, já dnes holiti nebudu.« »Proč ne?« táže se vladař překvapen holiče. Tento zaražen a jako ohromen ukazuje na písmo. Dionysius ihned uhodl příčinu; a holič též později kajicně se vyznal. Tak vladař poznal, že moudrost, kterou koupil nedávno na trhu, nebyla nikterak drahá.

Na trhu člověčenstva vystavěli sobě již mnozí mudrci a učenci svůj krám, prodávající na něm lidstvu svou moudrost, a to dosti draho. Než, přišel jeden velemoudrý muž, božský učitel velmi skrovného zevnějšku, Ježíš Kristus, jenž své poklady lidstvu přinesl. A tyto poklady Ježíše Krista vykládá sv. Církev ve čteních sv. Evangelia. Kolikrát bylo již vykládáno dnešní sv. čtení! A přece, byť toto podobenství o koukoli a dobrém semeni bylo čítáno nescísněkráté, vždy nalezne nových vykladačů, kteří ve slovech jeho opět novou pravdu objeví našim zrakům.

Když nastane léto, jak mile lahodí červeň koukole sem tam na poli v obilí se problesknouví našemu oku. Ale barva jeho rmoutí hospodáře, který, kdyby mohl, rád by jej vytrhl. Proč? Není třeba vykládati.

Dobrým semenem rozuměl Ježíš Kristus slovo Boží vůbec; tedy i to slovo, jemuž přiučil lidi, aby k němu o pomoc volali, modlitbu. A nepřítel člověka hledí vzácné a hojné dobré semeno Rozsévačem božským každému člověku do srdce zaseté udusiti koukolem učení svého, vývinu a vzrůstání jeho překážeti, snaží se modlitbu jemu znechutiti. Neboť: »Kdo modlitbu zanedbává, pravou cestu opouští, praví již sv. Terezie. A běda těm, kdož o ovoce modlitby připravit se nechávají.

»Mám přítele,« pravil kdysi moudrý Hilel chovanci svému, jenž modlitby zanedbával, »který posud šťastně byl živ, a pole své pilně vzdělával; ale nyní povrhl pluhem a čeká, že mu pole samo bude obilí přinášeti.« »Jak opovážlivé to chování!« zvolal rozhorleně chovanec. »A hle, tak jednáš ty, synu můj,« vpadl mu do řeči mistr jeho. »Neboť modlitba jest práce duchovní, kterou si požehnání Božího vyprošujeme. Jediné modlitbou uchováme si klid duše a ochráníme ji před vlázností, lhotejností a hříchy.

Dnes mnozí nemají jiných starostí leč o potřeby těla a pro tyto starosti úplně zanedbávají duše své. A nedivno pak, že roste přes míru semeno nepřítelů duší lidských, a všude, kamkoliv člověk pohlédne, spatří jen koukol nepravosti.

Modlitba vlévá též síly a odvahy člověku. Kdo z nás mohl by spoléhati na vlastní sílu svou, aby se uchránil od úkladů nepřátel. Vzpomeňme si na horlivost apoštolů, když kolem Mistra svého při poslední večeři shromáždění byli. Slibují, že ho neopustí, a sv. Petr zapřísáhá se, řka: »Bych měl s tebou i umřítí, nezapru tebe.« (Mat. 26, 56.) A hle, i jim nedostává se síly, hrůzou překonání opouštějí Mistra svého, a sv. Petr zastrašen slovy prosté služby zapírá svého Pána. A jestliže muži přesvatí vlastní silou křehkosti lidské přirozenosti přemoci nemohli, čehož jest se obávati nám? Vždyť »není bojování naše toliko proti tělu a krvi, ale proti knížatům a mocnostem, proti správcům světa této temnosti, proti duchovním zlostem v povětří.« (Ef. 6, 12.) A kdož nám poskytne síly proti nim? Kdož jiný, než Ten, jenž zlomil moc ďáblovu, a jenž sám jako člověk, v modlitbě nalézal síly ve chvíli úzkosti.

A proč Bůh okamžitě nezhubí nepřítelů duší nevinných v soudech svých? »Chceš-li, půjdeme a vytrháme koukol!« nabízejí se služebníci v dnešním sv. Evangelii. — Bůh čeká, protože přijde jednou čas, kdy sebrán bude koukol a svázán do snopů k spálení. Jako nemocemi zkouší Bůh trpělivost naši, tak i nechává zlé mezi spravedlivými proto, aby se přesvědčil, jak mnoho zmuže mravní síla naše, jak jsme pevní a silní proti pokušení. A co nám dodává síly, co spojuje s Bohem? Modlitba, která, jak praví katechismus, jest pozdvížení duše k Bohu a rozmluva s Ním.

Cena vítězství vyměřuje se dle sil nepřítelů. Z krutého boje vyjítí jako vítěz, nelekatí se děl a ručnic, ale vytrvati, toť hodno palmy vítězství. A proto i nám jest zmužile jítí v denní boj proti nepříteli duší, nelekatí se, ale zmužile mu čeliti. Na vás nyní jest, abyste bedlivým učením, a seznáváním pravd náboženských ozbrojili se jako zbraní proti nepříteli, který jistě v čas s vámi v boj se dá. Vždyť i dnes všude koukol mezi pšenicí.

Ale lidstvo, dobří i zlí na veliké roli tohoto světa, přece jednou dozraje. Kdy to bude, nevíme, ale to víme, že jako každý rok dozrává na poli obilí, a každý rok je žeň, i lidstvo veškeré žatvy této se dočeká. Jak při žni takové bude mnohému otci, u něhož po celý rok místo modlitby bylo slyšení proklínání a zlořečení? Jak bude mnohé matce, která vrozený hněv a prchlivost svou dává cítiti dětem, místo kříže ranami nemilosrdně je znamená, místo požehnání kletbu na ně svolává a s nadávkami z domu propouští i vítá? Jak bude zaměstnavateli, až objeveny budou úskoky, podvody a křivdy, jež na chudých byl spáchal? Jak bude i mnohému z vás, až zjeven bude nevděk váš k vašim rodičům, učitelům a dobrodincům, jak bude těm, kteří příčinou byli, že duše vaše otrávena byla

jedem učení jejich, kteří pohoršení vám dali? Věru, o nich platiti budou slova písma sv. »Lépe, kdyby se byli nenarodili.«

Nezapomeňme nikdy, že jsme jako to obilí na poli, kteréž Kristus krví svou posvětil a vzdělal. Jsem-li mezi pšenicí či snad koukolem aneb dokonce snad rozsévačem jeho? Odpovězme si dnes sami na tuto otázku.

A jako počal jsem promluvu tuto výrokem mudrcovým: »Cokoliv činíš, opatrně číň a pamatuj na konec,« tak touto radou i končím. Každý při práci své pomni, co jí získáš — neb snad ztrácíš — pamatuj na konec, na onen velký den žně světové. A hled', abys snad neoctl se v snopkách k spálení, ale mezi pšenicí, kterouž shromáždí nebeský Hospodář v stodole své. Tak jako pohled na »konec« zachránil život Dionysiovi, tak nechť i pohled na konec, vzpomínka na dobu žně zachráni život váš, neboť: »Jaká setba, taká žeň a jaká žeň, taká i odměna.« Amen.

Promluva na neděli Devítník.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

»Vzali po jednom penízi.«
Mat. 20, 10.

Kdo slova dnešního sv. Evangelia bedlivě sleduje, tomu zajisté podivným se zdá, že hospodář všem dělníkům, kteří na vinici jeho pracovali, stejnou mzdu káže dáti. Ti, kteří pracovali od úsvitu denního, i ti, kteří najati byli až o hodině deváté, ba i ti, kteří až o polednách, neb o třetí, a dokonce o páté hodině k večeru na vinici přišli, všichni u večer »vzali po jednom penízi«.

Není snad v jednání hospodářově patrna nespravedlnost v odměňování práce? A nedráždí tím pán dělníky své přímo k reptání, k hněvu a závidosti? Proč Ježíš, který naprostou spravedlnost vždy hlásal, takto mluví a jednání hospodářovo, jímž vlastně sám jest, schvaluje? Všimněme si blíže, jaký význam v sobě tají toto na pohled podivné chování Ježíše-hospodáře. — —

V apoštolích Ježíšových, z lidu prostého i chudého vyvolených, i sobecké pocity často se probouzely. Ti, které první povolal, zakládali si na svém prvenství; chtěli míti první, přednější místa v království jeho. Nemohli se ani oni dlouho zbaviti myšlenky, že Spasitel přichází založit nové, světské říše Israeli.

A Ježíš odměňuje všechny stejně, chce tím naznačiti, že nezáleží na tom, kdy kdo byl povolán a jak dlouho pracoval, ale jak pilně, jak horlivě pracoval v době, po kterou pracovati měl. A spolu poučuje takto apoštoly, dává naučení nám, že ne dle délky a trvání práce, ale dle její jakosti, ne dle délky života, ale dle toho, jak jsme ho užili k práci a konání dobrých skutků, chce nás odměniti, až večer života nastane a doba odplaty se přiblíží. —

1. Vypravuje se o starověkém Achilleovi, předním hrdinovi z války o dobytí Troje, že bohové dali mu na vybranou: mohl si voliti buď krátký, ale slavný život, aneb dlouhý, ale beze slávy. Achilleus ni chvíli se nerozpakoval. Vyžádal si života krátkého a slavného. A toho, jak známo, též se mu dostalo.

Drazí přátelé! Kdyby Prozřetelnost Boží tutěž volbu dala každému z nás, myslím, že nenalezl by se nikdo, kdo by jinak volil. Ovšem, slávu života svého nehledal by každý dle názoru starého věku ve vítězstvích nad nepřáteli, v bojích a půtkách, ale spíše v práci, v práci plodné a užitečné, kterou by prospěl

sobě, svému národu a všemu lidstvu tak, aby i pokolení pozdní nesmrtelného jména jeho i po tisíci letech vděčně vzpomínala. Tak by nám zajisté voliti kázala již láska sama k sobě, vrozená touha po cti, slávě a nesmrtelnosti. —

Vždyť na soudě dějin lidských právě tak jako na soudě Božím platí, jak kdo žil, mnoho-li dobra vykonal a nikoli, jak dlouho žil. Život člověka měří Hospodin i dějiny dle zásluhy, jichž jsme si dobrými skutky získali, dle užitečné práce, a nikoli dle let, jichž se kdo dočkal. V životopisech svatých dočítáme se o sv. Aloisu, sv. Stanislavovi. Byly to nejjasnější hvězdy na obloze Církvě, byť dráha jejich života byla krátká. A kdo vzpomíná Methusalema, jenž živ byl 969 let? O Methusalemu písmo sv. zachovalo nám pouze jeho jméno a jako zvláštnost nejdelší počet let lidstva před potopou světa žijícího. Oč důkladnější zprávu podávají nám dějiny ať o světcích, kteří svými ctnostmi, svými skutky se vyznamenávali, ať o lidech světských, kteří prací rukou i ducha svého zůstavili po sobě památky takové, že dobrodinci lidstva se zovou, — byť ani třicátý díl věku jeho nedosáhli. — Proto dobře dí písmo sv.: *»Život ctihodný nezáleží na dlouhém věku a počtu let.«*

2. Doba mládí nemá všecken svůj význam jen v tom, že jest to doba přípravy na život dospělosti. V očích Hospodinových není to pouhá část, pouhý zlomek života. Neboť kdyby tak bylo, byli bychom nuceni říci, že vlastně nežil, kdo let dospělosti se nedočkal. Doba mládí i sama o sobě jest celek, jest celým životem na soudě Božím. Neboť co zde často za nehotové, nezralé se považuje, i to před Bohem může platiti za dokonané, zralé, hodno buď odplaty neb trestu.

A proč tak díme? Abyste od mládí zvykli sobě práci, práci užitečné. Abyste zanechali vši ledabylosti, povrchnosti v práci a lehkomyšlnosti v životě, ale uvykali a heslem života svého si učinili: *»Cokoli pracuješ, koncj svědomitě, rozvážně a důkladně.«* Kdo dobře žije a svědomitě povinnosti své koná, ten jest před Bohem v pravdě velikým, byť ani na práh dospělosti nevstoupil. A malým, nepatrným jest, kdo dlouho živ jsa povinností povolání svého neplnil, zásluh dobrých skutků neshromáždil. Tichá, svědomitá práce neznámého, všeho hluku světského vzdáleného jinocha, jeho zbožný život v očích Hospodinových má větší cenu, nežli duchaplný plán velkého vojevůdce, kterým vítězně své nepřátely na hlavu porazil.

Slavný biskup a řečník francouzský Bossuet ve svých pamětech zaznamenal mnohé události a dojmy z doby svého mládí a svých studií. A tu mezi jiným vypravuje, jak hluboký dojem naň vždy činily hodiny, které na chodbě školní budovy byly zavěšeny. Na ciferníku jich velkými písmenami byla napsána slova *Transcunt et imputantur.* Hodiny *»míjejí a přičítají se,«* buď k zásluze neb k vině. A tato slova tolik jej nadchla a tolik pobádala, že nelenil, pracoval a hleděl dostáti svědomitě všem povinnostem svým.

Byť slova tato nebyla napsána na hodinách školy vaší, přece by měla nadepsána býti na rozvrhu vašem učebním, nad vašimi lety, vašim mládím. Jsou to vzácné a pro život váš důležité chvíle, jež tuto prožijete. A jakkoli rychle míjejí, přece při tom jsou zase jako základní pilíře, na nichž všechna vaše budoucnost, všechno vaše štěstí jednou má spočívat.

Hleďte již ve škole navyknouti práci, opravdovosti a důkladnosti v konání svých povinností. *Finoch kráčeje dle cesty své, také když sestará, neuchýlí se od ní,«* praví písmo sv. (Přísl. 22, 6.). Kdo povrchnosti ve škole navykne, odnáší

ji s sebou i do života a hořce později lituje. Pracujte horlivě, konejte povinnosti své vždy svědomitě, neboť jediné tím upokojíte neúprosný hlas svého svědomí, naleznete štěstí ve svém nitru, získáte cti a lásky u lidí, i odměny jednou u Boha-odplatitele, ať déle či kratěji jste pracovali. Nezáleží na tom, jak dlouho kdo pracoval, ale jak horlivě, jak opravdově a svědomitě pracoval v onu dobu, kterou Pán ku práci zde na světě byl mu vyměřil. Tato hluboká pravda kéž vždy vám zaznívá z dnešního sv. Evangelia i v jaro života vašeho nyní i v dobách dospělosti! Amen. —

Promluva na I. neděli po Devítníku.

Napsal *.*

Neděli poslední zřeli jsme Spasitele jako pilného, starostlivého hospodáře, jenž v každé chvíli pamětliv jsa vinice své, najímá dělníky na její vzdělání. Dnes zříme Jež jako rozséváče, který na poli svém kráčeje, vytrvale rozsévá símě a nic nedbá, že mnohé padá na cestu tvrdou, ušlapanou, kde lidé pošlapou a ptáci je sezobají, neb na skálu, kde pro nedostatek živné půdy hyne, neb v trní, jež bujíc dusí a moří každou jinou bylinu. Vědomí to neleká rozséváče, aby ustal v práci; ale seje neunavně i tam, kde není naděje v užitek stonásobný. —

Spasitel v rouchu podobenství tohoto ukazuje nám osudy hlásání slova Božího; předpovídá, že bez užitku budou všechna ta slova Věčné pravdy u těch, kdož buď tvrdého jsou srdce jako ta skála neb cesta ušlapaná, aneb u koho trní, t. j. vášně a nárůživosti jejich udusí a potlačí je. A přece neustává, ale vytrvale, neunavně i tam volá, kde hlas Jeho neslyšán zanikne tak jako hlas volajícího na prázdné poušti. Jaký tu vzor vytrvalosti a píle! —

A jako předešle uvažovali jsme o významu a ceně práce, tak dnes uvažujeme o významu vytrvalosti v práci.

1. O velikém výbojci asiatském Timuru vypráví se následující událost: Když jednou nepřátely svými byl pronásledován, ukryl se v starém, pobořeném stavení. Po několik hodin prodlel mezi prázdnými, rozpraskanými zdmi o samotě. Obava, že bude nalezen a na smrt vydán, jako balvan tísnila mysl jeho. Každá chvíle, každá minuta v nebezpečí takovém za tisíc hodin zdála se mu býti. — Tu chtěje poněkud zapomenouti na trudný svůj stav upřel zrak na mravence, který obilní zrno, velikostí daleko jej převyšující, na vysokou zeď vlekl. Kdykoli byl již blízek cíle svého a zrno skoro až nahoru donesl, vždy spadlo ono jemu na zem. Leč mravenec znovu slezl dolů a znovu pokoušel se své břímě nahoru vynést. Devět a šedesátkrát zrno mu spadlo — a devět a šedesátkrát mravenec znovu dal se do práce — až přec konečně provedl to, což byl počal. Pohled ten dodal mu zmužilosti; zde patřil vzor neunavné, vytrvalé práce. A od té doby Timur, vytrvalost učiniv heslem všeho svého jednání, v krátce dosáhl toho, že všechnu nepřízeň a zlobu nepřátel překonal a stal se vladařem národů asijských. Malý, nepatrný tvor naučil jej vytrvalosti, bez níž nikdy práce nebývá korunována utěšeným výsledkem.

A slavný spisovatel knihy Starého zákona: »Příslovní«, král Šalomoun, totéž praví, řka: »*Jdi k mravenci, a zpytuj cesty jeho — a uč se moudrosti.*« Ku práci musí vždy družiti se vytrvalost, chce-li člověk cíle svého dojíti. Práce bez vytrvalosti — toť loď bez kotvy a kormidla, která stává se hříčkou větrů a vln;

kteřá nemajíc svého určitého směru, v širém moři tam i onam se zmítá a v přístav bezpečný nikdy nevepluje. — Jedině vytrvalost a neúmornost v práci vede člověka k cíli.

Stává se často a svědkové toho my sami býváme, že leckterý z našich svěřenců, z našich žáků a žakyň, řádně vychován a potřebnými vědomostmi pro život opatřen, opouští tento dům. — S tou nadějí, že bude řádným člověkem a křesřanem, že bude žítí Bohu i lidem ku cti, propouštíme jej ze školy. A přece po letech slyšíme tu do duše nás rmoutící zvěst, že na dobré cestě nesetřval, že uchýlil se od cesty ctnosti. V čem toho příčina? Neměl dosti pevné vůle a vytrvalosti. Prvé pokušení neb společnost zlá svedla jej se dráhy ctnosti. Podobal se i v letech vyspělých k děcku, které přímo jde, dokud ruka matčina je podporuje, a ihned klesá, jakmile matka, domnívajíc se, že samostatně dovede kráčeti, nechává je samo jíti. —

2. Vytrvalost jest však též matka v ší do k o n a l o s t i. Demosthenes zvláštní lásku pojal k umění řečnickému a chtěl stůj co stůj řečníkem se státi. — Však jak těžko to bylo! Hlas jeho byl slabý a na delší vzdálenost sotva slyšitelný. Jazyk jeho nedovedl vysloviti písmene r — které přec v řeči řecké tak často přichází — a zjev jeho u veřejnosti jen smích budil, ježto neustále levé rameno nepoměrně do výše zdvíhal. Však vady ty nikterak jej neodstrašovaly. Vytrvalostí přemohl je všechny. Aby hlas sesílil, chodíval na břeh mořský a tu snažil se tak zvučně mluvit, aby i za přílivu hučící moře přehlušil a sebe slyšel. Bera drobné kaménky v ústa tak dlouho se cvičil, až písmeno »r« správně vyslovovati se naučil. A doma, připevňuje si ostrý bodec k levému rameni, cvičil se v držení těla. Kdykoli v zlovyku rámě pozdvihl, bodnutí ve tvář připomnělo mu návyk jeho, až konečně i toho se zhostil. Tak neúmornou vytrvalostí přemohl všechny své vady a nedostatky, až vyšinul se na prvního, nejslavnějšího řečníka své vlasti. —

Tak vytrvalost přemáhá všechny překážky a uvádí člověka na stupeň dokonalosti. Vytrvalost v práci získala i sv. Pavlu jméno muže nejslavnějšího, velikého apoštola národů. Pronásledování Židů, nepřízeň pohanů, různá nebezpečí na cestách, na moři i na pevné zemi nic jej neodstrašily, aby ustal v hlásání nauky Kristovy; jedině vytrvalostí a neohrožeností docílil takých výsledků, že sám o sobě říci mohl, že více pro Krista učinil, než všichni apoštolové dohromady. Taková jest moc a síla vytrvalosti.

Přirozeností lidskou k zlému naklonění, zlými příklady svádění, nedejte se ani vy zviklati v dobrých mravech a počestném a poctivém jednání. Vytrvejte v bohulibém jednání a na té dráze ctnosti, na kterou vás rodiče a učitelé vaši stále poukazují. Kdo zlému navykl, vytrvalostí zlý návyk hled' přemoci. Svatý Tomáš Kempenský dí: *»Bojuj statečně; zvyk zvykem se přemáhá.«* Vytrvalost v práci, vytrvalost na dráze ctnosti, ta zjedná vám chválu a čest lidí, a odměnu Toho, který sám pravil *»Kdo setřvá až do konce, spasen bude.«* Amen.

Promluva na II. neděli po Devítníku.

Napsal JOS. ŠMEJKAL.

*»Aj, vstupujeme do Jerusalema a dokoná se všecko, co psáno skrze proroky, o Synu člověka.
Luk. 18, 31.*

Dojista velká byla radost v domě Tobiášově, když syn šťastně se vrátil. Vřele objímá jej matka, vítajíc ho s mateřskou svou něžností, roztouženě po něm rozpíná ruce staříčkový otec, by jej přivinul a políbil. Jak by asi zaplesal, kdyby dopřáno mu bylo též popatřiti v milenou tvář! Bohužel! nemožno mu, neboť oči jeho byly tmou pokryty a paprsky světla nevnikají v ně. Tu přistupuje zbožný syn, potírá na radu průvodcovu rybí žlučí oči jeho — a hle! otec prohlédá, vidí svého syna, vidí choť svou, vidí průvodčího, s nímž v radosti o vše na polovic se chce dělit.

Nemenší radost pocítil slepec dnešního sv. Evangelia. Než, nepřihlížeje k události samé, vidíme v slepci u Jericha zobrazeno lidstvo, toužící po spáse, lidstvo volající se slepcem *»Ježíši, synu Davidův, smiluj se nade mnou.«* A Rafael — léčící Kristus — otvírá člověčenstvu oči trojí hustou tmou pokryté. Předně totiž t m o u h r d o s t i a p ý c h y, kterou se odvrátilo od Boha svého, nechťic v NĚm uznati pramen nejvyššího blaha a své spásy. Člověk zpěčuje se podrobiti slovu Božimu, otročí svým vášním, dle nich činí si bohy. Od východu sice přijímá světlo, ale hlas proroků starozákonních ztrácí se v úzkých mezích vyvoleného národa, nemoha pro odloučenost svou dále se rozšířiti. Teprve slovo Kristovo mocí svou kácí oltáře a chrámy pohanské, zvěstuje širému světu poznání pravého Boha.

Poznání toto sejímá s očí druhý zákal, m h u — b a ž e n í p o p o z e m s k é m štěstí a blahobytu, nad něž nic za vznešenější do té doby nepovažovali. Čeho dosáhnouti nemohli učení mužové, poukazující na málo, jež člověk potřebuje, toho dosahují pouzí rybáři, učíce slovy Mistrovými, že i chudoba jest počestná, a že i v ní člověk štěstí naléztí může. A tím očím sejímají poněnáhu i třetí zákal, který zabraňoval pojmuti čisté a jasné světlo Boží, m h u s m y s l n o s t i, takže zcela jiná dychtění ozývají se v duších lidských.

Než, ačkoliv lidstvo prozřelo, přece nepřestalo míti mnoho nešťastníků, jichž oči vlastní vinou zavřeny. A co oslepuje lidi od poznání světla? Hřích v různých svých podobách. Nuže uvažme k nastávající době postní již dnes, čím jest hřích před Bohem, že tak raní a trestá nás Bůh pro hříchy.

Svatý Ludvík, král francouzský, tázal se jednoho dvořenína, co by si zvolil, kdyby mu dáno bylo na vůli, buď spáchatí hřích, nebo býti raněn malomocenstvím. Bez dlouhého rozmýšlení tento odvětil: *»I třeba 20 hříchů než malomocenství.«* *»Ach!«* vece král, *»to jistě nevíš, co hřích jest. Nuže věz, že hřích jest největší zlo, neboť všeho se můžem zbaviti, jenom ne hříchu, a byť bychom dlouho jej oplakávali, přece s jistotou říci nemůžeme, že jsme zaň dostiučinili.«*

Ano, tak jest, neboť zloba hříchu spočívá v tom, že hřích jest vzpoura proti Bohu, proti jeho velebnosti, lásce a dobrotě. Jak odporný obraz, když dítě stává se kárajícímu otci drže na odpor a v zlosti své i rukou mu hrozí! A což teprve říci o člověku, jenž stává se na odpor tomu, kterýž o sobě řekl *„Jsem, který jsem“* t. j. bytost nejvyšší, jsem sám od sebe, od mne vše ostatní počátek má, kterýž jediným slovem *„Budiž“* položil základy tohoto světa, vykouznil tě-

lesa nebeská a moři hráze postavil. Jaká vzpoura, když proti Stvořiteli bouří se člověk, který není nic více než červ v prachu země, pouhé stéblo pod srpem Toho, v jehož rukou život i smrt všehomíra !

Viz, Bůh káže slunci denně vycházet a zapadat a ono na vteřinu poslouchá, On káže hvězdám bráti se určitou drahou, a ony se ani o vlas neodchýlí od vykázané cesty. On zavolá větry od severu a ony přichvátají od končin země a rozbouří vlny mořské a opět káže a vše se tiší a rozzuřený velikán mořský vrací se jako tichá ovečka ve svoje břehy. A tak vše, co trvá, poslušno jest Stvořitele. A jen jeden hlas ruší tento souzvuk a soulad — a to je člověk. Proto právem volá a nařiká Hospodin u proroka: *»Slyšte nebesa a ušima pozoruj země; znát vůl hospodáře svého a osel jesle pána svého, ale lid můj mne nepoznal. Běda národu hříšnému, lidu obtíženému nepravostmi. Opustili Hospodina.«*

Hřích jest tedy vzpourou velebnosti Boží. Než na tom není dosti; hřích též uráží neskonalou lásku a dobrotu Boží.

Všecky tvory stvořil Bůh z pouhé své lásky a každé ptáče, každá květinka, každá perlička rosy volá: *»Jak dobrý jest Bůh!«* A člověk, tvor na duši i na těle Bohem vyznamenaný, člověk všemi přednostmi obdařený, ten nezná díků; ale díkem jeho jest urážka Boha — hřích. Člověk jednou rukou dobrodiní bere a v téže chvíli druhou rukou metá šípy nevděku proti Bohu. Člověk zneužívá očí a uší, zneužívá jazyka k zlehčování jména Božího, zneužívá rozumu k nevěře, srdce k nekajicnosti a dobrodiní proti Bohu obrací. Není-li hřích černým nevděkem? A přece nic více nebolí jako nevděk. Zeptejte se mnohého muže, co zbělilo tak záhy jeho vlas, ptejte se mnohé matky, což příčinou jejího hoře, a oni vám odpoví: nevděk dítěte.

Pověstný císař Basilius napadl kdysi na lovu jelena. Jelen však uhnul se ráně, a rozzuřený zachytil za pás císaře a jím zmítal. Šťastnou náhodou přispěl císaři na pomoc dvořenín, přetl mečem císařův pás a tak život mu zachránil. Všichni blahopřáli dvořanu k odměně, která ho očekává. A císař? Nechtěje nižšímu býti zavázán, poručil pod záminkou, že dvořenín opovážil se meč na císaře tasiti, veřejně jej stíti. Tak na popravišti zahynul ten, jemuž k odměně blahopřáli.

A téhož hrozného nevděku dopouštíme se i my hříchy na Synu Božím, svém Vykupiteli. Vždyť hříchy svými, jak praví sv. apoštol Pavel, z n o v u K r i s t a k ř i ž u j e m e.

Pochop tedy každý, čím hřích jest před Bohem. O dceři Serviově Tullii vypravuje dějepis, že bažic po trůnu vlastního otce, dala jej zavraždit a pak na své projízdce, spatříc mrtvolu otcovu na zemi, s vozem po ní kázala jeti, takže krev otce jejího třísnila vůz její. Byl to zločin hrozný. Nechtějmež horšího se dopouštět a na voze hříchu, k němuž vášně a náruživosti naše jsou zapřaženy, ujížděti z domu Otce nebeského, mimo Spasitele, kterýž ve smrtelné úzkosti, vida v duchu, jakou obět přinéstí musí pro hřích člověka, volá: *»Otče, chceš-li, vezmi ten kalich ode mne, ale ne má, nýbrž Tvá vůle se staň.«* Hříchy to byly, které sevřely srdce bolesti, že zalkal: *»Smutná jest duše má, až k smrti.«*

Tak uvažovali jsme dnes, že hřích jest největší urážkou a nevděkem proti Bohu. A v úvaze této vraťme se zpět v náruč Boží; se slepcem zvolme: *»Ježíši, synu Davidův, smiluj se nad námi,«* a učiníme-li předsevzetí, že báti se budeme a hříchu jeho, se uvarujeme. Ježíš smiluje se nad námi, jako se smiloval nad nešťastníkem u Jericha. Amen.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z Katechetského spolku. *Schůze výboru* konala se v neděli, dne 21. ledna. Přítomni byli členové výboru: koll. Janota, Halbich, Kobosil, Rotta, Sedlák, Šmejkal, Železný, Žák. Písemně se omluvili koll. Balcar a Královec. — Předseda sděluje, že jako deputace spolku při slavnostním vjezdu a nastolení našeho nového arcipastýře zastupovali spolek koll. Železný, Halbich, Šprongl, Kračmera a Pinkoševský. — Mapy pro Církevní dějepis, jež sestavil koll. Provazník, vzal ve svůj náklad p. V. Kotrba. — Modlitby k sv. přijímání, jež zpracoval vel. p. Janák, předloží se nejdůst.

a. konsistoři ke schválení a na to budou vydány tiskem. Výbor doufá, že ve vhodné úpravě budou případnou upomínkou na první sv. přijímání. — Delší rozhovor rozptýl se o vydání vhodných pomůcek a diagramů k vyučování náboženskému. Sneseno vstoupiti ve vyjednávání s důst. p. Dr. A. Podlahou, který ve svých učebnicích mnohé obrázky vhodné k tomu účelu již vydal.

Výbor se snesl vypsati cenu 30 K na stručné zpracování článků ze Starého a Nového Zákona pro třetí třídu měšť. školy v tom rozsahu, jak učební osnovou diecése pražské a budějovické pro tuto třídu jsou předepsány. Zpracování jich budiž přízpůsobeno »Církevnímu dějepis Mackovu«. — Spolek zamýšlí též starati se o homiletický výklad nedělních evangelií a epistol pro mládež ve formě exhort. I vyzývá pp. kollegy, kteří v tom oboru pracují, aby laskavě v práci tuto se uvázali. Případná práce toho druhu bude též cenou poctěna, jejíž výši výbor později určí. — K návrhu koll. Sedláka sneseno pečovati též o vydání případných obrázků na rozloučenou při vystupování mládeže ze školy. Text k nim upraví koll. Sedlák. Davídkův »Methodický výklad katechismu« část I. nalézá se již v tisku. Upozorňujeme znovu pp. kollegy na vhodnou tuto pomůcku, v níž vedle věcného výkladu pravd náboženských nalezne též hojnost příkladů ze života světců a parabol. — Spolek čítá nyní 121 členů. Vyzýváme důtklivě všechny pp. kollegy, již dosud mimo náš spolek stojí, aby s námi se spojili a nás v práci ku povznesení našeho stavu podporovali.

Členské příspěvky složili dpp. Fr. Cepník v Plané; V. Davídek, prof. v Ml. Boleslavi; A. Javorský v Hořovicích, B. Jiráček, kat. ve Vršovicích; F. Knap, kat. v Holicích; B. Köhler, kat. v Plzni; Fr. Košák, kat. v Plzni; Em. Polák, kat. v Rokycanech; V. Stejskal, koop. v Praze; K. Štella, duch. správce v Řepích; Leopold Wollman, kat. v Příbrami; Frant. Voříšek v Plzni. — Další příspěvky přijímá V. Železný, t. č. pokladník, Praha-II. na Karlově.

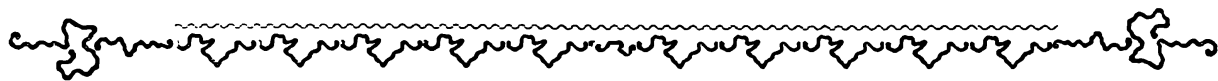
Služby Boží a nepohoda. Že nemá práva ani ředitel ani katecheta, osvobozovati celé školy od povinné návštěvy služeb Božích, jest známo. Ale může jednotlivé žáky za příčinou nepohody osvoboditi, jak to vysvitá z vynesení okresní školní rady pražské ze dne 14. prosince r. 1899 č. 12605, které zní: »Za příčinou nastalých mrazů uvádíme správě škol na paměť zdejšími oběžníky ze dne 2. ledna 1892 č. 6505, ze dne 21. prosince 1892 č. 7458, 8. ledna 1894 č. 99 a 31. prosince 1894 č. 7829 publikovaný přípis nejd. kníž. arc. konsistoře ze dne 30. prosince 1891 č. 11003, dle něhož mohou pp. katechetové v dorozumění s pány řediteli dispensovati dítky churavé, slabé, chudičké, které nemají dostatečného oděvu a dobré obuvi, od společných služeb Božích po čas zimní až do konce března; i ukládáme jí, aby se tím řídila a aby žáci, kteří by službám Božím neobcovali a uváděli na omluvu toho dle pravdy buď nepohodu časovou aneb nějaký jiný závažný důvod, považování byli za omluveny.

Žádosti o zvýšení služného netřeba kolkovati. Dle nejnovějšího vynesení není třeba žádosti o zvýšení služného quinque-námkami kolkovati, jestliže podávají se k patřičným úřadům správou školy, která je jako úřední spis k dotyčným úřadům pošle.

Konkursy: Při c. k. státní reálce na Žižkově obsadí se místo katechety. Též při c. k. vyšš. real. gymn. na Smíchovč. Žádosti do 10. února k zem. škol. radě. Při c. k. gymn. v Brně a ve Strážnici obsazeno bude místo učitelů náboženství. Žádosti do 16. února k mor. zem. školní radě. Učitele kat. nábož. na měšť. školách v Hořovicích. Žádost k okr. šk. radě v Hořovicích.

Katechetská Příloha

k 5. číslu „Vyhovatele“.

O dozoru při službách Božích.

Napsal JOS. KOBOSIL, katecheta měšťanské školy v Plzni.

* Dokončení. *

Povinnost pečovati o dozor spočívá tedy především na správě školy. — Správa školy má se »účastniti v dohlídce« »prostřednictvím učitelů příslušného vyznání náboženského«.

Jiného ustanovení — podrobnějšího — není.

Není vysloveno, že by v dohlídce účastniti se měl každý třídní učitel, ani kolik poměrně učitelů.

Nelze se diviti, že při takové neurčitosti na mnohých místech došlo a dochází ke konfliktům, v nichž v první instanci rozhodují okresní školní rady.

Časopisy naše přinesly několik zpráv o takových rozhodnutích.

Correspondenzblatt z r. 1892 Nr. 15. str. 507 uvádí velice praktické pokyny okresní školní rady v Oberhollabrunnu, v nichž se praví ku konci: »4. Pánům učitelům klade se dále za povinnost a) b) c) »k dětem jak při školních mších nedělních, svátečních a všedního dne, tak i při všech předepsaných náboženských cvičeních pokud možno osobně dozíratí.«

»Vychovatel« z r. 1898 na str. 12. uveřejnil rozhodnutí okresní školní rady v N. z 30. září 1897, v němž se praví. »Dozor nad dětmi vykonává každý třídní učitel nad svojí třídou osobně. Stalo-li by se však někdy, že by ten který pan učitel z příčin podstatných dozor tento vykonávati nemohl, nechť vždy předem požádá u věci té o dovolenou a zproštění dozoru toho pro tu kterou neděli neb svátek u pana řídícího učitele, který pak další zařídí.« Že dopisovatel neuvedl plného jména oné okresní školní rady, naznačuje dosti, že rozhodnutí ono vyvoláno bylo pro jednotlivý případ a doručeno interestentům a že asi nebylo ani uveřejněno v úředním listě oné okresní školní rady. Na taková rozhodnutí nelze se ovšem všeobecně odvolávati, ale možno z nich čerpati poučení, jaké asi rozhodnutí v případech podobných konfliktů očekávati by se dalo, ovšem také ne od každé okresní školní rady.

»Vychovatel« z r. 1898 na str. 68. přinesl též zprávu, že německý odbor c. k. zemské školní rady (v Praze!) vydal výnos, jímž se přesně ustanovuje, kdy se má školní mládež služeb Božích účastniti a jak má při tom postaráno býti o dozor se strany učitelstva; ale katecheté na německých školách působící o podobném výnosu ničeho se nedověděli. —

Nejednou proneseno bylo mínění, že by dozoru při službách Božích nemělo býti ani třeba; že by žactvo vědomím o posvátnosti místa a úkonů tak mělo býti

proniknuto, že by chovalo se vzorně bez všelikého dozoru. A jest prý smutno, že k řádnému chování musí donucováno býti dozorem.

Bylo by si ovšem přát, aby se žactvo chovalo tak, aby dozoru třeba nebylo, a jest zajisté dosti dětí, na něž spolehnouti lze, že i bez dozoru chovaly by se při službách Božích korektně. Ale jako se podaří sotva kterému učiteli vštípati žactvu jedné jediné třídy, aby ve světnici školní všichni žáci chovali se v jeho nepřítomnosti a bez dozoru tak, jako v jeho přítomnosti a pod dozorem — tak sotva podaří se komu vštípati takové vzorné chování při službách Božích, při nichž shromážděn jest žactva počet značný z tříd různých. V tom množství vždy jest několik z vyučování známých »neposedů«, u nichž sebe dovednější působení na rozum i vůli i cit setkává se s výsledkem nepatrným. U takových dosti jest z počátku dosaženo, zdrží-li se všeho nepřístojného, protože vědí, že by jejich šepot a pod. neušel zraku jejich učitele a dodatečnému pokárání neb trestu.

A o to se právě jedná při tomto dozoru. Jedná se o to, aby i ti nepokojní v žactvu zdrželi se všeho, co se při službách Božích nepřísluší, aby se předešlo nepřístojnostem. Toho pak lze nejspíše dosáhnouti, je-li si vědom skutečně každý žák, že všeliká nepřístojnost v jeho chování může býti pozorována učitelem, jemuž jménem jest znám a od něhož jest se mu za to obávati dodatečného pokárání neb trestu — tedy zpravidla — zvláště na školách obecných — učitelem třídním (jemuž žák říká »náš«).

Z paedagogických důvodů tedy lze žádati, aby dozoru účastnil se každý třídní učitel — anebo aspoň tolik učitelů, aby každý žák vědom si byl, že některému z nich jest osobně znám a že poklesek jeho by snadno neprošel bez pokárání; avšak ani v zákoně, ani v nařízení všeobecném žádném přímo vysloveno to není. V uvedeném shora rozhodnutí okresní školní rady nařizuje se to, okresní školní rada v N. patrně paedagogické důvody ty uznávala.

Katecheta mějž na paměti, že v otázce této nejde po rozumu nových zákonů o to, aby každý učitel byl nucen býti s žactvem přítomen službám Božím, aby žactvu předcházel dobrým příkladem, nýbrž o to, aby zabezpečeno bylo řádné chování žactva. Nemá-li tedy v příčině tohoto chování žádných stesků, byť všichni členové sboru při službách Božích přítomni nebyli, nemá také příčiny, aby žádal o sesílení dozoru.

Pozoroval-li by však, že při službách Božích mezi žactvem dějí se nepřístojnosti, jež dlužno přičísti na vrub nedostatečného dozoru, t. j. o nichž se musí souditi, že by se neděly, kdyby přítomno bylo více členů sboru učitelského, jest mu především a jen správu školy na to upozorniti a za odpomoc žádati. Správě školy náleží o dozor pečovati; správa školy především za řádný dozor jest odpovědna. Může správci školy vyložiti důvody, pro které má za potřebné, aby se v dozoru účastnilo více učitelů, nebo každý třídní učitel. Kdyby však krok tento míjel se s účinkem a mezi žactvem dále děly se nepřístojnosti, jimž by se jinak dostatečným dozorem dalo předejiti, nezbyvalo by, než řádně odůvodněné stesky uvést ve známost okresní, po případě zemské školní radě a tak vyvolati zvláštní, podrobné, určité rozhodnutí, jež by nepochybně v podstatě souhlasné bylo s rozhodnutím okresní školní rady v N., shora uvedeným.

Promluva na I. neděli postní.

Napsal JOSEF THIR.

*»Za onoho času veden jest Pán Ježíš na poušť od ducha, aby pokoušen byl od ďábla.«
(Mat, 4, 1.)*

Po křtu svém uchýlil se Pán Ježíš do samoty pouště, aby se tam postem a modlitbou připravoval k svému vznešenému poslání. Samota povznáší, očišťuje člověka, v samotě rodí se velké činy a tvoří povahy silné. Kristus Pán kráčel do krajiny hornaté a divoké, která se táhne od Jericha k výšinám Bethanie a zde uprostřed propastí dlel na temeni horském v malé jeskyni, kde podnes věřící uctívají jeho svaté stopy. Nad hlavou jeho bylo jen nebe, k němuž často obracel se u vroucí modlitbě a pod ním divoká pustina. Zdaž nebyl to obraz starého světa, jež slovo Jeho mělo zúrodniti a přetvořiti v květnatou pláň? A sem v samotu hroznou vstupuje nepřítel člověka, kníže temnoty přichází, aby pokoušel Jeho, Jenž je světlo světa. Kristus Pán se podrobuje, pro Něho není pokušení sváděním ku hříchu, pro Něho jest jen utrpením a bojem, který bere na sebe, aby nás naučil trpěti a bojovati.

Tajemné jsou síly přírody, jež vládnu světem, tajemné jsou vlivy, jež působí na duši lidskou. Tak jako v celém vesmíru veliké světy ovládá zákon přítažlivosti, jimiž tíhnou k slunci svému, tak i na duši lidskou působí duchové dobří i zlí, jedni povznášejíce ji k nebi, druzí srážejíce ji do temnoty záhuby.

Žádost těla, pýcha života a žádost očí, to jsou tři hrozné cesty, jež vedou k záhubě duší, a proto Spasitel světa sám podrobuje se i tomuto trojímu pokušení, aby byl vůdcem naším v trojím boji, který stále se opakuje a opakovati bude v dějinách světa.

»Fsi-li Syn Boží, učíš, ať kamení toto chlebové jsou« — tak zaznívá svůdný hlas pokušitele k Pánu Ježíši. Je to týž svůdný hlas, který volal k prvním rodičům *»Proč nejíte se stromu poznání dobrého a zlého?«* Je to týž hlas, který zaznívá světem, volaje: *»Proč bys neužíval světa a jeho radosti? Máš všeho hojnost; jez, pij a hoduj!«* A tisícové poslouchají hlasu toho, v přepychu, v hojnosti, v rozmařilosti hýří a hodují a zapomínají, že vedle nich tisícové zmírají hladem a bídou.

»Ne samým chlebem živ je člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích« — tak proti hlasu světa a ďábla zaznívá hlas Syna Božího, jenž volá k člověku: Pamatuj, že nejsi tu jen pro tento život, že je ještě věčnost. Pamatuj, že máš nesmrtelnou duši, i ta chce žíti a život duše je slovo Boží. *»Co platno člověku, kdyby celý svět získal, ale na své duši škodu utrpěl.«* Jakou dá náhradu za duši svou? Ztratí ji a s ní ztratí celou věčnost.

Tak přemáhá Pán první pokušení. Však nový boj Jej čeká. Ďábel uchvacuje Jej a unáší Jej mocí svou, mocí ducha, jenž nepodléhá zákonům tíže ani prostoru — a staví Jej na vysoké cimbuří věže chrámové, odkud kněží každého dne ohlašovali východ slunce, jakmile se vyjasňovati počalo nebe nad horami Hebronskými.

»Fsi-li Syn Boží, spust se dolů. Psáno jest, že andělům přikázal o Tobě a na ruce uchopí Tebe, abys snad o kámen nohy své neurazil« — tak zaznívá nový hlas pokušení.

Jak by byli užasli zástupové, kdyby byli spatřili Ježíše, jak snáší se se zá-

vratné výše v slouповí obkličující chrám, jak by uchvátil Pán tímto divem všechno množství. Však Spasitel nezná pýchy tohoto světa, on neřádá jeho chvály — divy Jeho jsou skutky Jeho milosrdenství, které mají sloužiti jen pravdě a dobrou, a proto odpovídá hned *»Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.«*

Drazí moji, jak mnohého vyvedla již touha po slávě a pýcha života v závratnou, omamující výši přízně lidské — a jak často náhle s výše té sřítíl se v propast záhuby a zapomenutí. Proto nehledejme slávy tohoto světa, hledejme raději slávu synů Božích. Ona nepomine, ale přetrvá smrt, — a trvati bude celou věčnost.

A dále unáší ďábel Spasitele na horu vysokou, před očima Jeho rozvinuje obraz bohatství a štěstí: *»Toto všechno Tobě dám, jestliže padna, budeš se mi klaněti,«* tak zní vábivý jeho hlas. Vše, vše bude tvoje, bohatství, moc, majetek, jen zapři Boha, nevěř v Něho a bude tobě náležeti celý svět, tak zaznívá i podnes v davy lidstva svůdný hlas zlého ducha, a tisícové zapomínají na varovný hlas Syna Božího *»Odejdi, satane, Pánu Bohu svému se klaněti a Jemu samému sloužiti budeš.«* Zapomínají; za bídný mamon zaprodávají duši svou, vypuzují z ní Boha — a neuváží, jak bude jednou duši, až bude vydávati počet z vladářství svého tam, kde neplatí poklady světa, — kde jen váží poklad klidného, šťastného svědomí.

Tak zvítězil Pán Ježíš; zlý duch odchází v temnoty a nad hlavou Spasitele jasní se nebe. Po bolestných chvílích zažívá radosti a útechy nebes, uprostřed andělů, kteří sestupují, aby sloužili Jemu, požívá blaha, které svět dáti nemůže. Ó, prosme Pána, Jenž přemohl ducha temnosti, aby světlem svým stále nás chránil. Bděme a modleme se, a jednou skončí i náš těžký boj života vítězstvím slavným. Temnoty pominou a mezi anděly tam na nebi, kde není více pokušení, tam v říši světla a krásy zármutek náš promění se v radost a radosti té nikdo neodejme od nás. Amen.

Promluva na II. neděli postní.

Napsal Dr. IGN. STEINCHR.

»Tentož jest syn můj milý, v němž jsem si dobře zalíbil, toho poslouchajte.« (Mat. 7, 5.)

Stále kolem mistra a Pána svého byli sv. apoštolové, byli svědky jeho slov, jimiž hlásal učení pravdy božské, viděli divy a zázraky neobyčejné, jimiž své božské poslání dokazoval. Ku božskému Spasiteli poutala je víra pevná, kterouž v krajině Caesaree Filipovy za všechny vyznal sv. Petr slovy zřetelnými: *»Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.«* Tuto víru měli apoštolové nejenom pevně chovati v srdci svém, ale měli ji také úřadem svým apoštolským nésti do celého světa, vyznávati ji slovem, životem i smrtí svojí. Proto božský Mistr co nejvíce chtěl utvrditi ve víře této věrné své apoštoly. — Asi za týden po vyznání Petrově vzal tři nejmilejší své, Petra, Jakoba a Jana, vystoupil s nimi na horu Tábor, aby tam s nimi se modlil. Bylo k večeru, když vystupovali vzhůru a mezi tím, co za jasné srpnové noci Spasitel vroucí modlitby své vysílal k Otci nebeskému, spánkem obtíženy byly oči jejich, i usnuli. Ale když se probudili, jak ve veliké slávě viděli svého božského Mistra! Jak žasli nad nevídaným zjevem, jak hluboko v nitro duše jejich vryla se slova, kteráž uslyšeli a jimiž Otec nebeský dokazoval, že Synem Božím jest Ježíš Kristus, jejich Mistr a Pán. Popatřte se mnou

okamžik na modlitbu Ježíše s apoštoly a hledejte v tom poučení pro modlitby svoje.

1. »*Vedl je na horu vysokou soukromí,*« praví sv. evangelium. Opouštějí ostatní druhy své, odcházejí takřka ze světa, je obklopujícího, jdou v samotu, aby duše své na perutech zbožné modlitby a vroucích proseb pozdvihli nad prach této země a všeho nízkého a nedokonalého, aby blízko byli Bohu svému a spojili se s ním nejvznešenějším poutem duchovním ve zbožném rozjímání. A hle! ten Ježíš Kristus, s nímž byli stále a jehož viděli jako člověka, jeví se jim zde jako pravý Bůh, jako pravý Spasitel a Vykupitel světa, jenž Bohem přislíben a po celý Starý Zákon očekáván; Mojžíš a Eliáš, objevující se v rozmluvě s ním, dosvědčují, že On jest to, kterýž nepřišel »*zrušit zákona ani proroků, ale naplnit,*« jasný oblak, kterým v Starém Zákoně naznačoval Hospodin přítomnost svoji ve stánku mezi lidem vyvoleným, slovy Božími doprovázen, podává jim důkaz božství Ježíšova.

Jak veliký vliv měla asi tato modlitba na všechny, jak působila událost tato i na ty, kteříž později zvěděli o ní! Všimněme si jen jednoho místo všech, sv. Petra, jenž nejvíce potřeboval modlitby a posily víry své ku vznešenému úřadu, k němuž vyvolil ho božský Mistr. Jak vzpomíná na událost tuto, jak píše o tom v druhém listě svém, napsaném za krutého pronásledování křesťanů císařem Neronem v Římě po třiceti pěti letech křesťanům Malé Asie! V proměnění Paně vidí zjevný důkaz slávy a božství Ježíše Krista, jehož očitým svědkem sám byl (II. Petr. I. 16—18.). Však nesvědčil jen slovem, ale i skutkem ten, jehož Kristus »*skalou*« nazval. Celý jeho život apoštolský, který začíná po seslání Ducha sv. na den Letnic, je velikou, nepřetržitou řadou skutků, jimiž dokazuje víru svoji v božství Kristovo, kteréž v modlitbě na hoře Tábor poznal. Tomuto Ježíši Kristu platí každý jeho krok, každé jeho slovo, jemu platí celý jeho život i ta smrt mučnická, kterou na obráceném kříži vytrpěl v Římě na pahorku vatikánském.

2. Událost dnešního sv. Evangelia i nám platí jako vzor a jako pobídka k následování. Vždyť i nám určena jsou slova Spasitelova: »*Bděte a modlete se*« (Mat. 26, 41.), »*potřebí jest vždycky se modliti a neustávati*« (Luk. 18, 1.). Křesťan každý je si toho vědom, že v starostech a péčích tohoto světa nutno často duši pozdvihnouti k vznešenému cíli jejímu, a tím jest Bůh sám a spojení s ním. Duše lidská ku Bohu svému pozdvihuje se pravou, zbožnou modlitbou, kteráž jest »*vystoupení myslí ku Bohu*«, jak praví sv. Jan Damascenský. Ale jak často i oči naše bývají obtíženy spánkem tohoto světa, a tu potřeba nám modlitby zvláštní, vznešenější a účinnější. Ježíš Kristus k modlitbě vyvádí nás z hluku městského ku modlitbě pravé na horu, a naší povinností jest, ho následovati. On vede nás v chrám křesťanský, kde s ním a k němu modliti se můžeme nejvroucněji, vždyť mezi námi dlí v Nejsvětější svátosti oltářní. Ba ještě více. Křesťan každý vždy jednou za čas na nějaký den cele se má odevzdati Bohu svému, má vystoupiti na horu samoty, ve zbožném rozjímání uvažovati velebnost Boží a lásku Boží k nám a uvážiti zároveň nepatrnost a hříšnost svoji. Pak odmění Spasitel duši zbožnou tak, jako tři nejmilejší apoštoly své, zjeví se zrakům duše naší v celé své božské moci a slávě a ve světle rozjímání a modlitby klesá duše lidská před vznešenou, oslavenou postavou božského Mistra z Nazaretu a nadšeně volá se sv. Tomášem »*Pán můj a Bůh můj*« (Jan 20, 28.).

Modlitba pravá posvěcuje duši lidskou, získává zásluhy nehynoucí, avšak

modlitba jest i prostředkem, kterým dosahujeme od Boha, čeho potřebí nám v životě našem. »*Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dám vám*« (Jan 16, 23.). A jediný pohled do nitra naší duše i do celého okolí, kteréž nás obklopuje, svědčí nám, že třeba jest nám síly, abychom kráčeli po cestě dobré celým životem svým a neuchýlili se na cestu hříchu a záhuby věčné. Tuto sílu vyprošovati si máme u Boha v každodenních modlitbách svých, v návštěvě samého Ježíše Krista v chrámě Páně, i v zbožných rozjímáních, ku kterým vždy občas uchýliti se má každý křesťan. Sv. František Saleský rozjímání taková, v kterých křesťan poznává nejlépe velikost Boha svého a hříšnost vlastní, srovnává s hodinami, které denně jsou natahovány a v pohyb uváděny závažím a přece za čas potřebují důkladného prohlédnutí, vyčištění a opravy.

I vám třeba síly ku konání všech povinností, které vám ukládá škola, abyste pílí svojí i svým mravným chováním radost činili rodičům i učitelům svým a zvláště Bohu, jenž vás všude vidí. Hledejte tuto sílu u Boha ve vroucí modlitbě a zbožném rozjímání, a tu božský Spasitel nejen že ukáže se vám v božské své moci a slávě, ale až jednou slávu jeho uzří celé pokolení lidské na konci světa, bude příchod jeho radostí a slávou vaší. Amen.

Promluva na III. neděli postní.

Napsal * * *

*»Každé království proti sobě zdělené
zpusťne, a dům na dům padne.«
(Luk. 11, 17.)*

Zlomyslní fariseové vidouce Ježíše, an právě člověka ďáblém posedlého uzdravil, nemohou neuznávatí vyšší moci jeho. Ale proto přece nevidí v něm moci Boží, nýbrž moc ďáblovu. A v zlobě své praví vespolek: »Skrze Belzebuba, knížete zlých duchů, vymítá zlé duchy.« A Ježíš, aby lichost jejich řečí dokázal, poukazuje k tomu, že ďábel zajisté ďábla nevyhání; jeden druhého moci a vlády nezbaví, ježto všichni zlí duchové jsou spojenci téže říše bludu a temnosti. Leč nedí tak Ježíš přímo, nýbrž obrazně, řka: »Každé království proti sobě rozdělené zpusťne, a dům na dům padne.«

Při slovech těch dnes prodleme; platila minulosti i budoucnosti zároveň. Fariseové, uvažující slova ta, v dějinách svého národu mohli je viděti strašlivým způsobem vyplněna.

1. Byly doby, kdy království židovské mělo prvé místo mezi říšemi východními. Byly to časy králů Davida a Šalomouna. S obdivem přicházeli cizinci z dalekých krajů poznat města slávy: Jerusalema. Královna ze Sáby přichází s komonstvem uzříti nádheru města a chrámu Jerusalemského a obdivovat moudrosti jeho vládce. A hle! v několika letech zříme království rozdvojené, jedni uznávají Roboama, syna Šalomounova za krále a druzí Jeroboama, Šalomounova služebníka pozvedají na trůn královský. Tak království jest rozděleno; rozděleny myslí obyvatelů, rozdvojen jest národ.

A od té chvíle sláva národu vyvoleného rychle klesá. Bratr válčí proti bratru, syn pozvedá se proti otci, až konečně přichází Salmanassar, král syrský, a veta po království židovském. Jerusalema ztroskotán, lid jeho lká v zajetí. Jen prorok Jeremiáš jako stín bloudí zříceninami a v nevýslovném bolu táže se ssutin: »To-li jest to město do-

konalé krásy a radost vší země?» Tu poprvé vyplnila se na národě židovském pravda dříve, než Spasitel byl ji pronesl »Každé království proti sobě rozdělené zpustne a dům na dům padne.«

Leč slova ta po smrti Spasitelově měla se vyplniti ještě jednou a to způsobem ještě horším. Židé po zajetí sedmdesátiletém vracejí se zpět; naděje, že vrátí se jich sláva, opět v jejich prsou oživuje. Staví město, staví chrám, stánek svému dávno očekávanému Messiáši. Čekají, že přijde s mečem obnovit zašlé slávy židovské a znovu usednout na trůn královský. O duchovním království Messiášově nemají ani tušení, tak jeho poslání sobě nevykládají. Proto v zaslepenosti své ho nepoznávají, ale na kříž přibíjejí. A v tom jejich vina. Brzy potom povstávají opět v neblahém rozkolu jedni proti druhým, bratr proti bratru. Království znovu se dělí, až přichází Titus s pluky římskými, dobývá Jerusalema a nezůstává kamene na kameni, tak že vlastní rukou pluh může vésti přes bývalé město na důkaz, že se zemí jest srovnáno. Tak každé místo země židovské, každý kámen svojí minulostí znovu hlásá věčná slova Kristova: »Každé království proti sobě rozdělené zpustne, a dům na dům padne.«

2. A kdybychom sledovali v knize dějin lidských život národů nám známých i neznámých, kdybychom pozorovali slavné říše časů minulých, jich vzrůst a náhlý jich pád s vrcholu slávy v propast zahynutí a zapomnění, vždy bychom našli jen nový doklad, nové vyplnění slov Ježíšových: »Každé království proti sobě rozdělené zpustne, a dům na dům padne.«

Jen z dějin domácích ještě příklad. Více než před 1000 lety i důmyslem svým i neohrožeností válečnou vzbudovali prvá knížata křesťanská na Moravě: Mojmir, Rostislav a Svatopluk velkou říši Moravskou. Morava, Čechy, Slezsko, část Polska i Uher klonila se před knížetem Velehradským, jenž po boku máje sv. Methoděje, všemožně se staral o duchovní i tělesné blaho svých četných poddaných. Svornost vzbudovala tu dílo veliké, nepřátelé Slovanů se třásli, a národ pod žezlem velkoknížete dosáhl neobyčejné moci a slávy. Svatopluk chtěl zajisté, aby svobodu a samostatnost, krví dobytou, národ uchoval i v budoucnosti. Jsa blízek smrti, zavolal k sobě syny své a podal jim svazek prutů s rozkazem, aby jej přelomili. Leč marné bylo jich všechno namáhání, svazek zlomiti i při vší své síle nedovedli. Tu vyňal otec ze svazku prut jeden a nyní velel, aby osamělý prut zlomili. Beze všeho namáhání všichni tři toho dovedli. A tu Svatopluk doložil: »Jako těm prutům, tak povede se i vám a národu mému. Budete-li svorni mezi sebou, spojení láskou v jeden svazek, budete silni a odoláte všem návalům a nájezdům nepřátel svých. Uhostí-li se však nesvornost mezi vámi, stanete se brzo obětí závistných sousedů a národ v porobu jen přivedete.

Nešťastným způsobem naplnilo se proroctví Svatoplukovo: Nesvorností bratří klesla říše Velkomoravská a pod jejími ssutinami pochován arcibiskupský stolec Methodějův i celý rod knížecí. »Každé království proti sobě rozdělené zpustne, a dům na dům padne« — se tu opět ve svých následcích vypinilo.

A z dějin naší vlasti zaznívají k nám táž slova. Netušeného rozkvětu a slávy domohla se naše vlast za doby Karlovy. Koruna císařská vedle koruny královské zdobila jeho skráně. Karel IV máje po boku blahé paměti prvního arcibiskupa pražského Arnošta z Pardubic na vrchol slávy přivedl svoji vlast. Leč brzo potom neblaha nesvornost — ať již kterékoli byly příčiny její — jako mrak černý padla na celou zemi. Čech povstal proti Čechu, nastaly války husitské, pak ve válce

tricetileté boj bratrovražedný znovu vzplál a jen pohubená země, zbořené hrady, spálené vesnice, zničená města a zpustošená role jako němí svědkové volali k nám znovu: »Každé království proti sobě rozdělené zpusťne, a dům na dům padne.« Tak v dějinách znovu a znovu slova Spasitelova docházejí vyplnění. Staré přísloví: »Svorností malé věci vzrůstají, nesvorností veliké hynou«, vždy se osvědčilo. Jedině svorností lze dodělati se cíle.

Jako rodina jest základem říše, tak svornost a snášelivost v rodině jest zárukou svornosti a snášelivosti v národě. Kdo nedovede se snášeti s těmi, s nimiž ho láska bratrská a sesterská poutá, jak dovede svorně žiti s jinými? Jsou, bohužel, toho ne právě řídké příklady, že mnohý již z mládí vzdorného ducha, nesnášelivou povahu ukazuje. Nesnáší se se sourozenci svými doma, nesnáší se se spolužáky ve škole a jen sváry a různice působí. To jest zhoubná a ošklivá nectnost. A kdo ji neodloží, ale z mládí svého i v život dospělý a samostatný nesnášelivost přináší, ten všude narazí, všudy jen nepřátelství rozdmýchá, a tak kalí život sobě i jiným. Život jest řada vzájemných ústupků. Jeden druhému máme vždy poshověti, vyhověti, ba i ve mnohém ustoupiti. A jen ten, kdo snášelivost do života s sebou přináší, kdo svorně s ostatními působiti se snaží, ten zakusí toho sladkého ovoce: přátelství, lásky i úcty u lidí a požehnání u Hospodina si získá. Amen.

Promluva na svátek Zvěstování Panny Marie.

(IV. neděle postní.)

(Napsal J. ŠMEJKAL, katecheta.)

»Zdravas Maria, milosti plná«. (Luk. 1, 28.)

Církev sv. obrací dnes pozornost naši na onen před důležitý okamžik, kdy spolu s prorokem Isaiášem lze nám Boha chváliti slovy: *»Hospodine, Bůh můj jsi ty, vyvyšovati tě budu a oslavovati budu jméno tvé; neboť jsi učinil divné věci, myšlení dávná, věrná.«* (25, 1.) Nic zajisté podivuhodnějšího býti nemůže, nežli stane-li se Bůh člověkem, Stvořitel stvořením, Pán nebes a země sluhou, nám lidem rovný. Tohoto divu nelze myslí pojati, jazykem vypraviti. A přece, co Pán před věky v tajné radě své usmyslil, v ráji před mnohými tisíciletými předpověděl, toho dnes jsme se dočkali. Hospodin v pravdě vyplňuje slib v milosrdenství učiněný a s výšin nebeských sesílá anděla ku Marii Panně.

Pokud Panna Maria se nenarodila, potud slib vyplněn býti nemohl, potud Bůh uprostřed lidu svého přebývati nemohl. Krása, spanilost a čistota této choti a nevěsty vábí krále nebeského, kterýž vysílá anděla svého k ní s pozdravem *»Zdráva buď, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami.«* (Luk, 1, 28.) A dále anděl zvěstuje *»Aj, počneš v životě a porодиš syna a nazveš jméno jeho Ježíš«.* Poselstvo toto andělské, kterého dějištěm byl nepatrný Nazareth, jest tak významné, že třeba, bychom mu věnovali na chvíli svoji pozornost. —

Kdysi vedli vznešeného don Zavala, náčelníka Karlistů z města Madridu k popravě zastřelením. Již klečel na kolenu, maje zavázané oči, již vojáci k výkonu popravky určení míří, když náhle zahlaholí zvony městské, vyzývající k modlitbě: *»Anděl Páně«.* Španělským zákonem stanoveno, by nikdo v ten čas nebyl popraven, dokud zvony k modlitbě vyzývají. Proto vojáci spustili k nohám zbraň — chystajíce se k modlitbě. — Odsouzenci popřáno ještě několik minut žiti. Modlil se tedy i on *»Anděl Páně«.* Po modlitbě vojáci znovu namířili.

Ale v tom pobočník královny bílým praporcem v povětří vlaje, ohlašuje, že odsouzení milost jest udělena. Kdyby nebylo zvonění: »Anděl Páně« — bylo by se ozvalo smutné žalostnění umíráčku. — Významná byla slova andělova pro don Zavalu, významnější jsou však pro nás svým obsahem.

»*Zdravas Maria, milosti plná*«. Slova hodna podivu! neboť jsou oslavou a chválou té, již anděl praví, že má vše, v čem Pán má zalíbení v míře nejhojnější. »Tys zlatem nejčistším ozdobena uvnitř a zevně, lépe ještě, než byla archa úmluvy. Není na tobě poskvrny ani vrásky, tys celá krásná a spanilá, krásou a ozdobností tak obdařena, že převyšuješ nádherný chrám Šalomounův. Na tebe Bůh tolik darů a milostí nebeských vylil, že v plnosti jich žádný tvor se tobě nevyrovná, neboť ani mezi námi anděly Bůh nižádného tak neoslavil, jako tebe, kteráž máš býti Matkou Syna Božího,« v takém smyslu vyznívají slova pozdravná. A pro tyto vlastnosti »*Pán s tebou*« tak, jako s nižádným jiným tvorem spojen není, nebyl a nebude. Krev tvou sjednotí se svým Božstvím, v něm veškeren lidský rod obnoví, v něm kralovati bude na věky, v něm k soudu přijde a na věky Bohem a člověkem zůstane.

A proto »*požehnanás mezi ženami*«, ježto nad tebe svět požehnanější ženy neměl a míti nebude. Tys lilie mezi trním, tys vonný květ, z jehož ovoce vzejde spása světa. Žádná ze žen nemůže tobě býti připodobněna, neboť »*mnohé dcery shromáždily bohatství, tys převýšila všechny*« (Přísl. 31, 29), tak jako »*cedr nad lesy, jako slunce nad hvězdy, jako balsám nad vonné masti*«. Z tebe vzejde požehnaní veškerému lidstvu, ve tvém životě vezme počátek ten, pro nějž »*blahoslavenou tě nazývati budou všichni národové*.«

Slov těchto neslýchaných ve Starém Zákoně ulekla se Panna přepokorná. Myslíla, odkud andělovi dáno, tak ji pozdraviti, a proto »*zarmoutila se nad řečí jeho*«. Měla se za nehodnou takého pozdravení a nemá se za hodnou cti, která se jí podává. Zpozorovav anděl bázeň její, potěšil ji slovy: »*Neboj se Maria*«; nejsem poslán, abych tě zkormoutil aneb tobě pochleboval, ale mám k tobě poselství mi uložené Pánem mým neboť: »*Aj počneš v životě a porodíš syna a nazveš jméno jeho Ježíš*« (Luk. 1, 31). »*Ten bude veliký a Syn nejvyššího slouti bude*«. Tímto slovem se Panna upokojila, ale vzpomenuc si na slib učiněný, dodává: Jest ovšem hodností vznešenou býti Matkou Messiáše a tím veškerému světu otevřítí hojný pramen požehnaní, avšak já této cti přijati nemohu pro slib čistoty, který Bohu jsem zaslíbila.« A protože »*Kterak se to stane?*« A sotva že obavu tu vyřkla, anděl ihned ji ubezpečuje, že u Boha nic nemožného. Vždyť i přirozenost pokaženou může Pán zlepšiti, jakož u Alžběty dokázal.

Na to Maria poklonivši se pokorně, přivolila, aby uposlechla vůle Boží, řkouc: »*Aj, dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého*«. Poučná jsou závěrečná slova pozdravu andělského i pro nás, ježto jsou nám vzorem nezvratné důvěry v Boha, kterýž veškeré svízele a trudy přemáhá. A jaká pokora a odevzdanost ve vůli Nejvyššího vane ze slov vyvolené Panny! Jaký to přestkvoucí vzor poslušnost, jež sama sv. Alžběta slaví! Jak něžně se u sv. Panny Marie pokora, jež vědoma jest své nehodnosti, s dokonalou poslušností snoubí! —

Ó, Panno svatá! Nauč nás pokoře a vypros nám u Boha milost, abychom považovali se za služebníky všech lidí, bychom všem byli poddáni, nikým nezhrdajíce, leč sami sebou. Kéž ona sv. tajemství, kteráž ti dnes nebem byla zjevena a andělem oznámena, jsou nám ke spáse a ne k zahynutí. A žes ty, ó Panno přesvatá, Matkou Boží, vyvýšenou nad Cheruby a Serafy, žes způsobila, že Ten,

kterýž Pánem a Bohem naším, stal se přítelem a bratrem naším, vzdávej za nás a s námi Bohu za to díky

Važme si tedy dnešního svátku, žijme dle pravidel, které nám Spasitel náš krvavými písmeny na kříži předepsal. A jestliže velmocné slovo Mariino »*Stañ se*« umožnilo nám spasení, se slovem »*Stañ se*« i my vděčně vše z dobrotivé ruky Boží přijímejme. Syn Boží odhodlal se státi se člověkem z lásky k nám lidem; z lásky k Marii odprosme i my Ježíše, čiňme pokání, a ten Ježíš otevře milostné své oči, které na kříži zavřel, aby i nás obšťastnil příchodem svým do duší našich ve svatém přijímání. Amen.

Promluva na V. neděli postní.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

»*Já nehledám slávy své.*« Jan 8, 50.

Čím více blíží se hodina utrpení Spasitelova, tím výše roste hněv a nenávisť Fariseů a knížat kněžských proti němu. Řeči jich jsou podrážděně ostré, rozmluvy jich s Ježíšem berou na se ráz hádky. Místo toho, aby padali na kolena před Vykupitelem, jež ze zázraků jeho a z proroctví na něm vyplněných měli v něm poznati, zasypávají jej podezříváním a chápou se kamení, aby ho zabili. »*Nyní jsme poznali, že zlého ducha máš, že ve spolku s ďáblem divy konáš a jen své slávy hledáš,*« vyčítají mu do tváře. A Spasitel odpovídá jim »*Já nehledám slávy své, jestiž otec můj, kterýž mne oslavuje.*« Odmítá od sebe podezření, jakoby spojil se s ďáblem a odmítá všechnu ctižádost. Hájí svoji čest Farisey napadenou.

A jindy zase, jak sv. Evangelium předešlé neděle vypráví, když lid nadšen jeho zázrakem rozmnožení chlebů, chce se ho zmocniti, vésti ho do Jerusalema a prohlásiti jej králem, »*Ježíš utíká na horu a skrývá se sám jediný.*« (Jan 6, 15.) Po cti nebaží, ale uraženou čest svoji hájí a zastává. Cti liché nehledá, ale čest svoji chrání, aby i nám ukázal, že po cti zevnější bažiti nemáme, ale zase cti své máme dbáti a jí vždy pamatovati.

Uvažujme proto dnes krátce o cti a vizme, v čem pravá čest se zakládá a jaká jest její důležitost.

1. Co jest čest? Jest to příznivý úsudek jiných o nás. Lidé pozorují naše jednání, jsou svědky našich skutků i snah, a dle toho, jaké jsou skutky a snahy naše, tak o nás soudí. Vidí-li v jednání člověka poctivost, v řečech pravdomluvnost, pozorují-li někoho, že povinnosti své věrně plniti usiluje, pak zajisté o takovém člověku dobře smýšlejí a dobře soudí; — mají proň čest! Vidí-li však, že někdo poctivě nejedná, úlisně mluví a povinností svých nekoná, tu ovšem nepřívěrně o něm soudí, nemají pro něho žádné úcty, či obyčejně říkáme, že takový člověk cti nemá. Jedině skutky a jednání naše získá nám buď čest neb hanu lidí. —

Z toho patrno, že čest nikterak nezávisí na stavu neb bohatství člověka, ale na jeho skutcích. Herodes na trůně, obklopen zástupy vojska, ozářen zlatem a drahokamy, přece neměl cti u lidu; ježto lid viděl jeho lakotu, jeho hrabivost a nenasytlost po majetku. A naproti tomu, kdo by chtěl upírati, že prostý tesař Nazaretský, budoucí pěstoun Spasitelův, který v poctivosti rukama svýma chleba sobě dobýval, sv. Josef, požíval cti největší u svých vrstevníků? — A tak bylo

vždy a jest i za dní našich. Boháč, jenž v kment a šarlat se odívá, není-li spravedliv ke každému a nemá-li lásky k bližnímu, cti nepožívá. A naopak prostý dělník, jenž v potu tváří poctivě živí sebe a svoji rodinu, ten cti a vážnosti získá u všech, kdož jej znají. Čest následuje jen ctnostného. Ale následuje jej tak bezpečně, jako stín sleduje člověka. —

Písmo sv. dí: *»Lepší jest jméno dobré než bohatství veliké; a přízeň lepší nežli stříbro a zlato.«* (Přísloví 22, 1.) A cena cti právě v tom záleží, že jen čestný člověk na jiné blahodárný vliv míti může. Čestného člověka lidé si všímají, jemu úctu projevují, jeho rady i pokynů vděčně přijímají. Člověk beze cti — toť jen živoucí mrtvola ve společnosti lidské. Nikdo si ho nevšimne a jeho slov a pokynů nikdo nedbá. —

Čest jest jmění; jest nejvzácnější ze všech statků. Jest ona jako jistina složená ze všeobecné přízně a lásky u lidí. A ti, kteří takové jistiny si ukládají, třeba by nezbohatli na statcích tohoto světa, dojdou přec bohaté odměny ve vážnosti a pochvale, jakou mají u lidí. A jest to také spravedливо, že v životě jen dobré vlastnosti platí, že píle, ctnost a dobrota uznání docházejí, a že jen lidé opravdu nejlepší — požívají cti a vážnosti u současníků.

2. Proslulého mudrce Epiktéta v Římě, stavem svým propuštěného otroka, navštívil kdys zvědavý jeden boháč, aby od něho některé moudré výroky uslyšel. Epiktét přijal cizince chladně, věda dobře, že jen zvědavost jej přivádí a nikoliv upřímná touha: něčemu se přiučiti a tím se řídit. Proto hned jej oslovil takto: *»Tys přišel jen, abys pobrousil svůj vtip na mém způsobu mluvení, nechtěje nikterak zásadám se přiučiti.«* *»Budiž,«* odvětil boháč, *»kdybych dbal tvých zásad, pak budu pouhým chudásem jako ty, bez stříbrných nádob, bez povozu a beze statků.«* Načež Epiktét *»Já netoužím po tvých statcích; vždyť ty jsi chudší nežli já. Já nelichotím žádnému, konám jen právo, mluvím pravdu, a za to požívám cti u každého. Čest to jest, co mám na místo tvých zlatých a stříbrných nádob. Ty máš drahocenné nádoby, ale hliněné názory, zásady a touhy. Čest má jest mým královstvím, v němž nalézám uspokojení. Ty nepracuješ a přece nemáš poklidu. Všecky tvé statky zdají se ti příliš malé, moje pak — má čest — zdají se mi velké býti. Tvé žádosti jsou nenasytné, mé jsou ukojeny.«*

Tak čest byla již některým pohanům bohatstvím. V ní spatřovali jediné velikost vlivu na jiné, v ní měli nejlepší záruku vnitřní spokojenosti. Oč více má si vážit a dbáti cti křesťan, který ví, že duše dražší jest těla, statky nehmotné vzácnější nad zlato, a život pozemský jen přípravou k životu věčnému? —

Zkušený hospodář z úkazů, jaké v přírodě za jitra se jeví, dovede skoro bezpečně souditi, jaká bude pohoda celého dne. A tak i z mládí člověka lze soudit na léta jeho dospělosti. Kdo nedbá cti své již v mládí, nebude zajisté jí bedliv ani u věku dospělém. Který žák nedbá o to, aby o něm všichni dobře a pochvalně soudili, což jiného dokazuje, nežli, že cti vysoko si neváží? Který žák povinností svých zanedbává, úloh nekoná a tupě se jen chová ke každé radě, ku každému pokynu, ba i k napomenutí a trestu, jenž ho stíhá, ten klesl již hodně hluboko. Vždyť již smysl pro čest u něho mizí. A kam takový jinoch, cti své nedbalý a nepamětlivý, to přivede, toť nechci ani na tomto posvátném místě vysloviti. —

A jen znovu připomínám: *»Dbejte a važte si vždy své cti. Slavný jeden muž takto volá: »Nermuť tě chudoba, pokud jiní obohacují se podvodem a nepoctivostí. Nedbej důstojností, pokud jiní jich se úlisně dožebraávají, ale snášej*

klidně bolesti zklamaných nadějí, pokud jiní tužeb svých docházejí pochlebenstvím. Zahal se ve vlastní svou ctnost, a tak hledej si přátel a chleba vezdejšího. A jestli sešedivíš na dráze své poctivosti, a uchováš-li čest svou nepokálenou — pak poděkuj Bohu svému a umři.« Amen.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z Katechetského spolku. Na prosbu Katechetského spolku přijal J. M. nejd. pan arcibiskup Lev svob. pán Skrbenský v neděli dne 28. m. ledna o půl 12. katechety ve zvláštním slyšení. Katechetů sešlo se 30 a to z Prahy, Karlína, Smíchova, Žižkova, Vršovic, Libně a Kladna. Představil je nejd. pan prelát-scholastik Dr. Fr. Krásl, nejhorlivější zastance zájmů našich a upřímný přítel každého katechety. Když nejdůst. arcipastýř v uvítací sň vstoupil, oslovil jej nejprv veledůst. pan prelát upřímnou a hluboce procítěnou řečí. Poukazuje na důležitost a obtíže stavu katechetského, velice vřele žádal nejdůst. pana arcibiskupa, aby otecké srdce katechetům přiklonil a jich působení podporou a přízní svojí provázal. K řeči páně prelátově odpověděl neméně srdečnou řečí J. M. pan arcibiskup. Poukazuje na to, že z vlastní zkušenosti obtíže i důležitost působení katechetova ve škole zná, vybízal přítomné k horlivé práci ve škole i k příkladnému působení mimo školu.

Na to p. prelát Dr. Fr. Krásl každého z přítomných J. M. představil, působnost a zásluhy každého zvlášť uváděje. Nejd. p. arcibiskup s každým vřele promluvil, dotazuje se na poměry školy, práci i poměry osobní. Uděliv dalšímu působení své vrchnopastýřské požehnání, láskyplně je propustil. Katecheté, mile 'dojati vzácnou srdečností a laskavostí nového svého arcipastýře, odcházeli s pevnou věrou, že našli v J. M. novém knížeti-arcibiskupu láskyplného otce a vřelého zastance.

Nejdůst. p. prelátu Dr. Frant. Kráslvi za tuto vzácnou službu a ochotu upřímné a srdečné díky!

Členská schůze spolková konala se ve středu dne 21. t. m. Na programu byl: Rozhovor o diagramech náboženských, jakož i úrada o tom, kterých diagramů k vyučování náboženskému jest potřebí vydati. Zprávu přineseme příště.

Členské příspěvky složili: Vldp. Frt. Blažko, kníž. arcib. vikář v Noutonicích;

dpp.: Karel Kejklíček ve Slavkově, Jos. Sládeček v Dobrovicích, G. Steidl v Čes. Budějovicích. Stan. Kosan v Kutné Hoře, Karel Dušek na Březových Horách, Fr. Břicháček v Písku, Ant. Adam v Červ. Kostelci, Jos. Světelský v Třebechovicích, J. Janeček v Lysé n. L., Em. Mareš v Unhošti, V. Sedlák v Březnici, Jos. Kobosil v Plzni, K. Pejša v Sedlčanech, V. Janota, katecheta v Bubnech. — Členské příspěvky a dary přijímá V. Železný, katecheta v Praze-II., na Karlově.

Osobní. O. Vosáhlo jmenován katechetou měšťanské školy v Pardubicích.

Konkursy. Na dívčí škole ve Vršovicích obsadí se místo katechety. Služné 1700 K. Žádosti do 12. března k c. k. okr. šk. radě na Král. Vinohradech. — V plzeňském okrese obsadí se místo kat. při měšť. škole v Blovicích (1400 K). — Ve Vinohradském okrese obsadí se místo katechety při II. měšťanské škole chlap. (1800 K) a katechety při dívčí škole v Nuslích (1700 K). Žádosti do 26. března.

Žádosti o zvýšení služného. Finanční úřady nepřistoupily k tomu, aby se žádosti o zvýšení nekolkovaly. Podání takové učinila správa školy ve Zv. a žádost tato vrácena s poukázáním na nařízení ministerstva ze dne 24. srpna 1898. Je nutno tedy opětně vše kolkovati. Na základě vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 8. prosince 1899 č. 42.301 k žádostem o zvýšení připojovány býti musí příslušné dekrety c. k. zemské školní rady a nikoliv, jak se dosud dalo, pouze intimáty k dekretům těm se vztahující. — *al.*

Listárna redakce. Lej. v T.: Čerpal jsem zprávu o nekolkování z učitelských listů a denníků. Neměl jsem ovšem ihned se chytiti na takou lapalii, ale důvěřuje seriousnessi časopisu otiskl jsem zprávu tu, domnívaje se, že snad při čtení »Věstn. vlád.« jsem oznamení také přehlédl. Viděti, že, dokud není datum a Nro.-exh. černé na bílém, zprávy podobné v novinách bývají klamně.

Katechetská Příloha

k 7. číslu „Vyhovatele“.

O diagrammech náboženských.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta měšť. školy.

Kdo navštívil školské oddělení jubilejní výstavy r. 1891. aneb jiné výstavy školské podivil se zajisté bohatosti a různosti pomůcek, jakou jednotlivci neb celé korporace učitelské v ně byli snesli. Nebylo snad ani jediného předmětu, jenž by nebyl zastoupen obrazem neb diagrammem.

A vedle toho jak skrovná byla ukázka pomůcek k vyučování náboženskému! Obrazy, znázorňující děje biblické, modell svatostánku a několik, tuším, obrazů liturgických bylo vše, čím katecheté jako pomůckami pochlubiti se mohli. »Pro Bůh, jak jsme chudi na znázorňující prostředky«, povzdychl mnohý snaživce. A kde která badavější hlava a dovednější ruce, všichni dali se do práce, ve které se mnohý opozděným cítil. A dnes již při vyučování a vysvětlování pravd náboženských, naskrze abstraktních, hemží se to tu a tam obrazy a diagrammy, že kdo přijde po p. katechetovi do třídy, na prvý pohled by soudil, že učil při nejmenším měřictví, botanice neb stavitelství. —

Jsme opravdu pozadu v znázorňování učiva? Jest potřebí nových a nových obrazů a diagrammů k jasnějšímu vysvětlení jednotlivých pravd náboženských? Několik myšlenek, jež tuto uvádím a za jichž uvážení pp. kollegy prosím, buďtež odpovědi k těmto otázkám.

K pomůckám vyučovacím v užším slova smyslu čítáme modell, obraz a diagramm. Modell, zmenšený předmět hledí co nejvěrněji vystihnouti vnitřek i vnějšek viditelného předmětu. Obraz znázorňuje jako momentní fotografie jistý výjev z přírody neb ze života lidí, snaží se věrně vystihnouti jeho vnějšek; a ovšem i nitro lidí, pokud v celé postavě, v posunu, ve zraku a ve tváři se jeví. Diagramm pak hlavně lineární kresbou, skizzou chce pochopitelnými učiniti abstraktní pojmy neb význačné vlastnosti některé pravdy.

Pamatuji se z mládí, že někteří hoši velmi rádi si hráli na velebného pána. A malý modellek oltáře a liturgických nádob byly jim nejvzácnější hračkou, jakou je otec překvapiti mohl. I modellek židovského svatostánku byl by zajisté roztomilou pomůckou, když svědomitě vyprávíme o každé jeho součásti a jeho zařízení. A když by bylo lze jej pořídití — fiat, fiat! Že by však byl tak převelmi žádoucí a vedle něho snad i modellky k vyučování liturgie, o tom rozhodně pochybuji. Předměty k bohoslužbě náležející dítě již na vlastní oči v chrámě poznalo a kde nečiní to obtíží, katecheta zajisté žáky do kostela vezme a zde jim nádoby bohoslužebné, roucha, náradí atd. okáže. Jediná tato návštěva lépe zajisté prospěje než celá řada modellů neb obrazů liturgických.

Obrazy biblickými, tuším, opatřena jest každá škola. Nejznámější z nich jsou ony ze skladu Herderova a pak Peszlerovy, vydané v uměleckém ústavě

Hölzelově ve Vídni. Škoda, že ani ty ani ony neodpovídají celé našim tužbám. Scházíť jim namnoze historická věrnost dobová, mnohé nejsou ani paedagogicky účelny a nad to u mnohých se mi zdá, že Spasitel jest kreslen rukou náboženského rationalisty, jenž nevidí v něm více, než pouhého člověka. A přece ono božství jeho má k nám mluvit i s obrazů, jež žákům ukazujeme. Proto myslím, že by věru bylo na čase, aby při nynějším ruchu nakladatelském, některá přední firma chopila se iniciativy, a svěříc práci předním znalcům starožitností biblických, dala rukou dovedného, křesťansky citícího malíře zhotoviti řadu biblických obrazů, jež by účelu svému úplně hověly. Rozumí se samo sebou, že by i paedagogové měli býti v potaz bráni. Neboť jedině oni, znajíce mysl dětskou, dovedou dáti umělci pokyny, kterak obraz rozvrhnouti, aby v pravdě hlavní věci byly do očí, neustupující věcem vedlejšími neb dokonce zbytečným.

Vzorně vypravených obrazů biblických potřebujeme v první řadě. A čím více, tím lépe. Přál bych si, abychom ke každému význačnějšímu ději biblickému měli případný obraz. Jak výborná byla by to pomůcka, hlavně v třídách nižších, a jak vhodná výzdoba školních síní, jež jsou přece druhým posvátným místem, druhým chrámem, pro naše žáky i pro nás!

A tak, pokud mám na zřeteli biblické obrazy, nemohu nevyznati, než že v tomto ohledu jsme skutečně pozadu ve svých pomůckách vyučovacích za jinými světskými předměty. Kéž by se brzo některý čilý duch práce chopil! Mravní zisk kyne tu veliký; a pro nakladatele finanční zdar jest neméně slibný, nepochybný.

Přicházím konečně k diagrammům k nimž v první řadě pozornost pp. kolegů chtěl jsem obrátiti. Mám před sebou spis faráře Alfonsa Hoppe: »Das Zeichnen im Dienste des Religions-unterrichtes«. Vyšel již před 3 lety. Nechtěl jsem však dříve svůj soud v této otázce pronésti, dokavad vše nerozvážím a i souhlasu jiných, zkušenějších, pro svůj názor nezískám. Řeknu krátce. S tím směrem, s kterým tu autor již systematicky vystupuje, rozhodně nesouhlasím. Tak daleko v znázorňování pravd abstraktních, nadpřirozených jíti nelze. Projděte jen letmo některé diagrammy. Velké kolo — Bůh; menší kolečka andělé, čtvereček — bytosti neživé, čtvereček spojen s kolečkem — jest člověk (tělo i duše) Církev — domeček atd., atd.

Co jsme vlastně diagrammy toho druhu dokázali? Upoutali pozornost děcka k obrazu, jež jsme nakreslili. O tom nepochybují. Ale objasnili jsme mu tím pojem sám? Sesiluje takový diagramm představu naši neb představu dítěte o Bohu, andělech a j.? Přispívá k objasnění pojmu? Rozhodně nikoli. Ba právě naopak, on pozornost žáků svádí k věci zcela jiným, pojem zatemňuje, aneb dokonce působí, že dítě má o tom, o čem se právě jedná, pojem falešný. Dovolte příklad: Katecheta mluví o Církvi, stále kreslí domeček, stále mluví o budově na skále. A vsadím se, že obraz domečku tak se vtiskne v mysl dítěte, že na konec bude se domýšleti, že Církev jest opravdu nějaká budova.

Ale namítne mi přítel podobných diagrammů: »Vždyť sám Pán Ježíš, vzor všech učitelů, Církev přirovnal k budově na skále.« — Zajisté. Ale ono »tertium comparationis« jest někde zcela jinde. Spasitel chce ukázati, že sv. Petr bude základem a hlavou Církvě a Církev na něm založená tak pevná, jako budova na skále, že jí ni brány pekelné, ni ďáblové nepřemohou. Spasitel jindy jmenuje Církev: »království Boží na zemi.« V tomto podobenství: král, jeho náměstkové, úředníci, poddaní, máme daleko dokonalejší, přesnější podobenství k vysvět-

lení pojmu Církve. A na to tuším sluší stále upozorňovati, že Církev jest Ježíšem Kristem založený a spořádaný spolek či společnost, chceme-li, abychom pravý pojem o Církvi žákům vštíplili, a nikoli stále jen mluviti o prozluklém domečku p. Hoppeově.

* POKRAČOVÁNÍ *

Několik myšlenek o vyučování dle nových katechismů.

Píše Dr. Jan Poštulka, c. k. professor v Kroměříži.

II.

V různých časopisech paedagogických minulého roku mnoho bylo psáno o reformě vyučování na školách obecných. Totéž, avšak intensivněji, obnovují paedagogické časopisy v prvních číslech nového ročníku (1900) stěžují si do nynějšího školství po stránce paedagogické, didaktické, higienické, právní atd., a za program ustavičné vybízení k nápravě si vytýkají.

Poněvadž touha po zdokonalování se v dobrém vůbec jest chvalitebnou, neodporujeme takové snaze též v oboru paedagogickém a didaktickém, ba právě naopak schvalujeme, ano sami po zdokonalení toužíme. Není tedy účelem těchto řádků zastráhati a odpuditi mající dobrou vůli a pobádající k nápravě od dobrých jejich snah, nýbrž jen v jistém ohledu upozorniti na chyby, které v jejich návrzích atsi vědomě nebo nevědomě se nalézají.

Nepovažují za chybu, ale za nešetřnost k minulosti ustavičné vyčítání středověku nedokonalost. *) Což kdyby tak mnohý spisovatel dobré vůle vstal za několik let z hrobu a slyšel nepříznivé kritiky o svých snahách a myšlenkách pokročilejšího potomstva, neřekl by, že při nejmenším jest to nešetřnost potomstva k předkům? Ostatek, právě tentýž středověk zvláště v ohledu školském zasluhuje od nás ne tak pohanu jako úctu a dík.

Toto tvrzení dokazovati, vyšínulo by se z rámce tématu, postačí poukázati na dějiny vychovatelství, které nejméně řečeno všímavě připomínají škol farních, klášterních, katedrálních a vysokých učení, a na dějiny světové, které oceňují zásluhy církve ve středověku o školství.***) Ovšem byly to počátky, které církev snažila se vypěstovati. Ostatek myslíte, že když i reforma ve vyučování skutečně dle navržených názorů se uskuteční, bude tím školství vyšínuto na vrchol dokonalosti? Bude snad jen dokonalejší, ale potomkům ještě mnoho práce zbude; jen jest si přát, aby při svém pokroku ocenili snahy nynější. Protož dobré jest poukázati na body, které by zasluhovaly zlepšení, při tom se však šetrně zachovali k minulosti, která za jiných okolností pracovala.

V návrzích, týkajících se reformy vyučování na školách obecných na prvním místě kladou náboženství. V jednom časopise paedagogickém o nynějším vyučování

*) V jistém časopise paedagogickém, jehož název zamlčuji, stojí toto: Není nám tajno, že školství naše ještě silně páchne středověkem

***) Weis, Weltgeschichte. Sv. 4, str. 210: Též v bouřích válek občanských daří se ještě školství, chráněné od církve, kteráž zřídka koná synodu, aby na ní nevydala nařízení k pokroku stávajících a k zakládání nových ústavů vyučovacích. Str. 295. Vedle císařského dvoru byly kláštery hlavním střediskem duševní činnosti, krčem vzdělanosti, shromaždiště veškerých duševních snah. Str. 300: Učitelé světských věd žili z příspěvků žáků Církev naproti tomu nežádala školního platu, neobchodovala s vědami. Byla-li ve starověku věda vyhrázena málo vyvolencům, rozkazuje křesťanství vědu kázati se střež

nábožensví píše se toto: »Projděme si trochu dnešní učební plán a oceňme jej alespoň se stanoviska jedné důležité paedagogické zásady, s hlediska požadavku, že nikoliv pro školu jest se žáku učit, nýbrž pro život. Na prvním místě stojí náboženství. Toto vyučování, kteréž by se mělo pohybovati stále na půdě unášejících příkladů, stává se čím dále tím více dogmatickým, a my neznáme většího suchopáru paedagogického nežli jest vštěpování dogmat v útluou mysl dětskou, jež věci těch nechápe a proto docela lhostejným zůstává při vyučování náboženském, ba nudí se a trpí duševně, je-li nuceno míti sebránu pozornost k takovému suchopárnému vyučování. Co jest, co zbude z toho pro život? tážeme se. Či domníváme se, to že jest náboženství, když člověk stane se slepým přívržencem a stranníkem některého vyznání a pohlíží na jinověrce buď s opovržením nebo docela nepřátelsky? Dogmata jsou pro bohosloví, pro lid a jeho život jest morálka, kteráž musí býti obecnou, všekřesťanskou, všelidskou. A morálce učiti jest povzbuzujícími, zušlechťujícími příklady, kteréž mluví samy za sebe.«

* DOKONČ. *

Promluva na květnou neděli.

Napsal J. TÝNSKÝ.

*»Aj, vstupujeme do Jerusaléma, a Syn člověka vydán bude knížatům kněžským a zákonníkům a odsoudí ho na smrt.«
(Mat. 20, 18.)*

Na řečniště kapitolské v Římě vystoupil kdysi znamenitý řečník Antonius, by lidu, rozehvěnému nad násilnou smrtí velikého vojevůdce Caesara, oznámil poslední jeho vůli a vylíčil lásku zesnulého k měšťanům římským a k chudině města. Pohnut až k slzám, dychtivě poslouchal lid rozníceného řečníka. Když však pojednou řečník vzal do rukou plášť a ukázal na mnohé trhliny, dýkami spiklenců způsobené, roznícení posluchačů dosáhlo také výše, že všichni povstali, aby smrt dobrodince pomstili. Když to nepřátelé Caesarovi zpozorovali, v čas se spasili útekem z Říma.

Dnes, milí posluchači, Spasitel náš ubírá se do Jerusaléma; vyplňuje slova proroka, řkoucího: *»Povězte dceři sionské: Aj, král tvůj béře se k tobě tichý, sedě na oslici a na oslátku jhu podrobené«* (Mat. 21, 5), aby od nepřátel svých byl ukřižován. Dobré dítě cítí s milenou matkou, s ní se raduje, s ní se rmoutí. A tak i my dnes s matkou svou, sv. Církví, radujeme se nad slavným vjezdem Kristovým do Jerusaléma. Ale radosti naší jest na krátko, ježto zároveň duch náš zalétá v onen převeliký děj, odehrávající se na hoře Kalvarii, který v tomto týdnu vyznačen a dokonán nejsmutnějším dnem, »Velkým pátkem«, dnem smrti největšího Dobrodince lidstva.

A dnes počínáme tento svatý týden, kterýž je nejdůležitějším v celém roce církevním. Není tu vhodno a spravedливо, abychom též uskutečnili, co již názvem »svatý týden« naznačeno?

Otec vlasti, král český Karel IV. připravoval se na tyto posvátné dny na hradě svém Karštejně. Tam na hradě, v kapli sv. Kateřiny, Karel IV. postního času, úplně odloučen od všeho světa, trávil několik dnů a nocí před Velikonocí na modlitbách a rozjímání. Pokrm a nápoj podávali králi do kaple malým otvorem při zemi. Tak zbožný král připravoval se na tyto svátky kajicností, lítostí nad hříchy, kterýmiž Pána a Spasitele svého urážel, poznávaje, že hřích je to, který člověka rovným činí nepřátelům Jeho.

Vypráví se, že sv. Ausgar apoštol severní Evropy, měl kdysi vidění, že bloudí pustou krajinou, ve které zabředl do bahna, z něhož jen s velikým namáháním se dobýval. Za močálem však spatřil rozkošnou krajinu a cestu květinami posetou, na níž množství paní v bílém rouše se procházelo. Ihned poznal mezi nimi bl. Pannu Marii, královnu nebes a svou zesnulou matku. I chtěl k ní pospíšiti. Ale nemohl; i dal se do hořkého pláče. Tu praví k němu nejbl. Panna: »Synu můj! Chceš-li se k matce dostat, musíš nejprve zanechat svých chyb a hříchů, do nichž jsi zabředl.« Ausgar porozuměl tomuto vidění. Zastyděl se sám nad sebou, odložil chyby své a polepšil se. A takového polepšení třeba i křesťanu, aby dnové nastávající byli pro něho opravdu svatými, aby i své vlastní z mrtvých vstání slaviti mohl. Vždyť to srdce lidské má tolik hlubokých záhybů a skrýší a v nich tolik rozličných náklonností a hříšných návyků, kterých třeba se zbýti; neboť: *»Člověk vidí to, co zevnitř jest — Hospodin pak hledí k srdci,«* jak dí Písmo sv.

Jsou ovšem někteří, kteří před svým vlastním svědomím štítí se odhrnouti závoj s duše své a jí do tváře se podívati. A čím déle svědomí nechá se ladem ležeti, tím těžší pak bývá vyplnění a uspořádání. Nestačí však tu přeběhnouti svědomí své tak, jako plachá srnka v lese přes všechno běží, a jen tu a tam, nač u některého prikázání připadne, si pamatovati, ježto pak taký oklamává sám sebe. Či snad je kdosi světější sv. Jakuba, jenž dí: *»V mnohém hřešíme všichni!«* Či jest nevinnější sv. Jana, miláčka Páně, pišícího: *»Díme-li, že hříchu nemáme, lháři jsme!«* Přísným okem, zrakem ostrým musíme sami sebe souditi a tak se připravovati k Velikonoci.

V krůpěji vody pouhým okem ničeho nelze viděti; vezmeme-li však drobnohled, spatříme v ní tisíce zvířat se hemžiti. A tak i v dokonalém sebepoznání jest nejdůstojnější příprava naše k dnům nastávajícím, k dnům významným pro duši lidskou. Právě mi připadá následující příběh. V jistém městě žil boháč, který poslední čas znamenal, že statku jeho valně ubývá. Marně se namáhal vypátrati příčinu svého úpadku. Nebyl hráč ani marnotratník, hospodařil jako jindy a přece den po dni chudnul. A tu přítel, kterému si na to stěžoval, dal mu následující radu: »Kup si lucernu, rozsviť ji a prohledej z rána i u večer stodolu a stáj, sýpky a sklepy; slovem celý dům.« Boháč, maje to za pověru, usmál se, nicméně ale uposlechl. Pozdě večer obchází dům a ejhle! Ve sklepě nalézá chasu popíjeti, ve stodole zastihl syna, an měří obilí do pytle, čeládka hoduje atd. Všude se ulekli pána svého jako ducha, neboť bez slova odcházel. Jen krátký čas vykonával pilně tuto obhlídku svého domu a hle! Štěstí k němu se vrátilo.

Podobným hospodářem duše své má býti každý člověk. Vždyť na pilném prohledávání a zkoumání svědomí závisí, byť ne časné, jistě věčné blaho a duchovní vzkříšení naše. Pozorujte proto a zpytujte své nitro, duši svou, tento odlesk velebnosti Božské, tento přirozený obraz Boží, dýkami hříchů protrhaný, aby pohled na ně roznítil srdce vaše pro Ježíše Krista, Spasitele života a dárce věčné spásy tak, aby hřích vícekrát nevrátil se v naše srdce.

Na starém hřbitově vesnickém čítám uprostřed velikého kříže tento nápis: »Jen žádný hřích!« A tuto výstrahu i duši své dnes dejme; neboť není možno na kříž Páně mysliti a vrátiti se zase do hříchu.

»Půj deš-li z Jordán, nalezneš pokoj,« slyšela hlas Maria Egypťská, když u obrazu Rodičky Boží se modlila. Nuže jdi, milý posluchači, tento týden v duchu i ty za Jordán, tam procházej místa utrpení Spasitele svého a Ukřižo-

vaný Bůh tvůj ukryje tě ve svatých svých ranách před zlým nepřítelem, a nedá více tobě odloučiti se od Sebe.

V slzách lítosti a upřímné sv. zpovědi očist' duši svou, a tak s Ježíšem i ty se vrátíš k životu novému. Amen.

Promluva na Boží Hod velikonoční.

Napsal J. ŠMEJKAL, katecheta.

*»Vyčistte kvas starý, abyste byli nové skro-
pení, jakož jste nenakvašení.« I. Kor. 7*

S jakým citem třeba dnes promluvit s tohoto posvátného místa! Jak slušno oslovit tebe, dnes Kristem posvěcené, shromáždění! Zdá se mi, že nejlépe tak učiním, když nápodobiti budu obyčej východních Slovanů, kteří toho dne navzájem se pozdravují: *»Kristus vstal z mrtvých.«* Ano, vstal z mrtvých Ten, jehož z mrtvých vstání působí, že jinak dnes pohlížím na tebe, horo Kalvárská, než před dvěma dny, kdy nad tebou slunce v mrak se zahalilo, jakoby nechtělo patřiti v tvář umírajícího Bohočlověka, kdy do duše hřímalo slovo apoštolovo: *»Ani vlastnímu Synu neodpustil, ale za nás za všechny vydal jej,«* kdy srdce pronikal hlas bolu proroka, lkajícího nad Jerusalemem: *»Komu připodobím tě, dcero Jerusalémská, koho tobě přirovnám, abych tě potěšil, dcero Sionská, neboť veliké jest jako moře potření tvé, kdož by tě zhojiti mohl.«* To vše dnes mizí před andělským slovem: *»Nebojte se, vstať jest,«* to vše ustupuje před radostným: *»Vesel se nebes Královno: Alleluja!«*

Maně vzpomínám tu vypravování starých letopisců římských, kteří vypravují ve svých kronikách o souboji tří bratří Kuriatiů ze strany Albánských a tří Horatiů ze strany římské. Výsledek souboje toho měl rozhodnouti, kterému z dvou řečených kmenů připadne právo vladařské. Albánským zdá se již štěstí příznivo býti, ježto dva Římané zabiti; než tu třetí Horatius rozhoduje bitvu ve prospěch rodu svého a Albánské porazí. A když u velikém jásotu do Říma se vrací, všichni radují se, jen jedna nesdílí radost a to sestra jeho Virginie, kteráž v jednom z padlých Albánců ztratila svého snoubence.

Obraz tento dnes táne mi na mysli proto, že dnes v blízkosti Kalvárie vstal božský vítěz, hrdina, proti němuž spojil se trojí nepřítel: duch pýchy, lži a smyslnosti. Již zdá se nepřítel vítěziti, již pýcha poráží a přibíjí krále nebeského na dřevo kříže, lež drze zakrývá se rouškou pravdy, smyslnost v bolestech jeho projevuje svou nenasytlost. Již zničena jeho sláva, kterou ještě nedávno mu vzdával lid, vítaje Ho při jeho příchodu do Jerusalema a pravdou osvědčují se slova prorokova: *»Vy, kteří jdete kolem, pohleďte, zdali bolest vaše jako má.«* A dnes? Trudnost ustupuje citu radosti a slávy, ježto Kristus potupený slaví vítězství své nad pýchou, lží a nepravostí. Církev Kristova plesá a radost svoji projevuje radostným: *»Alleluja.«* Než i při této slavnosti radostné za dnů našich jeden bod, jenž kalí velikou radost. Bod to, že opět starý protivník Kristův, — duch pýchy, lži a nepravosti zvedá hlasy své a znovu pokouší se, zda by nemohl opanovati pole své. A tu případnými zdají se býti slova dnešní Epištoly: *»Bratří! Vyčistte kvas starý, abyste byli nové skropení, jakož jste nenakvašení,«* byste i vy radostné Alleluja pěti mohli.

Smutně kráčí s dítětem svým zarmoučená žena po poušti Bersabe. Vedrem prahne ona i synáček její, žhavý písek stěžuje její kroky, mdloba zmocňuje se

údů. Než to nejhorší jest, že zbloudila na cestě a všechna voda v láhvi již vyschla a na široširé poušti není praménku. Vidouc, že dítěku svému pomoci nemůže, klade je na zem, by zbavena byla bolného divadla smrti. Známo, že žena ta Hagar a pachole, syn její Ismael, jehož hlas pronikl nebesa a anděl Páně k jeho ochraně se blíží. (1. Mojž. 21, 14.) K nešťastné této Hagar podoben člověk, jenž zbloudiv v přívalu světského učení hledá studánku vody občerstvující, kde by klidu duševního nalezl. Studnice vody občerstvující, což jiného než náboženství, z něhož čerpá jest pramen pravd Božích, sílících člověka v bouři a těšících ho v klidu. A nemá-li člověk této vody, nemá-li citu náboženského, duchem Kristovým prodchnutého, marně hledá náhrady ve světě, duchem protikřesťanským prosyceném; neboť, kde duch taký, tam sobectví, tam otevřena brána neřestem, tam puštěna uzda nepravostem.

A poznati tento kvas, který zabraňuje duši lidské, by i ona radovati se mohla, toť největším uměním. »Poznati sebe sama« a přihlédnouti, zdali duše naše nebloudí, poznati to, co zabraňuje člověku, že občerstvujícího pramene nenalézá, toť především úkolem člověka. Není to úkol snadný. Již pohanský mudřec Aristoteles odpovídá si sám k otázce »Které jest nejtěžší umění?« »Poznati sebe sám.« A jiný učenec Seneka radu dává tomu, kdo chce dobrým a dokonalým býti, »by poznal sebe sám.« A co činí umění to tak těžkým? Odvěký nepřítel Kristův i následovníků Jeho — duch pýchy. Pýcha a samoláska, toť dvě nepřítelkyně člověka, které mu obě oči zakrývají a jemu brání, aby sám sebe nepoznal, aby neviděl, kdo a jaký jest. Pýcha a samoláska všecko dobré na člověku vidí, zlé tají, zakrývá, vyloučá, zmenšuje. Toť starý kvas, který třeba nejprve vyčistiti, by člověk s Kristem radovati se mohl. A vyčistí-li se původce nepravostí mnohých, vyčistí se i nepravosti ostatní.

Vypravuje se, že císařovna Konstantie, choť císaře Jindřicha VI., pozvala k sobě kdysi kněze Joachima, který právě do Palerma přišel. Nerad odebral se tam zbožný kněz, ježto právě byl Veliký pátek. Předstoupiv před císařovnu, ptal se prostosrdečně: »Co jest tak důležitého, že tiché slavení dne rušíc, obesíláš mne, řeholníka, ke dvoru?« Zalíbila se Konstantii přímá slova a požádala jej, aby vyslyšel její sv. zpověď. I šli do hradního kostela, kde pro císařovnu vysoký, nádherný trůn byl upraven, pro zpovědníka však dole nízká stolička. To vida, dí: »Račte povážiti, že jste sem přišla ne jako císařovna, nýbrž jako hříšnice. Hříšnici sluší pokora. Nuže, sestupte a vykonejte zpověď zde dole, na místě pokory. Ne-li, pak odejdu.« I poznala císařovna chybu, již dvornost zavedla. Vypudila pýchu a pokorně vyznala se z hříchů svých.

Pýchu vypuditi a všechno to, co s ní souvisí, dovedeš jenom tehdy, poznáš-li její ošklivost a následky její. A poznáš je v náboženství Kristově, které tě učí, že pýcha lidí samého Boha-člověka křížuje. Z té příčiny minulé dni vše ve smutek se zahalovalo. Dnes stala se proměna. Barva smutku a bolu ustoupila barvě slávy. Stříbrozvuká ústa zvonů dnes hlásají do všech úhlů světa, že vstal z mrtvých Ten, kteréhož zabili na dřevě kříže. V plesavé jich hlaholení mísí varhany své tóny a kněz volá z plna srdce: »Alleluja, vstalť jest.« Kéz tak jedenkaždý z nás s knězem, u oltáře pějícím, říci může: »Vstalť jest Kristus v srdci mém, alleluja!« A říci tak bude moci, uposlechne-li vybídnutí sv. Pavla: »Bratří! Vyčistte kvas starý.« Učiní-li tak, pak jako před sluncem prchají temnota noci i mlžiny dne, tak před sluncem duchovním, jenž jest z hrobu vstalý,

Kristus, prchne veškera hořkost, trpkost a bolest tohoto světa, prchne i odvěký nepřítel duše lidské, takže až u hrobu našeho objeví se jednou anděl, aby odvalil kámen hrobový, i on bude moci oznámiti všemu lidstvu: »Povstaňte i vy k radostnému vzkříšení.« Amen.

Promluva na I. neděli po Velikonoci.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta měšť. školy.

»Přišel Ježíš a stál uprostřed a řekl jim:
Pokoj vám.« (Jan 20, 20.)

Ve svaté době povelikonocní, plné radosti a plesu, vzpomínáme vzkříšení našeho Spasitele. »*Vstalt jest Kristus*«, zní od úst k ústům, a jásavé »*Alleluja*« jest jako ohlasem duše, jež raduje se z Ježíšova z mrtvých vstání. A pozoruhodno zajisté jest, že Spasitel, který dříve s apoštoly stále dlel, dnem i nocí s nimi byl, nyní v těle oslaveném vždy jen na okamžik jim se zjevuje a opět mizí. Dříve jako prorok Nazaretský chodil neúnavně po vlasti své z místa na místo, před přátely i nepřátely kázal a činil zázraky; po svém vzkříšení nemísí se více v ruch života všedního a zůstává dalek svých nepřátel — jen svým věrným se zjevuje. Jeden takový výjev po Spasitelově z mrtvých vstání líčí nám dnešní sv. Evangelium.

Sv. apoštolové zarmoucení nad hořkou jeho smrtí, opuštění od svého Mistra, sedí ve večeradle. Dnové hrůzy, zděšení a bolu připadli, na ně. Zajetí, ukřižování a skon Spasitelův způsobil, že jako ovečky pastýře zbavené rozptýlili se a rozutíkali na vše strany. Teprv, když prvé zděšení pominulo, když seznali, že nebezpečí jich osobám na ten čas nehrozí, pomalu a potají scházeli se opět. A tak Spasitel, z mrtvých vstávaje, již opět nalézá je pospolu. Vždyť Ježíš za svého žití takovou lásku vzájemnou, takové přátelství v srdce jim vštípil, že hned, jakmile prvý strach pominul, vyhledali se navzájem a scházeli se opět.

Člověk osamocený, na sebe sám odkázaný, jest slabý a málo zmůže. Slabý ve skutcích, slabý v ctnostech i ve všem vědění. Spojení, sdružení zdvojnásobuje síly člověka. Jediný apoštol Tomáš vzdaloval se zprvu jich společnosti a svým smutným myšlenkám se oddává, hledal samoty. A jaký byl toho následek? Nevěřil i tehda ještě, když všichni apoštolé již na vlastní oči Ježíše viděli. Jméno jeho stalo se příslovím. Kdyby byl v odloučenosti své setrval, byl by ztracen. Teprv když se vrátil ve shromáždění jich, byl hoden i on Ježíše viděti.

1. Když Noe se svou rodinou v nekonečném moři vod byl zachráněn, a stanul v korábě svém na horách arménských, bílá holubice nesoucí zelenou ratolest olivovou, zvěstovala jemu, že konec potopy, konec útrap a trestu Božího. Holubice byla mu hlasatelem míru a pokoje. Tak přichází i Spasitel vzkříšený k apoštolům. Vniká zavřenými dveřmi v jich společnost uzavřenou a zvěstuje jim »*Pokoj vám. Nebojte se, jáť jsem.*« A mluví s nimi tak, že radostí srdce jich plane, jí s nimi, ukazuje jim své rány a dělá zázraky. Tím vlévá balsám v jich smutnou duši, přináší jim útěchu největší, a slzy bolu rázem mění v oku jich v slzy radosti. Od té chvíle apoštolé posilněni, nepokrytě se hlásí k svému Mistru. Ni hrozby ni tresty neodvrátí jich od Ježíše. Pro jeho sv. nauku jdou neohroženě smrti vstříc, a otevřeně vyznávají, že by byli lidmi nejnešťastnějšími, kdyby Ježíš nevstal z mrtvých. »*Nevstal-li Kristus z mrtvých, marna jest víra vaše, marné jest i kázání naše*« — dí zřejmě sv. Pavel. (I. Kor. 16, 14.) Vzkříšení Páně přineslo jim útěchu a posilu největší.

2. Vzkříšení Páně bylo však i bezpečnou zárukou, že i my všichni jednou z mrtvých vstaneme. V bezměrné bolesti sedali pohané u popelnic, jež chovaly poslední zbytky jich zesnulých otců. V jich žal ni jediný záblesk radosti se nemísil. Vždyť neznali útěchy plné pravdy o budoucím slavném vzkříšení. Život lidský dle jich nauky byl jen cestou k smrti a nikoli přípravou k životu věčnému. Země byla jim jediným, otevřeným hrobem, který nikoho zpět nevydá. Ježíš naukou svojí tuto beznaději světa pohanského odstranil. *»Přijde hodina, v kterouž všichni, kteří v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího. I půjdou ti, kteří dobře činili, na vzkříšení života, kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu.«* (Jan 5. 28, 29.)

A co takto slovy hlásal, to dokazoval i svými skutky. Jako znovu k životu povolal z říše smrti mládence Naimského, dceru Jairovu a Lazara, tak nyní vrátil se k životu sám. Neutěšené slovo pohanských mudrců: *»Z podsvětí ještě nikdo k nám se nevrátil,«* není více pravdou. Kristus vrátil se z podsvětí a tím potvrdil nauku svou a upevnil víru, že i my z mrtvých vstaneme. V této víře naučil nás pohlížeti na život tento jako na přípravu k životu budoucímu. — Ty cypřiše a vrby smuteční, jež nad hrobem se sklánějí, nejsou již více němými tlumočníky žalu nad ztrátou zesnulého, ale zelení svou, barvou naděje, jsou křesťanskými hlasateli budoucího vzkříšení.

Apoštolové a učení Páně, jimž dostalo se té milosti, že viděli Ježíše vzkříšeného, ti jako na vlastní oči zřeli onu zaslíbenou zemi nesmrtelnosti, a blahou zvěst tu hlásali světu. Tak bylo jim i nám vzkříšení Páně největší zárukou, že i my jednou z hrobu k životu novému vstaneme. —

Ježíš, z mrtvých vstav, dvojího přinesl apoštolům svým: útěchu a posilu pro život vezdejší a bezpečnou záruku v život budoucí. Kéž toho přinesl i všem, kdož Kristovo učení za své přijímajíce, křesťany se zovou!

Ve všech potřebách, ve všech souženích, jež kdy na vás dolehnou, hledejte i vy u Ježíše útěchy a posily. Modlitbou obraťte se k tomu, který nás modliti se učil.

Nespustte nikdy z mysli své, že život zde na zemi jest jen přípravou k životu věčnému; že nežije člověk jen pro tuto zemi, ale že jsme tu proto, abychom konali dobré, v dobrém prospívali a tím zasloužili sobě života věčného v nebesích. Otevřený hrob Spasitelův, prázdný, jest obrazem i hrobů našich.

Byl to v pravdě překrásný, křesťanskou nadějí dýšící nápis, který ruka neznámého básníka vepsala na hrob přítele, a jenž zněl takto

»Neděs tě hrobu pustota,	Nezarmucuj se u hrobu!
jíž nevěra se bojí,	On koná službu dvojí:
hrob jest jen změnou života,	co rozloučil Bůh na dobu,
druhou kolébkou tvojí.	to na věky zas spojí.«

Hrob jest jen druhou kolébkou. Tato hluboká pravda vlévá člověku sílu, aby protivenství života trpělivě snášel a dává naději v odplatu budoucí. Sledujme Ježíše každý se svým křížem na cestě tohoto života. A pak budeme i jeho druhy ve vzkříšení a věčné radosti. Amen.

Promluva na II. neděli po Velikonoci.

Napsal *.*

Kdykoli Spasitel náš poměr svůj k svým apoštolům a k věřícím naznačiti chtěl, kdykoli chtěl jim ukázati svoji lásku a péči, kterou je všechny bez rozdílu objímá, činil tak vždy v rouše něžných podobností. Tu přirovnává sebe k otci

a je k rodině; oslovuje apoštoly slovy: »*Synáčkové moji*« nazývá všechny, kdož vůli jeho plní, svými »bratry a sestrami«, tu zas v rouše milého podobenství sebe zove pastýřem pečlivým, jenž bedlivě ostříhá svého stáda, apoštoly pak jmenuje drahými ovečkami, a lid beránky, za něž za všechny hotov jest položit život svůj vlastní.

A v pravdě není na světě lásky větší nad lásku otce a matky ku své rodině, není péče a obětavosti mocnější nad onu, jakou starostlivý pastýř má o své stádo. Vždyť láska a péče rodičů k dítkám, láska dobrého pastýře k ovečkám svým nezná mezí. Otec své rodině, pastýř stádu svému každou oběť přinese jest schopen; on i život svůj málo cení a hotov jest i smrt postoupiti za blaho svých drahých. Proto dnes, kdy Spasitel v podobenství o dobrém pastýři lásku svou k nám znázorňuje, uvažujme o lásce rodičů k dítkám. Pozorujme, jak veliká a jakých obětí jest schopna láska rodičů k jich dítkám.

V srdce každého tvora, i v srdce tvora nerozumného vstúpil Tvůrce světa lásku k rozencům. Jest to zákon všeobecný, celé přírodě, která se hýbe, Bohem daný, že rodiče milují ty, kterým dali život. Vizme jen tvory nerozumné. S jakou pílí a péčí shromažďuje vlaštovka pokrm svým mládatům! Poletuje stále a hledá a chytá znovu a znovu. A když uloví hmyz, rychle vrací se v hnízdo, aby nakrmila všechny, které tam v úkrytu bezpečném se nalézají. A s jakou to činí péčí! Každému tomu ptáčeti stejně dává, neboť — jak přírodopisci sdělují — po řadě všechny krmí a žádného nezanedbá. — Vypravuje se o ptáku pelikánu, že nemoha nalézt potravu pro svá mláďata, hrud' svoji do krve rozklove, a tak vlastní krví je sytí. Jak obětavá to láska v tvorů nerozumném, která vede jej k tomu, že krev svou vlastní za pokrm svým dává! A právě odtud pelikán krví svou mláďata sytící stal se jako obrazem Spasitele, jenž krev svoji za hříchy lidu vylil, a nám v Nejsvětější svátosti oltární za pokrm dává sebe. Nejslavnější básníci v církevních zpěvech a hymnech svých často Ježíše k pelikánu přirovnávají. —

Pozoruhodná jest událost, kterou jeden přírodopisec o čápech vypráví. Na střeše obydlí hospodářova usadili se staří čápi a brzo 4 mláďata z velikého a vysokého hnízda jako udivena rozhlédala se po celé krajině. Tu náhle vypukl oheň a mohutný plamen rychle i k hnízdu se šířil. V tom přiletí starý čáp, chopí se prvního mláďete a rychle slétá s ním dolů pod blízký strom. A hned zase pro druhé a pak pro třetí spěje. I je zachraňuje před zhoubným plamenem. Když však pro čtvrté vyletuje a již chce je uchopiti, v tom se hřmotem řítí se krov, hnízdo se kácí, a oba pohrbí hořící trámy. Tak veliká jest láska rodičů k rodině své již u těch tvorů nerozumných. —

Oč větší jeví se ona u člověka! Vždyť rodiče ve svých dítkách spatřují samy sebe, své druhé: já. V ně kladou všechnu svoji naději, svoji budoucnost. Pro blaho jich nelekají se obětí nejtěžších, netrudí se a nemrzí při práci nejnamáhavější. Od rána časného až do pozdního večera pracují, jen aby všeho opatřili svým dítkám, svým miláčkům. Vychází-li otec ráno ku práci, nenajde věru lepšího osvěžení a povzbuzení, když pot již s čela jemu stéká a ruce umdlévají, než ve vzpomínce na svůj domov, na svoji rodinu. Úsměv, s jakým jej tato přivítá, až po práci překročí prah svůj, radostné tváře a veselé hlasy dítek, tlačících se kol něhó při tichém krbu domácím, to vše jest mu povzbuzením ku práci další. V myšlénkách těch okřívá srdce, sílí ruka jeho a on s radostí pracuje dále.

Kdyby nebylo dítek, oč méně by musil pracovati. Kdyby nebylo starostí o rodinu, jak by ten hluk práce lopotné utichl vůkol nás! Jen láska k dítkám a péče o ně jest onou příčinou, která rodiče k práci od rána až do večera pohání a oslazuje.

Jak milují rodiče dítky své, toho krásný příklad dala vznešená matka římská, Kornelia. Přijímajíc návštěvu své družky, dala se v přátelský hovor a bedlivě naslouchala, když společnice její s chloubou vypočítávala jí své poklady, a vypravovala, jakým bohatstvím zlata, perel a kosti slonové oplývá. Otázána pak jsouc, jakými ona poklady vládne, Kornelia schválně vyhýbavou dává odpověď a hovor na jiný předmět obrátiti se snaží. Tu konečně do komnaty vcházejí její dítky, ze školy se vracející. Kornelia rychle běží jim vstříc, líbá je v čelo, vede je k přítelkyni své a s pýchou na ně ukazujíc, praví: »To jsou mé poklady.« Všechno bohatství za nic nepovažuje, vždyť dítky jsou rodičům pokladem nejdražším a nejvzácnějším.

A rodiče touto láskou všechny dítky milují, zdárné i nezdárné. A jestli přec ony všelijak před ostatními vyznamenávají, jestli je chválí a důkazy obzvláštní přízně a péče jim dávají, přec i ty nehodné neodpuzují a lásky své jim neodpírají. Zřetelně tak spatřujeme na králi starozákonném, pěvci Božím Davidovi. Měl nevděčného syna Absolona. Než Absolon zatouživ po královské koruně otcově a po trůnu jeho, povstal proti Davidovi. Syn povstal proti otci, lásku nevděkem, nad nějž svět nezná horšího, splácejí Korunu otci vlastní rukou s hlavy vzítí a na trůn otcův jako král se posaditi, to byl zlý úmysl jeho. Obelstiv otce šel do Hebronu, potají shromáždil k sobě své rovněž zlé společníky, náhle dal se za krále prohlásiti a s vojskem táhl proti svému otci. A když chystalo se k bitvě, zač prosil vojáky své král David? Měl jen jediné přání, volaje: Zachovejte mi jen syna mého Absolona, šetřte života jeho.« Nastala bitva a Bůh nedal zlobě synově vítězství, nevděk nejásal nad láskou otcovou. Absolonovo vojsko zahráno, a Absolon sám na útěku na dubě se uchytiv, kopím byl proklán. Když se král David o vítězství dověděl, byla opět prvá jeho otázka: »Kterak se vede synu mému Absolonovi?« A slyše, že mrtev jest, zalkal hořce a volal neustále: »Synu můj, Absolone, Absolone, synu můj, kéž bych já byl umřel na místo tebe.« A nebyl k potěšení od toho dne. Tak láska rodičů objímá všechny jich dítky bez rozdílu. Oni zapominají rychle a snadno na nevděk, který nezdárné dítky jim dokazují, neb slzy, jež nad svými dítkami rodiče prolili, ač nejvíce pálí, přece nejrychleji usýchají.

»Na slunci teplo, u matky dobro,« dí staré přísloví. Nuž, pamětlivi buďte vždy lásky a obětí, které rodiče vám přinášejí. Lásku láskou, jich oběti vděčností splácejte. Slyšel jsem říkati, že prý rodiče dovedou uživiti i deset dítek, ale deset dětí dospělých dohromady prý nedovede mnohdy uživiti vlastní své rodiče. Zda opravdu často se tak stává, nechci rozsuzovati. Jsou-li však pravdiva slova ta, pak jest v nich obsažena strašlivá žaloba na nevděčnost dítek. Kéž jen nikdy na vás slova ona se nevyplní! Važte si rodičů svých, jako Ježíš Matku svou miloval, pamětlivi jsouce slov Písma sv.: »*Požehnání otcovo staví domy, ale kletba matčina ze základů vyvrací je.*« Amen.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z Katechetského spolku. Přímo před zasedáním slav. sněmu království Českého obrátí se spolek na své příznivce, ony pp. poslance, kteří požadavky naše za spravedlivé uznávají, s prosbou, aby laskavě k tomu působili, by naše záležitosti v projednání sněmovní se dostaly.

Vdp. Dr. Ant. Podlahá projevil vzácnou ochotu, že hodlá k vydání potřebných diagramů náboženských společně se spolkem pracovati a sám návrhy diagramů podá. Spolek vítaje tuto vzácnou podporu, bude s p. Dr. Podlahou blíže vyjednávat.

Svatováclavská záložna při své valné schůzi se usnesla, věnovati spolku 40 K. Za vzácnou tuto přízeň projevuje spolek slavnému výboru Svatováclavské záložny u p ř í m n é d í k y.

Členské příspěvky složili: Vldpp.: Otakar Hyněš, c. k. prof. v Rakovníku, Jos. Šprongl, c. k. prof. na Kr. Vinohradech, Jan Vestfál, kat. ve Strakonících, Fr. Donát v Náchodě, B. Stamfest ve Vysočanech, Em. Pešek na Žižkově, Ant. Provazník tamtéž, Václ. Tykal v Karlíně, L. Kulhánek tamtéž a Jan Pinkaševský na Smíchově. Obnovení starých příspěvků račtež dpp. zaslati na adresu V. Železný, t. č. pokladník v Praze II., na Karlově.

Knihovník »Katech. spolku« půjčovati bude knihy vždy první a poslední středu v měsíci v místnostech spolkových od 3—4 hodin.

Vyznamenání. Jeho Velič. císař udělil sestře řádu sv. Voršily Marii Kristině Kvasničkové, ředitelce soukromé obecné dívčí školy v Praze, zlatý záslužný kříž s korunou.

Jmenování. — Dp. Otakar Vosáhla jmenován byl katechetou při měšťanské škole v Pardubicích a Leopold Appl v Mostě.

Konkursy. Na I. samost. škole dívčí v Libni obsadí se místo katechety (1400 K). Konkurs vypsan od 26. února na dobu 6 neděl.

Zemský výbor král. Českého v sezení dne 21. února t. r. usnesl se zříditi nové jedno místo katechetské a 3 zatímní katechetská místa v Plzni proměnit v definitivní. — Zástupcem zem. výboru

při vyšší obch. škole v Hradci Králové jmenován p. Buriánek tamtéž.

Která náboženská cvičení jsou pro školní mládež předepsána? Naleznete je v ordinariátním listě z r. 1870 ze dne 16. května. Opište si je a dejte čísti jiným. To jsou však obecná pravidla. Pro jednotlivé okresy nebo i školy mohly se státi odchylky k návrhu okresní školní rady. V každém případě měla správa školy prostřednictvím okresní školní rady dostati bohoslužebný řád pro ni platný. Tažte se tedy správce školy. Snad jest hledaný přípis uložen v archivě. Nena jde-li se, anebo byla-li vaše škola zřízena až v pozdějších letech — a máte-li v té příčině nějaké obtíže — učíte v domácí poradě návrh, aby okresní školní rada byla dotázána, byl-li pro vaši školu vydán zvláštní bohoslužebný řád, od obecného v něčem odchýlný, aneb platí-li pro vás ten obecný, v obojím pak případě aby pro vaši školu zaslala buď jeho opis, nebo číslo úředního listu, v němž snad byl otištěn. Kdyby snad také u okresní školní rady ničeho neměli, bylo by jim obrátiti se k nejd. konsistoři, jež jest v té věci jedině kompetentní. Nejd. konsistoř zaslala by ustanovení svá okresní školní radě, kteráž má toliko právo posouditi, shodují-li se s obecným řádem školním. Měla-li by okresní školní rada (v níž jest též zástupce církve) proti některému ustanovení námítky, podala by je buď nejd. konsistoři aneb zemské školní radě. Tyto dva úřady pak dohodly by se definitivně o bohoslužebném řádu pro školu vaši. »Ustanovovati« něco v příčině náboženských cvičení nemá práva ani okresní, ani místní školní rada, ani sbor učitelský.

—o—

Známka z náboženství dětem vyznání evangelického, kteří s vůlí rodičů súčastňují se katol. učení náboženství, k odpovídání se hlásí a také odpovídají, se nedá na školní zprávě. Stává se, že rodiče mnohdy pro vzdálenost od kostela evangelického žádají katechetu, aby děti při vyučování náboženství v hodině ponechal. Je ovšem na vůli katechetově rozhodnutí. Ale nemístným by bylo, aby odmrští, když dítě ono nijak vyučování neruší. Od třetí třídy radno, by již chodily do školy své.

Katechetská Příloha

k 9. číslu „Vyhovatele“.

O diagrammech náboženských.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta měšť. školy.

* Pokračování.

Vzpomínám jiného osudného diagrammu. Srdce s dvěma cévami krevními, které jsou uzavřeny. V srdci několik vodorovných čar značí milost posvěcující. Přítok krve, když cévy se otevrou, značí rozmnožování milosti posvěcující. Myslím, že tu opět drastický příklad, jak lze diagrammem, rozhodně nezpůsobilým, pojem žáků zatemnit neb dokonce poplést. Mluvíte o duši, přítomné v celém těle, a kreslíte pak srdce. Tím jste rozhodně pojem o immaterielní duši, oživující celé tělo, zeslabil, o falešném srovnání milosti Boží s krví již ani nemluvě.

A mohl bych ještě celou řadu jiných, v řečené knize doporučovaných diagrammů uvést, kdyby mi šlo o rozbor knihy a ne o zásadu samu.

Připadá mi však ještě diagramm jiný, od některých pánů užívaný, kterého ku své radosti v publikaci páně Hoppeově neshledávám. Jest to diagramm, jenž má znázorňovati dvojí přirozenost Spasitelovu, božskou a lidskou v jedné osobě. Dva kruhy nestejně velikosti v jednom bodě se dotýkající. Větší značí božskou přirozenost, menší přirozenost lidskou. Bod oběma společný — Pán Ježíš v jedné osobě obě přirozenosti spojující. Jiní pánové toto tajemství snaží se znázorniti dvěma protínajícími se přímkami, z nichž každá jinou přirozenost má znázorňovati.

Objasnili jsme aspoň poněkud podobnými diagrammy tajemství vtělení Syna Božího? Myslím, že nikoli. Mysl dětskou jsme sice k něčemu novému upoutali, ale k tomu, abychom správnou představu žákům vštíplí, nepříčinili jsme ničím. Ba naopak, jak znovu tvrdím, některými diagrammy toho druhu můžeme jen mysl dětskou splést, od správných představ ji sváděti, neb dokonce zcela falešnou představu žákům vštípit. Diagramm má zajisté správný pojem o pravdě abstraktní sesilovati; a proto každý diagramm, jenž účel u tohoto nevyhovuje, mám při výkladu školním za nevhodný, tytéž i nebezpečný. V náboženství vykládáme většinou pravdy naprosto abstraktní, řádu nadpřirozenému náležející. A povaha tohoto vyučování jest již taková, že správných a přesných diagrammů většinou nelze podati. A proto snaha, nalézt pro tyto nadpřirozené pravdy dokonalého obrazu v řadě přirozeném, v mnohých, přechetných případech se ztroskotává.

Neméně zbytečnými jako diagrammy mám též otázky, jež sice rozum mohou zcela dobře upoutati, ale k posílení a zušlechtění vůle, k vzbuzení úcty před říší nadpřirozenou, k náboženskému citění nikterak nepříčiňují. Na příklad Je-li též ďábel k obrazu Božímu stvořen? Byli andělé v prvním okamžiku svého stvoření obdařeni milostí Boží, či až později se jim milosti Boží dostalo? Prameny víry o tom ničeho nesdělují; proto netrapme (resp. páni dozorcí náboženství) podobnými

otázkami útlou, bohatou fantasií nadanou mysl dětskou. Jsou to otázky oné doby kterou vším právem úpadkem scholastické filosofie označujeme.

Neroznějme obrazotvornost dítěte tímto nezdravým směrem. Jest škoda času pro podobné mudrování, ale místo každého rozumování o říši nadpřirozené hledme vzbuditi jich úctu pro tuto, nám nepoznatelnou říši. Ukažme spíše občas, jak naše smysly jsou nedokonalé již v chápání zjevů přirozených, náš rozum nedostatečný, nezpůsobilý, všechno již zde jasně proniknouti. Hledme spíše působením na jich vůli nadpřirozenou víru v nich posíliti, vzbuditi tím neb oním způsobem actus fidei. Ukažme též, že ona říše nadpřirozená jmenuje se tak jedině vzhledem k nám lidem, z těla a duše složeným. Bytostem duchovým jest ona říši přirozenou, a jakmile jednou i my v říši oné se octneme, jakmile naše přirozenost svým proměněním stane se způsobilou říši tuto chápati, mnohé, co nyní nám jest tajemno, stane se nám jasným, víra přejde u vidění.

Znovu a znovu, i v třídách našich nejvyšších, a tím spíše na školách středních, potřebí jest, abychom na místě zbytečného filosofování a marného hloubání o pravdách sv. náboženství připamatovali žákům, že jako zde na světě největší radostí myslícího člověka jest vyzkoumati, co se vyzkoumati dá, rovněž tak má ctíti a vážnost uchovati tomu, co se vyzkoumati nedá. Velký okeán pravdy zde na světě nebude nikdy poznán a změřen. — Francouzský spisovatel, positivista Littré, jenž ze soustavy věd vylučuje vše, co na badání rozumovém, na spekulaci se zakládá, tudíž i všechnu theologii, sám vyznává, že prošel celou pevninu pozitivního vědění, v jednotlivých vědách uloženého a přišel na dalekém pobřeží této pevniny až k nejzazšímu předhoří. Dále lidskému rozumu jíti nelze. I viděl před sebou oceán nekonečných, nevystihlých tajemství. Aby se naň odvážil a jej vyzkoumal, člověk nemá ani člunu, ani plachet, ani busoly. Zde musí člověk se zastaviti a kořiti se před Nepoznaným, a prositi, aby seslal klid v srdce jeho a utišil rozum na brány tajemství marně tlukoucí.

Uchýlili jsme se od thematu svého. Ale doufáme, že nebylo to na škodu. Vraťme se k diagrammům. Až dosavad mluvili jsme proti nim. Mohlo by se mi snad mylně vytýkati, že jsem snad jich naprostý nepřítel. A k čemu též ve škole tabule a křída? Mají zůstatí při vyučování náboženském nepoužity? Ani to, ani ono.

* POKRAČ. *

Promluva na III. neděli po Velikonoci.

Napsal EM. PEŠEK, katecheta měšť. školy.

*»Maličko a neuzříte mne.«
Jan 16, 17.*

Kristus louče se se sv. apoštoly, těší je, že jen krátký čas bude od nich vzdálen. A přece i tento krátký čas zdál se sv. apoštolům dlouhým; neboť i malá chvíle — praví sv. Augustin — zdá se nám často dlouhou, ale jakmile uplynula, pak teprve vidíme, že krátkou byla.

Milá mládeži! totéž můžeme pozorovati v životě lidském. Člověku zdá se býti mnohdy život dlouhým, když však ke konci se chýlí, pak říkáme, že jen krátkou chvíli trval. Proto písmo sv. nazývá život lidský kouřem, který jen krátký čas viditelný jest a pak mizí, stínem aneb snem, který přechází.

Sv. Jan Zlatoústý praví, že život člověka jest podoben hře, která v divadle

na jevišti se provozuje. Jeden představuje císaře, jiný krále, opět jiný úředníka, rolníka, řemeslníka aneb jinou osobu. Jeden za druhým vycházejí na jeviště, bývá obdivováno jeho jednání, hra, aneb odsouzen. Konečně jest hra u konce, opona spadne a osoby hrající mohou říci divákům: Jen maličko jste nás uzřeli. A podobně jest s životem člověka. Vše, co za života svého kromě Boha hledáme, potrvá jen krátký čas, dříve, než se nadějeme, smrt nechá spadnouti oponu a hra života se skončí.

Dobře praví prorok Jeremiáš: »*Všechna sláva polní tráva, která ráno kvete a večer usychá.*« Všechna sláva světa, všechny radosti světa jen krátký čas maličko trvají a zacházejí. Kdo však vůli Boží plní, ten zůstává na věky. Nuže, rozjímejme o tom dnes, abychom poznali, co nám slouží k spasení.

Známa jest vám zajisté sláva císaře římského Oktaviana Augusta, známať vám sláva krále makedonského Alexandra Velikého, známať vám sláva Napoleona a mnohých jiných mužů, kteří vzbuzovali obdiv v celém světě svými činy, svým bohatstvím anebo rozsáhlostí svých zemí, nad nimiž panovali. A kde pak jsou nyní tito všichni mocní vladaři, jejichž sláva celý svět naplňovala? Odešli z jeviště tohoto světa, dohráli úlohu sobě svěřenou, a všecka jejich sláva s nimi do hrobu pohřbena. A jako těmto mocným a slavným mocnářům se stalo, tak stalo se i tisíci a tisíci jiným, kteří zaujímali vysoké postavení, hodnosti a důstojenství ve společnosti a věhlasem svých skutků a svou učeností celý svět naplňovali. Odešli odtud, mluvilo se o nich nějakou dobu a dnes sotva že několik lidí zná jejich jména. Ovšem obdivoval je svět, dokud zde žili, ctil je svět anebo se jich obával. Avšak co jim všechna ta sláva, ta čest od světa prokazovaná byla platna, jestli jejich nesmrtelná duše před Bohem nebyla hodna cti a odměny? Ano, milá mládeži, byť člověk na světě byl sebe výše postaven a sebe více ctěn a oslavován, jestliže umírá smrtí hříšníka t. j. umírá-li v hříších a nepravostech, pak mu to vše nic napomáhá. Pak by lépe bylo, kdyby byl živ, jako chudý dělník anebo žebrák, poněvadž v tom stavu byl by spíše si vydobyl nepomijitelné a nevadnoucí koruny věčného života. — Papež Pavel III. před svou smrtí pravil svému zpovědníkovi: Pro mě by byla smrt lehčí, kdybych byl býval místo papežem vrátným v některém klášteře. Ale tento vysoký kněz soudil takto Bůh bude jednoho každého souditi nehledě na osobu. Každý obdrží svoji odměnu dle toho, jak ve svém povolání pro Boha žil. Vysoké důstojnosti však rozmnožují jen míru povinností, a proto mnohem méně nebezpečnějším bylo by pro mě »kdybych zemřel jako chudý klášterník. Tam před soudnou stolicí neplatí žádné hodnosti, Bůh nepatří na osobu, zdali jest to osoba, která ve světě vysoké a důstojné anebo nízké a nepatrné místo zaujímala, před Bohem platí jen skutky dobré, které člověk na světě konal, a Bůh odplatí jednomu každému dle těchto dobrých skutků a tedy ne dle slávy, dle úcty a důstojnosti, jakou od světa zahrnován byl. Ony maličko jen trvají a rychle pomínou. A tak jako sláva světská, tak i bohatství světa jen malou chvíli trvají.

Pohanský herec Filemon měl kdysi vystoupiti v jisté veselohře. Vše bylo připraveno, diváci čekali již netrpělivě na počátek hry, Filemon však nepřicházel. Poslali tudíž pro něho domů a tu našli jej ležeti mrtvého na podlaze. Tak veselohra kromě očekávání stala se truchlohrou. Zdaž denní život svědkem toho nejzřejmějším není? Jak mnohý boháč nashromáždí si pokladů, nastaví domů, koupí si vše nejlepší a nejstkvostnější a tu doufá, že bude se moci ještě dlouho z toho těšiti. A tu přichází najednou smrt a z veselohry stává se truchlohra.

Musí všechno zde zanechat, co nashromáždil, co s úzkostlivou péčí schovával a co jemu tak velikou radost působilo. Dědicové rozdělí se o vše a jemu zbude příbytek z několika prken sbitý a to jest vše, co s sebou vezme do hrobu. Co potom nám pomůže, jestliže jsme byli bohati na statky pozemské, ale chudi na ctnosti a dobré skutky? »*Co jest platno člověku, kdyby všecken svět získal, duše pak své škodu trpěl?*« (Mat. 16, 26.) To jsou slova Kristova, která každý denně opakovati by si měl. Co jest platna, člověče, tobě veškera práce, veškero namáhání, jestliže práce tvá hrobem života věčného duši tvé. Co platno tobě veškero úmorné přičinění, jestli nemůžeš zvolati se žalmistou Páně: »*Bycht' chodil uprostřed stínu smrti, nebudu se báti zlého, neboť ty se mnou jsi, Pane*«. (Žalm 22, 4.)

Nuže »*jako před hadem utíkej před hříchem*« (Sir. 21, 2.), který duši zkázu přináší a památku nese až za hrob k soudné stolici Soudce nejspravedlivějšího. Za to »*hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, a všechno ostatní bude vám přidáno*« (Mat. 6, 23.), hledme býti bohati na dobré skutky, které na věky trvají a blaženosti nám dobývají.

Ani sláva světa, ani pocta světa, ani bohatství, ani statky pozemské, což vše jen maličko trvá a více neuzříme, ale dobré skutky, život plný ctností a zásluh, což na věky cenu má, to nám zjedná přístup k Bohu, který jediný dovede upokojiti touhu srdce našeho a nám věčnou a nehynoucí slast zajistí v království nebeském. Amen.

Promluva na IV. neděli po Velikonoci.

Napsal J. TÝNSKÝ.

»Jdu k tomu, kterýž mne poslal, a žádný z vás neptá se mne: kam jdeš? Jan 16,

Známo jest vypravování o francouzském králi, jenž pro výdaje svého dvora a pro rozmanité zápletky státní stále větších a větších daní vypisoval, a při tom vždy se tázal úředníků po smýšlení lidu. Kdykoliv mu bylo odpověděno, že lid jest nespokojen, tu prý vždy král odpovídal: »Ještě můžeme daně zvýšiti«. Když však jednou po opětném vypsání daní úředníci řekli, že lid k zvýšení mlčí, tu prý se zamlčel a pravil »To je pro nás zlé znamení, nyní jest svrchovaný čas břemena lidu ulehčiti«. — Vypravování toto jest svědectvím, že král byl znalcem života lidského, neboť v něm děje se cosi podobného jako v přírodě, ve které obyčejně jako před bouří předchází mrtvý klid. A tak se děje i u člověka. Čím větší dojem naň doléhá, tím méně má slov k vyjádření, odmlčuje se, ano mnohdy při veliké síle dojmu zdá se, jakoby oněměl.

Doklad toho vidíme v dnešním sv. Evangelii. Pán předpovídá učeníkům svým, jaký osud po Jeho odchodě jich čeká, jaká utrpení bude jim snášeti. Slova tato rázem zničila naději jejich o založení říše Messianské; zarmucují je a proto trvají v němém ustrnutí. A vida to Pán, těší je, že odchod jeho nutně jest spojen s blahem člověčenstva, a jaksí vybízí je, aby se Ho ptali po příčině odchodu Jeho: »*kam jdeš?*« Otázku tu »*kam jdeš?*« učiňme předmětem promluvy dnešní, neboť i odpověď k ní může býti obratem počínání našeho, útěchou a potěšením v pracích dalších. O vynalezení hry šachu zvané jde pověst, že v 5. stol. jakýsi brahmin, muž poctivý, chtěje kníže své od družstva jej obklíčujícího osvoboditi, vynalezl hru v šach, v níž král jest podstata všeho, ale sám bez ostatních ničeho nezmůže. I líbila se hra mocnému knížeti, povolal vynálezce k sobě a slíbil

mu dar, jakého si sám přáti bude. Brahmin přál si, aby za odměnu na první pole šachovnice, jichž jest 64, položeno bylo jedno zrnko, na ostatní pak aby byl vždy počet zrn zdvojnásoben. Kníže uslyšev to, měl přání za nepatrný dar. Ale brzo shledáno, že obilí celé říše by nestačilo, aby brahminovo přání bylo vyplněno. A toho užil brahmin za důvod, poučiti kníže, že i jemu třeba úvahy při povolování rádcům svým, kteří mnohdy nejen dobro, ale i zlo mohou zamýšleti, že i jemu třeba se tázati »Kam jdeš« skutky a životem svým.

Milí přátelé! Život náš má býti stálou otázkou: »Kam jdeš?« na niž odpověděno bude jednou před soudnou stolicí Boží. Jedenkaždý z nás jest poutníkem, jemuž určen cíl, země zaslíbená, království nebeské. Ale je otázkou, zdaž cesta naše vedla k cíli tomu, zdali život náš byl též taký, abychom bez chvění a strachu mohli k otázce té jednou odpověděti. Vždy dojímají mne slova hřbitova břevnovského, při jehož vchodu čtu otázku dnešního sv. Evangelia: »Quo vadis?« »Kam jdeš?« Ony nutí nás k přemýšlení »Kam šel jsi ty mrtvý, jenž zde ležíš?«, Zda život tvůj není mi poučením, abych právě vždy cesty hledal?

Vám nyní ovšem plynou doby nevinného mládí — pravého ráje dětského. Duše vaše stkví se v rouše nevinnosti a blaženějšími nebudete nikdy více, než jste nyní v době dětství, v domě otcovském. Ale zda stále tak bude? Tak jako mladá vlaštovice již v hnízdě počíná křídloma třepat, zvedá se a učí se lítati, až konečně hnízdo opustí, tak i tobě bude jednou domov opustiti. Ale jest otázkou, zdali po dobu, kdy jsi v domově byl, naučil jsi se také, čeho v životě třeba ti bude, zdali uvažoval jsi o cestě, která tobě nastane?

Ze zkušenosti víme, jak mnohému učení ve škole zdá se obtížno, a nemůže se dočkati chvíle, kdy domnívá se svobodným býti, aby vyšel ze školy. A jakoby se ani dočkati nemohl, kdy okusí již čiši rozkoši, bodá koně a vrhá se v proud světa. Kolik jest teď hochů, kteří bezmyšlenkovitě jdou za heslem svůdců, neuvažující: »Kam jdeš?«, kteří dávají se svěsti špatnými spolky, promrhají vše, co jim Bůh udělil, ztratili víru, naději a lásku, stud, čistotu, unikají napomínání rodičů, výčitek svědomí.

Za panování Karla VII., krále francouzského, vypukla mezi Francouzy a Angličany válka, ve které se oněm špatně dařilo. I vyslali zvláštního posla ke králi, aby mu vylíčil bídný stav vojska a žádal za rychlou pomoc. Posel s velikým spěchem přišel ke dvoru královskému, žádaje s králem mluvit. Ale nastojte, král byl zabrán do veselé hry a nechal posla čekati. Konečně přišed, nevyslechl ani smutné poselství, ale vzal ho za ruku a uvedl ho do nádherné síně. Zde ukazoval mu rozličné své zábavy a vypravoval kratochvíle, které připravuje na příští dny, a konečně se posla ptal, jak se mu vše líbí? Tento odpověděl: »Tuším, že na celém světě není člověka, jenž by s takovou veselostí ztrácel statek svůj, jako vaše výsost.«

Co však jest ztráta měst proti ztrátě darů nebeských, víry, naděje a lásky, kterých člověk hříšným životem svým se zbavuje? Pohleďte jen tu a tam na nynější mládež! — Kdo ji oloupil o bujaré zdraví, že se teď vleče namnoze bledá a zsinalá v tváři a záhy umírá, jako mrazem spálený květ? Kdo klade zoufalcům oprátku na krk a vraždí lid od jinocha do šedivého starce? Kdo přivádí všecku tu bídu na člověčenstvo? Kdyby člověk stále na mysli měl, kam počínáním takovým to přivede, mohlo-li by býti tolik koukole mezi pšenicí, tolik hříchu mezi lidem? Člověk sám jest vinen, že tolik zla jest na tomto světě, neboť kdyby při počínání svém uvažoval též výsledek práce své, nemohlo by býti tolik

hříchů, a to hříchů, které ze zámožných činí žebráky, ze šťastných zuřivce, z nábožného jinocha lotra. Jeden hřích přivleče mnohdy za sebou celý řetěz horších útrap; přetrhá svazky lásky a příbuzenstva, svazky pokrevní i přátelstva, roznítí sváry a mstu, zbídí člověka tak, že ničeho pak více se neštítí. Ano, jen hřích činí bídné národy.

Láska Boží vystavěla na zemi pro člověka ráj, a hřích dědičný ho zbořil. Hřích rozklál zemi a napojil ji krví bratrovou, hřích rozklál svědomí a naplnil je kletbou Boží, hřích otevřel propasti vod a zničil svět, hřích metá síru a oheň a pohlcuje v propast záhuby celé kraje. Tak bych nedočítal se následkův toho, když člověk zapomene cíle svého a jde cestou vedoucí ke zkáze.

»Kam jdeš?«, tuto otázku vkládá Spasitel v ústa apoštolů, aby odpovědí na ni je potěšil. Tuto otázku kladme si často i my při počínání svém. Žádný nepřeje si zlého, a tudíž ani po cíli zlém nikdo netouží, a netouží-li po cíli zlém, nebude se ani brát cestami zlými. »Kam jdeš?« taž se, budeš-li si vybírat přátele; »Kam jdeš?« však již i nyní taž se, když vycházíš z domova, abys vešel do školy. A což nejdůležitějším jest Pamatuj vždy cíle svého v nebesích, a pak, jak Písmo sv. naznačuje, zajisté hříšného života se uchráníš. Amen.

Promluva na svátek sv. Jana Nepomuckého.

Napsal J. ŠMEJKAL, katecheta měšť. školy.

Nahlédněme poněkud do chudičského příbytku, kde rodina ve zbožnosti život svůj tráví, a ptějme se, co jest příčinou neobyčejné radosti v tom malém kruhu rodinném. A brzo se nám vysvětlí, že se tam slaví jmeniny otce neb matky. A co se jeví v jednotlivé rodině, to pozorovati je možno též v celém národě. Neboť dnes neobyčejná radost rozvlnila se po širé vlasti naší; a nenajdeme vesničky, nenajdeme městské brány, nenajdeme mostu, kde by zrak náš nesetkal se s oslavencem dnešním, jehož socha neb obraz kvítím a světlem by nebyl ozdoben. A čeho je důkazem tato všeobecná radost? Zajisté důkazem úcty a lásky, které světec požívá. A jako žádný rozumný nebude haniti obyčej zasloužilým mužům pomníky stavěti, tak také nemožno neuznati, že sochy a zobrazení sv. Jana Nepomuckého proto jsou tak mnohé, že ctnosti jeho jsou veliké a zásluhy mnohé.

Postavme se v duchu před obraz sv. Jana Nepomuckého. Tři věci jsou nám nápadny, a to že v rukou a na prsou jeho leží Ukřižovaný, že v pravici nese palmovou ratolest a že hlava jeho jest ozdobena věncem hvězd. Čemu nás učí tato symbolická znamení na soše, dnes krátce jen uvažujme.

1. O b r a z U k ř í ž o v a n é h o, který na jeho lokti a prsou leží, připomíná nám velikou lásku k Ježíši Kristu, kterou sv. Jan Nepomucký v životě svém vynikal, následuje Pána svého v životě i smrti. Vypráví se, že již jako hoch v rozjímání o věcech božských nejlepší zalíbení měl a své modlitby u nohou Ukřižovaného konal. A když denně časně z rána do chrámu vzdáleného spěchal, by knězi mši sv. obětujícímu přísluhoval, rcete, komu Jan již nyní dětským srdcem se oddal? Když pak později do školy chodil a lpěl na slovech, vypravujících mu o spasení a vykoupení lidstva, tak že si umínil ničeho více se nestříci jako toho, čím by Spasitele svého urážel; když na vysokém učení v Praze mezi množstvím zábavymilovných soudruhů přítelem modlitby zůstal a život zbožný

vedl, tak že si umínil, knězem se státi, řekněte, komu Jan svojí láskou se oddal? Když pak konečně jako kněz ve všech svých úřadech nic jiného nehledal než kterak by duše Kristu zachoval a Jej také v utrpení, v pronásledování, v mučení a smrti následoval, řekněte, zdaž není nám obdivovati se umění křesťanskému, které obraz Ukřižovaného vložilo v ruce našeho světce? Ano, láska k Bohu a k Ježíši Kristu, vštěpovaná zbožným otcem a na mateřském klíně, živená stálou úvahou o nekonečné lásce Boží, stala se světlem dětskému věku, stala se ochráncem nevinnosti, stala se vůdkyní v nebezpečí světa, stala se balsamem útěchy v pronásledování, stala se vůdcem od smrti mučnické do věčnosti. Ó sv. zemský patrone, vypros nám jiskru lásky své k Ukřižovanému! Prosíme tě za shromážděnou zde mládež, aby poznala, že bázeň Boží jest počátek moudrosti, že nejdůležitějším na světě jest zachovávatí zákon tvůj, že bez pravé lásky k Bohu a k Ježíši Kristu veškerá věda, veškeré umění, veškerá ctnost jest podobna kovu znějícímu a zvonu zvučícímu.

2. Pohlédneme-li na obraz sv. Jana Nepomuckého dále, vidíme, že drží v pravici zelenou palmovou ratolest, která nám připomíná křesťanskou statečnost, již světec svět a jeho pokušení vítězně překonal. Zelená ratolest jest vždy znamením dobytého vítězství nad pozemským nepřítelem. Odtud již miláček Páně sv. Jan ve svém Zjevení o svatých v nebi praví, že »palmové ratolesti v ruce mají«, by naznačil vítězství jejich nad tělem, světem a ďáblem. Sv. Jan Nepomucký jakožto věrný bojovník Kristův proti viditelnému i neviditelnému nepříteli zvítězil, a proto mezi vítězi nebeskými nese i on ratolest palmovou. Vítězně přemohl nebezpečí mládí, které jemu v hluku městském hrozilo, vítězně přemohl hrozící pokušení krále Václava, útočícího na povinnosti kněžské. Sv. Jan odpovídá na dotaz po tajemství zpovědním mlčením, nedává se odstrašiti od konání povinností hrozbami, mučením, ohněm, žalářem, smrtí.

I vy jste mladí bojovníci ve službách Kristových. Tento úkol křtem sv. na sebe jste vzali a jemu sv. biřmováním jste se zasvětili, neboť v něm, jak praví sv. apoštol Pavel ve svém listě k Efesským, duchovní zbraní byli jste ozbrojeni. Nuže, buďte na stráži a bdělí, neboť nepřítel kolem vás obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltil. Nepoprávejte času zlým žádostem těla, by se u vás uhnízdi nemohly, nezapomeňte, když pokušení doléhá, volati k Tomu, jenž nad lidské pokušení nedopouští, ale naopak dává sílu, by snadno přemoženy byly. Vizte vždy zelenou palmovou ratolest našeho sv. patrona Jana Nepomuckého, jenž s nebeských výšin nám bojujícím v tomto slzavém údolí volá s apoštolem národů »Nikdo nemůže býti korunován korunou slávy, nebo joval-li dříve statečně.«

3. Konečně uvažme ještě věnec z hvězd, ozářujících hlavu našeho svatého patrona. Znamenají věčné ozáření v nebi po stkvoucích ctnostech, kterými život svůj pozemský ozářil. K této symbolické ozdobě zajisté dala podnět pověst ze života sv. mučnicka. V téže totiž noci, kdy Jan od pochopů krále Václava IV s mostu Karlova do Vltavy byl hozen, aby tam svůj hrob našel, spatřili pracující rybáři na místě, kde bezduché jeho tělo leželo, plameny, které jako hvězdy nad hladinou vodní stály a k nalezení nevinně usmrceného vedly. Zajisté Bůh tímto nadobyčejným zjevem chtěl okázati, že spravedlivý, jenž v konání povinnosti život svůj obětoval, ihned po své smrti koruny slávy dochází, neboť budou dle svědectví písma sv. »spravedliví stkvítí se jako hvězdy« a září svých ctností nebe okrášlí.

Hvězdy na nebi v noci živě nám ukazují příbytek věčného míru, do kterého vítězící bojovníci Kristovi vejítí jednou mají. Hvězdy povzbuzují v nás zbožnou touhu po království nebeském, kde Boha ne jako v zrcadle, ale tváří v tvář uvidíme. Hvězdy jsou případným odznakem věčné slávy, již všichni účastni se stane, jestliže věrně ve službě Pána až do konce setrváme a v denním klopocení života pro čas na věčnost, pro pozemské věci na nebe, pro pomíjitelné na nepomíjitelné nezapomeneme. Zde nemáme stálého místa, nebe jest naše pravá vlast, tam nás Kristus předešel, aby nám příbytky připravil, tam jest svatý Jan Nepomucký, kde mezi svatými ochránci jako hvězda první velikosti se stkví.

Nuže, nehleďte nikdy bezmyšlenkovitě na obraz sv. Jana, nýbrž často uvažujte o významu jeho znaků, aby kříž v jeho lokti a na jeho prsou také vaše mladá prsa roznítit ohněm pravé lásky k Bohu a k bližnímu, aby ratolest palmová v jeho pravici i vás naučila bojovati proti nepříteli spasení, a zářící hvězdy kolem hlavy jeho aby i vás v útrapách a bojích tohoto života posilovaly nadějí na budoucí blaženost v království nebeském. Amen.

Promluva na V. neděli po Velikonoci.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta měšť. školy.

»Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dáť vám.« Jan 16, 23.

Staří učenci, uvažující vířivý pohyb těles nebeských v nekonečných prostorech všehomíra, domnívali se, že pohybem tím vyluzují se tajemné zvuky, které jako velebná píseň rozléhají se prostorem. Mužové osvěceni slyšeli prý bystrým sluchem svým velebný, mohutný ten hymnus těles nebeských, a plni obdivu žasli nad lahodou oněch tónů, kterými sama mrtvá tělesa nebeská oslavují svého Tvůrce. A co tak všechna tělesa nebeská dle názoru jich velebí Tvůrce, co skřivan v oblačných výšinách se vznášející jasným svým zpěvem Boha oslavuje, to vše rozumný člověk projevuje oním vznešeným úkonem, ve kterém všechny své myšlenky a city k Bohu obrací, osvědčuje modlitbou.

I v dnešním sv. Evangelii doporučí Ježíš, a jako závěť svou oznamuje apoštolům svým na cestě z večeřadla jerusalemského na horu Olivetskou modlitbu. »Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dáť vám.« Proto dnešní sv. čtení právem Evangeliem modlitby můžeme nazvati. Uvažujme tudíž dnes krátce o modlitbě a významu jejím.

1. Jest snadné a lehké modliti se, svoje myšlenky k Bohu, Tvůrci obracet i »Což snazšího nad to,« myslí si věru mnohý. A ovšem, kdybychom modlitbou nerozuměli nic více, nežli několik naučených slov hbitě odříkávati, nebylo by snazšího úkonu zde na světě, nežli modlitba.

S útrpným úsměvem vypravují často cestovatelé po říši čínské o podivném způsobu jejich modlení. Poblíže jejich klášterů spatřují se delší neb kratší zdi, v nichž vytesány jsou různé modlitby. Kdo přejde jednou podél celé zdi, vykonal již všechny modlitby, které na ní jsou vepsány. A aby ušetřili sobě namáhavé chůze, Číňané sestrojili sobě duté, veliké bubny; kol vodorovné osy se otáčející, jichž vnitřek různými modlitbami polepili. Sedě na zemi, otáčí zvolna Číňan svým modlitebním kolem, a v okamžiku tolik modliteb vykonal, kolik jich uvnitř kola

jeho se nalézá. — Tak hluboko klesl u nich onen velebný, člověka až k trůnu Boha živého povznášející úkon, který modlitbou zoveme.

A přece modlitba není úkon lidský a jednoduchý jako chůze, šití na stroji, praní a podobné práce, které člověk vykonává, myslí svou zcela jinde meškati může. Modlitba jest nejtěžší úkon duševní. Potlačiti všechny myšlenky vnitřní a dojmy zevnějšího světa a všechnu mysl svoji na Boha obrátiti, opustiti v duchu všechen tento svět a zalétnouti až k trůnu Hospodinovu, toť úkon pro člověka dosti těžký a nesnadný, vši soustředěnosti myslí požadující.

Svatý opat Agathon otázan byv od bratří svých, které ctnosti nejtíže lze získati, odvětil: »Odpusťte, bratři moji! Myslím, že těžší práce není nad modlitbu. Neboť tu člověk musí duši svou jako k tomu nutiti, aby na chvíli opustila svět a spojení své s hmotným tělem a povznesla se k Hospodinu. — Apoštolové Ježíšovi byli zajisté lidé zbožní a uměli se modliti. A přece jen z hluboké potřeby duše jejich plynula slova, kterými obrátili se na svého Mistra, vidouce jej na modlitbách, ani prosili »P a n e, n a u č n á s m o d l i t i s e!« (Luk. 11, 1—13.) A podivno! Ježíš, který dle svědectví sv. Evangelíí celé noci na modlitbách probděl, učí je modlitbě nejkratší. Sedm krátkých proseb, jak modlitba Páně je obsahuje, ovšem nejkrásnějších a nejjobsažnějších, toť celá modlitba, již pro své věrné za vzor dává. Zda i tu neznamenujeme, že modliti se, v duchu a pravdě se modliti, není úkon tak jednoduchý, práce snadná, jak mnohý asi se domnívá?

2. A nyní tažme se upřímně sami sebe Kolikrát řádně jsem se pomodlil? Kolik modliteb mých nebylo ničím více, nežli jako ono otáčení modlitebního kola čínského? Vždyť »nelíbí a nemůže se Bohu líbiti lomoz úst, když je srdce při tom němé«. Odtud snadno chápeme slova Kristova Prosíte, ale nebéřete, protože zle prosíte.« (Jak. 4, 3.) Bezmyšlenkové odříkávání nábožných slov, mezitím co duše jinde těká, to není modlitba, toť jest jako rozsevání plev bez zrna nebo trolení hluchých a prázdných klasův Proto moudrý Sirach dobře k nám volá »Před modlitbou připrav duši svoji a nebuď jako člověk, který Boha pokouší.«

Jistý zbožný opat měl v noci podivný sen. Zdálo se mu, že nalézá se na kůře, kde bratří k modlitbě společně vždy se shromažďovali. Klečíce, pěli církevní své hodinky. A vysoko nad nimi vznášel se anděl, drže v ruce velikou knihu a pilně zapisoval modlitby jejich. A některé znamenal písmem černým, jiné červeným, ba některé i písmem zlatým. Na úsvitě vyprávěl druhům svým tajemný sen. A marně namáhali se tito poznati smysl jeho. Konečně opat sám ujal se slova a sen svůj takto vyložil »Modlitby, při kterých modlil se mnohý jen ústy a duše daleko byla vši pobožnosti, zaznamenal anděl písmem černým. Vždyť nebyla slova ta modlitbou, neměla ceny u Hospodina. Modlitby, kteréž jste konali sice i duchem svým, zbožně, ale při tom přece v těkavosti své, tu a tam jste se ohlédli a na chvíli nepozorně jste se modlili, psal písmem červeným. Ale modlitby, při nichž duši vaši tak naplnily myšlenky a city zbožné, že ústa oněměla a duše vaše zanícena až k samému Bohu se povznesla, ty zapsal písmem nejlepším, písmem zlatým.«

Tak různá jest cena a záslužnost modlitby u Hospodina, dle toho, zda více či méně duše člověka na modlitbě podílu béře čili nic.

3. A jako vroucí modlitba jest úkon nesnadný, tak je to i úkon člověka nejvznešenější a nejdůstojnější.

Jediný člověk mezi všemi tvory pozemskými má onu schopnost, kterou dovede poznávat příčiny věcí, t. j. rozum. Jím obdařen, soudí člověk z díla na jeho původce, ze světa na jeho Tvůrce. A vida krásu, spořádanost a nade vše lidské pomyslení dokonalou účelnost v přírodě, poznává z toho též nekonečnou moudrost Stvořitelovu. A zda lze si pomyslet úkonu vznešenějšího, nežli když rozum lidský a celá duše hold vzdává svému Tvůrci? Všim právem povznesení a vyznamenání cítí se ti, kdo od mocnáře k službě jeho povolání jsou. A člověk ve službě Boží se nalézaje, tak málo by toho cenil? Proto dobře dí svatý Jan Zlatoústý, že »také andělé cítí duši onu, kterou vidí, že tak důvěrně a často k rozmluvě s Bohem připuštěna bývá.«

Blažený ten, kdo naučil se dobře modlití. Šťasten ten, komu modlitba stala se jako chlebem každodenním, jehož noha s radostí se sklání k modlitbě. Tenť jest Hospodinu nejbliže, má při sobě prostředek nejbezpečnější, lék nejučinnější na všeliké rány tohoto života.

John Randolp, znamenitý státník americký, nepokrytě vyznal, řka »Byl bych se stal zoufalcem, kdybych neměl jediné upomínky. Byla to vzpomínka na ony blažené chvíle dětství, kdy matka má, v klíně mne chovajíc, brala dětské ruce mé do svých a učila mne říkati »Otče náš, jenž jsi na nebesích.«

Modlitba nejlépe zapuzuje všechny hrůzné myšlenky, které v době zoufalství se rodí. Kolik lidí by uchránilo svůj život a vrátilo se na cestu práce a naděje, kdyby vzpomněli si jako onen muž na chvíle, kdy od matky své modlitbě se učili, a jednali v těžké chvíli života opět tak. »Kdo se umí dobře modlití, umí též dobře živu býti.

Proto važte si vždycky modlitby. Není opuštěn, kdo sám se Boha napřed nespustil. Ale modlitbou přibližujte se k Bohu, a Bůh přiblíží se pak i k Vám! (Jak. 4, 8.) Amen.

Promluva na VI. neděli po Velikonoci.

Napsal *.*

Provází-li otec dospělou dceru neb syna, která z domu otcovského daleko do ciziny se ubírá, tu zajisté dříve, než poslední slovo rozloučení vyřkne, ukazuje na všechna možná nebezpečí, která mu hrozí. Povzbuzuje jej, aby měl se na pozoru před svůdci a zlými tovaryši, kteří by jen k záhubě mu byli, těší jej a sílí, aby vytrval na cestě dobra a ctnosti. Podobně mluví dnes i Spasitel k svým apoštolům. Opouští je, bera se do »slávy věčné, kterou měl u Otce dříve, než byl svět.« A jako ohlasem jeho odchodu znějí nyní osiřelým apoštolům slova rozloučení: »*Vy svědectví vydávati budete, nebo od počátku se mnou jste.*« A jaké jest ono svědectví, vysvětluje slovy dalšími: »*Ven ze škol vyženu vás; ano přichází hodina, že každý, kdo vás zabije, domnívati se bude, že by tím Bohu sloužil.*«

Toť ovšem přesmutná mzda čeká apoštoly za jich práci a jich námahu v rozšiřování království Božího. Každý jiný sliboval by odměnu pozemskou, věnce slávy, palmu vítězství svým učeníkům, aby tím více je povzbudil a posílil na cestu apoštolskou. Ale Ježíš tak nečiní. On všude připravuje učeníky své na doby zlé, časy bouřlivé, na pronásledování i na samu smrt mučeničskou.

Jak rád byl by pomlčel o smutné budoucnosti, které vstříc kráčejí, aby bolnou chvíli rozloučení ještě bolestnější nečinil. Ale upřímná láska k apoštolům, která

ničeho nesmlčí, a myšlenka, aby je připravil na pronásledování a útlaky budoucí, nutí jej k tomu, aby tak smutně k nim promluvil »*Toto mluvil jsem vám, abyste, když přijde hodina, rozpomenuli se na to, že já jsem to pověděl vám.*«

Ale proto přec nezůstává je bez útěchy a bez pomoci: »*Když přijde Utěšitel,*« Duch svatý, »*kteréhož já pošlu vám od Otce, ducha pravdy, ten bude o mně svědectví vydávati.*« Duch svatý, jehož brzký příchod slibuje Ježíš, ten posílí a potěší je, aby pod tíží utrpení neklesali, ale aby radostně všechna protivnosti pro jméno Ježíšovo snášeli. Duch sv. zove Ježíš Utěšitelem, který apoštoly a všechny věrné posílí, který v nich svatý klid a pokoj způsobí, pokoj, jež svět dáti nemůže. Vždyť pokoj a klid, který dává svět, jest jen zevnější, jest jen zdánlivý, jest jako spánek, jež následuje smutné probuzení.

Dějiny vypravují, jak v starém věku povstal muž, který hodlal pokoj a štěstí lidstvu přinést, jménem Epikur. Učil, že člověk zde na světě jest jen proto, aby jedl a pil a konečně umřel. Heslo jeho nízké znělo právě tak, jako slova hodovníků biblických: »Jezme a pijme, neboť zítra umřeme; a po smrti není radosti.« Nauka jeho nalezla radostného přijetí. Socha jeho byla hojně prodávána a zdobila síně četných boháčů. Všeobecně byl zván: »Utěšitelem lidstva.« A opravdu přinesl útěchy a radosti — ale ne na dlouho, a nikdy ne navždy. Přišly na stoupence jeho nehody, nemoc, časy veselé pominuly, a nyní všechna útěcha jeho zmizela. Čím větší radost a bezstarostnost jeho učeníků byla v dobách veselí, tím větší nepokoj a bol zmocňoval se jich v časech zlých. Nyní nauka jeho nebyla jim podporou, nevrátila klidu, ale přivedla je všechny na pokraj zoufalství. Proto s opovržením odvrhli od sebe nízké jeho heslo, a vrátili se k bohům svým, k bohům starým, kterými dříve pohrdali. Zoufalé: *Eleison* — »Smilujte se« dralo se ze stísněného jich hrdla, zraky své toužebně obraceli tam, odkud s posměchem se odvrátili, k domnělému sídlu bohů, k Olympu, a ruce své prosebně spínali k výšinám. Zase jen v náboženství svých předků nalezli konečně klidu a útěchy.

Stříbrem a zlatem si nikdo ještě štěstí a pokoje nekoupil. Útěcha a pokoj, který až na dno srdce vniká, který ve všech okolnostech života, v dobách radosti i bolu, člověka v rovnováze drží klid, který nedává člověku zpyšněti v dobách štěstí a spolu nedává jemu klesnouti, malomyslněti a zoufalství propadnouti v dobách trudných, ten klid přináší jen náboženství. A dárce tohoto pokoje, utěšitelem jest — Duch svatý. On přinesl pokoj apoštolům a z nich, prostých, bázlivých rybářů učinil neohrožené hlasatele nauky Ježíšovy po celém známém světě, on učinil z nich hrdinné mučedníky, jimž kříž byl lůžkem sladkým, meč katanů nástrojem vítaným, smrt byla vysvoboditelkou z okovů hříšnosti a sprostředkovatelkou jich věčného s Kristem spojení.

A tutěž útěchu podává Duch svatý i nám. On jest dárce milosti. On působí to tajuplné udílení milosti ve sv. svátostech, on vlévá útěchu jako hojivý balsám v duši člověka nešťastného, když tento o sílu a pomoc modlitbou k nebi se obrací, on uděluje svým sedmero darů ve sv. birmování.

Když plavec na širém moři pozoruje, ana bouře se žene, s dvojnásobným úsilím pracuje, aby co nejdříve dostal se s lodkou svojí ve blížký přístav. Vždyť ví, že tam bude jeho lodička v bezpečí, a nehrozí víc záhuba jeho životu. Tam, stojí na tvrdé skále, klidně zří, ana bouře kolem se rozpoutala. A takovému plavci podobá se křesťan, který věrně drží se Krista a spasné nauky Jeho. On klidně, v ruce Boží se odevzdává, hledí vstříc každé bouři, každé nehodě, která v životě

mu hrozí. On neklesá pod tíhou neštěstí, ale obrací se k Hospodinu — Utěšiteli — dí se zbožným Jobem: »Bůh dal, Bůh vzal, buď jméno Jeho pochváleno. Hospodin jest jeho ochranným štítem, jeho silou i útěchou.

Žijeme již jako v předvečer svátků svatodušních. Nezapomínejte i vy v těchto dnech božského Utěšitele Ducha svatého. Proste ho, aby i vás sílil na cestě života jako provázek apoštolů na cestách jich vznešeného povolání, aby i vaši duši napojil ze sedmera pramenů svých darů nebeských. Amen.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Z Katechetského spolku. Dne 10. m. dubna dostavila se deputace, z členů spolku sestávající, do sněmovny král. Českého s prosbou, aby při zamýšlené úpravě platů učitelských též spravedlivých požadavků katechetů bylo pamatováno. Deputaci dostalo se všude vlídného přijetí a ujištění, že se tak stane.

Zda slavný zemský výbor po známém loňském snesení sněmovním novou osnovu zákona katechetského vypracoval, toho se nepodařilo deputaci vyzvědět. Nejspíše celá tato akce hozena přes palubu lodě sněmovní.

Péčí Katechetského spolku vydány byly v nakladatelství p. Václava Kotrby obrázky na rozloučenou ze školy pro mládež vystupující. — Jedny s obrazem Spasitele, druhé s obrazem Bohorodičky. Na zadní straně vytištěno případné poučení pro život. Vydáním těchto obrázků vyhověl spolek přání četných katechetů a doufá též, že obrázky hojného přijetí naleznou. Pro členy spolku zasílá se 100 obrázků za 2 K 30 haléřů, poštovní poplatek v tom čítaje, když obnos napřed bude zaslán.

Rovněž upozorňujeme naše členy na *Methodický výklad nového katechismu*, který zpracoval dp. V. Davídek. Kniha tato jest též schválena nejdůst. konsistoří Česko-Budějovickou a Litoměřickou. Vyšel sešit 3. —

Za člena spolku přistoupil vdp. *Josef Drozd*, c. k. professor v. v. a ředitel záložny Svatováclavské.

Jmenování. Katechetou na měšťanské škole v Bohdanči ustanoven byl František Klenka, na obecné škole v Žižkově Fr. Holub, na Král. Vinohradech J. Konopík, na měšť. škole chlap. u sv. Kříže v Praze Bedřich Kračmera.

Úmrtí. Dp. Antonín Hartl, katecheta v Jičíně, zemřel dne 17 dubna ve věku 31 let. R. i. p.!

Konkursy. V Plzni obsazeno bude místo katechety 1. na měšť. škole (1800 K) 2. na obecné II. chlap. ve východ. obvodu 3. na dívčí škole v sev. obvodu (1600 K).

Anatomické tabulky. Ministerským vynesemím ze dne 12. června 1880 č. 9075 zapovídá se užívati za »ozdobu« školních místností anatomických tabulek. Nelze tedy ničeho míti proti tomu, užívá-li jich učitel při vyučování svém, ale nepřipustny jsou, aby byly vyvěšovány na stěnách mimo hodinu, ve kterých použity byly. »Sacro omne sacrum« nelze žádati při dětech, kde vystřelek mezi žactvem mnohé pohoršení jiným dáti může. — Taktéž žádati možno, shledá-li se, že kniha dětem se dává, ve které porušuje se zřejmě úcta k náboženství, za odstranění její. Je-li to kniha s tendencí evangelickou, možno žádati, by nebyla půjčována dětem katolickým. Půjčí-li ji učitel dítěti vyznáním evangelickému, je na místě. To vysvítá z vynes. ze dne 12. června 1875 č. 315, které obnoveno bylo vynes. minister. ze dne 3. ledna 1883 č. 13.456, dle kteréhož povinni jsou učitelové vzdáliti vše ze školních knihoven, co je rázu porušiti úctu k náboženství.

„**Obrazy ze sv. Země**“ vydali katech. J. Janeček a Fr. Holub. — Domnívám se, že zbytečné by bylo doporučovati dílo, které krásou svojí samo se doporučuje. Každý katecheta bude zajisté míti dílo to ve své knihovně. Čtenáře ostatně odkazují na posudek vdp. V. Macka v »Kat. Listech«. Cena mírná 2 K 70 h.

Listárna redakce. Pro nedostatek místa bylo nutno dokončení článku pana prof. Poštulky odložit do čísla příštího.

Katechetská Příloha

k 11. číslu „Vyhovatele“.

O diagrammech náboženských.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta měšť. školy.

* Dokončení.

Jsem rozhodný přítel diagrammů, a sám jich všude, kde se svým názorem srovnati to mohu, pilně používám. Nakreslím jednoduchý diagramm, znázorňující »stvoření světa v šesti dnech«. (Při tom však podotýkám, že člověka nikdy nekreslím. Nedovedu to správně, a kreslení jeho, jako ve vydání čítanky biblické pro hluchoněmé se děje, aneb jak děti jednoduchými čarami malují si »panáčky«, při hodině náboženské rozhodně neschvalují. Budí to zpravidla jen veselost a smích dětí. Dojem o všemohoucnosti Boží, jež z vypravování má v dětech zůstat, jeho velebnosti a neskonale moci podobným »kreslením« jen se ruší. A o tento dojem, budící úctu a lásku k Tvůrci světa, tuším, jde při vypravování o stvoření světa daleko více, nežli o mechanické vypočítávání postupu ve stvoření.) Kreslím ráj — zahradu se stromem poznání dobrého i zlého, oltáře a oběť Kainovu a Abelovu, archu Noemovu a přibývání vod při potopě světa, oběť Noemovu a duhu při ní se klenoucí, stavění věže babylonské, oběť Melchisedechovu a dary jeho obětní, stan Abrahamův a strom, pod nímž Abraham neznámé pohostil, města Sodomu a Gomorrhů, jich zkázu a chcete-li i trest ženy Lotovy, atd. atd. A myslím, že jest přemnoho článků v Starém zákoně, při nichž katecheta pomocí správných diagrammů, jednoduchými črty provedených, účinně svůj výklad provázeti může. Podobně jest i v Novém zákoně. Kreslím chlév s jeslemi, hvězdu; při zázracích Páně vše, co správně načrtnouti se dá, jako stůl, kamenné štoudve, chleby a rybičky, břehy a jezero Genezaretské, lodičky, mraky a blesky atd. Při vypravování o utrpení Spasitelově lze topograficky věrně načrtnouti: večeradlo, potok Cedron, horu Olivetskou, dům Annášův, Kaifášův, hrad Pilátův, Herodesův, Kalvarii se zahradou a hrobem atd. atd.

Tu vždy diagrammy znázorňuji věci konkrétní, a jimi představu dítků jen sesiluji a pozornost jeho upoutávám. Ale pryč ze školy s diagrammy, jež by měly znázorňovati pojmy abstraktní, neb dokonce snad sama tajemství naší víry. Křesťanská poesie, hlavně mystika, již ve spisech sv. Otců prvních dob křesťanských patrná, vytvořila ovšem nekonečnou řadu srovnání a obrazů, jimiž se snaží pravdy abstraktní znázorniti. Ty však náležejí do křesťanské symboliky, v poesii a v malířství církevním vždy tak důrazně se hlásící. Vzpomeňme jen symbolických obrazů v katakombách. Archa Noemova — Církev, holubice na základě slov Písma sv. obrazem Ducha sv., palma vítězství. Ale jich všech tehda, kdy se jedná o to vstípniti pravý pojem dítkám, sluší velice opatrně užívati, ba mám za to, že lépe jich se vystříci. Ony mohou sice prospěti k tomu, aby dítky na tu či onu pravdu se upamatovaly,

ale to s prospěchem může se státi jen tehda, když jsem jim napřed pojem správně objasnil a jasnou představu abstraktní pravdy náležitě vštípil.

Ale proto přece dalek jsem toho, neužívati, pilně neužívati při výkladě náboženských pravd abstraktních křídý a tabuli zůstaviti ladem. »Víra ze slyšení«, dí sv. apoštol. A katecheta by snad ne neprávem mohl doložiti: i čtením se znalost svatých pravd do duše vštěpuje. Proto hlavní části, takořka tresť celé katechése, postupně vždy slovy na tabuli vypisují, aby zrak žáků pomáhal jich paměti. Místo kreslení oněch kruhů se dotýkajících, jimiž někteří se snaží naznačiti spojení božské a lidské přirozenosti v osobě Ježíše Krista, napíší krátce

Ježíš Kristus — Bůh a člověk
—————
 v jedné božské osobě.

Tím zajisté lépe jsem posílil pamět žáků, nežli všelikými násilnými — protože nepřirozeně vyvozenými — diagrammy. Zahleďte se jen na některé z nich. Majíce k objasnění pojmu přispěti, sami napřed zvláštního výkladu potřebují. Interpretes indiget interprete. Diagramm, po svém účelu maje býti vykladačem, sám nejprv vykladače má potřebi. A tak místo abychom žákům pamatování učiva usnadnili, namnoze jim je ztěžujeme. Majít si pamatovati pravdu samu a vlastně k ní teprv diagramm. Pomůcka stává se mnohdy zbytečnou, ba i nebezpečnou přítěží.

Pryč při výkladu abstraktních pojmů s diagrammy — nákresey, ale za to hojně diagrammů slovných. Ať po každé skončené katechési vidí žáci přední pravdy, o nichž jsme jednali, na tabuli stručně a zřetelně slovy napsané. A dávajíce jim s tabule předčítati, nejlépe vštíjíme jim v pamět pravdy, jež jsme byli vyložili. Nech jim též tyto věty předčítati společně. Nezapomínej též katecheta na žáky méně schopné a nejslabší. Ti diagrammům slovným také snad porozumějí; proto dejme i jim příležitost k odpovídání, dávajíce jim předčítati jednotlivé věty. Tím se zajisté mnohá nauka i v jejich mdlé paměti zachytí.

Spěji již ke konci své krátké úvahy. Myslím, že jsem zřetelně naznačil, že nejsem žádný moderní obrazoborec, neb nepřítel diagrammů ve škole. Chtěť jsem jen poukázati na falešný kult obrazů a proti němu, jako zjevu nebezpečnému, falešné paedagogické pomůcce, kde běží o pravdy odtaziťé, aspoň vystoupiti a jiné svými řádky k uvažování o této naší paedagogické činnosti přiměti.

A nyní teprve odpovídám na otázku, již jsem v čele svého článku uvedl: »Jsme opravdu pozadu, daleko pozadu za učitelstvem v znázorňování učiva diagrammy?« Nikoli. Ráz a celá povaha vyučování náboženského, jež obsahuje většinou pojmy abstraktní, ústíc v říši nadpřirozené, v říši našimi smysly Nepoznaného a Nepoznatelného, nepřipouští účelného a případného užívání diagrammů. Všechna snaha v sestavování nových a nových názorných pomůcek udržeti s učiteli stejný krok, přivedla by nás v tomto směru jen na scestí. Ostatně již i mezi učitelstvem ozvaly se vážné hlasy proti přebytečnému diagrammování. Nechtějme poklésky jiných zdvihati jako přednosti a nové vymoženosti svoje!

Několik myšlenek o vyučování dle nových katechismů.

Píše Dr. Jan Poštulka, c. k. professor v Kroměříži.

* Dokončení. *

V následujícím čísle téhož časopisu paed. píše jiný autor toto: »Nyní dlužno s upomenutím na to, co uvedeno již v předu, poukázati na pěstění citu náboženského, který náboženské vyučování má buditi, šlechtiti a síliti, aby vypěstována byla pravá zbožnost. Na nižších stupních školy obecné bylo by vhodno obírat se více mravoukou, teprve na stupních vyšších připojovati vyučování dogmatické toho kterého vyznání; neboť náboženské morálce dostává se veliké opory v dogmatech. Náboženství, ač jeho vliv se nyní méně uznává, jest našemu lidu ještě životní otázkou; vezměte mu víru — a zbavili jste jej důležité opory morálních pravidel a rozrušili velikou část jeho mravní bytosti.«

Nechci uváděti výroky o reformě ve vyučování náboženství z časopisů rozličných paedagogických minulého roku a podotýkám pouze, že více méně se přibližují názory k výroku prvému, což mi bylo pohnutkou, abych objasnil stanovisko vyučování náboženství katolického.

Který z obou uvedených názorů, vlastně návrhů jest správnější? Všimněme si jich blíže, a co v nich dobrého, rádi uznáme, co však nemístného, vytkneme.

»Toto vyučování, kteréž by se mělo pohybovati stále na půdě unášejících příkladů, stává se čím dále tím více dogmatickým.« První polovice věty připouštím, ale druhou zamítám. Sám v prvním odstavci tohoto pojednání (čís. 1.) pravím, že veškeré vyučování náboženské má se zakládati na »dojemných příkladech, souvisejících s poučkami.« Že by však vyučování náboženství stávalo se vždy dogmatictější, popírám. V čem asi shledává autor stoupání dogmaticčnosti? V metodě? V učení dogmatům? Zdá se, že autor míní tím učení dogmatům; alespoň následující větou »neznáme většího suchopáru paedagogického, nežli jest vštěpování dogmat v útlou mysl dětskou, jež věci těch nechápe ,

Dogmatem rozumíme pravdu od Boha zjevenou a od církve katolické nám k věření předloženou, čili jak zkrátka říkáme, článek víry,« a těm se nemá ve škole učiti? To by bylo vyučování náboženství? Vyučovalo by se dějinám, kdyby učitel mluvil o všem jiném, ne však o dějinách? Kterak může koho napadnouti chtíti vyučovati náboženství a neseznamovati žáky s články víry? Lépe směr vyučování vystihl autor druhý, který píše »Na nižších stupních školy obecné bylo by vhodno obírat se více mravoukou, teprve na stupních vyšších připojovati vyučování dogmatické toho kterého vyznání; neboť náboženské morálce dostává se veliké opory v dogmatech.« Porovnáme-li oba autory, řekli bychom snad, že první nechápe význam »dogmatu«, kdežto druhý ano. Proto zase u druhého autora chválím, že uznává potřebu seznamovati při vyučování náboženství žáky s pravdami sv. náboženství: to jest ta pevná půda, které učitel při vyučování náboženství nesmí ztratiti. Jen zase vytýkám tomuto autorovi, že přece jen na nižších stupních přeje si více mravouky (snad i s vyloučením věrouky?)

Biblické dějiny, které v podobě obrázků se dětem 1. škol. roku vykládají, obsahují též články víry čili, abych užil toho strašného slova, dogmata. Kterak chcete vykládati o stvoření světa, aniž byste požadovali od žáků výsledek vypravování, dogma: »Bůh stvořil svět«? Tu patrno, že i na nejnižších stupních lze žákům vyvozovati z obrázků biblických články víry, tudíž i dogmatům vyučovati

Ovšem na základě tohoto článku upravíme žákům vhodné poučení mravoučné, na př. zde: jsme též od Boha stvořeni, máme jemu za to děkovati, k němu se modliti atd. Jest toto dogma tak neschůdné dětem 1. škol. roku? Že neschůdné není, dokazuje zkušenost. Jest pak toto dogma suchopár? Ovšem byl by to suchopár, kdyby bez předcházejícího vypravování a dotazování se tato věta cvičila. Však toho žádný nečiní, nýbrž předešle vypravování o stvoření světa, upozorní, že Bůh všechno učinil z ničeho a místo »z ničeho učinil« že krátce říkáme »stvořil.« I tomu učí zkušenost, že žáci velmi rádi tomuto vypravování naslouchají.

Že vyučování náboženství »se stává více a více dogmatickým,« jak těmto slovům máme rozuměti? Snad dogmat přibývá? Či snad tím se má říci »abstraktním?« Dogmat nepřibývá, a abstraktně se nemá vyučovati. Pravdy náboženské (v katechismu) mají se objasniti na konkrétních příbězích, vzatých buď z písma sv., církevních dějin, neb ze života svatých; žáci se nenudí a raději poslouchají, než v jiných předmětech.

»Či domníváme se, to že jest náboženství, když člověk se stane slepým přívržencem a stranníkem některého vyznání a pohlíží na jinověrce buď s opovržením nebo docela nepřátelsky?« Myslím, že jest uměním, dovede-li učitel v žácích vzbuditi lásku k předmětu, a tím více to má činiti vyučující sv. náboženství. Pravda jest jen jedna, ale nepravd více. Jak chcete vyučovati náboženství katolickému a říkati, že ostatní vyznání též mají pravdu? Jest to pravda? Ten článek víry, kterému nás vyučují, popírají jinověrci a učí něčemu jinému, ale také mají pravdu, řeknete snad žákům, abyste je neučinili »stranníky« některého vyznání? Není třeba pouštěti se do polemiky proti jinověrcům ve škole obecné a též není třeba vzbuzovati zášti a nenávist proti nim, avšak jest třeba, státi pevně na stanovisku své víry a tuto víru v žácích upevňovati. Čím pevnější základ, tím pevnější budova, čím pevnější víra, tím lepší mravnost, jak dobře podotýká autor druhý: »morálce dostává se veliké opory v dogmatech.«

Bohužel musím zde vytknouti, že z obou citovaných míst vyzírá jakýsi ndifferentismus, lhostejnost náboženská, avšak z prvního více. Z druhého citovaného výroku: »Náboženství, ač jeho vliv se nyní méně uznává, jest našemu lidu ještě životní otázkou; vezměte mu víru — a zbavili jste jej nejdůležitější opory morálních pravidel — vyplývá, že jen nyní jest náboženství potřebno, a později ne, když lidé dostoupí vrcholu kultury? Jest náboženství uzda na krocení lidu? Náboženství jest a bude vždy vůdcem k blaženosti zde na zemi a věčnému spasení po smrti; tím přesvědčením musí býti vychovatel proniknut.

Shrneme-li své dobrozdání o zmíněných návrzích na reformu vyučování náboženství ve škole obecné, zní takto: v každé třídě má se vyučovati věrouce i mravouce zároveň, vyučování má se zakládati na dojemných příkladech, s poučkou souvisejících, látka má se voliti jednotlivým školním rokům přiměřená a ne tak mnoho, aby jí žáci byli přetěžováni.

Ku konci opakuji, že nezazlívám, nýbrž vyslovuji potěšení nad tím, že i světší pp. učitelé počínajíjeviti zájem na vyučování náboženství a o tomtéž předmětu že uvažují.

Promluva na den svaté a nerozdílné Trojice Boží.

Napsal J. ŠMEJKAL, katecheta měšť. školy.

»*Jdouce učte všechny národy.*«
Mat. 28, 19.

S tímto rozkazem propustil Kristus Pán učenníky své a vstoupil na nebesa. Učenníci pak majíce od té chvíle rozkaz Pána a Mistra svého na zřeteli, učili národy po vší zemi a křtili je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. A čeho chtěli učením svým dosáhnouti? K čemu směřovala všechna jejich kázání? Odpověď k otázce té podána jest slovy Kristovými: »*křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.*« Hlásání trojjediného Boha mezi všemi národy bylo jich úkolem a odtud všechno jejich učení, všechny jejich řeči a kázání čelily k tomu, aby poznání trojjediného Boha, jakožto podmínka všeho blaha ve světě, víc a více se rozšiřovalo.

Ale ani můj úkol není jinaký, i já mám povinnost hlásati a zvěstovati Boha trojjediného, aby sláva jeho zakotvila již nyní v útlých srdcích vašich. Nebudu tedy dnes, ve svátek nejsv. Trojice Boží, také o ničem jiném mluvit než o nejsv. Trojici. Ale co já nepatrný mám vyprávěti o tom, kterého pojmuti nemohou nebesa a země? Co já ubohý zvěstovati mám o tajemství, ku kterému ani zdaleka se nepřiblížil přední sloup církve, sv. Augustin? *Nechám místo sebe mluvit dnes knihy a sice knihy takové, které vedou k poznání Boha.* Jest knih takých více a proto, abyste je znali a z nich se učili, uvedu vám je.

1. První kniha, která vás k poznání Boha trojjediného vede, jest *příroda*. Tato kniha jest sice dlouhá a široká, ale každému, kdož v ní čísti chce, otevřena a srozumitelná. Tak na př. překrásná zář slunka, co medle ona praví? Na každém paprsku jejím stojí psáno: Jaký teprv jest asi Bůh, jenž nás stvořil? Měsíc, když za noční doby tiše pouť svou koná po obloze nebeské, co on vypravuje o Bohu? Podívej se naň a čti: Z vůle Boží konám kroky své již od věků a zvěstuji slávu Boží. Nebo jdi za času prudkého větru do lesa, poslouvej, jak bory šumí, dívej se, jak stověcí bukové k zemi se sklánějí a štíhlé, nebetyčné jedle jako slabé proutky se lámou a vyvracují. Co všechno čísti budeš v listech lesa toho? Zajisté jen toto Jak veliký a mocný jest Ten, kterýž takové věci činí a jak strašný v hněvu svém! Aneb podívej se na pole, když zlatí, plní klasové sem tam se kloníce vlnky tvoří, neb když kvítečka v plné kráse své ambrovou vůni vydechují. Zdali tu na každém lístečku, na každém stonku psáno není Jak líbezný a krásný jest Ten, který nás krásou přiodívá a který nám vzrůst dává! A tak celá příroda nás poučuje o Bohu, všemohoucím Stvořiteli a Zachovateli nebes a země; a kdo nečte písma toho, nerozumí mu, o tom věru možno říci, že pro stromy nevidí lesa.

2. Druhá kniha, jež nás vede k poznání Boha, jest *Písmo sv.* V této knize nalézáme nesčíslné výroky a podobenství, kteráž nám zvěstují, kdo a jaký jest trojjediný Bůh. Tak čteme ve Starém zákoně »*Já Pán samojediný a není jich více; já počítám hvězdy a všem jim dávám jména. Já řeknu bleskům jděte a ony jdou. Zář jest můj oděv a okolo mne stojí tisíc tisíců duchů.*« A jinde v Novém zákoně: »*Tři jsou, kteří svědectví dávají na nebi: Otec, Syn a Duch sv. a ti tři jedno jsou.*« Ovšem není tím řečeno, jak se to děje, že jsou tři jeden a jeden ve třech osobách. A v celém písmě sv. nikde místečka, které by tajemství to luštilo a pochopitelným činilo. Ale jest toho potřebí?

A nejen, je-li toho potřebí, ptám se, může člověk pochopiti rozumem svým

to, co daleko za hranicemi myšlenek jeho leží? Může slepec od narození poznati barvy? Může člověk, dokud není s něho strženo hmotné tělo lidské, poznati a pochopiti Stvořitele svého? Nikoliv, neboť, dokud duše naše sloučena s tělem, vazeb pozemských se nezprostí, není možno, dle úradků Božích, viděti Jej tváří v tvář.

3. Než dále. K poznání Boha vede nás též kniha, kterou jmenujeme *svědomí*. Tato kniha odpovídá ti k otázce: Jaký jest Bůh. Rci a přiznej se, co ti říká svědomí tvé, když jsi spáchal hřích? Plachost a bledost tvá to prozrazují. Uděšenost tvá praví nám, že ti svědomí tvé mluvilo o spravedlivém Bohu. Rci, co v ústa ti klade jména nejsvětější? Jak se slova ta dostanou na hříšné rty tvé? Není-liž pravda, že svědomí tvé je z tebe vyrazilo. Ó, svědomí naše velmi dobře popisuje nám Boha blaze tomu, kdo mu rozumí.

4. Ale mimo tyto jmenované knihy učí nás zvláště jedna ještě knížečka Boha znáti. Jest to knížečka roztomilá. Každý ji čísti může. Dítě i muž, učenec i prostý. A knížka ona jest — *láska*. Ani umění, ani zpytování, ani hloubání, ani studování nevede nás k Bohu tak, jako láska. Proto pravil sv. Augustin »*Miluj a poznáš jej.*« V této knize čtla sv. Maria Magdalena a proto líbala nohy Pána Ježíše a raduje se nyní. Petra tázal se Pán Ježíš po třikráte: »*Šimone, miluješ mne?*« Sv. Tomáš Aquinský tázán jsa, kde by tak hlubokého umění nabyt, ukázal na kříž a odpověděl: »*Toho jsem miloval.*« Ó ano, kdo miluje Boha svého, pozná jej, pozná dojista, neboť Bůh takého osvítí a ve světle tom vidí více než tisíce učenců ve svých knihách. A je-li tolik lidí na světě, kteří Boha neznají, jest to odtud, že Boha nemilují. Láska razí cestu k poznání, a protož čítejte pilně v knize přírody, čítejte v knize písma, čítejte v knize svědomí: ale nejhorlivěji čítejte v knize lásky. Milujte Boha a poznáte Jej, a takové poznání dopomůže vám jistě k tomu, že Jej po smrti uzříte a poznáte tváří v tvář. Amen.

Promluva na II. neděli po sv. Duchu.

Napsal FR. ZÁHORSKÝ.

Z ušlechtilých podobenství, jimiž Kristus Pán pravdy nebeské sbromážděným zástupům vysvětloval, opět jedno památné Církev sv. věřícím dnešního dne předcítá. Jest to podobenství o hospodáři, jenž vystrojil velikou hostinu. Není nesnadno smysl podobenství tohoto vystihnouti. Hospodář, jenž strojí hostinu, jest sám Otec nebeský, večerí pak velikou značí se blaženost vyvolených jeho v nebi.

Pozvaní, kteří nechtěli přijíti všelijak se vyloučují, toť národ židovský. Z jeho středu vyšel Spasitel, a hranice vlasti své ni na krok neopouštěje, šířil učení své, zvěstoval pravdy nové, pozýváje národ k přijetí sv. jeho nauky a k účastenství v království Božím. Leč oni povrhli Spasitelem, nevděk svůj křížem, který připravili jemu, dokonávajíce. — Ti pak, kteří na cestách a ulicích pozváni, naplnili večeradlo, jsou národové ostatní, kteří posly Spasitelovými — sv. apoštoly přijali pozvání, víru Kristovu za svou přijali, kříž za znak svůj si vyvolili a jimž uchystány jsou hody duchovní, nepomíjející v království nebeském.

V podobenství dnešním trpce stěžuje si Spasitel na nevděk, jehož zakouší od národa svého, a již ohlašuje trest, jimž ztrestáni býti mají, řka »*Pravím pak vám, že žádný z mužů těch, kteří byli pozváni, neokusí večere mé.*«

Vyloučení z blaženosti nebeské, toť jest rozsudek, kterýž již nyní ozna-

muje jim Spasitel, ustanovený soudce všeho lidstva v den poslední. — A jiný trest, kterýž dávno jest vykonán, předpověděl tehda, když na oslátku sedě, bral se do Jerusalema. Tu rozpomínaje se na zatvrzelost židů, Kristus plakal. A dokládaje, že vše učinil, aby k spasení je získal, zvěstuje jim zkázu města a rozptýlení jich po všem světě, řka: »*Ferusaleme, kolikrát jsem chtěl shromáždit syny tvé jako slepice shromažďuje kuřátka svá, a nechtěl jsi. Proto přijdou na tebe dnové, v nichž obklíčí tebe nepřátelé tvoji náspem, a oblehnou tě a zúží tě ze všech stran. I porazí tebe i děti tvé na zem, a nenechají v tobě kamene na kameni, protože jsi nepoznalo času navštívení svého.*« Ten ortel prohlásil Kristus nad městem a celým národem, a tak, jak dějiny svědčí, do slova též se stalo. Nevděk k Spasiteli ztrestán ztrátou země, krále pozemského i záhubou věčnou.

Nevděk k Tvůrci všemocnému, nevděk k dobrodincům, toť nejčernější skvrna, kterou člověk pokáletí se může.

»Tys člověk, dílo rukou mých,« tak připomíná nám Bůh Otec. Od něho máme nesmrtelnou duši, která neukončí život svůj, ale živa bude, i když tělo v tmavém hrobě setlelo, která nepomine, i když pominou nebe i země. Od něho máme schopné tělo, jež nástrojem jest duše, aby ona jím mistrné a podivuhodné práce konala. Od něho máme rozum, jímž dovede člověk měřiti cesty slunce, měsíce a hvězd nebeských, zkoumati může hlubiny mořské, zpytovatí nitro země, věci tajné, oku nepřístupné, a z nich poznati moudrost a všemohoucnost Boha Tvůrce. Nás učinil Otec pány země, nás vyvolil za své dítky, jež otcovsky miluje a o nás se stará. — Kdo na ta dobrodiní Tvůrce svého vzpomene, pak není možno, aby jemu vděčnost svou každým dnem v modlitbě neprojevoval.

»Tys křesťan, tvor mé lásky, krví mou vykoupený,« tak připomíná nám Syn Boží. Aby nás vykoupil, opustil slávu Otce svého a s nebe na zem sestoupil. Pro nás hlásal pravdy věčné a je divy a zázraky potvrzoval. Pro nás trpěl hlad a žízeň, chudobu a četná protivenství, snášel hrozná muka a přebolestnou smrt na dřevě kříže podstoupil. Kdo uváží hluboké ponížení Syna Božího, tu nevýslovnou lásku, kterou život svůj v oběť za věrné svoje klade, zda může zůstatí chladný, lhostejný tak, aby jen nevděkem všechnu lásku splácel a Syna Božího hříchy svými znovu a znovu na kříž přibíjel?

»Tys mým chrámem, tys dílo mé milosti,« připomíná nám Duch svatý. Každý cit, který nás povznáší s této země k nebes výšinám, každá žádost, která nás vede k bližnímu, abychom pomohli jemu v souženích jeho — toť dar Ducha svatého. A vzpomínky takové pobádají a nutí nás, bychom vděční zůstali Duchu sv. a vděčnost svou každodenně osvědčovali.

A nevděčník? Ten podobá se krkavci, jenž do korábu Noemova se ne navrátil a na svého zachovatele a živitele zapomněl. A nevděčného krkavce — jak lid si vypráví — stihla brzo pomsta Boží. Za trest očerněno jest jeho peří, zakalilo se jeho oko tak, že ani mládat svých nepoznává a zaražen nad jich černou barvou ulétá, je opouští, zanechávaje jich bez pomoci a ochrany.

Vděčnost k Bohu a lidem, kteří nám dobře činili, toť nejkrásnější vlastnost každého člověka. Toť nejušlechtilejší stránka v povaze každého z nás. Proto hledte i vy vděčností vždy se vyznamenávati. Vděčnost svou k Bohu i lidem vždy projevujte, a láska všech bude vás provázeti tímto životem a sprovodí vás až tam na onen svět k hostině nepomíjející v nebesích. Amen.

Promluva na III. neděli po sv. Duchu.

Napsal J. TÝNSKÝ.

»Pravím Vám, že tak bude radost v nebi nad jedním hříšníkem pokání činícím větší, nežli nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří nepotřebují pokání.« Luk. 15, 7

Dějiny pátého století, plny vznešených událostí, uvádějí nás v osamělou krajinu k muži, jménem Simeonu. Ne nepodoben soše stál 37 let pod širým nebem na vysokém sloupě. Od úsvitu až do soumraku rozpjatýma rukama se modlil. Duch jeho, jako tělesných vazeb zproštěn, pohřížen byl v rozjímání. Sukně ze zvířecích koží oděvem jeho. Jen jednou v témdni přijímá pokrm. Ptejme se podivného muže toho, jehož počínání přičí se duchu našemu: Nač tato neobyčejná horlivost? I uslyšíme: »Zdali neřekl David, že v hříších počat jest? A není-li mi neštěstí toto se všemi lidmi společno?« Co znamená tato odpověď? Nic jiného, než jakoby říci chtěl Ačkoliv jsem pokřtěn, přece nejsou udušeny ve mně zlé žádosti; a to jest příčinou, že pokáním, postem a modlitbou je potlačuje. A zdaliž nemluví pravdu?

Jako rozedmuté bystřiny unášejí zlé žádosti srdce lidské v záhubu. V hříchu počati jsme, v mnohém klesáme všichni, tu rouháním, tu pýchou, hněvem a závistí, tam pomluvou a lží, ten tak a opět jiný jinak Kdož stížen kletbou hříchu, směl by se klamati nadějí, že se nedotkne hlavy jeho ruka spravedlnosti Boží? Avšak jako se má člověk děsiti soudu Božího, rovněž tak sluší, aby věděl, čím hrůzy jeho od sebe odvrátiti může. A rukojemství toho? Evangelium dnešní. Neboť co jsou slova dnešního sv. Evangelia, leč důkazem lásky, pomoci Boží hříšníkům. Pán Ježíš, přítel publikánů a hříšníků, volá je k sobě, vábí, ba více ještě, když dí: *»Pravím vám, že tak bude radost v nebi nad jedním hříšníkem pokání činícím větší, než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří nepotřebují pokání.«* Bůh však odpuštění přislubuje, neoznámil nám, kdy bráti se nám bude z toho světa, ba hrozí, že půjde pro nás v dobu, kdy toho nejméně očekáváme. A co z toho následuje? Bychom neodkládali s pokáním svým, ježto odkládati pokání jest nám nebezpečno. Proč, dovodím kratince v promluvě dnešní.

Pokání nebezpečno odkládati, neboť nevíme, budeme-li moci pokání činiti, až bychom chtěli. Práví to již svatý Augustin: *»Tento jest spravedlivý hříchu trest, že ten, kdo se nepolepší, když může, nebude se moci polepšiti, až by sám chtěl.«* (Lib. 13. de lib. arbitr. c. 18.) Čas není v moci naší, neboť nikdo upsání nemá, jak dlouho žiti bude, a nežije snad tak, by každé chvíle s doufanlivým srdcem mohl povznésti hlavy své. Není každý připraven na cestu, jako na př. sv. Karel Boromejský. Při rozmluvě kdosi prohodil — tak vypráví se ze života světce tohoto: *»Co bychom nyní počali, kdyby se nám oznámilo, že jest nám v hodině stanouti před soudem Božím.«* Jeden dí, že by pospíšil sobě a modlitební knihy se chopil. Jiný, že by se šel vyzpovídat, a jiní jiné úmysly měli. A když došlo na sv. arcibiskupa, s úsměvem pravil *»Co se mne tkne, já bych dokončil začatou práci. Neboť počal jsem ji s tím úmyslem, abych se Bohu zalíbil.«* Leč, kolik je nás, kteří bychom podobně mluvití mohli? A přece *»léta bezbožných ukrácena budou«* (Přísl. 10, 27). Nechceme v hříších umřítí a přece v nich trváme. Zdali meškáme rány své obvázati, když tělo krvácí, zdali, když hoří, nehasíme? A když duše krvácí, tu prodléváme; když věčný oheň nás stráviti chce, tu nehasíme a odkládáme s pokáním na zítřejší den.

Proto slyš hlas proroka řkoucího: »*Neprodlévej obrátiti se ku Pánu, aniž odkládej den ode dne. Nebo náhle přijde hněv jeho a v čas pomsty rozptýlí tě*« (Eccl. 5, 8).

A byť bychom dojistá věděli, že zítra ještě žítí budeme, můžeme-li věděti, že se nám ku pokání síly a schopnosti nebude nedostávat? Nemoc mnohdy času k tomu nenechá. Horečnou palčivostí a zemdleností duch slábne, takže mnohdy nemožno chorému člověku svědomí své v pořádek uvést. Myslíš, že se na smrtelném lůžku za čtvrt hodiny naučíš Boha nade všecko milovati? K tomu třeba doby delší. Dobře umíříti jest uměním a umění tomu v krátkém čase chce se naučiti člověk, když již schopen není něčemu se učit, tu chce vybřednouti z hříšného zvyku, který ho opanoval? Zvyk přece čím déle nad člověkem panuje, tím těžšími okovy duši jeho poutá. Proto dobře praví Písmo sv.: »*Nepravostí vlastní jímají bezbožného a provazy hříchů svých svázán bývá.*« (Přísl. 5, 22.) — Vede-li kdo život Herodesa, neodloží smýšlení své ani tehdy, když v bolestech umírá. Kráčíš-li ve stopách Jidášových, pravděpodobno, že i ve smrti s ním si zoufáš, neboť smrt jest ohlasem života, ježto: »*Co bude člověk sít, to bude i žít*« (Gal. 6, 8). Proto napomíná nás sv. Jan Zlatoústý: »*Běžte k lékaři, pokud ještě můžete, sice byste snad nemohli, až byste chtěli.*«

Vypráví se ze života sv. Pelagie, že jednoho dne, dokud ještě byla hříšnicí, přišla do chrámu ne z pobožnosti, nýbrž, aby oči lidské na se přivábila. Svatý Nomus, biskup Heliopolský, kázal právě o trestech Božích, které čekají ty, jež káti se nechtí. Řeč kazatelova jako ohnivý meč pronikla její srdce. Odkládá kment, drahé kamení, putuje do Jerusalema a tam na hoře Olivetské hřichy své oplakává. Běžela hned k lékaři, běžela k studnici milosti.

Nezapírám sice, že pokladové milosrdenství Božího jsou nevystihlí. Ten Pán, jenž z kamení může vzbuditi syny Abrahamovy, může také nás přivést k pokání. On vzal na milost i lotra již umírajícího. Leč byl to jediný, o němž Písmo svědčí, že došel také milosti. Spíše četnější jsou případy zahrnuté v následujících slovech Isaiáše proroka (66, 4) »*Volal jsem a nebyl, kdo by se ozval, mluvil jsem a neslyšeli jste, a činili zlé před očima máma a čeho jsem nechtěl, volili jste.*« — »*Fohrdli jste všelikou radou mou a domlouvání mého zanedbávali jste, protože i já také k zahynutí vašemu smáti se budu*« (Přísl. 1, 25). Hrozná to slova, ale kdož upře, že jsou nezasloužená?

Neříkej tedy nikdo z vás: »*Zítra, zítra se polepším,*« neříkej: »*Až sestárnu, dnes k tomu dosti ještě času.*« Ale dnes, dokud ještě můžeme, činme pokání. Vrať statek nespravedlivý, naprav učiněné pohoršení, přemáhej tělo a žádosti jeho. Uposlechněme sv. Pavla a: »*Odvvrzme skutky temnosti a oblecme se v odění světla. Jako ve dne poctivě choďme; ne ve sváru a závisti, ale oblecme se v Pána Ježíše Krista a nemějte péče o tělo podle žádosti*« (Řím. 13, 12—14). A to učiňme hned a radost bude před anděly nad hříšníkem pokání činícím naším podílem, naším dědictvím na věky. Amen.

Promluva na IV. neděli po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta měšť. školy.

»I dí Ježíš Šimonovi: Neboj se; již od tohoto času lidi lovití budeš. Luk. 5, 10.

V celé Galilei nebylo rozkošnější krajiny, útulnějšího koutku země nad okolí jezera Genezaretského. Kol do kola obklíčeno horami, nad nimiž v dáli sněhem pokrytý Hermon jako bělovlasý strážce se vysoko vypínal, bylo téměř poseto četnými vinicemi, půvabnými zahradami a úrodnými poli. Bylo zamílovaným místem pobytu Spasitelova, kam vezdy Ježíš po cestách svých do Jerusalema, po vzrušujících výstupech se svými nepřáteli, rád se uchyloval. Láska Boží jako na perutech vznáší se dosavad nad tímto krajem. Zde vykládal Spasitel na podobnostech z přírody své věčné pravdy, zde konal jako důkazy svého milosrdenství nejčtetnější zázraky. —

I výjev, o němž dnešní sv. Evangelium nám vypráví, udál se na tomto požehnaném místě. Spasitel, poučiv lid na břehu stojící s lodičky Petrovy, káže jeti na hlubinu a dává zahrnouti veliké množství ryb. Výkřik úžasu vydral se z prsou Petrových. Cítí se hříšníkem, jenž nezaslouží, aby byl ve společnosti božského divotvůrce! A Ježíš, upokojuje jej, dí k němu vlídnými slovy *»Neboj se! již od tohoto času lidi lovití budeš.«* — Tajemná a významná to slova. Všechno budoucí povolání Petrovo, obtíže i vznešenost jeho zároveň, obsaženy jsou v nich. Ten, jenž v síti lovil ryby, má nyní státi se dobyvatelem lidských srdcí. Širý svět — toť ono moře, v němž hledati má kořist pro Církev Spasitelovu, nauka Ježíšova jest ono čarovné vnadidlo, jímž duše lidské má získati. —

Jak sv. Petr a druhové jeho v povolání, oni prostí a přec největší rybáři lidí dostáli svému úkolu, jak nástupcové jich a svatí věrozvěstové až po dnešní den, rozestírajíce síť víry Kristovy po všech končinách světa, až dosavad poslání Ježíšovo plní, toho dnes nerozjímejme. Ale všimněme si, kterak i my můžeme získávat i jiné, státi se v obrazném slova smyslu: rybáři lidí. —

Když císař západo-římský Maximin Daja vedl válku proti císaři východnímu Licinioví, stalo se, že jedna legie římského vojska na svém pochodě přibyla do hlavního města Horního Egypta: Thebaidy. Vojínové byli ubytováni, jako i nyní se děje, po jednotlivých domech. I stalo, že pohanský voják, jménem Pachomius, byl bytem v rodině křesťanské. A čeho byl tu svědkem? Svatý mír, spokojenost a radost byly domovem pod chudičským krovem. Vzájemná láska rodičů k dítkám, tichá práce a spořádanost všech, ochota, s jakou všichni i jemu sloužili, učinila na pohanského vojína tak hluboký dojem, že Pachomius stal se křesťanem a později i zakladatelem společného života klášterního. — Kdo byl mu věrozvěstem? Kdo hlasatelem nového náboženství? Především dobrý příklad prostých křesťanů, již okolo něho byli. —

Když ve 4. a 5. století křesťanství i mimo říši římskou se šířilo, nalezeny byly mnohé krajiny obydleny křesťany, ač žádný biskup, žádný kněz křesťanský ani nohou dosavade na ně nevstoupil. Kdo byl zde apoštolem? Prostý lid, zbožní mužové a ženy křesťanské. Jich příklad byl nejvýmluvnějším hlasatelem nauky Kristovy; jich zbožný, tichý, spokojený život neodolatelně k sobě vábil. Hle! to jsou vzorové apoštolátu, jaký každému křesťanu má býti úkolem. Dobrý příklad jest nejvýmluvnějším řečníkem. *»Slova jen hýbají, ale příklady táhnou,«* říkali již pohané.

Každý skutek veřejně, před zrakoma jiných vykonaný, má v sobě velikou přitažlivost, a nutí k napodobení ty, kdož byli svědkové jeho. »Chceš vid' ti, jak daleko sáhají stopy a následky tvého skutku?« »Vrz kámen do široké vody« odpovídá křesťanský jeden řečník »a pozoruj a seči, můžeš-li, všechny čím dále, tím více rostoucí kruhy, jež na hladině se utvořily. Kámen již dávno dopadl na dno, a ony znovu se tvoří a dál se šíří. A tak jest s každým tvým činem, ať dobrým či zlým. Strhuje bezděky k následování. Ty snad budeš již tlíti na dně hrobu, co zatím vliv tvých skutků dále trvati bude a zplodí skutky podobné.« — Člověk umře a zmizí s povrchu zemského. Ale jeho činy nutí k následování. Lidé dobří, šlechtí, byť byli dávno již mrtvi, jsou jako světla na vrších věčně hořící a neustále k sobě vábíci všechna pokolení budoucí. Život dobrého člověka jest nejvýmluvnějším povzbuzením k ctnosti a odsouzením všeliké nepravosti.

A proč tak dím? Proč vypočítávám následky skutku, který snad ve vteřině počat i dokonán bývá? Abych vás vybědl, byste ušlechtilým chováním a spořádaným svým životem dávali jiným příklad. »*Tak svět světlo vaše před lidmi, aby viděli skutky vaše dobré,*« volal Spasitel v kázání svém na hoře ke všem svým učeníkům. — S bolestí pozorujeme, že často nemrav, špatný zvyk, odpozorovaná neslušnost lidí, jichž všecken život jen v povalečném pobíhání záleží, vkrádá se v dům, ve školu a do slušné společnosti. To jest těžké poškození všeho společenského řádu. Vždyť přece má to býti právě naopak: ze školy, z chrámu a z dobré společnosti má se dobrý příklad šířiti i na venek, na ulici a ve všechno společenské obcování.

Když sv. František z Assisi se svými druhy hodlal jíti na procházku městem, volával: »Bratři, pojďte kázat!« Vyšli; kráčeli skromně i důstojně zároveň a dávali vším svým chováním na jevo: svoji pokoru, ušlechtilost, zbožnost a opravdovou skromnost. A hle! toto jich jednání, jich *kázání beze slov*, bylo nejvýmluvnějším a nejpůsobivějším prostředkem k získávání jiných. Jich dobrý život, příkladné obcování byly nejlepším důkazem jich ušlechtilosti a strhovaly jiné k následování.

Hledte i vy svým chováním a jednáním na veřejnosti ukázati vždy, že jste vzdělaní, ušlechtilí jinoši. Snažte se i vy dobrým životem získati a zváti jiné k následování. V tom zajisté spočívá všechna cena a životodárná síla slunce, že nejen samo veliké teplo v sobě poutá, ale že světlo i teplo zároveň sálá a sděluje všemu prostoru. Budte i vy »*světlem toho světa,*« jak dí Spasitel. Osvědčujte svoji ušlechtilost, své vzdělání vždy a všude, abyste nebyli k pohoršení, ale dávali všude dobrý příklad. Dobrých, výborných naučení všude s dostatek; ale příkladů a vzorů se nedostává. A to jest ono důležité poslání každého vzdělaného zde na světě, aby příkladným životem vábil a strhoval i jiné k následování. A kdo tak činí, vše jedno ať kněz či neknez, ať vznešený či prostý, ten koná veliké dílo apoštolátu Kristova, a jest v pravdě — rybářem lidí. Amen.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Z Katechetského spolku. Členská schůze spolková konala se ve středu dne 24. května. Na programu mimo běžné záležitosti spolkové nalézala se přednáška koll. *V Janoty* »Mé dojmy z ju-

bilejní pouti do Říma.« Přednášející vylíčil stručnými a poutavými rysy cestu poutníků českých přes Assisi a Lorettu do Říma. Vyznačil stručně památky věčného města, jež poutníci shlédli, dojem,

jaké naň činily audience u sv. Otce ve chrámě Svatopetrském, návštěva katakomb, prohlédnutí Vatikánu, obrazáren atd. Přítomní s pozorností sledovali řečníka, jenž půldruhé hodiny o cestě své poutní přednášel, a odměnili na konec potleskem poustavý jeho výklad.

Jak ze zpráv sl. výboru zemského patrně, vzdělal týž po smyslu lonského snesení sněmovního návrh na změnu zákona katechetského, jenž také ve školní komisi byl projednán a přijat. Ovšem do plena sněmovního se nedostal. Bude přední péčí spolku, aby aspoň ve příštím zasedání podzimním, jež bude jen pokračováním jednání posledního, návrh na pořad některé schůze plenární přišel. A doufáme pevně, když o novém zákoně učitelských platů vůbec bude jednáno, že na spravedlivé pozadavky katechetů též náležitý zřetel se vezme.

Zpráva pokladní: Členské příspěvky složili: vldpp. Tomáš Coufal, farář ve Veltrusích (10 K), Dr. Ignác Steinocher, kat. v Praze-II, Josef Rybička, kat. v Třeboni, Josef Smitka, kaplan v Jistebnici, Karel Iserle, kat. v Táboře, Svatováclavská záložna 40 K. Za obnovení starých a zaslání nových příspěvků prosí Václav Železný, kat. v Praze-II., na Karlově, t. č. pokladník.

Obrázky na rozloučenou ze školy, vydané nákladem p. Václava Kotrby, došly všeobecné obliby jak pro své vkusné provedení, tak pro případný text, jež navrhl koll. *V Sedlák*, katecheta v Březnici. Ježto nyní konec roku se blíží, upozorňujeme všechny své kollegy, již žáky touto upomínkou podělují, aby prostřednictvím spolku obrázky si objednali. Sto kusů zasílá se za 2 K 60 h. Opravujíce v tomto smysle zprávu květnové Přílohy naší, sdělujeme, že obrázky jsou formátu 123—65 cm. veliké a na silném, tuhém papíře tištěné.

Výborová schůze bude se konati některou neděli v tomto měsíci.

Methodický výklad společného katechismu biskupů rakouských, jež napsal dp. *V. Davidek*, vychází nyní v sešitech ve lhůtách rychlejších za sebou a jest naděje, že do prázdnin celý první díl jeho bude vydán. Svým kollegům práci tuto vřele doporučujeme. Hodíť se pro hojnost případné látky a příkladů nejen jako praktická pomůcka ku katechesím, ale i pro

kázání katechetická v chrámě a na křesťanských cvičeních.

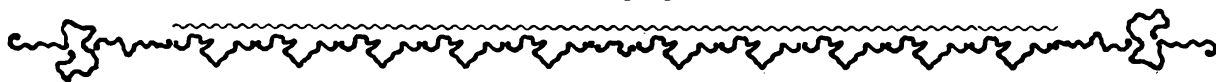
Duchovní cvičení kněžská dle oznámení nejdůst. kníž. arcib. konsistoře letos konati se budou od 6. do 10. srpna v semináři pražském, a to jazykem českým. Započnou dne 6. srpna odpoledne recitováním nešpor a kompletáře, jakož i vzýváním Ducha sv. a budou dne 10. srpna ráno společným sv. přijímáním ukončena. Naši kollegové, již jako jiná léta v četném počtu těchto cvičení se účastnili, zajisté i letos horlivě jich se účastní. Přihlášky k nim přijímá sl. ředitelství kníž. arcib. semináře do 31. července.

Konkursy. Obsazeno bude místo katechety na dívčí škole v Košířích. Žádosti podány buďtež k okr. školní radě Smíchovské do 5. června.

Z listárny spolkové. *F. H. v X.* Žádá-li na vaši školu učitel jinověrec a není-li osada vaše nábožensky smíšená, nechť dp. farář v místní školní radě protestuje, aby navržen byl v ternu, asi z těchto důvodů: *Nemůže býti považován za způsobilého pro tu školu.* Na vaši škole mohla by nastati potřeba, aby subsidiárně vyučoval náboženství; k tomu však nemá způsobilosti. Rovněž nemá způsobilosti k jednotnému spolupůsobení s učitelem náboženství při mravně náboženské výchově mládeže. Potřebí jest, aby na mládež dozíral při cvičeních náboženských; k tomu však dle zákona není povinen; zůstávalo by tedy žactvo jeho třídy vždy bez dozoru svého učitele. Potřebí jest, aby s žactvem konal modlitbu před vyučováním a po vyučování, aby cvičil písně chrámové; kterak se to od jinověrce může žádati a očekávat? Potřebí jest, aby o různých slavnostech a svátcích katolických k žactvu přiměřené zmínky učinil, články v čítance o našich sv. patronách zemských sv. Václavu, Vojtěchu atd. přiměřeně vykládal. Při tom nepochybně musil by si činiti násilí. Těchto obtíží žadatel nepochybně nebude si dobře vědom, sice by se neucházel o místo na vaši škole. — Protest tento nechť vzat jest do protokolu. — Místní školní rada zajisté uznala by tyto důvody, leč by v ní nějaký přepjatec faráři vzdory chtěl činiti. — V okresní školní radě bylo by opět na zástupci církve, aby tytéž důvody uvedl v případě, že by někteří členové byli pro onoho žadatele. Nebyl-li by okresní školní radou praesentován, byla by věc odbyta.

Katechetská Příloha

k 13. číslu „Vychovatele“.

O zanedbávání školních služeb Božích.

Napsal J. KOBOSIL, katecheta měšť. školy v Plzni.

Ani v kruzích zákonů školských méně znalých není již pochybnosti, že zanedbávání vyučování náboženství se strany mládeže školou povinné jest proviněním nemenším, než zanedbávání ostatního vyučování školního, a že proti němu užito býti může a má týchž prostředků kárných a donucovacích, které podávají předpisy v příčině nucené návštěvy školní vůbec. Jest konečně i obecně známo, že ani děti rodičů bezkonněsi nesmějí zůstat bez vyučování náboženství.

Avšak zhusta ještě vyskytují se případy, jež svědčí o tom, že mnozí nejsou si jasně vědomi, zdali a pokud jest také proviněním zanedbávání služeb Božích, čili jinak, zdali a pokud povinna jest mládež školní účastniti se služeb Božích, zdali a pokud může býti k tomu donucován a zákonitými prostředky.

Kterak tedy má se věc tato?

Třeba především jasně věděti, jaký jest poměr školy nové k náboženským cvičením.

O tom ustanovení hledati dlužno právě v zákoně, kterým upraven byl poměr školy k církvi vůbec. A to jest zákon říšský ze dne 25. května 1868 č. 48. V jeho titulu přímo se praví, že se jím »vydávají základní pravidla o postavení školy k církvi«.

Přečte-li se však i promyslí text zákona toho, sotva se dospěje k poznatku, že jest v něm nějaké ustanovení, z něhož by se dalo čerpati rozřešení naší otázky. A přece jest tomu tak. Nelze to však poznati ze stručného textu zákona nýbrž z rokování sboru zákonodárného, při němž motivována a objasňována byla jednotlivá ustanovení zákona, po případě změny původních návrhů.

Rokování panské sněmovny o § 2. uvedeného zákona, jak zaznamenáno jest v stenografickém protokole na str. 672. a následujících, poskytuje poučení o tom, jaký jest poměr školy k náboženským cvičením.

Bude zajisté prospěšno uvéstí aspoň ve stručném výtahu, co stenografický protokol v té příčině poskytuje.

Z poslanecké sněmovny podán byl zákon, o němž jest řeč, panské sněmovně v textu poněkud jiném, než jest nynější. Komise panské sněmovny, jež jej v podrobnou úvahu brala, navrhla panské sněmovně různé změny. A navrhla též změnu § 2. odstavce 1.

Odstavec ten zněl původně takto »Bez újmou tohoto (t. j. státního) práva dohlédacího zůstaveno jest každé církvi nebo společnosti náboženské, aby opatrovala a řídila vyučování náboženství rozličných vyznavačů víry ve školách obecných a středních a aby k obojímu dohled měla.«

Většina komise panské sněmovny navrhovala, aby do textu po slovech — »aby opatrovala a řídila vyučování náboženství« — vložena byla ještě slova: »a nábožensky mravní výchovu.«

Ve schůzi dne 31. března 1868 odůvodňoval zpravodaj hr. Hartig vložení slov těch takto »Komise jest toho náhledu, že ve školách obecných a středních vliv příslušné církve nebo náboženské společnosti nemůže býti obmezen jen na udělování vyučování náboženství, nýbrž že nepopíratelně musí orgánům církevním přirčeno býti právo konati exhorty, ustanovovati zpovědi a přijímání sv. svátostí, slove: působiti na nábožensky mravní výchovu dětí. Původní stylisace tohoto odstavce nevyhovovala by však dosti právě zmíněnému právu rozličných konfessí, nýbrž obmezovala by jejich působení ve škole jen na vyučování náboženství. Vůdčího vlivu na výchovu mládeže ve škole obecné, již má býti výchova domácí doplněna neb nahrazena, nemůže církev postrádati ani v zájmu vlastním, ani v zájmu státu.

K slovu přihlásil se hrabě Anton Auersperg a velmi ostře mluvil proti tomu, aby církvi zaručen byl větší vliv na výchovu mládeže, ač zase ubezpečoval, že naprosto nechce, aby mravně náboženská výchova ze školy byla vyloučena, nýbrž že chce jen, aby přirčena byla činitelům, jimž náleží. Navrhl, aby zamítnuto bylo vložení slov od komise doporučované.

Po řeči hraběte Rechberga, církvi příznivé, učinil svobodný pan Hock návrh prostředkující.

Souhlasil s hrabětem Auerspergem, že by stylisací komise církvi příliš veliký vliv se poskytoval, ale také uznával, by kruh působnosti příliš úzce byl určen, kdyby náboženské společnosti neměly obstarávati nic více, než vyučování náboženství. »Víme to všickni a nejlepší paedagogové a učitelé náboženství to vyslovují, že pouhým vyučováním náboženské své pravdy hluboko do srdce nevkládá a pro všechny změny života neudrží. K tomu jest potřebí více, totiž cvičení, praxe v náboženství, všech těch různých obyčejů. přímluv, prostředků, milosti, praktických úloh, jež učitel náboženství dítěti ukládá a ukládati musí, chce-li cíle svého zcela dosáhnouti. Kdybych tedy náboženskou společnost obmezil pouze na vyučování náboženství, kdybych nepojal do kruhu její působnosti též náboženská cvičení, pak bych ji skutečně obmezil tak, že by úkolu svému dostáti nemohla. Dovoluji si tudíž nejen sám, nýbrž jménem mnohých stejně smýšlejících navrhnouti, aby místo slov »nábožensky mravní výchovu« vložena byla slova »náboženská cvičení« (Religionsübungen). Tím pojme se do oboru úkolů náboženské společnosti nejen vyučování náboženství, nýbrž též náboženská cvičení. — Odpovídaje hraběti Rechbergovi ubezpečoval konservativní menšinu, že může klidně pro zákon ten hlasovati, neboť »v přirozené povaze věci založený vliv jednotlivých náboženských společností na školu, tento věcný přirozenosti odpovídající vliv naším zákonem odstraněn nebude«.

Na to navrhl hr. Mitrovský, aby vynecháno bylo slovo »mravní« a zůstalo »náboženskou výchovu«, a kníže Czartoryski, aby místo »na středních školách« stálo »na gymnasiích«, protože reálky náležejí zákonodárství zemskému.

Slova ujal se ministr vyučování rytíř Hasner a prohlásil se jménem vlády pro návrh svob. p. Hocka. Mezi jiným pravil: »Poznamenal jsem již v generální debatě, že jest to mé přesvědčení, že se mravně náboženské výchově učitelem náboženství ovšem ve škole dostačí (z následujících slov i z jiných řečí Hasnerových v generalní debatě a při § 6. jisto jest, že má býti »ne-

„dostačí«; zvláštní náhodou v stenografickém protokole vynecháno jest důležité „nicht«), že mravně náboženská výchova s vyučováním jest vůbec úkolem školy, ale že přirozeně také učitelé vůbec spolu mají tento úkol řešiti!»

Professor Dr. Arndts odpovídal k nájezdům hraběte Auersperga a vyslovil se pro návrh hraběte Mitrovského.

Svobodný pan Lichtenfels souhlasil ve věci s Auerspergem, ale též prohlásil se pro prostředkující návrh svob. p. Hocka pravě, že návrh ten vyhovuje v celku intenci komise: »ona chce právě, aby duchovenstvu bylo zaručeno, aby mohlo ve škole ustanovovati exhorty, zpovědi, přijímání t. j. náboženská cvičení. Myslím, že to se může konečně připustiti a není při tom též nebezpečí, že by tato náboženská cvičení nabyti mohla příliš velkých rozměrů. Za to ručí právě dozorcí právo státu.«

Při hlasování přijat byl prostředkující návrh svob. p. Hocka.

* POKRAČ.

Promluva na V. neděli po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta měšť. školy.

*»Nebude-li hojnější spravedlnost vaše, nežli zákonníků a fariseů, nevejdete do království nebeského.«
Mat. 5, 20.*

Bylo to na poušti, v krajině nehostinné a nevlídné, kde Bůh dával vyvolenému národu svému desatero svých přikázání. Skalnaté stěny Sinaje pnuly se vysoko k nebesům. Hustý mrak přikrýval horu, která se třásla a blesky byla jako v plameni. A zde, kde strach a hrůza tiskly mysl Israele, vpisoval Bůh znovu přikázání svá do tvrdých srdcí jejich.

Dnes slova sv. Evangelia vedou nás na horu jinou, mírně se vypínající nad rozkošnou rovinou jezera Genezaretského. Jest to hora osmera blahoslavenství. Vršek její poset sasankami a liliemi, jichž bělostnému rouchu Spasitel tak často se obdivoval, jasný vzduch všude prosycen vůní, jako každé slovo božského kazatele prosyceno láskou. Ježíš dává zde zákon nový, zákon lásky. Na starých, namnoze zanedbaných a špatně pochopených přikázáních desatera buduje zákon nový, zákon křesťanský. Prostému lidu, jenž ze všech stran byl se zde shromáždil, výslovně dokládá: *»Nepřišel jsem rušit zákona a proroků, ale naplnit«.*

Mluví o zdokonalení zákona a jeho dovršení. Ve světle jeho učení má zákon daný na hoře Sinaji dozráti tak, jako světlem slunce růžové poupě v plný, vůni dýšící květ stolistý se rozvíjí. Proto dodává Ježíš: *»Nebude-li hojnější spravedlnost vaše nežli zákonníků a fariseů, nevejdete do království nebeského«.* Prodlíme dnes u slov těchto a uvažujme, v čem se máme obrátiti, v čem zdokonaliti, aby soud Spasitelův nad námi nebyl tak přísný, jako soud nad farisei.

Za dob Ježíšových nebylo v celém národě židovském mocnější strany nad stranu fariseů. Byli to potomci slavných předků. Duchovní synové oněch nadšenců, kteří horlíce pro zákon Boží a život dle zákona tohoto, s láskou a nadšením vrátili se ze zajetí babilonského ve ztroskotaný Jerusale. Leč podivno, jak během věků zpronevěřili se dědicové jejich, fariseové, podání otcovskému. Malichernými obřadnostmi obtížili zákon, nedbajíce jeho ducha. Lpěli na zevnějšíku a povrchnostech, v duši své zůstávajíce lhostejní, zatvrzelí, pokrytečtí. Nezměrná pýcha a pohrdání jinými byla jejich známkou.

Jak trefně vystihl Spasitel vševidoucím okem svým onu jejich pýchu, když vyprávěl podobenství o farisei a publikánovi. Modlitby své konali na místech veřejných, s nápadnou obřadností a rozvláčností. »*Děkuji Ti, Bože, že nejsem jako ostatní lidé, dráči, nespravedliví, nemravní*« — toť byl ohlas jich modliteb. Pýcha dýchala z každého slova jejich. — Spasitel proti jich líčené zbožnosti doporučuje a ukládá zbožnost pravou, skrytou před očima lidskýma, tryskající z pokorného srdce, z duše sklíčené vědomím hříšnosti a slabosti lidské. *Ty, když se modlíš, zavři se do pokojíka svého, a Bůh, který v skrytě vidí, uslyší Tebe*«, dokládá Ježíš. — Ne líčená nábožnost, do oka padající obřadnost, při níž srdce zůstává plno zlého smýšlení, ale čisté, pokorné, sobě oddané srdce — toť jest přední požadavek zákona Spasitelova.

Ve svém nitru plni lakoty a hrabivosti, dávali fariseové almužny veřejně, okázale. Známe jest výjev z chrámu, kdy Ježíš seděl nedaleko pokladny chrámové, Přicházeli fariseové a ode všech sledováni, okázale metali zlaté peníze do schránky. »*Vzali již odplatu svou*«, pravil Ježíš o nich. Dávali almužny, aby chváleni byli od jiných, pro lidský obdiv a uznání. Proto u Boha nemají ničeho více očekávati. »*Dáváš-li ty almužnu*, volá Ježíš v zákoně novém, *čiň tak skrytě. Nerozhlašuj toho po světě, ale ať neví levice tvá, co učinila pravice tvoje*«.

Dávati almužu potají, bez naděje a nároků na vděčnost, bez touhy po veřejném poděkování, to jest v pravdě křesťanské jednání. Mluvíš o svém dobrém skutku s jinými? Všechnu rosu a vůni sám s něho stíráš. — Almužna dávána za všech věků. Pohanský Řím byl také mnohdy štědrý k chudině. Ale proč tak činil? Aby se zbavil dotěrných žadatelů, obtěžujících a odporných žebráků. Fariseové činili tak, aby od jiných chváleni byli. Křesťan má však dávat *s lásky* k bližnímu. »*Almužnu hodit jest málo; ku chlebu třeba vždy růže přidati, chcem-li se zváti dobrou duší*«, praví trefně jeden spisovatel. Křesťan k dárku přidává též jasný, vlídný pohled, hřející slovo, aby nezapudil toliko hlad, ale i potěšil, povzbudil duši ubohého.

Fariseové hrozili se toliko hříšných skutků. Vražda je děsila. Ruce své nepotřísnil žádný z nich krví člověka. Ale hněv, neukojitelná zášť, nesmiřitelné nepřátelství bouřily stále v jich pokryteckém nitru. Spasitel, jak v dnešním svatém Evangelii se dočítáme, soudem svým nestihá pouze vraždu, ale i každý hněv, zlehčování a pohanění bližního svého. *Slunce nezapaděj nad hněvem vaším!* Kdo leká se toho, zasaditi ránu nepříteli svému, podobá se člověku, jenž trhá pouze a ničí smrtonosné ovoce jedovatého stromu, jenž v duši jeho roste. Potřebí však i kořeny i peň stromu, t. j. všeliké nepřátelství a hněv vytrhnouti a zničiti, aby člověk byl v pravdě křesťanem a ne snad fariseem.

Farisea starozákonného již na ulici, po chůzi a celém zevnějšku bylo lze z daleka poznati. S nápadnou úzkostlivostí vyhýbali se ostatním, »méně dokonalým«, aby jediný dotek jich neposkvrnil. Ba chodívali opodál ostatních, těsně při domech, aby ni dech hříšníků nemohl k nim doniknouti. Za to však v chrámech při slavnostech náboženských, při slavnostních hostinách bedlivě vyhledávali míst nejprvnějších. Neukazují se i za našich dob stínové těchto fariseů stejným způsobem?

Ježíš býval obklíčen chudými, hříšníky, opovrhovanými a jich se nejdříve ujímal. Nedal nám tímto jednáním svým závazný příklad, abychom i my nikým nepohrdali, nikoho neměli za nehodna naší společnosti; ale v každém viděli

svého bližního a bratra? Spravedlnost farisejská měla na zřeteli jen malý kruh lidí příbuzných a sobě rovných. Spravedlnost křesťanská směřuje ke všem stejně, bez rozdílu plemene, důstojnosti, bohatství neb chudoby, učenosti neb nevědomosti.

Již dávní naši předkové stavěli na cesty a křižovatky vysoké sloupy, na nichž zřetelně naznačen byl směr, kam která cesta vede. Ježíš svým kázáním na hoře, z něhož krátkou částí jest dnešní sv. čtení, postavil rovněž sloup všem budoucím věkům. *»Nebude-li hojnější spravedlivost vaše nežli zákonníků a fariseů, nevejdete do království nebeského.«* Slova jeho jsou jasným nápisem.

Zákonodárné dílo Ježíšovo stkví se tu v plné své kráse. Povrchnost náboženská, líčená horlivost, která náboženství pokládá jen za vrchní šat sváteční, který pouze do kostela se bere a hned zas ukládá, když slavnostní nálada po-
minula, — tyto cesty k věčné blaženosti nevedou. Ale cesta opravdové zbožnosti, pokory, milosrdenství a dobročinnosti ke všem lidem, s nimiž se sejdem, to jest cesta do království nebeského. Amen.

Promluva na VI. neděli po sv. Duchu.

Napsal J. ŠMEJKAL, katecheta měšť. školy.

*»A odpověděli mu učeníci jeho: Pokud bude kdo moci nakrmiti je chleby zde na poušti?«
Mar. 8, 4.*

Dojemný a velebný byl pohled na Karla IV slavné paměti, rozdávacího chléb mezi chudé. Rok 1361 osudným byl vlasti naší, neboť nejen černá smrt, ale i všeobecný hlad mnohého sklátil ve hrob. A lidumilný král káže stavěti zeď přes Petřín, by lidu výdělků popřál, a sám též chléb a mzdu vyplácí. Než, nezasněme příliš nad tímto zjevem. Daleko vznešenější obraz nalézáme v dnešním sv. Evangeliu, kdež otcovská péče Kristova nejen duchovní, ale i tělesný pokrm posluchačům podává. Pán Ježíš, který vždy více miloval tichost samoty nežli městský hluk, sytí zástup svých posluchačů sedmi chleby a málo rybičkami, takže tito trnou, divem uchvácení a poučení jsouce, že »když jest nejhůř, Bůh jest nejbliž.«

Neboť když zástupové, shromáždění kolem Ježíše, již třetí den trvají o hladu, zžclí se jich samému Kristu a učeníci jsouce starostliví, co počítí, táží se udiveně, odkud že bude moci kdo nasytiti takové množství lidí zde na poušti. Zapomněliť, že Ten, který živil lid po čtyřicet let na poušti mannou, který živí ptactvo nebeské, který hvězdám a světům neznámým dráhy určuje, že Ten jest tak blízko, zcela u nich, tváří v tvář.

I dnešního dne jest mnoho těch, kteří zapominají, že zázraky činící Kristus stále mezi námi přítomen, ba více, kteří zavrhuji Toho: *»jenž příkrývá nebe blesky a připravuje zemi déšť, který na horách vyvozuje trávu a byliny k službě lidské.«* Nechci dnes všech těch vzpomínati, ale na myslí mám tebe, mládeži, kteráž mnohdy dobrého vychování došedši, od dobrých zásad ve školních síních tobě vštěpovaných upouštíš, podobajíc se onomu učeníku, který sice Krista neopustil, ale toliko v povzdálí za ním kráčel a čím více se od něho vzdaloval, tím více k nebezpečí se blížil. Mnohý z vás již tuší, že byl to sv. Petr, který při poslední večeři volá: *»A kdyby všichni Tě opustili, já Tě neopustím,«* že to

Šimon, syn Jonášův, jemuž Kristus pro sílu víry jeho jméno dává: »Petr«, t. j. skála. —

Známo o sv. Felixu z Noly, že, když se byl ukryl před svými pronásledovateli v jeskyni, veliký pavouk před otvorem jeskyně pavučinu rozpředl tak, že stihatelé ani si nepomysleli, že by v skrýši té Felix ukrýti se mohl. A vskutku, kde Kristus přítomen, tam pavučina pevnou zdí, kde Kristus odchází, tam pevná zeď stává se pavučinou. V blízkosti Kristově Šimon byl Petrem — skalou — když se od Krista vzdálil, skála se bořila.

Chci tobě, milá mládeži, dnešní promluvou ukázati, jaké nebezpečí hrozí tomu, kdo Krista se vzdálí, a tím tě přiměti, abys při Kristu zůstala a na něm lpěla.

V předsíni Kaifášově u ohně sedí zahalen šatem Šimon, syn Jonášův, jenž v zahradě Gethsemany jediný neutiká, ale hrdinsky meč tasí a Mistra svého brání. Tu přistupuje k němu služka Kaifášova, dotírajíc naň slovy: »I ty jsi jeden z učeníků Ježíšových.« — »*Já neznám toho člověka*«, zapírá Petr Mistra svého. Bázeň, bázeň před lidmi dopadla tak na horlivého apoštola, že Pána svého zapírá. A tak se děje u mnohých křesťanů. Bázeň lidská, strach před lidským úsměchem jest to, pro něž mnohý křesťan hlavu svou ztrácí, zapírá, svou vlastní důstojnost ničí. V dnešních dnech dosti často setkáváme se s mělkými povahami lidí, kteří prázdnu řeči svůdných lidí odvrátiti se dali od plnění příkázání Božích i církevních. — Bázeň před úsměchem lidí mnohého již zvrátila a vzdálila od Krista, takže klesal ve víře své níže a níže, až mnohdy neopřen věrou, nadějí a láskou Boží, opuštěn ode všech v předčasném ukončení života vysvobození z tohoto světa hledá. Kolik již duší lidských uchváčeno a ztraceno Bohu z bázně před lidmi! Pravdivá a stále platící jsou slova: »*Nebojte se těch, kteří tělo zabíjejí, ale (těch) kteří duši ubíjejí,*« neboť »*Co platno člověku, kdyby celý svět získal, na duši pak škodu trpěl.*« (Mat. 16, 26.)

A kde vlastně vězí příčiny této lidské bázně? Jsou mnozí, kteří od ustavičného bažení po věcech pozemských v rozkoších žítí si uvykli, a jimž každá vznešenější myšlenka jest jako pouhé slovo bez hlubšího významu. Jiní zase nejsou prázdni vši víry, ale nicméně stydí se za Krista. Oni důvěřují svému rozumu, on jim dostačitelným světlem, že míní, že jiného nepotřebují. Jiní nehlásí se ke Kristu z nedostatku znalosti učení a zásad Kristových a jeho Církvě. A před těmi že třeba člověku ustupovati a z bázně před těmito jednostrannými lidmi že třeba víru svou zapřítí? Ovšem zahalují nepřátelé Krista mnohdy cíl svůj v roucho, které zdá se krásné a užitečné, jeho barva však jest nestálá, a sotva že slunce paprsky je pronikne, ihned mění se a pravou svoji nicotu ukazuje.

Římské vojsko prchalo před Germány oblečenými v bývolí kůži, děsíc se pohledu na ně. Když však vojevůdce jeden Germána takého přivedl a sňal mu škrabošku bývolí, přesvědčilo se vojsko, že to byli pouzí lidé, zmužile se dalo v boj a zvítězilo. Tak i vy číňte. Patřte na cíl nepřátel a je-li ve vás duše poněkud ušlechtilá, nebude nesnadno vám rozhodnouti se, ke komu přilnouti třeba. Či učenost jich vám se líbí? Ó, nemylte se blýskotem jich slov. Pravá učenost vede k Bohu, neboť Bůh jest pravda. Filosof Leibnitz pozoruje květinku, broučka z květu jejího vybíral, ústrojí jeho prohlížel a s údivem moudrosti Boží se klaněl. Veliký přírodopysk Barrande s úctou se klaněl Moudrosti božské, kterou poznával v útvarech zemských a již denně hořd v chrámě skládal. Svět vedl jej k Bohu, co zatím mnohý člověk zakrnělého vědění proti Bohu nevěrou odva-

žuje se vystupovati a jí se chlubí. Měl bych snad příklady pravdu výše řečenou ještě ukázati na sv. mučenicích, kteří raději vše ztrácejí, smrt podstupují, jen aby Mistra nezapřeli. Než, jsou známy, a ty uveď si je v paměť a úvahou o jejich statečnosti zajisté blíže ke Kristu přistoupíš.

I na tebe, milá mládeži, až vyjdeš ze škol a opustíš tyto síně, mnohý nepřítel duše ve světě čekati bude a snad již kolem tebe obchází »*jako lev řvoucí hledaje, koho by pohltil.*« Jemu máš čeliti, a věru mám obavu, abys v boji neklesla. Obrněna jsi dosud věrou, tobě stále vštěpovanou; ale čím více vzdálena budeš těmto síním, tím více hrozí Ti nebezpečí, že strach před úsměchem lidským i Tebe uchvátí, a ty ve víře budeš kolísati, Ale jestli Ježíše se přidržíš a uvedeš-li život v soulad s učením jeho, ukážeš-li se pevnou, nezvratné vůle, takže s apoštolem budeš moci zvolati: »*Vím, komu jsem uvěřil,*« zajisté nebudeš s oněmi, jimž život dle zásad Kristových těžký a nepohodlný.

Tak často do chrámu nyní chodíš, nuže, pohleď ke kříži a popatř na skráně Spasitelovy krvi zkropené, trním zbodené! Neboj se těch trnů, ale věrou pevnou patří v ně a uvidíš z nich vyrůstati růže. Cesta k němu trnitá, nehleď na ni, popatř na konec její, kde se otvírá věčnost. Pohleď na oči krvi zalité a přece upírající na matku svou. A matka jeho jest zástupkyní Církve sv. Nuže, tvé chování k ní budiž jako k matce. Ji vyznávej, za ni se nestyď, ji obhajuj, ji chraň, k ní se znej! Učiniš-li tak, hlásiti se bude k tobě i Ten, jenž řekl »*Kdo mne vyzná před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, kterýž jest v nebesích.* Amen.

Řeč při ukončení školního roku na rozchodnou.

Napsal JIŘÍ Š.

»*Všecky ctěte, bratrstvo milujte, Boha se bojte* .«
1 Petr. 2, 17.

Sv. apoštol Pavel, v předtuše blízké své smrti, poslal Efesským po diakonu Tychikovi z Říma list, ve kterém vykládá jim o velikém tajemství Božím a o hodném křesťanském obcování. I já ku konci školního roku, mládeži křesťanská, apoštolovo přání a napomenutí na paměti mám, neboť budoucnost, již ze školy vycházejíce vstříc jdete, plna jest nebezpečností. Doufám ovšem ke své potěše, že nikdo neodchází z těchto síní s tím nešlechetným předsevzetím, by uzdu povolil choutkám svým, které spjaty byly kázní školní; ale přece mnohé šlechetné srdce ve svém vstupu do samostatného života sejde se s mnohými, kteří jen to nedělají, co by dělati měli, a jiné svým příkladem ke zlému svádějí.

A jest vaší nejsvětější povinností již záhy proti tomuto a podobnému pokušení se ozbrojiti a povážiti, že čím méně vás v příštích dobách budou moci stříci vaši učitelové a rodiče, tím více má býti vaším strážcem vševědoucí oko nebeského Otce, že, čím méně podrobeni budete zákonům školním, tím více máte dbáti zákona, který Bůh v srdce vaše vložil Uvažte, že příští doba není dobou bezzákonné svobody a volnosti, nýbrž že patří Pánu, vašemu Bohu, jemuž zodpovědni jste za všechny skutky a činy dle slov moudrého Siracha: *Tomu, kdož se bojí Pána, dobře bude, a ve dnech skonání svého požehnán bude.* (1, 19.)

Po smyslu slov těchto potřebí člověku vůdčí hvězdy na cestě života.

A taká vůdčí hvězda, taký neklamný vůdce jest Ježíš Kristus a jeho věčné slovo. Neboť všechnen důmysl lidský přese vše slabým a bezmocným jest, aby

všechna možná nebezpečí života lidského předvídati a jim zabrániti mohl. Z té příčiny jen myšlenka na Boha, v němž všichni žijeme, může nás pohnouti k té pevné víře, že On jediný jest, jenž chráníti nás může na cestě života našeho. A tak jsem přesvědčen, že nejlépe poslední den tohoto roku školního zakončím a vám nejjistějšího průvodce životem uvedu, když vám na srdce vložím slova, jež Pán a Spasitel ústy svého apoštola hlásal: *»Bratry milujte, Boha se bojte«*.

»Boha se bojte«, tak řízení světa nám hlásá a dotvrzují osudy a dějiny národů. *»Boha se bojte«*, neboť on jediný jest, který vše řídí, který nad námi v nepřístupném světle sídlí, který řídí nezměrné světy tak jako tichý let jepice a motýla, blaho a neštěstí celých dílů světa jako jednotlivce a určuje osudy rodin opuštěných stejnou moudrostí jako život knížat. Kdo může mu zabrániti, aby dle úradků Jeho vše se nedělo? Co zmohou ohromné lodi v moři? On sešle jediný náraz větru, a lodi rozkotány na vše strany. Co zmohou ohromná válečná vojska? On dechne na ně, a dech jeho jest dechem smrti. Mrtvoly vojsk pokrývají pole; čeho zmoci chtěly, nezmohly, slabý stal se silným a mocný slabým. Tak chce Pán; a co platna proti jeho všemocné vůli statečnost vojevůdců? Z nepatrné vločky v zimě stává se lavina, malé zrnko zastaví ohromný orloj a v cestu smrtonosných kulí vstoupil nevědomky rek, který hrozil tisícům, a nyní bezduch leží v prachu. Proto okem víry popatřte na svět, a moc Boží i v nepatrném uvidíte.

»Boha se bojte.« *»Počátek moudrosti jest bázeň Páně«*, (Sir. 1, 16.) Kdo proniknut úctou a láskou k Bohu, kdo Všudybytnému blízek na každém místě, ten k hříchu svoliti nemůže. Bázeň Boží buď ochranou vaší nevinnosti; ona pomůže vám vítěziti v hodině pokušení. Jedině jí zvítězila ctnost Josefova: *»Kterak mohu zlé učiniti a hřešiti proti Bohu svému«*. Nemůžeme Boha milovati a zároveň i hřích. Kráčejte světem jako před tváří Boží a nezapomeňte ve všech svých skutcích a řeči úcty k Neviditelnému. Hleďte vždy lépe poznávati Boha. A takové zbožné, Bohu oddané myšlení bude vám zdrojem radosti, kterýž nikdy nevyprahne v boji života, pevnou skalou, kteráž nikdy se nesřítí, osvěžujícím sluncem, jež nikdy nezajde a bude vám ještě tenkrát svítiti, až oko těla vašeho na vždy se zavře. Ono dá vám odvahu i sílu ve všech změnách pouti pozemské, tak že budete moci s královským pěvcem zvolati *»Uprostřed-li stínu smrti kráčím, nebojím se, neboť Ty, Pane, jsi při mně.«*

Ale vstípte si hluboce i druhé slovo apoštolovo *»Bratrstvo«*, t. j. bratry *»milujte«*. Nechci a nemíním zde mluvit o všeobecné lásce k bližnímu, ježto o té během roku již častěji jste slyšeli, ale chci promluvit o lásce k vlasti, o níž Pán náš Ježíš Kristus častokrát se vyslovuje s hlubokým citem a se živým přesvědčením jako o svatém svazku, každého člověka vízícího.

On chudý, aby povinnou daň zaplatil, raději zázrak činí. A jak byl vzrušen, ano až k slzám pohnut, když patřil s hory Olivetské na Jerusalema, předvídaje, jaké zkáze, jakému osudu vstříc jde vlast jeho pro zaslepenost obyvatelů!

Tak i srdečná má býti účast naše na blahu a žalu naší vlasti. Naše narození, výchova, vzdělání, všecky prostředky, zkrátka všecky tělesné i duševní statky obdrželi jsme, nehledě k Bohu, prazdroji všeho dobra, od své společné, drahé matky vlasti. Také i vy buďte vždy pamětlivi těchto dobrodiní, přikloňte se láskou k domovu svému, a já ukáži vám dvojí cestu, jak můžete již v mladistvém věku svém vlasti platně posloužiti, totiž: vřelou snahou po vědeckém a mravním vzdělání.

Každý otec od syna žádá: »Přičiň se, abys pilností a mravy svými radost mi dělal, aby všechny mé starosti a oběti na tebe nadarmo vynakládány nebyly«. Zdaliž pak vlast nemá práva podobně žádati? Nuže, máte-li lásku k vlasti, hledte, abyste si již v mladém věku svém onen stupeň vzdělanosti osvojili, který ku blahu vlastnímu i k blahu vlasti vede.

Ale vzdělání vaše, byť sebe více prohloubeno bylo, jest pro vlast bezcenné, nekráčí-li zároveň s mravním vzděláním a ušlechtěním. Neboť jen mravopoctnost, t. j. ctnost povznáší národy, činí člověka pravým občanem.

»*Hřích bídné činí národy*«, praví již moudrý Šalomoun. A co tento mudrlec v dávnověkosti vyslovil, toho doklady nacházíme i na národě jeho i v osudech jiných národů. Israel měl převahu nad pohanskými národy potud, pokud Bohu věrně sloužil, a byl podmaněn a utlačován, když se služby k Hospodinu zřekl a cestu ctnosti opustil. Israel podlehl říši římské, byl po ztroskotání Jerusalema rozprášen do všech dílů světa, když sobectví dobré mravy zatlačilo, když míra bezbožnosti naplněna byla a mravní zkáza dosáhla nejvyššího stupně.

Chcete-li býti jednou dobrými vlastenci, navykejte ctnostem, jež občana povznášejí. Naplňte srdce své zbožností, t. j. onou povznesenou náladou myslí, ve které víra i láska k Bohu sídlí. Píle a pořádek pronikniž duši vaši, zachovejtež si čistotu a nevinnost mravů, abyste, až někdy útrapy a nesnáze na vás padnou, čerpati mohli ze své víry útěchu a odvalu. Netažte se zlovolně při vyučování rozličných předmětů, čemu mně to pomoci může, jakého zisku z toho mám, neboť nevíte, kdy toho neb onoho vám bude potřebí. Zvykejte dobře jednati a povinnostem svým dostáti i tehda, když vás snad žádná odměna nečeká, neboť tak položíte sobě základ, bez kteréhož býti nemůže všeobecného blaha a prospěchu vlasti.

Zachovejtež povždy živý cit pro pravdu a právo, neboť tyto ctnosti utvrdí pevně povahu vaši, v kteréž vždy samoláska, sobectví, přepych, zlomyslnost odrážeti se bude jako vlna od pevné skály, k čemuž po všechny dny života vašeho dopomáhejž vám Všemohoucí. Amen.

Promluva na VII. neděli po sv. Duchu.

Napsal * * *

»Každý strom dobrý ovoce dobré nese.
Mat. 7., 18.

Sv. čtení, jež Církev dnes věřícím předčítá, jež závěrkem a jako doslovem památné řeči Spasitelovy na hoře osmera blahoslavenství. Spasitel slovy těmito uzavírá proslulé *kázání své na hoře*.

Když byl v řeči své rozvinul všechnu mravouku svoji, jež učeníkům svým dal jako na rozdíl od učení mravů starého zákona, když světlem slova svého znovu osvětlil veliký zákon lásky, jenž jest základním kamenem vznešeného učení jeho, dokonává řeč svoji výstrahou před falešnými učiteli a proroky řka: »*Pilně se varujte falešných proroků, kteříž přicházejí k vám v rouše ovčím, vnitř pak jsou vlci hltaví.*« A jak lze poznati učitelů takých? Nikoli dle řeči; halíř špatnost a lichotnost nauky své ve slova nejkrásnější; ale *dle jich skutků*. Jako hrozny nese jen ušlechtilý kmen révový a nikoli divoké trní, jako jedlý fik plodí jen roubovaný strom fíkový a nikoli bodláčí; tak jediné skutky vám ukáží, kdo jest

pravý vůdce a učitel váš, a nikoli jeho sladká slova, jeho lichocení a přimlavy, jimiž vám jen zalíbí se snaží.

Ježíš poroučí zde, abychom *dle skutků soudili na člověka* vůbec a dle toho jej posuzovali, a nikoli dle jeho řeči neb zevnějšku. On jasně tu učí, že svatá nauka jeho má být náboženstvím, dle něhož máme jednati, a nikoli učením, o němž se pouze mluví. Skutky naše veřejné i soukromé mají být toho důkazem, že jsme v pravdě jeho učenci. A o těchto dobrých skutcích, těch nejlepších, jasných důkazech lidského smýšlení, dnes jen krátce uvažujme.

Vypravuje se o Katonovi, že nikoho za občana římského nepřijal, kdo neukázal, že má ruce od práce pokryty mozoly. Byl přesvědčen, že pracovitost jest přední ctností národa jeho a kdo práci svého povolání se cele neoddal, není v pravdě synem svého národa. Ježíš, dává zákon svůj, rovněž velí, abychom skutky, svým jednáním dosvědčovali, že jsme zákon jeho pochopili. — Spasitel, chodě po vlasti své učil a *»všude dobře konal«*, praví sv. Evangelium, a proto i my, věřící, máme dle učení jeho dobře jednati. *»Milujete-li mne, přikázání má, zachovávejte.«* pravil svým apoštolům. (Jan 14., 15.) A tak jedině dobré skutky jsou branou do nebeské otčiny, dí sv. Bonaventura. Kdo jen pokrytecky zbožná slova říká, slova náboženství jen na jazyku má, ale v srdci jeho ona ladem leží, jako símě mrtvé a neplodné, ten klame sama sebe. Nevejde v bránu věčné blaženosti; neboť *»všeliký strom, který nenese dobrého ovoce, bude vyřat a na oheň vržen.«*

Tedy skutky a ne pouhá slova žádá od nás Pán. Nestačíť pouze varovati se nepravostí, nekonati zlé, aby člověk vešel jednou v blaženost věčnou. Potřebí jest konati dobré; s ovocem dobrých skutků stanouti před branou nebeskou, žádá-li člověk vně vejíti. Proto dobře dí sv. Jan Zlatoústý: *»Kdybys měl služebníka, který by sice nebyl ani zloděj, ani podvodník, ani opilec, ale neustále by jen zahálel a všechny práce, ku kterým jsi ho najal, by zanedbával: zdali pak bys jemu dal mzdy a nevyhnal jej z domu svého? Či není to dosti zlé, zanedbávají k čemu byl's povolán a co jest tvou povinností? A tak jest i s křesťanem dosti zle, který nedělá nic zlého, ale taktéž nic dobrého. Nedostane se takový do království nebeského, neboť to jest odměna za vykonanou práci. Kdo tedy nic nepracoval, nesmí se hlásiti o mzdu a odplatu nižádnou.«* Bůh miluje věrné služebníky, a nikoli žebráky, kteří mohouce pracovati, zatím jen stojí zahálující a k němu volají.

A jakých prací od nás Hospodin žádá? Hledá snad skutků velikolepých, vznešených činů, jež by budily obdiv svědků a o nichž by věky pozdní zůstavily památku?

V jedné zemi bylo zvykem, že když někdo krále, neb někoho z královské rodiny potkal, nějakým darem ho poctil. I stalo se jednou, že Bion, nejstarší syn králův, cestoval kdys po říši otcovské. Všude, kamkoli zavítal, byl obdivován zvláštnostmi, jež ten či onen poddaný na důkaz úcty jen přinést mohl. Bylo to za parného dne, když potkal starého, chudého muže, jenž domů s pole se vracel. Chudáš poznal hned ve vznešeném muži syna panovníkova. I chtěl mu též dáti dle zvyku nějaký dar na důkaz své oddanosti a poddanství. Ale neměl ničeho, zcela ničeho. Chudáš s teskností sklonil hlavu, ale náhle se zdvihl, doskočil k blízkému prameni a nabrav skořepinou vody, pospíšil s ní ke králevici řka: *»Uspokoj se, pane, tímto malým darem! Více dáti nemohu.«* Králevic, dojat touto srdečností, vypravoval tuto příhodu králi-otci svému. I otec byl potěšen tímto prostým, ale významným projevem úcty. A za odměnu poslal onomu

chudasovi zlatou skříňku, jež měla tvar skořepiny, naplněnou stříbrnými penězi. A dar svůj provázal slovy: »I nepatrný skutek, z lásky plynoucí, zaslouží odměny královské.«

I na nás Pán nežádá jiných skutků, nežli těch, které v povolání svém jsme vykonali. Jako tam v prostorách všehomíra rozsel nespočetné množství hvězd, různých svou velikostí, svými drahami, svým světlem i svým významem, jedny učiniv středem, kol něhož množství ostatních jako poddaných se otáčí, tak i zde na zemi lidskou společnost tak chtěl míti spořádanu, aby jedni v některých stavech byli vyšší, druzí nižší, jedni aby vládli, druzí poslouchali. Hospodin sám lidské společnosti vyměřil jisté stupně; vždyť i nesčetné zástupy andělů, v kůry rozděliv, neučinil všechny stejně dokonalé. Ale koho výše postavil, od toho více žádati bude, komu dal více hřiven a darů, od toho poměrně více zpět chtíti bude. Od nikoho však nežádá, než aby plnil povinnosti stavu, a služebníka svého, posledního z posledních, odmění za věrné konání povinností stejnou mzdou, jako toho, kdo na trůně moci světské věrně vytrval.

»*U Boha není přijímání osob,*« dí písmo sv. A vyšší stupeň blaženosti věčné není nikterak vyhrazen těm, kdo zde na zemi na vyšších stupních hodností a řádů byli, nýbrž jest údělem těch, kdo v povolání svém, ať kterémkoli, více dobrých skutků vykonali.

Hospodář ovocné stromy necení dle jich vzrůstu, velikosti, ale jediné dle množství chutného ovoce, které nesou. Plané stromy kácí a vrhá na oheň. Jen ušlechtilé ošetřuje a pěstí. Ba známo jest, že mnohdy stromy na pohled zakrslé nejvzácnější plody nesou; a těch zahradník nejvíce si váží. I nebeský hospodář má jediné zalíbení v lidech dle toho, zda dobré skutky konají, a nehledí na jeho světskou důstojnost a hodnosti, jež tu ve světě člověk zaujímá. I Církev zasvěcujíc dni svého roku jednotlivým světcům, nehledí na jich bývalé povolání. Světí památku svatých králů Ludvíka, Ondřeje, sv. Václava právě tak, jako pamět světců — žebráků Josefa, Labra, Servula a jiných. A Spasitel dí to všeobecně, nečině rozdílu v lidech, když praví: *Všeliký strom, kterýž nenese dobrého ovoce, bude vyřazen a na oheň uvržen.*«

A s jakým úmyslem a předsevzetím máme dnes od slova Božího odcházeti? Učiňme slib, že nebudeme nikdy reptati na povolání, na stav, ve kterém žijeme. Na něm budoucí odplata nezáleží. Vždyť i o štěstí pozemském, prchavém, pomíjejícím stav tento nerozhoduje. Ale umiňme si, že povinnosti stavu svého trpělivě a věrně budeme konati. A Bůh v ten den, kdy v zahradu svoji své věrné přesadí, vezme i nás u věčnou blaženost a odmění dle zásluhy, co dobrého jsme vykonali. Amen.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Ž Katechetského spolku. Výborová schůze, svolaná na středu, dne 13. m. června, nemohla se konati. Pp. členové mimo Prahu bydlící pro nahodilé překážky nemohli se dostaviti a tak přítomní nebyli kompetentní platně uzavíratí. Proto svolána schůze nová na pátek, dne 29. června.

Členské příspěvky složili vldpp.: Fr. Pohunek, farář v Karlíně (10 K), V. Davídek, c. k. prof. v Mladé Boleslavi, Jan Drozd,

c. k. prof. v. v. v Praze, Emanuel Žák, kat. v Praze-VII., František Pilný, kat. v Plzni, Kamil Janeček, kat. v Hraz. Ratajích, Jar. Bušek, kat. v Benešově, Boh. Pokorný, kat. v Roudnici, Alois Mojžíš, kat. v Berouně, Antonín Penc, kat. v Kladně, Jindřich Rotta, kat. v Mnichově Hradišti, Jan Sokol, kat. ve Skučí. — P. T. páni členové se žádají, by dlužné příspěvky do konce školního roku zaslati si neob-

těžovali. Nové příspěvky přijímá V. Železný, Praha-II. na Karlově.

Podpis katechety na vysvědčení propouštěcím. Zajímavé rozhodnutí učinila zem. školní rada v předposledním sedění svém ve sporu katechety s říd. školy. Ředitel školy v M. V. nechtěl připustiti podpis katechety na středním místě mezi podpisem ředitelovým a ostatních členů sboru. Katecheta uváděje důvody své žádal konsistoř, by sama iniciativy se uchopila v té věci. Konsistoř odůvodněné přání své oznámila c. k. zemské školní radě, která zrušila rozhodnutí c. k. okresní školní rady v T. (v Táboře?), kterou katechetovy důvody byly zamítnuty, uvádějíc, že nenalézá příčiny, proč by katechetův podpis nemohl býti uprostřed vysvědčení, když razítko školy snadno na jiné místo umístiti lze. —

Úprava propouštěcích vysvědčení zdá vůbec se mi býti nešťastná a nesprávná, když neuvádí známky aspoň z hlavních předmětů. Jaký paskvil je to na zprávu, když žák, který na měšť. škole nejen v mravech, nýbrž i v učení zcela neprospěl, propouštěcí vysvědčení dostane, kde o chování jeho zmínky není. Nevysměje se v zlomyslnosti své všem §§ školním? Že i zde nápravy třeba, kdož popříti může? —/.

Remunerace učitelů náboženství. Dle § 7. al. 2. zem. zák. ze dne 14. prosince 1888. remunerace učitelům náboženství za vyučování přespočetných hodin počítána byla vždy tak, že za jednu hodinu týdenní určen byl plat $\frac{1}{25}$ služného. Na škole obecné tudíž s učitelskými platy třídy první výpomocný katecheta tolikrát obdržel 56 K, kolik hodin týdně vyučoval. Tak dělo se dosud. Leč letos »přítel« asi katechetů chtěl pomoci katechetům z nouze, ve které se nalézají a chtěl jich finanční poměry zlepšiti, a proto ve starých aktech zaprášených foliantů vynalezl »patent«, dle kterého jim v době touhy po zlepšení poměrů — ubral. A tento patent počíná si takto: Základní číslici stanoví 8 (když jsem se ptal proč: »inu, to už je tak stanoveno,« bylo mi řečeno) a tato číslice násobí se 7 (je-li základné služné 1400 K) nebo 8 (je-li základní služné 1600 K a pod.) a výsledek jest počet h za 1 hodinu. Ježto náboženství jest ve třídě 2krát týdně, násobí se počet ten dvěma a výsledek jest tudíž počet h za 1 třídu. Součin ten násobí se počtem

vyučovacích týdnů 44. Výsledek jest remunerace za 1 třídu. V určitém případě p. katechety K. v Čb., který při 1400 K platu měl 3 přespočetné remunerace, činila, po odpisu asi ještě daní, 154 K 56 h, ač dle zákona ze dne 14. prosince 1888 až do r. 1888 bral 168 K, což správně činilo $\frac{1}{25}$ ze služného 1400 K.

Dotyčný ohradil se přípisem k zemské školní radě, leč zemská školní rada bez udání důvodů zámítla rekurs jeho, a ministerstvo kultu a vyučování, ke kterému se odvolal, nález zemské školní rady potvrdilo

Je to zvláštní! Od r. 1888. vyplácti dala zemská školní rada $\frac{1}{25}$ ze základního služného až do r. 1898. V roce však tom již ne, ačkoliv zákon ten ode všech vykládán byl jakožto příslušný na výpočet platu remunerace za vyučování náboženství, neboť zřejmě praví: »Při tom budiž remunerace za jednu týdenní hodinu vyučovací vyměřena zvláštnímu učiteli náboženství $\frac{1}{25}$ platu učitelského příslušné obce školní. « Divno mi, kterak může ze nská školní rada v odmítnutí psáti: »že nelze vyhověti žádosti p. F. K., katechety na měšťanské škole, aby mu za přespočetné hodiny povolena byla odměna $\frac{1}{25}$ jeho služného. Ježto zákon z r. 1888. nelze nijak vztahovati na odměny za hodiny přespočetné, jež konají učitelé náboženství se stálým platem.

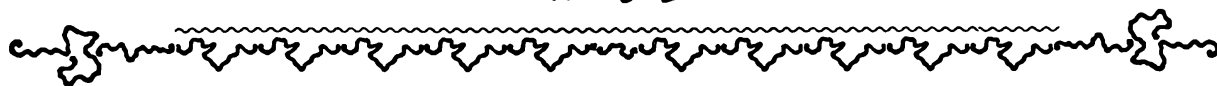
Či jest zvláštní učitel náboženství a učitel náboženství se stálým platem něco různého? —/.

Sv. zповěď v druhé neb třetí třídě obecné školy. Mně letos taktéž zapsán byl do třetí třídy žák, který dosud u sv. zповědi nebyl. Okolnosti jsou rodinné. Žák taký nemůže propouštěcího vysvědčení dostati, poněvadž nevyhověl předpisům § 21. zák. říšského ze dne 2. května 1883 školní novelly. Jest nutno žáka takého zvlášť připravit, buď s dětmi již k zповědi jdoucími aneb, nedovoluje-li to rozvrh hodin, v hodinách mimo vyučování. Správa školy proti takovému zvláštnímu připravování dítek na první sv. zповěď a sv. přijímání ničeho namítati nemůže, ježto výnos min. z 22. prosince 1876 č. 11.355 zřejmě to dovoluje, vyžadujíc, by se dělo skrze katechetu téhož, který dítky vůbec vyučuje, v místnostech školních, a má se obmeziti na několik jen neděl. Ovšem, že nutno oznámiti to okresní školní radě.

—/.

Katechetská Příloha

k 15. číslu „Vyhovatele“.

O zanedbávání školních služeb Božích.

Napsal J. KOBOSIL, katecheta měšť. školy v Plzni.

* Pokračování.

Byla tedy do § 2. schválně vložena slova »náboženská cvičení«, aby církvi zaručeno bylo právo ustanovovati a obstarávati ve škole a skrze školu nejen vyučování náboženství, nýbrž též náboženská cvičení.

Právo obstarávati vyučování náboženství ve školách bylo církvi zaručeno již základním zákonem státním ze dne 21. prosince 1867 článkem 17. v odstavci 4.: »O vyučování náboženství ve školách přísluší péči míti církvi, nebo společnosti náboženské, jíž se týče.« Tímto článkem bylo již ustanoveno, že se náboženství ve školách i dále bude vyučovati a péče o ně vyhrazena náboženským společenstvem. Již tedy základním zákonem státním obdrželo náboženství jakožto učební předmět ve škole místo pevné. Ti, kteří dělali zákon »o postavení školy k církvi« v roce 1868, měli již v té příčině ruce vázané. Nejednali také vůbec o otázce, má-li náboženství ponecháno býti ve škole jako předmět učební, neb ne. Rozumělo se to již samo sebou. — Připojili toliko, jako na vysvětlenou, že také náboženská cvičení mají ve škole pevné místo. Úplně pak vázané ruce měli již ti, kteří dělali zákon ze dne 14. května 1869, jímž vydávali »pravidla vyučování ve školách obecných«. Vyslovil se o tom ministr Hasner v generální debatě dne 23. dubna 1869 (stenog. protokol str. 5798.) reaguje jednak na protestantské vývody posl. Schneidra, jednak na řeč P. Greutera, takto: »Připadlo mi to, jakoby oba vlastně našli pole prázdné a proto přišli pozdě. Nepřítel couvl již do pevnosti. A co jest ta pevnost? Zákon ze dne 25. května 1868. Tento zákon stanovil v podstatě zásady, jež v ohledu konfesijním v předloženém zákoně se provádějí.« — Musilo tedy do § 3. zákona ze dne 14. května 1869 mezi učební předměty pojato býti náboženství; ono pak zahrnuje v sobě i »cvičení náboženská«, byť i nebyla zvláště jmenována: mezi předměty učebními. A jen důsledně ustanovovalo se v § 5. téhož zák. al. 5. »Co úřadové církevní v příčině vyučování náboženství a cvičení v náboženství ustanoví, oznámeno buď správci školy (§ 12) skrze školní dozorstvo okresní.«

Církevním úřadům bylo tedy zůstaveno právo vydávati pro školu ustanovení nejen v příčině vyučování náboženství, nýbrž i v příčině náboženských cvičení. Ustanovení ta neměla se sice dávatí správám škol přímo od církevních úřadů, neboť správy škol přestaly býti povinny i oprávněny přijímati ustanovení od církevních úřadů, nýbrž měla se dávatí skrze úřad podle nových ustanovení správám škol nadřízený, totiž skrze okresní školní radu. Okresní školní rada neobdržela zákonem právo tato ustanovení úřadů církevních schvalovati neb neschvalovati. Byla povinna je správám škol oznámiti. Jen v tom případě, mohla-li

vytknouti, že by to neb ono ustanovení nesrovnávalo se s obecným řádem školním, mohla a měla odepřítí oznámení jich správám škol. »Nařídilo-li by se něco, co by se s obecným řádem školním nesrovnávalo, nebudiž to oznamováno.«

Ustanovení církevních úřadů v příčině náboženských cvičení, jakmile oznámena byla nadřízenými úřady školními správám škol, měla pro školu tutéž zákonitou platnost, jako jiná ustanovení zemské školní rady nebo ministerstva vyučování a byla tudíž pro mládež závazná.

Takový byl smysl nových zákonů školských v příčině cvičení náboženských. Avšak široké kruhy rozuměly tehdy zákonům školským docela jinak.

»Poněvadž škola byla dozoru církevnímu odňata a prohlášeno, že církev na světské předměty nemá žádného vlivu a spolu duch liberální tenkrát všechny kruhy u veliké míře ovládal, myslili četní, vysoko i nízko postavení, že škola jest úplně bezkonfessní a tudy náboženství se svými pobožnostmi a cvičeními anachromismem, který co nevidět musí býti odstraněn.« (Kryštůfek: Dějiny církve katolické ve státech rakousko-uherských na str. 408.)

»Církvi nepřátelští učitelé a jim spřízněné mnohé školní úřady činili: duchovenstvu co do náboženského vyučování, pobožností a náboženských cvičení veliké obtíže.« (l. c. 409.)

Na středních školách zhusta byly třenice mezi katechety a za nimi stojící duchovní vrchností a sbory professorskými.

Třenice ty daly podnět, že ministerstvo vydalo dne 5. dubna 1870 pod č. 2916. nařízení ku všem zemským školním radám, po případě místodržitelům a zemským presidentům v příčině náboženských cvičení katolických žáků na školách středních, v němž ministr praví, že nařizuje na základě zmocnění, uděleného mu nejvyšším rozhodnutím ze dne 30. března 1870, že »v případech, kde o míru naznačených cvičení mezi sborem učitelským střední školy a církevním úřadem difference nastanou, zemský školní úřad samostatně má rozhodnouti, při tom však že se má držeti zásady, že služby Boží na počátku a na konci školního roku, pak v neděli a ve svátek, konečně přijímání svátosti pokání a nejsv. Svátosti Oltářní na počátku a na konci školního roku a pak o velikonocích se podržeti musí«. (Marenzeller, Wien 1884 I. Band. S. 69.) (Kryštůfek str. 409.)

Nařízení toto vydáno bylo pro školy střední. Avšak již výnosem ze dne 21. dubna 1870 č. 3662. stanovilo ministerstvo, aby pokládalo se za pravidlo i pro školy obecné, při čemž pro prosté školy obecné místo sboru učitelského nastoupiti má okresní úřad školní. (Ve výnosu zemské školní rady ze dne 29. dubna 1870 č. 2485., v Králově sbírce I., 83.)

Hned na to, dne 3. května 1870 pod č. 2211. vydala zemská školní rada výnos obsahující poučení, jak okresní školní rady chovati se mají k opatření úřadů církevních. Praví se v něm:

»Po § 5. zákona o školách obecných« (zajímavě jest, že se nepoukazuje na § 2. zákona ze dne 25. května 1868 číslo 48., jímž především stanoven byl poměr školy k náboženským cvičením) »mají úřady církevní právo činiti opatření v příčině vyučování náboženství a náboženských cvičení žáků; s druhé strany však jest učitelé, jelikož církevní dohled nad školami přestal, jedině od představených jemu úřadů školních přijímati naučení a má zvláště správce školy dbáti toho, aby budoucně na ústavě jeho neprovádělo se nižádné nařízení o vyučování náboženství a aby nekonalo se nižádných cvičení náboženských, o němž a o nichž by se mu nedostalo zprávy od c. k. okresní školní rady.

Úřadové církevní neobracejtež se tedy nikdy přímo k učiteli, nýbrž vždy k c. k. okresní školní radě, kteráž požádána budiž, aby zamýšlená nařízení o vyučování náboženství a náboženských cvičeních žáků oznámila se správci školy. Načež c. k. okr. školní rada samostatně snese se o tom, lze-li nařízení úřadů církevních srovnati s obecným řádem školním, čili nic; v případě onom je prohlásí, v tomto pak prohlášení jich odepře.

Totéž právo přísluší c. k. okresní školní radě vstříc oněm opatřením v příčině vyučování náboženství a cvičení náboženských, kteráž od někdejšího církevního dozorství nad školami pocházejí.

Kde úřadové církevní opatření těch dosud neobnovili, buďtež opatření ta jmína jakožto úřady těmito posud za platná pokládána, a c. k. okresní školní rada se vyzývá, aby o tom ihned snesení učinila.

Kdyby v případě tomto neb onom vzniklo nedorozumění s úřady církevními, nebo kdyby vůbec došlo k tomu, aby zemská školní rada za rozhodnutí se požádala, nechať odůvodněná snesení c. k. okresní školní rady předloží se zemské školní radě, kteráž rozhodujíc o tom, po vys. ministerialním nařízení ze dne 21. dubna 1870 čís. 3662. svědoma sobě bude toho, že pro žáky katolické v příčině jejich cvičení bohoslužebných šetřiti jest školních služeb Božích z počátku a ku konci školního roku, pak v neděli a ve svátek, konečně přijímání svátosti pokání a Oltářní z počátku a ku konci školního roku a o velikonocích.«

Nařízením ministerialním ze dne 20. srpna 1870 vydán byl »řád školní a vyučovací« a v něm se rovněž ustanovovalo v § 50. v odstavci 2.: »Co úřad církevní se strany cvičení v náboženství ustanoví, oznámí okresní úřad školní prostředkem místního úřadu školního správci školy. Neshodoval-li by se, co míry tohoto vyučování se týče, okresní úřad školní s úřadem církevním, rozhodne v příčině toho zemský úřad školní.«

Nejdůstojnější Ordinariaty vydaly v témže roce (1870) ustanovení svá v příčině náboženských cvičení a to jak pro školy střední, tak i pro školy obecné, uveřejnily je ve svých úředních listech, zaslaly ředitelstvím středních škol a jednotlivým okresním školním radám, aby je oznámily správám škol.

Avšak mnozí nebyli spokojeni nejen s ustanoveními úřadů církevních, nýbrž ani s nařízením ministerstva ze dne 5. dubna 1870.

Učitelský sbor akademického gymnasia vídeňského, s nímž v podstatě srovnávali se sborové reálky v Kremži a v Novém Městě za Vídní, žádal na ministerstvu kultu a vyučování mezi jiným především, aby katolická náboženská cvičení mimo gymnasium se konala; pro případ, že by se v gymnasiu konala, nechť ústav svou disciplinární mocí nevyhnuje účastenství žáků v těchto pobožnostech a tyto pobožnosti buďte obmezeny na služby Boží v neděli a ve svátek a velikonoční exercicie. (Kryštůfek 409.)

Ministr odpověděl výnosem ze dne 28. října 1870 č. 3264. platícím místodržiteli pro Dolní Rakousy, v němž opakoval výnos ze dne 5. dubna a dodal:

»Ohledy disciplinární při tom směrodatné žádají, aby náboženská cvičení na škole zavedená byla pro všechny její katolické žáky určita a tudíž za výjimku mají se považovati případy neúčastenství, pokud na ně může se činiti nárok ve smyslu čl. 14. základních zákonů státních, následkem toho také každá škola na tom má trvati, aby jí oprávněná vyjádření v příčině neúčastenství při zmíněných náboženských cvičeních výslovně a předem t. j. zpravidla na počátku každého semestru byla oznámena. Tento postup bezpodmínečně vyžaduje se disciplinární mocí školy, již se každý žák podrobuje.

Ostatně netvoří náboženská cvičení dle své povahy integrujícího dílu náboženského vyučování a tudíž nemá účastenství, jakož i neoprávněné neúčastenství

žádného vlivu na známku z náboženství. Důsledně z toho jde dále, že z vypuštění náboženství ve vyšších třídách reálék (v Dol. Rak.) nelze vyvozovati dále jdoucí obmezení v povinnosti žáků jejich k účastenství při náboženských cvičeních na škole zavedených.« (Marenzeller str. 71. a 72.)

Tento těžko srozumitelný výnos platící místodržiteli dolnorakouskému těžko dá se ve shodu uvésti s tím, co v předu uvedeno z rokování v panské sněmovně.

Jako při školách středních, tak — a ještě více — při školách obecných naskýtaly se stále obtíže. Ačkoliv c. k. zemská školní rada vydala vyhlášení ze dne 14. listopadu 1871 č. 13.223., že v sezení svém dne 20. ledna 1871 vzala vrchnopastýřská nařízení ordinariatů českých v zevrubné uvážení, zdali se shodují s obecným řádem školním, i nalezla, že nic nevádí jejich prohlášení, přece některé okresní školní rady odpíraly je prohlásiti, podávaly proti nim námítky a stížnosti.

Stížnosti ty vyvolaly nové nařízení ministerstva ze dne 26. září 1872 č. 14.878, jež zemská školní rada vyhlásila výnosem ze dne 24. prosince 1872 č. 11.764. a v němž jest opět poučení v příčině náboženských cvičení podobné onomu ve výnosu zemské školní rady ze dne 3. května 1870:

1. »Církevní úřadové náboženských vyznání, která na veřejných školách obecných zastoupena jsou, oznamtež cvičení náboženská, jež mají za nevyhnutelně potřebná mládeži školní, dle dobrého svého zdání buď pro jeden každý celý okres aneb pro rozličné druhy veřejných škol obecných v okrese aneb dle okolností i pro každou jednotlivou školu přímo okresnímu úřadu školnímu aneb skrze podřízené své církevní orgány.

* DOKONČ.

Řeč k slavnosti portiunkulí.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

Jen několika prostými slovy, stručně a suše líčí nám sv. Evangelium obrácení celníka Zachea ke Kristu. A přece onen tajuplný převrat celého jeho smýšlení, jeho názorů, jeho odtržení se od statků tohoto světa a přilnutí k Ježíši Kristu zasluhují toho, abychom nad slovy sv. čtení uvažujíce, uvědomili si jasně jeho zázračné znovuzrození a proměnění. Byl to muž ziskuchtivý. Vybírání mýta a poplatků z potravin do města Jericha přinášených bylo jeho zaměstnáním. Brzké zbohatnutí bylo touženým cílem jeho života. Že nebyl vždy spravedlivý, jeho vlastní svědomí pochybností svou o tom mu dosvědčovalo.

A hle! jednoho dne, když za svým povoláním na ustanoveném místě prodlévá, velký zástup běře se silnicí. Ježíš, prorok Nazaretský, provázen svými učeníky, blíží se k městu.

I Zacheus pociťuje touhu jej viděti. Co jej vede k Ježíši? Touží snad po pravdě, která by sytila a upokojovala jeho duši?

Hledá útěchy ve slovech Učitele sv. písem? Nikoliv. O takové záležitosti se nestaral. Či snad neduha nějaká pudí jej, aby hledal jako mnoho jiných pomoci a uzdravení u divotvůrce Ježíše? To rovněž nikoliv. Či snad láska k některému z přátel neb domácích jeho přivádí jej k Ježíši, jako bylo u onoho setníka

v Kafarnaum, jehož služebník nemocen doma ležel? O ty snad nedbal. Peníze byly jeho jedinými přáteli, mrtvý kov miloval nejvíce. Co tedy pudí jej k tomu, že chce Ježíše viděti? Pouhá zvědavost. Podívá se na Toho, o němž tak mnoho slyšel a pak, ukojiv zvědavost svoji, usedne zas tiše k mýtnímu domku svému. Ale Zacheus, jsa malé postavy, nevidí přes hlavy zástupu, který Ježíše provází. Zvědavost jeho stoupá. Proto předběhne kus cesty napřed, vyleze na planý fik u cesty a čeká, aby Ježíše spatřil. Ježíš přichází. A vida Zachea na stromě stojícího dí: *»Zachee, sestup spěšně dolů, neboť v domě Tvém musím dnes zůstatí.«* Překvapen, zaražen Zacheus vede hostě, který sám se byl pozval, do domu svého. A co zde se děje?

Jako když na jaře boží slunce svítí na zemi, ledy pukají, sníh mizí a první květinky jarní nám hlásají, že nový život a ruch nastává, tak se děje v srdci Zacheově. Vlídlná slova Spasitelova působí zázračně v jeho duši. Ziskuchtivost, hrabivost, nespravedlivost mizí, ledy nelásky a sobectví se lámou v jeho srdci a na jich místě počíná růsti spravedlnost, láska k bližnímu, touha po Bohu a jeho lásce. Nový duchovní svět se rozkládá před jeho zraky, nový život ozývá se v jeho duši. A odtud ona radostná, o velikém obratu svědčící slova: *»Pane, polovinu statku svého rozdám chudým a ublížil-li jsem komu, nahradím čtvenásob.«*

A nyní táži se Vás, drazí přátelé, jak vysvětliti toto náhlé proměnění celníka Zachea? Ono okamžité se rozhodnutí pro nový, lepší život? Není to zázrak, co událo se působením Ježíšovým v duši jeho? Zajisté, že ano. Když Ježíš slovy svými proměnil vodu ve víno, rozmnožoval chleby, tišil bouři na moři, byly to divy, které ovšem tím více poutaly mysl a budily úžas, čím více byly do očí každého přítomného. Ale okamžité obrácení hříšníků na cestu pravou, jako byl Zacheus, kající Magdalena, lotr po pravici Spasitelově visící, jsou rovněž zázraky, zázraky v říši duchové, ve světě mravním.

Toť jsou zázraky, jichž Kristus za svého života, mocí slova svého, i po odchodu z tohoto světa silou své nauky daleko více učinil, nežli bylo zázraků, jež viditelně, ve světě hmotném byl vykonal.

Životopisy našich světců obsahují celou řadu těch, kteří náhle z života hříšného, z lhostejnosti k náboženství mocí slov Kristových probudili se k životu novému. Ale to nejsou daleko všickni. A mám pevně za to, že počet těch, kteří okamžitě slovem Kristovým povzbuzeni, dotknuti, dali životu svému nový lepší směr, žili život šťastný a spokojený v náboženství jeho, s blahou nadějí na odplatu věčnou, jest daleko větší, nežli by jediná kniha obsáhnouti mohla. Pán je má spočítány. Oslavený Spasitel raduje se z každého, který po dlouhém a marném bloudění a shonu za štěstím a pokojem, v jeho učení nalezne pravého blaha. Jest to jeho ovečka, která, ať již dřív, či později, běře se v jeho ovčinec a kterou On, láskyplný pastýř, vítá a tiskne k božskému srdci svému.

A jeden z těch, kteří náhle, okamžitě mocí slov Spasitelových dali životu svému jiný směr, byl veliký světec, jenž slavnosti dnešní dal původ, svatý František Serafinský.

Nechci dnes unavovati mysl Vaši líčením života jeho. Jest to světec, ježž nám, ve světě žijícím, lze vždy snadněji obdivovati, nežli jej následovati. Jest to duch tak veliký, světec tak vznešený, že jedině snad ten, kdo v tichu kláštera žije, kdo v duchovní rodinu řádu sv. Františka vstoupí, dovede jej oceniti a státi se dokonalým jeho následovníkem.

Život jeho dal by se obsáhnouti dvěma slovy: *»Dokonalá láska.«* Dokonalá

láska k lidem a k Bohu. Láska jeho jako po žebříku stoupala stále výš a výše od tvorů k Bohu a stala se tak dokonalou, že by sami andělé, kdyby možno bylo, jemu jí záviděti mohli. Vizme jen v několika rysech jeho poměr k lidem a k Bohu.

1. Říká se obecně, že člověk jest tvor na světě nejnespokojenější. Jeho žádostivost nezná mezí. Dychtí po hmotném majetku, po bohatství. Má-li tolik, kolik si přál, touží hned, míti ještě více. Kdo má sto, žádá si dvě stě míti, a kdo má miliony, ani ten není spokojen. Když král Alexander, dobov skoro celý známý svět, se dověděl, že za hranicemi veliké jeho říše ještě noví, neznámí národové žijí, dal se do pláče, že nemůže jich více žezlu svému podrobiti. Člověk stále si vymýšlí, co by ještě mohl míti, čeho ještě potřebuje k svému dostatku.

Zcela opačně smýšlel veliký světec sv. František. Zřeknuv se dobrovolně velikého dědictví otcova, stal se chudým a přemýšlel, zda ještě něco má, čeho nepotřebuje, aby to od sebe dáti mohl. Sv. František, jak slavný jeden muž dí, byl první, který chudobu, od dob apoštolských již skoro zase zapomenutou a nemilovanou, za svou nevěstu si vyvolil.

Drazí přátelé! Chudobu svoji trpělivě nésti, toť život věru obětavý a před Bohem záslužný: zřící se však jmění dobrovolně, a chudobu za los svého života voliti, toť v pravdě život obdivu, úcty hodný.

A čemu nás učí tento světec, všech statků pozemských se odříkající? Abychom je aspoň nečinili cílem života svého. *»Majíce, co byste jedli a čím byste se odívali, dosti na tom mějte.«*

Pro velikou lásku svoji k přírodě jako dílu Božímu vstoupil sv. František v rajský poměr ke všemu zvířectvu. Plachá zvěř, před lidmi prchající, blížila se k němu, hledajíc u něho pochvaly. Nepatrná moucha, usedající na jeho prostý šat řeholní, uvádí jej v nadšení takové, že ihned pěje jásavou hymnu o moudrosti a dobrotě Boží. Pozoruje přírodu, světec náš stává se básníkem a pěje básně, které až posud svědčí o veliké lásce jeho k tvorstvu.

Každý řád řeholní, duchovní rodina některého z velikých mužů sv. Církve, vyznamenává se jistou zvláštností, jistým znakem. Rodina sv. Františka zdá se míti za znak prostotu. Sv. František, jako jeho soudruh sv. Antonín Paduanský, mluví k ptactvu, k rybám, a hle! — Tito tvorové jakoby rozuměli řečem jejich.

Příběh ze života sv. Antonína Paduanského tak jest vzácný a poučný, že není zajisté od místa, abych jej neuvedl. Jednou kázal sv. Antonín v italském městě Rimini před zarputilým posluchačstvem. Brzo zpozoroval, že jeho slova nikterak nepůsobí na zatvrzelou mysl přítomných. Tu světec přerušiv řeč, pravil: *»Vstaňte, následujte mne na břeh moře!«* Posluchačstvo, zvědavé, co se bude dít, následovalo jej. A sv. Antonín, obrátiv se k moři, pravil: *»Lidé nechtějí mne poslouchati. Pojdte, pojdte, ryby, a poslouvejte vy na místě jich! Najednou hle! množství ryb blíží se ku břehu a vystrkují hlavy z vody. Nejmenší přiblížily se nejvíce, větší v dokonalém pořádku seřadily se za nimi, největší přicházely naposled. Samy udržovaly pořádek, ticho a nepohnutost. A když divné toto posluchačstvo bylo úplné, sv. Antonín počal: »Ryby, milí bratři moji, vzdejte dík Tvůrci, jenž vám dal za příbytek živel tak vznešený. Vzdejte dík Bohu, který dle potřeby vám poskytuje vody sladké nebo slané. Jemu jste povinny díky za tyto útulky. Vás hněv Boží nestihl, neboť jedině vás všechny v době potopy zachránil před zkázou a všeobecnou smrtí. Vy neměly jste zapotřebí archy, vy byly jste v bezpečí. Bůh svěřil vám po tři dny hlídati Jonáše. Vám dostalo*

se cti, poskytnouti Ježíši Kristu peníz, aby zaplatil daň chrámovou. Vy jste mu poskytovaly potravu před i po jeho vzkříšení. Ryby, tolik vyznamenané mezi tvorstvem, chvalte a díky činite Pánu!« Světec domluvil. A hle! Ryby otvíraly němá svá ústa a skláněly hlavy. A řečník s nadšením doložil: »Pochválen buď věčný Bůh, že zvířata vzdávají mu čest, kterou mu lidé odpírají.«

Tak dovedl svatý soudruh, duchovní bratr sv. Františka i k nerozumným tvorům mluvit. A proč dnes připomínám tuto událost?

Vy, drazí přátelé, kteří v přírodě žijete, vzdálení velikých měst, jste více než jiní svědky proměn, které ruka Boží v ní působí. Vy máte tím větší příležitost viděti Tvůrce v jeho díle a v kráse, jakou tento svět ozdobil. Můžete při tom zůstat klidni a hluši? Zda každý ten strom, k nebi se pnoucí, nepozvedá mysl Vaši k nebesům? Zda každý ten skřivan, nejvěrnější ctitel Boha zpěvem svým, nevolá Vás k modlitbě? Hleďte Boha svého v přírodě a zamilujte ji sobě! Vizte i v tom nerozumném zvířeti, které Vám slouží, že to tvor Boží, Bohem milovaný, abyste milující tvory, zamilovali si tím i Tvůrce, Hospodina Boha svého. Láska k přírodě ušlechťí a zjemní i srdce Vaše, neboť kdo miluje zvířata, miluje pak i lidi.

2. A nyní všimněme si, kterak sv. František i k lidem dokonalou lásku choval.

Soucit s bližním, obzvláště s chudým byl nejtrvalejší známkou jeho povahy. Již v té době, kdy ještě po způsobu bohatých jinochů rozličných radovánek si hleděl, byl k chudým neobyčejně štedrý. Nikdo z nich neodešel neobdarován od něho. Pro každého měl dárek a k tomu i vlídné, potěšující slovo. A když pak sám dobrovolně chudým se stal a jenom chudé za své bratry míti chtěl, jak velikou láskou lnul k lidem! Vida nuznějšího než byl sám, vlastní šat mu dal. Nemocným spolubratrům nejlepší sousta pokrmu pilně odděloval, sobě jen zbytků ponechávaje.

V lásce k bližnímu a v péči své o jejich duši umínil si sv. František, že půjde mezi Turky kázat Evangelia a získat je Kristu. Stalo se. Dal se přepravit do Egypta a zde jal se kázat Turkům. Byl však jat a maje býti smrtí potrestán, byl přiveden před sultána, vladaře nevěřících. A hle! Zázračná moc láskyplného slova i zde působila. Vladař, řečí jeho obměkčen, propouští ze žaláře jaté křesťany a daruje jim život a hrob Spasitelův, v moci jeho se nalézající, dává sv. Františku, aby s chudými bratry svými byl strážcem místa, křesťanům tak posvátného.

Sv. Pavel v listě svém k Efesským, které byl na víru Kristovu obrátil, napsal krásná slova: »*Jsem hotov duši svoji dáti, a věčně zavrženu býti, jen když vy spaseni budete.*« Slova tato i sv. František osvědčoval celým svým životem. Pro bližního všecko dáti, svůj statek, život, duši svoji — byl stále ochoten, stále obětavý.

V Kristu shromáždění! Vynucuje-li tato láska velikého světce naprostého obdivu našeho, zda nezve nás také, abychom aspoň malou částičkou svými slabými silami jej následovali?

Lidé ochladli v lásce své k svým bratrům a bližnímu. Srdce pro spolubližního ustydlo. Není zde na tomto místě a dnes právě nejvhodnější chvíle k tomu, abychom na srdci sv. Františka rozehřáli i srdce svoje pro lásku k bližnímu? Nemá se zde ruka otevírati k almužně a k skutkům milosrdenství? Statky, které jsi utratil pro sebe, těch nemáš — zmizely; ale ony, které jsi rozdál

chudým, ty tobě zůstaly, ty's sobě uložil u Boha na úrok a k věčné odplatě. A nemůžeš-li pro vlastní chudobu svoji těch dáti, jsa snad z chudých nejchudší — máš přece ještě, co bys bližnímu věnoval. Věnuj mu upřímné slovo, když jest v zármutku, když chybuje aneb když rady si neví, podej mu pomocnou ruku, abys jej pozvedl, věnuj mu své srdce, ale bez falše a beze klamu, svoji opravdovou, nezištnou lásku a tak v pravdě budeš hoden názvu učeníka Kristova.

3. Vizme konečně lásku sv. Františka k Bohu. O této vlastně měl jsem mluvit nejdříve, neboť právě proto, že světec Boha tolik miloval, miloval též přírodu a miloval též bližního. Láska jeho k tvorům byla jen odleskem naprosté lásky jeho k Tvůrci, v tvorech miloval Boha samého. Láska k Bohu a věcem božským, jakou plál světec Serafinský, dala podnět i k slavnosti, kterou dnes slavíme.

Nedaleko rodiště světcova stála stará, opuštěná, zanedbaná kaplička. Čas, ten nejlepší lékař bolů lidských, ale špatný hospodář, rozhlodal její zdi. Její obrazy vybledly, modlitby se zde neozývaly.

Stánek Boží ležel v ssutinách. Světec, vida toto zpusťování svatého místa, rozhodl se ihned, že kapličku obnoví. Vyprosil si ji darem od opata, k jehož klášteru náležela, z majetku svého a z darů věřících ji opravil. že zastkvěla se v novém, lepším rouše, nežli kdy dříve bývala. A vyzdobiv ji, nazval ji svým dědictvím, svým podílečkem — *portunkula*. Zde trval sv. František celé dny na modlitbách a rozjímání, jako by nyní Bohu nahraditi chtěl všechny modlitby, jež dříve v kapličce opuštěné zanedbány byly.

Drazí přátelé! Nevolá i nás tento příklad k následování? Stánek Boží tu i tam zanedbán potřebuje opravy. Kříž, který naši předkové na cestě neb u polí vztyčili jako stálou prosbu, aby Kristus místo chránil jim i vám, dědicům jejich, nepohodou a bouřemi stojí vyrván, pokácen. Kristus jako zanedbán, opuštěn. Nezdá se Vám, jakoby sám Vás prosil, abyste obnovili místečko jemu věnované, zasvěcené, abyste uschovali jemu stánek, který předkové s láskou byli mu postavili, a nedopustili, aby byl připraven o podíleček svůj? Kdekoli tak jest, rozpomeňte se a hleďte udržeti požehnání Jeho nad svým majetkem.

Leč vraťme se k svému rozjímání o lásce našeho světce k Bohu. Všickni životopisci jeho svorně svědčí, jakou láskou plál světec Serafinský, kdykoli o Bohu rozjímal, aneb se modlil. Zrak jeho zářil štěstím a tvář jeho stkvěla se jako tvář anděla. A když opět spatřil lhostejnost k Bohu, hřích a nepravost, oči jeho do krvava se rozplakaly, tak že světec byl v nebezpečí, že o zrak přijde.

Ale největším důkazem lásky jeho k Bohu jest zajisté vyznamenání, jakým sám Bůh již zde na zemi jej omilostnil.

Bylo to na hoře Averno, sv. František byl 42 roky stár, kdy Bůh jako odměnu za velikou lásku jeho ke Kristu vtiskl v ruce, nohy a bok světcův znamení ran Spasitelových. Jízvy Kristovy sv. František na svém těle nosil. Znamení lásky Spasitelovy k světu byly sv. Františku znamením lásky jeho ke Kristu. A tak sv. František byl připodobněn tělem svým samému Spasiteli. Láska k Bohu, ta koruna všech ctností, jediná, která trvá i po smrti v životě nadpozemském, dostoupila ve světcu našem takového vrcholu, že silou svojí lásce Serafínů rovnati se mohla. —

V Kristu shromáždění! Jeden z největších světců, přední ozdoba sv. Církve, hvězda prvního řádu na obloze církve vítězné, jest zajisté světec náš, sv. František. Cesta, kterou on ke Kristu kráčel, není ovšem cesta naše. Ale cest do vlasti

nebeské vedoucích jest mnoho. Každý z oslavenců kráčel jinou cestou, odpovídající jeho povaze a přirozenosti. Mezi světci, jež Bůh zázraky po smrti jejich sám za své vyvolence prohlásil, jsou lidé každého povolání a zaměstnání, všech úřadů. Vedle přísných kajicníků, kněží, biskupů, řeholníků jsou tu řady řemeslníků, rolníků, lidí služebných i žebrajících. Vedle miláčka Páně, sv. Jana, Církev oslavuje i kajícího lotra, zmírajícího na kříži. Vedle velikého učitele sv. Augustina nezapomíná Církev ani na skromnou světici, zapomenutou od lidí, malou pasačku, sv. Germanu. Různé cesty vedly je k nebesům, ale cíl, který zde před očima měli, byl jen jeden jediný. Blaženost věčná.

Kéž i my v ruchu a shonu tohoto života, při práci denní a svém zaměstnání, nezapomínáme nikdy tohoto cíle svého posledního. Starost o potřeby vzdejší vyžaduje většinu času života našeho. Ale o nebeské věci, o potřeby duše se starati tak, jak povinností naší jest, času také zbývá. Zacheus, aby spatřil Ježíše, vylezl na strom. A poznav Jej, našel štěstí, o jakém ani nesnil, jakého ani netušil. I my musíme se povznésti výše od hrudy zemské, chceme-li dojíti spokojenosti zde i blaženosti na věčnosti. A pak i nám, až zavolá nás Bůh od zaměstnání našeho k sobě, ať dřív či později, nadejde hodina spasení věčného. Amen.

Řeč při odchodu zasloužilého správce školy do výslužby.

Při slavnosti, pořádané na počest do výslužby odcházejícího p. řed. V. Hykeše v Bubnech, promluvil prof. JOS. HAVRÁNEK, kníž. arcib. školdozorce.

V době, kdy heslem našeho veřejného života jest spolčování, kdy lidé všeho stavu a stáří se sdružují, majíce na paměti, spojené kde vládnou síly, tam že se dílo podaří: nebývají jubilejní slavnosti vzácností. Dočítáme se o nich, dějí se před naším zrakem. Avšak dnes spojila nás zde slavnost jubilejní řídká, nám všem účastníkům nad míru milá, dojemná této mládeži a jejím učitelům a proto vzácná. A nelze mi jinak pozdraviti dnešního jitra nežli slovy: *›Tentot jest den, kterýž učinil Pán.«*

Uprostřed mládeže a jejího učitelstva spatřuji dnes muže — starce, jehož šediny jsou důkazem, že přes hlavu jeho přešla léta, přinášející radosti i trpké zkušenosti, vrásky na jeho tváři svědčí o práci namáhavé a úmorné, podlomené zdraví, že pracoval bez ustání a bez odpočinku. Že pracoval se zdarem, toho svědkové jsme my, jeho současníci a takřka spoludělníci na národa roli dědičné, — a že práci svou získal si srdcí veškerých, o tom svědčí dnešní lepá a dojemná slavnost.

Velectěné shromáždění! Se zalíbením patříme na jinocha, když ověnčen mládím a vyzbrojen bujarou silou s odhodlaností nastupuje dráhu veřejného života, avšak úctou nás naplňuje a zjevem svým vábí stařec, když zdoben šedinami po mnoholeté a požehnané práci opouští své stanoviště, provázen žehnáním těch, o jejichž blaho pracoval.

Velectěný pane řediteli! Stojíte dnes na sklonku svého působení učitelského. Je-li pravdou, že rodičům nelze přátí většího štěstí nad zdárné a zvedené dítky, a nemůže-li pro ně býti šťastnějšího dne, než když vidí kolem sebe pečlivě vychované syny a dcery: pak nelze ani učiteli, ať kterékoliv kategorie, dočekati se stkvělejší odměny nad vědomí, že vychoval národu a Církvi zdárné syny a dcery,

jež s úsilím a se zdarem pracují ve všech odvětvích naší společnosti. — Což když toto vědomí korunuje souhlas veřejnosti a nadšené projevy chovanců? A toho štěstí dostalo se Vám dnes. Kolem Vás se kupí řady drobné této mládeže, kteráž s úctou a láskou lne k Vám, k svému učiteli. Ty dítky v lásce na Vás budou vzpomínati i tehdy, až samy stanou se muži a starci.

Kolem Vás dnes jsou Vaši spolupracovníci, kolegové. Ti nezapomenou na Vás, svého laskavého a taktuplného představeného, jenž uměl raditi, těšiti, pomáhati; — avšak jednoho neuměl — neuměl škoditi. Kolem Vás dnes četní Vaši přátelé, kroužek vznešených hostí, mezi nimiž i členové slavné rady královské Prahy: Ti přišli s radostnou účastí oslavit s Vámi tento den Váš, kterýž bych přirovnal ku dni podzimnímu, když slunce se rozesvítí, naposledy hřeje a nevýslovně blaží.

Počali jsme jako praví křesťané bohoslužbou. Za Vás jsem se modlil při sv. oběti, aby hojné, šťastné, klidné byly dni, jež Vám vyměřil Pán života.

Neváhal jsem podjati se úkolu dnešního slavnostního řečníka. Činím tak rád, ale s utajeným pohnutím srdce, neboť jako přítel této mládeže, jako učitel a kněz nerad vidím ustupovati z řady zdatných pracovníků na poli školském muže tak svědomitého i dovedného, vlasteneckým i křesťanským duchem prochnutého.

Více než kdy jindy tane Vám dnes na mysli v této pohnuté chvíli celý Váš život, celé Vaše učitelské působení; — jest to nepřetržitý řetěz z prací z oboru učitelského působení, řetěz, kterýž ukovala šlechtná mysl, svědomitost, příkladná, nelíčená zbožnost, vzácná dovednost, — toť řetěz zlatý, kterýž spojuje celé Vaše pozeňvané působení až ku dnešnímu dni, kterýž asi hluboko utkví Vám v paměti, kterýž takového významu jest pro školu tuto, kdež po čtvrt století neunaveně Jste pracoval.

Velectěné shromáždění! Nečekejte, že budu líčiti dopodrobna celý život oslavencův. Jak pevně doufám, vyličí jej vhodné péro podrobněji a snad význačněji, než toho dovedu já. Obmezím se na nejstručnější data.

Roku 1836. 2. července spatřil světlo světa náš učitel-veterán v lesnaté a půvabné krajině na Zbizoze. Záhy určen k stavu učitelskému, zabýváje se vedle literárního vzdělání i hudbou, jsa již jako pachole hledaným zpěvákem. Jako mnozí z mužů, kteří v české společnosti zazářili jako jasní meteorové, zápasil i Václ. Hykeš v mládí svém s chudobou, kteráž mu kladla v snaze po cíli vytknutém téměř nepřekonatelné překážky. Dvakráte nepříznivý osud hrozil mladého adepta stavu učitelského odloučiti vábnými sliby od povolání, jež mu Prozřetelnost božská určila. Než vše překonala železná vůle, neunavná snaha, mravenčí píle a vřelé modlitby, jež vyslyšel Hospodin.

Znáte snad, velectěné shromáždění, osud chudého studenta? Při sporém a tvrdém chlebě, při slabem svitu lampy koná často divy své obrovské píle. Takový byl Václav Hykeš. A tu volil stav, kterýž nemohl jej vábiti ani pohodlím, ani nadbytkem, ani stkvělou kariérou, ale požadoval práci úmornou a strádání. A přece ten český učitel ve svorném sdružení s českým knězem vykonal v kulturním obrození našeho národa práci obrovskou. S knihou v ruce, českým zpěvem budil náš lid z ospalosti a netečnosti národní, učil mládež i dospělé. Až někdo bude psáti pravdivé dějiny našeho národního vzkříšení, jméno českého učitele a kněze zapsáno bude v knize té písmem nesmazatelným; ti v chudobě a v ústraní vykonalí více pro náš drahý jazyk svatováclavský a náš

lid český, nežli uznává a oceniti dovede nynější pokolení; a to bez naděje na slávu a jakoukoliv odměnu, z čistého vlasteneckého nadšení.

K těmto dobám těsně přiléhá působení našeho oslavence. Pravý to český učitel v dobách našeho probuzení. Ve škole svědomitý, mimo školu přičinlivý, nadšený pro vznešené úkoly svého národa, v obcování přívětivý a skromný, milý a nezapomenutelný všem, kteří s ním se stýkali. A na co dovolím si v této pohnuté době poukázati, bedlivý toho, aby veškerí povolání činitelé na poli vzdělání a zušlechtění mládeže k platnosti přivedli své snahy a své působení k dobru a štěstí, k nadějně budoucnosti dorostu našeho národa. Neodpuzoval, ale smiřoval, neroztrpčoval, ale hleděl získati; i po stránce náboženské zušlechťuje mládež, aby tím způsobem poskytl jí do života veřejného pevný, blahodárný směr a mravnosti jistou a neklamnou podporu, sám jsa mládeži zářícím příkladem v plnění slova našeho Spasitele: Dávejte císaři, co jest císařovo, Bohu, co Božího jest — a dodávám, vlasti, co náleží vlasti.

Nedivno tedy, že docílil všady netušených prospěchů, kde Prozřetelnost božská mu vykázala stanoviště, v Žebráce, v Brandýse a od r. 1875 v naší zlaté, slovanské Praze. Nedivno, že všady hlásí se k němu vděční žáci; s jakousi hrdostí honosí se mužové nejrůznějších povolání, že byli žáky učitele p. Václava Hykeše. Svou blahodárnou a úspěšnou činnost neobmezil jen na školní světnici; horlivým byl činitelem ve všech kulturních snahách národních slovem i pérem. Práce jeho literární z oboru vychovatelství, zejména paedagogiky hudební, až dosud jsou pozoruhodné, jak veleváženému shromáždění dobře jest povědomo. A to že není činnost blahodárná? Ta že by nezasluhovala našeho uznání, našeho obdivu a chvály? —

Jestliže nejkrásnější odměnou každému jest vědomí, že jednal šlechetně, pracoval nezištně, jestliže to vědomí provází souhlas a uznání povolaných činitelů: pak, velectěný pane řediteli! při dnešní stkvělé slavnosti pociťujete radost nejšlechetnější, jak Vám dnes zasvitl den ozářený tím pravým štěstím. Vděčně pohlízejí k Vám legie zvedených žáků, jež Jste vychoval Bohu, národu a králi, s úctou a chválou všickni, kteří Vás poznali a ocenili. Toť práce Vaše, Vaše chloubu, Vaše oslava.

Milá mládeži! Tak mocně mne dojímá Vaše přítomnost při této slavnosti. Vzpomínám, jak smutno bývá dítěti, když mu navždy odchází otec, svědomitě o rodinu svou pečující. A není-li učitel druhým otcem dítěte? Zdaž často jeho působení není závažnější a směřodatnější, nežli vlastních rodičů? Ó, vy děti, na svého učitele a ředitele nezapomenete, budete se za něho modliti, jako to činíte za své rodiče, vždyť modlitba dítěte za rodiče má zvláštní požehnání u Boha, modlitba pak za učitele jest vzácným důkazem vděčnosti. Až pak Vás Bůh povolá do společnosti lidské, abyste se staly platnými jejími členy, budete upřímní synové své vlasti, svého národa — a což v našich dobách řídkým znamením uvědomělosti a statečnosti — i své Církve. Ať v kterémkoliv postavení, heslem Vaším budiž: Pro Boha, vlast a krále — tím projevíte se vděčnými a zdárnými žáky svého hodného a bodrého ředitele pana Václava Hykeše, krácejíce cestou, kterouž on Vám vykázal a nosíce v prsou jako posvátné dědictví zásady, kteréž on Vám vštípil.

Velectěný pane řediteli! My přátelé Vaši, Vaši ctitelé, kteříž jsme přišli oslavit Váš den, neloučíme se s Vámi, ale se slzou upřímnou v oku voláme Zůstaňte s námi! — Než kdo by nepřál dělníku, aby po parném dni těžké práce

si odpočinul? Kdo za zlé by měl poutníku, když unaven dlouhou cestou v pouti ustane, aby znavené tělo nezbavil poslední síly? — Den Vaší těžké práce se nachýlil, než svítí Vám na ten poslední krok Vašeho veřejného působení láska Vašich žáků, Vašich kolegů jasem tak krásným, jako to Boží slunce, když svítí a zahřívá nejpříjemněji. Bůh, Jemuž Jste sloužil a tolik odchoval duší, odměniž Vás klidnou jesení života, nerušenou ani chorobou, aniž kteroukoliv nehodou, nechť těšíte se ovocem své práce až do toho posledního dne, kde Pán života i smrti Vás povolá.

»Olim meminisse juvabit,« praví básník; minulost Vaše plna zdárného a účinného působení, nechť jest Vám povždy sladkou útěchou.

Jako škola, kteráž pod Vaším vedením rozkvetla, zapsala Vaše jméno zlatými literami ve svůj památník, u vděčné paměti zachovají Vás Vaši kolegové, jimž Jste byl laskavým představeným a upřímným rádcem. Vzpomínati budou na Vás vděčně a rádi veškeri Vaši žáci. A my, Vaši přátelé? — Přejeme národu svému, matičce Praze tak řádných a poctivých učitelů, jakýmž byl povždy pan Václav Hykeš. Se srdcem dojatým volám Vám na rozchodnou: Nechť dlouho žije pan ředitel Václav Hykeš! Budiž mu sláva!

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Z Katechetského spolku. Výborová schůze spolková konala se v pátek dne 29. měs. června v čítárně Katolické besedy. Přítomni byli koll. Halbich, Kobosil, Královec, Rotta, Žák, Železný. — Ostatní před schůzí nepřítomnost svou omluvili.

Koll. Královec sděluje, že p. B. Javůrek, učitel měšť. školy na Kladně, sestavil velice přesnou a názornou mapu Palaestiny s ptačí perspektivou. Mapa tato došla již schválení úřadů školních i církevních. Autor v brzkou mapu vydá tiskem. I upozorňujeme již nyní své kolegy na tuto práci a doufáme, že každý se přičiní, aby mapa tato jako vyborná pomůcka k vyučování dějů biblických do sbírky školních pomůcek vyučovacích opatřena byla. — Vyjednávání s vdp. Dr. A. Podlahou o vydání případných obrazů a diagramů k biblickým výkladům Starého a Nového Zákona vzal na se koll. Kobosil a předloží pak výboru již určité návrhy.

Ježto dosud žádný kollega se nepřihlásil, sděliti ve smyslu učební osnovy pražské a budějovické úvod k Mackovým dějinám Církevním, který by v několika stručných článcích dějiny zjevení Božího Starého a Nového Zákona vystihl, sneseno požádati autora knihy za laskavé doplnění její v tomto směru k příštímu novému její vydání. —

Výbor snesl se též pečovati o to, aby vydány byly vkusné obrázky Svatých s případným jich životopisem, napsaným pro mládež. Katolické naše žactvo nemá často ani příležitosti poučiti se o životě svého sv. patrona křesťního. Proto spolek bude vyjednávat s našimi litografickými firmami domácími, aby obrázky takové pro mládež byly vydávány.

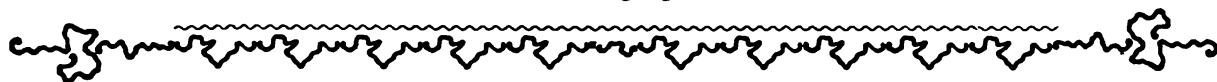
Řádná valná schůze spolková konati se bude v polovině měsíce září. Den bude později ohlášen a pozvání každému členu spolku v čas zasláno.

Jmenování. Dp. Em. Žák, katecheta měšť. školy v Praze-VII., jmenován c. k. gymn. katech. na Smíchově; ThDr. H. Steinocher, kat. měšť. školy v Praze-II., jmenován c. k. gymn. katech. na Žižkově; Schreyer Frant., kat. měšť. školy v Železném Brodě; Kaulich Emil, katechetou v Dubé; Buder Rud., katech. v Rumburce; Schönbach-Nietsche Ed., katechetou v Litoměřicích; Franc Rud., katechetou v Liberci; Jiráček Bohumil, katech. ve Vršovcích, katechetou na Král. Vinohradech.

Konkursy: Na měšť. škole chlap. v Kolíně; na měšť. škole dívčí v Kolíně (1600 K); 3 místa zat. katechetů při měšť. školách v Praze (1800 K); 1 místo při ob. škole dívčí v Praze-VII. (1600 K); na měšť. škole chlap. v Novém Městě (1600 K); žádosti do 15. srpna.

Katechetská Příloha

k 17. číslu „Vyhovatele“.

O zanedbávání školních služeb Božích.

Napsal J. KOBOSIL, katecheta měšť. školy v Plzni.

* Pokračování.

2. Cvičení náboženská, o kterých okresní školní úřad sezná, že se srovnávají s řádem školním, ohlásí týž úřad, zakládaje se nařízením úřadu církevního místní školní radě, aby se sdělila o ně se správci škol, jichž se týče. Kdykoliv však snese se okresní školní úřad na tom, aby vyhláše jednoho neb druhého nařízení církevního buď v celém jeho znění, aneb částečně odepřelo se schválení, předloží odůvodněné snesení své zemské školní radě k vyššímu rozhodnutí.

3. Zemská školní rada dohodne se o to s církevním vrchním úřadem, jehož se týče (v příčině israelitů s představenstvem náboženské obce), vynese pak své rozhodnutí a ohlásí je i dotčenému vrchnímu úřadu církevnímu i okresnímu školnímu úřadu, jehož se týče, kterýž pak toto vyšší rozhodnutí bez prodlení vykoná.«

Podle této instrukce urovnány byly námitky některých okresních školních rad. Že však ještě stále značné obtíže se naskýtaly, o tom svědčí okružník ministra Stremayra ke všem zemským přednostům ze dne 11. června 1873, jímž opraven byl výnos téhož ministra ze dne 28. října 1870, místodržiteli dolnorakouskému vydaný, a správně, ve shodě s rokováním v panské sněmovně o § 2. zák. ř. z r. 1868 prohlášeno, že tvoří vyučování náboženství a cvičení náboženská pod přímým vedením konfessionálních orgánů a nejvyšším dozorem státu integrující část vyučování a vychovávání na obecných a středních školách. (Kryštůfek str. 411.)

Od těch dob aspoň u školních úřadů ujalo se obecně porozumění, jaký jest poměr školy k náboženským cvičením, a vědomí, že účastenství při náboženských cvičeních jest povinné touž měrou, kterou povinna jest návštěva školy a účastenství při vyučování školním vůbec. Dle toho činily rozhodnutí v jednotlivých případech odporu se strany rodičů. Případy takové naskýtaly se nezřídka. Nejnověji pozornost zvláště upoutal případ, o němž rozhodováno bylo až před říšským soudem dne 28. dubna 1900. Okresní školní rada v Broumově pod pokutou ukládala otcí — nekatolíku — za povinnost, aby dceru svou — žákyni, katoličku — přidržoval ku návštěvě katolického kostela. Rekurs otcův proti tomu zamítnut byl všemi instancemi. Ve stížnosti říšskému soudu podané žádal otec, aby uznáno bylo, že tím (on — nekatolík — povinen — jest přiměti dceru ku návštěvě katolického kostela) porušena byla svoboda svědomí a víry článkem 14. základních státních zákonů zaručená. Říšský soud rozhodl, že tato zaručená svoboda v onom případě nikterak nebyla porušena, neboť k návštěvě kostela nebyl přidržován on (otec), nýbrž dcera. — V článku 14. v odstavci 3 praví se

»Nikdo nemůže přidržován býti k nějakému výkonu církevnímu, aneb k účastenství v nějaké slavnosti církevní — není-li postaven pod mocí někojho jiného, který dle zákona k tomu má právo.« Na druhou část tohoto odstavce se často zapomínává. Žactvo škol obecných a středních postaveno jest pod mocí úřadů školních a v příčině vyučování náboženství a cvičení náboženských i prostředně pod mocí úřadů církevních, jimž zákon dává právo ustanovovati pro ně cvičení náboženská — a tudíž může k nim býti přidrženo. Podobá se, že okolnost tato nebyla také dosti uvážena, když psán byl výnos ministeriální — v předu uvedený — ze dne 28. října 1870. — V příčině otázky, zdali návštěva kostela jest částí náboženských cvičení předepsaných v říšském zákoně školním, říšský soud nerozhodoval, »protože otázka ta náleží do kompetence jiného úřadu«. Úřadem tím jest v první řadě úřad církevní a v druhé řadě ministerstvo, jakožto orgán, jemuž státem svěřeno nejvyšší řízení veškerého školství. Která cvičení náboženská pro školu jsou předepsána, ustanovuje úřad církevní. V případě námitek dorozumívá se se zemským úřadem školním. Ministeriálním nařízením ze dne 5. dubna 1870 určena byla toliko nejmenší míra těchto náboženských cvičení. V této nejmenší míře zahrnuty jsou již též služby Boží v neděli a ve svátek. Návštěva služeb Božích v neděli a ve svátek náleží tedy jistě mezi náboženská cvičení na školách obecných i středních předepsaná. —

Shrnuji: Poměr školy k náboženským cvičením stanoven byl již zákonem ř. ze dne 25. května 1868 č. 48. Tím zákonem zaručeno bylo již církvi, aby mohla ve škole ustanovovati náboženská cvičení a zaručeno bylo náboženským cvičením ve škole pevné místo. V zákoně ze 14. května 1869 se jen prováděly zásady, stanovené v zákoně z r. 1868, ale neměnily. Neuvádějí-li se v § 3. zákona říš. z roku 1869 mezi učebními předměty pro školu obecnou předepsanými také ještě zvláště »náboženská cvičení«, nejsou skutečně žádným »učebním předmětem«, nelze z toho dovozovati, že nejsou pro žactvo předepsána. Zahrnuta jsou v učebním předmětu »náboženství«, jsouce jeho integrující částí.

Zřejmě jest nyní odpověď na otázky na počátku úvahy této položené: zdali a pokud povinna jest mládež školní účastniti se služeb Božích; zdali a pokud může k tomu býti donucována zákonitými prostředky; zdali a pokud zanedbávání školních služeb Božích jest proviněním?

Mládež školní povinna jest účastniti se náboženských cvičení předepsaných tou měrou, kterou povinna jest účastniti se vyučování školního. Může k tomu donucována býti týmiž zákonitými prostředky a touž měrou, kterou může býti donucována k návštěvě školy. Zanedbávání školních služeb Božích jest proviněním touž měrou, jako zanedbávání školního vyučování.

Předpisy, které vydány jsou v příčině návštěvy a zanedbávání školního vyučování vůbec, platí stejnou měrou také v příčině návštěvy a zanedbávání předepsaných náboženských cvičení.

Jsou-li tyto předpisy takové, že se jimi nutí rodiče, aby děti posílali do školy a dali je učiti (třeba soukromě) čtení, psaní, počítání atd., nutí se též, aby je dali učiti náboženství a vychovávali náboženskými cvičeními.

Nucená návštěva školní (lépe nucené vzdělání mládeže) u nás nese s sebou i nucené účastenství mládeže při předepsaných cvičeních náboženských.

U nás ovšem nucená návštěva školy zákonem jest stanovena. A to ne snad teprve od roku 1869, nýbrž již od času Marie Terezie. Roku 1869 staré předpisy byly praecisovány a přiměřeně upraveny. Jsou to zvláště tato ustanovení:

»§ 20. Rodiče nebo jich zástupcové nemohou svých dětí neb opatrovanců nechat bez vyučování ve školách předepsaného.

§ 24. Rodiče nebo jich zástupcové, též majetníci fabrik a živností odpovídají z toho, aby děti, které jsou povinny chodit do školy, školu pravidelně navštěvovaly, a mohou k vyplnění této povinnosti prostředky donucovacími přidrženi býti. Širší ustanovení v příčině toho vydá zákonodárství zemské.

§ 21. (doplněný zák. ř. ze dne 2. května 1883.) Žákové teprve tehda směji vystoupiti ze školy, mají-li nejpotřebnější vědomosti školám obecným předepsané: jako náboženství, čtení, psaní, počítání.« — Žák, který nebyl ani jednou u sv. zpovědi a u sv. přijímání, nevyhověl požadavkům, které v příčině výchovy náboženské klade katolická církev, a tudíž nemá býti propuštěn ze školy. —

Podrobná ustanovení v příčině navštěvování a zanedbávání školy (platná tudíž i v příčině náboženských cvičení) vydána byla zákonodárstvím zemským a to zákonem ze dne 19. února 1870 č. 22. (§ 21.—36.), a v »řádu školním a vyučovacím«, vydaném nařízením ministerialním ze dne 20. srpna 1870 č. 105. (§ 1.—7.)

Pro snazší orientaci a úplnost budtež zde uvedena tato ustanovení:

Z řádu školního a vyučovacího:

§ 3. Bez podstatné omluvy nemá žádné dítě obmeškati ani hodiny ani dne času školního, zákonem ustanoveného.

Neomluvilo-li by některé dítě v osmi dnech dostatečně obmeškané hodiny nebo obmeškaného dne, pokládá se taková hodina nebo takový den, není-li příčina obmeškání vůbec známa, tak, jako by nebyla omluvena.

§ 4. Za podstatnou omluvu pokládá se

- a) když dítě onemocní;
- b) když onemocní rodiče nebo jejich příslušní, a mají, jakož prokázáno, opatrování se strany dítěte nevyhnutelně zapotřebí;
- c) jest omluvou podstatnou špatné počasí, když by tím dětem vzešla škoda na zdraví;
- d) neschůdné cesty.

§ 5. Když se prokáže, že děti jsou chudé a že pro nedostatek oděvu školy obmeškávají, má místní úřad školní k tomu přihlížeti, aby ti, kdož jsou zákonem k tomu zavázáni, tento nedostatek odvarovali.

§ 6. Každý učitel jest povinen, k průkazu obmeškání školy přičiňovati, a kdykoli žák školy obmešká, nechť se omluví čili nic, den ode dne v knize třídní bedlivě to zaznamenávati. Správce školy má pak seznam obmeškaných hodin a dní ve lhůtě zákonem v příčině revise vyměřené místnímu úřadu školnímu předložiti. Jak se toto předložení učiniti má, ustanoví zemský úřad školní.

§ 7. Vzejde-li pochybnost, zdali žák z podstatné příčiny školu zameškal, vyšetří to místní školní úřad neprodleně a přikročí dle zákona proti nedbalým rodičům neb jich náměstkům.

Ze zákona zemského ze dne 19. února 1870:

§ 27. Místní školní rada prohlíží poloměsíčně seznamy nepřítomných ve škole a podle toho před se jde hned proti nedbalosti rodičů aneb zastupitelů jich. Zachovati se jest při tom právě tak, jako když dítě školou povinné a zákonem neosvobozené vůbec nebylo zapsáno do veřejné školy národní (§ 25.). Nedosti omluvené promeškání školy pokládá se za rovné zcela neomluvitelnému takovému zmeškání.

§ 28. Trest se může vyměřiti až do 10 zl. aneb až k vazbě dvou dní, vzdali-li rodiče příčiny k zmeškání ziskuchtivosti.

§ 29. Výměra trestu zvýšiti se má také, když rodiče aneb zastupitelé jich v příčině vinného zmeškávání návštěvy školní (§ 25, 27) dětí svých viny té znova se dopustili.

V takovém případě může trest se vyměřiti až i 20 zlatými aneb čtyřdenní vazbou. Dostávají-li takoví rodiče z kasy chudých aneb z jiných ústavů dobročinných podporu, může se jim odníti na tak dlouho, pokud zadost neučiní předpisům o navštěvování školy vydaným.

§ 34. Tresty zmíněné ukládá v první instanci okresní rada školní

§ 36. Na rodiče, kteří mimo opěťované tresty nepřestávají závazky v příčině posílání dětí svých do školy nevykonávají, má zavedeno býti řízení dle §§ 176. a 177. obec. zák. obč. (případy zbavení práva otcovského.)

Jak si jest počínati v příčině trestů pro zanedbávání návštěvy školní vypala dopodrobna zemská školní rada ve vynesení ze dne 25. dubna 1871 čís. 4751. k okresním školním radám takto

»Jakmile místní školní rada se doví, že některé dítě, kterému náleží choditi do školy, nebylo v prvních čtrnácti dnech do školy veřejné přijato (§ 25.) aneb že školu nedbale navštěvuje (§ 27.) aneb že do školy se neposílá, ač nebylo výslovným vysvědčením ze školy propuštěno, má ihned příčinu toho vyšetřiti a pakli neshledá ani zákonitého osvobození (§ 22, 23.) ani dostatečného omluvení (§ 4. řádu vyučovacího) bude jí napomenouti rodičů neb jich zástupců na povinnosti jejich. Místní školní radě zůstává se vykonati jakýmkoliv způsobem napomenutí to, však musí se to státi tak, aby v případě potřeby vyvrátiti se mohla námitka, že obviněný napomínán nebyl.

Bylo-li by však na pováženu, aby napomenutí to místní školní rada učinila — jako na př. když jest se obávati urážky neb násilí — budiž to oznámeno c. k. okresní školní radě, kteráž oprávněna jest stranu povolati na úrad a dáti jí výstrahu.

Kdyby rodičové nebo jich zástupcové přes napomenutí toto ve lhůtě dalších tří dnů povinnosti své zadost neučinili, má místní školní rada oznámiti to c. kr. okresní školní radě za příčinou potrestání.

C. k. okresní školní rada pak prozkoumá především, zdali každé takové udání předešlo zákonem předepsané napomenutí od místní školní rady.

Nelze-li toho ze zprávy podané seznati, pak se má hleděti k tomu, aby zpráva doplněna byla, při čemž se podotýká, že dříve než napomenutí bylo se stalo, další jednání trestní zavedeno býti nemůže

C. k. okresní školní rada má obviněného vyslechnouti, o jeho vyjádření pak krátký protokol sepsati. Po skončeném vyšetřování rozhodne c. k. okresní školní rada v společné poradě o věci té tak jako o jiných předmětech. Rozhodnutí budiž písemně oznámeno i obviněnému i místní školní radě.

K tomu ještě vysvětlila z. šk. rada vynesením svým ze dne 5. října 1872 č. 12288, že s rodiči obviněnými stručný protokol má býti vzdělán. Není překážky, aby vyslýchání rodičů nedbalých svěřilo se místní radě školní. — Místní školní rada obešle — jakmile po napomenutí tři dny prošly — buď sama aneb místním starostou rodiče, jichž se týče, aby se ospravedlnili, protokol pak a návrhy trestů, — tyto nejvhodněji ve způsobě tabelární — předloží bez průtahu c. k. okresní radě školní, aby u věci rozhodla. C. k. okresní školní rada, shle-

dá-li toho potřebu, může vždy také rodiče obviněné do sídla úředního předvolati Řídící učitelé mohou býti vyzváni, aby řečené výkazy čas od času přímo c. k. okresní radě školní zaslali

Všecky tyto předpisy, vydané v příčině navštěvování a zanedbávání vyučování školního, platí rovnou měrou i v příčině navštěvování a zanedbávání školních služeb Božích a cvičení náboženských vůbec. Jde to, jak v předu vysvětleno, z poměru školy k náboženským cvičením. V případech sporů vždy bude v tom smyslu rozhodnuto, jako tak vždy rozhodnuto bylo. V Correspondenzblattu z r. 1892 na str. 507 uveřejněna jest instrukce okresní školní rady v Oberhollabrunu v níž okr. šk. rada odvolávajíc se k rozhodnutí ministerskému ze dne 3. března 1891 č. 3298 praví, že s těmi, kteří zanedbávají náboženská cvičení, jednati jest právě tak, jako s těmi, kteří zanedbávají vyučování školní. — Ve »Vychovateli« z r. 1899 na str. 74 uveřejněno jest rozhodnutí c. k. zemské školní rady v Praze ze dne 16. ledna 1899 č. 43029, vyvolané pro zvláštní případ a obsahující velmi jasnou instrukci:

»Jestliže rodiče své školou povinné dítky od účastenství na cvičeních a výkonech náboženských zdržují, budtež k místní školní radě a po případě k předsedovi c. k. okresní školní rady předvoláni, by jim důrazně jejich vychovatelské povinnosti připamatovány byly, a by upozorněni byli na následky, jež by při stálém zanedbávání povinností těch jejich dítky stihly.«

»Pokud se týče dítek samých, bylo by v případě, že by poučování a napomínání učitelů a především učitele náboženství bez výsledku zůstalo, užití disciplinárních prostředků, jak v § 24. řádu školního a vyučovacího vytčeny jsou (výstraha, důtka, stání v řadě lavic nebo vystoupení ven z lavice, zadržení v třídě pod náležitým dohledem, o čemž, pokud možná, má se dáti věděti rodičům atd.)

* DOKONČ. *

Promluva na počátku školního roku.

Napsal * *

Pohanský mudřec Krátés, znamená, že rodiče nepečují o zdárné vychování dítek svých a jen po statcích toho světa se pachtí, velice se zarmoutil. Zželelo se jemu do duše dítek, které samy sobě ponechány, jen nepořádku, nectností a všelikým zlořádům navykaly. A proto vstoupiv kdys na náměstí, kde rodiče a starší města se byli shromáždili, mohutným hlasem volal: »Měšťané, co myslíte a kam spějete? Všechn čas věnujete tomu, abyste nahromadili dítkám svým pokladů zlata, ale o jich vychování a duševní ušlechtnění se nestaráte. Kletba vám, že statky tohoto světa výše ceníte, nežli vzdělání duší dítek svých.«

Pozoruhodna zajisté jsou tato slova muže pohanského. On, nemaje jasného ještě vědomí o vznešenosti lidské a duši nesmrtelné, přece daleko výše klade duchovní vzdělání nad všechny poklady tohoto světa. Od těch dob časy však valně se změnily. Vznešená nauka Kristova, jako jasná pochodeň ozářivši světlem pravdy věčné všechn známý svět, poučila nás, že vzdělání a dobré mravy a zbožný život toť přední a nejvyšší cíl každého člověka. A prostranné školy, nádherné svým zevnějškem budovy, palácům dávných knížat téměř se rovnající, jsou toho nejlepším svědectvím, že za dob nynějších na pravé vzdělání

největší váha se klade. Neboť jen člověk v každém ohledu vzdělaný a ušlechtilý jest zdárným členem nynější společnosti lidské, nevzdělanec, hrubý a nevázaný, jest ohavou a hanbou její.

A brány této školy opět pro vás jsou otevřeny, vše připraveno, abyste na dráze vzdělání svého zdárně opět mohli pokračovati. Se vzýváním Ducha sv., dárce vši moudrosti, počali jsme již tento rok školní. Nuž, hleďte nyní vlastní svou pílí, svojí vytrvalostí v práci školní téhož požehnání si zasloužiti. Ty doby, kdy zázračným způsobem Duch sv. propůjčoval svých darů, patřily v prvotiny křesťanství. Doby ty již pominuly; a dnes každý vlastní snahou a prací musí se vzdělávati, chce-li býti zdárnou ratolestí na širém kmeni svého národa.

Věk náš vším právem má heslo: Pokrok a osvěta. To, čím lidé dříve se uspokojovali, dnes více jim nestačí. Tupý nástroj, kterým člověk kdys v potu tváře vzdělával role své, ustoupil umělému, ba i parnímu pluhu, který sám lány úrodné oře a kypří. Dutý strom, v němž plavec poprvé odvážil se, a to se strachem, na vody, ustoupil bezpečnému, rychloletému korábu, jímž ovládá lidstvo i moře nejvzdálenější. Výstražné ohně na horách, jimiž od temene k temeni nesla se zvěst o nějaké veliké události, ustoupily elektrické jiskře, která rychlostí blesku přenáší naše zprávy do končin světa nejvzdálenějších; pomalý vůz neb kára, kterou člověk zboží své s místa na místo převážel, mizí a místo jeho zaujímá dráha železná. Všude, kamkoli pohlédneme, neustálý pokrok, neustalé zdokonalování. Nuž i Vy snažte se téhož pokroku a zdokonalení účastnými se státi. Jako voda potřebna rybě — tak za dob našich vzdělání potřebno člověku. A škola měšťanská, v jakou mnohé z Vás vstupují poprvé, s dostatek Vám ho podává. Jen věnujte se jí se vši pílí a opravdovostí, a pak jistě jednou budou vás lidé řaditi mezi vzdělané, uvědomělé členy své.

A na jedno ještě výslovně upozorňuji: Je-li povinen každý navštěvovati školu obecnou, není povinen však choditi do školy vyšší, školy měšťanské. Prvá jest povinná, tato však dobrovolná. Proto předpokládáme o všech, kteří školu tuto navštěvujete, že vedla vás sem snaha po větším vzdělání, upřímná touha, abyste ve všech směrech největších vědomostí získali. Hleďte pilností svou toho dokázati, že jsme se ve Vás neklamali. Bolelo by nás, kdybychom měli ještě zde Vás káráním, napomínáním a tresty k povinnostem, které přece dobrovolně na se berete, k tomu donucovati. Dokazujte vším svým chováním, že jste rozumnější těch všech, kteří jsou v nižších třídách. Nedejte se zahanbiti nerozumným, ale přece neunavným mravencem, který často dvakráte tak veliké břímě vleče než jest sám, aneb pracovitou včelkou, která bez ustání s kvítka na kvítek poletujíc, medovou šťávu sbírá.

Již pohan mudřec Seneka říkával: »Mravy nejdříve vzdělávej, neboť bez nich moudrosti zle se učí«. Proto především mravnosti a zbožnosti se uče. Jen ten, u koho s vědomostmi mravnost a zbožnost se spojuje, jest člověk v pravdě vzdělaný. Vědomosti bez dobrých mravů ničím nejsou. Ba člověk mnohých věcí znalý, ale bez opravdové mravnosti, bývá často daleko nebezpečnější lidem, nežli člověk nevzdělaný. Tento jest jako nepřítel zjevný, jemuž lze se vyhnouti; ale onen jako nepřítel tajný, který tvář přítele na se bere, aby mohl zkaziti a svěsti. »*Počátek moudrosti jest bázeň Boží*«. Tato slova písma sv. vezdy platí. A když bázeň Boží zavládne v těchto síních, pak podaří se zajisté s Bohem počaté dílo vašeho vzdělání a hojného ovoce přinese Vám pro život nynější i budoucí. Amen.

Promluva na XV. neděli po sv. Duchu.

Napsal JIŘÍ Š.

*»Mrtvý nesen byl ven, syn jediný matky své, a ta byla vdova.«
Luk, 7, 12.*

Koho to nesou na marách ti vážní mužové? Je to mrtvý syn, syn jediný matky, která byla vdova! — odpovídá dnešní sv. Evangelium. A tážeme se dále, v jakém asi věku byl syn ten, když ho břítkým šípem ranila smrt? Dostáváme další odpověď: »Byl to mládenec, byl to jinoch plný jaré síly, s růžemi ve tváři, byl to jinoch, který pouť svou životní snad na mnoho roků si prodlužoval, jinoch, který snad nikdy ještě na smrt nepomyslel. A hle, už ho nesou z města ven útrpní obyvatelé Naimští, aby bezduché jeho tělo uložili na dně chladného hrobu.

Než, nejen mrtvý mládenec poutá k sobě pozornost naši, jest zde ještě ubohá, žalostná matka, ku které Kristus praví: *»Neplač!«*

A tyto dvě okolnosti, všemohoucnost Boží, již i smrt podrobena jest, kterou Pán »zástup mnohý« tak uchvátil, že volá: »Prorok veliký povstal mezi námi a Bůh navštívil lid svůj«, jakož i milosrdenství a láska, kterou Pán matce plačící syna vrací, mohutný činí na nás dojem a svědčí, že Bůh jest, který utrpení dopouští a opět je v radost mění. A tuto důležitou a útěchyplnou pravdu, na základě dnešního sv. Evangelia, uvažme.

»Když Pán přibližoval se k bráně města«, počíná dnešní sv. Evangelium, *»aj, mrtvý nesen byl ven, syn jediný matky své, a ta byla vdova«.* V těchto několika slovech vycítiti lze velikou bolest matčinu nad ztrátou syna. Láska matčina k dítěti svému jest nejčistší a největší láska, kterou svět skýtá, a odtud také velká a nezměrná bolest nad úmrtím jeho. Má-li matka více dětí, vždy láskou nenahraditelnou zahrnuje všechny. Má-li matka však jenom jediné, tu jest jí toto pokladem, útěchou, radostí, ano i životem, a když pak smrt jedináčka jí bere, jest to pro ni nejkrutší rána, která ji stihnouti může. — Tak jeví se nám matka ve sv. Evangeliu nad mrtvolou jediného syna. Neuprosná ruka smrti uchvátila jí již podporu a živitele — muže, a nyní bez milosti odnímá jí i syna, jenž předmětem a účelem byl života jejího. S jakou péčí obsluhovala jej na smrtelném lůžku, jak vroucně asi modlila se za uzdravení dítěte — lásky své a přece ono před zrakem jejím posledně vydychuje! A nyní pozbyti má i těla, na kteréž země právo si činí, a proto pláčem provází je a četný zástup města provází ji, účast bera na bolesti těžce stížené matky. Tím bolest nebohé matky dostupuje výše své. Však již blíží se pomoc.

K bráně města přibližuje se Spasitel a vida plačící matku *»milosrdenstvím hnut jsa nad ní, praví jí: »Neplač!«* Spasitel — Bůh sám účast má nad těžce osudem stíženou matkou a proto slova útěchy nejprve k ní pronáší, jež v zápletkách skutkem provází. On káže nosičům mar zastaviti. Jaké vzrušení musilo způsobiti počínání Spasitelovo! A když lid těsně máry a Spasitele obstoupil, tu nastalým tichem nesou se jeho slova: *»Mládenče, tobě pravím, vstaň!«* A před očima všech posadil se mrtvý a počal mluvit. Jaký úžas na obličejích všech! Ale Pán myslí nejprve na matku těžce stíženou; matce především náleží syn a proto Bůh sám matce syna dává. Jaký to dar z rukou Božích, jediného syna živého za mrtvé tělo obdržeti! Kdo schopen jest vylíčiti radost matčinu, v okamžiku tom prostupující srdce její? Tím větší radost — čím hlubší byl bol!

A přece nebyla to ještě největší milost, kterou matka a syn z rukou Spasitelových přijali. Slyšte jen, jak najednou shromážděný lid velebí Boha, volaje: »*Prorok veliký povstal mezi námi a Bůh navštívil lid svůj!*« Veliký zázrak, který se před očima jeho stal, otevírá oči celému zástupu, že poznává v Ježíši — Boha. A nyní ptám se: Uvěřil-li zástup lidu v Pána, matka a její syn že touto vírou nebyli prostoupeni?« Ó, zajisté, radostí a blažeností naplněni, klekají před Spasitelem, jej Bohem uznávají a zajisté až do smrti věrni mu zůstávají.

A nyní vedle sebe postavte, nyní na jednu misku vah položte velikou bolest, kterou matka má ze ztráty jedináčka svého a na druhou misku radost, prochvívající srdce matčino ze znovuvzkříšení syna, poznání Boha zástupem, milost, kterou matka a syn obdrželi, že poznali všichni Spasitele, jej milovali, jemu sloužili až na konec žití — a zajisté uznáte a přisvědčíte mi, že nekonečně drahocennější byla milost, kterou matka, syn i zástup lidu přijali, než bolest, kterou byli stíženi. — A tak děje se i v životě našem.

Každý zajisté se mnou souhlasí, řeknu-li že bolestí a utrpení na světě mnohdy příliš. Není život bez kříže a utrpení, a mnohým připadá utrpení tak za těžko, že stěžuje si na stíhající ruku Boží a přece není nic pošetilejšího a nespravedlivějšího nad toto. I nám jsou utrpení užitečná, neboť jimi chrání nás Bůh před mnohem větším utrpením. Tu nutno si vzpomenouti na pravdu, na kterou křesťané tak často zapomínají, že časné tresty i po řádně vykonané svaté zpovědi se neodpouštějí s těžkými hříchy.

Tak již stanoveno bylo Bohem ve Starém Zákoně. Když lid na poušti proti Mojžíšovi a Aronovi se bouřil a Mojžíš za tento lid pak prosil, pravil Hospodin. *Odpustil jsem lidu vedle slova tvého, ale aniž kdo z těch, kteří utrhali mně, uzří zemi, kterouž jsem přísahou slíbil otcům jejich.*« (4. Mojž. 14, 20—23.)

A podobně prorok Nathan ujišťuje lkajícího Davida: »*Hospodin promíjí hřích tvůj: neumřeš, syn však, kterýž se narodil tobě, smrtí umře.*« Všude časný trest v zápětí jde, ač hřích byl odpuštěn, a přece nikdo neřekne, že by trest onen nebyl zasloužený. A podobně počíná si Bůh v Novém Zákoně, ve svátosti pokání. Tu odpouštějí se smrtelné hříchy hříšníku a tím i věčné tresty, ale časné tresty se nepromíjejí

Milá mládeži! Svědomí tvé snad mnohými těžkými hříchy obtíženo a není-li, lehké hříchy jistě tě tíží, vždyť i spravedlivý, praví písmo, sedmkrát denně klesne. Věřím rád, že platně a řádně sv. svátosti jsi přijala, takže hříchy tvé odpuštěny. Ale, řekni, není-li třeba obávati se, že zbývá ti ještě odčiniti množství časných trestů? Uvažovala's již někdy o tom? Pčinila's se tyto tresty odčiniti dobrovolnými kajícími skutky? Obávám se, že přemnozí kladné odpovědi mi nedají. Do nebe nepříjdeš, neodkaješ-li ten nejmenší hřích a nevytrpíš-li ten nejmenší trest za hřích spáchaný. A k odčinění trestů těch sesílá Bůh utrpení, které porovnat se nedá s utrpením, které by snášeti ti bylo jednou v očištění.

Nuže, není nám nekonečné dobrotivému Bohu děkovati za utrpení, které On na nás sesílá, nemáme jich trpělivě a ochotně nésti, ježto odčiňují mnohem větší utrpení? Láska Boží jest k nám nesmírná, a my oceníme ji jenom tehdy, až uvidíme tu velikou odměnu, která nás očekává za trpělivě snášené utrpení tohoto světa. Vzpomeňme si jen na sv. mučeničky, na př. sv. Vavřince. Byla to zajisté nevýslovná bolest na rozžhaveném roštu býti pečenu. Ale jak odměněna jest bolest ta! Tvá utrpení snad těžká jsou, ale řekni, co jsou proti utrpení sv. Va-

vřince — snad i dlouhé se ti zdají, ale uznej, co jest den, hodina, minuta proti věčnosti.

Pln lásky a milosrdenství jeví se Spasitel v dnešním sv. Evangeliu k plačící matce Naimské. Pln lásky a milosrdenství jeví se i nám v seslaných utrpeních. Nepatrné utrpení a bolesti tohoto světa zabrániti mají daleko větším utrpením a bolestem, ony přinéstí mají nekonečnou radost, a proto trpělivě je nesme. »*Chceš-li učeníkem mým býti, vezmi kříž svůj a následuj mne*« tak praví Pán, neboť jenom tak splní se i druhé slovo Spasitelovo »*Kde jsem já, tam bude i učeník můj*«. — Amen.

Promluva na XVI. neděli po sv. Duchu.

Napsal J. ŠMEJKAL, katecheta měšť. školy.

»Nedej zahynouti nám ni budoucím

Není tomu příliš mnoho let, kdy vytryskla ze srdce slova, která želela s proslaveným básníkem bývalé slávy české:

kde české jméno tak slavně znělo v uších národů,
že od celé Evropy bylo ctěno co jméno reků, slavných vojvodů;
kde každý hrdým býval a tím se honosíval, že jesti synem, dcerou
tak slavného národu

A když tak se zadumal do myšlének svých, když vzpomínal dávných dob a na mysl uvažoval mravní skleslost — odnárodnění — když patřil a zíral jako druhdy Mojžíš v Egyptě na tu bídu a zotročilost svých bratří, povzdechl si:

», Ó, věkové dávní, jako noc vůkol mne ležící,
ó, krajino, všeliké slávy a hanby obraz!

Než, dobře věda, že: »ne ze rmutného oka, ale z ruky pilné naděje kvitne«, a znaje dobře duchovní sílu národa svého, doufal, že přijde časem pomoc a že národ, jež mnozí za odumřelý měli, vstane ze své smrtné mdloby, neboť:

»čas vše mění i časy, k vítězství on vede pravdu;
co sto věků bludných hlodalo, zvrtné doba

Než, proč toho připomínám? pomyslí si mnohý z vás. Proto, že cit vlastenecký a cit náboženský nutká mne, s ohledem na příští pátek, kdy po veškerých krajinách našich slaviti se bude sv. Václav, světec, o němž věříme, že přimlouvá se za národ svůj u Boha a tak nedává zahynouti nám ni budoucím, Ten, jenž řídí osudy, blaho i neštěstí všech národů, promluvil, po příkladu horlivého tohoto milovníka vlasti, o lásce k vlasti a tak objasnil, nač láska k vlasti vztahovati se má.

Krásným jménem lásky k vlasti vyrozumíváme »rozumnou horlivost a snahu v napomáhání k blahu a dobru vlasti naší«. Kdo takovou snahu má, ten v srdci svém chová vřelou lásku k zemi, v níž spatřil první světlo života, v níž i rozvinuly se síly jeho tělesné a duševní. Jakási neodolatelná sladká moc táhne nás všecky, aspoň všecky ty, v nichž cit nevyzimel, k onomu místečku světa, na němž poprvé objaly nás lokty mateřské, kdež poprvé políbily nás rty otcovské, kde poprvé usmála se na nás krásná příroda, kdež plynuli dnové našeho mládí, ti zlatí dnové života, kde každý pahrbek, každý potůček, každý háj, každé křoví

upamatovává nás na radosti a rozkoše. Moc tuto sám Bůh vložil v nádra naše a ona při mnohých takové nabývá síly, že vzbuzuje v nich lhostejnost ke velikým krásám v cizích zemích a přechází v nich v touhu po domově, jenž mnohdy nic jiného není než věčným sněhem a ledem pokryté vrchy a skály, než věčně bouřlivé moře. A kdo tak se chová, ten miluje národ, jemuž náleží svatými svazky krve, neboť, miluje-li vlast svou, miluje i národ a všecko to, což národu vlastní jest, což jej dělí a liší od každého národa jiného, to, co jej vlastně národem činí: totiž jeho řeč a obyčej. Jako olej nejdražší rozlije se a na zmar přijde, rozbiješ-li nádobu, v níž se choval, tak zničíš a zmaříš národ, zničíš-li jeho řeč a obyčeje.

Nemůže tedy žádný z nás říci, že miluje svůj národ český, kdo by snad stydět se chtěl za jeho řeč, za jeho zvyky a obyčeje, tento svatý odkaz předků svých, za kterýž oni tolik krváceli. Naopak radostí prodchnuto má býti srdce naše, když k slechu našemu dolehne naše řeč, když vidíme obyčeje a zvyky národu našemu vlastní. Vyrozumíváte, jak velice prohřešuje se ten, kdo vlast nemiluje, za jeho zvyky a řeč se stydí? Odtud volá k nám náš veliký básník Jablonský

ctěte zvyky své a práva, dokažte skutkem, že jste Čechové

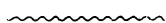
Ano, dokažte skutkem, že jste Čechové, poznejte její půdu, její úrody a plodiny, její průmysl a řemesla, krásu a přednosti, její dějiny, z nich učte se, co k blahu a co ke zkáze, neboť ten, kdo věci těch nezná, ten nemůže říci, že vlast svou miluje, neboť nemůže poznati její povahu, přednosti a nedostatky, on neví, jak oněm napomáhati, těmto odpomáhati má.

I slunce má své skvrny, nebude tedy i naše vlast bez všeliké vady. Za dnů našich utuchla zbožná mysl našich předků, kteří v posvátném nadšení tolik krásných svatyň po vlastní naší rozseli. Hleďme, ať jiskra pravé zbožnosti vzejme se opět v plamen, pak zmizí bujnost a nemravnost, jež tak často kope hrob všemu dobrému a pěknému a zdržuje ducha od vyššího vzletu, pak:

vzejde vlasti naší opět sláva, kterou se stkvěli naši předkové.«

Vypravuje se v historii o Gelimaru, králi vandalském, že byl obležen a se všech stran tísněn v jisté pevnůstce Belizarem, vůdcem vojska císaře řeckého. Konečně hladem a strastmi sklíčen jemu se vzdal a vyprosil si prý na vítězi tři věci. Předně chleba, aby mohl utišiti svůj hlad, za druhé houby, aby mohl usušiti slzy své a za třetí lyry, aby mohl vyjádřiti velikost bolu svého. I my v předvečer patrona a ochránce vlasti své pokořme se před Pánem a Bohem svým a na přímluvu vévody české země vyprosme si chléb — dobré zásady — neboť těch začíná postrádati lid náš, aby opět k Bohu a vlasti své přilnul; houby, aby smazáno již jednou bylo nespravedlivé postavení, v jakém vězí, a usušeny byly slzy, jež nad křivdami sobě páchanými prolévá; lyru, aby dosáhl konečně postavení, ve kterém by ulehčiti sobě mohl — a ten Bůh a Panna Maria, jejíž obzvláštním ctitelem sv. Václav byl, nedá zahynouti nám ni budoucím.

Nuže, svatý Václave, obrať přímluvou svou nevěřící našince tak, aby nepracovali na záhubu národa našeho, ale aby, berouce si z tebe příklad, se všemi věrnými křesťansky smýšlejícími syny a dcerami vlasti naší pracovali ke spáse, k pravému blahu lidu svého, jemuž nedá Pán zahynouti, jak pevně doufáme. Amen.

Promluva na XVII. neděli po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

Když vytýkali jednou židé Pánu Ježíši, že ruší zákon Boží, ten svatý zákon, jež Mojžíš byl jim přinesl, Ježíš slavně ohradil se proti jich podezřívání, řka. *«Nepřišel jsem rušit zákona aneb proroků, ale naplnit»* Neboť jako rdící se červánky z téhož slunce původ mají, které později jasným světlem v bílý den svítí, tak i Zákon Starý i Nový od téhož Pána pochází. Zákon Starý pravdy Boží v sobě halí, Nový Zákon v plném světle je odkrývá. Zákon Nový jest jen zdokonalením, vyplněním Zákona Starého. To jasně poznáváme i ze slov Evangelia, která Církev dnešního dne věřícím předčítá.

Veliká dvě přikázání lásky, jež jako ozvěnou na každém téměř listě Nového Zákona se ozývají, známa byla již v Zákoně Starém. *«Milovati Boha»* — *«milovati bližního»* — to za vrchol všeho jednání již Mojžíš lidu svému ohlašuje. Znovu a znovu připomínají i proroci Israele slova ta, ale rozum lidu židovského slov těch nechápe, srdce jich za své nepřijímá. Místo lásky k Bohu plní srdce jejich jen bázeň a strach před trestající rukou Hospodinovou; Israel nevolá s důvěrou k nebesům: *«Otče náš,»* ale kloně zraku svého, ostýchavě dí *«Hospodine, Pane»*. Bližním jest mu jen přítel, sourodák, známý; každého jiného za cizince považuje a s pocitem chladným, se srdcem studeným k němu se blíží. Jak úzký to názor člověka, který jen ve svém sourozenci člověka téže ceny a váhy před Hospodinem jako sebe vidí! Teprve Ježíš trhá ono bělmo, které dosud halilo zraky lidstva, s očí jeho a volá: *«Vizte, že jste všichni synové jednoho Otce. Jste všichni bratři. Cizinec, tvůj nepřítel, chudý, opovržený otrok, syn pouště jako dítě paláce, ti všichni jsou tvoji bližní. Proto je miluj, jim pomáhej! Podporujte se vespolek!»* —

Když císař Napoleon, koruny císařské zbaven, s trůnu vyhnán jako opuštěný žil na nevládném a skalnatém ostrově sv. Heleny, často rozpomínal se na slavné muže všech dob a všech národů minulých. Šlechtný Aristides, badavý Sokrates, výmluvný Cicero, bojovný Scipio nořili se ze vzpomínek jeho. Dlouhá řada mužů, kteří světům vládli, neb rozum mnohých pokolení osvěcovali, tanula před ním v jeho mysli. Ale na všech viděl též chyby, nedostatky, slabosti lidské. Jediná jen jasná postava, prostá všech vad, vznešená jako sám Hospodin, zářila v duchu před ním. Byl to Ježíš. A tu pln obdivu a úcty říkával *«Ten jediný ze všech lidstvo na vždy k sobě upoutal»*.

A pravdu děl ostrovtipný vládce. Ježíš všechno lidstvo sjednotil. On naučil nás poznávati se jako bratři, on naučil nás vzájemně se milovati.

Řecký mudřec Aristoteles napsal: *«V pokolení lidském jsou mnozí, kteří o tolik níže pod jinými stojí, oč tělo nižší jest než duše, oč zvíře stojí pod člověkem. Jen k pracím tělesným stvoření, nejsou schopni něco lepšího konati. A proto od přirozenosti své k otroctví jsou určeni, ježto nic lépe jim se nehodí; než poslouchati.»* (Arist. Polit. I. 3.)

Tak soudil o lidech nejbystřejší duch vzdělaného Řeka. — Ale *«z Israele vyšla spása,»* vzešlo poznání pravé. Ježíš povznáší nás výše, a učí: že každý člověk, i nepřítel i cizinec, jest nám bližním. On vrací důstojnost lidskou i těm obyvatelům zemí neznámých, a korunu této důstojnosti znovu klade na hlavu porobených otroků. *R o v n o s t v š e c h l i d í, j i c h b r a t r s t v í,* to heslo po-

prvé zavznělo z úst Spasitelových — a jediné jím také bylo uváděno ve skutek. On jediný láskou Svoji objímal celý svět, volí život chudých, stýká se s nejprostšími, modlí se a dobře činí i svým nepřátelům. Celý jeho život od chléva betlémského až k hoře vzdechů Kalvarii toť jen uskutečňování a vtělení jeho slov: »Miluj bližního svého«.

Lásku k bližnímu Ježíš za svůj zákon prohlásil. A v řeči své poslední, kterou jako závěť před svým utrpením k apoštolům promluvil, znovu lásku k bližnímu za znak svých stoupenců hlásá, říká: »Dle toho poznají lidé že učeníci moji jste, když lásku budete mítí jeden k druhému«. Tak láska k bližnímu, ochota každému pomoci, nikým nepohrdati jest dle slov Spasitelových znakem každého jeho učeníka.

Toť hlavní příkázání nauky křesťanské, a vzdělání novověké, které z křesťanství bylo vyšlo, tutéž lásku k spolučlověku za znak svůj považuje.

Hleďte tudíž i Vy, jako na křesťany a spolu vzdělané se sluší, lásku tuto si osvojiti a skutky ji dokazovati. Milujte se vespolek, a spolu ochotni buďte i ke každému, — nečiníce rozdílu mezi bohatým a chudým, učeným či neučeným, vznešeným či prostým. — »S nášejte se vespolek v lásce« — volá sv. Pavel, a pak jednou rád přijme a uzná Vás Ježíš za věrné učeníky a spoludědice své v životě budoucím«. Amen.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Z Katechetského spolku. Řádná valná spolková schůze konati se bude v sobotu dne 15. září o 1/2 11. hodině v dolním sále sv.-Václavské záložny. Pořad jednání jest: 1. Přečte se zápis o předešlé valné schůzi. 2. Zpráva jednatele o činnosti spolkové v tomto roce. 3. Zpráva p. pokladníka o jmění spolkovém. 4. Zpráva p. knihovníka o stavu spolkové knihovny. 5. Volba výboru ve smyslu § 14. spolkových stanov. 6. Volba dvou revisorů účtů. 7. Volné návrhy.

Po rozumu § 19. volné návrhy, k valné schůzi ustanovené, jest na 14 dní napřed výboru spolku oznámiti.

Výbor žádá členy spolkové, aby v počtu nejhojnějším této valné schůze se účastnili. Jeť upravení poměrů katechetských na obzoru a tu zajisté na každém jest, aby, seč síly stačí, radou a skutkem k zdárnému upravení našich poměrů přispěl.

Zároveň upozorňuje výbor, že dle § 10. stanov mohou jen oni členové debaty se účastniti, kdo roční příspěvek b. r. zaplatili.

Knihovna spolková rozmnožena byla letos: »Katechetische Monatschrift« ročník X., »Katechetische Blätter« XXVI., »Monatsblätter für den kath. Religions-

unterricht an höheren Lehranstalten« ročník I., »Nový Život«, »Vlast«, »Rádce duchovní«, »Ordinariátní Listy«, »Česká Mysl«, »Výklad katechismu« od Davídka, »Svatá Země«.

Konkursy. Na měšť. škole chlap. na Král. Vinohradech a Nuslích. Do 25. září 1900.

—
Listárna redakce. R. v K. Na uprázdňení několika míst katechetských podáno bylo množství žádostí. (Slyšel jsem přes 30.) Postup jest tento. Žádost o def. místo podá se okr. šk. radě, jež petenty předloží kníž. arc. konsistoři. Tato s vyjádřením svým pošle vše zpět k okr. šk. radě, jež učiní si terno žadatelů a předloží je školnímu odboru při městské radě. Školní odbor terno ono může změnit, ale vázán jest petenty, v terně uvedenými. Městská rada pak z terna onoho si zvolí. Že v Praze jsoucí katecheté mívají při obsazování přednost, samozřejmo. Zmíněná místa obsadí se zatím prozatímně, takže časem na určitá místa konkurs bude opět vypsán. Na základě výnosu okr. šk. rady ze dne 20. listopadu 1899 zakázáno všeliké osobní představení členům, rozhodujícím při obsazování míst učitelských.

Katechetská Příloha

k 19. číslu „Vychovatele“.

O zanedbávání školních služeb Božích.

Napsal J. KOBOSIL, katecheta měšť. školy v Plzni.

* Dokončení.

Mimo to bylo by dítkám takovým známku z mravného chování na čtvrtletních školních zprávách, po případě i na propouštěcím vysvědčení snížití a připojití poznámku, jež by opatření toto odůvodňovala.«

V otázce, kterému učitelí náleží dozíratí na žáky při předepsaných náboženských cvičeních, vydalo ministerstvo výnos ze dne 29. ledna 1863 č. 13.752 (ex. 1862), znějící místodržitelství v Terstu: »Povinnost žáky nejen vychovávatí, nýbrž také nábožensky a mravně vychovávatí, přísluší všem učitelům školy střední rovnou měrou, jakožto organický celek potřebuje však takový ústav střediska, v němž by se scházely snahy každého učitele k dosažení toho dvojího účelu. Za takové středisko určuje § 97 organisačního statutu pro gymnasia a realky učitele třídního a označuje ho výslovně jako »vychovávající autoritu třídy«, kterýž tudíž má v sobě spojovatí též »znalost mravního chování žáků«. Jest tedy zcela v duchu tohoto ustanovení, přenéstí na učitele třídního též dozor na žáky při náboženských cvičeních, přijímání omluv a po případě udělování dispensí. V každém případě musila by však kontrola býti zcela přesně a svědomitě vedena.

Odnímá-li se právo toto katechetovi, který na ně nárok činí, nezkrátí se tím jeho postavení a mandát od kníž. arcib. ordinariatu mu udělený, nýbrž jen získá, pokud vzdálen od něho bude úkol spojený s inkvizitorními formami a tudíž vyvarováno se bude nebezpečí, zmenšiti jeho vážnost a oblíbenost u mládeže.« (Marenzeller str. 626.)

Výnos tento jest ovšem z doby konkordátu. Avšak i po rozumu nových zákonů školských jest poměr školy k náboženským cvičením týž jako k ostatnímu vyučování. Jest tedy přirozeno, aby, kdo vede kontrolu o přítomných a nepřítomných při vyučování školním, činil tak též při cvičeních náboženských. Zaznamenává-li tedy učitel třídní přítomné a nepřítomné, přijímá-li omluvy a dává-li dovolenou, bylo by důsledné, aby tak činil též v příčině náboženských cvičení. Předpokládá se ovšem, že by se to dělo »zcela přesně a svědomitě«. Katecheta by tím jen získal. Musí ovšem vždy všímati si, jak žactvo účastní se při službách Božích. Úkol jeho ve škole nese to s sebou. Avšak byl by zbaven stálého doptávání a posuzování podstatnosti jednotlivých omluv, jež mnoho času stojí. Stačilo by, když by jen konstatoval, obecně, jaká byla návštěva kostela, a vždy za jisté období poznamenal si ty žáky, kteří častěji nebyli přítomni, ač ve škole při vyučování bývali, a tudíž jeví se býti nepořádnými a omluvy jejich

podezřelými. Mohl by pak žádati, aby tito žáci byli zvláště vyšetřováni, rodiče jejich aby správou školy byli upozorněni na to podobnými lístky upomínacími, jakých se užívá při zaměškávání vyučování školního. Když by nedbalost jejich trvala dále, bylo by pokračovati postupem vypsáním v rozhodnutí zemské školní rady ze dne 16. ledna 1899.

V příčině dispensí uvádí se vynesení ministerialní ze dne 16. května r. 1880 č. 6206.: »Dispense od návštěvy školních služeb Božích dává jednotlivým žákům správce školy, dorozuměv se o to s katechetou« (Dr. Mrštík: Soustavný přehled str. 34.) Ve »Věstníku vládním« uveřejněno nebylo.

Bude zajisté přední snahou každého katechety přivésti mládež k tomu, aby s ochotou a radostí účastnila se služeb Božích. Z těch, kteří se nedostaví, omluví i ty, kteří pro nedostatek slušnějšího oděvu obmeškali, ač v řádu školním a vyučovacím nedostatek oděvu mezi »podstatné« omluvy se nepočítá. Upozorní je, že Bůh na zevnějšek nehledí, povzbudí je, aby přece přicházeli, ale omluví je. Kde však jeví se skutečná nedbalost, ať vinou rodičů neb dětí, tam užije prostředků, kterých se užívá proti nedbalcům vůbec. Vynucené účastenství při službách Božích jest ovšem ceny problematické a významu pochybného, ale jest odůvodněno již ohledy kázeňskými.

Biblický dějepis při učbě náboženské.

Píše prof. ADOLF FUX.

Jelikož katechismus systematický celek katolického náboženství obsahuje a jaksi všeobecným zákoníkem křesťanským býti má, jest arcí předním úkolem náboženské učby, aby děti postupem vyučovací doby učivo v něm obsažené dokonale poznaly. Příčinou nevěry, náboženské lhostejnosti a veškerých těch smutných zjevů v nynější společnosti lidské bývá mimo jiné zhoubné četné vlivy nezřídka i nedostatečné vzdělání náboženské, neznalost pravd v katechismu obsažených. »Největší nepřítelkyní náboženství jest neznalost náboženských pravd.« (Lev XIII.)

Ale nepostačí, aby pravdy ty byly jen přítěžkem paměti, aby je děti totiž mechanicky odříkávaly jako papouškové, ale třeba jest, aby náležitě spracovány byvše, duševním majetkem jejich se staly. K tomu konci poslouží velice platně biblický dějepis, jehož cena při náboženské účtě jest veliká, neboť jest jako Bohem zřízeným pomocníkem náboženské učby.

»Do školy obecné náleží předem biblický dějepis, neboť jest základem všeho dějepisu a podstatnou podporou náboženské učby« (Kellner).

1. Jest nejvhodnější přípravou pro náboženské vyučování, an děti s událostmi a opatřeními Božími, o které katechismus se opírá, seznamuje.

Cokoli mládež v prvních dobách své školní povinnosti (1. 2. a 3. šk. rok) z náboženských pravd chápati může, jedině na základě biblického dějepisu pojímá.

»Biblický dějepis neslouží jenom k tomu, by dětskou zvědavost budil a pěstoval, ale, což nad to jest první základ náboženství v srdcích dětí položil« (Fenelon).
„Biblický dějepis je věčný základ veškeré náboženské učby“ (Schüren).

2. Jest nevyčerpatelným pramenem vhodných názorů pro učivo v katechismu obsažené, jelikož články víry a mravů v katechismu všeobecnými větami vyjá-

dřené v jasných a živých obrazech, konkrétních událostech a dějích a jiných viditelných zjevech před duševní zrak dětí staví.

„Veškerá naučení víry a mravů názorový svůj základ mají v biblickém dějepisu, z něhož takřka vyrůstají (Kellner).

„Biblický dějepis se svými stručnými a rozmanitými lícňemi, které i obyčejný člověk snadno pochopiti může, tu přednost má, že i pro duševní obzor těch lidí se hodí, u kterých bychom se všeobecnými poučnými větami výsledku nedodělali“ (Fenelon).

Články víry o Bohu, jeho vlastnostech, o stvoření člověka a jeho cíli, o hříchu a jeho následcích dají se snadno spojit s dějem o stvoření a pádu jak andělů, tak prvních lidí; že andělé byli mnohými dokonalostmi obdařeni, jasně vysvítá z příběhů o Lotovi, Tobiášovi, Danielovi, Petru v žaláři a j. Nauka o vtělení Syna Božího, o vykoupení skrze něho, o založení a zařízení církve, jsou vesměs události historické a po většině příběhy a rozličnými zařízeními Starého zákona předobrazeny a t. d. I veškeré svátosti v biblickém dějepisu svůj podklad mají.

To platí i o článcích mravů. Platnými slovy: „Bůh jest nejvyšší dobro“ děti nepoučíme, ani lásky k Bohu neprobudíme, neboť pojem nejvyšší dobro jest tak abstraktní, že děti jen neurčitou a nejasnou představu s ním pojiti mohou. Vyjmenování hříchů a cností, znalost jejich sama, pro mravný život ceny nemá, neopírá-li učitel příslušné theoretické poučky o biblický dějepis.

Veliké potíže naskytují se při vysvětlování najmě oněch vět, které o povinnostech a protivách jejich jednájí; ale pochopitelným a zajímavým stane se vyučování, vyjdeme-li od biblických příběhů. Tak na př. na základě biblického článku: „Pád prvních lidí“ vedeme děti k poslušnosti k Bohu a jeho přikázáním, i menší děti jasněho pojmu nabudou o poučce „Bůh stvořil anděly, aby ho ctíli“, poukážeme-li na chvalozpěv andělů při narození Ježíše Krista a j.

Podstatu modlitby, její druhy a vlastnosti vidíme na Anně, na Ježíšovi na hoře Olivetské a j. Moc a sílu její pozorujeme na výsledcích, kterých se dodělali Abraham, Mojžíš, Eliáš, Zachariáš, žena Kananejská, přítel o půl noci prosící (Luk. 11), vdova soudce prosící (Luk. 18) a j.

Příklad útlého svědomí, máme-li zřetel k cizímu majetku, pozorujeme na Jakubovi, Tobiášovi; že Bůh při konání dobrých skutků k srdci přihlíží, vysvítá z příběhu o vdově, která jenom dva peníze dala. (Luk. 21.)

Že se máme vystříhati pokušení, máme příklad na Evě, na Petrovi; jak odporovati, ukazuje Josef Egyptský, Susana, Ježíš Kristus sám a j.

Vypravování o zlých synech Heli, o Tobiášovi, Egyptském Josefovi a Absolonovi připomíná nám povinnosti rodičů k dětem a povinnosti dětí k rodičům. Příběh o služebníkovi setníkově poučuje nás, jaké povinnosti mají představení a páni ku svým podřízeným a služebníkům; Elizeus, věrný sluha Abrahamův, jest skvělým vzorem pro služebníky, jak věrně a svědomitě povinnosti své plniti mají.

I choulostivá katechese o 6. přikázání B. se podaří, povedeli se na základě bibl. příběhu: „Šat prvním lidem od Boha daný, synové Noemovi“ a j.

Při 7. přikázání B. mezi jiným se zapovídá „uškození bližnímu na právech jeho“ Jak snadno znázorníme hřích ten biblickým příběhem: „Mojžíšův útěk“ Mojžíš přišel k studnici, z kteréž právě dcery Jethra, kněze Madianského, vážily vodu, aby napájely stáda otce svého. V tom přišli pastýři a chtěli je odehnati. Mojžíš však obhájil dívky a napojil ovce jejich.

Podstata a ohavnost lži se svými následky jasně vysvítá z vypravování o Kainovi, bratřích Josefových, Giezim, Ananiášovi a Safíře a j.

Podobně objasníme „křivé svědectví“ na základě biblického příběhu: „Achabův a Jezabelin hřích a trest“, poukážeme-li na křivé svědky proti Nabothovi; „křivé obžalování“, užijeme-li biblického článku: „Josef v domě Putifarově“ a t. d.

I sedmero hlavních hříchů a cností na odpor jim stojících, šestero hříchů proti Duchu sv., čtvero hříchů do nebe volajících, devatero cizích hříchů, cnosti mravné a ostatní části kř. spravedlnosti toliko na základě biblických příběhů znázorniti lze.

Kdykoliv tudíž některá náboženská pravda objasněna býti má, třeba vždy předeslati, je-li možný biblický děj jako základ, v kterém ona pravda skutkem se stala, anebo již s ustanovením té které svátosti souvisí.

3. Biblické dějiny pomáhají důležité náboženské pravdy dokazovati, neb pravda v události vyjádřená nezvratná jest, a to týká se hlavně nauky o povinnostech.

Každá povinnost má předem vyložena býti jako zákon daný Bohem, jenž nás miluje, a pro tu lásku svou chce, abychom zákonů jeho poslouchali.

Z biblických příběhů poznávají děti, že Bůh to jest, jenž souhlasu našeho s tou kterou náboženskou pravdou žádá, konání různých povinností nám ukládá, přestoupení zákona Božího trestá a podrobení se jeho sv. vůli odměňuje. Způsobem tím předpisy našeho mravného smýšlení a konání z Boha, jakožto nejvyšší autority, původ svůj odvozují a Bůh jedinou a nejvyšší pohnutkou jejich se stává.

4. Zkušenost mnohonásobně dosvědčuje, že lidé většinou neradi proti směrům své mysli a proti proudům svých citů se rozhodují, nýbrž po většině k výkonům s tímiž směry a proudy se shodujícím unést se dávají. V té příčině biblický dějepis výborně v mysl dětí působí, podává příklady následování hodné a výstražné, k činnosti přivádí pud po následování v době dětské velice živý a mocný.

Statečný Noe, věřící, mírumilovný a nezištný Abraham, trpělivý Job, odpouštějící Esau, kající David, za moudrost prosící Šalomoun, milosrdný Samaritán, za Krista umírající Štěpán, za víru radostně trpící apoštolé a jiní důrazně volají k nám: »Jdi a čiň podobně!«

Obzvláště životopis P. Ježíše jest nevyčerpatelným pramenem náboženského poznání a mravného vzdělání, z kterého pilně čerpati můžeme, chceme-li děti k následování Ježíše Krista vzdělávati a vésti.

Jelikož biblický dějepis i příklady výstražné podává a následky hříchu živými barvami líčí, budí ošklivost nad hříchem, jehož žáci jako zla největšího varovati se mají. (Hřích prvních lidí, Kain a Abel, Zkáza Sodomy a Gomorrh, Synové Heli, Antioch, Ananiáš a Safira a j.).

5. Biblický dějepis oživuje učení katechismu, jelikož rozmanitost a změnu vyučovací formy přivádí, obraznosti zdravé potravu poskytuje, rozum bystří a usnadňuje, by žáci náboženské pravdy snadno v paměti podrželi.

»Povídky jsou pro děti nejlepším pokrmem.« (Molmann).

»Svémi zázraky, svými obrazy z posvátné starobylé minulosti, a tím, že vede biblický dějepis člověčenstvo až ku kolébce jeho, zajímá obraznost v míře svrchované, blahodárně působí na ni, poskytujíc jí látky nejušlechtlejší. (Öhler.)

6. Z biblického dějepisu patrně vysvítá, jak prozřetelnost Boží nad pokolením lidským i jednotlivými osobami bdí a vládne.

* POKRAČ.

Promluva na neděli XVIII. po sv. Duchu.

Napsal Em. Žák, katecheta.

„I řekl sláskem poraženému: „Doufej synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji“. Mat. 9. 3.

Kamkoli Ježíš za svého veřejného působení přišel, všudy zástupové lidu „valili se za ním“. A v té směsi lidí různého věku, stavu a povolání i různé

byly cíle, pro které následovali Ježíše a hledali přítomnosti jeho. Prostý, zbožný lid israelský hledal u něho poučení o pravdách náboženských; viděl v něm proroka, tušil v něm zaslíbeného Vykupitele. Fariseové a zákonníci poslouchali ho, ne aby se poučili, ale aby jej posuzovali, aby ho „polapili v řeči“ a mohli jej obžalovati u vysoké rady, že Ježíš ruší zákon a proto že třeba jej ztrestati. Jiní pak hledali u něho v neduzích a nemocech svých polehčení a uzdravení.

Dnešní sv. Evangelium podobný případ nám vypravuje. Ježíš jest „v městě svém“ Kafarnaum. Seděl ve večeradle a kázal. Kol něho kupí se lid věřící, opodál stojí podezřívaví zákonníci. V tom přinesli „šlakem poraženého“, t. j. mrtvici raněného, aby mu jej podali. A když s ním pro velký zástup nemohli prodrati se k Ježíši, nevědouce si rady jiné, vystoupili po schodech z venku nahoru na střechu, vyloupali ji nad místem, kde Spasitel byl, a otevřevše, spustili po provazích nemocného dolů, k nohám jeho. Tak zprávu dnešního sv. čtení doplňuje sv. Marek. (2, 4—5.) Horlivost lidí takové víry, dojala Ježíše. A proto dí k nemocnému: *»Odpouštějí se tobě hříchyvé tvoji«*.

Divná zajisté na pohled jsou tato slova. Nemocný hledal přec uzdravení u Ježíše. Bezvládne jeho tělo hledalo nových sil. Toužil, aby Ježíš všemocným slovem svým uvolnil ona neviditelná pouta, která svírala všechny jeho údy. A nyní slyší nejprv z úst Spasitelových: *»Odpouštějí se tobě hříchyvé tvoji«*. Nežádal přec za odpuštění hříchů. Snad jich ani vědom si nebyl. Ale Ježíš znal příčinu těžké jeho nemoci. Hříchy, život nespořádaný zaviniily jeho chorobu. Proto jako lékař duše i těla zároveň, uzdravuje nejprv jeho duši a pak zdraví vrací i bezvládnému tělu jeho. Odstraňuje nejprv příčinu nemoci: hřích a pak i následků hříchu jej zázračně zbavuje.

Tak děje se často mezi lidmi. Hřích mívá za následek nemoc. Přestoupení zákona přirozeného, převrácený způsob života podlamuje i síly tělesné a zavinuje těžké a dlouhé choroby. Jsou ovšem i z pravidla tohoto výjimky. Největší světcové trpěli četnými neduhy. Spravedlivý Job lká, hořce žaluje na soužení své a dokládá se Bohem své nevinou. V takých případech není ovšem nemoc následek hříchů, není trestem, ale jest zkouškou, kterou sesílá Bůh na vyvolené své, aby je v stálosti a trpělivosti zkoušel a pak tím hojněji odměnil, jestli v těžké zkoušce života byli obstáli. Ale v přčetných případech nemoc tělesná bývá následkem hříchů.

Jako lidé jsme bytost složená. Duše a tělo tvoří teprv celého člověka. A nejužší toto spojení dvou různých podstat, hmotné a duchové, má za následek, že porušení jedné z nich i na druhou má neblahý vliv. Říká se všeobecně: *»Zdravá mysl v zdravém těle«*. Chceme tím říci, že podmínkou a základem čilosti duševní jest vždy tělesné zdraví. Platí však tato pravda i naopak! *»Kde zdravý duch, tam i zdravé tělo«*. Pečuj o svoji duši, zachovej jí milost Boží, tu nejlepší, životodárnou sílu její, zachovej jí klid dobrého svědomí a spokojenost, a pak i tělo tvé uchováno bude při zdraví; uvaruješ se tím mnohých svízelnů a nemocí. Kdo však proti zákonu Božímu se prohřešuje, raní a zabíjí nejprv duši, ale i tělo tím často trpí, ponenáhlu hyne a neduhy zmírá.

Vypravuje se o mořských loupežnících z Etrurie, že přepadše loď vše cenné pobrali a kdo se jim na odpor postavil, toho zabili. Kdo však se jim na milost

vzdal, toho svázali a nějaký čas na živu nechali. Když však později chtěli se zajatců svých zbaviti, přivázali každého z nich silnými provazy tváří v tvář k mrtvole. Jak hrůzné to bylo spojení živého s mrtvým! Jak strašlivé to byly okamžiky, když ubožák, vyprostiti se nemoha, mrtvolu stále s sebou vlekl, až pomalu a bídě sám zahynul. Tak jest i s hříšníkem. Hřích nejprv zabíjí duši. A tím se stává, že duše jako mrtvá upoutána jest k živému tělu. Ale toto nepřirozené spojení působí, že pomalu i tělo chřadne a nemoci propadá.

Co přivodilo ukrutnému Herodesu králi bídny jeho skon, že za živa maso s těla mu opadávalo? Hřichy a nestřídmý, prostopášný život. Co zbavilo krále Nabuchodonosora užívání smyslů a rozumu tak, že jako zvíře vil a trávu pojídal? Nespořádaný způsob života — tedy zase hřích. Proč sešilel v trudnomyslnosti své král Saul? Z pýchy své — ze hřichu. A nač uváděti příkladů dalších, když trudná zkušenost, pozorování každodenní nám příkladů podobných stále a stále hojnost uvádí. Není hřichu, není překročení zákonů desatera přikázání, které by se často jako nemoc nemstilo na člověku hned za života jeho.

Co sklátí téměř denně množství mladých jinochů a dívek v předčasný hrob? Přepínání, zneužívání a plýtvání zdravím, tedy vždy a vždy jen hřích. Smutno, stalo-li se tak přepínáním se v práci za chlebem každodenním, neskonale více však odsouzení hodno, stalo-li se tak ve shonu a víru zábav a radovánek. Sedmero hlavních hříchů, jak naše mravouka je vypočítává, toť jako oněch sedm loupežníků etruských, kteří zabíjí nejprv duši, na to poutají tělo, a nechávají pak obě pospolu bídě smrti kráčet vsťříc.

Saří lékaři znovu a znovu vymýšleli léků k prodloužení života lidského. Hledali prostředků, jak by člověk smrti ušel. Zázračného léku proti smrti ovšem nenalezli. Vždyť proti ní neroste byliny v zahradách. »Contra vim mortis non crescit planta in hortis«. Ale prostředky k zachování zdraví, k prodloužení života pozemského udávají v knihách svých mnohé. A všechny z nich shodují se ku podivu s přikázáními Božími. Plň je svědomitě, a nebude ti mnohdy hledati umělých prostředků k zachování svého zdraví.

Aby tím mocněji přikázání svá v paměť lidu vštípil, dal je Hospodin v tvrdý kámen vyrytá v ruce Mojžíšovy. A na druhé desce shora, ke čtvrtému přikázání připojil ona památná slova: *»abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi«*. Velký slib tento naznačuje především dítkám, jak sobě dlouhý a spokojený život zajistí. Ale slova tato dobře i k ostatním přikázáním se hodí. Zachovávej je bedlivě a uchováš zdraví duše i těla, uchráníš se mnohých neduhů. Nebudeš nikdy podoben šlakem raněnému dnešního sv. Evangelia, ale uchováš zdravou duši a neduhů prosté tělo dlouho pro tento svět i věčně pro život budoucí. Amen.

Promluva na XIX. neděli po sv. Duchu.

Napsal JAN ŠMEJKAL.

*„Příteli, kteraks sem vešel, nemaje roucha svatebního?“
Mat. 22, 12.*

Mohutné významem svým jest dnešní sv. Evangelium, ve kterém Pán dokazuje všem, že příchod jeho skytá spásu zemi. Král, o kterém Pán mluví, není

nikdo jiný leč Bůh; syn, Ježíš Kristus; svatba toť spojení Krista s Církví, ku kteréž nejprve pozváni jsou židé. Když tito odmítli, vysláni jsou poslové na cesty, toť apoštolové pronásledování, týraní a usmrcení. Vyslání služebníků značí posláni apoštolů mezi pohany, zjev krále ve svatební síni — soud, svatební roucho, roucho nevinnosti křtem svatým nabyté. Ale nejen na židy případné to porovnání, ono obsahuje i hluboké pravdy vztahující se na každého jednotlivce, ježto stále zve Kristus Pán k duševní hostině svatební lidstvo svou Církví. Od nejtělejšího mládí Církev údy své přijímá v duchovní péči a provází je láskou svou až na pokraj hrobu. Ve škole, ve zpovědnici, na kazatelně, u lůžka těžce nemocného působí a zvou k nebeským hodům poslové — kněží. A slyší všichni hlasu toho zvoucího? Nikoliv. Jedni nechť přijíti a odmítají rozmnožiti počet těch, kteří velebí v posvátné noci narození Boha-člověka, jiní míjí pramen života necítíce žízeň choré duše toužící napíti se živoucí, posilňující vody a opět jiní, jako asi služebníci dnešního Evangelia, odplácejí napomenutí lásky a péče výsměchem, hanou ano i opovržením. Též i pro tebe, milá mládeži, dnešní Evangelium významno, ježto ze smyslu dnešních slov posvátných ševelí pro tebe mnohá poučení, ježto i tys pozvána k Bohu svému a za tou příčinou oděna rouchem svatebním, kteréž zachovati si máš. A věru bedlivě tobě hleděti jest, abys roucho to neporušené si zachovala, ježto setkáno jest z drahocenných a nádherných látek.

Prvou látkou jest *pokora*. Šťastná jsou léta, ve kterých život váš se vine bez starosti a beze lsti tak, jako jarý potůček, který plyne pestrými lučinami. Srdce vaše jest netknuto, neporušeno, nedotknuté zlobou a světskou lstí, neznáma vám sobeckost, která vlastních jen cílů sleduje. Ovšem, že snad někdo z vás postrádá životních potřeb, než přece milující rodiče a pěstouni vaši hledí vám obstarati aspoň tolik, aby aspoň hlad netrápil vás. Hůře bylo by vám, kdyby postrádali jste vychování a vzdělání, kterého se vám ve škole dostává, o kterémž vy ještě pojem učiniti si nemůžete, jak vám potřebno, a jak nešťastno ono dítě, které vědomí své znalostí věcí rozšířiti a prohlubiti si nemůže. Při výběru pramenů však opatrní buďte, neboť veliké nebezpečí odtud hrozí vám, abyste se falešnými pravdami nedaly odvrátiti od náboženských pravd v hodinách mých vám vštěpovaných, které při netečnosti náboženské prázdnými úsudky zvyklány býti mohou. Vizte jen a seznejte smýšlení velkých, vzdělaných duchů starověku, nového a nejnovějšího věku a hleďte jak oni s úctou soudí o pravdách Božích, světa, nesmrtelnosti a cíle člověka. Kéžby jste se vy všichni zkázonosných směrů ve svém věku varovali. Zůstaňte skromnými, zachovejte sobě svou dětskou mysl, jež ve skrovných a pokorných projevech se zračí, potvrzující tak slova žalmisty Páně: „*Ne nám Hospodine, ne nám: ale jménu svému dej slávu.*“ (Žalm 113, 9.)

Druhou pak látkou, ze které, mládeži milá, roucho tvé setkáno, jest čistota, roucho nejdrahocenější před Bohem a před lidmi. Spasitel tvůj, porovnává čistotu perle, již muž jakýs našel a šel a prodal všecken majetek svůj, aby ji koupil. Viz takým klenotem jest čistota srdce. Jako nejkrasší květina zkvétá v zahradě božských ctností a k nebesům vstupuje její libá vůně. Na ni spočívá milost Boží, zalíbení a úcta lidí, spokojenost se sebou samým. *O jak krásné jest čistotné plémě v stkvělosti: nesmrtelná jest zajisté památka jeho: neboť i u Boha známé jest, i u lidí.*“ (Sap. 4, 1.)

Křehká však jest nádoba, ve kteréž tuto ctnost nosíte, podobá se čistě lesknoucí oceli, již slabounký dech už zakalí. V lilii nachází nejpřípadnější symbol.

Jak lehounce táž vichrem se zlomí, jak nejmenší prášek, sotva oku lidskému patrný, poruší její stkvoucí úběl. Odtud třeba vám opatrnosti, abyste pokladu toho si zachovali, který jedenkrát ztracen, ani žalem opravdovým, ani nářkem nevy-slovným ani bolem nezměrným přivolán býti nemůže, zůstává ztracen na vždy, na věky. A jest oprávněno vyzvání mé k ostražitosti a bdělosti, neboť veliká a bezčetná nebezpečství hrozí porušiti krásu nejvznešenější. Četba, hra, tanec, divadlo, nestřežené myslí, toť cesty vedoucí k hříchu. Největšího pak nepřítele nosíte sami v sobě a to jsou: nezřízené žádosti přičící se zákonům rozumu a požadavkům mravních zásad. Ony jsou velice nebezpečny, ježto ohništěm jsou hříchu, který v poskvrněném blouznění nejen znesvěcuje veškeren duševní život mládeže, nýbrž ho i ničí.

Těžko tuto ctnost zachovati, nespočívá-li zároveň na třetí součásti skvost-ného roucha křesťanské mládeže, na opravdové zbožnosti. Zbožnost základním kamenem jeat každého člověka, ale mládeže zvlášť. Ona jest počátkem vši mou-drosti, základem opravdového mravného a ctnostného života. Čím řídí člověk svůj mravní život? Zajisté dle určitých zásad. Jsou-li tyto pravé jest i žití jeho správné, jsou-li tyto nekřesťanské a špatné jest i způsob jeho života zvrácený. Tyto zá-sady obsaženy jsou v názoru o světě vůbec a o lidském žití zvlášť. Bezbožné názory vedou důsledně k bezbožnosti a tedy i k nemravnému životu. Mravnost nemůže se od víry a zbožnosti odloučiti a nezasluhuje šlechtného toho jména, pakli by se význam její měniti měl dle okolnosti a potřeb. A vskutku, ten nachází se na bludných cestách, kdož by jen snahou po vezdejším chlebě cíle svého prostředky všemi dosáhnouti chtěl, neboť pak by se podobal, hledě k mravnosti, k stromu fíkovému, o kterém Pán na cestě z Betanie do Jerusaléma pravil: „*že uschl hned.*“ (Mat. 21, 19), ač bohatých listí rozvil. Z pokory, z čistoty, ze zbož-nosti nádherné tvé roucho, ve kterém před Bohem zjeviti se máš. Kéž by z vás každý hleděl si ho zachovati, protože jest pramenem pravé moudrosti života, jest klidem svědomí, štěstím a pokojem duše, oným pokojem, kterého svět dáti ne-může, o kterémž Pán praví: „*že převyšuje všeliký smysl*“ (Fil. 4, 7.). Protož těmto ctnostem platiž vaše práce, vaše činnost, námaha, péče. O, kéž by ve středu vašem nebylo nikoho, jenž by nebyl oblečen tímto šatem až jedenkrát k nebe-skému soudu budete povoláni, aby o něm neplatilo ono hanlivé slovo hospodá-řovo: „*Příteli, kteraks sem vešel, nemaje roucha svatebního?*“ a on oněměn ne-musel doznati slov z úst králových: „*nebo mnoho povolaných, ale málo vyvole-ných.*“ (Mat. 22, 14). Amen.

Promluva na den posvěcení chrámu Páně.

(XX. neděle po sv. Duchu.)

Napsal * * .

„*Oklamal-li jsem koho v čem, navrátím čtver-násob.*“

Příběh, jež každoročně výroční památce posvěcení chrámu Páně nám se předcítá, prostými slovy nám líčí obrácení celníka Zachea. Sedaje u veřejné cesty, vybíral clo a mýtné od poutníků se zbožím neb s dobyt看kem cestou se ubírajících. A jediná jen touha jeho bývala: rychle se obohatiti. Lakota celníkův, jich úzkost

a vyděračství všeobecně byla známa; a celník jako veřejný vyděrač ode všech nenáviděn byl. A tak bylo i u Zachea. Na úkor jiných se obohaceti; toť byla jediná dosud jeho snaha, toť cíl života jeho, nad který jiného, vyššího, dosud snad nepoznal.

Tu jednoho dne hlučící zástup běře se cestou. Jest to lid, jenž provází Ježíše na jeho cestách. Zacheus, jenž slýchal již často o velkém proroku Nazaretském, touží spatřiti Toho, o němž všecken Israel již mluví. Pouhá zvědavost jej vede, že vylézá na strom, aby odtud pohodlně zříti mohl Ježíše. Více si nepřeje, více si nežádá, a jakmile jej uzří a tak upokojí zvědavost svoji, chce zase všednímu, nepoctivému povolání svému cele se oddati.

A přec jaká podivná stala se s nim proměna! Jedva Ježíš, spatřiv jej, několik málo slov k němu promlouvá, Zacheus jako zázrakem mění všechno smýšlení své. Slovem Spasitelovým svědomí jeho se probouzí; lítostí okamžitou jat, chce hned napravit v čem komu ublížil, volaje: »Aj, polovici statku svého dám chudým, a oklamal-li jsem koho v čem, navrátím čtvernásob«. Smysl pro spravedlnost a poctivost v tom okamžiku v nitro jeho se vrací; jest hotov vše napravit. A slovo Spasitelovo: »Dnes stalo se spasení domu to-muto«, jest mu odměnou za předsevzetí právě učiněné.

U slov kajícího Zachea tentokráte prodlíme. Jsouť ona ohlasem duše hříšné, jejíž od nepoctivosti k řádnému životu, od lichvy k spravedlnosti, ze smrti k životu se vrací.

1. Již staří národové byli té zásady, že »každému což jeho jest, sluší dáti«. Vždyť káže tak již prostý rozum. Cizího majetku se dotýkati, z něho bezprávně ujímati, toť všude za hřích a nepravost bylo považováno. Spravedlnost a poctivost, daleká vši krádeže, podvodu a lichvy, povinnost nahraditi každou škodu učiněnou, jsou hlavní podmínky společného života na zemi. A proto dobře dí sv. Augustin: »*Vezmi spravedlnost, odejmi poctivost světu, a zem bude jedinou, otevřenou skrýší lupičů a zlodějů*«. A starý Tobiáš dává synu svému rady pro život, krátce všechno to umění živu býti, vyjádřil, řka: »Co nechceš, aby tobě jiní činili, nečiň ty jim«. Nikomu nic nebeř, nikomu neškod, a jestli jsi uškodil, hned naprav; — a tak ušetříš sebe výčitek svědomí a trestu.

Na cestách svých missionářsky dospěl horlivý jeden člen řádu jezuitského k divochům severní Ameriky. Pilně, den co den hlásal jim víru Kristovu a vyučoval je v přikázáních Božích. A tito ochotně přiklonivše sluchu k pravdám Božím, brzo dali se pokřtiti. Ale jedva tak se stalo, musil kněz jich, jinam jsa povolán, je opustiti. S těžkým srdcem opouštěl to nové stádečko věřících horlivých jejich pastýř. Nemohl zůstaviti ani zástupce svého, který by je v pravdách Božích dále vzdělával, ve ctnostech dále cvičil. A to působilo mu starost velikou. Obával se zajisté, že nedavno obrácení, v starý mrav a bývalé nectnosti znovu upadnou. Teprvé po patnácti letech naskytla se mu příležitost opět je shlédnouti, a přesvědčiti se, kam as mu u víře křesťanské dospěli. A hle! jak neočekávaně se potěšil! Ku své radosti našel u nich všechny ctnosti, jež křesťana zdobí: bratrskou lásku, střídmost, nevinnost a mír. A v obchodu taká poctivost a spravedlnost zavládla, že obchodník sklad svůj a zboží své na několik dní mohl opustiti, vše otevřené nechával. Ti nevzdělaní sami vcházeli, brali sobě zboží potřebného, zaplatili a ničeho se nedotýkajíce, odcházeli. Šťastný kněz z úst samotného kupce tak slyšel, který spolu neopomenul doložiti, že za ta léta ani jehly ještě nepo-

hřešil. Taková spravedlnost, taková poctivost byla u lidí — divochů, jimž světlo víry křesťanské teprv zasvitlo.

Jak musí se rdít až do duše mnohý křesťan při této zprávě. Člověk nevzdělaný tak vzorně jeví se poctivým a spravedlivým, — a mnohý, který již na klíně matky své učil se modlit: »Nepokradeš«, — často nedovede činiti rozdíl mezi majetkem vlastním a cizím, mezi: »tvým a mým«!

2. A nad to ještě nespravedlivě získaný statek nepřináší ani požehnání ani štěstí. Kletba Boží spočívá na něm, jak písmo sv. samo svědčí. Neboť moudrý Sirach krásně dí: *»Kdo staví dům svůj na cizí peníze, jest jako ten, který shromáždí kamení na hrob svůj vlastní«*. Jinými slovy: nepoctivý pracuje ku vlastní své záhubě.

Nepoctivý, nespravedlivý, který škody způsobil a přece nenahradil, jak odpoví věčnému soudci, jenž zmýliti a oklamati se nedá, až poručí: »Vydej počet z vladařství svého«! V té rozhodné chvíli pak věru rád každý by vrátil majetek cizí, nahradil škodu učiněnou — leč nebude míti k tomu víc času. V tom okamžiku co nejúzkostlivěji by oddělil statek cizí od svého, ale bude již pozdě. Za života svého má k tomu každý dlouhá léta, po smrti však ni jediného okamžiku.

V životě sv. Medarda čtete následující legendu: K obživě své choval světec mladou kravičku, jejíž mlékem se živil. Na krk přivázán jí zvoneček, jehož zvuk vždy mile dotýkal se sluchu jeho. Tu jednou v noci vkradl se zlosyn v hospodářství světcovo a dobytče odvedl. Ale sotva do svého domu je přihnal, tu nastojte, zvonek sám, i když zvíře tiše stálo, počal zníti. Aby zvuk utlumil, naplnil jej zlosyn senem — leč marně. Zvuk neustával. I sňal jej s krku zvířete a uzamkl ve skřini. Ale i nyní jasně slyšel hlas zvonku. Konečně zakopal jej hluboko v zem; — ale i nyní hlas jeho k němu donikal. Tu teprv všecek polekán, přivedl zloděj zvířátko zpět a prosil kajicně světce, aby mu odpustil.

A nyní obraťme příběh tento, ať jest již smyšlený či pravdivý, na sebe. Kdo cizí věc si osvojuje, má v nitru svém stále znějící zvonek. »Dokud nevrátíš, jsi hříšník, jsi nespravedlivý, jsi nepoctivý!« Tak volá a mluví k tobě vlastní svědomí. A pravého pokoje teprv tehdy dojdeš, když cizí majetek vrátíš, škodu nahradíš. A když tak učiníš, pak i tobě jako Zachaeovi nadejde den radosti a spásy. Amen.

Promluva na XXI. neděli po sv. Duchu.

Napsal JAN TÝNSKÝ.

*„I slitoval se pán nad služebníkem tím, propustil ho a dluh jemu odpustil.“
Mat. XVIII, 27.*

Obohacen dvěma stády, pánem jsa mnohých služebníků, vrací se Jakob s povznešenou myslí do rodné krajiny své. Jedna věc však úzkostí jej naplňuje. Jest to bázeň a strach před rozhněvaným bratrem Esauem, o němž dověděl se posly, že pospíchá mu vstříc se 400 muži. Jaké to as bude setkání s ním, kteréhož před lety pro lest matky si rozhněval? A v nejistotě té obrací se k Bohu za ochranu: „Bože, otče mého Abrahama a Bože „otče mého Isáka“ tak volá „Hospodine, kterýž jsi mi řekl: »Navrať se do země své a na místo narození svého a dobře učiním tobě«“ »S holí svou přešel jsem Jordán tento a nyní se dvěma pluky zas se vracuji. Vytrhni mne z ruky bratra mého Esaua, neboť se ho velmi

bojím.« (I. Mojž. 32, 9.) Než, jaké bylo jeho překvapení, když druhého dne bratr jeho vychází mu vstříc, objímá jej slze. Nechce přijmouti od bratra svého darů podávaných, leč Jakob neustává prositi ho, dokládaje: *»nebo tak uzřel jsem tvář tvou, jakobych viděl tvář Boží«* (33, 10). Lichotil snad tím Jakob bratru svému? Nikoliv. Mluvil pravdu, neboť člověk, jenž dovede odpustiti a zapomenouti zcela na křivdu zrcadlí nejkrásnější stránku obrazu Božího a tudíž právem Jakob v usmířeném svém bratru zdá se viděti tvář Boží. Tak krása spočívá v milosrdenství. I dnešní sv. Evangelium opakem odpuštění dosvědčuje nám rčení zmíněné okazujíc v necitelném služebníku šerednost tváře lidské, která nezná odpuštění. A aby snad šerednosti té u vás nebylo, promluví k vám, jak prospěšné jest člověku odpuštění a smíření rozhněvaných.

Co jest hněv? Hněv jest výlev hořké mysli proti tomu, co se mysli přičí. Není tedy sám sebou nic zlého. Vždyť i sám Spasitel vzplanul hněvem, vida chrám znešvařen penězoměnci a *»udělal jako bič z provázku vyhnal všechny z chrámu ovce také i voly a penězoměncům rozsypal peníze a stoly převracel.«* (Jan 2, 15.). Snadno však hněv hříchem státi se může, jestliže se mu člověk příliš oddá a v něm dlouho setrvává. Proto praví Ježíš Kristus učenníkům svým: *»Přinášíš-li dar svůj na oltář a tu se rozpomeneš, že bratr tvůj má něco proti tobě, nechej tu daru svého před oltářem a jdi prve, smiř se s bratrem svým a potom přijď, obětovati budeš dar svůj. Vejdi v dobrou vůli s protivníkem svým rychle, dokud jsi s ním na cestě.«* (Mat. 5, 22—25.). A vskutku, co jest do křesťana, kdyby kolenama kámen na modlitbách vyhloubil, když chodí v srdci svém se záštím proti svému bližnímu? Co jest do křesťana, kterýž mluví o lásce své k Bohu a bližnímu při tom úklady chystá, co jest do křesťana, kterýž na večer i z rána k nebi volá: *»Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům«* a při tom bližního z duše nenávidí. — Podobně praví sv. apoštol Pavel: *»Hněvejte se a nehřešte; slunce nezapadej na hněvivost vaši.«* (Efes. 4, 26.), jako by říci chtěl: *»Jste-li již tak křehci, že se nemůžete zdržeti hněvu, tedy aspoň dlouho v něm nesetrvajte.«* *»Hněvejte se nechtějice hřešiti«* napomíná i žalmista Páně a dokládá: *»co pravíte v srdcích svých, na ložích svých oželte.«* Tedy na ložích svých, prvé než zavřeme oči ku spánku, máme oželiti všeliké hořkosti, kterou jsme měli v srdci svém proti bližnímu za dne.

Rcete sami, může-li býti povinnosti zřetelnější nad tu, aby rozhněvaní opět se smířili? A přece jak často se stává, že lidé vespolek se hněvají a nechťi se smířiti, bránice se různými výmluvami! Nebyl-li takový Abizaj, služebník Davidův, kterýž provázel pána svého na útěku před králem Saulem? Když totiž přišel s Davidem do stanu Saulova v noci a viděl tam oštěp královský zaražený do země, řekl: *»Zavřel Bůh dnes nepřítele svého v rukou tvých, protože nyní jej probodnu kopím do země pojednou a podruheť nebude potřeby.«* (I. Král. 26, 8.) Ale David nechtěl, nedbal svůdného hlasu bránícího smíření. Jak pravdivé tu přísloví: *»Když se nedostane dříví, uhasne oheň a když nebude klevetníka, utichnou sváry.«* (Přisl. 26, 20). Kdo miluje Boha a bližního, ten s tímto Abizajem jednati nebude, ten spíše přidrží se syna Saulova Jonathy, jenž nemile nesl hněv otcův a proto hleděl otce s Davidem usmířiti.

A my, kteří jsme všichni synové otce nebeského, my bychom neměli kráčet cestou života podle sebe svorně? My bychom neměli přičiňovati se, aby rozhněvaní co nejdříve se smířili? Jak krásná jest taková duše, která smiřuje roz-

hněvané bratry! Víte-liž, koho taková duše nápodobí? Nikoho jiného, leč Spasitele světa. Jak to? Slyšte.

Před příchodem Vykupitelovým rozděleno bylo lidstvo na dva tábory: židovstvo a pohanstvo. Mezi oběma byla hradba nepřátelství, oba tábory byly rozhněvány. Židé byli blízko Boha, majíce jeho zákon a zaslíbení, pohané pak neměli těchto milostí, byli daleko od něho. A tato nerovnost působila nepřátelství; židé pohrdali pohany, pohané záviděli židům prvorozenství. Nemělo však tak býti vždy. Syn Boží stal se člověkem, přebýval mezi lidmi, milost a pravdu hlásal a přinesl a hříchy naše na svém těle na dřevo kříže vnesl. Jeho zsinlostí lidé jsou uzdraveni, jeho krví vykoupeni všichni, kteří věří ve jméno jeho, ať židé či pohané. Tak zrušil Spasitel hradbu nepřátelství, tak smířil ty, kteří byli daleko od Boha, s těmi, kteří byli blízko něho, tak učinil židy a pohany jedním tělem, jedním lidem Božím, aby se naplnila řeč proroků řkoucích: »*Oni budou lidem jeho, on pak bude Bohem jejich.*«

Když tedy Spasitel náš Ježíš Kristus jest smírcem lidí, tedy nejvěrnějším následovníkem Ježíše Krista jest ten, kdo snaží se smířiti rozhněvané.

Takovou duší spanilou, kteráž rozhněvané dovedla usmířiti, byla blahoslašená Anežka, kněžna česká. Bratr její král Václav I., dal svým nepořádným vládařením příčinu ku nespokojenosti v zemi. I vypukla proti němu vzpoura a v čele té vzpoury stál sám králův syn Přemysl Otakar. Jak krvácelo srdce její, vidouc kterak bojují proti sobě otec a syn! I přičinila se o smír a docílila toho, že králevič klekl před otcem na kolena, prose za milost, král pak mu milosti neodepřel.

Čiňme tak i my. Majíce varovný příklad na necitelném služebníku dnešního sv. Evangelia, hleďme, aby v srdcích našich rozlila se láska k bližnímu. A učiníme-li tak, ukážeme se býti pravými syny a dcerami Otce nebeského, jenž není Bohem rozbroje ale Bohem pokoje. Amen.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Osobní. Katecheta měšťanské školy na Kladně a místopředseda Katechetského spolku Jan Královec, jmenován byl katechetou na c. k. učitelském ústavě v Příbrami.

Úmrtí. Dp. Antonín Paulus, praefekt učitelského konviktu v Král. Hradci, zemřel

o prázdninách ve věku 31 let. Byl milým kolegou, snaživým katechetou. Věnujme mu »memento« při mši svaté.

Konkursy. Na I. obecné chlapecké škole ve Vinohradech obsazeno bude místo defin. katechety. Žádosti do 15. října t. r.

LISTÁRNA REDAKCE.

Ježto »Vychovatel« nyní tiskne se v tiskárně družstva Vlast, nutno, aby rukopisy zasílány byly dříve. Žádám tudíž P. T. pány dopisovatele, by laskavě exhorty a články již na měsíc dříve zasílali. — Pro nedostatek místa odložena zpráva o valné schůzi Katechetského spolku do příštího čísla. — **P. S.** Vy ještě věříte ve spravedlnost? Bláhový! Pucování klik, intriky a podobné eskamotérské hokus-pokusy ty platí. »Stat sui cuique dies.« — **Žiž.** Obsazování katechetských míst v P. dělo se panem inspektorem dle normy spravedlnosti, ze kteréž on nikomu zodpověden není. Právě dle ní některé místo obsadil sám (fáma povídá, že prý se to z chytrosti stalo — a ono »nebývá šprochu, aby nebylo na tom pravdy trochu«), jiné v sezení rady, při někom přihlížel k rozdílu 2 let, u někoho zase neviděl rozdíl 4 ano i 6 let atd. Divím se, že kons. obsazování prozat. míst z rukou si vzítí dala, ježto míním, že ta, přihlížejíc k době působení atd., byla by spravedlivější. Byl-li jste při valné hromadě, mohl jste to slyšeti z úst p. prelátových. Račte býti ubezpečen, že až přijde čas, promluví. — **m.** Kněžstvo různých vikariátů ohraňuje se na schůzích svých proti ponižujícímu dotazování se pánů vikářů u starostů obce na kněze. I katecheté měli by v úvahu vzítí a ohraditi se proti podobnému počínání svých pánů školních inspektorů, kteří opět vyzvídají u ředitele a pod. Že to nedůstojno, ponižující, kdož by upřel? Račte podati určité návrhy.

Katechetská Příloha

k 21. číslu „Vychovatele“.

Valná schůze Katechetského spolku.*)

Řádná valná schůze našeho spolku konala se v sobotu, dne 15. m. září o 11. hod. dopolední v dolenním sále Svatováclavské záložny. Výbor maje zřetel k tomu, že většina kollegů v těch dnech vrací se obyčejně z prázdnin, stanovil den schůze před počátek školního roku. Ale položení valné schůze na ten čas valně se neosvědčilo. Účast — hlavně z venkova, kde na mnoze se počíná školní rok počátkem měsíce září — nebyla hojná.

Jako zástupce J. M. ndp. arcibiskupa Lva svob. p. Skrbenského dostavil se *ndp. prelát Monsig. Dr. Fr. Krásl*, vzácný přítel katechetů a přední podporovatel všech snah našeho spolku.

Když byl předseda kol. *Em. Žák* krátkým proslovem schůzi zahájil, vyžádal si slovo ndp. prelát dr. Krásl a v delší, vroucí řeči pravil k přítomným as takto:

»Důstojní pp. katecheté! Mohu Vás jako zástupce Jeho kníž. Milosti našeho ndp. Arcipastýře ujistiti Jeho otcovskou láskou a blahovůlí oproti Vám všem. Tuto lásku a něžnou péči o Vás seznali jste hned tenkrát, když ponejprv jste pozdravili svého vrchního pastýře.

Dobře jsou Jemu známy obtíže, s kterými jest Vám při vyučování zápasiti. Věřu, musíme doznati, že nájezdy a nepřátelství proti církvi má hlavní pramen svůj v neznalosti křesťanských pravd. — Tak mnohý křesťan čerpá znalost o našich poměrech jen z liberálních, nepřátelských novin. Čemu se ve škole přiučil z náboženství, toho neopakoval, znenáhla zapomněl, a nyní, ačkoli se má za inteligenta, jest přece v našich náboženských věcech úplný nevědomec. V této nevědomosti pak posuzuje církev, její instituce, její učení a hlavně její kněze. Řídě se dle hesla liberálních novin: »Hic niger est, hunc tu Romane caveto!«, — to je černý, to je klerikál, toho se varuj, domnívá se, že v naší sv. církvi jest vše špatné, prohnilé, a proto že jest jeho povinnost, aby to napravoval; napravuje nadáváním a utrhaním na cti církvi a její služebníkům. —

O prázdninách mluvil jsem s lesníkem, který mi ukazoval krásné smrčky na místě druhdy skalnatém a při tom pravil »Tamhle bylo dříve místo zcela pusté, i umínil jsem si je osázeti. Nešlo to na počátku; polovina sazeniček mi v prvním roce vyhynula. V druhém roce asi třetina, ve třetím pouze pětina. Ale neustal jsem, tak dlouho jsem opravoval a dosazoval a doplňoval, až se mi dílo podařilo.« — Toto rčení lesníkovu budiž i Vám při Vaší těžké a úmorné práci pobídkou.

*) Pro nedostatek místa nemohlo býti uveřejněno v Příloze říjnové.

Pracujete v přeplněných třídách, mnoho hodin v témdni; máte na starosti žáky a žákyně rozličných vloh a povah; mnohdy vidíte, že při nejlepší vůli práce se Vám nedaří. Opakujte, doplňujte, opravujte, nedejte se másti nezdarem — při tom se modlete; neboť práce jen s Božím požehnáním se vždy daří.

Mnoho na Vás, jako učitelích náboženství, záleží. Neboť nenaučí-li se dítě svatým pravdám našeho náboženství ve škole, pak se stává v životě buď nepřítelem naší sv. církve, který v nás vidí jen samou zlobu a špatnost, nebo vlažným křesťanem, který o kostel celý rok nezavadí a jest tak živ, jakoby po smrti žádného života vůbec ani nebylo. A přece chodil do křesťanské školy, byl vyučován náboženskému přítomen. Ale toto se mu buď znechutilo, nebo byl později v životě ku špatnostem sváděn. Proto jest třeba intensivně vyučovati náboženství vhodnou methodou a způsobem lahodným, aby děti nejen předmět, ale také osobu katechetovu sobě zamilovaly.

Prokážete-li ve škole dítěti nějakou laskavost, anebo dítěti chudému nějaké milosrdenství, získáte je snad navždy pro naši sv. církev. A získáte-li děti, získáte samo sebou i rodiče, neboť děti jsou klíčem k srdci rodičů. Hodní rodiče vyptávají se dítěte doma, čemu se učily ve škole; matku, jejížto dítěte jste pochválili ve škole, získali jste často pro církev. I kdyby snad byla dříve nepřátelská a nechtěla o církvi mnohdy slyšeti, když s dítětem jejím budete opatrně a laskavě zacházeti, matku jeho získáte. Tak se stávají děti apoštoly sv. církve v rodinách. A vám jsou tyto děti svěřeny. Hleďte, jaký to vliv máte na lid! Jen z té příčiny chtějí oddělit školu od církve, by tohoto důležitého vlivu pozbyla.

Z těch příčin jest také zvláštní opatrnosti a moudrosti třeba při kárání a trestání školních dětí. Nepropůjčetež se nikdy za nástroje trestání dětí, by odium jejich neuvázlo na vás.

Nejlepším vysvědčením pro každého katechetu jest, když dítěte dospěvší v muže neb ženu s pochvalou o něm mluví a rádo si na něho vzpomíná. Proto důst. pp. katecheté děti sobě svěřené milujte, ujímejte se zvláště chudých a opuštěných dětí, nebo tím právě plníte slova Krista Pána, když nejmenším věnujete pozornost.

Co se tkne hmotných poměrů vašich, jsou stálou úvahou povolaných faktorů a jest naděje, až poměry politické se vyjasní, že i hmotné poměry katechetů se zlepší.

Zítřej jest svátek sv. Ludmily, která vyučila a vychovala sv. Václava, knížete nám všem milého a svatého. Vychovávejte a vyučujte mládež sobě svěřenou v témž duchu, aby se z vašich žáků stali neohrožení a zbožní křesťané, obhájcové sv. víry a apoštolové svých spolubratří.« —

Za upřímně míněná slova vzdal ndp. p. prelátovi dík předseda a spolu jej prosil, aby J. M. nejdůst. p. arcibiskupovi našemu tlumočil upřímnou oddanost, synovskou lásku i úctu, s jakou všichni členové spolku k němu jako svému protektoru a arcipastýři vždy lnou. Katecheté velice z toho se těší, že na slavném stolci sv. Vojtěcha a velikého Arnošta zasedá pastýř tak laskavý, vlídný a o všechny pečlivý a neustanou Hospodina za to prositi, aby jim J. M. nejdůst. p. arcibiskupa Lva svob. p. Skrbenského na dlouhá leta zachoval a plné zdraví a sílu apoštol-skému náměstku opět vrátiti ráčil. —

Dále oznamuje předseda, že během tohoto roku z řady členstva na věčnost byl povolán koll. B. Paulus, který po 2 leta byl též členem výboru a horlivě jak na povznesení spolku tak i všech jeho prací se účastnil. Památka jeho uctěna povstáním; a předseda prosí všechny pp. kollegy, přítomné i nepřítomné, aby při oběti mše sv. věnovali zesnulému spolubratru vroucí Memento.

Na to následovalo přečtení zápisu o poslední valné schůzi spolkové. Ježto jednatel spolku kol. *Halbich*, jako rekonvalescent po těžké chorobě, jež ho o prázdninách stihla, dosud dlel na venkově pro své zotavení, přečetl za něho zprávu kol. *Šmejkal*. Zpráva byla jednomyslně schválena.

Zpráva jednatelská, již zaslal kol. *Halbich*, uvádí, že v uplynulém roce spolkovém konal výbor 4 schůze, v nichž horlivě o hmotném a právním zlepšení poměrů katechetských jednal a všechny na ten čas žádoucí a možné kroky učinil. Členských schůzi bylo 7. Ježto zprávy o všech těchto schůzích v Příloze naší svého času byly uveřejněny, ustáváme zde sdělovati jich průběh. Jednatelská zpráva s plným uspokojením vzata byla na vědomost.

Zpráva pokladní, již přednesl neunavný pokladník spolku, kol. *Železný*, uvádí, že spolek čítá celkem 125 členů. Tímto rokem přibylo 12 členů; 1 zakládající, 4 činní a 7 přispívajících.

Čisté jmění spolkové obnáší celkem 953 K. Pokladník uzavíraje svoji zprávu, opětně obrací se vroucím appellem na přítomné, aby spolek účinně podporovali a osobní intervencí hleděli spolku získati za členy ony kollegy, kteří z prací a úspěchů spolku sice těží, ale dosavad neuvědomili si povinnosti, že i oni mají za členy spolku, který i pro ně pracoval, přistoupiti a tak spolek podporovati. Zpráva p. pokladníková přijata byla s pochvalou a předseda jmenem spolku vzdal svědomitému p. pokladníkovi, kol. *Železnému*, upřímné díky.

Zpráva knihovní, již podal knihovník spolku kol. *Šmejkal*, udává, že během roku zakoupeno bylo pro spolek celkem 11 děl paedagogických a filosofických. Půjčování knih dalo se vždy prvou středu každého měsíce. Seznam knih, jež v knihovně spolkové se nalézají, bude uveřejněn v Příloze, až revise knihovny bude provedena.

Na to po smyslu § 14. spolkových stanov následovaly volby. Koncem roku vystupují z výboru kol. *Halbich*, *Žák*, *Železný*. Byli však akklamací jednomyslně zase za členy výboru zvoleni. Náhradníky zvoleni: Prof. *Šprongl*, koll. *Janota* a *Kulhánek*. Za přehlížitelé účtů: kol. *Loukota*, *Pešek* a *Jiráček*.

Volné návrhy, které mají býti na 14 dní napřed výboru zaslány, nedošly žádné. Jedině kol. *Jiráček* činí dotaz, zda by nemohl spolek náš žádati, aby členům spolku za levnější cenu bylo možno získati sl. správou Dědictví Svatojanského vydanou výbornou knihu: Výklad katechismu schváleného biskupy rakouskými od *Dra. Ant. Podlahy*. K tomu odpovídá nejdůst. p. prelát dr. Krásl, že spolek může žádati sl. správu Dědictví, aby jistý počet Výkladu pro nemajetnější členy spolku zdarma věnovala, a že sl. správa zajisté tak učiní.

Ke konci poděkoval ještě předseda nejdůst. p. prelátovi za to, že opětně valné schůze spolkové ráčil se účastniti a prosil jej, aby vzácnou svoji přízeň i na dále spolku a katechetům zachoval. Poděkovav na to i všem přítomným, prohlásil schůzi za skončenu.

Promluva na den Všech Svatých.

Napsal JAN ŠMEJKAL.

*„Vida Ježíš zástupy, vstoupil na horu
a když se posadil, přistoupili k Němu
učeníci Jeho.“* Mat. 5, 1.

Uchvatně líčí starý kronikář příchod našich praotců do drahé vlasti naší. Přes tři řeky, či spíše jak mnozí vykládají, přes dvě cizí země třemi řekami ohraničené, vstoupil mocný vévoda Čech s lidem svým z Chorvátska do našich žirných krajin. Kráčel v čele lidu svého, bohy na plecích nesa a tu na otevřené pláni mezi řekami Labem, Vltavou a Ohří spatřil horu, z níž rozhled byl daleko široko. Byla to hora Říp, na niž vstoupil s družinou svou, zastavil se a usedna na pařezu, dlouho v krajinu pohlížel. Konečně jal se mluvit k svým, aby díky vzdali bohům. »To jest ta země,« dí mezi jiným, »o které jsem vám často vyprávěl, země mlékem a medem oplývající.« A když pak družinu vyzval, jaké jméno by jí mělo dáno býti, vzkřikla tato radostně »Když jsi, otče náš, Čech, nuže, nazveme ji Čechy.«

Dnes, moji drazí, vstupujeme, slyšíce slova sv. Evangelia, na horu daleko památnější Řípu, na horu, na niž druhý Adam, praotec pokolení lidského vstoupil s družinou svou, a na kteréž jako zaslíbený, toužebně očekávaný Mesiáš měl ono velepamátné kázání, dle něhož hora ta sluje »horou blahoslavenství«. A věru, zasluhuje hora ta jména tak vznešeného, neboť odtud číší slova milosti Boží, odtud ovívá lidstvo větérek milosti Kristovy.

A proto zdá se mi za vhodné prodlíti u jmenované hory a naslouchati Spasiteli. A co pozorujeme? Že dvě slova jako červená niť táhnou se významnou řečí Kristovou, slova: blahoslavenství — království Boží. Blahoslavenství — kdo dovede vystihnouti zcela význam toho? Četl jsem kdysi v listech missionářských toto vypravování »Žil na dalekém jihu — v Hindostaně — jakýs vznešený pohan, jenž při vši své slávě a při všem svém bohatství byl prázden vši spokojenosti, vši blaženosti srdce. Nic nedovedlo ho uspokojiti, ač toužil po vnitřním pokoji. I zavolal si k sobě kněze a tázal se ho, co by činiti měl? »Tvé hříchy,« pravil pohanský kněz, »jsou tobě na překážku a proto jdi a omyj se v posvátném Gangu.« I šel, koupal se a nespokojenost neopustila jej. I volá znova si kněze, a ti káže mu vykonati pouť do vzdálené pagody s břemenem, kteréž sám pro hříchy své nésti má. A na cestě té vidí zástup lidí naslouchati slovům muže cizího. Naslouchá slovům missionářovým, jenž tam kázal o knížeti pokoje, uvěřuje slovům jeho, stává se křesťanem a tak nachází pokladu blaženosti již zde na zemi.« A vskutku, nikde člověk pravého pokladu blaženosti nalézt nemůže, leda u Spasitele, který cestu k němu ukázal, který založil království pokoje, které nazval sám královstvím Božím, který uvedl nás do zemi oplývající mlékem a medem, t. j. do zemi milosti a požehnání a blahoslavenství. A dnes zastavme se u jednoho z blahoslavenství a sice u toho, které vám je nejbližší, a to jest: »Blahoslavení chudí duchem, nebo jejich jest království nebeské.«

Není nejhorší stav lidí chudých, nebo dobrotivá Prozřetelnost Boží laskavě jimi vládne a otcovskou péčí o ně má. Duch toho světa, hledě na nouzi a nedostatek chudiny, praví sice »Blahoslavení boháči, kteří hojnost všeho mají, které obklopuje hejna pochlebníků, kteří přebývají v nádherných pokojích, požívají drahých jídel a vzácných nápojů, tonou ve všem, co jen hrdlo ráčí.« Ale

Duch pravdy, Duch Ježíše Krista dí naopak »Blahoslavení chudí duchem, a tím více chudí v skutku, kteří ten los přijímají ochotně z ruky Boží.« Proč? Protože Bůh tím, že je zůstává v chudobě, povznáší je v tomto životě k zásluze, a k věčné odplatě vede po smrti. Štěstí a bohatství bývá mocným pokušením k svedení duše neopatrné; bývá osidlem, v němž zaplétá a dusí se člověk jako ptáče v síti, bývá medem a lepem, v nichž tone člověk jako bludná muška. Čeho zlého nečiní peníze? Nesváří se pro ně lidé, nezpůsobují krvavé rozmíšky, nerozpalují hněvy a záští? Nevztahuje pro peníze člověk rukou svých až k mrtvým? Neruší pro ně práva Božská a lidská? Neprodává pro ně zrádce vlasti království cizinci? Penězi svatokupec dere se až k samému oltáři. »Znič tu proklatou chtivost peněz a zmenšíš hříchy na světě.«

Jak naopak šťastni jsou chudí, že nejdou cestou boháčů. Jsou chudí, ale mají tím větší příležitost k zásluhám, aby, pohrdajíce věcmi časnými, střízlivě, spravedlivě a pobožně živi byli, »*očekávajíce blahoslavené naděje,*« jak praví sv. Apoštol. Sv. Jan Zlatouústý odsouzen byv do vyhnanství a oloupen o všecko, mluvil k plačícímu Cyriakovi: »Proč pláčeš, synu můj? Že mne vidíš opuštěného, chudého? Kdybys mne miloval, těšil bys se, že jdu k Otci nebeskému. Vždyť poušť činí mne blízkým k ráji. Či bojíš se, že mne usmrtí? Neboj se, neboť budu-li uvržen do moře, tam ve vlnách najdu pokoj. Budu-li hozen dravcům, najdu je laskavějšími nad jedovatost lidí závistných a kolik ran mi způsobí v těle, tolik otvorů bude mítí duše má, by vyšla na svobodu.« To jsou myšlenky, které mají chudí, ale zbožní. A v skutku, k ubožáku v hadrech ležícímu na hrsti suché slámy upřímněji a účinněji mluví kněz než k boháči, odpočívajícímu na měkkém loži ve skvostných pokojích.

Nevylíčil nám důrazně Spasitel budoucí stav i chudých i bohatých v podobnosti o Lazaru a boháči? Ten, který měl se za šťastného v hojnosti statků, umřel a pohřben jest v pekle, a ten, který osypán vředy, ležel u vrat bohatcových, přenesen od andělů do lůna Abrahamova. Uvažte bedlivě ty dvě okolnosti.

Chudí, nuže, nezávidte příliš štěstí boháčům, boháči však nezhrdejte chudými. Bohatým báti se jest horšího osudu po smrti, než je stav chudých na zemi. Či budete tak šťastnými jako nyní? Bůh jest spravedlivý; on může říci vám »Synové nevděční. Již vzali jste odplatu svou, oplývali jste v hojnosti, již ničeho více nedoufejte. »*Synu, přijal jsi dobré v živobytí svém, Lazar však zlé.*«

Nesluší se tedy pohrdati chudými, nebo chudoba jest nejvyšší dokonalou ctností křesťanskou. A jest ctností křesťanskou, je-li chudý trpělivý, skromný, nábožný. Spasitel sám dává chléb ne poválečům a tulákům, ale zástupu opravdovému nedostatek trpícímu. Pomáhá zástupu nábožnému, vděčnému.

I mezi vámi velmi mnoho chudých jest. Nenaříkej nikdo z vás na chudobu, ale práci, příčinlivostí hled vymaniti se z ní. Neboť člověk jest stvořen ku práci, jako pták k létání; ne aby vymýšlel podvody a jimi bohatl, ale aby podle stavu svého zabýval se prací slušnou. Vždyť i Spasitel kdysi předložil chudým ne masa a křepelek, jako druhdy židům na poušti, ale chléb ječný a ryby, naznačuje tím, že chudí živi býti mají střídě a skromně. Proto, co jednou vyděláš, neutrácej, ale pamatuj na dny budoucí. Jdi k mravenci a uč se pracovati, jdi k včele, a uč se šetřiti. Snad zasteskl si mnohý dospělý z vás již nyní na osud svůj. Promíjím to, neboť jste lidé. Ale nečiňte toho, nýbrž povznete bol svůj k lékaři

nejlepšímu — k Spasiteli. Žádný z vás chudší není nad Něho, nebo jeho ložem kříž, nápojem ocet, pokrmem žluč. Řiďte se slovy Tobiáše »Chudý sice život vedeme, ale mnoho dobrého míti budeme, jestliže odstoupíme od všelikého hříchu.« Tak-li žítí budete, jistě splní se i o vás slovo Pravdy věčné »*Blahoslavení chudí, nebo jejich jest království nebeské.*« Amen.

Promluva na XXIII. neděli po sv. Duchu.

Napsal Em. Žák, katecheta.

„Ježíš pak obrátiv se a uřev ji, řekl: *Doufej, dceru, víra tvá tě uzdravila.*“ Mat. 9. 22.

Když národ Israelský pod vůdcem Mojžíšem dal se na pochod do země zaslíbené, nebylo nikoho mezi nimi, kdo by znal cestu neznámým krajem a dalekou pouští. Vždyť nikdo z nich země otců svých, kde pochováni byli Abraham, Isák a Jakub, ani neshlédl. A hle! Hospodin sám ujal se bloudícího národa. On předcházel jej v sloupu oblakovém, za noci jasném a ve dne tmavém, a tak uchránil národ svůj před četnými nepřátely i před smrtí v krajině pusté, před hladem i žizní. Hospodin sám svítil na cestu svému lidu, a tak jej sílil a vléval v něj důvěru, že cíle cesty své dosáhne.

V dnešním sv. Evangelii spatřujeme též dva lidi bloudící, nevědoucí si rady, neznající pomoci. Jest to žena pohanská, krvotokem 12 let trpící a Jairus, představený židovské modlitebny, jehož dvanáctiletá dceruška právě byla zemřela. Oba neznali rady ni pomoci v nouzi své. Všechno lidské umění je zklamalo; beznadějnost a zoufalství zmocňovaly se již jejich duše. — Tu náhle v myšlenkách jich vynořila se jasná postava velikého proroka Nazaretského, Ježíše Krista. »On pomohl již často jiným, on pomůže i nám,« řekli si v duchu. Proto plni víry vyhledali Ježíše, a on vyslyšel volání jejich. Uzdravil ženu a vzkřísil dcerušku Jairovu. Ta byla *odměna oné veliké víry* a pevné naděje, s jakou k Ježíši byli přistoupili. »*Víra tvá tě uzdravila,*« — řekl sám Ježíš. Tedy víra, pevná víra přinesla jim zač prosili. Uvažujme proto i my dnes o tom, kterak víra jest nám v životě vezdejší nejvyš potřebna. —

1. Ctihodný Beda, spisovatel anglický v 8. století, vypravuje, že za jeho času žil jistý učený hvězdář, jenž celý svůj život věnoval pozorování hvězd a jejich pohybu. Celé dny a noci prodlel ve hvězdárně a téměř bez oddechu zíral na oblohu nebeskou. Tu jednou spatřil novou, dosavad neznámou hvězdu. Jeho píle ještě více rostla. Nedoprával si ani odpočinku a stále ji sledoval, stále měřil a počítal, aby přesně vypočítal, odkud jde a kam směřuje. Leč prací touto přemožen, přivodil si těžkou chorobu oční a konečně oslepl. Byl všecek nešťasten, že musil zanechat svého pozorování. Jednoho dne navštívil jej přítel jeho, kněz. A když si nešťastný hvězdář trpce stěžoval na osud svůj, řekl jemu soucitně: »Drahý příteli! Sledoval jste dráhy hvězd a zpytoval jejich původ. Ale znám jednu hvězdu, velmi blízkou, o které jste nepřemýšlel, jejíž původ a cíl jste nezkoumal. A to jste — vy sám. Nezapomínejte přec na sebe! Tažte se, odkud sám jste a kam vede cesta života vašeho! Vždyť to je přece otázka daleko důležitější, než-li kam spěje hvězda billiony mil od vás vzdálená.« A slepý učenec poslechl. Dal se vyučovati katechismu, přemýšlel a bádál sám o sobě. —

Drazí přátelé! Kdo se stará a zajímá o původ hvězd, zvířat a o jich účel daleko více, než o sebe, ten zajisté nejedná moudře. Každý přec sám sobě jest

nejbližší. A prvá otázka, se kterou počínám uvažovati a bádati o přírodě, zajisté jest »*Odkud jsem? Kam spěji?* Jaký jest účel a cíl mého života?« A na tyto otázky střízlivé lidské vědy neodpovídají a odpověděti se ani neodvážují. Neboť otázky tyto nespádají v jich obor. Na tyto otázky odpovídá jedině náboženství. Jediné ono jasně a určitě nám praví, že život náš jest pouhou přípravou k životu budoucímu a že dle tohoto života, buď dobrého neb špatného, očekává nás buď věčná blaženost, buď zavržení od tváře Boží. A kdo stanouti chce jednou šťastně u brány onoho života, musí míti víru. »*Bez víry nelze se líbiti Bohu,*« dí sv. apoštol. (Žid. 11. 6.)

● Kdo slézal někdy vysoké hory, často byl toho svědkem, že když se vydal na cestu, v údolí na úpatí, bylo jasno a milo. Ale střední část hory pokrývala tak hustá mlha, že ni na krok před sebe neviděl. Když však vytrval a zmužile dostoupil nejvyššího vrcholu, spatřil s údivem, jak vrchol hory stkví se v záři sluneční, všude jasno, volno a čarokrásná vyhlídka rozkládá se daleko do světa. — Tak bývá často s věrou člověka v různých dobách jeho života. V mládí drží se víry a všecken život a cíl jeho jest mu jasný a pochopitelný. Později v letech dospělosti, v dobách plné síly životní, vášně a žadostivosti jako mlhy pokrývají duši. V nitru se ozývá pochybování, ba mnohdy usídli se v ní nevěra. Pro přítomnost člověk zapomíná budoucnosti; dostačuje sám sobě. Když však nadejdou časy i duševní zralosti, vášně umlknou, a dostaví se klid, na výšině života člověku opět se vyjasní. Vráti se k víře svého mládí a vidí nyní pravdy, kterýmž ona učí, ve světle mnohem jasnějším a určitějším než dříve. Tak jedině víra otevírá nám výhled do života budoucího, jest jedině pevným bodem, z něhož jasně a klidně život svůj pozorovati můžeme. —

2. Ale víra jest člověku nejvyš potřebna i pro tento život vezdejší. Stará pověst vypráví, že hrdina řecký Achilleus, který se ze všech bojovníků nejvíce vyznamenal při dobývání města Troji, byl na těle nezranitelný. Matka jeho, když se narodil, ponořila jej v proudy řeky Styx a ony způsobily, že každá střela jako od demantového pancéře odrazila se od jeho těla. Jedině pata, za kterou ho matka, koupajíc jej, držela, nebyvši svlažena tajemnými vodami, byla zranitelná. — To jest ovšem báje. Ale znám jiný štít, jenž člověka činí sice zranitelným, ale přece nepřemožitelným, skytá mu bezpečné ochrany i v nejprudších bojích života a v největších protivenstvích, a to jest: štít víry.

Člověk živé víry, neklesne nikdy pod tíhou osudu a neupadne v zoufalství. Víra jest mu štítem nejbezpečnějším, jest mu holí nejpevnější, o kterou se opírá při obtížné pouti tímto životem, jest mu zbraní, kterou přemáhá i překážky, jež mu pouhý a omezený rozum lidský za nepřekonatelné prohlašoval. »*Věrou zdi Jericha padly,* praví sv. apoštol (Žid. 11. 30.), věrou soudcové Israelští *přemáhali království* (pohanů), *činili spravedlnost, docházeli zaslíbení, zacpávali ústa lwim, uhašovali prudkost ohně, poustávali z nemoci, silni učiněni jsou v boji, zaháněli vojska cizozemců.*« (Žid. 11. 33.—34.) —

Ale víra jako jest potřebna jednotlivci, tak jest též nezbytně nutna i každému národu, jest základem jeho trvání, nemá-li národ navždy vymazán býti z povrchu země. Není to podivno a významno zároveň, že všechny velké říše dob dávných: říše římská, macedonská, moc řecká a j. právě tehda se rozpadly, když zdály se státi na vrcholu své slávy, v době největšího bohatství, přepychu a hýření? Nemoc, která je sklátila, která dlouho tajila se pod svůdným zevnějškem, byla:

pohrdání věrou dřívější, nedostatek náboženství. Odtud šlechtitý dějepisec židovský Josef Flavius, když vidí již blížiti se zkázu Jerusalema, volá nadšeně k lidu: »Mohou nám vzít vše, naši vlast, řeč, naše města i všechny statky naše, ale zůstaneme-li věrni zákonu svému, víře své, nikdo nás nezahubí.« Zda již po 18 set let slova jeho znovu a znovu se nevyplňují? — Odtud ona proslulá slova velikého Washingtona: »Náboženství a jeho mravouka jsou nezbytné podpory a pilíře společnosti lidské. Nikoli bohatství, ale počestní a zbožní synové vlasti pojišťují budoucnost svého národa.« —

Na hřbitově Campo santo v Římě postaven jest nádherný náhrobek vznešeného šlechtice. Pod obrazem jeho nalezá se šlechtický znak jeho rodu, a nad ním jsou napsána významná slova: »*Nobilitas ornat, religio evehit.*« Šlechtictví zdobí, náboženství však povznáší. Živá víra, z náboženství plynoucí, ona povznáší člověka a činí jej Bohu podobným. A kdo v srdci svém živou vírou chová, ten nikdy netápá a neklesá v životě, ale koná rád a svědomitě svoje povinnosti v naději u věčnou odplatu. Víra jest mu podporou v životě i těšícím andělem ve chvíli smrti. Amen.

Promluva na neděli XXIV. po sv. Duchu.

(VI. po Zjevení Páně.)

„Podobno jest království nebeské zrnu hořčičnému . . . podobno jest království nebeské kvasu . . .“ Mat. 13, 31, 33.

V dvojím podobenství zobrazuje nám Pán podstatu a osudy Církve své, porovnává ji zrnu hořčičnému, kteréž sice nejmenší jest mezi všemi semeny, ale když vzroste, jest větší všech bylin a bývá jako strom, takže ptáci nebeští přilétajíce, bydlejí na ratolestích jeho; porovnává je kvasu, kterýž vzavši žena, zadržela ho do tří měric mouky až i zkysalo všecko. Zda-li toto dvoje podobenství se vyplnilo? Zda-li skutečně království nebeské — Církev — vzrostlo v mohutný strom, jehož kořeny pevně v půdě kotví, jehož ratolesti větrům a bouřím vzdorují? Zda-li opravdu království nebeské — Církev — proniklo srdce lidské tak, že neporušeno zachovalo se před zkázou a mravní hnilobou věků? Kdož jiný nejsprávnější odpověď k otázkám těm mohl by dáti než dějiny. Nahlédněme dnes v listy její a vizme, jak dosvědčují slova Pravdy věčné.

Království nebeské — pravi Pán — podobno jest zrnu hořčičnému.

Po 12 ještě roků, po vykonání díla vykopení na Golgotě, dlí dvanácte vyvolených Páně v Judsku, aby národu vyvolenému, především lidem nejprve hlásalo poselství spásy, které jim již před tisíciletím zaslíbeno bylo. Nyní opouštějí zemi a zrno hořčičné pravdy nebeské rozsévají v srdce lidí po pravdě a svatosti toužících. Vidíme je kráčet do všech známých zemí. Prostí a skromní muži, chudí, beze všeho majetku, mající jen šat na těle, hůl v ruce kráčí s čistou duší, ozdobenou drahokamem víry do všech krajin, zasvěcují se s nadšením, s obětavostí, zmužilostí svému povolání. Kráčí Ondřej do Skythie, Tomáš do Persie a mezi Party, Bartoloměj do Arabie, Philip do Frygie, Matouš do Aethiopie, Juda a Thadeus do Mesopotanie, Pavel podniká prvou apoštolskou cestu svou, Jakob mladší řídí církev Jerusalemskou, Petr zakládá cirkve v Antiochii a v Římě. Kráčejí jako ovečky mezi lačné a hladové vlky a kdyby možno nám bylo jim v cestu se postaviti a tázati se »Kam kráčíte?« odpověděli by nám »Jdeme do světa

zemi dobýti, národy pokořiti, knížata a velmože pro sebe získati. Chceme přemoci mudrce tohoto světa prostými slovy Evangelia, jdeme lidstvo vysvoboditi z bahna pohanství a mravní spustlosti.«

Věru, že bychom zarazili se nad řečí tou a k nim zvolali: »Ustaňte, bláhová jest myšlenka vaše, malomocná a slabá vaše síla.« Ano, tak bychom k nim promluvili, a hle! Jdou do širého, neznámého, nepřátelského jim světa, podnikají nerovný boj, učí, napomínají, varují, trpí, umírají. Krev jejich svlažuje seménko Církve, které Pánem zaseto vzrůstá, mohutní a během tří století ratolesti své již rozkládá po celé zemi. Má všude své přívržence, jak v Asii, tak v Africe, ano, i v nejsevernější Evropě. Nelze mi nyní jednotlivé stupně rychlého šíření se Církve sledovati a překážky, utiskování během 2000 let, které Církev přetrpěti musela, jmenovati. Ne z moci lidské, naopak, proti moci pozemské vzrůstá Církev, majíc pronásledovníky své u trůnův a utkávajíc se v boj následkem různých svárů mezi svými členy. Přes to vše, zrno hořčičné za neskonalých obtíží vzrůstá v mohutný strom, který všechny bouře věků přenesl. Vyznávači kříže nedbají nepřátelství židovstva, nedbají nepřátelské pohanské moci, nedbají jim nepřátelské pohanské filosofie, oni zůstávají pevnými nauce Kristově. Od pravdy Kristem dané nedají se odvrátiti ani ukrutenstvím, mučením Neronovým a všech jeho nástupců, jméno Kristovo má pro ně půvab, pro který život obětují. Množí se ač věznění, pálení, mučení, vraždění. A křesťané? Odplácejí zlé zlým dle práva odvety oko za oko, zub za zub? Nikoliv. Jim platí slovo apoštolovo: *»Zlořečí nám a my dobrořečíme; protivenství trpíme, snášíme, rouhají se nám a my se modlíme; jako smetí tohoto světa učiněni jsme a pvrhel u všech až posavad.«* (1. Kor. 4, 12.) A stopujeme-li dějiny Církve v krátkých tolika črtách, vidíme stálý boj její proti různým bludařům a rozkolům. Povstává Arianismus podporován Konstantiem, povstávají různí bludaři Macedonius, Nestorius, bludaři hlásající nauku o jedné osobě Kristově, o jedné vůli Kristově, bludy Pelagiů a Semi-pelagiů seslabují Církev, zuří proti Církvi bouře v době stěhování se národů, Vandalové v Africe, Visigothové ve Španělsku, divocí Hunové ve střední Evropě, ti všichni sápu se na Církev. Sotva že tito národové ustali, povstává nový, krutý nepřítel — Mohamed, který v divoké zběsilosti s mečem v ruce potřítí chce Církev Kristovu a rozšiřuje se v Asii, v Africe, v Evropě. Církev však neumdlévá, žije, pamětliva vznešeného úřadu svého jako pravá učitelka a zdatná vychovatelka lidstva, podobna rybáři na břehu Tiberiádském, jak Pán Petra kdysi nazval, vrhá síť své, a hle, lov vydatný.

Němečtí a slovanští národové vstupují v lůno její, takže v nejsevernější části Evropy má již dítky své, království francské sklání před Římem šiji svou a přijímá křest. Tam, kde dříve krev lidská na oltářích pohanských obětována byla, kde modlám pohanským oběti přinášeny, vypínají se nádherné chrámy, Bohu křesťanskému zasvěcené. A zase politování hodný rozkol, svévolí jediného muže vyvolaný, rozděluje Církev ve dvě polovice, západní a východní. Tu zas trapné a dlouhé boje Církvi nastávají ve středověku, které všechny, ježto »brány pekelné ji nepřemohou,« vítězstvím jejím končí a nepřátely v ponížení a v podruží zanechává. Povznášejícím zápalem křesťané chápou se kříže, aby zmocnili se zemi svaté, jež po staletí jest v rukou Islamu. Sotva však ukončeny tyto nadšené a křesťanstvo obrozující výpravy, již opět povstává blud, Valdenští a Albigenští hlásají bludné učení své. Viklif a Hus vystupují se zásadami svými

a o století později Německo a Anglie, Švýcarsko a Nizozemí, Skandinávie a Dánsko od Církve odpadá a v dlouholetém boji obyvatelstvo ohrožuje, vysiluje. Smutno vzpomínati rouhavých výstupů, jež dály se ku konci předešlého a na počátku tohoto století ve Francii, kde Bůh, náboženství, řád křesťanský odstraněn býti měl. A co říci mám o přítomnosti? Co říci o proudech, jež bezbožstvím bojují proti Církvi, aby místo náboženství zavedly rozkoše, přírodu, rozum? — Věru, jediný pohled v listy dějin a dílo Božské patrné. Neboť kdyby byla Církev dílo člověka, musela by zahynouti v bojích, které jí nastaly, jako zahynuli národové, jež úklady jí činili. Církev však — loď Kristova, ještě pluje do přístavu bezpečného, a byť by bouře byla sebe větší, pluje bezpečně vedena a řízena pevnou rukou Boha samého. Boj byl její začátek, boj její rozkvět, boj jest její život. Dějiny její minulosti, přítomnosti, protkány zápasem, leč ona kráčí cestou svou. Většina členů zůstává jí věrnou a noví členové nahrazují odpadlíky, a byť i zvolna, předce pevným krokem k cíli, který vytkl jí nebeský zakladatel. A tak tedy v pravdě učení Kristovo — jedno z nejmenších — všude proniká, vzrůstá v kmen, pod jehož koruny stín chladivý utíkají se milionové. A jako ptactvo před bouří, dravcem, vedrem slunečním hledává ochrany v stínivé, košaté koruně stromové, anž nezdídka mezi nepřístupným větrovým hnízda si upravuje, tak i my utíkejmež se vždy v bouři života, v záchvatu vášní ve stín a blahý chlad Církve Kristovy, té Církve, kteráž založena jest na skále věčné a nepomíjející pravdy. Amen.

Promluva na neděli XXV. a poslední po sv. Duchu.

Napsal * * *

*Něbe a země pomínou, ale slova má
nepomínou. Mat. 24, 35.*

Svatý Method, bratr sv. Cyrilla rodem i působením, na cestách svých apoštolských zavítal na dvůr bulharského knížete pohana Borise. Výmluvnými slovy jal se tu hned panovníkovi i jeho dvořanstvu vysvětlovati vznešené pravdy učení Ježíšova, — leč marně. Boris nedopřával sv. Methoději sluchu, nedůvěřuje víře nové. Doslýchaje se však o malířském umění Methodějově, vybídl jej, aby obrazem nějakým palác jeho zdobil. A sv. Methoděj vyhověl přání královi a Duchem sv. osvícen, maje stále na zřeteli poslání své, vytvořil obraz vznešený i hrůzný zároveň — obraz posledního soudu. A hle! co nepodařilo se slovům, zdařilo se štětcí sv. věrozvěsta. Král poznáváje hrůzy onoho soudu a patře na osud zavržených tak byl dojat, že neváhal déle, ale aby ušel oněm mukám, sklonil ku křtitelnici hlavy své a stal se křesťanem.

K obrazu sv. Methoděje dalo zajisté dnešní sv. Evangelium podnět. Vždyť nikde jinde v písmě sv. poslední den tohoto světa, skon všehomíra a den soudu tak mohutnými a spasitelnou bázeň vzbuzujícími slovy líčen není jako v dnešním sv. čtení. Ústa Spasitelova, jen lásku, mír a odpuštění hlásající, nikdy tolik hrůzy a přísnosti najednou neproněsala, jako dneska slyšíme. Zkáza Jerusalema, zkáza tohoto světa, toť tolik obrazů strašných, že tomu kdo jen poněkud v ně se zamyslí, dech se tají a úzkostí jat bezděky volá: *»V onen den jen ušetři mne Pane vedle velikého milosrdenství svého!«*

A hle! Když Ježíš své: »Běda« byl vyřkl, tu opět klidným a vznešeným způsobem dokonává řeč svoji, volaje: »*Nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou.*« U slov těchto dnes prodleme, a uvažujme krátce hluboký jich význam.

1. Jak dlouho trvá slovo lidské? Jedva bylo promluveno, již zase dokonává. Vzduch odnáší jeho zvuk a ono zaniká rychleji, než-li cesta, kterou vodu brázdící loď za sebou zůstává. O slovech Ježíšových však pravda tato neplatí. Jeho slova v proudu rychle ubíhajícího času mají státi jako nezničitelná skála, mají ještě déle trvati nežli naše nehybná země a všechny ty nespočetné hvězdy na obloze nebeské. Ba i tehdy, když tato země, která tak pevná se zdá pod nohama našima a která všechny naše statky na povrchu svém bezpečně nese, pomine, když všechny ty hvězdy, které v tisíci letech světla svého neztrácejí, uhasnou a zmizí, tehda slova Ježíšova ještě nepomínou.

A jaká jest toho příčina, že napohled prchavé slovo vysloveno ústy Kristovými všechen vesmír přečká? Slova Ježíšova jsou pravda, pravda věčná, nezměnitelná, a proto nemohou pomínouti. Spasitel sám o sobě dí: »*Já jsem cesta, pravda a život*« — proto sv. slova jeho nemohou zaniknouti. Platíť zajisté nejlépe o nich slova našeho všeslovanského pěvce Kollára, jenž krásně dí: »Pravda jest co cédr na Líbánu, ti, jenž do ni dují větrové, víc jen šíří vonnou její mannu. Slova lidská, nauky naše se mění; jedny povstávají, jiné zanikají, neboť není možno člověku vyvarovati se chyb, poklésků, nepravdy. Jedině nauka Kristova se nezmění a změnití nemůže. O ní lze říci, co již Israelité o svém písmě sv. říkali, »že není v něm slova, na němž by hory spočívati nemohly.« Tak pevná, tak nezvratná jsou slova Ježíšova.

2. Ale jest jiný ještě důvod toho, proč slova Kristova nepomínou. Co svět světem bude státi, budou vždy na zemi lidé trpící, nešťastní, strádající, a lidé hříšní. A jako plavec za tmavé noci jen k majáku zrak svůj upírá, aby uchránil člun svůj před zkázou a šťastně k pevnině přistál, tak všichni ti, kteří nehodou stížení jsouce, zoufání nepropadávají, vždy budou obracet zrak svého vzhůru k nebesům. Budou hledati léku, který by všechen bol jich umírnil a zhojil. A lékem tím, jenž všechny neduhy duše bezpečně hojí, jest náboženství Kristovo, sv. slova Ježíšova. Spasitel náš zřetelně volá: »*Pojďte ke mně všichni, kteří obtížení jste a trpíte, a já potěším vás!*«

Zakalená tekutina často několika kapkami lučebnými v okamžiku se vyčistí a kal se na dně usadí. A rovněž tak utěší a upokojí často několik slov sv. nauky Ježíšovy zkormoucenou a znepokojenou mysl, všechnu starost, malomyslnost z ní vypuzující. Nauka Ježíšova setřela nejvíce slzí z tváří lidských; a rovněž tak i v časech budoucích vyjasní bolem stíženou tvář každého, kdo v ní útěchy hledati bude. Slavný jeden muž říkával: »Kdyby nebylo potěšujícího náboženství Kristova, znal bych jen jediného štěstí pro sebe, a to jest, abych se byl nikdy nenarodil.« A německý básník Göthe přímo dí: »Nevěra jest vlastnictvím slabochů, nedouků, jest majetkem jen hlupcův. Jedině víra mne povznáší a chrání nad propastmi života a udržuje vysoko nad všemi jeho všednostmi.«

Tentž jest asi smysl řeči Kristovy: »*Slova má nepomínou.*« Sv. slova jeho pomínouti nemohou, neboť jsou věčná pravda, jež se nemůže změnití a spolu lék proti všem neduhům lidské duše. A nemohu jinak Vám přát, než-li aby i Vám na cestě života tohoto slova Kristova a nauka jeho byly tím nejlepším bezpečným

průvodcem. V nich hledejte posily v práci, útechy v protivenstvích, rady i pomoci v nesnázích tohoto života. O nauce Kristově platí slova jež v chrámu Páně někdy pějete:

»Víro svatá, z lůna nebes vzatá,
pravdo zlatá, v mysli naší vzňatá,
rozkoš dáváš duši, v které přebýváš.
Veď nás tam až, kde své věčné sídlo máš!« Amen.

— ❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧ —

Z katechetského spolku. Výborová schůze konati se bude *ve čtvrtek, dne 1. m. listopadu*, o svátku Všech Svatých, o 2. hod. odpol. v čítárně Katolické besedy. — P. Karel Maloch, majitel předního fotografického atelieru v Praze (Václavské náměstí čís. 25), nabízí členům našeho spolku, jakož i jich rodičům, bratrům, sestram a všem kolegům, kdo při fotografování neb objednáve *zvláštní kupon předloží*, slevu 25% z běžné ceny. Kdož by výhodné této nabídky použití chtěl, račiž žádati předsedu za zaslání řečeného kuponu. — *Slavné ředitelství Dědictví Svatojanského* darovalo spolku 30 výtisků výborného díla *dra. Ant. Podlahy: »Výklad katechismu* biskupů rakouských. Kdo z členů spolku, mající všechny příspěvky zaplacené, na exemplář reflektuje, račiž předsedovi ohlásiti. Výbor v nejbližší své schůzi pak rozhodne, jakým způsobem rozdělení knih má se státi.

Členské příspěvky složili vldpp. a dpp.: *Monsg. Jan Drozd* v Praze, *Jan Královec* v Příbrami, *Fr. Pohunek* v Karlíně, *Em. Žák* na Smíchově, *Jind. Rotta* v Mnich. Hradišti, *Jan Sokol* ve Skutči, *Dr. Jan Budař* v Klatovech, *Jan Laitl* v Blatné, *Fr. Loukota* v Bubnech, *Vojt. Frolík* v Nové Bystřici, *Ant. Liebich* v Chrudimi, *Řehoř Vaněk* v Domažlicích, *Fr. Košák a Václav Honza* v Plzni a *Ant. Javorský* v Hořovicích. Vybízíme dp. kolegy, aby obnovili své příspěvky a novými za členy spolku našeho se přihlásili. — Příspěvky a dary přijímá *Václav Zelezný*, katecheta v Praze II., Karlov.

Citáty bez poznámky. Čteme v časopise »Škola měšťanská a živnostenská« v č. 6. na str. 88: »Dle 10. odstavce a na základě sněmovní resoluce z 9. května 1899. vyměření se má *katechetům vyšší služné a kratší doba služební než učitelům*. Tedy zase o krok dále ku *snížení učitelů světských*. Dle posavadních předpisů *má katecheta*

stejná práva i povinnosti s učitelem, což příště má přestatí. A co nejsmutnější jest, bude míti podřízený katecheta vyšší služné a kratší dobu služební, než nadřízený ředitel, který je předce jeho představeným. To je neslýchaná zvláštnost, která ani ve školství ani v jiném oboru veřejné služby nemá příkladu.« *V témže časopise v čísle ze dne 15. února 1900. čtli jsme: »Ve všech ostatních zemích uznává se zásada: vyšší kvalifikace, vyšší služné — jen u nás nechce učitelstvo spravedlivé této zásady uznati.*« — »Nesmíme srovnávati neboť tu bychom poznali, že přes to, že máme kvalifikaci vyšší, zařazení jsme se služným za správce škol.« — Pan pisatel v časopise »Školy měst. a živn.« buď vědomě mluví nepravdu, aneb je u věcech těch ignorantem, ježto stejných práv při stejných povinnostech práce se domáháme.

Tělesný trest a katecheta. (Z rozhovoru při valné schůzi »Katol. spolku«.) Katecheta nesahej k prostředku tomu, ale hled' při nezbednosti a zlovůli dítěte jiným způsobem ho k napravení přiměti. Vždyť domluva, účinné slovo, případná laskavost v soukromé rozmluvě více prospěti může, než tělesný trest, který sice na chvíli působí, zastrájuje, ale zachovává v dítěti nenávisť, odpor, který snadno z katechety přeněsti se může na předmět. Je-li trestu tělesného skutečně třeba, nevykonávejž ho katecheta, ale ponech ho příslušným osobám. Nikdy však nepropůjčuj se katecheta za trestatele za učitele. Učitel mnohdy stěžuje si na hochu katechetovi a tento zaň trestá. Katecheta nečiň toho, ježto není břičem dítek, nýbrž vyšší osobností. Odtud dítky mívají radši velebného pána než pana učitele, ježto v něm vidí bytost, která učí je o Bohu, o cnostech. Sv. Augustin již praví: »*Amor infantis est naturaliter christiana*. A toto přesvědčení hledme u dítek si zachovati. Opatrnosti nikdy nezbyvá.

Katechetská Příloha

k 23. číslu „Vychovatele“.

Biblický dějepis při učbě náboženské.

Píše prof. ADOLF FUX.

* Dokončení.

To vysvítá jasně z příběhů o Abrahamovi, Josefovi, Mojžíšovi, o lidu Israel-ském, o Božském dítěti Ježíšovi a j.

Děti poznávajíce, co prozřetelnost Boží k vysvobození člověčenstva učinila, obdivují moudrost a dobrotu Boží a pocífuji, že nejvyšš svatá a spravedlivá bytost nad námi vládne, která dobré miluje, sílí, chrání a osvobozuje, hříšníkům sice shovívá a milostí svou je oblažuje, ale konečně trestá a ničí.

Přesvědčeny jsouce o této péči Boží o zachovávání a řízení všech tvorů, vedeny jsou k tomu, by v Boha důvěřovaly, ve všech poměrech života naň se spoléhajíce, ho milovaly, ale i trestů jeho se bály!

Biblický dějepis učebnou látku katechismu buď předchází aneb provází a doplňuje.

Vykládaje biblický dějepis, šetřiž učitel těchto pravidel:

1. Biblický dějepis třeba vypravovati, a to netýká se jenom stupně nižšího (1., 2., 3. šk. r.), ale i středního (4. a 5. šk. r.) a vyššího (6., 7. a 8. šk. rok). Předčítání samo nestačí, ať to činí učitel neb žák. Živé slovo poutá, kázeň jest lepší při vypravování, než při čtení; kromě toho poznávají žáci, jak sami vypravovati mají.

Ale učitel musí uměti pěkně vypravovati, neboť případně podotýká Dinter: »Žena, která neumí vypravovati, nemá se vdáti a muž učitelem státi.« A Kellner v té příčině praví »Kdo umí dobře vypravovati, má děti ve své moci.

2. Než učitel vypravovati počne, učiní přiměřený úvod, a při tom dbáti bude nejen stupně žáků, ale i účelu článku. Na nižším stupni postačí, uvedeme-li jako úvod stručný obsah děje, ale nikoliv abstraktním nápisem článku, nýbrž větou. Na př. při čl. »Pád prvních lidí« takto si počínati budeme Milé dítky! Učily jste se, že Adam a Eva bydleli v krásné zahradě. Jak se jmenovala ta zahrada? Pán Bůh dal jim také přikázání. Jaké přikázání dal jim? Ale Adam a Eva byli Pána Boha neposlušni, jedli se stromu ovoce zapovězené. O tom vám budu dnes vykládati.

Na středním a vyšším stupni může se stručným obsahem děje i hlavní naučení z něho plynoucí se uvésti, položka katechismu, která příběhem následujícím objasněna aneb doložena býti má, předeslati aneb známého dětem přísloví užiti.

Probírají-li se biblické články, které jsou vlastně částí jednoho děje (Josef Egyptský, Utrpení Páně), aneb projednávají-li se v chronologické souvislosti, bude úvodem krátké opakování článku předešlého. Na př. M. d. Učily jste se,

že Josef do žaláře uvržen, a že tam vyložil sny nejvyššího číšníka a nejvyššího pekaře. Učitel stručně děj ten opakuje a po té uvede Dnes budeme se učit, že Josef vyložil sny Faraona a povýšen byl na nejvyšší úřad v Egyptě.

Někdy třeba v úvodu i výklad předeslati, aby celkový dojem rušen nebyl. Na př. při čl. »Kain a Abel« dlužno děti v úvodu poučiti o oběti, při čl. »Esau a Jakub« o prvorozenství a významu otcovského požehnání, při čl. »Šlakem poražený« (dnou sklíčený) o stavbě a zařízení domů, při čl. »Kající Magdalena«, o tom, jak Židé vítali hosta atd.

I výklad země- a dějepisných poměrů náleží do úvodu. Na př. při čl. »Bůh dává desatero přikázání«, anebo »Rozdělení říše«, užije učitel v úvodu mapy Palestiny aneb vhodného zeměpisného náčrtu na tabuli.

3. Vypravuj celý děj, je-li krátký, rozlož na části, je-li delší, ale tak, aby i jednotlivé odstavce, pokud možná, zase jakýsi celek tvořily.

Každý odstavec o sobě dětem se vypravuje a rozebere. Na nižším stupni, obzvláště v 1. a 2. šk. roce, podati třeba jen jádro biblických dějin, a postačí, když děti jednotlivé věty doslovně opakovati dovedou. To cvičí se s počátku ve sboru a jednotlivými lepšími žáky, až dovedou sami na učiněné otázky krátkými, jednoduchými a celými větami odpovídati.

Na středním a vyšším stupni třeba děti naváděti, by vnitřní souvislost událostí dle příčiny a účinku, účelu a prostředků, rozkazů a provedení, pohnutky k činům a jich následky samostatně pozorovaly. S počátku budou sice v rozpacích, ale za krátko se vyznají, a jsouce takovým způsobem vyučování povzbuzovány, by samostatně myslily a soudily, živý zájem jeviti a souvisle děj vykládati budou.

4. Vypravuj zvolna, ale plyně a živě, t. j. názorně, popisuj dopodrobna, aby poslouchajícím dětem se zdálo, že příslušný děj před očima jejich se vyvíjí a ony naň nazírají.

5. Vypravování budiž pravdivé. Ryzí pravda beze všeho nátěru nejmocněji působí.

Učitel nebude ani libovolně přidávati, měniti, ani vypouštěti, čímž by děj jiné tvářnosti nabyt, nýbrž krátkými a jadrnými větami přirozeně jej vylíčí. »Dobré matky jsou nejlepšími vzory názorného a prostého vypravování.« (Kellner.)

Hříchy biblických osob omlouvány aneb dokonce v dobrou stránku vykládány nebudtež, nýbrž upozorniti třeba při nich, jak Bůh i hříchu nenávidí a zlé trestá.

Promluva na I. neděli adventní.

Napsal * * .

*„Nebe a země pomínou,
ale slova má nepomínou.“*
Luk. 21, 33.

V starých letopisech, v nichž zapsány tak mnohé, na oko nepatrné události, ve kterých přece hluboká pravda se zračí, čteme následující příběh »Roku 1280. vraceli se dva statní jinochové, vznešeného původu, z rytířských her a zápasů domů. Byl krásný, letní večer. Na bujných ořích jeli rozkošnou krajinou, kol pestrých lučin, úrodných niv, bohatých rolí. Jásot a veselí přešlých radovánek již dozněly. Jinochové mlčky jeli vedle sebe; mysl jich zdála se obíratí vážnými věcmi. Ticho, jež kol se rozhostilo, nerušil ni jediný hlas, ni jediné slovo. —

Tu konečně jeden z nich přerušil hluboké ticho otázkou »Proč jsi umkl, a o čem tak vážně přemýšlíš, příteli můj?« A druhý odvětil »Jedeme rychle touto krásnou krajinou, míváme ty úrodné kraje a ony zůstávají; my spěcháme dál, ony trvají stále. Leč to se nám jen zdá. »*Zajde zajisté i podoba toho světa*« — dí apoštol. A o této pomíječnosti světa právě přemýšlím.«

Slovy svého druha první jezdec byl všecek překvapen; neboť sám u sebe týmiž myšlenkami byl se právě zanášel. A nyní mluvili společně o tom, jak vše pomíjí, jak vše se střídá a nic nemá věčného trvání. A nedospěli ještě k domovu svému, když o svém budoucím životě a povolání byli již se rozhodli. Společně se smluvili, že nechtí více lpěti na tom, co pomíjí a přestává, nechtí víc honiti se po radovánkách tohoto světa. A nedlouho potom zaklepali na bránu klášterní, prosíce za přijetí. Stali se řeholníky; a jeden z nich byl pak slavným opatem téhož kláštera.« Potud stará kronika. — —

Ty myšlenky, jimiž vznešení jinochové o návratě svém k domovu se zabývali, dnes sám Spasitel jasně vyslovuje. Pozvídá hlasu svého a jako napomenutí nám dává, abychom nehledali tu ve světě stálosti, štěstí a klidu, řka: »*Nebe a země pomínou.*« —

Pozorujme dnes, jaký jest smysl těchto slov, co chce as říci Ježíš pro-rockými těmi slovy: »*Nebe a země pomínou.*«

1. Spasitel mluví o nebi, které pomine. Nemá zajisté na mysli to nebe nám neznámé, kde andělé a duše lidí spravedlivých blaženosti věčné požívají. Tam slunce se nezatmí, neb sluncem tím jest Bůh sám; tam krása neuvadne, radost neustane. Ale o nebi viditelném, o nebi hvězdnatém Ježíš tak praví. Má na mysli ty jasné hvězdy, jež v nekonečném prostoru světa v počtu nám neznámém jsou rukou Boží jako rozsety, které táž ruka Boží v pořádku a v kázni drží, že v podivuhodné shodě a pravidelnosti svými drahami kolotají, jedna druhé nepřekázejíce, jedna do druhé nevrážejíce. Těm hvězdám, které často lidem jsou obrazem stálosti a nezměnitelnosti, platí slovo Spasitelovo. Hvězdy, které mnozí národové za bohy své měli a dosud mají, z nichž mnozí budoucích věcí a osudů lidských dočísti se snažili, tato obdivuhodná tělesa nebeská míní Spasitel, když dí, že »*nebe pomine.*«

Ale i tato země se vším svým půvabem a se vší svou krásou, — země, která tak pevná a nepohnutá zdá se nám býti — má jednu pomínouti. Naše zeměkoule, již člověk, kdyby i celý život chodil, celou projíti nemůže, a která přec jest jen nepatrným zrnkem v prostoru všehomíra, rovněž pomine. —

Ale jak máme slovům těm rozuměti? Nastane snad jednou doba, kdy nebe a země zcela přestanou a jako dým se rozplynou? Snad všemohoucí Bůh slovem svým je zase v nic obrátí tak, jako z ničeho byl je stvořil? Nikoli; tak slovům Spasitelovým rozuměti nesluší. To nebe, jež vypravuje slávu Boží, a země, jež byla sídlem samého Spasitele, jeho kroky posvěcena, jeho krví vykoupěna, nikdy zcela nepomínou, ale jen se promění.

Ze svobodné vůle stvořil Bůh svět viditelný i neviditelný, a jak písmo sv. dí »Hospodinu líbilo se všechno tvorstvo a viděl, že vše jest »velmi dobré.« A Bohu, kterýž nikdy se nemění, nikdy se nezžlí toho, co byl stvořil. On nezničí své tvorstvo, nezahubí je v pouhé nic. Již moudrý Kazatel praví »*Národ pomíjí a národ přichází, ale země zůstává na věky.*« (Ekkles. 1, 4.)

Země naše, dějiště našich skutků zůstane, i když my a miliony lidí po nás v hrob klesnou, ona nikdy zcela nepomine, ona jen se promění.

Jedna taková proměna již se udála, a jest obrazem oné budoucí proměny, o které Ježíš dnešního dne nám mluví. Když v pravěku země hříchem byla znetvořena, když všechno pokolení lidské nepravostem se oddalo, Hospodin poslal potopu světa. V propasti vod pohroužil zemi, aby vyhynulo všechno pokolení hříšné a země jako křtem byla znovu očištěna. Starý, hříšný svět pomínul, ale země sama nepomínula. Ona byla jen obmyta ode hříchu, omladla, a stala se příbytkem zbožné rodiny Noemovy, z níž všechno lidstvo bylo zase vyšlo. A co tehda vodou se stalo, to jednou ohněm, jak dí Ježíš, podruhé se udá. *»Nebesa, kteráž nyní jsou, i země, týmž slovem odložena jsouce chovají se k ohni, ke dni soudu a k zatracení bezbožných lidí«*, dí sv. Petr. (II. 3, 7.)

Tato země, jež znovu stala se sídlem hříchu a nepravosti, která zase jest příbytkem hříšného lidstva, kde hřích ctnost utlačuje a nepravost často vrchu nabývá, v plameni ohni se očistí, a nastane nové nebe a nová země, na níž spravedlnost bude přebývatí.« (II. Petr 3. 13.)

»Nebe a země pomínou« t. j. ony se promění, stanou se sídlem spravedlivých. A na této zemi proměněné spravedliví na věky budou panovati. Ty prosté, pokojné duše, jež křivdy byly dříve trpěly, ti vyvolení Boží, kteří byli pronásledováni, žalářováni, aneb na posměch jiným vystavováni a jichž svět, jak Spasitel dí, ni hoden nebyl, ti zemí touto, proměněnou, očištěnou budou vládnouti.

A hrůzná znamení na nebi: pohasnutí slunce, měsíce a hvězd, soužení národů, bouře hluku mořského a vlnobití taková, že i samy základy země budou se trásti, toť bude počátek onoho příštího proměnění, toť budou zvěsti o příchodu Spasitelově a jako umíráček tohoto světa hříšného. Proto těší Ježíš spravedlivé slovy *»Když pak se to počne dítí, pohledte a pozdvihněte hlav svých, neb se přibližuje vykoupení vaše.«*

Dnešní neděli nový rok Církevní počíná. Nastala doba adventní. Jest čas, kdy hlučná veselí mají utichnouti a každý křesťan horlivěji než jindy má činiti pokání za svoje hříchy. Jest čas tiché pobožnosti a přípravy na příchod Spasitelův. K tomu samo dnešní sv. Evangelium svým vážným obsahem nás vybízí. Nuž i vy v této posvátné době tak, jak vám možno, hleďte býti horlivějšími než dosud v skutcích dobrých, snažte se prospívati vědomostmi i mravy a tak na cestě ctnosti nejen setrvati, ale i pokračovati. Amen.

Promluva na II. neděli adventní.

*Co jste vyšli na poušť vidět?
Trtínu-li větrem se klátící?
Mat. 11, 7.*

V příšerné temno žalární vede nás dnešní sv. Evangelium. Tam, kde vlny Mrtvého moře rozráží se o úskalí Machaeru, v žalární kobce skrývá vladař Galilee a Perey Herodes Antipas, syn krutého Heroda I., předchůdce Pána, Jana, protože on na něm káral slovy nemilosrdnými to, co nesrovnávalo se s božskými a lidskými zásadami. Rád a snad i s plnou ochotou sáhl by k nejkrajnějšímu prostředku, aby se zbavil neuprosného mravokárce, k čemuž zajisté Herodias jej denně měla, leč bál se, neboť vnitřní bázeň a jakás nevysvětlitelná úcta jeho k Janovi, kteréž Herodes, přes veškerou zbabělost, zřící se nemohl, když s ne-

vinným, ctnostným Janem mluvil, zdržovala ho od zločinu, zvláště i proto, že věděl a znal, že utracením a násilnou smrtí muže u lidu tak váženého, tak ctěného, snadno shluknutí ba vzpoura, při rozkvašenosti lidu, vznítiti by se mohla. Vždyť samo písmo svaté výslovně praví, že Tetrarcha svatého muže rád poslouchal, ano že mnohdy dle jeho rad jednal, vždyť i dovolil žákům jeho, aby učitele a mistra svého v žaláři navštěvovali, čím vysvětluje se událost v dnešním sv. Evangelii uvedená.

Jan slyše v žaláři o skutcích Kristových, dva učenníky vysílá, aby se Ho tázali: „*Ty-li jsi ten, kterýž přijíti má, čili jiného čekati máme?*“ Vystihněmež dobře účel tohoto poslání! Neposílá Jan učenníky k vůli sobě s takovou otázkou k Pánu, neboť již při křtu Syna Božího v Jordáně přesvědčen jest o vykupitelském úřadě Kristově, ukazuje Naň častokráte u přítomností svých učenníků volaje: „*Ejhle beránek Boží, který snímá hříchy světa,*“ tam zase opakuje, že Ježíš větší jest než-li on, „*jemuž nejsem hoden rozvázati řeménka u obuvi jeho,*“ že věhlas jeho pomine, ale sláva Kristova potrvá věčně. Ne tedy k vůli sobě, ale k vůli učenníkům svým domnívajících se, že mistr jich Spasitelem jest, posílá je s otázkou, aby oni sami z úst Kristových uslyšeli odpověď, kteráž by pevně a jasně zakotvila se ve vlastní duši jich. A Kristus odpovídá: „*Zvěstujte Janovi, co Jste slyšeli a viděli.*“ A co viděli? Zřeli před okamžikem ještě slepce od narození, an vůli Ježíše Krista poprvé ve svém životě prohlédá. Do uší zní jim slovo divného mistra a chromý od narození vstává. Tam dere se do popředí hluchoněmý a Ježíš rozvazuje pouta jeho jazyka. Tu pozdravuje přátely své a známé ten, jenž vyhostěn byl pro nemoc ze společnosti lidské, uzdraven slovem jediným. Tam zas klečí žena hříšná, již po vybledlé tváři řinou se proudy slz a z úst jeho zaznívá: „*Vstaň a jdi; odpouštějí se Tobě hříchy tvé.*“

A když v úžasu němém se vzdalují, nesouce novinu neslýchanou do žaláře, na zemi do té chvíle ještě nevidaný mistr otevírá rty své, aby význam svého předchůdce u shromážděného lidu objasnil.

Tři věci chválí Spasitel náš na svém předchůdci, statečnost, střídmost a důstojnost jeho, jako proroka a předchůdce Spasitele světa. Při rozboru těchto ctností, pozastavme se u první, totiž u jeho mravní síly vrcholící v neo-hrožené statečnosti.

„*Co jste vyšli na poušť vidět,*“ tak tichým večerem ve stínu palem a ve stínu oliv rozléhají se slova: „*Tři-li větrem se klátící?*“ O, mýlíte se! Takou třtinou nejjemnějším vánkem se třesoucí a se hýbající — Jan není. Vizte již mládí jeho. Na poušti se zdržuje, mocné Farizee, Saducee a celníky kolem něho skromážděné kárá. Velbloudí kůže jeho oděvem, kožený pas objímá boky jeho, kobylky a med lesních včel mu potravou. „*Čiňte pokání,*“ hlásá z vážností, přísností a se vši rozhodností, ve svém nadšení „*neboť království Boží blízke jest.*“ „*Přinášejte hodné ovoce pokání,*“ volá ku potměšilým Fariseům a Saduceům »*a neříkejte u sebe: Otce máme Abrahama! Neboť pravím vám, že mocen jest Bůh z tohoto kamení vzbudovati syny Abrahamovi.*“ (Luk. 3, 8.) »*Již zajisté sekera ku kořenu stromu přiložena jest. Protož každý strom, kterýž nese ovoce dobrého, vyřat a na oheň uvržen bude.*“ A lidu svému káže: „*Kdo má dvě sukne, dej nemajícimu; a kdo má pokrm, učiň tolikéž.*“ Celníkům pak domlouvá: „*Nic více neberte, než co vám ustanoveno jest.*“ I vojáky napomíná: „*Žádného neutiskujte, ani nečiňte křivdy a dosti mějte na svém platu.*“ Slabou

třtinou Jan nebyl, neboť neodvážil by se s otevřenou přímostí říci Herodovi „*Nepožádáš manželky bratra svého,*“ ač věděl, že on nesmířitelným nepřitelem za to mu bude. Kdyby byl slabochem, lichotil by mu, jako tisíce jiných. On nebyl třtinou, on byl cedrem pevně zakořeněným v zemi, jehož peň s mohutnou korunou rozkládá daleko větve a ratolesti, přes něhož bouře přecházejí, blesk směle sráží vršek, aniž však blesk a bouře může pně poškoditi.

A tobě nyní, milá mládeži, budiž Jan zářícím příkladem mravní síly, přesvědčivé odhodlanosti, jenž v pravdě povinností neopustil odhodlán trpěti ano i umřítí, než-li aby proti příkázání Božimu a svědomí svému jednal.

„*Nesluší se,*“ praví Jan Herodovi. (Marek 6, 18.) I ty, připomeň si slov těch „*nesluší se*“ doráží-li na tebe pokušení. Jest-li vnitřní pokušitel nástrahy srdci tvému činí „*Nesluší se*“ stále tobě tanouti má.

Slova ta však sobě opakuj, když též zevně nepřítel k tobě přistupuje, aby tě špatnými příklady kazil a tebe od náboženských a mravních zásad odvrátil. A chtěli-li by tvoji soudruzi nicotnou zahálkou od práce tě svéstí a k nevázané rozpustilosti tě povzbuditi, „*nesluší se*“ vážně a opravdově odpovědí tobě má býti. Snad pro slova ta podstoupiti budeš museti boj, snad i posměchu dojdeš, než neboj se, neboť slova ta nebudou tobě hanou, ale chválou, nebudou pokorením, nýbrž povznesením, utvrzujícím druhy tvé, že tvá síla zbožnosti, mravnosti a povinnosti zvyklati se nedá, ježto jest to ctnost, které se na předchůdci Páně obdivujeme, ctnost statečnosti, která neustupuje před překážkami a nebezpečím, ale snáší, trpí, strádá, bojuje, přemáhá z milosti Jeho, jenž silen ve slabém. Pročež buďte pevní ve svém náboženském přesvědčení i ve svých mravních zásadách. Jen takový národ nehasne, který pevnými, ráznými povahami vykážati se může. Slaboši, měnící každým dnem přesvědčení své a víru svou, ti nezmožou ničeho. Jen šlechetné skutky, platné činy nás spasí, jen otevřené srdce, pevná ruka, zbožná mysl, zmužilá odvaha zvítězí.

Učenníci Janovi mohli říci mistru svému „*viděli jsme a uvěřili jsme.*“ My tentýž výrok se vši jistotou též pronéstí můžeme, vždyť mezi námi též Kristus divy činící, ovšem že ne v těle lidském, ale v těle proměněném. Nuže odvalu pro toho Krista žítí, a víra, ozářená ohněm nadšenosti, spasí nás.

Prorok Ezechiel měl kdysi zvláštní zjevení. Viděl vůz čtyřkolový do nebe vstoupající, zářící oslňujícím leskem a na trůně nebes seděl Pán ve své vznešenosti. Tato čtyři kola tajuplná ve vidění Ezechielově jsou čtyři ctnosti moudrost, spravedlnost, střídmost, statečnost. K životu vezdejšímu potřebí těchto ctností, nebo ony vedou k cíli věčnému. A ony povedou i nás k životu onomu, přidržíme-li se jich, jako uvedly sv. Jana, předchůdce Páně. Amen. —*a.*

Promluva na III. neděli adventní.

Napsal Emanuel Pešek, katecheta měšť. školy.

„*Ty, kdo jsi ?*“

Moudrý Pythagoras kladl na srdce svým žákům, aby denně u večer i z rána zodpovídali si otázky: »Co jsem činil dnes? Jak jsem to učinil? Co jsem činiti měl?« A věru chvályhodná rada mudrce pohanského, neboť jest v ní mnoho pro pokrok na cestě k ctnosti a k dokonalosti.

Proto vidím také, že všichni svatí kladli velkou váhu na takové zkoušení sebe samých a všechny své žáky k tomu též vybízeli.

Milí žáci! I já vybízím vás dnes, abyste si položili podobně otázku tu, kterou položili i židé dle dnešního sv. Evangelia předchůdci Páně sv. Janu, řkouce »*Ty kdo jsi?*« A doložte k tomu Jak vypadá to s tvou duší? Vzpomeneš si někdy na svou duší? Či snad celé dny, měsíce, roky sebe nezkoumáš? A skutku sebezkoumání či zpytování jest nám všem velmi potřebné. Jenom tím způsobem přijdeme k poznání pravého stavu své duše, neboť jen tak jediné 1. zbavíme se všech svých hříchů a zlých návyků a pak 2. zdokonalíme se ve ctnostném životě. —

Stůně-li člověk, co tu úzkosti, co vyptávání, co pozorování! Nemocný člověk sahá si na tepnu a počítá tepot, ústkostlivě vše zkoumá, pohlíží do zrcadla, jak vypadá, slovem vše činí, aby aspoň poněkud poznal stav své nemoci. Jaká to starost o tělo!

Leč kde toho zvláště třeba, oč nejvíce člověk má se starati a pozorovati — totiž stav duše své, zda-li ta duše též nechuraví, zda čista, či hříchy poskvrněna, — o tom bohužel mnohý člověk nejméně aneb málo přemýšlí, stav duše své nejméně zkoumá a také nezná.

A přece jsou dobře známa každému křesťanu slova písma sv. »*Co platno člověku byt všecken svět získal, na duši pak své škodu trpěl.*« (Mat. 16. 26.)

Proto také sv. František Xav. ve zpovědnici svým hříšníkům říkával: »Ach milý synu, nezapomínej na duši svou, zachovej duši svou.

Nuže, kdybychom vše ztratili, jen když duši svou zachráníme!

My však jsme lidé hříšní — vždyť sedmkrát i spravedlivý padá — (Přísl. 24. 16.) — a proto, abychom duši svou zachránili, jest nám, nejpotřebnější poznání duše své čili sebezkoumání, sebezpytování. Krásně o tom praví sv. František Sáleský, řka: »Chce-li lékař šťastně vyhojiti ránu, musí ji dokonale znáti, proto dlabátkem i nožíkem ji bedlivě ohledává, nedbaje na to, že při tom nemocný vzdychá a nařiká. Podobně musí hříšník, chtěje rány srdce svého léčiti, především bedlivě je zkoumati a je před soudnou stolicí svého rozumu postaviti.«

Jako v zahradě, kterou zahradník často prohlíží a pleje, plevel zmoci se nemůže, tak nemůže žádná zlá žádost a zvyk v takovém srdci se zakořenit, jež se často zpytuje a očisťuje.

Jen nahlédněte, milí žáci, na okamžik ve své nitro a tu poznáte, jak často brzo jazykem, brzo zrakem chybuje, jak často to či ono, jež povinni jsme činiti zanedbáváme a čeho povinni jsme se varovati, se nevystříháme a tak duši svou hříchy poskvrňujeme.

A proto, chcete-li se těch hříchů zbaviti, duši čistou míti a tak ji zachrániti — a to myslím, přejeme si všichni — pak musíte často, ano každodenně nahlížeti do svého nitra, zkoumati stav duše své a tím poznáním pak zajisté přivedeni budete k pevnému rozhodnutí, že nechcete dlíti déle ve stavu hříšném, nýbrž všech hříchů a zlých návyků se zbaviti.

Avšak toto sebezpytování nejen přivede vás k zbavení se hříchů, ono velice také přispívá k tomu, že člověk na cestě k ctnosti v životě ctnostném pokračuje, sebe zdokonaluje.

Již sv. Ephrem píše »Každý večer pozoruj a zkoumej pilně, jak jsi během dne své záležitosti uspořádal, co jsi pro svou duši, co pro sebe získal anebo ztratil. Nepočítá-li i obchodník večer svoje příjmy a vydání, svůj zisk a ztrátu!

A přece jedná se při tom jen o časný užitek aneb škodu; oč mnohem více ty člověče každodenně musíš účty skládati, neboť jedná se tu o tvou nesmrtelnou duši, o její užitek neb škodu!«

Kdo každý večer takto se zkoumá, ten shledává a poznává dobře, v čem ten den pochybil, co opomenul, čeho se neuvaroval, a tu tím bude se cítiti povzbuzen, aby budoucí den to napravil, dohonil a tak v dobrém prospíval. A tak vždy více a více bude se zdokonalovati, jestliže své hříchy, své poklesky každodenně bude pronásledovati a jich se zbavovati. A tu bude nám také ono sebezkoumání užitečným pramenem pravé lítosti nad hříchy našimi. Pak poznáme nejlépe, jak slabí jsme ještě, jak mnoho ještě chybujeme, jak předsevzetí snadno rušíme, jak sice snažíme se bojovati, ale málo vítězství dobýváme, tak že v nejhlubší pokoře k Pánu se obrátíme a s upřímnou lítostí zvoláme »Pane, odpusť mi mé hříchy a odpusť slabosti mé!«

Ano, milí žáci, tak poznání sebe jest první krok k napravení, ano půl cesty k dokonalosti a blaženosti. —

Připravujeme se na příchod Pána Ježíše. — Pán již blízko jest — nuže připravme mu nejprve čistý příbytek v duši své, aby s radostí Kristus k nám zavítal a s námi bydlel zde a jedenkrát i na věčnosti. Amen.

Promluva na neděli IV. adventní.

Napsal Jan Šmejkal, katecheta.

„Připravujte cestu Páně, přímé čiňte stezky jeho.“
(Luk. 3, 4.)

Posvátný čas adventní již chýlí se ku svému konci, již druhý týden zadržuje nás Církev svatá na poušti jordanské, kdež předvádí nám předchůdce Pána, kazatele nad proroky slavnějšího — Jana Křtitele, volajícího k zástupům: »*Připravujte cestu Páně, přímé čiňte stezky jeho.*« Byl Jan posledním prorokem starozákonním, neboť koho posvátní věstcové zírali jen v mlhavých obrysech v daleké budoucnosti, na toho již ukazoval Jan jako na přítomného, právě jej býti »*Beránkem Božím, jenž snímá hříchy světa.*« A doba tatě před námi. Neuplyne ani čas 48 hodin a radostná chvíle pronikne dítko, jiskřící se slza v oku matčiném se zaleskne a velebně se vyjímající modlitba otcova při posvátném tichu večerním zalétne k chlévu pustému, polosbořenému, ku stavení beze střechy, kde děťátko nemluvně a kolem něho záře oči oslňující a u toho dítěte několik mužů v oděvu chudém, s mozoly na rukou, s tváří úpalem slunečním osmahlou a na rtech okoralých s modlitbou klaní se »*Slovu tělem učiněnému, aby přebývalo mezi námi.*« A sotva že jednou ještě ze spánku se probudíte, duch váš stane u dítěte rozpínajícího ručky své, jakoby pojmuti chtěly celý svět, a přivinouti to lidstvo k srdci svému, jež pro ně nebe opustilo, aby oblažilo člověka, jenž pak, když ty ruce povyrostly, na kříži za všecku lásku roztáhl a probil hřeby ostrými. Kdybychom si, posluchači moji, na tuto lásku, kteréž nelze nic porovnat, což smyslům pochopitelné, kdybychom si na tuto lásku, která zemi s nebem spojuje, nevzpomněli celičkový rok, učinme tak nyní, kdy tak blizounký okamžik příchodu Spasitelova.

Já pak dnes ku konci doby adventní káži Vám, kterak sám Bůh připravoval člověčenstvo na příštího slíbeného Spasitele světa.

Bůh-li tresce, dvojí úmysl má, trest i polepšení. Vizme. Bůh trestá první lidi v ráji. Zlořečí zemi, která týmž okamžikem pozbývá půvabnosti své z bohaté úrody a plodí trní a hloží. Než, tím též lidi přinuceni stále sobě příbytek voliti, pracovati, hlad a nouze naučila je pole zdělávati. Tím lidé ku pomoci jeden druhému tvoří společnosti, povstávají vesnice, města. A že umějí si navzájem zdělití náhledy své, mohou prozovati umění a řemesla, mohou zkvétati ctnosti, jako pokora, milosrdenství, vděčnost, kteréž nemohly by se konati, kdybychom společně nežili. Hle! tak těžká, úmorná práce, kterou Bůh lidstvo potrestal podnětem ku konání vznešených ctností. Vizme dále. Úroda od hříchu prvotného závislou se stává na povětrnosti, na teple, na dešti. Člověk však, byť sebe více se namáhal, zdarem práci nekorunuje, ten od Boha jest. Tak člověk přinucen zraky své pozvédati k Bohu, učí se modliti, učí se poznávati slabost a mdlost svou. Neboť, kdyby si mohl ve všem člověk sám pomoci, nedbal by na Boha, tak jako dítě, které dospělo a samo již práci chléb si vydělává, nenavštěvuje a nedbá o rodiče, jako o ně dbalo, dokud bezmocno, slabo bylo. Jak tesklivo srdce rolníkovo, když v létě vidí prožloutlé, hučící mraky. Zírá vzhůru, sepíná ruce, modlí se, prosí.

Pýcha, žádost býti rovnými Bohu, připravila nás o ráj, strasti však tohoto světa učí pokoře, která nám ho zjednává. Když bolest srdce prorývá, když tělo v zimě v šatech roztrhaných se tetelí, těžko býti pyšným. I smrt je trestem a ne nepatrným předmětem a prostředkem polepšení. Vidouce smrt, lehkomyšlnost mnohá nás pomine, která k prostopášnosti by vedla. Tak práce, strasti, smrt trestem sice jsou za hřích prvotný, jsou však též prostředkem k polepšení.

A Bůh činí ještě více! Ze všech národů, jeden sobě národ volí, nad ním bdí, by v modloslužbu neupadl a víru v jediného Boha neztratil. Byl to národ Israelský. Jím uchována naděje lepších časů, v něm vypěstován strom vykoupení národům všem. Zaslíbení Abrahamovo přechází z pokolení na pokolení, obřizka stává se zevnějším znamením úmluvy. Mojžíš, vyvolen byv prostředníkem mezi Bohem a člověkem, desaterem přikázání základ vši víry vkládá v lid modlářstvím obklopený. V jediném chrámě Jerusalemském zakotvena pravda jediného Boha, tam slaveny památky dobrodiní lidu Bohem prokázaná. V sobotu svěcen děj stvoření světa, slavnost velikonoční, před oči staví předivné vysvobození lidu z otroctví, slavnost stánků, opět péčí Boží o národ ten na poušti. V zákoně Mojžíšem sepsaným vidí lid počet a velikost provinění svého a — svědomí výčitkami hnětené, touží po obmytí viny, po smíření s Bohem. Jednou za rok vchází velekněz do svatyně, přináší oběť ku smíření spravedlnosti Boží. Obřady ty nastiňují vznešenou oběť, kterou v plnosti času přinést měl kněz nejsvětější, Beránek neposkvrněný, Syn Boží.

Ačkoliv Bůh lid israelský pod ochranou svou vede, nicméně nezapomíná na ostatní národy, jež nenechává bez přípravy na příchod Spasitelův. Židé v zajetí pohanské se dostavše, mimoděk stávají se šířiteli idee messianské, ba, Bůh sám posílá proroky do měst pohanských, a známo jest, že i pohané mají knihy tajemné o příchodu Vykupitelově jednající. Tak pohanský dějepisec Tacitus píše: »Mnozí měli to přesvědčení, že v starodávných knihách kněžských obsaženo, kterak se východ zmůže a ze židovstva panství obdrží.«

Bůh 4000 let připravoval na příští Páně a nám by nebylo třeba přípravy, an znova přichází k nám? Očekávájice milého hosta, již mnoho neděl napřed na něj se těšíme, čistíme příbytek svůj, vše připravujeme k příchodu jeho. A na tento úkaz upozorňuje nás dnes Církev sv. Evangeliiem, před příchodem Vykupitelovým volajíc: *»Připravujte cestu Páně, přímé čiňte stezky jeho, každé údolí buď vyplněno, každá hora i pahrbek bude poníženo a budou křivá místa přímá a ostrá cestami rovnými i uzří všeliké tělo spasení Boží.«*

Nuže, upravmež i my dnes srdce svá, aby ke každému z nás zavítal host nevznešenější, aby navštívil každého z nás, sklíčeného potěšil, zarmouceného povzbudil, slabého posilnil, nemocného uzdravil. Učiníme-li tak, stanou se nám zítřejší svátky zdrojem požehnání, jehož nespolehlivějším poselstvím slova dnešního sv. Evangelia *»A uzří všeliké tělo spasení Boží!«* Amen.

Promluva na Nový rok.

Napsal Em. Žák, katecheta.

Pozdě v novoroční noci vraceli se kdysi dva zlatokopci kalifornijští do svého příbytku. Znali jen dvě místa. Píščitý lán na břehu řeky, kde po celý den dychtivě kopajice, ryžovali zlatý písek, a krčmu, kde v pití, v kouři a ve hře zlato své utráceli. Příbytek skytal jim jenom přístřeší pro čas spánku. Brzo klnouce svému životu, brzo mezi sebou se hádajice o výhru večerní, blížili se ke své chatě, kde sestra jednoho z nich, rovněž beze svitu štěstí a radosti života, obstarávala jim skrovnou domácnost. — Tu náhle zaslechli podivné zvuky opodál od cesty vycházející. Brzo znělo to jako kvílení vichřice, brzo jako pláč děcka. Bezděky přiblížili se k místu a co vidí? V skrovné plenky zavínuto, leželo v příkopě malé, plačící robátko, opuštěné děcko. Při pohledu na ně zachvělo se jejich srdce. Cit lidskosti a lásky, dávno již odumřelý v nitru jejich, jako by znovu se probudil. I vzali neznámé děcko v náruč a odnesli je domů. *»Vychováme je,«* rozhodli se svorně. *»Nahradíme mu rodiče, kterých nemá.«* A stalo se. Pečovali o dítko, zamilovali si je. A podivno! jaká zázračná proměna stala se s nimi. Práce je těšila a jedva bylo po práci, již spěchali domů, aby potěšili se z malého svého společníka. Celé večery bavili se s ním, v něm všechnu svoji radost nyní spatřujice. Učíce je modlití, uvykali sami modlitbě; zanechali svárů, žili v přátelství. Netušené štěstí, mír a pokoj zavládly v jich příbytku. Tajemné děcko učinilo z nich jiné, lepší lidi, přineslo jim štěstí. Bylo příčinou nového, blaženého života.

1. Drazí přátelé! Oni dva zlatokopci jsou věru případným obrazem lidstva před příštím Vykupitelem a tajemné dítko obrazem Ježíše Krista, jehož narození v těchto dnech radostně si připomínáme. *»Na zemi pokoj lidem dobré vůle,«* znělo zpěvy andělskými s jasu nebes do temné noci na zemi při narození Spasitelově. A slova andělská u všech, kdož dobré vůle byli a jsou, kdo pravého pokoje a míru hledají, v pravdě též se vyplnila.

Národové, kteří se zbraní v rukou jako nepřátelé ode dávna proti sobě stáli, učením Ježíšovým poznávají se jako bratři, jako stejně milovaní synové téhož Otce nebeského. Ti, kteří štěstí svého hledali mimo sebe, v hrudě zlata, v shromažďování bohatství, učením jeho osvíceni, hledají nyní štěstí ve svém nitru, v duši v Bohu žijící a Bohu oddané. Opovrhování chudým proměnilo se

v radostnou dobročinnost, hněv v lásku, sobectví v obětavost, kletba v modlitbu pýcha v pokoru, závist v příznivost. Útlé dítko nebeské, všude tam kde přijat bylo jako kouzelným proutkem vytvořilo nové štěstí, nový ráj.

Starý věk končí u kolébky Ježíšovy, a nový život, nový věk zde začíná Ježíš narozený v Betlémě přinesl nový život v lidstvo, dal dušem lidským nový směr, jiné radosti, jiné touhy. Jeho narozením nadešla významná hodina, nový rok v životě pokolení lidského. A není to zajisté pouze nahodilou okolností, že v těchž dnech, kdy v radostí vzpomínáme narození Ježíšova, slavíme též počátek nového roku, že ke kolébce Kristově pojíme též východiště jiného leta.

2. Stojíme dnes na prahu nového roku. V letopočtu svém křesťanském dnešním dnem počítáme nový rok. S přáním všeho dobra podávají si přátelé dnes ruce, s nadějemi v šťastnou budoucnost vítají rok nový. Kde jest naděje — tam jest i radost. A dokavad naděje v duši lidské žije, tam dřímá i jiskérka radosti v novou a lepší budoucnost. Proto každý člověk, byť uplynulý rok byl mu dobou sebe více neblahou, dnes s radostí a očekáváním časů lepších nastupuje pouť v další rok svého života.

Král Alexandr, opojen svými vítězstvími, vystrojil kdys slavnou hostinu na počest svých přátel a vojevůdců. I přikázal přinéstí víno nejdražší a naliv do zlatých pohárů připíjel šťastné budoucnosti a novým vítězstvím. Rozjařen vypil až do dna. Ale v tom s hořkostí v ústech a s bolestným výkřikem upustil pohár na zem. A co bylo příčinou náhlé proměny jeho? Na dno poháru, podivnou náhodou, dostal se hořký plyněk. Lahoda vína proměnila se v nesnesitelnou trpkost.

Moji drazí! Na dně poháru, který včera na příchod nového roku tak mnohý vyprázdnil, skrývá se pro nás všechny i vážná jedna myšlenka, nezvratná pravda, která nutí k vážnému přemýšlení a jen bolestí může nás naplniti. Jsme zase o rok blíže ke hrobu. A myšlenka tato působí zajisté tak, jako ona tajemná ruka, která králi Baltazarovi psala při hodokvasu na stěnu výstražná slova: »Mene, tekel, phares.«

Rok života nám uplynul. Jsme zase blíže na své pouti životní k cíli, u něhož stojí smrt; máme zase o hodný kus blíže ke hrobu. Budme toho vždycky pamětlivi! Važme si každého dne života svého, pracujme, žijme spravedlivě, aby den Páně nenalezl nás nepřipraveny. A hlavně vy, kteří snad ještě delší část života svého máte před sebou, kteří k životu svému teprve téměř se připravujete, važte si každého roku svého života. Jest to doba v životě člověka nejkrásnější, které bychom vám skoro záviděli a na níž s teskností, že již nám uplynula, vždycky jen vzpomínáme.

Čas mládí jest dvojnásob drahý. A život za dob našich činí více požadavků než-li před dávnými lety. Dnes více pracovati se musí než jindy; dnes většími vědomostmi musí býti opatřen, kdo chce nad průměr vzdělanosti se povznésti, dnes musí větší mravní silou a pevnější poctivostí býti vyzbrojen, kdo chce všeliká pokušení a nástrahy, kteréž se mu na každém téměř kroku strojí, bezpečně přemoci.

Stojíme na prahu nového roku života svého. Prosme Boha, jenž pánem jest života i smrti, aby dal nám šťastně dočkatí se i posledního dne tohoto roku. Nevypočítávejme však jemu, čeho si přejeme. Nepředpisujme Prožře-

telnosti. Vždyť Ten, jenž nit života našeho upřádá, jest náš Otec nejlaskavější. On, prohlédaje zrakem svým až na konec člověčenstva, nejlépe ví, co nám prospívá. Beřme z ruky jeho vše tak, jak nám podává. Prosme jen, aby nedal ve štěstí nám zpyšněti a naň zapomínati, v neštěstí a zármutku nedal zmalomyslněti a zoufati. Prosme, aby cestu života našeho tak nám upravil, abychom nežili zde nadarmo, ale po šťastném konci tohoto života čekala nás též věčná blaženost, stálé patření na jeho tvář v nebesích. Amen.

— RŮZNÉ ZPRÁVY. —

Z katechetského spolku. *Výborová* schůze spolková konala se ve *čtvrtek* dne 1. m. listopadu v čítárně Katolické besedy. Přítomni byli členové výboru a náhradníci: koll. Rotta, Sedlák, Královec, Kobosil, Šmejkal, Janotá, Šprongl, L. Kulhánek, Železný, Žák. Po vyřízení protokolu schůze minulé výbor zvolil ze středu svého spolkové funkcionáře. *Předsedou* opětně koll. *Em. Ládka*. Ježto koll. Královec, dosavadní místopředseda, maje na zřeteli, aby v předsednictvu zastoupeni byli též katecheté škol měštanských, vzdal se své funkce, zvolen jednomyslně *místopředsedou* obětavý člen výboru koll. *Kobosil*. Jednatelem opětně koll. *F. Halbich*; na čas jeho dovolené, kterou koll. Halbich po své nemoci nastoupil, ochotně uvázal se jej zastoupiti koll. *L. Kulhánek*. Pokladníkem opětně zvolen koll. *V. Železný*, knihovníkem a redaktorem Přílohy katechetské u Vychovatele koll. *Šmejkal*. Koll. *Kobosil* oznamuje, že již pracuje na dodatku k Mackovým *Církevním dějinám*, aby jim po smyslu pražské osnovy učební předcházal *Stručný přehled zjevení Božího před Kristem Pánem*. Jakmile práce dojde potřebného schválení úřadů církevních, spolek postará se o její vydání. Slavnému ředitelství dědictví Svatojanského za vzácný dar 30 exemplářů *Podlahova Výkladu* katechismu biskupů rakouských usneseno vzdáti písemné díky. Aby spolek náš získal za své členy katechety, kteří čosud se nepřihlásili, uvolil se koll. Železný zaslati všem katechetům-pečenům *písemné vyzvání s žádostí, aby do spolku vstoupili*. — Výbor opětně vyzývá dpp. kollegy, kteří homiletické práce píší, aby některý z nich *homiletický výklad* nedělních evangelií a případných epištol pro mládež škol národních zpracovati se podjal. Na to po vyřízení a projednání jiných ještě záležitostí katechet-

ských výborová schůze spolková byla skončena.

Konkursy: V Praze obsazena budou: def. místo kat. na měšť. škole chlapecké v Praze VII. na Maninách; na měšť. škole dívčí, Praha II.; na měštanské škole dívčí v Praze VII.-Bubnech; na obecné škole dívčí v Holešovicích (Praha VII.). — Konkurs vypsán do 10. prosince. t. r.

Upozornění. Dpp. katecheté ustanovení buď Ordinariáty svými, buď úřady školními žádají se, aby vstoupili ve spolek katechetů Českých. Abych zprvu poukazoval na sílu jednoty jakož i na výhody, na práci spolkovou, zdá se mi již býti zbytečno. Každý, kdo sleduje snahy spolkové, zřejmě sledovati může, kterak spolek tiše avšak účinně pracuje sám, kde katecheté na svém postavení získati mohou. Že viceversa i tím katecheté mají i povinnost, aby snahy ty podporovali, kdož by upřel? Protož páni členové neračtež zapomenouti povinností svých a komu ještě v paměti utkvělo, že roční příspěvek nezaplátil, račiž ho poslati p. pokladníku spolkovému. — Ježto stává se, že mnohé dopisy posílány jsou pod adressou na Karlov, pak odlud teprvé do Holešovic, upozorňuji, že jedině správná adresa má jest: Jan Šmejkal v Praze — Holešovicích. —

Členské příspěvky spjatili: vldpp. Dr. Eugen Kadeřávek, c. k. universitní profesor; Fr. Trnka, c. k. prof. v Praze-II; Ant. Javorský, katecheta v Hořovicích; Vojtěch Šimáček, katecheta v Plzni; Jos. Švec, katecheta v Turnově; Ant. Polanský, katecheta v Horažďovicích; Jan Prieher, katecheta ve Vodňanech; Emilián Balcar, katecheta v Přebouči; F. J. v Praze; A. Jareš, koop. v Březnici; Fr. Hrubeš, katecheta v Kaplici; K. Dašek, katecheta na Břez. Horách; Frant. Štěrbá, katecheta v Rožmitále. O další příspěvky prosí: Václ. Železný, Karlov-II. Praha.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XV. ROČNÍKU VYCHOVATELE.

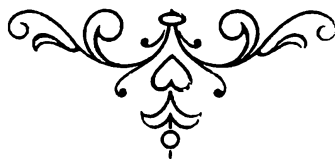

ROČNÍK III.

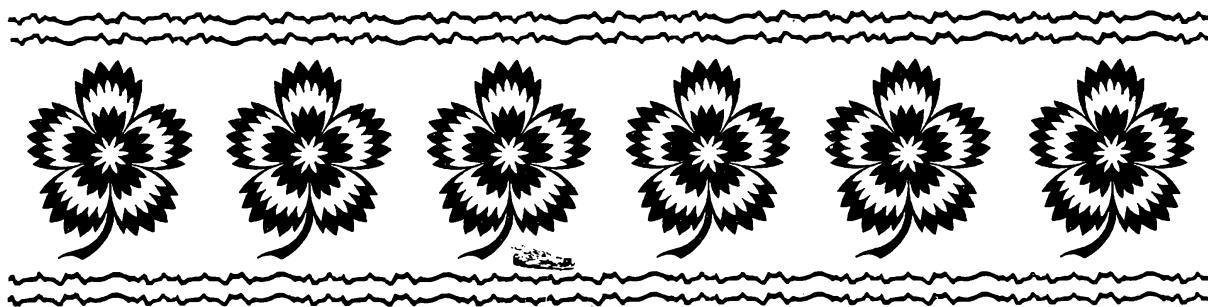
REDIGUJE

VÁCLAV ŠPAČEK.

V PRAZE 1900.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA VÁCLAV KOTRBA.
NÁKLADEM DRUŽSTVA VLASTĚ.

Osoba učitelova.

Napsal JAN NEP JOSEF HOLÝ.

Úřad učitelství jest velice důležitý, šlechetný, posvátný, plný povinnosť a zodpovědnosti. Pozemské štěstí v životě a věčný stav tak mnoha lidí závisí mnoho na činnosti učitelově. Úřad učitelství zabývá se nejšlechetnějším předmětem, dětmi, obrazy Božími. Má za úkol, spolupůsobiti při dokonání spásy křesťanským výchovem miláčků Páně. Z toho vyplývá sama sebou posvátná povinnost učitelova, věrně působiti v úřadě učitelském, aby někdy s radostí mohl účty klásti ze svého vladařství. Hodný, svědomitý učitel jest požehnáním pro celou osadu a nalézá vždy, dříve nebo později, zasloužené uznání. (Haszmann str. 151.)

Především jsou tři hlavní podmínky pro zdárnou působnost učitelovu. Jsouť nejprve potřebny jisté osobní vlastnosti učitele, za druhé jisté osobní chování učitele vůči dětem ve škole, za třetí má si učitel osvojiti také stupeň vzdělání, jaký jest pro učitele a vychovatele potřebný, a má hleděti toto vzdělání doplňovati dalším vzděláváním (Stöckl). To jsou tři podmínky velmi důležité. Předem však promluvíme také o povolání k učitelskému úřadu a dále též o chování učitele mimo školu. Rozdělujeme proto celé pojednání na pět částí. V první promluvíme o povolání ke stavu učitelskému, ve druhé pojednáme o osobních vlastnostech učitelových, ve třetí pak o osobním chování učitele vůči dětem ve škole, ve čtvrté o chování učitelově mimo školu, o jeho poměru k obci, církvi a státu, v páté o vzdělání učitelově.

I. O povolání k úřadu učitelskému.

Kdo se chtějí věnovati stavu učitelskému, mají se s sebou, s Bohem a zkušenými odborníky raditi a uvážiti

1. mají-li náklonnosť, lásku a nadšení pro toto povolání. Kdo se učitelskému stavu věnuje jen z nucení, jen pro zaopatření nebo proto, že se mu v tom neb onom oboru nebo na studiích nedařilo, bez vnitřní záliby, bez vyšší pohnutky, u toho třeba se obávati, aby se svěřenými dětmi nevešel ve zkázu.

Pro budoucího učitele má úřad jeho míti spíše vyšší půvab, aby se v něm úplně spokojeným a šťastným cítil.

Kdo se chtějí věnovati stavu učitelskému, mají uvážiti 2., mají-li vlohy a síly k tomu povolání. Každý stav má své zvláštní úkoly a práce, které také zvláštní vlohy a mohutnosti předpokládají. Kdo nemá těchto vloh a mohutností, není k tomu stavu povolán, nemůže řádně povinnosti své vykonávati a je proto sám sebou nespokojen. Ovšem, jsou při těchto vlohách a mohutnostech rozličné stupně možny. Jaké požadavky se v této příčině na učitele kladou, poznáme z dalšího pojednání.

Kdo se chtějí věnovati stavu učitelskému, mají konečně 3. uvážiti, mají-li příležitost, pevnou vůli a vážnou touhu po úplném vzdělání svých vloh a mohutností k tomuto povolání. (Ohler 9—12.)

II. Osobní vlastnosti učitelovy.

Osobní vlastnosti učitelovy možno rozdělit v přirozené, rozumové a mravní. Třeba totiž, aby učitel byl již od přirozenosti způsobilý k učitelskému a vychovatelskému úřadu; k těmto přirozeným vlastnostem pak nutně přistupují také jisté rozumové a mravní vlastnosti, má-li býti učitel osobně pro svůj úřad úplně vyzbrojen.

1. Přirozené vlastnosti učitelovy

možno opět rozdělit v zevnější a duševní (psychické).

A) Zevnější vlastnosti jsou tyto

a) Učitel má býti tělesně zdravý a silný. Není maličností několik hodin denně věnovati se námáhavé činnosti vyučování. K tomu je třeba zdraví a síly. Slabí a nemocní lidé nejsou s tato namáhání, a jestliže je přece na se berou, jsou v nebezpečí, že své zdraví ještě více pokazí a život si ukrátí. Zvláště má míti učitel dobrou prsa, dobrou výřečnost a zdravé smysly. Dobrá prsa neboť neustálé mluvení velice namáhá; dobrou výřečnost neboť učitel se špatnou výřečností chovanci nerozumějí a neradi ho poslouchají; zdravé smysly neboť jinak nemůže míti řádného dozoru na chovance, a proto také nemůže kázeň prospívati (Stöckl 69, 70). Mezi smysly zvláště má míti dobrý zrak a sluch. Dobrý zrak a sluch jsou uzdy, kterými učitel každého jednotlivce při kázni a vyučování opanuje a zkrotí. Nedostatek jednoho neb druhého smyslu může míti za následek, že učitel mnohé důležité věci u žáků přehlédne, jimi často podváděn bývá, že ho užívají jako hračky a že proto sám učitel nedůvěřivým a nespravedlivým se stává. (Ohler str. 14.) Kdo nemůže školy alespoň pomocí brejlí přehlédnouti, nemůže míti řádné kázně ve škole. (Haszmann str. 152.)

b) Učitel má v celém svém chování tak vystupovati, aby vzbuzoval úctu u chovancův. Proto nemá míti učitel tělesných nedostatků, kterými by se stal u chovanců směšným. Kdo od přirozenosti má některé tělesné nedostatky, nemá se učitelskému stavu věnovati. Mimo to má učitel jak v šatstvu, tak v celém zevnějšku dbáti čistoty, pořádku a prostoty. Nečistotu, zanedbávání zevnějšku třeba u učitele kárati právě tak jako na druhé straně marnivost a zženštilost. S tím má učitel spojovati slušné vnější chování. Při tom se má varovati nepřirozeností. Všeliké rušící návyky má si odvyknouti. Učitel má šetřiti svého zdraví a varovati se všeho, co by zdraví jeho podkopávalo. (Stöckl str. 70, Haszmann str. 152, Ohler str. 14.)

* POKRAČ.

— FEUILLETON. —

*Což na tom, jaká je víra,
jen když peněz plná míra!*

V redakci »Školního Pozoru« v Koutnici bylo ticho rušené chvílemi jenom tlumeným zaklením z úst pana redaktora. Pan redaktor četl totiž »Katolické Listy« a jakožto redaktor liberálně-pokrokově-sociálně-demokraticky-atheistického časopisu nemohl si ani jinak odlehčiti.

V tom někdo zaklepal na dvéře.

Dále!« — Pan redaktor povstal a obrátil se ke dveřím, kdo že ho přichází vyrušovat ze záslužné práce.

Mimo nadání vstoupil člen vyvoleného národa.

»Prosím, mám čest s phanem redaktorem?« ukláněl se.

Prosím. Čím mohu sloužit?« tázal se pan redaktor a zabručel do vousů: »Co mi asi ten chce?«

Jsem Šalomoun Šturcmajl a přicházím stran té smutné události.«

»Co pak se stalo? Já o ničem nevím!

»Ale jak pak by to phan redaktor nevěděl, — takový učený phán!«

No, když nevím.«

Ale, ale — což pak neslyšel phan redaktor nic o Hilsnerovi?«

»O Hilsnerovi? Ovšem, ale prosím vás —

Já to hnedle vysvětlím, phane redaktor. To mi snad ráčí phan redaktor věřit, že nám ten špás s tou Pholnou byl sám čert dlužen.«

Nu to věřím.«

Ted' je nám zle, a proto hledáme pomoc. A já jdu k phanu redaktorovi o phomoc.«

Ke mně? Tohle jsem přece blázen!«

To snad ne, phane redaktor. Oni mají moc dobrej rozum, oni jsou chytřej — věřejí mně — oni jsou nad žida!«

»Ale co mám dělat? Snad nechcete, abych šel Hilsnera uříznout, až ho budou včšet?«

Phane redaktor,« usmíval se Šturcmajl, »oni ho nebudou včšet, za to já jim stojím. A kdyby — já bych ani takovou práci na phanu redaktorovi nežádal, phan redaktor by se mohl říznout, a tekla by mu krev — vaj — krev! — No, ale, aby teda Hilsnera nevěšeli, hledáme phomoc a phan reda-

ktor nám také může phomoci, — vždyť přece vydává časopis —«

»Ale což pak mohu dělat!«

»Nu, kdyby phan redaktor napsal, že to Hilsner tak neudělal, ale že je konc hodnej člověk, jen trochu padlej na mozek — tak nějak — víme? To by dělalo tuze dobře. Páni učitelé by tomu uvěřili — totiž ti, co čtou »Školní Pozor,« a také by to povídali mezi lidem.«

»To nejde, pane Šturcmajle. Já o tom vůbec nemohu psát. Můj časopis je list odborný —«

»Odborný — toť se ví, že je odborný, ale když to phan redaktor udělá, bude ještě víc odborný

»Jak to?«

»Nu — bude jej odbírat více lidí.«

»Tak? Tomu dobře nerozumím.«

»Nu — phan redaktor přece zná „Freie Lehrerstimme“?«

»Jak pak ne! Vždyť z ní pořád opi— pardon!« —

»Thak tedy! A to je teprva list odborný! Ta je celá naše, phane redaktor. Khaždej židovskej učitel a khaždej rabín ji odebírá — to je tuze dobrej list, a my máme pheníze!«

»I co pak je mi po tom, když já je nemám! V každém čísle upomínám dlužníky — a je to platné!«

»Thak tedy! — Ale když to phan redaktor udělá, každej rabín a židovskej učitel si předplatí »Školní Pozor«, — já za to stojím.«

»A kolik by jich tak bylo?« otázal se redaktor, a oči se mu zaleskly radostí.

»Dvě stě — nejmiň.«

»Dvě stě? — Inu, ale je to těžká věc, pane Šturcmajle.«

»Ale proč? Snad přece ví phan redaktor, že ten pan profesor z Pražské university vydal o Hilsnerovi extra knihu —«

»Ó, to je výtečný muž, ten profesor.«

»Thak tedy: když může výtečný muž Hilsnera se zastávat, proč by se nemohl phan redaktor!«

»A tohle máte pravdu!«

»Thak vida! Phan redaktor ani nemusí tuze o Hilsnerovi psát, jenom toho profesora chválit a říkat, že má recht

To bude zrovna tak. — A ještě něco: phan redaktor přece nemá rád klerikály?»

»Tu !« rozlítl se redaktor. »Ani mi o nich nemluvte!«

»Pak už těm klerikálům na truc by to měl phan redaktor udělat. Ó, nám škodí, tihle klerikálové!«

»Však jsem také vystoupil z jejich církve. A vidíte, pane Šturcmajle, jim na vzdor to udělám!«

»Tho jsem rád, phane redaktor.«

»Ale těch dvě stě abonentů!«

»Thož se ví — tu je ruka.«

Stiskli si ruce, a Šturcmajl se měl k odchodu.

Redaktor mu poklepal na rameno: »Vy jste chlapík, pane Šturcmajle.

Škoda, že jsme se neznali dřív. Byl byste mi dohodil bohatou nevěstu, a já bych se byl dal zrovna na židovskou víru.«

»No, takového phána bychom si vážili,« posmíval se Šturcmajl, »ale on jako křesťan jen tak na oko může pro nás dělat ještě víc.«

Rozloučili se.

Brzy po tom uveřejnil »Školní Pozor« velikou chválu o tom známém profesoru z Prahy, který nyní tolik trpí pro »neviňátko« Hilsnera a pro své přesvědčení.

A chvále té se pranic nedivil

B. Temnotárius, zpátečník.

— RŮZNÉ ZPRÁVY. —

Úmrtí. Dne 1. prosince zemřel v Bukovici u Police n. Met. tamní správce školy p. *Fr. Kneifl* u věku 38 let. — Pan *Favel Materna*, říd. učitel v Hor. Beřkovicích, zemřel dne 7. prosince, máje věku 58 let. — Pan *Fr. Stuchlík*, říd. učitel ve v. v. Nové Vsi u Kolína, zemřel dne 8. prosince u věku 77 let. — Dne 10. prosince zemřel v Praze říd. učitel ve v. p. *Agathon Heller* v 66. r. věku. — Dne 11. prosince zemřel v Olomouci zemský školní inspektor ve v. p. *Jan Ev. Kosina*, člen české akademie věd, slovesnosti a umění, spisovatel a t. d., dosáhnuv věku 72 let. — Dne 21. prosince zemřel v Jičíně ředitel gymn. ve výsl. a spisovatel p. *Fr. Lepař* v 68. roce věku. O. v p.!

Nová instrukce pro zemské inspektory. Ministerským výnosem ze dne 3. listopadu 1899 č. 9571 vydána byla nová instrukce pro zemské školní inspektory, jež, pokud se týče učitelských ústavů a obecných škol, obsahuje toto ustanovení: § 10. Inspektoři mají jim podřízené ústavy ku vzdělání učitelův a učitelek s příslušnými cvičnými školami nejméně jednou v roce řádně prohlédnouti. Jsou povoláni, a byli-li k tomu zemským úřadem vyzváni, také povinni, vésti na ústavech ku vzdělání učitelův a učitelek zkoušky k dosažení vysvědčení dospělosti učít. pro školy obecné. — Své cestování k dohlídkám na jednotlivé školy obecné rozličných kategorií a s nimi spojených po-

kračovacích kursův a do oboru obecných škol spadajících zvláštních učebných ústavů mají si tak rozdělit, aby během tří let všechny školní okresy jejich úředního obvodu na řadu přišly. — § 11. Dohlídka na učitelské ústavy má se vztahovati na všechny ročníky ústavu, na všechny třídy cvičné školy a na všechny učebné předměty i osoby učitelské. Na obecných školách, jež navštíví zemští inspektoři, mají vyučování přítomni býti dle možnosti ve všech třídách a u všech učitelů. Také jim náleží k docílení řádného působení dorozuměti se s předsedou okresní a místní školní rady, zvláště pak s okr. inspektory školními. — Při prohlídce jmenovaných ústavův a obecných škol mají zřetel míti na celkový stav ústavů těch, mají se přesvědčiti, zdali se dodržují předepsané osnovy učebné, o činnosti učitelské a vychovatelské osob učitelských, je-li toho dle shledaného stavu věcí potřebí, aby se poskytl vzor správného jednání vzhledem k učiteli, mají-li i do vyučování samého zasáhnouti. Mají zření míti k pojmání a vykonávání zákonitých a úředních předpisů se strany učitelstva a nabyti vědomosti o stavu disciplíny na ústavě, o chování žáků mimo školu, jak pečuje se o zdravotnictví školní, jak dohromady působí učitelstvo, o užívaných knihách učebných a pomůckách učebných, o správě žákovských a učitelských knihoven, o vedení úředních knih správcem školy a učitelstvem a zvláště o ob-

sahu konferenčních protokolů. — § 12. Zemští inspektoři mají o tom, co byli při inspekci pozorovali, učitelským osobám, a to na ústavech, kde několik osob působí, v poradě celého sboru sdělení učiniti, při tom udíleti rady a pokyny, jak bylo byshledané závady odstraniti a přicházeti vstříc stížnostem a přáním učitelstva. Napomenutí a výtky, jež musí zemští inspektoři činiti jednotlivým učitelům, buď vzhledem k obcování jejich, buď v ohledě paedagogicko-didaktickém, nejsou z pravidla předmětem inspekčních porad, ale mají se, bylo-li to poprvé, příslušným osobám sděliti u přítomnosti správce ústavu. O průběhu inspekční rady má se napsati protokol, obsahující všechna důležitější jednání, který dle § 8. této instrukce připojí se ke zprávě inspekční. Ověřený opis této zprávy má předložiti zemský úřad s poukázáním na učiněná usnesení a opatření a s připojením konferenčního protokolu — ministerstvu kultu a vyučování. — § 13. Úkolem zemských inspektorů pro učitelské ústavy a obecné školy jest dále, přehlížeti úřadování zkušebních komisí pro všeobecné školy obecné a měšťanské, činiti potřebné návrhy zemským úřadům školním na zavedení a zřízení kursů k dalšímu vzdělání učitelstva a prohlídce podrobovati stávající kursy takové, věnovati pozornost působení okresních konferencí učitelských a konání zemských porad učitelských a je osobně vésti.

Učitelstvo v jiných službách. Letos a minulá léta vstupovali četní kandidáti učitelství obecných a měšťanských škol do služeb železničních, mnohdy i státních, k obecnímu úřadu, poště atd. Ministerstvo vyučování vyžádalo si dle úředních listů na ředitelství státních drah, jakož i na ostatních odborných úřadech, aby absolvovaných kandidátův učitelství do služeb nepřijímali, poněvadž by tím nastati mohl nedostatek učitelstva. — K této zprávě některé listy znamenaly, že by tomuto vystupování učitelů ze služby nejlépe se odpomohlo zvýšením služného. Možná. Ale kdo myslí, že za peníze lze koupiti spokojenost, jest na omylu. Mluvívá se mnoho o nouzi starých učitelů — a kolik jich tehdaž opustilo službu? Jest viděti, že

příčina nespokojenosti v učitelstvu vězí jinde.

Náboženské vyznání správců škol.

Dle § 48. školské novelly má býti správce školy téhož náboženského vyznání, kterému přísluší většina žáků. Správní soudní dvůr rozhodl nedávno ve zvláštním případě, že většinou rozuměti jest i většinu relativní. Ve zmíněném případě bylo totiž všech dětí 2766. Nejvíce bylo dětí židovských (1373) a katolických (1337). Nadpoloviční většinu nemělo tedy žádné vyznání. I domnívala se okresní školní rada, že může býti ustanoven správcem školy i katolík, a podobně rozhodlo i ministerstvo. Avšak správní dvůr rozhodl, že má se správcem školy státi učitel židovský. Je tedy rozuměti onomu ustanovení tak, že správce školy musí býti téhož vyznání, jemuž přísluší nejvíce žáků té školy.

Přerušeni služební doby. Správní soudní dvůr rozhodl ve zvláštním případě, že dle zákona nemůže se činiti rozdíl mezi přerušením služební doby způsobem zaviněným nebo nezaviněným.

Návrh poslance Doležala a soudruhů, týkající se umožnění upravení platův učitelů na školách obecných a měšťanských příkázáním daní pozemkových, domovních a činžovních sněmům jednotlivých království a zemí, který ve schůzi sněmovny poslanců byl podán, zní takto: V uvážení, že dosavadní příjmy učitelů škol obecných a měšťanských nynějším drahotným poměrům naprosto neodpovídají a následkem toho v tomto celém, pro výchovu a vzdělání národa tak veledůležitém stavu skutečná nouze panuje, která by pro rozvoj národního školství nejosudnější následky a v učitelstvu stále větší rozhořčení v zápětí míti mohla; v dalším uvážení, že platy c. k. státních úředníkův a sluhů již upraveny jsou a platy důstojnické v brzku zvýšeny budou, učitelstvo ale dle svého předběžného vzdělání by nejméně státním úředníkům čtyř nejnižších tříd na roveň postaveno býti mělo, jakož i v konečném uvážení, že sněmům zemským všech království a zemí v Rakousku následkem neutěšeného stavu zemských financí při nejlepší vůli, platy učitelské přiměřeně upravit, v dohledné době naprosto nemožno jest bídě učitelské

odpomoci, pakli stát ze svých prostředků zemi nevypomůže, činí podepsaní návrh »C. k. vláda se naléhavě vyzývá, aby neprodleně návrh zákona podala, jímž by se celý výnos daní pozemkových, domovních a činžovních přikázal sněmům jednotlivých království a zemí k upravení zemských financí a zlepšení platův učitelských.« V ohledě formálním se navrhuje, by tento návrh dle § 31. jednacího řádu bez prvního čtení výboru rozpočtovému k projednání přikázán byl. Ve Vídni, 12. prosince 1899.

Pozor na tělocvik! Ve Vídni upadl při skoku do dálky v tělocvičné hodině desítiletý žák Wagner a stěžoval si hned na vnitřní bolesti. Byl dopraven do nemocnice, kde ještě téhož dne zemřel.

Chudé děti a domácí úkoly. Berlínský oční lékař Dr. Radziejewski vyslovil v jistém lékařském časopise požadavek, aby školním dětem bylo dovoleno, vypracovati si domácí úkoly po vyučování ve škole. Jako důvod uvedl, že chudé děti nemívají doma ku psaní dostatečného světla, ba ani příhodného místa. Jsou prý známy i případy, že děti psaly úkoly i na schodech do sklepa vedoucích. — Ovšem, zapomněl pan doktor, že nelze žádati na dětech, aby po několikahodinném vyučování děti hned zase dále pracovaly, a že takový úkol by přestal býti domácím úkolem a stal by se jakýmsi trestem vůbec. Měl se raději vysloviti proti písemným domácím úkolům vůbec.

Odměna učiteli-hasiči. Jessenův orgán přináší zprávu o jistém řídicím učitelu z Korutan, který byl po 17 let členem hasičského spolku v obci a 10 let i předsedou. Konečně se dostal do sporu se členy, — příčina byla důležitá spolkový odznak (!) — a přese všecky své zásluhy o spolek nebyl již volen. Taková událost náleží ovšem mezi »všední«. Ale zajímavý je dodatek, který dopisovatel k ní připojil »Je to poučné pro kollegy, kteří se snaží lidu svými vědomostmi prospěti a obětují této snaze nejenom čas, peníze, zdraví, ale mnohdy i domácí mír. Když za-

vedou něco dobrého a prospěšného, bývají odhozeni jako nepotřebné ovoce. Účastenstvím při mnohých spolcích trpí škola a často i rodina. Neboť takoví učitelé stávají se častými hosty v hospodách, protože se tam obyčejně konají spolkové schůze a zábavy. Proto, kollegové, věnujte raději své síly škole, hleďte vychovávat z dětí dobré a vděčné lidi a hledejte odměnu raději v sobě a u Boha než u lidí.« — Jessen ovšem poznamenává, že by tuto radu doporučil jen s náležitým omezením.

Moderní mládež Ve Vídni učinil jedenáctiletý hoch K. Schäfer sebevražedný pokus. Vrhel se z okna třetího patra na dvůr, kde zůstal v krvi ležeti. Pohnutkou k sebevraždě bylo to, že nedostal na školní zprávě samé jedničky!

Katolické učitelstvo a »Škol. Obzor« Orgán, vydávaný pro ostudu učitelstva, zase jednou si povšiml členů Jednoty katol. učitelstva. »Pozor na klerikální učitele!« volá. Ti prý zůstávají členy i jiných učitelských spolků jen proto, aby mohli jejich členy špiclovati a církevním úřadům denuncovati. »Školský Obzor« prý podá toho důkazy. A ty denunciaci konají členové Jednoty »za kus šunky, za skleničku piva nebo za přijetí dcery do klerikálního ústavu«. Řady klerikálních učitelů prý rostou, ale tajně. Za niklák se dali koupit, ale za své »přesvědčení« se stydí. — Ubohý »Školský Obzor« dělá divný kompliment učitelským spolkům; neboť z jeho slov by každý soudil, že se ve spolcích těch něco děje, čeho nesmějí viděti církevní úřady. Za to podezřívání ať se vypořádají tyto spolky se »Škol. Obzorem«. Za niklák a šunku dá se koupit, jak známo, liberál a pokrokář, proto to podezřívání členů Jednoty od pánů toho druhu. Místo všeho vyvracení těch lží vyzýváme utrhačným plátek 1. aby pověděl, kdo ze členů se dopustil denunciaci, a 2. kdo z nich má nějaký zisk z toho, že je členem Jednoty. Poněvadž se jména nových členů Jednoty neuveřejňují, aby nebyla vystavena za terč surovosti »Školoobzoráků hází tito blátem po všech. Tedy jeň důkazy!

—▶▶▶▶▶▶▶▶▶▶ ŠKOLSKÉ ROZHLEDY. ◀◀◀◀◀◀◀◀◀◀

Jak se píše o českém školství v Německu. »Paedagog. Monatshefte« přiná-

šej pravidelně kratší články o cizím školství, a občas objeví se tam také

zpráva o školství rakouském. Nedávno uveřejnily stručný přehled školství v Čechách dle poslední zprávy zemského výboru. Z poznámek k tomu příčiněných poznáváme, jak tomu známému »utiskování« Němců se věří. Ačkoli jest Němců pouze třetina, přece mají jednotřídních škol 711, kdežto českých jest pouze 482. Za to mají Čechové škol vícetřídních mnohem více než Němci. Z toho uzavírá dopisovatel zmíněného listu, jak prý »nahore« se hledí každému přání Čechů vyhověti, kdežto Němcům v jejich kulturních snahách se činí překážky. — Tedy právě to, v čem Němci vidí svůj prospěch, vykládá se jim za neprospěch. Má-li se zříditi nová česká škola, dbá se přísně zákonných ustanovení, měří se vzdálenost, stanoví se najisto počet dětí atd. Ale po vydání školských zákonů Němci využívali náležitě doby, a každá nejen vesnice, ale i vesnička žádala o školu. Vyhovělo se jim, na vzdálenost a na počet dětí se tak přísně nehledělo; prohlížíme-li seznam škol, shledáme, že většina německých jednotřídek má o málo více dětí než 30, mnohé mají docela méně nežli 30. Vesnice třeba jen čtvrt hodiny cesty od sebe vzdálené mají své školy. U nás se mnoho mluví o prospěšnosti více-
třídních škol. Německým obcím naproti tomu jest milejší škola v místě, třeba jednotřídní, nežli vzdálená škola vícetřídní. Také v německých učitel-
ských listech nevede se takový nářek na jednotřídky jako v listech českých. Není divu pracovati se 30 dětmi na jednotřídce jest věru snadněji nežli s 80 dětmi na škole vícetřídní. A jak se Němcům u nás i v těchto školách »křivdí«, jest patrné z toho, že v seznamu nalézáme německé dvou-
třídní školy i se 70 dětmi a trojtřídní se 130.

Zmíněný list spatřuje »potěšitelný úkaz« v tom, že se češtině učí pouze na 79 německých školách, ale němčině že se vyučuje na 446 školách českých, dále že na německých soukromých školách jest přes 3000 českých dětí, tak že tvoří skoro třetinu všeho žactva, kdežto německých dětí ve školách českých jest pouze 52, tedy asi dvoustý díl žactva. Jest prý z toho viděti, že Čechové bez němčiny se neobejdou. — Nespravedlností nazývá týž list, že 70 procent če-

ských dětí bylo zproštěno školného, kdežto německých pouze 24 procent. Je-li to nespravedlivé, pak tuto nespravedlivost páchají na sobě Němci sami. Neboť školného zprošťují, jak známo, místní školní rady.

Tělesný trest jinde a u nás. Pruský ministr vyučování, jak jsme svého času oznámili, kapituloval se svým výnosem o obmezení tělesného trestu ve škole. Kapituloval před učitelstvem i před širší veřejností, která výnos ministrův jednomyslně odsoudila. Nedávno stal se zajímavý případ v Bernském kantoně ve Švýcarech. Jistý učitel byl pro potrestání dítěte soudně potrestán. Při přelíčení prohlásil soudce Dr. W. Jäggi, že každý tělesný trest jest trýzněním. Zároveň vyložil slova ve § 38. školského zákona (»Učitel má pracovati k dosažení účelu školy vyučováním, kázní a příkladem«) v ten rozum, že slovo »kázeň« vztahuje se na učitele, a ne na žáky, že tedy učitel má v kázní držeti — sebe. Bernské učitelstvo uspořádalo hned protestní schůzi, v níž přijalo tuto resoluci: 1. Uvažující, že paedagogická věda považuje v jistých případech tělesný trest za nejpůsobivější prostředek vychovatelský; 2. Že školský zákon tělesný trest nezakazuje; 3. Že školní řád dává učiteli právo užívati přiměřených trestů; 4. Že i vrchní rada rozumné užití tělesného trestu připouští, — protestuje Bernské učitelstvo rozhodně proti výkladu zákona Dra W. Jäggi v Bernu, dle něhož každý tělesný trest sluší jako trýznění zavrhnouti, a usnáší se: 1. Učitelstvo prohlašuje se s nespravedlivě odsouzeným za solidární; 2. Ústřední výbor Bernského učitelského spolku se žádá, aby zapravil za odsouzeného veškeré výlohy, jež mu soudem vzešly, aby jej podporoval a aby proti rozsudku podal odvolání. 3. Poněvadž dle výkladu Dra Jäggi učitelstvo nemá práva trestati žáky za přečiny, kterých se dopustí mimo školu, ačkoli mu zákon ukládá, aby i k chování žactva mimo školu přihlíželo — bude učitelstvo veškeré žaloby se strany obecnstva oznamované důsledně odmítati, dokud u soudu v Bernu nezavládne jiná prakse.« — Už jsme jednou napsali, že bez metly to dovedou jen učitelé v Rakousku, jenom že je jich zpropadeně málo. — »Österr. Bürger-

schulztg.« věnovala známému § 24. dlouhý článek, v němž mezi jiným napsala: Závažným důvodem pro zrušení § 24. je to, že se tělesného trestu užívá stále přes to, že je zakázán, a že ho užíváno býti musí. Udá-li se případ neslýchaného odporu, rázný učitel nerozpakuje se a užije tělesného trestu. Obhájí svoji autoritu, ale ocitne se ve sporu se zákonem. Bojácný učitel naproti tomu stojí tu bez rady a pozbývá vážnosti, ačkoli jedná dle zákona. Každým způsobem je to nemravné, nutiti člověka k něčemu, čeho ani nemůže splniti, a potom pro nesplnění jej trestati. — A což ti mladí sebevrazi! Ať byly vždycky mezi hodnými i děti zlé, mladiství sebevrahové jsou přece jen specialitou moderního vychování. A nenese hyperhumanní vychování toho vinu? Vědomím, že nesmí býti trestáno, že jest chráněno před dotknutím učitele, vzniká v dítěti klamná domněnka o veliké důležitosti jeho malé osobičky, tak že potom ocitá se v odporu s drsnou skutečností. Postaví-li se takovému modernímu odchovanci v cestu poměry, jimž se má poddati, stojí tu zbaběle před neočekávanými potížemi a uniká smrti životu, pro něj, jak se domnívá, hroznému.

Pozorujme zprávy, které docházejí časem ze země svobody, z Ameriky. Tam malý občan vyzbrojen je takovou samostatností, že u nás toho příklady nejsou. A výsledek? »Starý«, jak nazývá takový sebevědomý občan svého otce, a rovněž učitel jest ohrožován bambitkou nebo nožem, chce-li vystoupiti proti svévoli malého klacka.« Tak píše doslovně liberální německý list. Doporučujeme tento článek zvláště pozornosti časopisu »Život«, který se o takovou »samostatnost mladých klacků« zasazuje s největším úsilím. »Christl. paed. Blätter« k tomu poznamenávají: »My s tímto článkem souhlasíme a citujeme jej proto, že stará škola bývá od liberálních učitelů právě proto tupena, jakoby v ní bývaly děti trýzněny, a poněvadž se vyhlášovalo za zvláštní přednost nové školy, že se všeho v ní docílí humanitou. Modla moderního učitelstva, Dittes, na učitelském sjezdu ve Vídni různými frasemi docílil, že resoluce o změně § 24. nebyla přijata. Je viděti, jak různí se theorie od

praxe: v theorii laskavost a humanita, v praksi karabáč.«

Germanisování polské mládeže v Poznaňsku a v západním Prusku, píše »K. L.,« nese ovoce velice smutné. Nejsmutnějším jejím dokladem jest veliký počet analfabetův, objevujících se ve vojště pruském. »Köln. Volkszeitung«, kteráž se o tom rozepisuje, praví m. j. »Jestliže analfabeti pocházejí takřka výhradně z polských krajín, dlužno částečně přičísti to na vrub zvrácené praxe, podle kteréž vyučují se polské děti jen v německém jazyku, kterýž je jim cizí. Slyšít dívky tyto doma, v kostele a na ulici jenom řeč polskou mluví také mezi sebou jen polsky; následkem toho zůstává jim němčina vždycky jen cizí řečí. Po několika letech, když vyjdou ze školy, zapomínají takřka úplně, čemu jen s bídou a namáháním se naučily, takže nedovedly by vůbec čísti a počítati, kdyby jejich rodiče z vlastního popudu neučili jich polsky čísti a psáti. Také znalost náboženství značně pokulhává při této methodě vyučovací, neboť dívky rozumějí německému vyučování náboženství jen z polovice, jak pisatel těchto řádků ví z vlastní zkušenosti.« Že ostatně s národní nesnášlivostí kráčí také náboženská nesnášlivost ruku v ruce, dokazuje nejnovější usnesení meklenburských stavů, jimiž byl zamítnut návrh, aby katolíkům vycházelo se s větší ochotou vstříc, s tím odůvodněním, že Meklenbursko jest luteránskou zemí, a že přísluší pouze zemskému panstvu, rozhodovati o tom, pokud katolíkům může býti přiznáno ulehčení ve vykonávání jejich náboženství!

V Sasku je školství přesně konfessionální. Katolických dětí školou povinných je zde nyní 10,693; z těch však chodí do škol katolických jen 6472, ostatní 4221 chodí do škol protestantských, a valná část, ano, většina z nich přestupuje ve dvanáctém roce na protestantství, protože saský zákon školní poroučí, že ve dvanáctém roce věku svého musí děti školní buď přijati náboženství školy, do níž chodí, anebo jest jim ze školy vystoupiti a choditi do školy svého náboženského vyznání. — O protestantské školy zde nouze není, za to však o katolické; protože valná

část tamních katolíků jsou dělníci z Rakouska, Slezska a z Bavor, kteří tam přišli jen za výdělkem, je pochopitelné, že nemohou stavěti a vydržovati si mnoho škol, jako poměrně bohatší protestanté.

Školští lékaři v Německu. V nynější době mnoho se píše o zřízení školských lékařů. Myšlenka ta vzala původ v Německu. Aby se stala skutkem, o to zasazují se, jak se rozumí samo sebou, lékaři. Ale zdá se, že věc nepůjde tak hladce. Na 24. shromáždění pro veřejné zdravotnictví v Norimberce vyslovil se proti zřízení školských lékařů vrchní purkmistr z Gdanska Delbrück, Zweiger z Essenu a měst. rada Strassmann z Berlína. Delbrück se vyslovil v ten rozum, že není dobře zaváděti nové zvláštnosti, ale že sluší spíše zdokonalovati nynější organisaci. V Gdansku svěřeno je školní zdravotnictví dvěma lékařům. Ve zvláštních případech přibíráni jsou ku pomoci specialisté. Zařízení toto se osvědčuje a postačuje úplně. Zweigert a Strassmann úplně mu přisvědčovali dokládajíce, že školští lékaři ničeho by nesvedli bez spolupůsobení učitelův a rodičův. Proto nechť se pečuje o hygienické vzdělání učitelstva a poučování rodičů. Kongres vyslovil se za souhlasu přítomných dam v ten rozum, aby zřízena byla »školská zdravotní rada,« v níž by měli účastenství i rodičové, a aby hygienické kursy pro učitele mohly navštěvovati i matky.

Rovněž vyslovila se proti zřízení školských lékařů »učitelská unie« v Hamburce. Tam byly vysloveny různé obavy. Akademik (lékař) prý by se sotva chtěl podřídit školskému organismu a jako nadřízený mohl by se dopouštěti různých přehmatů tím, že by sáhal k experimentům, jež se do školy naprosto nehodí. Školní lékaři prý by rozmnožili

počet zdánlivě nemocných, zvláště při nemocech epidemických. Proto vyslovilo se shromáždění proti lékařské prohlídce dítek před přijetím jich do školy, poněvadž by vyžadovala zřízení školských lékařů. I prohlížení škol se strany lékařů prohlášeno za zbytečné. Postačí prý, když při stavbách školních budov se dbá lékařských pokynů. Shromáždění vyslovilo požadavek, aby zřízení byli pro školy zvláštní okresní lékaři, státem placení, na něž by se učitelé ve případě onemocnění dítek mohli obrátiti.

Školní lázně jsou rovněž jedním z moderních požadavků. Ve Wiesbadenu jsou již zřízeny a »osvědčily se« tak znamenitě, že všechno obecnstvo jest nemálo pobouřeno. Místnosti ku koupání upraveny byly — ve sklepích. Mnohé děti následkem toho ochuravěly. Společně se koupaly a společně oblékaly. Do koupele musilo každé, třeba proti své vůli a proti vůli rodičů, nevykázalo-li se lékařským vysvědčením. Tak nařídil místní školní úřad. Teprve, když nevole rodičův vzrůstala, upuštěno od takového donucování. Učitelstvo žádalo, aby děti byly opatřeny plovacími spodky, ale školní úřad rozhodl, že toho není třeba. Spolek učitelův katolických i učitelů škol simultanních obrátil se k měst. školní radě se žádostí, aby se postarala o jakýsi pořádek, poněvadž takovými lázněmi ohrožováno je zdraví i mravnost. Slavná rada odpověděla, že neuznává tuto věc za důležitou pro své rokování. — Místní list přinesl zprávu, že byla odevdána soudu služka, která se koupala na dvoře v »adamitském kostymu«. Nevidáno prý — vždyť se tomu učí děti ve škole!

Takové jsou ty novoty! Ještě školní kuchyně a školní noclehárny — rozumí se, že společné — a pak dospěje snad moderní paedagogika svého vrcholu.

Lt90.

Osoba učitelova.

Napsal JAN NEP. JOSEF HOLÝ.

* Pokračování. *

B) Co do duševních (psychických) vlastností, třeba,

a) aby vynikaly duševní vlohy toho, kdo se chce věnovati stavu učitelskému, a to tím více, čím vyšší stupeň jest, ke kterému má dojíti v hierarchii vyučování; neboť pro vyšší školy a vyučování jsou také vyšší duševní vlohy potřebny. Obmezená

hlava pro každý jiný vyšší úřad se nehodí; co nejméně však se hodí pro úřad učitelský a vychovatelský. Bystřejší žáci by ho brzy předčili, a tím by ztratil jejich vážnost. Jest rozhodně nesprávně, mladíky bez duševních vloh do tohoto stavu nutiti, zvláště ty, kteří v jiném povolání zkázu vzali, jako na př. propadlé studenty z gymnasií neb reálných škol. (Stoeckl str. 70, Haszmann str. 152.)

b) Učitel se vyznamenávej ostrým paedagogickým hledem! Rozumíme tím jeho dar pozorovací, pomocí jehož si ze zevnějších činů chovancových dovede učiniti správný úsudek o jeho vnitřku. Neboť na tom záleží, aby jednal s chovancem způsobem, který jest jeho individuálnosti a jeho duševnímu stavu přiměřený. Nazýváme tuto schopnost a dovednost »psychologickým hledem« a počítáme jej ku přirozeným vlastnostem, poněvadž se sice cvikem může zostřovati, ale nijak se mu nelze přiučiti, scházejí-li komu vlohy k tomu. (Stoeckl, str. 70. a 71.; Ohler, str. 16.)

c) Učitel měj dále paedagogický takt! Tímto rozumíme dovednost, ve všech nastalých případech rychle najíti, které prostředky jsou dle rozličných poměrův a okolností nejpřiměřenější a nejpůsobivější. (Ohler, str. 16.) Jsou učitelé, kteří při vši horlivosti a dobré vůli přece to tak daleko nepřivedou, aby na chovance tak působili, aby vyučování a výchov pod jejich rukou prospívaly. Neukazují se dovednými u volbě prostředků, kterých v daném případě užiti třeba, aby se dosáhlo určitého vychovavacího účelu. Nemají řádného paedagogického taktu. Učitel však, jemuž jest paedagogický takt vlastní, umí za každých okolností tak na chovance působiti, jak jest právě těmto okolnostem přiměřeno, a to bez dlouhého uvažování. Tento paedagogický takt jest pro vychovatele neméně důležitý jako paedagogický hled. Náleží rovněž ku přirozeným vlastnostem, poněvadž spočívá na přirozených vlohách, a ani studium, ani cvik nemůže ho dáti, není-li těchto přirozených vloh. (Stoeckl, str. 71.) Tato dovednost jest sice přirozeným darem, ale může se zostřovati a nabývati zvláště, když učitel pozoruje sebe a dítky. (Haszmann, str. 153, viz též Šauer str. 112.)

d) Učitel vyznamenávej se darem, věc pojatou moci také srozumitelně podati a vlohami pozornost vzbuzujícími! Často vyplnil učitel všechny podmínky k učitelskému úřadu, vyznamenává se dokonalými vědomostmi, a přece nedovede upotřebiti pokladu svých vědomostí; není s to, aby přiměřeně žákům podal to, čemu se mají učiti a to ne snad z nedbalosti, nýbrž protože právě toho schopen není. Schází mu dar věc srozumitelně moci podati. Tento dar jest nezbytně potřebný ku prospěchu a vyučování. Pomocí tohoto daru může jinak učitel slabší, méně na vědomosti bohatý učitel více působiti než jiný, který nad něho v tomto směru vyniká. Právě tak se věc má také s vlohami pozornost vzbuzujícími. Někteřemu učiteli není dáno, aby pozornost žáků napínal, aby jim zájem na učivu vštěpoval a je k duševní samočinnosti povzbuzoval. Nemá k tomu vloh. Komu není s hůry dáno, v apatyce nekoupí. Ale je nabíledni, jak velice důležitý jsou pro učitele tyto vlohy, neboť co prospěje vyučování, když chovanec při tom vždy passivním zůstává a k duševní samočinnosti povzbuzen nebývá? (Stoeckl, str. 71., Ohler, str. 17.)

e) S tím souvisí jiná přirozená vlastnost, totiž schopnost a dovednost učitele, udržovati ve škole pořádek. Někteří učitelé užívají prostředků kázeňských hojně a často, a přece nedovedou udržovati ve škole pořádek. Schází jim něco, co se nedá vyměřiti, definovati, co pořádek ve škole zařídí a udržuje, když učitel jen vystoupí, jen když začne k dětem mluvit. Jest to přirozený dar; který

učitel hned od počátku s sebou přinést má. Jest však také pro výchov a školu velice důležitý. Neboť kde ve škole není pořádek, kde chovanci bez ohledu na učitele dělají, co chtějí, ani vyučování nemůže plodně prospívat, ani pro výchov nedá se mnoho od takové školy očekávat. (Stoeckl, str. 72.)

f) Učitel vyznamenávej se dále nezasmušilou, jasnou myslí. Zmračená, nespokojená povaha nehodí se pro učitelský úřad. Tím by žáky od sebe i vyučování odpuzoval. Než i přílišná veselost byla by u učitele na škodu, i zde třeba jíti střední cestou. (Stoeckl, str. 72.; viz též Ohler, str. 17., odst. c.)

g) Učitel vyznamenávej se konečně též dobrou pamětí! Pamět jest učiteli při kázni i vyučování podstatnou pomůckou. Jak může učitel pořádku učiti, když vlastní své rozkazy stále opět zapomíná, a co řekneme o učiteli, jehož pamět často mezi řečí opouští, a který sám již neví a nemůže zodpovědět, co nač se děti ptal? (Ohler, str. 16. b; Stoeckl, str. 72.) Počítáme pamět rovněž ku přirozeným vlastnostem, poněvadž dobrá pamět nejvíce přece na přirozených vlohách spočívá, ač se nedá popírat, že se cvikem dá zdokonaliti. (Stoeckl tamtéž.)

2. Rozumové vlastnosti.

a) Učitel má znáti psychologické a paedagogické zásady, aby mohl účelně vychovávat i účelně vyučovat. Má znáti aspoň všeobecné zásady psychologické, aby přirozenost a individuálnost chovancovu, jakož i jeho přirozený vývoj poznával a jemu rozuměl. Rovněž nemůže účelně při výchovu a vyučování postupovat bez znalosti paedagogických zásad a bez dovednosti, prakticky řádně jich užívati. (Stoeckl, str. 73. Ohler, str. 17.)

b) Učitel má míti jasné, důkladné znalosti předmětů, kterým má vyučovat. Učitel nemá znáti mnoho předmětů povrchně, má především důkladně znáti předměty, kterým vyučuje. Zpozoruje-li žák ve věcech, kterým má učitel vyučovat, u učitele samého nevědomost, nejistotu, ztrácí důvěru k němu, vážnost učitelova klesá. Je-li pak dobře obeznámen s předměty svými, může se v nich dále vzdělávat, ne aby řadný cíl u žáků překračoval, nýbrž aby si vždy lépe předměty ty osvojil. (Stoeckl str. 73., Ohler str. 17.)

c) Konečně má si učitel osvojiti jasné myšlení, dovednost v logickém vývoji, jakož i v jazykovém výrazu myšlenky. Jak má učitel žáku věc objasniti, když mu samému věc není jasna? Učitel má si osvojiti dovednost o logickém vývoji, aby to, čemu chce žáky naučiti, pojal z nejlehčí a nejjednodušší stránky a aby pak znaky myšlenky dle jejich logické souvislosti před duševním zrakem žáků rozvínoval. S tím se má spojovat také dovednost v jazykovém výrazu myšlenky. Učitel, jemuž při každé příležitosti vhodné slovo k vyjádření myšlenky schází, který nedovede plyně mluvit, nedocílí velikého úspěchu. (Stoeckl str. 73. a 74.)

3. Mravní vlastnosti.

a) Základem čtností učitelových jest pravá, nelíčená zbožnost. Učitel má povolání své pokládati za službu Boží, má se pokládati za spolupracovníka při stavbě království Božího. Proto má nejen všechny síly své této službě Boží věnovati, ale také každodenně o požehnání Boží pro sebe, své chovance a svou vychovatelskou činnost prositi; neboť jako všude, tak zvláště při výchovu mladých srdcí vše záleží na požehnání Božím. (Haszmann str. 153.)

* POKRAČ.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z Jednoty českého katol. učitelstva.

Jakkoli bylo počasí nepříznivé, přece sešli se členové Jednoty do schůze konané dne 27. m. prosince v sále Katolické besedy v Praze v počtu velice četném. Někteří vykonali cestu obtížnou a dalekou (z Turnova, od Král. Hradce, od Domažlic). Před schůzí shromáždili se členové v chrámu Páně u Křižovníků, kde sloužil dp. P. K. Burian mši sv. za zemřelé členy Jednoty dpp. Hejnu a Podobského a pp. Konětopského a Tichovského. Schůzi zahájil předseda p. K. Skultéty modlitbou ku sv. patronům zemským a vřelým proslovem, v němž přesvědčivým způsobem promluvil o důležitosti křesťanského vychování, nabádaje členy k vytrvalosti a horlivosti při veškeré nepřízni a nespravedlivém útočení se strany liberálů a pokrokářů.

Hledíme v duchu Kristově působiti, pravil, i umínili jsme si, že budeme dle zásad víry své živi, a to je veliký přečin, ba snad zločin, neboť jsme členy té, za dnešní doby tak nenáviděné a pronásledované církve katolické a hlásíme se veřejně k jejímu učení. Učiteli evangelíku počítá se však takovéto jednání ku zásluze, jak aspoň z následující, ve »Šk. Obzoru« obsažené zprávy vyznívá: »Pojem evangelický učitel nemůže a nesmí býti stotožňován s »učitelem klerikálním«. Pojem ten vystihnouti bylo »snad« povinností učitele sídla, kdež pobyt měl **evang.** arciučitel, Komenský. Čistě konfesiční učitel evangelický s otevřeným hledím může a má spěti za cílem osvěty a svobody; jemu nestojí v cestě žádná autorita pozemská, kteráž by neomylně moderní a osvětový obor jeho utlumovala, úroveň jeho jako vzdělance snad i snížití chtěla.« (Ejhle, zde Komenský obrátem ruky se stal evangelíkem.) Než veškeré podobné útoky nás neodstraší, lživě o nás šířené zprávy nás nezviklají v našem přesvědčení: my zůstaneme věrni praporu Kristovu, krácejíce ku předu s dobou svou, v čem ona jeví pravý pokrok.

Zmíniv se pak o útocích na Jednotu, pokračoval p. předseda: Když feuilletonista »N. L.« napíše pod čarou nějakou rozmarnou historku, v níž také vystoupí pan řídící, tu »Šk. Ob.« dá se do moralisování; když však ve »Šk. Ob.« samém učitel učitele napadne způ-

sobem nejsurovějším aneb konečně, když některý jeho Twain napíše takovou duchaplnou stať, à la »Velebné boty«, das ist was anderes, Bauer! Jak jsem ten stkvostný název »Velebné boty« četl, píchlo mne u srdce, neboť jsem počal záviděti p. Hofrichtrovi, že do jeho »Obzoru« přispívají také ševci. Po shlédnutí celého stkvostu seznal jsem však, že to musil býti prasprostý příštipkář, který vymetá židovské putyky. Tu maně se tážeme: Pane Bože, tohle čtou učitelové pro své sebevzdělání, sebezpoznávání a rozumné nazírání na věci, děje a stavy? A v témže čísle, v němž ty velebné boty byly zabaleny, nalézáme článek: »Něco o poměrech spisovatelů k učitelům«, kde pan pisatel zle na to žehrá, že někteří spisovatelé ve svých pracích uvádějí osobu učitelovu, stavíce ji do nepříznivého světla, což budoucně nikdy více státi se nemá, aby vychovatel mládeže i lidu byl snad v očích světa snižován. Nu tak vida: Co nechceš, aby tobě se dalo, nečiň jinému.

Celkem pozorování celého nynějšího hnutí vede mne k tomu úsudku, že touha některých pčctivých reformátorů po vyšším vzdělání učitelstva je ospravedlněna, ale jen tenkrát, bude-li ono vyšší vzdělání také pravým, jež lidstvo oblažuje a spokojeným činí, nikoli vzdělání, které srdce lidské uvádí v neklid a rozervanost.

Na sklonku pak starého a na prahu význačného roku nového, jímž skončí nynější století, volám k vám, draží přátelé, z upřímná srdce: Bůh Všemohoucí žehnej veškerému našemu konání a popřejž nám, aby aspoň ty nejspravedlivější životní požadavky naše v době nejkratší byly uskutečněny. Zdař Bůh!

Jednatel p. V. Špínka přečetl protokol o poslední schůzi. Po té přednášel p. Jelínek ze St. Kolína »O praktických ukázkách nábožensky mravní výchovy«. Výtečnou tuto přednášku, za niž dojaté posluchačstvo odměnilo pana přednášejícího hojným potleskem, uveřejníme doslovně. — Po přednášce přečetl p. Jách. Vrabec jednatelskou zprávu odboru Královéhradeckého, poněvadž pro churavost nemohl se dostaviti do valné hromady. Zpráva byla schválena. Pan předseda promluvil pak o důležitosti výměny pobytu dětí venkovských s Pražskými v době

prázdnin. Požádán p. ředitel K. Ludvík, aby přihlášky v té příčině došlé přijímal a výměny zprostředkoval. Redaktor »Vychovatele« V. Špaček přečetl potom dvě zprávy ze »Škol. Obzoru«, v nichž psáno o členech Jednoty způsobem nejvýš utrhačným. Přítomní odmítli rozhodně na cti utrhaní »Škol. Obzoru«, neboť lidí takových, jak píše »Škol. Obzor«, v Jednotě není. Někteří členové uvedli ze své zkušenosti případy, které svědčí o tom, že »za sklenici piva a kus šunky« dají se koupiti právě pp. liberálové, kteří hledí se na faru dotříti, aby se tam najedli, a po straně duchovenstvu spílají. Bezcharakterní takové lidi ať hledá »Škol. Obzor« ve svých řadách.

Po té přihlásila se ku slovu slečna Aug. Rozsypalová z Blovic. Zmínila se o článku »Naše odpověď« v »Časopise učitelek« uveřejněném, z něhož je patrné, že mezi některými učitelkami začíná nabývatí půdy falešný liberalismus, který u mužů se již dočkal úplného úpadku. Prohlásila, že četné učitelky české jsou smýšlení katolického, a že tedy pisatelka neměla žádného práva psáti jménem všech učitelek. Shromážděné slečny jednomyslně vyslovily se proti směru, jakým běže se v poslední době »Časopis učitelek« a ohradily se proti tomu, aby nebyly všechny učitelky zatahovány v liberalní tábor. Red. V. Špaček doložil, že dosud ve »Vychovatelé« na směr »Časopisu učitelek« proto nepoukázal, že je to jediný list pro učitelky, a mohlo by to vésti k domněnce, že snad i katoličtí učitelé jsou jako liberálové učitelkám nepřítel, čehož ovšem není. Článek »Naše odpověď« však je příliš vyzývavý a došel i v širších kruzích povšimnutí, a proslulý katolický spisovatel a příznivec školství napsal jako odpověď do »Vychovatele« článek »Upřímné slovo k učitelkám.« (Byl otištěn v minulém čísle.) Po té vybídl předseda členy, aby se četně účastnili literárního sjezdu družstva Vlasti a ukončil schůzi, provolav srdečné »Zdař Bůh!« další svorné práci. K Jednotě přistoupil opět jeden člen.

Jubilejnímu podpůrnému fondu Jednoty českého katolického učitelstva laskavě darovali: dp. Em. Cívka, gymn. katecheta ve Slaném 4 K, V. P., kaplan v L. 5 K, p. K. Ludvík z Prahy 2 K, dp. V. K. 2 K, dp. P. Karel Burian, O. Cr. 4 K, p. K. Skultéty 2 K 30 h, dp. V. Macek, farář v Hluboké 4 K.

Úmrtí. V poslední době zemřeli: P. *Fr. Petržilek*, uč. v Zalužanech u Mirovic u věku 26 let, dne 5. prosince; p. *Fr. Chejnovský*, učitel v Prorubech, u Rychnova n. K., dne 9. prosince (28 let.); p. *Jos. Lemberk*, říd. učitel v Tuři u Jičína dne 10. prosince; p. *Václav Rouček*, říd. uč. v Zeměchách u Slaného (63 r.) dne 13. prosince; sl. *B. Lippertová*, učitelka v N. Strašecí (24 let) dne 17. prosince; p. *Jos. Klicpera*, říd. uč. u sv. Vojtěcha v Praze, spisovatel čítanek u Tempského vydaných, zemřel náhle d. 9. ledna u věku 64 let. O. v p.!

Pochvalné uznání. Slečna T. Wilhelmska, učitelka v Libni, obdržela od nejd. kníž. arcib. konsistoře v Praze pochvalné uznání za vzorné vychovávání mládeže v duchu katolickém a příkladným životem. Slečna jest členkou Mariánské kongregace učitelek.

Noví školní inspektoři. Správce ministerstva kultu a vyučování jmenoval okresního školního inspektora pro české školy ve školském okrese Chotěbořském Karla Kováře okresním školním inspektorem pro české školy školského okresu Kutnohorského, řídícího učitele v Žižkově Josefa Libického okresním školním inspektorem pro české školy školského okresu Kolínského a profesora na státním gymnasiu v Německém Brodě Jana Stránského okresním školním inspektorem pro české školy školského okresu Německobrodského.

Ústav pro vzdělání ředitelů kůrů a varhaníků v Litoměřicích. S povolením duchovní i světské vrchnosti zahájí litoměřický, diecéšní »Ceciliánský spolek« dne 15. února t. r. v Litoměřicích vyučování chrámové hudby za působení tří osvědčených sil. Učební předměty jsou: 1. Zpěv, housle, klavír, chrámová hra na varhany. 2. Učení harmonii a skladbě. 3. Druhy církevní hudby; »Gregoriánský chorál, jeho přednes, transposice, soulad, církevní toniny: dále církevní umělý zpěv, církevní píseň v řeči lidu 4. Bohoslužebné předpisy vzhledem ke chrámové hudbě roku církevního. Přijati budou předem dospělí, kteří se chtějí zdokonaliti v chrámové hudbě, jakož i mladíci, kteří po absolvování obecných a měšťanských škol výlučně chrámové hudbě věnovati se chtějí; dále kandidáti všech stavů, zvláště pak

stavu učitelského. Přihlášky s přílohou křestního listu (výťahu z matriky) a vysvědčení o předběžném vzdělání, podány buďtež na ředitele kůru katedrály litoměřické J. B. Molitora v Litoměřicích, Dómské náměstí č. 9., II. posch. — Týž podává bližší vysvětlení.

Ředitelství c. k. ústavu ku vzdělávání učitelů v Hradci Králové přijímá náležitě doložené žádosti za připuštění ke zkoušce dospělosti učitelské do dne 1. března t. r.

C. k. zkušební kommise pro školy obecné a měšťanské v Hradci Králové přijímá odpovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro období květnové t. r. opatřené náležitými doklady do dne 10. dubna t. r. Žádosti za dispens podány buďtež nejdéle do dne 1. května t. r.

Přihlášky ke zkouškám ze ženských ručních prací lze dodati témuž ředitelství do dne 1. května t. r.

Ředitelství c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze přijímá žádosti soukromých chovanek ve školním roce 1899—1900 ke zkouškám učitelské způsobilosti k vyučování ženským ručním pracím a ke zkouškám způsobilosti k vyučování na školách mateřských do 20. února 1900. Žádosti soukromých chovanek ke zkoušce dospělosti do konce března t. r. K žádostem buďtež přiloženy: průkaz o stáří (o dokonaném 18. roce pro učitelky industriální, 17. roku pro pěstounky a 19. roku při zkoušce dospělosti), o mravní zachovalosti, o tělesné způsobilosti (lékařem od státu neb samosprávného úřadu ustanoveným) a o přípravném vzdělání. (Pěstounky přinesou ještě stvrzení o tříměsíčním hospitování na některé 5třídní škole mateřské.) Taxa 10 K budiž k žádosti připojena, aneb při ústní přihlášce zapravena. Pozvání dostane se každé žadatelce od ředitelství písemně.

Český sněm a úprava služného.

V první schůzi českého sněmu dne 29. prosince podal poslanec Anýž a soudruzi návrh na úpravu služného dle návrhu vypracovaného delegáty Ústř. spolku. Osnova nového zákona má býti přikázána školské komisi, aby se o ní radila a předložila konečné návrhy na změnu zákona. Taktéž podán návrh od poslanců německých. Posl. prof. Čelakovský a soudr. podal dotaz k zemskému maršálkovi, »zdali a jakým způsobem zemský výbor hleděl vyhověti

sněmovnímu usnesení ze dne 12. května ohledně nové úpravy platů učitelstva národních škol, zdali zavedl jednání s c. k. vládou ohledně ročního příspěvku státu na kulturní potřeby země, jaký mělo toto jednání výsledkem, a zdali po rozumu zmíněného usnesení sněmovního hodlá předložiti v tomto zasedání sněmovním osnovu zákona, kterou by se vyhovovalo oprávněným požadavkům učitelstva národních škol.« — Dne 30. prosince dostavila se do sněmu deputace učitelstva českého i německého, aby žádala zemského maršálka, by v příštím zasedání dal návrh na úpravu služného na denní pořádek. Nejv. z. maršálek to slíbil, ale doložil, že urychlení záležitosti na poslaneckých stranách. Poslanci poukazovali k tomu, že bez přispění státu bude těžko zjednati potřebný k tomu náklad. — Celkem možno označiti situaci těmito větami: Sliby, dotazy a návrhy pány poslance nic nestojí. Země učitelům dá, dá-li stát. Stát — aspoň zatím — nedá nic. Ergo učitelé nedostanou nic.

Důkladnou petici za úpravu služného podalo učitelstvo okresu Karlínského okresní školní radě. Jsou v ní různé zajímavosti, mezi nimi i to, že ze všech 26 ženatých učitelů, na Karlínsku působících, nemá ani jediný syna v učitelském ústavě. Svobodná škola, svobodné učitelstvo, vymaněné ze jha klerikálního, a nikomu se do toho nechce!

Praha a venkov. Za prodloužení prázdnin jsme se ještě nepřimlouvali. Ale čteme-li, že c. k. zemská školní rada prodloužila vánoční prázdniny pro žactvo obecných a měšťanských škol v Praze až do Nového roku, tu se nám mimovolně vnucuje otázka, proč? Bezpochyby proto, že děti v Praze mají pěkně umetené chodníky, kdežto venkovské děti musí konati mnohdy dalekou cestu ve spouště sněhu. Podobně se to má s prázdninami vůbec. Poněvadž rodičové v Praze děti ku práci nepotřebují, trvají tam prázdniny dva měsíce, kdežto na venkově šest neděl, poněvadž tam rodičové potřebují děti k polní práci. O »vedřínkách« ani nemluvíme. Letní parno jest nesnesitelné jenom pro děti v Praze. K dosažení spravedlnosti ve školském aparátě bylo by dobře, když už máme pět tříd platebních, udělati také pět tříd prázdninových, aby tam, kde jest nejvyšší třída platu, bylo také nejvíce prázdnin.

Úmrtí. Dne 19. prosince zemřel v Dobrovici zasloužilý říd. učitel ze Všejan ve výsl., p. *Petr Jiránek*, u věku 75 let. — Dne 23. prosince zemřel v Matějovicích u Rakovníka říd. učitel ve výsl. p. *Václ. Běhounek*, dosáhnuv věku 85 let. Dne 5. ledna zemřela v Břevnově učitelka sl. *Klára Kustová*, u věku 40 let. — Dne 10. ledna zemřel v Bohdanči říd. učitel ve v. p. *Fan Walter*, maje věku 87 let. Dne 20. ledna zemřel v Praze říd. učitel ve výsl. p. *Václ. Rychnovský* v 67. roce věku. O. v p.!

Okresním školním inspektorem pro okres Sedlčanský jmenován byl p. *Ant. Krpálek*, učitel dívčí měšťanské školy v Sušici. —

Učitel dobrodinec. Zesnulý říd. učitel u sv. Vojtěcha v Praze, p. *Ľ. Klicpera*, odkázal své jmění, čítající přes 60 tisíc K, ku podporování chudé školní mládeže.

Věcná loterie ve prospěch sirotčinců učitelských. Samostatný sirotčinec učitelský společně s »Bolzanovým odborem pro zřízení sirotčince učitelského« pořádají letošního roku velkou věcnou loterii. Povolení ministeria financí, kteréž právě došlo, obsahuje velice příznivé podmínky. Výboru podařilo se, že loterie tato sprostěna je všech poplatků, čímž ovšem stoupla naděje na větší čistý zisk z tohoto podniku. Výbor požádal vynikajícího českého umělce p. Ferd. Engelmüllera, který s nevšední ochotou podal návrh losu. — Sdělujeme zatím, že losů vydáno bude 50.000, a cena stanovena velice mírná — toliko 50 h. Předních výher, jež z větší části jsou již zajištěny, bude 2000. Veškeré dotazy o loterii zodpovídá jednatel loterního podniku Zdeněk Reichl, učitel v Praze 425-III.

Rozhodnutí správního dvoru o dětech, jejichž rodičové nebydlí v obci Správní dvůr rozhodl ve zvláštním případě, že obec nemusí trpěti ve škole děti, jejichž rodičové v obci nebydlí.

Musí-li žádosti o kvinkvenálky býti kolkovány? Oproti domněnce, jakoby žádosti o kvinkvenálky byly pouhým oznámením a nemusily tedy býti kolkovány, sdělujeme, že žádosti nekolkované a od jednotlivců jako oznámení podávané byly žadatelům vráceny. Jak nejnověji sdělují některé listy, není potřebí žádosti kolkovati, jestliže oznámení takové učiní správa

školy ve formě úředního přípisu nadřízenému školnímu úřadu. — Avšak i žádosti takto podané některé okr. šk. rady vracejí.

Kategorie podučitelů zrušena byla novým zákonem o právních poměrech učitelstva ve Štýrsku. Zákon ten nabyt platnosti dne 1. července minulého roku.

Zvláštní čítanky pro školy Pražské a okolí. Na podnět okresní porady učitelstva Pražského uvedena byla mezi pražským učitelstvem na přetřes otázka, zdali nedoporučovalo by se, by pro školy Pražské a okolní uspořádány a vydány byly čítanky a to pro školy chlapecké a dívčí, pro každé zvláštní. Spolu byla zvolena komise, která již v několika schůzích o předmětu tom uvažovala a mimo jiné též vyžádala si dobrá zdání o věci té od jednotlivých učitelských sborů.

Pražská c. k. zkušební komise pro školy obecné i měšťanské přijímá cestou služební podané opovědi ku zkouškám způsobilosti učitelské pro školy obecné i měšťanské, jež konati se budou období květnovém t. r., do 10. dubna t. r. Externisté, kteří podjati se míní zkoušky dospělosti učitelské, nechť podají žádosti náležitě doložené ředitelství c. k. ústavu učitelů v Praze do 30. března t. r.

Děti na cestě ze školy ve sněhové závěži. Z Čiměře u Jindřichova Hradce oznamuje se, že tam tři děti byly v nebezpečí zmrznutí a jen šťastnou náhodou ušly smrti. Sníh je zavál, avšak cestář, jenž za chvíli touže cestou se ubíral, spatřil dětskou ruku ze sněhu vyčnívající. Vyhrabal děti a polozmrzlé dopravil je domů. Všecky tři jsou těžce nemocny. — Podobná zpráva došla z Otína. Odtamtud několik dětí dochází do české školy v Jindř. Hradci, kteréž rovněž unaveny cestou ve sněhové vánici usedly a byly by zahynuly. Avšak řídící učitel jmenované školy, tuše nebezpečí, stopoval sám děti a naleznuv je, postaral se o jich bezpečnou dopravu domů. — Za dřívějších dob, kdy škola ještě se těšila u lidu lásce, bývalo obyčejem, že některý pantáta z přískolené obce přijel se saněmi ku škole, naložil děti a dovezl domů. Které se nevešly, klusaly podle saní za stálého smíchu a taškaření. Nyní tažná hovádka si po celou zimu hoví pěkně v klidu, a o děti se nikdo nestará.

Nervosita v učitelstvu. V Bonnu byl obžalován učitel pro přestoupení míry tělesného trestu. Soudní komora označila

skutek učitelův jako brutální, avšak uznala jej nevinným, a to na základě dobrozdání lékaře, který vypověděl, že obžalovaný, maje ve třídě 75 dětí, jest následkem přepínání sil velice nervosní. Při tom zmínil se lékař, že většina učitelů k němu přicházejících stížena jest nervositou.

Proti nesprávné výřečnosti. Ve Šlesvicku a Holštýnsku přibývá prý stále dětí, které mají špatnou výřečnost; zvláště koktavosti mezi dětmi přibývá. Za tou příčinou konají se dvakrát v roce učebné kursy, v nichž se dostává učitelům poučení a návozu, jakým způsobem lze vady ty u dítek odstraňovati. Podobné děje se i v jiných německých státech.

Péče o děti slabomyslné jest v jiných kulturních zemích daleko větší než u nás, kde mimo pouhý pokus v Praze učiněný s jejich výchovou, nečiní se pro nebožáky ty téměř ničeho. Ve Francii, Anglii i Německu zřizovány jsou pro děti takové zvláštní ústavy, v nichž léčení chovanců děje se na základě nejnovějších pokroků vědy lékařské i paedagogické. Největší ústav takový ve Francii jest v Bicetre u Paříže, jehož ředitelem jest známý v oboru tom dr. Bourneville. Ústav ten má 460 lůžek, a jest při něm zřízen též pensionát o 6 pavilonech. Mimo jiné místnosti jest tu zřízena též škola, tělocvična, nemocnice, školské museum, oddělení pro hydroterapii a vysoce cenné museum anatomicko-paedagogické. Pro dívky jest zvláštní ústav, zvaný fondation Vallée u Bicetru, kterýž jest podobně zařízen. Lékařem jest tu rovněž známý učenec dr. Voisin. Největší ústav takový v Německu jest Dalldorf u Berlína, který spravuje dr. Sándr. Jest opravdu jen s podivem, že a nás není učiněn pokus se zřízením podobného ústavu, který by jistě měl blahodárnou budoucnost. N. P

Boj proti alkoholismu šíří se právem ve mnohých pokročilých zemích, jako v Anglii, Francii a j. Namnoze zakládány jsou spolky proti pijáctví, z nichž některé zvláště chvály hodnou činnost rozvíjejí. Tak na př. anglický spolek abstinenci s: názvem »Juvenile Templars« má přes 150.000 členů. O zakládání těchto spolků mají zvláště zásluhu učitelé, kteří žijíce mezi lidem, nejlépe vidí, jaké úžasné škody působí pijáctví nejen na majetku, ale i na duchu. Dobrou polovinu všech zločinů zavinuje pijáctví ať přímo nebo také nepřímou tím, že rodičové zločinců

byli alkoholiky. Také většinu bídy a chudoby mezi lidem přičítá dlužno na vrub pijáctví. Učitelstvo právem vystupuje proti úžasnému tomu zlu a hledá cest i prostředků, jak by bylo možno potříti toho nejúhlavnějšího nepřítel lidstva. Nedávno konán byl 7. mezinárodní sjezd proti pijáctví. A tu také především apellováno bylo na školy, jako první hráze proti alkoholismu. Doporučováno bylo, aby učitelé ve zvláštních kursech byli důkladně seznamováni s otázkou tou i s prostředky, jimiž dlužno proti pijáctví bojovati. Neméně za důležité bylo považováno též tiskem, jako novinami, letáky, spisky a pod. proti zlu tomu bojovati. Každé příležitosti má býti použito, aby lid seznamován byl se zhoubnými následky pijáctví. I obálek školních sešitů jest možno k boji tomu vydatně použiti. Bylo by si přáti, aby i u nás mocnější a působivější ruch v té příčině byl vzbuzen, neboť zlo to počíná se i v našich krajinách, povážlivou měrou zahnizďovati a vyssávat mravní i hmotné síly lidu.

Oslava nového století v Prusku neobešla se bez směšných příhod. Jistý ředitel školy v Kaselu při slavnostní řeči pravil k žactvu: »Mně se vede jako setníkovi v Kafarnaum, který řekl: »I já jsem člověk pod mocí postavený, maje pod sebou vojáky. A dím tomuto: Jdi — i jde; a jinému: Přijď — i přijde; a služebníku svému: Učiň toto — i učiní.« — Já sice myslím, že nové století započne až rokem příštím — ale když pan ministr nařídil, aby byl počátek století oslaven již letos, tedy jsem ho poslušen.«

Kdy se starají velkostatkáři o školu?
Na tuto otázku odpovídá »Český Učitel«
»Když potřebují školních dětí ku pracem hospodářským, anebo jako nádháněčů na hony.« — Snad je to někdy pravda. Ale je známo, že velkostatkáři mají »dvory« namnoze pronajaty. Ostatně by procento nedbalců nebylo tak veliké, kdyby se stejným způsobem »nestarali« o školu také malostatkáři.

„Zjednodušený“ německý pravopis.
V »Allg. deutsche Lehrerztgu.« uveřejňuje jistý dopisovatel článku »Kdy začíná nové století«. O té věci bylo i u nás zbytečně mnoho psáno, poněvadž je zcela jasná. Ač list vychází v »rajchu«, kde panovník

nařídil, že počátek století musí býti již letos, dopisovatel správně dokazuje, že 20. století počíná se až rokem příštím a praví vtipně: »Kdo tomu nevěří, ať mi půjčí 100 korun; já mu oplatím 99 korun a 1 haléř a on musí býti spokojen.« Zvláštností však je, že je článek ten tištěn »zjednodušeným« německým pravopisem, kterážto »zjednodušení« jest patrno z těchto slov: félgešosen, zwiššen, gešriben, filmér, unt, opwól. — Ačkoli toto »zjednodušení« vyhlíží velice komicky, zdá se, že je myslí někteří Němci vážně. Článek je totiž vyňat z orgánu »Reformy«, spolku pro zjednodušení německého pravopisu. Předsedou jest evang. farář Spieser ve Waldhaimbachu v Elsasku. Společnost zavádí tyto změny: pro každou hlásku jediné písmeno. A poněvadž se jí zdá býti i »ng« jedinou hláskou, nahrazuje je písmenem podobným »gothickému« *y*, tak že místo »lang« píše »lay«; místo *ch* zavádí zvláštní tvar písmene *h*; za *sch* si vypůjčili české *š*. Ve psaní užívají latinky a v ní mají dvojí *s*, totiž obyčejné místo »krouceného« a místo *sz* jiné, podobné písmenu *f* místo »dlouhého«. Za to dvojité *ss* podrželi. Ujme-li tato novota, pak nebude nad německou dokonalost.

K otázce školských lékařů. »Kath. Lehrerztg.« přináší tuto zprávu ze Stuttgartu: Městský lékař Dr. Knausz, jemuž bylo uloženo, aby vypracoval dobrozdání o otázce školských lékařů, vyslovil se po uvážení důvodů pro i contra uváděných, že by bylo docela zbytečno, ustanovovati zvláštní školní lékaře. Tím, dokládá řečený list, dojistá tlumočil i mínění většiny učitelstva i rodičů.

Odměna udavačům v Německu. Jistý vládní úředník ve Wiesbadenu navedl svou dcerušku, aby si ve škole pilně zaznamenávala, jak často učitel žáčky trestá. Dceruška zapisovala jména trestaných dívek i dny, kdy byly trestány. Když přinesla svému otci tímto způsobem dosti materiálu, odebral se k rektorovi ústavu a činil mu výtky pro takové zacházení s dětmi ve škole jím řízené. Zároveň podal žalobu k městskému školnímu úřadu. Tento zavedl vyšetřování a shledal v jednání úředníkově — urážku rektora. Věc odevzdána soudu, který odsoudil úředníka k pokutě 100 marek, při čemž mu dal ještě na srozuměnou, že jenom jeho postavení jako úředníka a

zření k jeho rodině zachránilo ho před trestem vězení.

Pravdivé slovo. Časopis »Učitel« píše: »Záleží (t. chyba moderní paedagogiky) — ať už díme — v přílišné výrobě učebných pomůcek, učebnin také pro takové partie učiva a pro způsobu jeho pojmového zpracování, kde nezbytnou jest vlastní práce žáková, vlastní jeho se očiňování úkony fysickými a psychickými. Též u nás žaluje se do přílišné výrobnosti učebných pomůcek, zejména diagramatických; ba, baživost po zdiagramatisování všeho, i toho, co povahou svou zrovna takovému »znázorňování« se přičí, žene se až do krajností a stává se u některých, již se tím chtějí druhy zavděčovati lidem, kterým »diagram« nebývá snad více, nežli planým zvukem slovným a počmarykovaným kusem kreslicího papíru, hotovou maníí, diagramovou hořečkou.«

Čítanková komise prý pilně pracuje. Příštím školním rokem budou vydány druhé trojdílné čítanky pro 4. a 5. škol. rok škol jednotřídních dílných, dvoutrídnicích a čtyřtrídnicích, pak první dvoudílné čítanky pro 2.—4. rok škol jednotřídních nedílných a trojtrídnicích. Aby čítanky nebyly příliš objemné, budou mluvnice vydány o sobě s úkoly slohovými a pravopisnými k jednotlivým článkům. Dle schváleného plánu vydána bude kromě čítanky dvojdílné a trojdílné, též čítanka čtyřdílná pro školy pětistrídnicích a pětistrídnicích; první dva díly těchto čítanek budou společné. Pětistrídnicích čítanka bude přihlížeti ku školám městským, dvoudílná a trojdílná k venkovským, čtyřdílná bude činiti přechod od venkovských k městským. Příštím školním rokem vydána bude též I. čítanka pro 2. školní rok škol pětistrídnicích až osmitřídnicích; ostatní díly, jakož i II. čít. dvoudílná, III. trojdílná, jakož i příslušné mluvnice vydány budou později. Ke všem čítankám hodlá komise vydati též »Průvodce«, ve kterých budou jednak všeobecné zásady o úpravě nových čítanek a mluvnic, jednak roztrídění článků na školní roky, schematické přehledy dle odborů, pokyny methodické, literární a odborné. »Mají-li čítanky vyhověti naléhavým potřebám našeho školství,« praví zpráva komise, »jakož i reformatorským snahám této doby, jest potřeba, hledíc k tomu, že

nejlepší úmysly obračejí se v niveč naprostým skoro nedostatkem vhodné literatury, zvláště v některých oborech, aby všichni, kdož povolání se cítí, přispěli k zdárnému dílu. Články posílány budtež profesoru Janu Jursovi, (v Praze, Pštrossova ul. č. 22.—II.) který odpoví též na veškeré dopisy.« — Podle všeho se zdá, že pro 1. školní rok čítanky již míti nebudeme, nýbrž »slabikář«. Bude-li to známý slabikář p. Frumarův, pak o nějakém pokroku nelze mluvit. Slabikář ten dochází v učitelstvu malé obliby. Doufáme, že komise. hledíc k tomu, že účelem školy má býti, děti v mravnosti a zbožnosti vychovávat, nebude následovati směru, jakým se běře p. Frumarův slabikář, a zařadí do čítanek potřebné k tomu články, kterých snadknění nedostatek.

Podloudnictví a školní mládež. Následkem neobyčejného zdražení cukru v našem mocnářství, bují na pomezí česko-kladském podloudnictví neustále. Nyní, když veškeré úsilí orgánů finančních nepomáhá, mají pomoci školy. Tak vydalo c. k. okr. hejtmánství v Náchodě všem školám v pohraničných obcích následující oběžník: »V poslední době rozšířilo se v pohraničních obcích ve značné míře podloudnictví. Jelikož se zhusta i školní mládeže používá, aby přenášela z Pruska cukr, kávu atd., žádáme, aby místní školní rady a správy škol přísně k tomu hleděly, aby školní mládeže k těmto nepřístojnostem používáno nebylo.« — Jenom, nejsou-li pašeráci také v místních školních radách!

Jubileum třicítiletého trvání českého c. k. ústavu ku vzdělání učitelek v Praze. Letošním rokem naplní se prvé třicítiletí trvání českého c. k. ústavu ku vzdělání učitelek v Praze, a tu voláme ke všem bývalým žákyním ústavu toho! — K Vám všem, které jste navštěvovaly první místnosti ústavu v Eliščině třídě nebo staré v Konviktské ulici, či již novou budovu na Rudolfově nábřeží, k Vám všem se obracíme s důtklivou prosbou. — Jest tomu třicet let, tedy téměř celý lidský věk, co »náš« ústav byl založen. Jinde oslavují každé desítiletí sjezdy a jinými slavnostmi, my celé třicítiletí oslaviti chceme skrovnou upomínkou — almanachem. — Almanach ten obsahovati má mimo články zábavné a poučné i jména všech kandidátek kursu literárního, industriálního i mateřského za

všecka ta léta, a u těch, kde se toho dovíme, i nynější jejich působiště a provdala-li se která, nynější její jméno a bydliště. Proto obracíme se k Vám s dvojí prosbou. Prosíme Vás, aby každá z Vás napsala nám (třeba na korresp. lístku), kterého roku maturovala a co ví o družkách z téhož neb i z jiných ročníků. V almanachu mají býti jen příspěvky bývalých žákyň ústavů, a tu přicházíme k druhé prosbě: Je nás na tisíce a mnohá z nás vládne velmi obratně pérem. Tož prosíme Vás, milé družky, přispějte svými hřivnami k oslavě »našeho« ústavu a ku cti jména českých učitelek a pošlete příspěvek svůj ať již obsahu vážného či humoristického, ať prósu nebo báseň, ať belletrii či článek poučný. Učiňte tak, vždyť blažiti Vás bude vědomí, že nejen k oslavě ústavu jste přispěly, ale i skutek milosrdný jste vykonaly, neboť výtěžek knihy — bude-li jaký případně spolku pro podporování chudých kandidátek a intence spolku toho každá z Vás zná. — Která tedy chce přispěti naší skutečné dobré věci, nechť laskavě zašle zmíněný seznam do 30. března a literární příspěvek do 30. května starostce spolku sl. Bertě Mellanové v Praze I.-630. Na shledanou se všemi v našem almanachu. — Výbor spolku pro podporování chudých kandidátek.

Nové knihy. Nákladem Jos. Vávry v Ivančicích u Brna vyšel právě IV svazek »Slovanských melodií«, skladeb pro harmonium. Red. Emil Kolář. Obsah: Andante od J. Nešvery. V dobré hodinice od J. Paňhy, Na Valaši od J. Piherta, A já vždycky a Čtyři črty od R. Havlasy, Píseň beze slov od J. Spiesse, Canzonetta od K. Hrobského, Lístek do památníku od Vl. Novotného, Pozdrav od Ig. Bíma, Dvacet slováckých písní od O. Hemerky. — Nákladem Aloisa Šarapatky, knihkupce v Praze, právě vydán byl II díl (Střední věk) Josefa Ratolístky »O slohu různých národů« se zvláštním zřetelem k ornamentice ve 2. přehlédnutém vydání. Jest to jediná pomůcka v českém jazyce pro přátele umění a učitele kreslení, zvláště pro kandidáty připravující se ke zkouškám z kreslení pro školy měšťanské i pokračovací. Vydání I. tohoto spisu došlo hojného rozšíření a příznivého přijetí. Na toto dílo upozorňujeme a vřele je doporučujeme.

Osoba učitelova.

Napsal JAN NEP. JOSEF HOLÝ.

* Pokračování. *

Pravili jsme., že základem ctností učitelových je pravá, nelíčená zbožnost. Tento výraz potřebuje však bližšího vysvětlení.

Zbožnost katolického učitele má spočívat: *A)* v řádné katolické víře a *B)* v řádném katolickém životě.

A) Náboženské přesvědčení učitelovo má být prosto všech dobrovolných pochybností, má být pevným, neoblomným. Předmětem víry má být u učitele jako u každého řádného katolíka vše, co jest obsahem Božího zjevení, pokud jej církev katolická k věření předložila. Důvodem pevnosti náboženského přesvědčení budiž neomylnost Boží a neomylnost církve sv., které Kristus tento dar propůjčil.

Snadno odpovědět lze na otázku, co má počítí učitel, který již jest v úřadě a nížádným způsobem pozitivní víru máti nechce nebo nemůže. Nemůže-li nebo nechce-li o lepším dáti se poučiti, jest ve svědomí zavázán, opustiti úřad učitelský a jiným způsobem o sebe se postarati. Jinak by podváděl žáky, své nadřízené úřady a rodiče, kteří mu děti katolické jen pod tou podmínkou svěřují, že jest sám věřící katolík.

B) Kdyby nebylo tolik odporů v člověku, vyvíjel by se život jeho z jeho přesvědčení. Bohužel, je tomu často jinak. Učitel má být nejen věřící, nýbrž i spravedlivý v tom významu, jaký tomuto slovu církev dává. Všechny jeho myšlenky, přání, žádosti, slova a skutky, jeho soukromý i veřejný život má odpovídati jeho náboženskému přesvědčení. Vzdálen jsa svatouštvím a fanatismu, ukazuj pravou zbožnost, svědomitě, horlivě a nadšeně se účastňuj katolické bohoslužby a církevního života, přijímej často a hodně svaté svátosti, k svému prospěchu a zdokonalování, jiným za příklad, vždy však z čistého úmyslu a z vyšších důvodův. (Ohler str. 18. a 19.)

Mravní vlastnosti dobré jsou pro učitele nutny, jednak proto, že jeho příklad působí velice na žáky, jednak proto, že vážnost učitele špatných mravů klesá u křesťanského lidu i u žákův. Mýlí se »svobodomyšlný« a mravně výstřední učitel, když si myslí, že »svobodomyšlností« a mravní výstředností větší vážnosti u lidu nabude. Byť i žáci a lid jeho vlivem u víře a mravech škodu vzali, přece jím opovrhují, ato právě proto, poněvadž nad ně v nábožensko-mravní stránce nevyniká. Jen věřící a mravně dokonalý učitel jest s to, aby si vyšší postavení zachoval a úřad svůj zdárně zastával. (Stoeckl str. 74.)

Jako z čistého, jasného pramene, potok dle rozličných směrů přes pole se rozlévá a je zúrodnuje, tak se z pravé, nelíčené zbožnosti učitele vyvíjejí ostatní ctnosti, které jsou mu ke zdárnému působení nutny. K těm náleží zvláště:

b) svědomitost u vykonávání povinností svého stavu. Lásky ke stavu a z ní vyplývající horlivost u vykonávání povinností, se stavem tím spojených, jeť všude a v každém stavu základní podmínkou zdárného působení. Jak by tomu mělo být jinak při úřadě učitelském a vychovatelském! Právě zde jest horlivost a svědomitost tím nutnější, čím namáhavější úřad ten jest, a čím méně vděčnosti učitel sklízí. Lenost a pohodlnost netřeba u nikoho tak kárati jako při učiteli. Neboť nikdo jiný tím netrpí než ubohé děti, jichž výchov se tím zanedbává, nedostatek to, kterým po celý život pozdější trpí, jenž jim nejen vykonávání jejich časného povolání stěžuje, nýbrž často je i do nebezpečí věčné záhuby přivádí. K vychovatelskému a učitelskému úřadu jest úplná oddanost muže nevy-

hnutelna; učitel, který obírá se zájmy, které jsou jeho úřadu cizí, a při tom úřad svůj zanedbává, provinuje se těžce proti Bohu a lidské společnosti. (Stoeckl str. 74. a 75., Ohler str. 19.)

c) Učitel má si dále osvojiti moudrou pevnost povahy, která právě tak vzdálena jest slabé povolnosti, jako svévolnosti. Velmi často se pokoušejí žáci, aby učitele přiměli, aby odvolal nepříjemné jim rozkazy; velmi často hledí prosbami a pláčem toho dosáhnouti, čeho by jinak nedocílili. Tím se učitel nedávej obломiti; moudrou pevností drž se toho, co za dobré uznal a nařídil! Než, nemá překročovati pravou míru. Moudrá pevnost není totožná se svéhlavostí. Aby se toho vystříhal, k tomu je třeba rozumného rozmyslu. (Stoeckl str. 75., srovnej Šauer str. 113.)

d) Dále si má učitel osvojiti pravý klid duševní, kterým vždy jedná nikoli dle okamžité nálady nebo vášně, ale vždy s rozmyslem. Jedná-li dle okamžitého rozmaru, ukazuje, že při svém vychovatelském působení na chovance nesleduje určitého cíle, a bezúčelný výchov není výchovem, bezúčelné vyučování není vyučováním. Tak se též věc má s vášnivostí. Kdo se vášněmi vésti dává, kazí chovance, nevychovává ho. Vášnivé bouření může chovance na okamžik zstrašiti; ale když bouře ustane, směje se chovanec, a to tím více, čím byla bouře vášnivější. Trvalého působení na chovance ve vychovatelském zájmu se tím nedocílí. (Stoeckl str. 75., Šauer str. 113.)

e) Rovněž má učitel všude ukazovati spořádanou moudrost. Moudrost jest pro vlastní vedení člověka nevyhnutelně potřebna; tím potřebnější jest pro vedení jiných, pro vychovavací vedení dětí. Moudrost má nade všemi ostatními ctnostmi panovati a je v pravých mezích udržovati; tím více má vésti a směr dávatí ctnostem, které jsou pro učitele a vychovatele potřebny. Moudrost má řídití veškeré jednání učitele a podávati mu směr a způsob, jak by všeobecných vychovatelských zákonův a prostředkův za tak rozmanitých poměrův a okolností užíval, aby mohl očekávati nějakého výsledku. Moudrost jest učiteli zrovna tak potřebna, jako paedagogický takt. Moudrost spočívá na pravé pokoře tak, že si učitel sám sobě nepostačuje, nýbrž každou dobrou radu hledá a přijímá; spočívá na zkušenosti vlastní a zkušenosti jiných, aby jí užil pro budoucnost, poněvadž to, co se již stalo, často podobá se tomu, co se ještě stane; spočívá na zdravém úsudku rozumovém, který nás chrání chyb, v něž bychom mohli upadnouti; spočívá na prozřetelnosti, již to, co by dle obyčejného běhu věcí mohlo přijíti, napřed vidíme, napřed o všech okolnostech vážně uvažujeme a všechno tak zařizujeme, aby se nám nemohlo nic právem vytýkati. Šťastný učitel, který má křesťanskou moudrost, jež podstatně se liší od chytrosti a lstivosti; moudrý sleduje vždy dobrý cíl a užívá dovolených prostředkův, avšak zchytralý a lstivý sleduje špatné cíle a užívá prostředkův nedovolených. (Stoeckl str. 75. a 76., Ohler str. 20. a 21., Šauer 112.)

III. *O osobním chování učitele vůči dětem ve škole.*

Jako vlastnosti, které učitele osobně vyznamenávají mají, vyplývají z podstatné povahy vychovatelského a učitelského úřadu, tak se mu tím a postavením, které ve škole zaujímá, naznačuje také praktické chování, které má ve škole zachovávatí. Sem spadající zákony a pravidla lze krátce takto naznačiti:

1. Učitel buď si stále vědom, že není pouze učitelem, nýbrž i, a to především, vychovatelem! Nemá se tedy spokojiti jen tím, že vyučuje, nýbrž při vyučování má stále hleděti na vychovavací účel, jakožto nejvyšší svůj účel. To

jest pravda, kterou nelze dosti v paměť si vštípati. Moderní paedagogika chce chovance ve škole přeplniti množstvím učiva, aby šířila »pokrok a osvětu« v lidu. O výchov stará se málo neb zhola nic. Ale to jest právě známkou zcela zvráceného směru a úplně nemocného počínání si v duchu času. Škola není lidu na prospěch, nýbrž k záhubě, když je z ní výchov vyloučen. Nedej se másti prázdnými frázemi! Nedej se snižovati za prostého instruktora! Buď a zůstaň vychovatelem! Tvoji první úlohou jest, chovance vychovávat pro jejich časné i věčné blaho; tuto úlohu máš proto ve své paedagogické činnosti ve škole vždy míti před očima; vyučování má býti jenom prostředkem k cíli. Dle tohoto zákona má učitel zaříditi všecko své chování ve škole.

2. Proto nesmí se učitel obracet výlučně na rozum žáků, nemá mu jediné na tom záležeti, aby se staral o vzdělávání rozumu, jakoby tím byl své úloze úplně dostál. Spíše má tolikéž péče vynakládati na zušlechtění srdce a vůle. Ano, na tom má mu ještě více záležeti, než na vzdělání rozumu, v tom způsobu totiž, že zušlechtění srdce a vůle žáků za základ a podmínku vzdělání rozumu pokládá. Neboť vzdělání rozumu, ačkoli jest velice nutné, bylo by pro budoucí, samostatný život žáků celkem více na škodu než na prospěch, kdyby toto rozumové vzdělání nespočívalo na pevné půdě nezkaženého srdce a nabožensky a mravně dobré vůle. Vstupuje-li žák do života se srdcem mravně slabým neb již zkaženým, pak vědomosti, kterých ve škole nabyt, znenáhla zmizejí, nebo jich užije jen k čistě sobeckým účelům. Obojí není dobré. Jest tedy velice důležité, aby se učitel ve škole s veškerou péčí staral o pravé zušlechtění srdce a vůle a aby vzdělání rozumu nepokládal za svou jedinou úlohu.

3. Aby této své vychovatelské úloze řádně dostál, má učitel se žáky jednati s nevyčerpatelnou láskou. (Viz Šauer str. 112.) Vychovatelský úřad je úřad lásky a oddanosti. Učitel ukazuj lásku ve veškerém chování k žákům. Žáci mají viděti, mají snadno pozorovati, že učitel s nimi dobře smýšlí, že jen jejich pravé blaho na zřeteli má. Tím je učiteli vzájemná láska žáků již téměř zajištěna; budou k němu lnouti celou oddaností mladistvého srdce, vynasnaží se, aby ho nezarmoutili, nýbrž spíše mu radost dělali, když vždy jeho úmyslům vyjdou vstříc. Tím jest pro výchov vše získáno. Když však učitel nemá lásky k žákům, když žáci v něm spatřují jen lásky prázdného karatele, pod jehož metlou býti musí, poněvadž to změnit nemohou, bude se v nich vzrůstat nelibost k učiteli, která se leckdy stupňuje až k nenávisti. Tím jest po vychovatelské působnosti učitelově, a žáci vyjdou ze školy horší, nežli když do ní vstoupili. (Viz též Ohler str. 20.)

O decimalní soustavě měr.

Dne 22. června 1899 bylo tomu sto let, kdy byla ve Francii trvale zavedena metrická soustava, soustava měr a vah, jejímž základem jest metr. Přihlédněme tedy k dějinám této základní jednotky.

Ve všech dobách shledáváme u různých národů různé míry, ba i v téže zemi užívalo se mnohdy měr různých. Všeobecně ujalo se pouze dělení kruhu na stupně, minuty a vteřiny, s nímž se poprvé setkáváme v Ptolemeově »Almagestu«, kterýžto spis byl od doby Ptolemeovy (r. 150 po Kr.) až do Koperníka nejdůležitějším spisem astronomickým. Zmatky z nesrovnalosti měr vznikající

dosáhly vrcholu koncem sedmnáctého století, kdy na př. ve Francii i v jediném městě užívali různých měr. A z této země vyšla také oprava.

V květnu roku 1790 podán byl v národním shromáždění v Paříži návrh na zavedení jednotných měr a vah, požadavek to, který nám dnes připadá téměř samozřejmým. Komise, kterou jmenovala za tím účelem Akademie věd, ustanovila, aby za základ nové míry byl vzat kvadrant poledníkový, aby tak byla stanovena jednotka přirozená, absolutní, která se nikdy nemění, která by kdykoliv mohla býti znovu určena. Kvadrant rovníkový nebyl vzat za základ nové míry proto, že při měření jeho byly by se vyskytly veliké překážky. Taktéž zamítla komise návrh Huygheusův, aby za jednotku délky vzata byla délka vteřinového kývadla, jak bylo roku 1790 v Anglii zavedeno, neboť by se tím byla činila jednotka prostorová závislou na jednotce časové, veličině nestejnorodé.

Současně chtěli však Francouzové zavést nové rozdělení kvadrantu kruhového na 100 stupňů, jež by se opět dělily na 100 minut po 100 vteřinách. Dle tohoto dělení měl by pravý úhel $100 \times 100 \times 100 = 1,000.000$ vteřin. Desetina oblouku, který by na poledníku zemském připadal k úhlu jedné této vteřiny vzata jest za jednotku délky a nazvána metrem. Bylo tedy nutno provésti důkladné měření poledníka, aby se délka metru přesně stanovila. Národní shromáždění dalo však již roku 1793 zhotoviti prozatímný etalon, aby veškerým zmatkům učiněn byl konec. Stalo se tak na základě měření dřívějších, jež byla konána v jižní Africe a v Peru.

Současně byla také stanovena nomenklatura desetinných zlomků a násobků základní jednotky metru, kde číslovkami latinskými označeny zlomky a řeckými násobky metru. Pojmenování těchto užívá se posud. Brzy potom zřízeno bylo r. 1795 Bureau des longitudes, posud jeden z nejdůležitějších vědeckých ústavů francouzských, jehož účelem jest řešení otázek astronomicko-geografických.

Měření nové provedli v l. 1792—98 Delambre a Mechain. Stanovena byla délka části poledníku pařížského na Francii připadající, na severu od Dunkerque až na jih k Barceloně. Délka ta určena byla po částech, pomocí soustavy trojúhelníků, t. zv. triangulací. Tato záleží v tom, že změří se nejprve jedna základna, načež se stanoví v krajině význačné body, jež tvoří vrcholy soustavy trojúhelníků. Potřebné úhly jejich lze ve vrcholech těch měřiti. V trojúhelníku, v němž jest měřená základna, určí se trigonometricky strany ostatní, a na základě těchto a měřených úhlů vypočítávají se týmž způsobem ostatní vzdálenosti jednotlivých vrcholů i části poledníka, v trojúhelnících těch obsažené. Na konci pak změří se obyčejně ještě základna poslední a přirovná se k vypočtené délce téže základny, čímž jest přesnost měření kontrolována.

Delambre měřil severní část poledníka od Dunkerque k Rhodezu, odtud pak k Barceloně provedl měření Mechain. Pro každou část byla změřena základna, síť trigonometrická záležela z 90 trojúhelníků. Výsledky měření uveřejnil Mechain v trojdílném spise.

Zeměpisná šířka některého místa na zemi rovná se výšce pólu, t. j. úhlu, v němž spatřujeme pól nad obzorem. Pól pak připadá do středu kruhu, který všechny hvězdy za den zdánlivě oběhnou, takže výška pólu rovná se průměru mezi největší a nejmenší výškou, ve které hvězda jest pozorována, čili dolní a horní kulminace. Dle toho určena byla zem. šířka v Dunkerque $51^{\circ}2'9''$, v Barceloně $41^{\circ}21'44''$ Rozdíl obou šířek $9^{\circ}40'25''$ udává počet stupňů, jež náležely k měřenému oblouku, z čehož pak snadno se vypočetlo, jak veliký oblouk patří

90°, t. j. kvadrant poledníkový. Délka tohoto vypočtena 5,130.739 tois, takže metr měřil desítmiliontou část kvadrantu, t. j. 0·5130739 toisy.

Na základě tohoto výpočtu zhotoven byl platinový metr délky 0·513.074 toisy, který prohlásilo dne 22. června 1799 zákonodárné shromáždění za metr legální. V komisi, která základní jednotku shromáždění zákonodárnému předložila, zastoupeno bylo také Španělsko a Dánsko.

Po smrti Mechainově, jenž chtěl své měření prodloužiti ještě na jih k Balearským ostrovům, provedli práci tu Biot a Arago, dospěvše na ostrov Formenteru, (38°39'56") takže oblouk jimi měřený měl 2°41'48". Metr legální, který byl uložen ve státním archivě, nebyl ovšem již dle tohoto měření měněn. V letech čtyřicátých přepočítal Bessel toto francouzské měření a určil největší možnou hodnotu kvadrantu zemského 10,001.354 *m*, nejmenší pak hodnota, jež z měření toho vplynula, byla 10,000.358 *m*; pravděpodobná hodnota střední jest tedy 10,000.856 *m*. Dle toho měl by metr býti asi o 0·09 *mm* delší.

Současně s jednotkou délkovou stanovil Lefevre Gineau jednotku hmoty a váhy — kilogram, jakožto množství hmoty, obsažené v 1 *dm*³ čisté vody při největší hustotě. (4° C.)

Během času zavedeny byly nové míry i v jiných státech, v Itálii, Španělsku a Holandsku, avšak populárními se dlouho nestaly. V samé Francii na př. byly zrušeny všechny staré míry a váhy teprve roku 1840.

Roku 1870 sezvala francouzská vláda mezinárodní komisi, která by se dohodla o společných měrách pro všechny země evropské. Komise sešla se dne 8 srpna; ze států evropských nebyly zastoupeny pouze Anglie a Německo. Usnesši se na tom, aby byl zhotoven nový metr jakožto vzor mezinárodní, odročila komise ta další jednání pro bouřlivé doby a sešla se opět roku 1872, načež roku 1875 dne 20 května podepsali zástupcové šestnácti států tak zvanou metrickou konvenci, dle níž zřízena byla společným nákladem v Paříži mezinárodní kancelář měř a vah. Úkolem jejím nejprve bylo stanovit nové vzory metru. Tyto byly zhotoveny ze slitiny 90% platiny a 10% irridia, jež nejlépe vzdoruje všemu porušení, na př. okysličení a teplu. Kolmý průřez jejich tvoří podobu písmene X; v místě pak, kde se obě čárky jeho šikmo protínají, nutno zde přimysliti vodorovnou čárku, jaká je při písmeně H. Na ploše touto čárkou v průřezu vyznačené jest označena na obou koncích délka metru třemi čárkami, z nichž prostřední určují pravou délku metru.

Nové prototypy zhotoveny byly dle starého metru z r. 1799; žádný z nich nelišil se od tohoto více než o 3 mikrony (tisíciny *mm*), jak nalezeno bylo přesným přirovnáním. Ten, který se starému metru nejvíce blížil, přijat byl od mezinárodní konference r. 1889 za prototyp internacionální, ostatní pak rozděleny byly po dvou jednotlivým státům, jeden jakožto normalní, druhý manipulační. Metr mezinárodní, jenž se označuje vždy značkou **m** (gothické), uložen byl do zvláštního sklepa se třemi zámky. Mezinárodní kancelář stanovila též základní kilogram, označený podobně písmenem **k** (goth.), dle něhož se zhotoví vzory pro jednotlivé státy.

Decimální soustava měř a vah tedy všeobecně zavedena, avšak neujalo se decimální dělení úhlu, na jehož základě byla vlastně stanovena délková jednotka, metr. Z prací, jež byly podniknuty za tím účelem, aby se decimální dělení úhlu ujalo, sluší jmenovati přepočítání trigonometrických tabulek. Obtížný úkol tento provedl v posledních letech století osmnáctého francouzský inženýr Prony

S čtenými matematiky a prostými počtáři sestavil nové tabulky logarithmů čísel i funkcí trigonometrických na základě decimálního dělení úhlu; počet jest proveden v některých částech na 14, jinde až na 25 míst desetinných. Tiskem dílo to vydáno nebylo, rukopis chová se ve hvězdárně Pařížské.

Proč však se toho dělení úhlu neujalo? Hlavním důvodem jest zajisté to, že logickým následkem této reformy byla by i reforma měření času — jak ji také Francouzové současně chtěli zavést — avšak pomýšletí na nový způsob měření času naprosto nelze.

Než, v nejnovější době vystupuje otázka nového dělení kruhu opět do předí. Vláda francouzská zamýšlí příštího roku svolati mezinárodní kongres do Paříže, který by tuto věc projednal. Avšak nějaké nadšení pro nové rozdělení pravého úhlu se v kruzích odborných nejeví, nýbrž opak. Nelze ovšem popírat některé výhody, jež by z dělení toho vznikly, stinných stránek má však daleko více.

Velkou výhodou bylo by zjednodušení provádění výpočtů, jaké se jeví na př. v počítání se zlomky desetinnými proti počítání s obyčejnými zlomky. Zde by ovšem získala mnoho praktická trigonometrie, resp. geodaesie. Naproti tomu jeví se nevýhoda již v trvání nové vteřiny. Tato rovná se 0·324 vteřiny nynější — veličina to příliš malá, jež by ve výpočtech nebyla již spolehlivou — vyjímajíc ovšem důkladná pozorování astronomická, kde přesnost tato bývá do sazena — a naopak, deset nových vteřin, 3·24 nynějších, bylo by jednotkou příliš velkou.

Úhel 60", který se snadno sestrojí na základě konstrukce rovnostranného trojúhelníka, obsahoval by v novém dělení 66·6 — dán by byl tedy zlomkem periodickým, podobně jako násobky a zlomky tohoto úhlu, nynějších 120", 30", 15" atd. Matematika vyšší zde nemá zájmu žádného, užívajíc jakožto míry úhlu oblouku patřícího k úhlu tomu ve vzdálenosti 1 od vrcholu. Tak znamená na př. 2π (= obvod kruhu o poloměru 1) našich 360", $\frac{\pi}{4}$ našich 90" atd.

Pokud se týče astronomie, prohlásil prof. J. Bauschinger ve shromáždění německých přírodozpytců v Mnichově, že ta by zůstala při starém dělení, i kdyby bylo jinak dělení decimální úhlu zavedeno. Poukázal na vzácné a drahé stroje hvězdáren, jež by se tím staly namnoze i bezcennými, upozornil dále na to, že by veškeré nynější katalogy hvězd musily býti přepočteny, což by vyžadovalo ohromné práce, takže by v ostatních oborech a hlavně v měřeních astronomických musilo se na několik let ustati. Rovněž každé užití starších pozorování bylo by spojeno s novým převáděním. Také jednoduchý vztah mezi měrou časovou a úhlovou by se v nové soustavě nejevil — odpovídá nyní stupni délkovému doba čtyř minut, v dělení novém odpovídala by mu doba 3·6 minut. Z podobných důvodů mluveno bylo proti decimálnímu rozdělení kruhu také se stanoviska geografického a nautického.

S jiné strany bylo vysloveno mínění, že by rozdělení pravého úhlu na 90" mohlo zůstati, a teprve stupeň aby se dělil decimálně. Nemá-li však býti soustava nějaká provedena úplně, z části bude se zaváděti sotva. Zůstane tedy svět, jak patrně, i nadále při nynějším dělení úhlu.

V V Š.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Úmrtí. Dne 23. ledna zemřel p. Fr. Blažek. em. professor Pražské konservatoře, u věku 85 let. — Dne 31. ledna zemřel p. Martin Pokorný, bývalý ředitel reálného gymnasia v Praze na Malé Straně, u věku 65 let. — Dne 27. ledna zemřel v Plasech říd. učitel ve v. p. Jan Skalický, který působil ve školství 48 let; p. Jos. Ptáček, učitel v Počátkách, zemřel dne 28. ledna v mladém věku 36 let. O. v p.! — Posléze jmenovaný zůstavil vdovu s osmi sirotky, pro něž přijímá milodary p. V. Čech, učitel v Počátkách.

Jubilejnímu podpůrnému fondu Jednoty českého katolického učitelstva laskavě darovali: vdp. J. Rathouzský, děkan v Radomyšli, 5 K., předseda pan K. Skultéty 5 K., V. Špaček 2 K. 60 h. Zaplať Pán Bůh! Výbor prosí za další příspěvky, které přijímá Václav Špaček, řídící učitel v Košátkách, p. p. Vrutice Kropáčova.

Okresním školním inspektorem pro české školy v okrese Lanškrounském a Žamberském jmenován ředitel obecné a měšťanské školy v Úpici p. Ot. Kremla.

Ředitelstvo c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Soběslavi přijímá náležitě doložené žádosti za přípuštění ke zkoušce dospělosti učitelské do 10. března 1900.

Ředitelstvo c. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Soběslavi přijímá náležitě doložené opovědi ke zkoušce způsobilosti učitelské pro období květnové 1900 do 10. dubna t. r. a žádosti za dispens nejdéle do 10. března t. r. Přihlášky ke zkouškám učitel. způsobilosti k vyučování ženským ručním pracím budtež zaslány témuž ředitelstvu do 20. dubna t. r.

C. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Jičíně přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro zkušební období květnové, doložené potřebnými doklady, do 1. dubna t. r.

Ředitelství c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Příbrami přijímá přihlášky ke zkoušce dospělosti a přihlášky ke zkoušce způsobilosti učiti ženským ručním pracím, jež konati se bude v měsíci červnu, do 15. dubna t. r. Žádost za přípuštění k řečené zkoušce způsobilosti doložena buď křestním listem, z něhož by patrně

bylo, že dosáhla žadatelka stáří nejméně 18 let, průkazem o mravní bezúhonnosti, vysvědčením lékařským o tělesné statečnosti a průkazem o předběžném vzdělání. Pozvání ke zkoušce zasláno bude každému žadateli zvlášť pod adresou, kterou udá v žádosti.

Komise ku zkoušení industrialních učitelek. C. k. zemská školní rada zřídila při c. k. ústavě učitelském v Jičíně zvláštní komisi ke zkoušení osob, které k učitelství ženských ručních prací soukromě se připravovaly. Žádosti za přípuštění ke zkoušce toho druhu, opatřené náležitými doklady, přijímají se při zkušební komisi pro ženské ruční práce v Jičíně do 1. května 1900.

Snížení počtu hodin pro realie. Na poslední zemské poradě německého učitelstva v Brně bylo usneseno doporučiti snížení počtu hodin pro realie v páté tř. ze 6 na 4. Ministerstvo vyučování návrh ten schválilo. Hodiny ty mají se nyní věnovati jazyku vyučovacímu nebo počtům.

Návrhy na zvýšení služného v okr. poradách. Na konferenci učitelské v jistém německém okrese v Čechách byl přijat návrh, aby zemská školní rada byla požádána, by se zasadila o úpravu učitelských platů. Zemská školní rada však vrátila protokol konferenční s poznámkou, že sice uznává potřebu, aby služné učitelstva bylo zvýšeno, ale zároveň upozorňuje, že jen zemské poradě přísluší jednati o právních poměrech učitelstva.

Schůze rodičův a učitelův. Zemská školní rada v Horních Rakousích vyzvala okresní školní rady, by v učitelských poradách bylo uvažováno, nebylo-li by dobře, pořádati schůze, v nichž by rodičové o věcech školských byli od učitelů poučováni.

Pozor na trhlíny ve školních budovách Žáci obecné školy ve Wittelsbašské ulici, II. okres vídeňský (Prater), shromažďovali se před $\frac{3}{4}$ 2. hod. k odpoč. vyučování u vchodu školního, když jim tu bylo oznámeno, že téhož dne ani zítřejšího vyučování nebude sesul se mezi polednem plafond (architektonická výzdoba stropu) v jedné učebně. Školní pavillon byl teprve před několika lety vystaven.

A. D.

Povinná výchova zanedbaných dětí. Pruská vláda předložila tamějšímu sněmu

projekt povinné výchovy zanedbané a zpustlé mládeže. Má se tak díti zavedením výchovy pod kontrolou veřejnou. Takové výchově náleží odevzdati: 1. Děti mladší 12 let, které dopustily se činu trestuhodného, za který nemohou býti pohnáni k zodpovědnosti, a jestliže soud uzná ve případě tom povinnou výchovu za nutnou. 2. Děti, jichž rodičové nadužíváním své moci výchovné škodí jejich rozvoji fyzickému nebo duševnímu. 3. Děti vůbec, které spějí k mravní zkáze z příčin jakýchkoli. Dozor na povinnou návštěvu tu vykonávati bude stát a náklad uhrazovati z polovice vláda a z polovice obec.

Denunciantství. »Škol. Obzor«, jak známo, snaží se přesvědčiti učitelstvo, že varhanictví jest mu i škole na škodu. Nedůvtipný člověk by myslel, že skutečně jen veliká starost o ten školský »pokrok« a »neodvislost« učitelstva má ten ušlechtilý lístek k tomu, aby psal proti řízení kůru se strany učitelstva. Kdo by tomu však věřil, ten jest poučen o něčem jiném zprávou z Chotěbořska v posledním čísle téhož listu, v níž se oznamuje, že v Hor. Studenci a Sopotech učitelé vzdali se regenschorství, a nyní že je přijal tamní poštovní p. S. a jeho praktikantka, slečna J. Ušlechtilý žurnál připojil k tomu proloženým písmem otázku: »*Je to sl. c. k. poštovnímu ředitelství známo?*« — My se zase tážeme, co je »neodvislému týdeníku, věnovanému zájmům školství a učitelstva« po tom, zastává-li službu varhanickou poštovní? Bud' jeho péče o školství vztahuje se až na poštovníctví, anebo má veliký dopad, že pp. učitelé chtěli přivésti pana faráře »do úzkých«, a že se jim to nepovedlo? »Láska« »Škol. Obzoru« ku katolickým obřadům náboženským je tak veliká, že se neštítí ani denunciací! — A ještě si dovolíme otázku Nebylo zasláno to číslo c. k. poštovnímu ředitelství do Prahy — jako bylo zasláno před několika lety číslo téhož listu místní šk. radě do Košátek, aby si v něm přečetla zprávu, že tamní říd. učitel rediguje »klerikální« kalendáře? — A potom podezřívá »Šk. Obzor« z denunciantství — katolické učitelstvo!

Ještě několik slov o varhanictví. V posledním čísle »Učit. Novin« čteme dopis namířený proti »Šk. Obzoru«, pokud se týče varhanictví. Dopisovatel praví mezi jiným »Učitel ovšem přichází o všecka nedělní dopoledne i mnohé odpoledne,

snad i ve všední dny některá hodina vyučovací odpadne, celkem však tím přece jen škola netrpí. Učitelé řídící, kteří mívají chor, učívají tak jako tak ve třídách nižších, a chtějí-li jen, zanedbané hodiny snadno jindy nahradí. Že by pak vyjednávání o honorář mysl tolik rozrušovalo, že předrážděním tím i vyučování by trpělo? Něco podobného asi přece jen málo kde bude. Naopak, shledal jsem ve dvou obcích, kde se učitelé řízení choru vzdali, že tím vážnost učitelstva velice utrpěla. Vždyť potom nemá učitel ani příležitosti, kde by se s lidmi stýkal a mohl na ně působiti. V jedné obci, kam je víska naše přifařena, jsem následky mohl pozorovati, ve druhé jsem jich sám »užil«. I hlasoval bych vždy rozhodně proti tomu, by se učitelstvo venkovské řízení choru, není-li toho nutně třeba, vzdávalo. Říkává se: Zkušenému věř! A já, zkusiv obojího, varuji kollegy ještě jednou: kdo zrovna nemusíte, choru se nevzdávejte! Je-li odměna vaše nedostatečná, starejte se, aby byla lepší, volejte, tlucte, ale — setrvejte! Vždyť ona i tato záležitost musí dojíti brzké úpravy. Než, i kdyby se tak brzy nemělo státi, učitelstvo české je hrdo,« jak praví pan kol. — s —, »vědomím, že vždy přispívalo lvím podílem k rozkvětu české hudby, že odchovalo mnohé zdárné umělce hudební, že z jeho řad vyšli mnozí vynikající theoretikové i výkonní umělci,« ale ono ani dnes nemůže starost o hudbu církevní přenéstí »všude« na bedra jiná, poněvadž by to na venkově znamenalo »téměř všude« okamžitý takřka konec zpěvu a hudby. A ony beztoho po Čechách umlkají. Jsme tím dlužni národu svému, abychom vytrvali — Je to ovšem pravda, ale »Šk. Obzor«, kde běží o bohoslužebné obřady, dojistá sebe pádnějších důvodů neuzná.

Jen všecko do školy! »Christliche Schul- und Eltern-Ztg.« píše Jednou z hlavních vad nynější školy jest, že je mládež přetěžována. Všecko musí do těch dětských hlav býti vecpáno, třeba bylo až příliš patrné, že děti před 14. rokem nemají k tomu ani způsobilosti, aniž dovedou uznati toho potřebu. Jistá vzdělaná paní si stěžovala, že její dceruška učí se stříhati na košile, ale neumí uplésti punčochu. Ovšem: stříhání jest pro dítě nesnadným, a proto se mu nenaučí; na pletení punčoch zase nezbyvá času, a proto se mu také nenaučí. Právě tak se to má s pěstováním zeleniny, se slechtěním stromoví a jinými

hospodářskými předměty. Takové věci náležejí do škol pokračovacích, neboť teprve po 14. roce dostává se dětem pro takové věci porozumění a žádoucí způsobilosti. Třináctileté dítě nám nestřívne pořádně na košili, ani neoroubuje stromek. Až do 13., 14. roku je třeba snažiti se co nejvíce o formální vzdělání ducha, cvičení praktická náležejí do škol pokračovacích, které by měly býti povinnými. Ale nynější škola jest jako lis, všecko se do ní vecpe, a to co možná rychle, jen stále ku předu, neboť každé hodině jest vytčen jiný úkol. Úplný nedostatek idejí, a tomu se říká vzdělanost!

Úmrtí. Dne 19. ledna zemřel v Pardubicích učitel p. *Fr. Náhlík*, u věku 45 let. Dne 26. ledna zemřel ve Slavném u Police učitel tamní expositury p. *Rud. Hájek* po krátkém teprve působení. — Dne 19. února zemřel p. *Ot. Rosenberg*, učitel v Troji u Prahy. O. v p.!

Ze zprávy c. k. zemské školní rady o školství v r. 1898—99. V učit. ústavech českých bylo 1200 kandidátův a kandidátek; těchto právě polovina. — Měšť. škol v království bylo 397 34⁰/₁₀₀ čes. a 24⁰/₁₀₀ něm. chlapeckých (celkem 58⁰/₁₀₀), 24⁰/₁₀₀ čes. a 18⁰/₁₀₀ něm. dívčích (celkem 42⁰/₁₀₀). Žádosti za zřízení dalších měšť. škol nejen pro chlapce, ale i pro dívky stále docházejí. A tato okolnost, jakož i dobrá docházka těchto škol po celý rok, přes to, že leckde značná část žactva každého dne hodinu i přes hodinu cesty do nich konati musí, svědčí, že měšť. školy docházejí stále většího porozumění a ocenění v nejšířších vrstvách obyvatelstva. Učitelé a učitelky na měšť. školách namnoze si stěžovali, že postoupili z 5. tř. ob. škol též žáci s nedostatečnou přípravou. — Českých škol obecných bylo 2895 = 57·3⁰/₁₀₀, německých 2158 = 42·7⁰/₁₀₀. Českých jednotřídních škol bylo 16⁰/₁₀₀, německých 28⁰/₁₀₀. Dvoutřídních českých 32⁰/₁₀₀, německých 29⁰/₁₀₀. Nově otevřeno 63 škol českých a jen 15 německých. Smíšených škol bylo skoro 90⁰/₁₀₀, chlapeckých 155, dívčích 148. Polodenně vyučováno na 64 jednotříd., 10 dvoutříd., 2 trojtříd. a 1 čtyřtříd. škole. Dilem polodenně na 8 jednotříd., 26 dvoutříd., 25 trojtříd., 16 čtyřtříd., 13 pětítříd., 1 šestitříd. a 1 sedmitříd. škole; celkem na 166 školách. Všech tříd bylo

16.737; 60⁰/₁₀₀ pro české, 40⁰/₁₀₀ pro německé děti. — Němčině vyučovalo se na všech českých školách měšťanských (229) a na 436 ob. školách (tedy na 665 školách). Českému jazyku vyučovalo se na 116 něm. ob. i měšť. školách. (Zpráva zem. rady nikdy nepraví, na kolika něm. měšťanských školách.) — Školou povinných dětí bylo v království našem 1,065.011. Na třídu připadalo nejméně dětí v Kr. Hradci (50), v Praze (56) a v Plzni (59). V 10 čes. okresích připadá na 1 třídu 50—60 ž., ve 42 čes. okresích 60—70 ž. v 11 okresích 70—80 ž. V českých okresích připadá na třídu průměrně 63, v německých 57 ž.: v Kr. Dvoře jen 47, v Praze 49, v 33 okresích německých po 50—60 ž., ve 13 okresích po 60—70 žácích. Docházka školní je nejhorší v jižních Čechách: na Prachaticku, Přešticku, Klatovsku, Sušicku, Domažlicku; nejslabší na Strakonicku. Počet úlev poklesl o 2·3⁰/₁₀₀. — Učitelů českých se zkouškou způsobilosti bylo 8191 (německých 5353), učitelek 1279 (něm. 732), jen se zk. dospělosti 605 (něm. 514), učitelek 232 (něm. 146); bez vysvědčení učilo 45 (něm. 14) učitelů, 69 (něm. 3) učitelek; bylo tedy výpomocných osob 114 českých a pouze 17 německých. Neobsazených míst zůstalo 50: *nedostávalo se tedy 181 osob učitelských*. Všech učitelů v Čechách bylo 17.183 (čes. 10.421, něm. 6762). Učitelů českých působilo 8841, t. j. 84·8⁰/₁₀₀; mezi německým učitelstvem je jen 13⁰/₁₀₀ učitelek. Z »příčin služebních« přeloženo bylo v »nejnutnějších« případech 66 osob (36 českých, 30 něm.); v roce předminulém 73, před tím 81. — »Správy jednot učitelských vedly si dle výroku okr. šk. rad celkem dosti obezřele. Více než jindy rokováno bylo o vlastních zájmech stavovských, jmenovitě o tom, jak odstraniti hmotnou tíseň mezi učitelstvem panující; oprávněnost této snahy uznává se v kompetentních kruzích nepochybně, a proto nelze upříti, že by se věci bylo lépe posloužilo, kdyby se byla projednávala s klidem, který bohužel v mnohých veřejných schůzích byl porušován.«

»Pokud se týče spolupracovnictví při odborných časopisech, jest opakovati stesk z výroční zprávy lonské, že směr některého z odborných listův a způsob, jímž se v něm pojednává o poměrech školských a

učitelských, je někdy takový, že jest se obávati, by zhoubně nepůsobil na čtenářstvo, najmě na mladší učitelstvo.« — Až na výjimky, celkem velmi skrovné, dohlíželi světšší učitelé ochotně k náboženským cvičením škol. mládeže. Pochvalných uznání daly české okr. rady 211, německé polovičku (103), zem. šk. rada pochválila 9 českých a 2 německé učitele. Ministerstvo vyučování dalo pochvalu 6 osobám: pěti za zdárné snahy o zvelebení zpěvu a hudby chrámové. — Tresty: Okr. rady byly nuceny 113 osob napomenouti ústně aneb písemně (předloni 130, před tím 210). Zem. šk. rada disciplinárně potrestala v 46 případech (předloni v 56, před tím v 59): důtku dostaly 23 osoby, přeloženo z trestu bylo 17 osob, zvýšení služného odňato u 1, funkce říd. učitele u 2 osob; 3 byly propuštěny. — »Se zvláštním uznáním třeba vzpomenouti horlivého působení c. k. okr. šk. inspektorů, jejichž vzorné činnosti hlavně je děkovati, že národní školství v zemi zkvétá.«

Stav školství ve Slezsku. Nedávno uveřejnila slezská zemská školní rada zprávu o stavu tamějšího školství. Ačkoliv zpráva ta neposkytuje dosti jasného obrazu, zejména pokud se týče národnostních poměrů žactva i škol, přece jest v nejedné příčině zajímavá. Z 503 veřejných škol obecných jest 238 jednotřídních, 127 dvojtřídních, 40 trojtřídních, 32 čtyřtřídních, 35 pětítřídních, 7 šestitřídních, 3 sedmitřídní a 1 osmitřídní. Na 216 školách vyučuje se celodenně, na 209 polodenně a na 78 dílem celodenně, dílem polodenně. Dle vyučovací řeči bylo z těchto škol 211 německých, 117 českých, 143 polských, 22 německo-českých, 10 německo-polských. Měšťanské školy, jichž jest 12, jsou vesměs německé. Děti školou povinných bylo v roce minulém 104.794, učitelů 1027, učitelek 103, katechetů 429 a industriálních učitelek 259. Veškeré platy učitelstva obnášely 921.896 zl. Učitelských ústavů jest 5, a to vesměs s německou vyučovací řečí. Pro české kandidáty v Opavě a pro polské v Těšíně a Bílsku ustanoveno jest po jednom učiteli, který tyto kandidáty vyučuje po česku aneb po polsku. Nepříznivé svědectví dává zpráva též o péči rodičů o své děti, neboť vykazuje, že za jediný rok bylo 574 trestů vězením a 215

pokut peněžitých pro nedbalou školní docházku.

Zrušení tajné kvalifikace v Opavě.

Německá učitelská jednota v Opavě požádala Opavskou městskou okr. šk. radu, aby tajnost kvalifikačních učitelských tabulí byla zrušena, a aby každý směl do své kvalifikace nahlédnouti. Okresní šk. rada žádosti té vyhověla.

Učitelé zakázáno vydávati časopis.

Učitel J. Bayer ve Weibernu v Horních Rakousích vydával časopis »Linzer fliegende Blätter«. Obsah listu činil vydavateli jako učitelé bezpochyby malou čest. Bayer měl z té příčiny z nařízení zemské školní rady u okr. šk. rady v Ricdu se zodpovídati. Zemská šk. rada neuznala jeho výpovědi za dostatečné a nařídila mu, aby ihned vydavatelství listu se vzdal a, je-li již nejnovější číslo vytištěno, aby své jméno dal na všech výtiscích zalepiti. K urovnání tiskových a obchodních záležitostí povolena Bayerovi týdenní dovolená.

„Zlaté zrnko“ »Jděte s vaším postavením! Co vy máte ročně služného, za tolik já mám jen v pra chlívku,« řekl kterýsi »ubohý rolník«, jak píše »Posel z B.«

»Kozel zahradníkem Pod tímto nadpisem uveřejňuje Č. Učitel zprávu z Československa o obsazení učitelského místa. Místní školní dozorce a zároveň hospodský prý se vyslovil o žadatelích takto »Z. chodí stále domů k rodičům, H. sedí pořád u maminky, ale za to B. umí být veselým; takového chceme.« »Šťastná země, kde postup učitelstva závisí na počtu vypitých sklenic!« dokládá »Č. Učitel«. — Kdyby chtěl »Č. Učitel« uveřejňovati všesky podobné historky, nestačily by mu na to celé archy. To je přece všeobecně známo, že místní školní rady cení učitele z pravidla ne dle práce ve škole, ale dle toho, jak umí hrát v karty a kuželky, neudává-li nedbalce, je-li svobodný atd. Proto ona strana radikálně-pokroková podržela místní školní rady ve svém programu!

Učitel ve škole raněn tabulí. Jak oznámily »Katol. L.«, odehrál se v K. Ř. před zraky žactva vzrušující případ. Žák byl právě u tabule a chtěl ji posunouti ke zdi, avšak ta najednou spadla na hlavu p. učitele Pl., který byl těžce raněn. Rána silně krvácela; ihned byl zavolán lékař, který raněnému učiteli dal obvaz. Také

hoch byl poraněn. — Bezpochyby byl úraz způsoben »starožitnou« tabulí na podstavci, jež by vůbec neměly být ve školách trpěny. Taková tabule spadne snadno, kdykoli se o ni zavadí. Jsou-li děti přes poledne ve škole, a učitel není přítomen, kdo by pak byl odpovědným za neštěstí, kdyby se stalo? Při nynější výšce školních světlic možno všude porůviditi tabule zavěšené v rámci.

Sebevraždy dětí a kárné listky.

Nedávno četli jsme v některých listech zprávu, že školní dítě, jež mělo odevzdati rodičům kárný lístek ze školy, ze strachu spáchalo sebevraždu. Některé listy k tomu poznamenaly, že by se kárné listky vůbec neměly dávat, jiné radily, aby se posílaly poštou. »Fr. deutsche Schule« zastává se kárných lístků a praví, že škola nemá vydatných prostředků kázeňských, a že jest lístků těch nutně třeba, aby se rodičům dostávalo vyrozumění o chování dětí. »Školní zprávy«, píše týž list, »nejsou mnohdy ničím jiným než kárnými listy, a přece snad nikdo nebude navrhopati, aby se zrušily.« — O té věci mělo by učitelstvo přemýšlet. Ať účel školních zpráv je sebe lepší — aby totiž rodičům se podávala zpráva o prospěchu a chování dítek — přece víme ze zkušenosti, že toto zařízení velmi často účelem se mívá a způsobuje učiteli jen trochu mrzutostí. Dokud školních zpráv nebylo, rodičové často se učitele na chování a prospěch svých dětí dotazovali. Stěžoval-li si, přece jen se rozešli s ním v dobrém a na dítě působili, aby se polepšilo. Teď se na dítě zeptá málo kdo — a proč by to také dělal, vždyť to dostane čtyřikrát do roka v podobě cifer. Jenom že je pořád mnoho rodičů takových, kteří ve školní zprávě nevidí pouhé oznámení o prospěchu svých dětí, nýbrž — projev přízně nebo nepřízně se strany učitele a ve špatné zprávě spatřují zahanbení nejenom dětí, ale i sebe. To ovšem lásku ku škole nezvyšuje. Něco

jiného jest ústní dorozumění, něco jiného písemné. Samému učiteli bývá líto dítěte jinak hodného, které pro svou nechápatost, za kterou nemůže, dostane na zprávu špatné známky. Je to pro ně zahanbením, a to nezaslouženým. I rodičům je to nemilé a chlácholí dítě, aby si z toho nic nedělalo. Otec někdy slíbí, že s panem učitelem promluví, a maminka pošle třeba nějaký dárek, — aby příště ty známky byly lepší. Jsou-li rodiče přísní, dítě se bojí přijíti se zprávou domů. Tyto věci jsou známy, a pak možno říci, že školní zprávy v podobných případech působí více zlého než dobrého. Co tu potom závisti, co podezřívání učitele. Některým rodičům není již zpráva vhod, když na ní nejsou samé jedničky. Zajisté by mnohem lépe působilo, kdyby zprávy se špatnými známkami se vůbec nedávaly, t. j. kdyby dětem, jež by zasloužily známky špatné, školní zprávy se odepřely. To by dojistu bylo větší pobídkou k pilnosti než řada čtverek nebo pětetek na školní zprávě, rodičům by se tím také dalo na srozuměnou, že dítě neprospívá, a pro děti bylo by to menším zahanbením, a učitel by si ušetřil mrzutostí. Služce a čeledinovi nesmí se napsati do čelední knížky, že byli líní nebo nesvědomití — a školnímu dítěti se jeho hanba smí napsati a dáti do ruky před ostatním žactvem, aby ji doma ukázalo. Dostane-li v prvním čtvrtletí známky špatné a později se polepší, přece mu ostuda z prvního čtvrtletí na zprávě zůstane po celý rok. V tom je náprava zajisté žádoucí.

Nové knihy.

Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka vydaná Učebnice zeměpisu pro školy měšťanské od Dra. Ant. Tille, přepracovaná ředitelem Fr. Kneidlem, byla i v nejnovějších vydáních schválena ministerstvem vyučování. Všecky tři díly jsou hojně ilustrovány Pražským učitelem p. Jos. Brožem.

Sbírka vět pro cvičení krasopisná.

A. Ani kuře darmo nehrabe. — Až se najím, půjčím ti lžici (říká necitelník). — Anděl strážce při tom stojí, Pána Boha kdo se bojí. — Ať déšť prší, neb sníh věje, vždy se vůle Boží děje. — Ani zlaté lůže nemocnému nepomůže. — Abys ušel hanbě, trýzni; v hříchu nikdy neuvízni. — Ač krtek pod zemí chodí, přece se ukryti nemůže. — Abys nehřešil, často na smrt pamatuj. — Ač jsme my bratři, přece nejsou naše kapsy sestry. — Ať si každý člověk mladý

všímá starších dobré rady. — Agát je keř trnitý. — Ani sám se chval, ani sám se haň. — Abys došel v stáří štěstí, dej se v mládí dobře vésti. — Až čas přijde, samo vyjde. — Ať chování mladých lidí podle zkušených se řídí.

B. Bůh nikomu dlužen neostává. — Člověk míní, Pán Bůh mění. — Neštěstí učí hledati Boha. — Více má Bůh nežli rozdal. — Proti Bohu nic nemohu. — Bída učí rozumu. — Bez opatrnosti i moudrost slepá. — Bezpečněji krokem nežli skokem. — Bez chyby nikdo není. — Buď všímavý, ale ne zvědavý. — Bez zdraví není bohatství. — Běda tomu hospodáři, jež sluha učí. — Blížší košile než kabát. — Brázda hluboká, sláma vysoká. — Běda té kuchyni, která nevidá hospodyně. — Marné naše počínání bez Božího požehnání. — Bohu dáváš samému, co dáš z lásky chudému. — Blázna na radu se neptej. — Bez úrazu jede, koho rozum vede. — Buď vždy střídmý v jídle, pití, prodloužíš si živobytí. — Bez Boha kdo staví, na pisku vše staví. — Boha vzývej, sám ruky přikládej. — Blázen honosí se pomíjejícími věcmi. — Boháč želí korábu, a chudšas mošny. — Bída učí pracovati. — Byť sova sebe výš létala, sokolem nikdy nebude. — Bez rady nic nečiň, ať po účinku nepykáš.

C, Č, Ch. Co chudému dáš, na lžici ti naroste. — Čím výše kdo stojí, tím víc ať se pádu bojí. — Ctnost sama se chválí. — Chceš-li býti dlouho živ, nebud' hříchu žádostiv. — Cizí na slunce, své do stínu stavíme rádi. — Často lidé hynou klevetníků vinou. — Čeho s poctivostí nelze činiti, věz, že o tom hanba mluvíti. — Chudobě kdo ubližuje, sám trest sobě připravuje. — Člověk mravný, vycvičený, všude bývá náviděný. — Čest nad bohatství. — Chudoba cti netratí. — Čiň dobře a věz komu. — Chceš-li ve cti žíti, hled' vždy mravným býti. — Častá krupěj i kámen prorazí. — Cvičení dává umění. — Co si naseješ, to žíti budeš. — Čas raní, čas hojí. — Co sám sobě uděláš, za to peněz nevydáš. — Chceš-li zdrav býti, nesmíš lenošiti. — Co na srdci, to na jazyku. — Čas na nikoho nečeká. — Často večer pláče, kdo se smál z rána. — Člověk všady má své vady. — Často v haleně chatrné najdeš rozumy jadrné. — Čistota půl zdraví. — Cizí hrouda ubíjí člověka. — Člověk hloupý neustoupí. — Co se prudce staví, rádo se boří. — Čím kdo více pije, tím více žízni. — Chléb na cestě netíží. — Cizina rozum ostří. — Ctnostný život — dlouhý život.

D. Dvakrát hřeší, kdo se hříchem honosí. — Dokud síla, hledme díla, by památka po nás byla. — Dobrota srdce jímá, násilím se nic neujímá. — Dobré se pomní dlouho, a zlé ještě déle. — Do řídkého bláta neházej kamenem. — Dávej s rozumem a beř s pamětí. — Darovanému koni na zuby se nedívej. — Dobré svědomí nade všecko jmění. — Dobře jest jazyk za zuby míti. — Dobré jméno nejlepší dědictví. — Dobrého vůdce nehoda ukáže. — Dle šatu vítají, dle rozumu provázejí. — Dvěma pánům rád kdo slouží, žádnému vhod neposlouží. — Dočkej času jako husa klasu. — Dříve se mlátí, potom se platí. — Dílo kvapné není platné. — Dluh je zlý druh. — Dlužník vesele bere, ale smutně vrací. — Dluh bývá čím dále, tím mladší. — Dosti má, kdo na svém přestává. — Dobrá kniha pravý poklad v domě, radu dá i poučení tobě. — Dobré svědomí klevet se nebojí. — Dítka, jež se dobře chovají, vždycky milovány bývají. Dvakrát měř, jednou řež.

E. Eliáš byl vzat do nebe na ohnivém voze. — Eva ďáblu uvěřila a hříchu se dopustila. — Eleazar zemřel smrtí mučnickou. — Ebenové dřevo je těžké. — Erbem nazýváme znak země nebo šlechtického rodu. — Echo nazývá se též ozvěna. — Evropští národové jsou nejvzdělanější.

F. Falešný přítel jako kočka: zředu hladí, pozadu škrábe. — Fialka i ve stínu roste. — Fíky na trní nerostou. — Falešný peníz zvukem se prozradí. — Fazol má lodyhu popínavou. — Falknov leží nad Ohří. — Fermeží se rozdělávají barvy. — Fotograf zhotovuje podobizny. — Fridland leží v severních Čechách. — Francie hraničí na západě s mořem.

G. Groš v domě lepší než zlatý na cestách. — Giezi za lež a klam malomocným stal se sám. — Gedeon byl statečný bojovník israelský. — Galesy rostou na dubě. — Groš drž, aby zlatý neutekl. — Genezaretské jezero nazývalo se také moře Galilejské. — Guma jest pružná. — Goliáš, ač silou svou se chlubil, přece v boji poražen byl. — Groš, na němž lpí podvodu hřích, vyhání sto grošů spravedlivých.

H. Horší jazyk falešníka, nežli kopí bojovníka. — Hněv žalost za sebou vodí. — Hojnější vždy obilí na sousední roli. — Hněv a jazyk na uzdě měj. — Hlad a práce výborné koření. — Hlad jest nejlepší kuchař. — Host častý a dlouhý brzy omrzí. — Hloupý všecko skoupí. — Hrozí myš kočce, ale zdaleka, — Hledte ve všem, milé děti, rodičům svým vyhověti. — Hloupost bývá příčina, že se mnohý vypíná. — Hledej sobě zisku bez jiných nátisku. — Hloupost a pýcha na jednom dřevě rostou. — Hříšná radost plodí žalost. — Hlavou zdi neprorazíš. — Horké železo nejlépe se kuje. — Hřích dábla smích. — Hněv špatný rádce. — — Hana hloupých lidí moudrých neošidí. — Hříšný statek cizí jak byl nabyt, zmizí. — Hříchu med je sladký jed.

I. I vlas má svůj stín. — I obruč udeří, když naň šlápneš. — I moucha, se brání. — I mistr tesař se utne. — I slepá slepice někdy zrnko najde. — I zpěvu čas, i modlitbě svá chvíle. — I pes pomní, kdo ho krmí. — I pod ošumělým kloboukem moudrá hlava bývá. — I černá půda bílé žito rodí. — I pěkně lháti jest hřích.

J. Jaký kdo sám jest, s takovým rád obcuje. — Jazyk nechávej doma a venku uši. — Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá. — Jaká práce, takový plat. — Jaká půjčka, taková oplátka. — Jedna vlašťovka nedělá léto. — Jinak smýšlejí lidé o nás, než my o sobě. — Jestli po zlých věcech toužíš, těmi sobě zle posloužíš. — Jaký pán, taký sluha. — Jak si usteleš, tak si lehneš. — Jazykem lidi odbudeš, ale svědomí nepozbudeš. — Jazyk více nežli meč protíná. — Jaký křížek uteseš, takový si poneseš. — Jednou ranou dub nepadne. — Jedeš-li kam na den, beř chleba na týden. — Jak nabyt, tak pozbyt. — Jen jednou selži, a víry míti nebudeš. — Jako hada škodného, střež se činu hříšného. — Jaká služba, taková výslužba. — Jedno shnilé jablko mnoho zdravých nakazí.

K. Kdo tobě kamenem, ty jemu chlebem. — Koukol se musí s kořenem vypleti. — Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají. — Kdo ve zlém setrvá, záhubě neujde. — Kde samá hostina, tam nedaleko hlady. — Komu se nelení, tomu se zelení. — Koho rozum nevede, toho škoda povede. — Kde je hostem nepravost, tam i nárek jistý host. — Kdo se zbožně modlívá, síly k ctnosti nabývá. — Kam se dřevo kloní, tam i padá. — Kde se kdo zrodí, tam se i hodí. — Každému svoje se líbí. — Každý pták své hnízdo chválí. — Kuj železo, dokud je žhavé. — Krátká veselost často dlouhou činí žalost. — Každý začátek jest těžký. — Konec dílo chválí. — Krása jistě zhyne, ctnost však nepomine. — Kdo se ptává, nerad dává. — K lásce nepřinutíš ani prosbou, ani hrozbou. — Kočka myši ne nechá, liška slepic, a vlk ovec. — Každá věc mívá dvě strany. — Kárající metla honí děti z pekla. — Krádež — ať se skrytě stane, přece skrytou nezůstane. —

Krása je chatrný statek. — Klamný přítel škodí víc než nepřátel na tisíc. — Kavka je černá, i když v bílém sněhu se válí.

L. Lépe se krátce stydět, nežli dlouho želeti. — Lepší ctnost ve blátě, nežli hřích ve zlatě. — Lépe zpívat, nežli klívat. — Lépe jest v samotě býti, nežli spolek se zlým míti. — Lakomství hluboké moře. — Lakomec všem bývá zlý, sobě nejhorší. — Lež má krátké nohy, daleko neujde. — Lepší prosba nežli hrozba. — Lench i pod svou střechou zmokne. — Lepší doma krajíc chleba, než v cizině kráva celá. — Lépe pozdě než nikdy. — Lenost mnoho hříchů plodí, zdraví, statku i cti škodí. — Lidé stvořeni jsou k práci, tak jako k lítání ptáci. — Lépe nadejít, než posledním býti. — Liška, srst' svou ač měnívá, proto přece liškou bývá. — Lesem šel a stromů neviděl. — Lva a medvěda po pazouřu poznáš. — Lepší svůj šat plátěný, než hedvábný kradený. — Laskavé slovo najde laskavé ucho. — Lidé, jsou-li náruživí, nebývají dlouho živi. — Láska lásku plodí, pomsta za mstou chodí.

M. Mladí ležáci, staří žebráci. — Mráz kopřivu nespálí. — Milé zlého počátky, ale konec žalostný. — Mnoho má, kdo se s málem spokojuje. — Málo ten ve světě spraví, kdo vše na svou hlavu staví. — Mnohé již zabila nestřídmost, ale střídmost nikoho. — Moudrému napověz, hloupému dolož. — Mezi slepými jednooký králem. — Mnohá dobrá rada neslychá se ráda. — Mlád jsa pamatuj, že stár budeš. — Málo platny ploty, přes které se leze. — Moudrý, dřív než chválu dává, kdo jest hoden, rozeznává. — Milejší ctnost s chudobou nežli hřích s ozdobou. — Mladý lhář, starý zloděj. — Mluviti stříbro, mlčeti zlato. — Mluv méně s jinými, více s sebou. — Marná lidská sláva: hyne jako tráva. — Mlčením člověk mnohc řečí odbude. — Moudrost miluje tvrdé lože. — Mluv málo, ale dobře. — Moudrý všecko uváží, nikoho neuráží. — Miluješ-li klam, šizen budeš sám. — Malý pták má malé hnízdo. — Mrzutosti sobě uspoříš, jestli se vším na trh nechodíš. — Mnohého ve stáří bolí, že za mládí nedbal školy.

N. Nejlepší věc škodívá, když se jí zle užívá. — Nikdy nevol za přítele, koho neznáš srdce celé. — Nikam nedosáhne, ruky kdo nevztáhne. — Nikdo ať se nenamáhá, kam mu síla nedosáhá. — Nejprv bídě ku pomoci spěj, pak se teprv po příčině ptej. — Nedbalost a lenost v mládí v starším věku strast přivádí. — Nežertuj, s kým jsi nerostl. — Na hrubé dřevo hrubý klín. — Na hranatou otázku kulovatá odpověď. — Nikoho štěstí nemůž oklamati než toho, kdo na ně spoléhá. — Nemůže se šídlo v pytli tajiti. — Nepoctivý statek cizí, jak byl nabyt, tak i zmizí. — Nespouštěj se silnice pro nejistou pěšinku. — Na lože o deváté, s lože o páté. — Nejlepší a nejdražší je host v srdci sídlící spokojenost. — Nechceš-li se spáliti, hled' se ohně vzdáliti. — Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti. — Něco za něco, nic za nic. — Nikdo neví, v kterou dobu ponесou ho lidé k hrobu. — Nikomu se nezalíbíš, nesplníš-li, co kdy slíbíš. — Nejhodnější bývá, kdo se s ctností skrývá. — Nelituj podkovničku, abys podkovy neztratil. — Nechceš-li kdy nouzi tříti, hled' si něco ušetřiti. Nedožralý rozumek jako jarní snížek.

O. Oheň je dobrý služebník, ale zlý pán. — Ošklivá tvář zrcadla nemiluje. Oko nic neproviní, když se mysl nepříčiní. — Oko do srdce okno. — Odtud až potud. — Od dobrého souseda hraditi se netřeba. — Ono pole dobře rodí, po kterém hospodář chodí. — Oř mělko, sij řídce, urodí se metlice. — Oči hospodářovy střežou domu. — Opilého člověka haní každý z daleka. — Oděv, stravu podle stavu. — Ó, jak mnozí litovali, že se v mládí zanedbali! — Otep nepře-

lomíš, a po prutu všecko zlámeš. — Opatrnosti nikdy nezbývá. — Odpadne jeden květ, naroste jiných pět. — Opařený kohout i před deštěm utíká. — Osel oslu nejpěknější. — Opatruj vždy světlo, oheň, nikomu ať není škoden. — Od včely med, od hada jed. — Obličej jest člověka zrádce. — Osiří-li dítko chudé, Otce v nebesích mít bude. — Ovci vlna ostříhaná zase naroste.

P. Pravdu mnohý chválí, ale ne každý jí hájí. — Přítel jest, kdo pravdu mluví, ne kdo pochlebuje. Práce kvapná málo platná. — Proti věku není léku. — Pozdě po lidech slova chytati. — Pýcha peklem dýchá. — Prchlivost člověka oslepuje. — Pevné vůli, tužbě ušlechtilé rádo dává nebe dojít cíle. Povolnost přátely činí. — Po dešti slunce jasněji svítí. — Pýcha s pádem vždy se stíhá, hanba všude na ni číhá. — Přátel mnoho, ale upřímných málo. Podvod a klam zradí se sám. — Pozdě klec zavíratí, když ptáci vylétali. Proto je štika v řece, aby karasi nedřímali. — Pokorné slovo hněv ukrocuje. — Pěkné slovo železná vrata otvívá. — Pilný hospodář činí obratnou čeládku. Pod nízkým stropem vysoko neskákej. — Pro přítele nového nespouštěj se starého. Pod svícnem bývá tma. — Při mále malé starosti. — Peníze jedněm panují, jiným slouží. — Přestávej na mále, šťastným budeš stále. — Pravda přátely má, ač ne vždy na ulici. — Pravdu sobě mluvmě, dobří spolu budmě. — Pomluva jak uhel nespálí-li, aspoň ušpiní.

R, Ř. Ruka líná uvrhuje v nouzi, pracovitá obohacuje. — Růže při trní se rodí, po radosti žalost chodí. — Rána se zahojí, ale slovo ne. — Řeč na váze měř, ne každému věř. — Ruka ruku myje. — Rozumu nikdy nazbyt. — Řemeslo má zlaté dno. — Řeč uctívá bez prospěchu nebývá. Rok má dlouhý krok. — Ranní ptáče dál doskáče. — Ráda paní Nouze do Svárova zajíždí. — Raději rozumem nežli sochorem. — Rozšafné spoření — bohaté koření. — Ráda kočka ryby jí, ale do vody nechce. — Ruce, jsou-li prací zjizveny, lepší jsou než ruce s prsteny. — Raděj ctnost s chudobou nežli hřích s ozdobou. — Raději vol hladem umřítí, nežli něco odciziti. — Ranní vstání nouzi brání. — Řešetem vody nenačerpáš. — Řeč mateřská nejlíbeznější. —

S, Š. Starý hřích činí novou hanbu. — Spěšná práce nad výdělkem pláče. Starého vrabce plevami neošidíš. — S dobrými skutky dobře se žije. — Strach má veliké oči. — Štěstí noclehy mění. — Štěstí sedá na rozcestí. — Škoda vtipu dodává. — Sousedská pohroma tobě výstraha. — Špatně se slepice poradí s liškou. Snadno je zdravému raditi nemocnému. — Sytý lačnému nevěří. Šediny — hrobové květiny. Spoření bohaté koření. — Šetři v mladosti, bys měl v starosti. — Slovo spěšné bývá směšné, často také nebezpečné. Smetí z domu na ulici nevynášeš. — Starý má smrt před očima, mladý za zády. Slepého na cestu a blázna o radu se neptej. — Štěstí má vždycky nenávisti dosti. — Skutky dobrými se stkvěj, na odměnu nečekej. — Slyšet jenom, dosti není splňuj dobré naučení. — Sekera lesu neuškodí bez lesu. — Smutno i ve zlaté kleci slavíku. — Spojené síly vedou k cíli. — Škoda i nemoudrému oči otvírá. — S nouzí se potká, kdo se práci vyhýbá.

* DOKONČ.

Osoba učitelova.

Napsal JAN NEP. JOSEF HOLÝ.

* Pokračování. *

4. Láska učitele k dětem přináší pak s sebou, že učitel žákům vždy přívětivě vstříc přichází. Přívětivost dobývá si srdce žákova, nepřívětivost je odpuzuje. Byť i učitel všude zachování své vážnosti a hodnosti dbal, nemá se tím dáti svést, aby dělal ze sebe příliš vznešeného, a aby tím jaksi žáky od sebe vzdaloval; neboť tak zůstanou žáci i jemu cizími, a to je pro vychovatelskou působnost učitelovu na velikou škodu.

Přívětivé chování k dětem jest jak pro účely vyučování, tak pro účely výchovu nevyhnutelně potřebno. Ale právě, poněvadž má učitel při vši přívětivosti přece vždy své vážnosti dbáti, nemá se nikdy snížit k triviálnosti. Nic by nebylo tak zvráceného, jako toto. Sprosté chování před žáky, sprosté nadávky nemá učitel nikdy učiniti. Místo, aby srdce a chování žáků zušlechťoval, přispíval by spíše k tomu, že jejich mravy divočí.

5. S láskou spojij učitel *trpělivost!* Ve škole nemůže vše tak hladce jíti, jak by si kdo přál. Dětská lehkomyšlnost jest příliš velká, tak že tu a tam rozpustilosti se přiházejí. Špatné náklonnosti, které záhy v dětech se vzbuzují, a kterých leckdy nedbají, také k tomu přispívají. Mnozí žáci dále jeví duševní obmezenost, že se zdá býti marnou každá námaha, kterou učitel k jich vyučování vynakládá. Lenivost a nepozornost zdají se mnohdy nepřemožitelnými. Tu jest nutno, aby se učitel ozbrojil nezlomnou trpělivostí, tak že, kdykoli jeho námaha nebo napomínání jsou bezvýslednými, vždy opět znova začíná a nezdarem se k přílišné zlosti svést nedává.

»Láska jest trpělivá.« Toto slovo apoštola Pavla je všem, zvláště pak učitelům, řečeno. Zlost sluší učitelům co nejméně. Také jí nic nezíská. Jen láska trpělivá přemáhá konečně odpor; neboť samy děti vycítí brzy z nevyčerpatelné trpělivosti učitelovy, jak velikou námahu s nimi má, a tím se povzbudí, aby se své strany trpělivou námahu učitelovu splácely dobrým chováním, zvýšenou pílí a větší pozorností.

6. Ačkoli má učitele ve škole vésti vždy láska a trpělivost, přece musí vážně a přísně vystoupiti, když je nutno. Kdo v případech nutnosti nedovede býti vážným a přísným, nehodí se ke stavu učitelskému. Pan Flegma, který není schopen rozčilení, nesmí býti ideálem učitele. »Kdo metly šetří, nemiluje svého dítěte.« (Přísl. 13, 24.) Proto se má učitel vystříhati flegmatické lhostejnosti a slabé měkkosti, které by ho činily neschopným, v nutných případech jednati vážně a přísně. Když u žáka zpozoruje neustálou nepozornost, neustálou lenost, zlomyslný odpor proti rozkazům učitelovým, stálou lehkomyšlnost, tvrdošijnost proti všem láskyplným napomenutím, bylo by zajisté úplné neuznání svého postavení a své povinnosti, kdyby proti takému chování nevystoupil s nutnou vážností a přísností. Tím by zlo v srdci žakově rozmnožoval, místo aby je odstraňoval. Ovšem, nesmí tato vážnost a přísnost přejíti nikdy ve vášnivou sprostotu. Sprosté chování může žáka zastrašiti, nikoli však polepšiti.

7. Učitel buď vždy a všude vůči svým žákům spravedlivý a nestranný! Když učitel zachází se žáky rozličné rozumové a mravní jakosti, se žáky milého a nemilého zevnějšku, lepšího a hrubšího chování, často přichází v pokušení, tomu neb onomu před ostatními dávat přednost, věnovati mu svou zvláštní náklonnost.

Tomuto pokušení nemá nikdy podlehnouti. Nic neporušuje mladistvých srdcí tak jako strannickost a nespravedlnost učitelova. Nespravedlivé a nezasloužené odstrčení ve prospěch miláčka učitelova zanechává často v mysli chovancově nemsazatelný dojem; tím ztrácí učitel důvěru u žáků a těžko jí pak znova nabývá. Naproti tomu, když jest učitel spravedlivým vůči každému žáku, když i zdání strannickosti pečlivě se varuje, poznají v něm žáci muže, jemuž záleží na blahu všech žáků stejnou měrou; pak se víc a více v nich upevňovati bude vážnost a důvěra k němu, a když i ten neb onen důtku nebo trest od něho dostane, nevzbudí to v něm nenávist k učiteli, poněvadž ví, že by každý jiný tutěž důtku nebo trest obdržel, kdyby se rovněž tak provinil.

8. Učitel neobmezuj svou vychovatelskou činnost toliko na stěny školní, nýbrž, pokud možno, měj žáky na očích i mimo školu, i mimo školu o ně pečuj, radě a pomáhaje jim! Kdo myslí, že se o žáky nemusí starati, jakmile opustí zdi školní, podobá se spíše placenému námezdnímu dělníku, nežli svědomitému vychovateli. I mimo školu má oko učitelovo hleděti. Zvláště tehdy má učitel tuto povinnost, když vychovatelský dohled, pod nímž žáci mimo školu stojí, není dostatečný nebo se zanedbává, nebo když jsou žáci mimo školu sami sobě ponecháni, jak tomu jest na př. u studujících, kteří věnují se studiím, jsouce vzdáleni otcovského domova. Zde má býti učitel žákům vším, otcem i matkou; má proto pečovati, pokud možno, i mimo školu o jich duševní i tělesné dobro. Jen tak úkolu svému úplně dostojí. A tou měrou, jakou žák vidí, že oko učitelovo stále nad ním bdí a ho všude následuje, pocítí k němu větší náklonnost a uchrání se rozličných přehmatů, jichž by se dopustil, kdyby byl sám sobě ponechán. (Stoeckl 76—80.)

IV O chování učitelově mimo školu, o jeho poměru k obci, církvi a státu.

Jestliže nikdo tak se nemůže vzdalovati určitých ohledů k obci, v níž žije a působí, k církvi, k níž se přiznává, a státu, k němuž náleží, tím méně lze to mysliti o učiteli. Jeho smýšlení a jednání, jeho život a působnost sáhá mimo školu, jelikož zastává veřejný úřad, a ani rodičům, ani církevním, ani státním úřadům nemůže býti lhostejno, jaké stanovisko vůči nim zaujímá ten, jemuž svěřují největší svůj poklad. Jen tehdy když si učitel zaslouží jejich úcty a důvěry, může řádně působiti na dítky. Když je tomu naopak, přejde znenáhla nedůvěra i do srdcí žáků, a kde nedůvěra zavládne a ze zevnějšku potravu dostává, obrací se i dobré a užitečné v pravý opak.

1. O osobním poměru učitelově k obci. Život v obcích, zvláště venkovských, má mnoho podobného se životem rodinným. Co si má každý cizinec pamatovati, který chce v křesťanské rodině najíti pohostinné přijetí a v ní jako host prodlévati, má si také pamatovati učitel pro své chování k obci, v níž žije a působí, aby v ní nezůstal cizincem, nýbrž aby se v ní znenáhla vžil.

Kdo se v rodině zdržuje jenom nerad a s odporem, na všem něco pokárání hodného nalézá, kdo stále se prohřešuje proti mravům a obyčejům, které jsou všem posvátny, kdo ze sebe pána dělá, všechno přejinačiti chce, strannictví a rozpory seje, brzy stává se hostem nepohodlným, ostatní se proti němu obracejí a brzy mu ukáží dvéře.

Tak pozoruje i obec, zdali v ní učitel rád či nerad prodlévá. Kdo hned na počátku upřímnou radost projevuje nad svým ustanovením, když se cítí spo-

kojeným, horlivě a moudře účast jeví ve strastech a radostech lidu, bude se podobati stromu, který v dobré půdě víc a více se zakořeňuje, víc a více mohutní a zdravé ovoce přináší. Zcela jinak je s tím, kdo hned při svém příchodu kysele, nespokojeně se tváří, za odstrčena se pokládá, s opovržením o chudičkových poměrech, nevědomosti a surovosti obyvatelů mluví a rozličné nároky činí dříve, nežli něco vykonal. Zdravý úsudek lidu snadno a správně ze všeho toho pozná, že ten, kdo nerad mezi nimi prodlévá, také lásky k jejich dětem nemá, a že se mu tedy nedostává vlastnosti, která jest k požehnané působnosti učitelské nevyhnutelně potřebna.

Úcta a náklonnost učitele k obci, byť i v ní byly mnohé nedostatky a chyby, staví ho nejen v řádný poměr k obci, nýbrž usnadňuje mu také, aby byl ve své domácnosti, ve svém zevnějším vystupování a účastenství v obecních záležitostech učitelem dle žádosti a srdce lidu. A aby za takového byl pokládán, nesmí býti mu lhostejno. Škola může prospívati a dobývati si lásky jen tam, kde lid učitele také ctí a miluje, a proto má on především pečovati o to, aby ho obec mohla ctíti, milovati, míti k němu důvěru.

Sotva kdo uvěří, jak zvláště na venku oči všech se upírají na učitelovu domácnost, a jak často ji dospělí i školní děti posuzují. Lid nemá rád učitele, který nerad doma zůstává a pilně se pro své povolání nepřipravuje, nebo jehož obydlí jest obrazem nepořádku. Naproti tomu ctí toho, jehož domácí život jest vzorem pilnosti a pracovitosti, čistoty, prostoty a pořádku. Kdo to může vykládati lidu ve zlé? Jen ten bude moci žáky navykati domácím ctnostem, kdo sám je má.

Vůbec jest prostota v životě, v šatstvu, v mravech a řeči vlastnost, která činí učitele vzorem obce. Chrání ho i při skrovných příjmech před nebezpečným zadlužením, čímž upadá v odvislost a opovržení.

Jak si učitel již svým domácím životem, obydlím a šatstvem úcty a lásky v obci získává, tím více ještě moudrostí, obezřetností a slušností při veřejném vystupování.

Kdo z pýchy a nadutosti jenom na sebe se obmezuje, na všechny pohrdlivě s vysoka se dívá, odpuzuje lid od sebe právě tak, jako ten, který se všude vnucuje a zahazuje. Zdvořilé, ochotné chování vůči všem stavům, klidné chování vůči těm, kteří ve způsobu smýšlení a jednání nepřátelsky proti škole vystupují, řídké, krátké návštěvy, jmenovitě u rodičů, s nimiž chce učitel promluvíti o jejich dětech, účastenství jenom ve společnostech mužů, v nichž si vážnosti a svému povolání nezádá, nýbrž mnoho dobrého pro školu, církve a obec způsobiti, mnohé zlo odvrátiti může a mnoho jiného téhož způsobu jest vhodným, aby učiteli důvěru lidu získalo, udrželo a rozmnožilo.

Vedlejší zaměstnání, které ke zvýšení příjmů slouží, aniž by vlastnímu povolání škodilo, nelze zavrhovati. Vždy však jest nejvyšší obezřetnosti potřeby a jmenovitě každého vedlejšího zaměstnání se varovati, které má povahu obchodu. Rovněž nejsou na místě zaměstnání, která by učitele přiváděla v opovržení, která by jeho vážnost u mládeže snižovala nebo do nepříslušných společností vedla. Vhodná vedlejší zaměstnání jsou: vyučování v pokračovacích školách, soukromé vyučování, včelařství, zahradnictví, sbírání květin, motýlů, brouků, zhotovování různých názorňovacích prostředků při rozličných předmětech vyučování atd.

Domněnka za našich dnů dosti rozšířená, jako by služba ředitele kůru učitele snižovala a s jeho postavením se nesrovnávala, odporuje veškerému ka-

tolickému vědomí. Byli císařové a králové, kteří si za velikou čest pokládali, že mohou při oltáři sloužiti; každý katolík ví, že i nejmenší služba ve chrámě není služba lidská, nýbrž služba Boží. Bohu sloužiti, službu svou věnovati není nic ponižujícího, nýbrž na nejvýše povyšující. (Viz o tom delší článek ve »Vychovatel« v Učiteltské příloze roč. II. str. 140. d.)

Učitel má býti obezřelý při zřizování spolků neb účastenství při nich. Že se nemá nikdy dáti užívati od takých spolků, které pod zástěrou blaha lidu nebezpečné, zvláště proti náboženské cíle sledují, rozumí se samo sebou.

Za našich dnů nelze dosti varovati učitele před rozličnými stranami, které by rády jich použily jako nástrojů ku převrácení všeho občanského a církevního pořádku, které je velikými sliby oklamati nebo v záhubu uvrhnouti hledí. Ale i spolky, které vylučující vše podezřelé jen k zvelebení vzdělání lidu nebo zábavě sloužiti mají, mohou učiteli způsobiti veliké nepříjemnosti a připraviti mu mnoho nebezpečí. (Ohler. str. 36—39., Haszmann str. 154.)

2. O osobním poměru učitelově k církvi Učitel na školách katolických má býti srdcem a skutečně věřící katolík. Dříve již jsme naznačili (zde II. 3. B.), že má z čistého úmyslu a s posvátným nadšením míti účast v životě své církve v obci a příkladem svým zářiti.

Vskutku, kdo se chce s lidem bezprostředně a úplně spřáteliti, musí míti srdce pro jeho náboženství a skutky mu ukázati, že s ním sdílí jeho nejsvětější a nejmilejší statky. Náboženství dobrého katolického lidu nezáleží však v krásných frázích o příznivosti a všeobecné lásce lidské, o svobodě a právech lidských, které tak zvaní »osvícení« pokrytecky v ústech mají, nýbrž jest mu jím církev, a tato církev jest mu životem, láskou a poesíí. Vše krásné, šlechtné a svaté, jakož i každá radost stotožňují se s touto církví, která ho následuje na pole, do lesa i do tiché komůrky.

Učitel, k církvi své tak něžně lnoucí, poznává také sám od sebe, jak důležitá a nutná jest ku prospěšnému vedení úřadu, aby s místními duchovními působil v pokoji a jednotě a aby je ctil a jich poslouchal, poněvadž jsou jeho duchovními správci.

* POKRAČ. *

Sbírka vět pro cvičení krasopisná.

* Dokončení. *

T. Těžko z kamene olej vytlačiti. — Těžko pravdu mluvíti a neuraziti. — Trpělivost železná vrata probíjí. — Tonoucí i stébla se chytá. — Tvář a šat i povrchnosti nepřidají ceny ani ctnosti. — Tiché vody břehy podemílají. — Těžko toho voditi, kdo sám nechce choditi. — Tělo stárne, neduhy mládnou. — Ti se z požeňání radují, s vroucí modlitbou kdo pracují. — Trpělivost všecko zmůže, z trní rostou pěkné růže. — Tkadlec od kazu začíná. — Tvář a různé povrchnosti nepřidají ceny ctnosti. — Tím lidé nezchudli, almužnou co dali. — Tenkrát rozum tvůj je dobrý vůdce, brání-li ti, bys nejednal prudce. — Třeba chaloupka dřevěná, jen když v ní srdce zdrávo.

U. Umře někdy těžce, kdo se modlit nechce. — Ustavičná práce všecko přemůže. — Unavenému koni i ocas těžký. — Udus vždy zlé myšlení hned v prvním okamžení. — Utrhač svým jazykem víc raní, než nepřítel ostrou zbraňí.

Učení kořen hořký, ale plod sladký. — Umeř nejprve před svými. — U rolníka černé ruce a chlebiček bílý. — Uměj strádati, nebudeš strádati. — Uměti v čas mlčeti není leda umění. — U souseda všecko lepší. — Upřímný přítel za bratra. — Ústa lživá zabíjejí duši. — Ukřivděnému můžeš škodu nahraditi, ale slzy nikdy. — U samých hranic není dobře chalupu stavěti. — Utrhače každý nenávidí. — Umění jest poklad, který nezhyne. — Učiniv dobré, nelituj; učiniv zlé, vždy se strachuj. — Učiní-li dobrodiní pravice, ať neví o tom levice. — Umělost světlo, neumělost tma.

V. V srdci, v kterém bydlí ctnost, sídlo má i blaženost. — Vlastní chvála v oči práší, chvála jiných čest přináší. — Vrána k vráně sedá, rovný rovného si hledá. — Ve štěstí mnoho přátel se najde, ale v neštěstí málo a pořádku. — Věz, že vytrvalá píle vždy dochází svého cíle. — V neštěstí se rozum poznává. — Vlastního se člověk bojí stínu, má-li na svědomí těžkou vinu. — Všude dobře, doma nejlépe. — V zármutku a v žalosti kloň své srdce k zbožnosti. — Večer ukáže, jaký byl den. — Všem se nezachováš. — Větev odrostlá nedá se ohýbati. — V potu tváří pilně pracuj, času líně neukracuj. — Vrána vráně oči nevyklube. — Ve svátek li vyděláváš, mnohem více proděláváš. — Vlastní dům zlatem nezaplatíš. — V každé věci hled' konce. — V nouzi a potřebě přitele poznáme. — Veselá mysl půl zdraví. — Vždycky se neděje, ak se kdo naděje. — Všudy práce všudy kříž, všudy jest nějaká tíž. — V kalné oči písku nepřisypuj. —

Z. Ž. Začal na zlatě, skončil na blátě. — Z pilnosti se štěstí rodí, lenost holou bídu plodí. — Zvykej pořádku, ujdeš zmatku na statku. — Zlé svědomí, hořké trápení. — Zlosti kdo strojí, světla se bojí. — Zle jest, když jazyk před rozumem ubíhá. — Zlata se rez nechytá. — Z tváří mysl září. — Zahálka matka hříchu. — Zrno tone, pleva pluje; proto přece plevou sluje. — Zdravý nemocnému nevěří. — Žádná škoda větší není, nežli času promarnění. — Ztracený čas nikdy se nevrátí. — Žádná rada neprospívá, jestli Pán Bůh nepřispívá. — Z večera, v poledne, z rána budiž Bohu chvála vzdána. — Žádáš-li chleba, pracuj, co třeba. — Život staršího učí mladšího. — Zlé svědomí ustavičná poprava. — Zráda z kouta cihá ráda. — Zachováš-li srdce čisté, v nebi Boha uzříš jistě. — Zřídka náhlé štěstí umí člověk snést. — Život budeš míti bídný, krátký, nebudeš-li ctíti otce, matky. — Za vozem kdo zapřáhne, špatně náklad potáhne. Železo rez sežírá, závistník od závisti umírá. Život lidský na světě jako rosa na květi. — Z pěkných knížek s pilností vybírejte moudrosti.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Úmrtí. Dne 20. měs. ledna zemřel v Bydžové učitel z Malé Skály p. *Ondřej Šimek* u věku 46 let. — Dne 8. měs. února zemřela slečna *Magd. Chalupecká*, učitelka měšť. školy v Libni, u věku 35 let. Dne 26. měs. března zemřel v Toušeni u Brandýsa n. L. tamní řídící učitel pan *Bedřich Kautský*, v 36. roce věku. O. v p.!

Osobní. Pan Tomáš Pelikán, ředitel měšť. školy v Polné, byl jmenován c. k. okresním školním inspektorem okresu Choťebořského.

Věcná loterie ve prospěch sirotků po českých učitelích. Právě vydány byly losy, kteréž ve vzorné úpravě, opatřené kresbou E. Boháče, dostaly se již do oběhu. Všech losů vydáno 50.000 a jsou rozděleny na 250 řad po 200 číslech. Los prodává se za 50 h. Upozorňujeme na cenné výhry, jichž se dostalo loternímu výboru veliké již množství. Výher je 2000, takže průměrem každý 25. los vyhrává. Objednávky losů vyřizuje jednatel loterního výboru Zd. Reichl, učitel v Praze, č. 425.—III.

Jednota českého katolického učitelstva v království Českém bude konati členskou schůzi, spojenou s přednáškou pro lid, v Hradci Králové v Adalbertině v pondělí o Velikonočních dne 16. dubna t. r. o 2. hodině odpolední. Ve schůzi členské přednáseti bude předseda p. *Karel Skultéty* O národní poesii.

Po schůzi členské bude přednáseti p. *František Jelínek* O tisku. K této přednášce má přístup též obecnost.

Zvláštní pozvání poštou rozesíláno nebude.

Račte se účastniti v počtu nejhojnějším.

Z Jednoty českého katolického učitelstva v království Českém. Výbor konal dne 18. března schůzi za hojného účastenství členstva. J. Mil. ndp. Eduardu Janu Nep. Brynychovi, biskupu v Hradci Králové, zaslán ku jmeninám blahopřejný telegram. — V pondělí velikonoční koná Jednota občasnou schůzi v Hradci Králové. Přednáseti budou: p. Fr. Jelínek »O tisku« a předseda p. Karel Skultéty: »O prostonárodní poesii«. — Pro vydání dějin pro lid zvoleno bylo tříčlenné komité pp.: prof. dr. Matěj Kovář a pp. Josef Flekáček a Karel Skultéty. — Usneseno, vydati druhé číslo »Vzdělávací četby pro mládež«. — Výbor sdělal program odborových schůzí a slavnostní schůze při Literárním sjezdu družstva Vlast. Družstvo vyhrazuje Jednotě celé dopoledne dne 27. srpna t. r. V 8 hodin ráno bude valná hromada Jednoty a po ní přednáška učitele moravského. V 10 hodin při druhé sekční schůzi bude přednáseti učitelka, o půl 12. hod. bude slavnostní schůze Jednoty kat. učitelstva, při níž budou prosloveny pozdravy a přečteny telegramy; potom prosloví slavnostní řeč starosta Jednoty, p. Karel Skultéty: »Nynější proudy ve vychovateltví«. Jednota pozve k těmto slavnostem bratrskou Jednotu moravskou a doufá, že také ostatní účastníci sjezdu slavnosti tyto navštíví, aby snahy a cíl Jednoty poznali. — Dp. Josef Bouchal, farář v Zahoranech, daroval Jednotě 2 kor. 40 hal. Zaplať Pán Bůh! Výbor prosí o další příspěvky, které přijímá Václav Špaček, říd. učitel v Košátkách, p. pošta Vrutice Kro-páčova.

Věcná loterie ve prospěch učitel-ských sirotčinců. Loterie tato slibuje hojný výtěžek. Rozprodáno již několik tisíc losů, a stále docházejí nové objednávky. Komu snad losy nedopatřením zaslány nebyly, nechť se o ně přihlásí u jednatele p. Zdeňka Reichla, v Praze č. 425—III. Každý nechť udá přesně adresu a přibližný počet losů, jež může prodati, aby jich nemusil vraceti. Komité žádá též o udání adres jednotlivců a ústavů, o kterých lze se s určitostí nadíti, že by losy přijali a rozprodali. Budou-li všechny losy prodány, bude činiti výtěžek asi 20.000 K.

Zkoušky způsobilosti. Ředitelství c. k. zkušební kommissi v Plzni přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti pro obecné a měšťanské školy, jakož i ke zkouškám z ženských prací ručních do 15. dubna. — Ředitelství c. k. zkušební kommissi pro obecné a měšťanské školy v Příboře přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské, jakož i ke zkouškám doplňovacím a specialním do 20. dubna. Kdy zkoušky budou se konati, oznámí se každému kandidátu zvláště.

Úmrtí. Dne 17. března zemřel v Litomyšli učitel p. *Emil Rác* u věku 46 let. — Ve Slaném zemřel dne 19. března p. *Em. Danda*, učitel a ředitel pokračovací průmyslové školy, maje věku 59 let. O. v p.!

Osobní. Zasloužilý učitel Pražského ústavu učitelek ve výslužbě, p. V. D. Bíba, slavil dne 25. března 80. narozeniny. Přejeme zasloužilému paedagogu, aby jej Bůh ještě dlouho zachoval.

„Po škole.“ Před nedávnem byli odsouzeni na 1 měsíc do vězení Pražským soudním senátem tři otcové, dva z Radonic a jeden z Libomyšle, byvše obžalováni ze zločinu veřejného násilí, jehož se dopustili proti učitelům. Synkové jejich byli z trestu necháni po škole; a tatíci si pro ně přišli, ohrožující učitele. Podobné případy množí se neustále. Nešťastný § 24. školního řádu nese pěkné ovoce. Poněvadž je zakázán tělesný trest, stala se slova: »On ti nesmí nic udělat« již pořekadlem. Ale přenáší se to na trest vůbec. Jindy učitel potrestal nezbedu metlou, působilo to, a nikdo si toho nevšímal. Nyní jest největším trestem ponechání dítěte po škole,

jenom že jsou tím trestáni sami učitelé a rodičové. Ti potřebují často děti ku práci nebo k opatrování menších dětí a sotva se děti dočkají, až přijdou ze školy. A tu dítě zůstane po škole! Stane-li se to jednou, neřekne tatík snad ničeho, ale opakuje-li se to, tu často i mírný tatík se dopálí, neboť — nač má býti trestán on? Aby dítě potrestal, na to obyčejně ani nepomyslí a dojde si na učitele. Neudá-li to učitel, tatík se chlubí, »co mu dal,« a jiní následují jeho příkladu. Udá-li to, a následuje trest, působí to roztrpčení a nenávist. Takovým způsobem ubývá vážnosti a lásky ke škole, a kdo to odnáší, jest učitel. O tom »povznesení« učitelstva nynějším školským aparátem mohly by se už psáti kroniky! V »Nár. Pol.« uveřejňuje »opravdový přítel« polepšení mládeže zasláno k bedlivé úvaze pp. poslancům, v němž mezi jiným praví: »Kromě nedostatečných platů utíkají mnozí učitelé od učitelství též proto, že škola nemá náležité moci výkonné nad zpustlou mládeží. Taková zpustlá mládež (zvláště ve větším městě ta dospělejší) dovede učitele v pravém slova smyslu týrati — a učitel je proti ní téměř bezbranný. Jsou spolky proti týrání zvířat, ale učitele může týrati celá legie uličníků Jsou neposlušní, vzdorní, neuctiví, svéhlaví, zlomyslní, neteční, úmyslně ruší atd. atd. Proti těm nepomůže nic než »bázeň«, a té nemají a za stávajících poměrů také mítí nemusí Jsem pevně přesvědčen a zkušeností poučen, že mnoho žáků koná uličnictví jen ze svévolnosti a zlomyslnosti proto, že se nemusí báti. Jak přijde bázeň, přejde uličnictví. Ty napraví jen metla, a to řádná, a co nejdříve opět do školy zavedená.« — Tak soudí zajisté každý rozumný člověk. Náš zákon však chce býti humánním — pro uličníky. Pro učitele je docela nehumánní.

Učitel žádá za místo městského strážníka. Tuto zprávu četli jsme v několika učitelských listech. V žádosti uvádí tento důvod: »Poněvadž počáteční služné, s místem nadstrážníka spojené, převyšuje mé, po 16 letech klopotné práce učitelské dosažené služné, žádám za místo to, očekávaje, že v tomto novém postavení, kdež nebude na mne činěno tolik nároků, jak v ohledu sociálním, tak hmotném, nebude rodina moje na dále ochuzována o dosti již ztenčený majetek.«

Když po vydání nových školních zákonů se rozšiřovaly školy, byli policajti z nouze dosazováni za učitele, nyní, po 30letém trvání zákona, naopak, zase z jiné nouze, učitelé se stávají policajty. A učitelé listy volají: Hle, jak je nám zle!

Že nám není dobře, to víme. Snad se z 500 zl. ještě někdo uživí, ale na kabát mu jistě nezbude. Mnozí učitelé však říkají: To služné mne ani tak nemrzí, vždyť bývalo ještě menší, a časem se přece zvyšuje, jen kdyby nebylo toho ostatního. — Kdyby tedy někdo opustil službu pro to »ostatní«, mohlo by se to ještě omluviti, neboť ji to činí mnohdy skutečně nesnesitelnou. Ale státi se pro nějaký groš raději policajtem a ještě se tím snad veřejně chlubit jako nějakým hrdinstvím, to neznačí nic více a nic méně, nežli úžasnou pokleslost sebevědomí a ducha prázdného všech ideálů. Než, kdo považuješ za stejně záslužnou práci vychovávat mládež aneb sbírat na ulici opilce, buď policajtem. Ostatně jsou ještě výnosnější zaměstnání. Konduktér pražské tramwaye má denně asi zlatku (zrovna tolik jako podučitel), ale dvakrát i třikrát tolik dostane »diškrece«. Kdo tedy myslíš, že je to jedno: vychovávat mládež aneb vyvolávat »Prašná brána — Pulverthurm!« — nemeškej a jdi k tramwayi; tam nejsou snad požadavky ani takové jako u policajství. — »Pakr« na nádraží dostane před odjezdem každého vlaku od cestujících za vážení zavazadel aspoň tolik »diškrece«, jako má učitel denně platu a má větší příjmy než mnohý úředník na nádraží. Ten úředník by to asi neudělal, aby si oblékl modře a bíle pruhovanou »bundu« a šel vážit zavazadla, ale moderní, pokrokový učitel to může udělati, jestli by mu totiž některý ten »pakr« místo postoupil, neboť on by jistě policajtem býti nechtěl. A což vrchní sklepník v nádražní restauraci, ten má příjmy! Za tři, čtyři roky zařídí si vlastní hostinec a je milostpánem. To jsou vesměs výnosnější zaměstnání, a kdo myslí, že jsou i stejně důležitá a povznášející, jen ať se k některému z nich obrátí. Útěchou může mu býti vědomí, že škola v něm mnoho neztratí. — Tak »povznesl« učitele ten školský zákon!

Školní docházka v r. 1898—1899. Ve zprávě c. k. zemské školní rady o stavu školství v minulém roce podán jest pře-

hled školních okresů dle školní docházky. Méně než 1 procento zameškaných neomluvených půldnů vykazují pouze dva městské školní okresy, totiž Královéhradecký a Pražský. 1—2 proc. vykazují okresy: Broumov, Jičín, Kladno, Nové Město n. M., Jindř. Hradec, Žižkov, Ml. Boleslav. 2—3 proc.: Semily, Žamberk, Polička, Kolín, Pardubice, Nový Bydžov, Turnov, Litomyšl, Trutnov. 3—4 proc.: Kr. Dvůr, Mnich. Hradiště, Poděbrady, Sedlčany, Rakovník, Rokycany, Kr. Vinohrady, Kr. Hradec, Smíchov, Plzeň. 4 až 5 proc.: Lanškroun, Chrudim, Vys. Mýto, Rychnov, Roudnice, Hořovice. 5—6 proc.: Pelhřimov, Chotěboř, Č. Brod, Slané, Tábor, Jilemnice, Blatná, Kralovice, Příbram, Louny. 6—7 proc.: Něm. Brod, Týn n. Vltavou. 7—8 proc.: Krumlov, Benešov, Milevsko, Kutná Hora. 8—9 proc.: Ledec, Písek. 9—10 proc.: Čáslav, Karlín, Třeboň. Přes 10 proc. Mělník: přes 11 procent: Prachatice, Přeštice, Budějovice, Klatovy; přes 12 proc. Sušice, Domažlice; přes 13 proc.: Strakonice. (Všechny respekt před úřední zprávou; je-li vše tak ve skutečnosti jako na papíře, nebylo by tak zlé.) Záleží asi také na tom, jak se kde omlouvá. Třeboň na př. jest v této řadě na místě 55., ale v pořadí dle počtu půldnů nezameškaných na místě 41. Milevsko naproti tomu jest v onom pořadí na místě 49, v tom však až na místě předposledním (62). Mnohem pilnější je docházka v okresích německých. Ve 13 okresích jest neomluvených půldnů méně než 1 procento. Nejvíce zameškaných (neoml.) půldnů vyazuje okres Klatovský (11·5 proc.), v ostatních však nepřevyšuje počet jich 7 proc. — O příčinách nedbalé docházky praví se ve zprávě této: Jsou to potřebnost a chudoba rodičů a nepříznivé výdělkové poměry v některých krajinách; oba rodiči dlí často po celý den v práci mimo dům a ponechávají starší děti doma k dohledu na dítky mladší. Jindy zanedbanost leckteré rodiny, ziskuchtivost rodičů a lhostejnost jejich k výchově neblaze působí na docházku školní. Často, bohužel, také poskytování

úlev v docházení do školy se zneužívá, ježto dosti zhusta děti po skončené úlevě do školy nepřicházejí a teprve k tomu donucovány býti musí. Konečně ukazuje se také k tomu, že ostatně jen škrovné procento chlapců, jdoucích na řemeslo, bere si po dokonané povinnosti školní vysvědčení na propuštěnou, a že jmenovitě dětí, vstupujících do služby, nikdo se po tomto vysvědčení neptá, a protož se u takových ani o pořádnou docházku do školy nedbá.*) Jest litovati, že i v roce uplynulém byly ještě místní rady školní, jejichž liknavost byla na újmu pravidelnému a rychlému pojednání zameškávání školy. Zde nezbývalo, než domluvou a i tresty je donucovati, by výkazy v čas předkládaly a nálezy trestní stranám dodávaly. — Velikou závadou pořádné docházky školní jest, že ku pěstování cukrovky, jež vyžaduje od jara do zimy přehojných prací, k některým těmto pracím užívá se dítek rádo jako nejpůsobivějších pracovníků. Zejména byly-li takové práce zadány cestou akordní bývalo školních dětí intensivněji použito, a tím značný počet zanedbání škol způsobeno; zvláště proto, že zaměstnavatelům bylo lze**) vymykati se zákonným ustanovením trestním. Pohled na výkaz o docházce školní ve většině těch okresů, v nichž se cukrovka hojněji pěstuje, poučuje, že stesky jsou podstatny. Podobné stesky ozývají se z těch krajin, v nichž se pěstuje chmel.«

*) Snadná pomoc: ať se úřadové postarají, aby bez vysvědčení nikdo nesměl býti přijat do učení ani do služby. R.

**) A bude lze i dále, dokud se úřadové nepostarají, aby nebylo lze. Kdyby nebylo přechovavače, nebylo by zloděje, praví přísloví. »Posel z B.« dobře o tom píše: »Celá vina je v tom, že úřadové netrestají zaměstnavatele, nýbrž rodiče. Rodičům ukládá se obyčejně ve případech zjištěných vězení 4—6 hodin, které možno odsedět i v neděli, a zaměstnavatelé zneužívají od pondělka s vědomím rodičů vesele dětí dál. R.

Několik slov o školních zahradách.

Píše V POKORNÝ.

S bolestí pozorujeme mnohdy, jmenovitě v době letní, jak tráví naše milá mládež volný čas, když není ve škole. V mnohých školách již o třetí hodině se končíva odpolední vyučování; co tu tedy ještě hodin do večera! Jak využítkuje mládež toho prázdného času? Některé děti sice pomáhají rodičům na poli, jiné opatrují menší bratry a sestry, ale mnohé, hlavně děti menší, selské děti skotačí, sem tam pobíhají, vymýšlejí si všelike daremné zábavy, trýzní zvířata, vybírají ptáčky, lezou po stromech; že tím vším mládež se nezušlechťí, ale pustne, že snadno i přichází k úrazu, jest samozřejmo. — Rovněž učitelé zbývá po vyučování dosti času, jehož k ušlechtilému, pro něho záslužnému a pro mládež prospěšnému dílu použití může. A tu není lepším, jak pro mládež, tak pro učitele zaměstnáním, než práce ve školní zahradě.

Ňamnoze marně bys hledal u školy zahrady, neboť naše obecní autority nemohou pochopiti, proč by u školy měla býti zahrada, ač je to zákonem nařízeno; jinde zase školní zahrada jest, ale v bídném stavu, ač pro výchovu mládeže jest nejvýše důležitá a praktická.

Kde tedy zahrada jest, budiž jí rozumně v tomto směru užito, a kde není, budiž naléháno, aby hlavně při stavbě nových škol místo pro zahradu bylo vyhrazeno. Učitel po vyučování vybidni dítky, které mohou, aby zůstaly, a ty uveď do zahrady; i které mají malé dítky k opatrování, mohou přijíti s nimi, a vždy se najde koutek, kde tyto dítky v písku si mohou hráti, jmenovitě menší.

Nejtěžší práce může dáti učitel vykonati dělníkům, vždyť mu jí užitek zahrady jistě vynahradí, a lehčí může vykonávati s dětmi. Přední péče budiž ve školní zahradě věnována ovocnému stromoví. Staří naši hospodáři tržili ročně sta, ano tisíce ze svých zahrad, dovedli stromy ošetřovati, věnovali zahradám náležitou péči, a dnes, jmenovitě tam, kde se pěstí řepa, zničeny jsou krásné zahrady, nadělána z nich pole, a co je ze řepy? Dobytek se trýzní, lid znesvěcuje neděle a svátky, a řepa má lví podíl na tom, že na statcích selských lpí hrozná břemena dluhů. A zahrady, které jsou, jak dnes vyhlížejí! Hospodář ovocnému stromoví obyčejně nerozumí.

Proto budiž ve školní zahradě založena školka; budiž dětem prakticky ukázáno pěstění stromů, jak se sázejí seménka, jak se opatrují malé stromečky, kdy je lze přesaditi, budiž jim ukázáno, kdy a kde se mají prořezávati, kdy šlechtiti atd. Jest dosti dobrých štěpařských knih, kde učitelé najdou poučení, a jsou pořádány občas kursy, jako na př. v Troji pro učitele, účastníci-učitelé dostávají též podpory od zemského a okresních výborů.

Prací v zahradě budí se v mládeži zájem pro ušlechtilou věc, ona přilne k ovocným stromům a potom stromy svévolně při cestách a silnicích nekazí, jak toho bohužel často býváme svědky

Další péče budiž věnována zelenině. Naši staří hospodáři si potrpěli na zeleninu, byli zdraví; a jak si pochutnávali na polévce, kde bylo hodně kapusty a jiné zeleniny. Dnes najdeme málokde u selského statku zelinářskou zahrádku. Zelenina se kupuje za drahé peníze, ač by se mohla doma docela dobře a levně vypěstiti; ano, mnohde najdeme dítky, které ani různé druhy zeleniny nedovedou rozeznati. I zde budiž mládeži ukázáno, jak se jednotlivé druhy pěstují; a nechme ji sami — po daném návodě — potřebné práce vykonávati.

Staří Latiníci měli přísloví: »Utile cum dulci«, t. j. užitečné s příjemným, a může-li býti co krásnějšího, působí-li co něžněji jmenovitě na vnímavou mysl dětskou jako několik květinových záhonků? Láska ke květinám vždy prozrazuje mírného člověka, a může-li býti pro naši drobotinu krásnějšího zaměstnání, nežli když útlýma ručkama upravuje záhonky květinek! Seznamujme tudíž i dítky, jak se pěstují a ošetřují květiny, aspoň nejznámější, jako karafiáty, růže, fialy atd.

I po stránce vyučovací je zahrádka dobrým pomocníkem. Kde vidí dnes dítě na př. na polích len, konopí, pohanku, chmel a jiné květiny, pro život veledůležité! I těm budiž ve školské zahrádce vykááno místo.

S tím vším bude míti učitel velmi málo výdajů. Těch několik krejcarů, jež vydá za semena, se mu vyplatí; a když nic jiného, tedy bude míti radost ze své pěkné zahrádky.

Má-li tato býti dokonalou, nesmí v ní scházeti několik úlů vzorných pracovnic-včelek. Dříve bylo málo venkovských hospodářství, kde by včely nebyly domovem; jak dnes staří hospodáři s nadšením vypravují o svých miláčcích včelách a co tržili za med! Bohužel, i včelaření se nyní zanedbává.

V řadách učitelstva dnes nacházíme ještě dosti včelařů. Než, kéž počet jich vzroste, nechť i naše mládež do včelního hospodářství jest zasvěcena!

Z toho, co jsme napsali, jest aspoň poněkud zřejmo, jak výtečným paedagogickým prostředkem jest školní zahrada. Mládež zde přivyká pracovitosti, pořádku, nemá času na skotačení, mysl její se šlechtí a pro dobré rozněcuje. Lecteré dítko vidouc, co se děje v školní zahrádce, doma v zahradě samo se pokouší malou zahrádečku si zařídit; schráni krejcarey, nikoliv na mlsy, ale na semena. A tím také vzbuzuje radost v srdcích rodičů, kteří pro tak ušlechtilou věc mají porozumění; že i pro další život dítěte, když vyjde ze školy, není věc, námi dotčená, bez významu, je známo ze zkušenosti. Jinoši, které učitel brával do zahrady a tam je zaměstnával, dnes mají při svých hospodářstvích pěkné zahrádky zelinářské i květinové. Jsou dovednými štěpaři a dobrými včelaři, a zajisté, že takové zaměstnání svědčí našim jinochům lépe, než toulání se po hospodách, milostné pletky a všeliké zapověděné hry.

Nelze ovšem všude každému ve směru zde vylíčeném pracovati, někde jest mnoho překážek, ale přece lze aspoň něco učiniti, když je dobrá vůle.

Osoba učitelova.

Napsal JAN NEP. JOSEF HOLÝ.

* Pokračování. *

Když míní, že jest nutno proti nařízením duchovního správce něco namítati, čiň to se skromností a klidem. V úsudku o duchovním má býti vždy opatrný, má se stříci, vysmívati se jeho chybám neb o nich se zalíbením mluvit, zvláště se má varovati, rozšiřovati takové chyby v úmyslu, aby se tím u lidu učinil oblíbeným. (Ohler. str. 39. a 40., Haszmann str. 154.)

3. O osobním poměru učitelově ke státu Rovněž vůči státu má se učitel ukazovati jako věrný poddaný. Kdo mládež vychovává, má se co nejvíce vzdalovati rozčilujícího účastenství v politickém strannictví: »Všude, kde se učitel tak zapomene, že se vášnivě vrhá v boj politických stran a svého po-

stavení, neb i školy k tomu zneužívá, za krátký neb delší čas ocitne se se svým okolím v protivném postavení a kopá sobě a své prospěšné činnosti jistý hrob. Škola má jediné vzdělání nábožensky-mravní a rozumné členy lidské společnosti vůbec a svého státního svazu zvláště. Tím získá a udrží si své pravé, nikoli nízké postavení; neboť v této snaze slouží stále trvajícimu, stojí vysoko nade všemi stranami a může právem činiti nároky na úctu každé strany.« (Dr. Kellner, viz Haszmann str. 154. a 155., Ohler str. 40.)

Jak jsme viděli, jsou úlohy, které učitelský a vychovatelský úřad na učitele klade, veliké, i náleží k tomu celý muž, aby jim v každém směru úplně dostal. Ale právě proto nehodí se každý za učitele; náleží k tomu řádné předběžné vzdělání k úřadu učitelskému, jakož i nepřetržitě další vzdělávání. Proto promluvíme ještě o vzdělání učitele.

V. O vzdělání učitele.

V nejnovější době jest otázka o vzdělání učitelů mezi učitelstvem velmi akutní. To dokazuje mimo jiné poslední učitelský sjezd v srpnu r. 1899 v Praze konaný. Učitelstvo tu prohlásilo, že nechce rozšiřování nynějších učitelských ústavů, nýbrž úplné jich zrušení; místo toho žádají, aby učitel nabýval věcného vzdělání na zreformované jednotné škole střední a odborového vzdělání na škole vysoké. Nevíme, bude-li požadavku tomu v blízké době vyhověno. Skoro všichni kandidáti učitelství pocházejí z rodin nemajetných, kteří právě té okolnosti používají, že studie na učitelství jsou nejlacinější. Kdo již celou střední školu absolvoval, jeví málokdy chuť k povolání učitelskému. (Viz Katolické listy ze dne 13. srpna 1899 str. 1., a 20. srpna 1899 str. 1., Vlast XVI. 167. d.) V této stati počítáme s danými poměry, jak nyní jsou. Není naším úmyslem psáti podrobnou osnovu, podle níž by se učitel měl vzdělávati, chceme jenom naznačiti zásady, na nichž by mělo vzdělání katolického učitele spočívat.

Zřejmo jest, že ten, kdo má býti schopným k vychovatelskému a učitelskému úřadu, má býti nejprve sám dobře vychován a vyučen. Ke každému socialnímu povolání náleží mimo všeobecný také zvláštní výchov a vzdělání, které právě ke zvláštnímu povolání směřuje, jemuž se má chovanec věnovati. Právě tak tomu jest i při povolání učitelském. Poněvadž pak zde právě ku povolání výchovu a vyučování má býti chovanec vzděláván, záleží vše na tom, aby výchov a vzdělání učitele bylo zvláště dobré. Neboť jest všeobecnou zkušeností, že na budoucí vlastní vychovávací a vyučovací působnost učitelovu největší vliv má způsob, jakým sám byl vychováván a vzděláván. Jak se s ním zacházelo, tak obyčejně i on zachází se svými žáky; používá obyčejně téže vyučovací praxe, týchž zásad, téže metody, jakých u něho jeho učitelé užívali. Paedagogické zásady, které mu byly theoreticky vštěpovány, mají obyčejně menší vliv v jeho působnost. Z toho je viděti, že dobrý výchov a vzdělání budoucího učitele má největší význam pro jeho budoucí působnost, a že zvláště ti, kteří mají budoucí učitele vzdělávati a vychovávati, sami v každém směru výteční muži býti mají, nadaní všemi přednostmi, jež podmiňují zdatnou paedagogickou činnost. (Stoeckl 80. a 81.) Abychom důkladněji mohli o vzdělání učitelském promluvit, rozdělujeme otázku tuto na tři části; promluvíme

- v 1. o předběžném vzdělání pro ústavy učitelské,
- v 2. o vzdělání v ústavech učitelských,
- v 3. o dalším vzdělávání se v učitelské působnosti

1. O předběžném vzdělání pro ústavy učitelské.

U nás nabývají kandidáti učitelství předběžného vzdělání pro učitelské ústavy v nižším gymnasiu, nižší reálce, nebo měšťanské škole. Bylo by si jen přát, aby se mimo předměty na těchto ústavech věnovali náležitou péčí také pěstování hudby.

2. O vzdělání v ústavech učitelských.

Bylo by si přát, aby učitelské ústavy byly vedeny zdátnými představenými a učiteli, a to v křesťanském duchu.

a) Jako se každý k vychovatelskému a učitelkému úřadu nehodí, tím více je třeba rozvážných, vědomostmi a pevností povahy obdařených mužů, aby sami mladíky naváděli opět k vychovatelskému a učitelkému úřadu. Jenom elita učitelů pod představeným, nad ně ještě vynikajícím dostojí této úloze patřičným způsobem. Záleží mnoho na tom, aby volba zde našla pravé muže, proto nemá při ní rozhodovati protekce nebo stranické zájmy, nýbrž jen paedagogické hledíště.

b) Rovněž tak jest třeba, aby vedeny byly ústavy ty v duchu křesťanském. Křesťanství jest jedinou vychovavací mocí ve světě; Syn Boží přišel na tento svět, aby lidské pokolení vychoval pro jich časné a věčné blaho; jen tedy na základě křesťanství a křesťanského ducha jest pravý výchov možný. Dále má křesťanský učitel dítky vychovati v křesťanském duchu; proto má býti sám napřed v tomto duchu vychován a vzděláván.

Vyučování v předepsaných předmětech má býti plodné a účelné, má se hlavně hleděti na podstatné věci, na to, čeho kandidát pro své budoucí povolání nutně potřebuje. Není třeba, aby učitel obecných škol byl učencem. Čím více se kdo snaží učiniti ho učencem, tím špatnějším učitelem z pravidla se stává. Přetížením učiva v jednotlivých předmětech stává se, že kandidát ničemu důkladně se nenaučí, za to však stává se odporně pyšným, což jest obyčejně spojeno s polovičatostí.

Dříve byli mladíci od zkušených učitelů vychováni a vzděláváni. Když výborný učitel pod svou ochranu mladíky bere a je od mládí pro jich úřad připravuje, vychovává a vzdělává, lze z toho jistě mnoho dobrého očekávati, neboť taký učitel jest zajisté pro své vědomosti a zkušenosti způsobilý, mladíky pro učitelský úřad methodicky vychovávati. Chceme-li býti nestrannými, nesmíme házet kamením po učitelích takto vychovaných, hledíce k dobrým paedagogickým výsledkům, jichž docílili. (Stöeckl 81—84. Ohler. str. 24—27.)

Katolické učitelské semináře máme v Rakousku, ve Vídni a v Tisisu, (viz Christlich-paedagogische Blätter 1892., str. 300., 157., Vlast XVI. 171.), u nás byl při učitelském ústavě v Hradci Králové založen konvikt pro syny členů Jednoty českého katol. učitelstva pro království České. (Vlast XVI. 171.)

3. O dalším sebevzdělávání v učitelské působnosti.

Učitel má býti pro svůj úřad řádně vzdělán, avšak má se i dále vzdělávati, když nastoupil svůj úřad. I nejlepší učitel potřebuje dalšího vzdělávání a nikdy se nedoučí. Vždy může nové stránky při svém úřadě nalézt, a to tím více, čím více ve vědomostech prospívá. V opuštěnosti, v níž leckde žije, při skrovném duševním nabádání svého okolí upadl by znenáhla v duchamořný mechanismus, když by se sám nadržel a nepovyšoval dalším vzděláváním. A má se v tom dále vzdělávati, co náleží k jeho povolání. Zaměstnání jinými věcmi mohlo by ho vzdalovati od vlastního úřadu, a proto nelze je všeobecně doporučovati, ačkoli dlužno uznati, že přece lépe je takými věcmi se zabývati, než nechati všeho duševního zaměstnání.

Učitel nemá zanedbávati četby a studií. Tolik času mu vždy zbude, aby mohl vzorné spisy svého oboru čísti a studovati. Má se též sám cvičiti ve vědomostech a dovednostech, které spadají v jeho úřad, jako na př. v kreslení, mapách, v hudbě a p.

Dále přispívají ke vzdělání rozmluvy s jinými učiteli, zvláště učitelské konference, které se nyní téměř všude a pravidelně konají. Jsou-li pravým duchem vedeny, nerozmnožují jenom vědomosti učitelů vyměňováním názorů, nýbrž i povzbuzují lásku k povolání, spojují učitele mravně spolu, což zajisté může býti s největším prospěchem pro všechny.

Ale při tom nesmí učitel zapomínati na hlavní věc, na školu. Kdo ze záliby v četbě aneb v jiném zaměstnání školy zanedbává, ukazuje, že si svého předního povolání neváží. Mládež jest učiteli svěřena k výchově a vyučování, jí má první a nejpřednější péči věnovati; ostatní vše má zůstati teprve za touto úlohou.

O učitelích na vyšších školách platí podstatně totéž; jen se tyto zásady přizpůsobují dle vyššího postavení a vyššího stupně vzdělání těchto učitelů. Učitelé na vyšších školách mají úlohu, výchov a vzdělání chovanců, v obecné škole počaté a založené, dále vésti a svěřené sobě žáky pro vyšší stavy a třídy ve společnosti lidské vzdělávati a vychovávati. Proto mají býti i sami dobře vychováni a příslušně vzděláni. Obmezený aneb nedostatečně vzdělaný učitel nemohl by své úloze dostáti a špatně vychovaný, nábožensky a mravně pokleslý učitel způsobil by ve vyšších školách ještě větší škodu než v obecné škole.

Proto nemůže se zásadně schvalovati, jestliže kandidáti vyššího stupně úřadu učitelského bez zvláštního vychovávacího vedení, namnoze sami sobě jsou ponecháni. Neboť často se zničí takým nevázaným životem základ výchovu, kandidátu v rodině daný, a tak vstupuje leckterý do svého povolání bez výchovu a mravní povahy. Jací to mohou býti vychovatelé pro budoucnost?

Vzdělání těchto učitelů má ovšem býti důkladné a obsažné. Důkladnosti u vzdělání je jim ještě více třeba než učitelům obecných škol, poněvadž mají před sebou žáky, na vyšším stupni rozumového vzdělání stojící. Nejvyšší váhu klásti dlužno na předměty, kterým má budoucí učitel na středních školách vyučovati.

Neustálé další vzdělávání je pro učitele vyšších škol ještě potřebnější, než pro učitele škol obecných. Učitel vyšších škol, který dále nestuduje a spokojuje se vědomostmi, kterých kdysi nabyl, stává se instruktorem ze zvyku, monotonním a nudným. Nedovede nic nového říci, a když jen starou stravu ohřívá, stává se žákům nesnesitelným. To platí nejen o učitelích na středních, nýbrž i na vysokých školách. Zde obzvláště jest nedůstojno a s pojmem vysokých škol nersrovnatelné, jestliže profesor přednášky, před 30 lety sepsané, právě tak přečítá, jako před třiceti lety. Neustálé další studování jest pro tyto učitele nevyhnutelnou potřebou již v zájmu vyučování, odezíráme-li zcela od toho, že jenom pod touto podmínkou mohou s rozvojem vědy pokračovati a vždy na výši doby státi. (Stoeckl 84—89, Ohler str. 28—35.)

Jakožto zakončení rozpravy dovolujeme si u výňatku podati pěknou stať Ohlera, vlastně Rottelsa (Ohler str. 41 d.) nadepsanou:

Srdce učitele.

Má-li učitel žáky řádně vychovati, má míti k nim především srdce, pravé srdce a věřící porozumění pro obraz Boží v člověku. Jako nemůže nikdo vy-

chován a vzdělán býti, než pokud miluje a věří, tak také nemůže nikdo člověka v pravdě vychovati a vzdělati, než když miluje srdce a ducha dítek a lidí, když věří v obraz Boží v nich. Jen když ve víře a lásce Věčného oba se setkávají a spojují, prospívá lidskost a pravá humanita. Tak dovede učitel prakticky jednati, nalezne zálibu u výchově a všemožně se vynasnaží, aby se obraz Boží ve svěřených mu dítkách vždy lépe a krásněji vyvíjel. To je praktický učitel, a nikoli nájemník na exercírce, jemuž do dítěte a jeho duše nic není. Mnoho se mluví o Sokratově methodě. A v čem záležela jeho metoda? Bylo to jeho veliké srdce a jeho nadšené porozumění pro nesmrtelnou duši v dítěti a v člověku. Když má učitel také srdce, takou víru, takou lásku, tak otevřený rozum pro vše, co se v srdci a duši dítěte a člověka děje, nalézá tuto metodu tak přirozeně, jako milující matka pravé zacházení s dětmi. Sokrates nazýval svou metodu umění milovati. Vyučovati a vzdělávati, říkával, nedovede, to dovedou sofisté za peníze; zabývá se jen uměním lásky. Dějiny pak dosvědčily, že byl při tom praktičtější učitelem, než sofisté jeho doby. Jak již staří říkali, jest člověk takřka živoucí harfou Boží, v jejíž zlatých strunách jsou podivuhodné tóny, zvuk a slovo věčného života. Kdo jest umělcem, aby se jich dotekl? Snad ten, který se naučil jen technicky zevnější hřmot dělati bez srdce a bez víry, v jehož vlastních prsou pravé tóny lidskosti rozladěny jsou a oněměly? Jako matka svým přirozeným srdcem více instinktivně dítě své objímá, aby na její veliké lásce jeho láska rozkvetla a zmohtněla, tak má učitel s oduševněnějším srdcem a jasnější věrou zárodek Božského, vyšší víru, vyšší naděje a vyšší určení člověka v dítěti a mládeži objímati, aby je sílil a k vývoji přiváděl na svých věřících prsou učitelských.

Proto má býti srdce učitelovo také soucitné. Je-li soucitné srdce základním tónem všech velikánů, jest jím zvláště srdce všech pravých a velikých učitelů. Vidíme-li na divadle reka, nadšeného ideou věčně dobrého a pravého, avšak na všech stranách zapleteného v boj se špatným a falešným světem a okolím, které ho utlačuje, v boj s mocným osudem, jemuž podléhá, snadno se nás zmocňuje podivuhodný cit. Naše víra, naše srdce povzbuzuje se k neobyčejnému citu pro dobré, pravé, věčné v člověku, ale cítíme také bolest v srdci, že toto dobré v člověku hned nevíteží nad životem a smrtí. Celá nálada našeho srdce jest vznešený soucit pro trpícího, šlechtného reka; rádi bychom s ním trpěli a s ním pracovali, doufajíce, že přece jednou zvítězí. Podobně stáli od jakživa všichni velicí praví vychovatelé a učitelé s hluboce pohnutým srdcem před člověkem v tomto životě vůbec, před velikým jeho určením, před jeho vlohami, před nadějí nejvnitřnějších přání jeho nesmrtelné duše a před jeho skutečnou zpustlostí, před smrtí a trápeními, jimiž jest obklopen. Tento cit a vědomí pravé humanity, toto hnutí vyšší víry a srdce pro dítě a člověka, to jest jediným pramenem všeho vychovatelského a didaktického umění a dává veškeré činnosti učitelově směr, cíl, význam a pravdu.

Žádný z velikých paedagogů v dějinách nepřistupoval k výchově dítek bez srdce, bez soucitu, bez pohnutého věřícího srdce a vědomí, jak jsme naznačili. Učitel má k nim hleděti, aby se dověděl, co je učinilo velikými učiteli a dobrodinci lidstva, co jejich způsobu dodávalo tak veliké a pravé síly. I nalezne, že všichni, i když v jiném se nesrovnávali, v tom se shodovali, že jejich činnost vždy vycházela z tak pohnutého, vyššího a věřícího srdce a ducha, a že jimi až do nejmenšího byla prodchnuta. Bez tohoto v pravdě paedagogického srdce

jest veškera činnost ve škole jen dresurou a exercírkou k tomu neb onomu menšímu časnému cíli, čímž pravý, vznešený životní cíl člověka často málo se podporuje, často i v blud se uvádí. Na to zvláště za dnešních dob třeba klásti důraz, neboť skrovně cítí a smýšlí naše doba o člověka, přese všechno pochlebování, neboť schází jí — víra.

Toto srdce a toto vědomí má býti křesťanské. Původní životní dech a duch křesťanských škol, křesťanské vychovavací a vzdělavací činnosti jest slitování pohnutého, vyššího srdce a ducha s dětmi, s mládeží a lidmi. Učitel má s křesťanstvím cítiti s dětmi a lidmi.

Veliké srdce křesťanského výchovu má obrazem slitovnou lásku Stvořitelovu s námi, s naší nepokojnou touhou zde na zemi, která se žádnými stvořenými věcmi ukojiti nedá. I jest srdce nad námi, které slyší a cítí naše nářky, i jest nepochopitelně vysoký duch lásky nad námi, který nám rozumí. I kdyby matka na své dítě mohla zapomenouti, nemůže na člověka zapomenouti Ten, který mu propůjčil obraz svůj. Tak vstoupil Kristus mezi lidi, až do naší chudoby, do našeho trápení a smrti, žil a trpěl s námi, dal soucitně srdce své za srdce naše. Toto vyšší srdce Kristovo jest půdou, srdcem, duchem, který dějiny křesťanství proniká. Zvláště jest toto srdce základem, na němž křesťanské školy spočívají, a duchem, který zcela neobyčejnou způsobnost k výchovu a vzdělání vzbudil a tak neobyčejných úspěchů docílil. Základem vši vychovatelské činnosti jest vznešené, hluboce lidumilné srdce pro člověka. Jest to srdce a vědomí, které člověka vysoko cení, pro čas a věčnost ho připravuje a hluboce citěné potřeby jeho nesmrtelné duše ukáží. Toto vznešené, v pravdě křesťanské srdce jest duší vši vychovatelské a vzdělavací praxe; a jen pokud vychovatel a učitel s tímto srdcem a duchem myslí, hledí, jedná, mluví, jest v pravdě praktickým pro dítě, pro mládež a pro lidstvo vůbec.

Ku praktickým ukázkám nábožensky-mravní výchovy.

Píše A. NOVÁK.

Jak počínati si ve směru nábožensky-mravní výchovy, chci ukázati na několika příkladech při předvádění nových hlásek v I. třídě (j — č — ř). Uvádím proto takový moment při vyučování, kdy učitel potřebuje největší pozornosti se strany žáků, a nejen pozornosti, ale i lásky ku předmětu. A abych obého toho dosáhl, užívám k tomu látky podobného obsahu. Seznal jsem, že při vypravování takovýchto příběhů mnohé oko žáků radostí i soucitem se zarusí; že i žáčkové druhých oddělení, majíce pracovati písemní úkoly, bezděčně naslouchají mému vypravování.

Uvádím za příklad tři povídky jako přípravu ku poznání hlásek: j — č — ř. Rozumí se, že povídky jsou podány co nejstručněji. Otázky opakovací a další postup ku vyvinutí dotčených hlásek potřebný, je všeobecně znám, proto ho neuvádím.

I. Malý Jaroš a ještě menší Ela, nežli šli spat, společně se pomodlili malou modlitbičku k Andělu Strážnému a prosili každý den svoji matinku, aby jim povídala o ráji, o Ježíškovi a o stromečku, který jim Ježíšek o Vánocích přinese. Neváhala maminka dlouho a začala vypravovati o té veliké krásné zahradě, o ráji. Vypravovala o stromech a o dárcích na nich, dávala dítkám hádati,

vědí-li, co ještě bude na stromečku viseti? A Jaroš hádal dobře: Zlaté ořechy, zlatého jelena, zlaté jahody, zlatého koníčka, zlatý vozíček, zlatou knížku, zlatý ráj, zlatý stromeček, zlaté spaníčko! A již se mu očka mhouřila, když ještě zpola hlasitě říkal si »Hodný Ježíšek! Ježíšek J Posléze bylo jen slyšeti »J«. (Opakujeme všichni po něm »jjj«.) A jak krásnou slyšel večer pohádku, tak krásný měl sen. I ze spaní se usmíval; i ze spaní častěji vyřekl »J«, jakoby chtěl říci »Ježíšku, přijď již!«

A než přiblížil se Štědrý večer, uměl malý Jaroš i Ela pěkné říkání k Ježíšku. Říkal:

Chci Vám něco říci, slyšte jen!
že dnes velký svátek, Štědrý den!
Ježíšek, jenž teď je v nebičku,
slétne do každého domečku
a pro hodné, pilné dětičky,
nese okrášlené stromečky.
Na Něho my stále myslíme
a na dárky se již těšíme.
Ježíšek, když dítkem ještě byl,
Matičku Svou nikdy nezlobil.
Já chci také hodným dítkem být
a Vás chováním svým potěšit.
Tatíčka i milou matičku
chci vždy chovat ve svém srdíčku.
Mějte mne též rádi, prosím Vás,
nejen nyní, ale v každý čas.

II. Byl chlapeček asi tak veliký jako vy jste; byl poslušný i hodný a ve škole již se tolik naučil, že uměl psát lépe, než někteří žáčkové ze II. třídy. Jeho rodiče byli bohatí, ale také velice nábožní; měli krásný, veliký dům. Protože chlapeček, »Čeněk« mu říkali, působil rodičům radost, přáli i rodiče malému Čeněkovi zábavy nejvíce v zahradě, kde hrával si v létě s čápem. Čáp totiž každého roku z jara přiletěl na jejich dům, našel své staré hnízdo a celé léto tam přebýval. Byl již tak ochočen, tak zdomácnělý, že za Čeněkem chodil jako pejsek, i do kuchyně a všude, kamkoliv se hnul. Volali naň jménem: »Čápe«, na kteréžto jméno si tak zvykl přilétnouti, jako nejposlušnější dítko přichvátá na zavolání svého tatínka. Čeněk a čáp byli nerozluční přátelé již po několik let.

Však neštěstí je na čas rozvedlo! Bylo na podzim, když již čáp daleko odletěl. Tehdy Čeněk vzdálil se více než jindy od svého domova, odešel až na kraj neznámého lesa, kdež jej chytili lidé zlí, cikáni, vysadili na vůz a odvezli daleko do cizích krajín, mezi jiný lid. Ach, co slz vyplakal chlapeček, když vzpomínal na své drahé rodiče, že i oni pláčí, že ho hledají a že jim nemůže o sobě podati zprávu. Musil konati těžké práce, měl nedostatek jídla, konal je při hladu a v otrhaném oděvu. Jak mu bylo bolestno, když vzpomněl na domov! A co činil, když mu bylo tak nejbolestněji u srdéčka? Vzhlédl k nebi, pozdvihl mysl svou k Bohu, poklekl a vroucně se modlil všechny modlitby, kterým jej byla doma dobrá matinka naučila. I písničky si zpíval, kterým se ve škole naučil. A když se všecky ty modlitbičky pomodlil a všecky ty písničky vyzpíval, bylo mu u srdéčka volněji, zdálo se mu, jakoby jej Bůh byl posílil. I prosil Boha tím úpěnlivěji, aby jej vyslyšel a seslal mu dobrodince. A ejhle! Co takto

pohlížel vzhůru k nebi, spatřil letěti ve výši hejno čápů, z něhož jeden se spouštěl dolů. Radostí vzkřikl chlapeček »Čápe!« A čáp skutečně poznal svého druhu, ne dle hubeného, osmahlého tělíčka, ale po hlase. Jak všecek jej tiskl chlapeček k sobě a jak mile tulil se k němu čáp. Však, kterak vzkázati utrápeným rodičům, k nimž právě zase čáp letěl, že jejich Čeněk jest dosud živ, když čáp mluvití neumí, a vsednouti naň a odletěti, bylo nemožno? Byla by tu pomoc těžká, ba, nemožná, ale Anděl strážce přispěl svou pomocí Čenčkovi. Vnuknul mu myšlenku, aby zvedl pohozený list papíru a na něm trnem vypíchal krátký dopis svým drahým rodičům. Chlapec tak učinil, obalil list čápu okolo nohy, přivázal pevně lýčím a rozloučil se s věrným ptákem.

Jakou radost měli chlapcovi rodiče, když čápu odvázávali obvazek a četli zprávu, že jejich Čeněk jest živ a kde se zdržuje! A když otec Čenčkův přijel do té cizí země, aby si své dítě odvezl domů, byl dojat bolestí, jak chudičský a ztýraný Čeněk vyhlížel, i nevýslovnou radostí nad shledáním se svým dítětem. A když vrátil se s ním domů, nejprvnější jejich kroky vedly je do kostela, kde nábožně děkovali Pánu Bohu za šťastné shledání.

III. Minula zima Sníh roztál a ledy se bořily — lámaly — aby je kalná voda odnesla. A když již nebylo ani zdání, ani stopy po uplynulé zimě, když již přišlo jaro a s ním všechny radosti a krásy; na jaře, kdy již keře začaly se odívati listem, když pučeti (rašiti) začaly, přišel po dlouhém tom čase do školy ne nový žáček; byl to nezdárník, který již mnohou bolest panu učiteli i rodičům způsobil. Právě tak vyhlížel jako před zimou: neučesaný, neumytý — v tváři nevlídný, s očima vždy k zemi sklopenýma. — A hned zase něco zlého provedl. Když děti šly ze školy, hodní žáčkové šli napřed, kdežto Řehoř, (tak se totiž ten žáček jmenoval) později směl jíti až za nimi. Neměl s kým cestou dováděti, koho strkati. Tu uslyšel na stromě vedle cesty několik hlásek znějících jako »řřř« Rozhlédne se — a hle vidí na stromě hnízdečko, z něhož několik ptáčátek vystrkovalo své žluťoučké zobáčky. Ubožátka křičela více, když viděla cizího chlapce rukou sáhati na strom, jakoby jej prosila úpěnlivě »Řehoři — nech nás!« — A opět tím silnější nárek jich rozléhal se v okolí »řřř!« Jako když malé dítě prositi chce, ale ještě neumí prosbu říci, slyšení bylo jen počátek: »řřř Ma-tička jejich úzkostně poletovala okolo stromu, do hnízdečka se neodvážila, aby tak smělému chlapci jich neprozradila. Jistě, že hláskem svým prosila Boha všemohoucího, toho Tvůrce, jemuž každý den prozpěvuje chválu, aby ji vyslyšel. A Bůh ji vyslyšel v té chvíli pro ni nejbolestnější.

Hle, drzý chlapec již sáhal po hnízdečku, když v tom se smekl, spadl se stromu dolů a zlomil si nohu. Trest Boží ho stihl. — S nářkem tu čekal, až někdo půjde cestou, aby jej dovedl domů, aneb aby pověděl jeho rodičům, co se mu stalo. Řehoř byl dovezen do nemocnice, kde dlouho ležel, než mu lékaři zlomenou nohu zahojili. Od té doby se chránil ubližovati ptákům.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z katolického spolku učitelského na Moravě. V únoru t. r. konal katol. spolek českého učitelstva na Moravě členskou schůzi v Brně, již obvyklým způsobem řídil předseda J. M. Kadlčák. Oba mo-

ravské velepastýře zastupovali vdpp. kanovníci dr. Pospíšil z Brna a J. Droběna z Kroměříže, jež oba předseda pozdravil a uvítal. Po vyřízení spolkových záležitostí a povolení podpory sirotkům zemřelého

člena povstáním vzalána čest památce v Pánu zesnulým členům, načež po věcné přednášce předsedy o svépomoci učitelské usneseno zřídit spořitelni a výpomocný spolek Učitelskou Zádruhu. Velmi obšírně a poutavě pojednala slečna M. Hoffmanová o nutných opravách ve školství, a pan Kořínek o opravách čítanek ve směru katolické výchovy mládeže. Návrhy všechny sestaví zvláštní odbor a v podobě spisu pamětního předloží na příslušném místě. Kromě jiného usneseno podati petici, aby také nejbližším příbuzným učitelů a učitelek svobodných (otci, sestře domácnost vedoucí) dostalo se přiměřeného zaopatření, po případě odbytného. Po vyřízení různých návrhů provoláním slávy J. Sv. papeži Lvu XIII. a J. Vel. císaři Františku Josefovi I. velmi zdařilá a dosti četně navštívená schůze zakončena.

Dar. J. M. nejdp. biskup Ed. J. Brynych daroval Jednotě českého katol. učitelstva opět 40 K. Výbor vyslovuje Jeho Biskupské Milosti nejvřeější Zaplať Pán Bůh!

Jubilejnímu podpůrnému fondu Jednoty českého katol. učitelstva dále laskavě darovali: předseda p. K. Skultéty 2 K, členové výboru: pp. J. Kafka, Fr. Jelínek, K. Jelínek, V. Špinka, dp. V. Železný po 1 K; dále daroval dp. Št. Dvořák, farář na Rychmburce 3 K a dp. Václ. Pokorný, kaplan v Liblicích 5 K. — Výbor vyslovuje srdečné »Zaplať Pán Bůh!« a prosí za další příspěvky, které přijímá V. Špaček, řídící učitel v Košátkách, p. p. Vrutice Kropáčova.

Úmrtí. Dne 4. t. m. zemřel v Praze ředitel Československé obchodní akademie a bývalý poslanec p. *Em. Tonner* u věku 70 let. — V Turnově zemřel dne 28. m. března tamní učitel p. *Fr. Čepčík* u věku 51 let. Zesnulý byl činným literárně a v životě spolkovém. — Dne 30. března zemřel v Roztoklatech u Č. Brodu tamní učitel p. *Josef Nekvasil*, ve 38 r. věku, — Dne 28. března zemřel v Machově u Police n. M. říd. učitel p. *Josef Vepřek*, dosáhnuv věku 77 let. — Dne 1. dubna zemřel v Praze professor realných škol p. *Fan Kušta* u věku 55 let. O. v p.

Ku prodeji losů ve prospěch učitelských sirotčinců. Výbor loterní rozesílá redakcím zasláno, k němuž jej donutilo jednání některých pánů. Mnozí totiž

vracejí losy jim zaslané, zásilky ani neotevřevše, čímž působí podniku ještě zbytečné výlohy. Takové jednání jest nepochopitelné vždyť nikdo neví, nebudou-li přispění sirotčince potřebovati také jeho děti. Tak zle snad přece není, aby nemohl každý nějaký ten los koupiti, aby nahradil aspoň poštovné. A potom se pořád mluví o organisaci! Neškodilo by, kdyby se ta organisace prováděla ve šlechetných skutcích; za to by mohlo býti méně křiku a spílání klerikálům!

Ústřední spolek jednot učitelských a písařská práce. Všeobecně se naříká, že učitelstvo je přetěžováno písařskými pracemi. Nejvíce si stěžujeme do výroční zprávy, kterou podáváme vždy po ukončení školního roku. Na to písaření hubuje někdy i »Č. Učitel«. A hle, pánové od »jenerálního štábu«, kteří také rozhodují v »Č. Učiteli«, rozesílají právě učitelstvu dotazníky, jichž zodpovídání by vyžadovalo aspoň třikrát tolik práce, kolik vyžaduje výroční zpráva. Otázek je přes 100; některé týkají se učitelů, jiné místní školní rady, šk. obce atd. Některé otázky jsou zajímavé. (Jste svobodni, ženati, vdovci? Máte soukromého jmění nad 2000 K? Jste zadluženi nad 200 K?) — jiné velice důležité, na př. Je u Vás vhodné místo ke koupání a co? Udejte adresy hostinských! Každý učitel má sečísti své služné za všechna léta! Ještě že se páni neptají, má-li učitel vlasy černé či šedivé a jak často si je dává stříhat. To není písaření! Inu, když komanduje jenerální štáb, je to něco jiného, nežli když to uloží okresní školní rada. Divíme se, že se najde někdo, kdo odpovídá na podobné všetečné a zbytečné otázky. Vzdělaný člověk se obyčejně nechlubí ani svým jménem, ani svými dluhy.

Z českého sněmu. Do výboru školského byli zvoleni z kurie velkých statků: dr. Horák, dr. Krásl, hrabě Pálffy, Porák de Varna, z kurie měst a míst průmyslových Alb. Bendel, dr. Fournier, dr. Čelakovský, za kurii obcí venkovských König, dr. Moravec, dr. Scharf a Schwarz, Rychlý, dr. Sedlák, P. Tonder, hrabě Karel Zedtwitz, rytíř Holzinger, Legler, Posselt, Vollgruber, Sokol, Špindler, Šťastný, Hořica. Ve schůzi dne 26. března podali posl. Anýž a soudr. k místodržiteli tento dotaz: Jsou-li místodržiteli známy důvody, jež přimějí vládu, že sněmem král. Českého

přijatý návrh na změnu § 26. zákona o právních svazcích učitelstva z r. 1894 nepředložila k nejvyššímu schválení? 2. Jest vláda snad ochotna jinak se postarati, aby ustanovení dotčeného paragrafu nebylo na příště zneužíváno k nespravedlivému, nelidskému pronásledování učitelstva? Navrhovanou změnou § 26. měla býti, jak interpellanti praví, přítrž učiněna souvislosti disciplinárního řízení s odnímáním kvinkvenálek. Za předsedu zvolen v první schůzi dne 29. března profesor dr. Čelakovský, za místopředsedy gen. velmistr Křižovníků dr. Horák a poslanec Posselt, a za zapisovatele posl. provinciál Tonder, Vollgruber a Hořica. Prof. Čelakovský děkoval za volbu a obrátil pozornost výboru na záležitost nového upravení platů učitelských, jež bude tvořiti předmět porad komise, a vyslovil přání, aby v této palčivé záležitosti stalo se v letošním zasedání rozhodnutí, jež by vyhovělo dle možnosti oprávněným požadavkům učitelstva. Slova ta provázena souhlasem přítomných členů. Konečně usneseno, aby zprávy zemského výboru a došlé petice byly v komisi přiděleny do referátu jednotlivým členům, když prve presidium podá příslušné návrhy. Dne 30. března odůvodňoval poslanec Anýž v prvním čtení návrh na změnu zákona o úpravě hmotných poměrův učitelstva. Praví, že celý klub mladočeský trvá na tom a přeje si toužebně, aby tato důležitá předloha, která má přinést všemu učitelstvu království Českého žádoucí zlepšení poměrů, byla záhy vyřízena. Lid náš provází žádost učitelstva za zlepšení jeho poměru sympatiemi. V kanceláři sněmovní uloženo jest na sta a sta petic, kterými se přimlouvají nejen spolky politické, zastupitelstva okresní a obecní, ale i jednotliví poplatníci za zlepšení služného učitelům. Petice tyto druží se k výkřikům bolesti a zoufalství z oněch obcí, kde se poměry učitelstva staly v pravdě nesnesitelnými. Učitelstvo žádá, aby byla odklizena nesrovnalost roztřídění platů dle tříd místních, a aby byly platy jednotné a rovnaly se aspoň platům tří nejposlednějších tříd platů úředníků státních. Žádá, aby základní služné učitele obecné školy obnášelo 800 zl., základní služné správců a řídicích učitelů škol víceřídnicích 1100 zl., základní služné učitelů škol měšťanských 1100 zl. a základní služné řiditelů škol měšťanských 1400 zl. Vedle toho aby

bylo služné zvýšeno tříletými přídavky po stu zlatých. Návrhy tyto zasluhují velice bedlivého uvážení. Sněm musí přikročiti k rozřešení této otázky a vyhověti učitelstvu v té míře, jak jest to za nynějších poměrů vůbec možno. Musí hledati nové prameny příjmů, aby této naléhavosti, která se odložiti nedá, dle možnosti bylo vyhověno. Ve všech sousedních zemích je učitelstvo lépe placeno než v království Českém. V Čechách, kde jest základní služné rozděleno na 5 místních tříd, jest 71 proc. učitelstva v nejposlednější třídě V., 15 proc. v třídě IV., 6 proc. v třídě III., 3 proc. v třídě II. a 1 proc. v třídě I. Na Moravě není v poslední třídě základní služné 500, nýbrž 600 zl. a jest v této poslední třídě čtyřicet procent učitelstva, v třídě II. 30 procent a v třídě I. také 30 proc. Jaký to nepoměr! Ve Slezsku jsou třídy jen dvě, a obnáší základní služné ve třídě druhé 700 zl., ve třídě první 800 zl. V Horních Rakousích jsou platební třídy tři, a jest základní služné ve třídě třetí 600 zl., ve třídě druhé 700 zl. a ve třídě první 800 zl. V Dolních Rakousích jest 50 proc. učitelstva ve třetí třídě s platem 700 zl., 30 proc. ve druhé třídě s 800 zl. a 20 proc. v první třídě s platem 900 zl. Podobné, ba mnohem příznivější jsou poměry ve Štýrsku, Korutanech, Salcbursku a v sousedních Bavořích, v Prusku a Sasku. Království Českému nastává povinnost, aby v této příčině alespoň vykonalo to, co vykonaly země sousední. Řečník poukazuje k nedávné stávce horníků, kteří však mají průměrně větší platy než řídicí učitelé. U nás jest průměrné základní služné učitelské 711 zl., na Moravě 850 zl. U nás dospěje učitel nanejvýš k služnému 1440 zl., na Moravě 1700 zl. Jaký tedy div, že naši učitelé utíkají k jiným zaměstnáním. Jest třeba, aby učitelům ženatým upraveno bylo existenční minimum, aby stačili nynějšímu drahému živobytí, dále jest třeba, abychom zastavili ubývání učitelstva, které se vrhá na jiné zaměstnání, poněvadž v nich shledává povolání mnohem výnosnější. Řečník vítá, že také v zemském výboru jsou vykonány veškeré přípravy a sebrán materiál, který bude základem při jednání, aby spravedlivým nárokům učitelstva dle možnosti mohlo býti vyhověno. Stane-li se to, co předpověděl také předseda školské komise ve včerejší schůzi, můžeme očekávati, že získáme si

vděk, a že bude žehnati sněmu království Českého nejen sta učitelů, ale že svými sympatiemi provázeti bude čin takový celá česká veřejnost, která důležitost školy dovede oceniti. Posl. Dr. Werunsky odůvodnil pak svůj návrh, podaný posl. Siegmundem a Pradem. Mluví o poměrech učitelstva a zvýšení platu, jež vyžaduje značný náklad. Na otázku, zda jest nutno upravit poměry učitelstva, odpovídví všechny strany sněmovny »ano!« Ale jak se to má státi? Při řešení této otázky přicházíme ku záležitostem finančním. Kdyby stanoven byl normální plat učitelů na obecných školách na 600 zl. a učitelů na měšťanských školách na 800 zl., vyžadovalo by toto upravení většího nákladu na školy obecné o 1,708.530 K a na školy měšťanské o 190.850 K, v celku o 1,899.380 K, což odpovídá zvýšení zemské přírážky o 2·9 procent. Kdyby stanoven byl normální plat učitelů na obecných školách na 700 zl. a na měšťanských školách na 900 zl., bylo by třeba většího nákladu na školy obecné o 3,713.978 K a na školy měšťanské o 504.610 K, v celku o 4,218.588 K, což odpovídá zvýšení zemské přírážky o 6·42 proc. Kdyby pak byl stanoven plat učitelů na obecných školách na 800 zl. a na měšťanských školách na 1000 zl., bylo by třeba většího nákladu na školy obecné o 5,879.942 K a na školy měšťanské o 859.790 K, v celku o 6,739.762 K, což odpovídá zvýšení zemské přírážky o 10·25 procent. K tomu arci se druzí zvyšování platu. Řečník netají se obavou, že pro špatné finanční poměry země nebude lze splniti toužebné očekávání učitelstva, nebude-li opatřena větší potřeba jiným způsobem. Řečník doufá, že všechny strany sněmovny jsou přesvědčeny o nutnosti upravení platův učitelských a dovolává se sněmovny, aby dvaceti tisícům učitelů v Čechách povolila upravení jejich právních poměrů. Oba návrhy přikázány výboru školskému a rozpočtovému.

P. Opitz, který se vyslovil, že nízké služné učitelstva jest hanbou pro české království, podal tento návrh: Sněm právě se chystá po několikaletých pracích přípravných provésti na základě četných a z mnoha stran podaných žádostí důkladnou zákonnou úpravu služného a právních poměrů osob učitelských, působících na obecných národních a měšťanských školách, při čemž má býti náležitě pamatováno i na prozatímní a výpomocné síly,

jakož i na ty, kdož vyučují předmětům nepovinným. Ježto však nejprřednějším úkolem těchto škol po rozumu § 1. obecního rakouského zákona školského ze dne 14. května 1869 jest — jakž v čele oněch předpisů řečeno — mravní a náboženská výchova mládeže, a ježto výchova tato především v náležitém vyučování náboženství má svůj základ, též sluší při této příležitosti spravedlivě a s poměrnou paritou upravit též otázku služného a odměn všech osob učitelských, kteréž ve smyslu zákona náboženství na těchto školách vyučují. Požadavek tento netýká se, jak se ostatně samo sebou rozumí, pouze právních a materiálních poměrů katechetů majících systemisovaná místa na obecných národních a měšťanských školách, nýbrž také poměrné úpravy odměn, jichž se dostává za předepsané zákony školskými vyučování náboženství. a) Duchovním ve správě duší zaměstnaným, vyučují-li nad svou povinnost více než ve třech třídách v místě, kde dříve bývala »škola farní«, a to bez ohledu na to, vyučují-li za náhradu za hodiny vyučování, či za cestné, či konečně za pevné remunerace; b) učitelům, kteří dle známých předpisův vyučují výpomocně. Aby úprava tato stala se současně, k tomu nabádá, jak zákonný titul povinného vyučování náboženství na školách těchto, tak i stejné oprávnění všech osob učitelských. K tomu vybízí dále veliký počet peticí slavnému sněmu v té příčině předložených, mnohé projekty slavného sněmu, jimiž nynější stav věci za neudržitelný byl uznán, a jimiž přisvědčeno bylo, že nová úprava jeví se nutnou; konečně ta okolnost, že dotčený zákon o úpravě služného, jakž srovnale se uznává, má státi se celkem, jenž nemá žádných mezer. V ohledu formálním žádáme, aby návrh tento byl přikázán komisi školské. Mimo navrhovatele podepsalo tento návrh ještě 19 jiných německých poslanců.

Dne 4. dubna stala se otázka služného učitelů předmětem rokování v rolnickém odboru poslanců, v němž se vyznamenal poslanec p. Hovorka. Pán ten snad neví, že nyní jest nejmenší služné učitelské 500 zl., v dalších třídách 550, 600, 700 a 800 zl. a na doklad, že sytý hladovému nevěří, navrhoval: 400, 500 a 700. Pan Hovorka by dobře udělal, kdyby asi na rok půjčil některému učiteli svůj statek a šel místo něho učit za 400 zl. ročně. Snad by potom

učinil jiný návrh. Poslanec Mareš navrhoval 600 zl. a 700 zl. Posl. Nekvasil, Niklfeld a dr. Brzorád vyslovili se pro jednotné služné. Posléze přijat návrh posl. Kovářka, aby byl zvolen komitét, který by veškeré otázky podrobněji rozvedl a v nejbližší schůzi o nich podal zprávu. Dále navrhl, aby se zvýšení platů učinilo závislým na schválení zákona vládou, který má býti za tou příčinou vydán.

Podrobná debata o nové úpravě platů učitelských ve dnech 5.—10. dubna měla následující průběh: Předseda prof. dr. Čelakovský upozornil na loňské usnesení sněmu v té věci, dle kterého zemský výbor má předložiti osnovu zákona nebo aspoň zprávu o finančním efektu celé záležitosti, a požádal proto přisedícího zemského výboru p. profesora dra. Pražáka, aby z přichystané zprávy sdělil hlavní její obsah. Pan přisedící učinil tak v delším výkladě, z kterého členové komise se dověděli, že zemský výbor otázal se všech zemských výborů, jak osvědčila se soustava jednotného služného, a také vlády, zdali chce přispěti k nové úpravě. Vypracovaná zpráva účtárny beze všech návrhů a také bez osnovy za několik dní bude rozdána. Referent vyslovuje se pro systém jednotného služného s kvinkvenálkami a bez postupu do přednějších dvou tříd, jak je to na Moravě zavedeno, poněvadž by musil býti zaveden dvojí status učitelstva českého i německého. Byl by jeden status při 17.000 učitelích velmi obtížný pro manipulační nesnáze. Kdyby se vzalo dle návrhu poslance Šťastného základní služné učitele obecné školy 600 zl. a měšťanské 800 zl., stálo by to zvýšení skoro jeden milion zlatých čili 3proc. přírážky; kdyby činily základní platy 700 a 900 zl., zvýšení bude činiti 2,009.000 zl., čili 6procentní přírážky; kdyby se vzalo 800 a 1000 zl., činilo by zvýšení přírážky o 10 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{10}$. Aktivitní přídavky nebo příbytečné měly by se snad uvaliti na obce dle soustavy místní. K dalším dotazům pp. posl. Fourniera, Schwarze, Königa a hr. Zedtwitze odpovídá, že ohledně zvýšení příspěvku k režijnímu fondu nelze výpočet učiniti, co se kvinkvenálek týče, kdyby se dalo šest po 100 zl., stálo by to 652.000 zl. čili 2·3 pct. přírážek; kdyby podučitelská místa se zrušila, stálo by to 680.000 zl. čili 2·7 pct., takže celé zvýšení dostoupilo by 17—20 procent.

Vládní zástupce dv. rada Schroubek,

sdělil znění vládní noty ze dne 30. března 1900, ve které se praví, že ohledně příspěvku státního dojde zvláštní sdělení vládní. Až zemský výbor vypracuje osnovu zákona, ať vstoupí v jednání se zemskou školní radou. Funkční přídavky a příbytečné musily by se ponechati a přídavky aktivitní budtež do pense počítány. Žádosti učitelek o stejný plat zasluhují uvážení, poněvadž za stejnou práci náleží stejná odměna.

Poslanec Legner dovozoval, že výbor školský má vypracovati návrhy, a rozpočtový výbor ať se postará o uhrazení. Bída mezi učitelstvem je strašná. Jsou případy, že právě následkem § 26. jsou učitelé, kteří 20 let slouží a nemají dosud žádného přídavku. Jestli učitelé žádají, aby byli zařaděni do 11. dietní třídy, jest požadavek jejich tím oprávněn, protože v Čechách jediné mezi úřednictvem jest čtyři tisíce osob, které nemají jiného předběžného vzdělání než obecnou školu.

Hrabě Zedtwitz praví, že jeho strana již dávno stála na tom stanovisku, že nynější systém platů učitelských dle místních tříd je naprosto nesprávný. Jeho přátelé tedy z plného přesvědčení přistoupí k reformě, o v s e m n e z e s t r a c h u. Poznámka tato týká se dle slov řečníkových některých nepředložených projevů na bouřlivých schůzích učitelstva, kde se řeklo, že učitelstvo si musí tak počínati, aby z něho byl strach, a potom že požadavky budou povoleny. Kdyby požadavky ty oprávněny nebyly, pak by žádným strachem se nedali velkostatkáři přinutiti, aby pro ně hlasovali. Nápravy je skutečně zapotřebí, a proto velkostatkáři se vši opravdovostí se o to zasadí, aby dle možnosti učitelským požadavkům bylo vyhověno. Při tom má trojí věc strana řečníkova na zřeteli: 1. Že stát říšským zákonem ukládá zemím oběti, že jest velikým interesentem při všeobecném vzdělání lidu, že tedy musí také přispívati k vydržování školství. 2. Také obcím musí býti uloženy jisté určité oběti, a to buď aby byty učitelstvu opatrovaly a také o přídavky se staraly. Při tom stále budou míti na zřeteli velkostatkáři, aby vyučování polodenní tam, kde se dá provésti bez škody k posledním cílům vychovavacím, v malých vesnických školách bylo zavedeno. 3. Stojí velkostatkáři na tom, aby zvýšení služného dle osobních tříd zavedeno bylo, a při tom se také zřetel vzal k úpravě platu katechetů.

Posl. Schwarz vyslovil politování, že vláda chová se tak zdrželivě a spíše mrazivě vůči této otázce. Ukazuje k rozrušení, jež zavládlo v kruzích učitelských: proto bylo by bývalo spravedlivé, kdyby byla zemská školní rada trochu vřelejší zájem o věc tu projevila. Otázka, o níž se jedná, jest způsobena neblahými hmotnými poměry učitelstva. Vinu toho nese úprava dosavadní, zejména, že byla přijata soustava místních tříd. Důsledky jeví se křiklavě zejména tam, kde ku velikému městu přiléhají místa sousední, na př. Plzeň a Škvřňany; tam má učitel 900 zl. a zde 400 zl. a jsou místy i v téže ulici. Stejně jeví se důsledky takové ohledně škol dívčích, jež bývají pravidelně ve větších místech, tak že učitelka dosáhla mnohem spíše většího služného, než učitel. Mladočeská strana již od r. 1894 navrhovala, aby se upustilo od poslední třídy, a kdyby se bylo tak stalo, nebyla by agitace nikdy došla takové síly i se strany obyvatelstva samého, neboť když se z 20 tisíc učitelů 90 proc. nalézá v poslední třídě, musí to přirozeně vyvolat hnutí odůvodněné. Bude-li soustava dosavadní nahrazena soustavou osobní, budou rozpory tyto odstraněny, a odpadnou i leckteré důsledky jiné.

Řečník polemizuje s vývody poslance hr. Zedtwitze. Souhlasí s ním, že finanční stav země je příčinou, že otázka úpravy platů učitelských postupuje pomalu. Dovolávati se pomoci státu, pokládá řečník za finančně i politicky nesprávné. Stát, jenž by pomohl království Českému, musil by pomáhati i zemím ostatním a poněvadž, jak se poměry jednotlivé jeví, i zájmy jsou různé, musily by země aktivní ještě přispívati i na školské potřeby jiných pasivních zemí. Politicky bylo by to chybou, poněvadž by stát nabyl ještě většího vlivu. Stejně vyslovuje se řečník proti myšlence, aby i obec převzala část finančního nákladu na úpravu platů a to proto, že obce bez toho již jsou přetíženy, tak že dalšího obtížení již nesnesou, a mohlo by takové obtížení míti za následek, že by se obce od škol odvracely. Také proti dalšímu prostředku hr. Zedtwitzem navrženému se obrací, neboť zmenšení počtu tříd a polodenní vyučování by neměly výsledku. Řečník dovozuje, že zvýšením zemských přírážek není možno věc provést, a proto třeba pomýšleti na úhradu jinou. Pojednává o prostředcích, jež se přetřásají, zejména o otázce daně z piva,

o poplatcích kolkových z výkonů úřadů samosprávných. Řečník míní, že bude záhodno, aby se při otázce úhrady vzalo také zrušení školného v úvahu. Má za to, že by se školský výbor měl omeziti pouze na luštění úpravy platů učitelských tak, jak zdá se přiměřeno v prospěchu školy a hospodářským poměrům poplatníků. Z těchto hledisek měla by se osnova vypracovati a pak odevzdati rozpočtovému výboru, kterýž pak uradí se o osnově druhé, tak že celá věc mnohem dříve může býti projednána a uzákoněna. — Posl. Posselt učinil návrh, aby školský výbor přešel k podrobnému rokování o návrhu posl. Anýže a dra Werunského.

Posl. Bendel jako gen. řečník pojednává zevrubně o otázce disciplinárního řádu. Doporučuje pak rychlé projednání této záležitosti, poněvadž společnou prací jednak slouží se oběma národům, jednak nastává jakési sblížení. — Posl. König jako druhý gen. řečník prohlásil, že zásadně souhlasí, aby platy učitelské byly upraveny; jedná se pouze o to, do jaké míry. Řečník tuje, že nestala se úprava platů již r. 1894 a že dostala se do doby, která jest sociálně tak rozrušena jako doba nynější. Ukazuje k tomu, že zejména malé živnosti a zvláště rolníci jsou velice stíženi, a že pak vzchází nespokojenost, vidí-li, že stále jenom požadavky zřízenců jsou v popředí. Řečník vyslovuje se pro zrušení názvu »podučitel« a míní, že by bylo správné, pomýšleti též na zrušení školného.

Poslanec Špindler vyslovuje se proti tomu, aby se zvýšení platů učitelských pořídilo zvýšením zemské přírážky. Tím by byli způsobeni učitelstvu jen noví nepřátelé, a stav ten stal by se nepopulárním. Má za to, že by bylo lépe zavést přírážku z piva, po případě zavést také daň z hlavy, jež jest arci rovněž nepopulární. Požadavek, aby státu byla postoupena daň pozemková a činžovní, se rovněž řečníku nezamlouvá. Obrací se rozhodně proti návrhu posl. hr. Zedtwitze, aby školy trojtřídní sníženy byly na dvoutřídní, a jest rozhodně pro zrušení školního platu, který beztoho vynáší zemi jen půldruhého mil. zl.

Na otázku prof. dra Fourniera, jak pokročilo jednání mezi zemským výborem a vládou v příčině přispívání na úpravu platů, odpovídá přisedící zemského výboru prof. dr. Pražák, že dosud žádná určitá odpověď vlády nedošla: jedná se o to, aby

vláda povolila přídavek k dani z líhu. Vláda vyžaduje, aby všechny sněmy učinily stejné usnesení. Přídavek ten poskytl by království Českému 19.000 k. Ovšem i v této věci činí vláda překážky, žádajíc, aby před tím sněm zásadně neosvobodil osobní daň z příjmu od zemské přírážky. O dani z piva vůbec ještě jednáno nebylo.

Posl. Vollgruber zevrubně pojednává o zvláštních požadavcích učitelů na školách měšťanských, jež odůvodňuje i zvýšenými požadavky, jež se při nich činí. — Posl. Sokol praví, že požadavky učitelstva nejsou nikterak přílišné, a že základní služné nemůže býti stlačeno na menší míru; spornými mohou býti jenom věci vedlejší. Přirovnává poměry učitelů za dřívější doby k poměrům nynějším. Ukazuje k tomu, že dříve byl učitel leckterý zdroj příjmů přístupný, jenž nyní odpadá. Tím pak za změny živobytí nastalo, třeba se příjmy jaksi zvýšily, zhoršení poměrů učitelů. Řečník dokazuje, že základní služné učitelů na školách obecných 800 zl. není nikterak přemrštěné. Mluvě o bytech ukazuje řečník k příkladům přímo hrozným. V jednom případě učitel vykázan byl byt, ve kterýž přeměněn byl dřívější chlév; na jiném místě musil učitel přenocovati ve stodole. Když každý stav se snaží, aby jeho zřízení slušně bydlili, a hledí se k tomu, aby hajní, poklasní stále bydlili jako lidé, tím spíše dlužno hleděti, aby i učitelé bydlili lidsky.

Posl. Hořica přimlouvá se za požadavky učitelstva, jež pokládá celkem za odůvodněné. Souhlasí, aby úhrada se nestala zvýšením přírážek zemských. Vyslovuje se proti návrhu, aby obce přispívaly na náklad úpravy, poněvadž školství nebude na prospěch, bude-li učitel jaksi závislým na obci.

Posl. Šťastný popírá, že by byl podán důkaz, že učitelstvu se vede zle; důkaz takový se podává jen tenkrát, jestli příslušníci dotčeného stavu z něho utíkají: při rolnictvu se tak děje, kdežto naopak ke stavu učitelskému se lidé hrnou. (Tento pán zpívá pořád stejnou notou. Na učitelských ústavech žactva ubývá, denní listy stále píší o tom, že učitelé opouštějí službu — ale panu Šťastnému se pořád »lidé k učitelství hrnou!« Vroucím přáním tohoto pána asi jest, aby utekli ze služby učitelé všichni. Potom by nebylo žádných škol, a pp. Šťastní by mohli beztravně zoročovati děti chudiny u dobytka a na

řepě již od šesti let. Také se proslulý ten pán opět otřel o učitelky.)

Posl. prelát Dr. Fr. Krásl přimlouvá se vřele za zlepšení poměrů katechetů. — Poslanec velmistr Horák přimlouvá se za kompromis, není však pro to, aby se dělal zákon do zásoby, čehož by se však dosáhlo jen tenkrát, kdyby se platy upravily tou měrou, jak země je může platiti. Řečník k tomu, co poslanec Dr. Krásl navrhl, dodává ještě, že by bylo žádoucí, aby ve vyučování náboženství bylo všecko rovno; pojednává o některých podrobnostech, z nichž některé pokládá za přemrštěné, obrací se konečně proti tomu, co posl. Šťastný řekl o učitelkách, jimž může na základě dvouletého působení na školách vydati jenom nejlepší vysvědčení.

Potom ujímá se slova posl. kanovník dr. Sedlák: Průběh dosavadní debaty v tomto slav. výboru ukázal, že všichni souhlasíme v tom, aby nová úprava platů učitelských se stala. Také v tom souhlasíme všichni, aby dosavadní systém místní byl odstraněn, a aby zavedena byla soustava osobní, čímž již mnohým nesrovnalostem v platech učitelských bude odpomoceno. Všichni přejeme učitelstvu přiměřenějších platů, jen v tom se rozcházíme, že finanční stránka úpravy platů těch jeví u jedné strany větší vliv, u jiné menší, u některých pánů snad docela žádný. Pro svou osobu podotýkám, že mám důkazy toho, že samo učitelstvo nedoufá, že by splněny byly požadavky jeho v takové míře, jak obsaženy jsou v podaných návrzích. Povážlivé učitelstvo rozumně uznává, že to vůbec nejle pro zbědované finance zemské. Strana naše bude hlasovati pro nové spravedlivé, slušné upravení platů učitelských, neboť z toho vzejde mnohý prospěch. Bude-li učitelstvo ve svých spravedlivých nárocích uspokojeno, odvrátí se mnozí sami sebou od těch živlů, v jejichžto řadách žádný jeho opravdový přítel je rád nevidí. Učitelstvo uspokojené rozmnoží řady živlů konservativních, kteréž aby více se rozmnožily a sesílily, každý z nás jen přáteli si musí. Také si slibují — aspoň pro svou osobu — tlumočím tu své vroucí přání, že nastane pak zase větší sblížení učitelů duchovních a světských, kněží a pánů učitelů, těch dvou tak závažných činitelův, kterým je svěřena výchova mlá-

deže; těch dvou mocných činitelů, kteří dle přirozeného práva — řekl bych — k sobě náležejí, které jen zloba času, podvratný duch času rozdvojl neb sobě odcizil.

Také oba posléze jmenovaní řečníci přimlouvali se vřele za úpravu platů katechetských.

Po této debatě přijat byl jednohlasně návrh na zvolení tříčlenného užšího výboru, a aby témuž bylo uloženo, by vypracoval již hotové návrhy zákona. Do užšího výboru, jemuž většinou hlasů přikázán byl též návrh na zrušení školného, zvoleni poslanci hrabě Zedtwitz, Schwarz a Legler.

(Celá debata ukázala, že nepřítel učitelstva třeba hledati někde jinde než ve stavu kněžském. Učitelé proti pomluvám Šťastného zastal se kněz a rovněž o úpravě platů a urovnání žalostných poměrů učitelstva nejupřímněji promluvil kněz. Rozvážné učitelstvo zajisté jim bude vděčno, třeba »Č. Učitel«, »Šk. Obzor« a podobné plátky kydaly na duchovenstvo jenom hanu.)

Úmrtí. Dne 18. dubna zemřel v Jičíně p. *Alois Pízl*, učitel v Bohdalíně, v mladém věku 23 let. — Ve Ktové u Turnova zemřel dne 16. dubna tamní řídící učitel p. *František Novák* u věku 41 let. — O. v p.

Jubilejnímu podpůrnému fondu Jednoty českého katol. učitelstva dále laskavě daroval dp. J. V. Bouchal, farář v Zahoranech 2 K 40 h. — Výbor vyslovuje srdečné »Zaplať Pán Bůh!« a prosí za další příspěvky, které přijímá V. Špaček, řídící učitel v Košátkách, p. p. Vrutice Kropáčova.

Věcná loterie ve prospěch učitelských sirotčinců. Loterii dostalo se darem opět mnoho cenných výher. Losy lze objednat u p. Zd. Reichla, učitele v Praze v č. 425—III.

Změna učebné osnovy pro gymnasia. Ministr vyučování vydal nové instrukce pro vyučování na gymnasiích, jimiž zavádějí se některé změny při vyučování dějepisu a v matematice. Učivo dějepisné má býti ve vyšších třídách rozděleno tak, aby zbylo více času pro dějiny nové doby; učební plán při matematice má býti uveden ve shodu s plánem, platným pro školy realné. Učivo má býti

v samé škole se žáky intensivněji zpracováno, a domácí práce co nejvíce omezeny. Učení gramatické má býti omezeno jen na školu; z vyučování mathematického má býti vyloučeno vše, co přesahuje chápavost žáků. Taktéž se má z vyučování i při jiných předmětech vypustiti všechno, čeho nelze zpracovati pouhým rozumem a co vyžaduje hlavně jen činnosti paměti. Při klassických jazycích má se dbáti těch pravidel, jež jsou společna všem autorům. Řídké výjimky a nepravidelnosti mají se vůbec vynechati. Učivo má býti duševně zpracováno.

Vyučování tělocviku v Korutanech.

Jak sděluje »Volksztg.«, nařídila zemská školní rada v Korutanech, aby v době zimní byly hodiny tělocviku vykázané věnovány vyučovacím jazyku. U nás má se po celé hodiny »předpažovat«, »připažovat« a pod.

Průkaz o příslušnosti k národnosti.

Dne 5. dubna t. r. zrušil správní soud volbu jistého člena české okresní školní rady v Prachaticích, ač týž prohlásil se za příslušníka české národnosti. Správní soud rozhodl, že pouhé takové přihlášení o příslušnosti k národnosti není ještě rozhodujícím. Poněvadž dotčený občan pochází z rodičů německých, při sčítání lidu přihlásil se k německému jazyku obcovacímu a posílá své děti do školy německé, nemůže býti pokládán za příslušníka české národnosti.

Zvláštní »příloha«. Učitel pan R. z Halenkova u Vsetína na Moravě podal dne 9. dubna sněmu prostřednictvím poslance Hůlky petici za subvenci na udržování polévkového ústavu a na doklad přiložil několik kusů »chleba«, jaký si děti přespolní přinášejí na oběd do školy. Je to chléb z ovesného šrotu, z tlačných zemáků, ze souržice a z pohanky. Petice tato leví se tímto »chlebem« tak pádně odůvodněna, že bude jí asi vyhověno.

Odsouzen pro urážku učitele. Dne 18. ledna t. r. v poledne pustil učitel pan Josef S. v Řenčově školní dívky ze školy. Na cestě k domovu potkaly dívky obchodníka Adolfa K., jež, jak jim ve škole nařízeno, pozdravily. K. tázal se dítek, ke kterému učiteli chodí, a obdržev odpověď, řekl jim: »Vyřídte svému učiteli, že je hrubák a že jej budu žalovat.« Po odchodu K. tázal se učitel, jenž výjev ten z povzdálí pozoroval, dítek, co s nimi

K. mluvil, a když mu tyto pověděly, zavedl je na obecní úřad, aby se tam věc zjistila. K. zvěděl, že učitel s dětmi na obecní úřad se odebral, počkal si naň před obecním úřadem a tu před dětmi mu vynadal. Okresní soud v Novém Strašecí uznal Adolfa K. vinným přestupky proti bezpečnosti cti a odsoudil jej proto vzhledem k tomu, že K. již pro urážku na cti pokutou 15 zl. a pro přestupek zmaření exekuce pokutou 50 zl. byl trestán, k pokutě 300 K. — Z rozsudku toho K. se odvolal. Zástupce žalobců uvedl, že trest p. K. vyměřený jest přiměřený jeho vině. Neboť muž, který náleží k nejzámožnějším v obci, neměl by těžké a zodpovědné povolání učitelovo ještě stěžovatí tím, že autoritu jeho v očích žáků snižuje a podkopává. Toto nepřístojné jednání mohlo by míti v zápětí značné nebezpečí pro udržení školní kázně. Obžalovanému polehčuje pouze jeho vyznání. Naproti tomu přitěžuje mu, že byl již pro stejný čin trestán a že urážky opakoval. — Soud odvolací potvrdil rozsudek co do viny i trestu a uvedl zejména též jakožto přitěžující okolnost, že z jednání obžalovaného povstati mohlo značné nebezpečí pro školní kázeň.

Alfons Šťastný a — pravda. Pan Šťastný mluvil ve školském výboru velice zajímavě, poněvadž objevil mnohé nové věci z učitelského života. Posl. Legler, který je také členem výboru, uveřejňuje ve svém »Schulzeitung« výňatek ze řeči Šťastného, jaký jsme v českých listech nenalezli. — Podle Šťastného má 18letý chlapec (rozuměj mladý učitel) 400 zl. platu a 20letý 600 zl. Kdyby se počítalo 8 hodin práce denně, vykonal by učitel svou celoroční práci za 87 dní. Poněvadž trvá školní rok 46 neděl, počítal p. Šťastný průměrem pro učitele na týden asi 15 hodin. Pán ten neví, že žádný kandidát v 18. roce učitelství ústav neabsolvuje, a když jest ustanoven podučitelem, že má 360 a nikoli 400 zl., dále, že v celých

Čechách není ani jediný 20letý učitel. Za to jest až dost podučitelů i 30letých se 400 zl. platu, po případě, mají-li jednu kvinkvenálku, se 450 zl. Nejnižší služné učitelské činí 500 zl., a to má, jak i v samém výboru bylo řečeno, 90 proc. učitelstva! Ostatně praví Legler o Šťastném, že jest »ein kranker, stets erregter Mann« — a proto se nedivíme, že umí, chudák, tak špatně počítati. Je slušno, aby veřejnost vyslovila politování — ne p. Šťastnému, ale českým pantátům, že mají takového »předáka«.

„Český Učitel“ o učitelích. »Po Praze (na Ferdinandské třídě, zvláště v neděli) chodí »učitelští lvi«, t. j. učitelská gigrlata se zlatým skřípcem a lesklým cylindrem. Některý z nich dokonce vede si za obojek i psa jako tele. Členy učitel. jednoty nejsou neb aspoň jako členové příspěvků neplatí. Za to v Měšťanské Besedě jsou při každé zábavě a ochotně platí i desítky příspěvků. Tak píše »Č. Učitel« v č. 31 — snad k povšimnutí pp. rolnickým poslancům, aby viděli, že učitelům není tak zle, když mohou platiti desítky příspěvků a krmiti psy jako telata.

Kdo sám cti nemá, jinému ji nedá. O svěcení školy s poprsím Komenského stará se také »zbožný« — »Č. Učitel.« Otiskuje z »Nov. kultu« to, co napsaly již »Učit. Noviny« »Neohradí-li se členové Jednoty katol. učitelstva veřejně proti této neomluvitelné potupě (!) nesmrtelného paedagoga Komenského, nechť české učitelstvo vždy a všude staví na pranýř veřejné hanby každého učitele a každou učitelku, která jest členem Jednoty!« K tomu poznamenává »Č. Učitel« »Ujišťujeme, že je to prostředek tuze slabý pro ty, kdo jsou ostudě až příliš zvyklí.« — Kdo je tedy členem katolického spolku, ten je — dle »Č. Učitele« — ostudě příliš zvyklý. Za to ten, kdo své náboženství zlehčuje a tupí, ten je náramně — stydlivý. Inu, kdo sám cti nemá, jinému ji nedá!

~~~~~ ŠKOLSKÉ ROZHLEDY. ~~~~~

Školství v království Českém. (Sněmovní zpráva zemské rady šk. o výsledcích vyučování ve škol. roce 1898/99.) A. Povinné předměty. a) Jazyk vyučovací. Jazyku vyučovacím byla přede všemi předměty

jakožto nejdůležitějšímu věnována hlavní pozornost, a to nejen přímo v hodinách jemu určených, nýbrž i nepřímo ve všech ostatních předmětech, při nichž přihlíženo k tomu, aby dbáno bylo správné mluvy a aby učitelé výcvik dítek v řádném vy-

jadřování se ve všech předmětech měli na zřeteli.

V vyučování názorné co do metody i výsledků stále se zlepšuje, zejména tam, kde učitel děti navádí k samostatnosti, aby se učily správně na věci se dívají, samostatně myslí a mluví, dále, kde učitel v jednotlivých vyučovacích dobách málo učiva probírá, ale učivo hojně a rozmanitě s dětmi procvičuje, připraviv si k tomu vhodné otázky. Hojnou vadou ještě se shledává, že učitel více mluví nežli žáci, že příliš mnoho látky předvádí, tak že se mu pak spokojiti jest suchým výpočtem znakův a vlastností předmětů. Také k jadrnosti a správnosti u vyslovování jednotlivých slov a k zřetelnému pronášení krátkých odpovědí třeba důkladněji přihlížeti. — Čtení na prvním stupni věku pěstuje se s výsledkem skoro napořád uspokojivým. Sluchová příprava ke čtení na prvním stupni, záležející v tom, že děti se učí sluchem rozlišovati hlásky ve slovech a spojovati je pak ve slova, načež teprve se přikročuje k názoru zrakovému, stále více se ujímá. *) Tato cvičení činí nutnými zejména na českých školách nově zavedený »Slabikář«, jímž se vyžaduje čtení po celých slovech a nikoli po slabikách. Jinak se užívá téměř výhradně metody psaní spojeného se čtením. Vyučování čtení na středním a na horním stupni netěší se na všech školách výsledkům ve všech směrech dosti uspokojivým. Mechanické čtení sice bývá hbité, ale nebývá vždy dbáno znamének rozdělovacích a čtení dosti výrazného a nešetřivá se náležitě přízvuku slovného a větného. Příčinou tohoto nedostatku bývá tu nedostatek důrazný cvik ve čtení, že se totiž čte téměř bez oddechu za běžného vytýkání chyb, že ve čtení článku stále se postupuje a že se správné čtení jednotlivých odstavců a pak celého článku nenacvičí.

Čtení zpěvavým přízvukem se potěšitelným způsobem odklízí a patrně mizí; ale bude třeba, aby učitelstvo stálou péčí mělo, by tento nešvar, mnohdy ve škole vypěstovaný, se nevrátil. Třeba též s uznáním podotknouti, že čtení na vyšším stupni, jmenovitě pak na školách měšťanských, v četných třídách shledáno bylo velmi správným, lahodným, ba i vzorným. — Pokud se týká přípravy ke čtení

článkův a výkladů jich, vytýkání obsahu článkův a volné, samostatné reprodukce jich se strany žactva, jest si stěžovati, že práce mnohého učitele po této stránce často není dosti promyšlena. Zejména při opakování a vytýkání obsahu článkův nedostává se dítkám potřebného návodu k rozoznávání hlavních a podřízených myšlenek, nýbrž otázky kladou se takoruka ke každé větě, načež dítky po mnohonásobném čtení článku odpovídají téměř do slova větami jeho. Proto bývalo vždy s pochvalou uznáváno, když děti dovedly volně s užitím pěkných obrátů z článkův přibraných vyprávěti, o čem byly četly. — Memorování článkův, většinou básní, pěstovalo se na všech školách; dítky však částečně ještě odříkávají jednotvárně, protože se jim nedostává přiměřeného návodu ku správnému přednesu. Při leckterém učiteli vadil v té příčině nedostatek dovednosti, ač snaha byla nepopíratelná. Kde dítkám se dostává dobrého návodu, bývá i ve školách málotřídních deklamace správná. Na měšťanských školách, zejména v 2. a 3. třídách, byly přednášeny články básnické namnoze s patrným porozuměním a procítěním obsahu. —

Pokud se týče mluvnického vyučování, dochází stále širšího uznání zásada, že dobrý výsledek tu záleží na hojném praktickém cvičení, na snášení hojných příkladův a dokladů pro žactvo, a že jen touto cestou, která připouští také časté opakování probraného učiva, dosáhnouti lze výsledků trvalých. Zejména se hledí také k tomu, — k čemuž ovšem podrobné rozvržení učiva, učebními osnovami nařízeného, přispívá; — by tvaroslovná část mluvnického učiva nacvičena byla již na dolním a středním stupni, tak aby na horním stupni větší měrou přihlížeti se mohlo k četbě, k pravopisu a cvičením slohovým. Také některé důležité stati mluvnického učiva (na př. nauka o řízení pádů, odvozování slov, rozbor větný i slovní atd.) nalézají patřičného povšimnutí; v rozboru větném dosaženo na četných školách zcela uspokojivých i výborných výsledků. — Ve příčině pravopisu třeba opět ukázati k tomu, že, ačkoliv se mu věnuje dosti času a práce, přece celkem výsledky nejsou dle toho, ač upříti nelze, že se znenáhla lepší. Jako nejhlavnější příčiny zde onde nedosti uspokojivých výsledkův shledávají se, že cvičení pravopisná bývají rozvláčná, že se buď

*) Ačkoliv četní praktičtí učitelé nazývají to zbytečnou trýzní. R.

vůbec nepřihlíží k tomu anebo nikoliv dosti důrazně, aby sluch dítek náležitě byl vycvičen, tak aby nejdříve zcela patrné, později i jemnější rozdíly ve znění jednotlivých hlásek a v kvantitě slabik dovedly vystihovati, čehož lze dosáhnouti tím, že dítky jadrně a plně jednotlivá slova vyslovují, šetříce při tom též kvantitativní slabik, dále že korektura při písemných cvičeních pravopisných nekoná se dosti důsledně a vydatně, a že písemné práce, a to zejména práce nepřímého zaměstnání, nedosti často se prohlízejí. I ta okolnost bývá příčinou skrovného výsledku učení pravopisného, že cvičení tato nejsou na celé škole dosti soustavná, že nezakládají se na jednotlivých stupních ve vědomostech již nabytých, ale že se v každém školním roce začíná takorč znova. Chyba tu vězela hlavně v tom, že při rozvrhování učiva jednotlivých tříd nebylo k pravopisu dostatečně přihlíženo. Že také v pravopise, o čemž ovšem ani pochybnosti není, dosáhnouti lze výsledkův uspokojivých, bylo na četných školách stvrzeno. Lektčr která cvičení pravopisná se rozhodně zlepšila, zejména na nejnižším stupni věnuje se napísování slov a opisování většší pozornost, aby nebylo pouhou mechanickou prací, a aby slovné tvary zrakem náležitě byly pojímány. —

V příčině cvičení slohových třeba jest ukázati k novému potěšitelnému zjevu, že stále a hojně se uvažuje v poradách i odborných listech o tom, jak cvičení ta konati. Otázka tato pilně se přetřásá, a uznává se, že základem slohových cvičení jest správné mluvení, jež musí cvičeno býti na všech stupních a ve všech předmětech. Za hlavní účel těchto cvičení se vytýká, že jest žactvo přivesti k tomu, aby vlastní myšlenku samostatně a zručně (!) pronášelo. Vadou při vyučování tomto nejčastěji shledávanou jest, že se této volnosti u pronášení myšlenek dítkám neponechává, nýbrž že dle učitelova návodu jednotlivé odpovědi tak se procvičují, že pak slohové práce u všech žáků bývají doslova stejné, jsouce pouhými opisy toho, co učitel v žactvo vložil. Tak děje se někde snad i z pohodlí; odstranění této vady bude i nadále předmětem péče školních dozorcůch orgánů. K slohovým úkolům brána látka příliš často pouze z realii. V některých okresech nevázáno se výhradně na themata z čítanek, nýbrž volena také themata volná ze života dítek:

učitel, připraviv si látku, zavádí hovor, nutě dítky účelnými otázkami, aby vyjadřovaly své zkušenosti a city. Výsledky, touto cestou dosažené, se chválí. Památné císařské jubileum poskytlo hojně látky k vlasteneckým úkolům slohovým, jednajícím o vynikajících vlastnostech a o životě Jeho Veličenstva, našeho milovaného císaře.

b) Počty a nauka o tvarech měřických. Výsledky vyučování počtům všech kategorií uspokojují, ve značném počtu škol i velmi uspokojují. Počítání z paměti cvičí se náležitě, pravidlem na školách a po celý školní rok; soudnost, samostatnost a zručnost u výkonu pěstuje se měrou zcela slušnou, při písemném počítání hledí se k součinnosti všeho žactva ve třídě; počítání se zlomky obyčejnými obmezuje se na školách obecných na míru nejnntnější a počítá se jimi především z paměti, pak teprve písemně; násobilka počíná se pravidlem záhy při počátku škol. roku cvičiti, dříve než se dojde k násobení. Ovšem ještě často pozorováno, že učitel úsudek při řešení užitých příkladův podrobnými otázkami vede, a to ve mnohých případech i zbytečně, a že k součinnosti žactva nepřilíš přihlíží. S měnou korunovou bylo žactvo skoro napořád seznamováno, ano, v některých školách bylo jen v této měněpočítáno. Na měšťanských školách pěstuje se náležitě jednoduché účetnictví. — V nauce o měřických tvarech byla měrou náležitou věnována pozornost názoru, a konány výpočty dle rozměrů shledaných na skutečných plochách a tělesích. Kde se tak dělo, byl výsledek vyučování tohoto utěšený a trvalý. Na mnoha měšťanských školách jest nedostatek rýsovy (a spolu kreslírny) a nevhodné učebny na újmu rýsování, jež jinak se koná s úspěchem zcela uspokojivým.

c) Psaní. Psaní vyučuje se s výsledkem dobrým i velmi slušným. Užívání břidlicových tabulek omezuje se měrou náležitou. Kde učitel po dobu vyučování věnuje psaní žádoucí pozornost, chodě od lavice k lavici, pozoruje písáře a chybné tvary jednotlivě v sešitech nebo hromádně na tabuli opravuje, shledává se držení těla i péra správné, písmo náležité polohy a úhledných, zřetelných tvarů; ovšem ještě zhusta maří snahu učitelovu nevhodné lavice a zejména nedostatek místa. Přáti si jest, aby na horním stupni vedle krasopisu cvičen byl také úhledný rychlopis.

d) Realie. Podotknouti sluší, že ještě větší měrou sluší dbáti upozornění zemské školní rady, o němž také ve výroční zprávě za rok 1897—98 zmínka se činí, že totiž první vyučování realiím má býti upraveno jako rozšířené učení věcné, tak že především vzdělání formálnímu a mluvnímu slouží, při čemž ovšem zároveň k vlastnímu vyučování realiím připravuje. Avšak i na vyšších stupních třeba přihlížeti úsilovně k tomu, aby žactvo naučilo se správně a případně se vyjadřovati; pokud se týče škol měšťanských, nechť je řeč i odborně správná.

Zeměpis. Vyučování zeměpisu koná se účelně a se zdarem. Základní pojmy zeměpisné poznává žactvo na četných školách pod širým nebem. K poznání domova a okresu užívá se nákresů učiteli zhotovených, ač na mnohých okresích jsou také po ruce velmi pěkné tištěné mapy okresu, opatřené větším dílem péčí samosprávných úřadů. Výrazné mapy Čech, mocnářství Rakouského a j., v posledních letech vydané, velice podporují návod ve čtení map, a jest si přáti, by tomu všude potřebná míra pozornosti byla věnována. Na školách měšťanských pokročí se ovšem v zeměpise dále, avšak opět bylo varovati, by podrobnou látkou bylo se náležitě uskrovnováno. Žádoucí jest, aby k líčením zeměpisné polohy a souvisící s ní povahou jednotlivých zemí, jakož vůbec k vzdělavatelné stránce zeměpisu a k pěstování vlasteneckého citu při tomto vyučování všude bylo přihlíženo.

Dějepis. Vyučování tomuto dařilo se všude tam, kde vyučující dovedl pouhavě vypravovati a náležitě na cit mládeže působiti, kteréžto dovednosti ovšem mnohým se nedostávalo. Často bylo ještě slyšeti místo citem proniknutého, plyného přednesu nudné, nezáživné opakování článku z čítanky, jež každý zájem dusilo. Také vadilo, že učitel neměl na jednotlivou hodinu připravený přesně zaokrouhlený dějepisný obrázek proto se vyučování rozbíhalo. Na vyučování dějepisného třeba pro jeho cenu vychovatelskou klásti větší váhu, než na některých školách se děje. Učitel, dějepisnou látkou zanícený, položí zajisté v srdce dětí pojmy nesmazatelné důležité momenty dějepisného vlasteneckého, úcta k náboženství, láska k vlasti a říši, oddaná věrnost císaři a Nejjasnějšímu rodu panovníckému, úcta k osobám o vlast a říši zasloužilým;

dotekl-li se stránek těch učitel látkou nadšený, provázejí děti po celý život, jsouce později často vodítkem jejich jednání. Také obrazy z dějin kulturních přiměřené chápavosti mládeže mají býti předváděny. Po stránce formální třeba důrazněji přihlížeti k tomu, aby děti volně a souvisle vypravovaly a nikoliv odříkávaly naučené články z čítanky.

Přírodopis. Výsledky vyučovací v přírodopise byly také ve školním roce 1898,99 celkem uspokojivé. Přihlíženo především k tomu, aby děti poznaly přírodniny domácí a poučeny byly o jich užitečnosti neb škodlivosti. Popisování přírodnin bylo na vyšších stupních správně omezováno pouze na vytčení vynikajících znaků jedinců, a přihlíženo již více k jich vývoji a životu. Vyučování přírodopisu nacházelo podpory sbírkami přírodnin, jimiž zejména vícetřídní školy větší neb menší měrou jsou opatřeny; avšak stále ještě se na velikém díle postrádají sbírky přírodnin nejbližšího okolí místa okolního, jež někteří učitelé rádi pořizují. Přírodnin, praeparátů a obrazů bylo hojně a účelně při učbě této užíváno. Školní zahrady, správně dle zdejšího nařízení z r. 1892 upravené, množí se stále. O ochraně ptactva, stromové a — kde k tomu příležitost se naskytuje — o ochraně ryb a pod. bývá žactvo poučováno. S uznáním třeba zmíniti se též o tom, že včelařství se utěšeně rozmáhá, nacházejíc v učitelstvu přehorlivé a způsobilé přátele a pěstitele; včelíny při školách jsou skoro napořád soukromým majetkem učitele, ale užívá se jich k poučení žactva. Štěpařství, zelinářství a květinářství pěstuje se skoro na všech školách za dobrovolného přispění školních dětí. Znalost květin zprostředkuje se na četných školách tím, že od jara do zimy se vystavují živé rostliny na chodbách a v učebnách dětem na oči, jež se živým zájmem všímají si jmen rostlin i rostlin samých. Na některých školách byly pořádány se školní mládeží »slavnosti stromkové«, jimiž láska k stromové se budí. Přáti si jest, aby poučné vycházky se školní mládeží do nejbližšího okolí školy konaly se pravidelně a na všech školách, jednou do polí, po druhé k vodě, na stráň a pod.)* Také při vyučování pří-

*) Kdy? V době vyučování? Co by tomu řekl pan inspektor! A mimo vyučování nejsou rodičové povinni k tomu svoliti. Neškodilo by vydati o tom určité výnosy!

rodopisu nedbá se všude toho, aby žactvo vedeno bylo k samostatnosti a samočinnosti, aby učitel se vystříhal povídati to, co žactvo samo již ví a co samo na přírodnině poznati dovede. Mnozí učitelé dovedli při konci hovoru o přírodnině zájem žactva stupňovati vhodným kratičkým vypravováním, přečtením příhodného článku nebo básničky.

e) Zpěv. Zpěvu vyučovalo se ještě na většině škol pouze dle sluchu, takže nápěv způsobem naprosto mechanickým žactvo si osvojovalo.***) Avšak na mnohých školách, zejména na školách s organisací vyšší, cvičeno ve zpěvu na základě soustavy notové, při čemž se ovšem přihlíží pouze k významu soustavy této a k porozumění nejhlavnějších znamének v ní se naskytujících. Četní učitelé dodělali se touto cestou velmi slušného úspěchu ve zpěvu dvouhlasém, na školách měšťanských i ve zpěvu trojhlasém. Závisel i v tomto předmětu výsledek vyučování vedle dovednosti učitele na zájmu, jakým učitel zaujat jest pro zpěv. Pokud lze souditi ze zkušeností při zkouškách učitelské způsobilosti získaných, jsou to jmenovitě mladí učitelé, kteří často nápadný nedostatek zájmu pro tento předmět dokazují. Písňe vybírají se ze schválených zpěvníků. Církevní zpěv pěstuje se pilně, na mnohých školách jmenovitě v době adventní a postní. Hymna rakouská zpívá se skoro všude na českých školách dle nově upraveného textu, na všech školách dle původního nápěvu. K císařskému jubileu panovnickému byly namnoze také cvičeny případné písňe a chorály. Písňe národní zpívají dítky se zvláštní zálibou.

f) Tělocvik. Cíle učebného celkem dosaženo jen na školách, které mají kryté tělocvičny, ovšem i tu s výsledkem nestejným dle způsobilosti těch, kteří předmětu tomu vyučovali. Kde na škole mají jen cvičiště otevřené, opatřené nejnütnejším nářadím, omezováno vyučování tělocviku v dobách příznivých na cvičení na nářadí po ruce jsoucím a na cvičení pořadová. Kde ani takového cvičiště není, vyučováno bývalo tělocviku ve třídách dle pokynův obsažených ve vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 16. června

***) Zpěv dle not není ve školách o málo třídách osnovou nařizen, ba, není ani dovolen. Red.

1894 č. 2565. Hry mládeže pěstují se dosti hojně a těší se též veliké oblíbě dítek; škoda, že pro zařizování hřišť, jmenovitě ve městech, není dosud všude znamenati žádoucího porozumění, ač podotknouti dlužno, že mnohé obce i v této příčině ochotu již projevíly. Dívky skoro na všech školách, ač tělocvik pro ně není závazný, mají účast na cvičeních těchto, ovšem v mezích osnovami vyznačených. Při samostatných školách dívčích cvičily se dívky většinou i všecky.

g) Ženské ruční práce. U vyučování ženským ručním pracím jevil se zdárný prospěch i pokrok, nejlépe ovšem na měšťanských školách dívčích; na ménětrždních školách všude tam, kde byla docházka do školy také v období letním a podzimním spořádaná. Skoro na všech školách (mimo 64 případy) vyučují tomuto předmětu zkoušené industrialní učitelky nebo literní učitelky. Sborové vyučování jest stále více zaváděno, mimo školy s nedbalou docházkou. Přihlíží se hlavně k pracím, jichž v domácnosti třeba. Práce ozdobné konají na výše organisovaných školách příležitostně žákyně schopnější a dovednější, když byly osnovou nařizené práce dohotovily. Výstavky ručních prací při konci školního roku těšily se z pravidla hojně návštěvě a budily a zvyšovaly patrně zájem pro tento předmět i pro školu vůbec. Místní školní rady na četných místech podporují vyučování ženským ručním pracím udílením podpor na opatření věcných potřeb pro mládež chudobnou. Namnoze se ještě shledávalo, že návod o povaze a hodnotě látek a jich nákupu dívkám nebyl poskytován.

B) Nepovinné předměty učebné. a) Druhý jazyk zemský. Nepovinné vyučování jazyku německému udílí se na všech 229 školách měšťanských s vyučovacím jazykem českým a kromě toho na 436 obecných školách českých; celkem učilo se jazyku německému na 665 (před tím na 660) školách českých. Jazyku českému vyučovalo se nepovinné na 116 (loni na 110) obecných a měšťanských školách s vyučovacím jazykem německým. — b) Nepovinné vyučování jazyku francouzskému jest zavedeno na 95 měšťanských školách s vyučovací řečí českou a na 93 měšťanských školách s vyučovacím jazykem německým, dohromady na 188 školách (v r. 1897 až 1898 na 179, r. 1896/97 na 160 školách).

Jazyk u anglickému vyučuje se pouze na měšťanské škole pro chlapce s vyučovacím jazykem německým v Jablonci z příčin místních (čilý obchod s výrobky sklářskými s Anglií a Amerikou). U vyučování těmto živým řečem kladena hlavní váha na cvičení mluvní. Metoda po této stránce stále se upravuje a zdokonaluje. Hledělo se také k tomu, aby, pokud možno, cizího jazyka se užívalo i jako vyučovací řeči. Vyučování toto povzneslo se vydáním učebnic, výborných právě po stránce methodické. V první třídě měšťanských škol překážela namnoze u vyučování jazyku cizímu nestejná příprava žactva do těchto škol vstupujícího; c. k. zemská školní rada snažila se v tom pomoc zjednatí vynesemím ze dne 19. černa 1899 č. 16.345, kterým stran vyučování druhému jazyku zemskému nařídila, aby na takových školách, kde dotčená překážka se objevuje, vyučováno bylo nikoli dle tříd, nýbrž v odděleních. Pokud se týče výsledků u vyučování cizím jazykům, třeba ukázati k tomu, že leckde vyučující neovládal sám dostatečnou měrou jazyk, jemuž vyučoval, pročež v takových případech prospěch býval nepatrný. Jinde se ukázalo, že, byť i děti nenaučily se v národní škole v druhém jazyku samostatně se vyjadřovati, přece tak dalece jsou připraveny, že mluvenému rozumějí a v případě potřeby v krátké době se v něm i smluviti dovedou. — c) Hře na housle vyučuje se na 49 školách měšťanských s vyučovacím jazykem českým a na 22 školách s vyučovacím jazykem německým. Předmět ten těší se oblibě u obecnstva a má praktický význam pro ty žáky a žákyně, již do učitelských ústavů vstoupiti hodlají. Výsledek bývá někdy tím oslabován, že v jednom oddělení příliš veliký počet žáků hře na housle se vyučuje. — d) Vyučování těsno pisu. Předmětu tomuto vyučuje se pouze na jedné měšťanské škole s vyučovací řečí německou. — e) Vyučování ručním pracím pro chlapce (práce ve dřevě, lepenkářství, modelování) zavedeno bylo na 12 školách s vyučovacím jazykem českým a na 12 školách s vyučovacím jazykem německým. Na oněch pěstuje se hlavně modelování, na těchto práce ve dřevě a lepenkářství.

Z Jednoty č. katol. učitelstva. V pondělí velikonoční dne 16. dubna konala se

schůze v Hradci Králové, jež byla dosti četně navštívena. S politováním vzali přítomní členové na vědomí zprávu o nemoci předsedy pana K. Skultétyho, kterýž má osmitedělní dovolenou. Místopředseda uvítal přítomné a zahájil po modlitbě k svatým patronům českým schůzi delším proslovem, v němž zmínil se mezi jiným o svízeli, útiscích a pronásledováních, jichž zakoušeti jest členům za to, že otevřené se hlásí mezi upřímné katolíky a snaží se nejen sami po katolicku žíti, ale i mládež v témž duchu vychovávat. Pranýřování a potup dostává se nám právě nejvíce od vlastního stavu — od učitelstva. Nepřátelé naši nedokázali nám dosud, že bychom ve svém účelu a svých zásadách měli něco špatného a zlého; co se nám přičítá, je pouhé podezřívání, nedůstojné opravdových vzdělanců. Postavení naše není nijak závidění hodné; než, my je přece neopustíme!

Po té místopředseda zahájil rozhovor »O nábožensky mravním vychování a vyučování«. Ač již o tomto předmětu ve dvou schůzích bylo pojednáváno, podáno opět mnoho zajímavého z tohoto oboru. Ukázáno, co může učiniti v této věci učitel s prospěchem vzhledem k dobám církevního roku. Řečník mluvil ze zkušenosti a z přesvědčení, slova jeho byla s napjetím a zájmem sledována, místy poznámkami a vhodnými doklady od přítomných doprovázena. Potom rozředla se čilá debata, v níž téměř všickni přítomní zasáhli, vyměňovány mínění a zkušenosti. Zvláště zajímavý byl rozhovor, jenž rozproudil se k podnětu vdp. Th. Dra. Reyla o učitelském konviktě a vychování učitelského dorostu. — Někteří členové projevíli přání, aby o prázdninách pořádány byly opět exercicie pro učitele. O té věci bude se vyjednávati. — Po této schůzi účastnili se členové, kteří se mohli déle zdržeti, schůze politického tiskového družstva, v níž přednášel p. F. Jelínek o tisku.

K Jednotě přistoupil opět jeden duchovní za člena zakládajícího a jeden učitel za člena činného. — k.

Úmrtí. Dne 9. m. dubna zemřel v Bělčicích p. *Fr. Batěk*, říd. učitel ve výslužbě, dožil se věku 86 let. — V Benešově u Prahy zemřela dne 25. dubna učitelka slč. *Adéla Dotlačilová*, v mladém věku 21 let. O. v p.!

»**Časopis učitelek**«, který dosud vycházel jednou měsíčně, bude dále vycházeti jako čtrnáctidenník.

K obsazování ředitelských míst na dívčích školách. Odbor »Jednoty československých učitelek« v Praze podal městské radě žádost, aby na dívčí a obecné měšťanské školy v Praze byly dosazovány pouze říd. učitelky a ředitelky. Školský odbor doporučil městské radě, aby byla zachována dosavadní praxe, poněvadž nevyklučuje obsazování těchto míst učitelkami. Městská rada usnesení to schválila.

Zástupcové učitelstva v okr. školních radách. Jak sděluje »Učitel«, vydalo německé oddělení zemské školní rady v Čechách výnos svědčící okr. školní radě Liberecké, dle něhož sluší pokládati okresního inspektora zároveň za druhého zástupce učitelstva v okr. školní radě — je-li totiž dotčený inspektor ze stavu učitelů národních škol. Rekurovati proti výnosu tomu bylo by marno, poněvadž ministerstvo už jednou v témž rozumu rozhodlo, poukazujíc na § 33. odst. 4. zákona o dozoru ku školám.

Sociální poměry školních dětí u nás budou také vyšetřeny při všeobecné statistice obecných škol, která bude provedena dne 15. května 1900. C. k. ústřední komise statistická ve Vídni rozeslala již všem správám škol příslušné dotazníky, v nichž jsou tyto otázky: Kolik dětí bylo v běžícím školním roce poděleno šaty, potraviny, učebními pomůckami, a kolik dětí bylo zaměstnáno při živnostech a v zemědělství? Mimo to rozeslaly učitelský spolek ve Vídni a Dolnorakouský zemský spolek učitelský podrobnější dotazníky všem správám škol. Sebraného materiálu se použije, aby byla zakázána práce dětí školou povinných. V Německu bude takový zákaz proveden co nejdříve, a to zákonem pro celou říši. Příslušný odůvodňovací materiál sebrala komise pro dělnickou statistiku již r. 1898. — Myslíme, že proto, aby bylo zakázáno užívati školních dětí ku práci, není podobné statistiky zapotřebí. Školním úřadům je to přece dobře známo, vždyť se udává zameškání školy každý měsíc. Nepomáhá-li to, nepomůže ani takováto statistika. — A k čemu tolik psaní, když skoro na tytéž

otázky budeme odpovídati po dvou měsících zase, až budeme sestavovati výroční zprávu?

Čtyřicet kilogramů »úředního tajemství« bylo dle zpráv některých Vídeňských paedagogických listů nedávno prodáno v X. okrese Vídeňském na — obal syrečků, jaternic a pod. zboží. Nejhůře při tom bylo, že úřední ta »tajemství« nebyla tak přestarálá, neboť byla to akta z let 1890 a 1897 a týkala se většinou — místního učitelstva. Byla to všeliká podání, žádosti, různé přílohy a — kvalifikační tabulky, ano i originály vysvědčení. Školní děti mohly v aktech a vysvědčeních svých učitelů přinášeti — syrečky! Když to vyšlo na jevo, bylo učitelstvo právem roztrpčeno, avšak těchto »úředních tajemství« nemohlo býti již více zachráněno než — 15 kilogramů. — Inu, školský pokrok!

Zač dostávají odměny učitelé v Uhrách. Uherský ministr vyučování vypisuje každého roku odměny po 100 K těm učitelům, kteří se mohou vykázati nejlepšími výsledky u vyučování maďarštině. Letos dostalo se této odměny 96 učitelům. Ubohé slovácké děti!

Terrorismus. Z Brandýsa n. L. se nám píše: »Jaké smýšlení panuje v učitelstvu zdejšího okresu, o tom svědčí schůze »Budče« v Brandýse n. L., ve které se mimo jiné pp. učitelé (prý mladí) usnesli, že písemně oznámí pp. farářům, že nechtějí býti zváni na farské hostiny; spolu pak má býti veřejně vyslovena nedůvěra (excommunicací) p. řídícímu učitelu ze Svěmyslic, když po žalobách p. učitelem Řehořem vedených soud nad ním nepřítomným byl držán; někteří dokonce si přáli revisi v záležitosti p. Řehoře, nyní přeloženého. Sám prý pan Rašín nebyl spokojen s těmito usneseními, ale jsa nepřítomen, nemohl jich zameziti. Nyní se proslýchá, že se předseda »Budče« poděkoval, a někteří páni učitelé stydíce se za ono usnesení na schůzi, popírají, že by to bylo usneseno, a tvrdí, jakoby se o tom pouze jednalo.« — Toto nepřátelství k duchovenstvu šíří se na komando »Č. Učitele«. Tento lístek píše v »Hovorně« v posledním čísle: »Do Turnovska: Proslýchá se u nás, že při biskupské visitaci »organisované učitelstvo z Rovenska, Tatabit, Újezda a Libuně účastní se farských

hostin. Kolegové, zachovejte se jako jinde: za pozvání se poděkujte!» — Jak patrně, jest úkolem »orgánu Ústř. spolku« štváti učitelstvo proti kněžstvu a dělati různice.

Cím menší rodina, tím větší — deficit! Zajímavé pozorování skýtá příloha k 27. číslu »Českého Učitele«. Řídící učitel X, jehož rodina čítá 6 členů, dovede si vydání svá tak zaříditi, že při příjmech 850 zl. má vydání 1072·20 zl. Svobodný ml. učitel Y při příjmech 360 zl. má vydání 586·16 zl. — Řídící učitel má roční schodek 222·20 zl., kdežto mladší učitel 226·16 zl. — Z jednotlivých položek zajímaly mne tyto: Řídící učitel (s rodinou): snídaně za 30 kr., oběd za 80 kr., večeře za 40 kr., prádlo ročně 18 zl., nepředvídaná vydání ročně 24 zl. Mladší učitel: snídaně za 20 kr., oběd za 40 kr., večeře 28 kr., prádlo 30 zl. ročně, nepředvídaná vydání 20 zl. ročně. A. N.

Ku kapitole o tělesném trestu. O potřebě tělesného trestu rozepsal se nedávno Jessen ve svém »Deutsch.-öster. Lehrertzgu«. Píše doslovně takto: »Nelze upříti, že poměry mnohdy nutí učitele, aby se chopili metly. Poučuje nás o tom každodenní zkušenost, Neboť co počítí s hrubým, surovým klukem, který stále učitele i spolužáky v učení vyrušuje? Co má dělati učitel, když kárání a napomínání zůstává bez výsledku? Vystrčiti kluka za dvěře nesmí. Uloží-li mu státi u stěny, kluk se mu za zády posmívá a svádí ostatní děti k smíchu. Nechá-li ho po škole, kluk uteče třeba oknem. Vzkázati pro otce — on nepřijde. Vyloučiti kluka ze školy mnohdy z různých důvodů nelze. Učitelé tedy nemožno zazlívati, když nezbedu tělesně potrestá. Když nedávno jistý učitel z Pruska přijel do Vídně, divil se, jak jest vůbec možno učitelům v Rakousku bez tělesného trestu se obejít? Bylo mu řečeno, že se mnozí na § 24. neohlížejí — jiní však že se bez tělesného trestu obejdou. Pruský učitel odvětil: »To by u nás v Prusku nešlo« Když pak navštívil některé Vídeňské školy, vyslovil se, že jest v nich mnohem horší kázeň nežli v pruských.« — Po všech těch výkladech Jessen uznává sice, že přísnější kázeň jest velmi žádoucí, poněvadž se pak stává zvykem, a ten je důležitým pro celý další život dítěte — ale přes to radí, poněvadž již je tělesný trest paragrafem 24. — pohřben, aby se

mrtvý nechal na pokoji. Prý by se mnozí rodičové zavedení trestu toho vzpírali, a učitelé mohou býti klidnými, neboť objeví-li se kde nekázeň — není to jeho vinou! — Pruská »Ev. Volksschule« napsala: »Ministerské výnosy o obmezení tělesného trestu ve školách měly, jak jsme předvídali, krátké trvání, poněvadž se naprosto přičily poměrům. Jsme panu ministru povděční, že uchránil učitelstvo velikého znepokojení, které mu hrozilo, kdyby byly výnosy ty zůstaly v platnosti. Zbývá již jen jediné ustanovení z nich, jehož brzké odstranění jest nejvšobně žádoucí, že má totiž býti veden seznam vykonaných trestů. Kdež pak v celém světě se v rodinách zapisuje, kolikrát bylo dítě trestáno? Ale kázeň školní má se podobati řádné kázní v rodině, jak úřadové sami žádají. Dotčeným ustanovením však odnímá se školní kázní způsob kázně rodinné, a mimo to jest nebezpečným pro učitele. Má-li náhodou ve třídě více nezbedných dětí, užije tělesného trestu častěji a může býti dle seznamu pokládán snadno neprávem za tyрана. Aby se toho uvaroval, nebude tresty správně zapisovati a poruší tak poctivost svého svědomí. Proto se přimlouváme v zájmu dosud znepokojeného učitelstva, aby pan ministr výnosy ty zrušil již docela.«

Nové knihy Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka v Praze vydány právě tyto spisy: Specialní methodika slohu pro školy obecné. (Bibliotéky paed. sv. 191.) Napsal Ant. Bobrovský. Díl I. (II.—V. škol. rok.) Druhé, úplně přepracované vydání (2 K 40 h, váz. o 40 h více.) Obecní knihovny učit. sv. 15.: Umění ve škole i v domácnosti. Napsal V. Kozel, asistent při c. k. vyšší reálné škole v Karlíně. (70 h, váz. 1 K 10 h.) Sv. 16.: Počátky učení mluvnického. Písemné i mluvní cviky pro 2. škol. rok. Napsal T. Krhanský. (50 h, váz. 90 h.) Hudba v Čechách. Dějepisný nástin od Ot. Hostinského. (2 K.) Nové knihovny pro mládež sv. 100.: Růže a jiné kvítí. Výbor ze spisů Fr. L. Čelakovského. Mládeži podává Ant. Svoboda. Se životopisem, podobiznou a 33 inicialkami (2 K.) Veškeré tyto knihy můžeme doporučiti. Zvláštní pozornosti zasluhuje »Specialní methodika slohu« pro svou praktičnost a důkladnost. — »Průvodce hudebním ná-

kladem firmy Fr. A. Urbánek.« Část 1. Obsahuje díla z hudby vokální a melodramata. — Nákladem prof. J. Šauera z Augenburku počal vycházeti nový časopis pro šíření zásad dobrého vycho-

vání pod názvem »Rodinné vychování«. List vychází měsíčně mimo v červenci a srpnu. Předplácí se na ročník I. 1 K 60 h. — Pečlivě vypravený tento časopis vřele doporučujeme.

Úprava učitelských platův a učitelský tisk.

Otázka úpravy služného učitelstvu pohnula veškerou veřejností. A není také divu kdo by tvrdil, že jest možno za nynější drahoty, žítí — neřekneme ani slušně, ale obstojně z 500 nebo 600 zl., ten buď není znalý poměrů anebo mluví vědomě nepravdu. Sněmu došlo pět tisíc a několik set petic za úpravu služného od různých korporací a spolků.

Pokud se týče těchto petic, pokládáme většinu jich za bezvýznamnou. Za jedno víme, jakým způsobem se sháněly, a za druhé: podá-li někde v zastrčené Lhotě »Sokol« nebo »Čtenářská beseda« takovou petici, značí to právě tolik, jakoby se nestalo nic. — Než, petice jsou zde, a učitelstvo může aspoň říci, že i lid na úpravu naléhá. V celém tom ruchu zůstává stále nejasno, jaké stanovisko zaujímá k úpravě platův strana rolnická. Jest pravda, že petice podaly i četné hospodářské spolky, a na mnohých schůzích rolnických vysloven požadavek, aby služné učitelstvo bylo upraveno. Ale »Č. Učitel« přináší zajímavé zprávy, jak některý rolnický poslanec, jenž sliboval učitelstvu všemožnou podporu, potají přemlouval rolníky, aby podávali petice proti úpravě. A vůbec vyznívá z učitelských listů domněnka, že strana rolnická zaujímá k požadavkům učitelstva stanovisko nepříznivé. Je-li tomu tak či ne, o tom zatím nechceme rozhodovati. Ale toho nelze tajiti, že prázdné lavice v našich vesnických školách tu »lásku« rolnictva ke škole ilustrují nejlépe.

Nastane-li, jak možno očekávati, časem jakási nevraživost mezi učitelstvem a rolnictvem, bude pobyt učitele ve vsi ještě nesnesitelnějším, než už jest. Nemalá zásluha toho bude náležitosti poslanci Šťastnému z Padařova. Považujeme nynější školský systém docela za pochybený, a proto nám ani nepřipadá, abychom ho snad hájili proti výtkám Šťastného. Pravi-li, že nynější škola učí, ale nevychovává, tu opakuje něco, co jsme my řekli dávno před ním. Ale p. Šťastný nenávidí školu vůbec, nehledě k tomu, jaká jest. K celé té nenávisti dovedlo p. Šťastného přeceňování vlastního stavu. Všecka čest selskému stavu — ale hanba těm jeho příslušníkům, kteří se domnívají, že člověkem je vlastně jen sedlák. A k takovým náleží p. Šťastný. Podle jeho názoru má býti škola selskou, má odchovávatí jen sedláky. A poněvadž škola takovou nikdy nebude, nebude také nikdy státi za nic! Je to přece k zlosti, když takový pán vidí, že i ty děti opovržené chudiny jsou chráněny zákonem, aby nerostly jako dřeva v lese, a nesmějí otročiti pp. Šťastným hned, jak odrostou kolébce! A na takovou školu má on platiti! Rozumí se, že nikdo jiný na ni neplatí. Selská bída je hrozná. Sedláci utíkají ze statků — toť se ví, že jen pro ty velké daně. Utíkají sice také obchodníci z krámů a řemeslníci z dílen, učitelé ze škol, — ale co je komu po nich — to nejsou sedláci!

To už je zaslepenost, a není divu, že p. Šťastný povídá už také nesmysly. Jednou řekl, že 18letý mladík se stane podučitelem a dostane 400 zl. Po druhé už uvedl 17leté podučitele — příště najde snad i 14leté. On jest proti každému

návrhu, u něho se mají učitelé dobře, zvláště venkovští, ale měšťtí je »podpichují«. Uvážíme-li, že s p. Šťastným zpravidla ani jediný člen komise nesouhlasí, ale že všichni jeho řeči odsuzují, jest opravdu s podivením, že je ten pán do školské komise volen. Snad proto, aby ostatní členové měli při té klopotné práci také nějakou »švandu«.

Kdyby p. Šťastný nebyl zaslepen, uznal by, že svými řečmi škodí nejen sobě, na čemž konečně tak nezáleží — ale že škodí i celému stavu. Opakujeme, že rozdmýchává nevraživost mezi učitelstvem a rolnictvem. »Č. Učitel« mu připomenul, že provdal dceru za učitele a dal jí 10.000 zl. věnem.*) »Posel z B.« však nejen mu vytkl, že pohlíží na učitele jako na selského pacholka,**) ale připomenul mu, že sedláci dělají dětem prázdniny bez dovolení, a pořádný sedlák že ze statku neutiká, nýbrž jen karbaník, piják, člověk lehkověrný nebo lenoch. Pan Šťastný že hájí názor, jakoby sedlák se měl starati jen o sebe.***)

Toho všeho si mohl p. Šťastný ušetřiti.

Do subkomitétu, jenž měl předložiti školské komisi návrhy na úpravu služného, byli zvoleni, jak známo, poslanci: Schwarz, hrabě Zedtwitz a Legler. Legler napsal ve svém časopise o jednání subkomitétu toto: »Kde se vyskytnou tak protivné názory, že jeden by nejraději neučinil nic nebo skoro nic, druhý málo a třetí všecko, tam se sotva něco ujedná. Až do 22. dubna měli jsme čtyři schůze a dosud jsme se neshodli ani o hlavních požadavcích.«

Nicméně subkomitét návrhy vypracoval. Ale nežli komise o nich rokovala, přinesly časopisy tuto zprávu: »Deputace zástupců »Ústř. spolku jednot uč. v království Českém« a »Zemského spolku německých učitelů« intervenovala 26. dubna ve sněmu, aby pohnula rozhodující činitele k uspíšenému jednání ve příčině uzákonění platů učitelských. Deputaci slíbeno bylo řadou poslanců českých i německých, že všemožně naléháno bude, by nejen školská komise návrh projednala, ale by plenární schůzi sněmovní ještě v tomto sněmovním zasedání příkázán byl zemskému výboru s tím příkazem, aby na počátku nejbližšího zasedání sněmu předložil úplnou osnovu zákona na úpravu platů učitelů obecných a měšťanských škol. — Deputace jednomyslně prohlásila, že učitelstvo nebude uspokojeno úpravou, která jde pod jeho minimalní požadavky, a to z důvodů, že úprava taková nebyla by konečnou, a učitelstvo musilo by se dále domáhati svého existenčního minima. Také s důrazem poukázáno, že ka ž d é č á s t e č n é

*) My jsme zase doslechli, že dal teprve tenkrát svou dceru pokřtiti, aby si mohla učitele vzíti. Je-li tomu tak, že učinil tak veliký ústupek svému »náboženskému přesvědčení« — pak můžeme říci, že aspoň jednoho učitele vřele miloval!

**) Opravujeme: na svého pacholka by p. Šťastný tak nepohlížel, toho on si váží více, neboť ten by mu dal výpověď od hodiny.

***) Opravujeme opět: nejen to, ale aby jiné stavy staraly se o něj. Naši poslanci v obou parlamentech o překot podávají návrhy na ulevení rolnické bídy. Budiž jim přáno — ale kdo pak se stará o ulevení nezaviněné bídy řemeslnictva a jiných stavů, jimž se hůře vede, a na nichž se žádá, aby přispívaly na ulevení bídy rolnické? — V. S. vyměřili řídicímu učiteli, který má po 40leté službě asi 1100 zl. služného, 16 zl. osobní daně z příjmu. Když se tázal svého příbuzného, rolníka, kolik on platí, obdržel za odpověď: »Příteli, zrovna se ti to stydím říci: dostal jsem za řepu letos právě tolik, co ty máš služného — a neplatím osobní daně ani krejcaru.« — Je také známo, jak vysoké daně se ukládají duchovním. Statistika o různých daních byla by zajímavá. Snad by pak přestalo to povídání o selské bídě, jejíž dokladem v celých středních Čechách jsou selské residence s malovanými pokoji, piana, ekypáže atd.

upravení platu, jímž by se jen části učitelstva polepšilo a jiné části pohoršilo, rozhodně učitelstvo odmítá.«

Zde opět vidíme jednání pp. Šťastných — ale ze stavu učitelského, které ovšem bylo vodou na mlýn p. Šťastného, rolníka. Proto hned v první schůzi školské komise, v níž se o návrzích subkomitétu mělo jednati, podal tento návrh: »Vůči prohlášení obou jednot učitelských, že učitelstvo nebude spokojeno s úpravou, která by šla pod jeho požadavky, protože by úprava ta nebyla konečnou, a jelikož na tyto požadavky nepřistoupil ani užší výbor, ani nepřistoupí výbor, a také nepřistoupí sněm, navrhuji, aby jednání o úpravě platů učitelských bylo odročeno do té doby, až nastanou klidnější poměry v učitelstvu, a až upustí od tohoto terroru. Proti tomuto návrhu vyslovil se jménem členů strany svobodomyšlné posl. Schwarz, jenž prohlásil, že deputace nemluvila tak, jak to v novinách bylo uvedeno, že sice deputace ze začátku pravila, že, nežli tuto úpravu, raději nic, že však, když řečník věc vysvětlil, deputace již toto tvrzení neopakovala, nýbrž pustila se do věcného jednání. Arci nelze schvalovati způsob, jakým se jedná, zejména, že se prostředky přepínají. Poněvadž pak byla generální debata o věci té již vlastně skončena, navrhl řečník, aby výbor ihned vešel v rokování podrobné. Návrh poslance Šťastného zamítnut všemi hlasy proti jedinému, a to posl. Šťastného samého. Posl. hr. Zedtwitz jako předseda užšího výboru podal pak zprávu o poradách užšího výboru a prohlásil, že lituje způsobu, jakým učitelstvo si vede. Způsob ten podle jeho mínění škodí také učitelstvu, poněvadž mu odnímá sympatie. Po té byl velkou většinou přijat návrh posl. Schwarze, aby se ihned zahájilo podrobné rokování.

Jestli opravdu členové deputace tak se nevyslovili, proč pak nevyvrátili zprávu, která to tvrdila? (Z českého spolku byli to pp. Čihák, Rašín a Smrtka, z německého Mautner, Rudolf a Pohl.) Kterak mohli odmítati nějakou úpravu služného jménem všeho učitelstva? Největší nouzi má učitelstvo vesnické, a když by se tomuto učitelstvu přidalo na př. 100 zl. — snad nemyslí pánové, že by ono i tento přídavek rádo nepřijalo a že by jej snad berním úřadům vracelo? Jen si upřímně povězte: jak vše nasvědčuje, budeme rádi, když dostaneme v nejnižších třídách těch 600 zl. — třeba že subkomitét navrhl, a školská komise odhlasovala 600 pro prvních pět let, v dalších letech pak 700 zl.

Má-li učitelstvo skutečně nepřátely, jakým jest na př. Šťastný, jest tím nebezpečnějším vyhlašovati za nepřátely i osoby, které jimi nejsou. Subkomitét navrhl přece značné zvýšení služného, a v subkomitétu zasedal i p. hrabě Zedtwitz. Když on tedy také pro toto zvýšení hlasoval, — proč má býti vyhlašován za nepřítele učitelstva? Protože řekl, že způsob, jakým část učitelstva se zvýšení služného domáhá, zasluhuje odsouzení, a že se tím učitelstvo připravuje o sympatie? —

To přece řekne a uzná každý rozvázný člověk. Naše liberální a radikální časopisy časem přinášejí zprávy z Vídně, svědčící prý o nepřátelství vládnoucí strany křesťansko-sociální k učitelstvu. Ale zapomínají, že tato nepřízeň k učitelstvu byla vyvolána jen surovým tónem, jakým jsou psány »Fr. Lehrerstimme«, »Deutsch-öster. Lehrerztg«, »Fr. deutsche Schule« a j. A naše listy, místo aby si vzaly výstrahu z poměrů Vídeňských — vstoupily do šlepějí těchto německých plátků! »Č. Učitel« a »Šk. Obzor« se jim úplně vyrovnají, a proto není divu, že každý slušný člověk se od nich odvrací s ošklivostí. Takový způsob

psaní a řečnění odsoudil i posl. Schwarz, a jest pravda, že se takto učitelstvo samo o veškeré sympatie připraví. —

Návrhy, jež subkomitét školské komisi předložil, jsou tyto

1. Podučitelská místa na školách obecných proměňují se v učitelská.
2. Učitelské osoby s vysvědčením dospělosti ustanovují se za zatímní učitele a dostávají roční odměnu 900 K.
3. Základní plat učitelských osob na obecných školách, které mají vysvědčení způsobilosti, ať zatímních, ať definitivních, činí v prvních pěti letech služby 1200 K; po této době zvýší se základní plat na 1400, v Praze, v Karlíně, na Smíchově, na Král. Vinohradech, na Žižkově a v Karlových Varech, pak v místních obcích, čítajících přes 30.000 obyvatel, na 1600 K.
4. Základní plat učitelských osob na měšťanských školách činí v prvních pěti letech jejich působení na škole měšťanské 1600 K; po této době zvýší se na 1800 K, v Praze, v Karlíně, na Smíchově, na Král. Vinohradech, na Žižkově, v Karlových Varech, pak v místních obcích, které čítají přes 30.000 obyvatel, na 2000 K.
5. Učitelským osobám, ustanoveným definitivně na školách obecných a na školách měšťanských, které působí dle povinnosti a bez přetržení, náleží od doby, kdy dosáhly zvýšeného základního platu učitelův obecných škol, šest zvýšení služného po 200 K, která udělují se vždy po pěti letech. Dočasně odepřené zvýšení služného, když učitel nepůsobil dle povinnosti, nemá vlivu na dobu, v níž má býti nejbližší zvýšení přiřknuto.
6. Učitelům s vysvědčením způsobilosti a působícím na školách obecných nebo měšťanských náleží služební přídavky, které se do pense nepočítají. Přídavky vyměří se 10—30 procenty základního platu, a to dle počtu obyvatel místních obcí se zvláštním zřetelem na obce uvedené v odstavci 3., jakož i s ohledem na lázeňská místa Teplice-Šenavu, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně. Po zavedení systému zákonitých služebních přídavek nebude obcím dovoleno, udělovat učitelům přídavky místní nebo příbytečné.
7. Funkční přídavek správců jednotřídních škol budiž zvýšen na 200 K; jinak zůstávají v platnosti funkční přídavky ve výši dosavadní.
8. Ženské osoby učitelské jsou ve všech požitcích postaveny mužským osobám učitelským na roveň.
9. Odměny a platy učitelek industriálních budtež v zásadě vyměřeny obnosy, které jsou stanoveny v zákoně z roku 1899. Odměny a platy industriálních učitelek škol obecných bylo by však upravití dle systému jednotného základního platu.
10. Odměny a platy za vyučování náboženství upraví se dle zásad, obsažených v resoluci, přijaté sněmem dne 9. května 1899.
11. Služební doba 40 let, která jest nyní předepsána k dosažení úplné pense, zůstává v platnosti. Po 10leté službě činí pense 40% platu do pense vpočítatelného, v každém roce následujícím o 2% více. Stane-li se člen učitelstva k službě neschopným a dokonal-li alespoň pátý rok služby vpočítatelné, budiž ve příčině výslužného a zaopatření pozůstalých postupováno tak, jako kdyby byl dokonal 10 let vpočítatelné služby. Platy, kterými se zaopatřují vdovy a sirotci, budtež upraveny dle zásad, obsažených v příslušném moravském zákoně z roku 1899. Příspěvky k fondu pensijnímu členův učitelstva, kteří vykonali zkoušku způsobilosti učitelské, činí v prvním roce 10% základního platu i druhých požitků do pense vpočítatelných, v dalších letech 3%.
- Ve příčině návrhů na zvýšení školního platu račiž se, vysoký sněme, usnésti, aby byly návrhy tyto postoupeny zemskému výboru, aby o nich uvažoval a podal zprávu, po případě aby v příštím zasedání sněmovním učinil příslušné návrhy.
12. Zemskému výboru se ukládá, aby, dorozuměv se se zemskou školní radou, uvážil dopodrobna všechna opatření, jejichž provedením by se zvláště nepoměrně rychlé rozmnožování míst učitelských zamezilo a také jiným způsobem docílilo úspory v nákladě na obecné školství, aniž by to učebnému cíli školy obecné bylo na úkor.

Poslanec Legler podal při odstavci 2., 3., 4. a 7. své minoritní návrhy, žádaje platů větších.

Školská komise rokovala o těchto návrzích dne 28. a 30. dubna, pak dne 1. a 2. května. Výsledek rokování je tento:

Beze změny přijaty odstavce 1., 2., 3., 7., 8., 11. a 12. — K odst. 4. připojen dodatek: »Jestliže učitel na obecné škole ustanovený přestoupí na školu měšťanskou, vpočítá se mu doba na obecné škole strávená do let nižší třídy ve škole měšťanské.« — K odst. 5. připojeno: »Zvýšení dosud udělená doplní se na 200 K« (t. j. každé). — Při odst. 6. vynecháno poslední ustanovení, týkající se obcí a místo něho připojeno: »Osoby učitelské, které mají nárok na naturální byt, obdrží polovici ustanovených přídavek služebných« — Odst. 9. přijat s dodatkem, že industr. učitelkám i v nynější V třídě služného má se dostati za každou hodinu remunerace 22 zl. — K odst. 10. připojeno, že úprava platů katechetů má se státi současně s úpravou platů učitelských.

Jak viděti, dotýkalo by se zvýšení služného hlavně učitelstva v nynější 4. a 5. třídě služného, jemuž by bylo přidáno 100 zl. (po 5 letech 200 zl.) v nynější 5. tř. a 50 zl. (po 5 letech 150 zl.) v nynější 4. tř. Dále zvýšily by se kvinkvenálky, jež nyní činí úhrnem (po obdržení všech) 450 zl. — na 600 zl., tedy o 150 zl. Služné učitele nynější 4. a 5. třídy se všemi kvinkvenálkami činilo by 1300 zl. (proti nynějšímu 1000 a 950 zl.) — zvýšilo by se tudíž ve 4. tř. o 300 zl. a v 5. o 350 zl. — Škoda jen, že by toto zvýšení poznalo učitelstvo až v posledních letech své služby — kdy ho již ani tak potřebovati nebude jako v letech prvních.

Přirovnáme-li služné nynějších dvou posledních tříd se služným dle návrhů školské komise, jeví se takto:

	V V. tř.	Ve IV. tř.	Dle návrhů komise	Zvýšení v nejnižší třídě o
Počátečné služné	500 zl.	550 zl.	600 zl.	100 zl.
po 5 letech	550	600	700	150
10	650	700	800	150
15	750	800 »	900	150
20	850	900	1000	150
» 25	900	950	1100	200
30	950 »	1000	1200	250
» 35	950	1000	1300	300

Příčinou je to, že dle návrhů komise po 5 letech ovšem by nastalo zvýšení služného, avšak za to jest první kvinkvenálka posunuta o 5 let dále, poněvadž (viz odst. 5.) má se počítati od doby, kdy zvýšené služné stalo se splatným.« Možno krátce říci: dle návrhů komise měl by učitel obecné školy 600 zl. zákl. služného se sedmi kvinkvenálkami po 100 zl. a dosáhl by nejvyššího služného po 35 letech, kdežto nyní po 30 letech.

K tomu ovšem přistupují »služební přídávky«, jež mají činiti 10—30 % základního služného, tedy 60—180 zl.

Celé to zvýšení by vyžadovalo, jak uvedl poslanec König, asi 5 a půl mil. zlatých! Naskytuje se jen otázka: Kde je vzít?

Na čem se usnesla školská komise, to věru nepadá tak na váhu jako usnesení komise rozpočtové. A rozpočtový výbor, jak řekl referent Dr. J. Podlipný

v této komisi, vyslovil nejprve přesvědčení, že mu nelze číselně zjistiti finanční účinek provedení zásad školním výborem schválených pro předčasné odročení sněmu království Českého; ovšem může již nyní výbor rozpočtový prohlásiti na základě výpočtu zemského výboru další své přesvědčení, že by toto provedení mělo za následek takové zvýšení vydání na školství, že rozpočtový výbor má za to, že zásady, školním výborem přijaté, provésti lze jen tehdy, budou-li míti příslušná vyjednávání zemského výboru s c. k. vládou příznivý výsledek, anebo bude-li možno zemskému výboru předložiti návrhy příslušné, aniž by tím přirážky zemské k přímým daním zvýšeny býti musily. — Referent navrhuje: Zemskému výboru se ukládá, by způsob hrazení potřeby, vzešlé úpravou platů učitelských, vzal v úvahu, potřebné podrobné výpočty zhotoviti dal a s c. k. vládou také v tomto směru jednal a ještě v letošním zasedání sněmu předložil návrh zákona.« — Návrh referentův byl rozpočtovou komisí schválen.

Jinými slovy: běží o to, »aby se vlk najedl a koza zůstala celá,« jak se vtipně říkává. Co si myslil rozpočtový výbor tím »jednáním s c. k. vládou«, je nesnadno říci, a máme jej v podezření, že to neví ani sám. Vždyť přece se již k tomu poukázalo, kdyby stát měl přispívati na školství v Čechách, že by země na tom byla ještě hůře, poněvadž dle zásady »rovné právo všem« žádaly by totéž i země ostatní, a pak by Čechy platily mnohem více, než platí na školství vlastní samo, protože jsou mnohé země passivní. Oč se má tedy s vládou vyjednávat?

Avšak i kdyby návrh školské komise byl uzákoněn, — přihlédněme k němu blíže, bylo-li by slušné takto ustanoveno moudře a spravedlivě?

Právem se dosud poukazovalo k naprosté nedůvodnosti a nespravedlnosti místních tříd při rozdělení služného, právem se nazvalo služné v posledních třídách »žebráckým«, právem se tvrdí, že z 500 zl. nyní nelze žítí. Vedle pětistových učitelů však jsou učitelé v I. třídě platební s 800 zl. služného. A tu se opět právem poukazovalo, jaká je to spravedlnost, když dva učitelé konají tutéž práci (ano, učitel ve vsi práci ještě namáhavější), a jsou za to tak nestejně placeni — jen proto, že jeden z nich byl tak šťasten a dostal se do velkého města. Proto v samém sněmu nazváno rozdělení platů dle místních tříd nespravedlností, a ozývaly se hlasy po služném jednotném. A výsledek?

Nyní máme pět tříd služného: 500, 550, 600, 700 a 800 zl. Kolik by jich bylo dle návrhu školské komise, to dosud nevíme. Záleží to na těch osobních přídavicích, jež mají činiti 10—30 procent služného. Kdyby se zřídily tři stupně, (o 10, 20 a 30%) mělo by učitelstvo:

	v nejnižší třídě:	ve střední:	v nejvyšší:
Počátečné služné	660 zl.	720 zl.	780 zl.
Po 5 letech	760	820	980

A nyní se tážeme, kde je vlastně to jednotné služné, kteréžto zásady se chtěla původně i komise přidržeti? Kdyby ta finanční kalamita nebyla k pláči, byla by celá věc opravdu k smíchu.

Než, jak bude dále? Na tuto otázku mají naši pokrokáři a radikálové odpověď po ruce hned: učitelstvo krátce žádné nedostatečné úpravy nepřijme, ono při příštích volbách smete s politického povrchu všechny mladočeské poslance

atd. atd. Výhrůžky ty jsou snad každému známy. Ale myslící člověk se jim zasměje. Za jedno není náš lid již tak nesamostatným, aby si dal od učitelů poroučeti, koho má do sněmu volit, a za druhé: před volbami slibovali Mladočeši — a nyní se zastavili před slovíčkem: »nemožnost«! Slibují i radikálové, a kdyby byli i samí radikálové zvoleni, zastaví se také před tímtož slovíčkem — a »sliby chyby«. Kde nic není, ani smrt nebéře. A na to nesmíme zapomínat ani my učitelé. Je třeba, aby místo hřímání na schůzích se také trochu myslilo.

Po našem mínění zaviňuje vše zemský výbor, který se vůbec o věc nestará, ač je to jeho povinností. Snad rok od roku »se zemskému výboru ukládá« — a zemský výbor stále nic. Pak zasedá sněm, a co zemský výbor nevykonal za půl roku a za rok, má školská komise vykonati za 14 dní. A dle toho jsou také výsledky: práce kvapná málo platná. Proto také školská komise pracovala nadarmo. Neboť taková úprava, jež by vyžadovala zvýšení výdajů o 5 a půl mil., skutkem se nestane — a stane-li se, bude příčinou nové nespokojenosti.

Kdo zná poměry, uzná, že nynější služné učitelské nemůže déle potrvati — ale zároveň také ví, že nemožno déle zvětšovati břemena poplatnictvu. Ale což není možno i za těch poměrů služné upravit? Myslíme, že ano.

Nyní dostává učitel své úplné služné do pense. Tak dostane učitel v V tř. služného 950 zl. Vedle něho má řídící učitel školy pětitřídní v I. třídě platební **1450 zl.** Dle návrhu komise měl by učitel nejméně placený do pense 1300 zl., řídící učitel 5třídní školy s nejvyšším služným **1600 zl.**

Marně se tážeme, které jsou důvody, aby jeden ze dvou pensistů po stejných letech služebních měl o 300—500 zl. větší pensi než druhý? Byl-li řídícím učitelem, náležel mu za to ovšem funkční přídavek — ale v pensi přece nekoná žádných prací — proč má býti i v pensi takový rozdíl? Nač dávatí přes 1000 zl. do pense starcům — když se dává otcům rodin několik stovek?

Dle návrhů komise dosáhl by učitel v nejnižší třídě po 35 letech služby 1300 zl., jež má dostati do pense; té může užívati, řekněme, 10 let. A myslíme, že by každý z těch učitelů řekl: »Já bych se rád spokojil s pensí 800 zl., jen kdybych měl to služné, jež mám obdržeti až po 35 letech, aspoň o 10 let dříve, kdy jest mi starati se o vychování nedospělých dětí. — Pravíme, že by to řekl každý učitel.

Takto bylo by lze služné upravit, aniž by vyžadovalo přílišného zvýšení nákladu: místo zvýšení pense ať se zvýší služné.

Je zapotřebí, aby se »nahore« počítalo, a »dole« místo křiku — myslilo. Nestane-li se náprava brzy, může to býti pro školství osudným. Učitelstva ubývá, mnozí opouštějí službu a tak můžeme čekati, že budou ke školské službě najímání lidé ještě horší, než jaké »vychováva« »Český Učitel« a »Škol. Obzor«.

L † 90.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Úmrtí. V Mnichově Hradišti zemřel dne 28. dubna říd. učitel ve v. z Veselé, pan *Fr. Kořínek*, v 78. roce věku. — V Buštěhradě zemřel dne 2. května tamní učitel, pan *Jos. Koželoužek*, v mladém věku 29 let. — Dne 1. května zemřel p. *Ž. Duchek*, bývalý říd. učitel v Měčíně, u věku 75 let. — Dne 14. května zemřel

v Ústí nad Orli. p. *František Novák*, ředitel tamní školy a člen c. k. okr. školní rady. O. v p.!

—
Osobní. Pan *Václav Gürlich*, ředitel měšť. školy v Sedlčanech, ustanoven okr. školním inspektorem pro české školy v okr. Pelhřimovském.

Návrh na změnu zákona o vybírání školného v král. Českém. »Uvažujete, že školné náleží tak jako přírážka zemská zemi, a že není podstatné příčiny, aby školné pro zemi bylo vybíráno jiným způsobem nežli přírážka ta; uvažujete, že placení školného, jak zákonem předepsáno, totiž ve lhůtách měsíčních ani se neděje, jelikož poplatníci platí školné vždy ročně najednou, tak že onoho způsobu placení se vůbec neužívá; uvažujete, že paušalování školného jest velice na újmu obcím, jelikož musí na paušál školní mnoho z pokladny obecní dopláceti, tak že paušalování to stává se čím dále tím větším břemenem bez toho již dosti obtížených obcí; uvažujete, že paušalování školného samo o sobě jest věcí nepřístojnou, jelikož prostě náleží, aby poplatník, má-li, platil, nemá-li však, aby nedostatek hradila země, nikoli obec, která přece není povinna k vydržování učitelstva, pro něž školné jest určeno; uvažujete, že dosavadní předpisy o vybírání školného způsobují obcím veliké obtíže již tím, že osvobození od školného náleží místní školní radě, kdežto obecnímu výboru ponechává se starat o krytí nedostatku školného z pokladny obecní, navrhuje se Slavný sněm, račiz se usnésti: 1. Výboru zemskému se ukládá, aby vyjednal s c. k. vládou, by c. k. berní úřady v království Českém převzaly vybírání školného přímo od povinných poplatníkův, a aby v nejprve příštím zasedání sněmu předložil návrh na změnu dotčených zákonů ve smysle tomtoto. 2. V ohledě formálním příkazuje se návrh tento komisi pro záležitosti okresní a obecní bez předchozího prvního čtení.« Tento návrh podali dne 1. května 1900 na sněmě Jan Rataj, Alf. Šťastný, Josef Novotný a K. Prášek, poslanci rolničtí. Rozum návrhu je ten: Chudina, která nemá na chléb, zůstává často školné dlužna, a pan starosta neví, jak by je vydobyl. Pošleme na ni tedy známý »berní šroub«, a páni starostové budou mít pokoj.

Německé obecné školství. Dle statistických dat jest veřejných obecných škol v Německé říši 59.300, v nichž 137.500 učitelův a učitelek vyučuje asi 8,660.000 dětí. Mateřská řeč školních dětí jest většinou německá, pouze v některých východních provinciích Pruska jest částečně polská, v severní části Šlesviku dánská

a v jedné části říše francouzská; v málo osadách v Prusku a Sasku též lužická a česká; na pruských západních hranicích vallonská, ve východním Prusku též litvinská. Obecné školy vyžadují ročně nákladu asi 342 mil. marek, z nichž 98 mil. hradí stát, ostatní obce. Na každých 915 obyvatelů připadá 1 veřejná obecná škola, na 100 obyvatel asi 16 žáků, na 1000 obyvatel přibližně 3 učitelé. Každý učitel má na starosti průměrně 63 žáky a každý žák obecné školy vyžaduje nákladu 39 1/2 marku.

V theorii a v praxi. O požadavcích rolnictva, aby se zakládaly hospodářské kursy, píše se a na rolnických schůzích se mluví stále. — Zemská šk. rada si stěžuje, že návštěva těchto kursů byla namnoze tak slabá, že některé po krátké době trvání musily býti zavřeny.

Proti »pucování klik«. C. k. okresní školní rada v Milevsku vydala před nedávnem tento výnos »Poslední dobou rozmohl se opět považlivě zlovyk, že osoby učitelské, ucházejíce se o uprázdněná místa, dožadují se osobně podpory a přímluvy u jednotlivých členů c. k. okr. školní rady. Uznávajíce způsob tento zcela za zbytečný a učitelského stavu nedůstojný, usnesla se c. k. okresní školní rada v zasedání dne 19. dubna t. r. jednohlasně. nešvar tento zapovědět. Dávajíce toho vědomost, vybízíme správy škol, aby veškeré členy sboru učitelského neprodleně a na potvrzení o tom zpravili s podotknutím, že nešetření zákazu toho kladeno bude za přestupek § 26. řádu školního a vyučovacího.« — (Dospělo to tedy už tak daleko, že členové okr. školních rad musí se usnášeti o zákazech, aby chránili chování učitelského stavu důstojnější! Je to zcela rozumné — ale nemělo se zapomenouti na obcházení místních školních rad. To snižuje učitele ještě více!)

Dvanáctiletý obr. Jak sděluje »Obnova«, žije ve vesnici Libnikovicích truhlář Jan Holeček, jehož nejstarší syn Václav, narozený 6. září 1887, jest neobyčejně vyvinutý. Měří tento dvanáctiletý »chlapec«, navštěvující obecnou školu ve Vysokém Újezdě, od hlavy až k patě sto osmdesát pět centimetrů (185 cm) a váží 88 kg. Týž jest úplně zdravý, pravidelných tvarů, činí však dojem dvacetiletého jinocha. Objem ruky téhož chlapce v zápěstí jest

25 *cm.* Sílu svalovou má dosti značnou. Jež používají v cihelnách, 70 kusů ne-
 Již přede dvěma roky (tehdy desetiletý!) vypálených cihel, což přibližně jest asi
 uvezl do vzdálenosti 30 kroků na trakaři, $3\frac{1}{2} q = 350 \text{ kg.}$ váhy.

Příprava učitele k vyučování.

Podává JAN NEP. JOSEF HOLÝ.

Má-li učitel potřebné vědomosti a mohutnosti k učitelskému úřadu, není to jistě samo sebou zárukou, že činnost učitelova z povolání bude mítí řádný výsledek, že bude učitel s to, aby jeho osobní schopnost přinesla žádané ovoce. Mezi vlastním věděním a přenášením vědomostí na žáky jest ještě veliká mezera, a vyučování a výchov jest uměním, v němž se člověk stává mistrem nikoli pouze cvikem, nýbrž teprve řádným cvikem. Svědomitý učitel nebude nazdařbůh pracovati, nýbrž stále se bude snažiti, aby vždy jak se zřením ku předmětu, tak i ke způsobu své činnosti poznával stále, co jest lepší a účelnější, jakož aby i toho, co za takové uznal, řádně a dovedně užíval. Učitelská činnost nepohybuje se na poli v sobě pro vždy uzavřeném; spíše jest vyučování jak co do obsahu, tak i co do formy schopno stálého vývoje a zdokonalování. Účel a cesta křesťanského výchovu, jemuž má veškeré vyučování sloužiti, jsou ovšem učiteli dány určitě nezměnitelnými zásadami božského zákona, avšak jasné pojímání těchto pravidel, živé prostředkování vědomostí vyučováním a příkladem předpokládají zajisté bohatou zkušenost, neustálé pozorování a pozorné zkoušení, nepřipouštějí proto nijak, aby učitel ustal ve svém dalším vzdělávání. Svědomitou přípravu na každý den a stále další vzdělávání třeba mítí proto v každém směru za potřebné a nevyhnutelné.

K denní přípravě jsou (dle Overberga) potřebny tři věci a) příprava srdce (dobrý úmysl, modlitba atd.), b) prostudování toho, čemu chce učitel ve škole vyučovati. (Čemu chci dnes žáky učiti? — Rozumím tomu sám dobře? Jak nejlépe to žákům podám? — Jak přesvědčím žáky, že tomu skutečně tak jest? — Zdaž mohu toho upotřebiti k tomu, aby mravy žáků se zlepšily a zjemněly? — Jak se přesvědčím, zdali tomu řádně žáci rozuměli? — Jak se budu tázati?)

c) Příprava toho, čeho bude učitel při vyučování potřebovati.

Učitel si představuje stav třídy a jednotlivých oddělení na poli vyučování předmětu každého dne a ustanoví dle speciálního rozvrhu vyučování, který díl vyučování má nejdříve provésti. Tento díl rozdělí na čas ústního vyučování a klidného cviku, radí se sám s sebou, zdali si učivo to dokonale osvojil, a co by měl k zdokonalení těchto vědomostí činiti, zdali dovede na př. bez knihy učivo to přednáseti, zdali má pro úlohu dostatečnou látku a p. Když většinu žáků vede dále, má slabším žákům pomoci snadnější látkou a pokročilejším poskytovat duševní potravu, která jejich schopnosti dostatečně zajímá, jinak by ho jen část třídy sledovala s porozuměním, účastí a pozorností.

Jakost učiva je zároveň normou metody. V té příčině třeba uvážiti, která metoda vyučování pro to neb ono učivo byla by nejpřípadnější, které má přednášením žákům podati, kterou heuristickou methodou vyvíjeti, které představy a pojmy třeba dítěti objasniti porovnáním, příklady a pod.

Vyučování, obsahem i formou dobře promyšlené, jest samo sebou již zároveň prostředkem vychovavacím, neboť se tím povzbuzuje zájem dětí a za-

jištuje řádným zaměstnáním pokoj, klid a kázeň. Tento vychovavací účinek nebude však teprve tehdy své koruny, když se učitel pečlivou přípravou stane způsobilým, aby při vyučování působil také přímo na duševní mohutnosti dětí přiměřeným způsobem. Tak ulehčí žákům učení a zostří jejich paměť tím více, čím důkladněji a všestranněji sám učivo pojal a si osvojil; poskytne myslí potravu, vůli popudu a pomoci tou měrou, jakou dovede předmět tak přednáseti, jak toho přirozenost a stupeň vývoje dětského ducha vyžaduje. Čím více toho věcí samou může dociliti, čím méně k pozornosti, následování atd. slovy povzbuzovati potřebuje, tím přirozenější a trvalejší bude účinek; proto závisí též vychovavací účinek u veliké míře na dobré přípravě.

Nepokládáme nijak za zbytečné připomenouti, že i pro působnost učitele vše na požehnání Božím záleží, proto má prositi Boha o pomoc nejen před vyučováním, nýbrž i při přípravě, má mysl svou očistiti od sobeckých a marnivých pohnutek, má vážně uvážiti, že má pracovati na vývoji obrazu Božího, a že jeho námaha platí těm, o nichž náš Pán a Spasitel pravil: »Andělé jejich patří stále na tvář Otce mého, který jest v nebesích.« (Alleker str. 254.—256.)

~~~~~ ŠKOLSKÉ ROZHLEDY. ~~~~~

Slavnostní shromáždění spolku k výchově katolického učitelského dorostu ve Vídni. Na svátek Nanebevstoupení Páně pořádal jmenovaný spolek slavnostní schůzi v hudebním sále ve Vídni, do kterého se též dostavila arcivévodkyně Marie Josefa. V čele podia, které bylo květinami vyzdobeno, stála socha zakladatele řádu Školských bratří sv. Jana de la Salle. Prostorný sál byl přeplněn. Na tribuně zaujali místa světící biskup dr. Schneider, prelát dr. Zschokke, kanovník hr. Lippe, Wimmer, rytíř Negri a Menda, prelát Derfler, dvorní kaplan dr. Fischer, Colbrie, rektor Redemptoristů Goller, mnoho dam ze šlechty, kn. Carlos Clary, princ Arnošt Windischgrätz, baron Wittinghoff-Schell, president katolického školského spolku Kašpar Švarc a mnoho jiných vynikajících katolických osobností. — Schůzi zahájil princ Robert Windischgrätz, vítav shromážděné a Její cís. Výsost arcivévodkyni Marii Josefu. Chovanci Školských bratří zapěli slavnostní sbor, načež známý řečník P. Freund měl slavnostní řeč, ve které rozvinul veškerou činnost Školských bratří v Rakousku. Po něm přednášel missionář Messmann o působení a životě sv. Jana Křtitele de la Salle. Po těchto řečech ukončil předseda princ Windischgrätz provoláním slávy Jeho Vel. a sv. Otcí slavnostní schůzi.

Zemská školní rada v Istrii prohlásila před nedávnem, že jest nutno čelit všemi prostředky proti šíření se

z pustlosti mládeže. Žádá, aby mládež byla přidržována k pilné školní docházce, aby se řádně a pravidelně vyučovalo náboženství, aby se vůbec při všem vyučování působilo na rozum a cit, dále aby se zavedla přísná školní kázeň, při které by mládež navykala správnému plnění povinností.

Sjezd německých katolických učitelských spolků konal se ve dnech 17 až 19. dubna ve Fuldě. Sjezdu přítomni byli biskup Adalbert, četní kapitulárové a jiní církevní hodnostáři a zástupce královské vlády, provinciální školní rada Dr. Prehler. Biskup Adalbert uvítal učitelstvo ve městě, kde odpočívá sv. Bonifác, a přál poradám hojného požehnání. Zástupce vlády sdělil pozdrav vládního předsedy, který litoval, že nemohl se sjezdu účastniti. Na sjezdě přednášeli: kapitulár Dr. Arenhold o tematě »Vůči zkázonosným proudům nevěry a bezuzdnosti, jež nejširší vrstvy lidu uchvacují a ohrožují, jest svatou povinností učitelstva, působiti při všem vyučování proti těmto časovým proudům. Lékař Dr. Schmid: »O vlivu školní docházky na tělesný vývoj a zdraví žactva.« (Řečník doporučoval, aby se upustilo, aspoň ve větších městech, od odpoledního vyučování.) Učitel Fuhlroth z Magdeburka: »Jak může katolický učitel působiti, aby nauka vychovatelská stala se majetkem všeho katolického lidu.« — Poslední den sjezdu sloužena byla mše sv.

za zemřelé členy spolků, po nichž následovala porada předsednictva a delegátů.

Mladiství žháři v Sasku. V posledních dvou letech událo se v Sasku 322 případů založení požárů školními dětmi. Pojišťovací společnosti vyplatily poškozeným přes 376 tisíc marek náhrady. Jednota pojišťovacích ústavů obrátila se ke vládě se žádostí, aby se přičinila o zamezení žhářství se strany školních dětí, a říšský kancléř prý přislíbil odpomoc. Vláda má v úmyslu zakázati, aby dětem nebyly prodávány ani dávány sirky.

Používati dětí ku pracím, zakázalo policejní ředitelství v Charlottenburgu. Zákaz zní takto: Hledíc ke platným zákonům, nařizuje se za souhlasu s městskou radou: 1. Děti, které nedospěly 9. roku, nesmějí býti přidržovány k jakékoli řemeslné práci mimo dům. 2. Děti mezi 9.—14. rokem nesmí býti po 7. hod. večerní a od října až do března před 6 a půl hod. ranní a v ostatních měsících před 5 a půl hod. ranní používáno k roznášení pečiva, mléka, novin a pod., aniž ke stavění kuželek a jakýmkoli službám při živnostech. 3. Pro nešetření tohoto zákazu budou trestáni nejenom rodičové a jejich zástupci, nýbrž i osoby, které dětí ku pracím těm by používaly, pokutou až do 30 marek, v případě nemajetnosti vězením.

Proti automatům ke prodeji cukrovinek. Zemská rada ve Wolfhagenu v Hessesku vydala nařízení, aby z nádraží a jiných veřejných míst byly odstraněny automaty ke prodeji mlseků a různých drobností. V nařízení se praví, že automaty jsou přístupny i dětem a svádějí je k utrácení peněz za mlsky, aniž možno to kontrolovati. V dětech se probuzuje požívavost a tím maří se snaha rodičů, naváděti je ke střídmosti a šetrnosti. Bezenné plíšky, které byly v automatech nalezeny místo peněz, svědčí mimo to, že automaty svádějí děti i k podvodu.

Proti instituci školních lékařů. Každá nová věc má své příznivce i nepřiznivce. »Münch. N. N.« vyslovují se proti instituci lékařů z důvodů zdravotních, paedagogických i finančních. Veliká část učitelstva zná dětské nemoci z vlastních rodin, a třeba diagnosa jistých infekčních nemocí někdy při prvních příznacích vyžadovala prohlídky lékařské, přece jest jisto, že učitel dovede posouditi, má-li dítě poslati ze školy domů. Avšak i mladší učitelé

nabudou tolik znalosti na ústavech a v životě, zvláště ve větších městech, kde zhusta konají se přednášky, aby věděli, náleží-li dítě do školy či do postele. Skoro každého dne se stává ve větších školách, že musí býti onemocnělé dítě posláno domů. Což může býti lékař ve škole celý den? Prohlédne-li mezi 8—10 hod. všechny třídy, mohou objeviti se příznaky nemoci až odpoledne. A nemoci nakažlivé právě často počínají u dětí náhle. Učitel zná dále povahu dětí, poměry rodinné, ví, může-li míti dítě nemoc dědičnou. Jemu jako příteli svěří se děti se vším, může se tázati starších dítek školních, zná simulanty, jakož i ty, kdo z jakési hrlosti k nemoci přiznati se nechtějí. Ani nejlepšímu lékaři není možno i při častých návštěvách děti tak všestranně poznati, jako učiteli. Rodičové mnohdy vyhledávají lékaře vzdálenějšího, někdy zase v témž obvodu je lékařů několik. Jenom časté návštěvy lékařů by mohly zaručiti příznivý výsledek — ale jak by tím trpělo vyučování a školní kázeň! Nutná by byla také rozmluva lékaře s učiteli — a kdy se to vše má díti? A má snad býti nynější písaření ještě rozmnoženo? Sluší též uvážiti, v jakém poměru by byl školní lékař k lékaři domácímu, k řídícímu učiteli atd. Je-li ve škole 20 tříd, a lékař by strávil v každé čtvrt hodiny — co může za tu dobu poznati? A přece by vyžadovala prohlídka celkem 5 hodin! Jaký plat by za to žádal? — Jinak by bylo, kdyby každá škola mohla míti svého lékaře — ale takový požadavek musíme posunouti do daleké budoucnosti. Zatím se domníváme, že učitelova opatrnost a svědomitost aspoň z části může nahraditi, čeho může poskytnouti lékařská věda, a že ustanovování školních lékařů nijak není nutným. — Také městský lékař (!) Dr. Krause ve Strasburce vyslovil se, že zřizování školních lékařů je zbytečné, plní-li se se strany školních úřadův a učitelstva platná nařízení zdravotní, a že by úplně stačilo, když by se lékařská prohlídka ve školách konala občas na požádání učitelstva. *)

O akademickém vzdělání vyslovil se pruský vládní rada Dr. Schneider, znalec školství, takto: »Cením zajisté akademické vzdělání, jehož jsem také nabyt. Ale

*) Náš lid soudí o věci takto: Lékařů je mnoho — nedivme se tedy, že hledají zaměstnání.

je to všechno? Byl akademicky vzdělán Moltke, ministr Roon a jiní mužové, na něž s chloubou poukazujeme? Proč slyšíme stále ve školství, kde přece tolik záleží na vychování a vštěpování mravního citu a zbožnosti, otázku: Kde jsi nabyl svého vzdělání?« — »Allg. deutsche Lehrerztg.« k tomu poznamenává, že jsou to zlatá slova. Naši frázisté by je dojista odsoudili!

Školy pro slabomyslné děti v Anglii. V Anglii jsou ode dávna ústavy pro vyučování a vychovávání idiotů. V novější době obrácena pozornost i k dětem, které

sice nelze počítati k idiotům, které však pro svou nechápavost vyučování stěžují a zdržují. Dosud byly dávány do pracoven, ano i do vězení. Nyní zřizují se pro děti takové zvláštní třídy, v nichž dbá se mimo vyučování také výcviku v různých pracích. Dívky učí se vařiti a práti, chlapci řemeslům. Z ústavu propouštěny jsou děti po 14. roce, což ovšem jest příliš brzy. Dosud jest zřízeno takových ústavů 16, a to v největších městech. Vydřžovány jsou z prostředků soukromých. Spolek pro blaho slabomyslných dítek zřídil též ústav ku vzdělání učitelů pro tyto děti a dožaduje se pro něj státní podpory.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Z Jednoty českého katol. učitelstva. Jubilejnímu podp. fondu daroval dp. Josef Hubáček, kaplan v Brozanech 2 K a pan A. N., řídící učitel, také 2 K. — Výbor vyslovuje srdečné »Zaplať Pán Bůh« a prosí za další příspěvky, které přijímá Václav Špaček.

Úmrtí. Dne 30. května zemřel zasloužilý profesor učitelského ústavu v Praze p. Martin Kuchynka v 57 roce věku. Zesnulý byl znám jako horlivý učitel a výtečný metodik svého oboru. Vydal též několik pomocných knih pro učitele. U svých žáků těšil se veliké vážnosti. — Dne 31. května zemřel p. Jan Truhelka, učitel chlapecké školy v Nuslích. — Dne 19. května zemřel v Hradišti u Nasavrk učitel p. Miloslav Kadlec v mladém věku 21 let. Téhož dne zemřel v Zápech u Brandýsa n. L. učitel ve v. p. J. Lukeš ve věku 78 let. — Dne 1. června zemřel ve Všelísích v okr. Mladoboleslavském tamní řídící učitel p. Václ. Čtyroký, maje věku 39 let. Zesnulý ovdověl před rokem, zůstavil pět dítek, nyní úplně osiřelých. — Dne 4. června zemřel v Praž. ústavě pro choromyslné učitel z Kuklen pan Jan Dufek, maje věku 39 let. — Téhož dne zemřel v Sedlčanech říd. učitel ve výsl. p. František Kříž v 76. roce věku. O. v. p.!

IX. hudební kurs ferální pro učitele bude letošního roku v srpnu v hudební škole Arnošta J. Černého na Král. Vinohradech, v Krameriově ulici č. n. 4 zahájen. Kurs obsahuje následující odbory: nauka o harmonii, (nauka o akkor-

dech, harmonisace písní, pracování průvodů k písním církevním); praktická modulace (dle osvědčené a majitelem školy zpracované metody), dvou i vícehlasná sazba vokální, o řízení choru, nástin jednoduchého instrumentování ze skladeb klavírních pro nástroje dechové a smyčací, o mši ve všeobecném, nástin vyučování zpěvu na školách obecných a měšťanských, pro dům a chrám, sestavení varhan a jich rejstříkování atd. V kursu naskytuje se nejvhodnější příležitost pp účastníkům osvojit si vědomostí velmi důležitých a nutných. a to velmi snadně, anať metoda pro kurs zvláště vypracována jest ředitelem školy hudební, umožňujíc v době tak krátké vše propracovati, a to s výsledkem velmi dobrým. Velmi důležitým jest kurs pro ony pp. účastníky, kteří podrobili se míni později zkoušce státní. Kurs stává se takřka nezbytným nejen ku všeobecnému vzdělání, nýbrž i komu jest zastávati ředitelství kůru, neboť pp. účastníkům do- stane se všestranných pokynů v oboru tomto. Kursy předchozí těšily se značnému účastenství. Přihlášky přijímá stále až do dne 10. července t. r. a veškeré bližší zprávy a dotazy s přiloženou známkou poštovní zodpoví a program zašle ředitel hudební školy. Po přání budou byty se stravou nebo bez ní opatřovány.

V akademii hr. Straky zadá se od příštího školního roku 1900—1901 několik míst, za plat 2200 K, pro chovance stavu šlechtického neb občanského, kteří jsouce katolického vyznání a přiměřeného přípravného vzdělání, mravného chování i tělesné spůsobivosti, hodlají nastoupiti studia gymnasijsní neb v nich pokračovati

a kteří dosáhli již 10. roku věku, nepře-
kročili však 14. rok. Chovanci akademie
chodí dle vůle rodičů do českého neb
německého oddělení soukromého gymnasia
při akademii zřízeného (v r. 1900—1901
třídy I.—III.) neb veřejného gymnasia (od
třídy IV.). Soukromé gymnasium akademie,
požívající právo veřejnosti, přijímá též
předběžné přihlášky externích žáků (veřej-
ných a privatistů) pro příští školní rok.
Obširnější podmínky o přijetí a sdělení
o organizaci akademie a gymnasia podává
na ústní neb písemné požádání ředitelství
akademie, po případě ředitelství soukro-
mého gymnasia akademie v Praze-III.,
číslo 128.

Vyučování místo tělocviku. Koru-
tanská zem. škol. rada nařídila, by se ve
školách, kde není tělocvičen vyučovalo
v zimě místo tělocviku na slovinských
školách němčině, na utrakvistických školách
slovinštině, a v létě aby se čas věnovaný
tělocviku vyplnil pořádáním školních vy-
cházek. — Kdy pak se dočkáme u nás
nařízení, aby se nemařil čas »připazo-
váním« a »předpazováním« ?

Smrtelný úraz při tělocviku. V Leib-
nitzi ve Štýrsku spadla devítiletá začka
v tělocvičné hodině s vodorovného žebříku.
Po krátkém cvičení ochably jí ruce, tak
že se pustila a klesla k zemi v sedící
poloze. Jakkoli byl žebřík tak nízko, že
větší děti při cvičení i prsty u nohou
půdy se dotýkaly, utrpělo děvče otřesení
mozku a v malém okamžení zemřelo.
Rozumí se, že za toto neštěstí bude činěn
odpovědným učitel, a ne učebná osnova.

**K obsazování učitelských míst na
Moravě** Zemský výbor moravský podal
sněmu předlohu zákona, jímž se znova
upravují právní poměry učitelstva. Nej-
vítanější změnu přinesou učitelstvu para-
grafy, jež předpisují praesentaci učitelův.
Praví se tam: Okresní školní rada má
při praesentaci zření míti ke kvalifikaci
a ke služební době uchazečův. Zemská
školní rada vrátí praesentaci, ne-
bylo-li přihlíženo ke kvalifikaci
a služební době. Kdyby po druhé
okresní školní rada neměla zření ke
kvalifikaci a služební době žadatelův, pří-
sluší zemské školní radě právo
jmenovací. — Kdy pak — dokládá
»Obnova« — o podobný zákon, který by
uspokojil všecko učitelstvo a který přece
nevyžaduje žádného zvýšení výloh na
školství, postará se zemský sněm Český?

Je vskutku již na čase, aby se šláplo na
hlavu zmije-protekce, která už tolika
jednotlivcům a rodinám otrávil klidné
živobyťi.

§ 24. řádu školního a vyučovacího

V jisté německé škole na Moravě udál
se tento případ. Třídní učitel přivedl
k řídicímu učiteli nezbedného kluka ze
své třídy a stěžoval si, že neví, co s ním
počítí, poněvadž přese všecky domluvy a
dovolené tresty stále tropí nezbednosti.
Řídící otázal se hochy, proč ruší vyučování,
ale dostal od něho hrubou odpověď.
I nerozmýšlel se a potrestal kluka lís-
kovkou. Po málo dnech však byl před-
volán k okresnímu soudu, aby se zod-
povídal pro trýznění chlapce, na němž
shledal lékař tři pruchy způsobené lís-
kovkou. Řídící učitel vylíčil, jak se věc
udála, a odvolával se na § 413. cís. patentu
z r. 1852, který tělesný trest připouští a
který má větší platnost než provisorní
ministrský výnos, za jaký sluší řád školní
a vyuč. považovati. Soud vynesl rozsudek
osvobozující. Avšak jistý nepřítel učitele
v obci, který již dřív chlapcova otce proti
němu poštvál, navedl ho nyní, aby se
z rozsudku odvolal. Odvolání však zůstalo
bez výsledku, neboť i krajský soud zprostil
učitele obžaloby.

Vyšetřování učitelů. »D. Volksztg.«
oznamuje: Ve schůzi zemské školní rady
dne 30. května, ve které místopředseda
hr. Coudenhove předsedal, bylo jednáno
o četných protestech učitelstva proti
usnesením školské komise sněmu království
Českého. Bylo usneseno, aby zemská školní
rada dala výstrahu učitelům, kteří ostře
vystupovali, ježto by se jinak proti nim
musilo zavést disciplinární vyšetřování.
Němečtí přísedící hlasovali proti usnesení
tomu. Skutečně bylo dle libereckého listu
již zavedeno vyšetřování proti dvěma
učitelům pro jejich stanovisko proti usnesení
školské komise sněmu zemského.

K volbám ve Vídni. Před volbami,
jež se nedávno konaly ve Vídni, a při
nichž dobyla stkvělého vítězství strana
křesťansko-socialní, rozeslali někteří učitelé
konservativního smýšlení oběžník, v němž
vybízel učitelstvo, aby volilo se stranou
Dra. Luegra; zároveň v oběžníku tom
bylo vyvráceno tvrzení, jakoby strana tato
byla školství nepřátelskou. Stalo se, čeho
nikdo neočekával: ze 1160 učitelů škol
obecných podepsalo toto svolání 231,
tedy pětina, a ze 639 učitelů škol měšťan-

ských 134, více než pětina. K nám Čechům je strana Luegrova rovněž tak málo spravedlivou jako strana liberální. Chceme jen ukázat, jak se lidé mění: mezi podepsanými jest i učitel Plenk, jeden z pěti, kteří byli asi přede dvěma roky od okresní školní rady Vídeňské ze služby propuštěni. Listy protivných stran ovšem zuří. »Fr. Lehrerstimme« otiskla jména všech podepsaných ve třech sloupcích v podobě pomníků a slibuje uveřejnění jejich krátké »životopisy«, totiž klepy, jež o nich nasbírá. Jak patrně, Vídeňské učitelstvo se počíná vyzouvat z poručnictví socialtických předáků a poznává, že by si nejvíce škodilo, kdyby zaujalo protivné stanovisko ku smýšlení lidu. Útoků socialistických plátek si dojistá žádný z napadených nevšímne. Je to poučné pro naše poměry. U nás však někteří kollegové berou si tuze k srdci, když jsou tupeni v »Č. Učitel« a »Šk. Obzoru«, že s nimi netáhnou za jeden provaz. Zapomínají, že potupa v takových listech jest pro ně vlastně vysvědčením, že jsou pořádní lidé.

Úmrtí. Dne 27. dubna zemřela v Poděbradech učitelka slečna *Anna Bucková*. — V Jicině zemřel dne 1. června p. *Ignác Slnka*, ředitel měšť. školy ve v., u věku 80 let. — Dne 14. června zemřel v Turnově říd. učitel ve v. p. *Václav Vaněk* v 67. roce věku. Zesnulý byl horlivý učitel a pilný spisovatel. Sbíral pilně paměti o školách a uveřejnil z oboru toho nespočetné články v různých časopisech. Po vydání nových školních zákonů stál Vaněk jako předák v ruchu opozičním a byl také, nepřijav členství v okr. školní radě, suspendován. Později byl opět přijat do služby a působil až do vstoupení na odpočinek jako řídící učitel v Bezně v okr. Mladoboleslavském. S neúpornou pílí hotovil v době mimo vyučování různé učebné pomůcky, ano zařídil ve škole Bezenské bohatou sbírku starožitností. Neúnavným byl zvláště v pěstování chrámového zpěvu a hudby. V tomto oboru docílil ve svém působišti výsledků přímo stkvělých. Za přispění tamního † děkana Hrůši vydal sbírku kostelních písní s nápěvy, která vyšla již ve druhém vydání. Ve spolku učitelském konal často přednášky o vychování, vyučování a zpěvu. Vydal spis »O reformě hudby chrámové«, »Historické obrázky z Boleslavska« a jiné. Vaněk byl muž šlechtěný a zbožný a těšil se v uči-

telstvu veliké vážnosti. O. v p. Čest budiž jeho památce! — Dne 7. června zemřel v Soběslavi professor učitelského ústavu pan *Fr. Šimek* v 61. roce věku svého. O. v p!

Kursy pro školy měšťanské. Ministerstvo vyučování povolilo v školním roce 1900.—1901. tři celoroční kursy pro učitele a učitelky, kteří hodlají vykonati zkoušku způsobilosti pro školy měšťanské ze III. odboru (mathematika, měřické rýsování, kreslení, krasopis, zdravotnictví), a to při ústavě ku vzdělání učitelů v Kutné Hoře, při ústavě ku vzdělání učitelů v Praze a při ústavě ku vzdělání učitelek v Praze. Tento bude otevřen dne 6. října 1900 rozvrh vyučovacích hodin zařídí se tak, aby bylo možno učitelkám účinkujícím při obecných školách v Praze a v nejbližším okolí kursů se účastniti. Učitelky z míst vzdálených nechť si v čas vyžádají dovolenou. Do tohoto kursu mohou býti přijaty učitelky neb podučitelky, které se vykáží vysvědčením způsobilosti učitelké pro školy obecné, aneb aspoň vysvědčením, že na některém učitelském ústavě vykonaly zkoušku dospělosti s dobrým prospěchem a jsou mravně bezúhonými. Počet posluchaček kursu obmezí se na 40; přednost dá se těm, které mají vysvědčení způsobilosti pro školy obecné. Přihlášky přijímá ředitelství do 1. září 1900; učitelky, které jsou ve školní službě, podejte přihlášku prostřednictvím okresní školní rady, již podřízena je škola, kde působí. Vyučování v kursu jest bezplatné.

Studentské noclehárny. Všem středním, odborným a vysokým školám s vyučovacím jazykem českým rozeslán byl seznam studentských nocleháren v několika tisících výtisků, aby rozdělen byl mezi žáky. Dle výkazu zřízena bude o letošních prázdninách 141 noclehárna ve 126 místech Čech a Moravy. Největší počet jich připadá na Šumavu a Krkonoše, ač také ostatní krajiny slušně jsou zastoupeny. Přibylo letos také několik nových nocleháren, a to v Písku, Chulimí, Kutné Hoře, Kostelci nad Orlicí, Novém Hrádku, Králové Hradci, Novém Světě, Zákupech, Peruci a Kroměříži. V seznamu nemohly již uveřejněny býti noclehárny v Králové Hradci a Písku. Tato bude otevřena dne 20. července a opatřena 10 lůžky, ona otevřena bude od 16. července do 10. září se 3 lůžky v budově vyšší obchodní školy.

Obě zřídí a vydržovati budou obce svým nákladem. Jest velice potěšitelným zjevem, že rady četných měst českých s radou král. hlav. města Prahy v čele přicházejí tak ochotně vstříc přáním turistů a zřizují na svůj náklad noclehárny, kde studujícím noclehy bezplatně jsou poskytovány. Jednají jen v zájmu měst, neboť noclehárnami zvýší se ruch turistický a návštěva turistů, která má dalekosáhlý význam národohospodářský. Péči o zřizování nocleháren převzal Klub českých turistů, od něhož dostane se podrobnějších zpráv každému, kdo o věc se zajímá.

O vyučování ženským ručním pracím na našich školách se stanoviska hygienického přinesl pozoruhodný článek »Časopis pro veřejné zdravotnictví« z pera M. Nové, bývalé učitelky, z něhož vyjímáme: »Vyučování ručním pracím na našich školách trpí hlavně těmito dvěma vadami 1. Způsob vyučování je zastaralý, odpovídající dobám, kdy práce strojová daleko ještě nebyla tak vyvinuta jako nyní, takže se děti moří a o zdraví olupují pracemi, které pro život nemají žádného významu. 2. Není žádného dozoru skoro vůbec, ač by ho bylo velmi zapotřebí, ježto učitelky industrialní nejsou zpravidla schopny samy tyto otázky správně posuzovati, zejména po stránce zdravotnické. Bylo by si tedy přáti asi těchto oprav: 1. Ve vyučování budtež pojaty jen věci skutečně pro život potřebné: šití, pletení a snad trochu háčkování; práce, které sotva kdy v životě jsou potřebny, jako vyšívání, síťování a j. budtež ze všeobecného vyučování úplně vyloučeny. — Vyučování samo pak budiž zařízeno tak, aby se dívky učily pracovati tak, jak to budou v životě skutečně potřebovati (a ne tak, jak se pracovalo před padesáti lety). To jest budiž zejména šití v ruce, pro zdraví velmi škodlivé, omezeno na míru nejmenší a většinou budiž šito na stroji, jak se v životě děje; šití v ruce totiž budiž omezeno na naučení se stehům a pak hlavně cvičeno jen na správkách a látání. Osnova vyučovací budiž vypracována za účastenství znalce zdravotnictví. 2. Budiž postaráno o to, aby byl prováděn nad vyučováním tímto řádný dozor nejen osobami znalými předmětu vyučovacího ale i po stránce zdravotnické.«

O příliš shovívavém posuzování prospěchu žactva vydala okresní školní rada

ve Vídni dne 31. března t. r. pozoruhodný výnos, v němž se praví: »Výnos okresní školní rady ze dne 20. července r. 1882, dle něhož má okresní školní inspektor učiniti zvláštní oznámení v tom případě, kdyby třetina žactva měla třídu opakovati, neomezuje nikterak právo učitelů při posuzování prospěchu žactva, nýbrž má jen ten účel, aby se pátralo po příčinách takého neblahého poměru. Následky příliš shovívavého posuzování prospěchu žactva jsou tyto: 1. Žák sám jest poškozován, neboť jeho vědomosti zůstávají povrchními a neúplnými, a posléze činí mu špatné propouštěcí vysvědčení překážky v příštím povolání. 2. Celá třída jest poškozována, poněvadž vinou slabších žáků snižuje se učební cíl, umenšuje se učivo, a klesá píle a horlivost, když dítě vidí, že jeho prospěch jest posuzován příliš shovívavě. 3. Práce učitele na vyšších stupních se nemálo stěžuje a stává se až unavující. 4. Vážnost školy se podkopává, námaha a práce učitelstva setkává se s neuznáním a neocňuje se; neboť nemístná shovívavost zavinuje, že děti neosvojují si učivo třídě přikázané. — Tyto pokyny dáváme učitelstvu na vědomí podotýkajíce, že jest oprávněno, hledíc k zákonným ustanovením o postupování žactva do vyšších tříd, aby je učinilo předmětem svých porad.« — Tak ve Vídni; u nás naproti tomu vydávají se výnosy, aby co možná všecko žactvo postupovalo, a okr. školní rady se počátkem školního roku úzkostlivě vyptávají, kolik dětí opakuje třídu neb oddělení. —

Opatřování učebních pomůcek z peněz obecních. Obecní výbor jistě obce v Korutanech usnesl se po návrhu místní školní rady, že zakoupí školní potřeby pro všechny děti z obecních peněz a výlohy uhradí přirážkami ku státním daním. Někteří poplatníci se z usnesení toho odvolali, a zemský výbor usnesení to zrušil z toho důvodu, že na základě platných zákonů není nijak oprávněno, aby školní potřeby pro všecko žactvo byly zakupovány z obecních přirážek.

Úprava platů učitelských. V poslední schůzi zemského výboru zvolen byl komitét, jenž má pro podzimní zasedání sněmu připravit návrhy, opírající se o usnesení školské komise. Do komitétu zvoleni byli referent prof. dr. Pražák, dr. Herold a dr. Werunsky.

Učitelé opouštějí službu. Jak sděluje »Fr. Schulzgt.«, byli přijati k bernímu úřadu v Příbrami čtyři učitelé za praktiky. Dva z nich jsou již pokročilejšího věku. — Pan Šťastný z Padařova mluví stále o »veliké nabídce«!

Chlapec utekl z domova. Rudolf Vorel, 9letý žák III. třídy obecné školy I. obvodu v Náchodě, syn obchodníka s modním zbožím, obdržel na školní zprávu za III. čtvrtletí z mravného chování dvojku. Následkem toho bál se zprávu ukázati matce — otec právě cestoval za »obchodem« — a podepsal zprávu sám. Na svátky svatodušní přijel pan V. domů a tázal se synáčka, kde má školní zprávu, že by si ji rád prohlédl. Hošík po dlouhém vyptávání se ku svému činu přiznal. Otec chtěje se o pravdivosti slov jeho přesvědčiti, poslal dne 5. června ráno chlapce do školy, aby požádal učitele o školní zprávu a domů ji přinesl. Hošík z domu odešel a patrně, boje se trestu, více se nevrátil. Zavedeno rozsáhlé hledání, telegrafováno na vše strany, avšak úplně bez výsledku. — Po několika dnech byl nalezen mezi kočujícími majetníky střelnice. Ty školní zprávy naplodí věru více zlého než dobrého.

Německý list o slastech rakouského učitelstva. »Allgem. deutsche Lehrerztg.« píše: »Rakouské učitelstvo je stále zaplavováno úředními výnosy. Zalíbí-li se některému úředníku z dlouhé chvíle nějaký sport, pozorovati na př. ptactvo, už se nařídí učitelům aby podávali zprávy, kde se který pták zdržuje, kterými krajinami letí a kdo ví co všechno, a kdyby chtěli svědomitě nařízení takovému vyhověti, musili by místo učení po celé dny pozorovati ptáky. Každého jara klade se učitelům na srdce, aby seznamovali mládež se zákony na ochranu ptactva — ale kdyby udali provinilce, hodí se udání do kose. Majíť úřadové jinou starost, než aby se zanášely takovými hloupostmi. Dále jest učitelstvo vybízeno, aby pečovalo o chytání chroustů a sbírání housenek, bezpochyby aby mělo při bídém platě vedlejší výdělek. Železniční ministerstvo vloží mu na srdce telegrafní tyče a dráty u železničních tratí, a v pohraničních okresích má uči-

telstvo dbáti, aby se nepašovalo přes hranice zboží. Dnes se učitelům nařizuje, aby sbíralo národní zvyky a obyčeje, zítra se nařídí, aby napomáhalo jisté obyčeje vykořeniti. Zdá se, že v Rakousku vším úsilím se pracuje k tomu aby se učitelstvo ocitlo na stanovisku lidu nepřátelském, a tím aby se lidu škola co možná zprotivila« — Jak viděti, jsme už s celým tím školským aparátem cizině na posměch.

Slovo „Schulmeister“ jest v Německu urážkou. V kterémsi městečku v Bavorsku dal v hostinci »pilý dělník hostům hádanku, jaký jest rozdíl mezi rakem a »schulmeisterem«? Jeden z přítomných čtyř učitelů jej zakřikl. Dělník odpověděl, že žádného z nich nezná a slovo »schulmeister« ještě několikrát opakoval. Za to byl odsouzen pro urážku učitelského stavu na 8 dní do vězení.

—
»Kdo v té peci bývá«. »Katol. Listy« uvedly nedávno v listárně přísloví: »Špatný pták, který znečišťuje svoje vlastní hnízdo.« »Škol. Obzor« se domnívá, že se toto přísloví hodí na členy Jednoty katolického učitelstva, a adresuje to p. Václ. Špačkovi a všem členům Jednoty »za rámeček«. Stkvostný žurnál je velice laskav, že dává jinému to, co náleží jemu. Neboť tak sprostě a surově o učitelích nepíše a takovou ostudu učitelskému stavu nedělá nikdo jako »Šk. Obzor«.

»Výtečníci« dle »Škol. Obzoru« Po schůzi učitelské v Seči u Chrudimi někteří mladí páni v hostinci rozhovořili se o úpravě služného, při cemž ostře mluvili o vládě a o českých poslancích. Za to velebili Wolfa a volali z plna hrdla: »Hailó Wolf!« »Šk. Obzor« bude mít ze svých učeníků dojista radost.

—
Nové knihy. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka vydán právě II. díl výborného spisu Ant. Bobrovského »Speciální metodika slohu pro školy obecné« jako 112 svaz. »Bibliotéky paedagogické« Cena 1 K 60 h, váz. 2 K. — Týmž nákladem vydána: »Mluvnice jazyka ruského.« Sestavil J. Váňa, učitel anglické a ruské řeči. Cena 2 K 20 h, vázaná 2 K 60 h.

O školních knihovnách.

Že v nynější době kniha má světový význam, že tisk jest hlavním šířitelem všech ideí, jež hýbají společností lidskou, netřeba dokazovati, toť každému s dostatek známo. A není snad po hračce věci, která by se dítěti do rukou dříve dostávala, než právě kniha. A že kniha neslouží jen k výcviku ve čtení u dětí, že děti má zaměstnávat, aby místo bezúčelného pobíhání něčím užitečným se obíraly, že slouží k prohloubení vědomostí dítěte, že má doma dětem jaksi vynahraditi učitele, o tom zajisté každý učitel jest přesvědčen.

Víme, že kniha, jako dovede člověka vzdělati, dovede jej také duševně, mnohdy i tělesně zničiti. Proto má hlavně škola pečovati, aby se dětem dostávalo srozumitelné a spolu i prospěšné četby.

V našich školách jest dle zákona v každé knihovna; než, jak samo zařízení knihovny, taktéž i obsah její často neodpovídají úkolu, kterýž má. Dotkneme se nejprve zařízení. Knihovna budiž umístěna v místě suchém, buď umístěna ve slušné skříni, do níž neměj mimo učitele nikdo přístupu. Netrpme nikdy, aby snad děti knihy přebíraly nebo přehrabávaly.

Že knihy mají býti řádně srovnány, jest samozřejmo, důležitě z paedagogického důvodu, neboť ve všem máme se snažiti, abychom mládež naváděli k pořádku. Knihy buďtež všechny svázané; nevázaných knih nikdy učitel dětem půjčovati nemá.

Dbejme přesně toho, aby děti knih neznečisťovaly a netrhaly, dětem, které samy aneb jejichž menší sourozenci knihy poškozují, jednou neb dvakrát knihu odepřeme, aby příště byly opatrnější. Jestli se zlořád opakuje, vůbec jim žádných knih nepůjčíme. Náhradu obyčejně škola neobdrží žádnou. Příliš rozbitých, znečistěných knížek dětem nepůjčujeme, kazí jen krasocit dětí a dává i před rodiči škole špatné vysvědčení.

Z té příčiny jest potřebí, aby každoročně bylo postaráno o opravu starších knih, o doplnění novými spisy, jakož i o nahrazení starých, příliš opotřebovaných knih novými.

Jaké asi spisy mají býti v dětské knihovně? Snadná odpověď. Které slouží k nábožensky-mravnímu vychování, k ušlechtilé zábavě, k prohloubení aneb i rozšíření vědomostí ve škole nabytých. Bohužel, že zvláště v tom, co na prvním místě řečeno, jest si mnoho přátí, aby se napravilo. Z našich knihoven se vylučují z úředního nařízení pěkné mravoučné povídky od Křištofa Šmída a z »Dědictví Maličkových«, (na př. Život sv. apoštolů slovanských Cyrilla a Metoděje) zpracované na základě náboženském. A místo nich dostává se dětem povídek a příběhů, stavěných na základech nynější nevěrecké morálky. Příběh sice poutavý, ale bezbarvý, o Bohu ani zmínky; a takových spisů nacházíme v našich školních knihovnách hojnost.

Škoda, že u nás vychází málo spisů pro mládež, v nichž by byla seznamována s osudy sv. církve, se životy sv. apoštolů, sv. mučovníků a našich milých sv. patronů. Když se upravují pro mládež staré pověsti pohanské, na př. »Deset let před Trojou«, proč se neseznamuje s hrdinami svého sv. náboženství? I biblické příběhy, ve způsobě povídek, by se zamlouvaly. V té příčině bylo by záhodno, aby některý katolický učitel učinil seznam spisů směru nábožensky mravního, aby bylo z čeho si vybrati. Myslíme, že »Vychovatel« rád by seznam tento přijal. Četba pro dívky budiž lehkou, aby ušlechtilé bavila. »Indiánské«

knížky a vůbec vše, co příliš napíná dětskou fantasií, třebas by to i jinak bylo neškodné, budiž vymýtěno; neboť vnímavá mysl dětská nedá se dvakráte pobízet, aby sama provedla to, co kdesi četla.

Posléze jest úlohou školní knihovny, doplňovati a rozmnožovati vzdělání dítěte, ve škole nabyté; jmenovitě předmětů reálných, jako zeměpis, dějepis, přírodověda. Pokud se týká zeměpisu, budiž hlavně hleděno, aby v knihovně bylo dosti spisů, pojednávajících o naší milé vlasti a našem inocnářství, a nejlépe jest, když se podává dětem poučení ve způsobě vypravování. Neradi vidíme, jestliže podobné spisky jsou psány ve formě dialogu, otázek a odpovědí. Víme ze zkušenosti, že děti hned po několika řádcích knihy odkládají. — Pozornost budiž věnována dějepisným knížkám, hlavně těm, které pojednávají o našich dějinách, neboť zhusta nacházíme v knihovnách knížky, v nichž na úkor naší víry a církve se vychvaluje protestantismus.

Nejlepší musí býti výběr knih, pojednávajících o vědách přírodních, neboť pro ty má mládež naše málo náklonnosti. Nejlépe ve způsobě povídek buďtež vyloženy mládeži nejdůležitější věci z oboru všech tří říší přírodních, jakož i ze silozpytu. Že jen knížky srozumitelně psané z oboru průmyslu do školní knihovny se hodí, netřeba široce dokazovati.

Knížky obrázkové se příliš nedoporučují, aspoň kde nemáme jistoty, že kniha se bez porušení vrátí; takové bývají nejdříve zničeny. Že výběr knih musí se řídit dle úrovně duševního vývinu dítěte, ví každý učitel. Dítěti nepůjčme více knih, než jedinou, netrpme, aby děti si mezi sebou knihy vyměňovaly aneb je půjčovaly cizím, dorostlým osobám. Poptejme se občas na obsah knihy; je samozřejmo, že učitel sám musí se znenáhla s obsahem školní knihovny seznámiti.

Snad jsme zde zrekapitulovali věci známé, ale chtěli jsme upozorniti na jednu důležitou pomůcku v našem působení, které bohužel se někde věnuje ještě málo péče.

VÁCL. POKORNÝ.

Praktické ukázky nabožensky mravní výchovy.

Uvažuje A. NOVÁK.

IV. Jednoho dne vypravovala babička dítkám tento svůj sen: Zdálo se mi, že mi narostla tenounká křidélka a nožičky; stala se ze mne včelička. Létala jsem venku, sotva se ještě rozednívalo, ba, všecky kvítky byly ještě zavřeny — ještě vospávaly. Hledala jsem ještě pozorněji — až jsem našla přece kvítky angreštové otevřeny. Oblétala jsem jich mnoho, nežli jsem našla tolik prášku, tolik moučky, abych ji na nožičkách unesla a přinesla do úlu; neboť jsem dobře věděla, že bez prášku a bez medu včeličky by mne do úlu nepustily. Oblétávala jsem všecky úly, nežli jsem se odhodlala usednouti na jeden, na němž zřetelně bylo znáti tři kříže svěcenou křidou. Sotva jsem doletěla na prkénko, po kterém včeličky do úlu vcházejí — ihned jsem počala třepetati křidélky na znamení, že jsem dobrá včela a že prosím, aby mne přijaly mezi sebe; za to přináším ihned maličkým děťátkům, malým včeličkám dárečky: med a sladounký prášek. Prohlédla mne stráž — bylo to několik včeliček u vchodu — a pustily mne.

Tak krásné to bylo v úle — že jsem všecka udivená stanula, nežli jsem se dosti nadivila té krásné hudbě, která se rozléhala po celém úle při čilé práci.

Znělo to jako »zzzz« bylo mi, jako bych slyšela v tom ranní píseň, kterou zpíváte před vyučováním. »Ty slunce budiš na obloze a květy voláš z poupěte ; ó schyl se, Bože všemohoucí, i k duši svého dítěte.« Příjemné teplíčko dýchalo až z úlu ven; všude bylo tak čisto, na podlaze ani smítek; všude tolik vůně, že bylo tam jako v nejkrásnější škole, kde je mnoho tříd, mnoho žáků ale nejnějnějších a nejposlušnějších. Jen v jednom koutku bylo slyšeti nějaké hlubší hlasy, — jako když se dva chlapci hádají. Popošla jsem blíže a spatřila jsem dvě včeličky mnohem větší, tlustší, s velikýma očima na vrchu hlavy — kterak si cosi hlasitě povídají. Byli to trubci — snad od podzimka, snad se již letos tak brzy vylíhli. — Kráčela jsem volně dále, co již mnoho a mnoho včeliček vyletovalo a mnoho jiných se vracelo z práce. Přišla jsem na první plást; řekla bych do první třídy. Co tu bylo lavic v řadách — a v každé lavici místečko jedno vedle druhého. Uprostřed toho plástu, uprostřed třídy skupina včeliček okolo jedné větší — okolo své královny. — Ano, jedinou mají v úle včeličky královnu. Ta chodí jen po třídách a klade vajíčka tak veliká jako mák a bílá. Při takovém kladení vajíček ostatní včeličky ji hladí, olizují; připravují nejchutnější medový pokrm; přejí si, aby jejich královna — jejich matička byla hodně dlouho zdráva.

Nepřiblížila jsem se k této družině vyvolených včeliček — ale když jsem se dost nadívala na krásnou královnu, jak klade po řadě vajíčka — a nevynechá při tom ani jedno místečko, přešla jsem na druhý plást, do druhé třídy. Tady již z vajíček takových byli vylíhli červíčkové; někteří teprv jako nitka tenoučcí, jiní o málo větší a někteří ještě větší, již se znatelnou hlavičkou. Nad těmi malými stály jejich chůvy, obsluhovaly je, podávaly jim pokrm (medovou kašičku) i nápoj (slanou vodu). Naproti do buněk (tak se totiž jmenují místa pro ty malé záčky) čile nosily včeličky prášek a med. I já jsem tu své břímě složila.

Nejprv otřepala jsem s nožek prášek a hlavičkou narážela do buňky, pak i med ze žaludku uložila.

Přišla jsem na třetí plást, do třetí třídy, tam bylo již červů po celém plástu a skoro všichni byli tak tlustí, že jim těsné místo sotva stačilo. Někteří také buňku svou již zalepovali — a přestali jísti. Ba, plných několik lavic nalezla jsem dítek zavičkových jako v rakvičkách. Byly tam také jejich chůvy, aby je však již jen zahřívaly a jim zpívaly: »Hajej — nynej — kolébu Tě

Přišla jsem do čtvrté třídy.

Tam ještě více dítek zalepených a uprostřed třídy té již mnoho dítek prokousávalo se skrze voskovou pokličku — a vystrkovalo tykadla. Nebyli to již červíčkové, ale mladé včeličky.

Ano: ve 4. třídě, čtvrtý týden vylíhnou se z vajíček včeličky. Starší tu nad nimi sedí, je krmí, jim pomáhají, je olizují a jim vyprávějí, co mají dělati. Však právě zaslechla jsem, jak dávaly jim napomenutí, aby poslední dva plásty medu nechaly na »jidáše« Zdeňkovi a nemocné Zuzance. Více prý po té letošní dlouhé zimě jim dáti nemohou. A ještě jsou rády, že mají aspoň tolik vosku, co na jednu svíci — ku chvále a cti Boží — do kostela stačí na poděkování za přestálou zimu.

A jiné ještě napomenutí slyšela jsem zcela zřetelně. Pravila jedna včelka: Milé dítky, malouňké včeličky, až budete létat ven, také uvidíte malého Zdeňka se čtveračivýma očima a Zuzanku se světle kučeravou hlavičkou. Snad se i přiblíží k úlu, aby se na nás dívali, jak jsme pracovity. — Ne, aby vás napadlo je

bodnouti! Vždyť malý Zdeněk má největší radost, když mu včelička leze po ruce a nebodne ho. — Takové hrdinství podstoupil již několikráte.

Hudba a zpěv v úle zněla ustavičně, jako když varhany zvučí chrámem. Pojednou, jakoby něco slabě dolehlo na úl — a včeličky všechny co nejsilněji ozvaly se »zzzzz.« — Procitla jsem v tom — když počali zvoniti klekání a jsem zase vaší babičkou.

Učte se, dětičky,
od malé včeličky
dobře jen dělati
a zlého nechati!

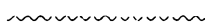
V. — Hrálo parné slunéčko — bylo léto. Muži a ženy žali u lesa žito; malá Žofka nosila za nimi povřísla — a ještě menší, čtveračivá Božena nosila jim svačinu. — Jak jim chutnal po té práci milý odpočinek a chutná snídaně! Co žencí jedli, Boža vzala do ruky srp a již také žala na poli žito. Věříte, že ho maloučko našala. Proč? Ano, protože jí malé ručky brzy bolely. Co však se jí při té práci přihodilo? Považte — vyplašila žábu; ba, dvě žabky. Polekala se jich a volala na žence. Ti přišli a divili se, že Božena se bojí i žáby. Sestřička její Žofka povídala jí, že jsou to »rosičky« — malé žabky, které skákají po dešti na cestách. Pravila, že jsou hezky zelené. Odběhla domů, přinesla skříňku s propíchaným víkem, chytila žabky a uložila do skříňky do zelených lístků.

»A k čemu to?« tázala se Boža. — »To na zkoušku a pro malé obveselení« odpověděla Žofička; »uděláme jim z proutků žebříček, dáme čerstvou vodu a nějaké jídlo za okno. Předpovídají prý slunečno, lezou-li po žebříčku dolů neb sedí-li nahoře.« A vskutku, přesvědčily se o tom obě sestřičky, ale třeba když žabky předpovídaly déšť — nezůstaly doma, nýbrž vždycky chvátaly do školy. Viděly na nich, jak mají čistotný svůj příbytek, jak se každý den čistě myjí, — vedle sebe sedají — jako dvě hodné sestřičky. Protože se jim přečalo stýskati po poli a lese, pustily je sestřičky do zahrádky. —

Ba, čistotné je to zvířátko žába a mohla by mnohému takovému býti vzorem, který se nerad myje! Vždyť i v našich vodách studničných jen žáby čistí vodu — aby nebyla znečištěna žízalami, komáry a rozličnými muškami. Kdyby nebylo žab, neměli bychom tak krásně čisté a chutné vody. Arciž některé žáby jsou na pohled odporné, ale i těm Pán Bůh vykázal jejich úkol; ani těm nemáme — nesmíme ubližovati. — Toto všechno pověděla Žofička své milé sestřičce. —

A proč nesmíme ani těm prašivým žabám ubližovati? tázala se Božena.

A starší sestřička jí poučila. »Protože jsou také Boží tvorové, a Pán Bůh zakazuje jim ubližovati. Kdo by jim ubližoval, pohněval by Pána Boha — hřešil by.

O zvelebení chrámového zpěvu.

Dle zkušenosti i pramenů podávají V. H. a R. F.

Důležitým projevem v náboženském životě jest posvátný zpěv. Jestliť výjevem srdce zbožného a opět vzbuzuje nápěvem i obsahem city náboženské, pronikaje celého člověka. Proto zpěv v dobách, kdy náboženství pronikalo život národů, došel největšího rozkvětu. Hojností a krásou písní vynikal nad ostatní národ český, dokud všechn byl katolickým. Starožité jeho sbory literácké při

chrámech získaly si veliké zásluhy o zpěv, z něhož též plynula nemalá zbožnost českého lidu.

Jako církve katolická podporovala veškerá umění, aby sloužila ku větší oslavě Boží, tak i zvláštní zření věnovala zpěvu, aby slovo liturgické nabylo větší moci, a pohnutí mysli v srdcích bylo probuzeno k poctě Boží. Tím nabyl zpěv ceny náboženské, posvěcení a byl obdařen nejvznešenějším cílem.

Vůli církve katolické jest, aby nábožný zpěv lidu se zveleboval a hojně pěstoval. Neboť jako každý předmět, závislý na lidské vůli, podléhá změnám zdokonalováním aneb upadáním v chyby, tak i ve zpěvu chrámovém jeví se podobné změny. Jako pak dospěl velikého zvelebení, tak zase časem se kazil, takže bylo nutno proti špatnému vybočení pozdvihnouti hlasu a jakýmisi normami stanoviti zásady posvátného zpěvu při bohoslužbě. Základní myšlenkou jeho má býti slovo sv. apošt. Pavla, abychom mluvili »vespolek v žalmích a chválách a v písních duchovních, zpívající a plesající v srdcích svých v Pánu.« (Ef. 5. 19)

Ježto význam chrámového zpěvu pro život katolický jest nadmíru velké důležitosti, prospěšno jest, občas věnovati mu pozornost a tímtéž pracovati k jeho zvelebení. Při tom jest nám nezdolně státi na duchu církevním, jenž se v celém zpěvu chrámovém má obrážeti zachovávaje základní zásady církve, kterými se má zpěv řídit. K tomu pak, aby se dařil, přistoupení mají názory praktické, neboť praxi přistupuje se k jádru věci.

Jak si přeje míti církve katolická upravený chrámový zpěv, vysvítá nejprve z usnesení Tridentského sněmu v sedění XXII., kdež se nařizuje: *a*) aby všeliký text liturgický pronášen byl bez proměny, každé slovo celé, zřetelně a srozumitelně; *b*) aby nápěv byl významný a skutečné znázornění slova tónem; *c*) aby zpěv byl nábožný, prostý, slavný, by nábožnosti nejenom nepřekážel, ale ji vzbuzoval a zvyšoval.

Pro církevní provincii českou jest důležitým projev sněmu Pražského I. o zpěvu chorálním neb gregoriánském, »že jest vlastně církevní, k bohoslužbě nejprůhodnější, ku chválení Boha a k povzbuzení mysli nejzpůsobilejší. takže zvukové jeho, přednášejí-li se pravidelně, nezchoulostivějším uším a nábožným srdcím velice lahodí« (Tit. III. c. 7. str. 95.) a II. o zpěvu figurálním: »Tím však mírné užívání zpěvu harmonického neb figurálního, neboť již od věků dávných zobecněl v církvi, nezavrhuje. Jelikož pak není nikoho, kdož by nějakého rozdílu mezi nápěvy divadelními a zpěvem posvátným nežádal a zvuků nesvatých v chrámech neodsuzoval: chceme a velíme, aby zpěv tento byl vážný, domu Božímu a chválám Božím přiměřený.« (Str. 96.)

S pěstěním a zvelebováním zpěvu chrámového musíme počítati na základě těchto úhelných zásad u mládeže. Jest to velmi důležité, aby co možno největší píle a horlivost na cvičení školní mládeže ve zpěvu kostelním se vynakládala, neboť jen tím lze dosíci, aby také dospělí při službách Božích dobře a řádně zpívali. To pak závisí kromě jiných, taktéž dosti závažných věcí, hlavně na součinnosti učitelstva s duchovenstvem, neboť bez obou sil nelze si výslednice zdaru ani mysliti. Příčinění školy může nejvíce působiti k rozšíření hudebního vzdělání a rozkvětu kostelního zpěvu, jenž jest i spolu prostředkem, kterým lze děti nábožensky vychovávat, an vzbuzuje city víry, naděje a lásky. Setba školy způsobí, že i dospělí při službách Božích někdy dobře a řádně budou zpívat. Vždyť dlužno vzpomenouti, jak krásný a povznášející to jest

obraz, když četně shromážděný lid ve chrámě stejně při krásném a jemném průvodu varhan zpívá. Tím naplní se chrám zbožným lidem, a srdce nejotrlejšího atheisty se pohne.

Bohužel však, že školní mládeži i pak lidu nedostává se nyní na mnohých místech vedení ve zpěvu. Někde z neuvědomělosti, jinde z nechuti proti každé novotě, z bázně před liberální veřejností, z pohodlnosti, aby nebylo námahy se zkouškami, nejvíce pak snad z náboženské lhostejnosti se stalo, že zpěv chrámový chřadne, a šlendrián počíná se v něj vkrádati. I tam, kde učitelstvo s opravdovou snahou a láskou přiložilo ruku k povznesení zpěvu posvátného, musí zakoušeti všemožná příkoří zvláště od starších, nazvíce z řevnivosti, často do té míry, až mu chuť k další práci nadobro přejde.

Dotknuvše se jen mimochodem těchto zjevů, jež jiný lék musí vyhojiti, obraťme raději zření k tomu, jak za nynějších poměrů školy lze při dobré vůli aspoň poněkud zlepšiti chrámový zpěv, hledíc k tomu, že poměrně zpěv má málo hodin vykázano v osnově vyučovací.

Uvádíme z praktických zkušeností u výtahu zpracovaný návrh podrobné osnovy vyučování zpěvu, rozdělené na 8 školních roků, jak zaveden byl r. 1899 ve školním okrese Smíchovském. Praví se tu, že vyučování zpěvu nemá býti jenom nacvičením písní, nýbrž úkolem jeho jest buditi a vzdělávati také hudební sluch a hlas, což se obyčejně ponechává náhodě a účelně se neprovádí.

Pokud se týče sluchu a hlasu, nelze v útlém věku najisto u žádného žáka tvrditi, že by hudebního sluchu naprosto neměl, byť i nedovedl dlouhý čas správně intonovati; proto nebuď nikdo od vyučování zpěvu vůbec vylučován. Nejlepším cvičením sluchu i hlasu a pevným základem k intonování jest časté zpívání tvrdých stupnic, neméně i měkkých, neboť na obojím zakládá se znalost veškerých druhů intervalů.

Hledíc k melodickým cvičením budťež na středním a vyšším stupni kromě stupnic zpívána částečně již s notami snadná, postupně rozmanitější, melodická cvičení, směřující k intonování a poznání notové soustavy. Účelně spořádána jsou na př. v návodě Pivodově, Mazánkově, v starších Vackově a Nejedlého, velmi dobrá jsou v Chlumově návodu.

V notové soustavě žádá se poznání not od 4. školního roku. O možnosti a prospěšnosti seznámiti žactvo obecných škol s notovou soustavou převládá názor, že to práce velmi nesnadná, někdy i nemožná při nynějším malém počtu hodin zpěvu vyměřených a při velkém počtu žactva ve třídě, takže velkých úspěchů se nelze dodělati. Sluší pak činiti rozdíl mezi znalostí not a uměním intonovati dle not. Na obecné škole má učení notám jen účel, aby žáci znamenali, kde a jakou měrou nápěv stoupá neb klesá, aby měli tak v znázornění nápěvu notami pouhou pomůcku při zpěvu. Zajímavost jest, že ve starších dobách naučili učitelé zpívati podle not, a neměli žádných podrobných osnov.

Ve školách mohlo by se vyučovati ve 2 odděleních nejméně po dvou hodinách týdně podle osvědčené školy Chlumovy, při čemž by si žáci cvičení sami psali. Toto doporučuje se co nejvíce, neboť z knih zpívá žactvo bez pozornosti a zájmu. Píše-li si žák noty a cvičení sám, má pro to daleko větší interes. Nosíť s sebou svou školu pořád, má ji i doma před očima, nutí se i doma dle ní zpívati a budí tak zájem pro zpěv i ve svém okolí. Není to spojeno s velkou výlohou, neboť jeden notový arch mu stačí i na půl roku. Při tom však dlužno dbáti, aby noty zachoval v čistotě.

V I. oddělení dostačí, naučí-li se žáci dobře choditi v diaton. stupnicích v taktu a v intervalech aspoň do kvinty, naučí-li se dobře vokalisovati, dýchati a poněkud dvojhlasně zpívati i některé kánony. Ve II. oddělení další intervally, chromatickou škálu, toniny, cvičení s podloženým textem, dynamiku a rytmus. Pak by mohl se pěstovati zpěv umělý. Začněme s rozvahou a postupujme znenáhla krok za krokem, budíce při tom lásku a nadšení ke zpěvu. Tak i ve skrovnějších poměrech úspěchu se docílí. Škola obecná dosti vykoná, položí-li takto aspoň základ k hudebnímu vzdělání vši mládeže. Za příznivých poměrů u některých pozdější život dovrší, k čemu dán ve škole základ. Jinak ze zkušenosti s dostatek známo, že, kdo v mládí poněkud se neseznámil s notovou soustavou, v dospělejším věku již k tomu nemá chuti ani trpělivosti. Tak vskutku by byli v Čechách, hudebností a zpěvností kdysi po světě tak proslulých, dobří zpěváci již jen do vymření. Tuto obavu potvrzuje zřejmě již nyní jevíci se nedostatek zpěváků na kůrech i ve zpěváckých spolcích, jimž přece připadá úkol lásku ku zpěvu v lidu, pomalu také zpívati přestávajícím, buditi a živiti.

Při zpěvu nechť žáci stojí zpříma, majíce stále pozornost obrácenu na učitele. Ať otvírají náležitě ústa a zřetelně vyslovují (bude z toho míti prospěch i jejich mluva). O výslovnosti lze říci krátkými slovy: Bez zřetelného vyslovování všech hlásek, bez řádného oddělování slov a stejnoměrného dýchání není zpěvu. Krásná výslovnost vokálů a, e, i, o, u, y nesmí býti na újmu pěkné výslovnosti souhlásek. Z důvodů aesthetických ať nikdy nekřičí, nýbrž jemně tón nasazují a zvykají si znenáhla zpívati hlasem zpěvným, ušlechtilým. Neméně nutným požadavkem správného zpěvu jest svědomité šetření dynamiky. Nebudíž dále trpěno, aby při zpěvu žáci svažovali obličej, neboť výraz tváře má odpovídati obsahu a náladě písně. Správnost dýchání vyžaduje, aby žáci při zpěvu zhluboka dýchali, na nižším stupni aspoň slov, na vyšším hudebních vět výdechem nepřerušující. Nesprávné jest však u znamének výdechu místo pouhého výdechu činiti jakési pomlčky, ježto tím nápěv nechutně se rozdrobí.

Z důvodů zdravotních jest přísně dbáti, aby žáci nikdy nezpívali namáhavě až do únavy, zvláště ne vyšších tónů. Ve hlasech dětských jeví se jednak dle pohlaví a věku, ale i při témže pohlaví a věku podobné poněkud rozdíly, co do rozsahu i jakosti, jako ve hlasech lidí dospělých. Učitel zpěvu má býti si vědom, že hlubší tóny až do *j* přirozeně zní jadrně a zvučně, střední od *j'* do *c''* oproti tomu prázdňě, bezzvučně, a zase tóny na *c'* ozývají se jasněji. Varujme se proto překročovati jistou střední mez vůbec, aneb nutiti žactvo k násilnému překročování oněch přirozených hlasových mezí. Takovou střední mezí jest asi rozsah mezosopránu *a—fis*. Ovšem i k tomuto plnému rozsahu dospěti jest postupně až na stupni vyšším. V době mutace hlasu (okolo 13. a 14. roku) a při ochuravění mluvidel zpívati nedopouštějme.

Vzhledem k církevnímu zpěvu zvláště bylo by dobře, aby se aspoň jeden celý okres, neb více jich, snad i část diecése, dohodl o jistém plánu, a na jednotlivých místech aby se pěstění jeho chopily s láskou schopné ruce. Prospělo by, kdyby některý horlivý učitel občas v okresní učitelské konferenci podal správné názory o zpěvu posvátném a k tomu kdyby ihned přičinil několik ukázek. Poukazujeme na mnohé dobré pokyny v knížkách od V. Vaňka a Bareše.

Církevním písním učí se zpravidla od 3. školního roku tak, aby žáci ve 3 až 4 letech následujících všechny v místě obvyklé písně poznali. O výběru a

počtu jich dohodne se sbor učitelský s duchovní správou a s katechetou, při čemž se stanoví, které písně v tom kterém roce jest nacvičiti. Jest si jen přáti v zájmu krásného a velebného zpěvu chrámového, aby počet písní těch místy byl poněkud umenšen. Neboť není snad ani možno, aby žáci 40, ba 50 písní (tolik jich někde vskutku zpívají) trvale a řádně si zapamatovali. První sloze naučí se žáci na paměť ihned při učení nápěvu; s ostatními seznamují se znenáhla při opakování písně. Zavedený zpěvník ať si každý žák opatří. Dejme mládeži do rukou zpěvník, třeba i zdarma, nebo těžko bojovati beze zbraně. Jak milý to pohled ve chrámu Páně, když každé dítko drží zpěvník a pěje dle něho jistě a vroucně! Jaký div, že pak i lid dorostlý vida to ihned chápe se zpěvníkův a zpívá s dětmi! Doporučuje se časem učiniti společnou zkoušku všeho žactva pro jednotné nacvičení nesnadnější písně. Dále rozuměj každé dítko tomu, co zpívá, aneb aspoň znej význam textu. Rozumí-li každý, že zpívá cosi krásného, vznešeného, přičiní se zpívati řádně. Všichni žáci znejte naše staré chorály: Hospodine pomiluj ny! Sv. Václave! Otče náš milý Pane! a aspoň některé krásné písně ze staročeských rorátních zpěvů, které na mnohých místech téměř již v zapomenutí vešly.

Písně ve zpěvníku musí býti náležitě uspořádány. Duchovní nechť svědomitě pečují, aby písně byly podle úmyslu církve přiměřeny slavnosti, která se světí, a bohoslužbě, která se koná. Všechny tyto písně ovšem třeba opatřiti původními nápěvy. Zvláště to platí o písních »Svatý Václave« a »Hospodine pomiluj ny«. Slohy později přidané vynechme. Dlouhé písně nebudtež brány do zpěvníků. Starší písně vůbec byly krátké. Pravopis písní budiž, jakého se ve školách užívá.

Lépe jest znáti ve zpěvníku méně písní mešních, ale dokonale, než mnoho povrchně. I odpolední pobožnosti měly by býti všude oživovány, neboť málo kde v neděli při požehnání se zpívají žalmy, ač jinak jsou snadné, neboť lid sotva uslyší první strofu žalmu, zpívá ihned s sebou.

Především pak nutno, aby důstojný zpěv se ozýval po chrámech našich, hleděti zavésti jakous shodu a jednotu ve zpěvu. Neboť v celé naší vlasti není skoro ani jediného okresu, vikariatu, diecése, ve kterých by panovala aspoň částečná shoda ve zpěvu. Není též jednotného zpěvníku, jenž by církevně jsa schválen jako dokonale sestavený pro všechny byl ustanoven. Nynější množství zpěvníků působí zmatek a jest z části příčinou, že zpěv lidu, počínaje u mládeže, klesá. K tomu lid oblibuje si často v písních, které mají slova všední, nelibá, a často se ani do kostela nehodí. Proto reforma chrámového zpěvu jest dosti nutnou. Ovšem musí se státi v duchu církve a v duchu českého jazyka.

Církev katolická si přeje, aby v lidovém zpěvu chrámovém obrážel se ohlas zpěvu liturgického, s nímž musí býti spříbuzněn; proto mají i jeho melodie zníti chorálně. Píseň nepřátelská chorálu jest světskou a nehodí se do chrámu, což poznáme nejlépe, když ji zpíváme rychlejším tempem. Tím poznáme hned, že složena jest na některý motiv z písní světských. Nejcennější písně jsou starodávné, středověké, any pocházejí z doby největšího rozkvětu církve, majíce v jejím duchu složený text i melodii.

Pohřichu vytratily se tyto krásné písně z chrámů ustoupivše písním slabé ceny. Proto bylo by prospěšným, aby staré ty zpěvy, jež vytryskly z církevního chorálu, opět vproudily se v ovzduší našeho náboženského života, a tak zazněl ten pravý, neporušený zpěv posvátný. Mateřským zpěvem prvokřesťanů katolické

církvě, jenž tkví v chorálu, dlužno obroditi náš nynější zpěv. Proto každý zpěvník měl by míti aspoň nejhlavnější věci chorální, aby se jim lidé přiučili. Nejobyčejnější zpěvy chorální v houslovém klíči s obyčejnými notami mohly by v něm býti připojeny zcela snadno. Alespoň nejsnadnější věci zcela určitě, responsoria však měla by býti nacvičena s vyhostěním bezcenných odpovědek, jež si dělají mnozí varhaníci sami. Doporučovalo by se zakoupiti pro každý kostel Förstrovu chorální úpravu, jež jest dojmavá, důstojná a spolu krásná. Dále žádá duch církve, aby z písní kostelních vyloučena byla slova všední, nízká, často směšná, nesrovnávající se s pravdou, přepjaté myšlenky, a vůbec aby se vymýtily písně indifferentní, jež může zpívati každé vyznání. Hlavní však důraz na to kladme, aby při nejdražší oběti mše sv. hledíc k jejímu vznešenému významu zpívány byly jen ty písně, jichž sloky významem k jednotlivým částem mše sv. případně se odnášejí.

Neméně důležité jest pěstovati písně v duchu jazyka českého, to jest dle jazykových pravidel odívati slova melodiemi a také zpěv přednášeti. Nejprve žádá se ve zpěvu správná výslovnost, a ukazuje se nejvíce v šetření pravé přízvuknosti. Přízvuk zamezuje monotonii a stává se duší zpěvu. Přirozeně označujeme v mluvě obyčejně první slabiku každého slova silněji než ostatní, byť byla i krátká anebo po ní následovaly i slabiky delší. Předchází-li slovo předložka jednoslabičná, padá přízvuk na ni. Z toho také vzniká pravidlo, že poslední slabiky nesmíme označovati dlouhými notami. Jak tomu jest v přirozené mluvě, musí býti ve zpěvu. Odtud ten zvyk u zpívajícího na př. A-mén, po případě i »A-me-hén«. Vůbec o posledních slabikách v liturgickém zpěvu platí za hlavní pravidlo, aby se valně seslabovaly, ano, za příčinou oddechu, jenž obyčejně po nich následuje, aby se i zkracovaly. I na slova česká lze toto pravidlo dobře uvést. Vyrázení posledních slabik na způsob těžkých výbuchů dopadá na náš sluch a zpěv se proměňuje v nepříjemné křičení. Proti českému přízvuku jest v našich zpěvnících mnoho hříchu. Náprava v této příčině mohla by se státi hlavně zavedením jednotného zpěvníku a spolupůsobením katol. básníků. Pěknou ukázkou v této věci podal dp. Klement Kuffner v písni: »Hospodine, všech věcí Pane! v časopise »Cyrill« č. 10. 11. z r. 1891.

— — — — —	Ó! zplesej, duše vděčná,
— — — — —	již doba nastala,
— — — — —	v níž Boží láska věčná
— — — — —	hod slavný schystala.
— — — — —	Zde divná se ti manna
— — — — —	co pokrm naskýtá:
— — — — —	ó vítěj svého Pána,
— — — — —	neb On v ní prosvítá.
— — — — —	Hosanna, Hosanna!

Písně musíme přednášeti plynně, hbitě, aby se ukázala jejich melodie. Zpěv náš vůbec býval hybný, čiperný. Jediný pohled na rorate a staré české chorály nás o tom přesvědčuje. Staré památky svědčí, že býval i syllabický, t. j. že na jednu slabiku připadala z pravidla také jedna nota. A tu vyžadovala přirozenost, aby slabiky rychleji za sebou následovaly. Rozumná hbitost ve zpěvu nebyla nikdy na úkor jeho důstojnosti. Než, rozvlácným zpíváním vznikly falešné ozdoby, a krásné písně byly znešvařeny tak zvanými kudrlinkami, které častým užíváním a hověním jim přešly ve zvyk, takže i potom podobně písně se počaly skládati.

Úpravou textu není ještě vše skončeno. Odstraňme především takt, neboť chorálním melodiím nemůže býti nic více na závadu nežli takt.

Průprava ke zvelebování zpěvu chrámového musí se dít již v učitelských ústavech, aby z kandidátů vycházeli slibní pěstitelé kůrů chrámových. Kandidáti konajíce přijímací zkoušku z hudby vstupují ovšem již s jakýmsi předběžným hudebním vzděláním na ústav. Než, aby i výsledek hudebního vyučování vyrovnal se praktickému výsledku předmětů ostatních, mělo by býti započato s přesnou hudbou církevní, t. j. hrou na varhany, praeludováním a modulací, chorálem atd. alespoň ve II. ročníku. Vůbec povznesení posvátného zpěvu církevního důtklivě vyžaduje, aby se k němu na učitelských ústavech více přihlíželo. Na ústavech by měl již býti zaveden chorál, aby jím u příštích učitelů se budil vkus, záliba a znalost přesné církevní hudby. Zvláště rozšíření prakse na ústavech v učení zpěvu a hudbě kostelní by se doporučovalo. Kandidáti měli by v neděli a svátek, zvláště jsou-li v hlavním městě, navštěvovati slavné služby Boží a jiné pobožnosti na různých místech, aby vlastní zkušeností se obeznamovali, jakým způsobem se má katolická bohoslužba nedělního času vedle předpisů církevních oslavovati.

Neméně důležité jest zmíniti se o povolání a působení ředitelů kůru a varhaníků vůbec. Každý z nich má býti především zbožným a skromným, pokládaje se za nejmenšího mezi členy kůru, třeba znal mnohem více, než oni. Musí býti též pěvcem praktickým a znáti veškerá pravidla správného zpěvu, spočívající především na bezvadné vokalisaci, aby naučil zpěváky zpěvem dobře mluvit, ano, zpěvem se modlit. Ve hře na varhany jest se mu stále zdokonalovati. Cvik dělá mistra, a právě při varhanách je cvik zvláště potřebný, a to podle plánu na pianu. Putuj, můžeš-li jen poněkud, často do Ěmaus, a cokoliv tam seznáš, hled' následovati. Varhany nesmějí hlavně nikdy zpěv přehlušovati, nýbrž příjemně podporovati. Předehra nesmí se čerstvě nebo dokonce divoce hráti a nic všedního obsahovati, jsouc důstojnou, jemnou a povznášející, a může zníti ve významu hlavní myšlenky písně. Varhaník kéž hraje pěkně vázaně a nepřerušuje hru vyzdvihováním rukou. Mezi hry provádějme velice jemnými, líbeznými a táhlými akkordy pouze v prostřední poloze; převody pak s verše na verš vynechejme.

Do kostela nechodme nikdy koncertovat, neboť lépe míti na kůru zpěv prostší, ze srdce zbožného proudící, než nějaké umělkování, jež bývá často provedeno s pohoršujícím chováním zpěváků. Ředitelé kůrů, jimž hlavní požadavek, aby byli zbožnými a duchem církevním proniknutí, nikterak nelze prominouti, mají býti strážci důstojného chování všech na kůru a žádných nepřístojností tam netrpěti. Skoro není na škodu, je-li na kůru zvláštní vyzvání ke slušnému chování, které by zvláště zpívajícím dítkám mělo často se připomínati. Mimochodem podotýkáme, že není prospěšno připouštěti k rozličným pobožnostem tak zvané předzpěváky, kteří jen kazí posvátný zpěv, ale lépe pozvolna a šetrně je od vedení zpěvu vzdalovati.

Ředitel kůru znej dobře hlavní církevní pravidla o kostelní hudbě:

I. Vícehlasý figurovaný zpěv při bohoslužbách je dovolen, avšak musí zpěv zřetelně pronášeti slova textu, a také nesmí text při Gloria a Credo býti zkracován

II. Ku provázení zpěvu trpí se i mírná hudba instrumentální, avšak nesmí býti na závadu porozumění zpěvu.

III. Smí se užití při bohoslužbě jen takových hudebnin, které naprosto nic světského neb divadelního neobsahují, a jsou vhodné k důstojné oslavě Boží.

Církevní pak skladby odpovídejte též zásadám hudebního umění a budtež povýšeny alespoň nad prostřední cenu uměleckou. Nadmíru krásný je způsob dvojhlasu na př. mše »Panis angelicus« od R. Koenena. Zde vystupují jednotlivé hlasy se samostatnými melodiemi. Takové mše mohou zpívati o největších svátcích buď děti neb dospělí, aneb i dohromady, děti vrchní hlas a dospělí spodní.

Nejtěžší bývá příprava správce kůru pro první rok. Přibližně se proň vyžaduje aspoň následující: 1. Několik mší a rekviem s chorálními odpověďmi, 2. znalost chorálu za příčinou mešních antifon, 3. několik graduálií a offertorií pro největší svátky. 4. Pange lingua. 5. Obřadní zpěvy. 6. Te Deum. 7. Rorate. 8. Výbor písní ke mši sv., k požehnání a k některým příležitostem. — Dokud kůr nemá pohromadě všechny tyto věci, dotud není hotový a dokonalý.

Je svatou povinností všech upřímných katolíků — kněží i laiků — snažiti se o zvelebení našeho chrámového zpěvu, jenž pohříchu hyne. Doufejme však, že spojenými silami, dobrou vůlí a vytrvalým přičiněním bude nám zase přáno s pomocí Boží ve svatyních zemí Svatováclavských naslouchati lahodným zvukům obnoveného zpěvu církevního — ke cti Páně a blahu duší zbožných křesťanů.

Diecéšní jednota cyrillská v Hradci Králové a farní jednota cyrillská v Jičíně uctivě zvou P. T. členy své i ostatních cyrillských jednot všech diecézí, veškeré duchovenstvo, ředitele kůru, učitelstvo a vůbec všechny přátele přesné hudby církevní na

cyrillské exercicie,

jež společně uspořádají ve dnech 1., 2. a 3. srpna v Jičíně s následujícím programem

V úterý dne 31. července. V 8 hodin večer uvítání P. T. hostů ve dvoraně hotelu »Hamburk«, kde ve dnech exercicií konány budou přednášky, praktická cvičení i zábavy večerní. Na to dle zvláštního programu pěvecko-hudební zábava.

Ve středu dne 1. srpna, v den sv. Petra v okovech. Dopoledne V 8 hodin zpívána mše sv. v děkanském chrámu Páně sv. Jakuba, při kteréž řízením místního ředitele kůru, Frant. Jiráska, zapěje liturgický sbor zdejší farní jednoty cyrillské 5hlasou mši pro smíšený sbor »in honorem s. Raphaelis Archangeli« od Dr. Fr. Witta op. 33. (vyd. u B. Pusteta v Řezně). Introit: »Nunc scio vere«, Graduale »Constitues eos principes« a Communio »Tu es Petrus« chorálně, Offertorium »Constitues eos principes« pro 4 smíšené hlasy od Dr. Fr. Witta, Pange lingua v E-dur pro 4 smíšené hlasy od Jos. Förstra. Po požehnání píseň: »Skrytý Bože« (Nápěvy Oltáře str. 67*). O 9. hod.: Zahájení exercicií předsedou diecéšní jednoty cyrillské. Na to do 1/2 11. hod.: Theoreticko-praktické cvičení chorální řízením Dobroslava Orla, docenta círk. zpěvu při bisk. kněžském semináři v Hradci Králové. Od 11. do 12. hod.: Přednáška Václ. Fayksa, katechety měšť. škol v Hořicích: »Kterak možno rozšířiti a uplatniti myšlenku cyrillskou«. Odpoledne: Od 2. do 1/2 4. hod. Pokračování cvičení chorálního. Dobroslav Orel. Od 4. do 5. hod.: Přednáška Karla Ungra, ředitele kůru v Německém Brodě: »O působení ředitele kůru«. Od 5. do 3/4 6. hod.: Cvičení vícehlasých zpěvů ke mši sv. 3. dne, kterouž provedou P. T. účastníci exercicií, řízením Čenka Pilaře, ředitele kůru v Hořicích. O 6. hod. Večerní pobožnost v děkanském kostele sv. Jakuba, při kteréž provede místní liturgický sbor následující zpěvy: 1. G. Gorczycki: »Sepulto Domino«, motetto pro alt a 3 mužské hlasy. 2. Dr. Fr. Witt: »Stabat Mater« pro 4 smíš. hlasy s průvodem varhan. 3. Ign. Mitterer: »Jerusalem surge«, motetto pro smíšený sbor 4hlasý. 4. »Adoramus Te Christe« pro mužský 4hlasý sbor od neznámého skladatele ze XVI. století. 5. Jak Quadflieg: »Ve hvězdný kraj se ubírá«, píseň k uctění P. Marie pro 4hlasý smíš. sbor. 6. Z obecné písně mešní (Nápěvy Oltáře č I. str. 32*) Kyrie: »Hospodine, všech věcí Pane« a Sanctus (Náp. str. 35*) »Nejmoudřejší Bože«. 7. Ign. Mitterer: »Ave Maria« pro 3 ženské hlasy s průvodem varhan. 8. Orl.

Lassus: »13 krátkých mottet«. Z těchto č. 2., 3. a 4. 9. Fr. Z. Skuherský: »Pange lingua« v F-dur, při němž bude vystavena Nejsv. Svátost, načež udělí se požehnání. Na to píseň: »O Jesu, spáso moje« (Náp. Oltáře str. 15*). V 8 hod. večer společná pěvecko-hudební zábava dle zvláštního programu.

Ve čtvrtek dne 2. srpna, v den sv. Alfonsa Marie z Liguori, biskupa a učitele církve. Dopoledne: V 8 hod. zpívaná mše sv. v děkanském chrámu sv. Jakuba, při kteréž řízením ředitele Frant. Jiráska místním sborem cyrillským provedena bude 4hlasá mše pro smíš. sbor a varhany Panis angelicus« od Frant. Koencna, op. 17. (vyd. u L. Schwanna v Düsseldorfě). Introit: »Spiritus Domini super me«, Graduale: »Memor fui«, Communio: »Sacerdos magnus« chorálně, Offeratorium: »Honora Dominum« pro soprán a alt s průvodem varhan od Jana Brauna, Pange lingua v B-dur pro 4 smíšené hlasy od Em. Sasky. Po požehnání píseň: »Hospodine, ulituj nás« (Náp. Olt. 66*) Od 9. do 1/2 11. hod.: Cvičení chorální. Dobroslav Orel. Od 11. do 12. hod. Cvičení staročeských rorátních zpěvů, řízením Mons. F. J. Lehnera, předsedy Obecné jednoty cyrillské v Praze. Odpoledne: Od 2. do 1/2 4. hod.: Cvičení vícehlasých zpěvů ke mši sv. 3. dne. Č. Pilař. Od 4. do 5. hod.: Přednáška Fr. Hrubíka, kapitolního obřadníka a předsedy křížovnické jednoty cyrillské u sv. Františka v Praze: »O některých liturgických zákonech hudby církevní«. Od 5. do 1/2 7. hod.: Zkouška na zpívané litanie a na mši sv. 3. dne. V 7 hod. večer v novoměstském chrámu Páně Sedmibolestné Panny Marie: Zpívané litanie chorální ke všem svatým v kratším znění (Náp. Olt. str. 85*) s průvodem varhan provedou P. T. účastníci. Při vystavení Nejsv. Svátosti píseň: »Chvěj se tvore« (Náp. Olt. str. 63*), po litaních Pange lingua chorální a po požehnání české »Te Deum« od Fr. Förstra pro 4 smíš. hlasy. Po 8. hod. společná pěvecko-hudební zábava dle zvláštního programu.

V pátek dne 3. srpna, v den slavnosti nalezení těla sv. Štěpána, jáhna a prvomučeníka. Dopoledne: O 1/2 8. hod.: Zpívaná mše sv. v novoměstském chrámu P. Marie, kterouž dílem chorálně, dílem vícehlasně provedou P. T. účastníci exercicií. Po té učiní výklad o varhanách ředitel Fr. Jirásek. O 9. hod. Závěrečná přednáška předsedy místní farní jednoty cyrillské: »O potřebě reformy lidového zpěvu chrámového«. Na to výlet do Prachovských skal, jenž tak bude zařízen, aby P. T. účastníci mohli odjetí z Jičína ve 3 h. 53 m. odpoledne.

Exercicie konají se bezplatně, dobrovolné příspěvky na uhrazení výloh vděčně však se přijmou. — Noclehy bude lze obdržeti buďto zdarma, aneb v hostincích za mírnou cenu. P. T. účastníci nechť se přihlásí v čas (nejdéle do 28. července) s udáním, jakého noclehu si přejí a zdali i výletu do Prachovských skal se míní účastniti, u Josefa Vomočila, staršího kaplana v Jičíně (děkanství), po příchodu pak do Jičína v hotelu »Hamburk«, kde jim byty blíže naznačeny budou. V témže hotelu obdrží P. T. účastníci obědy po 50 kr., neb v mírných cenách dle jídelního lístku. Také o večere bude tamtéž postaráno za ceny mírné.

Ku cvičení chorálu jest třeba, aby každý účastník měl v rukou 1. Theoreticko-praktickou rukověť chorálu římského od Dobr. Orla. Cena výtisku neváz. 3 K, váz. 3 K 60 h. 2. Epitome e Graduali Romano, vydané u B. Pusteta v Řezně. Cena neváz. výt. 2 K 16 h, váz. 3 K 38 h. — Ku cvičením v kostelním zpěvu lidovém užije se Nápěvů k »Oltáři.« Cena výt. 30 h, váz. 44 h. Rorátní zpěvy budou se cvičiti dle vydání Mons. F. J. Lehnera. Tyto knihy, jakož i jiné hudebniny pro reformu círk. hudby potřebné v době exercicií bude míti na skladě knihkupectví p. Josefa Zajíčka v Jičíně. Aby se mohl dostatečný počet výše uvedených knih v čas objednat, žádoucnou jest, aby P. T. účastníci při přihlášce své k exerciciím spolu poznamenali, kterých knih si přejí a zda vázaných či nevázaných.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Z Jednoty českého katol. učitelstva. Jubilejnímu podpůrnému fondu věnoval řídicí učitel V. Š. k uctění památky paní Marie Šimůnkové místo věnce na rakev 10 K. — Výbor Jednoty prosí o další příspěvky, které přijímá Václ. Špaček, říd.

učitel v Košátkách, posl. pošta Vrutice Kropáčova.

Exercicie čili duchovní cvičení uspořádá jako v předešlých letech i letos Mariánská kongregace českých akademiků v Praze ve dnech 27.—31. srpna. Při-

hlášky buďte zaslány ředitelství Mariánské kongregace českých kademičů v Praze-II., Ječná ulice č. 2, a pp. účastníci dostaví se do kolleje Tovaryšstva Ježíšova dne 27. srpna o 6. hod. večer. Poplatek za celé zaopatření v době exercicií jest ustanoven na 3 zl., kdo by však žádal za slevu, bude mu poskytnuta. Žádáme snažně pp. kolegů, aby se těchto duchovních cvičení v hojném počtu účastnili a zvláště členové naší Jednoty aby neopomenuli dostaviti se, by nabyli duchovní posily k dalšímu plnění svých povinností a útěchy pro život.

Exercicie čili duchovní cvičení konati se budou pro katolické učitelky od 27. do 31. srpna 1900 v klášteře Sacre Coeur na Smíchově, Karlova třída č. 103. Začátek v pondělí, 27. srpna o 4. hodině odpoledni, zakončení v pátek ráno, dne 31. srpna. — Po ukončení koná Mariánská družina učitelek valnou hromadu a volbu představenstva. Valné hromady mohou i ostatní účastnice duchovních cvičení jako hosté se účastniti. Přihlášky k exerciciím staňtež se přímo do kláštera, a to nejdéle do 20. srpna s výslovným podotknutím, zda účastnice si přeje v klášteře přenocovati nebo ne.

Úmrtí. Dne 24. června zemřel pan *František Sýkora*, říd. učitel v Mladé Vožici, u věku 52 let. — Dne 30. června zemřel v Praze p. *Fr. Richter*, učitel ve výslužbě, máje věku 57 let. — Dne 2. července zemřela v Dolním Slivně paní *Marie Šimůnková*, choť tamního řídícího učitele a bývalá industriální učitelka, v 50. roce věku. O. v p!

Okresním školním inspektorem pro okres Turnovský jmenován byl p. *Rudolf Fedlička*, dosavadní inspektor okresu Mnichovo-hradištského. Zároveň svěřen mu dozor nad českými školami v okresích Libereckém a Jabloneckém.

Nová česká realná škola otevřena bude počátkem příštího školního roku na Kladně.

Nový ústav ku vzdělání učitelek zřízen bude v Plzni dle usnesení tamního obecního zastupitelstva. Okresnímu výboru předloženy byly ku schválení stanovy, organizační statut a rozpočet.

Jednoroční kurs pro učitele škol měšťanských při c. k. českém ústavě ku vzdělávání učitelů v Praze bude otevřen školního roku 1900—1901 pro matematiku, mčř. rýsování, kreslení, krasopis a zdravotnictví (12 hodin týdně). Kurs počne dnem 1. října 1900. Učitelé z Prahy a okolí, pokud prokazují vysvědčení způsobilosti pro školy obecné, anebo aspoň vysvědčení dospělosti učitelské, budou přijímáni v první řadě; pokud pak místo stačí i učitelé ze škol venkovských. Počet frekventantů jest stanoven na 40. Přihlášky úřední cestou podané přijímá ředitelství c. k. českého ústavu ku vzdělávání učitelů v Praze v Panské ulici do 1. září 1900. Kdož by z venkova kurs navštěvovati hodlali, nechť si v čas zjednejí řádnou dovolenou. Vyučování v kursu jest bezplatné a bude tak zařízeno, aby učitelům z Prahy a okolí nepřekáželo v jejich povinnostech školních.

Jednoroční speciální kurs pro abiturienty středních škol bude i ve školním roce 1900—1901 zase otevřen při c. k. ústavě učitelském v Praze. Kdo do kursu toho vstoupiti hodlají, podejte žádosti za přijetí ředitelstvu c. k. českého ústavu učitelského v Praze v Panské ul. do 10. září t. r., doložené křestním nebo rodným listem, vysvědčením maturitním ze střední školy, vysvědčením lékařským a po případě vysvědčením mravní záchovalosti. Komu žádost vrácena nebude do 15. září, jest do kursu přijat a opoví se dne 17. září u ředitelství c. k. ústavu učitelského v Praze.

Jednoroční dívčí obchodní kurs. Při obchodní akademii v Hradci Králové bude zřízen jednoroční kurs obchodní pro dívky, které chtějí se věnovati samostatnému povolání obchodnímu nebo hodlají hledati opatření v obchodech a příbuzných oborech. Učebná osnova a statut byly schváleny. Přihlášky a d. tazy buďtež řízeny na ředitelství obchodní akademie v Hradci Králové.

Ženy připuštěny na českou právnickou fakultu. Až dosud byly u nás ženy připuštěny jen na fakultu lékařskou a filosofickou. Nyní usnesl se professorský sbor české právnické fakulty, že počínajíc letošním školním rokem mají býti ke studiu věd právnických a státních na české fakultě právnické připuštěny i ženy.

Školní dívky návštěvou u arciknížete Rainera. Zámek arciknížete Rainera v Hern-

steinu byl dne 21. června jevištěm slavnosti právě tak utěšené jako vzácné; prodlévalať v krásném parku k zámku náležejícím veškerá školní mládež obce Hernsteinu, arciknížetem a jeho chotí arcikněžnou Marií k návštěvě pozvaná. Vlídni hostitelé očekávali průvod školních dětí u jižního portálu zámku, a když tento za vedení nadučitele Wollnera přibyl, byla mládež k výslovnému přání pana arciknížete ihned uvedena ku prostřeným stolům a lavicím a stkvěle pohoštěna, při čemž princezna Marie Raineria a veškeré dvorní dámy osobně dětem pokrmu a nápoje předkládaly. Od deklamací a přednesů písní bylo na přání arciknížete upuštěno, ježto týž chtěl, aby se děti toliko bavily. Pouze při skončení slavnosti přednesl jeden z žáků třetí třídy poděkovací báseň, složenou učitelkou Bertou Pihovou. Když děti odcházely, podělila je arcikněžna Marie svatými obrázky; také bylo dětem dovoleno vzítí s sebou šálky a lžičky domů. Po odchodu dětí byl stkvěle pohoštěn učitelský sbor.

Úmrtí. Dne 29. května zemřel pan *Antonín Sucharda*, zaslužilý říd. učitel v Záhornici, u věku 75 let. — Dne 30. června zemřel p. *František Kuklík*, učitel v Popovicích, v 41. roce věku. — Dne 1. července zemřela v Praze slečna *Růž. Stillerová*, industriální učitelka v Holešovicích, u věku 28 let. Zesnulá učinila mnohé odkazy k dobročinným účelům. O. v p.!

Jednota českého katol. učitelstva pro království České bude mít svou řádnou výroční valnou hromadu dne 27. srpna t. r. v Praze (Karlova ulice) s tímto programem: 1. Mše sv. za zemřelé členy Jednoty v chrámu Páně u Křižovníků o 7. hodině ranní. 2. Zahájení schůze v sále Svatováclavské záložny o 8. hod. 3. Zprávy funkcionářů Jednoty a zprávy o odborech. 4. Volba předsedy, výboru a přehliž. účtů. 5. Volné návrhy.

Po valné hromadě o 1/4 10 hod. bude druhá schůze, v níž přednáseti bude slečna Augustina Rozsypalová »O výchově dívčí vůbec a ženského dorostu zvlášť«.

O 11. hod. bude slavnostní schůze s přednáškou pana J. Vencoura, učitele měšť. školy ve Val. Meziříčí: »Je-li výchov možný?«

Všickni členové Jednoty českého katolického učitelstva pro král. České i členové bratrské jednoty z Moravy se zvou tímto, aby se laskavě schůzi těchto účastnili. O bezplatné ubytování bude řádně postaráno. Žádají se všickni, kdož by si bezplatného noclehu přáli, aby to nejdéle do 20. srpna místopředsedovi Jednoty oznámili. Jemu budtež podány také písemné návrhy, které se ve valné hromadě projednati mají.

Z výboru Jednoty českého katolického učitelstva: Karel Skultéty, t. č. předseda. Fr. Jelínek, t. č. místopředseda. V. Špinka, t. č. jednatel.

Jubilejnímu podpůrnému fondu Jednoty dostalo se laskavostí vdp. vikaře *Josefa Kaplana* v Cuclavi značného příspěvku 82 K, jež složilo důst. duhovenstvo vikariatu Kosteleckého nad Orl. Ku sbírce té přispěli vdpp.: vikář Jos. Kaplan 14 K, kaplan Fr. Beran 6 K, farář Václav Veselák 6 K, kaplan Frant. Kočí 2 K, farář Jos. Portman 10 K, farář Fr. Vacek 6 K, farář Fr. Dušánek 4 K, farář Ant. Klenka 4 K, farář Lad. Seidl 4 K, farář Lud. Císař 4 K, farář Gustav Šourek 2 K, farář Ant. Šindelář 2 K, farář Tom. Fiala 4 K, farář Mat. Jičínský 3 K, farář Čen. Mencl 2 K, farář Václ. Voigl 1 K, kapl. Rud. Dufek 2 K, kapl. Jos. Bezdíček 1 K, kapl. Jos. Bedrna 2 K, kapl. Karel Dvořák 2 K, kap. Lad. Henzl 1 K. Zaplať Pán Bůh! — Výbor Jednoty prosí o další příspěvky, které přijímá Václ. Špaček, řídící učitel v Košátkách, pošta Vrutice Kropáčova.

Na c. k. českém ústavě ku vzdělání učitelek v Praze koná se pro školní rok 1900/1 zápis chovank do I. ročníku dne 10. září po celý den a 11. září dopoledne. Při zápise jest se vykázati listem křestním, že žadatelka dosáhla před počátkem školního roku 15. roku svého, posledním vysvědčením školním, vysvědčením o tělesné způsobilosti, výkresy, krasopisnými listy a ženskými ručními pracemi. Žádosti za dispens stáří, doložené křestním listem, vysvědčením lékařským a posledním vysvědčením školním, podány budtež řiditelstvu do 10. srpna. Do vyšších ročníků nové chovanky pro obmezenost místa se nepřijímají. — Do kur su ku vzdělání pěstounek na školách mateřských zapisuje se dne 14. září dopoledne. Při zápise jest předložiti křestní list, že žada-

telce jest při počátku školního roku 16 let, vysvědčení lékařské a poslední vysvědčení školní. Téhož dne dopoledne jest zápis do kursu industriálního. Chovankám jest se prokázati křestním listem, že jest jim při počátku školního roku aspoň 17 let, lékařským a školním vysvědčením. Každé vysvědčení lékařské budiž vydáno od lékaře ustanoveného státem neb zeměpanským úřadem. Která kandidátka nechodila posledního roku do školy, opatřiz si též vysvědčení zachovalosti. Zápis do 5třídní cvičné školy jest dne 9. září, dodatečně 16. září. U nových žaček vyžaduje se křestní list a výkaz o očkování. Do mateřské školy zapisují se dívky obého pohlaví dne 16. září.

Ten dozor! Ve zprávách ze soudní síně otiskly některé denní listy tento dopis obecního starosty: »Slavný C. K. Zemský soud Vpraze zobecního úřadu v B. stran Boh. Zelynky skrze višetření se jeho chování a stran ženění poněvadž se nic nevy. jen tolyk že si sfarního úřadu vyzvihnul 2 neb 3 křticí listí a jináč se oněm nevy docela nic.« — Takovíto lidé jsou u nás předsedy místních školních rad! A p. Šťastný z Padařova si přeje, aby jim bylo dáno školství ve správu docela! Proto to naše školství tak »zkvétá«, že podobní lidé také »spolupůsobí« při výslechu nedbalců atd.

Husitismus ve škole. »Lid. Noviny« (a po nich i »Komenský«) přinesly zprávu, že na měšť. škole v Jičíně vykládal katecheta o Husovi »známým způsobem klerikálních bojovníků, kteří tupí nejslovutnější muže a velebí jich katany« (!) Proti katechetovi prý vystali žáci, odporovali mu a hádali se s ním. — Zmíněné listy mají asi z té »uvědomělé« mládeže radost. Otázka jest, jaký vlastně má míti to velebení Husa u školních dětí účel? Hus mimo jiné učil, že, kdokoli jest ve hříchu smrtelném, není platně králem, knězem atd., a tudíž také ani ne učitelem. Chtějí snad někteří pánové vštípiť tuto pravdu školním dětem — ku povznesení autority?

„Aj-vaj-partaj?“ V jistém městě, kde mají tak osvíceného starostu, že sám volí knihy ku podělování školních dětí, a pp. kollegové pokorně před jeho paedagogickým věhlasem se sklánějí, — na dešla doba voleb. Hrozilo nebezpečí, že

držitel obecní samosprávy a předsednictví místní školní rady propadne. Aby se to nestalo, páni kollegové volili svorně — se židy a padajcího zachytili. V Israeli byla prý radost veliká. Inu, není nad to »sebevědomí«!

Když kozlové zahradničí. Zajímavé zprávy z Chrudimska přinášejí »Katolické Listy«. Na některých školách měla mládež prázdnou, aby mohla oslaviti »Husův den«. Jinde bylo prázdnou po výletě, aby se žákům vykourilo z hlavy vypité pivo. Děti, jichž bylo sotva 100, vypily dva hektolitry piva. »K. L.« praví, že místní školní rady, které mají právo dáti tři dny v roce prázdnou v mimořádných případech, práva toho zneužívají. To je pravda — ale více tu padá na váhu, že místní školní rady vůbec mají právo dávat učitelům dovolenou, a tu není pro liberální pány nic snazšího než dostati dovolenou od liberálního starosty. Pokud směl dávat dovolenou učitelům řídící učitel, byl za každé prázdnou zodpověden a nemohl tedy dávat dovolenou, kdy se komu zachtělo. Ale místní školní rada — to je něco jiného — ta není zodpovědna za nic a nikomu. Panu starostovi nikdo nevezme kvinkvenálku, ani ho nesuspenduje. — S výlety má se to podobně. Hlučné výlety s muzikou a pitkou jsou zakázány c. k. zemskou školní radou — ale co pak je zemská školní rada proti místní školní radě! Když ta si toho přeje, výlet se koná. Známe případy, že učitel upozorňoval okr. školní radu, jaký výlet se chystá, a žádal, aby nebyl povolen — ale marně. Výlet byl vždyť si toho místní školní rada přála! Nikdo zajisté nebude proti poučným vycházkám na památná místa a pod., ale vyvésti děti při muzice na vesnici, aby se tam napily špatného piva a najedly uzemek ze zapáchajícího masa — to je neplecha, která by se měla naprosto zakázati. Ubohá moderní škola, která velice stůně nedbalostí školní docházky a jinými těžkými neduhy, — chce tím »buditi zájem« pro školu. Zatím se tím budí u dětí »zájem« pro rozmařilost a hýřivost. Nemalý »zájem« pro to má ovšem — šenkýř, a je-li v místní školní radě, tu pp. Šťastní, kteří stále naříkají na školská břemena, povolí na takový výlet — padesátku bez debaty. Inu, pokrok je pokrok. Takové nešvary potvrzují, pokud bude mít obecní samospráva na školu vliv.

Přirozenost dítěte a její vzdělání.

Podává JAN NEP. JOSEF HOLÝ.

Vychovatel má znáti důkladně přirozenost a zvláštnosti chovancovy. Na tom závisí z veliké části výsledek výchovy; neboť jen na toho může vychovatel s úspěchem působiti a jen u toho může při volbě prostředků pravé uhodnouti, koho v jeho přirozených mohutnostech, vlohách a zvláštnostech důkladně poznal. Jako v zemědělství nemůže se bez znalosti půdy doufati, že pole přinese řádné plody, tak se nemůže dobrý výsledek výchovy očekávati od toho, kdo přirozenosti a individuality chovancovy nezná, nebo jich nedbá. (Ohler strana 83., Haszmann strana 5.)

Při každém člověku, tedy i při dítěti rozeznávati dlužno:

1. Všeobecnou přirozenost čili podstatu člověka, jeho podstatné vlohy a mohutnosti a podstatné stupně vývoje.

O tom nás hlavně poučuje psychologie čili dušesloví. Protože tato přirozenost samozřejmě i v dítěti se jeví, byť i mnohé vlohy teprva v počátcích byly, jest pro vychovatele a učitele studium psychologie velice důležité.

2. Přirozenost zvláštní, individuální. Lidská přirozenost jeví se při každém člověku, tedy i při dítěti, zvláštními známkami. — Tuto jednotu, která každého jednotníka tvoří, a kterou se jednotník ode všech ostatních rozeznává, jmenujeme individualitou; »osobou« naproti tomu naznačujeme samostatnost jednotlivých duchovních bytostí. Všickni lidé jsou individua a osoby, jakožto takové mají mimo přirozenost všem lidem společnou též přirozenost své osobě zvláštní čili individuální. Jsou sice všechny mohutnosti duševní u všech lidí stejné, avšak co do stupně dokonalosti jsou u jednotlivých lidí velmi rozdílné. Stáří, pohlaví, zdraví, národnost, podnebí atd. působí v individualitu lidí.

Proto, že není každý chovanec jinému úplně roveň, vyžaduje každý v jednotlivostech rozličného zacházení se strany vychovatelovy. Proto dobře jest, když učitel zná co možná každé dítě dle jeho zvláštních vlastností. Znalost individuality dětí jest ovšem těžká a tím těžší, čím více žáků učitel má vychovávat i vyučovat. (Ohler str. 83.—84., Haszmann str. 8.)

A) Všeobecná podstata člověka.

Podstata člověka záleží ze dvou částí, které rozličným řádům tvorstva náležejí, ale v lidské podstatě v přirozenou jednotu se spojují.

Člověk jest duší oživený organismus nebo v organickém těle žijící duše. Tělo a duše jsou tedy podstatné části každého lidského individua. Individuální tělo a individuální duše, v těle přebývajících tvoří spolu lidskou osobu čili: lidská osoba záleží z těla jí zvláštního a z duše toto tělo oživující.

I. Tělo lidské.

Tělo lidské jest organismus. Organismem rozumíme tělo z hmoty utvořené, skládající se z rozličných údů, z nichž každý náleží k integritě celku.

Každý organismus má život. Život jest bytí a činnost z vnitřní příčiny. Život jest nižšího neb vyššího druhu. Nižší život jest u rostlinných, vyšší u zvířecích organismů. (Ohler)

Rostliny přijímají potravu a proměňují ji ve svou vlastní podstatu. U zvířat shledáváme mimo vegetativní činnost (výživa, vzrůst) také sensitivní činnosti (smyslné poznávání, smyslné žádosti, libovolný pohyb). (Haszmann str. 6.)

Lidský organismus jest podoben zvířecímu. Rostlinný a zvířecí život udržuje a vyvíjí se přizpůsobováním a vyměšováním látek (změna látek, hmot). Jest to tedy pohyb, přeměňování a utváření hmot.

Život má v hmotě svůj podklad. Vyšší jeho princip jest životní síla, v něm bytující. Taková síla jest nutně v každém živém organismu.

Tato životní síla jest ve spojení s hmotou, působícím principem všeho vývoje, vší činnosti a změny organismů, středem, z něhož všechny jednotlivé síly a činnosti vycházejí. Řekli jsme: ve spojení s hmotou. Neboť životní síla může jen ve hmotě působiti, jest na hmotu odkázána, povstává a zachází s hmotou, ačkoliv jest od ní rozdílná.

Protože se zvířecí život ve člověku jeví v nejdokonalejší formě, nutně má i životní princip lidského organismu nejvyšší dokonalost. I lidský princip životní jest ve své vegetativní a sensitivní činnosti odkázán na hmotu. Jen přizpůsobováním hmot roste člověk a jen změnami hmot cítí a pohybuje se. Ačkoli však tělesná síla životní člověka činna jest ve hmotách, nemá přece podkladu v určité hmotě nebo ve hmotě vůbec, jako životní síla rostlin a zvířat. Kořeny své má v duši nehmotné. (Ohler 85. 86.)

II. D u š e l i d s k á.

Duše lidská jest bytost nehmotná, nezměnitelná, neviditelná (nadsmyslná), rozumem a svobodnou vůlí obdařená. Rozumné a svobodné bytosti jsou také osoby. Tím naznačujeme zvláštní jejich jednotu a samostatnost.

V člověku pojí se k vegetativním a sensitivním činnostem také duševní čili intelektivní činnosti, nad smyslné věci se povznášející (nadsmyslné poznávání, nadmyslě žádosti). Člověk proniká až ku podstatě a příčinám věcí, jichž žádný smysl poznati nemůže, chce a miluje ctnost, má touhu po čistě duchovním pokoji, po blaženosti v Bohu. Člověku náleží tedy mezi všemi pozemskými tvory život v nejvyšším významu; proto když se slova »duše« užívá bez dalšího přídavku, rozumí se jím jenom nehmotná duše lidská. V širším významu nazýváme duší v nějaké věci to, čím tato věc žije; tak se leckdy mluví o duši rostinné nebo zvířecí. V užším významu, jak se obyčejně děje, rozumí se duší duše lidská. Jediná duše lidská činí člověka schopným k činnostem trojího druhu: k činnostem vegetativním, sensitivním a intelektivním. (Ohler 86.—88., Haszmann 5. 6.)

Rozumem jakožto mohutností dobré a zlé poznávati a svobodnou vůlí jakožto nezávislostí na přinucení při rozhodování pro dobré a zlé jest člověk bytostí mravní, má svědomí, ví a cítí se sám před sebou zodpovědným za to, co činí. Oběma těmito mohutnostmi je člověk zároveň králem a pánem nerozumných tvorů, jež schopen jest ovládati pro svou duševní převahu a hoden pro svou mravní zodpovědnost. Rovněž jest jimi jak schopen, tak i hoden obcování s ostatními duchovými bytostmi, ano, spojení s nejvyšší bytostí, s Bohem. (Allerker, strana 99.—100.)

III. J e d n o t a d u š e a t ě l a.

Obě podstatné části člověka, tělo a duše, tvoří ve člověku nerozlučitelnou jednotu. Tělo a duše jsou integrující částí jediné bytosti, dvě podstatné části lidské osoby. Ačkoli se tělo od duše podstatně liší, jsou přece spolu v nejužším spojení, nejen jako šat s tělem, nýbrž obě tyto části jsou spojeny v jednu, lidskou přirozenost.

Z tohoto úzkého spojení vysvětluje se důležitý vliv, který má duše na tělo, a tělo na duši.

Duševní život může se teprve řádně vyvíjeti, když tělesné orgány nabyly jistého stupně vývoje, na druhé straně otupuje namáhavá duševní práce smysly pro zevnější dojmy. Nejdůležitější, periodicky se opakující působnost těla na duši děje se pravidelně ve spánku.

Spojení duše s tělem a těla s duší sprostředkuje soustava nervová. Soustava nervová záleží z ústřední části: mozku a míchy a z periferické části: nervových vláken a čidelných uzlin (ganglií). Nervy, které z ústřední části vybíhají, jsou buď nervy citové nebo žadací. Soustava uzlinná sprostředkuje činnosti vegetativní. (Haszmann strana 6. a 7.)

Na lidskou duši můžeme se dívat s dvojího hledišť:

1. Jakožto životní princip těla. Vegetativní a sensitivní silou je duše s hmotou spojena, utváří ji, pohybuje jí a působí v ní. Tak jest lidský organismus obrazem, odleskem duše, jako jest pečeť obrazem razítka. Ačkoli z hmot se skládá, je lidské tělo přece symbolem ducha a svými přednostmi ukazuje, že jest orgánem vyšší bytosti.

2. Jakožto bytost na hmotě nezávislou, s ní nesmíšenou a proto ve vývoji a činnosti úplně nehmotnou. Duše ve spojení s hmotou nestává se sama hmotou, aniž se sama stává pomíjitelnou tím, že pomíjitelnou hmotu utváří a jí pohybuje. Podrhuje všechny své nehmotné, duchové vlastnosti. (Öhler 88.—90.)

Tělo není pouhým nástrojem duše. Jejich spojení je dokonalé, jím se neporušují a nesměsují prvotní jejich podstaty. Tímto spojením a vzájemným vztahem duše a těla pozoruje ihned duše všechny proměny, těla jejího se týkající, a naopak duševní stavy obrážejí se v těle.

Tělo můžeme též pojímati jakožto vězení duše. Neboť pro toto spojení ztrácí duše nezávislost na čase a místě, a byť i v místním smyslu v těle nebyla, jest přece ve své podstatě s ním spojena a není jinde. V tomto vězení tělesném zrozená, odloučena z obcování s pouhými duchy, jak může duše samu sebe pozorovati, jak věděti, že jest, jaká jest, a co se v ní děje? To by ovšem možno nebylo, kdyby hluk zevnějšího světa a nějaké světlo okny jejího vězení k ní nepronikalo. Zvláště důležité jest pro ni obcování s jinými spoluzajatými, zvláště s těmi, kteří již déle v těle jsou; tím se jí podařuje, že se rychleji orientuje o sobě samé, o svém pobytu a o tom, co jest mimo ni, odkud pochází, jaké má příbuzenstvo, zdali svůj život v tomto vězení ukončí, či zda z něho někdy vysvobozena bude, co ji očekává, když vězení své opustí, a co nyní za tím účelem činiti a podnikati má, aby po té měla zajištěnou budoucnost, — samé to věci, které pro zajatce samozřejmě nejvyšší zájem mají. (Alleker str. 101.)

IV Oddělení duše od těla a její nesmrtelnost.

Ačkoli tělo a duše v člověku v jednu podstatu se spojují, jejich činnosti ve vzájemném vztahu jsou a ve vývoji svém si odpovídají, skutečně se jednou od sebe oddělí.

Tělesný organismus bude dle zákona organického vývoje nebo zevnějšími vlivy zničen a činnosti své zbaven: zemře.

Duše však jest dle své přirozenosti nezrušitelná; neboť neskládá se z hmot, z částí, jest jednoduchá, a proto nemůže v části se rozpadnouti, zemřítí, jest nesmrtelná.

Nesmrtelnost duše tedy dokazuje již pouhý rozum, jak jsme nyní viděli. Tím však jasněji rozum pozná tuto pravdu, když uvažuje o mravním řádě lidského života. Tento řád totiž nesmrtelnost duše předpokládá.

Snášení strastí tohoto života, obětivost pro bližního, boj s nehodami předpokládá naději v nadpozemský život. Nespravedlnost, která na zemi panuje, je nesnesitelná bez očekávání spravedlnosti, která v budoucím životě se ukáže. Dobré žádá odměny, zlé trestu. To se zde na světě vždy neděje. Kdo odnímá lidem přesvědčení o nesmrtelnosti duše, odnímá mravnímu životu lidskému jeho podstatný účel a jeho podstatnou oporu. (Öhler str. 90.—91.)

V Obnovení lidské přirozenosti při vzkříšení těla.

Oddělení duše od těla, ač se zakládá v přirozenosti těla, není přece přirozenosti lidské vůbec přiměřeno; proto vzkříšení těla, jeho opětné spojení s duší co nejvíce odpovídá přirozenosti lidské.

Ovšem může duše bez těla býti, a její bytí bez těla může se jeviti jakožto dokonalost, pokud je duše při tom zbavena pout hmotných. Jelikož však tělo k přirozenosti lidské náleží, jest přece oddělení duše od těla nedokonalý stav. Jest tedy vzkříšení těla dokonalost, která odpovídá lidské přirozenosti.

Způsobiti toto vzkříšení těla nemůže ani tělo zpráchnivělé ani duše, od těla oddělená, ani jakákoli jiná moc přirozená. Jen všemohoucnost Boží může nadpřirozenou působností mrtvé k životu povolati a duše opět v jejich těla obléci. Že se tak skutečně stane, jest touha národů pohanských, určité příslibení starého zákona, tak věří i křesťané. (Öhler str. 92.)

FEUILLETON.

Pan inspektor u „Bručny“.

Znáte, milý p. redaktore, »Bručnu« Ani nevím, proč té chalupě tak říkají, ale bude to snad od toho, že po těch namáhavých inspekcích přijde se sem p. inspektor z P. vybručet. Je to domeček v otevřené zahradě za statkem jednoho sedláka dříve tam sušivali cihly. nyní to změnili v obydlí, jež se zalíbilo p. inspektorovi, takže si ji každého roku najímá jako letní byt. On sám by sem ani snad nešel, neboť zde má upřímných přátel velmi málo, ale jeho panička je pro »Bručnu« zaujata. A jak by ne? Stojíť bručna na úpatí velikého, lesnatého vrchu, a za ní celá spousta kapitolních lesů; kdo by si tedy něco takového o prázdninách nepopřál? Jest to samá tůň a rybník, a to má p. inspektor tuze rád. Často vezme udici, sedne si k tůni a baví se chytáním ryb. Zábavu člověk musí takovému pánu přát, ale vlastním účelem jejím je to, co se chytí na udici. Inu, takový příspěvek do kuchyně je dobrý. Ale každý hájí své, a »fišknicht« dobře ví, co taková »škodná v rukavičkách« umí; ti jsou horší než pytláci. Pytlák to dělá tajně z nouze,

a takový pán — ze zábavy. Ale udati takového pána, toho se »fišknicht« neodvází.

Bručna stojí pěkně v pozadí mezi stromy, takže nelze viděti, kdo tam a odtud kráčí, a to je pro její obyvatele i pro návštěvníky výhodné velmi. Ale kdo má »kukr«, uvidí zajímavé věci. Kam jinam by pp. učitelé v tu stranu šli, než do bručny? V hostinci, kde p. inspektor také někdy »inspicíruje«, není tak útulno. Jejich paničky a zvláště služky pánů řídicích chodívají zase k paní inspektorové, protože pan inspektor nic takového, co je určeno do kuchyně, nesmí ani vidět.

Služka tedy přijde se vzkazem: »Paní řídící se nechá poroučet«

»Ale, ale, že si paní řídící dělá s námi takové výlohy!« zní laskavá odpověď.

Pan inspektor je v lese, ale jeho panička už mu to poví, aby věděl, jak a kterak má se chovati — při inspekcích. Paní řídící mají to považovati už za povinnost, aby se starali o živobytí rodiny páně inspektorovy, a při té nynější lamentaci a jejich hladomoru není se co diviti, že už je to mrzí a byli by rádi, kdyby pan inspektor usadil se na léto zas jinde.

Zlí jazykové příliš ho podezřívají, že si ho každý získá, ale my přece nevěříme, že by klasifikoval učitele dle počtu návštěv jejich paniček v »Bručně«, ač to vrabci na střeše povídají.

Loni jsme se těšili, že pan inspektor už byl v Praze u přísahy jako ředitel, a zatím prý tam jel ad verbum audiendum, že prý dovolil na školách v P. rozdávat brožurky o Palackém, ač na tom neměl žádné viny; ale to prý stačilo, že jeho jmenování na neurčito odložili.

Pan inspektor — všecka čest chodí také do kostela, a to i o prázdninách. Paní inspektorová ovšem s ním. A tu konává »inspekce« ona, ne sice ve školách, ale na návsi. A čemu jest se diviti, že ty hospodyně jsou vůči p. inspektorové tak pozorné. Kdyby viděla na návsi kohoutka, hned chválí: »To je hezký kohoutek, či pak to je, toho byste nám mohli — — prodat.«

Toť se ví, selka bude paní inspektorové kohoutka prodávat! Příštího dne ubohý kohoutek tu chválu paní inspektorové »odnese«.

Ta vesnická zvířena vůbec dělá panu inspektorovi nemalé starosti. Tak ve kteréš škole často štěkával pes. Pan inspektor zakázal, že se něco podobného ve škole dít nesmí. Ale tu jednoho dne vidíme, jak služka ze školy nese těžký košík, až se prohýbá. Hledíme za ní, jak kráčí do »Bručny« k paní inspektorové. Od té doby štěká pes dál, ale jeho štěkot stal se bezpochyby nějak ušlechtilým, poněvadž se už nezakazuje.

»Bručna« není sice mlýn, ale přece velmi často se tam »klepá«. Také zvláštnost, která stojí za podívání

Kdybyste ji chtěl viděti, pane redaktore, jen přijďte. Ochetně Vám ji ukáže Váš upřímný
kaplan katecheta.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Úmrtí. Dne 16. července zemřel v Příboře prof. učit. ústavu p. *Ed. Stoklas*, známý svými literárními pracemi, v 56 roce věku. — Dne 27. července zemřel vynikající paedagog p. *Ond. Franta*, gymn. ředitel ve výsl., v 71. roce věku. O. v p.

Schválený zákon. Nejvyšším rozhodnutím ze dne 14. července byl schválen zákon sněmem království Českého v 18. schůzi letošního zasedání dne 30. dubna za zpravodajství posl. dra. Podlipného přijatý, kterým se mění článek II. § 5. zem. zák. ze dne 12. března 1888 č. 23. zem. zák. v příčině náhrady, jež se poskytuje městským obcím se zvláštním okresem školním za výlohy spojené s vybíráním školního a za schodek školního. Dle schváleného zákona tohoto na místě dosud platného článku II. § 5. hořeji uvedeného zákona bude platiti článek II. § 5. Městským obcím, které dle § 22. zákona ze dne 24. února 1873 č. 17. zemského zákona o dohlídce ku školám činí o sobě zvláštní okres školní, poskytne se k částečnému nahrazení výloh spojených s vybíráním školního, jakož i k částečné úhradě schodku, který vzešel placením školního za děti osvobozené, z prostředků zemských příspěvek, který s ohledem na poměry dotčených městských obcí a na počet domácích, jakož i, a to zejména domovem jinam příslušných dětí, které v posledních třech školních letech byly od

školního osvobozeny, vždy na dobu tří let zemská školní rada, dohodnuvši se s výborem zemským, určí takovým způsobem, že suma ta nesmí překročiti nejvyšší míru 55 proc. úhrnné sumy školního dle tříletého průměru dětí. Vypláceti se bude suma tato ve čtvrtletních částkách polhůtních (decursivních). Zákon tento nabude moci 1. lednem 1901.

Zápis do I. ročníku c. k. ústavů ku vzdělání učitelů. V Soběslavi koná se zápis v ředitelně ústavu dne 10. a 11. září t. r. vždy od 9—12 hodin dopol. Zkoušky přijímací počnou se dne 12. září t. r. o 8. hod. dopol. a potrvají i dne 13., pokud se týče i dne 14. září. Při zápisu jest se vykázati: 1. křestním listem, 2. posledním vysvědčením školním, 3. vysvědčením o tělesné způsobilosti, vydaným od lékaře úředně ustanoveného, 4. vlastními výkresy a listy krasopisnými. Žádosti za dispens věku těch žadatelů, kterým při počátku školního roku nedostává se do 15 let nejvýše šesti měsíců, řízené c. k. zemské školní radě a opatřené doklady pod 1., 2., 3. uvedenými, přijímá ředitelstvo do 20. srpna t. r. — V Jičíně bude konán zápis žáků do I. ročníku dne 17. září od 7.—11. hod. dopoledne. Mladší žáci mohou u ředitelstva podati nejdéle do 10. srpna žádost za dispens stáří, řízenou k velesl. c. k. zemské školní radě. Přijímací zkouška do I. roč. konati se bude

17. září. — V Hradci Králové bude zápis žáků do I. ročníku dne 14. září od 8—11 a od 2—5 hodin. Zkouška přijímací začne o 8. hodině ranní dne 15. září. Žádosti za dispens povinného stáří, řízené k veleslavné c. k. zemské školní radě, přijímá ředitelství ústavu do 10. srpna t. r. — V Poličce se bude konati zápis dne 12. a 13. září 1900. Žádosti za dispens věku ku podniknutí přijímací zkoušky, na c. k. zemskou školní radu řízené, přijímá ředitelství do 22. srpna t. r. Přijímací zkoušky počnou 12. září t. r. o 8. hodně ráno. — V Praze koná se zápis do I. ročníku (do vyšších se noví žáci vůbec nepřijímají) dne 12. září o 8. hod. ranní. (Doklady k žádostem a podmínky přijetí jsou všude tytéž.)

Maturitní zkoušky na dívčím paedagogiu císaře a krále Františka Josefa I. v Chrudimi, konané ve dnech 14.—17. července, dopadly vzhledem k pohromám, jaké teď při maturitních zkouškách se dějí, stkvěle. Z 38 abiturientek složilo zkoušku 18 s vyznamenáním, 20 s prospěchem dobrým. Sám předseda zkušební komise vyslovil svůj obdiv nad pilí a vedením kandidátek. Ze třetího ročníku prošly 31 s vyznamenáním a 9 prostě. Z druhého ročníku 26 s vyznamenáním, 12 prostě. Z prvního ročníku 27 s vyznamenáním, 13 prostě. Z přípravy 20 s vyznamenáním, 14 prostě a jedna neobstála. Ústav, jenž jest spojen s internátem (150 kandidátek), řídí ctih. sestry III. řádu sv. Františka, jichž mateřinec jest ve Slatiňanech u Chrudimě.

Tytéž před nedávnem podaly důkaz při návštěvě Moravanů v Chrudimi, jak národně ústav řídí. — Výsledky tak neočekávané plynou ze zřídla trojího, a to jsou: 1. Výtečné síly učitelské. 2. Vhodné zařízení dle nejnovějších požadavků a bohatých kabinetů. 3. Pečlivý dohled se strany internátu. Lze se tedy nadíti, že i nově zřízená škola obchodní pro dívky škole odrostlé bude moci vykázati se výsledkem podobným.

Připuštění žen ke studiu lékařství a lékárnictví jako řádných a mimořádných posluchaček na rakouských universitách stane se as skutkem co nejdříve. Nejvyšší zdravotní rada vyslovila se totiž v poslední své schůzi principiálně pro připuštění, ovšem za těch podmínek, že ženám nebude ulehčeno, nýbrž že platiti pro ně mají tytéž předpisy přísné, jako pro studenty. — Ku zprávě té dodávají »Katol. Listy«: »Je to jistě pozoruhodným. Lékaři i lékárníci nařikají si na hroznou konkurenci, na bídu, počet studujících mediků a pharmaceutů klesá, lékař je téměř na každé vsi, kde bídne živoří po těžkých zkouškách a velikých peněžních výdajích, a stát připouští ke studiu ženy — aby se bída a konkurence zvětšila.«

—

Listárna. *Losy věcné loterie ve prospěch sirotků po českých učitelích objednaní lze u jednatele loterie kol. Z. Reichla, učitele v Praze 425—III. Peníze přijímá pokladník loterie kol. Jan Kamelský, Praha 542—II.*

ŠKOLSKÉ ROZHLEDY.

Ze zprávy zemské školní rady v Dolních Rakousích. Zpráva tato vyslovuje se o chování učitelstva v Dolních Rakousích takto: »Ve většině učitelských spolků pojednávalo se ponejvíc o školské politice, záležitostech stavovských a služném. Při tom řečníci z mladšího učitelstva nešetřili, bohužel, žádoucího klidu a umírněnosti a kritisovali vášnivým způsobem platná zřízení a úřední opatření. V rozšířených učitelských listech, které jen školskou politiku pěstují a tudíž pro paedagogická a methodická pojednání místa nemají, nalézalo podobné jednání zvučného ohlasu. Přenesení veškeré činnosti značné části učitelstva na pole školské a státní politiky naplnilo kruhy, školství vydržující, nemalými starostmi a vzbu-

zuje obavy, že veliké oběti, které země školství přináší, neponesou žádoucího ovoce státu, zemi a národu. Chování značné části mladšího učitelstva třeba označiti jakožto nedůstojné a vážnost stavu poškozující. Dlužno též připomenouti terrorismus, jakého užívají radikální živlové v učitelstvu, aby se zdálo, že jednají jménem veškerého učitelstva. Naproti tomu jest potěšitelným úkazem, že v kruzích loyálního a v povinnostech horlivého učitelstva vystupuje stále více povah charakterních, které terrorismu rozhodně se staví na odpor a zůstávají věrni povinností svého povolání. Pro porušení povinností bylo pokáráno od okresních školních rad 34 učitelů, a zemská školní rada byla nucena zakročiti ve 42 případech;

27 učitelům dostalo se důtky, 10 jich bylo přeloženo na jiná místa a 5 propuštěno ze služby.

Vyučování náboženství v Dolních Rakousích V Dolních Rakousích jest 1654 škol (ve Vídni samé 371). Na školách těch bylo ustanoveno katechetů se stálým služným 49, s remunerací 119; kněží v duchovní správě, kterým remunerace byla vyplácena, bylo 501 (kněží, kteří vyučovali zdarma ve školách o 1—3 třídách, v to počítání nejsou). Učitelů, kteří u vyučování náboženství vypomáhali, bylo 772; mnozí z nich učili 1 hodinu týdně.

Péče o školní zahrady v Dolních Rakousích. Ve Vídni konala se v červnu na podnět zemského spolku pro pěstování ovocnictví schůze správců školních zahrad, které byl přítomen také školní rada a okresní školní inspektor Wagenhütter. Týž dokazoval, že nynější ustanovení o školních zahradách a nedávno od zmíněného spolku vydaná instrukce o zřizování školních zahrad úplně zabezpečují zřizování a trvání řádných zahrad školních. Po jeho návrhu vyslovilo shromáždění tyto požadavky: 1. Každá školní obec jest zákonem zavázána, zříditi přiměřenou školní zahradu a má vřaditi do rozpočtu potřebnou k tomu účelu peněžitou částku. Obcím nemajetným nechť dostane se zemské podpory. 2. Učitel, po případě učitelé školy, jsou povinni považovati školní zahradu za prostředek vyučovací. 3. Hlavní váha budiž kladena na pěstování ovocných stromův a zeleniny. Ku pracím ve školce budtež pravidelně přidržování chlapci a ku pěstování zeleniny dívky po 6—7. 4. Učitelstvu budiž poskytnuta příležitost, aby si v praktických kursech osvojili zručnost ve šlechtění a pěstování stromoví. 5. Výnos ze školních zahrad náleží učitelům jako náhrada za práci. 6. Úlevy ve školní docházce, zvláště zproštění na celá pololetí, činí cenu školních zahrad illusorní a budtež tedy zrušeny. 7. V každém školním okrese budiž zřízena vzorná školní zahrada. 8. Každoročně konej s: schůze správců školních zahrad, a to v místě, kde jest vzorná školní zahrada. 9. Otázka školních zahrad budiž stálým předmětem rokování okresních porad.

Náklad na školství ve velikých rakouských městech. R. 1898 činil náklad na školství: ve Vídni 19,818.000 K

v Praze s předměstími 4,888.900 K, v Brně 1,619.000 K, v Terstu 1 $\frac{1}{3}$ mil. K, ve Lvově (čísla uvádíme v tisících K) 897, ve Št. Hradci 739, Krakově 516, Inšpruku 328, Liberci 308, Olomouci 234, Linci 205, Ústí n. L. 191, Mariboru 176, Plzni 172, Opavě 160, Černovicích 158, Jihlavě 131, Prostějově 130, na Kladně 124, v Jablonném 120, v Tridentě 116, Buděovicích 106, Gorici 103, Celovci 98, Karlových Varech 97, Bilsku 94, Lublani 90, Kolomyji 85, Kroměříži 84, ve Znojmě 82, Víd. Novém Městě 81, Solnohradě 77, Stanislavově 64, Chebu 60, Zadru 56, Těšíně 44, Štýru 42, Bolzaně 40. Průměrem na každého obyvatele připadá ročně 8·7 K. Výdaje nad tento průměr vykazují: Inšpruk, Praha, Brno, Olomouc, Vídeň, Liberec a Maribor. Průměr v ostatních městech jest menší.

Katolické učitelé spolky v Německu. V Německu jest ústřední spolek katolických učitelů i ústřední spolek katolických učitelek. K ústřednímu spolku katolických učitelů jest přihlášeno jedenáct tisíc katol. učitelů a ústřední spolek katol. učitek má 4500 členek. Katolický lidový spolek pro celé Německo má 186 tisíc členů. V posledních desíti letech pořádal 6000 veřejných schůzí!

Vyučování náboženství polským jazykem v Poznaňsku zakázáno. Ministr kultu a vyučování v Prusku zrušil vyučování náboženství v Poznaňsku v polském jazyce. Hlavní orgán něm. protestantských konservativců, »Kreuzzeitung«, kárá toto rozhodnutí důrazně, poněvadž se stalo bez předchozí porady s církevními úřady. Jak »Germania« tvrdí, bude proti tomu episkopát na konferenci ve Fuldě důrazně protestovati, rovněž na sněmu pruském bude podána interpelace. — Germanisace ubohých Poláků provádí se s největším úsilím. Ministr zaslal nedávno Poznaňské vládě výnos tohoto obsahu: »Při revisi, kterou můj komisař v některých školách tamního okresu vykonal, bylo shledáno, že mnozí učitelé se vynasnažovali, aby u dětí řádné znalosti německého jazyka se docílilo. Naproti tomu jevil se ve mnohých školách prospěch nedostatečný. Poněvadž ve všech dozorcích okresech ustanoveni jsou inspektoři, očekávám, že tito budou hlavně přihlížeti ke slabým a netečným učitelům, zvláště musí býti dbáno, aby i na nižších stupních cvičení v ja-

zyce německém dalo se s větší pílí, než dosud.«

Germanisace v Pruském Slezsku.

Slezský poslanec Strzoda řekl ve sněmovně mezi jiným toto: »Povázíme-li, jak mnoho škol v posledních letech přibýlo, jak rozmnoženy jsou učebné hodiny a pomůcky při menším počtu žactva ve třídách — musíme výsledek vyučování nazvati žalostným. My na venkově to dovedeme dobře posouditi, poněvadž se denně stýkáme s lidmi, kteří vyšli z nynější školy. My, kteří jsme vyšli ze školy, v níž se ještě neprováděla germanisace nynějším způsobem, také jsme se naučili němčině aneb aspoň obdrželi základ, že jsme se později snadno naučiti jí mohli. Žádáme proto od král. vlády zavedení osvědčeného starého učebného plánu. Nenadsazují, řeknu-li, že zásluha o nynější loyálnost Slezanů, láska k vlasti a věrnost ku králi náleží především tomuto osvědčenému plánu. Neboť tehdejší methodou byla vštěpována dětem nejenom láska ku Kristu a Jeho církvi, ale i láska ke králi a panovnickému domu, a to způsobem rozumným a s výsledkem dojistá stkvělým. Pánové! Ve způsobu, jakým se zachází v našich školách s polskými a moravskými dětmi v Horním Slezsku, leží systém nás Slezany znepokojující a roztrpčující, jímž účelu, o který správa vyučování se snaží, totiž poněmčení dětí, dosaženo nebude, a všechny odměny, jichž se učitelům za zdánlivý prospěch ve vyučování němčině dostává, záměrům vlády nepomohou. Při vyučování jazykem německým naučí se děti slovům, větám a snad i celým článkům z paměti, avšak zpravidla jim nerozumějí, a když opustí školu, zapomenou, čemu se by'y naučily, a jsou-li někdy povolány k soudu, nemohou vypovídati a bývají od soudců, kteří neznalost němčiny považují za vzdorovitost, trestány. Ku konci prohlašuji, že my Slezané vždy budeme dobrými katolíky a věrnými poddanými Pruska.« Tato řeč Strzodova měla následek, že na podnět katolického učitelského spolku konala se v Horním Hlohově protestní schůze veškerého učitelstva volebního okresu, na níž přijata obšírná resoluce. Jest prý zrovna nepochopitelno, že se může někdo nalézt, kdo vyhlašuje prospěch nynějšího vyučování za žalostný a velebí dřívější methodu. Strzodovo nepřátelské smýšlení k Němcům jest prý dávno známo. Při kanonické visi-

taci v Deutsch-Müllmenu se konala veřejná zkouška v náboženství jazykem německým, a ukázal se náležitý prospěch. I v nejdlehlších polských vesnicích ovládají mužové i ženy, kteří vyšli z nynější školy, německý jazyk úplně, starší nikoliv. Výsledky nynějšího vyučování v němčině přiměřenou a správnou (!) methodou jsou patrnější a patrnější a proto, rozumí se, bude germanisováno dále.

Bohužel, v říši jako u nás, jsou mnozí katoličtí Němci nejprve Němci a potom teprve katolíky, kteří potlačování jiných národností považují za něco dovoleného. Ještě jednu zajímavou věc uvedeme, která však není s otázkou jazykovou v nižádném styku. Týž poslanec uvedl také ve své řeči, že školní děti v Deutsch-Müllmenu jsou nuceny — vyklízeti ve škole záchody! Toť se ví, že slavný obecní úřad toto tvrzení »uvedl na pravou míru.« (Jak se zdá, jest v Prusku obecní samospráva tak výtečná jako u nás.) Vyklízení záchodů odrostlejšími školními chlapci děje prý se v Müllmenu již dávno, a poněvadž obec nemá prostředků, aby za to mohla platiti dělníkům, je toto zařízení zcela odůvodněno (!). Ale že by chlapci byli při tom stáli v tekutině 9" teplé či vlastně studené, jak tvrdil poslanec Strzoda, jest prý smyšlenkou. (Bylo-li to na jaře nebo na podzim, bezpochyby tu záchodovou tekutinu někdo ohřál.) Tímto »vyjádřením« obecního úřadu jest němectví nepřátelský poslanec dojistá na hlavu poražen. Případ ten podivně ilustruje školské poměry v Pruském Slezsku.

Úlevy ve školní docházce v Elsasko-Lotrinsku. Na naléhání některých členů zemského výboru povolila vrchní školní rada úlevy ve školní docházce v tom způsobu, aby v obcích, kde se toho jevila potřeba, ve vyšších třídách obecných škol po dobu 13 neděl odpolední vyučování se nekonalo. Úlev těch nebylo však užito tou měrou, jak se očekávalo. V dolním Elsasku užilo jich z 560 obcí 285, v jistém okrese ze 70 obcí pouze 8.

Opatření proti zpustlosti mládeže. Okresní úřad v Landau ve Falcku rozeslal podřízeným úřadům tento výnos: »Nejenom policejní úřadové, nýbrž i obce, vychovatelé mládeže, ano i obecnstvo musí se přičinovati, aby se činila přítrž nevázanosti odrůstající mládeže. Obce necht vyplácejí náhrady poškozeným za každé po-

škození zahrad, vinic atd., čímž i škůdcové budou nuceni k náhradě přispívati. Na vypátrání původců budtež vypsány odměny. To není žádná denunce, za niž by se musil někdo stydět. Se strany duchovenstva a učitelstva nechť dostává se mládeži poučení. Zvláště však musí policejní orgány býti činnými, a každý přešupek musí býti přísně potrestán aby mladí provinilci viděli, že neujdou trestu. Hlavně o nedělích a svátcích, a tu zvláště večer musí býti věnována pozornost hostincům i ulicím, aby každý zlořád v zárodku byl potlačen.

Ze statistiky o německém školství.

V celé Německé říši jest 59.300 obecných škol; školních dětí jest 8.7 milionu, učitelů 137.500. Výdaje na školství činí 341 mil. marek, z toho uhrazuje stát 98 mil., ostatní obce. Výlohy na každé dítě činí 39.5 marek. Gymnasií, reálek, reálných gymnasií a pod. škol jest 1108 se 16.830 učiteli a 280.000 žáky. Výlohy na tyto školy činí 70 mil. marek, jež uhrazuje z části stát, většinou však hradí se školním platem, nadacemi a příspěvky od obcí. Na 22 universitách jest asi 32.000 studujících, desítina z nich jest z ciziny. Profesorů a docentů je 2.200. Technických škol je 9 s 11.000 posluchači a 850 učiteli. Vyržování universit stojí ročně přes 22 mil. marek, technické školy 6 mil. 180 vyšších odborných škol se 3.500 žáky a 350 učiteli vyžadují nákladu 4 mil. marek; jsou to školy zvěrolékařské, lesnické, hornické a hospodářské. Četné jsou odborné školy nižší. Vyšších škol dívčích jest přes 300; mají asi 75.000 žaček s 1925 učitelkami a vyžadují nákladu 12 mil. marek. V samotném Bavorsku jest 7317 obecných škol, 360 městských a 9.657 vesnických; z nich bylo 54 škol soukromých. Více než 70% škol bylo katolických, více než 26% evangelických, necelé 2% simultánních a 1.2% židovských. Do denních škol chodilo skoro 830 tisíc žáků, do nedělních přes 288 tisíc. Pokračovacích škol řemeslnických bylo 263, hospodářských 457, středních škol bylo 483, mezi nimi 40 humanistických gymnasií, 26 progymnasií, 20 škol latinských, 4 reálná gymnasia, 58 škol reálných a 134 vyšších škol dívčích, (z nich 104 soukromé), 39 škol pro ženské ruční práce, z nichž 35 bylo privátních.

Bavorský ministr vyučování o studiu žen. V bavorské sněmovně učiněn dotaz,

budou-li ženy přípuštěny k vyššímu studiu. Ministr vyučování Dr. Landmann vyslovil se o tom takto: »Zdá se mi správným mínění, že tělesná i duševní povaha ženy jest v odporu s vyšším studiem. Mám po ruce statistiku o služební době učitelstva z horních Bavor, a ta vydává pro ženy svědectví velmi nepříznivé. Průměrná služební doba u pensionovaných učitelů činí 34 roky a 10 měsíců, u učitelek naproti tomu jen 18 roků a 3 měsíce, tedy téměř jen polovici. Provdané učitelky nejsou v to počítány. Průměrné stáří u pensionovaných učitelů jest 54 let, u učitelek pouze 38 let a 11 měsíců. Tato čísla jsou tím nápadnější, povážíme-li, co vše vykoná žena v povolání, k němuž je vlastně Bohem určena. Co vykoná provdaná žena v péči o děti, o domácnost, jakým námahám se podrobuje, a nestává se ku práci nespůsobilou! To zdá se nasvědčovati, že jest lépe, když se žena věnuje svému přirozenému povolání a nechápe se zaměstnání, jež dosud vyhrazena byla mužům. Běží tu ovšem o otázku chlebovou. Ve skutečnosti vyvinují se poměry tak, že dívka, může-li se provdati, také se provdá. V Mnichově mnohé učitelky zaměnily učitelské povolání za povolání ženy. Doufejme, že sociální vývoj i tuto otázku příznivě rozřeší.

Školská deputace berlínská o školách pro děti málo nadané. Tento úřad vyslovil se o školách pro děti málo nadané (školy těch zřízeno je dosud v Německu 50) takto: Některá města založila tyto školy ze snahy skutečně lidumilné. My však příkladu jejich následovati nemíníme, a to ze dvou příčin. Pro některé děti byly by takové školy příliš vzdáleny a mimo to by se dětem do škol těch odkázaných vtiskla snad na vždy jakási známka nedostatečnosti. Spíše míníme takové děti ještě ve zvláštních skupinách dáti vyučovati, při čemž by však zůstaly žáky jako ostatní. Toto skupinové vyučování by započalo hned v I. třídě. Skupina by neměla více než 12 dětí a tvořila by zvláštní třídu. Denně by se učilo dvě hodiny, a to náboženství, jazyku, počtům a psaní. Ku konci každého pololetí podá učitel školnímu dozorcímu úřadu zprávu o dětech, které učinily takový prospěch, že by mohly býti vřa lěny do třídy hlavních. Školní inspektor pak o tom rozhodne, po případě o prospěchu i dítek sám se přesvědčiv. Nechápvosti dětí bývá

nezřídka příčinou spíše zanedbané vychování než nedostatek vloh. Učitelům, tyto skupiny vyučujícím, dostávalo by se mimo služné zvláštní roční odměny 300 marek.

Ke školským poměrům v Dánsku.

Ze statistiky o školství vycházejí na jevo věci přímo neuvěřitelné. Z 50.000 školou povinných dětí v Kodani až přes 40% je zaměstnáno v různých závodech, a jsou to nezřídka i děti 10leté. 800 dětí koná práci v ovzduší zdravím ohrožujícím, a to pozdě do noci. Když toto se děje ve hlavním městě, praví dopisovatel jistého německého listu, jak to asi vyhlíží jinde!

Náklad na školství v různých státech. Ve Švýcarsku připadá na jednoho

obyvatele 7 $\frac{1}{2}$ K výloh na školství, ve Francii méně než 4 K, v Německu 2·4 K, v Anglii 2·05 K, v Itálii 1·85 K, v Rakousku 1·75 K, v Rusku 0·15 K. Na vojsko se platí ve Švýcarech jen polovice toho, co na školství, v ostatních státech však čtyřikrát až sedmkrát více, v Rusku docela 68krát. Čím více na vojsko, tím méně na školy.

V Japonsku bude prý zřízeno školství dle německého vzoru. Japonská vláda vyslala do Německa Dr. J. Yokaye, profesory J. Kozare a Hastrimota, aby poznali zřízení tamního školství. Že pak ti pánové se nepodívali do naší Haliče!

L † 90.

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Úmrtí. Dne 30. července zemřel v Hronově n. M. říd. učitel ve v. p. Václ. Brejtr, dožil se věku 89 let. — Dne 2. srpna zemřel v Jablonci n. J. říd. učitel ve v. p. Karel Škoda u věku 83 let. Dne 16. srpna zemřel na Vinohradech p. Ignác Paukner, říd. učitel ze Sedlce u Tábora ve v., čestný měšťan sedlecký, býv. člen c. k. okr. školní rady tábořské, u věku 84 let. Téhož dne zemřel v Dolním Hamru učitel p. Bohuslav Zikmund v mladém věku 29 let. O. v p.!

Nepřátelství »klerikálních« listů k učitelstvu. »A co mají říci učitelé v Čechách? Ti nemají dosud ani tak upravené platy jako učitelstvo moravské! Na Moravě byl přece učiněn krok k lepšímu, ale v Čechách jest to dosud, jak bývalo. Každý soudní sluha má lepší plat nežli učitel v Čechách, jehož práce přece má tak velikou důležitost a zodpovědnost! Není tomu dávno, co jeden zasloužilý svědomitý učitel byl ustanoven za prozatímního řídicího učitele v jedné vesnici. Přes 20 let pracoval v městečku, kde pro svoji ryzí, přímou povahu a úctu k svaté církvi byl od mnohých »velkomožných« pánů pronásledován. Vzдор tomu, že měl četnou rodinu, neuznaly přece rozhodující kruhy za vhodné, aby dosáhl lepšího místa; — a když konečně po mnohých překážkách toho docílil, vyskytlo se dosti závistníků, kteří mu chtěli vyrvati to, co si trpkou, úmornou prací plnou měrou zasloužil. Takový jest asi obrázek »učitelského ráje« v Čechách. — Jest to smutné, že učitelstvo české nemá

ani jediného upřímného zastance na říšské radě, který by účinně dovedl v tyto zbedované poměry zasáhnouti.« — Tak napsala »Obnova« v jednom z posledních čísel. Tohle psal jistě nějaký zuřivý nepřítel učitelstva; »Šk. Obzor«, »Č. Učitel« a »Posel z B.« aspoň tvrdí, že do »Obnovy« píší sami nepřátelé učitelstva a školství. Ale kdyby pánům z liberálního a pokrokařského tábora zasvitlo trochu v hlavách, uznali by, že ti klerikálové nebyli a nejsou nepřátely vzdělání, ale naopak, že církev i škola mívají někdy společného nepřítele.

Moderní mládež. V jisté obci u Bíliny zapomněl si ve školní síni řídicí učitel německé školy na stoje hodinky s řetízkem u přítomnosti několika žáků. Po delší době vzpomněl si na své hodinky, šel si pro ně, ale ty zatím byly již zmizely. Řídicí učitel jal se hledati všude ztracené hodinky, ale nadarmo. I oznámil věc četnictvu, které rozebrané učitelovy hodinky našlo u několika školáků u věku 8 12 let.

Co všechno se už pohřešuje! Z jisté obce u Mělníka četli jsme v denních listech tento dopis: »Každoročně sjedou se sem kramáři, cukráři, akrobati, aby výdělkem došli. Také majitelé kolotočů našli si vždy zde své místo a hojnému příjmu maličkých i dospělých (!) se těšili. Poslední dva roky však jakoby tito poslední zapomněli na naši obec úplně. Naše malá drobotina velmi těžce toho postrádala. Vybízíme tudíž majitele kolotočů, aby neopomenuli v čas stánek svůj

si zde zamluviti, ujišťující je dobrým výdělkem. O místo, jež se kolotoči vykáže, nechť se majitel jeho hlásí u obecního úřadu.« — Když už kolotoč v obci si najde »stánek«, tu — ať již nehledíme k možnému úrazu (známe případ, kdy malé děvče, chtějc vylézt na dřevěného koníka, spadlo a zlomilo si nohu), zakusí rodičové dosti zlosti, neboť děti stále žebrou o krejčary, aby je »projezdily«. Zámožné si toho mohou spíš dopřáti; ale i

chudé hledí žádostivě a snad i závistivě na ten požitek bohatších. Jakáž pomoc, když kolotoč už je tu — děti jsou děti. Ale když kolotoč se nedostaví, vybízeti jejich majetníky, aby do obce přijeli, je při nejmenším podivné. Komu pak na tom asi tak záleží! Což je třeba přivolávat dětem příležitost k utrácení peněz? Není pro ně jiné zábavy? Rozumní rodičové se asi pisateli tohoto vyzvání divně poděkují.

LITERATURA.

J. Gebauer: Příruční mluvnice jazyka českého pro učitele a studium soukromé. V Praze. Nákladem F. Temporského. Cena 4 zl. 80 kr. IV. 496 str.

Tato příruční mluvnice je vlastně nové, ne mnoho změněné vydání dvoudílné Mluvnice české pro školy střední a ústavy učitelské, vydané r. 1890. Dva díly oné pojaty zde ve svazek jeden. Dvoudílná ona mluvnice vylpynula z náležavé potřeby řádné mluvnice pro naše školy a vyrostla ze skizz k veliké Historické mluvnici, již tehdy prof. Gebauer chystal a jejíž dva díly máme již v rukou. V oné mluvnici školní podána systematicky příslušná vědecká látka v míře nejhojnější, pokud to kniha školní dovovala. Tak dostalo se středním našim školám knihy, vyhovující zcela pokročilému badání na poli českého mluvnictví. »Není skoro stránky, z níž by jasně nevysvítilo, že o četných zjevech teprve z mluvnice Gebauerovy správného dobýváme poučení,« napsal o ní prof. Pastrnek v »Atheneu« 1890, 184. Totéž ovšem platí o Příruční mluvnici této. K vydání jejímu vedla p. spisovatele snaha, zachovati všem, kdož hledají náležitého, bezpečného poučení o českém jazyku, zvláště spisovném, vědecké a systematické vzdělání mluvnice, jak obsaženo je v oné dvoudílné mluvnici, již hodlá nahraditi vzděláním novým, stručnějším, potřebě školní přiměřenějším. A jistě se nemýlí p. spisovatel, domnívaje se, že vhod tak učiní všem, již poučení onoho hledají. Změn a přídavek je nemnoho, ale jsou knize jen k prospěchu. Tak na str. 3. ve stati »Hlásky a písmena« podána velmi praktická pravidla o psaní slov cizích aneb přejatých, na str. 12. podán obšírnější výklad o slabikách jero-vých, na str. 73 při výkladu o složeních vlastních přidány vědecké názvy

jednotlivých druhů složenin (dvandva, karmadharaja, tatpuruša, bahuvrihi), na str. 74. při kmenech slovesných činěn rozdíl mezi iterativy v širším smyslu a iterativy druhého stupně či frekventativy (slovesy opětovacími a opakovacími) a připojen bližší výklad o původě iterativního tvoření příponou va. Skloňování podstatných jmen rozvrženo na pateré skloňování, odpovídající rozdělení dle kmenů (první sklonění = mužské o-kmeny, druhé = střední o-kmeny, třetí = a-kmeny, čtvrté = i-kmeny, páté = souhláskové kmeny); každé sklonění rozděluje se pak v příslušné vzory (tvrdé — měkké, životné — neživotné). Položen zde také krátký výklad o splynutí o-kmenů s u-kmeny, čímž odůvodněno také vypuštění sklonění u-kmenů (vzor »syn«), jež vzájemným prostoupením obou sklonění pro novou češtinu také vskutku odpadá. Sloveso směti zařaděno pod vzor »trpěti« místo pod vzor »krýti« (dvoudílná Mluvnice, 2. vyd., § 218.), při vzoru »krýti« slovesa, jichž kmen infinitivní končí na -a, přehledně rozdělena v 5 oddílů, na str. 180. poukázáno na rozdíl inchoativ (III. tř.) a factitiv (IV. tř.), jež často se směšují, při třídě páté, vzoru třetím zaveden vedle vzoru »bráti« ještě vzor »kovati« pro slovesa, jejichž prvotní kmen končí samohláskou (kou-), kmen infinit. utvořen je příponou a (kova-ti) a kmen praesentní příponou je, jo (ku-je m. kouje), a tak přibyly nové dva paragrafy, obsahující časování tohoto vzoru a výklady k jednotlivým tvarům a slovesům, sem patřícím. Na str. 204. a sl. vyloženo obšírněji postup, jak z původního aoristu bych, by vyvinula se kondicionální spojka »by«. V druhém díle, skladbě, hrubších změn není; jsou hlavně jen formální; látka, shrnutá v dvoudílné mluvnici pod jeden

paragraf, rozdělena tu ve více paragrafů; některá stať položena jinam (znázornění period obrazci), ze samostatného odstavce některého paragrafu učiněna poznámka. Tyto změny učiněny většinou pro lepší přehlednost. Připojeny jsou odstavce XV. a XVI., Význam klidový a pohybový se zastupují a Výrazy pro vespolnost a střídavost. Ve shodě s dvoudílnou mluvnici následují ke konci všeobecné výklady pro hlubší poznání jazyka a mluvnice, v nichž pozorovali jsme novější způsob rozdělování řeckých nářečí; při písmu promlu-

veno obšírněji o užívání slovanského písma v Čechách. To jsou asi celkem změny proti mluvnici dvoudílné. K praktičnosti této Příručné mluvnice značnou měrou přispívá připojený seznam slovní i věcný, jež s pilí a bedlivostí sestavil prof. K. Novák; jím vlastně učiněna jest mluvnice tato mluvnici příruční. Tiskové omyly jsou nečetné a pečlivě opraveny; neopraveno namanulo se nám »ožítí« místo žítí na str. 165, § 224. Tisk je pěkný, celá úprava velmi slušná. Můžeme s dobrým svědomím knihu tu doporučiti. *O. H-r.*

Vedlejší zaměstnání školní mládeže.

Píše FRANT. PILBAUER.

Čím pak se děti zaměstnávají v domě mimoškolní? Jaké je jejich vedlejší zaměstnání? Hlavním zaměstnáním jest docházka školní a služby Boží, pilné hledění si vyučování, domácí úlohy, přípravy, učení se na paměť a pod.

Vyučování trvá dopoledne od 8—10—12, odpoledne od 1—3—4 hod., zbývají tedy dětem chvíle, aby provozovaly vedlejší zaměstnání ráno i odpoledne. Mimo to jsou prázdná půldne i celé dni a prázdniny hlavní, kdy děti nejsou pod přímým dozorem učitele. Tomuto však zákonem nařizeno, aby všiml si chování dětí ve chvílích mimoškolních. Svědomitý učitel neřekne nikdy, jako napsal Kosmák V o jistém učiteli, když si mu sousedi stěžovali na nezbedné chování dětí: Já mít dety in dr Šúle, só jelají doma, venku, já nyc —

Lidé se knihami vychovávají. Pravda ta má důležitost při vychování mládeže, pokud ona se zabývá čtením mimo školu. Má-li mládež, když školu opustí, z vlastního popudu zavrhovati, co nevkusného a nemravného jest, potřebí, abychom dětem podávali čtení dobré. Nyní nabízí se mládeži veliké množství knih, dobrých i špatných. Dejme dětem do rukou vhodné čtení, aby si zvykly čísti a zvyknouce dobré věci vždy rády čítaly.

Dítky dočítajíce se v knihovně školní o svých povinnostech k Bohu a bližnímu, naleznou krásné vzory lásky, uctivosti, poslušnosti, vděčnosti a jiných ctností. I seznají, že po Bohu a rodičích je to obec a drahá vlast, jež milovati a jimž z lásky cele se věnovati mají.

Pomocí knihoven školních pěstujme v mládeži lásku ke čtení. Rozmlouvejme příležitostně o čteném.

Stěžováno si do naší mládeže, že v době mimoškolní rozpustile si vede; nuže, rozněcujme chuť ke čtení! Smiles praví, že kniha je důležitější nežli veliká bitva.

Vypočítaví knihkupci zahrnují nezkušené obecenstvo špatnými romány, ne-
dbajíce, že jimi otravují lid, který jim za to platí. Kdo otravuje své srdce představami ukrutnými, ztrácí zálibu ve čtení dobrém, v pravdě krásném. Proti tomu je jediný prostředek: rozšiřovati knihy dobré, které obyčejně mají špatný odbyt. Lid dosud nepochopil užitku knih. Považuje čtení spíše za zábavu a libůstku nežli za potřebu.

Říkají: Nemám peněz! Ovšem, lidé dnes nejsou zlatem obaleni, ale pozoro-

rujme, že hodně vydají na věci nepotřebné. A peníze na knihy špatné přece mají.

Erfurtská vláda žádá učitele, aby bedlivý zřetel měli a zhoubné spisy, které podrývají mravní základy života lidu, dostanou-li do ruky, předložili, aby mohla proti vydavatelům zavést trestní vyšetřování; neboť knihy ty, které roznašeči ke koupi nabízejí a vnucují, jsou zejména dítkám škodlivy, poněvadž k nim snadný přístup mají, ba snad z nich rodičům přečítají. Sem patří i čtení novin.

Nejjistější hrází před nákazou mravní, která od západu dál a dále na východ postupuje, — jest práce. Práce je kouzelnice, jež mění poušť v ráj a nebem činí mu zemi. Dítě se nenarodilo lenochem.

Podívejme se na dítě. Dělá dřevěnou šavli pouze kudlou. Jak se namáhá! Slovný Newton, ač dosti tupý žák, byl pilen v práci pilkou, kladivem, sekerou. Klepal a neustále robil ve světnici mlýnky, vozíky i všeliké stroje. Kdo nutí dítě, aby pracovalo? Jeho přirozenost.

Již matka volá na malého hošíka: Pepíčku, podrž mi pásmo nití, abych vinula. — Podej mi náprstek! — Otevři okeničku! Dej kanárkovi semence a čerstvé vody! — Pojďme do zahrady, vezmi kropenku a pokrop záhonek. Vezmi hrábě a urovnej cestu!

Nejmilejší je dítěti napodobení rozmanitých zaměstnání lidí dospělých. Jaká radost, smí-li malá dívčinka mamince něco podržeti, poponěsti, dle domnění pomáhati. Půjčte malému hošíku kladívko a dovolte mu, aby zatkloukl vypadlý hřebík, má z toho nemalou radost.

V dobré domácnosti získá si dítě od maličkosti živou lásku k práci, poklad pro život.

Jsou však rodičové, kteří si stěžují na lopocením a dření t. j. tělesnou práci a kteří považují za lepší každé zaměstnání, při kterém se nic tělem nedělá. Takoví dětem lásku k práci nevštipí.

Není to náhoda, že dítky z rodin rolníků a řemeslníků bývají obvykle nejlepšími žáky v našich školách. Dítě řemeslnické, jehož obydlí je zároveň dílnou, má na minutu odměřený čas, kdy se ze školy musí vrátiti. A ono se neomešká na ulici nebo na návsi. Čeká je doma matka se skývou chleba, ale čeká na ně též otec s prací v dílně, v zahradě nebo na poli. Dítě chudého tkalce jest již v osmém roce tkalcovským učněm, jenž do roka na sta přaden vysoukatí musí na cívky do otcova člunu. Synek rolníka zná taktéž všecky práce při hospodářství.

Ve Španělsku mají přísloví: Nebe je dobré, země je dobrá, co však mezi oběma leží, je špatné. Líní lidé. Španěl se zapýří, pracuje-li, nečervená se, žebrá-li. Jinak ve kvetoucím Dánsku, Švédsku, Holandsku. Tam není chudiny — není zahálky. Práci povznéstí znamená povznéstí vlast.

Žáci škol vesnických mají více příležitostí v domácnosti různými pracemi se zabývat, kdežto žáci městští té příležitosti nemají, ano práce se spíše štítí.

Nemůžeme žádati od školy, jejíž působnost dále nesáhá než do dokončeného 14. (nyní vlastně do 12.) roku, aby vzdělala žáky na hotové lidi. Úkolem jejím je pouze klásti k tomu základ. V tom je prostředkem práce.

V čítankách jsou články: Nikdo bez práce nejídá koláče. — Práce nehádnobí člověka. — Josef II. uctil stav selský. — Divně se při tom vyjímá básnička: Po lese chodím sám a sám, nic myslí, okem nehledám. — Dále ve III. čítance: Důležitost práce. — Fr. Wiesner. — Počátky řemesel. — Prostředek zbohatnouti.

Škola již nyní přetěžuje. Nikdo nebude popírati toho fakta, neboť je to

jednohlasný úsudek paedagogův a lékařův Nelze ani zamlčeti následků z takových poměrů plynoucích. Veliký počet krátkozrakých ve vyšších školách, zakrnění v tělesném vývoji, šířící se blednička, chudokrevnost mezi děvčaty, hrdelní nemoci atd. I po stránce duševní můžeme stopovati neblahý účinek přetěžování a přepínání v chabosti a sklíčenosti ducha, v nechuti ke pracím, nedostatku veselé mysli, v nervóse u dospělých. Praktické zaměstnání se zanedbává, jen theorie se provádí. Dětem ukládá se mnoho práce duševní, při níž se ustavičně sedí, a tu se jeví ruční práce jako opačný prostředek. Známo, že učenci hledají v ručních pracích protiváhu namáhání duševnímu osvěžení a občerstvení.

Císař Maximilián koval meče, kopí a přilby. Švédský král, Adolf Fridrich, Ludvík XV., král francouzský, znali se v soustružnictví. Karel V. zabýval se hodi-nářstvím. V rodině Hohenzollernské je zvykem každého mužského člena vyučiti knihařství a truhlářství. Korunní princezna jest protektorkou školní dílny ve Zhořelci. Tak i v Dánsku, Holandsku, Švýcařích, Anglii, Rusku a j.

Je-li otec řemeslníkem, průmyslníkem, má-li dílnu v domě, často má i zde dítě příležitost pohlížeti na práci, na její způsob i postup, na látky, jichž používá, na nástroje, na výrobky. Kdo dovede oceniti živý názor práce? Tak se seznamuje dítě od útlého věku s prací lidskou, jejím ovocem a jejím požehnáním.

Dle vývodů Salomonových tvrdí se, že práce hmotná je žáku i učiteli mnohostranně prospěšnou. Hlavně co se týká tělesného zdraví, poskytuje práce mnoho příležitostí ke cvičení a otužování svalů i nervů. Jí bude se upevňovati jeho vědomí, jež zároveň se bude rozšiřovati, prohlubovati a opravovati; jí uvede se toto vědomí ve vztah k životu a povznese praktické porozumění. Dnes je právě z ústavu vyšlý učitel pravým dítětem v praktických věcech života, v čemž ho předčí každý prostý venkovan. To však větším stupněm praktického cviku mohlo by se pozměniti, čímž by učitel na vážnosti obecnstva nemálo získal.

Největší počet lidí je odkázán ke práci tělesné a závislým na jejím zdaru a proto je práce důležitou pro stát.

Ruční práce děti neobyčejně zajímá a ulehčuje jim volbu životního povolání. Vrozený pud po činnosti nalézá v pracích těch nejlepšího ukojení. Žáci se naučí ceniti práci, materiál, čas. Již od staletí snažili se vynikající paedagogové spojití s vyučováním škol i ruční práce. Ruční práce chlapecké zavedeny jsou při obecných školách ve velkých městech ve Švédsku, Francii, Anglii, Německu, Rakousko-Uhersku, Rusku, Rumunsku i v Americe, dále pracují hodní chlapi ve vychovatelně a tuláčkové v útulnách. Dle toho je jasně viděti, že ruční práce chrání před špatnými mravy.

Ruční práce u nás zavedl Kindermann, farář v Kaplici u Budějovic, později biskup Litoměřický. Bylo škol takových přes 200, ale za Josefa II. zanikly. Nyní jsou u nás na některých školách zavedeny ruční práce dle vzoru švédského. Tam měly ruční práce pozdvihnouti klesající výživu venkovského lidu, tak zv. domácí slöjd čili samostatné opatřování si potřeb v domácnosti a hospodářství. U nás nikdo se však domnívati nebude, že zavedením ručních prací chlapeckých pomůže se skleslému řemeslu.

Ruční práce jsou vychovatelským prostředkem (ne pro výdělek), aby mládež navykala dětské práci, pořádku, vytrvalosti, pozornosti a pilnosti. Účelem prací ručních jest domácí pilnost, jakási dovednost v pracích, jakých jest třeba hospodářům a otcům rodiny. Získá-li se peněžitá úspora, nebude musiti se vše kupovati, budou přidržováni doma a návštěva hostinců se omezí.

Podívejme se již do školní dílny. Ve dlouhé, světlé místnosti, vhodnými vyřezávanými nápisy zdobené, sedí as 14 hochů z vyšších tříd školních, každý u svého kozlíku očekávající práci. Učitel, odborný znalec, rozdělí na počátku práce dle schopnosti a věku jednotlivcův, a v malé chvíli zanotují již pilky jednotvárnou melodii. Hoši pracují rádi i libují si, že tyto dvě hodiny jsou jim milé. Zde se vyžitkují a se zdokonalí v kreslení, musí vzorky obkreslovati. Noví žáci robí z prkének krávy, koně, kočky, psy, slony, jeleny a j., zručnější kalamáře, různé stojany, rámce s okrasami, vyřezávaná písmena, stojany na podobizny, hodinky. Materiál dodává obec. Vyrobené předměty ukládají se a pak dražbou prodají. Někdy si mohou žáci vzítí práce domů, a tu zajisté takového hochu mezi dovádějícími venku neužijí.

Dále dělají modely z hlíny dle kreslířských předloh, některé odlitky, rámy, prkénka, topůrka, kolíky, střenky k nožům, zouváky, paličky, lžice různých tvarů a velikostí, věšáky, stojany na sklenice, stoličky, rohožky, košíky na lžice, podnožky. —

Z lepenky: desky, různé tvary podkladků, krabice, pouzdra na péra, nástěnné košíky, podlepené obrazy, příručné mapky šk., skřínky na hmyz a nerosty, měřická tělesa, pokryvky na stůl z barevných tyčinek, skleněné uzavřené schránky na hmyz, k uschování čerstvých květin.

Účel těchto řemeslných škol je: harmonický vývoj ducha i těla, užitek, praktický, bystrý zrak, šlechtí vkus, pěstuje porozumění pro estetický názor, cvičí se ruka, jemní hmat, vzdělává se porozumění pro praktické dobro, sílí vůle, práce přispívají k utváření povahy, připravují pro život a prospívají každému, nejen budoucímu řemeslníku.

Ale pozor! Sháněním po pilčičkách a lepence činí se z ručních prací karikatura. To pilčičkování je titěrná novota. Přišla k nám z říše, kde se s ní dělá veliký povyk. Lupenkářství však kazí zrak, hrudník se sůžuje, lopatky vystupují, záda kulatí. Plíce a srdce jsou sevřeny a nemohou se volně vyvíjeti; krev se žene do mozku a do hlavy, překrví se mozek i oči.

Ve vychovatelně pěstují se práce ruční jako v prosté, spořádané domácnosti. Proti posteli vidí chlapec nápis nade dveřmi: »Ráno vstana pracuj, sic jinak bys zase ležel.« Sotva opustí lože, už má práci zametání světnic, chodeb, schodů, přinášení vody, paliva, cidění obuvi a j.

Po vyučování chápou se hoši ochotně rýčův a motyk, hrábí a koňví, pospíchajíce do zahrady. Ve stáji s nějakým kusem dobytka, kus louky, pole, práce je dost. V zimě jsou celý den pod krovem, spravují oděv. V Německu pěstují ve vychovatelnách plodiny zahradní a polní, a co je nad potřebu, prodává se.

V Athénách je mnoho dětského proletariátu v Korinthě, Gortinii a Epiru, Macedonii i na Krétě, odkudž hrne se do hlavního města, aby si tam něco vydělal. Jsou to cídíči bot, nosiči košíků z trhu, hoši prodávají časopisy. Večer chodí pilně do školy, ačkoliv je docházka nepovinná.

A čím se naše děti v Čechách zaměstnávají? Mimo polní práce (jak bude pověděno) dělají chůvy, sbírají po cestách uhlí, dříví, klasy, pecky, chytají ryby, sadařům česají ovoce, sbírají housenky, chrousty i ponravy, hledají a prodávají jahody, borůvky jakož i kytice z fialek, konvalinek, řetkviček atd.

III. Rada maminkám, které chtějí dcery »odbyti« Dejte svým děvčátkům řádné zbožné vychování školní; učte je dobře vařiti, neboť dobrá kuchyně je

polovice zdraví, činí lékárnu zbytečnou a muži stůl milým. Učte je práti, žehlit, punčochy spravovati, vlastní šaty a řádnou košili ušiti i spravovati. Učte je péci chléb, znáti jakost masa. Učte je, pokud můžete, pracovati v zahradě a užívati rozkoše volné přírody. Máte-li peníze, dejte je cvičiti i v jiných věcech. Vysvětlete jim, že procházky pěšky jsou zdravější nežli v kočáře.

Žena, jež by neuměla punčochy uplésti, košili ušiti, záplaty přistřižovati, ta jakoby nedovedla mýti nebo uvařiti polévku.

Žádáme na dívkách, aby pletly a mnoho pletly, háčkovaly po čase školním, nemyslíce na to, že dítě potřebuje času k tělesnému vývoji a k volnému pohybu. Chlapci ponechán je volný čas ku hrám, kdežto dívky, ač slabší, mají seděti při ruční práci. Jen dívky zdravé mohou s náležitou chutí pracovati, proto přejme jim času k oddechu. Dbejme, aby dívky měly páteř přímo, nebo jen volně nahnutou, aby nezhrbatěly, zejména při šiti. Plíce se nemohou vyvinouti, i žaludek trpí. —

Při ručních pracích hleděno buď ku praktickým věcem, kterých dívky pro život budou potřebovati. Práce ozdobné nemají ubíratí času pracím potřebným.

Pro dívky zřizují se hospodářské (hospodyňské) školy. O nich se praví: Zřídlo osvěty a pravého vzdělání, které vznikne v síních jejich a žačkami přeneseno pod střechy rolnických statků. — Tedy škola hospodyňská je přípravou ku vdavkám. Eliška Krásnohorská napsala: Jindy by se byly matky styděly nevychovati si doma z dcer pořádné hospodyně. Nyní snad již od dětských opatroven až po universitu budou hospodyně se vychovávati — a přece hospodyněmi nebudou.«

V ochranovně (útulku pro opuštěné dívky) při ručních pracích jedna přečítá. Je-li příznivé počasí, jdou ven. Dívky samy štípají, dříví řezou, nosí vodu, vaří; myjí nádobí, drhnou podlahu. Po obědě proskočí si menší dítky s kozou a psíkem anebo se houpají. Je-li pěkně, jdou s pěstounkou ven.

IV Polní hospodářství především je prostředkem vychovávacím, a není práce, kterou by děti vesnické tak rády konaly jako práce hospodářská. Dvanáctileté děti bývají přidržovány doma k polní práci, pastvě a k různým pracím. Každý, kdo se hospodářstvím zabývá, ví velmi dobře, jak tyto mladé ruce v době žní nebo když je nouze o pracovní síly, konají výtečné služby.

Sotva se jaro ukáže, najímá šafář děti za menší mzdu, aby sbíraly housenky, jetelové kořínky, kamení, popoháněly dobytek. Lesník jich užije k vysazování pasek. Potom následuje řepa, brambory a houby. U parního stroje vykonávají práce, do které se starší nádenník nedá pro množství prachu a pod. Jsou všechny tyto práce pro děti? (Dokon.)

~~~~~ RŮZNÉ ZPRÁVY. ~~~~~

Jubilejnímu podp. fondu Jednoty česk. katol. učitelstva laskavě darovali vdp. Vinc. Krátký, em. bisk. vikář a farář v Lovčicích a Ant. Dvořák, bisk. vikar. sekretář a děkan v Nebovidech po 10 K; dp. Ad. Soukup, kapl. ve Spál. Poříčí, daroval 2 K 80 hal.; při valné hromadě vybráno 10 K 96 h. Výbor vyslovuje srdečně: Zaplať Pán Bůh! a prosí za další příspěvky, které přijímá pokladník Jednoty p. Karel Jelínek, učitel ve Starém Kolíně.

Noví okresní školní inspektoři. Okres-

ním školním inspektorem pro české školy ve školním okresu Mnichovo-hradištském jmenován ředitel měšťanské školy pan A. Rais v Sobotce. — Školní okresy Strakonický a Sušický byly doposud spojeny. Od 1. ledna 1901 budou rozděleny, a okr. inspektorem na Sušicku jmenován byl gymnasiální profesor p. J. Třesohlavý.

O konkurech na místa učitelská přináší »Fr. Schulzgt.« neuvěřitelnou zprávu. Německé oddělení c. k. zemské školní rady zastavilo prý v některých

okresích vypisování konkursů, a to z toho důvodu, že má zemská školní rada množství žádostí od učitelů bídou a chorobami stížených, kteří prosí, aby přeložením na lepší místo byli vyproštěni ze své trapné situace! Ó školský zákone, jak velice jsi povznesl učitelstvo!

Poučné vycházky se žáky. C. k. okresní školní rada v Novém Městě n. M. oznámila správám škol toto: »Na základě schválení c. k. zem. škol. radou návrhu, učiněného okresní poradou učitelkou r. 1899 a c. k. okresní školní radou přijatého, povolují se k dosažení náležitého názoru při vyučování zeměpisu, přírodopisu a měřictví účelové vycházky se žáky, při čemž zachovávati jest tento způsob: Třídní učitel v měsíční poradě oznámí, kterou vycházku a za jakým účelem v měsíci konati zamýšlí, jejíž čas v poradě ustanoví se na určitý den v souhlasu s rozvrhem látky učebné. Jestliže by pro nepohodu vycházka v ustanovený den konati se nemohla, přeloží se ve srozumění se správcem školy na jiný den. Ustanovení vycházek i případné přeložení oznámí správa školy c. k. okr. škol. radě výpisem z protokolu porady. Na školách jednotřídních učiní tak správce školy prostým oznámením, na který den vycházka jest ustanovena, po případ^ě přeložena. Vycházky možno konati v hodinách zeměpisu, pří-

rodopisu, po případě měřictví a lze i v tom případě předměty tyto na poslední hodinu přeložiti«.

Také „poučná“ vycházka V nedávno vydaném úředním listě c. k. okr. hejtmantství v Hořicích děkuje tamní okresní školní rada správě pivovaru v Josefově, že darovala školním dětem na výlet — dva hektolitry piva! Čekáme, že místní školní rada, která tak povznášejícím způsobem zakončuje školní rok, dostane od zemské školní rady pochvalný dekret.

Láska Mladočechů ku školství. Městské zastupitelstvo v Mladé Boleslavi usneslo se většinou jednoho hlasu zrušiti výtečně řízenou školu řemeslnickou a dáti ředitele p. Schellera do pense. Pro zrušení hlasovali přívrženci strany mladočeské. Příčinou bylo — služné Smlouvou bylo učitelstvu zaručeno stejné služné, jaké mají učitelé státních průmyslových škol. Nyní pak, kdy služné to bylo zvýšeno, nechtělo se Mladoboleslavským pánům učitelům řemeslnické školy služné také zvýšiti. Učitelé byli nuceni vymáhati služné cestou soudní a obec, jak bylo lze předvídati, prohrála. Proto pánové odhlasovali zrušení školy. Ale, jak se právě oznamuje, c. k. okr. hejtmantství zrušilo ono usnesení obecního zastupitelstva. Domníváme se také, že škola, na niž poskytuje subvenci země i stát, nemůže býti zrušena jen usnesením obecního zastupitelstva.

LITERATURA

Čítanka pro školy obecné. Díl I. vydání trojdílného s mluvnicí. (Pro 2. a 3. školní rok škol jednotřídních dílných, dvou- třídních a čtyřtřídních. S pomocí komise čítankové upravil Jan Jursa. V c. k. školním knihoskladě. Za 80 h.

Aby někdo nemyslil, že tato 1. čítanka jest počáteční knihou, upozorňujeme, že jest vydána místo dosavadní druhé čítanky trojdílné, z čehož soudíme, že dosavadní 1. čítanka od Lepaře, Šťastného a Sokola má býti ze škol odstraněna, místo ní zaveden smutně již za krátkou dobu proslulý a naprosto nepodařený p. Frumarův »Slabikář«.*) Jako jsme

*) O němž jsme svého času přinesli obšírný posudek. Že jsme se tehdy nemýlili, toho dokladem byly posudky v »Učitelé« a nyní v »Učit. Novinách«, kde kritik probírá článek po článku. Me-

o Slabikáři prohlásili, že se ani zdaleka nevyrovná 1. čítance Sokolově, tak rádi vyznáváme, že tato První čítanka p. Jursova posavadní druhou čítanku ve mno-

thodu shledává zcela pochybenou, většinu článků pak vytýká, že nemají žádné paedagogické ceny. »Prázdne, pravé plevy jsou tištěny též veršem. že by breptance »a bé cé dé« mohla být vytištěna ve Slabikáři, to zajisté autorům této rýmovačky se nezdálo nedovedu pochopiti paedagogiku pp. skladatelů a přál bych jim slyšeti posudky lidí prostých, co a jak o tom soudí!« Tak píše kritik v »Učit. Novinách«. Mnozí učitelé, kteří Slabikáře užívali, netají, že učiti dle něho je trýzní pro děti i pro učitele. To snad postačí, by zemská školní rada se postarala, aby první vydání p. Frumarova Slabikáře bylo zároveň posledním.

hém předčí, a pokládáme ji za knihu dobrou a šťastně zpracovanou. Nedostatek místa nedovoluje nám tentokráte, abychom rozebírali podrobně jednotlivé články, jichž je 142, a z těch bezmála třetina veršovaných. Asi 20 článků prosou psaných jest mravoučných, avšak i u článků naučných jest pilně dbáno stránky vychovatelské, a zvláště s povděkem zaznamenáváme, že p. skladatel náležitě zření měl ku pěstování citu zbožného.**) Články jsou vzaty ze života dětského, a vystříháno se v nich vši pravděpodobnosti což bylo vadou čítanky staré. Tím ovšem jsou působivější.

I pokud se týče stránky poučné, čítanka bude dobře hověti svému úkolu. Že hleděno k poučení o domácnosti a okolí dítěte, sluší jen schvalovati. Z oboru toho stará čítanka nepodávala téměř ničeho. Zvláště pak se doporučují články tím, že jsou prosty veškeré suchopárnosti, což rovněž bylo u staré čítanky velikou vadou, a že všude, kde příležitost se naskytla, hleděno ku pěstování citu dítek.

Bez vad ovšem čítanka není. Ve dvou člancích nebyl šťastným p. K. Rais. Jsou to články »Škola« a »Pan učitel«. Tím více nás to překvapuje, poněvadž tento spisovatel jest velikým odpůrcem povídek »o hodných dětičkách«. Ale v těchto člancích podal sám přímo odstrašující příklady. Že by malé dítě, které ještě do školy nechodí, z touhy po škole plaka'o, že by se mu velice líbilo, jak pěkně starší chlapec četl — tomu jistě ani p. spisovatel nevěří. Podobně i ve článku »Pan učitel« je hodně nadsazováno. Učitel správným jednáním získá si vážnost a lásku dítek, třeba se o tom z čítanky nedovídaly. A konečně, čítanka je pro děti školní a ne pro ty, které ještě do školy nechodí. Mají snad býti děti školní poučovány o tom, že měly toužiti po škole již tenkrát, když ještě do ní nechodily? Články tyto jsou nechutné a zbytečné. Dětem budiž vštěpována láska ke škole, ale způsobem jiným. — Místo pohádky o hloupém Honzovi, v níž »loupežníci utekli, peníze tam nechali, a Jakub a Honza je sebrali« — raději bychom viděli jinou, více ušlechťující. Čl. »Dráteník« mohl býti vřaděn i do této čítanky; třeba starý, pěkným je stále.

**) To asi bylo příčinou, že »Č. Učitel« čítanku p. Jursovu velice »strhal«, jakoby v ní nebylo zrnka dobrého. Za to ovšem vychválil Slabikář p. Frumarův se všemi jeho »breptanicemi«.

Čítanka jest pro školy vesnické, a na to úplně zapomněl p. V. Štech, když psal články »Ja se chovám při jídle« a »V kuchyni«. Chudé dítě, které má kuchyni, pokoj i ložnici v jedné místnosti, bude se diviti, čtouc tyto články, neboť »kuchyní« nazývají dosud namnoze výklenek v sını pod komínem, kde vařívají za letní doby na ohništi. Kde takové »kuchyně« nemají, tam jest jiná kuchyně věcí neznámou. Dítě vesnické ovšem rukou o ubrus netírá, protože žádného nemá. Možná, že v některé vsi by p. spisovatel ani v jediném stavení nenalezl prostřený stůl. »Svou lžící nesáhám do společné mísy ani do omáčky« čtete tu. Ale což když někde celá rodina jí společně z jedné mísy, neb aspoň děti pospolu? Má snad býti dítě ve škole poučeno, že to doma dělají nedobře? — Tyto články jsou pro děti městské. Mezi poučnými články pohřešujeme článek o krtku, který byl ve staré čítance, a třeba i o netopýru, neboť je třeba záhy poučiti děti, aby těmto užitečným zvířatům neublížovaly.

K čítance připojena jest mluvnice, což schvalujeme. Má tu dítě obě v jedné knize a při menší výloze. Avšak »cvičení ústní a písemná«, připojená ku většině článků, z lájí se nám býti požadavkem přílišným. Již při prvním článku má na př. dítě odpovídati písemně na otázku: Nač se těšila Boženka? (Odpověď: že bude choditi do školy). S jakým pravopisem by se tu shledal učitel, když děti učí se teprve počátkům mluvnice a pravopisu! Pan skladatel mohl napsati pouze: »Cvičení«, anebo: »Odpovězte na tyto otázky.« Zdali ústně či písemně — budiž zůstaveno učiteli. Cvičení pravopisná, ku článkům připojená, schvalujeme.

Byť měla čítanka p. Jursova tyto vady, jež v novém vydání snadno mohou býti odstraněny, jest přece dílem zdařilým, a p. skladatele zasluhuje všeho uznání. A má-li už býti zvána tato čítanka čítankou první, tu vyslovujeme přání aby jako »Slabikář« byla vydána posavadní 1. čítanka Sokolova, ovšem v opraveném vydání, bez kreseb mistra Aleše, v nichž dítě nerozezná koláč od knoflíku, a bez sprostonárodních breptanic. Pokud se týče dílů dalších, upozorňujeme, že pro školy dvoutřídní bude dobře vydati již díl jenom jeden (pro II. třídu), aby obě oddělení mohla čísti zároveň. Š.

Literární sjezd družstva Vlast.

Každému z nás na myslí dosud tanou krásní dnové, jichž zažili jsme o druhém sjezdu katolíků českoslovanských, který konal se v nádherných sálech ostrova žofínského. Sjezd tento posílil ducha katolického jaksi všeobecně. Dnové rovněž krásní nastali nám i letos ve dnech 26. srpna až do 1. září. Konaloť slavné družstvo Vlast svůj druhý literární sjezd s programem velice bohatým a výsledkem skvělým! Výsledek tento jest bohatou odměnou těm, kteří v družstvu neunavně pro rozkvět katolického života pracují a jest zároveň znamenitou pobídkou, by na cestě této rázně dále se kráčelo. Doba je vážná, rozhodná, a proto my, katolíci, svorně k sobě stůjme pod jedním praporem, pod praporem svatováclavským!

Literární sjezd spojen byl s výstavou katolického tisku, kteráž otevřena byla slavnostním způsobem za přítomnosti četných hodnostářů v neděli dne 26. srpna o 2. hod. odp. Všichni, kdo sem zavítali, mile byli překvapeni velkolepým pohledem na obrovský sál kníž. arcib. semináře, který přeplněn byl ladně seskupenými plody katolického tisku. Tu radostně vzpomínám slov, jež při zahájení odborové schůze »O veřejných knihovnách a čítárnách katolických« pronesl vysdp. metropolitní kanovník Sedlák: »Ujišťuji, že milerád převzal jsem předsednictví v této prvé odborové schůzi, již proto, že mne k tomu nadchla výstava katolického tisku. Bylo to vždy mým vroucím přáním, abychom mohli úhrnně patřiti na plody ducha katolického, a hle! slavné družstvo Vlast přání to skvěle splnilo!«

Druhého dne v pondělí (27 srpna) konala **Jednota českého katolického učitelstva svou valnou hromadu**, řídíc se heslem Viribus unitis. V 7 hodin ráno sloužil dp. K. Burian mši sv. za zemřelé členy Jednoty naší, začož jemu tuto srdečné díky vzdáváme. Po mši sv. sešli se členové v malém sále svatováclavské záložny, aby aspoň jednou za rok i z končin vzdálených se potěšili a posílili vzájemně; horlivost mnohých pp. kolegů je obdivuhodná a zasluhuje vši chvály; byli jsme četně shromážděni, mnozí z nepřítomných telegraficky nebo dopisem se omluvili.

Schůzi zahájil předseda p. Karel Skultěty křesťanským pozdravem a modlitbou ku sv. patronům českým. Na to uvítal celé shromáždění slovy upřímnými, podotkl, že to má býti svatou povinností každého člena, který z přesvědčení do této Jednoty vstoupil, aby všech schůzí horlivě se účastnil, zvláště pak každý má pomýšleti po celý rok na valnou hromadu. Pracovati musíme všichni vši silou, neboť dva nebo tři lidé Jednotu sami nevytrhnou. Chovejme však naději v lepší budoucnost, která svými výsledky nás posílí! Hodina je vážná, nechť nikdo nestane se sběhem. Dá pak Bůh, že noví přátelé, noví vojíni přijdou v četném počtu a třeba nevstoupili přímo pod náš prapor, tož přece jde rozvážlivá většina vedle nás a s námi.

Na to byla čtena zpráva jednatelská, důkladně a přesně zpracovaná kolegou V Špinkou. Podle této čítá nyní Jednota 315 členů, tedy o 19 více než loni. Dojímavý je přípis, kterým se přihlásil za člena jistý řídící učitel, a který na jiném místě uveřejňujeme. Výborové schůze byly dvě, spolkových rovněž tolik. Výbor účastnil se slavného nastolení nd. primasa království Českého.

Nepřekonatelným dokladem, že zásady katolického učitelstva jsou oprávněny,

byl přípis superintendentství českého, které žádá na evangelických učitelích: Superintendenci naděje se do Vás, že se v povolání svém dále vzdělávati, důležité povinnosti své svědomitě plniti, v obcování křesťanském i ve věrnosti k císaři a v poslušenství zákonů dobrý příklad dávati, neslušných zábav se ciziti a vůbec se všeho vystříhati budete, což by se s vážností učitelského úřadu nesrovnávalo. Bůh Vám žehnej a posiluj Vás u věrném úřadu Vašeho konání ke cti a slávě své, ku prospěchu církve a lepšímu vlasti. Sig. Eccles. Evang. Reform. Boemicae Superintendentia.

Za nepřítomného pana pokladníka přednesl příslušnou zprávu p. Karel Jelínek, ze které vysvítá, že příjem na příspěvcích obnáší 472 koruny 66 hal., vydání 252 K 84 h, zbývá 219 K 82 h, které uloženy jsou v Městské spořitelně. Jubilejní podpůrný fond vzrostl na 2890 K 39 h. Oba účty byly již před tím zvolenými revisory přísně prozkoumány a správnými shledány, načež valná hromada je schválila a pokladníku uděleno absolutorium.

Potom přikročeno bylo k volbám, jež vykonány byly akklamací. Předsedou zvolen opět p. Karel Skultéty, rovněž ústřední výbor zůstal až na nepatrné změny v témže složení; totiž novými členy jsou: p. říd. uč. Grund a sl. Rozsypalova. Pokladníkem zvolen p. Karel Jelínek, učitel ve Starém Kolíně, poněvadž starý pokladník funkce své rozhodně se vzdal. Veškeré příspěvky a dary budtež nyní laskavě na adresu nového p. pokladníka do Starého Kolína posílány. Rovněž i oba odbory vykonaly volby výboru a funkcionářů. Volné návrhy projednány nebyly; došel sice jeden, nicméně pozdě, neboť podle stanov má býti volný návrh 14 dní před valnou hromadou podán aby se o něm rokovati mohlo — a proti stanovám jednáno býti nemůže.

Ihned po vykonaných volbách zahájena odborová schůze, ve které přednášela slečna Rozsypalova o »výchově dívčí vůbec a ženského dorostu zvláště«. Tato překrásná, hluboce pojatá i procítěná přednáška, definovala výchov vůbec a předvedla snahy o jeho zdokonalení. Dále promluveno o významu ženy, jejich vlastnostech, úkolu a postavení. V krásném souladu uvedeny znamenité pokyny pro správný výchov a řádné ocenění ženy, při čemž hlavně poukazováno na vychovatelské zásady biskupa Dupanloupa a Fenelona. Uvedeny vady nynějšího výchovu a konečně promluveno o výchovu ženského dorostu. Přednáškou tou dokázala slečna, jak hluboko vnikla v ženskou otázku a jak zdravě dovedla by ji luštiti. Zajímavá tato přednáška přijata byla všeobecným potleskem a předseda vzdal slečně srdečné díky a dodal, že kdyby ženy dle zásad zde uvedených byly vychovávány, socialní otázka byla by bez příčinění mužů rozluštěna. Rovněž i přítomný veterán na roli školské, ředitel p. Lepař, slečně k jejímu výkonu řečnickému blahopřál.

Po krátké přestávce přikročeno ke *slavnostní schůzi Jednoty*, jež konala se po 11. hod. dopol. ve velkém sále Svatováclavské záložny.

Schůzi zahájil předseda p. Karel Skultéty řečí, jejíž doslovné znění na jiném místě podáváme. Po té představil četně shromážděnému obecenstvu, které naplnilo rozsáhlou dvoranu, slavnostního řečníka coll. Josefa Vencoura, odborného učitele z družné Moravy, který sobě obral předmětem své rozpravy otázku: Je-li výchov možný? Pan řečník hovořil ve své znamenitě propracované a vědecky uspořádané přednášce o ideálu výchovu, který jen na základech náboženských je možný a tu dochází k závěru, že právě náboženství katolické je tím vyvo-

leným. Kritisuje dále nové směry filosofické, o nichž dokazuje, že na jejich základech ideal výchovný není možný, poněvadž jsou jednostrannými, na chybných praemissách založenými systémy. Mluví o metodě, odsuzuje plané methodisování a přetěžování žactva věcmi zbytečnými. Hovoří též o vlivu učitelově na žáka a o schopnostech žakových, jež poskytují dobrou půdu působení vychovatelovu. Na učiteli žádá život dle zásad Kristových a obsáhlé vědomosti, nikoli povrchní, nýbrž hluboké. V rodinách je výchov též možný, poněvadž jsou zde dostatečné podmínky. Přednášku svoji ukončil pan řečník prohlášením, že správný výchov jest možný jedině na základě Kristově. Z toho důvodu vyplývají snahy katolického učitelstva po obrození křesťanství. Pan řečník odměněn byl hojným potleskem, a vřelé díky jménem Jednoty i přítomných pp. hostů vzdal jemu místopředseda p. Fr. Jelínek, který žádal o všeobecnou podporu pro šlechetné snahy Jednoty, načež předseda zakončil schůzi učiniv zároveň prohlášení, že jednomyslným usnesením všech přítomných zůstává Vychovatel i na dále spolkovým organem.

* PŘÍŠTĚ DÁLE. *

Řeč předsedy K. Skultétyho

přednesená na řádně valné hromadě Jednoty katolického učitelstva pro král. České dne 26. srpna 1900 v sále Svato-Václavské záložny v Praze.

Uplynulo celé tříletí od té doby, co Jednota naše vyvolána byla v život. *Panovaly* tehda i panují dosud poměry neutěšené, *veliká rozervanost* zmocnila se lidstva a všemu, co zve se katolickým, vypovězen boj zuřivý, boj na nuž. *Zakusila* toho naše Jednota *v plné míře*, zakusili toho její členové, zvláště z tábora vlastního v míře nejvrchovatější. Dotvrtil pravdu tuto místopředseda II. sjezdu katolíků českoslovanských, slovnutný Dr. Hruban, když mezi jiným pravil: „Drazí učitelé katoličtí! Vy klidíte hanu a potupu, my to víme, my Vám však nic jiného dáti nemůžeme, než to, co máme snad nejlepšého, my Vám zde dáváme čest, my Vám zde tu čest veřejně vyznáváme“ Slova tato *rozzvučela* se po veliké dvoraně žofínské a nalezla hlučného ohlasu v tisíci a tisíci srdcích mohutného shromáždění. *Zajisté všichni* pamatujete se na ony slavné dny, jichž památka ze srdcí našich nikdy nevymizí. A hle po dvou letech opět nastaly nám dny slavnostní, opět konáme svou výroční valnou schůzi za zvláštních okolností. Slavné *družstvo Vlast* pořádá na paměť šestnáctiletého trvání svého literární sjezd, ku kterémuž sjezdu i my svou valnou hromadou jsme se přimkli, pamětlivi *výborného hesla* našeho nejmilostivějšího Císaře a Krále: „Viribus unitis“ Ano, tímto heslem řídit se musí veškerý náš katolický život. Když zalétneme v duchu zpět o 16 i více let, tu seznáme, že katolický život v Čechách nebyl nijak soustředěn, nebyl zorganizován a že my katolíci hravě jsme podléhali dravému proudu časovému, který právě vše katolické požíral a ničil. Až tu v roku 1883. a 84. zaraženo bylo družstvo *Vlast*, které se stalo střediskem všeho katolického života, které stalo se novým ohniskem, odkud teplo i světlo i organizace na vše strany proudily. Od té doby život katolický utěšeně se rozvíjel a mohutněl, ač i tu na obloze vyvstaly mraky, jež hrozily sesypati na nás ničivou bouří. Tyto okamžiky *kritické* byly s pomocí Boží zažehnány, a nyní opět stojíme všichni svorně kolem *společného praporu* shromáždění. Neboť i naše Jednota, když sídlo své do *Prahy* přeložila, nalezla pravého útulku v místnostech slavného družstva, které jí také *svůj paedagogický časopis* k dispozici dalo.

Jak již jsem pravil, vstoupila Jednota naše v život v dobách velice bouřlivých. Odevšad uvítání jsme byli spoustou nadávek a označení ode všech stran tak zvaných svobodomyšlných, pokrokových a socialistických jako tmáři, zpátečníci, jako nepřátelé vlasti a vzdělání. *Nejhnusnější* věci vymyšleny o jednotlivých členech a s pravou infernalní jizlivostí uveřejňovány jen za tím účelem, aby Jednota padla. Ale *nelekli* jsme se pamětlivi opět slov dra. Hrubana, řkoucího: „Nebojte se, přinášejte dále oběti, přinášejte ty těžké oběti, vždyť je to dobrá věc, za kterou je přinášíte a každá dobrá věc vyžaduje mučovníků.“ Ano věc naše je dobrá, neboť alfou i omegou i v této věci jest učení Božského učitele Ježíše Krista. My *šířice světlo vzdělanosti* dle těchto Božských nauk, nejsme tmáři ani zpátečníky, chtíce pak aby tato krásná a bohatá vlast stala se konečně klidnou a šťastnou, nejsme jejími nepřátely, naopak my chováme nejčistší lásku jak ku vlasti tak i k mocnáři.

Nepřátelé naši nám tedy vytýkají tmářství, zpátečnictví, snahu snížit vzdělání lidu! Vyložím stručně účel naší Jednoty a každý sezná, že jenom mrzká lež se nám metá ve tvář na oklamání a roztrpčení veřejnosti, a že naše intence jak pro blaho lidstva vůbec, tak našeho národa zvláště, jsou nejšlechetnější.

Chceme totiž, aby posledním účelem výchovu bylo *vzdělání ku ctnosti a lásce*, by cílem výchovu *byla schopnost ku mravnímu konání* a konečně *by výchovou založen byl nábožensko-mravní charakter*; neboť z bohatého, čilého života duševního vede mnohem více cest ku srdci než ze života chudičského, nečinného. Chceme dále, aby rodina a škola, tyto dvě kněžky ve svatyni výchovné, sjednotily se ve společné snaze: totiž pravdou proniknouti k dobru, říší ducha povznést se ku křesťanské ctnosti, k Bohu!

Chceme tudíž ze všech sil svých k tomu působiti, aby zavládl křesťansky spořádaný život rodinný a tím i mravně povznesený život společenský, chceme tedy, aby i výchov školní proniknut a spojen byl zásadami Kristovými, Jehož Božské pravdy jako červená niť, veškerým učivem táhnouti se musí. Neboť škola, rodina a společnost toť je nepřetržitý oběh života veškerého lidstva.

Tvrdí se, že škola není příčinou nynější rozervanosti, rozháranosti, znemravnělosti. Avšak odkud vyšly novodobé nauky, jež tento převrat dalekosáhlý způsobily, ne-li z kathedr školních? Nebylo-li to učení nevěreckých filosofů, z nichž každý Boha z existence vyloučil a každý jinou příčinu světa udává; tak ku př. u *Spinozy* tím absolutnem je *nekonečná substance*, u *Fichteho absolutné já* u *Schellinga totožnost realna a idealna*, u *Hegla pojem*, u *Schopenhauera vůle* u *Hartmanna bezvědomo*, u *Herbarta realy*, atd. atd., kteréžto učení otrávil nejprve tak zvanou inteligenci, odkudž pomocí různých brožur a listů vnikalo mezi lid. Tyto nauky protináboženské — jež tak dojemně lichotí ješitnosti člověka — hlásané po celé století s největší intenzivností s kathedry a rozšiřované neúměrně nepřátelským tiskem otrávily celou atmosféru, vnikly do paláců, do chýžek dělnických i do škol, rozvolnily všechny svazky, přetrhaly všechny svaté pásy, vůbec přivedly lidstvo do nynější hmotné i mravní bídy. Co po osmnáct věků bylo budováno s největší pílí a bedlivostí, to jediné století uvrhlo v bláto. Ano, protitheologickou revoluci počali encyclopaedisté a racionalisté XVIII. věku, a Marx pokračuje v této revoluci, jsa pak naplněn odporem a záštitím proti theologii i náboženství, zanesl tento materialistický atheism mezi lid pracující. Takovým způsobem lidstvo zbaveno bylo Boha, zbaveno všech vznešenějších idealů a takovým způsobem i škola

byla protinábožensky zbarvena. Vidíme, jak vše souvisí jako kruh, jak jedno podmíněno je druhým.

Jest-li tedy, jako druhdy J. Paul volal: „Ó vraťte mi mé mládí opět“, my voláme: „Ó vraťte lidu opět víru, vraťte mu opět spokojenost, klid, pracujte k tomu, aby lid učení Kristovo znal a jím svědomitě se řídil“, tu zajisté nechceme tím snížit vzdělání lidu, neboť právě z pudy křesťanství idea lidového vzdělání vypučela. Nazývá-li se toto počínání středověkým tmářstvím, tož musíme nazvati počínání nynější novověkou slepotou, která jinam nevede než do propasti obrovské, zhoubné revoluce, jejížto bouřliváčkové již neklamně po světě se rozlétají. Vzpomeňme jenom nešťastné Genevy a neblahé Monzy!

Nejsme tedy nikterak nepřátely pravé vzdělanosti, jež vede ku věčné pravdě, naopak přejeme si, aby veškeré lidstvo, proniknuto jsouc skutečným vzděláním, přestalo býti míčem zmítaným rukama několika nesvědomitých, sobeckých lidí a postavilo se na vlastní rozumné stanovisko.

Doufejme, že s pomocí Boží zasvitne nám doba lepší, že století dvacáté ozářeno bude světlem pravým, oblaženo bude mírem trvalým, neboť již nastala idealistická reakce proti duchu jen a jen přírodovědeckému a jím podmíněné empiricko-skeptické tendenci nynější filosofie, a tento idealistický proud protivný vždy víc a více vzrůstá a bohdá s křesťanským názorem světovým splyne!

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Jednoty českého katolického učitelstva došel následující dopis: V uvážení, že jen na základě katolického náboženství nejlépe lze mládež vychovávat, v uvážení, že nespravedlivy jsou novinářské útoky proti J. B. Milosti, nejdůstoj. našemu Arcipastýři, rozhodl jsem se přistoupiti za člena ku Jednotě katolických učitelů, jejímž jednatelem ráčíte býti, a prosím uctivě, byste mne za člena přijali, a mně výši členského příspěvku i stanovy oznámili ráčil. V dokonalé účtě nejodd. V M., říd. učitel. M. dne 11. července 1900. — Co tomu říkají páni z tábora „svobodného“? My dodáváme k tomu, že kolegů takového smýšlení, jaké v dopisu projeveno, je celé množství, i známe sami celé řady těch, kteří s rozhořčením odmítají chování se většiny tak zvaných „mladých“ (Jungen), zvláště ve schůzích okrskových, a kteří ochotně uznávají naše zásady jako jediné správné, ale ze strachu jenom vše to šeptají, bojíce se pranýře školobzoráreckého a česko-učitelského. Tomu se, prosím, říká svobodomyšlnost! My ovšem bab nemůžeme potřebovat, a takový mužný projev, jaký jsme v čele této zprávy uvedli, stojí za velkotucet tichošlápkův. Vivat sequens.

V jižních Čechách utvořen bude nový okrsek naší Jednoty a sice se sídlem v Písku nebo Táboře. Tímto vybízíme svého pře-

horlivého člena, jenž akci počal, k brzkému skoncování celé věci, prosíce všech příznivců naší Jednoty, by jako členové do odbůru se přihlašovali, jakmile týž utvořen bude.

—

Co chce dle Tolstojů žák? Chce volnost pohybu ve škole, aby mohl dle vůle své mluvit, tázati se, vypravovati, vybírat si učivo, jíti ze školy pryč a přijíti do školy kdykoli. Toť ovšem nevázaná volnost, při niž řádná škola, jež musí vyhovovati přítomným poměrům, stala by se naprosto nemožnou. Jinak to vypadá v ruské stepi a jinak v západní Evropě. Ovšem veškeré evropské vzdělání vůbec a školství zvláště je Tolstojovi zjevem obludným.

Alfred Fouillé, znatel socialních zlořádů a redaktor velkého pařížského listu „Revue de deux Mondes“ píše v tomto světovém listě mezi jiným i následovně: Dnes přesahuje počet mladých zločinců skoro o polovici počet zločinců dorostlých. A přece je všech mladých lidí ve Francii ani ne 7 mil., dospělých pak 20 mil. V Paříži je většina zavřených lidí mladší než 21 rok, a větším dílem spáchali veliké zločiny, na př. v jediném roce 30 vražd, 39 zabití, 3 vraždy příbuzných, 2 zastřelení, 114 sebevražd, 4212 poranění, 29 žhářství, 233 nemravné zločiny, 458 větších a 11.862 menší

krádeže. Dále uvádí Fouillé důvody: Ne mluvnice a pravopis, počty a účty, dějepis a zeměpis odvrátí dítě od zlých skutků. Naučí je sice mnoha pravidlům, naučí je horstvu hollandskému a jezerům americkým jeho vášně se však nezmění. Naplní-li se hlava dějinami, jmény a číslicemi, nebyly tím nikterak vzbuzeny v dítěti myšlenky, které působí blahé smýšlení a potlačují vášně. Učitel nechť necvičí jenom paměť, anobř také svědomí. — Toť hlas muže ve svém oboru výtečného, nestranného znatele socialních poměrů ve Francii, který ovšem není také žádným „zpátečnickým klerikálem“,

Před kouřením, jež úžasnou měrou se zmáhajíc, lidstvo otravuje a ožebračuje, varujme vším možným způsobem, neboť dle důkladného chemického rozboru obsahuje kouř tabákový nejen jedovatý nikotin, nýbrž celou řadu znamenitých jedů, jako ku př. kyanovodík, pyridin, prudký jed, jenž se tvoří z nikotinu vyšší teplotou, dále zvláštní etherický olej, kysličník uhelnatý a uhličitý. Kouřením vyvíjí se tyto jedy a stávají se tím prudšími, čím více se doutník dokuřuje. A hle, kdežto v lékárnách jed smí vydán býti pouze na poukaz lékařův, nemůžeme toho docílití, aby v trafikách halířové papirosy se neprodávaly a mládeži do 18. roků vůbec žádný tabákový výrobek nevydával. Inu, také vymoženost osvíceného století!

Babel nad Babel. Kdo jenom trochu vnikne do těch moderních systémů filosofických, pozná, jak každý z našich filosofů po „dlouhém bádání a štourení“ našel jiné absolutno čili jinou příčinu světa. Ku př. u Spinozy jest to nekonečná substance, u Fichte-ho absolutné já, u Schelinga to-žnost realná a ideálná, u Hegla pojem,

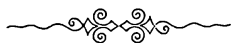
u Schopenhauera vůle, u Hartmana bezvědomo, u Herbarta realy ad. atd. Poněvadž pravda může býti jenom jedna, co z toho zmatku je pravdou? Nic. Bohudíky však nastala idealistická reakce proti duchu přírodovědeckému a jím podmíněné empiricko-skeptické tendenci nynější filosofie; tento idealistický proud protivný vždy víc a více vzrůstá a bohdá v brzku s křesťanským názorem světovým splyne.

Američtí černoši pokročili za posledních 35 roků dle časopisu „Lancet“ ve vzdělání takto Počet černochoů, kteří neumějí čísti a psáti, klesl o 45⁰/₀; školy lidové navštěvuje 1¹/₂ milionu černošských dětí. Ve vyšších ústavech studuje 40.000 černošských jinochů; 30.000 černochoů náleží stavu učitelskému, 20.000 studuje obchodní vědy, 1206 odkojeno jest vzděláním klassickým, 1200 černochoů věnuje se vědám přírodním, 1000 se jich vrhlo na dráhu kuceckou, 17.000 dosáhlo akademické hodnosti. Založili sobě vlastní knihovny o 250.000 svazcích; 300 knih sepsali černoši sami. Vydávají 400 různých denníků a týdníků, a 3 časopisy sešitové. Knihovny mají cenu 2 miliony korun a školy 50 mil. Od války za osvobození černochoů vydali z vlastního na výchov 50 mil. korun.

Změna v redakci. Dle usnesení výboru slav. družstva Vlast, povedu dnešním dnem počínaje, redakci učitelské přílohy. Prosím tudíž pány přispívatele, aby příspěvky své zasílali na mou adresu, a slavné redakce učitelských listů, které výměnou své listy zasílají, by je rovněž adresovali na mne.

Skultéty Karel,

říd. učitel v Šestovicích, p. p. Velká Jesenice.

Vedlejší zaměstnání školní mládeže.

Píše FRANT. PILBAUER.

* Pokračování.

Pohledme do dědin, kde pásává se dobytek. Chlapec škole ještě neodrostlý, sotva se rozednívá musí vstáti z lůžka, na něž byl pozdě večer ulehl, aby dobytek obstaral a vyhnal na pastvu. Nereptá, že by si ještě rád zdřimnul. Děti venkovské takovému životu uvykly. Vyskočí a spěchá po práci. Na pastvě naň čeká zábava uprostřed ostatních druhů pasáků. Zde ve hrách a hovorech čas jim letem uběhne. Zapomenou na vše, i na školu, jež na ně čeká; přijdou-li do školy, přijdou pozdě. Dítě, které stráví místo školy čas na pastvě, pozbude vši duševní pružnosti, otupí, zblbí a to vše pro pastvu, jež novověký hospodář za škodlivou prohlašuje, poněvadž jej okrádá o mrvu.

Školní zahrada je nejlepším místem dětí, nejmilejším útlukem mimo školu. Jak vesele pracuje hoch v zahrádce. Jak laskavě ošetřuje děvče péči její svěřené květiny! Věda hospodářská a dcera její flora (květena) zvítězí, zbaví náš společenský život pavučin materialismu. Lichá je námitka, že lidu nezbyvá času ku květinářství.

Povzbuzujme dítky, aby v oknech pěstovaly květiny a aby se staraly o ošetřování květin ve škole. Působme, aby děti dostávaly květiny ku pěstování bezplatně nebo za mírnou cenu. Pěstováním květin zjemňuje se cit mravní, budí se v dětech zájem pro přírodu a zvláště pro květiny, čistí se vzduch v příbytku a ozdobujeme světnici.

V Londýně a v Holandsku rozdávají se květiny zdarma chudým i bohatým. Dítě si vybere několik květin plombou jako znakem znamenáné na jedno okno. Na podzim zřídí se, výstava spojená s odměnami za nejlepší pěstované květiny. Odměny jsou: Skleničky terarií, ozdobné květináče, podstavce na květiny, barvotiskové květiny. Žák vidí, že jím pěstované květiny pěkně se daří, ví že pracoval dobře a cítí se odměněn za píli.

Než, nastojte! V jistém okrese zapovězeno pěstovati v oknech šk. světnice květiny. Lékař stvrdil, že vůně květin nepříznivě působí na vzduch. V miskách stojí voda, která podporuje tvoření hub, jimiž jsou zejména dýchací ústroje ohroženy. —

V Dítě slyší, jak příroda je krásná v učení přírodopisném, ale jak má si jí krásnou představit z mrtvol uvadlých květin, z vycpaných kožešin, opelichaných ptáků, z úlomků kamení? Městské dítě buď nemá času nebo je chudé, aby se podívalo na venek. Školní výlety zdá se, že mají souchotiny. Volá se: Pryč s výlety! Je to přimnožování práce učitelů. Obecenstvo chce se bavit kousky, které vycvičená mládež provozuje, a dle toho posuzuje učitele. Pravda v tom jest. Výlet, divadlo, vánoční stromek a pod. jsou věci pro učitele nevděčné. Chyba je, když se řekne půjdeme na výlet, že se myslí na jídlo a pití a nějaké komedie.

Švýcarští učitelé konají s dětmi vycházky do míst, kde uzří vzácné divy přírody, památky historické v den všední i v době vyučování. Stačí pouze oznámiti den úřadům.

Dr. Kurz radil, aby rodiče svěřovali učitelům děti o prázdninách na výlety. Na vycházce má se hleděti, by chovanec přivykl delším cestám, by zvykal snášeti hlad a žízeň (do určitých mezí). Ale kolika dětem se toho dostává!

V Paříži ve škole Mongeově žáci jezdí do Bonlogneského lesa. Jezdí koňmo, veslují na jezeře, běhají o závod, jezdí na byciklu, tricyklu atd. Tím naučí se žák užívat správně svobody, naučí se znáti povinnosti s ní spojené. Sílí tělo i mravní energii. Vracejí se domů s lehkou hlavou.

Přáli bychom aspoň část toho školní mládeži, uvázané k nepřilíš vlídným zděm městským, připoutané k vyprahlým ulicím, jejichž ovzduší není nasyceno ani vonnými, ani ne zdravými výpary. Zatím nelze než obrátiti pozornost příznivců dítek školních na Spolek pro české feriální osady.

Pořádek ve feriálních osadách je tento: dopoledne vycházka, tělocvičné hry a koupel. Čtení s ručními pracemi. Odpoledne vycházka a hry se zpěvy. Sbíráni květin, jahod, hra v míč, obroučkou. K večeru vycházka, tělocvičné hry.

V Lipsku zařízeny jsou kolonie koupelové. Jest vybráno asi 100 chudých hochů, a poskytnuta možnost, státi se účastnými blahodárných účinků, jaké působí

na tělo říční koupel. Koupel a plování sílí zdraví nejvíce vedle zdravého vzduchu a tělocviku, zbavuje ho bázlivosti proti vodě.

VI. Děti vůbec vychovávají se pro život společenský, proto nepřekážejme jim. Ve výchování mají hry nesmírnou důležitost. Nejlepší hry dětské jsou ty, které nevyžadují mnoho hráčů a nemívají zahálčivých diváků. Hry mají být jednoduché. Nejlepší hračky jsou ruce, nohy, nic nestojí, nerozbijí se, pohyby jejich utužuje se zdraví.

Chlapec dostane míč, koníka, pobíhá volně na slunci i větru, namáhá se, všude vleze a šplhá, rejdí. Svaly i plíce jeho sílí. Děvče obdrží pannu, hračky pro pokoj, kuchyňské náčiní, vyšívání šatičky, do vlasu pentličky a z dlouhé chvíle fintí se před zrcadlem pěkně v chládku. Barva kůže zůstane sice jako mléko, údy měkké, oblé, vlas jako zlaté chmýří, ale plíce zůstávají úzkými, kosti útlými, svalstvo jako u kuřátka. Jaká asi manželka a jaká zvláště asi matka vyroste z této sklenníkové byliny?

Netřeba naprosto zavrhovati, hraje-li si malé děvče s panenkami, kuchyňským nářadím a pod. Moudrá matka může celé zdravotnictví kojence, základní pojmy vaření, pořádku a uklidu nehledaně při dětských hrách v mysl vpraviti. Děvče má být na své kuchyňské a pokojské nářadí pozorné a správné. Má s pannou něžně a opatrně zacházeti, tím nejlépe vyvine se srdce dívky, budoucí manželky, matky.

Při tom však nesmí se zapomínati na tělo. Tělo ženy se musí v dětském věku právě tak, či ještě lépe pěstovati jako chlapce. Tělesně úplně vyvinuta silná a zdravím kypící žena stane se štěstím manžela, oživujícím elementem celé rodiny.

Z hubené, slabonervé slečinky stane se žena ustavičně s mdlobou zápasící a vysílená matka. Hned po prvním dítěti je nervosní, churavá a musí do lázní. S sebou i jinými jsouc nespokojena, stárne rychle a stává se pro život rodinný neschopnou ruinou.

I děvče ať se volně proběhne, míčem si zahraje a skáče jako chlapec. Nemá v pokoji vězeti v koutku na jednom místě shrbená.

Dětské hry, které se dědily v dětských společnostech, nyní se ztrácejí.

Když nastane dítěti povinnost choditi do školy, nemůže se spráteliti s tichým nehybným seděním při vyučování. Při práci kope nohama, bubnuje prsty na lavici, vrtí hlavou, kouše nehty neb tužku. Při čtení stojíc klátí tělem, přešlapuje. Však i velcí učenci válí v prstech kuličky z chleba nebo z vosku, když přemýšlejí o něčem důležitém.

Naše mládež sedí ve školních lavicích příliš dlouho a pohybování těla záleží u ní v pouhé chůzi nebo v jednotvárném tělocviku. Jsou-li některé hry zavedeny, nepřinášejí užitku. Po vystoupení ze školy zapomínají hoši na hry úplně anebo hrávají v karty, domino.

Sotva se Boží jaro ukáže, a slunéčko obrátí teplejší tvář k nám, již nemají hoši doma stání. Jen ven, důlky (žůmpy) v zemi vyhrabat, o fasole se postarati, sehnati společnost a hráti — toť hlavním zaměstnáním některých dětí. Ti hrají před školním vyučováním ráno, v polední přestávce a stává se, že se do hry zapasou jako staří hráči a tu propadají chybě: přijdou pozdě do školy, jsou při učení neklidni. Úsilnou, vášnivou hrou probouzí a sesiluje se nezřízená vášň hráčská. Toť něco horšího! Rodičové klidně hledí na dítě si hrající, mají od nich pokoj, ani si nevšímají, že jejich dítě ustavičně hraje.

Nemírnou hrou zvyká dítě zahálce. Až bude větší, nebude si hrát s faso-lemi ani nebude pouštět knoflíky, ale bude pokračovati. Co těsilo malého chlapce, to netěší výrostka. Toho vábí hra na čáru anebo, je-li počasí nepříznivé, hra v karty. Zde hraje se již o peníze. Chlapec ško- le odrostlý vydělá si peníze, ať u hospodáře nebo u řemeslníka, a nic lepšího s nimi neví, nežli prohrát je ve hře s kamarády.

Společné hry prospívají mládeži i dospělým; kdo jednotvárným zaměstnáním chřadne, toho tělocvičná hra by osvěžila. Bylo by více veselé myslí, méně nespokojenců, méně různic, pijáctví, přestupků. Slušně hrajících si dětí obecenstvo se zálibou si všímá. Tělocvičny nejsou nepřiměřenějšími místy ke hrám i kdyby byly vystrojeny nejlepším náčiním, ale jsou to místa ve kterých se děti osvěžují slušným a kázeň pěstujícím způsobem třeba bez náradí.

Ve Francii školy zbudované ve městech v těsných nádvořích a kasárnické disciplíně omezovaly pohyb a fysickou svobodu žactva. Školy anglické byly opodál velkých měst, uprostřed polí a při řekách, mládeži poskytována způsobem tím žádoucí příležitost ku provozování cvičení, her i sportů. Ve Francii přetěžování žáci učením a nervy jejich seslabovány. V Anglii polovice školního času věnována hrám a cvičením tělesným, svaly otužovány. Čestnou výjimku činily ve Francii školy zřízené Jesuity, Dominikány a duchovenstvem vůbec. Ve školách těch byly upraveny hry a cvičení tělesná po způsobu anglickém, avšak ústavy ty byly pro nepřízeň zrušeny.

Nyní bojuje duch za existenci a hmotný blahobyt je podmíněn duševním vzděláním. Budiž, ale nezapomínejme, netrpíli tělo utrpí duch.

Berlínští učitelé pořádají každou středu a sobotu odpoledne hry a zábavy pro hochy v sadech Bedřichových a Humboldtových. Podobně hry pořádají se též na vojenských cvičištích. Přístup je každému volný. Tak přeje se Berlínským hochům aspoň částečného užití volného vzduchu.

Hra jak se jeví na rejdištích a cvičištích pod širým nebem, posilňuje a upevňuje tělesné zdraví i ducha a činí mládež pro další budoucnost zdatnější a schopnější.

Děti rády si hrají vojáky. V Paříži a v okolí zřídili školní prapory, aby mládež v počátcích vojenských byla vycvičena, ale ukázalo se, čeho nikdo se nenadál: chlapci brali vojnu do opravdy. Rozšiřovalo se mezi nimi kouření a docházeli do hospod. Z té příčiny se to zrušilo. Proto pozor na hry!

V Německu vyšel spis, ve kterém nazývají se pětiminutové přestávky při vyučování barbarstvím. Přestávky dovedou přerušiti chod myšlénkový, ale duch a tělo neokřeje. V každé škole mělo by býti pomýšleno na přestávky věnované tělesnému okrání a osvěžení. Po té stránce jest osud dětí horší než osud trestníka, jenž má ku procházkám aspoň velikou na jaře a v létě příjemnou, stinnou zahradu bez prachu.

Střílení, házení prakem a pod. jsou hry nebezpečné.

Hry divadelní (dětské) jsou zásadně zakázány. Divadla jsou dvousečná, kluzká věc. Může prokázati dětem službu, ale může porušiti jejich mravnost.

Pozor na hry loutkové, pokud se týká návštěvy se strany dětí!

Literární sjezd družstva Vlast.

* Pokračování.

Týž den, kdy konána valná hromada naší Jednoty, počaly se odpůldne schůze odborové. Prvá konala se o 2. hod., i předsedal vsdp. kanovník Sedlák, jenž v zahájení věnoval vřelou vzpomínku výstavě katol. tisku, jak již dříve jsme uvedli, a vzdal veškeru chválu činnosti slavného družstva. Přednášku velmi krásnou a do hloubky propracovanou měl dp. farář z Liboce, Vl. Hálek, a sice: »O veřejných knihovnách a čitárnách katolických.« Panu přednášejícímu vzdal vsdp. předseda srdečné díky za zdařilou práci a sám mnoho z vlastní bohaté zkušenosti k tomu dodal. Zapisovatelem byl p. K. Skultéty. Ve 4. hod. konal schůzi historický kroužek, kde předsedal vdp. dr. Zapletal, professor na univerzitě ve Frýburku, a zapisovatelem byl p. Fr. Jelínek. Přednášeti měl p. prof. dr. Kovář, který však pro chorobu dostaviti se nemohl. Důkladnou práci páně professorovu předčítal p. ředitel Flekáček, a sice promluveno o tom, jak vznikl historický kroužek, jaký jest úkol historika katolického a jaké bylo působení historiků protestantských, kteří celou historii »předělali«.

Ku konci vybízí pan professor, aby hojní členové přistupovali ke kroužku historickému. Přednáška odměněna potleskem. Večer o 7 hod. konala se první *slavnostní schůze* ve velkém sále katol. besedy, kde shromáždil se výkvět pražského i venkovského obecenstva, tak že šál byl v pravém slova smyslu »nabit«. Slavnostní schůzi předsedal vdp. dr. Horský, místopředsedou byl univ. prof. dr. Zapletal, zapisovatelem dp. redaktor Žundálek.

Zvláštního lesku dodával schůzi této J. B. M. ndp. Ed. Brynych a J. M. vsdp. prelát dr. Krásl, jako zástupce J. kníž. arcibiskupské Milosti. i četní jiní slovutní hodnostáři. Byl bych příliš obšírným, kdybych o průběhu celé unášejí slavnosti psáti měl; obšírné o tom zprávy nalezne čtenář ve »Vlasti«, kam jej poukazujeme. Podotýkáme pouze, že řečnili naši nejdovednější mistři, kteří dovedou uchvátiti srdce, ale kteří také osvětlí a přesvědčí rozum. Schůzi totiž zahájil vdp. dr. Horský, po něm ujal se slova J. M. vsdp. prelát dr. Krásl a konečně za bouřlivého potlesku způsobem sobě vlastním, přesvědčujícím a uchvacujícím promluvil J. M. ndp. biskup Královéhradecký »O náboženství budoucnosti.« Velkolepou řeč svou končí ndp. biskup následujícím přáním: »Naše katolická literatura nechť obrodí život katolický, ať přispěje k obrození tisíců lidí, a víra katolická nechť oblaží národ náš.«

Bouřlivý potlesk i volání slávy ukázalo, jak účinkovalo slovo biskupské.

Oba tito slovutní řečníci jsou zvláštními příznivci »družstva Vlasti«, a vzdali také na příslušných místech ve své řeči tomuto družstvu a jeho blahodárnému působení náležitou chválu.

Předseda p. dr. Horský srdečnými slovy poděkoval ndpp. řečníkům a skončil schůzi za souhlasného volání: Zítřa na shledanou.

Ve druhý den sjezdu, v úterý dne 28. srpna sloužil vsdp. prelát Msgr. Dr. Fr. Krásl. v 8. hodin ráno mši sv. pro účastníky sjezdu u Dominikanů, kde se také ubytoval ndp. biskup Královéhradecký.

Na to konány schůze odborové a sice v 10. hodin dopol. za předsednictví uroz. pána Lva rytíře z Tannheimu promluvil dp. farář Tomáš Pícha »O zákonu příčinnosti a účelnosti ve přírodě.« Tato výtečná přednáška osvědčeného odborníka bude uveřejněna ve »Vlasti«, i upozorňujeme na ni již nyní. Ve 2. hod.

odpol. přednesl řeč dp. Karel Stella: »O významu tiskové ligy« za předsednictví redaktora »Hlasu« dp. Tom. Šillingra. Řeč tato byla duchaplná, účinná. Ve 4. hodiny sešlo se četné obecnostvo, aby vyslechlo přednášku metrop. kanovníka vsdp. Dra. Jana Sedláka: »O dějinách Dědictví sv. Václava se zřetelem k dědictví sv. Jana Nep.« Schůzi dodal lesku svou přítomností J. M. ndp. biskup E. J. Brynych, předsedou byl kanovník strážce budějovický, papežský komoří, vysoce zasloužilý redaktor Msgr. Adolf Rodler.

Večer konečně konala se druhá a poslední slavnostní schůze ve prostorném sále sv. Václavské záložny za nevídaného účastenství. Přítomností svou poctil shromáždění opět J. M. ndp. biskup Královéhradecký a zástupce J. Exc. ndp. knížete arcibiskupa, Msgr. prelát Dr. Fr. Krásl. Předsednictvo jako ve schůzi první. »O nových proudech v literatuře« promluvil Msgr. Dr. Fr. Kordáč řeč znamenitou, přesnou, plnou železné logiky, kteráž přijata bylo dlouhotrvajícím, nadšeným potleskem.

Druhým slavnostním řečníkem byl p. professor Václav Müller, který promluvil: »O katolických snahách na rozhraní dvou věkův.« I tato krásná přednáška sledována byla s živou účastí, a řečník odměněn byl hojným potleskem.

Předseda skončil literární sjezd duchaplným doslovem, načež provolalo shromáždění slávu sv. Otcí, Jeho Veličenstvu, ndpp. biskupům, a zapěna hymna papežská, císařská a národní.

Jmenem ndpp. biskupů poděkoval J. M. ndp. biskup Ed. J. Brynych.

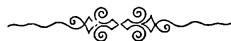
Na konec provolána sláva dru. Rudolfovi Horskému, jako zasloužilému předsedovi Družstva.

Ve dnech pak následujících a sice dne 29. a 30. srpna konán byl prakticko-theoretický sociální kurs. Zahájen byl mší sv., kterou u Dominikánů sloužil J. M. ndp. Edv. Jan Brynych. Řečnili dp. Ant. Hoffman »O křesťanské charitě«, Dr. Reyl: »O spolcích a jich organisaci,« Dr. Horský: »Taktika našeho boje proti našim odpůrcům a nepřátelům.« Ve čtvrtek konány byly čtyři odborové schůze.

V sobotu dne 1. září zavřena byla výstava katolického tisku, a tím zakončeny byly veškeré tak významné slavnosti družstva Vlast.

Sešli jsme se, pookřáli na duchu i na těle, získali nových názorů a myšlenek, nabyli jsme posily pro další tak obtížné působení, pobavili jsme se mezi sebou!

Žehnej Bůh dalšímu blahodárnému působení slavného družstva.

— RŮZNÉ ZPRÁVY. —

Katolické sjezdy konaly se v době právě minulé na všech stranách. Nám nejbližší v každém ohledu je katolický sjezd konaný v Lublani ve dnech od 10. do 12. září za hojného častenství všech kruhů. Rovněž i deputace z jiných zemí slovanských se dostavily: tak četně zastoupeny Čechy — řečnil redaktor Žundálek, — a sesterská Morava, odkud se dostavil i říd. učitel Kadlčák, předseda katolického učitelstva; nám nebylo možno sjezdu pobratimů Slovinců se účastniti, poněvadž již nastalo vyučování. Jedno odpoledne byli Čechové

pozváni ke knížeti — biskupu Dru. Jegličovi. Dále konal se 47. sjezd německých katolíků v Bonnu, taktéž na počátku září. Zde zvláště nás zajímá řeč hlavního učitele Sittarda z Cách: »Církev a škola.« Týž pronesl i toto: »Nedávno vyslovena byla na učitelském sjezdu v Kolíně n. R. věta: »Církev theologům, škola paedagogům.« Nazývají nás tmáří, poněvadž zastáváme přesvědčení, že škola může trvati jen ve spojení s církví a přece je jasno, že duchovní záležitosti školy patří do rozsahu církve; stát nemůže býti jediným pánem školy. Ná-

boženství musí býti základem výchovu. Pohříchu nemají vlády proto ještě dosti porozumění. My katolíci však se nehodláme nikdy zřít vlády nad vlastními dětmi. Není ovšem žádného katolického krasopisu, žádného katolického zeměpisu, jest však náboženstvím prodchnuté vyučování. Mužové, již odporují „moderním“ snahám, jsou hodni našich díkův. Podporujeme je! A kéž i ženy spolubojují zde zbraněmi dávné lásky a modlitby. Svobodna budiž církev ve škole pro blaho státu.« — Podobné zásady proneseny a přijaty byly i ve schůzích naší Jednoty, i těší nás, že jeden a týž duch vane všemi katolickými spolky. — Konečně konán byl i 17 sjezd italských katolíků ve věčném městě Římě, ku kterému sv. Otec zvláštní breve zaslal, jež obsahuje velmi důležité pokyny a zásady i pro jiné sjezdy platné.

Důležitost konviktů. Prázdniny skončeny, opět nastal nový školní rok i na školách středních, v brzku pak otevrou se též síně vysokých škol. Tisíce a tisíce nadějných synů vysílají rodičové z domova do sídla škol, a bývají to mladíci obyčejně vesměs nadaní, bývá to takřka výkvět naší mládeže; ale žel Bohu, kolik těch květů vydá také blahodárné ovoce, a kolik jich zanikne v bahně morální náказы? Vinu pak této zkázy nesou v první řadě špatné byty, v nichž naše studující mládež hyne na duši i na těle, v druhé řadě špatný tisk. Ve věci této možno nápravu očekávati od řádných konviktů, které v poslední době se počínají zřizovati. Upozorňujeme na konvikty již zřízené své známé, poučujme je o veliké výhodě takových zařízení, i odvarujeme tím mnoho zla. Konvikt pro hochy mají školští bratři v Bubnech, dále je svatováclavský konvikt v Praze pro školy střední, kollej Arnoštova pro vysoké školy, pak Borromaeum v Hradci Králové, kde je rovněž konvikt pro kandidáty učitelství v Adalbertinu zřízen; konvikt v Ml. Boleslavi a konečně v Příbrami. Dívčí konvikty nalézáme skoro u všech ženských klášterů, jež výchovem dívek se zabývají. Důležitost a prospěšnost těchto ústavů uznávají i ti největší liberálové, kteří své dcery do klášterů na výchov dávají.

Na Moravě konalo pokrokové učitelstvo dva sjezdy a sice krajinské. Prvý konán byl v Hulíně, kde prý má p. předseda Ú. S. svůj štáb, ale kde také jednota katol. učitelů má své »pionýry« ano i jednoho generala v sukních (sl. Hofmanova) a k tomu

ke všemu záloženský spolek katol. učitelstva zde sídlí! A při tom všem prý páni pokrokáři dobře pořídili, o čemž ty černé klerikály blízká budoucnost poučí. Druhý sjezd konán byl v Třebíči, kde hlavním thematem byly visitační hostiny, jež mnohým pánům leží v žaludku, ač tyto hostiny všady přestávají se pořádati, což úplně schvalujeme.

Stíny mládí. Takto označený článek nalézáme v 16. čísle »Zivota«. Autor téhož pan Josef Šír zde sobě stěžuje na přetěžování mládeže na školách obecných i středních; domnívám se, že o školách vysokých p. autor nemluví, neboť tu se každý věnuje studiu odbornému — a ve svém odboru musí pak vyniknouti, tu již pracuje mladý muž samostatně ve svém proudě. Nenamítáme jinak nic podstatného proti náhledům tam proneseným, nicméně je nám velice podivným, že pan autor, aby to přetěžování hodně křiklavě nastínil, vyvolil sobě partii z náboženství a sice o svatostinách, jichž definici z katechismu doslovně uvádí, a konečně dává dívce, jež uši má ucpané a hlavu stisknutou, monotóně opakovati definici zažehnavání, také zařínávání neb zaklínání. Z celého kontextu je vidno, že pan katecheta toho uložil několik stránek, poněvadž v 10 hodin v noci ještě dvě zbývají, a že to chce od slova k slovu. Nevím, je-li takový katecheta na světě. Rovněž p. autor vyvolil partii o zaklínání, i vane z toho jakási škodolibá ironie, jakým pošetilým učním ta katolická církev mládež přetěžuje, učením, kterého dle domnění páně autorova nikdo jakživ potřebovati nebude. I to leží mu v hlavě, že matka »sekýrované« dcery je žárlivou na jistou Aninku N., která měla z náboženství jedničku, kdežto dceruška pouze dvojkou obdařena byla. Inu, lid dosud »drží« na to náboženství, a nejvíce mrzívá rodiče, mají-li děti špatnou známku z náboženství. Pan autor ovšem praví, že »náhodou« uvedl lekci z náboženství, ale že snadno našla by se nejedna i z předmětů jiných, jež by při svědomitém posouzení uznána byla za zbytečné přetěžování. Čtveřák! Já vím, že není katechetou a že mu docela dobře známy budou obtížné a zbytečné partie z dějin, k nimž páni odborní učitelé nadiktují sáhodlouhé doplňky, anebo z češtiny diktují se pro 13leté hochy věci zcela nezáživné, kterých ledva v oktávě profesor se dotkne. Tomu právě děti nerozumí a musí to do slova »nabiflovati«. Což musí i při uvažování jinak věcném to protivné náboženství býti mrskáno?

Přirozenost dítěte a její vzdělání.

Podává JAN NEP. HOLÝ.

* Pokračování.

B) ● životě tělesném zvláště.

I. Význam lidského těla.

Již rozum poznává veliký význam lidského těla. Neboť tělo lidské jest přede všemi jinými tvory zvláštními přednostmi obdařeno. Byť se člověk tělesně i pomaleji vyvíjel nežli zvířata, překonává přece největší počet jich průměrným trváním života. Krásná souměrnost jeho údů, rovná chůze, vzhled vzhůru, jeho snadná pohyblivost, jeho dovednost, jeho řeč vyznamenávají ho přede všemi tvory; a byť i ho některá zvířata co do ostrosti smyslů předčila, stojí přece člověk nad nimi všemi v harmonickém a souměrném vzdělání jich. Tak jest jeho hmat na nejvyšším stupni vzdělání a soustřeďuje se zvláště v jeho ruce. Organisační, položení a směr jeho oka dodává jeho zraku většího rozšíření, též jest jeho zrak, byť i často neostřejší než zrak zvířat, přece mnohem určitější. Jeho sluch jest také mnohem lépe vyvinut.

Zároveň jest tělo nástrojem duše. Čím zdravější, silnější, svobodnější a ohybnější tělo jest, tím samočinněji, čerstvěji a živěji může se duch v něm a skrze ně pohybovati; neboť jelikož tělo a duše celek tvoří, závisí stav jedné části velice na stavu druhé části. Ukazuje se sice leckdy čilý duševní život v slabém, rozervaném těle; avšak zajisté by se ještě lépe utvářel ve zdravém těle. Proto byla u starých Řeků a Římanů, ačkoli z jednostranných důvodů, tělesná výchova mládeže záležitostí státní. Platila zásada: »Zdravá mysl ve zdravém těle.

Ještě vyšší význam propůjčuje tělu křesťanství. Dle křesťanské víry jest tělo křesťana chrámem Ducha svatého. V duši křesťana bydlí Duch sv. milostí posvěcující a proto jest i v jeho těle, poněvadž jest toto tělo s duší co nejužší spojeno. Nad to lidské tělo dojde jednou při vzkříšení nesmrtelnosti, k níž bylo původně určeno, a s duší spojeno, bude v životě věčném oslavení účastno.

Z toho vyplývá, že se u dětí nedá mysliti ani dokonalé duševní, ani dokonalé nábožensko-mravní vzdělání bez svědomité výchovy tělesné. (Ohler str. 91—92.)

II. Úkony tělesného života a jejich hlavní orgány.

Jak jsme řekli, jsou tělesné úkony dvojího druhu: vegetativní a sensitivní.

Vegetativní úkony mají účelem výživu těla, jeho zachování a vzrůst a plození. Orgány výživné jsou: žaludek, střeva, míznice, které látky výživné ze střev v krev převádějí, krevnice, arterie a veny, jichž středem jest srdce. Sensitivní úkony obsahují činnosti, jimiž údy lidského organismu přicházejí ve styk mezi sebou a se zevnějšími úkazy těles.

Tento styk je dvojího druhu:

1. Uvědomění dojmů, které orgány obdržely od sebe vzájemně a od zevnějšího světa. Při tom rozeznáváme dále: uvědomění stavů samých orgánů tělesných: pocit (zvláště libý a nelibý). Tento úkon koná zvláště sympatická soustava nervová; uvědomění smyslných dojmů, odpovídajících zevnějším zjevům (světla, zvuku atd.). Tyto mají orgány své v odvětvích ústředního (cerebrospinální) soustavy nervové, v nervu zraku, sluchu atd., a jsou podmíněné zřízením zevnějších orgánů smyslových. Smyslné dojmy trvají nějaký čas v nervech smyslových a

mohou v nich opět bez zevnějšího působení se vzbuditi. Činnost nervů je podmíněna spojením s mozkiem, v němž se všechny zvláštní smyslové nervy sbíhají.

b) Vnitřní a vnější pohyb. I tento úkon má svůj orgán v soustavě nervové. Pohyb je, jak jsme řekli, dvojitý: vnitřní a vnější.

Vnitřní pohyb jest pohyb údů mezi sebou. Tento se děje z části bezděčně soustavou uzlinnou (na př. dýchání a tlukot srdce), z části dobrovolně ústřední soustavou nervovou. Vnější pohyb obstarává rovněž ústřední soustava nervová. Obojí úkony, vegetativní a sensitivně-motorické jsou mezi sebou v úzkém styku. Nepřerušovaná sensitivní činnost organismus unavuje a ruší jeho výživu.

Poněvadž tělesný život, zvláště sensitivní jest orgánem duševního, jest velice důležité, tento život řádným způsobem pěstovati a všeliké škodlivé vlivy od něho vzdalovati. Proto pohlédneme blíže na pěstovací prostředky k udržování a vývoji tělesného organismu! Jsou dvojitého druhu: přirozené a umělé. (Ohler, str. 93.—94.)¹⁾

III. Prostředky k udržování a vývoji tělesného organismu.

A) Přirozené.

1. *Vzduch.* Všichni muži vědy a zkušeností v tom se shodují, že dobrý, čistý vzduch jest první podmínkou dobrého zdraví a života, ano že ještě před výživou své místo má. (Ohler str. 94.) Jakost vzduchu působí užitečně neb škodlivě na plíce, krev, zažívání člověka, zvláště pak dítěte. V Londýně a Paříži jest asi pátý díl úmrtí na souchotiny, ve Vídni třetí díl. Zvláště velká úmrtnost jest v močálových krajinách; v Paříži umírají v ulicích, kde voda z domů stéká, dvě pětiny lidí více než v jiných ulicích. (Stolz: Erziehungskunst str. 41. a 42.)

Z toho vyplývá vážná povinnost všech vychovatelů, starati se o čistý vzduch, a to tím spíše, poněvadž v té příčině samy děti nikdy pokynutí nedávají. Když se jedná o výživu, jsou chovanci často citliví a plní nároků. Vzhledem k špatnému vzduchu jsou však děti nejčastěji úplně bez citu.

Čistý jest vzduch tehdy, když vedle svých pravidelných částí (79 částí dusíku, 21 částí kyslíku, trochu vody ve formě plynu nebo páry a velice skrovná část plynu kyseliny uhličité) neobsahuje ještě jiných částí, které buď orgány dýchací nebo krev pokaziti mohou, a když z jeho pravidelných částí nejsou některé v nepřirozeně velikém nebo malém množství. Tento čistý vzduch vyvíjí se zvláště při svitu slunečním z listí a jehličí stromů, z rostlin a křovin, a jest proto nejlepší v přírodě. Čistý vzduch působí zdravou krev, pomáhá dobrému zažívání a sílí orgány. Naproti tomu jest nejobyčejnější a nejškodlivější znečištění vzduchu, když je v něm veliké množství kyseliny uhličité. Tento plyn se v uzavřených místnostech shromažďuje tehdy, když se v nich nalézá mnoho lidí, kteří kyselinu uhličitou vydechují.

Co do teploty jest jak přílišné horko, tak i přílišná zima škodlivá. Ještě škodlivější jest vlhkost, náhlý přechod z velikého horka ve velikou zimu a průvan, zvláště při uhrátém těle.

¹⁾ Důležitější nařízení rakouského ministeria vyučování v té příčině jsou:

1. 9. června 1873. o zařízení školních budov a o péči o zdraví ve škole.
2. 26. listopadu 1878. o krátkozrakosti u školní mládeže.
3. 5. února 1884. o nakažlivých nemocích ve škole.
4. 15. prosince 1887. o desinfekci při nakažlivých nemocích. (Haszmann str. 94.)

Proto mají rodiče dětem pohyb a hru venku dopřátí a je spíše k nim při-
držovati, než je od nich zdržovati, rovněž nemají je dlouho nechat v uzavřených
místnostech, kde se snadno pokažený vzduch shromažďuje.

Ještě důležitější jest, aby děti obývaly zdravě položené obydlí a zvláště, aby
v něm spaly a aby v něm v čas pokažený vzduch byl odstraněn a čistý do něho
vpuštěn.

Dítko má býti chráněno před průvanem a vlhkým vzduchem. (Ohler, str. 94.
a 95., Stolz, str. 42. a 43.)

Ve škole zvláště třeba následujících pokynů dbáti:

a) Učitel pečuj o to, aby děti před vstoupením do školní světnice obuv
řádně očistily a aby si uvykly užívati zařízení k tomu potřebného!

b) Větrání otevřením oken a dveří děj se, a to i v zimě, jak v přestávkách
mezi hodinami, tak po ukončení vyučování!

c) Učitel užívej řádně ventilačního zařízení!

d) Průvanu třeba se co možná varovati, zvláště v zimě.

e) Škodlivé výpary ze zevnějška nemají míti přístupu v školní světnici.
(Záchody!) Záchody třeba pravidelně větrati a tu a tam desinfekovati, kaliště
v čas vyprazdňovati.

f) Školní světnice (schody a chodby) mají býti pravidelně denně meteny a
mezi školním rokem nejméně jednou, dle potřeby a co možná i častěji myty.

g) Školní lavice mají nějaký čas po metení býti oprášeny, rovněž tak i kamna,
tabule, skříně.

Co do teploty stůžž toto:

a) V každé třídě má viseti asi 1·2 až 1·5 *m* nad podlahou teploměr a to
na místě, kde jest asi prostřední teplota.

b) Teplota nemá po celou dobu školní přesahovati 15° R. (Prázdniny v par-
ných dnech.)

c) Při teplotě pod 13° R. má býti bez ohledu na roční počasí zatopeno.

d) Učitel má se postarati o pomoc, když si děti do přílišného horka nebo
přílišné zimy stěžují. Subjektivní pocity učitelovy nemají rozhodovati pro teplotu
ve třídách.

e) V létě mají záclony před velikým žářem slunečním chrániti.

f) Byla-li by třída tak malá, že jednotliví žáci nutně v zimě velice blízko
kamen seděti musí, má býti u kamen (plechová) záclona, žáci mohou také časem
(po hodině) místa změnit. Totéž platí o žácích, kteří snad při oknech stude-
ných sedí.

g) Zvláštního ohledu zasluhují žáci, kteří konají daleké cesty, a z dalekých
míst uhrátí nebo zmoklí do školy přicházejí. Nikdy se jim nemá, zvláště ve špat-
ném počasí, vstup do školy zabraňovati, a nemá se na nich žádati, aby venku
tak dlouho čekali, až vyučování počne. Než přece se má všem a zvláště po-
sledně jmenovaným žákům v paměť vštípití, že nemají ze studenějšího vzduchu
ihned k teplým kamnům běžeti a hlavu, zvláště pak obličej proti kamnům stavěti.
(Haszmann, str. 95. a 96., srov. též Lindner-Tupetz, str. 106. a 107.)

1. Výživa.

a) Děti mají se naučiti jísti každé jednoduché a zdravé jídlo.

Zahnati hlad a do syta se najísti není totéž, co řádně se živiti. K řádné,
tělo ve zdraví a při síle udržující výživě náleží výživné látky, které jsou po-

dobny látkám, tělo naše skládajícím, tedy mimo vodu prostředky výživné, které obsahují jak náležité množství bílkovin, tak i tuk, sůl, vápno a železo. Krmě, které té neb oné jmenované látky buď vůbec nemá neb ve pouze skrovném množství, jak tomu jest obyčejně při jídlech chudiny, ruší řádnou výživu těla. Jak se při volbě výživných pokrmů dbáti má jich výživnosti, tak i třeba dále dbáti toho, aby byly záživné a aby byly zažity, aby bylo zažívání co nejvíce podporováno. Proto mají jídla býti tak připravena, aby byla co nejzáživnější. Všechny pevné látky výživné, zvláště maso, mají se dobře rozkousati a pak teprve jísti.

b) Vzhledem ke quantitě mají děti věděti, že člověk nežije, aby jedl, nýbrž jí, aby živ byl. Střídmost jest velice dobrá jak pro tělo, tak pro duši. Popřává tělu nutný čas, aby proměnilo jídla v prospěšné šťávy výživné, činí ducha čilejším a seslabuje tělesné žádosti. Jísti přes přilíš nemá se proto dovolovati. Umělá a labužná jídla ponejvíce svádí k nestřídmosti, proto se nemají dětem přilíš často předkládati.

c) Dítka si mají také zvyknouti na jistý pořádek při jídle. Fenelon o tom poznamenává: »Dítě má vždy skoro v tytéž hodiny jísti, ovšem dosti často a dle poměru jeho potřeby. Mimo určité hodiny k jídlu nemá pranic jísti.« Když dítě jí v každou dobu, nikoli z potřeby, nýbrž z mlsavosti, škodí to zažívání, svádí to k rozličným pokleskům, odnímá to dítěti schopnost sama sebe přemáhati. Neslušné jest též, když děti všude jedí, ve škole, na ulici, nebo když se jiným lidem vnucují, aby od nich něco dostaly.

d) Dále má se dětem často v paměť vštěpovati, aby jídlo a nápoj za dar Boží pokládaly. K tomu se může připojiti poučení o lásce a dobrotě Otce nebeského, dítě se též poučí, aby těchto darů požívalo s vděčným hledem k Bohu. (Modlitby před jídlom a po jídle.)

e) Konečně nemá se opomenouti poučení o požívání škodlivých jídel, a před tím se mají varovati.

Dobře jest poučiti děti jednoduše, názorně o škodlivých rostlinách, houbách, které se v té neb oné krajině vyskytují. (Ohler, str. 96. a 97.)

Pro školu třeba dbáti následujícího

a) Žáci přinášejí sebou do školy rozličné věci k jídlu, aby je v přestávkách jedli. Vzhledem k vyučování, jakož i ke zdraví žáků, má učitel bdíti nad tím, aby nejedli mezi vyučováním.

b) Žákům ze vzdálených míst může se dovoliti, aby ve škole v poledne jedli věci s sebou přinesené, ovšem, mají při tom dbáti čistoty. Nedoporučuje se dítka za trest přes poledne bez jídla ve škole nechávat, neboť tím se stávají neschopnými k odpolednímu vyučování.

Tělesné potřeby žáků zasluhují rovněž pozornost učitelovu.

Učitel má dítka navykati, aby k těmto potřebám používaly přestávek mezi hodinami. Vážné prosbě, aby směl žák jíti na stranu mezi vyučováním, má učitel vyhověti. Žáci mají věděti, jak se mají hlásiti. Nemá se trpěti, aby na záchodech dlouho prodlévali, pravidlem nemají dva neb více žáků najednou mezi vyučováním býti pouštěni.

Na čistotu záchodů třeba zvláště dbáti. Mají býti častěji čistěny, asi týdně rádně myty. (Haszmann, str. 96.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Úmrtí. Nenahraditelná ztráta potkala náš národ. Dne 26. září t. r. zemřel slovnutný učenec, spisovatel, profesor lékařské fakulty ve Vídni a řádný člen akademie císaře Františka Josefa dr. Eduard Albert. Zemřelý učenec celým svým životem i smrtí dokázal, že byl upřímným katolíkem, který za svou víru se nikterak nestydí, jakož i věrným synem svého národa. R. in. P. — Dne 13. října roku 1900, zemřel po dlouhé nemoci vdp. Jakub Eliáš, profesor náboženství při c. k. ústavu ku vzdělání učitelek v Brně. — Zdeněk Fibich, znamenitý náš skladatel hudební, zemřel dne 15. října; pohřeb konal se dne 17. října na hřbitov Vyšehradský. V krátké době veliké ztráty nás stihly v řadách našich velíkáňů duchem.

Z družstva Vlast. — Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Ant. Zajíček, kníž. arcib. vikář v Heinrichsgrinu; Jos. Janský, bisk. vik. tajemník v Křivšou-dově; Vinc. Nápravník, děkan v Kováni; Josef Procházka, nyní již zemřelý děkan v Dobřenicích; Dr. J. Rydvan, děkan v Kostomlatech; Václ. Zörnig, kaplan ve Vosicích; Karolina hraběnka z Lützova v Kravsku na Morávě; Jan Hájek, farář v Jenišovicích; Karel Němec, kaplan ve Falknově nad Ohří; Fr. Hoch, farář v Jaroměřicích na Moravě; Jan Možný, koop. v Kojeticích na Moravě; Bart. Spisar, farář v Kunčicích v Rakouském Slezku; Jos. Beneš, farář v Poříčí nad Sá-zavou; Jan Hruška, kaplan v Suchdole; Ant. Poledník, farář v Ratimově, Rakouské Slezko; M. Vlnař, farář v Kostelci u Stříbra; Bart. Fr. Zrnka, odborný závod pro knihtiskárny v Praze; Jul. Wenig, říd. učitel v Meclově; Jos. Kobosil, katecheta v Plzni; Vojtěch Kašpar, kaplan ve Stanovicích; V. Smola, kaplan v Benešově (Bensen); Mor. Václav Kuda, farář v Bystřici u Brna; Jednota kat. jinochů a mužů pro Horní Studenec; Ludvík Hofmann, farář v Prostějově na Moravě; Jan Maštaliř, studující práv na české uni-versitě v Praze; Mat. Skalák, bankovní sluha v Žižkově; slečna ze Žižkova, jež jmenována býti nechce; Fr. Macháček, zám. kaplan v Malešově; Tom. Vondrášek, zám. kaplan v Plané u Mar. Lázní; Karel Brendler a synové, c. k. dvorní písmolijna ve Vídni, a Alois Knotek, městský asistent v Hradci Králové. — Zakládající člen splácí v 5 nebo 10 letech (chudší ve 25 letech) 100 K

a obdrží zdarma mimo členské podíly, v ceně asi 30 K, z »Vlasti«, »Vychovatele« a »Děl. Novin« všecko, co mu schází, pokud to není rozebráno.

Z „Jednoty českého katol. učitelstva“. Uvádíme zde jménem ony slečny a pány, kteří účinkují ve výboru ústředním a odbo-rovém, a sice z toho důvodu, by zřízené odbory počaly svou činnost. Za tou příčinou páni místopředsedové odborů nechť doroz-umí se každý se svým jednatelem anebo s celým výborem, aby v listopadu neb na začátku prosince konána byla schůze spo-jená s lidovou přednáškou. V ústředním výboru zasedají: K. Skultéty, předseda; Fr. Jelínek, místopředseda; V. Špinka, jednatel; K. Jelínek, pokladník; výboři: dp. V Že-lezný, katecheta, slč. Aug. Rozsypalova, p. Fr. Grund, J. Flekáček, J. Kafka; ná-hradníci: dp. T. Škrdle, A. Jakubše, M. Šarapatkova, A. Fortýnova. V Hradeckém odboru: Fr. Grund, místopředseda; J. Vra-bec, jednatel; dp. Dobr. Orel, pokladník; výboři: pp.: A. Rinn, Ant. Prokeš, J. Šimůnek, A. Frýba, P. Frydrychova; náhradníci: dp. V. Fayx, F. Radouš, A. Brynych, V. Špinka. V Mladoboleslavském odboru: Fr. Šimůnek, místopředseda; J. Kafka, jednatel; J. Mrá-zová, pokladní; výboři: dp. J. Rotta, J. Kašták, Fr. Setřil, Fr. Tater, V. Sedlá-čkova; náhradníci: Fr. Heyduk, J. Šorejs, B. Šetřilova, K. Cernovická.

„Muselo by zníti jinak.“ Velice do živého »tala« zpráva o naší valné hromadě uveřejněná, poněvadž obsahovala — ovšem beze všech jizlivých poznámek — poslední odstavec dekretu pro učitele na evangelické konfessijní škole ustanoveného. A kdož byl zprávou tou seknut, jako by sršním ži-hadlem? Inu nějaký dvojtíhodný pan pastor, pravá to Jerišská trouba »Hlasů ze Sionu«. Ten totiž v insertní příloze k čís. 18. z r. 1900 těchto znamenitých »Hlasů« cituje do-slovně poslední odstavec uvedeného dekretu evangelického, ale zle se katí na nás, že bychom i my se odvážili býti oprávněnými z tohoto dekretového finale »táhnouti« ně-jaké důsledky pro sebe, my klerikálové od kosti a maso všecko, my zakoupení žol-dáci toho římského kleru. (Z nás však do-sud nikdo žádného penízku nespáčil, kdežto říšské marky hrají znamenitou úlohu ve vě-cech víry Lutherovy.) Pořád a pořáde jsem čekal, že velký ten dopisovatel před Pánem

zvolá: Quod licet bovi, non licet Jovi, ale ve své horlivosti evangelické na to nevzpomněl a doložil jizlivě jen následující: »Od-stavec dekretu je ovšem zajímavým dokladem, že snahy evangelického konfessiijního školství jsou skutečně ryze křesťanské, stejně oprávněné a stejně užitečné v zájmu křesťanství jako v zájmu vlasti a státu, ale aby byly důkazem oprávnosti směru, jehož pěstování si za úkol obrala »Jednota katolických učitelů«, musel by zníti poněkud jinak, totiž asi takto: »Klerikalism naděje se do Vás, že nejste naprosto pamětliv, že jste učitelem školy obecné, dítkám všech vyznání stejně přístupné a ke všem stejné povinnosti mající, budete míti na mysli, že tak zvané vzdělání nadýmá, a hlavní věci že pokora a ponížená ochota vůči kněžstvu, kterou i u žactva pěstovati jest Vaší nejdůležitější a nejpřednější povinností, že v klerikální horlivosti, v podezřívání jinověrců z neloyalnosti a ve stavění klerikálních příkazů nad zákon státní i mravní dobrý příklad dávati, všeho, co nemá klerikální cejch a approbaci, zejména také všech styků s jinověrci a lidmi svobodomyšlnějšími, do konce pak s helvety, radikály, massarykovci a t. p. pilně se varovati a vůbec všeho se vystříhati budete, co by se s povinnostmi dokonalého klerikála nesrovnávalo, atd.« Tak a podobně musel by zníti přípis, jenž by byl dokladem oprávněnosti snah »Jednoty katolického — vlastně klerikálního učitelstva, protože jen tak by snahy a účel této jednoty správně tlumočil.« — Ejhle, pastorský sofista! Tam u nich ryze křesťanství, u nás zavilý klerikalism, u nich zájem křesťanství, vlasti a státu, u nás Rím, klerikalism a zase Rím, u nich pravá věda, jež kráčí ruku v ruce s radikály a massarykovci, u nás plané nadýmání, pokora a ochota ponížená vůči kněžstvu, u nich v platnosti zákon státní a mravní, u nás nadevše jdou klerikálně cejchované příkazy! Více drzé lži jsem neviděl pohromadě jako právě v těchto několika větách tohoto famosního padekretu. Vše to, co nám se mete ve tvář, nalézáme v řadách našich na cti utrhačů. Naši členové nebyli odkojeni na žádném konfessiijním paedagogiu podezřívavostí a záštím proti jinověrcům a mají zajisté tolik smyslu pro Boží pravdu a pravou svobodu i vzdělání jako všichni vaši odcho-vanci, kteří právě přísně varují se styků s kollegy svými v těch místech, kde jsou školy obecné s evangelickými konfessiijními, třeba učitelé obecné školy byli sebe svobo-

domyslnějšími massarykovci anebo radikály. A kdo že nás vyloučil ze svých řad, kdo pronesl nad námi: »Anathema sit«, ne-li sami páni tak zvaní massarykovci, radikálové atd.? Konečně přečtete sobě ze zahajovací řeči při poslední valné hromadě pronesené odstavce, jakým směrem nese se naše Jednota, který jest její účel, a poznáte, vzácný pane z Hlasů ze Siona, že podkládá nám úmysly ve svém pamfletu dříve uvedené, ubíráte se touže cestou jako protestantští padělatelé dějin: všecko chcete zvrátiti a převrátiti, abyste jen jiné podvrátil. Ovšem, za dnešní doby je velmi osvědčeným heslem: »Lžete a podezřívajte ze všech sil svých, však ono z mnoha vrženého kalu přece něco uvízne,« ale my máme na takovou »čistou« činnost dobrá košťata. — Nehodláme pěstovati nějakou nechutnou osobní polemiku, ale špinavé útoky musíme odrážeti. A takové jizlivé útoky a raffinované pranýřování nalézáme právě v listech »nejsvobodomyšlnějších«, »nejradikálnějších«, jež nejvíce zatracují středověká zařízení, ale jichž redaktoři a spolupracovníci i dopisovatelé každého jinak smýšlejícího by nejraději pranýřovali a pálili — jen kdyby mohli, třeba byl konec osvěceného devatenáctého století. — Kdybychom tak všechnu pravdu my chtěli říci, to »muselo by zníti jinak«, zcela jinak, než vytrubují pověstné »Hlasy ze Siona« a i »odjinud«.

Klerikalismus na postupu! Tak hořekuje redakce »Školy našeho venkova«, která slyší trávu růsti a vidí za devateru stěnu, ale při tom nevidí tisíce a tisíce Don Quichotů s tisíci Sancho Pansy, již všichni zběsile útočí na toho strašáka, jemuž páni dali jméno klerikalismus. Klerikalismus není na postupu, ale všichni lidé dobré vůle spojivše se pod praporem Kristovým v jeden šik dovedou dnes výborně čeliti těm planým frasím a »hluchým« rozvojům, jimiž se má lid a »polovzdělaná« intelligence oslniti. — Klerikalismus nezadírá se šíř a hloub v těleso národní, ale národ počíná si protíratí oči a zaráží v šíleném běhu, který přímo v mravní i hmotnou zkázu vedl. — Církev nepotřebuje žádného svolení ku zasahování do školství obecného a středního i vysokého, ona toto školství veškeré založila a zřídila, má tudíž matka právo hlásiti se ke svým dcerkám, jichž svůdcové hledí ke svým rejduům užiti. Zvláštní spolek »nestloukli« pro katolické učitelstvo klerikálové, nýbrž ten »vydupali ze země« páni nevěrci. O značných přispěvcích do jubilejního pod-

půrného fondu sbíraných a zasílaných my, jichž se to týče, ničeho nevíme. Jest-li že někde duchovenstvo se hrdluje s místním sborem, tu nutno zkoumati, kdo že na katolické osadě svým chováním k takovému hrdlování podnět dal!

Klerikalismus. Naše katolické učitelstvo bude zajímati rozbor pojmu klerikalismus ve světle definic organisace a jejích hlavního listu. Je to zároveň něco pro zasmání. »Klerikalismus jest licoměrným, protože cílem jeho jest světský požitek. Snaží se všechny veřejné zájmy ovládati, dávati jim svou pečeť, udíleti jim rozhřešení neb schvalovati. Klerikalismus je *protimravní a protináboženský směr* v církvi. Je *nevěrecký a nemorální*, mistrem v zatemňování, utlačování a ničení pravdy. Nápadné je u něho, jak bojí se osvěty a pokroku. Povedenému kvítku tomu daří se dobře jenom ve stojatých bařinách nevzdělanosti a pověry.« Socialistickou brožuru Pelantovu »Protiváha klerikalismu« vítá hlavní list organisace. »Až dosud,« praví úvaha, »byl boj proti klerikalismu polovičatý, ba, vlastně není to boj, protože jsme jen pohodlně pozorovali, **špehovali** a ničeho pozitivního nečinili. Jedná se o mobilisaci množství, a tu musí nastoupiti taktika zcela jiná: zabráti každého pro zájmy vzdělanosti a pokroku, svobody duchovní.«

Divadlo vzdělává. Smíchovské divadlo, které chce kráčet jaksi ku předu, předvádějíc různé »novinky«, uvedlo na scénu Faydeau-ovu frašku »La dame de chez Maxime« (Dáma od Maxima). Hra ta jest *arcitypem rozpustilé frivolnosti*, tak že i obratný kritik by byl v rozpacích, jak o ní referovati, aby nekazil. Jak tedy kazí taková hra sama! Naplňuje-li »dům«, svědčí to jen o sesurovělém vkusu obecenstva a o *nejživější lži* pod sluncem, že divadlo je »*školou života*«. Proti takovým hrám budou ti prozluclí klerikalové vždy.

Vyznamenání. Pana Josefa Cerného, učitele v Novém Bydžově i redaktora Života a Č. Učitele, kandidatem do říšské rady vyhlásili národní socialisté, kteří nyní čile proň agitují mezi učitelstvem rozesílajíce v té příčině prostřednictvím svých důvěrníků na vše strany skvostné dopisy.

Fotografické snímky na kartonu ve velkém formátě naší výstavy katolického tisku dalo družstvo »Vlast« zhotoviti během jejího trvání fotografickým závodem J. Eckerta v Praze III. za tím účelem, aby zachován byl obraz její budoucnosti pro kul-

turní historii. Zhotoveny jsou 3 partie z refektáře Klementinského s exposicemi knih, podobizen a ostatních předmětů výstavy tak jasným provedením, že lze na fotografiích čísti i jednotlivá jména i rozpoznati podobizny vystavené. První snímek zachytil obraz Jeho kníž. arc. Milosti v průčelí pod malbou svatby v Káni Galilejské se řadou stolů uprostřed. Druhý snímek reprodukuje veliký kříž sálu Klementinského s exposicí knih a spisů družstva »Vlast«. Třetí portrait přináší celkový pohled na řady stolů s knihami, spisy a literárními relikviemi vůbec. Fotografie zhotoveny jsou čistě, v pravdě umělecky ve velkém rozměru, s jasnými konturami, takže dávají závodů páně Eckertovu nejlepší svědectví. Všichni vystavovatelé i návštěvníci výstavy, spolu i přátelé katol. literatury mají tu příležitost, opatřiti si na památku a i jinou potřebu — fotografie exposic na výstavě. Družstvo »Vlast« jest ochotno opatřiti ze závodů p. Eckertova každému, kdož by si přál, fotografii velkou ze tří snímků oné části, kde byly spisy jeho vystaveny, po případě všechny 3 snímky. Jedna veliká fotografie mimo výlohy poštovní jen za 5 korun. Přihlášky přijímá družstvo »Vlast« (Praha, č. 570-II.) s podotknutím, že fotografie dají se zhotoviti teprve dle počtu objednávek, takže nějakou dobu bude pp. objednatelům nutno čekati na jejich zaslání. Snímky fotografické z naší výstavy tisku uspokojí každého a budou všem trvalou památkou na ni, spolu i důležitým příspěvkem ke kulturní historii katolické v Cechách.

Bulírův večer. Roli školskou opustil a na zasloužený odpočinek se odebral ředitel Bulír, který skromně a nepozorovaně skoro půlstoletí jako vzorný učitel pracoval, jsa obklopen smečkou závistníků, ale maje i celou řadu ctitelů mezi kollegy svými. Neúmorná činnost jeho je každému známa. Na rozloučenou byl ku počtě pana jubilanta konán slavnostní večírek v menším sále Měšťanské besedy, který se znamenitě vydařil. Ze srdce přejeme p. řediteli, by ještě dlouhá léta pobyl mezi námi a zůstal rádcem všem lidem dobré vůle!

Prázdnina v den přijímání svatých svátostí pro děti, které se sv. svátostí nesúčastňují. C. k. zemská školní rada výnosem z 21. prosince 1899, čís. 43.892 z. š. r., u vyřízení určitého podání dp. katechety v T. dala na vědomí, že v základě vynesení vys. c. k. ministerstva kultu a vyučování z 1. listopadu 1889, č. 15.642,

v tom případě, když pouze část školních dítek některé třídy obecné školy sv. svátosti pokání a oltární přijímá, celou třídu v do-tyčných dnech sprostí jest vyučování školního, aby dozor k dětem při náboženských cvičeních předepsaný § 48. zákona ze dne 2. května 1883, č. 53 z. z., přiměřeně k místu přiveden býti mohl.

Jubilejnímu fondu podpůrnému v měsíci říjnu darovali: dp. Adolf Soukup, kaplan ve Spáleném Pořící, 2 K 80 h, vdp. Jan Tyrichtr, děkan v Přepěři 2 K. Dále byla zaslána 10 K splátka na členství zakládající a 5 členů, činných zaslalo roční příspěvky. Připomínáme opět, že pokladníkem Jednoty jest p. Karel Jelínek, učitel ve Starém Kolíně, který veškeré příspěvky a dary přijímá.

Veškeré své příznivce a členy upozorňujeme na papírnický závod družstva Vlast, Žitná ulice čís. 570.-II., kde možno všechny objednávky v tento obor spadající učiniti, dle hesla: Svůj k svému.

Lidové dějiny. Jednota naše usnesla se, aby vydány byly pro lid dějiny naší vlasti a sice na základě skutečné pravdy a nikoli dle pramenů tendenčně zfalšovaných. Věc odkázána byla výboru, který zvolil tříčlennou komisi pro tuto záležitost. Komise tato konala v poslední době schůzi, i bylo usneseno, aby sestavena byla kostra, dle které by se v práci pokračovalo. Prosíme tímto všechny, kteří pro tuto věc nějaký návrh nebo dobrou myšlenku chovají, by jí laskavě sdělili s redaktorem učitelské přílohy. (Šestovice, p. Velká Jesenice.) Zároveň žádáme snažně všechny katolické dějepisce, by oznámili tamže, který oddíl z dějin našich by vypravovati chtěli. Látka takto sebraná byla by redakční komisí v jednoduší celek urovnána. Přiložte laskavě všichni povolání ruku k dílu a sice v době nejkratší, paněvadž věc dobrá nestrpí odkladu.

Vedlejší zaměstnání školní mládeže.

Píše FRANT. PILBAUER.

* Pokračování.

VII. Veliká většina dívek má na starosti již teď anebo bude za krátko opatrovati dítky. Čím lépe se mu zavděčí nežli pěknou písni národní. Němé chuťvy nemají rodiče u svých dítek rádi. Mnohá chuťva by dětem ráda zpívala a příjemně je pobavila, ale ničeho neumí. Takové dívce vydatně poslouží zásoba písni ze školy a zvláště písne národní.

Umělé nápěvy nejdou tak do krve žáků jako nápěvy národní. Ale ze to se jim líbí více písničky se slovy často nemravnými, a snadno se jim naučí. Rádi zpívají dvojsmyslné odrhovačky. Zpěvy umělé, kterým se ve škole učí, berou v životě občanském úplně za své.

Měnití text národních písni není dobře, tím vlastní jejich ráz utrpí. Zpěvy národní vzaly svůj vznik v době, kdy mládež povinna do školy nebyla. Neuměla číst ani psát. Naučila se zpívatí ze zpěvumilovnosti. Zpěvy národní zrodily se samostatně. Zpívalo se o přástkách (besedách), při rozličných slavnostech, obyčejích, koledách. Zanikáním obyčejů zanikly i písne. O muzikách zpívaly se písne taneční, pijácké, zpívalo se o svatbách. Se zanikáním svatebních obyčejů i písne zanikly. Konečně na pastvách se zpívalo.

Zpěvy kostelní měli hlavně duchovní, kantoři, literáti. Zaniknutím literátů drala se do kostela muzika — turecká.

Nyní již i devítileté děti učí se hráti na rozličné nástroje. Hudbou se dítě ušlechťuje. Ale proti přílišnosti již ne jeden vážený hlas se pozvedl.

Prof. Waetrolde, správce král. hudebního ústavu v Berlíně píše: Domácí hudební cvičení jsou vinna slabosti a nervosou mnoha děvčat. Před 12. rokem vůbec neměly by učiti se hráti na piano. Ze stodevadesáti nabude po mnoha-

letém cvičení jen jistou automatickou zběhlost. Je třeba, aby děvčata zůstala tělesně i duševně zdravá. U nás, řekněme po česku Holčičko, přidrž se práce a zanech toho brnkání, které dohání člověka k zoufalství.

VIII. Venkovská mládež se tlačí u dveří a oken hostinců, chodí k tanečním zábavám, bývá tam pozdě do noci, pije lihoviny a tropí prostopášnost. Ve městě ne. Rodiče i nesvědomitě děvečky děti k muzice svěřují lidem pověsti ne-dobré, větší děti jdouce s nimi, slyší všelicos.

Slovo učitelovo pomohlo, ale ne na dlouho. Veškerá jeho péče o zušlechťení mravního citu dítek přichází tu na zmar. Pokuta hospodskému se osvědčila výborně — ale kdy se uloží! Pokud zůstává se tato věc obecní samosprávě, jest málo naděje, že se učiní zlořádu tomu přítrž.

Učiteli, jsi-li kuřák, nekuř nikdy před dětmi! Zlozvyk kouření cigaret mezi školní mládeží rozšířil se v poslední době měrou téměř neuvěřitelnou. Kouří ku škodě svého zdraví. Kouření má zhoubný vliv na duševní schopnosti. Dr. E. Decine zabýval se delší čas pozorováním účinku nikotinu na zdraví nedospělého člověka. Bylo mu přikázáno 37 hochů 9—14letých, kteří se oddávali kouření. Vyšetřením shledáno, že 27 hochů mělo nebezpečně porušený proud krve, špatné trávení žaludku, bušení srdce a v některých případech značně otupené smysly. Téměř u všech jevila se zároveň náklonnost k pití lihovin. Na 12 dětech pozorováno stálé krvácení nosu, u jiných nepokojný spánek, tíha na prsou a konečně zárodky souchotin. U mladších jevily se účinky mnohem intenzivěji než u hochů starších.

Učitelé ať se domluví s rodiči a pečují o to se vši přísností, aby mládež nezvykala kouření.

Celkem lze říci nedopřává-li se mládeži příležitosti k zaměstnání užitečnému, vyhledá si jí ona sama k různým neplechám.

—❧— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❧—

Úmrtí. V pozhnaném věku 80ti let zemřel dne 19. října v Praze řídicí učitel na odpočinku a čestný měšťan z Hrádku u Sušice pan *Ondřej Schwab*. O zesnulém píše se v K. L. následovně: Pan Ondřej Schwab přišel do Hrádku u Sušice jsa stár asi 23 roky a sice jako vychovatel dítek ředitele panství pana Štögra. Později přijal ho sám baron Karel ze Sturmfedrů ku svým dětem, kde vypomáhal v hudbě a i jiné služby konal, neboť pravým vychovatelem byl zde náš staříčký Pravda. Když pak se v Hrádku zřídila a postavila škola, byl přičiněním paně baronovým jmenován prvním učitelem tamním v Pánu zesnulý p. Ondřej Schwab. A tuto školu — i když později rozšířena byla řídil až do svého odchodu na zasloužený odpočinek, na nějž se odebral asi před 12 léty do Prahy. Jako učitel pracoval celou tu řadu let na Hrádku vždy se zdarem plným a pozhnaným, působě jako

dobry paedagog především na vůli a srdce dítek čilým vedením jich ku Pánu Bohu a přidrzuje tytéž ke stálému plnění povinností křesťanských. Byl přesvědčen, že počátek všeliké moudrosti jest bázeň Boží, anebo jak to Amos Komenský ve své didaktice napsal, že všechno cvičení mládeže od pobožnosti počínati se má. S učitelem sv. náboženství nejednou před vyučováním o křesťanské výchově se rozhovořil a vždy nadšeně doložil: Kde není víry v Boha a úcty k jeho sv. přikázáním, tam není a nemůže býti úcty a vážnosti k jeho zástupcům na zemi a k zákonům lidským. — Sám všude jako vzorný křesťan katolický se osvědčoval: proto dítky školní v jeho rukou byly dobře uchovány a také lnuly k němu vždy jako k otcí. V obcování společenském byl mírumilovný, snáselivý, skromný a ochotně každému dle sil svých radou nebo skutkem pomohl. Obec hrádecká, uznávajíc jeho ve-

liké zásluhy, jichž si o ni i celou generaci získal, udělila jemu čestné občanství. — Dne 20. října zemřel p. *Petr Kalenský*, říd. učitel ve výslužbě, jsa stár 60 let; byl vyznamenán stříbrným záslužným křížem s korunou, členem okresního zastupitelstva a c. k. okresní školní rady v Rychnově n. K. — V sobotu dne 27. října r. 1900 v 8 hodin ráno náhle zemřel p. *Jan Hruběš*, zasl. říd. učitel na odpočinku, majitel stříbrného záslužného kříže s korunou, který po 52letém působení ve Velkých Popovicích okresu Vinohradského dvě léta na zaslouženém odpočinku na Král. Vinohradech trávil. Mrtvola jeho byla do Pyšel převezena a tam dne 30. října v rodinnou hrobku uložena. — Po dlouhé a těžké nemoci zemřel v Unhošti dne 28. října pan *Cyril Sarpátka*, učitel při tamní škole měšťanské, byv zaopatřen sv. svátostmi umírajících. — V Chrudimi zemřel vdp. *František Walter*, arciděkan, muž velmi šlechetné povahy, který zastával dlouhá léta úřad c. k. okresního inspektora. — Dne 24. října zesnul ve Vídni ve stáří 76 let p. *Vincenc Prousek*, druhdy c. k. zemský školní inspektor na Moravě a v Dolních Rakousích. Byl výborným paedagogem, který hlavně před r. 1866. šířil vyučování názorné a hláskování, avšak po vydání nových školních zákonů věhlas jeho poklesl — neboť nepřál duchu z těchto zákonů vanoucímu. R. i. p.

Paedagogické Rozhledy přinesly ve svém XIII. ročníku z péra p. Mrazíka noticku: Vyučování v dívčí škole klášterní, kterouž zprávu našly v Rodenbergové: Deutsche Rundschau. Tam píše totiž Kristina von Hoiningen-Huene o svém vychování a vzdělání, jehož nabyla v jedné klášterní škole na Porýní ještě před válkou prusko-rakouskou, tedy před rokem 1866. — asi následovně: Škola klášterní měla pět tříd, pisatelka navštěvovala dvě nejvyšší. Vyučování prý obstarávaly jeptišky, jež byly k těmž úplně neschopnými, jsouce pouhými dilletantkami. O vědách přírodních ani slechu, dějepis byl předmětem úplně vedlejším, ze zeměpisu znaly žákyně jen města, v nichž je sídlo biskupa anebo zázračná madona. Počtům vyučováno povrchně. Jen sloh se pěstoval v míře rozsáhlá, ale ovšem způsobem zcela chybným, poněvadž themata byla náboženská a sice nejvíce dopisy, jež psány byly příbuzným jinověrcům, aby přivedeni byli z protestantského stáda do ovčince katolického. Kdo horoval pro víru a užíval hodně nabubřenin, dostal

známku velmi dobrou. Také musely chovanky dokazovati věci, o nichž prý nic nevěděly, jako že sv. Petr byl prvním papežem a že sídlil v Římě. — Jedinou dobrou učitelkou byla sestra Corneliie, která přednášela literární dějiny a ode všech žákyň byla zbožňována a opěvována, ta však právě musela klášter opustiti, poněvadž se tam nehodila. Těžištěm vyučování byl jazyk francouzský, jemuž vyučovaly dvě sestry, rodem francouzsky z Nancy. Jedna z nich byla »ultramontka« a každou půlhodinu žákyním připomínala dogma o neposkrvněném početí Bl. Panny Marie a pronášela povzdech; Ó Marie, conçue sans péché, na který celá třída odpovídala: Priez pour nous, qui avons recours à vous. (»Ó Maria, bez hříchu počatá« »Oroduj za nás, kteří se k Tobě utíkáme!«) Tyto dvě sestry učily jen mluvnici a z literatury francouzské probírána byla jen kázání. Voltair a Rousseau prohlášení byli za proklatce. Výtečným tam byl duchovní správce (spiritual), který přednášel církevní dějiny — ten však musel poslouchati abatyše, jež naň byla velmi přísná, takže nesměl prodlužovati dobu vyučovací. Vyučování prý škodilo i to, že bylo na půlhodiny rozvrženo. Až potud Kristina von Hoiningen-Huene a s ní i Paedagogické Rozhledy. Tážeme se, proč uveřejnily P. R. tuto »zajímavou« zprávu? Inu, aby dokázaly, jak špatné a jednostranné je vzdělání, jehož se dívkám v klášteřích dostává, ač líčení to pochází z let šedesátých a silné vrhá podezření na Kristinu von Hoiningen, že ona sama z ovčince katolického prchla ke stádu protestantskému. O nynějších našich klášterních školách podobná zpráva podána býti nemůže, poněvadž na nich vzorně působí sestry s plnou kvalifikací a poněvadž školy ty požívají práva veřejnosti. Zde učí se vědám přírodním tak dobře, jako v Mladé Boleslavi nebo na Kladně, školy ty mají vzorně zařízené kabinety s přehojnými moderními pomůckami, jak osobně na mnohých místech jsme se přesvědčili. Veškeré pak školy klášterní přeplněny jsou dívkami z domů nejlepších. Ano je nám známo, že největší naši radikálové své dcerušky do školy klášterní a sice do internatu dali, aby se jim nepokazily. Ú nás hrozny, poněvadž visí vysoko, jsou příliš »kyselými«, proto se chodí pro víno hodně staré, nicméně přece falšované, až na Porýní. Možná, že Kristina von Hoiningen-Huene je apoštolkou hesla: Los von Rom.

Pozňansko děsně úpí pod pruským šišíákem. Od dávných let kupuje vláda pruská ze zvláštního k tomu účeli povoleného fondu polské velkostatky, které za výhodných podmínek rozparceluje mezi ryzí Germany. Tímto způsobem hledí čistě polské obyvatelstvo zgermanisovati. Školy jsou úplně německé a nedavno odstraněno bylo i polské vyučování sv. náboženství ve třídách nejnižších. Poněvadž tímto způsobem dítkám odňata vůbec možnost nejhlavnější nauky svatého náboženství poznati, rozhodly se některé dámy polské, že v soukromí dítky ty svatému náboženství a polským dějinám v jazyku mateřském vyučovati budou. Avšak furor teutonicus nezná mezí. I do soukromých bytů vedraly se drakonické zákony a do žaláře uvržena byla slečna Janina Omaňkowská, protože dítky učila v libozvučné mateřštině. Ve vězení pak krutě pronásledují ubohou oběť, neboť z cely žalářní jí vzali stolek i světlo, aby nemohla pracovati a v práci duševní útěchy nalézt!

Jak podporují velká města v Rakousku své školství. Rod. a Šk. sestavily následující statistiku vydání na školství v jednotlivých větších městech této poloviny říše: Ovšem na prvním místě je Vídeň, která vydává na své školství 19,818.000 K, Praha 4,888.960 K, Brno 1,619.000, Terst 1,336,400 K, Lvov 897.000 K, Štýrský Hradec 739.000 K, Krakov 516.000 K, Innomostí 328.000 K, Liberec 308.000 K, Olomouc 234.000 K, Linec 205.000 K, Ústí n/L. 191.000 K, Maribor 176.000 K, Plzeň 170.000 K, Opava 160.000 K, Černovice 158.000 K, Jihlava 131.000 K, Prostějov 130.000 K, Kladno 124.000 K, Trident 116.000, K, Gorice 103,000 K, Celovec 98.000 K, Lublaň 90.000 K, Solnohrad 77.000 K, Těšín 44.000 K.

Dittesovi, hlavnímu sloupu a zastanci liberální školy v Rakousku, nejuhlavnějšímu nepříteli sv. náboženství, Dittesovi, který prvý mezi učitelstvo vhodil heslo: náboženství nepatří do školy, škola musí býti úplně vymaněna ze vlivu náboženského, to-muto »velikému« paedagogu postaví německé učitelstvo z Rakouska i z Velkoněmecka pomník ve Vídni.

Jak se to rýmuje? Každou chvíli slyšíme od lidí všeho druhu do větru se vznášeti známou frázi: Klerikálové jsou tmáři, náboženství ohlupuje. A ejhle, nedávno napsala sama židovská »Neue freie Presse«: »Cervantes, básník»Dona Quichota«, zemřel jako františkán, Lope de Vega byl

knězem, Floreto, největší dramatik španělský, Montalvan, Panega, Mira de Mescela, Tirso de Moleius, vesměs to znamenití dramatictí básníci, byli mnichy. Největší historikové španělští Solis, Sandaval, Davila, Mariana, Minana byli řeholníci, Antonie, nejučennější španělský bibliograf, byl kanovníkem v Seville. Dějepisci Baravicino, Zamora, Argensola, Rioja, Gongora byli kněží.« Nuže tito velikáni na poli umění a vědy dokazují nejlépe, jaké tmářství kvete v řadách katolíků.

Nový ústav ku vzdělání učitelů potvrzen byl městu Plzni ministerským vynešením ze dne 5. října r. 1900. číslo 25.598. Ústav tento bude městským a má již od 1. listopadu zřízena býti příprava, jakož i I. ročník, přihlásí-li se potřebné síly učitelské. — Vypravuje se, že dámy plzeňské obrátily se o přímluvu ku spanilomyslné choti našeho ministra krajana, slovutného Dra. Rezka, když žádost příliš dlouho v ministerstvu vyučování nevyřízenou zůstávala. A to prý pomohlo tlačit.

Ženské posluchačky na naší universitě české. Jak známo, byly dámám otevřeny i síně naší starodávné university Carolo-Ferdinandae. V tomto zimním semestru zapsány jsou 32 posluchačky a sice 11 řádných a 21 mimořádných, z těch na filosofské fakultě 25 (6 ř. a 19 m.) a na medicínské fakultě 7 (5 ř. a 2 m.). Studiu historickému se věnovaly tyto řádné posluchačky: Klara Červenková z Prahy (5. sem.), Albina Honzáková z Kopidlna (7. sem.); Marie Komínková z Veselí n/L. (5. sem.), Alice Masaryková z Vídně (5. sem.); vědy přírodní sobě obraly: pí. Marie Babáková z Komory na Moravě (5. sem.), Zdenka Háskova z Hradištka. Z mimořádných studuje sl. Vilma Bertlova, učitelka v Jindř. Hradci, moderní filologii (7. sem.), Marie Brichtova z Prahy, esthetiku (1. sem.), Helena Gebaurova z Prahy, fysiku a esthetiku (3. sem.), Marie Gebaurova z Pardubic, literární historii (7. sem.), Julie Grünvaldova, učitelka z Prahy, mod. filologii a filosofii (11. sem.), Olga Herzerova z Prahy, mod. filologii, Marie Javůrkova z Košíř, historii (6. sem.), Valerie Koubkova, učitelka z Prahy, literární historii, Božena Kozáková, učitelka z Prahy, filosofii a přírod. vědy (7. sem.), Emilie Kozáková, učitelka z Prahy, filosofii a přírodní vědy (7. sem.), Karla Máchova, učitelka z Berouna, filosofii a literární historii (7. sem.), Olga Nádherná z Vinohradů, dějepis, zeměpis a filosofii (5. sem.), Hermína

Nitschova ze Štěpánova, filosofii a mod. filologii (1. sem.), Josefa Poncova, učitelka z Prahy, slavistiku a němčinu (5. sem.), Zdenka Reinsbergova z Klatov, esthetiku (1. sem.), Emilie Schmutzerova, učitelka ze Zábřehu na Moravě, slavistiku, němčinu, filosofii (7. sem.), Helena Strobachova z Rakovníka, filosofii a historii (1. sem.), Vlasta Šílova z Kladna, filosofii a liter. historii (1. sem.), Marie Veselíkova z Prahy, filosofii a historii umění. Na fakultě lékařské poslouchají řádné posluchačky: Svatoslava Hornofová z Nové Holice (9. sem.), Ludovika Nová z Prahy (7. sem.), Marie Peigerova z Prahy (7. sem.), Josefa Puklova z Křemíčné (1. sem.), Eliška Vozábova z Milčic u Poděbrad (7. sem.); mimořádné: Eliška Bulířova z Prahy a Bohumila Peigerova z Prahy.

Kandidátů učitelství prý ubývá. Některé učitelské listy docházejí k tomuto výsledku, poněvadž prý nebyl při zápise na ústavech učitelských takový nával jako jiná léta. My soudíme, že rodičové dospěli ku zdravému náhledu, že marně se hlásí sta a sta kandidátů, když jich možno přijati pouze 40. Neubývá tudíž kandidátů učitelství, poněvadž všechna paedagogia jsou plným počtem obsazena. Stačí, když se jen patřičný počet přihlásí; není třeba zbytečné tlačence a odpadne to nemilé protežování. Kdo nebude schopným, toho i zde přijímací zkouška odmítne. Je pravdou, že z výborných přihlášených žáků přijímání byli ti nejlepší. Ti však hravě se všemu naučili již ve škole, doma vykonali práce jen nejnutnější — a pak nastala všeliká jiná práce, která nikterak nepřispěla k zušlechtění mravních zásad.

Kam to spějeme? Jaký duch zmáhá se mezi jistou částí učitelstva, o tom svědectví neklamné vydávají skutky, jež se na veřejnost derou. Tak nedávno ředitel jisté školy měšťanské dal ve sboru odhlasovati, aby známka z náboženství neměla vlivu na postup; tím uznáno náboženství předmětem úplně nepotřebným. — Dne 8. září na učitelské schůzi v Hodoníně konané přijat »pokrokovým« učitelstvem projev, kterým se náboženství ze školy vylučuje! — Dnes, kdy všichni vážní myslitelé uznávají, že Bůh jest, že mravnost na Bohu založena býti musí, že lidstvo bez náboženství vychovati nelze, dnes pokrokové učitelstvo

vjelo na koleje úplně bezbožecké, po kterých lidstvo spěti musí do mravní i hmotné záhuby. Caveant consules!

Školní inspektor, jaký býti má. Jeden náš politický list podal následující definici okresního školního inspektora: Školní inspektoři musejí býti odborně hluboce vzdělaní repreasentanti stavovské samosprávy učitelské, lidé bystří, sebevědomí, jejichžto cílem jest přivést v rozvoj všestranný veškeré lidské síly dle schopností jejich individuality, vědeckí pracovníci zvláště v oboru psychologických disciplin, prostí všelikého služebníčkování státního i církevního. Podáváme bez poznámek čtenář nechť laskavě hádá, v kterémže táboře takovíto mužové se rodí.

Vindobonna venenosa ac ventnosa. (Vídeň plná otravy a větrů.) Tak soudili o Vídni staří Římané. My můžeme tvrditi, že tam žije nejvíce Čechů pohromadě, neboť jich bylo napočteno 400.000, tedy dvakrát tolik co v Praze. Nejvíce pak Čechů bydlí v okrese zvaném Favoriten. A zde právě zřízena byla nová německá škola pro české děti, při jejímž svěcení pronesl purkmistr hlavního říšského a sídelního města Vídně Dr. Lueger tato památná slova: »Do této školy choditi bude mnoho dětí, které nejsou mocny jazyka německého. Proto bude třeba, aby učitelové měli s nimi dvojnásobnou trpělivost. Bude třeba vnuknouti dětem těmto, že znalost jazyka německého je nezbytnou pro ně potřebou, mají-li se ve Vídni živiti, a také všude tam, kam přijdou jich rodičové.« Okresní školní inspektor pak dotvrdiv té pravdy následovně: »Úkolem této školy je, poskytnouti příležitost dětem, jichž mateřský jazyk není německý, aby již ve svém útlém mládí naučili se jazyku německému. Ustavičný styk dětí obou národností přispěje jen k vyrovnání protiv. Proto je zřízení této školy státnickým aktem města Vídně.« Poznáváme z toho, že p. Dr. Lueger je nejprve Germanem, pak zase Germanem a na konec také katolíkem, který však o právu a spravedlnosti má nekřesťanské ponětí. O paedagogických zásadách páně inspektorových nechceme ani mluvit.

Jubilejnímu fondu místo věnce na rakev svého strýce a učitele-veterána daroval vdp. děkan Zlonický Frant. Krause 10 K a rovněž 10 K složil jako člen zakládající. Vivat sequens!

Návrh školské komise na úpravu platů učitelských.

Jak asi všeobecně známo, byl v minulém zasedání sněmovním veškeren materiál, úpravy našich platů se týkající, odevzdán tříčlenné komisi, kteráž měla vše řádně prohlédnouti, zpracovati a zásady platné komisi školské předložiti. Subkomitét úkol naň vznesený vypracoval, výsledky školské komisi předložil, kteráž dle toho vypracovala návrh na úpravu našich platů a dala týž do tisku. aby mohl všem poslancům při otevření sněmu rozdán býti. Poněvadž věc ta nás velice všech hluboce se dotýká, ano jest našim nejživotnějším zájmem, přinášíme celý návrh našim čtenářům.

Vysoký sněme!

Čeští poslanci Josef Anýž a soudruzi i němečtí Ad. Siegmund se svými soudruhy podali vysokému sněmu dva návrhy zákonů o novém upravení právních poměrů učitelstva na školách obecných i měšťanských, jež pak přikázány byly komisi školské i rozpočtové k dalšímu uvážení, podání zprávy a celkového návrhu. Poněvadž oba návrhy přikázány byly dvěma komisím, musí tato otázka také ze dvou stran posuzována býti, a sice se stanoviska zájmů školních a se stanoviska zemských financí, které dle zákona musí krýti náklad se školstvím obecným spojený. Návrhy týkají se hlavně služného učitelů, a jelikož se služné hradí ze zemského fondu, ma každé jeho zvýšení za následek, že jest potřebí současně přiměřeně rozmnožiti příjmy tohoto fondu. Po té stránce zabývala se rozpočtová komise zamýšlenou novou úpravou, kdežto úkolem školské komise bylo uvážiti, v jakém směru měla by se úprava provésti, aby zájmům školy vyhověla. Úkolu toho podjala se školská komise.

Hlavní účel obou návrhů, ve všech důležitých bodech souhlasných, jest ten, aby dosud platný systém místních tříd služného nahrazen byl osobním systémem, a aby při tom služné učitelů obecných a měšťanských škol tak bylo vyměřeno, jak toho nezbytně vyžadují nyní panující drahotní poměry a úkol a význam učitelského povolání ve státní společnosti. Školská komise musila uznati, že vyžaduje toho zájem školy, aby se oběma těmito účelům vyhovělo. Dosavadní místní systém platů přinášel sám s sebou velký nepoměr mezi platy učitelstva na venkově a ve větších městech; tento nepoměr byl tím citlivější, že zasloužilý učitel jak vzhledem k činnosti učitelské, tak vzhledem k počtu služebných let, měl skrovnější plat než mladší učitel proto, že ho osud zavál do místa, které bylo zařaděno do nižší třídy platební, kdežto tomuto byly poměry příznivější. Tento nepoměr vyplynul z obecně uznané zásady, že učitel, který má stejnou kvalifikaci pro svůj úřad a stejné povinnosti vykonává, také stejnou odměnu zasluhuje, a proto ozývaly se hlasy, aby zaveden byl osobní systém platů, který všem, pro něž platí, stejné základní služné zabezpečuje.

Jednu okolnost měla školská komise na zřeteli, když měla rozhodovati mezi těmito dvěma systémy. Jest správné, že osobní poměry služební při stejné kvalifikovaných učitelích tytéž jsou; přece však nemůže se to říci tak o potřebách životních, ježto tyto často závisejí na poměrech, v nichž učitel žije, zvláště na zdražení bytů a životních prostředků v místě, kde dotčený učitel ustanoven jest. Také nepoměr, který vznikl z toho, že výlohy učitele tam, kde zdražení větší jest, při stejných potřebách, jak samo sebou se rozumí, vyšší jsou, musí se odstraniti při systému osobním, neměla-li projektovaná úprava vésti k novým nespokojenostem. Toho může se docílití tím, že učitelstvu vedle základního služného za-

bezpečen bude takový příjem, který dle zdražení v místě panujícího stoupá a vyrovnává tyto různé poměry drahotní. Komise zvolila doplnění osobního systému platebního přiznáním služebných a aktivních přídavků jako u státních úředníků, a tím, že nepovažuje tyto za část služného, docílila toho, že proměnlivost těchto příjmů byla zajištěna. Následkem toho nemá se přihlížeti k těmto přídavkům při vyměřování výslužného.

Uvážením druhého účelu obou návrhů, jmenovitě zvýšení platů učitelů na obecných a měšťanských školách, dospěla komise k náhledu, že vzhledem ku všeobecnému zdražení prostředků životních, v posledním čase nastalém, má takové zvýšení platů jmenovitě tam, kde učitel dosud zařaden byl do nižší třídy služného. Školská komise byla by jistě jednomyslně v poznání tom dospěla k výši, v obou návrzích zákonů obsažené, kdyby nejednalo se o to, aby nebyly předloženy rozpočtové komisi, která má zkoumati finanční efekt těchto zvýšení a navrhopati krytí z toho vznikajících výloh, takové návrhy, o nichž už napřed může se věděti, že je musí komise zamítnouti jako zcela nepřijatelné, a kdyby nešlo o to, tímto způsobem úspěšiti aspoň to, co je toho času splnitelné. Nicméně upravila komise příští platy učitelů, jak z návrhů dole obsažených jde na jevo, tak, že to vesměs odpovídá základním požadavkům, v obou návrzích obsaženým. Při tom považovala komise za potřebné, opatření učiniti v tom směru, aby žádný učitel, jako stalo se při podobné úpravě v roce 1894., nemohl býti poškozen. Aby se toho docílilo, musila komise, jelikož nemohla z důvodu svrchu uvedeného zavésti jednotné základní služné ve výši nynějšího nejvyššího služného učitelů obecných a měšťanských škol, ponechati pro místa, pro něž toto nejvyšší služné dosavadním zákonem, jako služné I. třídy určeno jest, toto služné jako základní služné. Úchylku od toho připustila komise jen v tom směru, že k těm místům přidala ještě Karlovy Vary pro zcela zvláštní poměry tohoto světového místa lázeňského.

Co se týče osob učitelů, pro něž má úprava platů, vztahuje se tato dle obou návrhů jen na osoby, pro něž zákon z r. 1894 platil, jakož i na definitivně ustanovené industrialní učitelky, pro něž vydán byl zákon z 8. září 1899 čís. 67 z. z. Komise vyloučila z úpravy učitelky posléze jmenované, protože od doby, kdy upraveny byly jejich služebné poměry, neuplynul ještě ani celý rok, ačkoliv uznala komise, že by se měl i u industrialních učitelek zavésti osobní systém platu místo dosavadního místního systému. Za to přisvědčila komise k tomu, že mají se dle nové úpravy definitivně ustanoveným učitelům náboženství na obecných a měšťanských školách přiznati stejné příjmy jako ostatním učitelům, a přistoupila na další bod obou návrhů, aby příště učitelky na roveň postaveny byly co do příjmů učitelům, a aby se všem za honorář ustanoveným industrialním učitelkám vyplácel honorář ten v stejné výši, rovnajíce se dosavadní nejvyšší výměře jeho.

Vzhledem k rozdělení osob učitelů, mají býti dle obou návrhů podučitelé ze statu vyloučeni, a byl by na příště v tom ohledu jen ten rozdíl, že by se osoby učitelů, opatřené jen vysvědčením dospělosti učitelů, nazývaly »provisorní učitelé«. Pokud týkalo se titulu, nebylo v komisi proti návrhu tomu námitky, pokud však týkal se také změny služebního postavení dosavadních podučitelů, nemohla se komise spokojiti s pouhým škrtnutím tohoto titulu. Je-li dosud ve služebním postavení rozdíl mezi podučitelem se zkouškou způsobilosti

uč. a mezi učitelem — a takový rozdíl tu stává a musil vzhledem ku všeobecné tehdejší organisaci škol stávati — *ukázal se tento rozdíl při zaváděném osobním systému platu ještě potřebnějším*. Učitelská osoba, která složila zkoušku způsobilosti uč., nejeví se býti ještě v té míře hotovou silou učitelskou, jako učitel v úřadě svém celou řadu let působící a s touto okolností musí se počítati jak vzhledem k postavení, tak vzhledem ku příjmům těch, kdož úřad učitelský teprve nastupují.*) Komise učinila to tím způsobem, že takové osoby učitelské (dosavadní definitivní podučitelé) označila jako učitele II. třídy oproti učitelům I. tř. (dosavadní skutečné učitele) a vyměřila jim o 100 zl. nižší základní služné a ustanovila, že učitel II. třídy má v postavení tom setrvati 5 let, po jejichž uplynutí, pokud je definitivně ustanoven, má hned postoupiti za učitele I. třídy s příslušnými příjmy. Toto ustanovení jest výhodné jednak pro fond zemský (!) jednak neméně (!) také pro začátečníky v povolání učitelském, jimž se proti dosavadnímu stavu průběhem určité doby místo učitelské zabezpečuje, a odpovídá to také správně přechodným poměrům, v nichž se učitelská osoba po složení zkoušky způsobilosti uč. nalézá, než osvojí si ve službě potřebných zkušeností a hotovostí.

Příjmy učitele vyměřila komise školská základním služným, šesti pětiletými zvýšeními služného a svrchu zmíněnými aktivními přídavky. Zvýšení služného v témž počtu, jako náležejí v dosavadním zákoně učitelům obecných a měšťanských škol, v skromější výměře. Dle tohoto zákona činí zvýšení dosud celkem 540 zl. u oněch 440 zl., kdežto dle návrhu komise příště mají míti zvýšení služného dohromady 600 zl. nebo 1200 K. Aktivní přídavky mají se vyměřovati dle počtu obyvatel obce, kde učitel působí, v stupních od 10—30% základního služného. Uváží-li se, že usnesla se školská komise na základním služném 700 zl. nebo 1400 K a 800 zl. nebo 1600 K pro učitele obecné školy I. třídy a na základním služném 900 zl. nebo 1800 K a 1000 zl. nebo 2000 K pro učitele měšť. školy I. třídy a byl-li přijat průměr aktivních přídaveků na 20% služného, může se vypočítati, jak vzrostou příjmy učitelů na těch školách projektovanou úpravou a jak se tím zlepší jejich hmotné postavení.

Dle toho měl by *učitel obecné školy I. třídy* po 7leté službě (v postavení jako zatímní učitel nynější II. třídy) roční příjem 1680 K (více o 280 K), po dalších 15 letech 2280 K (více o 380 K) a po dalších 15 letech 2880 K (více o 580 K). U učitelů, kteří ve III. tř. (1200 K), IV. tř. (1100 K) a v V. tř. (1000 K) služného mají, zvýší se příjem o sumu, již potřebí jest k doplnění dosavadního služného na 1400 K. V V. tř. obnášelo by zvýšení proto v 1. roce služby příští I. třídy 680 K, v 15. roce 780 K a v 30. roce 980 K. Na měšť. školách postoupí učitelé nynější I. třídy ze služného 1800 K, na základní služné 2000 K a nad to budou míti podíl na zvýšených kvinkvenálních přídavicích a aktivních přídavicích. Svrchu uvedené přirovnání příjmův učitele obecné školy musí se proto na měšť. školách v nižších třídách předsevzítí. Srovnání to se zřetelem k nynější II. tř. platů bylo by: Učitel měšť. školy I. tř. měl by počátečních příjmů 2080 K (více o 380 K), po 15leté službě 2680 K (více o 520 K) a po 30leté službě 3280 K (více o 500 K). To platilo by o třídě, ve které jest nyní služné 1700 K; v ostatních třídách zvýší se příjmy ještě o summu, již potřebí jest k doplnění na

*) Kdo odbyl zkoušku způsobilosti uč., musí míti nejméně dvouletou, obyčejně však tříletou praxi. Není tedy pravda, že úřad učitelský teprve nastupuje. Pozn. red.

1800 K. Zvýšení činilo by tudíž v nynější nejnižší třídě (1400 K) v 1. roce služby učit. v příští I. tř. 680 K, v 15 roce 720 K a v 30. roce 800 K.

Uváží-li se, že dosavadní plat v nejnižších třídách jak na obecných, tak na měšťanských školách mimořádně nízký jest, nemůže se zneuznati, že zvýšení, jehož se má přítomnou úpravou docíliti, byť i na první pohled značným se zdálo, přece přiměřeno jest výměře dosud nedosažitelné, kdežto zase ve vyšších třídách, kde přirozeně jeví se skrovnější zvýšení, podán jest důkaz, že úprava vyhovuje i svému účelu i stanovisku, jež zaujala komise v té příčině vzhledem na velký náklad, s úpravou spojený; školská komise naděje se proto také, že usnesení její dojdou schválení v přiložených návrzích od vys. sněmu.

Ještě k jedné okolnosti musí býti poukázáno. Aby se předešlo jakémukoli zkrácení učitele přiloženou úpravou, jest komise srozuměna, aby učitel, který z obecné školy přestupuje na školu měšť., počítala se do kvinkvenium léta, jež na první škole ztrávil v definitivním postavení jako učitel II. tř., tak že učitel v posledním případě hned postoupí do I. tř. základního služného. Také vyslovila komise souhlas, aby zvýšení služného již učitelům přiznaná, která byla by nižší než zvýšení dle nové úpravy, na tuto výši byla doplněna a konečně aby oněm osobám učitelským, jimž zákonem zabezpečen jest naturální byt, vedle tohoto náležela také *polovina aktivního přídatku*, protože se tento přírůstek nevztahuje jen na poměry obytné, ale také na jiné potřeby životní. Tato usnesení svědčí zjevně o přízni, již vedena byla komise při jednání o obou předlohách učitelstva.

Oba návrhy obsahují konečně také ustanovení, která týkají se výslužného učitelů, *příjmů pozůstalých vdov, jakož i ošetřovacích i vychovávacích příspěvků sirotků*. Komise uchýlila se od těchto ustanovení jen vzhledem k výměře času, potřebného do plné výslužby a vzhledem ku příspěvkům učitele k pensijnímu fondu. Z návrhu samého je zřejmo, v jakém směru odchylky se staly. Všeobecně vzato, držela se komise při posuzování obou návrhů stanoviska, zaujatého předešlého roku při úpravě platů učitelských v markrabství Moravském, a to zajisté právem, nebo poměry v té otázce líší se jen nepatrně od poměrů v království Českém přicházejících.

Všechna tato ustanovení přijata byla v komisi buď jednomyslně nebo většinou hlasů. Jen v jednom případě bylo ohlášeno *minoritní votum*. Hrabě Zedtwitz činil hlasování své pro aktivní přídatky závislé na tom, že přijat bude jeho návrh u článku I. b. učiněný, dle něhož náleželo by obci (!) hraditi náklad tohoto přídatku. Jelikož komise naproti tomu zaujala stanovisko, že tato záležitost nespadá v obor jednání školské komise a měla by současně s otázkou úhrady nákladu luštěna býti, ohlásil hrabě Zedtwitz svůj návrh minoritní, který je také ku přítomné zprávě připojen.

Když takto oba návrhy byly projednány, zabývala se komise, návrhy nespádajícími do rámce obou návrhů, které měly jednak za účel zjednatí úspory při zvýšeném nákladu na školství obecné, jednak zabývaly se otázkou, jak by se mělo jednati s návrhy komisí usnesenými, aby se vyřízení jich sněmem uspíšilo. V první příčině vyslovila komise přání, aby k tomu povolání orgánové, jmenovitě c. k. zemská rada školní, jakož i zemský výbor při vyřizování záležitostí školních, které větší náklad mají za následek, s žádoucí spořivostí si vedli, při čemž přece výslovně kladen musí býti důraz na to, že to nesmí býti na ujmu předepsanému účelu škol obecných a měšťanských; dále vyslovila komise svůj sou-

hlas, že bylo by si přáti, nemohly-li by se závazky dosavadního pensijního fondu převést na zemskou pojišťovnu cís. Frant. Jos. I., aby se tím docílilo úspor pro zemský fond. Komise v resolucích předložených sněmu k vyřízení v té příčině své náhledy vyslovila. V poslední příčině předepsána byla vys. sněmem školské komisi určitá cesta. Jak již svrchu bylo řečeno, přikázal sněm návrhy týkající se úpravy služebních poměrů učitelstva škol obecných také rozpočtové komisi, proto také školská komise svá usnesení prostřednictvím zemského presidia sdělila jmenované komisi.

Rozpočtová komise k vyzvání vysokého sněmu jednala o návrzích školské komise a vzala je dle zprávy této komise k vědomosti. Při tom vyslovila se jmenovaná komise především, že následkem předčasného odročení sněmu král. českého nebyla s to, zjistiti finanční efekt, jehož by vyžadovalo provedení zásad školskou komisí usnesených. »Rozpočtová komise může však,« jak se praví v dotyčné zprávě, na základě výpočtu zemského výboru (Tisk čís. LXX) již nyní sděliti, že provedení oněch zásad by takové zvýšení nákladu na školství obecné za následek mělo, že návrhy školskou komisí přijaté mohou dle mínění rozpočtové komise jen tehdy provedeny býti, když jednání mezi zemským výborem a c. k. vládou ku příznivým výsledkům povede, nebo když zemský výbor bude s to, své toho druhu návrhy tak formulovati, aby zemské přirážky ku přímým daním nebyly zvýšeny.« V tom smyslu zněla zpráva rozpočtové komise.

Školská komise předkládá nyní vysokému sněmu ku konečnému projednání výsledky jednání obou komisí o návrzích poslanců Anýže a Sigmunda v příčině úpravy služebních poměrů učitelstva škol obecných a měšťanských a připojuje ke své zprávě návrhy oběma komisemi přijaté.

A. Návrhy školské komise.

Vysoký sněme račiž se usnésti

I. Zemský výbor se vyzývá, aby předložil návrh při opětném zahájení sněmu s vládou sjednaný zákona, týkající se úpravy právních poměrů učitelstva, v němž by se šetřilo následujících hlavních zásad

1. Všechna místa podučitelská budtež změněna v místa učitelská.

2. Osoby učitelské s vysvědčením dospělosti budtež ustanovovány jako provisorní učitelé a obdrží roční odměny 900 korun.

3. Osoby učitelské se zkouškou způsobilosti na všeobecných školách obecných obdrží ať jsou provisorně nebo definitivně ustanoveny, v prvních pěti letech základní služné 1200 K; po tom čase zvýší se jim základní služné na 1400 K, v Praze, Karlíně, Smíchově, Král. Vinohradech, Žižkově a Karlových Varech, jakož i v ostatních obcích místních s více než 30.000 obyvatelů na 1600 K.

4. Základní služné osob učitelských, na školách měšťanských ustanovených činí v prvních pěti letech jejich působnosti na škole měšťanské 1600 K; zvýší se pak po tom čase na 1800 K, v Praze, Karlíně, Smíchově, Král. Vinohradech, Žižkově, Karlových Varech a v obcích místních s více než 30.000 obyvatelů na 2000 K.

Když učitel, na škole obecné definitivně ustanovený, přestoupí na školu měšťanskou, počítá se mu v pětiletí pro II. třídu učitelů měšťanských škol určené období čas služební, jež ztrávil v definitivním postavení na obecné škole.

5. Všechny definitivně ustanovené osoby učitelské na všeobecných školách obecných a měšťanských I. třídy dostávají působí-li dle povinnosti a nepřetržitě počínajíc od doby prvního projití jejich zvýšeného základního služného, od 5 k 5 letům šest zvýšení služného v obnosu po 200 K.

Dostává-li učitel nižší zvýšení služného, má se mu vyměřiti takové zvýšení od doby platnosti nového zákona v obnosu v tomto článku ustanoveném.

Zadržení zvýšení služného na určitou dobu pro nekonání služby dle povinnosti nemá na pravidelný počátek následujícího zvýšení služného žádný vliv.

6. Osobám učitelským se zkouškou způsobilosti na všeobecných školách obecných, jakož i osobám učitelským na měšť. školách působícím náleží služební přídavky, které nejsou do pense vpočítatelný.

Tyto služební přídavky vyměřují se na 10 až 30% základního služného a sice v stupních dle počtu obyvatelstva místních obcí se zvláštním zřetelem k obcím bodu 3. uvedeným a se zřetelem na lázeňská místa Teplice - Šenava, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně, jakož i k obcím Libni, Košíři, Vršovicům, Pankráci-Nuslím, Fischeru, Podmoklí, Děčínu a Škvrňanům.

Osoby učitelské, které mají nárok na byt naturální, dostávají polovinu ustanoveného aktivního přídavku.

7 Funkční přídavek správce jednotřídní školy zvyšuje se na 200 K; ostatně ponechávají se funkční přídavky v dosavadní výměře.

8. Ženské osoby učitelské mají býti ve všech svých příjmech postaveny na roveň mužským osobám učitelským.

9. Služební příjmy industrialních učitelek mají se vyměřovati i dále vůbec dle zákona z roku 1899; přece však bude potřebí upravit je dle systému jednotného služného osobního.

10. Odměny a služební příjmy za udílení vyučování náboženství mají se současně upravit dle zásad vyslovených v resoluci sněmovní z 9. května 1899 a sice podobně ve smyslu jednotného osobního systému služného.

11. K dosažení plné pense dosud předepsaný služební čas 40 let zůstane nezměněn. Po 10leté službě činí pense 40 procent vpočítatelného ročního služného, každý následující rok o 20 proc. více.

Osobám učitelským, které následkem nemoci nebo jiným jimi nezaviněným tělesným poškozením staly se k službě neschopny, když nejméně 5letí vpočítatelného času služby mají, má se pense i zaopatření pozůstalých tak počítati, jako kdyby 10 vpočítatelných let služebných strávily.

Zaopatření vdov a sirotků má se všeobecně řídit dle zásad moravského zákona z r. 1899. Příspěvky k pensijnímu fondu osob. uč. se zkouškou způsobilosti mají se vyměřiti pro první rok 10% základního služného, po případě jiných do pense vpočítatelných příjmů, každý následující rok 3 proc.

II. Zemský výbor se vyzývá, aby ve srozumění se zemskou radou školní učinil všemožná opatření, aby se zamezilo nepoměrně rychlé rozmnožování míst učitelských a tím, jakož i v jiném směru docílilo se úspor v nákladu na školství obecné, zemí příslušném, aniž by se tím porušil učebný cíl, jež má obecné školství sledovati.

III. Zemský výbor se vyzývá, v úvahu vzítí a v nejbližším sezení sněmu zprávu podati, zdali osobám uč., které mají nárok na pensi, může býti tato pense zabezpečena pojištěním u zemského pojišťovacího fondu císaře Frant. Josefa I.,

k čemuž by se užilo vedle příspěvku zemského fondu také pensijního příspěvku osob učitelských.

IV Vzhledem k návrhům na zrušení školního platu račiž vys. sněme se usnėsti, že ukládá se zemskému výboru, aby návrhy ty zrale uvážil, a podal zprávu po případě návrh příslušný v nejbližším sezení sněmovním.

V Odměny zatímně ustanovených učitelek industrialních, které zemskou radou školní ve srozumění se zemským výborem dle nařízení vydaného r. 1899 upraveny byly, mají se uvésti ve shodu s osobním systémem platu jednotným příspěvkem, který nesmí býti menší než uvedeným nařízením ustanovený nejvyšší obnos.

VI. Zemský výbor se vyzývá, aby měl zřění při vypracování zákona k obsahu petic v této záležitosti sněmu podaných.

B. Návrhy rozpočtové komise.

Vysoký sněme račiž se usnėsti

Zemský výbor se vyzývá, projednati způsob potřebné úhrady požadavků, vzešlých úpravou platův učitelských, dáti shotoviti potřebné podrobné výpočty všech podaných návrhů; s c. k. vládou zavésti v té příčině jednání a ještě v letošním zasedání sněmu po jeho opětném svolání předložiti příslušný návrh zákona. Ze školské komise Dr. J. Čelakovský, předseda, Fr. Schwarz, zpravodaj V Praze, dne 3. května 1900.

Minoritní votum.

V bodě I., 6 má v druhém odstavci »vyměřiti« státi: »a mají je školní obce hraditi.« V Praze, dne 1. května 1900. K. M. hr. Zedtwitz, Dr. V Horák, J. Hrubý, V Richlý, Dr. M. Karlach, Porák, P. Tonder, Pálffy, F Albl.

—❧— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❧—

Výbor jednoty konal dne 18. listopadu o 10. hod. dop. v domě družstva Vlast schůzi, kterou zahájil předseda křesťanským pozdravem za účasti devíti členů výborových. Jednáno bylo nejprve o vydání lidových dějin, které uznává se velice nutným a časovým. Poněvadž bylo k tomu poukázáno, že i dědictví sv. Jana hodlá dějiny české vydati ve formě kroniky Zappovy, bylo usneseno, bychom se s ředitelstvím v té věci dorozuměli; věc svěřena byla předsedovi a místopředsedovi, kteří potřebné již také zařídili. — Dále usneseno bylo pořádati o vánocích a sice dne 27. prosince o 10. hod. dop. v malém sále záložny svatováclavské občasnou schůzi členskou, ve které přednášeti bude předseda o vzájemném slučování jednotlivých předmětů vyučovacích. Členové Jednoty upozorňují se již nyní na tuto vánoční schůzi, aby na ni pamatovali, potřebné si zařídili a jí v hojném počtu se účastnili, neboť jen takto se po-

silníme a utužíme. Rovněž i Hradecký odbor bude konati schůzi spojenou s přednáškou lidovou v Králové Hradci dne 9. prosince; zde bude přednášeti p. Karel Jelínek, pokladník Jednoty. Aby pak i Mladoboleslavský odbor činně vystoupil, o to starost svěřena koll. Kafkovi. Při volných návrzích usneseno k návrhu koll. Fr. Jelínka, aby ve větších katolických spolcích pořádané byly kursy dvoudenní, jež by obsahovaly čtyři přednášky z vychovatelství, historie i jiných oborů. Pokus učiněn bude o velikonočních a svátých svatodušních. Ještě i jiné důležité věci byly usneseny, jež však zůstanou »inter nos.«

Úprava služného. Svého času podala i naše Jednota petici do rukou J. Osvícenosti, p. říš. hraběte Vojtěcha ze Schoenbornů, prosíc, by služné učitelské přiměřeně nynější době bylo upraveno. J. Osvícenost nás ujistil, že v té věci je náprava nutná a také se stane skutkem, jakmile

finance zemské jen poněkud to dovolí. Poněvadž v záležitosti úpravy nastalo kritické stadium, jež nás zajisté všechny zajímá, oznamujeme na tomto místě čtenářům našim, kterým třeba jiný učitelský list do rukou nepřijde, že byla u nejvyššího maršálka knížete Lobkowicze deputace ústř. spolku českého i německého jakož i u Jeho Excell. p. místodržitele hr. Coudenhovea žádajíc, aby úprava platů učitelských stala se již v r. 1901. skutkem a odůvodňujíc tuto svou žádost. Místodržitel byl mile překvapen svorným působením obou ústř. spolků a přislíbil svou pomoc. I nejvyšší maršálek zemský projevil svou přízeň učitelstvu, uznal také nutnost nápravy, nicméně poukázal na příliš krátké zasedání letošní a pak na přetížené poplatnictvo. Nicméně slíbil působiti vlivem svým ve prospěch učitelstva. K tomu dodáváme, že obsáhlá zpráva školské komise jest již vytištěna, obsahujíc důkladné objasnění celé této záležitosti a určité návrhy. Rovněž i rozpočtová komise žádá, by zemský výbor projednal způsob potřebné úhrady a dal vypracovati nutné podrobné výpočty všech podaných návrhů na úpravu platů učitelských a sice ještě pro letošní zasedání sněmovní.

Také jubileum. Jak známo, byla za ministerstva Auersperg-Ungrova založena universita pro malou Bukovinu v Černovicích, která navštěvována byla nepatrným počtem posluchačů, již tam byli hýčkáni, takže Černovický doktorát byl všeobecně znám. Universita Černovická dosud je neúplná, není zde fakulty lékařské ani kabinetů přírodovědných. Nicméně slavila letos 25leté jubileum, neboť byla otevřena dne 4. října 1875, právě v tom čase, kdy university v Krakově a ve Lvově staly se polskými.

Prázdnina v den náboženské zkoušky.

Být či nebýt — toť důležitá otázka. Oč se vlastně jedná? Má-li totiž v den náboženské zkoušky býti celý den prázdnno, či má-li se jedno půldne vyučovati. Dle zákona mají míti příslušníci té které církve, když účastní jsou zvláštních obřadů církevních, prázdnin. Že visitace vikářem konána je zvláštním obřadem církevním, to žádný popříti nemůže. Koná se mše sv. a průvod po hřbitově za všechny zemřelé členy celé kollatury, a koná se veřejná zkouška z náboženství. Mají tudíž děti školní účastniti se i mše sv. a průvodu, jakož i zkoušky náboženské. K této zkoušce i k obřadu církevnímu dostaví se všichni ve svátečním oděvu, bez poledních

zásob. Vykonají ráno cestu do školy ze všech osad přiškolených, a ze školní osady pak do farního kostela, který je třeba $\frac{3}{4}$ hodiny vzdálen. Zde pak vytrvají až do 11 hodin i déle v plném duševním napjetí i rozčilení, vždyť je veřejná zkouška, již i rodičové obcují, dávajíce pozor, jak děti odpovídají. Po jedenácté hodině jdou děti domů, jsouce v nejvyšší míře unaveny duševně i tělesně. Někdy nejsou ani v poledne doma — a tu se mají naobědvati, převléknouti, věci připraviti a zase uhaněti do školy třeba $\frac{3}{4}$ hodiny vzdálené. Tážeme se, je to moudré a srovnává se to se zásadami vychovatelskými, aby dítě po tříhodinném napjetí duševním a dvouhodinné cestě jsouc úplně vysíleno opět hnáno bylo do školní lavice? Nejedná se nám v tomto případě o žádnou visitační hostinu, neboť my se jí neúčastníme již kolik roků a úplně schvalujeme, kde od těchto tak zvaných hostin se upustilo. Zajisté nás tyto hostiny nepoutají k církvi a její sluhům, nýbrž věci docela jiné. Nepozdvihujeme tudíž proto svého hlasu, aby celý den o zkoušce náboženské bylo prázdnno, nýbrž činíme tak jen za prospěchem mládeže nám svěřené. Co se pak práva místní školní rady týče, že táž může v mimořádných případech do roka nanejvýš ještě tři dny ferialní povoliti, tož jest dvojí věc možná: Buďto místní školní rada má toto právo, a tu záleží na jejím rozhodnutí, které případy ona uzná mimořádnými: v tomto případě ovšem nemá nikdo jiný právo tyto případy určovati anebo rušiti, vyjímaje ovšem případy, kde by se protizákonně užití chtělo školy k rejdům politickým anebo antidynastickým, kam škola rozhodně nenáleží, my zde míníme případy, jež úzce souvisí se školou a její mládeží. Anebo místní školní rada nemá tohoto práva, a tu ovšem § 10. řádu školního a vyučovacího je velice illusorním. Podotýkáme ještě jednou, že místní školní radu považujeme jen čistě úřadem školním, která do školy věci mimoškolní zanáseti nesmí.

Kosmákův pomník. Všude po vlastech českomoravských známému, všude oblíbenému, avšak příliš záhy zesnulému kukátkáři Kosmákovi byl nad hrobem jeho postaven nákladem 1400 K skvostný pomník, který o slavnosti Dušiček t. r. byl slavnostně odhalen a posvěcen. Ovšem Kosmák v srdcích lidu českého zanechal památku nad kov trvalejší.

„Ignorabimus?“

Ve filosofickém časopise »Česká Mysl« uveřejňuje Dr. Frant. Krejčí volné listy, z nichž jeden tímto titulem (Ignorabimus?) opatřen jest. Přírodovědci totiž bojující svými osvědčenými zbraněmi — rovníci a experimenty — a postupující dle pravidel své indukce, prohlásili, že jejich věda je u konce, když dojdou s analýze skutečnosti až k jistým pojmům a záhadám, a tu volají ignorabimus! nepoznáme — kdežto p. Dr. Krejčí by chtěl, aby pouze vyřkli: ignoramus, poněvadž ku poznání světa v jeho celku vedou dvě cesty, jedna ze světa hmotného, ze zkušenosti smyslové, druhá vede z vnitra našeho, ze zkušenosti vnitřní; nyní pak blíže odůvodňuje, že nejde-li to ze zevnějška, půjde to snad z vnitra, i doufá, že moderní filosofie životní dojde cestou, kterou jí vytkl Schopenhauer, ke kladným, pozitivním, určitým výsledkům v té věci.

Nuže, nechťejme panu doktorovi kaliti jeho růžové naděje, jež vždy a opět vždy zklamaly, neboť sám doznává, že zkoumavý pohled na vývoj filosofie, na ten zmatek ve výsledcích myšlení tolika tisíců hloubavých hlav, vzájemné se potírání různých soustav, to kolísání mezi dvěma, třemi ideami, ty neustálé konflikty vyzorovaných pravd se skutečností, to všecko že je zajisté samo o sobě s to, aby člověku toužícím po jistotě a potřebujícím autority vzbudilo přesvědčení o marnosti všeho filosofování.

A nemyslíli ti všichni tisícové hloubajících hlav, že dojdou ku pravdě, že kráčejí po pravé cestě? A hle, všichni, všichni zbloudili. Jen tedy tato nejmodernější filosofie je na pravé stopě? Nikoli, zklame opět!!

Ale právě proto, že náboženství vždycky toto ignorabitis lidem dokazovalo, a poněvadž marnost snažení našeho po úplném poznání byla důvodem pro nutnost nadpřirozeného sdělení pravd příslušných a hlavním obranným štítem proti útokům skepse, právě proto p. Dr. Krejčí zamítá výsledné slovo přírodovědců ignorabimus a zaměňuje toto s »ignoramus«, chce totiž říci: není pravda, že nikdy nepoznáme, nýbrž my pouze dosud neznáme. Rozhodně tudíž nesouhlasí dr. Krejčí s filosofickým »credem« Du Bois-Reymondovým, který praví »Naše poznání přírody je omezeno dvojí hranicí — jedna jest nemožnost pochopiti látku a sílu, druhá — nemožnost duševní pochody vysvětliti z hmotných. V mezích těchto je přírodopisec pánem a mistrem, rozebírá a skládá, a nikdo neví, kde končí jeho vědění a moc; avšak přes tyto hranice nemůže dále a nebude moci postoupiti nikdy. Ignorabimus bude odpověď k otázce, co je hmota, co je síla. Ze sedmi hádanek poznání světa jsou vznik organismu, účelnost přírody a myšlení problémy rozřešitelné; naproti tomu nevysvětlitelné jsou podstata hmoty a síly, původ pohybu, vznik vědomí a svoboda vůle.« Nuže, nám věřícím křesťanům známy jsou věci tyto z nadpřirozeného zjevení, které ob stojí zkoušku před každou katedrou vědeckou, jen když se správně pojímá a vykládá, u nás platí dosud slova Více sluší věřiti Bohu než lidem; ovšem, mnozí než by Boha uznali a v Boha věřili, věří všeliké nesmysly lidem třeba bláznivým, šíleným (Nietzsche) a volají při tom vývoj, vývoj nás spasí. Ano, ano, páni tito domnívají se, že moderní filosofie oblaží, uspokojí lidstvo, že lidu zviklanému ve víře v dosavadní náboženství vyhledá a utvoří nové náboženství. Ó, vy bláhovci! Popatřte, jaké spousty právě novodobá racionalistická, materialistická i jiná filosofie způsobila, slyšte to všeobecné volání po nápravě nesnesitelného stavu ny-

nějšiho, pozorujte, že v tomto osvíceném devatenáctém století nejkřutší panovaly boje o získání nadvlády a bídného zlata, a poznáte, že veškeren ten nezměrný, bohopustý zmatek způsobilo učení bezbožeckých filosofů, nauky Darwinovy a socialistické spisy Marxovy et consort. Jdouce třeba po cestě, jíž Schopenhauer vytkl, nikam jinam nedojdete než ku bráně, na níž psáno Ignorabitis! — jen životní filosofie obsažená v Božském učení Kristově znovu spasí lidstvo, jež rádo opět celou svou massou k tomuto učení se vrátí, neboť dosud září ve dnešních bouřlivých mracích kříž s nadpisem In hoc signo salus!

Zajímavá jest také odpověď, kterou k citovanému článku »Ignorabimus« p. Dru. Krejčímu zaslal p. Tomáš Kvasnička, geometr na odpočinku v Kroměříži, jenž pilně filosofií se zabývá a obšírný spis o přírodní filosofii v rukopise chová; uvádíme zde tu část, která v 6. sešitě »České Mysli« uveřejněna jest: »Jak přírodověda, tak i filosofie vedou nás současně klikatou cestou ku přibližnému poznání vyšších idealů, ona smyslovým vnímáním zjevů přírody, tato duševním pojetím. Na cestě této dospějeme dle míry nadání dříve nebo později k nepřekonatelné hrázi, kterou fysik a chemik nachází v atomech materie a síly (etheru), Bohem daných, a psycholog v unavení duše své. Přes tuto hrázi nám nepomůže žádná ani fysická ani duševní námaha, tu jsme u konce duševní práce, za kterým je nám všechno neznámo (ignoratis, ignorabitis); tu zůstává náš rozum ztrnule státi; tu nastává sebepoznání, obdiv a víra ve všemohoucnost Božskou. Po sebepoznání a uznání všemohoucnosti Božské mohou teprve geniem národa stanovená býti dogmata pro jednotlivce a společnost a dány býti postuláty k zušlechtění a ukojení duše lidské. Pak jest nutno hledati duševní blaho v tom, co jest, duševní klid vezdejšího života v mezích Božskou prozřetelností určených a ne v pachtění se v mlhovinách nepojatelného prostoru proti vůli Boží po individualní bohorovnosti.«

—těty.

—❧— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❧—

Jednota českého katolického učitelstva konati bude dne 27. m. prosince o 10. hod. dopolední ve Svatováclavské záložně v Praze občasnou schůzi, kde vedle formalíí bude přednáška K. Skultětyho: »O vzájemném slučování látky učebné. — Mimo to porokujeme o důležitějších věcech, jež se nás týkají. Dostavtež se tudíž všichni, abychom se vzájemně posilnili, poučili, pobavili.

Výbor.

Jubilejnímu fondu našemu věnoval vdp. Gerlach Dvořák O. Praem., farář v Kmetňovsi 2 K a jako členský příspěvek složil 4 K. Vzdávající srdečné Zaplat Pán Bůh — oznamujeme, že veškeré příspěvky i dary přijímá pokladník Jednoty, p. Karel Jelínek, učitel ve Starém Kolíně. — Zde zároveň připomínáme těm pánům, kteří se do Jednoty za členy přihlásili a dosud žádného příspěvku nesložili, že proti

nim se vši přísností podle stanov nastoupíme.

Ze spolku českého katolického učitelstva na Moravě. Aby se předešlo mnohým nedorozuměním, žádají se všichni P. T. členové, by ráčili své příspěvky laskavě zasílati jediné pokladní spolku sl. Terezii Holánkové, učitelce v Brně, Ugartova ulice č. 14.—16. jelikož toliko pokladní stvrzuje příjem členských příspěvků zasláním zvláštních potvrzenek.

Zasílání platů učitelských poštou.

Veškerému venkovskému učitelstvu dobře jsou známy obtíže a vydání, s jakými spojena jest výplata našeho služného, než ono dostane se nám do rukou. Došla nás zpráva, že ministerstvo financí dorozumělo se s ministerstvem kultu a vyučování, aby na dále služné z berního úřadu zasíláno bylo přímo těm učitelským osobám, jež mimo sídlo berního úřadu bydlí, prostřednictvím pošty, ovšem jenom tenkrát, když osoby ty pí-

semně berní úřady o to požádají. Ovšem hlavní výhoda kyne z tohoto výnosu těm, kdož mají poštu v místě.

Moderní repertoire divadelní. Divadlo má být školou života, i říká se, že divadelní prkna znamenají svět. Avšak za dnů našich nemůžeme říci, že by tomu skutečně tak bylo. Dnes lační lidé po dráždicích novotách, a tu musí se na jeviště předváděti díla rozličných dekadentů, realistů a nadčlověků, aby ta polovičatá intelligence ukojena byla, dnes vůbec zapomíná se na to, že není možno každou takzvanou »pravdu«, k níž jednotlivci dle svého domnění došli, lidu předvésti, poněvadž lid touto domnělou pravdou na scestí, do propasti, sveden býti může. — Tak nedávno v Národním divadle hráno bylo Tolstojovo drama: »Vláda tmy«. Kus tento sepsán byl již v r. 1887 a nese se směrem úplně naturalistickým. Vidíte samé bahno a samou neřest, a toto bahno, tato neřest předvádí se vám ve skvostném divadle za efektního osvětlení při nádherných dekoracích, na tu nevěru manželskou i zločinnou záletnost dívají se z loží dívky a matky v nádherných toaletách, ženy i dcerky s přízemí i s gallerií. Všechny, všechny ssají ten jed, jenž se k nim ovzduším jakoby elektřinou nabitým nese, nedbajíce pak konečného osudu tragického. Avšak vláda tmy jest takorčeka nevíničkem proti zjevům jiným; nestydatých dramát a obrazů ze života máme počet obrovský, jichž obsah je přímo svůdný. Předvádí se vám se vši raffinovaností zakoupená láska, — a dívka, jež tělo své za hříšný peníz prodala, stává se manželkou poctivého muže, přinášejíc jemu tu nečestnou mzdu věnem. A co máme říci o prohnané manželské nevěře, jež v každém francouzském kuse na denním pořádku se nalézá? Takhle vypadá skutečný život, jak jej celá společnost lidská žije? Což nás obklopuje samá hniloba, samé bahno? Nikde není pro zrcadlo životní trochu svěží zeleně, kus modré oblohy, čistý mořský vzduch, čímž by tišivě se působilo na obecnstvo? Tímto způsobem se všichni otravujeme, život se rozpoutává, aby se mohlo hovětí vášním, nastává zběsilá honba za bohatstvím; potom ovšem se stavá pravdou, co praví Balzacův Mercadet, »že všechny myšlenky se odrážejí zpět, a že to jsou peníze, co je rozhánějí,« »že nic jiného neexistuje, než-li zájmy, neboť není více rodiny, nýbrž jsou toliko jedinci« — bažící po rozkoši, po té rusé bestii, jež vše kolem sebe dává.

Jest-li že k takovým koncům vede dramatické umění, tož je to umění špatné, zločinné, a skutečně měla by proti této všeobecné zločinnosti nějaká rozumná »lex Heinze« vydána býti. Ovšem huronský křik by strhli všelící ti demi-monde intelligenti, kteří po podobných věcech lační, jimi se dráždí, ale většina rozvázná by souhlasila, a celkem by se lidstvu prospělo. — Pamatuji se na léta studentská, kdy chodili jsme na představení divadelní, jež pořádaly venkovské společnosti: Kramuelova, Hofova, Zöllnerové a konečně i Švandova. Dávali Hamleta, prince dánského. Ó jakým hněvem naplněno bylo tu srdce, když duch odkryl vlastnímu synu děsný zločin krále — otčima; tu sám bych jej byl ztrestal a úplně nespokojen jsem byl s jednáním nerozhodného Hamleta, který nemohl se odhodlati k činu a dříve vraždí Polonia, než krále vraha. — Jak omlouval jsem zločin spáchaný Othelmem (tenkrát Pacltem), a jak zanevřel jsem vši duši svou na zavlího Jaga. Jak mohutným dojmem působily na duši mou tragédie Sofokleovy a Euripidovy, ačkoli jsem je pouze četl; Proč v těchto dílech zločin páchaný se člověku protiví, oškliví, ač vidí, že zaviněn je »tragickým osudem?« Proč v dílech nynější doby zločinná neřest se zamlouvá a jaksi v duši společnosti lidské se vkrádá a k nápodobení vybízí? Proč v srdci tak mnohé ženy a dívky uvízne jedovaté símě ze sceny divadelní tam zaseté? To jest právě celkový výsledek naší doby, a když se na tu znemravňující sílu poukáže, a náprava se žádá, s posměchem se nám ve tvář mete nadávka: jesuitští karatelé! My však pravíme, že dokud ve všech směrech nenastane úplná náprava, dotud lidstvo uvnitř i zevně neozdraví, naopak bude zženštilejším a rozmařilejším než pokolení římské za Nerona.

K otázce „lidových dějin“. Ve 20. čísle »Vychovatele« uveřejnili jsme provolání, aby s námi o této věci laskavě sděleny byly návrhy a dobré myšlenky. Na počátku listopadu pak již došel z Moravy následující dopis, který našim čtenářům k laskavému uvážení tuto uvádíme: »Můj návrh jest ten, aby lidové dějiny spracovány byly na základě idey cyrilomethodějské. Dle mého názoru záleží tato idea v tomto: Úkolem sv. Cyrilla a Methoděje bylo, základ položit k mocné slovanské říši katolické v oblasti Dunaje, možno-li s jedním spisovným ja-

zykem. Všechny země v Předunají, tedy i Čechy a Morava, měly se znažiti o provedení tohoto úkolu. Ony se mu však zpronevěřily, octly se na scestí. Na tomto scestí pak jednotliví národové, jak pochopitelno, spěli víc a více k úpadku. Bílou Horou učiněn obrat, ovšem ne příliš potěšitelný, díky však Bohu a jeho Prozřetelnosti, dnes jsme blízcí toho, abychom v úkolu původním mohli pokračovati. Mám za to, že kdybychom s tohoto stanoviska své dějiny líčili, získalo by tím nejen Slovanství, nýbrž i katolictví. Jest-li dle Palackého můžeme dějiny naše pojímati jako boj Čechů proti Němcům, proč bychom je nemohli pojímati i takto? Že snad to bude proti srsti dnešního nazírání, co na tom. Jednou k tomuto nazírání dojíti musí. Tážete se snad, zda-li si takový úkol sv. Cyrill a Methoděj vytkli? Nemýlím-li se, tož to byl zemřelý profesor Šembera, který pravil, že když sv. bratři Solunští byli v Cařihradě, tož jim zástupce sv. Otce, který tam dlel, tento úkol vyznačil. A konečně kdyby i tohoto úkolu nebyli si ani sami vědomi, tož jim ten úkol vždycky přiřknouti můžeme. Vždyť v historii naší nemusíme počínati počátkem království Čes-

kého, nýbrž sv. Cyrillem a Methodějem. A pak i sv. Otec Lev XIII. přeje této myšlence. A uvážíme-li, že Německo nyní jest takoruka císařstvím protestantským, bude dobře, když naše stane se katolickým, neb takové vylíčení dějin nutně povede k sesílení ducha katolického u nás.« Tolik pan navrhovatel z Moravy. My k tomu dodáváme, že tutěž myšlénku, již sv. apoštolové slovanští prováděti počali, silně podporoval náš slavný biskup a mučenník, sv. Vojtěch, který nejen že spravoval svou českou dioecesi, anobř i do sousední Moravy zajížděl, na Slovensku kázal i v Polsku a až k pohanským Prusům pronikl. Když pak na hlavě Přemyslovce Václava stkvěla se koruna svatováclavská, svatoštěpánská a polská, zdaž nebyla to ona veliká říše Cyrillo-methodějská, která konečně nejjasnějším rodem Habsburským skutečněna byla. Ó kéž by jen docílena byla konečně svornost a jednota a klidná práce, pak by se poměry zcela jinak utvářily. Ovšem velikým klínem do Cyrillomethodějské myšlénky vraženým jsou páni Maďaři, kteří také první velkomoravskou říši ztroskotali! Prosíme o další příspěvky.

OBSAH:

Články.	Str.		Str.
Ignorabimus	149	Řeč předsedy K. Skultétyho, přednesená na valné hromadě Jednoty českého katolického učitelstva dne 26. srpna 1900	119
Ku praktickým ukázkám nábožensky mravní výchovy (A. Novák)	50, 85	Sbírka vět pro cvičení krasopisná	31, 39
Literární sjezd družstva Vlast	117, 126	Úprava učitelských platův a učitelský tisk (L † 90)	68
Návrh školské komise na úpravu platů učitelských	141	Vedlejší zaměstnání školní mládeže (V. Pilbauer)	110, 122, 136
Několik slov o školních zahradách (V. Pokorný)	44	Feuilleton	
O decimalní soustavě měr (V. V. Š.)	23	na stránce	5, 102
O školních knihovnách (V. Pokorný)	84	Literatura	
Osoba učitelova. Píše Jan Nepom. Jos. Holý	3, 11, 21, 36, 45	na stránce	109, 115
O zvelebení chrámového zpěvu (V. H. a R. F.)	87	Různé zprávy	
Pozvání ku Cyrillským exerciciím	94	na stránce 6, 14, 27, 40, 52, 74, 79, 95, 103, 108, 114, 121, 127, 133, 137, 147, 150	
Příprava učitele k vyučování (Jan Nepom. Jos. Holý)	76	Školské rozhledy	
Přirozenost dítěte a její vzdělání	99, 129	na stránce	8, 60, 77, 104

